

שבוע פרשת תזריע-מצורע

(11 – 17 April 21)

כ"ט ניסן – ה' אייר תשפ"א

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְאָמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲגֹּךְ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:
וַיִּשְׁמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבָתָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל
מַאֲדֶּךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָ
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִעֵנוּ אֵל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אִתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל
לְבַבְכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקָשׁ, וְאֶסְפַּתְי דִּגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וַיַּצְהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשַׁעְרְךָ
לְבִהְמֶתְךָ, וְאֶכְלָתָה וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וּסְרַתְם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִפֹּי בָכֶם וְעַצֵּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִתְּרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתָּ אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתְם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדֻתְם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לְאָמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדָרְתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנָף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתְּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מִקַּבֵּל עָלֵי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָה לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ כְּתוֹרָתְךָ.
אֶךְ צְדִיקִים יִרְדּוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם מבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מותרו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החרד כולו ויהפך ל"חרד ובית של צדקה".

קב.

ויכוח על אותן המדברים לשון הרע והיאך הורגת אף במקום רחוק יותר מכלי זיין:

רְתָמִים: ה אֹיְהָלִי כִּי־גִרְתִּי מִשָּׁד שְׁכֻנָּתִי
עַם־אֹהֲלֵי קָדֶר: ו רַבַּת שְׁכֻנַּה־לָּהּ נִפְשִׁי עִם
שׁוֹנֵא שָׁלוֹם: ז אֲנִי־שָׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הַמָּוֶה
לְמַלְחָמָה:

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל־יְהוָה בְּצִרְתָּהּ לִי
קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי: ב יְהוָה הִצִּילָה נַפְשִׁי מִשִּׁפְּתֵי־
שָׁקֶר מִלְּשׁוֹן רְמִיָּה: ג מִחַיִּיתָן לֵךְ וּמִחַיִּסִּיף לֵךְ
לְשׁוֹן רְמִיָּה: ד חֲצִי גִבּוֹר שְׁנוֹנִים עִם גִּחְלִי

קבא.

היאך יש מעלה בגן עדן התחתון ומשם עולה לגן עדן העליון והיאך הקב"ה משגיח:

יְהוָה צִלְּךָ עַל־יַד יְמִינְךָ: ו יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא־
יַכְּכָה וַיִּרַח בְּלִילָהּ: ז יְהוָה יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל־רָע
יִשְׁמֹר אֶת־נַפְשְׁךָ: ח יְהוָה יִשְׁמַר־צִאֲתְךָ וּבֹאֲךָ
מִמָּוֶתָהּ וְעַד־עוֹלָם:

א שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֲשָׁא עֲנִי אֶל־הַהָרִים מֵאֵין
יָבֹא עֲזָרִי: ב עֲזָרִי מֵעַם יְהוָה עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:
ג אֶל־יָתֵן לַמּוֹט רִגְלְךָ אֶל־יָנוֹם שְׁמֹרֶךָ: ד הִנֵּה
לֹא־יָנוֹם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: ה יְהוָה שְׁמֹרֶךָ

נקודות משיחות קודש – מזמור קכ מתוך "תהילות מנחם"

קלד, א – שיר המעלות

עלי גם במעמד ומצב נעלה ביותר

ד. יתירה מזו, גם מי שנמצא במעמד ומצב נעלה ביותר – ט"ו מעלות בבית המקדש, עליו להוסיף ולהתעלות עוד יותר בעילוי אחר עילוי, ובכלל זה גם הפעולה על מושפעי וכו'. והוראה נוספת ממספר ט"ו (ט"ו שיר המעלות) – גימטריא י"ה¹³, שמורה על "הנסתרות להוי' אליקינו"¹⁴, וענינו בעבודת האדם, שלא מספיקה העבודה במעשה בפועל, אלא צריכה להיות העבודה מתוך הנסתרות שבנפשו, שהם "דחילו ורחימו (יראה ואהבה) דמוחא ולבא"¹⁵, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לפעולתו על הזולת¹⁶.

(13) ראה אוה"ת ואתחנן ע' קטז.

(14) נצבים כט, כח.

(15) ראה תקו"ז ת"י (כה, ב). ת"ע (קכט, א). הקדמה לתניא. לקו"ת פקודי ג, ב ואילך. פ' ראה כט, א. ובכ"מ.

(16) ש"פ ראה ה'תשמ"ז.

ברכת האילנות:

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כָּלוּם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיהֲנוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם** ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה (סדר ברכת הנהנין פרק יג הלכה יד).

א) סדר הנחת תפילין	ב	כא) מסכת שקלים עם ביאורים	מדף כא עד דף כב	רכד
ב) מזמורי תהלים קכ, קכא	ג	כב) מסכת יומא עם ביאורים	מדף ב עד דף ו	רלב
ג) מאמר ד"ה וספרתם לכם		מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:		
ה) שבת פרשת אחרי, מברכים החודש אייר, ה'תש"ל	ה	כג) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים	אדמו"ר הזקן	רנג
ד) שיחת אחרון של פסח, ה'תש"ל	יג	כד) שולחן ערוך הלכות שבת	לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן	רנד
ה) לקוטי-שיחות – פרשת תזריע כרך יז	יט	כה) לקוטי תורה יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה	אדמו"ר הזקן	רנו
ו) לקוטי שיחות – פרשת מצורע כרך יז	כג	כו) תורת חיים	אדמו"ר האמצעי	רנח
ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח		כז) מאמרי הצ"צ – דרך מצותיך	אדמו"ר ה"צמח צדק"	רנט
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	כט	כח) תורת שמואל תרל"ב	אדמו"ר מוהר"ש	רס
ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תזו"מ	לב	כט) ספר המאמרים – תרמ"ג	אדמו"ר מוהרש"ב	רס
ט) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת תזו"מ	לד	ל) ספר המאמרים – קונטרסים	אדמו"ר מוהררי"צ	רסב
י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת תזו"מ	פ	לא) ספר השיחות ה'תש"ד-ה'תש"ה בלה"ק	אדמו"ר מוהררי"צ	רסה
יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)		לב) ספר הזכרונות פרק נו	אדמו"ר מוהררי"צ	רסז
לשבוע פרשת תזו"מ	פא	לג) אגרות קודש	אדמו"ר מוהררי"צ	רעא
יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תזו"מ	צב	לד) חומש לקריאה בציבור	אדמו"ר מוהררי"צ	רעב
יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	צד	לה) קריאת התורה למנחת שבת-קודש	אדמו"ר מוהררי"צ	רעג
שיעורי רמב"ם		לו) ביאורים לפרקי אבות פרק ב	אדמו"ר מוהררי"צ	רעה
יד) – ג' פרקים ליום, לשבוע פרשת תזו"מ	צז	לז) לוח זמנים לשבוע פרשת תזו"מ	אדמו"ר מוהררי"צ	רפז
טו) – פרק אחד ליום, לשבוע פרשת תזו"מ	קסב	לח) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש	אדמו"ר מוהררי"צ	רפז
טז) – ספר המצוות, לשבוע פרשת תזו"מ	קפד	לח) דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי		
יז) מסכת סוטה עם ביאורים				
מדף יד עד דף כ	קפו			
נביאים וכתובים				
יח) יחזקאל פרק א, עזרא פרק ד	ריד			
יט) משניות – מסכת נגעים				
ביאור קהתי	רטז			
כ) עין יעקב מסכת מועד קטן	רכב			

ביאור בדרך אפשר

אודות מצוות ספירת העומר נאמר בתורה:

1 וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מֵהַיּוֹם שְׁלִמַחְתָּהּ יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל
2 חַג הַפֶּסַח, הֵייוֹנוּ הַחֵל מִט"ז בְּנִסָּן מֵיוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה
3 הַיּוֹם שָׁבוּ מִבְּאֵיִם אֶת קוֹרְבַן הָעוֹמֶר שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת שְׁבֻעוֹת תְּמִימוֹת
4 שְׁלִימוֹת תִּהְיֶינָה וְגו' תִּסְפְּרוּ
5 חֲמִישִׁים יוֹם וְגו' ¹. הִנֵּה יָדוּעַ
6 מָה שִׁפִּירֵשׁ אֲדָמוֹר הִזְקֵן ²
7 שְׁוֹסְפָרְתֶּם שְׁלֹפִי פְשׁוּטוֹ מִשְׁמַעוֹ
8 סְפִירַת וּמִנֵּיִן הַיָּמִים הוּא מִלְשׁוֹן
9 בְּהִירוֹת, כְּמוֹ אֲבָן סְפִירָה ³ שֶׁהִיא
10 אֲבֵן טוֹבָה הַמְאִירָה, וְכֵן עֶשֶׂר
11 סְפִירוֹת עֶשֶׂר כּוֹחוֹת אֱלֹקִים
12 שְׂדֻכָּה וּבִמְצֻעוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ-הוּא
13 פּוֹעֵל וּמַשְׁפִּיעַ לְעוֹלָמוֹת וּלְנִבְרָאִים
14 הוּא הַכְּנִיּוּ 'סְפִירוֹת' לְשׁוֹן
15 בְּהִירוֹת וְאוֹר. וְעַל פִּי זֶה צָרִיף
16 לְהִבִּין מָה שֶׁכָּתוּב בַּפְסוּק זֶה
17 וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת,
18 שֶׁהַסְפִּירָה הִיא מִמַּחֲרַת
19 הַשַּׁבָּת (דִּהְיִינוּ מִמַּחֲרַת
20 הַפֶּסַח ⁴) דִּקְא, הִלָּא עֲנִין הַסְפִּירוֹת וּבְהִירוֹת
21 צָרִיף לְהִיּוֹת בְּכָל הַשָּׁנָה, וּכְמֹאֵמֶר רַ"ל ⁵ אֲנִי לֹא
22 נִבְרָאתִי אֶלָּא לְשִׁמּוֹשׁ אֶת קוֹנִי, וְתִפְקִיד הָאֲדָם
23 בְּעוֹלָם הוּא לַעֲשׂוֹת דִּירָה לוֹ יִתְבָּרֵךְ בַּתְּחִלָּה וְגו',
24 לַעֲשׂוֹת אֶת הַתְּחִלָּה כְּלִי רִאשׁוֹן לְדִירַת הַמֶּלֶךְ,
25 וְהֵייוֹנוּ עַל יְדֵי הַסֵּרַת הַחֹמְרוֹת, וּבִירוֹר וְיִכְנוּף
26 הַגְּשָׁמִיּוֹת, שְׁזָהוּ עֲנִין הַסְפִּירוֹת וּבְהִירוֹת כּו',
27 וְאִם כֵּן, מֵהֵי שְׁשִׁיכּוֹת דְּוֹסְפָרְתֶּם לָכֶם לְמַחֲרַת
28 הַשַּׁבָּת דִּקְא. וְעוֹד צָרִיף לְהִבִּין, דִּהְנֵה, הַשִּׁבְעָה
29 שְׁבָתוֹת הֵם הַכְּנָה לְמַתַּן תּוֹרָה בְּיוֹם הַחֲמִישִׁים,
30 וְכֹמוֹ שֶׁהִיא בְּצִאֲתָם מִמִּצְרַיִם, שְׁעוֹד בְּהִיּוֹתָם
31 מִמִּצְרַיִם אֲמַר הַקֹּב"ה לְמֹשֶׁה, בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם
32 מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר
33 הַזֶּה ⁷ הֵרָ סִנִּי שָׁבוּ נִתְּנָה הַתּוֹרָה,
34 כְּלוּמָר, מִלְּכַתְחִילָה, הַכּוֹנוּנָה וְהַמְטָרָה
35 שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם הִיטָה כְּדִי לְהַגִּיעַ
36 לְהָר סִנִּי וּלְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וּמִזָּה
37 מוֹבֵן, שֶׁמִּיד כְּשִׁינְיָאוּ בְּנֵי
38 יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הִכְיִנוּ עֲצָמָם
39 לְמַתַּן תּוֹרָה שְׁהָרִי מִיד בִּיצִיאָה,
40 עוֹד לְפָנֵי שְׁעִבְרוּ יָמֵי סְפִירַת הָעוֹמֶר,
41 הֵם כִּבְר יָדְעוּ שְׁמַטַּת הַיְצִיאָה הִיא
42 מִתֵּן תּוֹרָה. וּבִאֲמַת הָרִי זֶה הַעֲנִין
43 שֶׁל מִתֵּן תּוֹרָה מִיד עִם הַיְצִיאָה
44 מִמִּצְרַיִם הִיא לֹא רַק הַכְּנָה לְדִבְרֵי
45 שְׁעִידָה לְהַתְּרָשׁ בַּעֲתִיד, אֶלָּא בְּזֶה
46 בִּידְעִיָה שֶׁכֵּל הַיְצִיאָה הִיא בְּשִׁבְלִי מִתֵּן
47 תּוֹרָה מִתְחִיל כְּבָר הַעֲנִין
48 מִפִּירוֹשׁ רַש"י עַל הַפְּסוּק ⁸ וַיִּלְכְּדוּ וַיַּעֲשׂוּ שְׁנֵאֲמָר

בס"ד. שבת פרשת אחרי, מברכים החודש אייר, ה'תש"ל (הנחה בלתי מוגה)

1 וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מֵיוֹם הַבִּיאָכֶם
2 אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת
3 תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה וְגו' תִּסְפְּרוּ חֲמִישִׁים יוֹם וְגו' ¹.
4 הִנֵּה יָדוּעַ מָה שִׁפִּירֵשׁ אֲדָמוֹר הִזְקֵן ² שְׁוֹסְפָרְתֶּם
5 הוּא מִלְשׁוֹן בְּהִירוֹת, כְּמוֹ אֲבָן סְפִירָה ³, וְכֵן עֶשֶׂר
6 סְפִירוֹת הוּא לְשׁוֹן בְּהִירוֹת. וְעַל פִּי זֶה צָרִיף
7 לְהִבִּין מָה שֶׁכָּתוּב וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת,
8 שֶׁהַסְפִּירָה הִיא מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת (דִּהְיִינוּ מִמַּחֲרַת
9 הַפֶּסַח ⁴) דִּקְא, הִלָּא עֲנִין הַסְפִּירוֹת וּבְהִירוֹת
10 צָרִיף לְהִיּוֹת בְּכָל הַשָּׁנָה, וּכְמֹאֵמֶר רַ"ל ⁵ אֲנִי לֹא
11 נִבְרָאתִי אֶלָּא לְשִׁמּוֹשׁ אֶת קוֹנִי, וְתִפְקִיד הָאֲדָם
12 בְּעוֹלָם הוּא לַעֲשׂוֹת דִּירָה לוֹ יִתְבָּרֵךְ בַּתְּחִלָּה וְגו',
13 לַעֲשׂוֹת אֶת הַתְּחִלָּה כְּלִי רִאשׁוֹן לְדִירַת הַמֶּלֶךְ,
14 וְהֵייוֹנוּ עַל יְדֵי הַסֵּרַת הַחֹמְרוֹת, וּבִירוֹר וְיִכְנוּף
15 הַגְּשָׁמִיּוֹת, שְׁזָהוּ עֲנִין הַסְפִּירוֹת וּבְהִירוֹת כּו',
16 וְאִם כֵּן, מֵהֵי שְׁשִׁיכּוֹת דְּוֹסְפָרְתֶּם לָכֶם לְמַחֲרַת
17 הַשַּׁבָּת דִּקְא. וְעוֹד צָרִיף לְהִבִּין, דִּהְנֵה, הַשִּׁבְעָה
18 שְׁבָתוֹת הֵם הַכְּנָה לְמַתַּן תּוֹרָה בְּיוֹם הַחֲמִישִׁים,
19 וְכֹמוֹ שֶׁהִיא בְּצִאֲתָם מִמִּצְרַיִם, שְׁעוֹד בְּהִיּוֹתָם
20 מִמִּצְרַיִם אֲמַר הַקֹּב"ה לְמֹשֶׁה, בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם
21 מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר
22 הַזֶּה וּמִזָּה מוֹבֵן, שֶׁמִּיד כְּשִׁינְיָאוּ מִמִּצְרַיִם הִכְיִנוּ
23 עֲצָמָם לְמַתַּן תּוֹרָה. וּבִאֲמַת הָרִי זֶה לֹא רַק הַכְּנָה,
24 אֶלָּא בְּזֶה מִתְחִיל כְּבָר הַעֲנִין שֶׁל מִתֵּן תּוֹרָה,
25 כְּמוֹכֵן מִפִּירוֹשׁ רַש"י עַל הַפְּסוּק ⁸ וַיִּלְכְּדוּ וַיַּעֲשׂוּ

(1) אמור כג, טו. (2) רד"ה וספרתם בלקו"ת פ' אמור (לה, ב). (3) ראה פרדס שבעה ערה 14. (4) מנחות סה, ב ואילך. תו"כ אמור עה"פ. (5) משנה ובריייתא סוף מס' קידושין - ע"פ הגירסא בכת"י מס' 111 (ירושלים, תשל"ד). וכן הובא במלאכת שלמה למשנה קידושין שם. וראה יל"ש ישע"י רמז רעו. (6) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ. (7) שמות ג, יב. (8) בא יב, כח.

וספרתם לכם ממחרת השבת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בתורה בקרבן פסח, מיד לאחר שמשו ואהרן מסרו לבני ישראל את
  - 2 הציווי, ונשאלת השאלה איך אפשר לומר כבר בשלב זה 'ויעשו' וכי כבר
  - 3 עשו, והלא מראש חודש ניסן נאמר להם ציווי זה אודות קרבן
  - 4 פסח (ואילו העשיה בפועל היתה בארבעה עשר בניסן,
  - 5 שבועיים אחר כך), אלא מפיון
  - 6 שקבלו עליהם החלטה לעשות
  - 7 כפי שנצטוו, מעלה עליהם
  - 8 הכתוב עכשיו, בשעה שקבלו על
  - 9 עצמם כאילו כבר עשו, ועל
  - 10 אחת כמה וכמה בספירת
  - 11 העומר, ואם בקרבן פסח ההחלטה
  - 12 לעשות נחשבת כעשייה, קל-וחומר
  - 13 שבמתן תורה, ספירת העומר, כבר
  - 14 בתחילתה ולא רק בסיומה, צריכה
  - 15 להיחשב כהתחלת העניין של מתן
  - 16 תורה בפועל, כיוון שהיא התוכן
  - 17 והמשמעות של ספירת העומר ענין
  - 18 של תשובה וגעגועים של בני
  - 19 ישראל לקבל את התורה, וכמו
  - 20 שמבואר באגדה, הובא בר"ן
  - 21 רבנו ניסים (מגידונו, מרבותינו
  - 22 הראשונים), בפירושו לתלמוד סוף
  - 23 מסכת פסחים, שהספירה
  - 24 שספרו ישראל בצאתם
  - 25 ממצרים היתה מצד התשובה
  - 26 הגדולה לקבלת התורה, ומתוך
  - 27 שהשתוקקו מאוד לזכות כבר לקבלת
  - 28 התורה, ספרו את הימים מתי כבר יגיעו
  - 29 ליעד הנסתר, ומאחר שהגורם לספירה
  - 30 הייתה התשובה לקבלת התורה הרי
  - 31 בודאי שספירת העומר כבר
  - 32 היתה התחלת הענין דמתן
  - 33 תורה וענין מתן תורה נרגש בהם
  - 34 כבר אז ולא רק אחרי שהסתיימו ימי
  - 35 הספירה. ולאחרי ספירת השבע
  - 36 שבתות באים ליום החמישים
  - 37 שהוא יום מתן תורה, אבל יום
  - 38 החמישים עצמו אינו מימי
  - 39 הספירה שהם ארבעים ותשעה
  - 40 ימים, וכמו השבת יום ראשון של
  - 41 חג הפסח, שעליו נאמר בהתחלת הענין וספרתם לכם
  - 42 ממחרת השבת, שהשבת עצמו יום ט"ו בניסן אינו בכלל ימי
  - 43 הספירה המתחילים בט"ו בניסן, אלא הוא הכנה ונתינת כח לבני
- ישראל על ימי הספירה לספור את הימים ולעבוד את העבודה המיוחדת בימים אלה לקראת מתן תורה, כן הוא גם בנוגע ליום החמישים שבסיום הענין, שהוא עצמו שבת, שהרי ספרים רק שבע שבתות, אינו חלק מימי הספירה, שהרי ספרים רק שבע שבתות, אלא שעל ידי ספירת שבע שבתות זו הדרך שעל ידה מגיעים ליום החמישים⁹, שהוא ענין מתן תורה.
- ומעתה לאחר שנתבאר מה ענינם של ימי ספירת העומר ושל היום שלפניהם (ה'שבת' שביום שאחריה מתחילה הספירה) והיום שאחריה (יום החמישים, יום מתן תורה) צריך להבין, הלא הענין דמתן תורה הוא בכל יום, כמאמר ר"ן¹⁰ (הובא בפירוש רש"י על הכתוב 'היום הזה ה' אלוך מצורך') בכל יום יהיו בעיניך דברי התורה חדשים, כאילו היום ניתנו וכן נסח הכרעה של ברכות התורה שמברכים על לימוד התורה ובעליה לתורה נותן התורה, לשון הנה¹¹ ולא 'נתן' לשון עבר, כי יש להתייחס לדברי התורה כדברים חדשים שניתנים היום ואם כן, מהו הענין שצריך להיות לפני מתן תורה ההכנה דוספרתם גו', ודוקא על ידי זה ההכנה שנמשכת ארבעים ותשעה ימים מגיעים ליום החמישים שהוא מתן תורה והרי מצד התוכן והענין, מתן תורה הוא בכל יום ויום ולא רק ביום מסוים ואחרי הכנה ממושכת?
- (ב) ויובן המענה לשאלות האמורות (מדוע העבודה של 'וספרתם', להאיר ולזכך את העולם, קשורה ב'ממחרת השבת' והרי היא עבודה תמידית, ומדוע מתן תורה היה לאחר שבעה שבועות של הכנה והרי הוא ענין תמידי) על פי האמור לעיל (מדברי רבינו הזקן) שוספרתם לפי המשמעות הפנימית הוא מלשון בהירות ואור כמו 'אבן ספיר' המאירה, וכן עשר ספירות הוא לשון בהירות ואור, והיינו,

(9) ראה לקו"ת במדבר י, ריש ע"א. (10) רש"י תבוא כו, טז. (11) ראה של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. נצבים מו, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁהֶעֱנֵנִי דְּיוֹסְפָּרְתָם שִׁיף לַעֲנֵן הַתּוֹכֵן וְהַמְשַׁמְעוֹת שֶׁל עֶשֶׂר
- 2 הַסְּפִירוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת בְּלוּקוֹת. וְהִנֵּה, בְּעֵנֵן הַסְּפִירָה יֵשׁ אֲרֻבָּעָה
- 3 פִּירוּשִׁים שׁוּנִים, אֲרֻבָּעָה שְׁרָשִׁים שׁוּנִים שֶׁל הַמִּילָה 'סְפִירָה', שֶׁהֵם
- 4 אֲרֻבַּע מְדִירָגוֹת בַּעֲנֵינֵן הַסְּפִירוֹת, כְּמִבּוֹאֵר בְּאֹרֶת הַתּוֹרָה לְאִדְמוֹרִי
- 5 הַצִּמְצוּם צִדֵּק רִישׁ רֹאשׁ, הֵינּוּ הַתַּחֲלֹת
- 6 פְּרִשְׁת תִּשָּׂא¹² וּבְהִמְשָׁךְ קְבוּצַת
- 7 מֵאֲמָרִים (הַמַּתְחִילָה בְּמֵאֲמָר דִּיבּוּר
- 8 הַמַּתְחִיל 'בְּשַׁעַה שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל
- 9 נַעֲשֶׂה לְנַשְׁמָע') מִשְׁנַת תַּעֲרֹב"ב¹³
- 10 (מְדַבְּרֵי הַפְּרָדָס¹⁴ סֵפֶר קְבִלָה
- 11 מֵאֵת הַרְמֵ"ק, רַבִּי מֹשֶׁה קוֹרְדוּבִינְרִי,
- 12 כִּפִּי שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמִפְרֹט.
- 13 פִּירוּשׁ הָרֹאשׁוֹן בִּסְפִירוֹת הָהֵא
- 14 מְלָשׁוֹן מְסָפֶר, וְכֹל דְּבַר שֶׁסּוֹפְרִים
- 15 וּמוֹנִים אוֹתוֹ הֵרִי הוּא עֲנִיֵּן שֶׁל
- 16 מְדִידָה וְהַגְבָּלָה בַּמְסָפֶר מִסּוּיִים,
- 17 לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, וְכֵן גַּם לַגִּבִּי
- 18 הַסְּפִירוֹת שֶׁהֵרִי הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת
- 19 הֵם בְּמִסְפָּר וּמְדִידָה יֵשׁ בָּהֶם
- 20 גְּדִידִים וְהַגְבָּלוֹת כֹּי', כְּמֵאֲמָר¹⁵
- 21 הַסֵּפֶר יִצְחָר' שֶׁמִּסְפֵּר הַסְּפִירוֹת הוּא
- 22 דּוּקָא עֶשֶׂר וְלֹא תִשַּׁע לֹא פָחוֹת
- 23 מִעֶשֶׂר, וְדוּקָא עֶשֶׂר וְלֹא אֶחָד
- 24 עֶשֶׂר לֹא יוֹתֵר מִעֶשֶׂר.
- 25 פִּירוּשׁ הַשְּׁנִי בִסְפִירוֹת הָהֵא
- 26 מְלָשׁוֹן סִיפּוֹר וְהַגְבָּה אֲמִירָה,
- 27 כְּמוֹ בַלְשׁוֹן הַכְּתוּב בַּתְּהִלִּים
- 28 הַשְּׁמִימִים מְסָפְרִים מְגִידִים וְאוֹמְרִים
- 29 כְּבוֹד אֶ-ל¹⁶.
- 30 פִּירוּשׁ הַשְּׁלִישִׁי בִסְפִירוֹת הָהֵא
- 31 מְלָשׁוֹן סֵפֶר, כְּמֵאֲמָר¹⁷ הַגְמָרָה
- 32 שְׁלִשָּׁה סְפָרִים נִפְתָּחִים 'בְּרֹאשׁ
- 33 הַשָּׁנָה, אֶחָד שֶׁל רִשְׁעִים גְּמוּרִין וְאֶחָד
- 34 שֶׁל צְדִיקִים גְּמוּרִין וְאֶחָד שֶׁל בִּינוּנִים'.
- 35 וּפִירוּשׁ הָרְבִיעִי בִסְפִירוֹת הָהֵא מְלָשׁוֹן אֶבֶן סַפִּיר, הֵינּוּ לִשׁוֹן
- 36 בְּהִירוֹת וְאוֹר.
- 37 וְהִנֵּה פִירוּשׁ הָרֹאשׁוֹן מִבֵּין אַרְבַּעַת הַפִּירוּשִׁים הַנוֹכְרִים שֶׁסְּפִירָה

- הוּא מְלָשׁוֹן מְסָפֶר, יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי עֲנִינִים¹⁸, דְּמַחֲד גִּיסָא, מִצַּד
- אֶחָד הֵרִי זֶה עֲנֵן שֶׁל מְדִידָה וְהַגְבָּלָה וְכֵאֲמָר לַעֲלִי הַמְסָפֶר
- הוּא הַגְבָּלָה, לֹא פָחוֹת מִהַמְסָפֶר וְלֹא יוֹתֵר מִהַמְסָפֶר, וְהַגְבָּלָה מִפְחִיתָה מִעֲרֹכּוֹ
- שֶׁל הַדְּבַר וְלֹאֲיִדֵּךְ גִּיסָא, מִצַּד שְׁנֵי הֵרִי זֶה הַמְסָפֶר וְהַמְנִיֵן מוֹרָה
- עַל מַעֲלָה וְחִשְׁבִּיבוֹת, דְּדַבֵּר
- שְׁבִמְנֵן לֹא בְּטֹל¹⁹ עַל פִּי
- הַהֲלָכָה יֵשׁ מִצָּבִים שֶׁבָּהֶם אִיסוּר
- שֶׁהַתַּעֲרֹב בְּהִיתָר מִתְבָּטֵל (כְּרֹב אוֹ
- בְּשִׁישִׁים וְכִדּוּמָה) אֲבָל 'דְּבַר שֶׁבִּמְנִין'
- שְׂרִיגִילִים לְמִנּוֹת אוֹתוֹ, בְּמִכִּירָה וְקִנְיָה,
- לִפִּי יְחִידוֹת, וְלֹא לִפִּי מִשְׁקָל אוֹ נֶחֱס,
- אִינוֹ מִתְבָּטֵל, וְזֹאת מִפְּנֵי חִשְׁבִּיבוֹתוֹ. וְאִם
- כֵּן הַמְנִיֵן מוֹרָה, כֵּאֲמָר, עַל מַעֲלָה
- וְחִשְׁבִּיבוֹת. וְעַל דְּרָךְ זֶה יוֹבֵן
- בְּעֵנֵן הַכָּלִים שֶׁל הַסְּפִירוֹת
- לְמַעֲלָה הַפּוֹעֲלִים וְאִמְרִים בְּדֶרֶךְ שֶׁל
- אוֹרוֹת הַמַּתְלַבְּשִׁים בְּכָלִים [שְׁשָׁם
- בְּבַחֲנֵת הַכָּלִים הוּא עֲנֵן הַמְסָפֶר
- שְׁבִסְפִירָה, שֶׁהֵרִי הָאוֹר הוּא
- פְּשׁוּט מוֹפְשֵׁט מִהַגְדֵּרוֹת, וְרֵק
- הַכָּלִי הוּא בְּמִידָה וְהַגְבָּלָה
- וְזֶה עֲנִינֵי שֶׁל הַכָּלִי, לְהַגְבִּיל אֶת הָאוֹר
- הַפְּשׁוּט שֶׁלֹּא יֵאֵר בְּלִי גְבוּל, כִּפִּי
- שִׁיּוֹסְבֵר לְהֵלֵךְ, וְהוּא הַמּוֹשֵׁג 'כִּלִּי'
- מְלָשׁוֹן הַמּוֹבָא בְּגִמְרָה שֶׁרְבָא בִּיקֵשׁ
- מִרְבַּ נַחֲמֵן לְבֹאֵר לוֹ הַלָּכָה מִסּוּיִימָה
- וּרְבַּ נַחֲמֵן עֲנָה לוֹ לְכִי תִיכּוֹל
- (כְּשֶׁתִּמְדּוֹד) עֲלָה כּוֹרָא
- דְּמִילְחָא²⁰ וּמִפְרֹשׁ רִשִׁי (בִּאֲחָד
- הַפִּירוּשִׁים): "בְּכִידּוּחָא אֶחָד לִיָּה
- [הַשִּׁיב לֵן]: כְּשֶׁתִּמְדּוֹד לִי כוֹר שֶׁל מִלָּה,
- אוֹמֵר לֵךְ טַעְמוֹ שֶׁל דְּבַר", שְׁאֵין זֶה
- עֲנִיֵן הַמְדִידָה בְּכָלִים שֶׁל הַסְּפִירוֹת וְרֵק
- מֵה שֶׁהַכָּלִי מְדוּד וּמוֹגְבֵל
- בְּעֶצְמוֹ בְּהַגְדָּה מִסּוּיִימָה וּבְמִידָה מִסּוּיִימָה, אֶלָּא עוֹד זֹאת, שֶׁבְּכַחוֹ
- שֶׁל הַכָּלִי לְמִדּוֹד אֶת הָאוֹרוֹת וְלַעֲשׂוֹת גַּם בְּאוֹרוֹת הַגְּדֵרוֹת וְהַגְבָּלוֹת,
- שֶׁזֶּהוּ הִיכּוּלָתָה שֶׁל הַכָּלִי לַפְּעוֹל עַל הָאוֹר עֲנֵן נַעֲלָה שְׁמוֹרָה עַל

(12) ע' א'תחכג ואילך. וראה גם אוה"ת חיי שרה קו, ב ואילך. אמור ע' קסז ואילך. ספר המאמרים תרל"ח ע' סה ואילך.
 (13) ח"א פפ"ג ואילך (לשון מספר); פצ"א ואילך (לשון סיפור); פק"ד ואילך (לשון אבן ספיר); פקכ"ג (לשון ספר).
 (14) שער ח (שער מהות והנהגה) פ"ב. (15) ספר יצירה פ"א מ"ד. (16) תהלים יט, ב. ראה זח"ב קלו, ב. פרדס שם. (17) ר"ה טז, ב. (18) ברשימת ההנחה, שדוכר מכבר מאמר מיוחד בענין זה (ראה ד"ה כי תשא דש"פ משפטים, פ' שקלים; ד"ה והי' מספר בני' דש"פ במדבר תשכ"ו; ד"ה כי תשא דש"פ פקודי, פ' שקלים תשכ"ז (תורת מנחם התוועדות חמ"ו ע' 97 ואילך; ע' 412 ואילך; חמ"ט ע' 144 ואילך)). (19) ביצה ג, ב. וש"נ. אוה"ת תשא שם (ס"ע א'תחכג ואילך). ספר המאמרים תרל"ח שם (ע' עג). המשך תער"ב שם (פפ"ז). (20) שבת ד, א (ובפרש"י). וש"נ.

וספרתם לכם ממחרת השבת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מַעֲלָתוֹ של הכלי. וְעִיקָר עֲנִין הַמִּדִּידָה וְהַגְבֻּלָה (סְפִירָה
2 מַלְשׁוֹן מִסְפָּר מוגבל) שֶׁבְּכָלִים של עשר הספירות הוא בְּמַלְכוּת
3 עֲנִין זה שהכלים עצמם הם במדידה והגבלה ובנוסף לכך הם גם מגבילים
4 את האור, הוא במיוחד בספירת המלכות.
5 וכמבואר ב'המשך תעור' ב': "וזהו
6 שהמספר הוא בבחינת מלכות שהרי
7 עיקר הכלים הן במלכות. ואינו דומה
8 הכלים דמלכות לגבי הכלים שלמעלה
9 מהמלכות, דעיקר עניין ההגבלה הוא
10 בכלים דמלכות, אבל למעלה
11 מהמלכות הכלים אינם בבחינת הגבלה
12 עדיין כו'. והעניין דהכלים שלמעלה
13 מהמלכות הן בבחינת גוויני האור לבד,
14 דהיינו רק שמתארים את האור, לא
15 לפעול איזה דבר, וכמו מראה וגוון
16 התפוח שמורה על הטעם לבד, אבל
17 לא יש בזה איזה פעולה כו', וכמו כן
18 הוא בהכלים דעשר ספירות שהן רק
19 לתאר ואינן עדיין דבר בפני עצמו
20 מהאור כו'. אבל הכלים דמלכות הן
21 לפעול דוקא וכמו פעולת ההתהוות
22 כו', דכל פעולה היא חוץ לעצם...".
23 ופירושו השני שספירה הוא
24 לְשׁוֹן סיפור וְהַגְדָה, הוא עֲנִין
25 נַעֲלָה יוֹתֵר בְּכָלִים של הספירות,
26 שְׁנוּסָף לְכֹךְ שֵׁשׁ בָּהֶם הַכֹּחַ
27 לְמִדּוּד אֶת הָאוֹרוֹת ולפעול בהם
28 הגבלה, הִגָּה עוֹד זֹאת,
29 שֶׁהָאוֹרוֹת מְתַלַּבְשִׁים בְּכָלִים,
30 וְהַכָּלִים מְגַלִּים אוֹתָם אוֹפֵן
31 פעולת והארת הספירות הוא שהאורות
32 מתלבשים בכלים ופועלים ומתגלים על
33 ידי הכלים. אָבֵל מצד שני אֵף עַל
34 פִּי כֵן, למרות שהאורות מתלבשים
35 בכלים אין הכלים נַעֲשִׂים
36 מְצִיאוֹת אַחַת עִם הָאוֹר אלא
37 גם לאחר ההתלבשות, הכלים נשארים
38 בגדרים שלהם. וְכֵמוּ בכתוב
39 הַשְּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֱ-לֹהִים,
40 שְׁאִין זֶה בְּאוֹפֵן שֶׁהַשְּׁמַיִם הֵם כְּבוֹד אֱ-לֹהִים עֲצֵמוֹ, אֵלָּא
41 שֶׁהַשְּׁמַיִם שהם מציאות בפני עצמה מְסַפְּרִים וּמְגַלִּים אֵיךְ שֶׁנִּרְאָה
42 כְּבוֹד אֱ-לֹהִים כי כבוד האֱ-לֹהִים 'מלוּבֵשׁ' בשמים. וְכֵן הוּא בְּעֲנִין הַכָּלִים,
- שְׁאִינָם נַעֲשִׂים מְצִיאוֹת הָאוֹר עצמו, אלא נשארים מציאות לעצמם
רק שְׁמַגְלִים אֶת הָאוֹר. וְעֲנִין זֶה של הכלים של הספירות שהם
מגלים ו'מספרים' את האורות הוא בְּזַעִיר אֲנִפִּין, המידות חסד וגבורה
וכו' הנקראות 'פנים קטנות' (כי ביחס לאור המאיר בספירות המוחין וב'אריך
אנפין' שלמעלה מהספירות, האור
שבמידות הוא 'קטן' ומועט)
שֶׁבְּכָלִילוֹת בחינת 'זעיר אנפין' הוא
עֲנִין הָאוֹר וְהַגִּילוּי כשם
שבכוונות הנפש, בדרך כלל המוחין
הם לאדם עצמו והמידות הוא היחס
של האדם לזולתו, כך למעלה, כביכול,
עיקר האור והגילוי הוא על ידי
המידות.
ופירושו השלישי ב'ספירות'
שספירה הוא מַלְשׁוֹן סֵפֶר,
הוא בְּפִינָה²¹, שֶׁבָּהּ בספירת
הבינה מְתִיחֵד הַכָּלִי עִם הָאוֹר
והכלי נעשה דבר אחד ממש עם האור.
וְכַשֵּׁם שֶׁבְּסֵפֶר יִשְׁנָם שְׁלֹשׁ
בְּחִינּוֹת, כְּמֵאמֶר¹⁷ הגמרא הנזכר
לעיל שֶׁלֹּשָׁה סְפָרִים נִפְתָּחִים,
הִגָּה כֵן הוּא גַם בְּפִינָה,
שֶׁהִיא כּוֹלֶלֶת הַשְּׁלֹשָׁה
רָאשֵׁי²², הם שלוש הבחינות של
המוחין שבספירות, חכמה-בינה-דעת,
הנקראים 'ראשין' כי הם ראשית
התהוות אור הספירות, וְהֵם שלוש
בחינות בעניין הספר הנזכרות ב'ספר
יצירה' בְּחִינּוֹת סוֹפֶר (בְּנֵא"ו)
הכותב את הספר, וְסֵפֶר (בְּלֵא
וְנֵא"ו) הספר עצמו, וְסִיפּוֹר
(בְּיִו"ד) שהוא התוכן של הספר²³.
ופירושו הִרְבֵּיעִי שֶׁסְפִירָה הוא
מַלְשׁוֹן אָבֵן סִפִּיר, ביחס לכלים
היינו, שְׁאִין הַכָּלִי נִרְאָה
לְמִצִּיאוֹת לְעַצְמוֹ, אֵלָּא נִרְאָה בּוֹ רק עֲנִין
הַבְּחִירוֹת שֶׁהָאָבֵן מְגַלָּה (וְעַל דֶּרֶךְ הַמְּבוֹאָר²⁴
בְּעֲנִין אוֹתִיּוֹת הַחֻקִּים עַל אָבֵן טוֹב, שְׁאִינוֹ
נִרְאָה מְצִיאוֹת הָאוֹתִיּוֹת, וְמֵה שֶׁנִּרְאָה הוּא רק
מְצִיאוֹת הָאָבֵן). וְעֲנִין זֶה הוּא בְּחֻקָּהּ, שֶׁהָרִי
בחסידות בְּעֲנִין אוֹתִיּוֹת הַחֻקִּים עַל אָבֵן טוֹב, שְׁאִינוֹ נִרְאָה
מְצִיאוֹת הָאוֹתִיּוֹת כדבר בפני עצמו, וְמֵה שֶׁנִּרְאָה הוּא רק
מְצִיאוֹת הָאָבֵן כי האותיות הפכו להיות חלק מהאבן עצמה, וכך הכלים

(21) ראה לקוטי הש"ס להאר"ז ר"ה שם. לקו"ת דרושים לסוכות פ, ב. שה"ש מו, ג. ספר המאמרים תרל"ג ח"ב ע' תקמב. תרל"ד ע' נה. (22) ראה עץ חיים שער מו (שער כסא הכבוד) פ"א. אוה"ת בשלח ע' תרלו ואילך. ועוד. (23) ספר יצירה פ"א מ"א. וראה במקומות שבהערה 21. (24) ראה לקו"ת בחוקותי מה, ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 של הספירות במדרגה זו, הנעלית ביותר מארבעת המדרגות, הם לא מציאות
- 2 בפני עצמה אלא רק שבהם נראית הבהירות והאור של האורות). וְעֵנִין זֶה
- 3 בבחינת הכלים שאין הכלי נראה מציאות בפני עצמו הוא בְּחֻמָּה,
- 4 הספירה הראשונה והכי נעלית שְׁהַר עֵנִין הַחֻמָּה אֵינוֹ בְּאוֹפֶן
- 5 שְׁאִין בּוֹ כְּלִי כָּלֵל ויש בו רק
- 6 אור, דָּאם בֵּן אֵילוֹ עֵנִין ספירת
- 7 החכמה היה אור ללא כלי לא הִיָּה
- 8 נִקְרָא בְּשֵׁם חֻמָּה שהיא 'ציור'
- 9 והגדרה מסויימת (חכמה אינה חסד
- 10 וחסד אינו חכמה), לְפִי שְׁהָאֹר
- 11 הוא פְּשוּט וּמוֹפֶשֶׁט לגמרי מכל
- 12 הגדרה, אֲלֵא שֶׁבְּחֻמָּה מִתְאַחַד
- 13 הַכְּלִי עִם הָאֹר כָּל כֶּף וְהַכְּלִי
- 14 הוֹפֵךְ לְהִיּוֹת מְצִיאוֹת אַחַת עִם הָאֹר
- 15 עַד שְׁאֵינוֹ נִרְאָה עֵנִין הַכְּלִי
- 16 כָּלֵל, וְכֵן שְׁנִירְאָה הוּא רַק
- 17 הָאֹר²⁵.
- 18 וְכָלֵל לְהִיּוֹת הָעֵנִין בְּזֶה, בְּחִידוֹשׁ
- 19 הַמִּיּוּחַד שֶׁל הַתְּאֻחָדוֹת הַכְּלִי עִם הָאֹר
- 20 כְּפִי שֶׁהוּא בְּסִפְרֵי הַחֻמָּה כְּפִדּוּעַ
- 21 שֶׁבְּכָלֵל יֵשׁ פְּנִימִיּוֹת הַכְּלִים
- 22 שִׁיּוֹת קְרוּבָה לְאֹר וְחֻצְיוֹת
- 23 הַכְּלִים שִׁיּוֹת שִׁיבָה לְהֵאָרָה מִחוּץ
- 24 לְסִפְרֵי עֲצֻמָּה, כְּמִבּוֹאָר בְּחִסְדוֹת
- 25 שֶׁכָּלֵל בְּחִינָה וּמְדִירָגָה יֵשׁ 'פְּנִימִיּוֹת',
- 26 הִיא הַדָּבָר עֲצֻמָּה, וְחֻצְיוֹת הִיא
- 27 הַחֵלֶק שֶׁל הַשִּׁיךְ לְהִתְגַּלּוֹת אֶל הַזּוּלָּת,
- 28 וְכֵן גַּם בְּכָלֵל שֶׁל הַסִּפְרֵי הָעֲלִיּוֹנוֹת
- 29 וְבְּחֻצְיוֹת גּוֹפָא עֲצֻמָּה יֵשׁ
- 30 שְׁמִי מְדִירָגוֹת, חֻצְיוֹת
- 31 הַכְּלִי שֶׁהוּא מְצִיאוֹת לְעֲצֻמּוֹ,
- 32 נִפְרָד מֵעֵנִין הָאֹר וְהַחֻצְיוֹת שֶׁל
- 33 הַכְּלִי שָׁבוּ וְעַל יָדוֹ מִתְגַּלָּה
- 34 עֵנִין הָאֹר, וְבְּחִינָת פְּנִימִיּוֹת
- 35 הַכְּלִי²⁶ הוּא שֶׁמִּתְאַחַד עִם
- 36 הָאֹר (ולא חֻצְיוֹת הַכְּלִי, גַּם לֹא
- 37 אוֹתָהּ בְּחִינָה בְּחֻצְיוֹת הַכְּלִי שֶׁעֵינָהּ
- 38 הוּא גִּילּוֹי הָאֹר) וְכֵן גּוֹפָא עֲצֻמָּה
- 39 פְּנִימִיּוֹת הַכְּלִי הַמִּתְאַחַד עִם הָאֹר
- 40 יֵשׁנוּ הַתְּאֻחָדוֹת הַכְּלִי עִם הָאֹר כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּבִינָה, שְׁאֵינוֹ דָּבָר
- 41 אֶחָד מִמֶּשׁ עִם הָאֹר, וְלִמְעַלָּה מִזֶּה הַתְּאֻחָדוֹת בֵּין הַכְּלִי וְהָאֹר
- 42 בְּאוֹפֶן יוֹתֵר נִעְלָה הוּא בְּחֻמָּה, שֶׁהַכְּלִי מִתְאַחַד עִם הָאֹר
- 43 בְּהַתְּאֻחָדוֹת גְּדוּלָּה וּמוֹחֲלָט כָּל כֶּף עַד שֶׁלֹּא נִרְאָה כָּלֵל עֵנִין

- 44 הַכְּלִי כְּדָבָר בְּפִנֵּי עֲצֻמָּה, אֲלֵא מֵה שֶׁנִּרְאָה הוּא רַק בְּחִינָת הָאֹר וְהַכְּלִי
- 45 בְּטֵל לְאֹר לְגַמְרִי.
- 46 ג) וְזֶהוּ הַחוּק הַפְּנִימִי שֶׁל הַצִּיּוּר וְסִפְרָתָם גּוֹ', שֶׁהוּא מְלִשׁוֹן
- 47 בְּהִירּוֹת וְאֹר, כְּמוֹ סִפְרֵי שֶׁהוּא לְשׁוֹן בְּהִירּוֹת, כְּמִבּוֹאָר לְעִיל
- 48 וְהִינֵנוּ, וְכוּנּוֹת הַצִּיּוּר 'וְסִפְרָתָם' הִיא
- 49 שֶׁהָעֵנִין דְּסִפְרֵי הָעוֹמֵר צִרְיָה
- 50 לְהִיּוֹת וּלְפַעוֹל בְּכָל אֲרַבַּע
- 51 מְדִירָגוֹת הַנ"ל שֶׁבְּעֵנִין
- 52 הַסִּפְרֵי, מִסְפָּר, סִיפּוּר, סִפָּר וְסִפָּר
- 53 שְׁהַר יֵשׁ בְּזֶה מֵה שְׁאִין בְּזֶה
- 54 כִּי אֵף עַל פִּי שֶׁאַרְבַּע הַדְּרָגוֹת נִימְנוּ
- 55 וְנִתְבָּאָרוּ כִּאֵן מִלְמַטָּה לְמַעְלָה וְהַפִּירוֹשׁ
- 56 הַרְבִּיעִי, מְלִשׁוֹן אֲבָן סִפָּר, מִבְּטָא עֵנִין
- 57 נִעְלָה יוֹתֵר בְּסִפְרֵי מֵאֶשֶׁר שְׁלוֹשֶׁת
- 58 הַפִּירוֹשִׁים הָאֲחֵרִים, בְּכָל זֹאת בְּכָל
- 59 אַחַת מֵאַרְבַּע הַבְּחִינּוֹת יֵשׁ עֵנִין מִיּוּחַד
- 60 שֶׁלָּא קִיִּים בְּשֵׁאֵר הַבְּחִינּוֹת. דְּהֵנָּה,
- 61 הַמַּעְלָה שֶׁל בְּחִינָה הַרְבִּיעִית,
- 62 אֲבָן סִפָּר, הִיא, דְּכָל
- 63 מְצִיאוֹתוֹ שֶׁל הַכְּלִי הוּא עֵנִין
- 64 הָאֹר, כִּי הַכְּלִי הַתְּאֻחַד עִם הָאֹר
- 65 לְגַמְרִי, כְּמִבּוֹאָר לְעִיל מֵה שְׁאִין בֵּן
- 66 בְּבִינָה הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁהִיא הִכִּי
- 67 רְחוּקָה מִבְּחִינָה הַרְבִּיעִית, וְהַבְּחִינָה
- 68 הָרִאשׁוֹנָה הִיא מִסְפָּר וּמְדִירָה
- 69 וְהַגְּבֻלָּה שֶׁם עֵינֵינוּ שֶׁל הַכְּלִי כְּפוּעֵל
- 70 אֶת הַהִגְבֻלָּה שֶׁל הַסִּפְרֵי הִכִּי מוֹדַגֵּשׁ.
- 71 אֲבָל לְאִידֶךָ גִּיסָא, מִצַּד שְׁנֵי יֵשׁ
- 72 גַּם מַעְלָה בְּעֵנִין דְּמִסְפָּר
- 73 וּמְדִירָה וְהַגְּבֻלָּה שֶׁלָּא קִיִּימָה
- 74 בְּבִינָה הַרְבִּיעִית, לְפִי שֶׁהַחִידוּשׁ
- 75 בְּזֶה בְּעֵינֵי מִסְפָּר וְהַהִגְבֻלָּה גְּדוּלָּה
- 76 יוֹתֵר, שֶׁמִּעֵנִין הַמִּסְפָּר
- 77 וּמְדִירָה וְהַגְּבֻלָּה עֲצֻמָּה, מִחוּץ
- 78 הַהִגְבֻלָּה, נַעֲשֶׂה עֵנִין שֶׁל מִצְוָה,
- 79 מִצְוֹת סִפְרֵי הָעוֹמֵר, עִם הַמַּעְלָה
- 80 הַמִּיּוּחָד שֶׁל מִצְוָה שֶׁהִיא לְשׁוֹן
- 81 צִוּוֹתָא וְחִיבּוּר²⁷ הַתְּחַבּוּרֹת שֶׁל
- 82 הָאָדָם הַמְקִיִּים אֶת הַמִּצְוָה עִם הַקְּדוּשָׁה
- 83 בְּרוּךְ-הוּא שְׁצִיּוּהָ אֶת הַמִּצְוָה, וְעַד שֶׁנַּעֲשֶׂה מִזֶּה מִזְסִפְרָתָם בְּהַגְבֻלָּה
- 84 נַעֲשֶׂה מִצְוָה וְהִיא נַעֲשִׂית עֵנִין הַסִּפְרֵי כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּפִירוֹשׁ
- 85 הַרְבִּיעִי, מְלִשׁוֹן אֲבָן סִפָּר שֶׁשֶׁם הַכְּלִי אֲבָן לֹא מִגְבִּיל אֲלֵא מִתְאַחַד
- 86 עִם הָאֹר.

וספרתם לכם ממחרת השבת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְעֵנִין זֶה שֶׁנִּפְעַל עַל יְדֵי קִיּוֹם הַמַּצּוֹה 'וספרתם' במונחה הפנימי, כמבואר
 2 לַעֲלֹ, צָרִיף לְהִיּוֹת בְּאוֹפֶן דְּוִסְפֶּרְתֶּם לָכֶם, הֵינִי, שְׁכָל אֲרַבֵּעַ
 3 הַמְדְּרִיגוֹת שֶׁבְּעֵנִין הַסְפִּירָה הַמְנוּיֹת לַעֲלֹ צָרִיף לְהִיּוֹת בְּאוֹפֶן
 4 שֶׁל לָכֶם, שִׁלְכֶם, הֵינִי שֶׁהַדְּבָרִים יַחֲדָרוּ לַמַּצִּיאֹתוֹ שֶׁל הָאָדָם עַד שִׁיְהִי
 5 כְּמוֹ דְּבַר הַשִּׁיּוֹן לֹ וְעַל דֶּרֶךְ
 6 הַמְּבֹאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר²⁸
 7 בְּנוֹגֵעַ לְאַרְבַּעַ מִיָּנִים שֶׁל חֵג
 8 הַסּוֹכוֹת שֶׁנֶּאֱמָר בָּהֶם וּלְקַחְתֶּם
 9 לָכֶם²⁹, וְהַמִּילָה 'לָכֶם' לֹמַדִּים
 10 שֶׁצָּרִיף לְהִיּוֹת אַרְבַּעַת הַמִּיָּנִים
 11 שֶׁבָּהֶם מְקִיִּימִים אֶת הַמַּצּוֹה צְרִיכִים
 12 לְהִיּוֹת שְׁלֹו בְּעֵלְתוֹתוֹ שֶׁל הָאָדָם
 13 שֶׁנִּשְׁטַל אוֹתָם וּמְכַרְךָ עֲלֵיהֶם, הִנֵּה
 14 כְּמוֹ כֵּן צָרִיף לְהִיּוֹת עֵנִין
 15 הַסְפִּירָה בְּאוֹפֶן דֶּלְכֶם שִׁיכִים
 16 לֹ וְנוֹגְעִים לֹ עֲצָמוֹ.
 17 (ד) וְעֵנִין זֶה שִׁיּוֹן לְחֹדֶשׁ
 18 אֵייר, שֶׁבְּמַחֲלָךְ כֹּל הַחֹדֶשׁ מְקִיִּימִים
 19 אֶת מַצּוֹת 'וספרתם' ר'אִיר' הוּא
 20 רֹאשִׁי תִּיבּוֹת אֲבָרָהּ יִצְחָק
 21 יִצְעָק רַחֲלֵל³⁰, שֶׁהֵם אֲרַבֵּעַ
 22 רִגְלֵי הַמְּרַבֶּכָה הָעֲלִינָה, כְּמִבּוֹאֵר
 23 בְּתוֹרַת הַסּוֹד, דְּעֵנִין הַמְּרַבֶּכָה
 24 הוּא שְׁעוֹשִׂים מְדַבֵּר נִפְרָד
 25 מַצִּיאֹת בְּפִנִּי עֲצָמָה שֶׁאֵינָה חֵלֶק
 26 מִהַרְוֹכָה הַמְּנַחֵג וּמוֹבִיל אֶת הַמְּרַבֶּכָה
 27 שִׁיְהִיָּה הַדְּבַר הַנִּפְרָד בְּטָל
 28 לְהַרְוֹכָה שֶׁהִי לְמַרְכָּבָה אֵין רִצּוֹן
 29 מִשָּׁל עֲצָמָה וְהִיא מוֹנַחֶגַת עַל יְדֵי
 30 הַרוֹכֵב, שֶׁזָּהוּ הָעוֹבְדָה שֶׁרָאשִׁי
 31 הַתִּיבּוֹת שֶׁל 'אִיר' הֵם רִגְלֵי הַמְּרַבֶּכָה
 32 מִשְׁפָּרָם אַרְבַּע הִיא עֵנִין וּסְפִירָתָם
 33 בְּכָל אֲרַבֵּעַ הַמְדְּרִיגוֹת הַנִּלְל
 34 שֶׁכְּאִמּוֹר פּוֹעֵל בִּטּוֹל וְהַתְּאֻדּוֹת
 35 בְּסִפְרֹתוֹ, יִעָדֵד וְלֹא זֹו בְּלִבָּד אֵלָא
 36 שְׁקִיּוֹם הַמַּצּוֹה 'וספרתם' עַל פִּי מִשְׁמַעוֹתָהּ הַפְּנִימִית פּוֹעֵל יִתִּירָה מִזֹּו, עַד
 37 לְבִיטּוֹל וְהַתְּאֻדּוֹת שֶׁלְּמַעֲלָה גַם מְעַנֵּן הַמְּרַבֶּכָה, שֶׁנַּעֲשֶׂה
 38 מַצִּיאֹת אֶחָת עִם הַרוֹכֵב, בְּדוּמָה לִכְךָ שֶׁבִּדְרָגָה הָעֲלִינָה שֶׁל הַסְפִּירָה
 39 הַלֵּל נַעֲשֶׂה מַצִּיאֹת אֶחָת עִם הָאוֹר אֵלָא יוֹתֵר מִזֹּו, וְהוּא בִּטּוֹל וְהַתְּאֻדּוֹת
 40 בְּדוּגְמַת מַעֲלַת הַתּוֹרָה לְגַבִּי מַצּוֹת, שֶׁעַל יְדֵי הַתּוֹרָה נַעֲשֶׂה
 41 הָאָדָם מְיֻחָד בְּתַכְלִית עִם הָאֻלּוּקוֹת, יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר עַל יְדֵי קִיּוֹם הַמַּצּוֹת
 42 כְּמִבּוֹאֵר בְּתַנְיָא פֶּרֶק כ"ג, וּבִהְדְּרוּשִׁים מֵאִמְרֵי הַחֲסִידוֹת דִּבְרוֹר
- 1 וְעֵנִין זֶה צָרִיף לְהִיּוֹת בְּאוֹפֶן דְּוִסְפֶּרְתֶּם לָכֶם,
 2 הֵינִי, שְׁכָל אֲרַבֵּעַ הַמְדְּרִיגוֹת שֶׁבְּעֵנִין הַסְפִּירָה
 3 צָרִיף לְהִיּוֹת בְּאוֹפֶן שֶׁל לָכֶם, וְעַל דֶּרֶךְ הַמְּבֹאֵר
 4 בְּמָקוֹם אַחֵר²⁸ בְּנוֹגֵעַ לְאַרְבַּעַ מִיָּנִים שֶׁנֶּאֱמָר
 5 בָּהֶם וּלְקַחְתֶּם לָכֶם²⁹, שֶׁצָּרִיף לְהִיּוֹת שְׁלֹו, הִנֵּה
 6 כְּמוֹ כֵּן צָרִיף לְהִיּוֹת עֵנִין הַסְפִּירָה בְּאוֹפֶן דֶּלְכֶם.
 7 (ד) וְעֵנִין זֶה שִׁיּוֹן לְחֹדֶשׁ אֵייר, רֹאשִׁי תִּיבּוֹת
 8 אֲבָרָהּ יִצְחָק יִצְעָק רַחֲלֵל³⁰, שֶׁהֵם
 9 אֲרַבֵּעַ רִגְלֵי הַמְּרַבֶּכָה, דְּעֵנִין הַמְּרַבֶּכָה הוּא
 10 שְׁעוֹשִׂים מְדַבֵּר נִפְרָד שִׁיְהִיָּה בְּטָל לְהַרְוֹכָה,
 11 שֶׁזָּהוּ עֵנִין וּסְפִירָתָם בְּכָל אֲרַבֵּעַ הַמְדְּרִיגוֹת הַנִּלְל,
 12 וְעַד לְבִיטּוֹל וְהַתְּאֻדּוֹת שֶׁלְּמַעֲלָה גַם מְעַנֵּן
 13 הַמְּרַבֶּכָה, שֶׁנַּעֲשֶׂה מַצִּיאֹת אֶחָת עִם הַרוֹכֵב,
 14 בְּדוּגְמַת מַעֲלַת הַתּוֹרָה לְגַבִּי מַצּוֹת, שֶׁעַל יְדֵי
 15 הַתּוֹרָה נַעֲשֶׂה מְיֻחָד בְּתַכְלִית, כְּמִבּוֹאֵר בְּתַנְיָא
 16 פֶּרֶק כ"ג, וּבִהְדְּרוּשִׁים לְהַבִּין מֵה שֶׁכְּתוּב בְּתַנְיָא
 17 בְּפֶרֶק כ"ג וּלְהַבִּין הַחִילּוּק בֵּין תּוֹרָה וּמַצּוֹת³¹.
 18 (ה) וְעַל זֶה נֶאֱמָר וּסְפִירְתֶּם לָכֶם מִמָּחָרֵת הַשַּׁבָּת,
 19 הֵינִי, שֶׁהִנָּחִינָה כַּח עַל הַסְפִּירָה הִיא
 20 מִשְׁכָּת, שֶׁקָּאֵי עַל פֶּסַח, שְׁבוּ נִגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ
 21 מְלָכִי הַמְּלָכִים הַקָּב"ה בְּכַבְדּוֹ וּבְעֲצָמוֹ³², וְלִכְן
 22 נִקְרָא שַׁבָּת, שֶׁזָּהוּ בְּחִינַת שַׁבָּת וּמְנוּחָה לַחֲזִי
 23 הָעוֹלָמִים³³, וּמִשָּׁם נִמְשַׁכַּת הַנְּתִינָה כַּח עַל עֵנִין
 24 הַסְפִּירָה³⁴. וְעַל יְדֵי זֶה בָּאִים לְיוֹם הַחֲמִישִׁים
 25 שֶׁהוּא מִתֵּן תּוֹרָה. וְהֵינִי, דְּעַם הָיִיתָ שֶׁיִּשְׁנֹו
 26 מְלָכִי הַמְּלָכִים הַקָּב"ה בְּכַבְדּוֹ וּבְעֲצָמוֹ³², כְּנוֹסַח הַהֲגָדָה שֶׁל
 27 פֶּסַח, וְלִכְן נִקְרָא הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח שַׁבָּת, שֶׁזָּהוּ בְּחִינַת שַׁבָּת
 28 וּמְנוּחָה לַחֲזִי הָעוֹלָמִים³³, זִכְרֵנוּ יְצִיאַת מִצְרַיִם הוּא כְּמוֹ זְמַן הַגְּאֻלָּה
 29 הַעֲתִידָה לְבוֹא שֶׁזֶה תִּהְיֶה 'מְנוּחָה' נִצְחִית וּמִשָּׁם מְבַחֶנֶת 'שַׁבָּת' זֹו
 30 נִמְשַׁכַּת הַנְּתִינָה כַּח עַל עֵנִין הַסְפִּירָה³⁴.
 31 וְעַל יְדֵי זֶה הָעוֹבְדָה שֶׁל 'וספרתם' בְּמִשְׁךְ אַרְבַּעִים וְתֵשַׁע יוֹם בָּאִים
 32 לְיוֹם הַחֲמִישִׁים שֶׁהוּא מִתֵּן תּוֹרָה וּמִמְשִׁיךְ וּמִבָּאֵר אֶת עֲנִינוֹ הַמִּיּוֹחָד

(28) ראה סד"ה ולקחתם תער"ב (ספר המאמרים תער"ב ע' כז). (29) אמור כג, מ. (30) מאורי אור אות א סעיף פד. (31) ראה ספר המאמרים תרל"ג ח"ב ע' שמג ואילך. ליקוט פירושים כו' לתניא פכ"ג (ע' תלו ואילך. ע' תמו ואילך). (32) הגדה של פסח פיסקא מצה זו. ושם לפנ"ז פיסקא ויוציאנו. (33) תמיד בסופה. (34) ראה לקו"ת אמור לה, ד. לו, א.

ביאור בדרך אפשר

בְּכָל שָׁנָה, בְּאֶשֶׁר הַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנִשְׁמָעִים³⁹, וּמִיָּד שָׁנָה
בִּשְׁנָה בֹּא חֹג הַשְּׁבוּעוֹת, מִה שֶׁנִּפְעַל בַּעַת מִתֵּן תּוֹרָה חָזַר וְנִפְעַל מַחֲדָשׁ דָּעָם
הַיּוֹת שֶׁכָּבַד הָיָה בִּישׁוּל הַגִּזְזִירָה, הָרִי מִכָּל מְקוֹם נִשְׁאָרָה
מִחֵיצָה הַמִּפְסָקֶת כו', בֵּין רוּחַנוּת (שְׂמִים) וְגִשְׁמוּת (אֶרֶץ) וְכִלְדִּיעַ
בַּעֲנָן הַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל הַכּוֹתֵב

בשירת האינו **מַחְצִי וְאִנִּי**
אַרְפָּא⁴⁰, דְּקָאִי שֶׁהוֹכֵנָה עַל
לְעֵתִיד לְבָא, כְּמִבּוֹאָר בְּדְרוּשֵׁי
מֵאֲמֹרֵי הַחֲסִידוֹת שֶׁל ל"ג בְּעוֹמֶר⁴¹
שֶׁם מִבּוֹאָר שְׁעִינֵנו שֶׁל ל"ג בְּעוֹמֶר
מְרוּמֹו בַּפְּסוּק 'עַד הַגֵּל הַזֶּה' הַמְדַּבֵּר עַל
הַמַּחְצִיָּה שֶׁבִּין יַעֲקֹב לִלְבָן שֶׁהִיא
בְּדוּגְמַת הַגְּזִירָה עַל הַמַּחְצִיָּה בֵּין
הָעֲלִיּוֹנִים לַתַּחְתּוֹנִים שֶׁהִייתָה עַד מֵתָן
תּוֹרָה וְהִרְמֵנו שֶׁל ל"ג בְּעוֹמֶר ב'עַד הַגֵּל'
הוּא שֶׁעַל יְדֵי רִשְׁבִּי מִתְבַּטְּלוֹת
הַמַּחְצִיּוֹת וְנִפְעַל שֶׁגַּם לִמְטָה יִהְיֶה גִּילּוֹי
אֲלוּקוֹת כְּמוֹ לִמְעַלָּה, וְעַל דֶּרֶךְ הַפִּירוּשׁ
הַפְּנִימִי בַּפְּסוּק 'מַחְצִי וְאִנִּי אֲרָפָא'
הַמְדַּרְשׁ עַל הַכְּתוּב בְּקוֹהֶלֶת 'דֹּדֶר הוֹלֵךְ'
וְדוֹר בֶּא' שֶׁהַמֵּתִים יַחֲיוּ כְּפִי שְׁמָתוֹ וְמִי
שֶׁהִיָּה בּוֹ מוֹם בַּחַיִּי יִקּוּם כֵּךְ וְכִשְׂקִיּוֹם
יִתְרַפָּא, וְהַמְדַּרְשׁ מְבִיא בַּהֶקְשָׁךְ זֶה אֵת
הַפְּסוּק 'מַחְצִי וְאִנִּי אֲרָפָא'.

וְלִאֲחֲרֵי הָעֲנִין דִּיִּסְפָּרְתָם
לָכֶם, שְׁחֹוּ הַחֲכָנָה הָרִאשִׁיָּה שֶׁעַל
יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה מִתֵּן תּוֹרָה
לְכָלִּל יִשְׂרָאֵל, שְׁמֻקְבָּלִים כֹּל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַתּוֹרָה בְּשִׁמְחָה
וּבִפְנִימִיּוֹת⁴², כְּנוֹסֶס הַבְּרִכָּה שֶׁל
רַבְתֵּינוּ נִשְׁאִינֵנו לַחַג הַשְּׁבוּעוֹת אָזִי
נַעֲשֶׂה גַם הָעֲנִין דִּמְתֵּן תּוֹרָה
שְׁבָכֵל יוֹם אֶצֶל כָּל יַחֲיד בְּאֹפֶן
נַעֲלָה יוֹתֵר.

(ו) וְעַל יְדֵי זֶה הָעֲבוּדָה שֶׁל

77 וְסִפְּרָתָם׃ וַעֲנִין מִתֵּן תּוֹרָה שְׂבָא אַחֲרֶיהָ **בְּאִים לְקִיּוֹם הַיְּצוֹר** הָאִמּוֹר עַל
78 לַעֲתִיד לִבּוֹא בְּנִבּוּאָת יִשְׁעִיהָ **וְנִגְלָה כְּבוֹד הוֹי׃ וְרָאוּ כָּל בָּשָׂר יִחְדָּיו**
79 **כִּי פִי הוֹי׃ דְּבַר 43**, וּכְפִי **שְׁמֹכָר אֲדוֹמִ״ר הָאֲמָצְעִי בְּשַׁעַר**
80 **הָאֲמוֹנָה 44**, שְׂגָם אִפִּילוּ הַבָּשָׂר הַגָּשְׁמִי יִרְאֶה כֹּחַ הַפּוֹעֵל

35) ברכות כב, א. 36) תו"א יתרו סז, ב. 37) יתרו יט, כ. 38) שמו"ר פ"ב, ג. 39) לשון הכתוב - אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בספר תיקון שובבי"ם. הובא בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט. 40) האזינו לב, לט. 41) ספר המאמרים תרל"ח ע' קנב ואילך. 42) לשון ברכת רבותינו נשיאינו לחג השבועות - נתבאר בלקוטי שיחות ח"ד ע' 1307. ח"ח ע' 272. ועוד. 43) ישע"י מ, ה. וראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתקלה ואילך. ד"ה ונגלה וד"ה ויהי ביום השמיני תשט"ו (ספר המאמרים תשט"ו ע' קיז ואילך. ע' ככד ואילך). 44) פכ"ה.

ביאור בדרך אפשר

1 **בַּנֶּפֶעַל**, כוח הבורא בנבוא וְעֵנִין
2 **זֶה** של ראיית האלוקות שבבריאה
3 **יְהִיה לא רק בְּמִין הַמְדַבֵּר**, בני
4 האדם **אֵלָּא** 'כל בשר' כולל את כללות
5 הבריאה והכוונה **גַּם בְּדוֹמָם צוֹמָח**
6 **וְחִי** שאף הם 'ראו' אלוקות בגלוי.
7 **וְכֵן תִּהְיֶה לָנוּ, בְּבִיאַת מְשִׁיחַ**
8 **צִדְקָנוּ, שְׁיִלְמַד תּוֹרָה אֶת כָּל**

ביאור בדרך אפשר

9 **הָעַם פּוֹלֵל**⁴⁵, כשלון נבואת ירמיה
10 שבימות המשיח ידיעת ה' תהיה לכולם
11 **לְמַקְטָנָם וְעַד גְּדוּלָּם**⁴⁶, ויקריים
12 גם היעוד **וּמְלֶאכָה הָאֶרֶץ דְּעָה**
13 **אֶת הָרִי'** שכל הבריאה תהיה מלאה
14 בגילוי אלוקות וראיית אלוקות **בְּמִיָּם**
15 **לְיָם מְכַסִּים**⁴⁷ כפי שהמים מכסים
16 את הים.

(45) רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. לקו"ת צו יז, ב. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פנ"ו ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"ג. (46) לשון הכתוב - ירמי' לא, לג. (47) ישעי' יא, ט. רמב"ם סוף הל' מלכים.

המשך ביאור למס' שקלים ליום שני עמ' א

34 דנה מה הדין בזמן הזה שאין יכול להביא קרבן תָּנִי, גַּר בְּזֶמַן הַזֶּה
35 שאין בית המקדש קיים ואינו יכול להביא את קרבנותיו, צִדְקָה
36 לְהַבִּיא קִינוֹ רִיבְעִית בְּסָף – עליו להפריש רבע דינר כסף לשם קינו,
37 וכשיבנה בית המקדש יקנה בכסף זה קן לעולה. ופחות מסכום זה
38 לא יפריש, כיון שאי אפשר לקנות קן בפחות מרובע. **אָמַר רַבִּי**
39 **שְׁמַעוֹן, בְּיִמְלָה רָבִן יוֹחָנָן בֶּן זַבְדִּי וְאִמְרָה זֶה וְאִמְרָה זֶה** הגר צריך
40 להפריש ריבעית כסף, **מִפְּנֵי הַתְּקֵלָה** – שמא ידנה ממנו ויבוא לידי
41 מעילה.
42 מבאר הגמרא היכן מצאנו שחוששים רבנן לתקלה. מבררת
43 הגמרא: **מִהוּ מִפְּנֵי הַתְּקֵלָה** – היכן מצאנו שחוששים רבנן לתקלה.
44 מבאר הגמרא: **בְּהִדָּה דְתָנִי, אֵין מְקַדְּשִׁין חֶפֶץ או ממון שסתם**
45 הקדש הוא לבדק הבית ואין לו תקנה, **וְלֹא מְעַרְבִין** – שאומר ערבי
46 עלי או ערך פלוני עלי, **וְלֹא מְחַרְמִין** שכן חרם הרי הוא כהקדש
47 שנאמר (ויקרא כו כח) **כָּל חֶרֶם קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים הוּא לַה'**, **וְלֹא מְנַבְּחִין**
48 **תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת בְּזֶמַן הַזֶּה. וְאִם הַקֹּדֶשׁ או הַעֲרִיף או הַחֲרִים או**
49 **הַנֶּבִּיחַ, אִם זֶהוּ כִסּוֹת וּבִגְדֵי דִין הַכִּסּוֹת שְׂהִיא יִישָׁרָה. וְאִם זֶה**
50 **בַּהֲמָה, דִּין הַנֶּבִּיחָה שְׂהִיא תִּיעָקֵר, כִּדִּי שְׂלֹא יִבּוֹאוּ בָהֶם לִידֵי**
51 **תִּקְלָה. בְּיָצֵד עוֹקְרִין אֶת הַבַּהֲמָה, נוֹעֵל בְּפִנְיָה הַדֶּלֶת וּמוֹנֵעַ מִמֶּנָּה**
52 **מֵאֲבָל וְהִיא מֵתָה מֵאִילָיָה בִּרְעֵב. וְאִם הֵם מַעוֹת, דִּין תְּמַעוֹת שֶׁהֵם**
53 **לָבוֹ לְיָם הַמֶּלֶח.**
54 הגמרא דנה מה הדין אם הקדיש הגר בזמן הזה מעות לקרבנו.
55 מבררת הגמרא: **עָבַר עַל דְּבָרֵי חֻמִּים** שאמרו אין מקדישים בזמן
56 הזה וְהַקֹּדֶשׁ, האם הוא קדוש או לא. פושטת הגמרא: **כֵּן מָה**
57 **וּמִמֶּנָּה וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן לַעֲנִין רַבִּעַ הַדִּינָר שְׂעֵל הַגֵּר לְהַפְרִישׁ,**
58 **שְׁבִימְלָה רָבִן יוֹחָנָן בֶּן זַבְדִּי וְאִמְרָה מִפְּנֵי הַתְּקֵלָה, הָרָא אָמַרְה – הִרִי רֵאִיָּה**
59 **הִיא, שֶׁאִם עָבַר וְהַקֹּדֶשׁ הִרִי הֵם קֹדֶשׁ, שֶׁכֵּן אִם אֵינֶם קֹדֶשִׁים**
60 **אִפְּלוּ בְּדִיעֵבַד, מִזֶּה צוּרֵךְ יֵשׁ לִבְטֵלָה, אֵלֹא וְדֹאִי אִם הַקֹּדֶשׁ הִרִי**
61 **זֶה קֹדֶשׁ בְּדִיעֵבַד וְלֹכֵן הוֹצֵרֵךְ רַבִּי יוֹחָנָן לִבְטֵלָה, וּמִזֶּה אֲנוּ לּוֹמְדִים**
62 **לְשֹׂאֵר הַהַקְדָּשׁוֹת שֶׁאֵף הֵם חֲלִים.**
63 הגמרא מקשה על פי האמור תתירה בדברי רבי שמעון: **רַבִּי יוֹדֶה**
64 **מִמָּקוֹם שֶׁשִּׁמּוּ עֲנִיתִירְרִיא, בְּעֵי קוֹמִי – שֶׁאֵל לַפְנֵי רַבִּי יוֹסִי, תְּכָא –**
65 **לַעֲנִין הַגֵּר אֶת**

1 פנימית נוספת מכל צד שהוא 'מקום הילוך רגלי הכהנים'.
2 מכיון ששנינו במשנתנו את ענין מוספי שבת ומוספי ראשי
3 חדשים, דנה הגמרא בענין נוסף הקשור לקרבנות אלו. מבררת
4 הגמרא: כשראש חודש חל להיות בשבת שקרבין שני מוספים ויש
5 מוספי שָׁבֶת ומוספי ראש חֹדֶשׁ, מִי קוֹדֵם לַהַקְרֵבָה. אומרת הגמרא:
6 **רַבִּי יְרֵמְיָה סָבַר מִיָּמֵר – הִיָּה סָבוֹר לּוֹמַר, מוֹסְפֵי שָׁבֶת וּמוֹסְפֵי ראש**
7 **חֹדֶשׁ מוֹסְפֵי ראש חֹדֶשׁ קוֹדְמִין. חִיָּלִית דְּרַבִּי יְרֵמְיָה מִן הָרָא – כּוּחוֹ**
8 **וּרְאִיתוֹ שֶׁל רַבִּי יְרֵמְיָה לּוֹמַר כִּךְ הִיא מוֹדְבִי הַבְּרִייתָא שֶׁשִּׁנְיָה,**
9 **שִׁירֵי שָׁבֶת וְשִׁירֵי שֶׁל ראש חֹדֶשׁ שִׁירֵי שֶׁל ראש חֹדֶשׁ קוֹדֵם, וְאִם**
10 **שִׁירֵי קוֹדֵם הִרִי שְׁגַם הַקְרֵבָה הַמוֹסֵף שֶׁל ראש חודש קודמת.**
11 **רַבִּי יוֹסֵה חוֹלֵק: אָמַר רַבִּי יוֹסֵה, שְׁנִיָּא הִיא תָּמֵן – אֵין לַפְשׁוּט**
12 **מִהַקְדַּמַּת הַשִּׁיר כִּיוֵן שֶׁשִּׁנְיָא הֵחֵם דְּאָמַר רַבִּי תָּנִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן,**
13 **שֶׁהַקְדַּמַּת הַשִּׁיר בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ הִיָּתָה כְּדִי לַפְרָסְמוֹ וְלַחֲזוּצָה שְׂהוּא**
14 **ראש חֹדֶשׁ, וְהִיָּינוּ מִשּׁוֹם שֶׁרׁוֹב בְּנֵי אָדָם אֵינֶם רּוֹאִים אֶת חִידוֹשׁ**
15 **הַלְבָנָה, וְלֹכֵן עָשׂוּ הֵיכֵר מִיּוֹחַד כְּדִי לְגַלּוֹת וּלְפָרֵסם שְׁבִית דִּין**
16 **קִדְשׁוֹ כְּהִלְכָתוֹ וְלֹא יִבּוֹאוּ לְגַמְגָם וּלְפַקֵּק בּוֹה. אֲבָל לַעֲלוֹם**
17 **לַעֲנִין הַקְרֵבָה הַמוֹסֵפִין, שֶׁל שַׁבַּת קודמת לשל ראש חודש.**
18 **מִסְכַּמַּת הַגְּמָרָא: בְּיָצֵד הִיָּה עוֹשֶׂה כִּשְׁחַל ראש חודש בשבת, שׁוֹחֵט**
19 **מוֹסְפֵי שָׁבֶת וְאֹמַר עֲלֵיהֶן אֶת שִׁירֵי שֶׁל ראש חֹדֶשׁ. בְּרֵם – אֲבָל תְּכָא**
20 **לְגַבִּי שְׁחִטַּת מוֹסְפֵי שָׁבֶת וּמוֹסְפֵי ראש חֹדֶשׁ, מוֹסְפֵי שָׁבֶת קוֹדְמִין,**
21 **עַל שֵׁם – לְפִי הַכֹּלל הַקּוֹבֵעַ כִּי כָּל הַתְּרִיִּי מְחַבְּרֵי קוֹדֵם אֶת חַבְּרֵי**
22 **וּשְׁבֵת תְּדִיר הוּא מִראש חודש.**
23 שנינו במשנה: 'המקדיש שקלים וביכורים וכו' הרי זה קודש. רבי
24 שמעון אומר, האומר ביכורים קודש אינן קודש'. הגמרא דנה
25 בדעת רבי שמעון בשקלים: מדייקת הגמרא: מזה שאמר רבי
26 שמעון את דבריו רק בביכורים, משמע הָא שְׁקָלִים קֶדְשׁו –
27 שבשקלים הוא מודה לתנא קמא שחלה עליהם קדושה. מביאה
28 הגמרא ברייתא החולקת: **רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹדָה אֹמַר מִשּׁוֹם רַבִּי**
29 **שְׁמַעוֹן, בֵּין אֵלֹו וּבֵין אֵלֹו לֹא קֶדְשׁו – בֵּין בִּיכּוּרִים וּבֵין שְׁקָלִים אֵינֶן**
30 **קודש, וְנִמְצָא שִׁישּׁוֹם תְּרִי תַנַּאי אֵלִיבֵא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן לַעֲנִין**
31 **הַמְקַדֵּשׁ שְׁקָלִים בְּזֶמַן הַזֶּה.**
32 בזמן שבת המקדש היה קיים, היה הגר טעון בזמן גירותו מילה,
33 טבילה, והרצאת דמים כלומר וזיקת דם על גבי המזבח. הגמרא

בס"ד. שיחת אחרון של פסח, ה'תש"ל.

בלתי מוגה

- 53 ...ג. דובר בהתחלת ההתוועדות (ס"ב) אודות החילוק שבין ימים הראשונים לימים האחרונים דחג
54 הפסח, שימים הראשונים שייכים למשה, וימים האחרונים שייכים למשיח.
- 55 וענין זה מודגש גם בהפטרות היום: "ויצא חוטר מגזע ישי וגו'". ואף שטעם אמירת הפטרה זו הוא
56 בגלל מפלת סנחריב שהיתה בפסח³²⁹, הרי ענין זה ה' בליל ראשון של פסח, ולא באחרון של פסח,
57 ועכצ"ל, שאמירת הפטרה זו באחרון של פסח קשורה עם משיח³³⁰.
- 58 ובאמת קשורים ב' הענינים זב"ז – שהרי איתא בגמרא³³¹ "ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח
59 וסנחריב גוג ומגוג", ומזה מובן, שמלחמת סנחריב קשורה עם מלחמת גוג ומגוג שתהי' קודם ביאת
60 המשיח, ואז תקויים הנבואה אודות ביאת משיח שהיתה צריכה להיות כבר בימי חזקיהו.
- 61 ולכן מצינו כמה מאמרים שאמרו רבותינו נשיאינו באחרון של פסח שמדברים אודות משיח³³² (כולל
62 גם המאמר שנאמר היום, שמיוסד על מאמר של רבינו הזקן בלקוטי תורה³³³, ושל אדמו"ר האמצעי
63 בשער האמונה בסופו³³⁴); וכאמור כמ"פ שכל הענינים משתקפים גם בנגלה דתורה, שהרי התורה היא
64 "תורה אחת"²⁰².
- 65 נד. והנה, בנוגע למשיח מצינו ענינים שהם מן הקצה אל הקצה:
- 66 מחד גיסא – נאמר עליו³³⁵ "והריחו ביראת ה'", "מורח ודאין"³³⁶, והיינו, שאף שע"פ תורה צ"ל
67 הדין ע"פ מראה עיניו ומשמע אזניו של הדיין, נאמר במשיח "לא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע
68 אזניו יוכיח"³³⁵, אלא באופן נעלה יותר. וכמו"כ מפליא הכתוב גדול חכמתו של משיח: "הנה ישכיל
69 עבדי ירום ונשא וגבה מאד"³³⁷, "ירום מאברהם .. ונשא ממשה"³³⁸.
- 70 וביחד עם זה מצינו שמשיח "יזה גויים רבים"³³⁹, ו"יחלק שלל"³⁴⁰, ועד שיפעל גם על בעלי חיים
71 – "וגר זאב עם כבש וגו'"³⁴¹.
- 72 נה. ובהמשך לזה יש להתעכב על דברי הרמב"ם בב' מקומות שבהם מדבר אודות משיח – בהלכות
73 תשובה ובהלכות מלכים³⁴²:
- 74 בהלכות תשובה³²⁵: "אותו המלך שיעמוד מזרע דוד, בעל חכמה יהי' יתר משלמה, ונביא גדול הוא
75 קרוב למשה רבינו, ולפיכך ילמד כל העם .. ויבואו כל הגויים לשומעו וכו'".

(342) ובאמת יש עוד ב' מקומות שבהם כותב הרמב"ם אודות משיח: בפירוש המשניות פרק חלק (בענין י"ג עיקרים, שא' מהם הוא האמונה בביאת המשיח, "שיעד בו בתורה בפירוש בפרשת בלעם ופרשת אתם נצבים"), ובאגרת תימן.

אבל, פירוש המשניות, אין בו התוקף של ביורר הלכה כמו יד החזקה שהוא ספר של הלכה, ולכן, כשיש סתירה בין פיה"מ (ואפילו ספר המצוות) ליד החזקה, אזי ההכרעה היא כמ"ש ביד החזקה; ובענין זה יש מעלה באגרת תימן (וכן שאר האגרות), שכיון שנכתבו במענה לשאלה ע"ד הנהגה בפועל, יש בזה גם ענין של הלכה.

ועוד זאת, שפירוש המשניות, וכן אגרת תימן, כתב הרמב"ם בלשון ערבי, ואח"כ תורגם ללשון הקודש, ולכן, אף שתוכן הדברים הוא אמיתי, אי אפשר לדייק בפרטי התיבות וסדר הענינים כו', כמו בספר הי"ד שכתב הרמב"ם בעצמו בלשון הקודש (ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חנ"ג ע' 273. וש"נ).

(329) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סת"צ סי"ג. וש"נ.

(330) ראה גם שיחת אחש"פ דאשתקד בתחלתה (תורת מנחם – התוועדויות חנ"ג ס"ע 107). וש"נ.

(331) סנהדרין צד, א.

(332) ראה גם שיחת אחש"פ תשט"ו בתחלתה (תורת מנחם – התוועדויות חנ"ד ריש ע' 27). וש"נ.

(333) צו יז, א.

(334) פנ"ו ואילך.

(335) ישעי' יא, ג.

(336) סנהדרין צג, ב.

(337) שם נב, יג.

(338) תנחומא ס"פ תולדות (יד. ובהוצאת באבער: כ).

(339) ישעי' שם, טו.

(340) שם נג, יב.

(341) שם יא, ו.

- 1 ובהלכות מלכים²⁶³ כתב הרמב"ם: "יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו ..
- 2 ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה' וכו'".
- 3 ומובן, שמעלת המשיח שמבאר הרמב"ם בהל' תשובה – "בעל חכמה .. יתר משלמה (עליו נאמר³⁴³
- 4 "ויחכם מכל האדם") ונביא גדול .. ולפיכך ילמד כל העם כו'" – היא באופן נעלה יותר באין ערוך
- 5 לגבי מ"ש בהל' מלכים ש"יכוף כל ישראל לילך בה כו'", שבשביל זה די בכך שהוא בעל כח כו', אבל
- 6 אין צורך ב"בעל חכמה .. יתר משלמה ונביא גדול כו'".
- 7 ולכאורה: גודל הפלאת מעלתו של משיח ה' הרמב"ם צריך לבאר בהלכות מלכים, שזהו המקום
- 8 העיקרי שבו נתבארו כל פרטי הענינים השייכים למלך המשיח; משא"כ בהלכות תשובה, ששם מדובר
- 9 אודות ענין השכר, ש"סוף כל השכר כולו .. הוא חיי העולם הבא, אבל ימות המשיח כו'", הרי זה רק
- 10 "כדי שינוחו .. וירבו בחכמה כדי שיזכו לחיי העולם הבא"?
- 11 גם צריך להבין השינוי בין הל' תשובה להל' מלכים, שבהל' תשובה כתב הרמב"ם "נתאו כל ישראל
- 12 נביאייהם וחכמיהם לימות המשיח", ואילו בהל' מלכים³⁴⁴ כתב רק "נתאו החכמים והנביאים ימות
- 13 המשיח", ואינו מזכיר "כל ישראל"³⁴⁵?
- 14 נו. ונקודת הביאור בזה³⁴⁶ – ע"פ הידוע³⁴⁷ שהדיוק בדברי הרמב"ם הוא גם בנוגע להמקום שבו כתב
- 15 כל ענין, ובנדו"ד, שבכל א' מב' מקומות הנ"ל מבאר הרמב"ם את ענינו של משיח שייך להלכות אלו
- 16 – "הלכות תשובה" או "הלכות מלכים".
- 17 ובהקדים – שאצל משיח יהיו ב' ענינים, כמו ב' הענינים שהיו אצל משה רבינו, "גואל ראשון",
- 18 ומזה מובן גם בנוגע למשיח, "גואל אחרון":
- 19 משה רבינו – (א) מלך ה'י³⁴⁸, כמ"ש³⁴⁹ "ויהי בישורון מלך", (ב) מופלא שבסנהדרין³⁵⁰.
- 20 ומובן, שהיותו מופלא שבסנהדרין הו"ע נוסף על היותו מלך, שהרי מצד ענין המלכות, אין חיוב
- 21 שהמלך צריך להיות למדן היותר גדול, וכפי שמצינו ביהושפט מלך יהודה, שהי' מלך כשר וצדיק,
- 22 ש"לתלמיד חכם הי' עומד מכסאו ומנשקו וקורא לו רבי ומורי", כי, מצד כבוד התורה, "מצוה על המלך
- 23 לכבד לומדי התורה"³⁵¹.
- 24 ועד"ז ישנם ב' הענינים בנוגע למשיח – ענין המלך שבו, וענין התורה שבו, שעל ידו יהי' שלימות
- 25 הענין ד"מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"³⁵², ע"י תורתו של משיח שילמד את כל העם.
- 26 נו. והסדר בזה – שלכל לראש יש צורך בענין המלוכה:
- 27 הטעם שיש צורך במלך דוקא, ולא די בסנהדרין ש"הם עמודי ההוראה ומהם חוק ומשפט יוצא לכל
- 28 ישראל"³⁵³ – כיון שיש כאלו שאינם רוצים לקיים את הוראת הסנהדרין (כל זמן שלא נתקיים עדיין
- 29 היעוד³⁵⁴ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"), ולכן כדי שכל בנ"י יקיימו את הוראות התורה, יש צורך
- 30 במלך ש"יכוף כל ישראל כו'" להתנהג בדרך התומ"צ.
- 31 וכן יש צורך במלך ש"ילחם מלחמות ה'", כמו מלחמת עמלק שהיתה בזמן משה, ועד"ז מלחמת גוג
- 32 ומגוג שתהי' קודם ביאת המשיח³⁵⁵.

(350) ראה אוה"ת חנוכה רפט, סע"ב ואילך. בהעלותך ע' שצ ואילך. ועוד.

(351) רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ה.

(352) ישע"י ב, ג. מיכה ד, ב.

(353) רמב"ם ריש הל' ממרים.

(354) זכרי' יג, ב.

(355) ויש לומר שהענין ד"ילחם מלחמת ה'" הוא לא רק כלפי חוץ, אלא גם כלפי פנים, אלא שזהו "פשט"ל" ... ובכל אופן, עיקר הענין ד"ילחם מלחמות ה'" הוא כלפי חוץ.

(343) מלכים"א ה, יא.

(344) פי"ב ה"ד.

(345) הביאור בזה – בשיחת ש"פ אחרי ס"ט (תורת מנחם – התוועדות ח"ס ע' 185 ואילך).

(346) בהבא לקמן נכללו כמה פרטים מהמשך הביאור בשיחת ש"פ אחרי.

(347) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 375. חכ"ב ע' 66 ואילך. חכ"ז

ע' 102 ואילך. חכ"ח ע' 144 ואילך. ועוד.

(348) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו הי"א.

(349) ברכה לג, ה.

ולכן:

- 1 כאשר הרמב"ם מדבר אודות מלך המשיח ב"הלכות מלכים", הנה מצד ענין המלוכה די בכך ש"יעמוד
2 מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו .. ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם
3 מלחמת ה'",
4 — שאז "הרי זה בחזקת שהוא משיח", ו"אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל,
5 הרי זה משיח בודאי" —
6 אבל אין הכרח שיהי' חכם גדול כמו שלמה, וכפי שמצינו בדוד, שאמר "ידי מלוכלכות בדם ובשפיר
7 ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה"³⁵⁶, ואילו בנוגע ללימוד התורה — "אני נמלך במפיבושת רבי"³⁵⁶, שהי'
8 גדול ממנו.
9 נח. אמנם, כאשר הרמב"ם מדבר אודות ימות המשיח בהלכות תשובה — אזי נוגע (לא הענין ד"לחם
10 מלחמות ה'", אלא) ענין התשובה ש"הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן
11 נגאלין, שנאמר³⁵⁷ .. ושבת עד ה' אלקיך"³⁵⁸, וכמאמר³⁵⁹ "משיח אתא לאתבא צדיקא בתיובתא",
12 וכן נוגע הענין דתורתו של משיח ש"ילמד כל העם" (לא רק נביאיהם וחכמיהם) — כיון שמדובר כאן
13 אודות ימות המשיח בתור הכנה ל"סוף כל השכר כולו .. חיי העולם הבא", ש"מפני זה נתאוו כל ישראל
14 נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח, כדי שינוחו .. וירבו בחכמה כדי שיזכו לחיי העולם הבא",
15 וכיון שכן, הרי לא די בכך שמשח יהי' "הוגה בתורה .. כדוד אביו", אלא יש צורך ש"בעל חכמה
16 יהי' יתר משלמה, ונביא גדול הוא קרוב למשה רבינו, ולפיכך ילמד כל העם".
17 ומובן גם שכאשר מדובר אודות המעמד ומצב ש"נתאוו .. לימות המשיח, כדי שינוחו .. וירבו
18 בחכמה כו'", אין צורך בכך שמשח "יכוף כל ישראל כו'" (כמ"ש בהל' מלכים), אלא "ילמד כל העם"
19 בדרכי נועם כו'.
20 נט. ויש להוסיף ולבאר גם מ"ש הרמב"ם "ונביא גדול הוא קרוב למשה רבינו" — דלכאורה אינו
21 מובן:
22 המקור לדברי הרמב"ם הנ"ל אודות מעלתו של משיח הוא — מדרש תנחומא פ' תולדות³³⁸, ושם
23 נאמר "ונשא משה", וא"כ, למה כתב הרמב"ם רק "קרוב למשה רבינו", ולא גדול ממנו?
24 ואכן, יש אומרים³⁶⁰, שהרמב"ם כתב "ונביא גדול יהי' (יותר) משה רבינו", אלא שאחד המעתיקים
25 נבהל בראותו זאת... ותיקן "קרוב למשה רבינו".
26 אבל באמת יש בירור בענין זה — ע"פ מ"ש הרמב"ם באגרת תימן³⁶¹ ש"משיח נביא גדול מאד וגדול
27 מכל הנביאים מלבד משה רבינו ע"ה", "שכבר אמר³⁶² ולא קם נביא עוד בישראל כמשה"³⁶³, אבל "יחד
28 אותו הבורא יתברך בדברים שלא יחד משה רבינו ע"ה, שנאמר בו³⁶⁴ והריחו ביראת ה' .. ונחה עליו
29 רוח ה' וגו'".
30 ועפ"ז מובן מ"ש הרמב"ם ש"נביא גדול הוא קרוב למשה רבינו", שהדיוק בזה הוא שבנוגע לנבואה
31 יהי' משיח רק "קרוב למשה רבינו" (כיון ש"לא קם נביא עוד בישראל כמשה"), אבל יש ענינים — ובנדו"ד:
32 בנוגע ללימוד התורה — שבהם יהי' משיח גדול משה, וכן"ל מדברי המדרש: "ונשא משה"³⁶⁵.
33 ולכן מבאר אדמו"ר האמצעי בשער האמונה³⁶⁶ בפירוש הכתוב "הנה ישכיל עבדי וגו'", שמשח יהי'

(363) פ"ב.

(364) ישעי' יא, כ"ג.

(365) ראה גם אג"ק ח"ד ע' קפא. ע' ריד. ח"ג ע' נד. חכ"ב

ע' שסה. תורת מנחם — התועדויות חכ"ב ע' 86 הערה 12. חנ"ב
ע' 190 הערה 68.

(366) פנ"ו ואילך.

(356) ברכות ד, א.

(357) נצבים ל, ב.

(358) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(359) ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(360) ראה הערות ותיקונים בתנחומא באבער שם.

(361) פ"ד.

(362) ברכה לג, יו"ד.

1 למעלה ממש רבינו, ועד שמיח הוא בחי' פנימיות עתיק, ואילו משה הוא בחי' פנימיות אבא – שזהו
2 בין הענינים שאינם שייכים לנבואה, שבה יהי' משיח רק "קרוב למשה".

3 ס. ויש לבאר גם סיום דברי הרמב"ם: "ויבואו כל הגויים לשומעו" – דלכאורה אינו מובן מה שיין
4 ענין זה לכאן?

5 ויובן בהקדם מ"ש הרמב"ם³⁰⁹ ש"צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ את כל באי העולם לקבל מצות
6 שנצטוו בני נח³⁶⁷.. והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי
7 משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן, אבל אם עשאו מפני הכרע הדעת.. אינו מחסידי אומות העולם
8 ולא מחכמיהם".

9 וכאשר אומות העולם מתנהגים כן, אזי תהי' הנהגתם בביאת המשיח באופן ש"עמדו זרים ורעו
10 צאנכם", שעי"ז יוכלו בני" להיות במעמד ומצב ש"מצאו להם מרגוע וירבו בחכמה" (נוסף לכך ש"ניחו
11 ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצוות כהוגן", לפי שבימות המשיח יתבטל "שעבוד
12 מלכיות"), כיון שלא יהיו להם טרדות הפרנסה כו', כדברי הגמרא¹⁶⁷ "אפשר אדם חורש בשעת חרישה
13 וזורע בשעת זריעה.. תורה מה תהא עלי", אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית
14 על ידי אחרים, שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'".

15 ומובן שכדי שענין זה יהי' בשלימות – יש צורך בכך ש"יבואו כל הגוים לשומעו".

16 סא. ועד שבאים לקיום היעוד – שהובא בדברי הרמב"ם הן בהלכות תשובה והן בהלכות מלכים –
17 "כי מלאה הארץ דעה את ה' "³⁶⁸,

18 במהרה בימינו, בביאת משיח צדקנו, ובחסד וברחמים, כיון ש"חבלי משיח" היו כבר בעבר³⁶⁹,
19 החל מהיציאה מהגלות באופן ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה"³²¹, ובאופן ד"אראנו נפלאות"²⁰,
20 בקרוב ממש.

21 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אני מאמין"].

22 * * *

23 סב. כרגיל בכל התוועדויות אלו להזכיר אודות "פדויי ה' "⁶⁴,

24 – שאף שעדיין נמצאים הם בחושך כפול ומכופל, ועדיין "שכינתא בגלותא"³⁷⁰, וישראל בגלותא,
25 הרי היתה אצלם גאולה פרטית, שגם היא נחשבת לגאולה, ובלשון חז"ל³⁷¹: "שם גאולה עלה", ובלשון
26 הכתוב³⁷²: "פדה בשלום נפשי", שזוהי הכנה לגאולה הכללית, כדרשת חז"ל³⁷³: "פדאני לי ולבני מביין
27 אומות העולם" –

28 הנה כאן המקום להזכיר ביחוד אודות "הנצנים נראו בארץ"³⁷⁴ – אלו שזכו להיות מהראשונים
29 שעליהם אפשר לומר "סולו סולו פנו דרך"³⁷⁵.

30 ולכן עליהם להוסיף בלימוד התורה וקיום המצוות, שהרי כל ישראל הם "קומה אחת שלימה"³⁷⁶,
31 וכשם שכאשר יש חסרון ח"ו במקום אחד בגוף, ואי אפשר להגיע אליו ולתקנו, נעשה התיקון בדרך
32 ממילא ע"י הוספה בשאר חלקי הגוף, כמו"כ כאשר יהודי מוסיף בעניני התומ"צ, הנה להיותו חלק מכלל
33 ישראל, הרי זה מוסיף בריאות בכללות קומת בני", ועאכו"כ כשיש אפשרות להוסיף חיזוק באבר פרטי

מגילה כט, א. ספרי ס"פ מסעי.

(371) פרש"י ד"ה אתחלתא – מגילה יז, ב.

(372) תהלים נה, יט.

(373) ברכות ח, רע"א.

(374) שה"ש ב, יב.

(375) ישעי' נז, יד.

(376) לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

(367) ועד שיש דעה שגוי שאינו מקיימם, אסור להניחו לדור
בא"י (ראה אנציק' תלמודית ערך גר תושב בתחלתו (כרך ו' ס"ע
רצ ואילך). וש"נ), ואפילו בחו"ל – הרי גם שם צריך "לתקן עולם
במלכות שדי" (נוסח תפלת "ועל כן נקוה").

(368) ישעי' יא, ט.

(369) ראה שעה"ת לאדהאמ"צ ספ"ה. וראה גם תורת מנחם

– התוועדויות חנ"ז ס"ע 239. וש"נ.

(370) ראה זהר ח"א כז, ב. ח"ב ב, ב. ח"ג עה, ב. ועוד. וראה

זה, שדוגמתו בנדו"ד הם אחינו בני"י שנמצאים במקום שממנו יצא, וכפי שענין זה משתקף גם בנגלה¹
 — ש"עניי עירך קודמין"¹⁸⁴.
 ומזה מובן, שאלו שיצאו משם, פועלת ההנהגה שלהם תוספת חיזוק אצל קרוביהם וידידיהם שהיו
 יחד עמהם (מלבד מה שכל אחד מהם מוסיף בעצמו).
 וכיון שיש להם התחייבות נוספת, הרי מובן, שנותנים להם כחות נוספים, כולל גם נתינת כח להתגבר
 על היצה"ר, שניתנה לו האפשרות לבלבל ולא להניח לעשות זאת, כדי שתהי' בחירה חפשית.
 ויה"ר שהקב"ה יוסיף בברכתו לכל הנמצאים בארץ הקודש, ובפרט אלו שעלו לאחרונה והתיישבו
 בנחלת הר חב"ד, ולפנ"ז — בכפר חב"ד³⁷⁷, שיוסיפו בלימוד התורה וקיום מצוותי', ועי"ז יסייעו למהר
 את יציאתם של קרוביהם וידידיהם ממדינה ההיא.
 ובענין זה יש חיוב מיוחד על נשי ובנות ישראל, שהרי "אשה כשרה עושה רצון בעלה"¹⁵³, שיש
 בכחה לסייע ולפעול את רצון הבעל, באופן שתהי' "זכו שכינה ביניהם"¹⁷⁴, ויזכו ל"זרע ברך ה'"³⁷⁸,
 שיגדלו אותם מתוך שמחה והרחבה.
 סג. וענין נוסף שצריכים לדבר אודותיו, ומפני קוצר הזמן ידובר רק באופן של נקודה:
 זה כבר משך שנה מאז שהתחילו לדבר³⁷⁹ אודות ביסוס שכונות ישראל, ובפרט שכונה זו, שהרי
 "עניי עירך קודמין". ובכן: אף שאמנם עסקו בזה, הרי זה שלא בערך לגבי מה שהיו יכולים לפעול.
 אבל, אין צועקין על העבר, כך, שאין הכוונה לומר דרשת-מוסר, כי אם לעורר בנוגע להבא, שתמורת
 זה שבשעה שהיו צריכים לעסוק בביסוס השכונה התעסקו בהענין דמי גדול ממי, ואין להאריך בזה,
 ובפרט במעמד כו"כ מישראל — יעשה כל אחד חשבון לעצמו, שזהו אמנם ענין שנוגע לטובתו הוא,
 אבל אי אפשר שיהי' זה על חשבון טובת הרבים שדרים בשכונה זו.
 אמנם יש לו מוסד חשוב, שהרי "בשופטני לא עסקינן"³⁸⁰, ובודאי משתמש עם הכסף עבור מוסד
 זה, אבל עדיין הרי זה מוסד אחד פרטי לגבי רבים, ולכן אסור שעי"ז יחסר בכלל המוסדות שבשכונה.
 ולהעיר: הן אמת שרק בנוגע קדשים נוגע מחשבה כו', ואילו בנוגע לחולין שנעשו על טהרת הקודש,
 לא איכפת אם יהי' שלא לשמה, היינו, שיתערב גם פניות עצמו, אבל אעפ"כ, יש להזהר מכאן ולהבא
 שלכל לראש יהי' נוגע טובת הרבים, ורק לאחר"ז, אם ישאר כסף ומרץ כו', ינצלו זאת עבור טובת היחיד.
 אין ברצוני להאריך ולהביא דוגמאות, אלא ע"ד הסיפור³⁸¹ שהצ"צ אמר שהוא כמו "כובעין", שמייצר
 כובעים ותולה אותם, מבלי לדעת למי מיועד כל כובע, ואח"כ בא פלוני ומוודד את הכובע המתאים
 למדתו, וסיים הצ"צ: ואכן אליו היתה כוונתי! ...
 ובנדו"ד: מדובר אודות ענין שכולם יודעים אודותיו, וגם אני יודע. — ולא כמו אלו החושבים שכיון
 שאינני מטייל ואינני משתתף באסיפות, אינני יודע מה נעשה, אלא אעפ"כ הנני יודע, ועאכ"כ שאחרים
 יודעים.
 ובכן: צריכים להיות זהירים בענינים שבין אדם לחבירו, ולדאוג לכל לראש לטובת השכונה, ולאח"ז
 לטובת מוסדות פרטיים, ואז בטוחים שלא זו בלבד שלא יגרע בטובתו הפרטית, אלא אדרבה, שיתוסף בזה.
 וכאשר תהי' ההנהגה באופן כזה, אזי לא יהי' צורך ב"דין תורה" וכו', וכללות ההנהגה תהי'
 מלכתחילה ע"פ תורת אמת, ומפני האמת — מתפעלים כולם.
 ואז תומשך ברכתו של הקב"ה להצלחה רבה ומפלגה בהרחבת השכונה כולה, לא רק ב' ג' רחובות,
 אלא בכל השכונה כולה, שתתרחב ותתפשט יותר ויותר, באופן ד"עניי במרחב י"ה"³⁸², שהרי זוהי שכונה

(377) ראה גם תורת מנחם — התועדויות חנ"ט ע' 403. וש"נ.

(378) ישעי' סא, ט.

(379) שיחת אחש"פ דאשתקד סכ"ט ואילך (תורת מנחם —

התועדויות חנ"ו ע' 132 ואילך). וש"נ.

(380) ראה ב"ק פה, א. ב"מ מ, א. ב"ב ז, א. ועוד.

(381) ראה גם תורת מנחם — התועדויות חנ"ג ע' 469. וש"נ.

(382) תהלים קיח, ה.

- 1 שדרים בה בנ"י, ולכן צריך להשתדל להרבות בה במוסדות תורה, בתי כנסיות ובתי מדרשות ומוסדות
2 חינוך,
- 3 וכיון שלאחרונה ניתוסף גם המושג של מחנות-קיץ יומיים ("דיי-קעמפ'ס"), הרי זה דבר נכון – ובנקל
4 יותר – לייסד גם מחנות-קיץ יומיים,
- 5 ובאופן שמוסדות אלו יהיו מלאים בתלמידים, כולל גם תלמידים משכונות אחרות, אבל מבלי להזיק
6 לשאר השכונות,
- 7 ויגדלו אותם באופן ש"כל רואיהם יכירום כי זרע ברך ה' המה"³⁷⁸, כיון שהילדות לבושות בצניעות וכו'.
- 8 ועי"ז תומשך תוספת ברכה בכל עניני השכונה, כולל גם בנוגע להשתתפות הממשלה בכל פעולות
9 אלו – כשמתדברים יחדיו, ולא באופן שזה מושך לכאן וזה לכאן כו'.
- 10 ודבר נכון שכל תושבי השכונה יקיימו את ההלכה "עניי עירך קודמין", עי"ז שיתמכו בחנויות
11 ובתי-עסק שבשכונה, כך, שיהיו כולם גוף אחד, ו"איש את רעהו יעזורו"³⁸³, לעזור לבעלי-עסק שבשכונה
12 בפרנסתם, ובמילא יעזרו גם הבעלי-עסק ליושבי אוהל, וכולם יחד ישתדלו לבסס את השכונה.
- 13 ויה"ר שתהי' "תשועת ה' כהרף עין"³⁸⁴, ויתוספו בשכונה בתי-כנסיות ובתי-מדרשות ומוסדות חינוך,
14 עדי קיום היעוד "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל (חוץ לארץ) שיקבעו בארץ ישראל"³⁸⁵, ע"י
15 משיח צדקנו, בקרוב ממש.
- 16 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "והיא שעמדה", "על אחת כמה וכמה", ניגון אדמו"ר הזקן
17 בן ד' הבבות (בבא הד' – ג"פ), והניגון "ניע זשוריצי כלאפצי". ואח"כ אמר:]
- 18 "חייב אדם לומר בלשון רבו"³⁸⁶ – כפי שסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר את ההתוועדות דאחרון של פסח
19 בשנת תש"ה³⁸⁷;
- 20 לחיים! יעזור השי"ת שכל הגילויים של יו"ט זה, והגילוי של אחרון של פסח זה, שהוא הגילוי של
21 משיח, יומשך בהתגלות בחדס וברחמים.
- 22 וכן תהי' לנו – שיתגלו בעגלא דידן למטה מעשרה טפחים, בטוב הנראה והנגלה.
- 23 * * *
- 24 סד. [לאחרי ברכת המזון – אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]
- 25 נמצאים כאן תלמידים שבאו מארץ הקודש – ע"פ היתר הרמב"ם³⁸⁸ – כדי ללמוד תורה, והיינו,
26 שילמדו יותר ממה שלמדו לפני"ז, שהם "כתרי מנין"³⁸⁹; וכן נמצאים כאן התלמידים שנוסעים מהכא
27 להתם, שהם "כתרי מינייהו"³⁸⁹.
- 28 וכפי שהבטיחו לי (אם כי בלי נדר) – מקבלים כולם עליהם ללמוד בהתמדה, ובאופן שהלימוד יהי'
29 מביא לידי מעשה.
- 30 ולכן, יערכו התוועדות ביניהם בקשר לכל הנ"ל, ויה"ר שמהתוועדות זו יתוסף כח והתעוררות שיהיו
31 חסידים יראי-שמים ולמדנים אמיתיים, "לתהלה ולשם ולתפארת"³⁹⁰, ככל הפירושים – ובפרט פירוש
32 של רבינו הזקן³⁹¹ – שיש בזה³⁹².
- 33 [לאחרי תפלת מעריב והבדלה – נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הק' לכל הנאספים מ"כוס של
34 ברכה"].

388) הל' מלכים פ"ה ה"ט.

389) כתובות עה, סע"א.

390) תבוא כו, יט.

391) לקו"ת תבוא מב, ב ואילך.

392) חסר הסיום (המנו"2).

383) ישעי' מא, ו.

384) ראה בהמצויין בנרות שבת (ירושלים תש"ה) כרך ג ע' מב; נא; סו. מנחה ליהודה (ירושלים תש"י) ע' 27-8.

385) מגילה כט, א.

386) ברכות מז, א. וש"נ.

387) סה"ש תש"ה ע' 100.

לקוטי-שיחות פרשת תזריע כרך יז שיחה א

מתורגם ללשון הקודש

ממדרש זה יוצא שבני ישראל מלו עצמם בליל
פסח¹¹, יתר על כן משתמע מן המדרש, ובמיוחד כפי
שהוא מובא בשיר השירים רבה, שמשם רבנו כלל לא
מסר לבני ישראל את הציוי "וכל ערל לא יאכל בו",
עד הלילה, כאשר באו בני ישראל לבקש ממנו
"האכילנו מפסחך"¹².

אין מובן איפוא: אמנם אפשר היה למול בלילה,
כי זה היה לפני מתן תורה, אך בכל זאת, ולפחות
בפנימיות הענינים, דורש הענין הסבר: כיון שבני
ישראל ("הרבה מהן") לא נימולו אז מעצמם, אלא
מפני ש"גזר הקב"ה לד' רוחות...", והריח גרם להם
שירצו לאכול מפסחו של משה, הרי יכול היה הקב"ה
לעשות דבר זה, או דבר בדומה לו, לפני החשיכה, כך
שמשם ימסור אז לבני ישראל את הציוי "וכל ערל לא
יאכל בו"¹³, ובני ישראל ימולו את עצמם ביום¹⁴?

ג.

סברת ה"יפה תואר" - המילה הזאת היתה ביום,
וסתירתה

ה"יפה תואר"¹⁵ מציע סברה, שהיה זה לפני
חשיכה, והוא טוען שהכרחי לומר כך מפני שתי
סיבות: (א) משחשכה הוא יום טוב, ומילה שאיננה
בזמנה איננה דוחה יום-טוב¹⁶, (ב) אין מלין בלילה¹⁷.
אך אי אפשר לומר כך, כיוון שמהסיפור המובא
בשיר השירים רבה¹⁸ (על הפסוק¹⁹ "עד שהמלך
במסבו") ברור שהיה זה בלילה. שם כתוב במפורש
שהדבר ארע "עד שהמלך במסבו" - "עד שמשם

א.

מילה רק ביום - דין שנתחדש לאחר מ"ת

על הפסוק¹ "וביום השמיני ימול בשר ערלתו"
דורשים חז"ל ב"תורת כהנים"² (ובגמרא³) "ביום ולא
בלילה". לפי זה יוצא שהדין שאין מלין בלילה⁴
נתחדש לאחר מתן תורה, אך לפני מתן תורה יכלה
המילה להיעשות גם בלילה.
אף לפי המקור האחר לדין זה, במסכת שבת⁵,
שלומדים זאת מ"ובן שמונת ימים..." - פסוק הנאמר
בפרשת לך-לך⁶ (ובמיוחד לפי דברי ה"תוספות"⁷
האומר שדין זה נלמד בעיקר מפסוק זה), הרי זה רק
בקשר למילה בזמנה, אך לגבי מילה שאיננה בזמנה,
לומדים שהיא צריכה להיעשות ביום⁸ מן הוא"ו של
"וביום השמיני..." - בפרשתנו, כהסבר ה"תוספות"⁹,
וזה ודאי נתחדש לאחר מתן תורה.

ב.

מדוע לא גרם הקב"ה לכך שימולו עצמם
ביום?

כדי להסביר את הדברים יש להבין תחלה את דברי
המדרש¹⁰, שבהיותם במצרים "הרבה מהן (מבני
ישראל) לא היו מקבלים עליהם למול, אמר הקב"ה
שיעשו הפסח, וכיוון שעשה משה את הפסח, גזר
הקב"ה לד' רוחות העולם... הלכו ונדבקו באותו
פסח... נתכנסו כל ישראל אצל משה אמרו לו בבקשה
ממך האכילנו מפסחך... היה אומר... אם אין אתם
נימולין אין אתם אוכלים... מיד נתנו עצמן ומלו..."

לא יאכל בו "מיד" מלו עצמם.

(13) בא יב, מח.

(14) וראה גם משכיל לדוד לפרש"י בא שם.

(15) שמו"ר שם. וכן תירץ גם בשו"ת תורת חסד או"ח סכ"ה אות ו.

(16) שבת שם, ב.

ולהעיר דאברהם נימול ביוהכ"פ (פדר"א פכ"ט), או בט"ו ניסן -
יו"ט דפסח (ראה תוד"ה אלא - ר"ה יא, א) - אף שקיים כה"ת עד שלא
ינתנה. וי"ל דמכיון שאז נצטווה על המילה - דבו ביום שצוהו מל (תוס'
שם. רש"י לך יז, כג) - ה"ז כמו מילה בזמנה ובמילא - דוחה שבת
(ויו"ט). וראה לקמן הערה 48.

(17) וגם במילה שלא בזמנה קי"ל כת"ק ביבמות (שם, סע"א) דאין
נימולין אלא ביום. ודוחק לומר (כמ"ש בתורת חסד שם) דאיתי כראב"ש
(ביבמות שם) דמילה שלא בזמנה נימולין בלילה.

(18) פ"א שם.

(19) שה"ש א, יב.

(1) פרשתנו יב, ג.

(2) עה"פ.

(3) מגילה כ, א.

(4) מגילה שם (במשנה).

(5) קלב, א.

(6) יז, יב.

(7) שבת שם ד"ה הדין. מגילה שם ד"ה דכתיב.

(8) תו"כ כאן. יבמות עב, ב.

(9) יבמות שם ד"ה מר.

(10) שמו"ר פי"ט, ה. ועד"ז בשו"ר פ"א, יב (ג). פ"ג, ו (ד). וכדלקמן
בפנים.

(11) וראה גם פרש"י בא יב, ו. בעל הטורים שם, יג.

(12) ראה שהש"ר פ"א שם, דבתחילה א"ל "כל בן נכר גוי", ואח"כ
- "וכל עבד איש מקנת כסף גוי", ורק אח"כ - "כל ערל לא יאכל בו".
וראה בהמציין בהערה 10 דכשאל משה דכך אמר לי הקב"ה כל ערל

מצרים. ג) בפסח מצרים לא היה בכלל "יום הראשון",³⁰
אלא "יום אחד".³¹

ד.

הם מלו עצמם בצורה המותרת מן התורה בשבת
גם לפי דעת הר"ן²⁶, שבפסח מצרים היה קיים
איסור מלאכה, ניתן ליישב את הקושי על המדרש לגבי
דחיית יום טוב על ידי מילה שלא בזמנה.³⁴

לשם כך יש להבין תחלה את הדיוק בלשון המדרש
בשיר השירים²⁷: "כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה
איש חרבו על ירכו²⁸, שבשעה שאמר להם משה... מיד
כל אחד ואחד נטל חרבו על ירכו ומל עצמו" – שהרי
לכאורה קשה: א) מדוע חשוב לציין שהם מלו את
עצמם בחרב – העיקר הוא שהם מלו את עצמם
"מיד"? ב) לשם מה מודגש "חרבו" – חרב שלו –
מדוע חשוב אם זו חרב שלו או של אחר?

אלא שבכך מתורצת השאלה שצויינה לעיל: מילה
היא מלאכה אסורה ביום טוב כאשר היא נעשית
כדרכה – באיזמל²⁹. אבל מילה בחרב היא מלאכה
שלא כדרכה, המותרת בשבת מן התורה³⁰. ולכן מודגש
במדרש (ובפסוק שהוא מצטט), שהם נימולו בחרב.
אם היה כתוב חרב סתם, היינו יכולים עדיין
לחשוב שהכוונה היא לחרב שמלין בה, כפי שכתוב³¹
"עשה לך חרבות צורים ושוב מול את בני ישראל
שנית", לכן מודגש בפסוק "חרבו" – חרב שלו: חרב
של "מלומדי מלחמה" שאיננה חרב שמלין בה.

ולפי זה, שבפסח מצרים נימולו בלילה, נשארה
השאלה בעינה: מדוע לא גרס הקב"ה לך שבני
ישראל ימולו ביום, לפני חשיכה?

1 וישראל מסובין ואוכלין פסחיהם במצרים, והרי
2 אכילת פסח היא "בלילה הזה"²⁰, בליל ט"ו ניסן (ולא
3 "קודם חשיכה"²¹).

4 ואין הכרח לסברתו של ה"יפה תואר" מן הסיבות
5 שהוא מביא, כמסביר להלן:

6 (א) כפי שצויין כבר, נתחדש הדין, שאין מילה
7 (שלא בזמנה) בלילה, לאחר מתן תורה²².

8 (ב) בדומה לכך, אין אנו מוצאים איסור מלאכה
9 ביום טוב בפסח מצרים²³: למרות שהפסוק "וביום
10 הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש יהיה
11 לכם כל מלאכה לא יעשה בהם..." כתוב בפרשת בא²⁴,
12 הרי בכל זאת הכרחי לומר שפסוק זה אינו אמור אודות
13 פסח מצרים, כי פסח מצרים הוא יום אחד בלבד²⁵,
14 ובפסוק זה כתוב "וביום השביעי מקרא קודש..."

15 חלוקת פסוק זה לשני ענינים שונים שאינם קשורים
16 זה בזה: (א) "וביום הראשון מקרא קודש", שהיה גם
17 בפסח מצרים, (ב) "וביום השביעי מקרא קודש"
18 שקשור רק לפסח דורות – איננה מתקבלת, מפני
19 הסיבות הבאות:

20 (א) בפסוק כתוב "כל מלאכה לא יעשה בהם".
21 כלומר, איסור מלאכה ביום הראשון וביום השביעי
22 נכללים באותו ציווי. (ב) על "כל מלאכה לא יעשה
23 בהם" כתוב במכילתא: "אין לי אלא יום טוב האחרון
24 שהוא אסור בעשיית מלאכה, יום טוב הראשון מנין,
25 תלמוד לומר ביום הראשון מקרא קודש". יוצא אפוא,
26 שעיקר האיסור כתוב על "ביום השביעי", ובאמצעותו
27 לומדים גם "ביום הראשון". וכיוון שבפסח מצרים לא
28 היה עיקר האיסור ("ביום השביעי"), מובן שגם
29 האיסור הנוסף ("ביום הראשון") אינו אמור לגבי פסח

(20) בא יב, ח.

(21) זבחים נו, ב (במשנה). שם נו, ב. פסחים מא, ב. וראה תוספתא
פסחים ספ"ב (הובא בתורה עד שתחשך – פסחים צט, ב).

(22) וכ"כ ברש"י לשהש"ר פ"א שם.

(23) כמ"ש בתוי"ט פסחים פ"י מ"ה. ועוד (ראה הדיעות בתו"ש
מילואים לפ' בא (כרך י"א) סכ"ו). וכן תירץ בשו"ת יד אליהו
(אמסטרדם, תעב) סנ"א (ע"פ המהרי"ט). רש"י לשהש"ר שם. וראה
תורת חסד שם.

(24) יב, טז.

(25) פסחים צו, ב. וראה לקו"ת צו יא, ד. סידור ד"ה והגדת (רצו,
ג). אוה"ת וראר (ב' תקסט). שם ד"ה והגדת (ויקרא כרך ג' ע' תשלא
ואילך)*.

(26) לפסחים קטז, א. וראה עוד דיעות בזה בתו"ש שם. וכן מסיק

בתורת חסד שם (אות ד').

וכן צ"ל בהערות לסידור דף סב (שעב): דאי אכילת חמץ ה"י רק
יום אחד הוא ט"ס.

(27) פ"ג שם. ועד"ז בפ"א שם.

(28) שה"ש ג, ח.

(29) כלי' הש"ס – שבת קל, סע"א. ובכ"מ. וברע"ב כלים (פי"ג מ"ד):
איזמל – תער קטן שמלין בו את התינוק, ולהעיר מרמב"ם (הל' מילה
פ"ב ה"א. נעתק בטורש"ע י"ד סרס"ד): ונהגו כל ישראל בסכין.

(30) שהרי הענין ד"תקוני גברא" (ראה שבת קו, א ובפרש"י שם ד"ה
מה ל"י מצד עצמו [גם את"ל דבזה לא שייך הפטור דלא כדרכה] הוא
רק שבות – ראה מנחת חינוך מוסף השבת (מלאכת מכה בפטיש). וראה
השקו"ט בחמדת ישראל בקונט' נר מצוה (נט, ד ואילך) ומסיק דלא
כהמנ"ח.

(31) יהושע ה, ב. ובתרגום (ופרש"י) שם: אזמלון.

(* ומו"ש באוה"ת שם: ומו"ש בסידור שבשאר הימים היו אוכלין חמץ הוא ט"ס – בא בהמשך למש"כ לפני זה דמפני שלא הספיק בצקת כ"י גם אז לא אכלו חמץ כל
ד' הימים, אף דאיסורו ר"י רק יום אחד.

והגבלה, מכל סדר השתלשלות⁴⁶.

כיוון שכל הענינים צריכים לבוא באמצעות התורה⁴⁷, הם צריכים תחלה להיות בתורה, הרי גם ענין זה צריך להיות תחלה בתורה: בתורה נמשכת השפעה ממקור נעלה יותר מן הדרגה של התורה כשלעצמה, כביכול, נעלה יותר מהגבלות התורה.

לפיכך גרם הקב"ה לכך שמשנה רבנו לא ימסור את הציווי ש"וכל ערל לא יאכל בו" קודם חשיכה, אלא דוקא בלילה, כדי שמילת בני ישראל תתבצע בלילה, ולא כפי שלאחר מתן תורה יורד הענין למדידות והגבלות התורה⁴⁸. כי גילוי האור שהאיר בלילה זה, היה באופן הנעלה מכל סדר ההשתלשלות עד כדי כך שזה נעלה מהגבלות התורה, כביכול. ולכן נתבטלו על ידי כך ההגבלות של סדר השתלשלות – המשכת האור היתה בדרך דילוג: היתה השפעת אלקות בארץ מצרים כמות שהיא מלאה בגילולים⁴⁹, השפעה שלפי סדר השתלשלות אין לה כל מקום, וכך נתבטלו כל הגבלות הטבע גם כאן למטה – היה פסח, דילוג – ונגרמה יציאת מצרים שהיא בניגוד לטבע.

ז.

מצות מילה - ביטול ההגבלות בעבודתם הרוחנית של בני ישראל

כשם שהיה צורך שענין ה"דילוג" יהיה בתורה, כדי שתוכל להתבצע יציאת מצרים, כך היתה צריכה להיות אצל בני ישראל עבודה מסוג של "דילוג" – למעלה מהשתלשלות שבאדם.

לפיכך היתה ההכנה ליציאת מצרים דם פסח ודם מילה⁵⁰, כי שתי מצוות אלו – פסח ומילה, הן עבודות שמעבר להגבלות⁵¹: "פסח הוא מלשון דילוג⁵², ומילה

ה.

לליל יציאת מצרים היה דין של יום, לגבי מצות מילה

כדי להבין את הענין יש להקדים ולציין תירוץ נוסף שמובא באחרונים³² על הקושי, כיצד מלו ישראל את עצמם בלילה. תירוץ זה אומר, שליל יציאת מצרים היה, כפי שכתוב בזוהר³³, באופן של "ולילה כיום יאיר"³⁴, ולפיכך היה לו דין של "יום".

על כך מקשים³⁵: אם ללילה של יציאת מצרים היה דין של יום, כיצד קיימו בני ישראל אז את המצוות הקשורות ללילה (אכילת פסח³⁶, מצה³⁷, מרור וכדו')³⁸? הכרחי אפוא לומר, שליל יציאת מצרים היה בגדר של "יום" רק לגבי מצות מילה, ולא לגבי המצוות האחרות. וההבדל מובן בפשטות: היה על כך ציווי מפורש³⁹: "ואכלו את הבשר בלילה הזה... מתניכם חגורים...".

ו.

ההסבר בפנימיות הענינים

הביאור בפנימיות הענינים⁴⁰ ליחודה של מצות מילה, שלגביה היה לילה זה "כיום יאיר": ענין יציאת מצרים היה כולו בדרך של "פסח" – דילוג⁴¹, למעלה מהגבלות הטבע, כי בדרך הטבע לא יכלו בני ישראל לצאת ממצרים, בין בגשמיית – "לא היה עבד יכול לברוח ממצרים"⁴², ובין ברוחניות – בני ישראל היו שקועים במ"ט שערי טומאה ר"ל⁴³.

הגבלות ומדידות הטבע למטה יכולות להתבטל על-ידי שמתבטלות המדידות וההגבלות (מצרים – גבולים⁴⁴) של כל "סדר השתלשלות"⁴⁵, דבר הנגרם על-ידי כך שמאיר אור נעלה לגמרי מכל מדידה

(32) שו"ת יד אליהו שם. שמחת הרגל (להחיד"א) פסקא מעשה בר"א כו. אר"א בן עזרי' כו. ועוד.
(33) ח"ב לח, א. וראה בהנסמן בנצוצי זהר שם.
(34) תהלים קלט, יב.
(35) שו"ת תורת חסד שם.
(36) נסמן לעיל הערה 20.
(37) בא יב, ח. יח. תוספתא שבעה הנ"ל.
(38) אבל ראה שמחה"ר שם (פסקא אר"א ב"ע כו) דלילה כיום יאיר היינו "כחשכה כאורה שקולים.. ונמצאת לילה זו שתיים עלתה לה כו".
(39) הטעם לציווי באופן זה י"ל כי מצוות אלו אינן תלויין בגדר דלילה, כ"א בהוונן דהתחלת (ליל) טו ניסן, זמן החפזון לכאור"א כדאית ל' (ברכות ט, א), ולכן אע"פ שאז ה' "לילה כיום יאיר" בכ"ז ה' הוונן דחפזון.
(40) ובפרט שענין החפזון ה"ה תלוי בלילה דוקא, וכמחז"ל שמו"ר ס"פ בא (ס"פ יח, פ"ט, ו). וראה אוה"ת בא ד"ה וככה. וככה תרל"ז בתחלתו. ובכ"מ.
(41) ראה רש"י בא יב, יא. מכילתא (ובפרש"י) שם, יג. וראה לקו"ת צו יג, סע"ד. תו"ח שמות קצא, א ואילך.
(42) מכילתא יתרו יח, יא. פרש"י שם, ט.

(43) ז"ח ר"פ יתרו.

(44) תו"א עא, ג. ועוד.

(45) ראה תו"א שם דכל סדר ההשתלשלות נק' בשם מצרים.

(46) ראה לקו"ת שם. ובכ"מ.

(47) ראה ב"ר בתחילתה.

(48) ולהעיר מהמובא לעיל (הערה 16) דאברהם נימול ביוהכ"פ (או ביו"ט דפסח) ע"פ הדבור – דלא כפי המדידה ע"פ תורה (לאחר מ"ת). ואף את"ל (כבהערה הנ"ל) דמכין שכן ה' הציווי ה"ז כמילה בזמנה – הרי זה גופא ה' רק מצד הציווי, וכמו בנדר"ד שנצטוו באכילת פסח וכו' בלילה כיום יאיר.

(49) ראה מכילתא בא יב, א. תנחומא שם ה. שמו"ר פ"ב, ה. פרש"י וארא ט, כט.

(50) ראה תיב"ע בא (יב, יג), פדר"א פכ"ט וזח"ב לה, ב דגם מדם מילה נתנו לאות על הבתים. וראה פדר"א שם, מכילתא (והובא ברש"י) בא שם, ו (וראה גם שמו"ר כאן) דבכות קיום ב' מצות אלו נגאלו ממצרים.

(51) ראה גם לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 121 ואילך.

(52) נסמן לעיל הערה 40.

1 ענינה "ברית עולם"⁵³ עם הקב"ה – קשר נצחי בלי
2 שום הגבלות.⁵⁴

3 בכך יובן מדוע בפסח ובמילה, שלא כבשאר מצוות
4 עשה, יש חיוב כרת⁵⁵: כאשר מדובר אודות ענינים
5 שלמעלה מהשתלשלות, לא קיימות דרגות ביניים. קיים
6 אחד מהשניים: או התקשרות עם הקב"ה בברית עולם,
7 למעלה משינויי הזמן – בלי גבול, או לאו – ואז
8 "ונכרתה..." – אין לו שום קשר לאלקות.

9 [זאת בדומה לכלל הענין של יציאת מצרים, כפי
10 שהוסבר לעיל: יש הכרח בביטול ההגבלות, גם
11 הגבלות של תורה, כביכול, ואם לא – נשארים שקועים
12 במצרים, ארץ מלאה גילולים].

13 לפיכך היה צריך להיות קשר בין הגילוי של
14 "ולילה כיום יאיר" ביציאת מצרים, לבין מצות מילה,
15 כי הענין של "ולילה כיום יאיר" בגילוי אור שלמעלה,
16 קשור עם "ולילה כיום יאיר" בעבודת בני ישראל,
17 וזוהי עבודת דם מילה⁵⁶.

ח.

ההבדל בין מצות מילה לפני מ"ת ולאחריו
18 לפי האמור לעיל מובן ההבדל במצות מילה שלפני
19 מתן תורה ולאחרי מתן תורה:

20 הענין האמיתי של דילוג במצות מילה הוא דוקא
21 במצות מילה שלפני מתן תורה⁵⁷. אז מביאה המצוה
22 ל"דילוג" עצום, יותר מאשר מן הקצה אל הקצה:
23 הדבר הביא ליציאת בני ישראל מרשות ה"קליפה" –
24 הטומאה, ולכניסתם לרשות הקדושה, ובמעבר זה
25 עצמו: ממ"ט שערי טומאה, ל"נגלה עליהם הקב"ה
26 בכבודו ובעצמו⁵⁸, דברים הרחוקים זה מזה באין
27 ערוך לגמרי, ולכן אין כאן שום מדידות והגבלות,
28 ולפיכך אין כל הבדל בין יום ללילה⁵⁹.

29 אך לא כן לאחר מתן תורה: אז נכנסו בני ישראל
30 לתחום של "סדר" בקדושה⁶⁰, ו"ברית עולם" שעל-ידי
31 מצות מילה, אף היא ב"סדר" של קדושה, ולכן היא
32 הפכה לעבודה שלפי מדידות והגבלות, שבה קיימים
33 הבדלים בין יום ללילה וכו'.

ט.

ההוראה: יציאה מהגבלות

34 ההוראה מכך בעבודת ה' בפועל:
35 עבודה מסוג יציאת מצרים קיימת וצריכה להיות
36 בכל דור ודור ובכל יום ויום⁶¹, כי כל דרגה בעבודת
37 ה' הרוחנית היא בבחינת מצרים (מלשון מצרים
38 וגבולים⁶²) לגבי דרגה נעלית יותר ממנה⁶³. וכאשר
39 צריך "לצאת ממצרים", יש לדעת שאין קיימים בכך
40 שום מדידות והגבלות, ואפילו לא מדידות של תורה,
41 כביכול.

42 זאת בדומה למוסבר בתניא⁶⁴, שכאשר מדובר על
43 עבירה על רצון העליון ח"ו, בבחינת גלות מצרים, הרי
44 אין כאן כל הבדל בין קלה שבקלות לחמורה
45 שבחמורות⁶⁵, כי מצד רצון העליון, הנעלה מהבנה,
46 מטעם ודעת, ואפילו מטעם ודעת שלמעלה – כל
47 המצוות שוות. דבר זה מעורר אפילו אצל קל שבקלים
48 את הנכונות למסור נפשו אפילו על דקדוק קל של דברי
49 סופרים ללא שום שיקולים וחשובים.

50 ובודאי אין בעבודה מסוג זה הגבלות של יום
51 ולילה: אין הוא מתחשב אם יש בסביבתו אור או
52 חושך, אין הוא מתחשב בעייפותו, ברצונות ותאוות
53 וכדומה. הוא שולף בגבורה (למעלה מטעם ודעת) את
54 חרבו ומל את עצמו מיד, מתקשר אל ה' באמצעות
55 קיום רצונו בבחינת יסוד, "ברית עולם" עם הקב"ה.

(משיחת אחרש"פ תשכ"ה)

ע' עה).

59 וי"ל הטעם שמילה בזמנה הוא רק ביום גם קודם מ"ת – כי לפני
מ"ת ה' צ"ל ע"י מילה פעולה בעולם – לבטל יראת הגוים והליצנים
והאויבים וכו', וכמש"נ: בעצם היום הזה, ולא בלילה (לך יז, כג. פרש"י
שם).

ועוד: מילה בזמנה מורה על עבודה הקשורה בזמן (ע"פ סוד
(וטורי) וענינה ה"ה גילוי (מהערה) והסתור ולכן הוא רק ביום, משא"כ
מילה שלא בזמנה היא עבודה שלא ע"פ סדר, ע"ד בחי' דילוג.

60 ראה לקו"ת ר"פ ראה. ובכ"מ. וראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 5
ואילך.

61 תניא פמ"ז. ובכ"מ.

62 נסמן לעיל הערה 43.

63 ראה ג"כ לקו"ש ח"ב [המתורגם] ע' 52 ואילך.

64 פכ"ד-כה.

65 כמרו"ל בתחומא עקב ב. דב"ר פ"ז, ב. יל"ש יתרו רמז חצר. ועוד.

(53) לך יז, יג.

(54) ראה ג"כ לקו"ת פרשתנו ד"ה למנצח על השמינית.

(55) משנה כריתות בתחילתה. וראה אוה"ת יתרו (כרך ז') ע' ב'
תרצ"ח) בביאור למ"ש "בהשטמות זח"א כו' מ"ט פסח ומילה כו' ואת
בהו כרת". לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 88 הערה 23.

(56) להעיר מאוה"ת שם (מזהר שם) דמילה (ופסח) הוא "ע"ד"
התכללות מדת יום בלילה". ושם (ע' ב'תרח"צ) דע"ז "נמשך מבחי' ישת
חושך סתרו כו'", עיי"ש.

ומה שהקרב הפסח היתה ביום י"ד ולא בליל ט"ו – י"ל, דאי"ז
משום שהקרב או היתה צ"ל ביום ולא בלילה, כ"א מפני שצ"ל ב"ד
ניסן (ולא בט"ו) – ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 113.

(57) ויש לקשר זה עם הענין ד"אשביעך" בנקיטת חפץ ה' אפשרי
רק ע"י "שים נא ירך תחת ירכי" – "חפץ" היחיד או (ח"ש כד, ב. תוס'
שבועות לה, סע"ב).

(58) מלכות דאין סוף ועצמות דא"ס שלפני הצמצום (סה"מ אע"ר

לקוטי שיחות פרשת מצורע כרך יז שיחה א

מתורגם ללשון הקודש

ב.

רש"י אינו חוזר בדיוק על אותו פירוש

- 17 לכאורה, ניתן היה לענות בפשטות: בפרשת צו
- 18 אומר רש"י בתחילה⁸, ש"כל הענין הזה דפרשת
- 19 המילואים פירשתי בואתה תצוה", ולכן אין הוא צריך
- 20 לחזור על פירוש המילה "תנוך", המפורשת בפרשת
- 21 תצוה, באותו ענין. ואילו בפרשתנו, מובאת המילה
- 22 בענין אחר לגמרי.
- 23 אך עדיין אין זה מובן, כי מדברי רש"י כאן מובן,
- 24 שאין בכוונתו רק לחזור על אותו פירוש של המילה
- 25 "תנוך" כבפרשת תצוה, כי:
- 26 נוסף לקשיים המתעוררים: (א) מדוע צריך רש"י
- 27 בכלל לחזור על פירוש של מילה שכבר הוסברה? (ב)
- 28 אם בכל זאת יש צורך בחזרה⁹ – די היה בפירוש
- 29 בקיצור¹⁰ "גדר אמצעי שבאוזן" – בדומה למילה
- 30 "בוהן" המופיעה אחר-כך בפסוק, אשר בפרשת תצוה
- 31 הוא מפרש "הגודל בפרק האמצעי", ואילו בפרשתנו
- 32 הוא אומר בקיצור "גודל".

א.

פירושי רש"י למילה "תנוך"

- 1 מן הפסוק¹ "ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך
- 2 אוזן המטהר...", מצטט רש"י את המילה "תנוך"
- 3 ומפרש "גדר אמצעי שבאוזן, ולשון תנוך לא נודע לי,
- 4 והפותרים קורים לו טנדרוס"².
- 5 צריך להבין: אמנם, המילה "תנוך" אינה נפוצה
- 6 כל-כך בתורה³, אבל היא כבר מוזכרת לפנינו בחומש,
- 7 בפרשת צו⁴, ואף לפני-כן, בפרשת תצוה⁵. יתר-על-כן:
- 8 בפרשת תצוה מפרש רש"י את המילה, ואומר: "תנוך,
- 9 הוא הסחוס האמצעי⁶ שבתוך האוזן שקורין טנדרוס"⁷.
- 10 ואם כך, אם רש"י כבר פירש לפנינו את המילה
- 11 "תנוך", מדוע הוא חוזר על כך?
- 12 וממה-נפשך: אם ישנה סיבה, מדוע אין רש"י
- 13 מסתפק בפירושו בפרשת תצוה, והוא צריך לחזור על
- 14 כך כאשר התורה אומרת שוב את המילה "תנוך", הרי
- 15 צריך היה רש"י לפרש מילה זו שוב בפעם הקודמת
- 16 שהיא מופיעה, בפרשת צו?

כפרש"י בכורות באל"י רכה – ע"ד מ"ש הרי"א האמליר (נרפס ב"גידיל תורה נ"ג. תשרי תשל"ח ע' לו. וראה שם ע' מב תשובת הרה"ל). אבל בשר"ת הצ"צ שם מוכח לא כן בט"ז. וראה לקמן הערה 13. 39. ואכ"מ.

(3) ראה ראב"ע תצוה שם "אין לו ריע".

(4) ח, כג. כד.

(5) כט, כ.

(6) כ"ה בדפוס א' וב' ובכו"כ כת"י רש"י. ומהו משמע כנ"ל בתויו"ט וצ"צ שכל העליונה נק' "סחוס". ובדפוסים אחרים "הוא הסחוס גדר האמצעי".

(7) כ"ה ברוב הדפוסים ובדפוס ב'. וכ"ה בפרשתנו בדפוס ב' (טינרוס), ובדפוס ראשון הוא כבפרשתנו "טינדרוס". ויש גורסים בפרש"י תצוה ופרשתנו "טנדרין". וכ"ה בפרש"י בכורות לו, א ד"ה הסחוס. וברע"ב שם "טנדריס". וברגמ"ה בכורות שם כבפרשתנו "טנדרוס".

(8) ח, ה.

(9) כיון שהוא לשון בלתי רגיל ויתכן ש(הבן חמש למקרא) לא יזכור מה שפירש בספר חומש שלפנ"ז.

(10) וכמו שמצינו כמ"פ בפירוש רש"י שחוזר ומפרש פירושו בקיצור פעם ב' מה שכבר פירש לפניו (בחומש) באריכות יותר. וכ"ה בנדר"ד שבתחלת פירושו מקצר לגבי פי' בפ' תצוה שכתב שם "הוא הסחוס האמצעי שבתוך האוזן". ובפרשתנו רק "גדר אמצעי שבאוזן". אבל כאן בהמשך פירושו מוסיף ומשנה כדלקמן בפנים.

(1) פרשתנו יד, יד.

(2) מפשטות לשון רש"י משמע שכוונתו להגדר שבאמצע האוזן בפני נקב האוזן כמ"ש בפרשה לטור יו"ד סי' שט סק"ד. ט"ז שם סק"ד. וכן מוכח מלשון רש"י בפ' תצוה (שהובא לקמן בפנים) "שבתוך האוזן". ולפי"ז הוא דלא* כת"א כאן (יד. יז. כה. כח) "רום אודנא" (וכן תרגם עה"פ בפ' תצוה ופ' צו דלקמן בפנים. ועד"ז הוא במכילתא דרשב"י משפטים כא, ו: בגבוה שבאוזן), כ"א כתיב"ע כאן (ופ' תצוה וצו שם)**. ולהעיר משו"ת צ"צ חיו"ד סי' רכט (ראה שם מתויו"ט ולחם חמורות רפ"ו דבכורות) דמוכח מפרש"י בש"ס דגובה של אוזן נק' סחוס (הל' שהובא ברש"י גם בפ' תצוה שם), ומשמע גם מפרש"י (בכורות מ, ב) דעליונה של אוזן כולו נק' תנוך, ועפ"ז יש לפרש ל' "תנוך" ו"גדר האמצעי שבאוזן", גם לפי הת"א עיי"ש בארוכה*** – ולכאורה בפירוש המלה ובמציאות אין לחלק בין פירוש רש"י עה"ת לפרש"י על הש"ס. אבל י"ל דמכיון שמפורש במשנה (שם לו, א) לענין מום "מן החסחוס אבל לא מן העור" (אל"י רכה של אוזן – פרש"י שם), משמע שחסחוס – "תנוך האוזן" (פרש"י שם) כולל כל העליונה כהתויו"ט וכי. כי לשון חסחוס ותנוך אפשר לפרש גם על העליונה, אבל פי' "תנוך" ו"סחוס" מצ"ע לפרש"י הוא גדר האמצעי ממש כפרשה וט"ו שם. אבל לפ"ז צ"ל שמ"ש הט"ז שם הוא רק בפ' לשון תנוך (בפרש"י) ולהלכה ס"ל שנפגמה בחסרון מן התנוך (שבשו"ע שם) הוא כל העליונה (הקשה) של האוזן, שהרי מפרש סיום לשון השו"ע ולא העור שבשפת האוזן

(*) ולא נדעתי הגאון (שהובא בראב"ע תצוה כט. כ) "הרץ הדבק בעגול האוזן". וברד"ק (בספר השרשים ע' תנך) הרץ אשר בקצה האוזן. ועד"ז בש"ך עה"ת בפ' צו. וראה פי' ז"ר (הובא לקמן הערה 26).

(**) עה"פ כאן (וכן בפסוק כה. כח דלקמן) תרגם: על גדירא מיצעא דאודנא. בפסוק יז: על חסחוס דאודנא. וכן תרגם בתצוה כט. כ. בצו יז. כג: על חסחוס אודנא דאהרן דהוא גדירא דמיצעאת ובפסוק כד שם: גדירא מיצעא.

(***) ולהעיר ממדרש לקח טוב עה"פ כאן: זה גדר האמצעי הקרוב לגבוה של אוזן. ובמדרש הגדול תצוה שם: זה רום של אוזן שהוא גדר האמצעי.

בביטוי "בלעז"¹⁴, גם אז קשה להבין מדוע הוא
משתמש בתואר כל־כך נדיר – "הפותרים"¹⁵, ולא
בביטויים רגילים יותר: "המפרשים", "המחברים"
וכדומה, בדומה¹⁶ ללשון רש"י: מנחם בן סרוק פירשו,
חיברו וכדומה.

ד.

כוונת רש"י לשלול את הסבר "תורת כהנים"

ההסבר לכל זה הוא:
באומרו "ולשון תנך לא נודע לי" מתכוון רש"י
לשלול, לפי פשוטו של מקרא, את הפירוש המובא
ב"תורת כהנים" כאן, שממנו מובן בפשטות הקשר
המשמעותי בין "תנך" לבין "גדר האמצעי", כדלהלן
בסעיף ה'. רש"י שולל פירוש זה במילים "ולשון תנך
לא נודע לי", כי אין הוא מתאים לפי פשוטו של
מקרא.

אמנם, בדרך כלל אין רש"י שולל פירושים, אלא
מפרש מיד את הפירוש לפי פשוטו של מקרא, בלי
התחשבות בהתאמת הפירוש להלכה ולחלקים אחרים
בתורה. אך כאן צריך לשלול את הפירוש של "תורת
כהנים", כי פירושים רבים של רש"י בפרשתו,
ובחומש "ויקרא" בכלל לקוחים מ"תורת כהנים", כפי
שמציין רש"י עצמו בחלק מהם. יתר־על־כן – בפסוק
הקודם מצטט רש"י התחלה של פירוש מ"תורת
כהנים", ואומר "וכן" בתורת כהנים¹⁷, וכוונתו
שיענינו בהמשך הפירוש ב"תורת כהנים".

יתכן, איפוא, שכאשר יראו שפירושו של רש"י
"גדר אמצעי שבאוזן" לקוח מ"תורת כהנים", יחשבו
רש"י מקבל גם את ההסבר של "תורת כהנים" לגבי

הרי פירוש רש"י כאן מוסיף ומשנה לעומת פירושו
שבפרשת תצוה. הוא מוסיף (א) "ולשון תנך לא נודע
לי", (ב) "הפותרים קורים לו". ולפיכך הכרחי לומר,
שרש"י מתכוון לפרש כאן משהו חדש לגבי "תנך",
הקשור דוקא לפרשתו.

ג.

שאלות נוספות על פירוש רש"י

כמו־כן יש להבין:
(א) מהי כוונת רש"י במילים "לשון תנך לא נודע
לי": אם כוונתו היא שבביטוי "תנך" אין שום
משמעות מיוחדת שבגללה זה "גדר אמצעי שבאוזן",
הרי ישנם שמות רבים בתורה שאין בהם שום קשר בין
משמעות השם לבין הדבר שאותו הוא מכנה, ואפילו
בפסוק זה עצמו: את המילה "בוהן" מסביר רש"י
"גודל", ואינו אומר "לשון בוהן לא נודע לי", למרות
שאין הוא מציין קשר משמעותי בין "בוהן" לבין
"גודל".

(ב) מדוע הוא אומר "לא נודע לי", שזהו ביטוי
שאינו נפוץ אצל רש"י, ואינו אומר כבמקומות אחרים,
"לא ידעתי" וכדומה?

(ג) באומרו "הפותרים קורים לו טנדרוס" נראה
בפשטות, שרש"י מתכוון¹¹ לכך שזהו ה"לעז"¹² של
"תנך", ואם כך, צריך היה רש"י לומר, כדרכו, ובלעז
קורין לו טנדרוס" (או: "טנדרוס בלעז")¹³!

[קשה לומר שבדיוק את הלעז של מילה זו לא ידע
רש"י בעצמו, והוא נזקק לעזרת ה"פותרים" בכך].

(ד) גם אם נמצא הסבר לכך שרש"י אינו משתמש

בפרש"י תצוה מפורש (לכל הדפוסים) "שבחוך האוזן" ואין מקום לטעות.
ולהעיר מלשון אדה"ז בשו"ע סוף הל' מכירת חמץ שלאחרי הל' פסח.
ואכ"מ. וראה לקמן הערה 39.

(14) ראה גם פרש"י בראשית א, כז. נח יא, ג. ויצא ל, לו. ועוד. וראה
הערה 11. ובתחלת הערה שלפני.

(15) הלשון "פתרון" וכיו"ב נמצא כבר בפרש"י לפני, ראה לדוגמא:
בא יוד, כא. יתרו כ, ח. משפטים כא, יג. שם כג, ב. תרומה כה, יב. שם,
מ. שם כז, ד. אבל ברוב מהגיל פ"י "פתרון" היינו פירוש וביאור המקרא
או התיבה שאינו מפורש בכתוב, משא"כ בנדר"ד.

(16) לך טו, ב. ויצא ל, ח. שם, מא. ובכ"מ.

(17) ובדפוס ב' "כדאיתא בתו"כ".

(11) בספר הזכרון בפרש"י כאן "אומרו והפותרים קורין לו טנדרוס
לא ידעתי אם היא ארמית או עברית, ולכן לא נודע לי לשון תנך לדעת
הפותרים".

(12) ברע"ב בכורות שם "בלעז". וברגמ"ה שם "שלועזים טנדרוס".
וראה ס' השרשים לרד"ק שם.

(13) זה שכתב רש"י "קורין לו" (וכן בפ' תצוה: שקורין טנדרוס) ולא
כתב טנדרוס בלעז, כדרכו בכ"מ – לכאורה אפשר לומר שהוא בכדי
שנדע בדיוק מקומו באוזן כי בלשון "החסוס" מצ"ע וגם בלשון "גדר)
אמצעי שבאוזן" אפשר לפרש שכולל כל חלק הקשה שבאוזן* כפי
התירוט והצ"צ בפירוש רש"י על הש"ס (כנ"ל הערה 2, 6). אבל (נוסף
על הנ"ל בהערה 2 הרי): א) גם במשנה בש"ס בכורות לו, א ד"ה
החסוס (שבו מפרשים דעת רש"י כנ"ל) כתב "שקורין טנדרין". (ב)

(* לכאורה משמע גם כן בפיה"מ להרמב"ם נגעים פי"ד מ"ט (וראה פיה"מ הוצאת הרב קאפאח). ועפ"ש שם בצ"צ פי' "גדר אמצעי שבאוזן" י"ל שכן ס"ל להרמב"ם גם
בפי"ו מהל' ביאת המקדש ה"ב. ובריש פי"ה מהל' מחוסרי כפרה. ולא כמש"כ בתירוט בכורות שם. ועפ"י מתורצת קושינו על הכס"מ בהל' ביאת מקדש שם (ועד"ז
כתב בשו"ת מלבוש יו"ט יו"ד. סי' יד). אבל כנראה שהצ"צ ס"ל כדעת התירוט בהרמב"ם. וכדמוכח גם מזה שהשואל לא הצ"צ (נדפס ב"גדיל תורה" (תנ"ל הערה 2)
ע" כו ואל"ך. וראה שם ע"י מב) כתב ע"ד הנ"ל בדברי הרמב"ם. והצ"צ תפס דברי התירוט ולחס חמודות.

השמטת ה"אלף" כאן, והשמטת ה"תי"ו" שם,²⁵
היא, כדלעיל, כבמילים אחרות בלשון הקודש.²⁶

— מוצאים במילים רבות בתנ"ך, שמוסיפים
לאותיות השורש "אלף" או "תי"ו", וזה שם עצם,
כגון המילה אנך (לפי פירוש רש"י²⁷), ובמילה
"ובתבונה", אשר אותה מפרש רש"י "מבין דבר..."²⁸,
ועוד מילים רבות.

וכיון ש"תנוך" כולל את שתי המשמעויות – "תוך"
ו"נוך" – יוצא, שבכך מתכוונת התורה ל"גדר
אמצעי"²⁹.

כדי לשלול את הטעות, שפירוש זה מתאים גם לפי
הפשוט, מדגיש רש"י "ולשון תנוך לא נודע לי".³⁰

וזאת, במיוחד כיון שכבר לפנינו למדנו בפירוש
רש"י³⁰, ש"האנפה היא דיה רגזית". כלומר, "אנפה"
(עם "נו"ן) היא מלשון כעס ורגז, כמילה "אף".³¹

ומכך מובן, שגם בדרך פשוטו של מקרא, בפירושו
של רש"י, יש מילים הכתובות לפעמים עם אות
מסוימת, ולפעמים בלעדית.

ו.

לפי פשוטו של מקרא "תנוך" אינו מלשון "תוך" ו"אנך"

הסיבה לכך שרש"י אינו מקבל פירוש זה היא:³²
רש"י סובר, שמילה הכתובה לפעמים עם "נו"ן"
ולפעמים בלי "נו"ן", יש לכל אחת מן המילים פירוש
אחר³¹, לפי פשוטו של מקרא.

1 הקשר שבין "תנוך" לבין "גדר אמצעי". לפיכך הוא
2 מדגיש "ולשון תנוך לא נודע לי".

3 לפי זה נפתרות שתי הקושיות: (א) שימוש רש"י
4 בביטוי "ולשון תנוך לא נודע לי", (ב) העובדה שרש"י
5 אינו אומר זאת בפרשת תצוה:

6 רש"י אינו יכול לומר "ולשון תנוך לא ידעתי", כי הוא
7 אכן יודע את פירוש "תורת כהנים" ל"לשון תנוך". אבל
8 בפירוש זה "לא נודע": הוא אינו מוכר¹⁸ ומקובל אצלי
9 "לי", אשר לא באתי לפרש אלא פשוטו של מקרא¹⁹.

10 לפיכך אומר רש"י דברים אלה בפרשתנו, ולא
11 בפרשת תצוה, כי בדרך כלל אין רש"י נוהג לשלול
12 פירושים, ורק בפרשתנו יש סיבה מיוחדת לעשות זאת,
13 ובנוסף לכך, בדברי חז"ל על הפסוק בפרשת תצוה אין
14 הסבר ל"לשון תנוך"²⁰.

ה.

ההסבר של "תורת כהנים"

15 ב"תורת כהנים" כאן נאמר: "יכול על תוך ודאי,
16 תלמוד-לומר על נוך. אי על נוך – יכול על גובה של
17 אוזן²¹, תלמוד-לומר תוך נוך. הא כיצד? זה גדר אמצעי".

18 המפרשים²² מסבירים, שכוונת ה"תורת כהנים"
19 היא, ש"תנוך" אינו סתם שם ל"גדר אמצעי", אלא
20 הוא: (א) מלשון "תוך" בפנים. ותוספת האות "נו"ן"
21 היא כבמילים רבות אחרות בלשון הקודש, הכתובות
22 לפעמים עם "נו"ן" ולפעמים ללא "נו"ן"²³. (ב) מלשון
23 "נוך" – "חומת אנך"²⁴ – במשמעות של רום²⁵
24 וגובה²⁶.

(18) ע"ד ולא נודע כי באו אל קרבנה (מקץ מא, כא).

(19) והא דבכמה מקומות כותב רש"י "לא ידעתי" וכיו"ב. אף שגם
שם יש מדרשי דז"ל – ראה לקו"ש ח"ה ע' 1 הערה 2 וש"נ – הוא לפי:
(א) שבכלל אין דרך פרש"י לשלול דז"ל, כדלקמן בפנים. (ב) גם בדרז"ל
על אתר כתוב וכיו"ב אינו צריך לשלול באם מובנת השלילה בפשטות
(כי אינו ע"ד הפשט כלל).

(20) וגם בפ' צו (שם ח, כג-כד) אף שמפרש בתו"כ שם "זה גדר
האמצעי" אינו מפרש השייכות לתיבת "תנוך" כבפרשתנו.

(21) כ"ה בתו"כ הנדפסים עם פ' הקרבן אהרן; עם פ' רבינו הלל:
עם פ' המלבי"ם. וכן הובא בר"ש ותויו"ט נגעים פי"ד מ"ט. וכ"ה בתו"כ
ע"פ כת"י רומי מנוקד (יכול על תוך ודיי). אבל בתו"כ הנדפס עם פ'
הראב"ד: ת"ל על תנוך, אי על תנוך יכול על גובה. ובזית רענן גרס
(בילקוט): על תנוך ודאי כו' ת"ל אוזן אי על אוזן וכו'. וכן הועתק בפ'
רבינו הלל: יכול על תנוך ודאי. וראה שם בחילופי נוסחאות בפ' ר"ה.
(22) ראה מלבי"ם כאן. וראה ראב"ד וקרבן אהרן בפירושם לתו"כ.
תויו"ט נגעים פי"ד מ"ט.

(23) כמו האנפה – ראה לקמן בפנים.

(24) עמוס ז, ז.

(25) ראה לעיל הערה 2 שכן תרגם אונקלוס תיבת תנוך "רום אודנא".
(26) וצ"ע במ"ש בקרבן אהרן כאן "לא ידעתי פ' מלת נוך האין
מורה על החצון". ובראב"ד לתו"כ כאן "ישמא מוציא אותו מלשון נאספו
עלי נכים שפירושו אנשים קשים מאד וכן הגבוה של האוזן הוא הקשה
שבאוזן". ובפ' זית רענן לילקוט שם פ' "על תנוך ודאי": פ' הרכה
שהוא למטה באוזן. ובפ' רבינו הלל: דהיינו מקום תחתון שבאוזן
דמשמע תחת נוך. וראה שם בחילופי נוסחאות.

(27) ח"ש כה, ג.

(28) תשא לא, ג.

(29) וכ"ה בת"י דלעיל הערה 2.

(30) שמיני יא, טו.

(31) מפירוש הראב"ד וקרבן אהרן ותויו"ט ועוד (וכ"ה במלבי"ם) שם
משמע שמפרשים שלדעת התו"כ תיבת "תנוך" היא מלה מורכבת
מ"תוך" ו"נוך". ולפ"ז לפי "תוך" אינם משתמשים בהנוק". ולהעיר

(*) ועפ"ז צ"ע במלבי"ם שם שמפרש שבהוראה זו "תוך". תנון שבאמצע להקטין התוך כו' – דלכאורה לפי תיבת "תוך" שבהתייבה, הוא רק "תוך". אשר לכן הוצרך
לצרף ב' התיבות בתו"כ.

21 "בדיל" למדידת יושרה של חומה³⁶, והקשר שבין
22 "בדיל" זה לבין "גובה" ו"רום" הוא רק בכך שמניחים
23 את ה"בדיל" לגובה החומה³⁷.
24 לפיכך אי אפשר לומר בפשטות, שהמשמעות של
25 "על תנוך" היא "על גובה" – בעקבות הדמיון שבין
26 "תנוך" לבין "אנך" – כי המילה "אנך" בעצמה איננה
27 "גובה", ובמיוחד כאשר האותיות "תנוך" אינן כמו³⁸
28 האותיות "אנך", כדלעיל³⁹.

ז.

הסבר דברי "הפותרים"

29 לפי כל האמור, מובנים גם דברי רש"י "הפותרים
30 קורים לו סנדרוס", שלא כדבריו בפרשת תצוה
31 "שקורין סנדוס".

32 ענינים של ה"פותרים" הוא בדומה לענין פתרון
33 חלום, כפי שמסופר לפני-כן, בחומש בראשית, ששר
34 המשקים ראה בחלום "שלשה שריגים", ויוסף פתר לו
35 שהכוונה היא ל"שלשת ימים"⁴⁰. וכך גם לגבי חלום
36 פרעה על "שבע פרות..." שיוסף פתר שהן "שבע
37 שנים"⁴¹. כלומר, בחלום לא ראו "ימים" או "שנים",
38 ובכל-זאת יוסף פתר, גילה והראה את כוונת החלום,

1 ההכרח לכך הוא: על "וברוח אפיק"³² מפרש רש"י
2 "היוצא משני נחיריים של אף. דיבר הכתוב כביכול
3 בשכינה דוגמת מלך בשר ודם, כדי להשמיע אוזן
4 הבריות כפי ההווה שיוכלו להבין דבר, שאדם כועס
5 יוצא רוח מנחיריו, וכן עלה עשן באפו, וכן ומרוח אפו
6 יכלו, וזהו שאמר למען שמי אאריך אפי, שזעפו נחה
7 נשימתו ארוכה, וכשהוא כועס נשימתו קצרה... וכל אף
8 וחרון שבמקרא אני אומר כן..."³³.

9 מזה מובן, שלמרות שהמילה "אף" יכולה להיות
10 בעלת משמעות של רוגז וכעס, כאנפה, הרי זה ברור
11 רק כאשר היא כתובה ביחד עם המילים "רוח" "עשן"
12 "אאריך" (נשימות³⁴) וכדומה, אבל משמעות המילה
13 "אף" כשלעצמה איננה כעס ורוגז, אלא האיבר אף
14 כפשוטו³⁵.

15 לכן אי אפשר להסביר בפשוטו של מקרא,
16 ש"תנוך" הוא מלשון "תוך".

17 רש"י אינו מקבל שהמילה "תנוך" היא מלשון
18 "נוך" – רום וגובה, כ"חומת אנך", כי בנוסף לשינויים
19 שבאותיות "אל"ף" ו"ת"י", כדלעיל, הרי המילה
20 "אנך" כשלעצמה, אינה מלשון "רום", אלא זהו

(37) ובפרט לפרש"י ח"ש (שם) (אבל הוא בחצאי רבוע) שכתב
"חומת אנך שהוא מן ננה רגלים". וראה ראב"ד לתו"כ פ' צו שם.

(38) בפרש"י ח"ש שם שבתיתת אנך האל"ף היא הוספה, ובפרש"י
שמות ג, ב שלפעמים מוסיפים תי". ועפ"י י"ל לכאורה בתיבת "תנוך"
שיש בזה השורש "נכה" שבאנך. אבל (נוסף ע"ז שמצד פרש"י ח"ש שם
אין לפרש ככתו"כ – נוך, גובה***, כבהערה שלפני, הרי) הוספת
התי"ו המבואר ברש"י שמות שם היא להורות על ענין הדביקות – ראה
דקדוקי רש"י (באר רחובות) – שאינו שייך בנדר"ד.

(39) ע"פ פי' הצ"צ (הנ"ל הערה 2) בגדר האמצעי שבאזון – אולי
י"ל מענינים מופלאים ע"ד ההלכה בפרש"י עה"ת: שזה שמוסיף "ולשון
תנוך לא נודע לי" כוונתו לא רק לשלול הפי' שכתו"כ, בפי' לשון "תנוך"
כ"א שנפק"מ גם להלכה: הלשון "גדר אמצעי שבאזון" מצ"ע יש לפרש
שקאי על כל העליונה של אוזן שקשה כ"סחוס" ו"נק" גדר האמצעי כיון
שיש לו דבר מקיף למטה בחלק גדול מן האזון, ועוד דגם שם בעליונית
האזון יש קצת עור רך קצת ע"ג הקשה" (צ"צ שם. וראה לעיל שוה"ג
להערה 13 שגם ברמב"ם בפיה"מ משמע כן וגם שם מפרש "והוא אמרם
תנוך אוזן זה גדר האמצעי"), משא"כ לפי' התו"כ בתיבת "תנוך" –
"תוך" "נוך" – מוכרח לומר שהוא גדר האמצעי בפני נקב האזון כפי'
הראב"ד לתו"כ. וק"א שם***.

(40) וישב מ, יב.

(41) מקץ מא, כו.

שכמה סוגים בפי' כאלה: א) בנדר"ד שתיבה אחת מורכבת מב' תיבות
ופי' תיבה זו יוצא מב' התיבות: ב) "אפאיהם" (האזינו לב, כו) וכיו"ב
שרש"י כותב: ואונקלוס תרגם כו' תיבה זו לג' תיבות אמרתי אף אי הם
– שכל האותיות ישנם בהתיבה והפי' רק מפרידם לג' תיבות, משא"כ
בנדר"ד שתיבה זו משמש לב' התיבות (תוך נוך, ג) "שמים" שפירש"י
(בראשית א, ח) "שא מים.. אש מים שערבן כו" – שציקר ההוספה היא
אות אל"ף "שא מים אש ומים", ש"יש לנו תיבות הרבה חסרות אל"ף
לפי שאין הכרת האל"ף נכרת" (פרש"י בא י, כא). וראה מפרשי רש"י
שם (רא"ם, לבוש, דקדוקי רש"י, משכיל לדוד. ועוד). ד) פרש"י שם "שם
מים" – דמפרשים המ' לפניו וגם לאחריו (וראה משכיל לדוד שם),
משא"כ בנדר"ד שמפרשים התיבות "וך" ששייכות (גם) לה"תיו" אף
שהנו"ן מופטק. ועוד.

(32) בשלח טו, ח.

(33) וראה פרש"י וירא יח, כג.

(34) שהרי אי אפשר להאריך האף עצמו.

(35) בפרש"י לך (יז, יא) "ונמלתם כמו ומלתם והנזן בו יתירה ליסוד
הנופל בו לפרקים כגון נ' של נוסף ונ' של נושא כו" – ה"ז נזן יתירה
כיסוד נופל בתחתית התיבה** ולא באמצע התיבה. וזוהו שלא פירש רש"י
בבשלח שם שאף הוא משרש אנך (כהרד"ק בספר השרשים שלו) מוכח
שלא ס"ל כן. ועד"ז מובן בנדר"ד.

(36) ראה פרש"י ומצודות (ועוד) עמוס שם.

(*) בספר זכרון לרש"י שם כתב דהנוסחאות שכתוב בהם שם מים במ"ם נ"ל שאינן נכונות (כי הוא דעת ר"י ב"ח כו). וליתא ברש"י כתי"י ה"א קלא. קמה (הר מולח).
ובדפוס שני איתא רק "שמים אש ומים שערבן כו". אבל ברוב הדפוסים ומפרשי רש"י איתא, וכן משמע ברמב"ן באן.
(**) וגם שם י"ל שהכרחו הוא כיון שהוא לשון ציווי ונפעל לא יבוא בציווי (וראה דקדוקי רש"י (מירא דכ"א) שם).
(***) אלא ש"ל שנו"פ פרש"י נוך הוא כמו נכה, וגם מצד זה שייך לגדר האמצעי שבאזון. ע"ד פי' הב' בראב"ד לתו"כ צו שם.
(****) כ"כ בצ"צ שם בפי' הק"א ובשור"ת מלבושי יו"ט שם תפס בא"א בק"א ומפרש דברי התו"כ ע"ד תנ"ל ברש"י. וזע"ג.

30 "הסתלקות אור החכמה, כי מצורע חשוב כמת וכתוב
31 ימותו ולא בחכמה". בחסידות⁴⁶ מוסבר ענין זה בהרחבה
32 לגבי עבודת האדם: "מוחין דאימא" – הדרגה של
33 "בינה", התבוננות בגדלות הבורא, מעוררים אצל האדם
34 אהבה מדרגת "רצוא", רצון לצאת ממציאותו העצמית
35 ולהכלל באלקות.

36 "מוחין דאבא", דרגת ה"חכמה", הנעלית מבינה,
37 גורמים להתבטלות מוחלטת כלפי אלקות, עבודה מסוג
38 של "שוב" שאינה כלות הנפש, אלא התבטלות על־ידי
39 התעסקות בתורה ובמצוות למטה.

40 "נגעים" נגרמים עקב "הסתלקות אור החכמה":
41 כאשר חסרה ההתבטלות המוחלטת של החכמה, ועקב
42 זאת חסרה הורדת ה"רצוא" וכלות הנפש לדרגת
43 "שוב" – לימוד התורה וקיום המצוות, אז יכולה דרגת
44 ה"רצוא" (הנובעת מהתבוננות של "מוחין דאימא"
45 בלבד) לאפשר "יניקה לחיצונים" (=השפעת כוחות
46 לצד החיצוני) כפי שההתלהבות בתפילה בלבד יכולה
47 להביא לידי הרגשת ישות עצמית וכדומה, ועד לידי
48 התלהבות בלתי רצויה⁴⁷.

49 לפיכך תיקון הנגעים ורפואתם נעשים על־ידי
50 הכהן, שהוא מוריד למטה את אור החכמה, וכך
51 נטהרים הנגעים ונרחיקת יניקת החיצונים, כמוסבר
52 בהרחבה בחסידות.

י.

הסיבה לנגעים - הסתלקות החכמה

53 בטהרה על־ידי הכהן ישנם שני פרטים⁴⁸: "והובא
54 אל הכהן" ו"ויצא הכהן אל מחוץ למחנה". כדי לתקן
55 את הנגעים אין להסתפק בהורדת השפע של אור
56 החכמה בלבד ("ויצא הכהן..."), אלא יש צורך לפני־כן
57 ב"והובא אל הכהן" – התיקון ב(מקור⁴⁹ הנגעים,
58 ב) "רצוא" וכלות הנפש. דבר שנעשה באמצעות "מוחין
59 דאימא" (בינה), והתאמתם אל ה"שוב", על־ידי הכהן
60 – חכמה. וביחד עם תיקון ה"רצוא" מתאפשר אחר־כך
61 "ויצא הכהן..." – הורדת והבאת אור החכמה אל

1 שהכוונה היא לשלשה ימים ולשבע שנים. כלומר,
2 "פותרים" מוצאים צד שווה בין שני דברים שאינם
3 זהים.

4 לפיכך, לאחר שרש"י אומר "ולשון תנוך לא נודע
5 לי" – שלפי פשוט־של־מקרא אין מתאימה ההשוואה
6 של "תנוך" ל"תוך" ו"נוך" – הוא ממשיך ואומר,
7 ש"והפותרים קורים לו טנדרוס":

8 אלה ה"פותרים" ומשווים בין שפות⁴², שלפי דרך
9 פירושה יש הסבר ל"לשון תנוך" מפני הדמיון של "תנוך"
10 ל"תוך" ו"נוך", אומרים, שזוהי הסיבה לכך שה"לעז"
11 של "תנוך" הוא "טנדרוס", כי שתי המילים הללו
12 "דומות" בצליליהן – במילה "טנדרוס" יש צליל של
13 "תי"ו", "נו"ן" ו"וא"ו", בדומה למילה "תנוך" – ולכן
14 ה"פתרון" של המילה "תנוך" ב"לעז" הוא "טנדרוס".

ח.

הדמיון בין מילים בלה"ק לשפות אחרות

15 לכאורה, כיצד ייתכן בפשוטו של מקרא, שמילה
16 ב"לעז" בתקופת רש"י, תהיה בעלת שורש זהה כשל
17 מילה בלשון הקודש, מילה בחומש?!

18 – הרי אנו מוצאים יותר מזה בפירוש רש"י בפרשת
19 דברים⁴³: על "צידונים יקראו לחרמון שריון והאמורי
20 יקראו לו שניר" אומר רש"י "הוא שלג בלשון אשכנז
21 ובלשון כנען". כלומר, המילה "שלג" בלשון אשכנז
22 ובלשון כנען בתקופת רש"י היא כבשפת "האמוריים",
23 אשר "יקראו לו שניר" – מילה המופיעה בחומש.

24 [ולהעיר: גם עתה נקרא שלג בלשון אשכנז,
25 ובאנגלית, בדומה ל"שניר" – "שניי", "סנאו"]⁴⁴.

26 ודומה לכך המילה "טנדרוס" בתקופת רש"י, שהיא
27 מן השורש "תנוך", שבחומש.

ט.

הסיבה לנגעים - הסתלקות החכמה

28 מ"ינה של תורה" שבפירוש רש"י:
29 מוסבר בספרי הקבלה⁴⁵, שהסיבה לנגעים היא

(46) לקו"ת פרשתנו שם. סהמ"צ להצ"צ מצות טומאת המצורע. ובכ"מ.

(47) לקו"ת שם. ע"ד פלשתיים דקדושה וכו' (תו"א סא, ג ואילך. תו"ח ר"פ תולדות פ"ו).

(48) לקו"ת פרשתנו כה, א ואילך.

(49) להעיר ש"והובא" צ"ל למקום שיותר לבוא לשם (מקומו – אלא

(42) עפ"י יובן גם ל' רש"י בתצוה כח, כב: ואף שרשרות פתו מנחם כו' לשון שרשים ואמר שהר"ש כו'.

(43) ג, ט.

(44) ויתירה מזו י"ל, שכולם באים משורש "שלג" שבלה"ק, וא"כ הרי"ז כנוד"ר.

(45) ע"ח של"ח פ"ז. הובא בלקו"ת ריש פרשתנו*. ועוד.

והתיקון שבמוחין דאימא נרמז במילה 16
 "והפותרים", שמשמעותה, כבפתרון חלומות, גילוי 17
 ופירוש התוכן הפנימי של שני דברים הנראים שונים, 18
 ועל-ידי כך קישורם ואיחודם. 19
 משמעות הדברים בעבודת האדם בענייניו היא: 20
 פותרים את "מוחין דאימא", את ההתלהבות וה"רצוא" 21
 הנובעים מבינה, שיהיו, כפי שנדרש על-פי הכוונה 22
 הפנימית. 23
 ולאחר מכן נמשך אור החכמה ב"תנוך", עד "על 24
 בוהן ידו... ועל בוהן רגלו" – בקיום המצוות במעשה, 25
 ביד וברגל⁵³, 26
 ואז מתבטלים הנגעים – "וכיפר עליו הכהן 27
 וטהר"⁵⁴. 28
 (משיחת ש"פ מצורע תש"ל)

1 "מוחין דאימא", ועל-ידי כך מתבטלת האפשרות
 2 לנגעים.
 3 שני פרטים אלו בטהרה רמוזים בפסוק ובפירוש
 4 רש"י: "ונתן הכהן על תנוך און המטהר הימנית..."
 5 מורה על המשכת אור החכמה – ("ונתן הכהן") אל
 6 מוחין דאימא – "און", "שמיעה" והתבוננות⁵⁰.
 7 ועל כך אומר רש"י "ולשון תנוך לא נודע לי" –
 8 הטהרה והתיקון שב"תנוך און", במוחין דאימא, "לא
 9 נודע"⁵¹, אינם באים מעצמם על ידי המשכת מוחין
 10 דאבא, באמצעות הכהן, אלא יש צורך תחילה בתיקון
 11 הפגם של מוחין דאימא – בבינה עצמה, כשם
 12 שהתשובה צריכה להיות במקום הפגם⁵².
 13 [רש"י משתמש בביטוי "לא נודע", לשון נפעל,
 14 "ידיעה" ופעולה הנעשית מאליה, ולא בביטוי "לא
 15 ידעתי" וכדומה].

(לקו"ת חקת סד, א) איני יודע באיזו דרך כו' (ברכות כח, ב) מצד פנימיות
 הנפש שלמעלה מידיעה (אוה"ת פנחס ע' אנט ואילך. ד"ה אך בגורל
 תרכ"ו. ד"ה אשרינו תרפ"ח, תרצ"ו. וראה לקו"ת ויקרא ג, סע"ד).
 (52) לקו"ת פרשתנו שם לענין זה שצריך לתקן תחלה המעוות במוחין
 דאימא.
 (53) ראה תורת לוי' צ שם.
 (54) פרשתנו יד, כ.

שבמקומו גופא הקרוב למקום הכהן – ספורנו עה"פ), או שההבאה היא
 בנפשו שלא להשהות (תו"כ עה"פ).
 (50) ראה מאו"א בערכו (וש"נ): און נק' בינה כו'. וראה סהמ"צ שם
 (ק, סע"ב) במוחין דאימא בינה הוא השגה והתבוננות והיא כמו בחי'
 שמיעה שמשגי הדבר. ולהעיר ע"ד הנ"ל (בפנים) מתורת לוי' צ הערות
 למס' נגעים ע' שנט ואילך.
 (51) ע"ד הפי' לא ידעתי נפשי (ראה מק"מ ר"פ צו) ע"ס כו' לא ידענו

המשך מעמוד רנב

21 בור' – פעמים היה על המזבח כמות דשן כח רבה של שלוש מאות
 22 כור, ואף על זה אמר רבי יוסי בי רבי בון ב"ש שמואל, נזמא,
 23 והיינו שמעולם לא היה עליו כל כך הרבה.
 24 **הלכה ג - משנה**
 25 המשנה מביאה מחלוקת תנאים היכן שורפים בשר קדשי קדשים
 26 שנטמאו: ב"ש קדשי קדשים שנטמא, בין באב הטומאה שהוא
 27 טומאה חמורה, בין בולד הטומאה שהוא טומאה קלה, בין אם
 28 נטמא בפנים העזרה, בין אם נטמא בחוץ לעזרה, בית שמי
 29 אומרים, הכל ישרף בפנים – בבית הדשן הגדול שהיה בעזרה ששם
 30 שורפים את פסולי קדשי הקדשים, בדקיימא לן שכל שפסולו
 31 בקודש מקום שריפתו בקודש, חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ,
 32 שכיון שיש בו שני חסרונות הן שטומאתו חמורה והן שנפסל בחוץ,
 33 אין מכניסים אותו לעזרה לשורפו.
 34 דעה שניה: בית הלל אומרים, בכל האופנים שנטמאו קדשי
 35 קדשים, הכל ישרף בחוץ – בבית הדשן ששם שורפים פסולי
 36 קדשים קלים, חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים, שכיון שיש בו
 37 שתי מעלות הן שאין בו טומאה חמורה והן שטומאתו היתה
 38 בפנים, אין מוציאים אותו לשורפו מחוץ לעזרה אלא שורפו
 39 בפנים.

1 פריצופות וכמו שמפרש והולך. רבי יהודה ורבי נחמיה נחלקו בדבר,
 2 חד אמר, 'מעשה רקם' היינו צורת ארי מְבָאָה וְחֵלֶק מְבָאָה – שהיו
 3 רוקמים במחטים דמות אריה מצד אחד של הבר ולא היו תוחבים
 4 את המחט לכל עובי הבר ונמצא שהבר חלק מצידו השני, וזהו
 5 'פרצוף אחד' שרק בצידו האחד של הבר היה רקום דמות אריה
 6 והצד הרקום היה נתלה לכיוון פנים המשכן, ואילו 'מעשה חשב'
 7 היינו צורת ארי מְבָאָה וְצורת ארי מְבָאָה – שהיו תוחבים את המחט
 8 לכל עובי הבר ונמצא שהוא 'שני פרצופות' שמשני צידי הבר היה
 9 נראה דמות האריות.
 10 וְהָרָגָה – והמאן דאמר השני אָמַר, 'מעשה רקם' היינו שהיתה צורת
 11 ארי מְבָאָה וְצורת ארי מְבָאָה, והיינו 'פרצוף אחד' לפי שמשני
 12 הצדדים היא צורת אריה, ואילו 'מעשה חשב' היינו שהיתה נראית
 13 צורת ארי מְבָאָה מצדו האחד וְצורת נָשָׂר מְבָאָה מהצד השני, והיינו
 14 'שני פרצופות'.
 15 שנינו במשנה: ב'שפונים ושתים רבוא היתה נעשית וכו' ושלוש
 16 מאות כהנים מטבילין אותה. רבי יצחק בר בינא אמר בשם
 17 שמואל, דברי המשנה הם נזמא בעלמא ולא דווקא שכן אין
 18 צורך בשלוש מאות כהנים כדי להטבילה.
 19 הגמרא מביאה משנה נוספת שאמר עליה שמואל 'גוזמא: תמן
 20 תנינן – שנינו במסכת תמיד (כח), 'פְּעָמִים הָיָה עָלֶיהָ כְּשֶׁלֶשׁ מֵאוֹת

בראשית מט, ז - ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל

ר' יהודה אומר אפי' הרבצל והמזודה כל שהן הרי אלו טמאין מדרס.

ופירש הרע"ב רבצל הוא חמת קטן של עור שמשמים בו בשמים, מזודה כלי שנותנים במ צידה לדרך, תרגום צידה מזודה.

בושם² של ריח, הוא בחי' אור מקיף³.

וצידה דהיינו מזון, הוא בחי' אור פנימי.

ולכן נקרא החמת שמשמים בו הבשם רבצל, רבצל⁴ הוא מלשון רבץ שענין רביצה הוא בחי' אור מקיף שהמקיף שוכב ורובץ על האור פנימי, ע"ד⁵ והאם רובצת, רבצל הוא רב צל, צל הוא בחי' מקיף, ורב צל הוא הרבה⁶ מקיפים וכו'.

(1) מבאר כאן החילוק ברוחניות ובנפש בין רבצל ומזודה, ולמה דוקא "ר' יהודה אומר אפי' הרבצל והמזודה", מהו הקשר לר' יהודה דוקא? ומקשר הביאור דבחי' "רבצל" ליהודה בפסוק "רבץ כאריה".

(2) פירושו: מבאר ד"רבצל" משימים בו בשמים, ובשמים - בושם נעשה להריח בו, ריח הוא רק מקיף ואינו נתעצם עם האדם, וכמארז"ל (ברכות מג, ב) איזה דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו, הוי אומר זה הריח וכו', משא"כ "צידה" הוא למזון והמזון נכנס בפנימיות האדם, ונעשה דם ובשר כבשרו כדלקמן.

(3) "והנה בש"ם הוא צלם דאב ואם שהוא המוחין דז"א שהם ב' * קס"א וי' אותיותיהן הרי כ' - הרי בש"ם, וזו בשמים ראש שהוא הבשם הנכנס בראש כמ"ש בלקוטי תורה להאריז"ל בישע"י סי' ג' בפ' והי' תחת בשם ע"ש". (תורת לוי יצחק כאן)

(*) פירושו: כידוע (ראה לעיל סימן קיז הערה 8) שם אהיה הוא בבינה (וכללות שם אהיה קאי על א"א - המוחין והשכל של המדות), ושם אהיה במילוי יוד"ן בגימטריה קס"א כזה: אל"ף (111), ה"י (15), ו"ד (20), ה"י (15) = 161, וכנגד אב (חכמה) ואם (בינה) חשבינן ב' פעמים קס"א, וכן מצרפינן האותיות של המילוי - היינו ב' פעמים עשר (דבכל מילוי יש עשר אותיות), סך הכל 161 x 2 = 322 + 20 (מספר האותיות) = 342, כמנין "בשם".

(4) מבאר דהשם "רבצל" מורה שהוא נעשה לבשמים להריח בו, והוא משלשה טעמים:

א) רבצל פירושו מלשון רובץ, שהו"ע אור מקיף ע"ד ריח.

ב) תיבת "ואותיות" "רבצל" נוטריקון "רב-צל", ו"צל" הוא בחי' מקיף למעלה, ו"רב" לשון רבים היינו כנגד חכמה ובינה כדלקמן. וראה הערה 8.

ג) "רבצל" ב"גימטריא" ב' פעמים שם אהי' במילוי, היינו מספר קסא ב' פעמים, (2 x 161) = 322, וכן "רבצל" בגי' 322, וב' פעמים כנגד "חכמה ובינה" שהם בחי' מקיף - ריח - על המדות שכלב. (ראה הערות 5, 8).

(5) דברים כב, ו.

(6) היינו כנ"ל הערה 5, "רב" רמז להב' פעמים קס"א דאב ואם. וכן רבצל" גימטריא ב' פעמים קס"א, הבש"ם עצמו הוא ב' פעמים קס"א עם כ' אותיותיהן, ורבצל" שהוא הכלי להבשם הוא ב"פ קס"א בלי צירוף הכ' אותיות.

ובדרך כלל הוא המוחין חכמה ובינה שבראש⁷ ז"א, שהמוחין חו"ב שבו"א הם רק בבחי' מקיף בו, כי הם רק בחי' הארות בו, לא כמו הדעת שהוא עצמי בו. כי ז"א הוא המדות ו"ק, והדעת הוא עצמי ועיקרי בו, כי דעת הוא קיום המדות וחיותן, כמ"ש⁸ בתניא פ"ג, וכמאמר⁹ והודעת להם זה בית חייהם. הרי שדעת הוא החיות, ודעת נקרא¹⁰ מפתחא דכליל שית שכולל כל ה' מדות דז"א והוא חיותם, והוא בבחי' אור פנימי¹¹ בז"א.

(7) ז"א הוא המדות שכלב, ומהשכל (החכמה ובינה) הוא הולדות המדות, והשכל הוא בחי' מקיף למעלה על המדות. ראה הערה 10 דדוקא בבחי' "דעת" נתעצם ומתקשר השכל עם המדות, לעיל סימן נט.

(8) וז"ל: והדעת הוא מלשון והאדם ידע את חוה והוא לשון התקשרות והתחברות שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק ויתקע מחשבתו בחזק בגדולת אין סוף ב"ה ואינו מסיח דעתו, כי אפי' מי שהוא חכם ונבון בגדולת א"ס ב"ה הנה אם לא יקשר דעתו ויתקע מחשבתו בחזק ובהתמדה לא יוליד בנפשו יראה ואהבה אמיתית כי אם דמיונות שוא, ועל כן הדעת הוא קיום המדות וחיותן והוא כולל חסד וגבורה, פי' אהבה וענפי' ויראה וענפי', ע"ש.

(9) בבא מציצא ל, ב. ראה גם לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד קלא, וז"ל: וחיות להמדות דחסד וגבורה נמשך מדעת כמאמר (בבא קמא צט, ב) והודעת להם זה בית חייהם, כי דעת הוא נשמה והחיות והמדות כמ"ש בתניא פ"ג, ע"ש.

(10) זהר ח"ב דף קעז, א. ראה לקוטי תורה ואתחנן ו, ד.

דרך מצותיך עמוד מו וז"ל: הדעת הוא הנקרא בזהר מפתחא דכליל שית דהיינו שהוא פנימי' המדות כמו שאנו רואים שהמדות בטילים ונמשכים אחר הדעת, כי כשהאדם יודע ומרגיש את עצמו הרי אנו רואים בחוש שלפי שהוא מרגיש את עצמו וחיותו מאד אזי מדותיו מתפעלים בהתפעלות רב לאהוב הטוב ולשנוא הרע יותר מכפי שיתפעל בעת שאינו מרגיש עצמו כל כך, כגון כשטרוד באיזה ענין גדול שאז אינו מרגיש עצמו כל כך, שאז לא יתפעל כל כך במדותיו באהבה ושנאה, נמצא שהמדות נגררים אחר הדעת שהוא ההרגשה כנ"ל, ולכן נק' מפתח לששה המדות החג"ת נה"י כמו המפתח שפותח התפעלות המדה ומעוררה או סוגרה ע"י שמסיח דעתו וכו', ע"ש. ראה הערה 13.

ראה גם תורת חיים שמות תכד, א. אור התורה ואתחנן עמוד קעב. ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ב סימן נט.

(11) נמצא, דבחי' "חכמה ובינה" הם בחי' מקיף על המדות, הרי זה דומה לריח "בשם", וזהו"ע ה"רבצל", משא"כ בחי' "דעת" שהוא בחי' אור פנימי, הרי זה דומה למזון פנימי, וזהו"ע ה"מזודה".

(ראה דרמ"צ ע' יז) המוחין הם חב"ד, אלא שהדעת נחלק לחסד וגבורה ונעשו ד' ומבואר בפרי עץ חיים פרק ג' שהדעת הוא העיקר משא"כ חכמה ובינה הם רק הארה, ופירוש כי ענין התחלקות הדעת לחסד וגבורה, הגם כי בלאו הכי יש חסד וגבורה במדות עצמן היינו כי החסד וגבורה שבמדות הם מדות בלבד וכנ"ל שהם תוארים פעול מאחרים וכמו באדם טבע ההתחסדות או ההתגבורות שכלבו, אבל החסד וגבורה הנמשכים מהדעת הם מוחין ממש דהיינו כח החכמה המחייב להתחסד ולהטיב לזולתו, או המחייב לעורר גבורה כפי הצורך שזוהי חסד שכלי וגבורה שכלי ממש. והמשכת חסד וגבורה אלו על ידי הדעת מלשון וידע האדם כו' (בראשית ד' כ"ה) שהוא

זה הריח.

וכן²⁴ צ"ל שייך לאב ואם, עיין במאורי אור מערכת צל²⁵ יו"ד פעמים ה"א צ"ל.

וביהודה²⁶ כתיב רבץ כארי, ומספר רבץ עם²⁷ יהודה הוא רבצל.

והוא²⁸ דיהודה כמו וי"ה דמזורה.

והוא²⁹ ס"ל שרבצל ומזורה טמאין מדרס, והוא

(24) מבאר ומרמז ד"רבצל" הוא על שם "רב-צל", ומורה על חכמה ובינה – אב ואם, הן מצד תוכן ענין "צל" שהוא בחי' מקיף כנ"ל, והן מצד הגימטריא ד"צל" הוא מספר י"ה בכפל. ראה הערה 27.

(25) וז"ל שם: צ"ל הם חכמה ובינה על ראש ז"א, לכן יו"ד פעמים ה"א גימטריא צ"ל שהוא הכאת יו"ד (חכמה) בה"א (בינה), עכ"ל. פירוש: יו"ד (בג"י 20) x ה"א (6) = 120, בגי' צ"ל.

(26) הרב המחבר מקשר – כדרכו – התנא "רב יהודה" ל"יהודה" שבתורה. עפ"י מארז"ל "שמא שמילתא היא". ראה ברכות ז, ב. יומא פג, ב. זהר חלק א' דף ר' סע"א. חלק ב' דף קטט סע"ב. ועוד. (וראה גם לעיל סימן עו. קיט. לקמן סימן קמד).

(27) רבץ (בג"י 292) + יהודה (30) = 322, כמספר "רבצל".

(28) פירוש: האותיות "י-ה" ד"יהודה" – בחי' אב ואם – הוא רמז על "רבצל", והאותיות "ודה" ד"יהודה" הוא רמז להאותיות "ודה" ד"מזורה".

וראה בפנים בתורת לוי יצחק, דהחמשה אותיות "מזורה" הם כנגד החמשה אותיות ד"יהודה", דאותיות "מז" מתיבת "מזורה" הם כנגד האותיות י"ה משם יהודה, והטעם הוא: דאותיות י"ה כנ"ל הם חכמה ובינה, וידוע דבחכמה הוא שם הוי", ובבינה הוא שם אהי' (ראה לעיל סימן קיח הערה 17), ושם הוי' (בג"י 26) + שם אהי' (21) = 47 כמספר אותיות "מז". נמצא ב' ענינים:

(א) דאותיות "מז" מתיבת "מזורה" הם כנגד אותיות י"ה משם יהודה, ואותיות "ודה" מתיבת "מזורה" כנגד אותיות "ודה" משם יהודה. (ב) ועוד נקודה, דאותיות וד"ה משם יהודה הם נמשכים ובאים מהאותיות י"ה, דהרי הם ה"מילוי" (ע"ד התולדה) דאותיות י"ה, ה"מילוי" דאות יו"ד הוא "וד", והמילוי דאות ה"ה הוא ג"כ אות ה", ובצירוף ביחד הוא אותיות "ודה".

נמצא דתיבת מזורה ג"כ מרומז, דמאותיות "מז" בגי' הוי' (אות י' – חכמה), + אהי' (אות ה' – בינה) באים ונמשכים שאר האותיות "ודה", שהם אותיות ה"מילוי" דאות יו"ד ה"ה וד"ל. ומבואר עוד השייכות דרב יהודה דוקא להדין ד"מזורה" – חמשה אותיות "מזורה", כנגד ה"חמשה" אותיות דשם "יהודה".

(29) פירוש: אחר שביאר ד"רבצל" ו"מזורה" מורים על חכמה בינה (בחי' מקיף) ודעת (בחי' פנימי), מבאר כאן עוד קשר עם ר' יהודה דוקא, דהרי יהודה הוא בחי' מלכות, ומלכות רוצה להודווג עם בחי' ז"א, וכמו במשל גשמי בין איש ואשה, דיש שני אופני יחוד, (א) היחוד הראשון כדי לעשותה כלי וכמארז"ל (סנהדרין כב, א) אין האשה כורתת ברית לבעלה אלא למי שעשהא כלי, (ב) היחוד כדי להוליד ולהזריע. כן הוא בהווג דז"א ומלכות.

והנה היחוד השני הוא יחוד פנימי, דע"י ההולדה נעשה "והיו לבשר אחד", משא"כ היחוד הראשון הנק' "הרוחא דשביק בגווה" הוא בחי' מקיף.

ועי' מבאר דהיחוד הראשון (מקיף) הוא ע"ד רבצל, והיחוד השני (פנימי) הוא בחי' מזון "מזורה".

ובזה מפרש כפל לשון הפסוק (שיר השירים א, ז) "איכה תרעה

משא"כ המוחין דחו"ב בו הם בבחי' אור מקיף בלבד, ע"ד כמו ריח מבשם שהוא רק בחי' מקיף, ועיין בעץ חיים שער¹² הנסירה פ"ו ובשער דרושי¹³ הצלם דרוש א' ע"ש.

ומזורה שהוא כלי למזון, שמזון הוא בחי' אור פנימי, הנה אור פנימי בז"א הוא הדעת שבו, והוא בחי' מזון, ועיין בלקוטי תורה¹⁴ בדרוש הנסכים תראה שם בענין סלת של מזון דגן שהוא בחי' דעת.

¹⁵ ובדעת יש ב' עטרין¹⁶ דחסד וגבורה, וכל אחד הוא שם אל, כי שם אל שייך לדעת כמ"ש¹⁷ כי אל דעות הוי', הנה ב' פעמים אל הוא מספר מזורה במכוון, ומזורה הוא כלי למזון¹⁸ שברך.

¹⁹ ור' יהודה דוקא אומר רבצל ומזורה, כי שניהם שייכים לבחינתו, והוא י"ה מיהודה רומז על אב ואם²⁰, והיינו כמו רבצל שהוא כלי לבשם הרומז על או"א כנ"ל, ובשם ריח²¹ שייך ל"ה כמ"ש²² כל הנשמה תהלל י"ה ודרשו²³ וז"ל דבר שהנשמה נהנית ממנו כו'

תקיעת המחשבה בעומק עד שמתפעלים המדות כפי השכל משא"כ מצד או"א החכמה לבד בלא עומק הדעת לא היו נולדים המדות וכמ"ש בתניא פרק ג', ע"ש. ראה גם לעיל סימן קלח הערה 13.

(12) שער כט.

(13) שער כה.

(14) לקוטי תורה פרשת שלח מב, א וז"ל: ...והסולת שבמנחות הוא בחי' דעת, וכמארז"ל (ברכות מ, סע"א) אין התינוק יודע לקרות כו', וכן אמרו עץ הדעת חטה היתה, והנסכים שהם* יין הם בינה ע"ש. (* ראה גם לקמן סימן קמג, הערה 9.)

(15) מבאר ומרמז ד"מזורה" שייך לבחי' "דעת" מצד ב' פרטים, והם: (א) הן מצד תוכן השימוש של המזורה שהוא כלי למזון, ומזון הוא בחי' פנימי שנעשה דם ובשר כבשרו כנ"ל – והוא "דעת" החיות של המדות בפנימיות.

(ב) והן ב"גימטריא" שתיבת "מזורה" בגי' ב' פעמים "אל" כנגד הב' קווים ("עטרין") של דעת – חסד וגבורה.

(16) מדעת נמשך חסד וגבורה שהן אהבה ויראה כנ"ל, וכיון שדעת עומד עליהם מלמעלה ע"כ נק' דעת "עטרין" (כתרים) לבחי' דחסד וגבורה וד"ל.

(17) שמואל א ב, ג.

(18) ראה בפנים בתורת לוי יצחק הקשר ל"דרך" דוקא.

(19) פירוש: אחר שביאר ד"רבצל" הוא חכמה ובינה בחי' "מקיף", ו"מזורה" הוא בחי' דעת – מזון ב"פנימיות", ולפי"ז מבאר הקשר המיוחד לר' "יהודה" דוקא דכ"ז מרומז בשמו.

(20) ראה אגרת התשובה פרק ד': אות יו"ד הוא בחי' חכמה "אב", ה' בחי' בינה "אם".

(21) מבאר ומרמז, דהן "רבצל" מורה על אב ואם – אותיות י"ה – חכמה ובינה, דהם בחי' מקיף כנ"ל, והן "בשמים" שייך לאותיות י"ה – חכמה ובינה.

(22) תהלים קנ, ו.

(23) ברכות מג, ב. "אמר רב מנין שמברכין על הריח שנא' כל הנשמה תהלל י"ה איהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה ריח".

המזודה שנטמא.

איכה תרביץ, מאחר שאין רבצל שנטמא ח"ו, ועיין בזוה"ק פרשת ויקרא דף י"ז ע"ב.
תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד שיט

שנפשי אוהבת אותו, ולמלכא קדישא אתמוך (ולמלך הקדוש נאמר), אנת שאהבה נפשי איכה תרעה (אתה שנפשי אוהבת אותך, איכה תרעה ותזון את ישראל).

בספר דרב המנונא סבא אמר (בספרו של רבי המנונא סבא אומר), כי כל זמנא דכנסת ישראל אשתכח ב' בקדשא בריך הוא (כל זמן שכנסת ישראל שהיא השכינה נמצאת ביחוד אחד עם הקב"ה), כביכול קדשא בריך הוא בשלימו (אז כביכול הקב"ה הוא בשלימות). ואליפנא דאמר רבי שמעון (ולמדנו שאמר רבי שמעון), כל זמנא דכנסת ישראל אשתכח בקדשא בריך הוא (כל זמן שכנסת ישראל נמצאת יחד עם הקב"ה), קדשא בריך הוא בשלימו (אז הקב"ה הוא בשלימות), ברכאן ביה שריין (והברכות שורות בו), ונפקין מניה לכל שאר אחרנין (ויוצאות ממנו הברכות לכל שאר העולמות).

וכל זמנא דכנסת ישראל לא אשתכח ביה בקדשא בריך הוא (וכל זמן שכנסת ישראל לא נמצאת ביחוד עם הקב"ה), כביכול ברכאן אתמנעו מניה ומכל שאר אחרנין (כביכול הברכות נמנעו ממנו ומכל שאר האחרים), ורזא דמלתא (יסוד הדבר הוא, כי) בכל אתר דלא אשתכח דכר ונוקבא ברכאן לא שראן עליו (בכל מקום שלא נמצאים יחד זכר ונקבה אין הברכות שורות עליו), ועל דא קדשא בריך הוא געי ובכי (ועל זה הקב"ה צועק ובוכה), כמה דאת אמר (כמו שאמר) שאג ישאג על נהוה (פירוש שואג על השכינה שהיא נהוה), ומאי אומר (ומה הוא אומר בצעקתו) אי שהחברתי את ביתי ושרפתי את היכלי (דהיינו שהפרדתי את השכינה ממני ושלחתיה עם ישראל בגלות).

ובשעתא דכנסת ישראל נפקת בגלותא (ובשעה שכנסת ישראל שהיא השכינה יוצאה בגלות עם ישראל), אמרת קמיה (אמרה לפני הקב"ה), הגידה לי שאהבה נפשי (פירוש) אנת רחימא דנפשא (אתה אהוב נפשי), אנת דכל רחימו דנפשי בך (אתה שכל אהבת נפשי היא בך), איכה תרעה (פירוש) איך תזון גרמך מעמיקא דנחלא דלא פטיק (איך תזון עצמך מעומק הנחל שאין שפע נפסק, וגם) איך תזון גרמך מנהירו דעדן עלאה (איך תזון עצמך מהארץ עדן העליון). ועוד, איכה תרביץ בצהרים (פירוש) איך תזון לכל אינון אחרנין דאשתקיין מנך תדידא (איך תזון לכל העולמות האחרים שתמיד היו נשפעים ממך, ואין להם שפע מאחרים אלא ממך), ואנא הוינא אתונא מנך בכל יומא (וכן אני הייתי נזונית ממך בכל יום בשפע הראוי להעמיד את עצמי), ומשתקיא (ועוד קבלתי מימי שפע מרובים, כדי להשקות גם את אחרים, וזוהו השפע) ואשקינא לכל אינון תתאי (השקיתי לכל השרים תחתונים הממונים על צרכי העולם, ובכללם שרי האומות שהיו מקבלים ממני שפע הראוי לזון כל אחד ואחד את האומה שלו), וישראל אתזנו בי (וישראל נזונו רק ממני ולא משרי האומות של מעלה).

והשתא (ועתה שאני בגלות עם ישראל), שלמה אהיה כעוטיה (פירוש) איך אהיה מתעטפא בלא ברכאן (איך אהיה מתעטפת בלא ברכות), כד יצטרכו אינון ברכאן ולא ישתכחו ביד (כשהם יצטרכו את הברכות ולא ימצאו אותן ביד) ע"כ.

בזמן הגלות, שתמורת הטיפה זרע להולדה, שהוא ע"ד מזון, או הטיפה³⁰ דביאה ראשונה לעשותה כלי שהוא בחי' הרוחא דשביק בגווה שהוא ע"ד בחי' ריח, ועיין במקדש מלך פרשת צו דף כ"ו ע"ב ע"ש, יוצא טיפת זוב ר"ל, ונטמא הרבצל"ל והמזוד"ה.

ואז שואלת המלכות בחי' ³¹ יהודה מז"א, איכה תרעה³² בהדרך³³ שהלכת בזמן הגלות כמ"ש³⁴ כי אין האיש בביתו והלך בדרך למרחוק.
איכה תרעה³⁵ במזון, מאחר שאין הכלי להמזון,

איכה תרביץ, דהשני פעמים "איכה" הם כנגד ב' אופני יחוד הנ"ל, ד"תרעה" הוא מזון פנימי "מזודה", ו"תרביץ" מלשון רביצה "רבצל" בחי' מקיף, דבזמן הגלות חסר היחוד.

וראה גם אור התורה שיר השירים עמוד קיח-קיט, ד"תרעה" הוא מזון פנימי, ו"תרביץ" בחי' מקיף, ע"ש. וראה הערה 37. 38.

(30) ראה לעיל סימן קיח הערה 24. קטט הערה 9.
(31) ראה לעיל סימן קמ הערה 2. לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד תטו וז"ל: יהודה הוא מלכות כי לו ניתנה המלוכה והוא ה' המלך באחיו ע"ש. עיין ב"ר פר' צט, ח. פר' פד, יז. וראה אור התורה ויחי עמוד 724. 728. ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ב' סימן לג. לד. לה. לו. לקוטי שיחות חלק ל' עמוד 219 ואילך.

(32) שיר השירים א, ז "הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים וגו'" (ועיין הערה 37).

(33) "דמזודה הוא כלי למזון שבדרך", עיין בפנים הספר ביאור ענין "דרך".

(34) משלי ז, יט.

(35) ראה בכ"ז ספר המאמרים ה'תשל"ז ד"ה נחמו נחמו עמי. ספר המאמרים תרכ"ו עמוד קצו ואילך. לקוטי תורה פרשת מטות פד, א. מאמרי אדמו"ר הזקן חלק ב' עמוד תשמ. אור התורה מטות עמוד תלא ואילך.

ובספר המאמרים תשל"ז שם ז"ל: שואלים בני ישראל מאת הקב"ה איכה תרעה בזמן הגלות, כי הנה כתיב (שיר השירים א, ט) רעייתי פרנסתי וארוז"ל (זח"ג ז, ב. יל"ש פקודי רמז תיח) ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים דהפרנסה הו"ע הקרבנות, וע"ז שואלים איכה תרעה לאחר חורבן בית ראשון שבטלו הקרבנות וכו', וזהו שאומרים בנוגע לחורבן בית ראשון רק איכה תרעה ולא איכה תרביץ, משא"כ בנוגע לחורבן בית שני אומרים איכה תרביץ שהוא מלשון רובץ תחת משאו שבזמן חורבן בית שני הו"ע הרביצה מרוב הצרות והלחץ, ע"ש.

(36) וז"ל שם: רבי אבא פתח (הקדים לפרש מש"כ – שיר השירים א, ז) הגידה לי שאהבה נפשי (איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים), אם לא תדעי לך היפה בנשים (צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיתך על משכנות הרעים).

ותא חזי, הני קראי כנסת ישראל אמרו למלכא קדישא (בא וראה, כי אלו הפסוקים אמרה כנסת ישראל שהיא המלכות, למלך הקדוש שהוא ז"א בעלה), הגידה לי שאהבה נפשי (פירוש שאני אוהבת אותך וחושקת אליך), כמה דאת אמר (שכנסת ישראל אומרת להשומרים) את שאהבה נפשי ראייתם (פירוש הראיתם את זה מי

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תזריע

– "וטמאה שבעת ימים" (גלות בבל), "כימי נדת" (גלות מדי), "דותה" (גלות יון), "טמא" (גלות אדום), ואח"כ גאולה שלימה

יב, ב – דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה טמא

ביאור המחלוקת (ר"ה יא.) אם בניסן עתידין ליגאל או בתשרי, ומפרש בזה מאחז"ל אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש מזרע תחלה יולדת נקבה וכו'

אשה כי תזריע וילדה זכר. אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, איש מזרע תחלה יולדת נקבה (ברכות ס.). ובו יבואר הפלוגתא חד אמר בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, וחד אמר בניסן נגאלו ובתשרי עתידין ליגאל (ר"ה יא.).

הכלל יש שהקדוש ברוך הוא בעצמו ברוב רחמיו מרחם על עמו ישראל, בלי שום התעוררות התחתונים. ויש שהקדוש ברוך הוא מרחם עצמו על עמו ישראל מחמת מעשה התחתונים מעמו ישראל, במעשייה הנאים כמה שעושים ומקיימים מצותיו, והבחינה הב' יותר טוב לפני עמו ישראל.

וזהו הרמז, כי הקדוש ברוך הוא המשיע חיות בכל עת ורגע על כל העולמות נקרא בשם "איש", והעולמות המקבלים חיות מאתו בכל עת ורגע נקראים בבחינת "אשה".

וזהו אשה מזרעת תחילה, דהיינו כשהשפע בא מחמת מעשה התחתונים, יולדת זכר, מרמז כשהשפע בא מחמת מעשה התחתונים, אין בו שום קטרוג ח"ו, וזהו יולדת זכר, על הרמז כאיש גבורתו (שופטים ח, כא). איש מזרע תחילה, דהיינו כשהקב"ה בעצמו מעורר השפע על עמו ישראל, זהו הרמז יולדת נקבה, על הרמז תש כחו כנקבה (ברכות לב.), כי שם ח"ו יש קטרוג.

וזהו הרמז בגמרא, ולא פליגי, כי כשיהי' אי"ה הגאולה במהרה בימינו מחמת התעוררות התחתון, אז יהי' הגאולה בתשרי, אפילו שהחודש הזה מורה על הדין, כיון שהגאולה יהי' אי"ה מחמת התעוררות התחתון, אבל כשיהי' הגאולה מחמת רוב רחמיו, אז יהי' דווקא בניסן, בעת שאין דינן שורה כלל, כי על זה רומז שהחודש ניסן נקרא חודש אביב, אל"ף ב"ת כסדר, ותשרי הוא אותיות תשר"ק (זוה"ק ח"ב קפג.), כי ניסן הוא אור הישר מורה על חסד, ותשרי הוא אור החוזר מורה על דין (זוה"ק שם).¹

קדושת לוי

גאולה האחרונה בחי' "שיר לשון זכר" וזהו "וילדה זכר", וקודם לזה יהי' ד' גליות, המרמז ב'

אשה כי תזריע וילדה זכר. הנה הגאון של"ה במסכת פסחים כתב על הא דאמרו חז"ל תורה וארץ ישראל ועולם הבא ביסורין, שקודם קבלת התורה הי' יסורין של מצרים, וקודם ארץ ישראל הי' יסורין של עיכוב במדבר ארבעים שנה, וקודם עוה"ב הם ד' גליות כדי שיזדככו, וזהו (קהלת ב) כיתרון האור מן החושך, למען שיקבלו ישראל עול תורה כנגד עול מצרים, ועול מצות כנגד מדבר, ועול יראה הרוממות כנגד ד' גליות שהוא עיקר עוה"ב, ששיגו יראה ואהבה בשלימות, שיהיו מרכבה כמו האבות מרכבה בחיים שנאמר (בראשית יז) ויעל אלקים מעל אברהם.

הגאולה האחרונה יהי' בבחינת זכר שאין אחריו גלות, ויהי' שיר חדש ל' זכר, וכתוב וזרעתי לי בית ישראל, שעיקר פיזור הגלות להוסיף גרים על ישראל לקבץ נפוצות הניצוצות.

וזהו שכתוב אשה כי תזריע, אשה היא כנסת ישראל שנקרא הכל בלשון נקיבה, שהגאולות הראשונות יש אחריהם גלות, ואמר כי תזריע, שיהיו זרועים בארבע כנפות הארץ. וילדה זכר, שהיא גאולה אחרונה שהוא בחינת זכר שאין אחריו גלות. רק צריך לזכות מאוד שיזכו לגאולה אחרונה שהוא עוה"ב חיות הנצחיות, ובזה צריך לד' גליות.

והנה בגלות בבל היו ישראל בטומאת ארץ העמים, ובגלות מדי ויון היו ישראל בארץ ישראל, ובתחלת מלכות פרס היו ישראל בבבל קודם בנין בית המקדש ואח"כ היו בארץ ישראל, לכך כתיב **וטמאה שבעת ימים**, רמז על גלות בבל שהיו בארץ טמאה שבעת ימים, היינו שבעין שנים.

כימי נדת, רמז על גלות מדי, שבתחלתם היו בבבל ואחר כך בארץ ישראל, וז"ש כימי נדת לרמז על טומאה, ולא נכתב טומאה בפירוש.

דותה מרמז על גלות יון, שהיו בא"י רק שצרות גדולות היו בימי יון, לכך פירש רש"י דותה לשון מדה וחולה ולא לשון טומאה.

טמא מרמז על גלות אדום, לכך כתיב טמא"א ר"ת 'תהיה' טמאה 'מגלות' אדום.

ואח"כ יהי' גאולה שלימה במהרה בימינו, לכך כתיב וביום השמיני ימול בשר ערלתו, שלא ישאר ערל וטמא, ויום השמיני מרמז על בחינת מדה השמינית שהוא עוה"ב שאז יהי' גאולה שלימה בב"א.

גנזי יוסף

(1) ראה [קדושת לוי] פר' בא ד"ה היום אתם יוצאים.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת מצורע

לג

יומא (כב) לכן אמר (תהלים כב, ז) ואנכי תולעת ולא איש שהתולעת ברי' שאין לה עצם אינה חי' רק ששה חדשים לבד וכל חי תולעת אנכי לא איש שהי' חשוב כמות והי' מצורע. ז"ש זאת תהי' לעתיד לבוא המצורע הידוע שהוא משיח, ביום טהרתו, שני ציפרין הם סוד שני משיחין חיות ממש כי תוצא הארץ נפש חי' זה רוח של משיח שבא מאדה"ר.

מגלה עמוקות

יש ד' שמות למשיח, כדאיתא בסנהדרין דצ"ח, דבי ר' שילא אמרי שילה שמו, שנא' עד כי יבוא שילה, דברי ר' ינאי אמרי ינון שמו, שנאמר יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו. דבי ר' חנינה אמרי חנינה שמו שנאמר אשר לא אתן לכם חנינה, וי"א מנחם בן חזקי' שמו שנאמר כי רחק ממני מנחם משיב נפשי.

(ורא' על בן חזקי' י"ל כי ר"ת מנחם משיב נפשי גימט' חזקי' וס"ת גימט' בן).

הרי שיש ד' דעות בשמו איך הוא. ומה שבמד"ר איכה פסוק (איכה א, טז) כי רחק ממני מנחם משיב נפשי, יש עוד דעות דצמח שמו, והוי' שמו, הנה הדעה דצמח שמו הוא כמו הדעה דמנחם שמו, כדאיתא במד"ר שם, דחושבנ' דדין כחושבנ' דדין. והדעה דהוי' שמו הוא ע"ד הדעה דינון שמו, וכמ"ש במהרש"א כאן.

והדעה דרבנן בגמרא דסנהדרין דחיוורא דבי רבי שמו, הפירוש הוא שהוא מעונה בצרעת כמ"ש נגוע מוכה כו', אבל לא שזהו שמו, רק הענין שהוא מוכה בצרעת. והדעה שבמד"ר שם דדוד שמי', הפירוש שהוא אתא מבית דוד.

וכל הדעות אמת הם, ואלו ואלו דא"ח. וכל הד' שמות נרמזו בשם משיח, שהוא ר"ת מנחם, שילה, ינון, חנינה. לקוטי לוי יצחק, פסחים ע' קו, פניני לוי יצחק על התורה

ב. וידבר ה' אל משה ואל אהרן וגו' כי תבאו אל ארץ כנען וגו'. למה נזכר כאן אהרן, בשלמא אם הי' אומר דברו אל בני ישראל כי תבואו וגו' הי' צודק הדבור לבאים שהם ישראל, אבל אומרו אל משה אל אהרן כי תבאו, והם אינם באים לא יצדק בהם כי תבאו, וגם אשר אני נותן לכם לאחזה ולא נתנה להם ולא לזרעם שהלויים אין להם חלק בארץ, שנאמר לא יהי' לכהנים הלויים חלק ונחלה וגו'. ואפשר לומר כי תבאו מכאן לתחיית המתים מן התורה שעתידין לבא בזמן התחייה.

שפתי כהן

יד, ב – זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל-הכהן

א. מה שמו [של משיח] דבי רבי שילא אמרי שילה שמו שנאמר (בראשית מט, י) עד כי יבא שילה דבי רבי ינאי אמרי ינון שמו שנאמר (תהלים עב, יז) יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו דבי רבי חנינה אמר חנינה שמו שנאמר (ירמ' טז, יג) אשר לא אתן לכם חנינה ויש אומרים מנחם בן חזקי' שמו שנאמר (איכה א, טז) כי רחק ממני מנחם משיב נפשי.

ורבנן אמרי חיוורא דבי רבי שמו שנאמר (ישעי' נג, ה) אכן חליינו הוא נשא ומכאובינו סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה אלהים ומעונה.

סנהדרין צ, ב

הצרעת הוא היפך והפסד אל האדם והוא נחשב כמות, ומפני כי המשיח מתנגד אליו העולם הגשמי הטבעי, ולכך אמרו ז"ל שהוא יושב בין עניים סובלי חלאים.

וז"ש כאן חיוורא דבי ר' שמו כי הצרעת הוא ההפסד שבא על אשר הוא בבית רבי, אינו בשביל מזגו הרע אשר בשביל זה בא הצרעת, רק בשביל שכל ענינו דבק בתורה השכלית אשר התורה השכלית מתנגד אליו העולם הגשמי עד שיש העדר אל השכל מצד עולם הגשמי.

ולכך רגיל שיהי' הצרעת במי שהוא בבית רבי שדבק בתורה ובחכמה. כי הצרעת הוא העדר והפסד, ושייך זה ביותר אל אשר כל דביקותו בשכל. ואף כי התורה בודאי היא חיים, אבל מצד עה"ז הגשמי יש לשכל התנגדות.

ולכך רבנן שהם בכלי השכל אומרים כי שמו חיוורא דבי ר', כי יהי' למשיח מעלת השכל העליון ובשביל כך מתנגד לו עולם הגשמי הטבעי, ומצד הזה מתיחס אליו הצרעת שהוא הפסד והעדר מצד עה"ז, ולכך רבנן אמרי חיוורא דבי ר' שמו והבן הדברים אלו מאוד.

ועוד יש לך לדעת כי הצרעת הוא דבר חוץ למנהגו של עולם כאשר ידוע מענין הצרעת, ולכך נאמר על אשר בו הצרעת (ויקרא יג) בדד ישב מחוץ למחנה שמזה תראה כי הוא חוצה לגמרי. ולכך מי שהוא בבית דבי ר' אשר כל ענינו דבק בחכמה עליונה שהיא חוץ לעולם הטבע ומנהגו של עולם, לכך דבק בו חיוורא הוא הצרעת אשר הוא ג"כ חוץ לעולם הטבע. וז"ש חיוורא דבי ר' שמו, כי מפני שהמשיח יהי' בו השכל והחכמה העליונה שהוא חוץ לטבע ומנהגו של עולם, לכך נמשך אחר זה חיוורא דבי ר'.

חדושי מהר"ל שם

פתח (ויקרא א, ב) אדם על גלגול א"דם ד"דוד מ"שיח, כי יהי' בעור בשרו שאת (ישעי' נג, ה) אכן חליינו הוא נשא, גם דוד במעשה של בת שבע נצטרע ששה חדשים (עי')

♦ יום ראשון כ"ט ניסן ♦

יב (א) וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ
וַיִּלְדָּה זָכָר וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי נִדַת דִּוְתָהּ

תטמא:

לָדָה. כִּימֵי נִדַת דִּוְתָהּ תטמא • כִּסְדָּר כָּל טָמְאָה
הָאִמּוּרָה בְּנִדָּה, מִטָּמְאָה בְּטָמְאָת לָדָה, וְאֶפְלוּ נִפְתַּח
הַקָּבֶר בְּלֹא דָם. דִּוְתָהּ • לְשׁוֹן דָּבָר הַזָּב מְגוּפָה.
לְשׁוֹן אַחֵר: לְשׁוֹן מִדְּוָה וְחָלִי, שְׁאִין אִשָּׁה רֹאֶה דָם
שֶׁלֹּא תִחַלֶּה, רֹאשָׁה וְאַבְרִיָּה כְּבָדִין עָלֶיהָ.

כ"ט • אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ • (ויקרא רבה) אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי:
כְּשֶׁם שִׁיזִירְתּוֹ שֶׁל אָדָם אַחֵר כָּל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף
בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, כִּף תִּזְרִיעַ נִתְפָּרֶשֶׁה אַחֵר תִּזְרִיעַ
בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף. כִּי תִזְרִיעַ • (נדה כז) לְרִבּוֹת שֶׁאֶפְלוּ
לְדָתוֹ מַחֲוִי, שֶׁנִּמְחָה וְנִעֲשֶׂה כְּמִין זָרַע, אָמַר טָמְאָה

אור החיים על התורה – מהדורות בלוט, אברמוביץ

בְּנִיָּה. אִם כֵּן עֵקֶר הַלָּדָה שֶׁהִיא
הַמִּשְׁכָּת הַנֶּפֶשׁ לְעָבֶר הִיא בְּשַׁעַת
הַהוֹרָעָה, וְקִדְּם לָהּ מִלְּפָנֶיהָ, כִּי אַחֵר
הוֹצֵאת הַזָּרַע כְּבָר קִדְּם כֹּחַ הַחוּשָׁב
שֶׁמִּמֶּנּוּ יִתְהוּה הַזָּרַע, וְהוּא מֵאִמֶּר
הַכְּתוּב **כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה** מוֹדִיעַ הַכְּתוּב
כִּי עֵקֶר הַלָּדָה הִיא בְּשַׁעַת הַהוֹרָעָה
שֶׁכֶּאֱשֶׁר תִּזְרִיעַ כְּבָר יִלְדָּה וְהִיא מֵה
שֶׁהִיא אִם נֶפֶשׁ טְהוֹרָה אִם לֹא וְאִין
תִּקְוָה לְהַפֵּךְ מֵה שֶׁכְּבָר הוּא, וְיִמְעָתָה
מֵה שִׁיתַּעֲצֵם הָאָדָם בְּבַחֲיִנַת הַלָּדָה
הוּא בְּשַׁעַת הַהוֹרָעָה כִּי אִזּוּ הִיא עֵקֶר
הַלָּדָה לְבַחֲיִנַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא הַעֲקֵרִית
בְּאָדָם, וְהִנֵּית הַדָּבָר וְהַמִּצְוָה הַגֵּם
שֶׁהוּא נֶעֱלָם תִּקְרָא לָדָה. וּמִתּוֹכֵיהּ
דְּכִרְנוּ אֵלָּה תִּשְׁכִּיל אִמְרוּ (לך יב ה)
וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרֶן שֶׁהִם
הַנֶּפֶשׁוֹת שֶׁעָשׂוּ בְּזוּוּגָם, הִגֵּם שֶׁלֹּא
הִיָּתָה שְׂרָה יוֹלְדָת, כָּל זִיקָה וְזִיקָה הִיוּ
מוֹלִידִים נֶפֶשׁוֹת, וְהִגֵּם שֶׁלֹּא נִבְנָה הַגּוֹף
לָהֶם לֹא מִפְּנֵי זֶה יִכְחַד הָאָמֶת. וְאִמְרוּ
זָכָר, רִמּוֹ כִּי גֵם יֵשׁ כֹּחַ בְּמוֹצִיאִים
בְּשַׁעַת הַהוֹרָעָה לְהוֹלִיד זָכָר כְּפִי
הַכְּנָה יְכוֹן לְהַמְשִׁיךְ נֶפֶשׁ מַעֲלָמָה
דִּדְכּוֹרָא:

עוֹד יִרְמֹז הַכְּתוּב לְצַד שֶׁעֵקֶר הַבְּנִים
הִיא הָאִשָּׁה וְחֵשׁ הַכְּתוּב לָהּ לְצַד
שְׂאִינָהּ חֲזָקָה לֹא תִתְרַעַה בְּהוֹלִידָה
לְצַד הַחֲצֵר שְׁסוּבָלָת, גֵּם לָהּ שְׁמִתָּגִית
בְּלָדָה, אֲשֶׁר עַל כֵּן לֹא תִתְפָּץ לְהַנְשֵׂא,
וְאִם תִּנְשֵׂא יִהְיֶה כְּפִנְתָּה לְמִלְאוֹת

מִשְׁמִשָּׁת אִם, וְנִמְשַׁכְת לְמִשָּׁה עִם
וַיִּלְדָּה, וְזֶה דִּחַק. וַיִּזְ"ל אָמְרוּ בְּהַמְפָּלַת
(נדה ל"א) וּבִקְרוּאָה (נדרות ס') אִשָּׁה
מִזְרַעַת תִּחַלֶּה יוֹלְדָת זָכָר, וְלָזָה אָמְרוּ
וַיִּלְדָּה וְדָאִי. וְהִגֵּם שֶׁדָּרַשׁ רַבִּי צִדִּיק
דְּרָשָׁה זֹאת מִפְּסוּק (ויגש מז ט"ז) וְאֵת דִּינָה
בְּתוֹ תִּלָּה הַכְּתוּב וְזָכָרִים בְּנִקְבוֹת,
וּנְקִבוֹת בְּזָכָרִים, נִרְאָה כִּי מִשָּׁם אִין
יָדוּעַ טַעַם הַתִּלָּה, וְכֵאֵן גִּלָּה הַכְּתוּב
טַעַם הַתִּלָּה כִּי תִזְרִיעַ תִּחַלֶּה. וְלֹא
הַצֵּרֶךְ לֹמַר תִּחַלֶּה, שֶׁאִם לֹא כֵן עַל כָּל
פְּנִים צָרִיךְ שֶׁתִּזְרִיעַ בֵּין לְלִדַת זָכָר בֵּין
לְלִדַת נְקִבָּה, וְלֹא הַסְפִּיק פְּסוּק זֶה
וְהַצֵּרֶךְ לְפִסּוּק וְאֵת דִּינָה בְּתוֹ, לְלַמֵּד
עַל אִישׁ תִּחַלֶּה יוֹלְדָת נְקִבָּה. וְיֵשׁ עוֹד
לְאֵלָּה מַלְיָן. וְיִתְבָּאֵר עַל דֶּרֶךְ אִמְרוּ
(תהלים קל"ט) אַחֲרֵי וְקִדְּם צִרְתִּי וְדָרְשׁוּ
ז"ל (ביר פ"ח) אַחֲרֵי לְכָל הַמַּעֲשִׂים וְקִדְּם
לְמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית דְּכָתִיב וְרוּחַ אֱלֹהִים
מִרְחַפֶּת וְגו', הִרִי כִּי ב' יִצִּירוֹת בְּאָדָם
יִצִּירַת הָרוּחַ וְיִצִּירַת הַגּוֹף. וְהִנֵּה בַּעַת
הַהוֹרָעָה אָמְרוּ ז"ל (זוהר קדוש פ') כִּי כְּפִי
הַכְּנָה אֲשֶׁר יְכוֹן הַמִּזְרִיעַ יִמְשִׁיךְ לְזָרַע
הַנֶּפֶשׁ, אִם יִחַשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת רַעוֹת
וּמִזְהֻמוֹת יִמְשִׁיךְ לְטַפָּה נֶפֶשׁ טָמְאָה
וְאִם יִחַשֵׁב בְּטָהֳרָה יִמְשִׁיךְ נֶפֶשׁ
קְדוּשָׁה, וְצָא וְלַמִּד (נדרות י') וְיִדְּשֵׁלִי
סוֹדֵרִין פ"י ה"ח) מִבְּנֵי שֶׁל הַצִּדִּיק הַמְּפָלָא
הַזִּקְיָה הַמִּלְכָּה עָלָיו הַשְּׁלוֹם אֲשֶׁר נִשָּׂא
בְּתֵּן נְבִיא וְלִצַּד שֶׁחֲשָׁבָה הָאִשָּׁה בְּעִבְרִי
מִרְדּוּךְ בְּלֶאֱדָן הַמְשִׁיכָה נֶפֶשׁ רַעָה לִב'

(ב) דָּבָר וְגו' **לֵאמֹר**. טַעַם אִמְרוּ
לֵאמֹר פַּעַם ב' וְאִוְלִי כִּי לְהִיּוֹת
שֶׁמִּצְוָה זֹאת עֵקֶר אֲזַהֲרֶתָּה הִיא עַל
הַנֶּפֶשׁ, לָזָה אָמַר לֵאמֹר לְנָשִׁים
שִׁיזְהִירוּ בְּדָבָר. עוֹד יִתְבָּאֵר עַל פִּי מֵה
שֶׁאִמְרוּ בְּסִפְרָא (תריכ פ"א) בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּעִנְיָן זֶה וְאִין הַגּוֹיִים בְּעִנְיָן זֶה עַד כָּאֵן,
לָזָה אָמַר לֵאמֹר לְשׁוֹן אִמְרוֹת
וְרוֹמְמוֹת כִּי עִנְיָן זֶה שֶׁהִתְנַה לְהִיּוֹת
כִּי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּעִבְרִית הוּא לְצַד
הַמַּעֲשֵׂה וְהַכְּבוֹד אֲשֶׁר ה' הָאִמִּיר עִמּוֹ,
מֵה שְׁאִין כֵּן בְּעִבְרִית כִּי נֶפֶשׁ וְגוֹפֶם
טָמְא:

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְגו'. צָרִיךְ לְדַעַת לָמָּה
הַצֵּרֶךְ לֹמַר **כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה**
וְלֹא הַסְפִּיק לֹמַר אִשָּׁה כִּי תִלְדַּד זָכָר.
וַיִּזְ"ל נִחְלָקוּ (פתיכ ה"א) חֲכָמִים אִמְרוּ
לְמַעַט יוֹצֵא דִּפְּנֵי כִי צָרִיךְ לְהִיּוֹת הַלָּדָה
בְּמִקּוֹם הַזָּרִיעָה, וְר' שְׁמַעוֹן אִמִּיר
לְרִבּוֹת יִלְדָתוֹ מַחֲוִי. וְעוֹד יֵשׁ לְאֵלָּה
מַלְיָן בְּהַעֲיִיר עוֹד, לָמָּה שֶׁנָּה הַכְּתוּב
אֵת לְשׁוֹנוֹ שֶׁהִתְחִיל לְדָבָר לְשׁוֹן עֲתִיד
תִּזְרִיעַ וְגַמֵּר אָמַר וַיִּלְדָּה וְלֹא אָמַר
וְתִלְדַּד, וְכִמּוֹ שֶׁאִמֶּר גֵּם כֵּן בְּסִמּוּךְ וְאִם
נְקִבָּה תִלְדַּד. וְהִגֵּם שֶׁהִרְבָּה כְּתוּבִים
מִדְּבָרִים בְּסִדָּר זֶה עָבֵר בְּמִקּוֹם עֲתִיד,
אִף עַל פִּי כֵן דְּבָר יִגִּידוּ בְּשִׁנּוֹת לְשׁוֹן.
עוֹד לָמָּה אָמַר וַיִּלְדָּה שֶׁמִּשְׁמַע וְדָאִי
וְלֹא אָמַר אִם תִּלְדַּד זָכָר שֶׁהִרִי אִין
וְדָאִית לְזָכָר יוֹתֵר מִהִנְקִבָּה. וְלָזָה יֵשׁ
לֹמַר שֶׁאִמְרוּ כִּי תִזְרִיעַ הִרִי כִּי

~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסי' כ"ח אייר)

שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד. אַחֲרֵי הַמֶּאֱמָר, אָמַר לוֹ: "אִישׁ מְזִרֵעַ תַּחֲלָה יוֹלֶדֶת נֶקֶבָה" - זֹהִי אִמָּךְ (הַרְבֵּנִית דְּבוּדָה-לֵאָה, בְּתוּ שֶׁל אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן). "אִשָּׁה מְזִרֵעַת תַּחֲלָה יוֹלֶדֶת זָכָר" - זֶהוּ אֶתָּה.

אִישׁ מְזִרֵעַ תַּחֲלָה יוֹלֶדֶת נֶקֶבָה, אִשָּׁה מְזִרֵעַת תַּחֲלָה יוֹלֶדֶת זָכָר (ברכות ט)
בְּאַחַד הַחַיּוֹנוֹת לִלְלָה שְׂרָאָה ה"צִמּוּחַ צֶדֶק" אֶת רַבְנּוּ הַזֶּקֶן, בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם לְהַסְתַּלְקוּתוֹ, אָמַר לְפָנָיו הַמֶּאֱמָר "עַל

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקושרי' שוחות כרך א, עמ' 732)

"כִּי תִזְרִיעַ" - הַזְרִיעָה אֵינָה אֶפְשָׁרִית אֲלָא בְּאֶרֶץ. לוֹמַר לָךְ, כִּי לְמִוֹת הַתְּשׁוּקָה הָאֲמוּרָה, אֵין אָדָם רִשָּׁאִי 'לְבְרוּחַ' מִן הָעוֹלָם, אֲלָא עָלָיו לַעֲבֹד עִם הָעוֹלָם וּבְתוֹכוֹ - לְבַרְרוֹ וּלְהַעֲלוֹתוֹ.

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ (יב, ב)
"אִשָּׁה" - רָמַז לַתְּשׁוּקָה הַנִּשְׁמָה לַחֲזוֹר אֶל שְׂרָשָׁה הָאֱלֹקִי, שֶׁכֵּן הַשֵּׁם אִשָּׁה הוּא עַל שֵׁם **מְקוּרָה** שֶׁל הָאִשָּׁה, "כִּי מֵאִישׁ לּוֹקָחָהּ" (בראשית ב).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקושרי' שוחות חלק ז, עמוד 74 – מוֹתֵךְ 'לְקִרְאָת שַׁבָּת')

טעם הקדמת תורת הבהמה לתורת האדם

עֲנִינִים אֵלּוּ שְׁוִים הֵם.

וַיֵּשׁ לְבָאָר עַל-פִּי דְּבָרֵי אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן בְּתַנְיָא, שֶׁהָאָדָם נְחוּת מִכָּל הַנְּבָרָאִים בְּזֹאת שֶׁהוּא בֹעַל בְּחִירָה וּבִכְלָתוֹ לַחֲטָא, מִה-שְׂאִין-כֵּן בְּשֶׁאָר הַנְּבָרָאִים שְׂאִינֵם יְכוּלִים לַעֲבֹר כָּלֵל עַל רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵינּוּ שֶׁהַבְּדִיל בֵּינֵיהֶם הוּא לֹא רַק בְּמַעֲשֵׂה הַחֲטָא בְּפֹעַל אֲלָא גַם בְּאֶפְשָׁרוּת לַחֲטָא, שְׂאֲצֵלֵם אֵין בְּכָלֵל הָאֶפְשָׁרוּת לַחֲטָא, מִה-שְׂאִין-כֵּן בְּאָדָם.

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר

אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי, כְּשֶׁם שֶׁיִּצְרִיתוֹ שֶׁל אָדָם אַחֵר כָּל בְּהֵמָה וְחִיָּה וְעוֹף בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, כִּף תוֹרָתוֹ נִתְפָּרֶשֶׁה אַחֵר תוֹרַת בְּהֵמָה חִיָּה וְעוֹף. (יב, ב. ובפירוש רש"י)
וְצִרִיךְ לְהַבִּין מַה הַשִּׁיכוֹת בֵּין יִצְרִיתוֹ שֶׁל אָדָם בְּסוֹף מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית – לְבִין זֶה שֶׁנִּתְפָּרֶשֶׁה תוֹרָתוֹ אַחֵר בְּהֵמָה וְעוֹף, שֶׁעַל-זֶה אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי "כְּשֶׁם כו' כִּף כו'", הֵינּוּ שֶׁבִּ

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

בְּבַחֲבִינַת זָכָר, אֲבָל הַגְּאֻלָּה הַעֲתִידָה לִצְדָּה שֶׁעַל כָּל פְּנִים תִּהְיֶה בְּאֲמִצְעוֹת זְכוּת יִשְׂרָאֵל, לוֹ יִהְיֶה שְׁלֹא יִהְיֶה רְאוּיִים אֶף עַל פִּי כֵן בְּאֲמִצְעוֹת אֲנָךְ הַגְּלוּת וְעַסְק הַתּוֹרָה דְּכַתִּיב (דְּבָרִים ל"א) לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי וְרַעוּ עַל כָּל פְּנִים תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה בְּבַחֲבִינַת זָכָר, וְעַמּוּדָה לְנִצָּחַ. וְאִמְרוּ **וְטַמְאָה** וְגו', בְּאֵין רָמַז תִּקּוּן אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה ה' לְהַשִּׁיג בְּבַחֲבִינַת הַזָּכָר, כִּי ז' שָׁנִים יְכוּנֵן חֲבָלִי מִשִּׁיחַ, כְּאִמְרָם (סַנְהֶדְרִין צ"ז) ז"ל שְׁבוּעָה שֶׁכֵּן דָּוִד בָּא וְכִי לִיסְרָם וּלְזַקְקָם, וְהוּא אִמְרוּ **וְטַמְאָה** יִחַס הַיִּסּוּר לְבַחֲבִינַת הַטְּמָאָה כִּי הוּא הַטְּמָא הוּא הַמִּיּוֹסֵר, וְאָמַר ז' יָמִים פְּרוֹשׁ שְׁבַע שָׁנִים, עַל דֶּרֶךְ אִמְרוּ (בְּרַאשִׁית כ"ד נ"ח) תִּשָּׁב הַנֶּעֱרָה אֶתְנֵן יָמִים אוֹ עֶשְׂרִי וְאָמַר ז"ל (בְּרַחֲמֵי נ"ח) יָמִים שָׁנָה, וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְגו' פְּרוֹשׁ שְׁאֲחֹר עָבֹר ז' שָׁנִים בְּהִתְחַלֵּת יוֹם הַשְּׁמִינִי, יְמוּל בֶּשֶׂר עָרְלָתוֹ, כִּי אִזּוֹ יַעֲבִיר ה' בְּבַחֲבִינַת הָעָרְלָה מִהָעוֹלָם, דְּכַתִּיב (וַיְבָרֶךְ י"ג) וְאֵת רֵיחַ הַטְּמָאָה אֲעִבִיר מִן הָאֶרֶץ, וְזֶה יִהְיֶה בְּשָׁנָה ח', וְיִדְוַע הוּא בְּבַחֲבִינַת הָעָרְלָה שֶׁהִיא הַקְּלָפָה: תוֹרָה ג

כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מְצִינוּ שְׁנִקְרָאֵת אִשָּׁה בְּדְבָרֵי הַנְּבִיאִים דְּכַתִּיב (יִשְׁעִיָּה נ"ד) כִּי בְעֲלִיךָ עֲשִׂיךָ, וְכַתִּיב (שִׁם) וְאִשְׁתִּי נְעוּרִים, וְכַתִּיב (דְּחֻשָׁה ג) וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי וְגו', (יִשְׁעִיָּה ג) אֵיזֶה סֵפֶר כְּרִיתוֹת וְגו', וְעֲלִיָּה אִמְרָה הַכְּתוּב אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ פְּרוֹשׁ הַזֶּרַע מִצּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, עַל דֶּרֶךְ אִמְרוּ (דְּחֻשָׁה י) וְרַעוּ לָכֵם לִצְדָקָה, **וְיִלְדָה זָכָר** פְּרוֹשׁ תִּהְיֶה הוֹלְדָתָהּ זָכָר, פְּרוֹשׁ דַּע כִּי בְּבַחֲבִינַת הַזָּכָר הִיא בְּחִינָה עֲלִיוֹנָה מִבְּחִינַת הַנֶּקֶבָה וְהַתּוֹרָה מִיַּחֲסֵת בְּחִינּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת בְּבַחֲבִינַת הַזָּכָר, וְהוֹדִיעַ הַכְּתוּב כִּי אִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תִּזְרִיעַ וְדָאִי שְׁתוּלִיד הַדְּרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת, וְהוּא מְאָמְרָם ז"ל (סַנְהֶדְרִין צ"ח שְׁמַרְרִי פט"ז כֹּאן) לַעֲצֹם הַפְּלָגַת הַפְּלָאוֹת אֲשֶׁר יִפְלִיא ה' בְּבִיאַת הַגּוֹאֵל אִם יִשְׂרָאֵל יִזְכּוּ עַל יְדֵי מַעֲשִׂיהֶם הַבְּשִׂרִים, וְיִכּוּן לְהַבְדִּיל בֵּין הַגְּאֻלָּה הַמְּחַבִּית לְגְּאֻלָּה שְׂעֵבְרָה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁהִי יִשְׂרָאֵל עֲרֵם וְעִרְיָה, גַּם אָמַר הַכְּתוּב (דְּבָרִים ל"ד) גֹּי מְקַרֵּב גֹּי וְאוֹתָהּ גְּאֻלָּה תְּכַלִּיתָהּ לֹא עֹמֵד כִּי נִתְרַב הַבִּיט וְגַלּוֹ וְהִיָּה מִה שֶׁהִיָּה וְאֵין טוֹבָה זֹ

תִּתְאוּתָהּ הַבְּהִמִּית כִּי שְׁלָה גְדוֹל (נִסְחָן מ"ט), לָזֶה בָּא הַכְּתוּב וְהַבְּטִיחָה כִּי הֵגֵם שְׂאִינָה מְצִיָּה אִם תַּעֲשֶׂה כְּסֵדֶר הָאֲמֹר יִהְיֶה לָהּ יִתְרוֹן וּמַעֲלָה כּוֹכֵר, וְהוּא אִמְרוּ **אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ** וְגו' פְּרוֹשׁ אִשָּׁה שֶׁתַּעֲשֶׂה פְּעֻלָּה זוֹ שֶׁתִּזְרִיעַ כֹּאן שֶׁל מְנִיעַת הַזִּוּג, **וְיִלְדָה** פְּרוֹשׁ תִּהְיֶה כְּוָנָתָהּ בְּהוֹרַעְתָּהּ לְתַכְלִית הַלְדָּה וְלֹא לְתַאֲנָה בְּהִמִּית, וְאִם לֹא אָמַר אֲלָא אִשָּׁה כִּי תִלֵּד הִיָּתָה הַכְּוָנָה כָּל שֶׁתִּלֵּד הוּא אִמְרָה, וְלֹא כֵן הוּא, אֲלָא מִי שֶׁמְכַנֶּנֶת הַזִּוּגָה אֶל הַלְדָּה זֹאת הָאִשָּׁה הִיא בְּמִדְרַגַּת זָכָר, וְהוּא אִמְרוּ **זָכָר**, וְאָמַר **וְיִלְדָה** וְלֹא תִלֵּד, לוֹמַר שְׁלֹא תַשִּׁיג הַגֵּדֶר הַהוּא אֲלָא אַחֵר שְׁנִיצָא הַדְּבָר לַפַּעַל. וְאוּלַּי כִּי לָזֶה נִתְפָּנֵן בְּאִמְרוֹ **לֹאמֹר** וְסִמָּךְ לָהּ תִּבֵּת **אִשָּׁה** פְּרוֹשׁ לֹאמֹר לְשׁוֹן מַעֲלָה וְרוֹמְמוֹת לָמִי, אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה וְמִה מַעֲלָתָהּ, זָכָר, בְּכָל פְּרָטִי הַבְּחִינּוֹת אֲשֶׁר יִגְדֵּל בָּהֶם הַזָּכָר עַל הָאִשָּׁה. וְאוּלַּי כִּי לָזֶה נִתְפָּנֵן אִמְרוּ (מִשְׁלִי י) וְכֵן כְּסִיל תִּהְיֶה אֲמוֹ, כִּי לָהּ נִגְזַע הַחֲסָרוֹן מִשְׁעֵם הַנֶּזֶק. עוֹד יִרְמֹז הַכְּתוּב עַל

הוא בנקל יותר מהבירור דהאדם – שיש בו האפשרות לחטא, ולכן רק לאחר-יזה נשנית תורת האדם.

וימזה נבוא גם כן לבאור סדר פרשיותיהם בתורה, שהסדר הוא מהקל אל הכבד, דתחלה נשנית תורת הבהמה כו', שהבירור והעילוי דבהמה חיה ועוף – שאינם יכולים לחטא,

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות נדך א עמ' 236)

עלול להגיע ל'כלות הנפש', שאיפה להנתק מהגוף והעולם. מלמדנו הכתוב, שגם הוא חייב 'לזרע' מצות גשמיות וארציות (כשם שזריעה כפשוטה היא בארץ, ורק כך היא מביאה לידי צמיחה).

אשה כי תזריע (יב, ב) ירמז . . על נקסת ישראל . .
שנקראת אשה . . הזרעת מצוות (אור החיים) הקב"ה נקרא 'איש', ועל שמו נקראת נקסת ישראל בשם 'אשה' – "כי מאיש לקחה זאת". השם אשה מבטא, אפוא, יהודי שקשור לה, וכל רצונו הוא להתקרב אליה. והנה, אדם כזה

גוביולא תמינאה יגור בסרא דערלתה:

(ג) וביום השמיני ימול בשר ערלתו:

אור החיים על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

עוד ירצה באומרו **וביום** בתוספת וא"ו להסמיק מילה למצות נדה שמלפניה, לומר כי זה תלוי בזה שאם ישמר מצות נדה יוסיף לנכות עשות מצות מילה: **עוד** יתבאר הכתוב על פי דבריהם ז"ל (תנחומא, תזריע ה') וזה לשונם שאל טורנוסרופוס את ר' עקיבא אינה מעשים נאים של הקב"ה או של בשר ודם כו' למה אתם מלים כו' הביא לו שבבליים וגלויסקאות אמר לו אלו מעשה הקב"ה ואלו מעשה בשר ודם אין אלו נאים אמר לו הואיל והוא חפץ במילה למה אינו יוצא מהול אמר ליה שלא נתן הקב"ה מצוות לישראל אלא לצרף בהם דכתיב (תהלים י"ח) אמרת ה' צרופה וגו' ע"כ. הנה לא הספיק בתשובת תכונת השבבליים כי צריכין תקון אחר מעשה הקב"ה, לצד כי השבבליים מה שחסר בהם מהתקון הוא לצד אשר יאות לבני האדם הם ילכו ויתקנו הנאות להם, מה שאין כן המילה היא חפצי שמים אם כן יעשה ה' רצונו כרצונו, ולזה השיבו ר' עקיבא כי לצרף בהם ישראל נתפון ה' והנה תשובה זו סתומה וחתומה בערף משכל משג לטורנוסרופוס, לפי שאין בבחינת נפש גדר השגת שבבליים פנימיות הידיעה האלהית קבל פשטן של דברים, אבל לנו בני אל חי יש לנו להשכיל בדרך של דברים. גם בהשכיל בשבע הרגיל בעולם אשר יסד בורא הכל כי כל מוליד או מהנה דבר יהיה בתבנית המוליד למינהו, ואפלו בפרטי תכונת תאר פנים איקונין של זה דומה לאיקונין של זה, ואיך

ואם היה מצוה היו משתברים הקלמוסים עליו למה הצרף לצוות כו', אשר על כן הצרף הכתוב לצוות על הדבר את בני ישראל שישנם בשמירת שבת. כמו כן מה שדברשו שם בתורת כהנים ברובי תבת ימול בשר למול אפלו בהרת, מצוה זו לא נאמרה לאברהם מטעם הנזכר: **ונראה** לתת טעם לסמיכת **וביום** השמיני עם מה שלפניו, שבא לתת טעם לעבכת המילה עד יום השמיני ולא צוה למול ביומו כמו שמצינו במקנת כסף (שבת קל"ח), לזה כתב אחר אומרו וטמאה שבועה ימים **וביום השמיני** וגו' לומר כי לטעם זה הוא שעבכ המילה, והוא על דרך אומקם ז"ל (נדה ל"א) כדי שלא יהיו כל העולם שמחים ואביו ואמו עצבים. ור"ל אמרו (מדר תצא פ"ח) וזה לשונם למה התינוק נמול לח' שנה ה' רחמים עליו עד שיהיה בו כח, וכשם שרחמיו על האדם כך רחמיו על הבהמה שנאמר (אמר כ"ב ב"ח) ומיום השמיני והלאה ירצה עכ"ל. וצריך לדעת מי גלה סוד זה כי בח' ימים יהיה בו כח לא פחות ולא יותר. ונראה כי כח האמור בדבריהם הוא מה שאמר בזהר (תזריע מ"ד. אמר צ"א) שהוא כדי שיעבר עליו שבת ותגיעוהו נפש החיונית הנשפעת בעולם ביום השבת כידוע ואז יהיה בן קנא, והוא שאמרו ז"ל כח החיוני, ותמצא שאמרו ז"ל (ב"ר פ"א) שקדם שבא שבת היה העולם רופף ורועד כיון שבא שבת נתחזק ונח ע"כ. והוא מה שאמרו כדי שיהיה בו כח.

(ג) **וביום השמיני וגו'.** צריך לדעת למה הצרף לצוות לזה והלא כבר אמרה התורה בפרשת לך לך כל פרטי דיני מילה. ואם להודיע שצריך למול ביום ולא בלילה, גם להודיע אפלו בשבת, כמו שדברשו ז"ל (תרי"ב, שבת קל"ב) וביום אפלו בשבת, קשה למה לא רשם ה' פרטי דינים אלו שם בפרשת מילה שנכתבה בפרשת לך לך. ואולי כי לא קבע ה' פרט זה במצות אברהם, שלא יחשב אדם כי לא הקל ה' שבת לגבי מילה אלא להאבות שלא קבלו התורה וחקרת שבת, אבל ישראל שנצטוו מה' (תשא ל"א י"ד) מחלליה מות יומת לא ידחה שבת, והגם שאמרו ז"ל (חזק ק') שהמצוה בסיני נאמרה אלא שנכתבה במקומה, אף על פי כן יש מקום לבעל דין לחלק כי אין ללמד להקל בשבת ולא הקל ה' בזה אלא להאבות שלא קבלו התורה, אשר על כן צוה ה' פרט זה לבנים שקבלו התורה: **עוד** נראה כי מן הסתם פשוט הוא כי מצות מילה שנאמרה בפרשת לך לך לאברהם אבינו עליו השלום הדברים הם כנתינתן מפי הגבורה לאברהם בלא תוספת דברים בהם אחר מתן תורה, ומעתה אין מקום שיצוה ה' לאברהם למול אפלו בשבת כי הוא מעצמו כן יעשה, הגם שמקום כל התורה בלה אף על פי כן ידחה שבת מלפני מילה, כי מילה היא מצוה שנצטוו בה ושבית היא מצוה שלא נצטוו בה כל עקר ואם לא עשה כן הרי זה ח"ו לא טוב עשה, ואם כן אין מקום שיצוה ה' למול אפלו בשבת.

מסירות נפש של מוהל

והינו, כי מסירות-נפש זו היא מצד דרגת ישראל כפי שהם למעלה אפילו מהתורה, וכמאמר רבותינו ז"ל מושבתן של ישראל קדמה לכל דבר, גם למחשבת התורה (ראה ב"ר פ"א, ד. תדבאר פ"ד).

וכינו שענין המילה הוא גילוי ה'עצם' ד'ישראל שלמעלה מהתורה, לכן הרי זה מודגש בפעולת המילה, שמוכן המוהל למסור נפשו ברוחניות, לעשות מעשה של חלול שבת - ולמול את התינוק.

ומהל שאינו מוכן למסור נפשו ולמול בשבת - אינו יכול למול גם בחול; כי הרי על-ידי המילה נעשית תחילת כניסת נפש זו הקדושה (ש"ע אדה"ז אורח מהד"ת סוס"ד), והינו התקשרות העצמית ד'ישראל בקודשא-ברייהו שלמעלה מהתורה, ודבר זה אפשרי אם תכונה זו נראית במוהל הבא למול את התינוק ולהכניסו בבית.

בקשר לפסוק "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, א), ישנה הלכה ב'שלחן ערוך' "מילה בזמנה דוחה את השבת, שנאמר: וביום השמיני ימול בשר ערלתו - ביום, ואפילו בשבת" (ש"ע אדה"ז תחילת סימן שלא).

ענין זה של מילה בשבת, יש בו דבר פלא. דבשלמא אם האב הוא שפיל את בנו ביום השבת - מוכן, שהרי זו היא מצוה דידיה; אבל פאשר בא מוהל אחר ומל את הבן - וכמו שהוא ברובא דרובא - הרי לכאורה, כיון שאין המצוה מוטלת עליו בדיקא, למה לו להכניס עצמו בזה ולעשות פעולה היפך משמירת השבת?

ויש לומר דאדרבה, בזה בא לידי ביטוי ענין המילה לאמיתותו. דהנה מבאר בספרים שענין המילה מדגיש את ענין ה'מסירות נפש', שיהיה מוכן למסור את נפשו להקב"ה בלי שום חשבונות, ואפילו כשעל-פי התורה יש בזה שאלות וספקות (וע"ד מעשה פינחס - ראה ירושלמי סנהדרין פ"ט ה").

אור החיים על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

בכמה הדרגות שבין הגלוסקאות לשבילים ואשר על כן הוצע שממנו יצירת הולד לא יצא מבחינה זו ולזה יצא הולד ערל בשר. ושאלת טורנוסרופוס שניה אם ה' חפץ במילה למה אינו יוצא מהול, שאלתו הוא לצד שהוא חסר ידיעת רוחניות וחשב כי תכלית מעשה המילה הוא מה שנגרף לעינים בגוף לא שיש דבר בפנימיות: **או** אפשר שהוגד לו וידע כי החיצוניות שבמוחש יגיד על אשר ישנו במשפך, וחשב כי ה' יסיר הכתמים והפגמים ויטהר הנפש עם הבשר. ולזה השיבו ר' עקיבא תשובה כללית, למה שהוא חושב בדעתו אם לא השיג לדעת אלא בחינת הגוף הודיע כי תכלית הדבר לצרף נפשם לא למה שנגלה לבד שאין הפרש בין היות האדם מהול או ערל. ואם בננו לומר שגם בענין הרוחניות אם הקב"ה חפץ יסיר התעוב אשר הערלה תגיד עליו, השיבו גם כן כי כל המצוות שנתן ה' לישראל אינם אלא לצרף ולנקות את הסיגים אשר סבבו החטא קדמון, כי כל מצוות לא תעשה להסיר תחלואי הנפש, וכל מצוות עשה להאיר לבחינת הנפש, לצד שעל ידי חטא קדמון החשכו מאורי הנפש ועל ידי שמירת מצוות לא תעשה יוסר הפגם

באמצעות חטא האדם נזרע זרע בכל ממשלתו ותוציא הארץ פריה בקלפות רבות, וזה לך האות כי אין אדם יכול להנות מהחטה עד עשות בה מלאכות רבות מלפניה ומאחריה במספר עשרה הלא המה סדורים בפרק כלל גדול אמרו בשבת (ף ע"א) עד האופה, כנגד עשרה קלות שנתקללה האדמה כאמור בדבריהם ו"ל בספר הזהר הקדוש (פסח רמ"א), ולזה כשיעביר ה' רוח הטמאה מן הארץ דכתיב (תרי"א א) ואת רוח וגו' מן הארץ לרמו גם בחינת הארץ עצמה ואז תוציא הארץ גלוסקאות, פרוש אין צרך לאחד מעשרה מלאכות אלא הארץ מעצמה תוציא גלוסקאות לחם שאין צריך מכשירים, ולזה נתבונן רבי עקיבא בהוראת שבילים וגלוסקאות כי היא הסבה והוא הטעם ללדת הערל שבחינת הרע אשר דבקה בנפש אדם הראשון טמאתה מלאה ארץ, ולזה הגם שהאדם בזמן שהוא מוליד הוא מהול אף על פי כן בחינת כחות המהות זרע אשר בו נוצר הולד מציאותם הוא מתולדות הארץ כי יגדל האדם מגדוליה ומגדולי גדוליה וממהם יתבונן בו תכונת החושב והמעשה, ולצד שכל גדולין אלו מהארץ אשר צמחה יעידו למו שמלאים בחינת הרע

אדם מהול יוליד בן ערל הלא חלק הערלה שבנולד אינו במוליד, ואין לומר שהטעם הוא לצד שתכונת המוליד מתחלתה היא בערלה, כי מה בכך כיון שנגרפה הערלה ואין רשומה נכר, ועוד אם כן משה רבנו עליו השלום שנולד מהול (סוטה י"א) למה נלד בן ערל דכתיב (שמות ד' כ"ח) ותקח צפרה צר ותכרת את ערלת בנה:

אכן אשכילך בדבר האלהים, לפי מה שקדם לנו מדבריהם כי בחינת הערלה היא בחינת הרע, כי מעשה הערלה הוא יגיד על בחינות נעלמות, כי כל הגוף אינו אלא נרתיק לנפש והנרתיק יודיע את מה שבתוכו, ואמר ה' כי ישראל כשימולו הערלה הנה הם משללים מבחינת הרעה שהערלה סימן לה, מה שאין בן אמות העולם שכל נפשם היא בחינת הרע שהיא הערלה, והוא מה שרמו באומרו (דמ"ה ט) כי כל הגוים ערלים, ודבר ידוע כי בריאת אדם הראשון היתה בריאה תמה בבחינת הקדשה משללת מכל רע, ולזה לא היתה בתכונתו בחינת הערלה, ובסבת החטא משך בערלתו (סנהדרין ל"ח), ונולדה בו בחינת הערלה, וגם נמשך מנה שליטת הטמאה באשה והוא דם נדותה כי הוא זה סבת היותו כמאמרם ו"ל (ערוך ק: כתובת י"ג) גם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 46)

לקימה, הטילה אותה התורה על האב. וימל אברהם – המצוה מטלת מלכתחלה על האב. ואיכא בינייהו, כאשר הבן הגיע לבגרות ולא נמול: האם מטלת המצוה עליו או על האב.

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב, ג) **מכאן, שהאב מצוה על בנו למולו** (ירושלמי) בבבלי נלמדת חובה זו ממה שנאמר "וימל אברהם את יצחק בנו". ויש לבאר: **וביום השמיני** – המצוה מטלת על הבן (שהרי לא נזכר בכתוב שהיא מטלת על האב), אלא שמאחר שהתינוק אינו יכול

~ נקודות משיחות קודש ~ על"פ לקוטי שיחות כרך 2, עמוד 53 – מתוך 'לקראת שבת'

בריתו של אברהם אבינו

שבספר המצות למד זאת ממה שנאמר (בפרשתנו) "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", ובספר ה"יד" למד זאת ממה שנאמר לאברהם אבינו "המול לכם כל זכר"? ויובן בהקדים מה שכתב הרמב"ם בפרוש המשניות (חולין סוף פרק ז) "כל מה שאנו מרחיקים או עושים היום, אין אנו עושין אלא במצות הקב"ה על-ידי משה רבינו עליו-

וביום השמיני ימול בשר ערלתו: (יב, ג)

למול את הבן, שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו (רמב"ם ספר היד, במנין המצוות)
מצוה רטו היא שצונו למול את הבן, והוא אמרו ית' לאברהם המול לכם כל זכר. (ספר המצוות מצוה רטו)
וצריך להבין טעם השנוי בין ספר המצות לספר ה"יד",

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

המפרדת בין חלקי האכל. ד' הדבוקה באכל ונאכלת עם האכל לצד שדבוקה בו, ובחינת קלפה זו אינה כל כך מאוסה אלא בהפרדה מהאכל, ובמצות המילה מפרדים מהאדם ג' בחינות הקלפה, הערלה היא כנגד בחינה הרמוזה בקלפה החיצונה של אגוז, פריעה כנגד קלפת אגוז המשתבבת. מציצה היא כנגד קלפה שמפרדת בין חלקי האכל וצריך לשלפה מבין האכל, ועדין נשארת בו בחינה הרמוזה בקלפה הדבוקה, והוא מה שאמרו ז"ל (והר"א ע"ח) כי האדם עד תשלום י"ג שנה הוא בבחינת שני ערלה כי ה' הגביל לאילנות שלש שנים ערלים והאדם עץ השדה שלש עשרה ואור ל"ד יהיה כל פריו קדש הלולים:

עוד יתבאר על פי מה שאמרו בספר התקונים (תקן כד) כי שלשה מדרגות יש בבחינת מצוה זו של מילה, מדרגה המעלה שבכלל היא מילת בניהם של צדיקים בני אל חי מילה זו היא להם גלוי שמו יתברך חתום בכשר קדש והוא עטרת היסוד. שניה להם בני אנשים הבינונים מילה זו להם כקרבן לפני ה'. שלישית היא מילת בני הממורים האנשים הרשעים שנואי ה' מילה זו הוא להם כמי שנותן חלק לבחש עפר לחמו, ועין תקונים דף י', והשלשה רמז הכתוב באומרו **ימול**

אחר, שדן בו ה' דין אמו שצריכה מיום שפסקה למנות שבעה נקיים כמו כן עבר ירד אמו הוא ובצאתו מבטן אמו נטמא בפתיחת קבר, ולצד שהמילה היא גלוי שמו יתברך באדם וכמו שרמתי בפרשת וירא אליו ה' לזה צוה ה' להמתין עד עבור עליו שבעה ימי נקיים וביום השמיני ימול וגו':
ימול בשר ערלתו. יתבאר על פי מה שהקדמנו כי הערלה היא בחינת הקלפה, רמז הכתוב כאן כי צריך לעשות שלשה דברים במצות המילה, והם מילה, פריעה, מציצה, מילה הוא כריתת הערלה, והוא אומרו **ימול** פרוש יכרת. הפריעה הוא מה שפורע עור היד לב' ואין צריך לכרת, והוא מה שרמו באומרו **בשר פרוש** יעשנו כבשר שאין בו חיות, ועור הפריעה אינו חוזר וחופה עוד העטרה. והמציצה הוא דם המזהם של ב' בחינות אלו ערלה ופריעה, לצד היותם חלק אחד מגוף יש להם חלק בדם האדם והוא מערב בכללות האדם וצוה ה' למצוץ דם זה לצד שהוא גם כן בחינת ערלה, והוא מה שרמו באומרו **ערלתו**, ואמרו בספר הזוהר הקדוש (השמות ח"א רס"ב) כי ד' קלפות הם הסוככים לבחינת הקדשה בסוד (שה"ש ו') גנת אגוז, ותמצא שבאגוז ד' קלפות, א' היא קלפה המרה המתניבשת ונופלת. ב' קלפה הקשה. ג' אותה

ועדין תחסר מאורי אורה ובעשות מצות עשה יאיר אורה באומרו (משלי ו') נר מצוה, וענין זה אין ה' עושהו לצד כי האדם הוא הגורם הרע הוא חטא והוא ישא את עונו אשר הלביש את נפשו אז כשחטא אדם הראשון והיו כל הנפשות תלויות בו כלם טעמו טעם חטא ועליהם להריק תחלואיהם, ומה מקום לומר לה' הסר מעלי הבגדים הצואים שהלבשתי עצמי, ועין מה שפרשתי בפרשת בראשית בפסוק (ו') ואם לא תיטיב וגו', ועוד אם באנו לומר כי ה' יסיר תעוב המסוכב מאדם לעצמו בסכלותו אם כן אין שך ואין ענש. ומעתה טעם הערלה הוא לצד חטא קדמון שנדבק בנפש ותולדתו בעור הבשר, וצוה ה' לאיש ושראל לכרת מגופם בחינת הרע שבה מתמרק בחינת הרע מהנפש וטהרה. וכו' יתבאר אומרו **וביום פרוש** לצד כי מצוה הקודמת זאת הם ב' דברים שסבתם אחת היא שהיא עון קדמון הוא סבב טמאת לדה וסבב ערלת הזכרים לזה צוה על שניהם כאחת על טמאת לדה ועל כריתת ערלה אשר על כן אמר **וביום השמיני** וגו'. ולצד שחטא האשה גדול מחטא האיש לזה האיש נפרדת השמאה ממנו בהחלט מה שאין כן האשה שמהא קשורה עמה שחוזרת ונטמאת. ואולי כי טעם שצוה ה' ביום השמיני ולא קדם ולא

השלום, לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו, כגון . . . אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו עליו-השלום קל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו על-ידי משה רבינו שנמול כמו שמל אברהם אבינו עליו-השלום.

הינו שקיים המצות עתה - אף המצות שנצטוונו עליהן קודם מתן-תורה, הוא אף ורק מפני צווי הקב"ה על-ידי משה.

ויש לומר, שיש הבדל בין מצות מילה לשאר המצות שנצטוו עליהם אף קודם מתן-תורה, שמצות מילה אף לאחר מתן-תורה, תוכנה הוא "להכניסו בביתו של אברהם

אבינו", דאף-על-פי שחייב המצוה הוא מפני שציונו הקב"ה על-ידי משה רבינו ולא בגלל הצווי לאברהם, עם כל זה תוכנה ומהותה הוא "בריתו של אברהם אבינו", כי מתקשרים באותו ברית שנכרתה עם אברהם.

וזהו טעם השינוי בין ספר המצות לספר ה"יד": שספר ה"יד" הוא ספר הלכה, ולכן מביא מקור החיוב דהמצוה שהוא בפרשת תזריע (לאחרי מתן-תורה), ו'ספר המצות' שענינו הוא פרוש המצות (תוכנו והלכותיהן), מביא הכתובים המבארים מהותה וגדרה של המצוה, הכתובים אצל אברהם אבינו.

ויתלתי ויתלתי יומין תיבת בדם דכו בכל קודשא לא תקרב ולמקדשא לא תעול עד משלם יומי דכיתה:

(ד) וישלשים יום וישלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל-קדש לא-תגע ואל-המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה:

לא-תגע • אזהרה לאוכל, כמו ששנויה ב'יבמות' (דף עה). • בכל-קדש • (מכות יד. יבמות שם) לרבות את התרומה, לפי שזו טבולת יום ארץ, ששכלה לסוף שבועה ואין שמשה מצריב לטהרה עד שקיעת החמה של יום ארבעים, שלמחר תביא את כפרת טהרתה.

כ"ט • תשב • אין "תשב" אלא לשון עכבה, כמו: (דברים א) "ותשבבו בקדש", (בראשית יג) "וישב באלני ממרא". • בדמי טהרה • אף-על-פי שרואה, טהרה. • בדמי טהרה • לא מפיק ה"א, והוא שם דבר כמו 'טהר'. • ימי טהרה • מפיק ה"א – ימי טהר שלה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטר שיחות ח"י ע' 90, ע' 9 ביאורי החומש)

"אף-על-פי שרואה טהרה" - גם כשאדם רואה סביבו דם (שרומי על הטמאה), הוא אינו מתחשב ומשפיע מזה, אלא נשאר טהור. ועל-ידי-זה מגיע לדרגה געלית יותר - "והוא שם דבר כמו טהר", לא רק שהאדם טהור, אלא הוא הופך ומשנה את טבעו של ה"דם" ל"דם טהר".

תשב בדמי טהרה (יב, ד) • בדמי טהרה: אף-על-פי שרואה טהרה. • בדמי טהרה: לא מפיק ה"א, והוא שם דבר כמו טהר (רש"י) תפקידו של האדם להפך את חשף העולם לאור, באמצעות התורה והמצוות. אף לכל-לראש עליו לודא שאין החשף משפיע עליו, ורק אז יכול להפך את החשף לאור. ענין זה נרמז בסדר פרוש רש"י:

הואם נקובתא תליד ויהי מסאבא ארבעה עשר כרוחקה ושתין ושתא יומין תיבת על דם דכו:

(ה) ואם-נקבה תלד וממאה שבועים כנדה וישלשים יום וישלשת ימים תשב על-דמי טהרה:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

כמוסיף, כי מאומרו ואם נקבה ולא אמר וכי תלד נקבה או ולנקבה וגו' נתבון לומר אפלו אינה ודאי נקבה אלא ואם נקבה פרוש ספק, ואם כן נתרבו טמטום ואנדרוגיניוס כי ספק הוא ולא היתה צריף לומר תלד. ואולי כי אמר תלד לרבות אנדרוגיניוס למאן דאמר (בבב"ב פ"ד מה) בר"ה בפני עצמו שלא היתה נשמע מתבת ואם נקבה שהרי יש ודאי צד זכרות. ואולי כי תנא דתורת כהנים כן סובר שמרבה טמטום מתבת ואם אנדרוגיניוס מרבי תלד, וסובר כמאן דאמר בר"ה בפני

וגו', כנגד מילת הצדיקים אהובי ה' אמר 'מול פרוש יו"ד מול כי הוא מגלה בו רשימו קדישא אות י' ה'רשומה בשמו יתברך. וכנגד מילת הבינונים אמר בשר כאן רמז בהינת הקרבן אשר יקריב בשר קדש לה'. וכנגד מילת השנואים שבישראל אמר ערלתו כי הוא נותן לס' חלק הנוגע לו בילד שהוא בהינת הערלה. נמצאת אומר כי יצו ה' על המילה בין לבני הצדיקים בין לבני הבינונים בין לבני הרשעים, שלא יאמרו בית דין מה לי לממזר למולו וכלו מלא ערלה תלמוד לומר

שאף על פי כן יסיר ערלתו ממנו להתיש כח הקלפה שבו שאם יוכה במעשיו יתעצם בכח מעשיו הטובים ויגבר צד הטוב ויתבטל חלק הרע, ועל זה אמרו ז"ל (חוריות י"ג) ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ: תורה ד (ה) ואם נקבה תלד. טעם שהצדק לומר תלד ולא סמך למה שזכר וילדה. אמרו בתורת כהנים וזה לשונם אין לי אלא נקבה מנין לרבות טמטום ואנדרוגיניוס תלמוד לומר ואם נקבה תלד אין הדבר תלוי אלא בלדה ע"כ, ואין אני חולק על דבריהם ח"ו אלא

וּבְמִשְׁלֵם יוֹמִי דְכוּתָהּ לְבָרָא אוֹ לְבִרְתָּא
תִּיתִי אִמֵּר בְּרַ שְׁתֵּה לְעֵלְתָא וּבִר יוֹנָה אוֹ
שְׁפִינָא לְחִטָּאתָא לְתִרַע מִשְׁפָּן זִמְנָא לָוֹת
פְּהִנָּא:

(ו) וּבְמִלְאָתָא יוֹמִי טַהֲרָה לְבָן אוֹ לְבַת תְּבִיא כְּבִשׁ
בְּנִשְׁתָּנוּ לְעֵלָה וּבְנִיּוֹנָה אוֹתֵר לְחִטָּאת אֶלְפָתָה
אֶהֱלִמוּעֵד אֶלְהִפְהֵן:

וּיְקַרְבָּנָה קָדָם יְיָ וּיְכַפֵּר עָלָה וְתִדְבִי
מִסּוּאָבֶת דְּמָהָא דָּא אוֹרִיתָא דִּילְדָתָא
לְדוּכְרָא אוֹ לְנִקְיָבָתָא:

(ז) וְהִקְרִיבֹ לִפְנֵי יְהוָה וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטַהֲרָה מִמֶּקֶר
דְּמִיָּה זֹאת תּוֹרַת הַיִּלְדֹת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה:

שְׂחֵוּא בָּא לְכַפֵּר, בּוּ הִטְהֵרָה תְּלוּיָהּ. וְטַהֲרָה • מְקַלֵּל
שְׂעֵד כָּאן קְרוּיָה טְמֵאָה.

כ"ט • וְהִקְרִיבֹ • (ובחיים יט. סנהדרין פג) לְלִמְדָד, שְׁאִין מַעֲכָבָה
לְאָכַל בְּקָדָשִׁים אֵלָא אֶחָד מֵהֶם. וְאִי זֶה הוּא? זֶה
חִטָּאת, שְׂנֵאֲמֵר: "וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטַהֲרָה", מִי

ח וְאִם לֹא תִשְׁכַּח יְדֵהָ כְּמִסַּת אִמְרָא וְתִסַּב
תְּרִין שְׁפִינִין אוֹ תְּרִין בְּנֵי יוֹנָה חַד לְעֵלְתָא
וְחַד לְחִטָּאתָא וּיְכַפֵּר עָלָה פְּהִנָּא וְתִדְבִי:

(ח) וְאִם לֹא תִמְצָא יְדֵהָ דִּי שֶׁהָ וְלִקְחָה שְׁתֵּי־תְרִין
אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחִטָּאת וְכִפֶּר
עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטַהֲרָה: פ

לְעוּלָה, כֶּף שְׁנִינֵו ב' וְכִבְחִים' בְּפָרֶק 'כָּל הַתִּדְרִי' (דף צ'
• ז"א)

כ"ט • אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחִטָּאת • לֹא הִקְדִּימָה
הַכֹּתֵב אֵלָא לְמִקְרָאָה, אֲבָל לְהִקְרָבָה – חִטָּאת קוּדָם

א וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אֶהֱרֹן לְמִימֵר:

יג (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

ב אֲנִשׁ אֲרִי יְהִי בְּמִשְׁחָה בְּסִרָה עֲמָקָא אוֹ
עֲדִיא אוֹ בְּהָרָא וְיְהִי בְּמִשְׁחָה בְּסִרָה לְמַכְתֵּשׁ
סְגִירֵו וְיִתְתִּי לָוֹת אֶהֱרֹן פְּהִנָּא אוֹ לָוֹת חַד
מִבְּנוֹהֵי כְּהִנָּא:

(ב) אֲדָם בִּי־יְהִיָּה בְּעוֹר־בִּשְׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ־סִפְחָת אוֹ
בְּהֶרֶת וְיְהִיָּה בְּעוֹר־בִּשְׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת וְהוּבָא
אֶל־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל־אֶחָד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים:

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס. אברמוביץ

דְּרָשׁוּ שְׁאִין שְׁנַיִם מַעֲבִינֵי אֵלָא אֶחָד,
לָוֹה אִמֵּר וְהִקְרִיבֹ. וְאִין אֲנִי יוֹדַע מִי
הוּא מִהַשְׁנַיִם כְּשֵׁהוּא אוֹמֵר וְכַפֵּר וְגו' **(ב)**
כַּפֵּרָה בְּחִטָּאת ע"כ. וְאוּלִי שְׁדִקְדָּקוּ
מִמֶּה שְׁלֹא אִמֵּר וְהִקְרִיבֵם וְלֹא הִזְיָה
צִרִיךְ לוֹמֵר וְכַפֵּר עַל הַחִטָּאת. וְהִגֵּם
שְׁצִרִיךְ לוֹמֵר וְכַפֵּר כַּסְדֵּר הָאִמֵּר בְּכָל
הַקְּרָבָנוֹת, הִרִי עַל כָּל פְּנִים אִינוּ מוֹסִיף
לֹא תִבָּה וְלֹא אוֹת אַחַת אִם יֹאמֵר
וְהִקְרִיבֵם וְיִרְשֵׁם הַקְּרָבָת שְׁנֵיהֶם: תוֹרַת
עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרָם ו"ל (ב"מ קיד.) אֵתָם
קְרוּיִם אֲדָם וְאִין אוֹמוֹת הָעוֹלָם קְרוּיִם
אֲדָם, שְׁאִין הָאִמוֹת מְטַמְּאִין בְּנִגְעִים,
וּמִכָּאן הוֹכְחָה שְׁאִין גוֹיִים מְטַמְּאִין
בְּנִגְעִים שְׁאִמְרוּ בְּמִסְכַּת נִגְעִים בְּתַחֲלַת
פָּרֶק י"א. וְאוֹמְרוּ **בִּי יְהִיָּה בְּעוֹר בִּשְׂרוֹ**,
מוֹדִיעַ הַכֹּתֵב שְׁאִין טְמֵאָת צָרַעַת

שְׁאִנְדְּרוּגִינוֹס אִינוּ אֵלָא אִסְמִכְתָּא גַּם
טְמֵאוֹס אִינוּ אֵלָא מִדְּבִרֵיהֶם וְאִסְמִכְוָה,
וְלְחוּמָרָא גִּלְכָּה בּוּ לֹא לְקוּלָא, כְּמוֹ
שְׁאִמְרוּ בְּפָרֶק י"ג נוֹחֲלִין (ב"ב קכו.) אֶהָא
דְּתִנֵּן (נדה כ"ח) הַמִּפְּלֵת טְמֵאוֹס
וְאִנְדְּרוּגִינוֹס תִּשְׁבֵּל לְזָכָר וְלְנִקְבָּה ע"כ.
פְּרוּשׁ יוֹמִי טַהֲרָ דְּזָכָר וְיוֹמִי טְמֵאָה
דְּנִקְבָּה לְחוּמָרָא שְׁבִשְׁנֵיהֶם יַעֲיֵן שֵׁם
דְּבִרֵיהֶם. וְכִפִּי זֶה אוֹמְרוּ וְאִם נִקְבָּה
תִּלְדִּי שְׁאִנּוּ מִרְבִּים הַסְּפִקוֹת אִינוּ אֵלָא
לְהַסְמוּךְ לָהּ שְׁהוּא וְטְמֵאָה שְׁבוּעִים,
אֲבָל יוֹמִי טַהֲרָ אִין לָהּ אֵלָא כִּימֵי זָכָר
שְׁאִם רָאִתָּה מִיּוֹם אֲרִבְעִים לְלִדְתָּהּ אִין
לָהּ מִשְׁפֵּט דִּם טַהֲרָ: תוֹרָה ו

(ו) וְהִקְרִיבֹ וְגו' וְכַפֵּר וְגו'. פְּרוּשׁ
כְּנִגְדֵּי הַקְּרָבָת כְּכִשׁ לְעוּלָה אִמֵּר
וְהִקְרִיבֹ, וּכְנִגְדֵּי בְּנֵי יוֹנָה לְחִטָּאת אִמֵּר
וְכַפֵּר עָלֶיהָ זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּבְתוֹרַת כְּהִנָּים

עֲצָמָה, וְלָוֹה אִמֵּר תִּלְמוּד לוֹמֵר וְאִם
נִקְבָּה תִּלְדִּי וְלֹא הַסְּפִיק לוֹמֵר תִּלְמוּד
לוֹמֵר תִּלְדִּי. אֵלָא שְׁצִרִיךְ לִישֵׁב הַכֹּתֵב
לְמֵאן דְּאִמֵּר אִנְדְּרוּגִינוֹס סָפֵק לְמֶה
הַצִּרִיךְ לוֹמֵר תִּלְדִּי. וְאוּלִי שְׁגַם לְמֵאן
דְּאִמֵּר סָפֵק לֹא יִסְפִּיק לְמוּד אֶחָד
לְשְׁנֵיהֶם מִטַּעַם כִּי סְפִיקוֹ שֶׁל טְמֵאוֹס
הוּא סָפֵק שְׁאִפְשֵׁר שִׁיתְבָּרֵר וְיִמְצָא
נִקְבָּה וְלָוֹה יֵשׁ לְחוּשׁ לוֹ, מֶה שְׁאִין בֵּן
סְפִיקוֹ שֶׁל אִנְדְּרוּגִינוֹס שְׁהוּא עוֹמֵד כְּמוֹ
כֵּן לְעוֹלָם, וְלָוֹה הַצִּרִיכֵנוּ ב' רְבוּיִים.
וְלִמֶּה שְׁאִמְרוּ בְּרִישׁ פָּרֶק בְּתִרָא דִּיוֹמָא
(ע"ד.) כִּי לֹא אֵתִי קְרָא לְסָפֵק מִשּׁוּם
דְּקָמִי שְׁמִיָּא גִּלְיָא אִם זָכָר אִם נִקְבָּה.
אִם בֵּן אִנְדְּרוּגִינוֹס תִּתְחַיֵּב לוֹמֵר שְׁאִין
טְמֵאָתוֹ כְּנִקְבָּה אֵלָא מִדְּבִרֵיהֶם, וּמַעֲתָה
גַּם טְמֵאוֹס אִינוּ אֵלָא מִדְּבִרֵיהֶם מִמֶּה
שְׁהִשְׁוֶה אוֹתָם הַתָּנָא יַחַד כְּשֵׁם

וְגו'. גִּזְרַת הַכְּתוּב הִיא, שְׁאִין טְמֵאת נִגְעִים וְטִהַרְתָּן
אֲלֵא עַל-פִּי כֹהֵן (ת"ח).

וְגו'. שְׁאֵת אוֹ-סִפְחַת וְגו'. (נגעים פ"א) שְׁמוֹת נִגְעִים
הֵם, וּלְכָנוּת זֶה מִזֶּה. בִּהְרֵת • חֲבֵרְבוּרוֹת טִיִּיא־ר
בִּלְעִז, וְכֵן (אייב לו): "בְּהִיר הוּא בִּשְׁחָקִים". אֶל אֶהְרֵן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך י עמ' 25)

"מִנְגְּעֵי עֲצָמוֹ" - הוּא רוֹאֵה אוֹתָם בַּחֲבֵרוֹ, מִכֵּיִן שֶׁהוּא עֲצָמוֹ
לְקוֹי בְּמוֹמִים אֵלּוּ. וּכְתוּרַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הִידוּעָה,
שֶׁפָּאָשֶׁר אֲדָם רוֹאֵה רַע בְּזוּלָתוֹ, הָרִי זֶה הוֹכָחָה שְׁמוּעִין אוֹתוֹ
רַע - נִמְצָא בּוֹ עֲצָמוֹ.

וְהוּבָא אֶל אֶהְרֵן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים (יג, ב)
כָּל הַנִּגְעִים אֲדָם רוֹאֵה חוּץ מִנְגְּעֵי עֲצָמוֹ (נגעים פ"ב)
"כָּל הַנִּגְעִים אֲדָם רוֹאֵה" - כָּל 'נִגְעֵי' וּמוֹם רוּחָנִי שֶׁאֲדָם
רוֹאֵה, "חוּץ" - בַּחוּץ, אֲצֵל זוּלָתוֹ, עָלָיו לְדַעַת שְׁאִין זֶה אֲלֵא

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 492)

נִקְרִית. בַּעֲוֹר בִּשְׁרוֹ - הַנִּגְעֵי אֵינּוּ שִׁיךְ לְעֵצֶם הָאֲדָם וְאִף
לֹא לְבִשְׁרוֹ, כִּי-אֵם לְעוֹרוֹ בְּלִבָּד. נִגְעֵ צֶרַעַת - נִגְעֵ גַם
מִלְשׁוֹן נִגְיָעָה; הַנִּגְעֵ אֵינּוּ שִׁיךְ אֶפְלוֹ חִיצוֹנִיּוּתוֹ, אֲלֵא רַק
נוֹגַע בּוֹ.

וְהִיא בַּעֲוֹר בִּשְׁרוֹ לְנִגְעֵ צֶרַעַת (יג, ב)
רַק פְּסֻלַּת שְׁבִטוֹף לְבוּשִׁיו עֲדִין לֹא נִתְבָּרַר, לָכֵן נוֹלְדוֹ
בְּבִשְׁרוֹ. . . בְּחִיצוֹנִיּוּת (לקוטי תורה)
וְיֵשׁ לְהוֹסִיף: כִּי יִהְיֶה - אִין זֶה דְּבַר הָרִגִּיל, אֲלֵא מִקְרָה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 66)

שֶׁמִּדְּבַר לְשׁוֹן הָרַע מִתּוֹךְ חֹסֶר שִׁימַת לֵב, לֹא כִּנּוּהָ רָעָה.
וְנִמְצָא, שֶׁהָרַע אֵינּוּ בְּנֶפֶשׁ הַדּוֹבֵר, בְּפִנְיָמוּיּוֹתוֹ, אֲלֵא רַק
בְּדַבּוּרוֹ, הֵינּוּ בְּחִיצוֹנִיּוּתוֹ.

וְהִיא בַּעֲוֹר בִּשְׁרוֹ לְנִגְעֵ צֶרַעַת (יג, ב) רַק פְּסֻלַּת שְׁבִטוֹף
לְבוּשִׁיו עֲדִין לֹא נִתְבָּרַר, לָכֵן נוֹלְדוֹ בְּבִשְׁרוֹ. .
בְּחִיצוֹנִיּוּת (לקוטי תורה) יֵשׁ לְשַׁאֲלַל, הָרִי נִגְעִים בְּאִים עַל
לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁהוּא עוֹן חֲמוּר בְּיוֹתֵר. וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁהַכִּנּוּהָ לְמִי

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

כְּשִׂיאֵמֶר אוֹ סִפְחַת לֹא נִלְמַד מִמֶּנָּה
סִפְחַת הַשָּׂאת, וְהִיטִי אֹמֵר שְׁאִין לָנוּ
אֲלֵא שְׁלֹשָׁה מִיָּנִי נִגְעִים וְהֵם בִּהְרֵת
שָׂאת סִפְחַת. גַּם אִם הִיא אֹמֵר בִּהְרֵת
אוֹ שָׂאת אוֹ סִפְחַת לֹא הִיטִי יוֹדֵעַ שִׁישׁ
מִיִן נִגְעֵ שְׁלִישִׁי שֶׁהִיא סִפְחַת הַבִּהְרֵת
כִּיִן שָׂבָא וְכָרוֹן הַסִּפְחַת בְּאֶחָרוֹנָה מִה
שְׁאִין כֵּן לְפִי סֵדֶר הָאֲמוּר. וְלִמָּה
שֶׁאֲמָרוֹ ז"ל (ערכין טו) 'שֶׁהַצֶּרַעַת בָּאָה עַל
לְשׁוֹן הָרַע יִרְמֹז הַכְּתוּב בְּ' מִרְאֹת
נִגְעִים עַל פִּי מִה שֶׁכָּתַב רַמְבָּם בְּפֶרֶק
ו' מִהֲלָכוֹת דְּעוֹת וְזֶה לְשׁוֹנוֹ לְשׁוֹן הָרַע
הוּא הַמִּסְפֵּר בְּגִנוּת חֲבֵרוֹ אִף עַל פִּי
שְׁאוֹמֵר אֲמַת אֲבָל הָאוֹמֵר שֶׁקֶר הוּא
נִקְרָא מוֹצִיא שֵׁם רַע עַל חֲבֵרוֹ עַד כָּאן,
הִנֵּה הָאוֹמֵר דְּבָרֵי גִנְאֵי עַל חֲבֵרוֹ הֵגֵם
שְׁאוֹמֵר אֲמַת נִקְרָא בַּעַל לְשׁוֹן הָרַע,
וְהָאוֹמֵר שֶׁקֶר נִקְרָא מוֹצִיא שֵׁם רַע.
וּכְנֶגֶד ב' אֵלּוֹ אָמַר שָׂאת אוֹ בִּהְרֵת,
שָׂאת כְּנֶגֶד מוֹצִיא שֵׁם רַע, וְאָמַר שָׂאת
ע"ד (שְׁמוֹת כ"א א) לֹא תִשָּׂא שְׁמֵעַ שְׁוֹא,
בִּהְרֵת כְּנֶגֶד לְשׁוֹן הָרַע, וְאָמַר לְשׁוֹן
בִּהְרֵת בְּהִירוֹת שְׁוִירָה הַצִּדְקָה הַדְּבָרִים
הַנֶּאֱמָרִים כִּי בָנִים הֵם וְאִף עַל פִּי כֵּן
מְאוּסִים הֵם וְיִסּוּבָבוּ הַצֶּרַעַת. וְלִצַּד
שִׁישׁ הַדְּרָגוֹת בְּב' הַבְּחִינוֹת, לָזֶה עֲשֵׂה

וְנִרְאֶה כִּי דְּבַר זֶה אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר בּוֹ
וְדֹאִי כְּשֶׁגִּדֵּל הַשְּׁעָר גִּדֵּל לָכֵן, כִּי בִיּוֹן
שְׂבָאִים לְפָנָיו לְבָנִים מִי יֹאמֵר שֶׁלֹּא
נוֹלְדוֹ שְׁחוּרִים וְהַבִּהְרֵת הַפְּכָתָם לְלָכֵן
כְּהִרָף עֵינָיו, וְאֵם כֵּן זֶה נִכְלָל גַּם כֵּן בְּמִה
שֶׁשְּׁנִינִי (נִגְעִים פ"ד) סֶפֶק אֵם כו', וְעֵינָיו מִה
שֶׁאֲמָרוֹ הַתּוֹסֵפּוֹת בְּפֶרֶק ב' דִּנְדָּה (י"ט ט"ז)
כִּי הַבִּהְרֵת חֻקְתָּה מִהֲפָכָה הַשְּׁעָר
לְלָכֵן, וְלָזֶה סֶפֶקוֹ טֵמָא:

שָׂאת אוֹ סִפְחַת וְגו'. אֲמָרוֹ ז"ל (נִגְעִים
פ"א מ"א) כִּי פִי סִפְחַת הוּא מִיִן
הַדּוּמָה לְשָׂאת כִּי שָׂאת צֶמֶר נָקִי וְדוּמָה
לוֹ בְּהִדְרָגָה שְׁנִיָּה לוֹ כְּסִיד הַהִיכָל,
וְהִנֵּה הֵגֵם שֶׁלֹּא נִאֲמָרָה סִפְחַת אֲלֵא
גַּבִּי שָׂאת, הוּא הַדִּין סִפְחַתָּה שֶׁל
בִּהְרֵת, וְזֶה הוּא שְׁעוֹר הַכְּתוּב שָׂאת אוֹ
סִפְחַתָּה אוֹ בִּהְרֵת וְסִפְחַתָּה. וְיֵשׁ לְדַעַת
לְמָה הִקְדִּים הַכְּתוּב וְכָרוֹן הַשָּׂאת קֹדֶם
לְבִהְרֵת אַחֵר שֶׁהַבִּהְרֵת הוּא לָכֵן שְׁאִין
לְמַעַלְמָה מִפְּנֵי כְּמִאֲמָרָם ז"ל (שם) בִּהְרֵת
עוֹהָ בְּשִׁלְג שְׁנִיָּה לֵה שֶׁהִיא שָׂאת
כְּצֶמֶר נָקִי, אֵם כֵּן הִיא לוֹ לְהִקְדִּים
מִדְּרָגָה הַגְּדוּלָּה וְאַחֵר כִּף מִדְּרָגוֹת
שֶׁלְמִטָּה מִמֶּנָּה. וְנִרְאֶה שֶׁאֵם הִיא אֹמֵר
הַכְּתוּב בִּהְרֵת אוֹ סִפְחַת אוֹ שָׂאת לְצַד
שֶׁהַבִּהְרֵת עוֹהָ שֶׁלְבִנּוּיָתָה הִיא בְּיוֹתֵר

בְּאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי אֲלֵא בַּעֲוֹר בִּשְׁרוֹ וְלֹא
בְּפָנִים, כִּי הָאֲמוֹת בְּחִינַת נִפְשָׁם עֲצָמָה
הִיא בְּחִינַת הַצֶּרַעַת וּמִיָּנָם, וּבְנֶפֶשׁ
יִשְׂרָאֵל בְּפָגְעוֹ בָּם לְצַד הַחֲסָא אֲשֶׁר
יִחְטָא יִרְשָׁם מִרְאֵה צֶרַעַת בַּעֲוֹר בִּשְׁרוֹ,
וְדוּקָא בַּעֲוֹרוֹ וְלֹא בְּבִשְׁרוֹ וְאִין צָרִיךְ
לוֹמַר בְּפִנְיָמוּיּוֹתוֹ, וְרו"ל אֲמָרוֹ (ערכין ג)
כִּי טַעַם אֹמְרוֹ אֲדָם לוֹמַר אֶפְלוֹ תִינוּק,
גַּם כָּלֵל הָאִשָּׁה שֶׁגַּם הִיא נִקְרָאת אֲדָם
דְּכְתִיב (בְּרַשִׁית ה' ב') וַיִּקְרָא אֶת שְׁמֵם
אֲדָם. עוֹד אֲמָרוֹ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים טַעַם
אֹמְרוֹ בַּעֲוֹר בִּשְׁרוֹ לְרִבּוֹת אֶפְלוֹ עוֹר
שְׁאִין בּוֹ צִמְחֵי שְׁעֵרוֹת, פְּרוּשׁ שֶׁלֹּא
תֹאמַר דּוּקָא בְּמִקּוֹם שְׂרָאוֹי לְגִדֵּל צִמְחֵי
שְׁעָר אֲבָל בְּמִקּוֹם שְׁאִין בּוֹ צִמְחֵי שְׁעָר
הֵגֵם שֶׁצִּמְחָה בּוֹ שְׁעָר וְהִפָּךְ לָכֵן אֵינּוּ
מִטְמָא תִלְמוּד לוֹמַר. וְעַל כָּל פָּנִים
צָרִיךְ קְדִימַת הַבִּהְרֵת לְשְׁעָר לָכֵן. אֲבָל
אֵם קֹדֶם שְׁעָר לָכֵן לְבִהְרֵת כְּגוֹן וְכֵן
שֶׁהַלְבִּין שְׁעָרוֹ אוֹ גְּרָמִינִי וְהוּא מִי
שֶׁבְּרִיתוֹ כִּף טְהוֹר. וְאֵם קֹדְמָה בִּהְרֵת
לְשְׁעָר וּכְשֶׁגִּדֵּל הַשְּׁעָר גִּדֵּל לָכֵן בְּבִהְרֵת
יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אֵם צָרִיךְ שִׁיקְדִים צִמְחֵית
הַשְּׁעָר לְבִהְרֵת וְהַבִּהְרֵת תִּהְפֹּכֶנּוּ לְלָכֵן,
אוֹ כִּיִן דְּסוּף סוּף לֹא הִיא שְׁעָר לָכֵן
אֲלֵא אַחֵר הַבִּהְרֵת הִי סִימֹן טְמָאָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 89)

אור הראיה הוא בתקף גדול, ואינו יכול להתצמצם בראיה גשמית (שלכן נקרא הסומא 'סגי נהר'); וענינו ברוחניות הוא, שרואה רק את הפנימיות של האדם, שפלה טוב. ולכן אין הוא רואה את הנגע - פסלת חיצונית.

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) **רק פסלת שבטוף לבושי עדין לא נתברר, לכן נולדו בבשרו . .**
בחיצוניות (לקוטי תורה) לפי זה יש לפרש, מדוע כהן שחשף מאורו אינו רואה את הנגעים. דהנה, אצל אדם כזה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לו עמ' 34)

"אורות עליונים", אלא שגשגתלשל מהם דינים קשים, ומהם משתלשל מראה נגע טמא. והדבר בא לידי בטוי גם בנגע כפשוטו – במראה טהור מלכתחלה: אמירת הכהן 'טהור' אינה טהרה מן הטמאה, אלא המתקת הגבורה והפיכתה לחסד.

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) **נגעים . . הם אורות עליונים . . דינא קשיא דקדשה** (לקוטי תורה) גבורה בשרשה אינה צמצום, מניעת השפע, אלא **תגברת** השפע, שלמעלה מפלי המקבל, ולכן משתלשל מופנה צמצום ודין כפשוטו. ואף כאן: נגע בשרשו הוא **תגברת** של קדשה,

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 493)

ומזה יכול להיות יניקת החיצונים, "כמו שאחר ההתלהבות בתפלה, אם אינו עוסק בתורה, יוכל להתהוות . . בחינת דינים, קפיצא וכעס". ויש להעיר מ'תורת לוי יצחק': המצור"ע - בגימטריא תה"ו.

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) **נגעים . . הם אורות עליונים . . דינא קשיא דקדשה** (לקוטי תורה) "אורות עליונים" היינו אורות דתהו, אורות שאינם יכולים להתלבש בכלים. ובעבודת האדם היינו 'רצוא בלי שוב', התשוקה לצאת מקלי הגוף ולפלל באור ה', 'כלות הנפש'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 495)

הדרגות. ולהעיר, שגם משיח, שנקרא 'מצורע', מבדל לגמרי מכל העם, כפתיב בו "הנה ישפיל עבדי יום ונשא וגבה מאד" (למעלה מהאבות ולמעלה ממושה רבנו).

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) **נגעים . . הם אורות עליונים . . דינא קשיא דקדשה** (לקוטי תורה) לפי זה, יש לבאר מה שכתוב במצורע "בדד ישב" **למעליהם**, והינו, שמדבר בדרגה נעלית ביותר, שמבדלת לגמרי משאר

~ נקודות משיחות קודש ~ על"פ לקוטי שיחות כרך כז. עמוד 88 - מותך 'לקראת שבת'

טומאת הנגעים – על-ידי איש החסד

מושב", שהמצורע נשלח מחוץ לג' מחנות, וגם שם הוא צריך לשבת לבד "בדד", אפילו לא עם טמאים אחרים. וכמו כן ברוחניות, הצרעת היא טומאה חמורה כל-כך, עד שלמי שנטמא על-ידיה אין לו כל שיכות למחנה הקדושה "מחוץ למחנה מושבו".

ועל-זה מלמדת התורה שדבר חמור כל-כך, אי-אפשר להעשות אלא על-ידי כהן, שענינו "לברך את עמו ישראל באהבה". רק אוהב ישראל באמת יכול לפסוק כזה דין חמור על יהודי. כי רק עליו אפשר לסמוך שלא יגזיח ולא ישקוט, ויחפש את כל הטעמים על-פי תורה להתיר, ורק כשלא ימצא, יטמא את הנגע. והנמשל בחיי היום-יום מוכן.

אדם כי יהיה בעור-בשרו שאת . . והובא אל-אחיו הכהן או אל-אחד מבני הכהנים: (יג, ב).

אף-על-פי שהכל כשרין לראות נגעים – הטומאה והטהרה תלויה בכהן. כיצד, כהן שאינו יודע לראות, החכם רואהו, ואומר לו, אמור טמא, והכהן אומר טמא (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק ט הלכה ב)

דין זה הוא דבר פלא: דאף-על-פי שהכהן הוא קטן או שוטה, ואינו יודע את הדין וההלכה (ולכן סומך על דברי החכם), אומרת התורה דוקא הוא יהיה מי שיפסוק הדין ויאמר לפועל 'טמא'.

ויש לומר בדרך הדרוש ועבודת האדם, דבטמאת צרעת יש חומרא שאינה בשאר טומאות: "בדד ישב מחוץ למחנה

אור החיים על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

וגו' פרוש הבא אחר כך והוא כשיהפך שערך ללכך: תורה ג

טמאת הנגע יגידו השערות ולא מראית השאת והבהרת מגדת צרעת וזלת השער, לזה אמר והיה וגו' לנגע

ה' ב"ה ספחת לשאת ולבהרת כבחינת הדבור אשר יסובב אותה: והיה וגו' לנגע. פרוש להיות שעקר

וַיִּחַזֵּי כִּהְנָא יֵת מִכְתָּשָׁא בְּמִשְׁךְ בִּסְרָא
וְשַׁעַר בְּמִכְתָּשָׁא אֲתֵּהֲפִיף לְמִיחֹר וּמִחֹזֵי
מִכְתָּשָׁא עֲמִיק בְּמִשְׁךְ בִּסְרָא מִכְתָּשָׁא
סְגִירֻתָּא הוּא וַיִּחַזֵּגָה כִּהְנָא וַיִּסְאֵב יֵתָּהּ:

(ג) וַרְאָה הִכְהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּעוֹר־הַבָּשָׂר וְשַׁעַר בִּנְגַע
הַפֶּה לָבוֹן וּמִרְאָה הַנֶּגַע עִמָּךְ מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ נִגַּע
צָרַעַת הוּא וַרְאָהּוּ הִכְהֵן וְטָמֵא אֹתוֹ:

חֲמָה עֲמִיקָה מִן הַצֵּל. וְטָמֵא אֹתוֹ. יֹאמֵר לוֹ: 'טָמֵא
אַתָּה', שֶׁשַּׁעַר לָבוֹן סִימָן טָמְאָה הוּא, גִּזְרַת הַכֶּתוּב.

כִּי... וְשַׁעַר בִּנְגַע הַפֶּה לָבוֹן. מִתְחִלָּה שְׁחֹר וְהַפֶּה
לָלוֹן בְּתוֹךְ הַנֶּגַע; וּמֵעוּט שַׁעַר שְׁנַיִם (כ"ט). עִמָּךְ
מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ. (כ"ט) כָּל מִרְאָה לָבוֹן עִמָּךְ הוּא, כִּמְרָאָה

וְיֵאֵם כִּהְנָא חֲנֻרָא הִיא בְּמִשְׁךְ בִּסְרָא
וְעֲמִיק לִית מִחֻזָּהָ מִן מִשְׁכָּא וְשַׁעַרָא לֹא
אֲתֵּהֲפִיף מִיחֹר וַיִּסְגֵּר כִּהְנָא יֵת מִכְתָּשָׁא
שְׂבָעָא יוֹמִין:

(ד) וְאִם־כִּהְרֹטָ לָבוֹנָה הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְעִמָּךְ
אֵין־מִרְאָה מִן־הָעוֹר וְשַׁעַרָה לֹא־הַפֶּה לָבוֹן וְהַסְגִּיר
הִכְהֵן אֶת־הַנֶּגַע שְׂבָעַת יָמִים:

כִּי... וְעִמָּךְ אֵין־מִרְאָה. לֹא יִדְעֹתִי פְרוּשׁוֹ. וְהַסְגִּיר. וַיִּסְגֵּרָנוּ בְּבֵית אָחֵד, וְלֹא יִרְאֶה עַד סוֹף הַשָּׁבוּעַ,
וַיּוֹכִיחוּ סִימָנִים עָלָיו.

וַיִּחַזֵּגָה כִּהְנָא כִּיּוֹמָא שְׂבִיעָאָה וְהָא
מִכְתָּשָׁא קָם כַּד הָיָה לֹא אוֹסֵף מִכְתָּשָׁא
בְּמִשְׁכָּא וַיִּסְגֵּרָנָה כִּהְנָא שְׂבָעָא יוֹמִין
תְּנִינֻת:

(ה) וַרְאָהּוּ הִכְהֵן בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה הַנֶּגַע עִמָּךְ
בְּעֵינָיו לֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְהַסְגִּירוֹ הִכְהֵן שְׂבָעַת
יָמִים שְׁנִית:

כִּי... בְּעֵינָיו. כִּמְרָאָהּוּ וּבְשַׁעוֹרוֹ הָרִאשׁוֹן. וְהַסְגִּירוֹ. שְׁנִית. הָא אִם פָּשָׁה בְּשָׁבוּעַ רִאשׁוֹן, טָמֵא מִחֻלָּט.

וַיִּחַזֵּי כִּהְנָא יֵתָּהּ כִּיּוֹמָא שְׂבִיעָאָה תְּנִינֻת
וְהָא עֲמִיקָא מִכְתָּשָׁא וְלֹא אוֹסֵף מִכְתָּשָׁא
בְּמִשְׁכָּא וַיִּדְכֹּנָה כִּהְנָא עֲדִיתָא הִיא וַיִּצְבַּע
לְבוּשֶׁהָ וַיִּדְכֵּי:

(ו) וַרְאָהּוּ הִכְהֵן אֹתוֹ בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁנִית וְהִנֵּה כִּהְנָה
הַנֶּגַע וְלֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְטִהְרֹו הִכְהֵן מִסְּפַחַת
הָא וּכְבֹּם בְּגָדָיו וְטִהַר:

כִּי... כִּהְנָה. הַכֶּהָה מִמְרָאִיתוֹ; הָא אִם עִמָּךְ כִּמְרָאִיתוֹ
אוֹ פָּשָׁה – טָמֵא. מִסְּפַחַת. שֵׁם נֶגַע טָהוֹר. וּכְבֹּם

בְּגָדָיו וְטִהַר. הוֹאִיל וַנִּזְקַק לְהַסְגֵּר, נִקְרָא טָמֵא וְצָרִיף
טְבִילָה.

אור החיים על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

שַׁעַר לָבוֹן וְכו' טָהוֹר ע"כ. הִנֵּה לְדַבְרֵי
רַש"י הַכְּהוּי הוּא מִהִקְדָּם, וְלֹא מִמְרָאָה
הַצָּרַעַת, שֶׁאֵין תִּתְחַבֵּב לִזְמַן שֶׁאֵין כָּאן
מִרְאָה צָרַעַת, וְאֵין הַכֶּתוּב מְדַבֵּר אֶלֶּא
בְּמִי שֶׁהִיָּתָה בּוֹ מִין צָרַעַת מִגִּ' מִרְאֹת,
כְּמוֹ שֶׁתֵּאמַר בְּהֵרֵת וְנִעֲשִׂית שְׁנִיָּה לָהּ
אוֹ שֶׁאֵת וְנִעֲשִׂית שְׁנִיָּה לָהּ וְכִדּוּמָה,
אֲבָל אִם הִיָּתָה קְרוּם בִּיצָה שׁוֹב אֵין לָהּ
הַדְּרָגָה אַחֲרֵת. אוֹ אֲפָשָׁר שֶׁגַּם בְּכָל
אַחַת מִד' מִרְאֹת יֵשׁ בְּמִין עֲצָמוֹ כְּהוּי,
כְּמוֹ שֶׁתֵּאמַר הַבְּהֵרֵת עֲצָמָהּ תּוֹכֵל
לְהִיּוֹת בְּב' הַדְּרָגוֹת א' קָדָם כְּהוּי וְא'
אַחֵר כְּהוּי וְכֵן כָּל א' מִהֵד'. וְתִמְצָא
שֶׁאֲמָרוּ בְּמִסְכַּת נִגְעִים (פ"א מ"ד) ר'

אוֹמְרִים ז"ל (שְׁבַת ק"ט) ב' מִלְּאָכִים מְלֻיִּים
אֶת הָאָדָם בְּלִיל שַׁבָּת לְבֵיתוֹ וְכו' וְגַם
מִלְּאָף טוֹב עוֹנָה בְּעַל כְּרֻחוֹ וְכו', וְהִנֵּה
לְצַד שֶׁהִכְהֵן הוּא הַמִּכְפָּר עַל יִשְׂרָאֵל
מִשְׁמָאָתָם וּמִתְחַלּוּאֵיהֶם לְזֶה יֵצֵא ד'
שִׁיִּסְכִּים עַל טָמְאָה זוֹ שֶׁקִּנְיָה מִקוּמָה
בְּאִישׁ הַהוּא, עַד שׁוֹבוֹ לִפְנֵי ה' וְאֵז
יִבְעַר ה' מִמֶּנּוּ טָמְאָתוֹ: תוֹרָה ד'
(ו) וְהִנֵּה כִּהְנָה. פֶּרֶשׁ רַש"י הָא אִם עִמָּךְ
כִּמְרָאִיתוֹ, אוֹ פָּשָׁה טָמֵא. וְרַמְבָּ"ם
בְּפֶרֶק א' מִהִלְכוֹת טָמְאָת צָרַעַת כְּתִב
וְהַשָּׂאֵמֶר בְּתוֹרָה וְהִנֵּה כִּהְנָה הַנֶּגַע וְגו'
שֶׁאִם כִּהְנָה מִד' מִרְאֹת נִגְעִים טָהוֹר,
וְכֵן אִם לֹא כִּהְנָה לֹא פָּשָׁה וְלֹא נוֹלַד בּוֹ

(ג) וּמִרְאָה הַנֶּגַע וְגו'. עֲנִין זֶה יִגִּיד טוֹד
אוֹמְרוֹ (תְּהִלִּים ל"ט) אֵף בְּצִלָּם יִתְהַלֵּךְ
אִישׁ, וְהוּא מִרְאָה הַבָּשָׂר הַחַי,
וּבְשִׁישִׁלֵט בְּחִינַת הָרַע בְּאָדָם יִרְשֵׁם
בְּבָשָׂר אָדָם הַסִּתְלָקוֹת וְזִכְרַת הַחִיּוּנִי,
וְלָזֶה יִרְאֶה חֲסִרוֹן הַמְרָאָה וְיִהְיֶה עִמָּךְ
מִהָעוֹר, וְלָזֶה דִּבְרַת הַכֶּתוּב בְּדֶרֶךְ זֶה
עִמָּךְ מִן הָעוֹר, וְלִדְבָרֵי רַז"ל (תו"כ ב"א,
שְׁבוּעַת ו') טַעַם אוֹמְרוֹ עִמָּךְ לִזְמַן שֶׁאִם
הִיָּה כָּל בְּשָׂרוֹ כִּמְרָאָה הַנֶּגַע טָהוֹר
שֶׁאֵין נִכָּר עִמָּךְ, וְהַכֶּתוּב הַקָּפִיד עַל
הַעֲמִיק:
וַרְאָהּוּ הִכְהֵן וְטָמֵא אֹתוֹ. תֵּלָה הַכֶּתוּב
הַטָּמְאָה בְּפָה כְּהֵן, עַל דֶּרֶךְ

(י) וְאִם־פִּשֶׁה תִּפְשֶׁה הַמִּסְפַּחַת בְּעוֹר אַחֲרֵי הָרֵאָתוֹ
אֶל־הַכֹּהֵן לְמַחֲרָתוֹ וְנִרְאָה שְׁנֵית אֶל־הַכֹּהֵן:

וְאִם אוֹסֵפָא תוֹסֵף עֲדִיתָא בְּמִשְׁכַּא בְּמֵר
דְּאַתְחֲזִי לְכַהֲנָא לְדַבְּרָתָהּ וְיִתְחֲזִי תַנְיִנָתָהּ
לְכַהֲנָא:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

חֲנִינָה אוֹמֵר מִרְאֹת נִגְעִים י"ו, רַבִּי
דוֹסָא וְכו' אוֹמֵר ל"ו. עֲקָבְיָא בֶן
מִהֶלְלָאֵל אוֹמֵר ע"ב, וּמִן הַסֵּתֶם אֵין
חוֹלְקִין בְּטִהְרָה וְטִמְאָה אֵלָא בְּמִסְפֵּר
הַמִּינִים, וְכֵן פִּרְשׁ רַמְבָּם בְּפִרוּשׁ
הַמִּשְׁנָה, הָא לְמַדְתָּ שֶׁהִרְבֵּה מִינִים הֵם,
וְהִנֵּה יִשְׁתַּנֵּה הַדִּין בֵּין ב' הַדְּרָכִים, בֵּין
שֶׁהִכּוּי הוּא הַמִּטְהַר, אִם צָרִיךְ כִּהְיוֹ
מִמְדַּרְגָּה לְמִדְרָגָה, אוֹ אִפְלוּ בְּמִדְרָגָה
עֲצֻמָּה, וְיֵשׁ צְדָדִים לְכָאן וּלְכָאן,
וְרֹאשׁוֹן מִטָּה קֶצֶת, וּלְדַרְכוֹ ז"ל פִּרוּשׁ
כִּהְיָ הִנֵּנִי הוּא אַחֵר הַכּוּהִי קוֹרִיחוֹ
הַכְּתוּב נִנֵּעַ שְׁלֹא נִעְקֹר מִמֶּנּוּ שֶׁם נִנֵּעַ
הֵגֶם שֶׁכִּהְיָ אֵלָא שֶׁכִּהְיָ מִרְאָה רֹאשׁוֹן,
וּלְדַבְּרֵי רַמְבָּם הַכּוּהִי הוּא מִמְרָאָה
הִנֵּנִי שְׁלֹא נִשְׁאַר מִרְאֵית הִנֵּנִי, וּפִרוּשׁ
כִּהְיָ הִנֵּנִי שְׁאֵמֵר הַכְּתוּב שֶׁל הַקֹּדֶם
מִשְׁמַע שֶׁהַכִּהְיָ מִהְיוֹת נִנֵּעַ, וּפִשְׁט
הַכְּתוּב יַעֲיֵד כִּפ' רַש"י, כִּי אִם כִּהְיָ
הִנֵּנִי מִמְרָאֵית ד' נִנֵּעִים פִּשְׁטָא
שְׁטוֹר שֶׁהָיָה אֵין כָּאן נִנֵּעַ, אָבָל אִם
נֹאמֵר כִּי פִרוּשׁ כִּהְיָ הִיא מִמְרָאֵית
רֹאשׁוֹן וְעוֹדְנוּ בְּמִרְאֵית טִמָּא בְּדַבְּרֵי
רַש"י יֵשׁ חִדוּשׁ לֹאמֵר שְׁאִינוּ טוֹר
אֵלָא אִם כִּהְיָ. וְיֵשׁ לִישָׁב לְדַעַת
רַמְבָּם שֶׁכָּא לֹאמֵר שֶׁהֵגֶם שֶׁהַכִּהְיָ מִד'
מִרְאֹת נִנֵּעִים וְאֵין כָּאן רַש"י נִנֵּעַ אִם
עַל פִּי כֵן טַעֲמוֹ כְּבוֹס בְּגָדִים, וְיֵשׁ לְדַעַת
לְסִבְרַת רַש"י לָמָּה לֹא הִתְנָה הַכְּתוּב
בְּאֵם חוֹר הִנֵּנִי לְמִרְאֵית הָרֹאשׁוֹן כְּמוֹ
שֶׁהִתְנָה בְּאֵם פִּשֶׁה וְגו', בְּשִׁלְמָא לְדַעַת
רַמְבָּם בֵּין לֹא פִשֶׁה וּפִשֶׁה שְׁאֵמֵר
הַכְּתוּב בְּשִׁלְמָא כִּהְיָ מִדְּבַר, אֵלָא
לְרַש"י נִנֵּעִל דְּבַר זֶה מִה יִהְיֶה דִּינוֹ:
וְיֵשׁ לְפִנֵּינוּ ב' דְּרָכִים, אֶחָד הוּא שְׁנִינָה
הֵיוּ בְּתִנְיֵי הַטְּהָרָה וְיָצָא אֶחָד
מֵהֶם וְלָמַד עַל עֲצֻמוֹ שֶׁבְּחֻקְתּוֹ יִטְמָא
הָאִישׁ לֹא לָלַמַּד עַל עֲצֻמוֹ יָצָא אֵלָא
לָלַמַּד עַל הַכֹּל יָצָא שֶׁגַם הַכּוּהִי אִם
חוֹר הִנֵּנִי לְמִרְאֵית רֹאשׁוֹן טִמָּא הֵגֶם
שְׁלֹא פִשֶׁה, וְדָרָךְ ב' כִּי דוֹקָא הַפְּשִׁיט
אִם חוֹר וּפִשֶׁה הוּא שְׁטִמָּא בֵּין
שְׁפִשְׁוֹן זֶה לֹא הָיָה לוֹ כָּלָל פִּרוּשׁ שְׁלֹא

מִדְּבַרֵּי בְּרִיתָא זוֹ נִסְתָּרוּ דְּבַרֵּי רַש"י
וְרַמְבָּם, וְעַדִּין גַּם לְדָרָךְ הַמְבָרָר נִשְׁאַר
קִשְׁיָא עַל מִי סִמָּךְ עָלָיו לְפָרֵשׁ בְּדַבְּרֵי
כֵן, וְדִלְמָא תִּנְיָא הִיא אִם כִּהְיָ דוֹקָא
לְטִהָרָה, וּמִצָּאֵתִי בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים בְּאוֹתָהּ
פִּרְשָׁה עֲצֻמָּה הִלְכָה ט' וְזֶה לְשׁוֹנִם
מִסְפַּחַת, אִף עַל פִּי שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיָהּ
ע"כ, הָרִי שֶׁהֵגֶם שְׁלֹא כִהְיָ הַשְּׁמִינִי
הַכְּתוּב שֶׁהוּא טוֹר, אִם כֵּן נִחוּר לְפָרֵשׁ
טַעַם אוֹמְרוֹ כִּהְיָ לֹאמֵר שְׁלֹא יִרְאֶה
בְּתַחֲלָה אִם כִּהְיָ וְאוֹמְרוֹ הִנֵּנִי שְׁלֹא
יִרְאֶה בְּתַחֲלָה אִם הֵעִז. וְצָרִיךְ עֵינֵינוּ
לְדַבְּרֵי רַש"י וְרַמְבָּם וְיֵשׁ לִישָׁב בְּדוּחַ
גָּדוֹל:

מִסְפַּחַת הוּא. פִּרוּשׁ אִינוּ צָרַעַת, בְּדָרָךְ
שְׁאֵמֵר בְּהֵךְ הוּא, וְאִף עַל פִּי
כֵן צִוָּה ד' לְכַבֵּס בְּגָדָיו שֶׁגַם בְּחִינָה זוֹ
הִיא עֲנָף מַעֲנֵפִי הַטְּמֵאָה אֵלָא
שֶׁטְמֵאָתָהּ קִלָּה. וְאוֹלֵי שֹׁהֵ יִרְמֹז לְאֵבֶק
לְשׁוֹן הָרַע, כְּרַמּוֹ בְּדַבְּרֵיהֶם ו"ל (שְׂרָץ
ט"ו) שְׁאֵפְלוּ לֹאמֵר נוֹרָא בְּבֵית פְּלוֹנִי הוּא
אֵבֶק לְשׁוֹן הָרַע:

עוֹד יִרְצָה בְּאוֹמְרוֹ **מִסְפַּחַת הוּא** לֹאמֵר
שֶׁהוּא שֶׁם מִין נִנֵּעַ שְׁצָרִיךְ שִׁיכַבֵּס
בְּגָדָיו בְּשִׁבְלִי, וְהוּא מִה שְׁסִמָּךְ
לְאוֹמְרוֹ מִסְפַּחַת הִיא **וּכְבֵּס בְּגָדָיו**, גַּם
כִּהְיָ מִצְוָנוּ בְּחַת רוּחַ בְּמָה שֶׁקֹּדֶם לֹאמֵר
וְטִהְרוּ הַכֹּהֵן שֶׁנִּרְאָה שְׁצָרִיךְ שִׁיאֵמֵר
הַכֹּהֵן טוֹר אַתָּה, וְקִשְׁיָא בְּשִׁלְמָא
אוֹמְרוֹ וְטִמְאָה הַכֹּהֵן יִרְצָה לֹאמֵר שְׁאֵין
טְמֵאָה יוֹרֶדֶת עָלָיו אֵלָא עַד שִׁיאֵמֵר
הַכֹּהֵן טִמָּא, אָבָל טְהָרָה הָרִי בְּחֻקְתָּ
טוֹר הוּא הָאִישׁ וְהִנֵּנִי טוֹר הוּא אִם
כֵּן מִה צָרָךְ לֹאמֵר וְטִהְרוּ הַכֹּהֵן שֶׁמִּשְׁמַע
שְׁאִינוּ טוֹר עַד שִׁיאֵמֵר לוֹ הַכֹּהֵן טוֹר,
וְהֵגֶם שְׁאֵמֵר ו"ל (רַש"י) לְצַד שֶׁנִּסְגָּר,
אֵין זֶה מִסְפִּיק, וְלְדַבְּרֵנוּ יִשְׁנֵנוּ לְטַעַם
הַדְּבַר, כִּי מִין נִנֵּעַ זֶה שְׁמֻנְקִיקוֹ לְכַבֵּס
בְּגָדִים אִינוּ נִטְהָר מִמֶּנּוּ אֵלָא בְּמִאֲמַר
הַכֹּהֵן כְּשֹׁאמֵר לוֹ טוֹר זוֹ הִיא טְהָרָתוֹ
וּכְבֵּס בְּגָדָיו עַל מִה שֶׁקֹּדֶם לְקֹדֶם
שִׁיאֵמֵר הַכֹּהֵן טוֹר וְהָכֵן: תוֹרָה ז

פִּשֶׁה נִנֵּעַ זֶה מִמָּה שֶׁנִּרְאָה לְקֹדֶם הַסֵּגֶר
עֲכָשׁוּ שִׁשְׁנוּ טִמָּא, מִה שְׁאֵין כֵּן חוֹרַת
הַגּוֹן לָמָּה שֶׁהָיָה לְקֹדֶם כִּהְיוּ יֵשׁ לֹאמֵר
כֵּיוֵן שֶׁגֵּן זֶה הָיָה בּוֹ בְּתַחֲלָה וְלֹא
הִחֲלֵט לְטִמְאָה גַּם עֲכָשׁוּ יִרְאֶה
בְּתַחֲלָה. וְלֹא תִקְשֶׁה הָלֹא גַּם פְּשִׁיטוֹן
יֵשׁ מִצִּיאֹת שִׁיחִיָּה לְקֹדֶם הַסֵּגֶר וְטוֹר
וְאִף עַל פִּי כֵן אֵמֵר הַכְּתוּב אִם פִּשֶׁה
אַחֵר טְהָרָה שֶׁהוּא טִמָּא וְאֵין אֲנוּ
אוֹמְרִים יִרְאֶה בְּתַחֲלָה. לֹא קִשְׁיָא כִּי
שְׁאֵין פְּשִׁיטוֹן שֶׁמִּחֲלִיט אַחֵר הַסֵּגֶר
רֹאשׁוֹן תֹּאמֵר כִּהְיוּ שֶׁהֵגֶם שְׁלֹא כִהְיָ
בְּהַסֵּגֶר רֹאשׁוֹן שְׁאִינוּ מִחֲלֵט דְּכַתִּיב
(פסוק ט) וְהִנֵּה הִנֵּנִי עֹמֵד בְּעֵינָיו לֹא פִשֶׁה
וְגו' וְהַסֵּגִירוֹ. וְאוֹלֵי שְׁסוּבֵר רַש"י שְׁדָרָךְ
ב' מְכַרֵּעַ הוּא בְּסִבְרָא וְלֹא הַצָּרָךְ
הַכְּתוּב לְאֵמְרוֹ, וְזֶה דוּחַ בְּדַבְּרֵי רַש"י:
וְלִי נִרְאֶה לְפָרֵשׁ הַכְּתוּב עַל זֶה הַדְּרָךְ
וְהִנֵּה כִהְיָ הִנֵּנִי פִּרוּשׁ שֶׁהַכִּהְיָ
מִמְרָאֵהוּ רֹאשׁוֹן אֵלָא שְׁעַדִּין מִרְאָהוּ
מִרְאָה נִנֵּעַ בְּדַבְּרֵי רַש"י, אֵלָא שֶׁכּוֹנֵן
הַכְּתוּב הוּא לֹאמֵר שֶׁהֵגֶם שֶׁכִּהְיָ אֵין
לְטִהָרָה אֵלָא אִם לֹא פִשֶׁה, אָבָל אִם
פִּשֶׁה הֵגֶם שֶׁכִּהְיָ אֵין לֹאמֵר פִּנִּים
חֲדָשׁוֹת כָּאִין לְכָאן וְיִרְאֶה בְּתַחֲלָה,
אֵלָא שֶׁקִּשְׁיָא עַל מִי סִמָּךְ עָלָיו הַכְּתוּב
לְהַכְרִיעַ בּוֹ פִּרוּשׁ זֶה:

שׁוּב רִאִיתִי דְּבַרֵּי רז"ל בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים
וְזֶה לְשׁוֹנִם וְהִנֵּה כִהְיָ יָכוֹל לְמַטָּה
מִד' מִרְאֹת תִּלְמוּד לֹאמֵר הִנֵּנִי, אִי
הִנֵּנִי יָכוֹל מִמְרָאֵי תִּלְמוּד לֹאמֵר וְהִנֵּה
כִּהְיָ, הָא בִּיָּצֵד כִּהְיָ מִמְרָאֵי לֹא לְמַטָּה
מִד' מִרְאֹת, וְהִנֵּה כִהְיָ שְׁאֵם הֵעִז וְכִהְיָ
כָּאֵלּוּ לֹא הֵעִז, הִנֵּנִי שְׁאֵם כִּהְיָ וְהֵעִז
כָּאֵלּוּ לֹא כִהְיָ עַד כָּאן. הִנֵּה תִנְיָא
בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים מִפְּרֵשׁ כִּהְיָ שְׁלֹא נִעְקֹר
מִמֶּנּוּ מִרְאֵית הִנֵּנִי בְּדַרְכוֹ שֶׁל רַש"י,
אֵלָא מִאוֹמְרוֹ כָּאֵלּוּ לֹא הֵעִז וְכָאֵלּוּ לֹא
כִּהְיָ יָגִיד כְּפִרוּשְׁנוּ שֶׁכּוֹנֵן הַכְּתוּב הוּא
לֹאמֵר שְׁלֹא יִרְאֶה בְּתַחֲלָה וְאִפְלוּ כִהְיָ
מִתְחַלָּה וְהֵעִז אַחֵר כִּי כָּאֵלּוּ מִתְחַלָּה
עַד הָיָה וְטוֹרָה אִם לֹא פִשֶׁה. וּמַעֲתָהּ

(ח) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פִשְׁתָּהּ הַמְסֻפָּחַת בְּעוֹר וְטִמְאָו הַכֹּהֵן צָרַעַת הוּא: פ

ח וַיִּחַזֵּי כִּהְנָא וְהָא אוֹסְפַת עֲדִיתָא בְּמִשְׁכָּא וַיִּסְאַבְנָה כִּהְנָא סְגִירוּתָא הִיא:

כ"ט וְטִמְאָו הַכֹּהֵן • וּמִשְׁטָמְאָו הָרִי הוּא מִחֻלָּט, וְזָקוּק לְצַפְרִים וּלְתַגְלִמַּת וּלְקַרְבָּן הָאֻמּוֹר בְּפָרֶשֶׁת

"זאת תהיה". צרעת הוא • המספחת הזאת. "צרעת", לשון נקבה. "נגע", לשון זכר.

(ט) נִגְעַ צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בָאָדָם וְהוּבָא אֶל־הַכֹּהֵן: ט מִכְתֵּשׁ סְגִירוֹ אֲרִי תֵּהִי בְּאִנְשָׁא וַיִּתֵּמִי לָתָּה כִּהְנָא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 81)

נִגְעַ צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בָאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן (יג, ט) יֵשׁ לְשָׂאֵל, מִדּוּעַ נִקְטָה סִגְנוֹן שֶׁל עֲנִיָּן חֲדָשׁ, וְהִרֵי הַהִקְדָּמָה לְדִינֵי צָרַעַת כִּבְרָא אֻמּוּרָה לְעֵיל. וַיֵּשׁ לוֹמַר, דִּהְנֵה לְהֵלֵךְ נֶאֱמַר "כָּלֹּה הִפֵּךְ לָבָן טְהוֹר הוּא", וּבְדִרְךָ הִפְשֵׁט אֵינָה גִזְרַת הַכְּתוּב

אֵלָּא סְבָרָא - תּוֹפְעָה זֹאת מוֹכִיחָה שְׂאִין זֶה חָלִי אֵלָּא טִבֵּעַ הַגּוֹף. הִרֵי שְׁנִתְחַדֵּשׁ כָּאֵן דִּין כָּלְלִי: כְּאִשֶּׁר כָּלֹה הִפֵּךְ לָבָן, אֵין כָּאֵן חִלּוּת "נִגְעַ צָרַעַת", וְלָכֵן אֵין כָּאֵן "וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן".

(י) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת־לִבְנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפֶּכֶה שַׁעַר לָבָן וּמִחִית בְּשַׁר חֵי בִשְׂאֵת:

י וַיִּחַזֵּי כִּהְנָא וְהָא עֲמָקָא חוּרָא בְּמִשְׁכָּא וְהִיא הַפֶּכֶת שַׁעַר לְחוּר וְרִשָּׁם בְּסִרָא חִיָּתָא בְּעֲמָקָתָא:

כ"ט וּמִחִית • שְׁנִימִינִי ט בִּלְעִז, שְׁנֵהֲפֹךְ מִקְצֵת הַלָּבָן שֶׁבִּתּוֹף הַשְּׂאֵת לְמִרְאָה בְּשַׁר, אֵף הוּא סִימָן טְמֵאָה - שַׁעַר לָבָן בְּלֹא מִחִת, וּמִחִתָּהּ בְּלֹא שַׁעַר לָבָן;

וְאֵף־עַל־פִּי שְׂלֹא נֶאֱמַרְהָ מִחִתָּהּ אֵלָּא בִּ"שְׂאֵת", אֵף בְּכָל הַמִּרְאֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן הוּא סִימָן טְמֵאָה.

(יא) צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְטִמְאָו הַכֹּהֵן לֹא יִסְגְּרָנוּ כִּי טִמָּא הוּא:

יא סְגִירוֹת עֲתִיקָא הִיא בְּמִשְׁכָּא בְּסִרָה וַיִּסְאַבְנָה כִּהְנָא לֹא יִסְגְּרָנָה אֲרִי מְסַבֵּב הוּא:

כ"ט צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הִיא • מִכָּה יִשְׁנֶה הִיא תַּחַת הַמִּחִתָּה, וְחִבּוּרָה זֹאת נִרְאִית בְּרִיָּאָה מִלְמַעְלָה וְתַחֲתִיתָה

מִלְּאָה לַחָה; שְׂלֹא תֵּאֱמַר: הוּאִיל וְעֲלֵתָהּ מִחִתָּה - אֲטַהֲרָנָה.

(יב) וְאִם־פָּרוּחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בְּעוֹר וּכְפָתָהּ הַצָּרַעַת אֵת כָּל־עוֹר הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד־רִגְלָיו לְכָל־מִרְאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן:

יב וְאִם מִסְגָּא תִסְגִּי סְגִירוּתָא בְּמִשְׁכָּא וְתַחֲתִי סְגִירוּתָא יֵת כָּל מִשְׁכָּא מִכְתָּשָׁא מִרִישָׁה וְעַד רִגְלָהּ לְכָל חִיּוֹ עֵינֵי כִּהְנָא:

כ"ט מֵרֹאשׁוֹ • שֶׁל אָדָם וְעַד רִגְלָיו. לְכָל־מִרְאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן • פָּרֵט לִכְהֵן שֶׁחֹשֶׁךְ מְאוּרֹו.

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

ח צָרַעַת הוּא. פֶּרוּשׁ אֶפְלוֹ מִה שֶׁכִּבְרָ קָרָא עֲלֵיו הַכֹּהֵן שֵׁם טְהוֹרָה עֲתָה לְמַפְרֵעַ נִתְגַּלָּה שְׁהוּא טִמָּא, כִּי הַמְסֻפָּחַת הַטְהוֹרָה אֵין דְּרָכָה לְפָשׁוֹת כָּל עֶקֶר, וְהַשְׁמִיעֵנוּ הַכְּתוּב בְּהוֹדָעָה זֹאת לֹמַר שְׂאִין צָרִיף שִׁיחִיָּה הַפִּשְׁיוֹן גָּדוֹל בְּשַׁעוֹר הַנֶּגַע אֵלָּא כָּל שְׁהוּא, שְׁהִירֵי אֲנוּ דִּינִים בְּמִסְפַּחַת עֲצָמָה שְׁהִירֵי צָרַעַת וְהָבִין: תוֹרָה ט

י וְהִיא הַפֶּכֶה וְגו' וּמִחִית וְגו'. פֶּשֶׁט הַכְּתוּב מְשַׁמֵּעַ שֶׁצָּרִיף ב' לְטִמְאָה מִחִתָּה וְשַׁעַר לָבָן וְר"ל אֲמָרוֹ בְּתוֹרַת כִּהְנִים וְזֶה לְשׁוֹנָם יָכוֹל עַד שִׁיחִיָּה כִּי

שַׁעַר לָבָן וּמִחִתָּה תִּלְמִיד לֹמַר צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הִיא, הִיא טִמְאָה וְאֵינָה צָרִיכָה דְּבָר אַחֵר, אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר שַׁעַר לָבָן וּמִחִתָּה, מִלְּמַד שְׂלֹא תִהְיֶה טִמְאָה עַד שִׁיחִיָּה כִּי כִּי לְקַבֵּל שַׁעַר לָבָן וּמִחִתָּה ע"כ. הִנֵּה מִה שֶׁדִּיִּקְוָה לְטִמְאָה בְּמִחִתָּה לְבַד מֵאֻמּוֹרָה נוֹשֶׁנֶת הִיא קֶשֶׁה, תַּחַת מִחִתָּה אֵינָה צָרִיכָה דְּבָר אַחֵר לְטַעֲמָהּ מִה שְׂאִין כֵּן שַׁעַר לָבָן בִּשְׂאֵת מִנִּין שִׁיִּסְפִּיק לְבַד. וְאוּלַּי דְּאֻמּוֹרָה הִיא חוּרָה לְכָל אַחַד מִב' דְּבָרִים עַל הַפִּשְׁיוֹת שַׁעַר לָבָן וְעַל מִחִתָּה, לֹא כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּעַל קָרְבָן אַחֲרָן שְׁחוֹרָה אֶל הַמִּחִתָּה לְבַד. אוֹ

אֲפִשֶׁר שְׁדִיּוּק הִיא חוּרָה לְהַפְכִּיּוֹת שַׁעַר לָבָן שְׁבֹו יִסְפִּיק בְּלֹא מִחִתָּה. וּמִחִתָּה לְבַד נִשְׁמַע מֵאֻמּוֹרָה בְּפִסּוּק שֶׁבְּסוּף הָעִיָּן שְׂאֻמֶּר הַבָּשָׂר הָחִי טִמָּא הוּא צָרַעַת הוּא מְשַׁמֵּעַ בְּלֹא תִנְאִי אַחֵר כָּל שִׁישׁ בְּשַׁר חֵי יִגִּיד צָרַעַת, וְחוּץ מִדְּבָרֵיהֶם נִרְאֶה לִי כִּי טַעַם שְׂלֹא אֲמַר אוֹ מִחִתָּה בְּשַׁר, לֹמַר שֶׁאֶפְלוֹ הִיוּ שְׁנֵיהֶם אִם תִּכְסֶּה הַצָּרַעַת אֵת כָּל עוֹר וְגו' טְהוֹר, מִה שְׂלֹא נִשְׁמַע אִם הִיא אוֹמֵר אוֹ, כִּי מִנִּין לָנוּ לְטַהֵר בְּשִׁיחִיּוֹ ב' סִימָנֵי טִמְאָה, וְלֹא חֹשׁ לְמַטְעִי לְהַצְרִיף לְטִמְאָה שְׁנֵיהֶם מְשַׁמֵּעַ הַנֶּזֶק: תוֹרָה יא

(יג) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחָה כִּסְתָהּ הַצָּרְעַת אֶת-כָּל-בָּשָׂרוֹ וּמָהַר אֶת-הַנֶּגַע כָּלֹּ הַפֶּה לְבֵן טָהוֹר הוּא:

(יד) וּבַיּוֹם הַרְאֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי וְטָמֵא:

כ"ט – וּבַיּוֹם הַרְאֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי • אם צמחה בו מחיה, הרי כבר פרש שהמחיה סימן טמאה? ! (ת"ס) אלא הרי שהיה הנגע באחד מעשרים וארבעה ראשי אברים שאין מטמאין משום מחיה לפי שאין נראה הנגע כלו באחד ששופע אילף ואילף, וחסר ראש האבר ונתגלה שפועו על ידי שומן, כגון שהכריא

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות כרך 12, עמוד 37 ואילך – מותנך 'לקראת שבת')

גדר ה"יום שאי אתה רואה בו"

זה טמא. אף אם אומרים כאופן הב', שהופקעו ימים אלו מדיני ראית הנגע, הנה גם אם ראה את הנגע, אין בכך כלום]. וזהו טעם המחלקת בין רבי לרבי יהודה. שרבי הלומד את הדין מ"וצוה הכהן ופנו את הבית", משמע דסבירא ליה שהוא בגדר דחיה, ש"ממתינים לו" עד שיוציא את כליו מהבית, ודוחים את ראית הנגע לזמן מה. מה שאין-כן לרבי יהודה הלומד מהפסוק "וביום הראות בו" ד"יש יום שאי אתה רואה בו", אין זה רק שדוחים את ראית הנגע, אלא שיום זה הופקע מראית נגעים, ולא חלים עליו דינים אלו כלל.

(ויעוין במקור הדברים, שנתבארה שם לפי"ה מחלוקת רבי ורבי יהודה, אם ממתנים גם לדבר הרשות).

טו וַיִּחַזֵּי כִּהְנָא יֵת בִּסְרָא חַיָּא וּסְאִבְנָהּ בִּסְרָא חַיָּא מְסָאֵב הוּא סְגִירֹת הוּא:

(טו) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַבָּשָׂר הַחַי וְטָמֵא הַבָּשָׂר הַחַי טָמֵא הוּא צָרְעַת הוּא:

כ"ט – צָרְעַת הוּא • הבשר ההוא. "בשר", לשון זכר.

טז אוֹ אֲרִי יְתִיב בִּסְרָא חַיָּא וַיִּתְּהִיפוּ לְמַחְוֹר וַיִּתְּתִי לָוֹת כִּהְנָא:

(טז) אוֹ כִּי יָשׁוּב הַבָּשָׂר הַחַי וְנִהְפָּה לְלֶבֶן וְכָא אֶל-הַכֹּהֵן:

יז וַיִּחַזְנָה כִּהְנָא וְהָא אֶתְהִפִּיף מִכְתָּשָׂא לְמַחְוֹר וַיִּדְפִּי כִּהְנָא יֵת מִכְתָּשָׂא דְכִי הוּא:

(יז) וְרָאָהּ הַכֹּהֵן וְהֵנִיחָה גִּהְפָּה הַנֶּגַע לְלֶבֶן וּמָהַר הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּגַע טָהוֹר הוּא: פ

יח וּבִסְרָא אֲרִי יְהִי כֵּה כְּמִשְׁכָּה שְׁחָנָא וַיִּתְּסִי:

(יח) וּבָשָׂר בִּי-יִהְיֶה בּוֹ-בָעֵרֹ שְׁחִין וְנִרְפָּא:

וְנִרְפָּא • השחין העלה ארוכה, ובמקומו עלה נגע אחר.

כ"ט – שְׁחִין • (חולין ח) לשון חמום, שנתחמם הבשר בלקויה הבא לו מחמת מכה, שלא מחמת האור.

(יט) וְהָיָה בַּמָּקוֹם הַשְּׁחִין שְׁאֵת לִבְנָה אוֹ בַּהֶרֶת לִבְנָה אֲדַמְדָּמַת וְנִרְאָה אֶל־הַפֶּה:

כ"ט – אוֹ בַּהֶרֶת לִבְנָה אֲדַמְדָּמַת • שאין הנגע לבן חלק, אלא פתוף ומערב בשני מראות – לבן ואדם.

(כ) וְרָאָה הַפֶּה וְהִנֵּה מֵרָאֵה שֶׁפֶל מִן־הָעוֹר וְשִׁעָרָה הַפֶּה לִבָּן וְטִמְאָה הַפֶּה נִגַּע־צֶרַעַת הוּא בַּשְּׁחִין פָּרַחָה:

כ"ט – מֵרָאֵה שֶׁפֶל • ואין ממש שפל, אלא מתוף לבנינותו הוא נראה שפל ועמק, כמראה חמה צמקה מן הצל.

(כא) וְאִם יִרְאָנָה הַפֶּה וְהִנֵּה אֵין־כֹּה שֶׁעַר לִבָּן וְשִׁפְלָה אֵינָנָה מִן־הָעוֹר וְהִיא כֹּהָה וְהַסִּגְרוֹ הַפֶּה שִׁבְעַת יָמִים:

(כב) וְאִם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה בְּעוֹר וְטִמְאָה הַפֶּה אֹתוֹ נִגַּע הוּא:

כ"ט – נִגַּע הוּא • השאת הזאת אוֹ הבהרת.

(כג) וְאִם־תִּחַתֵּיהָ תַעֲמֹד הַבְּהֵרֶת לֹא פִשְׁתָּה צֶרֶבַת הַשְּׁחִין הוּא וְטִהְרוּ הַפֶּה: ׀

כ"ט – תַּחְתֵּיהָ • במקומה. צֶרֶבַת הַשְּׁחִין • פתרגומו 'רשם שחנא', אינו אלא רשם החמום הנפך בפשר. כֹּל "צֶרֶבַת" לשון רגיעה, עור הנרגע מחמת חום, כמו (יחזקאל כא ג): "וְנִצְרְבוּ־כֹה כָּל־פָּנִים". ריטורי"ר בלע"ז. צֶרֶבַת • ריטרישמע"ט בלע"ז.

♦ יום שני ל' ניסן ♦

(כד) אוֹ בִּשְׂרֵי בִּי־יְהִיָּה בְּעוֹר מְכוֹת־אֵשׁ וְהִיתָה מַחִית הַמְּכוֹה בַּהֶרֶת לִבְנָה אֲדַמְדָּמַת אוֹ לִבְנָה:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הצרך רבוי של נגע צרעת אלא לפתוף השאת, והגם שאמר התנא ב' חלקות, אגב אמרה. ודע כי לא דוקא שאת אלא הוא הדין ספחתה של בהרת ושל שאת מטמאין בחלק ובפתוף. בן מוכח במסכת נגעים (פ"א מ"ב) וטעמו ממה שרבה נגע צרעת כל ד' מראות שוים הם בדין זה: תורה כ

בפתוף יחשף הלכנונית תלמוד לומר, אבל לא לחלקה של בהרת, כי הגם שלא היה רבוי של נגע צרעת לא הייתי מטהר בהרת חלק, שלא מצינו שיש טמאה בשאת יותר מבהרת. ופרוש הכתוב בן הוא, שאת לבנה או בהרת לבנה הגם שהיא אדמדמת, כי גון הבהרת יש בו שאת ולא יטהר לצד שגדל בו מראית הצרעת ולא

(יט) שְׁאֵת לִבְנָה אוֹ וְגו'. בתורת כהנים אמרו טעם אומרו לבנה, לומר שאינה אדמדמת, ובהרת לבנה אדמדמת, ומנחן לתן בשאת אדמדמת ובבהרת לבנה חלקה תלמוד לומר נגע צרעת פרוש בסוף הענין. ונראה שלא הצרך התנא לרבויו של נגע צרעת אלא לפתוף של שאת, שלא תאמר כיון שלכנוניתה אינו עו אם יבוא בו

כ"י • מַחֲזִית הַמִּכְנָה • שְ�נִימַנִי ט בלעז. כְּשִׁחֲתָהּ
הַמִּכְנָה נִהְפְּכָה לְבִהְרֵת פְּתוּכָה, או לְכֹנֶה חֲלָקָה;
וְסִימְנֵי מִכְנָה וְסִימְנֵי שִׁחִין שְׁוִים הֵם. (חולין ח) וְלָמָּה

חֲלָקָה הַכְּתוּב? לומר, שְׁאִין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה:
נולד חֲצִי גָרִיס בְּשִׁחִין וְחֲצִי גָרִיס בְּמִכְנָה, לֹא יִדוּנוּ
בְּגָרִיס.

כח ויחזי יתה כהנא והא אתהפיד שער חור
בבהרתא ומחזזהא עמיק מן משפא סגירותא
היא כנאה סגיאא ויסאב יתה כהנא מכתש
סגירותא היא:

כו ואם יחזזה כהנא והא לית בבהרתא שער
חור ומכיתא ליתתא מן משפא והיא עמיק
ויסגרה כהנא שכעא יומין:

כו ויחזזה כהנא ביומא שביעאא אם אוספא
תוסף כמשפא ויסאב כהנא יתה מכתש
סגירותא היא:

כח ואם באתרהא קמת בהרתא לא אוספת
כמשפא והיא עמיק עמק כנאה היא וידכנה
כהנא ארי רשם כנאה היא:

כט ויגבר או אתתא ארי יהי בה מכתשא
ברישא או כדקן:

כ"י • בְּרֹאשׁ או בְּזָקָן • בָּא הַכְּתוּב לְחַלֵּק בֵּין נֹגַע שְׁבִמְקוֹם שְׁעָר לְנֹגַע שְׁבִמְקוֹם בָּשָׂר, שֶׁזֶה סִימְנוֹ בְּשִׁעָר
לְכֹן וְזֶה סִימְנוֹ בְּשִׁעָר צֹהֵב.

לויחזי כהנא ית מכתשא והא מחזזה
עמיק מן משפא ובה שער סמק דעדק
ויסאב יתה כהנא נתקא הוא סגירות רישא
או דקנא הוא:

כ"י • וְבוֹ שְׁעָר צֹהֵב • שִׁנְהַפֵּךְ שְׁעָר שְׁחֹר שָׁבוּ לְצֹהֵב. נִתָּק הוּא • כִּךְ שְׁמוֹ שָׁל נֹגַע (ת"כ) שְׁבִמְקוֹם שְׁעָר.

(כח) וְרָאָה אֶתֶּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִהְפָּד שְׁעָר לְכֹן בְּבִהְרֵת
וּמִרְאָה עִמָּק מִן־הָעוֹר צִרְעַת הִוא בְּמִכְנָה פִּרְחָה
וּטְמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נֹגַע צִרְעַת הִוא:

(כו) וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין־בְּבִהְרֵת שְׁעָר לְכֹן
וְשִׁפְלָה אֵינֶנָּה מִן־הָעוֹר וְהִוא כֹּהֵה וְהַסְּגִירוֹ הַכֹּהֵן
שִׁבְעַת יָמִים:

(כו) וְרָאָה הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אִם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה
בְּעוֹר וּטְמֵא הַכֹּהֵן אֹתוֹ נֹגַע צִרְעַת הִוא:

(כח) וְאִם־תִּחְתִּיף תַּעֲמֹד הַבִּהְרֵת לֹא־פָּשָׁתָה בְּעוֹר
וְהִוא כֹּהֵה שְׁאֵת הַמִּכְנָה הִוא וְטַהֲרוּ הַכֹּהֵן
כִּי־צִרְבַת הַמִּכְנָה הִוא:

(כט) וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בוֹ נֹגַע בְּרֹאשׁ אוֹ
בְּזָקָן:

(ל) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֹּגַע וְהִנֵּה מִרְאָהוּ עִמָּק
מִן־הָעוֹר וְבוֹ שְׁעָר צֹהֵב דָּק וּטְמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נִתָּק
הִוא צִרְעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקָן הִוא:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

וקשה דלמא לגופו אתא שייטמא בנתק
הגם שאינו מטמא בשאר נגעים,
ולעולם הלכין מטמא בקל וחומר הנזכר,
ומה גם שלא עשה התנא קל וחומר ומה
צדב וכי' עד שלקח בידו שהצדב
מטמא בנתק, מעתה הגם שאמר הכתוב
צדב בנתק עשה קל וחומר ללכין אם כן
במה סתרו באומרו תלמוד לומר:

אשה לאם גדל שער בזקנה שהיא
מטמא בנתקים: תורה ל
(ל) שער צהב. בתורת כהנים צהב,
צהב ולא ירק וכו', אוציא את כל
אלו ולא אוציא הלכין ודין הוא ומה
צהב שאינו סימן טמאה בנגעים סימן
טמאה בנתקים שער לכין שהוא סימן
טמאה וכו' תלמוד לומר צהב ע"כ.

כ"י • וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה וְגו'. הִצְרִיךְ לְפָרֵט
כָּאן אוֹ אִשָּׁה וְלֹא אָמַר אָדָם
וְאִשָּׁה בְּכָל־ל, לְצַד שְׁאִין לְאִשָּׁה זָקָן
יֵאמָר הָאֹמֵר שְׁלֹא דִּבְרֵי הַכְּתוּב אֵלָּא
בְּאִישׁ שִׁשְׁנוֹ בְּזָקָן, וְהִגַּם שִׁיֵּאמָר אָדָם
וְלֹא יֵאמָר אִישׁ תֵּאמָר שְׁבֹא לְרִבּוֹת
הַקָּטָן אוֹ לְמַעַט גּוֹיִם, וְלַעֲוֹלָם נִגְעֵי זָקָן
בְּאִשָּׁה לֹא מְטַמְּאָה תִּלְמוּד לומר או

(לא) וְכִי־רָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע הַנֶּתֶק וְהָיָה אִין מֵרָאֹהוּ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְשָׁחַר אִין בּוֹ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שְׁבַעַת יָמִים:

כ"י - וְשָׁחַר שָׁחַר אִין בּוֹ. הָא אִם הָיָה בּוֹ שָׁחַר שָׁחַר - טָהוֹר וְאִין צָרִיד לְהַסְגִּיר, שֶׁשָׁחַר שָׁחַר - סִמֵּן טָהֳרָה הוּא בְּנִתְקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר: "וְשָׁחַר שָׁחַר צִמַּח־בּוֹ וְגו'".

(לב) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהָיָה לֹא־פִשָּׁה הַנֶּתֶק וְלֹא־הָיָה בּוֹ שָׁחַר צָהָב וּמֵרָאָה הַנֶּתֶק אִין עִמָּךְ מִן־הָעוֹר:

כ"י - וְהָיָה לֹא־פִשָּׁה וְגו'. הָא אִם פִּשָּׁה, אִו הָיָה בּוֹ שָׁחַר צָהָב - טָמֵא.

(לג) וְהִתְגַּלַּח וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגַּלַּח וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית:

כ"י - וְהִתְגַּלַּח. סְבִיבוֹת הַנֶּתֶק. וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגַּלַּח. (ת"כ) מֵנִיחַ שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת סְמוּךְ לוֹ סְבִיב כְּדִי שִׁיְהֶא נִכָּר אִם פִּשָּׁה, שְׁאִם יִפְשֶׁה יַעֲבוֹר הַשְּׁעֵרוֹת וְיֵצֵא לְמָקוֹם הַגָּלוּת.

(לד) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהָיָה לֹא־פִשָּׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר וּמֵרָאֹהוּ אִינּוֹ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְטָהַר אֹתוֹ הַכֹּהֵן וּכְבֹּס בְּגָדָיו וְטָהַר:

(לה) וְאִם־פִּשָּׁה יִפְשֶׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר אַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ: לֵא וְאִם אוֹסֶפֶא יוֹסֵף נִתְקָא בְּמִשְׁכָּא בְּתַר דְּכּוּתֵּיהּ:

אור החיים על התורה - מהדורות בלוס, אברמוביץ

ופרש רמב"ם (נעלים פ"ז מ"א) שהוא מראה המערב מאדמיות וזיקות ע"כ. וראיתי לראב"ע ז"ל שפרש וזה לשונו בלשון ישמעאל קרוב מעין הלבן עד כאן נראה שיחשב כי לזה נתפסו הכתוב ואנו מבני גלות ישמעאל ואותו גון שקורין אותו ישמעאל כן הוא לבן דהוי קצת, וכפי זה הוא בהפך מפרוש התנאים, ובמחלה מכבודו אם באנו לחלק על רז"ל ולפרש מלות התורה בלשון ישמעאל היינו עושים תורת שקר, וכי בעורה זו שפרשו רז"ל בלשון הזה"ב ובפרושים כאלו נתן הרב יד לחכמי הדורות לולל בכבודו, וכל כמין פרוש זה ישתקעו הדברים ולא יאמרו: תורה לא

ואם תאמר אם כן נדון קל וחמר לטמא צהב בשאר נגעים על זה הדרך, ומה לכן שאינו מטמא בנתק מטמא בשאר נגעים צהב שמטמא בנתק מכאן שכן שטמא בשאר נגעים, ואולי כי ממה שהצריך למעט לכן בנתק יגיד שחש שלא לדון בקל וחמר וכן הנמנע שנעשה קל וחמר עד שנצדיק לומר שאין הצהב מטמא בשאר נגעים, ומעתה אין מקום לדון בהפך שהרי הכתוב העיד שאין צהב מטמא בשאר נגעים ממה שהצריך למעט לכן בנתק כנזכר והבן. ועין בפרשת מצרע י"ד מה שפילפלנו מזה בברייתא דשבוע פעמים האמור במצרע, ופרוש צהב אמרו בתורת כהנים וזה לשונם צהב וגו' ולמה הוא דומה לתבנית הזהב,

ונראה שדרך שת התנא היא ממה שאמר הכתוב צהב וטמא אותו ולא אמר וטמאו כמו שאמר בב' ובג' מקומות, ואמר אותו למעט הלכן על זה הדרך אותו פרוש הצהב הוא מטמא וכאלו אמר התנא תלמוד לומר צהב וטמא אותו, וכמו כן תמצא שדרש תנא בתורת כהנים כל אותו האמורים בפרשיות הקודמות ממה שלא אמר וטמאו, וטעם שלא באה תבת אותו בדברי התנא, לצד שעדין היה רוצה לדרש תבת דק שקדמה לה, ולא חש לטעות, כי אין דרך לפנות ימין ושמאל וסמך על המעין, ותמצא שאחר כך דרש התנא מעוט וטמא אותו נתק הוא ולא דרש בו אלא מעוט הוא ולא מעוט אותו, שהרי כבר דרשה בדרבננו:

שיעור יומי ליום שני ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - יג - פרשת תזריע-מצורע

כ"ג אַחֲרֵי טְהִירוֹת. אֵין לִי אֶלָּא פּוֹשָׁה לְאַחַר הַפִּטּוֹר, מִזֵּין אֶף בְּסוֹף שְׁבוּעָה רִאשׁוֹן וּבְסוֹף שְׁבוּעָה שְׁנִי? תְּלִמּוּד-לוֹמַר: "פּוֹשָׁה יִפְשָׁה".

(לו) וְרֹאיוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פָּשָׁה הַנֶּתֶק בָּעוֹר לֹא-יִבָּקֵר
הַכֹּהֵן לְשַׁעַר הַצֹּהֵב טָמֵא הוּא:

(לז) וְאִם-בְּעֵינָיו עָמַד הַנֶּתֶק וְשַׁעַר שְׁחֹר צִמַּח-בּוֹ
נִרְפָּא הַנֶּתֶק טָהוֹר הוּא וְטָהֲרוּ הַכֹּהֵן: ס

כ"ג אַחֲרֵי שְׁחֹר. מִזֵּין אֶף הִירָק וְהָאֵדָם שְׁאִינוּ צָהִיב? תְּלִמּוּד-לוֹמַר: "וְשַׁעַר". וְלִשׁוֹן "צָהִיב" דּוּמָה לַתְּכֵנִית הַזֶּהָב, "צָהִיב", כְּמוֹ "זָהָב", אֹרֶפֶל-א

(לח) וְאִישׁ אִוְ-אִשָּׁה פִּי-יָהִיָּה בְּעוֹר-בִּשְׂרָם בְּהִרְתָּ
בְּהִרְתָּ לְבִנְתָּ:

כ"ג אַחֲרֵי בְּהִרְתָּ. חֲבִיבִירוֹת.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

בתורה שבכתב וזו היא עבודת בני ישראל עמלי תורה ללבש ההלכות שנאמרו למשה בסיני והדרשות כלן יתנו להם מקום בתורה שבכתב, ולזה תמצא באו התנאים וחרבו תורת כהנים וספרי וכו' וכל דרשותם בכתובים אינם אלא על פי ההלכות והלבישום בתורת ה' תמימה שבכתב, ואחריהם ועד היום זו היא עבודת הקדש בני תורה לדיק המקראות ולישבם על פי המקראים שהם תורה שבפעל פה, וזו היא עבודת התורה הנקראת ארץ החיים, וענין זה לא נמסר למשה כלל לדעת כל תורה שבפעל פה היכן היא כלל רמוזה בתורה שבכתב, ולזה אמרו ז"ל שדרש רבי עקיבא דרשות שלא ידעם משה, אין הכונה שלא ידע משה עקרון של דברים הלא ממנו הכל אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחפש, אלא שלא ידע סמיכתם ודיקסם היכן רמוזים בתורה, וזה לך האות מה שלפנינו שדרש הלל מהכתוב ההלכה שנאמרה למשה בעל פה ולא גלה ה' למשה עקרה בכתוב ובא הלל ודרשה, ודברים אלו נכונים הם: תורה לח

שהוא טהור, כי אין זו אלא דחיה ותצדק להם ברור האמת שפך באה הלכה, אבל אחר שהדין שאנו קובעים ביהור הוא הלכה, יותר נבחר לומר לזה נתפון מלדחות דחיות. וזה כלל נכון בפרוש התורה. וראיתי לישוב מאמרי ר"ל שאמרו (ויקד פכ"ב) שלא היה דבר שלא נמסר למשה בסיני, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחפש, ואמרו במקום אחר (במד"ר פ"ט) כי רבי עקיבא היה דורש מה שלא ידע משה כאמרו הדברים עשיתים אעשה לא נאמר וכו' יעין שם דבריהם, וכן כמה מאמרים שדומים לזה. ונראה כי ישוב המאמרים הוא. כי הן אמת שקל דבר תורה נאמר למשה ואין חכם יכול לדעת יותר ממנו שידע משה, והגם שתצדק כל דורות ישראל מיום מתן תורה עד שתמלא הארץ דעה אין חדוש שלא ידעו משה, אבל ההפך הוא כי משה נתן לו ה' תורה שבכתב ותורה שבפעל פה, והנה האדון ברור הוא בהקמתו ותבדוק רשם בתורה שבכתב כל תורה שבפעל פה שאמר למשה, אבל לא הודיע למשה כל מה שנתן לו בעל פה היכן הוא רמוז

(לו) טָהוֹר הוּא וְטָהֲרוּ הַכֹּהֵן. בתורת כהנים אמרו טהור, יכול יפטר וילך לו תלמוד לומר וטהרו, יכול אם אמר בהן על טמא טהור יהיה טהור תלמוד לומר טהור וטהרו, ועל דבר זה עלה הלל עליו השלום מבבל (ירושלמי פסחים פ"ו ה"א), משמע שלא היה יכול להכריחם מהפסוק עד שעלה לארץ ישראל וקבל שכן הוא ההלכה כמו שדרש הוא, וצריך לדעת כמה היו החולקים עליו מישבים הכתובים: ונראה כי טהור וטהרו צריכין לדון שלא יפטר וילך לו אלא עד שיאמר לו הכהן טהור אתה, שזולת טהור הייתי אומר כי לצד שאינו יודע יבוא בהן ויודיענו כי הכהן הוא הבקי בהלכות אלו ותורה יבקשו מפיהו, ולעולם אם ידע הוא שהוא בהק יפטר וילך תלמוד לומר טהור הוא וטהרו, ואין הכרח לדרשת הלל עד שעלה לארץ ישראל וידע שכן באה ההלכה, מעתה נחזור לקבל ההלכה בכתוב על זה הדרך טהור הוא ונקא אם הוא כפי האמת טהור כנה הוא שיועילו דברי הכהן אבל אם אמר על טמא טהור לא יועיל, ולא תקשה דלמא נתפון הכתוב באמרו טהור אפילו ידע הוא

(לט) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה בְּעוֹר-בְּשָׂרָם בַּהֶרֶת בַּהֹת לִבְנֵת בֶּהֱקָה הוּא פָּרַח בְּעוֹר מְהוֹר הוּא: ם

כ"י - פהות לבנת. שאין לבן שלקח עז אלא בכה. | רש"י, בין חברבורות אדמימותו, קרוי בהק, כאיש בהק. כמין לבן הנראה בבשר אדם אדם, שקורין עדשן שבין עדשה לעדשה מבהיק הכשר בלבן צח.

♦ יום שלישי א' אייר ♦

(מ) וְאִישׁ כִּי יִמְרֹט רֹאשׁוֹ קִרַּח הוּא מְהוֹר הוּא: | מוגבר ארי יתר שער רישה קרח הוא דכי הוא:

כ"י - קרח הוא מהור הוא. מהור מטמאת נתקין, | אלא בסימני נגעי עור בשר: בשער לבן, ומחיה שאינו נדון בסימני ראש וזקן, שהם מקום שער, ופשיזון.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 93)

שאינו נדון בסימני ראש וזקן. . אלא בסימני נגעי עור | השער, היינו שנגע בראש או בזקן ענינו נשירת שער. בשר (רש"י יג, מ) אינו מפרש שבה ללמוד ש"ימרט ראשו" אינו מטמא. ונמוקו עמו: על "נתק הוא" מפרש רש"י "כך שמו של נגע שבמקום שער", היינו שהנגע אינו נוצר מנשירה וזקא (ודלא כהרמב"ן, שכתב "שנתק משם ומכאן שער", היינו שנגע בראש או בזקן ענינו נשירת שער). ומכיון שנשירת שערות אינה נגע, אין סביר לומר ש"ימרט ראשו" הוא סמן טמאה, ואין צורך לשלל את זה; אלא הכתוב מלמד דינו של נגע שנולד במקום זה.

(מא) וְאִם מִפֹּת פָּנָיו יִמְרֹט רֹאשׁוֹ גִּבַּח הוּא מְהוֹר הוּא: | מא ואם מלקבל אפוהי יתר שער רישה גלוש הוא דכי הוא:

כ"י - ואם מפאת פניו. משפוע קדקד כלפי פניו, קרוי "גבחת", ואף הצדעין שמכאן ומכאן בכלל, ומשפוע קדקד כלפי אחוריו קרוי "קרחת".

(מב) וְכִי-יִהְיֶה בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בַּגִּבַּחַת נֹגַע לִבָּן אֲדָמָה צִרְעַת פִּרְחָת הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בַּגִּבַּחַתוֹ: | מב וארי יהי בקרחותה או בגלושיתה מכתש חור סמוק סגירות סגיא היא בקרחותה או בגלושיתה:

כ"י - נגע לבן אדמדם. פתוף. מנין שאר המראות? | מראות ונדון בשני שבועות, ולא כמראה צרעת האמור בשחין ומכנה, שהוא נדון בשבוע אחד, ולא הצרעת האמור בפרשת 'עור בשר': "אדם כי-יהיה בעור-בשרו". ומהו אמור בו? שטמא בארבע מראות: שאת ותולדתה, בהרת ותולדתה.

(מג) וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהֵנָּה שְׂאֵת-הַנֶּגַע לִבְנֵה אֲדָמָה בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בַּגִּבַּחַתוֹ כְּמִרְאֵה צִרְעַת עוֹר בְּשָׂר: | מג ויחזי יתה פהנא והא עמיק מכתשא חורא סמקא בקרחותה או בגלושיתה פמחזי סגירותא משך בסרא:

(מד) אִישׁ-צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא יִטְמְאוּנוּ הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ נֹגְעוֹ: | מד גבר סגיר הוא מסאב הוא סאבא וסאבא פהנא ברישה מכתשא:

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

(מד) צרוע הוא טמא הוא. נראה | בפרט מהור הוא שכתבנו בסמוך, וכן הוא מקבץ ביותר כי אמר צרוע לפרש הפסוק בדרך שפרש הלל

כ"י - בראשו נגעו • אין לי אלא נתקין, מנין לרבות? לרבות את כלן. על כלן הוא אומר: "בגדיו יהיו שאר המנגעים? תלמוד לומר: "טמא וטמאנו",

(מו) והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל-שפם יעטה וטמא | טמא יקרא:

כ"י - פרמים • קרועים • פרוע • מגדל שער • ועל-שפם יעטה • כאכל • שפם • שער השפתים, גרינון בלע"ז. וטמא טמא יקרא • משמיע שהוא טמא, ויפרשו ממנו (מ"ק ה).

(מו) כל-ימי אשר הנגע בו וטמא טמא הוא בדר ישיב מחוץ למחנה מושבו: •

כ"י - בדר יושב • שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו. ואמרו רבותינו: מה נשתנה משאר טמאים לישיב בדר? הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל. מחוץ למחנה • חוץ לשלש מחנות (פסחים טז).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 12 עמ' 39)

הואיל והוא הבדיל בלשון הרע • . אף הוא יבדל (רש"י יג, מו) כתב בספר 'מאור עינים': השם-יתברך מקבל תענוג מפל אחד מישאל, אפלו מרשע גדול • . וכשמדבר לשון הרע על אחד מישאל, אפלו מרשע גדול • . ומהפך מענג לנגע. לכן שכו מדה כנגד מדה - נגעים באים עליו.

(מו) והבגד פיהיה בו נגע צרעת בבגד צמר או בלבוש צמר או בלבוש פתן: •

אין לו טמאה, וכפל לומר טמא הוא למעט אם אמר על הטהור טמא כי דוקא זה שטמא הוא כפי האמת הוא שוטמאנו הכהן אכל אם היה טהור ואמר לו טמא אין זה טמא אלא טהור, וטעם שפפל טמא וטמאנו, דרשו בתורת כהנים לרבות כל הטמאות שצריכין מפי כהן: צרוע הוא. ולא אמר צרעת הוא, אולי כי לצד שה' ולול בו כל כך שהפריח צרעת בקרחו ובגבחתו זה יגיד כי טמאתו מרבה משאר נגעים הבאים בהצנע, כי ה' יחוש על כבוד הבריות, וזה מעשיו מוכיחות כי נמאס בעיני ה' ויסרו נגע כזה רחמנא לצלן. ולזה גמר אמר בראשו נגעו לתת טעם לקריאתו בן איש צרוע וגו' כי בראשו נגעו: תורה מה (מו) כל ימי. פרוש כל זמן שנגעו בו שהוא עונו כמו בן ישאר בטמאת צרעתו והוא אומר וטמא פרוש יעמד בטמאתו. ואמרו טמא הוא פרוש על דרך אומרם (רמיהב) תיסרף רעתך, שאין ה' ברוך הוא מטמאו אלא טמא הוא מעצמו לצד פעלתו ואין ה' עושה לו דבר, וכן הוא אומר (איכה ג) מה יתאוונן אדם חי גבר על חטאו ודרשו ז"ל (ילקוט תר"ט) יעין שם דבריהם. ועין מה שכתבתי (בראשית ד' ט) בפסוק הלא אם תיטיב שאת: תורה מו (מו) והבגד וגו'. אומרם וא"ו החבור, דרש רבי יוסי הגלילי (פתי"ג) וזה לשונו מחוץ למחנה מושבו והבגד למד על הבגדים שהם טעונים שלוח חוץ לשלשה מחנות, ואמרו עוד שם אין לי אלא צמר ופשתים המיוחדים מנין לרבות הכלאים תלמוד לומר והבגד וגו'. וקשה דלמא לא בא רבוי וא"ו והבגד אלא או להסמיכו לדין שלוח חוץ לשלשה מחנות או לרבות כלאים.

ואולי כי דרשת רבי יוסי הגלילי היא מנא"ו, ודרשת רבוי כלאים מה"א של והבגד ממה שלא אמר ובגד: בבגד צמר או בבגד וגו'. צריך לדעת למה אמר או ולא הספיק לומר בבגד צמר ובבגד פשתים ומה גם לדברי הרב בעל קרבן אהרן שפרש שטעם שהצריך לרבות כלאים לצד שאמר הכתוב או שחלקם כל אחד לבדו תגדל הקשאי שלא היה צריך לכתב לא או ולא רבוי והבגד, ועוד תגדל הקשאי שאמרו שם בתורת כהנים יכול יהיו מטמאין בין צבועים בין שאינם צבועים תלמוד לומר בבגד צמר או בבגד פשתים מה פשתים כבדיתו אף צמר כבדיתו ע"כ, קשה הלא הכתוב אדרבה הכחיש זה ממה שאמר או חלקם לומר שאין ללמד צמר מפשתים: ונראה כי צריך הכתוב לומר או שלא

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

(מה) או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור
או בכל־מלאכת עור:

לפשתים ולצמר. של פשתים, או של צמר. או בעור. זה עור שלא נעשה בו מלאכה.

(טז) והיה הנגע ירקרק, או אדמדם בפגד או בעור או בשתי או בערב או בכל־כלי־עור נגע צרעת הוא והראה את־הכהן:

לִי יִרְקַק. יִרְקַק. יִרְקַק שְׂבִירָקִין. אֲדָמָדִם. אֲדָם שְׁבִירָקִים.

(ז) וראה הכהן את־הנגע והסגיר את־הנגע שבעת ימים:

(ח) וראה את־הנגע ביום השביעי כי־פשה הנגע בפגד או בשתי או בערב או בעור לכל אשר־יעשה העור למלאכה צרעת ממארת הנגע טמא הוא:

לִי צֶרַעַת מִמְאֲרֶת. לְשׁוֹן "סלון ממאיר" (יחזקאל כח) פוּיִנְט"ש בַּלְע"ז. וּמְדַרְשׁוֹ: 'תֵּן בּוֹ מְאָרָה, שְׁלֹא תִהְיֶה הַיִּמְנָה'.

(ט) ושרף את־הפגד או את־השתי, או את־הערב בצמר או בפשתים או את־כלי־העור אשר יהיה בו הנגע כי־צרעת ממארת הוא פֶּאֶשׁ תִּשְׂרֹף:

אור החיים על התורה - מהדורת בלוט, אברמוביץ

הבגדים לצד שהחלטו הוא כליונו אם בפעם ראשונה יחלט אם כן אין תרופה לבעל תשובה לשוב על חטא שצרעת זה בא בעבורו, וכבר קדם לנו כי לא יחפץ ה' בהפסד וכליון ממון אדם, צא ולמד מה שדרשו ז"ל (תרי"ב, נגעים פ"ב מה) בפסוק וצוה הכהן ופנו את הבית שהקב"ה חס אפלו על ממון הבזוי של הרשעים, אשר על כן אין לך נגע בפגדים שיהלל בפעם אחר, מה שאין כן האדם שישנו בתשובה ותקון גם אחר החלטו שיהי אינו נאבד בהחלטו אלא נבדל ובשובו יוסר ממנו הנגע וטהר לוה ישנה לצרעת חלוטה בפעם ראשונה, וישרים דרכי ה': תורה נא חסלת פרשת תזריע

כדברי בעל קרבן אהרן אם כן תבת או תבוא בה הסבךא שפסקה בין הצמר ובין הפשתים לכל דבר שלצד זה הצרף הכתוב לרבות וכן הצדיק הכתוב כי או פסקה, מעתה אין מקום לומר מה פשתים כבדיתו והלא או אפסקיה (והבן: תורה מה)
(ז) וראה הכהן וגו' והסגיר. צריך לדעת מה טעם שנה הכתוב משפט צרעת הפגד ממשפט צרעת אדם, שצרעת אדם שנה בלא הסגר כשהיא צרעת וצרעת הפגד הגם שהיא צרעת כמו שאמר הכתוב נגע צרעת היא אף על פי כן לא צוה שישמאנו הכהן אלא יסגירנו, ונמצא כפי זה מחשיב הכתוב בגדי אדם מאדם עצמו, ונראה כי

יטעה אדם לומר שלא יטמא בנגעים אלא בגד של שניהם על זה הדרך בגד צמר ובגד פשתים עמו תלמוד לומר או, אם כן תבת או צריכה לעצמה ואינה מעכבת סמיכות צמר לפשתים, וזה הוא שעור הכתוב בגד צמר ולאו דוקא צמר אלא הוא הדין אם יהיה בגד פשתים שניהם שוים בדיו, ולזה דרשו מה פשתים כבדיתו, פרוש שאין דרך בני אדם לצבוע בגדי פשתים אף צמר וכו', ומה שהצריך לרבות בלאים מוהבגד לא לצד הטעות שביבא מתבת או כמו שהשב בעל קרבן אהרן אלא לצד שלא אמר הכתוב אלא צמר ופשתים, בלאים מנין לנו לומר, ואם היינו אומרים שהצריך לצד שאמר או

תלמוד-לומר: "בצמר או בפשתים"? להוציא את האמרי'ות שבו, שהן ממין אחר (פסחים סח). אמרי'ות, לשון שפה, כמו אמרא.

כ"י - בצמר או בפשתים. של צמר או של פשתים, זהו פשוטו. ומדרשו: יכול יביא גדי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו? תלמוד-לומר: "הוא באש תשרף" - אינה צריכה דבר אחר עמה. אם-כן, מה

נ"אם יחזי כהנא והא לא אוסף מקטשא בלבושא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דמשף:

(ג) ואם יראה הכהן והנה לא-פשה הנגע בבגד או בשתי או בערב או בכל-כלי-עור:

נ"אם יחזי כהנא ויחזירי'ו ית די ביה מקטשא ויסקרגה שבעת יומין תננינא:

(גד) וצוה הכהן ויכבסו את אשר-בו הנגע והסגירו שבעת-ימים שנית:

כלו טעון כבוס? תלמוד-לומר: "הנגע". הא כיצד? יכבס מן הבגד עמו.

כ"י - את אשר-בו הנגע. יכול מקום הנגע בלבד? תלמוד-לומר: "את אשר-בו הנגע". יכול כל הבגד

♦ יום רביעי ב' אייר ♦

נ"אם יחזי כהנא בטר דחזירי'ו ית מקטשא והא לא שניא מקטשא מן פד היה ומקטשא לא אוסף מסאב הוא בנורא תוקדנה תברא היא בשחיקותה או בחדותה:

(גה) וראה הכהן אחרי הכבס את-הנגע והנה לא-הפך הנגע את-עיניו והנגע לא-פשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת הוא בקרחתו או בגבחתו:

ומפני ה'מדרש' שהצרך לגזרה-שה: מנין לפריחה בבגדים שהיא טהורה? נאמרה "קרחת וגבחת" באדם, ונאמרה "קרחת וגבחת" בבגדים. מה להלן פרח בכלו - טהור, אף כאן פרח בכלו - טהור, לכך אחזי הפתוב לשון "קרחת וגבחת". ולענין פרושו ותרגומו, זהו משמעו: קרחת - לשון 'שנים, וגבחת - לשון חדשים, כאלו נכתב באחריתו או בקדמותו, שהקרחת לשון אחרים והגבחת לשון פנים, כמו שכתוב: "ואם מפאת פניו וגו'", והקרחת, כל ששופע ויורד מן הקדקד וילאחרי'ו, כך מפרש ב'תורת כהנים'.

כ"י - אחרי הכבס. לשון העשות. לא-הפך הנגע את-עיניו. לא הבהה ממראיתו. והנגע לא-פשה. שמענו, שאם לא הפך ולא פשה, טמא. ואין צריך לומר לא הפך ופשה. הפך ולא פשה, איני יודע מה יעשה לו? תלמוד-לומר: "והסגיר את הנגע", מפל-מקום, דברי רבי יהודה. ויחזירי'ו ויכבסו אומרים וכו', כדאיתא ב'תורת כהנים', וימזתי'ה פאן לישב המקרא על אפניו. פחתת הוא. לשון גמא, כמו (שמואל ב י'): "באחת הפחתים", כלומר שפלה היא, נגע שמראיו שוקעין. בקרחתו או בגבחתו. בתרגומו: בשחיקותה או בחדותה. קרחתו. שחקים ישנים.

נ"אם חזא כהנא והא עמיא מקטשא בטר דחזירי'ו יתה ובעז יתה מן לבושא או מן משכא או מן שתיא או מן ערבא:

(גו) ואם ראה הכהן והנה פחה הנגע אחרי הכבס אתו וקרע אתו מן-הבגד או מן-העור או מן-השתי או מן-הערב:

כ"י - וקרע אתו. וקרע מקום הנגע מן הבגד וישרפנו.

נ"אם תתחזי עוד בלבושא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דמשף סגיא היא בנורא תוקדנה ית די ביה מקטשא:

(גז) ואם-תראה עוד בבגד או-בשתי או-בערב או בכל-כלי-עור פחתת הוא באש תשרפנו את אשר-בו הנגע:

כ"י - פחתת הוא. דבר החוזר וצומח. באש תשרפנו. את כל הבגד.

נה) וְהִבָּגַד אֶת־הַשָּׂתִי אֶת־הָעָרֶב אֶת־כָּל־כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר תַּכְבֵּם וְסָר מֵהֶם הִנָּגַע וְכַבֵּם שְׁנִית וְטָהַר:

נח וּלְבוּשָׂא או שְׂתִינָא או עֲרֵבָא או כָּל מֵאן דְּמִשְׁקֵי דִּי יִתְחַוֵּר וְיַעֲדִי מִנְהוֹן מִקְתָּשָׂא וְיִצְטַבַּע תְּנִינֹת וְיִדְבְּי:

נח"י וְסָר מֵהֶם הִנָּגַע • אִם פֶּשַׁעֲכִסוּהוּ בַּתְּחִלָּה עַל־פִּי כֹהֵן, סָר מִמֶּנּוּ הִנָּגַע לְגִמְרִי. וְכַבֵּם שְׁנִית • לְשׁוֹן טְבִילָה. תְּרַגְמוּ שֶׁל 'כְּבוּסִין' שֶׁבְּפִרְשָׁה זֶה לְשׁוֹן לְבוּן:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז עמ' 93)

לְשׁוֹן 'טְבִילָה', הֵינּוּ שְׂשִׁינֵיהֶם מְטַהְרִים אֶת הַבָּגָד: הֵרָאשׁוּן מִסִּיר אֶת הַנֶּגַע, וְהַשְׂנִי אֶת הַטְּמֵאָה. אִךְ אִם הוּא לְשׁוֹן 'לְבוּן' – נִמְצָא שֶׁהֵרָאשׁוּן כָּלֵל לֹא טָהַר אֶת הַבָּגָד, רַק הַשְׂנִי.

לְשׁוֹן טְבִילָה (רש"י יג, נח) אָפְשָׁר לְבַאֵר אֶת הַמִּטְרָה שֶׁל כְּבוֹס זֶה בְּשְׁנֵי פָנִים. א. הַסֵּרֶת הַנֶּגַע, וּלְפִי זֶה מִשְׁמַעוּתָהּ – לְבוּן. ב. הַסֵּרֶת טְמֵאֹת הַנֶּגַע שֶׁהִתְפַּשְׁטָה בְּכָל הַבָּגָד, וְאִזּוּ מִשְׁמַעוּתָהּ – טְבִילָה. וּמִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר "וְכַבֵּם שְׁנִית" מִשְׁמַע שֶׁהוּא בָּא בְּהִמְשָׁךְ לְרֹאשׁוֹן וְיֵשׁ לָהֶם תֵּכֵן דּוּמָה. לְכֵן מִפְּרֹשׁ

נט דָּא אורִינָא דְּמִקְתָּשׁ סְגִירוּ בְּלְבוּשׁ עֲמַר או כְּתֵנָא או שְׂתִינָא או עֲרֵבָא או כָּל מֵאן דְּמִשְׁקֵי לְדִבּוּתָהּ או לְסִבּוּתָהּ: פ פ פ

נח) וְזֹאת תֹּרַת נִגְע־צִרְעַת בְּגֵד הַצֹּמֵר, או הַפְּשִׁתִּים או הַשָּׂתִי או הָעָרֶב או כָּל־כְּלִי־עוֹר לְטָהָרוֹ או לְטַמְּאוֹ: פפפ

ס"ז פסוקים, בני"ה סימן. חסלת פרשת תזריע

א ומליל יי עם משה למימר:

יד (א) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

ב דָּא תְּהִי אורִינָא דְּסִגִּירָא בְּיומָא דְּדִכּוּתָהּ וְיִתְחִי לָנוּ כְּהֵנָּא:

(ב) וְזֹאת תִּהְיֶה תֹרַת הַמִּצְרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוֹבָא אֶל־הַכֹּהֵן:

נח"י וְזֹאת תִּהְיֶה תֹרַת הַמִּצְרָע וְגו' • (מגילה כא) מלמד, שאין מטַהֵרִין אוֹתוֹ בְּלִילָה.

אור החיים על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

לְשׁוֹן הָרַע לָזֶה תִּהְיֶה תֹרַתוֹ זֹאת לְהִבִּיא צִפְרִים הַמִּצְפָּצִים דְּגִמְתוֹ: עוֹד נִרְאֶה לְפָרֵשׁ עַל זֶה הַדֶּרֶךְ לְהִיּוֹת שֶׁהַצִּרְעַת כְּפִי הַטָּבַע תְּכַנְתּוֹ תִּתְּנֶה מַעֲפָשׁוֹת וְזוּהוּם הַגּוֹף וְתִגְבֹּרַת הַמֶּרֶה אֲשֶׁר תִּתְּגַבֵּר בְּאֶדָם וְעוֹשֶׂה רֶשֶׁם בְּבִשְׂרוֹ, וְדָבָר זֶה יִסּוּכְבְּנוּ הַעֲצָבוֹן וְצִרּוֹת הַלֵּב וְשִׁמְמוֹן הַשִּׁכָּל, וְהִרְפוּאָה הַטְּבָעִית לָזֶה הוּא הִרְחַקַת הַעֲצָבוֹן וְעִנְיָנִים הַמְּרַחֲבִים לְבוֹ שֶׁל אָדָם וּמִשְׁמָחוֹת אוֹתוֹ, וְהִנֵּה כְּבוֹא נֶגַע צִרְעַת עַל הָאָדָם יְכוּל אָדָם לֹמַר כִּי חָלִי טָבָעִי הוּא אֲשֶׁר יִקְרָה לְהָאָדָם, וּבִאֲמַר לוֹ כִּי הוּא זֶה בְּשִׁבִּיל לְשׁוֹן הָרַע לֹא יֵאֱמִין וְלֹא יִצְדִּיק הַדְּבָרִים, לָזֶה נִתְחַכֵּם אֶל עֲלִיוֹן וְצִנָּה שִׁיִּסְגֵּר הַמִּצְרָע בְּדֶרֶךְ יֵשֵׁב וּבְגִדָיו יִהְיוּ פְּרָמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פְּרוּעַ וְעַל שִׁפְסָף יַעֲטֶה, וְדְבָרִים אֵלּוּ הֵם

וְדָרַשׁ מִמֶּנָּה לְמַעַט לְקִיחַת צִפְרִים בְּיוֹם, הַטַּעַם, לְצַד שֶׁקִּדְמָה לְזַכְרוֹן הַטְּהָרָה וְזַכְרוֹן בְּיוֹם מַעַט בְּשִׁנְיָהֶם, שֶׁאִם לֹא הִיָּתָה כְּפִי ה' לְמַעַט אֲלֵא בְּאַחַת מֵהֵנָּה הִיָּה לוֹ לְהַסְמִיךְ הַמַּעֲט לְאַחַד עַל זֶה הַדֶּרֶךְ תֹּרַת הַמִּצְרָע זֹאת תִּהְיֶה בְּיוֹם, וְאִזּוּ יִהְיֶה הַמַּעֲט עַל בְּיוֹם וְלֹא עַל תֹּרַת הַמִּצְרָע אִם צִרְיָא בְּבֵית עוֹלָמִים. או יֵאֱמַר עַל זֶה הַדֶּרֶךְ בְּיוֹם טְהָרַת הַמִּצְרָע זֹאת תִּהְיֶה תֹרַתוֹ, וְאִזּוּ הִיָּה הַמַּעֲט עַל הַקְּרִבּוּת וְלֹא עַל בְּיוֹם, וְאִין בְּסִדֵּר זֶה תּוֹסֶפֶת אֶפְלוֹ אוֹת אַחַת. וּבְדֶרֶךְ דְּרָשׁוּ (וְיִקְרָא פס"ב) מִיִּתּוֹר הַכְּתוּב וְזֹאת תִּהְיֶה תֹרַתוֹ שֶׁל מוֹצִיא שֵׁם רַע וְצִרְיָה לְדַעַת לָמָּה רָמַז הַדְּבָר בְּמִקּוֹם זֶה בְּזֶמַן טְהוֹרָה. וְנִרְאֶה כִּי לְצַד שֶׁבֶּא הַכְּתוּב לֹמַר הִבָּאת צִפְרִים לָזֶה הַקָּדִים לְתַת טַעַם כִּי לְצַד שֶׁחֲטָאוּ הוּא בְּשִׁבִּיל

(ב) וְזֹאת תִּהְיֶה תֹרַת. כָּל הַכְּתוּב מִיִּתּוֹר, שֶׁלֹּא הִיָּה לוֹ לֹמַר אֲלֵא כִּי יִסְתַּר הַמִּצְרָע וְהוֹבָא אֶל הַכֹּהֵן וְגו'. וּבְתוֹרַת כְּהִנִּים דְּרָשׁוּ תִּבְתּ זֹאת לְמַעַט טְהָרַת הַמִּצְרָע בְּכִמָּה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֲלֵא בְּבֵית עוֹלָמִים, וְתִבְתּ תִּהְיֶה לְרַבּוֹת שִׁיטְהִירוּ מִצְרָעִים בְּזֶמַן הֵנָּה, וּכְמַעֲשֵׂה רַבִּי טַרְפוֹן (וְדוּשְׁלֵמִי פ"ב ה"ב. ת"כ פסוק ד') שֶׁהִרְאָה מִקָּל שֶׁטָּהַר בּוֹ מִצְרָעִים בְּזֶמַן הֵנָּה, וְתִבְתּ תֹּרַת לֹמַר שֶׁהֵגַם שֶׁחָלַק בְּטַמְּאֹת מִצְרָעִי שִׁישׁ לוֹ מִחֶלֶט בְּרִאֲיָה כֹהֵן פָּעַם רֹאשׁוֹנָה וְיֵשׁ בְּהִסְגֵּר שְׁבוּעַ וּכְדוּמָה אִף עַל פִּי כֵן תֹּרַת מִצְרָע אַחַת הִיא וְתִבְתּ בְּיוֹם לֹמַר שֶׁאִין טְהָרַת מִצְרָע אֲלֵא בְּיוֹם וְלֹא בְּלִילָה, וְאִמְרוּ יְכוּל אִף לְקִיחַת צִפְרִים וְכו' תִּלְמוּד לֹמַר זֹאת עַד כָּאן. הִנֵּה תִבְתּ זֹאת דְּרַשׁ מִמֶּנָּה לְמַעַט טְהָרַת מִצְרָע בְּכִמָּה

הלימוד המיוחד שטהרת המצורע נעשית ביום

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו

זאת תהיה תורת המצורע וגו', מלמד שאין מטהרין אותו בלילה (יד, ב. ובפירוש רש"י) והקשו במפרשים: מדוע הצרכנו ללימוד מיוחד שאין מטהרין המצורע בלילה, והרי טהרת המצורע פוללת הבאת קרבן, ואין מקריבים קרבנות בלילה, כדדרשינן ב'תורת כהנים' על הפסוק (צו ז, לח) "ביום צותו" – שכל הקרבנות כשרים רק ביום. ויש לומר שבפשטות הכתובים, אין תיבת יום שוללת הלילה, וכדחינו במעשה בראשית "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד". ועוד, שעל מפת בכורות שהיתה בלילה, פתוב "ביום הכותי כל בכור". ואם כן בדרך הפשט, שהיא דרכו של

רש"י, אין מקום ללימוד מ"ביום צותו", ולכן הוצרך רש"י ללימוד מיוחד בפירוש המצורע. וידיק שפיר מזה שבדבור-המתחיל, מעתיק רש"י התיבות "זאת תהיה תורת המצורע", ואילו לתיבת "ביום" (שלכאורה ממנה נלמד שאין מטהרין בלילה) רמז רש"י ב"גו" – פיון שפנ"ל, מתבת "ביום" לבדה אין ללמוד (בפשוטו של מקרא) שאינו בלילה. ורק שפסוק זה נתיחד, שבו נדרשות כל התיבות למשמעותן המיוחדת, ולכן נדרשת גם תיבת "ביום" כאן ל"ביום ולא בלילה". [יעניין בפנים השיחה הדיוקים בשאר התיבות].

גם הנמוך ביותר מובא אל הכהן

זאת תהיה תורת המצורע . . והובא אל-הכהן: ויצא

הכהן אל-מחוז למחנה (יד, ב-ג)

ולכאורה צריך ביאור לשון הכתוב "והובא אל הכהן", שהרי נאסר על המצורע להכנס למחנה ישראל, והיאך יבוא אל הכהן, ואכן המושך הכתוב הוא "ויצא הכהן" – שבא אל המצורע "מחוז למחנה". כן צריך ביאור הלשון "והובא", ולא נכתב "ובא".

והביאור בזה בדרך החסידות:

עונשו של המצורע לישב בדרך מחוז למחנה, מגיע מחמת חטאו החמור שדבר לשון-הרע (רש"י תזריע יג, מז), ואם כן הימצאותו מחוז למחנה היא בגלל שבדרךגתו הרוחנית

נמצא הוא מחוז לגבול הקדושה. וגם על יהודי הנמצא במצב כזה, מבטיחה התורה שסופו לעשות תשובה. וזהו הרמז בלשון "והובא אל הכהן" – שמשמעותו שייבא בעל-כורחו, דכיון שהקב"ה יערה עליו רוח ממרום, ודאי שישבו אל המחנה.

וכיון שסוף-כל-סוף רצון ה' הוא שתהיה התשובה מפנימית של המצורע, לכך נאמר "ויצא הכהן", שאף שתחלת התשובה היא בדרך מתנה מלמעלה, המרוקמת את המצורע "אל הכהן", הרי שהעבודה אחר-כך היא להמשיך את הקדושה "החוצה", לדרךגת האדם כפי שהוא מצד-עצמו, וזהו הרמז בכך שהכהן יוצא אל המצורע.

גויפוק כהנא למכרא למשריתא ויחזי כהנא והא אתפי מכתש סגירתא מן סגירתא:

(ג) ויצא הכהן אל-מחוז למחנה וראה הכהן והנה

נרפא נגע-הצרעת מן-הצרוע:

ז"ל אל-מחוז למחנה . חוץ לשלש מחנות שנשתלח שם בימי חלוטו.

שיחשב אדם שהכתוב קראו טהור במה שהוסר נגעו ואין תנאי בדרך, לזה אמר והובא וגו' פירוש חדא ועוד, טהרתו, והובא אל וגו'. ורז"ל אמרו (ה"ט) שלא ישהה. וטעם אומרו והובא ולא אמר וקא. אולי שיחבוהו בית דין או תוקפו כהן לבוא, וכמו כן מה שאמר הכתוב נגע צרעת וגו' והובא אל הכהן וכו' לומר שיחבוהו לבוא אם נתעצל: תורה ג

רע, והפרת הדבר והוכחתו ביום טהרתו, שהגם שעשה דברים נגדיים לחלוטו כנזכר אף על פי כן נטהר, בזה ידע כי תורת לשונו הרע הוא זה ולא מקרה הטבעי בחושבי מחשבות אנו וישמר פיו ולשונו, והוא מה שגמר אמר נרפא נגע הצרעת מן הצרוע פירוש מן הצרוע באה רפואתו ששב ורפא לו: והובא וגו'. הצרך לומר והובא וגו', לצד שאמר ביום טהרתו חש

כפי הטבע נגדיים לרפואת סבת הנגע ואדרבה יולידו הנגע מחדש, וכאשר יראה האדם שהגם שעשה דברים אלו שהם נגדיים אף על פי כן על ידי שהורה תשובה והתודה חטאתו כי בעינו אשר פשט לשונו גלה הנגע את עינו וישוב מחטאתו ויטהר לשונו ויראה כי הפך הנגע את עינו בזה ידע ויוכיח הוכחה ברורה שלא בא לו הנגע אלא לצד שדבר לשון הרע, והוא אומרו זאת תהיה תורת מוציא שם

(ד) וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטְהָר שְׁתֵּי-צִפְרִים חֲיוֹת מְהֵרוֹת וְעֵץ אֲרֵז וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאוֹב:

וַיִּפְקֹד בַּהֲנָא וַיִּסַּב לְמַדְבֵּי תַרְמִין צִפְרִין חֲיוֹת דְּכִנּוּ וְאָעֵא דְאַרְזָא וַיִּצְבֵּעַ זְהוּרִי וְאוֹבָא:

וְעֵץ אֲרֵז • לְפִי שֶׁהַנִּגְעִים בָּאִין עַל גְּסוֹת הָרוּחַ. וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאוֹב • מֵהַ תַּקְנִיתוֹ וַיִּתְרַפֵּא? יִשְׁפִּיל עֲצָמוֹ מִגִּנּוּתוֹ כְּתוֹלַעַת וְכֵאזֹב. עֵץ אֲרֵז • מִקֵּל שֶׁל אֲרֵז. וּשְׁנֵי תוֹלַעַת • לְשׁוֹן שֶׁל צֶמֶר צְבוּעַ זְהוּרִית (ב"מ כ"ט).

כַּשֵּׁי חֲיוֹת • (חולין קמא) פֶּרֶט לְטָרְפוֹת. מְהֵרוֹת • פֶּרֶט לְעוֹף טָמֵא. לְפִי שֶׁהַנִּגְעִים בָּאִין עַל לְשׁוֹן הָרֶע (ערכין טו), שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה פִּטְפוּטֵי דְבָרִים, לְפִיכָךְ הִזְקִקוּ לְטַהַרְתּוֹ צִפְרִים, שֶׁמִּפְטָטִין תָּמִיד בְּצַפְצוֹף קוֹל.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

לִי אֵלָא טְהָרְתוֹ וְטַמְאָתוֹ בִּבְהֵן מִנִּין שְׁחִיטַת צִפְרִים וְהִנָּאוֹת וְכו' וְתַגְלַחְתּוֹ, תַּלְמוּד לומר תורת המִצְרַע בִּבְהֵן, וְכוּל אִף לְקִיחַת צִפְרִים וְשִׁלּוּחַ צִפְרִים וְכַבּוּס וְכו' בִּבְהֵן תַּלְמוּד לומר זאת ע"כ. הִנָּה מִפְּשֵׁט הַבְּרִיתָא מִשְׁמַע כִּי אֵין צִרְיָ שִׁיחִיָּה בִּבְהֵן אֵלָא שְׁלִשָּׁה פְּרָטִים הִרְשׁוּמִים דִּיןָא וְאִם כֵּן אֵין צִרְיָ שִׁיחִיָּה הַבְּהֵן לֹא עַל הַלְקִיחָה וְלֹא עַל הַשְׁחִיטָה וּמַב' הַבְּרִיתוֹת מִשְׁמַע לְהִדְיָא דְלְכָלִי עֲלָמָא בִּין לְרַבִּי יְהוּדָה בִּין לְרַבִּי צִרְיָ שִׁיחִיָּה הַבְּהֵן ב' דְּבָרִים. וְאוּלִי כִי לֹא הוֹכִיר הַתַּנָּא ב' הַצּוּוּיִים בְּבְרִיתָא עִם הַג' דְּבָרִים לְצַד שְׁבִדְרֶשֶׁת תּוֹרַת הַמִּצְרַע אֵינֵם וְכָלִים אֵלָא דְּבָרִים שֶׁהֵם בְּגוֹף הַטְהָרָה, שְׁהִרִי מַעֲט הִרְבֵּה מַעֲשִׂים מֵאוּמְרוֹ זֹאת, וְזוֹלַת אוּמְרוֹ וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן הִיוּ הַצּוּוּיִים גַּם כֵּן מִתְמַעֲטִים, לֹא לֹא הוֹכִיר אֵלָא פְּרָטִים הַנִּדְרָשִׁים מֵאוּמְרוֹ תּוֹרַת הַמִּצְרַע אֲבָל הַצּוּוּיִים אֵין זֶה מְקוֹמָן וְיִחַד לְהֵם הַכְּתוּב הַדֶּבֶר בְּמִקְוֵמוֹ וְאָמַר וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן וְגו', וְסַמָּךְ הַתַּנָּא עַל מֵה שֶׁעֲתִיד לִפְרֹשׁ בְּפֶרֶשֶׁת וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן צוּוֹי בִּבְהֵן: **אֵלָא** שְׂרָאִיתִי לְרַמְבָּ"ם (הַלְכוֹת טו"ז פ"א ה"ה) כְּתִב שֶׁאֵין צִרְיָ בִּבְהֵן אֵלָא שְׁחִיטַת צִפְרִים וְהִנָּאוֹת וְתַגְלַחְתּוֹ וְלֹא הוֹכִיר כָּלִל עֲנִין צוּוּיִים שִׁיחִיָּה בִּבְהֵן, וְאִנְרֵבָה כָּלִל דְּבָר שׁוֹה וְאָמַר וּשְׁאָר הַדְּבָרִים בִּין בִּבְהֵן בִּין בִּישְׂרָאֵל, וְהֵגַם שְׁבִתוּסְפָתָא בְּפֶרֶק ח' דִּנְגְעִים תִּנְיָא כְּדִבְרֵי רַמְבָּ"ם שֶׁאֵין צִרְיָ שִׁיחִיָּה בִּבְהֵן אֵלָא ג' דְּבָרִים וּשְׁאָר הַדְּבָרִים בְּכָל אֶדָם וְשֵׁם לֹא הוֹכִיר עֲנִין צוּוֹי בִּבְהֵן. מִן הַסֵּתֶם לֹא נַעֲמִיד הַתּוֹסֵפֶתָא דְלֹא כְּמָא וְנִאמַר גַּם כֵּן שֶׁהַתַּנָּא בָּאֵר הַדְּבָרִים בְּמִקְוֵם אַחֵר, וְגַם שְׁמִבְּאָר הוּא בַּתּוֹרָה שֶׁהַצּוּוֹי הוּא בִּבְהֵן וְלֹא הִצְרָךְ לְאוּמְרוֹ מֵה שֶׁאֵין כֵּן רַמְבָּ"ם

מֵה שֶׁאֵין כֵּן בְּפִסּוּק רֵאשׁוֹן שֶׁאֵין בְּלִקְיַחַת הַצִּפְרִים מַעֲשֶׂה טְהָרָה, וְהַתּוֹרָה מְסַרָּה הַדֶּבֶר לְחֻכְמִים לְהַבְחִין בְּדְבָרִים: **עוֹד** נִרְאֶה לומר כִּי עַל כָּל פְּנִים פֶּשֶׁט הַכְּתוּב כְּשֶׁאָמַר וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן וְלָקַח וְגו' כְּוִנָּתוֹ בְּאוּמְרוֹ וְלָקַח הוּא עַל הַכֹּהֵן, כִּי אֵין צִרְיָ הַכְּתוּב הַזֶּה הַכֹּהֵן עַל כָּל דְּבָר וְדְבָר, מֵה תֵּאמַר שִׁיֵּאמַר וַיִּצְוֶה וְלָקַח הַכֹּהֵן, אִזּוּ הֵינּוּ אוּמְרִים בְּעִינֵן נָכוֹן שֶׁאֵין הַצּוּוֹי בִּבְהֵן לְפִי שֶׁאֲחֵר וְכַרוֹנוֹ לְבַסּוֹף, מֵה שֶׁאֵין כֵּן אוּמְרוֹ וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן שֶׁהוֹכִיר הַכֹּהֵן בַּתְּחִלָּה כָּל מֵה שִׁיבּוֹא מִהַמַּעֲשֶׂה אַחֵר כִּי יִכּוֹן לְמוֹכֵר קֶדֶם. וְיַמַּעֲתָה כְּשֶׁאָמַר הַכְּתוּב הִרְאִישׁוֹן וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן וְלָקַח, פֶּשֶׁט הַכְּתוּב הוּא שֶׁהַכֹּהֵן יִצְוֶה וְהוּא יִקַּח, אֵלָא מִמֵּה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב אַחֵר כִּי וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן וְשִׁחַט הִרִי זֶה מִרְאֶה בְּאַצְבַּע כִּי מֵה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב וְלָקַח אֵינוֹ חוֹזֵר אֵל הַכֹּהֵן, שֶׁאִם בִּבְהֵן מִדְּבַר הַכְּתוּב עַד עֲתָה לְמַה הִצְרָךְ לומר וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן פַּעַם ב' הֲלֹא בִּבְהֵן מִדְּבַר עַד עֲתָה וְלֹא הִיָּה לוֹ לומר אֵלָא וַיִּצְוֶה וְשִׁחַט וְאֵנִי יוֹדֵעַ שֶׁבִּבְהֵן מִדְּבַר, אֵלָא וְדֹאֵי שֶׁאִפְסָקִיָּה אַחֵר, וְאֵינָהּ הוּא, וְלָקַח הַקּוֹדֶם לָהּ שֶׁמִּדְּבַר בְּכָל אֶדָם, לֹא לְכָלִי עֲלָמָא בִּין רַבִּי יְהוּדָה בִּין רַבִּי סוֹבְרִים בְּפִסּוּק רֵאשׁוֹן וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן וְלָקַח כָּל הָאֶדָם, מֵה שֶׁאֵין כֵּן פִּסּוּק ב' שֶׁאֵין לֵנוּ הַכִּרְחַס סוֹבֵר רַבִּי כִּי מִקְרָא עוֹמֵד כְּפִשּׁוּטוֹ וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן וְשִׁחַט גַּם כֵּן הַכֹּהֵן הִסְמוּךְ לוֹ. וְרַבִּי יְהוּדָה סוֹבֵר יִגִּיד עֲלֵיו רַעוֹ אַחֵר שֶׁנִּתְגַּלָּה לֵנוּ מִפְּסוּק רֵאשׁוֹן שֶׁאֵין חוֹזֵר תַּבַּת וְלָקַח אֵל הַכֹּהֵן הִסְמוּךְ כְּמוֹ כֵּן פִּסּוּק ב' וַיִּתְפָּרֵשׁ בְּקֶטֶב רֵאשׁוֹן: **אֵלָא** שְׂרָאִיתִי שֶׁדִּרְשׁוּ שֵׁם בַּתּוֹרָה כִּהְיִים בַּתְּחִלַּת הַפֶּרֶשָּׁה וְזֶה לְשׁוֹנֵם תּוֹרַת הַמִּצְרַע בִּבְהֵן וְכו', אֵין

(ד) וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן וְלָקַח וְגו'. רז"ל בַּתּוֹרַת כִּהְיִים אָמְרוּ צוּוֹי בִּבְהֵן וְלִקְיַחָה בְּכָל אֶדָם. וְדִרְשׁוּ בְּפִסּוּק שֶׁאַחֵר זֶה וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן וְשִׁחַט צוּוֹי בִּבְהֵן שְׁחִיטָה בְּכָל אֶדָם דְּבָרִי רַבִּי יְהוּדָה כִּי רַבִּי יוֹסִי רַבִּי אוּמַר אִף שְׁחִיטָה בִּבְהֵן ע"כ. קֶשֶׁה לְמַה לֹא נִחְלָקוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֵלָא בְּפִסּוּק שֵׁנִי וְלֹא בְּרֵאשׁוֹן. וְאִם לְצַד כִּי וַיִּצְוֶה וְלָקַח אֵין דְּבָר לְהַלְבִּישׁ בְּצוּוֹי לְבַד הַלְקִיחָה, גַּם וַיִּצְוֶה וְשִׁחַט אֵין יוֹדֵעַ מֵה יֵשׁ בְּצוּוֹי לְבַד הַשְׁחִיטָה, וְאִדְרָבָה בְּצוּוֹי וְלָקַח יֵשׁ לֵנוּ לומר שֶׁיִּכּוֹן לומר וַיִּצְוֶה שִׁיבִיאָא לְפָנָיו הַצִּפְרִים וְיִקַּחֵם הוּא מִיד הַמִּבְיָאִים וְכִי מִצּוֹת צִרְיָכִין לְהִיּוֹת בִּבְהֵן מֵה שֶׁאֵין כֵּן וַיִּצְוֶה וְשִׁחַט אִם נִאמַר שֶׁהַכֹּהֵן הוּא שִׁיִּשְׁחַט בְּמַה נִּלְבִּישׁ הַצּוּוֹי: **וְרֵאִיתִי** לְבַעַל קָרְבַּן אַהֲרֹן שֶׁכְּתִב שֶׁהַמִּצְוָה הִיא שִׁיִּצּוֹ לְהִבִּיא לְפָנָיו הַב' צִפְרִים לְבָחַר מִהֵם אַחַת הַמִּתְחַדֶּת וְהַמְבָרָרָת. וְטַעַם שֶׁלֹּא חָלַק רַבִּי בְּפִסּוּק רֵאשׁוֹן הוּא לְצַד שֶׁלֹּא מִצָּא בְּמַה יְלְבִישׁ הַמִּצְוָה ע"כ. וְאֵין דְּבָרִי נִרְאִים כִּי מִצְוָה זוֹ שֶׁל הַבְּרִיָּה שְׁצִרְיָ שֶׁתִּהְיֶה בִּיד כֹּהֵן אֵינָה נִשְׁמַעַת מֵאוּמְרוֹ וַיִּצְוֶה, וְאִדְרָבָה יֵשׁ לֵנוּ לומר שֶׁכְּוִנָּת הַכְּתוּב הוּא לומר שִׁיִּצְוֶה לְבָרֵר הָאֶחָת וְיִרְצֶה לומר הַכְּתוּב שֶׁמִּצּוֹת הַבְּרִיר עַל יְדֵי כֹהֵן וְהַבְּרִיר עַל יְדֵי הַזּוֹלַת וְהַשְׁחִיטָה בִּבְהֵן, וְעַל כָּל פְּנִים יְכוֹל הוּא רַבִּי לִפְרֹשׁ בְּפִסּוּק רֵאשׁוֹן כְּדִרְיָ שֶׁפֶּרֶשׁ בְּפִסּוּק ב'. וְהִיָּה נִרְאֶה לִפְרֹשׁ שְׁטַעַם שֶׁחָלַק רַבִּי וְסוֹבֵר שֶׁהַשְׁחִיטָה גַּם כֵּן בִּבְהֵן לֹא לְצַד מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב אֵלָא לְצַד מֵה שֶׁהוּא הַעֲנִין. כִּי צִוָּה ד' שֶׁתִּהְיֶה הַשְׁחִיטָה אֵל כָּלִי תָרַס עַל מִים חַיִּים, וְשִׁחִיטָה זוֹ אֵינָה בְּחִינַת שְׁחִיטָה לְבַד שְׁהִרִי יֵשׁ עִמָּה מַעֲשֶׂה אַחֵר שִׁיִּשְׁחַט אֵל כָּלִי וְגו', וְזֶה עֶקֶר הַכְּנַת הַטְהָרָה, וְלֹא אָמַר שְׁצִרְיָ עַל יְדֵי כֹהֵן,

(ה) וְצוּהוּ הַכֹּהֵן וְשִׁחַט אֶת־הַצֹּפֹר הָאֶחָד אֶל־כְּלִי־חָרָשׁ עַל־מִים חַיִּים:

כִּי־עַל־מִים חַיִּים • נוֹתֵן אוֹתָם תַּחֲלָה בְּכָל־יָד, כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה דָם צֹפֹר נֶפֶר בָּהֶם, וְכֵמָּה הֵן? רַב־עֵיט.

(ו) אֶת־הַצֹּפֹר הַחַיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת־עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת־שָׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאֵזוֹב וּמָלַל אוֹתָם וְאֶת־הַצֹּפֹר הַחַיָּה בְּדָם הַצֹּפֹר הַשֹּׁחֲטָה עַל הַמִּים הַחַיִּים:

כִּי־עַל־הַצֹּפֹר הַחַיָּה יִקַּח אֹתָהּ • מִלְּמַד שְׂאִינוֹ אוֹגְדָה עִמָּהּ, אֲלָא מִפְּרִישָׁהּ לַעֲצָמָהּ, אֲכָל הָעֵץ וְהָאֵזוֹב פְּרוּכִים יַחַד בְּלִשׁוֹן הַזֵּהוּרִית, כְּעִנְיָן שְׁנָאָמֶר: "וְאֶת־עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת־שָׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאֵזוֹב", קִיחָה

(ז) וְהִזָּה עַל הַמַּטְהָר מִן־הַצֹּרֶעַת שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהְרוּ וְשִׁלַּח אֶת־הַצֹּפֹר הַחַיָּה עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה:

וְיָדֵי עַל הַמַּטְהָר מִן סְגִירוֹתָא שֶׁבַע זְמָנִין וְיִדְבְּקָה וְיִשְׁלַח יָת צֹפְרָא חַיָּתָא עַל אֶפֶי חֻקָּלָא:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

כן טעון ז' פעמים, טמא מת שטעון ג' וז' אינו דין שיהיה טעון ז' פעמים, תלמוד לומר מן הצרעת ולא משמאת מת. ודרשו עוד בסוף אותה ברייתא וטהרו מה שהצריך לומר וטהרו כי בא למעט המצרע מטענת ג' וז', שזולת זה הייתי דן קל וחמר משמא מת שאינו טעון ז' ואף על כן טעון ג' וז', מצרע שטעון ז' אינו דין שיהיה טעון ג' וז', תלמוד לומר וטהרו פרוש בזה יספיק לטהרו ע"כ. וקשניא לי אחר שאמר הכתוב מן הצרעת ודרשונו למעט מן טמאת מת, הנה לא יצדק למעט אלא לצד שהיה בא מן הדיו, ודין זה אינו אלא כשנאמר שהמצרע אין בו ג' וז' שבזה יבוא קל וחמר ומה מצרע וכו' כאמור בדברי הרביתא, אם כן מאמרו מן הצרעת החזיק הכתוב דעת זו וחתם עליה כי המצרע אין בו ג' וז', ומעמדה למה הצריך לומר וטהרו למעט מג' וז' הרי כבר נתחבקה מהכתוב לומר שאין בו ג' וז' מאמרו מן הצרעת. או הנה לו לומר וטהרו שאין צריך המצרע ג' וז' ולא הנה צריך לומר מן הצרעת, ואני יודע כי טמא מת אין צריך ז' פעמים ממה שהצריך לומר וטהרו לסתור הקל וחמר הבא משמא מת להזאת ג' וז' ואין קל וחמר בא אלא

שאמר גם השחיטה בכהן לא מכח פסוק וצוה הכהן ושחט אלא מכח דרשת תורת המצרע שגם השחיטה היא דומה להזאה ותגלחת, והוא תנא ראשון שקלל השחיטה עם תגלחת והזאה: תורה ה
(ז) וְהִזָּה עַל הַמַּטְהָר מִן הַצֹּרֶעַת וְגו'. צריך לדעת למה הצריך לומר מן הצרעת אחר שבו מדבר הכתוב. ואולי כי לצד שהזאה זו אינה מטהרת אותו בהחלט אלא כיום שפסקה ובה מידם וזכה ועדין צריך הוא לספירת ז' ימים כדין טמאת זב, ותמצא שכל ימי ספרו עדין הוא אב הטמאה, לזה אמר המטהר מן הצרעת פרוש מגוף הצרעת, ולא מן טמאת הצרעת, ולזה אמר לבסוף ויהיה ביום השביעי וגו' וכבס את בגדיו הא למדת שבדימי ספרו היה מטמא בגדים והנה הוא אב הטמאה, ולזה הודיעך כי אינו נטהר אלא מגופו של צרעת ואחר שנטהר מהצרעת צריך לישב בטמאתו ז' ימים: וכתובת כהנים דרשו למה הצריך לומר מן הצרעת כיון שבו מדבר הכתוב, ואמרו כי הצריך לומר מן הצרעת למעט טמא מת שלא יטעון ז' פעמים, משום שהייתי דן קל וחמר ממצרע שאינו טעון ג' וז' ואף על פי

שצריך הוא לכאור הדבר, ואינו כל כך הדבר מבאר בתורה שנחלק לומר שגם רמב"ם לא הצריך לכתבו, שהרי רואים אנו שהתנאים הצרכו לדרש הדבר מהכתוב. ואין לומר דסובר רמב"ם שפשט התוספתא שאמרה ושאף הדברים בכל אדם משמע אפלו הצוויים ודלא כרבי יהודה ורבי. אם נאמר כן תקשה עוד, כי דבר פשוט הוא כי אין לחוש לתוספתא כזו שאינה לא כרבי יהודה ולא כרבי שהובאו דבריהם בספרא דבי רב המזקק, ואפשר לומר שסובר רמב"ם מכח ברייתא ראשונה דתורת כהנים שהזכיר דברים הצריכין כהן בדרשת פסוק תורת המצרע שכל אותם הדברים הם תורה לעכובא, ודרשת וצוה הכהן היא על זה הדרך שהכהן הוא וצוה לעשות הדברים והוא דרך כבוד שיהיו הדברים נעשים על פיו ובמאמרו על דרך ועל פיה ישק כל עמי (משנ"א מ) והוא אמרו הצווי בכהן לגור על הדבר ואחרים יעשו, ומשמעות הדברים מגידים כן שאין זה לעכוב אלא לכבוד לכהן. ועוד קל וחמר הדברים ומה שלוח הצפרים וכו' אמר הכתוב שאינו מעכב מקל שכן מצות לקיחה ומצות שחיטה. ורבי

(ח) וְכַבֵּס הַמִּטְהָר אֶת־בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת־כָּל־שְׁעָרוֹ
וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהַר וְאַחֵר יָבֹא אֶל־הַמִּחְנֶה וַיֵּשֶׁב
מִחוּץ לְאַהֲלוֹ שִׁבְעַת יָמִים:

נשי׳ וַיֵּשֶׁב מִחוּץ לְאַהֲלוֹ • (ת״כ, חולין קמא) מְלַמֵּד שְׁאֵסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטְהָר.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

פנים, סכה שראינו שהוא פרסום גדול אינו דין שצריך מצה, תלמוד לומר הנה חג המצות, ותבוא סכרא אחרת שתדון בהפך ויאמר כי ידיה נצח ודחה סכרא שכנגדו ממה שמעט סכה שאין בה מצה ועקר הפרסום הוא המצה וידון לחיוב סכה בפסח בקל וחמר מסכה שלא הצריך בה ד' מצה ואף על פי כן הצריך סכה, תלמוד לומר הנה חג הסוכות ותדע שהתנא דורש המעוטים לב' הסכרות, בהעיר בקל וחמר ראשון שעשה התנא, איך הוציא מפיו קל וחמר ועדן אינו יודע אם אינו טעון אלא אחד או שנים, ובמה שפרשתי יבוא על נכון, ומה שכתב הרב הגדול בעל משנה למלך שלא היינו יודעים באיזה מקום נאמר הקל וחמר ומספקה היינו אומרים שחג המצות טעון סכה וחג הסוכות טעון מצה ע"כ. אין דבריו ז"ל מכריחים, כי כיון שאין אתה יכול לדון קל וחמר לצד שאינך יכול לומר ומה זה שאינו טעון אלא זה כי מי אמר לה שאינו טעון אלא זה ודלמא תדון הקל וחמר להפך ויהיה טעון ב', וכן לצד האחר אין אני יכול לעשות הקל וחמר מהטעם עצמו, ומעתה יעמד כל אחד בשלו ולא תדון קל וחמר, אם לא שתאמר שיש פן לומר קל וחמר מצד אחד ויש פן לומר הקל וחמר מצד אחר וקח הכתוב לב' הצדדים, והוא

הדרך שפרשתי: תורה ח

(ח) וְכַבֵּס הַמִּטְהָר וְגו'. צריך לדעת כבוס זה למה כיון שעודנו מטמא בגדים בימי ספרו, וגם למה שפרשתי (פסוק י) כי טמאה זו שמכבס בגדיו עליו היא הפסקת הצרעת כמו שדיקתי מאומרו מן הצרעת, אף על פי כן לא יכבס בגדיו ועודנו מטמא אותם. ובתורת כהנים מצאתי שאמרו וזה לשונם וכבס מה בא ללמד אם ללמד

מסכמת לה שיחוש הכתוב לסובר כן והבן:

וְרֵאִיתִי לְהֵרֵב הַמִּפְּלָא הַר"י רוזאניש וצוק"ל בספר הנכבד משנה למלך (הלכות חמץ ומצה פ"ו ה"א) שהביא ברייתא אחת דומה למה שלפנינו, דתניא בתורת כהנים פרק י"א וזה לשונם הנה חג המצות יום זה טעון מצה ואין חג הסוכות טעון מצה, שהיה בדיון, ומה אם זה שאינו טעון סכה טעון מצה זה שטעון סכה אינו דין שיטעון מצה, תלמוד לומר הנה חג המצות טעון מצה וכו', וקם בפרק י"ד תניא וזה לשונם הנה חג הסוכות זה טעון סכה ואין חג המצות טעון סכה, שהיה בדיון, ומה זה שאינו טעון מצה טעון סכה חג המצות שהוא טעון מצה אינו דין שיטעון סכה, תלמוד לומר הנה זה טעון סכה ואין וכו', והקשה הרב הקשיות עצמם שכתבנו בבריתות טהרת מצרע, דרשו מעל ספר הרב מה שתרץ בזה. ודבריו ז"ל קצת דחוקים, ובפרט לכת הפוסקים (רמב"ם ושו"ת שסוברים שפסק דאורייתא שמתר מן התורה לא יעמדו דברי הרב עליו השלום למעין בדבריו. ולדעתי יתבאר הבריתות בדרך עצמו שבארנו למעלה, והוא כי לצד שיש פרסום נס יציאת מצרים בסכה בבחינה אחת יותר מפרסום נס שיש באכילת מצה, כי הרבה פעמים אדם אוכל פתו מצה מה שאין פן מעשה סכה שיש פרסום גדול. ובפסח גם כן בחינה אחרת יש בו שהוא יותר פרסום הנס בעתו ובזמנו שהוא בט"ו בניסן, ויבוא חכם שתהיה לו הסכרא להגדיל פרסום נס סכה שהוא גדול מפרסום אכילת מצה, וידון קל וחמר לסכה שטעונה מצה, ויאמר ומה חג המצות שלא הצריך בו ד' כל כך פרסום על כל פנים חיבו במצה לצד שהוא דבר הצריך על כל

אם תאמר שאין בא במלמד אלא אחד והבן:

וְנִרְאָה לפרש כי להיות שראינו שה' צוה בטמאת מת הזאת ג' וז' ולא הזכיר כמה הזאות והזכיר בטמאת צרעת ו' פעמים ולא הזכיר ג' וז', יש סכרא לומר כי טהרת רבוי הזאות היא טהרה גדולה יותר מהזאת ג' וז' לצד היותם ו' פעמים מה שאין כן הזאות ג' וז' שאינם אלא ב' פעמים, וכפי זה הצריך הכתוב תקון לטהרת המצרע יותר מתקון טהרת טמאת מת, ויש סכרא לומר טהרת מספר הימים היא יותר גדולה של יום אחד בלבד יספיק לטהר, ואם כן מה שמצינו שה' הצריך בטמא מת ג' וז' היא הדרגה גדולה מהזאת ו' פעמים, וב' סכרות אלו יתחלקו בדעות חכמים, ויהיה חכם שיחשב גדול הנאמר בטהרת המצרע יותר מהנאמר בטהרת טמא מת, ויהיה חכם שיחשב להפך. והנה להחשוב כי טהרת ג' וז' יותר יבוא לדון קל וחמר מהמצרע להצריך בטמא מת ו' פעמים. ולהחשוב כי טהרת ו' פעמים חמורה ילמד למצרע ג' וז' מטמא מת מקל וחמר. ומעתה יתחייב הכתוב לומר ב' המעוטים להסיר טעות כל סכרא וסכרא. ואם לא היה אומר אלא אחד כגון שיאמר מן הצרעת למעט טמא מת שאינו צריך ו' פעמים, תבוא סכרת הסובר לומר כי בזה הסיר הכתוב טעות שכנגדו והצדיק לומר כי הזאת ו' פעמים היא יותר גדולה וישנה במצרע ולא בטמא מת, וחוזר אני ודן להביא לו ג' וז' מטמא מת, וכן אם היה אומר וטהרו וגו'. וכדי שלא ירחיק דעתך דרך זה לומר איך יבוא הכתוב למעט סכרא שאינה אמיתית, הלא תמצא שאמרו (ברכות מ"ז) בכמה מקומות עליו אמר קרא פרוש הגם שאין דעתו כך, הרי שהתנא יבאר הכתוב שבא לסכרא שאין דעתו

ט ויהי ביום שביעאה יגלח ית כל שערה
ית רישה וית דקנה וית גביני עינוהי וית כל
שערה יגלח ויצבע ית לבושהי וינסיח ית
בסרה במאי וידיכי:

(ט) ויהי ביום השביעי יגלח את כל־שערו את־
ראשו ואת־זקנו ואת גבת עינוי ואת־כל־שערו
יגלח וכבס את־בגדיו ורחץ את־בשרו במים וטהר:

נ"ט ◀ את־כל־שערו וגו' • כלל ופרט וכלל, להביא כל מקום פנוס שער ונראה.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

מים חיים, והבא לומר שממעט מ' סאה עליו להביא ראיה מנין. ומה שהוסיף שם לדרש במים ולא ביון וכו', אין זה אלא מהמשמעות ולא מהיתור, ועין פסוק שאחר זה ישוב הענין באפן אחר: תורה ט
(ט) ורחץ את בשרו במים. צריך לדעת למה אמר בשרו, לפי מה שמצינו שדרשו ז"ל במה שכתוב ב'ב' (טו"ו) ורחץ בשרו למה אמר בשרו ודרשו למעט מצרע ולמעט בגדיו, ב' דרשות הללו לא יצדקו ביתור בשרו האמור כאן. גם למה אמר במים יתרה וקאן לא יצדק מה שדרשו בפסוק ראשון, משום כי בטהרה ראשונה היה לנו לטעות להצריכו מים חיים ממה שיש בהזאתו מים חיים ובטהרה ב' אין לנו מקום לדון בה מים חיים. ואם באת לומר שכל טהרת המצרע ענין אחד הוא, אם כן הרי כבר מעט מים חיים אפלו בטהרה שיש בה להדיא מים חיים. ויש לומר משום שהיה מקום לבעל הדין לחלק ולומר לא מעט הכתוב ביאת מים חיים מהמצרע אלא לטהרה ראשונה שאין עולה בה מטמאתו כזב שנטהר לחלוטין מטמאתו אבל טהרה שניה שעולה בה מטמאתו לחלוטין בטהרת זב עדין אני דן במקומו שלא יגרע מהזב וצריך ביאת מים חיים, והגם שבטהרה זו אין בה הזאת מים חיים שהוא פח הקל וחמר, אף על פי כן טהרת המצרע ענין אחד הוא כלה תלמוד לומר במים פעם ב' לומר שאפלו בטהרה המעלהו מכל טמאה אין צריך ביאת מים חיים כזב, ודקדק לומר בשרו שעליו בא המשפט ב'ב' שצריך ביאת מים חיים, וזולת זכרון בשרו כאן היתירי אומר שלא מעט מים חיים אלא לכליו אבל בשרו עודנו נדון בקל וחמר מהזב, והגם שכליו אינם באים בקל וחמר

היות מים חיים טעון ביאת מים חיים מצרע שטעון וכו'. תלמוד לומר ורחץ במים אפלו וכו' ע"כ. פשט דבריהם הוא שדורשים יתור תבת במים שלא היה צריך לומר אלא ורחץ, וכן פרש בעל קרבן אהרן. וקשה והלא כבר מעט הכתוב ביאת מים חיים במצרע בפרשת זב, כדתניא שם (טו"ו) בתורת כהנים ורחץ בשרו במים חיים הזב טעון מים חיים ואין המצרע טעון מים חיים, והלא דין הוא ומה אם הזב וכו' תלמוד לומר בשרו במים חיים הזב טעון וכו' ואין המצרע טעון וכו' ע"כ, משמע כי מיתור תבת בשרו דורש כן, וכן פרש הרב בעל קרבן אהרן, אם כן למה הצריך לומר במים. ואפשר לומר כי עקר דרשת התנא הוא מיתור תבת במים ממנה דורש לרבות מי מקוה, ותבת בשרו אצטרף למעט בגדיו, כמו שדרש שם גם כן בתורת כהנים, ומה שסמך גם כן לה מעוט מים חיים במצרע, באגב, וסמך על יתור תבת במים, ובזה לא קשיא למה דורש מתבת בשרו, ב' דרשות. ובעל קרבן אהרן פרש כי דורש ממה שלא אמר ורחץ הזב ואמר בשרו, ולדברנו אין אנו צריכין לזה. ומה שדרשו בתורת כהנים בפרשת צו בפסוק (כ"א) ומרק ושטף במים האמור בכלי שנתבשלה בו חטאת וזה לשונם ושטף וכול במ' סאה תלמוד לומר במים כל שהן, במים ולא ביון ולא בקוץ ע"כ. אין לדמות יתור במים האמור בחטאת ליתור במים האמור כאן, כי שם אם לא אמר במים לא היתירי מצריכו אלא מ' סאה מי מקוה שאין לנו צד לומר שצריך מים חיים לומר שבא הכתוב למעטו ומכרח לומר שבא למעט גופן של מ' סאה, מה שאין כן במים האמור כאן כיון שיש צד לומר שצריכין מים חיים ובא יתור במים שדינן ליה למעט

שמטמא בגדים במגע קל וחמר מבימי ספרו וכו', אלא אחד מלטמא משקב ומושב ואחד מלטמא במגע ע"כ. וכפי זה אמר וכבס וגו' לומר שפסקה טמאת משקב ומושב. והנה עקר הכרח דרשת תורת כהנים אינה אלא מכח קשיתינו, ולא הצרכו לפרשה לצד פשיטותה, כי זולת קשיתנו אין הכרח אומרו מה בא ללמד הכרח, כי מי אמר לנו שבא ללמד דלמא בא לעצמו שצריך לכבס בגדיו יום שנטהר מהצרעת ויום גמר ספירת ז' ימים כמו שמצינו שצוה ד' לגלח כל שערו ולרחץ כל בשרו ביום שנטהר וסוף ימי הספירה כמו כן צוה ד' על הכבוס, אלא ודאי עקר קשיתו היא שלא יכבס אם עדין מטמא בגדים, ולזה בהכרח אתה אומר שלא בא אלא ללמד דבר ולזה אמר מה בא ללמד אם ללמד וכו' קל וחמר הוא ותרץ וכו':

וראייתי לרבנו הלל שכתב למחק גרסת לטמא משקב ומושב מכח ההוא שאמרו באלו דברים (פסחים ס"א) דב' חמור ממצרע שמטמא משקב ומושב, וגורם לטמא בביאה. ולדבריו צריך למחק כמה ברייתות גם כן הבאים שם בתורת כהנים דקתני שהמצרע מטמא משקב ומושב. וכבר דחה דבריו הרב בעל קרבן אהרן בדחייה שאין אחריה סמיכה. ומה שאמרו באלו דברים שהזב חמור ממצרע, כן הוא כפי האמת שבימי ספרו של זב מטמא משקב ומושב וימי ספרו של מצרע אינו מטמא משקב ומושב, והוא הדבר שלמדנו מאמרו וכבס המטהר ב' פעמים וכן פסקו רמב"ם וכל הפוסקים, ורבנו הלל לא כן בזה אל הנכון:

ורחץ במים וגו'. בתורת כהנים אמרו וזה לשונם במים אפלו במי מקוה, והלא דין הוא זב שאינו טעון

צפרים חיות טהורות כל אלו הכנויים הם מעלות הקדושה פידוע לידוע דעת ואמרו **ועץ ארז ושני תולעת ואזב** רמז לזכות ג' אבות עץ ארז הוא אברהם שהוא האדם הגדול בענקים ושני תולעת יעקב על דרך אומרו אל תיראי תולעת יעקב ואזב הוא יצחק שהוא בחינת הגבורה שצריך צרוף זכות שלשתן ואמר **ושחט** כאן רמז להריגת משיח בן אפרים במאמרו יתברך, **אל כלי חרש על מים חיים** פי' בשביל פפרת העם פדיון נפשם וכנה אותם כלי חרש על דרך וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה שהוא כלי חרש והכונה בזה לצד שנשארו בכלי חרש שעומד לשבירה לצד גרעון התורה המתיחסת למים חיים על סבת מים חיים שאין בישאל תורה ועל זה תשחט הצפור האחת גם באמצעות דבר זה ילבש ה' בגדי זקם הפך מדותיו הרחמים ויעשה כלה לגוים המרעים, וממוצא דבר אתה יודע שאם יהיה בהם תורה לא ימות הצדיק, ותמצא שכתב האר"י ז"ל שצריך לכוון בתפלה הקבועה להתפלל על זה הצדיק שלא ימות פי' כי באמצעות התפלה יתרבה זכותו ויעמוד חי ויתבשל גורת מות ממנו, ואמר **את הצפר החיה** שהוא משיח בן דוד יקח אותה הקדוש ברוך הוא ויצרף עמו זכות האבות ויצרף נקמת הצדיק שנהרג והוא אומרו יקח אתה זאת עץ וגו' וטבל אותם בדם הצפר השחוט ויתגברו הרחמים מזכות האבות וממשיח הנהרג ויתכפרו כל הדורגות הטמאות ומניעות דביקות ישאל והזה על המשהה פי' ענין כפרה כי למען זכות האבות ולמען אשבל הנהרג הוא כפר ויכפר על בני ישראל ואמר שבעה כנגד שבעה הדורגות הטמאה אשר יטמאו בהם בית ישראל כי הם שבעה פידוע והן הנה הרמזים בטמאות מת וטמאת נדה דכתיב (ויקרא) לוי טמאת הנדה וגו' וכן וטמאתו ואז **ושלח את הצפר החיה** כאמרו בספר הזהר בפרשת בלק וזה לשונו ומההיא מערתא יסגא חד עופא ומההיא מערתא יסגא חד עופא רברבא עלאה דישלט בכל עלקא וליה

בזב שבא למעט בשרו של מצרע והקשינו למה הצרף והלא כבר נתמעט מתבת במים, מעתה אין קשיא כי צריך מעוט זה גם כן למעט גם טבילת גופו, ומה שקבע התנא המעוט שעל גופו מתבת במים, עקר דרשתו הוא מבשרו האמורה בזב וקבע התנא עקר הדין במקומו והבין: **ובדרבך** רמז תרמו הפרשה על גלות ישראל על דרך אומרו בספר הזהר כי או"ה לישראל הם בחינת הצרעת וישלטו בהם לצד הטעם עצמו שסובב הצרעת ותמצא גם כן שאמרו ז"ל שלא נגאלו ישראל ממצרים אלא לצד שלא היה בהם בעלי לשון הרע דכתיב ושאלה אשה וגו' ודבר זה היה בידם י"ב חדש וכו' גם אין לה דבר שמרחיק האדם מן קונו כלשון הרע, ולזה אמרה התורה **זאת תהיה תורת המצרע** שהוא עם בני ישראל שנגטרע בגגעי בני אדם הטמאים **ביום טהרתו** שיתטהר לשונו ודרכיו, **והובא אל הכהן** פי' ה' יתכנה בשם כהן כאמור בספר הזהר בפסוק והובא אל הכהן ואמר והובא לצד שנתרחק עכשו יתקרב ובא אל הכהן ותקף ומיד כי מי גוי גדול וגו' אלהים קרבים אליו, ואמר והובא פי' מעצמו יתקרב כי מעשיו יקרבוהו ויקרא קרוב דכתיב שלום וגו' ולקרוב ואז ויצא ה' ונלחם וגו' והוא אומרו **ויצא הכהן אל מחוץ למחנה** שהוא חוץ למחנה שכינתו לחיצה לארץ מקום טמא ששם בעונותינו הם גולים בני ישראל וראה והנה נרפא הנגע שבעדו בא הצרעת שחורו בתשובה ונטהרו וצוה הכהן ולקח למשה **שתי צפרים חיות טהורות** הם ב' משיחים ונקרא צפור פי' כן יתכנו נשמות העליונות פידוע ועוד מצינו שיתכנה הגואל לצפור וזה לה לשון הזהר בפרשת בלק ומההוא מערתא יסגא חד עופא רברבא עלאה דישלט בעלקא וליה יתיהיב מלכותא וכו' ע"כ ומצינו שאמרו ז"ל ששני משיחי ישראל הם משיח בן אפרים ומשיח בן דוד ובתחלה יתגלה משיח בן אפרים וימות ואחר כך יתגלה משיח בן דוד וכנגד ב' אלו אמר ולקח למשה ב'

מהבזב שיצרף הכתוב למעטם וכשנבוא לדון קל וחמר מהבזב נאמר דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה הנדון גופו ולא כליו וכו', אף על פי כן עדין יש מקום לחוש להבא לסבר ולומר כיון שמצינו שהצריך בהנאתו מים חיים, גם כליו צריכין מים חיים תלמוד לומר **ורחץ בשרו במים** תרה לומר שעולה במי מקנה אפלו בשרו:

ואם תאמר יאמר הכתוב ורחץ בשרו במים ולא יצרף לומר במים בפסוק אחר. משום שהייתי אומר לא מעט הכתוב ביאת מים חיים אלא בטהרה ב' שאין בה משפט הנאת מים חיים מה שאין כן טבילה ראשונה שמצינו שהצריך ה' הנאת מים חיים עדין אני דן קל וחמר מזב תלמוד לומר במים. ואין להקשות על זה כי אין אנו יכולין לומר שלא בא המעוט אלא בטהרה ב' משום שאין בה הנאת מים חיים אלא משום קל וחמר והקל וחמר אינו חל אלא אם תאמר כל טהרת המצרע אחת היא ומשפט מים חיים שאמר הכתוב במצרע בטהרה א' יסובב לדון קל וחמר אפלו על טהרה ב' ואם כן כשבא המעוט בטהרה ב' כאלו בא גם בטהרה א' ולא היה צריך, זו אינה קשיא, שהייתי אומר כי ממה שלא מעט הכתוב אלא בטהרה ב' ולא בטהרה א' בזה עקר לי סברא שהייתי אומר שכל טהרת המצרע אחת היא והייתי מצריך במצרע ביאת מים חיים בב' טבילות תלמוד לומר בשרו במים בטבילה ב' למעט ביאת מים חיים והניח הקל וחמר לומר לטבילה ראשונה דוקא, תלמוד לומר במים בטבילה ראשונה שאפלו טבילה ראשונה שיש בה הנאת מים חיים אין צריכה ביאת מים חיים. אלא עדין יש לנו לומר שבטבילה ב' הוא שממעט בשרו אכל טבילה ראשונה לא מעט להריא בשרו וכמו שפרשתי אם לא היה אומר בשרו בפסוק ב', וידים מוכיחות על הדבר ממה שדקדק הכתוב לומר בשרו בטהרה ב' ולא בטהרה ראשונה הרי זה מראה באצבע כי בטהרה א' צריך ביאת מים חיים לבשרו. ומעתה באנו למה שהצרכו לדרש מבשרו שאמר הכתוב

יבִּינִימָא תְּמִינָא יִסֵּב תְּרִין אֲמִרִין שְׁלָמִין
וְאִמְרַתָּא חֲדָא בֵּת שְׁמָא שְׁלָמָתָא וְהִלְתָּא
עֲסֻרֻנִּין סִלְתָּא מִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח וְלָגָא
חֲדָא דְּמִשְׁחָא :

(י) וּבִינִים הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי כִבְשִׁים תְּמִימִם וּכְבֹּשֶׁה
אַחַת בִּתְשֻׁנָּתָהּ תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים סֹלֶת
מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְלֹג אֶחָד שֶׁמֶן:

נ"י • וּכְבֹּשֶׁה אַחַת • לַחֲטָאת. וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים •
לְנִסְכֵּי שְׁלֹשָׁה כִּבְשִׁים הִלְלוּ, שֶׁחֲטָאתוֹ וְאֲשָׁמוֹ שֶׁל

(יא) וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמִּטְהָר אֶת הָאִישׁ הַמִּטְהָר
וְאֵתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

נ"י • לִפְנֵי ה' • (מנחות צא. כלים פ"א) בְּשַׁעַר נִקְנֹז וְלֹא בְּעֻזְרָה עֲצֻמָּה, לְפִי שֶׁהוּא מְחַסֵּר כְּפוּרִים.

(יב) וְלִקַּח הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ
לְאַשִׁם וְאֶת־לֹג הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

נ"י • וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשִׁם • יְקַרְיֵבֵנוּ לַתּוֹף הַעֲזָרָה לְשֵׁם אֲשֵׁם. וְהִנִּיף • שֶׁהוּא טְעוֹן תְּנוּפָה חֵי. וְהִנִּיף
אֹתָם • אֵת הָאֲשֵׁם וְאֵת הַלֹּג.

אור החיים על התורה – מנהגות בלום, אברמוביץ

ישראל אלא מי שהוא קטן שמן הסתם
אינו יודע שאין לכנס לעזרת ישראל
קדם הקרבת טהרתו אבל גדול נאמר
אין חובה על הכהן להעמידו לצד
שיודע הוא תלמוד לומר והעמיד
האיש הגם שהוא איש על הכהן המצוה
להעמידו חוץ לעזרה. ובתורת כהנים
דרשו טעם אומרו האיש מלה יתרה
למעט חטאת ועולה מתנופה, ואחר כך
אמר הכתוב מעוט אחר דכתיב אותו
לאשם למעט גם את האיש שאינו טעון
תנופה אלא אשם ולוג השמן לבד. ואם
תאמר אם האיש הוא ממעט מתנופה
מאומרו אותו לאשם והניף ולא האיש
אף יבוא למעט אחרים בדבר שאין
בו. זה אינו קשיא כי יבוא המעוט בהם
באם אינו ענין. ולזה תמצא שדקדק
התנא בפירקא (בבבא קמא) וזה לשונם
תלמוד לומר האיש לא חטאת ולא
עולה ולא אומר זכרון התנופה, נהפוך
כזה לומר שתבת האיש באה למעט
חטאת ועולה מדין אחר, והגם שאין
הדבר שנתמעט ממנו איש, הדבר
מסור לחכמים לידע מהו. ובזה תשכיל
משמעות ברייתא זו בתורת כהנים
שהיא קשה ההבנה. ודברי בעל קרפון
אחרון דחוקים בעיני תורה יב

יפרץ לצד שהוא בפתח העזרה ומכניס
ידו לפניו לסמך על קרבנו פאומרם
בתורת כהנים ומכניס ראשו לתן על
תנוף וגו' יש לחוש שמא ימשך ויכנס
לפנים לזה הטיל הכתוב הדבר על
הכהן להעמידו:
הכהן המטהר. הוצרך לומר **הכהן
המטהר** ולא הספיק באחד
מהם, אם היה אומר הכהן ולא היה
אומר המטהר לא הייתי יודע שהמצוה
בכהן המטהר שטהרו מן הצרעת לזה
אמר **המטהר** כי מצותו בכהן המטהר
מן הצרעת, ואם היה אומר המטהר
ולא אמר הכהן לצד שיש בטהרת
מצרע דברים הנעשים על ידי ישראל
תבוא הסברה לומר שגם הנזר יקרא
המטהר שהרי עושה בן טהרותיו
תלמוד לומר הכהן:
האיש המטהר וגו'. הוצרך לומר **האיש
המטהר** ולא הספיק לומר האיש
לבד, לצד שלא תטעה לומר שבא
למעט הקטן שאינו בכלל דינים אלו
הגם שישנו בטמאת צרעת לזה אומר
המטהר, ולא הספיק לומר המטהר ולא
יאמר האיש, משום לצד שיש במשפט
זה גם הקטנים כנזכר תבוא הסברה
לומר שלא צוה ה' לכהן להעמיד
המצרע לפני ה' שהוא חוץ לעזרת

יתיבה מלכותא וכו', והוא אומרו **על
פני השדה** שהוא עולם הזה שתהיה
שולטת בכל העולם, ואז **וכבש המטהר**
שהם ישראל **את בגדיו** הם בגדים
הצואים שהיו מלבשים בנשמתו בדרך
אומרו (פסחים ג) הסירו הבגדים הצאים,
וגלח את כל שערו שהם בחינת צמחי
החמר העכור, ורחץ במים הוא התורה
בה יטהר מחשבותיו, ואחר יבוא אל
המחנה זה מחנה שכינה ירושלים
היורדת בנויה מלמעלה, ואמר **וישב
מחוץ לאהל** כי לא יקרבו להודו
לשכינה עד שישובו שבעה נקיים
לחוש טמאה, וביום השביעי יהיו
ראויים לקבלת הארת הקדשה, פיוצא
בזה תמצא שאמר ביחזקאל (מג כז)
שבעת ימים יכפרו את המזבח וטהרו
אותו וגו' נמצאת אומר ב' טהרות טהרה
ראשונה הרחקת הטמאה והב' היא
הקרבת הקדשה: תורה י
(יא) והעמיד הכהן. יתבאר על דרך
מה שאמרו בתחלת מסכת כלים
(פ"א מ"ח) שמחסר כפורים אסור לכנס
לעזרת ישראל ע"כ. והנה כאן צוה ה'
שהמטהר יעמוד בפתח העזרה שהוא
שער נקנז פאומרם בפרק קמא
דסוטה (י) דכתיב לפני ה', ואמר הכתוב
שעל הכהן שמירתו להעמידו שלא

(יג) וְשַׁחַט אֶת־הַכֶּבֶשׂ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחֲטָאִת וְאֶת־הָעֹלָה בַּמָּקוֹם הַקָּדֹשׁ כִּי כַחֲטָאִת הָאֵשֶׁם הוּא לִכְהֵן קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא:

לכֹּהֵן • בְּכָל עֲבוֹדוֹת הַתְּלוּיֹת בַּכֹּהֵן, הַשְׁנֹה אֵשֶׁם זֶה לַחֲטָאִת, שֶׁלֹּא תֹאמַר: הוּאֵל וְיִצְא דָּמוֹ מִכָּלל שְׁאֵר אֲשָׁמוֹת לְהַנִּתֵן עַל תְּנוּפָה וּבִהְנוּת, לֹא יִהְיֶה טַעֲוִן מִתֵּן דָּמִים וְאִמּוּרִים לַגִּבִּי מִזִּבְחֵ? לִכְךָ נֶאֱמַר: "כִּי כַחֲטָאִת הָאֵשֶׁם הוּא לִכְהֵן". יָכוֹל יִהְיֶה דָּמוֹ נִתֵּן לַמַּעֲלָה כַחֲטָאִת? תִּלְמוּד־לוֹמַר וְכוּ', בַּתּוֹרָה כֹּהֲנִים'.

כ"ג • בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וּגו' • עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ בַּצִּפּוֹן, וּמֵה תִלְמוּד־לוֹמַר? וְהֵלֵא כִּכָּר נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה אֵשֶׁם בַּפָּרָשָׁה "צוֹ אֶת אֹהֶרֶן", שֶׁהָאֵשֶׁם טַעֲוִן שְׁחִיטָתוֹ בַּצִּפּוֹן? לִפִּי שִׁינְאָה זֶה מִכָּלל אֲשָׁמוֹת לְדוֹן בְּהַעֲמִידָה. (וְכֹחֵם כ) יָכוֹל תִּהְיֶה שְׁחִיטָתוֹ בַּמָּקוֹם הַעֲמִידָתוֹ? לִכְךָ נֶאֱמַר: "וְשַׁחַט... בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וּגו'". כִּי כַחֲטָאִת • כִּי כָּל הַחֲטָאוֹת. הָאֵשֶׁם • הִנֵּה. הוּא

יד וְיִסֵּב כֹּהֲנָא מִדְּמָא דְאִשְׁמָא וְיִתֵּן כֹּהֲנָא עַל רוּם אוֹדְנָא דְּמִדְּכִי דְּיִמִּינָא וְעַל אֱלִיּוֹן יְדָה דְּיִמִּינָא וְעַל אֱלִיּוֹן רִגְלָה דְּיִמִּינָא:

(יד) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֵשֶׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּפָה אֹזֶן הַמִּטְהָר הַיְּמִנִית וְעַל־כֹּהֵן יָדוֹ הַיְּמִנִית וְעַל־כֹּהֵן רִגְלוֹ הַיְּמִנִית:

כ"ד • תְּנוּפָה • גִּדֵּר אֲמִצְעִי שְׂבָאֲזִן; וְלִשׁוֹן "תְּנוּפָה" לֹא נִדְעָה לִי, וְהַפּוֹתְרִים קוֹרִים לוֹ: טַנְדְּרוּס'. בִּהְיוֹן • גוֹדֵל.

טו וְיִסֵּב כֹּהֲנָא מִלְּגָא דְּמִשְׁחָא וְיִרִיק עַל יְדָא דְּכִהֲנָא דְּשִׁמְאָלָא:

(טו) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֵּג הַשֶּׁמֶן וַיִּצֶק עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמֵאלִית:

טז וְיִטְבֹּל כֹּהֲנָא יָת אֲצַבְעָה דְּיִמִּינָא מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה דְּשִׁמְאָלָא וְיִנְדִּי מִן מִשְׁחָא בְּאֲצַבְעָה שְׁבַע זְמַנִּין קָדָם יי:

(טז) וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת־אֲצַבְעוֹ הַיְּמִנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַשְּׂמֵאלִית וְהוּא מִן־הַשֶּׁמֶן בְּאֲצַבְעוֹ שִׁבְעַ פַּעֲמִים לִפְנֵי יְהוָה:

כ"ז • לִפְנֵי ה' • (ת"כ) כְּנָגֵד בֵּית קֹדְשֵׁי הַקֹּדְשִׁים.

יז וּמִשְׁחָא דְּיִמִּינָא דִּי עַל יְדָה יִתֵּן כֹּהֲנָא עַל רוּם אוֹדְנָא דְּמִדְּכִי דְּיִמִּינָא וְעַל אֱלִיּוֹן יְדָה דְּיִמִּינָא וְעַל אֱלִיּוֹן רִגְלָה דְּיִמִּינָא עַל דְּמָא דְּאִשְׁמָא:

(יז) וּמִיִּתֵּר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּפָה אֹזֶן הַמִּטְהָר הַיְּמִנִית וְעַל־כֹּהֵן יָדוֹ הַיְּמִנִית וְעַל־כֹּהֵן רִגְלוֹ הַיְּמִנִית עַל דָּם הָאֵשֶׁם:

יח וְדִאֲשַׁתָּאֵר בְּמִשְׁחָא דִּי עַל יְדָא דְּכִהֲנָא יִתֵּן עַל רִישׁ דְּמִדְּכִי וְיִכְפֹּר עֲלוּהִי כֹהֲנָא קָדָם יי:

(יח) וְהִנּוֹתָר בְּשֶׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהָר וְיִכְפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה:

יט וְיַעֲבֹד כֹּהֲנָא יָת חֲטָאִתָּא וְיִכְפֹּר עַל דְּמִדְּכִי מִסּוּבְתָהּ וּבִתְרָא בֵּן יְכּוֹס יָת עֲלֵתָא:

(יט) וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת־הַחֲטָאִת וְיִכְפֹּר עַל־הַמִּטְהָר מִסּוּבְתָּתוֹ וְאַחֵר יִשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה:

כ וְיִסֵּק כֹּהֲנָא יָת עֲלֵתָא וְיָת מִנְחָתָא לְמִדְּכָא וְיִכְפֹּר עֲלוּהִי כֹהֲנָא וְיִדְכִּי:

(כ) וְהִעֲלָה הַכֹּהֵן אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַ וְיִכְפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְיִתָּהֵר: ס

כ"ח • וְאֶת־הַמִּנְחָה • מִנְחַת נֶסֶכִּים שֶׁל בְּהֵמָה.

♦ יום חמישי ג' אייר ♦

כא ואם מספן הוא ולית ידה מדבקא ויטב
אמר חד אשקא לארמא לכפרא עלוהי
ועסרונא סלתא חד דפיל במשח למנחא
ולגא דמשחא:

(כא) ואם-דל הוא ואין ידו משגת ולקח פבש אחד
אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול
בשמן למנחה ולג שמן:

נ"ז- וְעֶשְׂרֹן סֹלֶת אֶחָד • לְכַבֵּשׁ זֶה שֶׁהוּא אֶחָד, | עַל הַבְּהוֹנוֹת, וְשֶׁמֶן שֶׁל נֹסֶכִי הַמִּנְחָה לֹא הִזְקָק
זְבִיא עֶשְׂרֹן אֶחָד לְנוֹסְכָיו. וְלֵג שֶׁמֶן • לְתֵת מִמֶּנּוּ
הַכְּתוּב לְפָרֹשׁ.

(כב) ושתני תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו
והיה אחד חטאת והאחר עלה:

(כג) והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אליהבה
אל-פתח אהל-מועד לפני יהוה:

אור החיים על התורה - מהדורות בלוס, אברמוביץ

ר"ל היה לו לכתב ואם לא תגיע ידו
די שה וכשבה והביא וגו' כמו שאמר
בקרנן טמאת מקדש והשבועות, אלא
נתפנן גם כן למה שפרשנו:
ומה שדרשו עוד בתורת כהנים
בפרשה זו (ולקמן ז' לא' בג')
מקראות המיתרים בהשגת יד, והם,
אשר תשיג ידו, מאשר תשיג ידו, את
אשר תשיג ידו, ודרשו על זה הדרך
אשר תשיג בא להיות עשיר קדם ובעת
הבאת הקרן העני שביא גם כן קרנן
עני, **ומאשר תשיג ידו** בא למי שהיה
עשיר והתחיל גם כן להביא אשמו
והוא עדיו עשיר והעני שביא גם כן
קרנן עני. **ואת אשר תשיג ידו** בא
להתחיל להביא קרננו שהוא האשם
בזמן שהיה עני והעשיר שצריך להביא
בעשר, אבל אם הביא חטאת בעני לא
יביא עולה בעשר אם העשיר ולמדו
שם דבר זה ממה שאמר הכתוב **אחד**
לחטאת ואחד לעולה שצריך שיהיו
שניהם מין אחד, מכל אלו הדרשות
אין ללמד מה שדרשנו מכפל אומר
דל ואין ידו וגו', שאפלו אחד כל
דרשות שדרשו עדיו צריכין אנו לב'
הדרשות שדרשנו שאחר שהפריש
קרנן עשיר יביא קרנן עני ואחר
שהביא קרנן עני יביא קרנן עשיר כי
לא באו ב' דברים אלו בדרשות
הנזכרות: תורה כב

ע"כ, ואמרו שם שדרשו כן מודכתיב
על חטאתו, וכאן רמז הדבר באומר
דל הוא ואין ידו וגו' פרוש ועודנו אין
ידו משגת, אבל אם השיגה ידו הגם
שהפריש בהיותו דל יביא קרנן עשיר,
וב' דרכים אלו יסבילו יחד במשמעות
הכתוב על זה הדרך ועודנו אין ידו
משגת בין לחמרא בין לקלא כנזכר.
ובתורת כהנים אמרו וזה לשונם דל
הוא שומע אני דל ממה שהיה בן מאה
מנה ונעשה בן נ' תלמוד לומר ואין
ידו וגו', או ואין ידו וגו' יש לו ואין
מוצא לקח תלמוד לומר דל ע"כ. וצריך
לדעת כונת ואין מוצא, אם אין מוצא
כל עקר כמו שהיו בזמנים שהיתה
ירושלים במצור, ודאי שמביא קרנן
עני והרי הוא כחסרי ממון כי מה לי
אין לו ממון או יש לו ואינו שנה כלום
בערך הקרנן פיון שאינו משיגו בממון,
אלא ודאי שכונת התנא היא שאינו
מצוי בקנין הרגיל וצריך הוא להפליג
קניתה בממון רב:
ונראה שלא יתחייב אלא אם בשעור
שלא יהיה הוא חסר למה
שצריך לעצמו, שהרי אפלו ירד אנו
אומרים שביא קרנן עני ויהיה
מהנשאר ופרוש זה של דברי ר"ל אינו
סותר דברנו, ואלו ואלו דברי אלהים
חיים. ותדע שאם לא היתה כונת
התורה בכפל הדבר אלא לומר דברי

(כא) ואם דל הוא ואין ידו משגת.
צריך לדעת למה כפל. ואולי
שנתפנן על דרך מה שאמרו בפרק
בתרא דכריתות (כ"ז) וזה לשון המשנה
הפריש לכשבה או לשעירה העני יביא
עוף וכו' ע"כ. ובגמרא (שם) למדו הדבר
ממה שאמר הכתוב בקרנן עולה ויורד
מחטאתו אשר חטא משמע ממקצת
הדבר שהפריש לחטאתו ע"כ. והנה
דרשה זו ישנה בעולה ויורד שישנו
בדלי דלות כי שם הוקיר הכתוב
מחטאתו שממנה דרשו, אבל מצרע
יש לבעל הדין לחלק ולומר כשם שלא
מצינו בו שיוכל להביא קרנן דלי דלות
והחמיר בו הכתוב גם נחמיר בו אם
הפריש כבש וכבשה לחטאתו ועולתו
והצרך להם שלא יביא מקצת הדבר
שהפריש לחטאתו להביא במקומן שתי
תורים או שני בני יונה, תלמוד לומר
ואין ידו משגת שהגם שלא היה דל
והפריש מעשר אם אין ידו משגת יכול
הוא להוציא המעות המפרשים לחלין
ויביא כפרת השגת יד. ותמצא שלא
חלקו ר"ל בין עולה ויורד של מצרע
לעולה ויורד של טמאת מקדש וכו'
ושבועת בטוי וכו':
או ירצה על דרך מה שאמרו בסוף
כריתות באותה שהבאתי בסמוך
וזה לשונם הפריש לעשירית האיופה
והעשיר יביא עוף העשיר יביא כשבה

כ"י – ביום השמיני לטהרתו • שמיני לצפרים ולהזאת עץ ארז ואזוב ושני תולעת.

כד ויסב כהנא ית אמרא דאשמא וית לגא דמשחא וארים תהון כהנא ארמא קדם יי:

(כד) ולקח הכהן את־כבש האשם ואת־לג השמן והניף אתם הכהן תנופה לפני יהוה:

כה ויכוס ית אמרא דאשמא ויסב כהנא מדמא דאשמא ויתן על רום אודנא דמדפי דימינא ועל אליון ידה דימינא ועל אליון רגלה דימינא:

(כה) ושחטו את־כבש האשם ולקח הכהן מדם האשם ונתן על־תנוף און־המטהר הימנית ועל־כַּהֵן ידו הימנית ועל־כַּהֵן רגלו הימנית:

כו וימן משחא יריק כהנא על ידא דכהנא דשמאלא:

(כו) וימן־השמן יצק הכהן על־כַּף הכהן השמאלית:

כז וידי כהנא באצבעה דימינא מן משחא די על ידה דשמאלא שבע זמנין קדם יי:

(כז) והזה הכהן באצבעו הימנית מן־השמן אשר על־כַּפו השמאלית שבע פעמים לפני יהוה:

כח ויתן כהנא מן משחא די על ידה על רום אודנא דמדפי דימינא ועל אליון ידה דימינא ועל אליון רגלה דימינא על אתר דמא דאשמא:

(כח) ונתן הכהן מן־השמן אשר על־כַּפו און המטהר הימנית ועל־כַּהֵן ידו הימנית ועל־כַּהֵן רגלו הימנית על־מקום דם האשם:

כ"י – על־מקום דם האשם • אפלו נתקנח הדם; למד שאין הדם גורם אלא המקום גורם.

כט ודישטאר מן משחא די על ידא דכהנא יתן על רישא דמדפי לכפרא עלוהי קדם יי:

(כט) והנותר מן־השמן אשר על־כַּף הכהן יתן על־ראש המטהר לכפר עליו לפני יהוה:

ל ויעבד ית חד מן שפניגיא או מן בני יונה מדי מדבק ידה:

(ל) ועשה את־האחר מן־התרים או מן־בני היונה מאשר תשיג ידו:

לא ית די מדבק ידה ית חד חטאתא וית חד עלתא על מנתתא ויכפר כהנא על דמדפי קדם יי:

(לא) את אשר־תשיג ידו את־האחר חטאת ואת־האחר עלה על־המנחה וכפר הכהן על המטהר לפני יהוה:

לב דא אורייתא די בה מכתש סגירו די לא מדבק ידה בדכיתה:

(לב) זאת תורת אשר־בו נגע צרעת אשר לא־תשיג ידו בטהרתו: פ

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

שהקפיד על הכל במה שמעט ואמר זאת עני בעניו ועשיר בעשרו תלמוד לומר **תורת**. וצדין אין ידוע למה אמר הכתוב **אשר לא תשיג ידו** וגו'. ואולי שקש הכתוב שיבוא החכם וילמד

הכתוב אלא להקל מעליו ואם ירצה תבוא עליו ברכת טוב ונראה כי לצד שרצה הכתוב למעט עשיר אם הביא קרבן עני שלא יצא וכמו שדרשוה מאומרו **זאת** מעוט, חש הכתוב לומר

(לב) **זאת תורת וגו' אשר לא וגו'**. כל הכתוב מיותר, ור"ל דרשו (בחרם) זאת תורת שרבה הבאת קרבן עשיר לעני אם ירצה. ואם תאמר למה צריך קרא והלא הסבירא נותנת פן שלא בא

♦ יום שישי ד' אייר ♦

(לג) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

לג וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמִיָּמָר:

(לד) כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם
לְאֶחָזָה וְנִתְּתִי נִגַע צֹרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶּם:לד אֲרִי תַעֲלֹן לְאַרְעָא דְכְנַעַן דִּי אֲנָא יְהִיב
לְכוֹן לְאַחְסָנָא וְאַתָּן מִכְתָּש סְגִירוּ בְּבֵית
אַרְעָא אַחְסָנְתְּכוֹן:שִׁהִיו יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, וְעַל־יְדֵי הַנֶּגַע נוֹתֵן הַבֵּית
וּמוֹצֵאן.לד"י וְנִתְּתִי נִגַע צֹרַעַת • (ויקרא רבה) בְּשׁוּרָה הִיא לָהֶם
שֶׁהַנֶּגַעִים בָּאִים עֲלֵיהֶם, לְפִי שֶׁהֻטְּמִינוּ אֲמוּרִיִּים
מִטְּמוּנֹת שֶׁל זָהָב בְּקִירוֹת בְּתִיָּהֶם כֹּל אַרְבָּעִים שָׁנָה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 97)

הדבור גם בקדשה. וכמו שכתוב **אֲשֶׁר לִקְחִיתִי מִיַּד הָאֲמוּרִי**
בְּחֻרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי: יש לקחת מ'אמורי' את כח הדבור
ולשתמש בו בתורה ובתפלה - **בְּצִלוֹתִי וּבְכַעֲוִיתִי**.**וְנִתְּתִי נִגַע צֹרַעַת** (יד, לד) **שֶׁהֻטְּמִינוּ אֲמוּרִיִּים מִטְּמוּנֹתֵיהֶם**
(רש"י) הַנֶּגַעִים הוֹפִיעוּ בְּתִיָּהֶם שֶׁל הָאֲמוּרִיִּים דּוֹקָא, שְׂרוּמוֹ
עַל דְּבוּר רַע, שֶׁכֵּן הַנֶּגַעִים בָּאִים עַל לְשׁוֹן הָרַע. אֵף דּוֹקָא
בְּתִיָּהֶם אֵלוֹ שִׁנְיָן 'מִטְּמוּנֹתֵיהֶם', שֶׁהִרִי נִתֵּן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכַח

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

בתים ירקרק או אדמדם ולא בגון לבן
כַּנְגַע אָדָם:**עוד** נראה בהעיר למה סדר הכתוב
דיני נגעי הבגד קדם שהשלים כל
דיני בני אדם טמאתו וטהרתו, שהיה
לו להמתין עד שיגמר כל משפט
צרעת אדם ואחר כך יסדר משפט
הבגדים, ואין לומר שנתכונן הכתוב
לסדר דיני הטמאה בפני עצמן ודיני
טהרתם בפני עצמם, שאם כן למה לא
שפט כן גם בצרעת הבית שהיה לו גם
כן להקדים טמאת נגע הבית קדם
משפט טהרת נגעי אדם ובגדיו. אלא
ודאי שהראה הכתוב בזה שהקדים
נגע הבגד קדם לנגע אדם וקדם אומרו
זאת תהיה תורת המצרע שבו רמו
סימן עון הצרעת כי פיו ענה בו כמו
שפרשנו בתחלת הפרשה כתב נגעי
בגדים וכוונתו הוא לומר שהבגדים
לוקים תחלה, ומה שהתחיל בדיון
הבאת הנגע באדם ולא התחיל
בבגדים, בזה נתחכם הכתוב לחזק
הדברים שנגעי הבגדים גם כן באים
בחסא האדם כמו נגעי אדם, ולזה
התחיל בנגעי אדם וסמוך להם אמר
נגעי בגדים ואמר אחר שניהם זאת
תהיה תורת המצרע תורתו של מוציא
שם רע הראת לדעת כי גם על נגעי
בגדים חוזרים הדברים מה שלא היהפ"ח כי לפי ששמעו הכנענים שישאל
באים לארצם והטמינו כל וכו' ע"כ,
וזה דרך דרש. ועל פי מה שאמרו
במדרש (שם) וזה לשונם אמר ר' לוי אין
בעל הרחמים נוגע בפפשות תחלה וכו'
בתחלה הנגעים באים על ביתו וכו'
ע"כ יתבאר על נכון. והוא לצד
שהקדים לומר נגעי בני אדם, והוא
הפך האמור בבעל הרחמים, לזה אמר
מה שהקדמתי נגעי בני אדם הוא לצד
שעדיין לא באתם אל הארץ ואין בתים
לנגע בהם. אבל כי תבאו אל הארץ אז
לא אתן הנגע באדם תחלה אלא
ונתתי נגע בבית ארץ וגו' תחלה. וטעם
שלא סדר הכתוב נגע הבית קדם, לצד
שנגעי אדם ישנם תכף ומיד מהדבור
ואילוף נזקקים ונגעי הבית הוא כי
יבאו, לזה הקדים הצריך תכף ומיד.
ואם תאמר אם כן היה לו להקדים
נגעי בגדים לנגעי אדם ששניהם ישנם
מיד ולהם ראוי להקדים כסדר מידת
בעל הרחמים:**ונראה** כי בחר ה' לסדר נגעי בגדים
בין נגעי אדם ונגעי בתים לצד
שיש בהם דברים שהם שוים בהם
לנגעי אדם ויש דברים ששוים לנגעי
בתים, כי בשעור הצרעת שוים לדיון
נגעי אדם בגדים ולא בצרעת הבתים
שהוא בב' גריסין. ובגונים שוים לנגעימשפט השג יד האמור במצרע מדין
השג יד האמור בטמאת מקדש וקדשיו
ושבועת האלה וכו' שישנם גם כן
בקרבו דלי דלות ובמקום ב' תורים
אחד עולה ואחד חטאת מביאים
עשירית האיפה וילמד האמור במצרע
שגם הוא אם לא השיגה ידו לעופות
יביא עשירית האיפה תלמוד לומר
זאת תורת אשר וגו' אשר לא תשיג
ידו בטהרתו הגם שלא השיגה ידו
בטהרתו הרשומה שהם בני יונה וכו'
אף על פי כן יתפלוש בעפר וזמזם
ויביא ב' תורים או ב' בני יונה דוקא.
ובדרך רמז אפטר שרמו הכתוב למה
שאמרו בזה הקדוש (תקונים כג) כי
העניות נקראת צרעת, ולזה שניהם
נקראים מתים «קדים סד» והוא מה
שרמו באומרו **אשר בו נגע צרעת**
פרוש עודנו הנגע בו, ומה הוא הנגע
פרש ואמר **אשר לא תשיג ידו**
בטהרתו פרוש שלא מצאה ידו לצד
עניו להביא קרבן הצריך לטהרתו
מצרעתו עד שהצריך להביא
עופות: תורה לג(לד) **כי תבאו וגו' ונתתי וגו'**. וכי
בשורה היא זו, ולא היה לו לומר
אלא כי יהיה נגע בקירות בית
אחוזתכם וגו' בדרך שהופיר בנגעי בני
אדם. ור"ל הרגישו מזה ואמרו (ויקרא

פעולת הדיבור בנפש האדם

ויש למדש, דתרי גוגי לשון-הרע איכא. בהלכות דעות (המדבר בענינים בלתי רצויים שבין אדם לחברו) עוסק בלשון-הרע הבא בגלל מדות רעות שבאדם – שעקר החסרון בזה הוא בהזק שנגרם על-ידו לאולת. אבל כאן עוסק הרמב"ם בלשון-הרע חיצוני לגמרי, שבא מתוך שיחה סתם ללא כוונה רעה, ועקר הפגם הוא באדם עצמו, שדיבור רע זה פוגם בנפשו, ככמונים הנביאה שבודאי לא נתפנה לגנותו, ולא היה בדיבור שום הזק. ועל-זה אומר: דבתחלה הלשון-הרע הוא חיצוני לגמרי להאדם המדבר, ולכן גם העונש מזה כנגד מזה הוא בביתו, שאינו חלק מהאדם, והוא הדבר הכי חיצוני – כישו. אבל אם חסוֹן־שלום, ממשיך האדם בדבורי לשון-הרע, הרע מתחיל לחזור לטבעו ולמדותיו, ולכן נענש בכלי תשמישי שהם קרובים אליו יותר מקורות ביתו. ואם ממשיך לעמוד ברשעו, הרי שהרע חוזר עוד יותר, ומתבטא בצרעת בגגדיו, ועד שהוא עצמו נעשה טמא.

כִּי תֵבֹאוּ אֶל-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֻחָזָה וְנִתְתִּיל נָגַע צֹרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֻחָזָתְכֶם: (יד, לד)
אות ופלא היה בישראל כדי להזהירם מלשון הרע, שהמספר בלשון הרע, משתנות קירות ביתו. . ואם עמד ברשעו עד שהותץ הבית – משתנין כלי העור שבביתו. . ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתנין הבגדים שעליו. . ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתנה עורו ויצטרע, ויהיה מובדל ומפרסם לבדו, עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים, שהיא הליצנות ולשון הרע, ועל ענין זה הוא מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת. . זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך, הרי הוא אומר התבוננו מה ארע למרים הנביאה. (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פט"ז ה"י)
ויש לומר בבאור דברי הרמב"ם, בהקדים הקשיא דלכאורה הלכה זו הוה-ליה להכניס בהלכות דעות כשעוסק בחומר לשון-הרע ("כאילו כפר בעיקר" וכו'), ומדוע כתב אותה בהלכות צרעת?

~ נקודות משיחות קודש ~ על"פ לקוטר שיחות חלק לב, עמוד 91 – מתוך 'לקראת שבת'

הטמנת האמורים ארבעים שנה

וינצחום במלחמה וינקחו את ממונם. אף מאידך, מראה היא גם על תקנה שעוד ישונו למקומותיהם, שלכן מטמינים האצרות בקירות הבתים, שיעמוד להם הממון לכשיחזרו. ובה יבנה דברי המדרש שהיו מטמינים כל ארבעים שנה (ולא מפפלת סיחון ועוג). דהטמנתם משה כל הארבעים שנה היתה משום שכבר ביציאת מצרים ידעו שישאל יחזרו, שהרי תלה הכתוב "דור רביעי ישונו הנה", ב"שלם עון האמורי" [וידעו שהגיע זמנם לחזור לארצם]. ומכך הבינו, ששיבת עם בארצו תלויה במעשיו, שזה נתן להם התקנה שאולי יבוא יום ובני ישראל ישלחו גם הם מארצם (אם יתנהגו שלא כדבעי), ואז יוכלו לשוב וליקח המטמוניות. וזו הסיבה בפשוטו של מקרא לכן שהטמינו ממונם, מעשה המבטא גם תקנה שישונו לקחתו.

כִּי תֵבֹאוּ אֶל-אֶרֶץ כְּנָעַן . . וְנִתְתִּיל נָגַע צֹרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֻחָזָתְכֶם:
בשורה היא להם. . לפי שהטמינו אמורים מטמוניות של זהב בקירות בתיים כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר. (יד, לד. ובפירוש רש"י)
צריך ביאור מה הכריח את המדרש (שהוא מקורו של רש"י) לפרש שהיו מטמינים "כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר", והרי אפשר לפרש בפשטות, שיתכן שההטמנה החלה בעקבות מפלת סיחון ועוג שהיו האומות "בטוחין עליהם" (רש"י תחילת בלק), שאז נאחזו בפחד והחלו להטמין אוצרותיהם?
ויש לומר הביאור בזה: הטמנת הממון יש בה דבר והיפוכו. מצד אחד, מגלה היא על הפחד שמא יבואו ישראל

לה וייתי דדילה ביתא ויחוי לכהנא למימר כמכתשא אתחזי לי בביתא:

(לה) וּבֹא אֲשֶׁר-לוֹ הַבֵּית וְהַגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כִּנְגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס. אברמוביץ

והתורה סדרה החמור תחלה שהם נגעי אדם ואחר כך הקל שהם נגעי בגדים, אם כן היה לו לסדר משפט הבגדים אחר משפט אדם וסדרתם וכמו שכתבתי למעלה והבן: תורה לה **(לה) וְהַגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר. תבת לאמר** מיתרת. ורז"ל בתורת כהנים

האדם בא על הבגדים לצד הרחמים, ולזה הקדים הכתוב ואמר נגעי אדם לומר כי גם צרעת הנצרכה לבוא לאדם בעל הרחמים מביאה בבגדים אולי ישוב ורפא לו מבוא עליו. ועדין אני אומר דלמא על עון חמור באים נגעי אדם ועל עון קל באים נגעי בגדים

מוכן כן אם היה מסדר נגעי בגדים והבן:
עוד נראה שחש הכתוב להקדים נגע הבגד ואחר כך נגעי אדם, שאז הייתי אומר כי נגע הבגד בא על עון קל ונגע אדם בא על עון חמור ולא על עון עצמו שיתחייב לבוא נגע על

וְנִגְעַת נִרְאָה לִי בַּבַּיִת • (נגעים פ"ב, ת"כ) אָפְלוּ תַלְמִיד חֶכֶם שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא נֹגַע וְדָאִי, לֹא יִפְסֹק דְּבַר בְּרוּר לומר: 'נֹגַע נִרְאָה לִי', אֲלָא: "כִּנְגַע נִרְאָה לִי".

(לו) וְצִוְּהָ הַכֹּהֵן וּפָנּוּ אֶת־הַבַּיִת בְּמָרָם יָבֹא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת־הַנֶּגַע וְלֹא יִטְמָא כָּל־אִשֶּׁר בַּבַּיִת וְאַחֵר כֵּן יָבֹא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת־הַבַּיִת:

תורה? אם על כלי שטף – יטבילים ויטהרו, ואם על אכלין ומשקין – יאכלם בימי טמאתו. הא לא חסה תורה אלא על כלי חרס, שאין להם טהרה במקרה.

וְנִגְעַת נִרְאָה לִי בַּבַּיִת • שָׁכַל זְמַן שְׁאִין כֹּהֵן נִזְקֵק לוֹ, אִין שֶׁם תּוֹרַת טְמֵאָה. וְלֹא יִטְמָא כָּל־אִשֶּׁר בַּבַּיִת • (ת"כ) שָׁאם לֹא פָנָהּ וְיָבֹא הַכֹּהֵן וְיִרְאָה הַנֶּגַע, נִזְקֵק לְהַסְגִּיר וְכָל מַה שֶּׁבָּתּוּכוֹ יִטְמָא. וְעַל מַה חָסָה

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(לו) בְּמָרָם יָבֹא הַכֹּהֵן, טעם שהצריך לומר הַכֹּהֵן משום שזולתה ה'יה נשמע כי בטרם יבוא יצוה, וכפי זה אין חיוב לכהן להתעכב עד שיגיע שפינו ודאי את כל אשר בבית, ומאמרו הכהן, הִרְאָה כי תבת בטרם אין לה קשר עם זכרון הכהן שאצל יצוה וקשורה היא עם ופנו ויהבן: **כָּל אִשֶּׁר בַּבַּיִת**, פרוש כל אשר בבית לא יטמא אלא יצילו הכל ואפלו פכים קטנים, כי חס ה' אפלו על ממון הבזוי של ישראל, ובזה נתן טעם הכתוב למה צוה ה' לפנות קדם הלא אפלו אחר ביאת הכהן ורואה הנגע אין הבית טמא אלא אחר שיצא הכהן ויסגירו, ומעתה אין צורך להקדים לפנות קדם בא הכהן ויכולין לפנות אחר שבא הכהן קדם שישגיר, לזה אמר **וְלֹא יִטְמָא כָּל אִשֶּׁר וְגו'** פרוש כי לצד שפשיטא הכהן הנגע שצריך להסגיר אין רשות להתעכב מלהסגיר כל עקר ומצינו זה ימיהו לפנות ולצד המהירות ישכחו ממון הבזוי, לזה הקפיד ה' לפנות קדם שבזה לא יטמא כל אשר בבית. ור"ל אמרו (נגעים פ"ב מה ובהרי"ט) שלא חס הקב"ה אלא על כלי חרס כי שאר כלים ובגדים יש להם תקנה במקרה. ולדרכנו הוספנו לפרש שחס הקב"ה אפלו על כלי חרס הקטנים שאין אדם מחשיב אותם: תורה לו

חכם וכו' לא יאמר נגע אלא כנגע, וכל זה לדעת התנא. ומקום הניחוח לנו גם כן בזה לחקר בדבריהם וז"ל, הלא לפי מה שדרכו עוד שם בתורת כהנים וז"ל נראה לי ולא לגרי, בבית להביא את העליוה וכו' וכמה דרשות, מעתה צריך הכתוב לומר כנגע כדי שיאמר נראה לי בבית ללמד המשפטים ההמה, וממנו לנו לדרש שאפלו ידע ודאי שהוא נגע יאמר כנגע, והגם שדרכו רז"ל לדרש הכתובים בסדר זה, אף על פי כן כל עוד שנוכל לישב הדרשה בסדר הכרחי הוא יותר נכון, ובזה הרוחנו את שלנו פרוש תבת לאמר שנתכבד לומר על זה הדרך **לאמר כנגע** פרוש הגם שכפי האמת ידע שהוא נגע ואינו כנגע אלא במאמרו אף על פי כן יאמר כן. ושיעור תבת לאמר הוא על זה הדרך האמינה תהיה כנגע, וממוצא דבר אמה מבין שאינו כנגע אלא במאמרו ולא בצדק הדרך. ובזה גם כן הרוחנו דרשת התנא שדרש בתבת כנגע שרצה לומר שאפלו תלמיד חכם וכו'. עוד יכון לומר שהתורה מתרת לאמר כנגע, וממילא אמה מבין שאינו כנגע שהצריך להתיר. וכבר כתבתי כמה פעמים כי רשות נתונה לנו לדרש הפסוקים בכמה פנים משנים מדבריהם וז"ל כל שמתישבים הפסוקים על נכון כל שאין הפכויות דברי רז"ל בהלכות: תורה לו

דרשו יאמר לו הכהן דברי כבשוין ע"כ. וזה הדרך דרש, כי הכתוב מדבר דברי אשר לו הבית. והם ז"ל דרשוהו באם אינו ענין לדברי בעל הבית תנאו ענין לדברי כהן. ובעל קרבן אהרן פרש על זה הדרך והגיד לכהן והתכלית לאמר לו הכהן רצה לומר דברי כבשוין. ולפי זה היה לו לומר תבת לאמר אחר כנגע נראה לי בבית, אלא ודאי שהתנא דרש התבה באם אינו ענין, וקשה למה לא אמר הכתוב תבת לאמר בדברי הכהן ותדרש הדרשה בישר, ומקום הניחוח לנו לפרש, והוא על פי דבריהם וז"ל עצמם שכתוב שם בתורת כהנים וזה לשונם נגע מה תלמוד לומר כנגע אפלו תלמיד חכם ויודע שהוא נגע בודאי לא יגזר וכו' אלא יאמר כנגע ע"כ. ויש לדעת מי הכריחם וז"ל לפרש כן, דלמא טעם אומרו כנגע ולא אמר נגע כי חש הכתוב לומר נגע שתבין שלא חיבתו תורה לבוא אצל הכהן ולהגיד אלא אם תלמיד חכם הוא וידע שהוא ודאי נגע, אבל אם נסתפק בו אם הוא נגע או לא לא יבוא לכהן, לזה אמר כנגע שיבוא על הספק בודאי:

אֲבֵן דרשת התנא היא שלא היה לו לומר אלא והגיד לכהן, והדרך מובן שההגדה היא הנגע המוקר בסמוך, ולזה דרש כי היתור בא על דקדוק כנגע ולא נגע שאפלו תלמיד

לוי ויחזי ית מכתשא והא מכתשא בכתלי ביתא פחתין יקון או סמקון ומחזיהון מפיד מן כתלא :

(לו) וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע וְהֵנָּה הַנֶּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת שְׁקַעְרוּרֹת יִרְקַקְתָּ אוֹ אֲדַמְדָּמֹת וּמֵרָאִיתָן שָׁפַל מִן־הַקִּיר:

כ"ט ◀ שְׁקַעְרוּרֹת • (ת"כ) שוקעות במראיהן.

לח ויפוק כהנא מן ביתא לתרע ביתא וינסגר ית ביתא שבעא יומין :

(לח) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהַסִּגִּיר אֶת־הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים:

לט ויתוב כהנא ביומא שביעאה ויחזי והא אוסיפת מכתשא בכתלי ביתא :

(לט) וְיָשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהֵנָּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת:

מ ויפקד כהנא וישלפון ית אבניא די כהן מכתשא וירמוז יתהן למבדא לקורמא לאתמא מסאב :

(מ) וַצֹּוֹה הַכֹּהֵן וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֶּגַע וְהַשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא:

משתמשות שם. למדך הכתוב, שהאבנים הללו מטמאות מקומן בעודן בו.

כ"י ◀ וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים • כתרגומי: 'וישלפון', יטלום משם, כמו: (דברים כה) "וַחֲלָצָה נַעֲלֹו", 'לשון הסרה. אֶל־מָקוֹם טָמֵא • (ת"כ) מקום שאין טהרות

~ נקודות משיחות קודש ~ יעוין לקוטי־שיחות חלק ג, עמוד 10 ואילך – מותד 'לקראת שבת'

ב' גדרים בשכונת לרשע

בב' בתים, חיבים לחלוץ את האבן פולה, אף את חלק האבן שבבית שלא נראה בו הנגע. אף יש מפרשים (ראה משנה אחרונה לנגעים פרק יב משנה ו, ופרק יג משנה ב) שגם אם נראה נגע בכתל שבין ב' בתים, חיב גם השכן לחלוץ את האבנים שבכותל ביתו שכן נגע הנגע, אף שבביתו לא נראה הנגע, וגם לא נגע הנגע באבניו. ויש לפרש שדבר זה תלוי בפירוש הפלל ד"אוי לרשע או לשכנו", דיש לומר בב' אופנים:

וַצֹּוֹה הַכֹּהֵן וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים (יד, כז)

וַחֲלָצוּ – מלמד ששניהם חולצים, מפאן אמרו אוי לרשע אוי לשכנו (תורת כהנים על הפסוק) במפרשים מצינו כמה פרושים בדיון "שניהם חולצים": רש"י כותב (סוף מסכת סוכה דבור־המתחיל אוי לרשע, ועוד) "ב'תורת כהנים' תנא, וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים, נגע באבן שבמקצוע, שניה חולצין". והינו, דפירוש דין זה לשיטתו הוא, שאם נראה נגע באבן שבמקצוע, שהוא אבן הנראה

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אֲדַמְדָּמֹת רומז לשפיכת דמים המיחוס לבחינת הרע רחמנא לצלן. יצוה' לסגר הבית פי' שלא ישפע משפע האלהי, והוא סוד נדוי הרשעים לכל יחסו בצלא דמהימנותא, אם האדם הרגיש בדבר ושב מה טוב, ואם לא יצוה' להביא עליו יסורין לרחוץ בתמיו ונגעיו והוא סוד חלוץ אבנים וכו', ואם עדין מסריח מעשיו הרי הוא מת, והוא אומר ונתן את הבית את אבניו וגו': תורה לח

אל הכהן וגו', ואמר כי כשיקרא הקב"ה כי הנגע בקירות הבית פרוש נשתמע בחינת הרע בתוכיות מהות הגוף, ונתעב הבית והוא מה שרמו באומרים שְׁקַעְרוּרֹת תבה זו מרכבת מב' שקע רורות ואות הא' נבלעת במבטא וכאלו אמר שקע ארורות שושקע בו בחינת היצר הרע שנקרא ארור, ולפי שיש הרבה בחינות ברשעו אמר ארורות, ואומר וִירְקַקְתָּ רְמוֹ לסימן העברה על דרך אומרים ו"ל (שבת י"א) סימן לעברה הדרקון, גם אמר

(לו) וְרָאָה וְגו' בְּקִירַת הַבַּיִת וְגו'. פרשה זו רמזה מפעלות ה' בהנהגתו עם הרשעים אשר יבחרו במטעמי יצר הרע שהוא יקרא נגעי בני אדם. ואמר בזהר (ח"א קפ"ז) כי הקב"ה נותן הנפש בגוף האדם מלילת מה טוב ואם לאו הוא עוקרו משם וחוזר ושוטלה במקום אחר. והוא מה שרמו כאן בנגעי הבית, כי הבית ירמו אל גוף האדם שהוא בתי הנפש, והכהן הרמזו כאן הוא הבורא שמצינו לר"ז"ל בספר הזהר שדרשו פן בפסוק והוא

לחלצו, דאָז אַמרינן דחלק המנוגע שפאָבן פועל גס על חלק השני שיהיה מנוגע.

מהשאינן אס מפרשים ששכינות היא סימן, שגם אם לא נראים האנשים פדומים זה לזה, הרי השכינות מוכיחה שבאמת דומים הם, הנה בענייננו, גם אם לא נראה הנגע כלל באבנים אלו, יש להוכיח מכך שסמוכים הם לאבן המנוגע, שגם אבנים אלו שכינות לנגע. ולכן חייבים לחלצם.

א. רשע הגר בסמיכות למישהו, פועל שינוי לרעה במעשי השכן, ולכן "אוי לשכנו" כי הרשע יפעל עליו לרעה. ב. השכינות לרשע הרי היא סימן שגם השכן דומה לו, דזה שגרים זה ליד זה הוא מפני שדומים הם אחד לשני. וזהו "אוי לשכנו", כי השכינות לרשע מראה שגם השכן באמת דומה הוא להרשע.

והוא הדבר באבן המנוגע. לדעת רש"י הרשע פועל רק על מעשי השכן. ואם כן, רק אבן שנדבק בו הנגע חייבים

מא ונת ביתא וקלפון מגיו סחור סחור וירמיון ית עפרא די קליפו למפרא למפרא לקרתא לאתר מסאב:

(מא) וְאֶת־הַבֵּית יִקְצַע מִבֵּית סָבִיב וְשִׁפְכוּ אֶת־הָעֶפֶר אֲשֶׁר הִקְצֹו אֶל־מַחוּץ לָעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא:

כהנים' נדרש כן, שיקלף הטיח שסביב אבני הנגע. הקצו. לשון קצה, אשר קצעו בקצו הנגע סביב.

כ"י • יקצע • (דריצ"ר בלע"ז) ובלשון משנה יש הרבה. מבית. (ת"כ) סביב. סביבות הנגע. בתורת

מב ויסכון אבניא אחרנין ויעלון באתר אבניא ועפר אחרן יסב וישוע ית ביתא:

(מב) וְלִקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת וְהִבִּיאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים וְעָפֶר אַחֵר יִקַּח וַיֹּטֵחַ אֶת־הַבֵּית:

מג ואם יתוב מכתשא ויסגי בביתא בטר דישלפון ית אבניא ובטר דקליפו ית ביתא ובטר דיתשע:

(מג) וְאִם־יָשׁוּב הַנֶּגַע וּפָרַח בַּבַּיִת אַחֵר חֲלָץ אֶת־הָאֲבָנִים וְאֲחֵרֵי הַקְצוֹת אֶת־הַבֵּית וְאֲחֵרֵי הַטּוֹחַ:

לומר: "ושב הפהן", "ואם ישוב". מה 'שיבה' האמורה להלן בסוף שבוע, אף 'שיבה' האמורה כאן בסוף שבוע.

כ"י • הקצות. לשון העשות, וכן הטוח, אבל "חלץ את־האבנים" מוסב הלשון אל האדם שחלצן, והוא משקל לשון כבד, כמו 'כפר', 'דבר'. ואם ישוב הנגע וגו'. (ת"כ) יכול חזר בו ביום, זהא טמא? תלמוד-

מד ויעול פהנא ויחזי והא אוסף מכתשא בביתא סגירות מחזרא היא בביתא מסאב הוא:

(מד) וּבֹא הַפֶּהֶן וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׁה הַנֶּגַע בַּבַּיִת צִרְעַת מִמָּאֲרַת הוּא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא:

תלמוד-לומר: "ושב הפהן", "ובא הפהן", נלמד ביאה משיבה; מה שיבה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, אף ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. ואם חזר, נותן. לא חזר, טהור (ת"כ). ומנין שאם עמד בזה ובזה, חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע? תלמוד-לומר: ("ובא") "ואם בא יבא", במה הכתוב מדבר? אם בפושע בראשון, הרי כבר אמור. אם בפושע בשני, הרי כבר אמור. הא אינו אמור: ("ובא"), "ואם בא יבא", אלא את שבא בסוף שבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני "וראה והנה לא פשה", זה העומד מה יעשה לו? יכול יפטר וילך, כמו שכתוב כאן: "וטבר הפהן את־הבית"? תלמוד-לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא את הרפאוי. מה יעשה לו? 'ביאה' אמורה למעלה ו'ביאה' אמורה למטה:

כ"י • ובא הפהן וראה והנה פשה • (ת"כ) יכול לא יחזר טמא, אלא אם כן פשה? נאמר: "צרעת ממארת" בביתם, ונאמר: "צרעת ממארת" בבגדים: מה להלן טמא את החוזר אף על-פי שאינו פושע, אף כאן טמא את החוזר אף על-פי שאינו פושע. אם כן, מה תלמוד-לומר: "והנה פשה"? אין כאן מקומו של מקרא זה, אלא "ונתן את־הבית" הנה לו לכתב אחר: "ואם ישוב הנגע... וראה והנה פשה"?! הא לא בא ללמד אלא על נגע העומד בעניניו בשבוע ראשון, ובא בסוף שבוע שני ומצאו שפשה, שלא פרש בו הכתוב למעלה כלום בעומד בעניניו בשבוע ראשון. ולמדך כאן בפשיון זה, שאינו מדבר אלא בעומד בראשון ופשה בשני. ומה יעשה לו? יכול יתצנו כמו שסמך לו: "ונתן את־הבית"?

מה בעליונה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, דגמר לה זהו שיבה זהו ביאה, אף בתחתונה כף וכו' כדאיתא ב'תורת כהנים'. גמרו של דבר: אין נתיצה אלא בנגע החוזר אחר תליצה וקצוי וטיחה, ואין החוזר צריך פשיון. וסדר המקראות כף הוא: "ואם-ישוב", "ונתץ", "והבא אלה-הבית", "והאכל בבית", "ויבא הכהן וראה והנה פשה". ודבר הכתוב בעומד בראשון, שנותן לו שבוע שני להסגרו, ובסוף שבוע שני להסגרו בא וראה שפשה, ומה יעשה לו? חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. חזר - נותץ, לא חזר - טעון צפרים, שאין בנגעים יותר משלשה שבועות. ואם-בא יבא. לסוף שבוע שני. וראה

והנה לא-פשה. מקרא זה בא ללמד בעומד בעיניו בראשון ובשני, מה יעשה לו? יכול יטהרנו, כמשמעו של מקרא: "וטהר הכהן את הבית"? תלמוד-לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא את הרפאי, ואין רפאי אלא הבית שהקצה והוטח ולא חזר הנגע. אבל זה, טעון תליצה וקצוי וטיחה ושבוע שלישי. וכן המקרא נדרש: "ואם-בא יבא", בשני, "וראה והנה לא-פשה", וטיחנו, ואין טיחה בלא חלוץ וקצוי; "ואחרי הטוח את-הבית וטהר הכהן את-הבית", אם לא חזר לסוף השבוע, "כי נרפא הנגע", ואם חזר, כבר פרש על החוזר שטעון נתיצה.

(מח) ונתץ את-הבית את-אבניו ואת-עציו ואת כל- עפר הבית והוציא אל-מחוץ לעיר אל-מקום טמא:

מה ויתרע ית ביתא ית אבניהו וית אעוהי וית כל עפר ביתא ויפק למבא למקרא למקרא למקרא למקרא:

(מז) והבא אלה-הבית בל-ימי הסגיר אתו יטמא עד-הערב:

מו ודייעול לביתא כל יומין דיסגר יתה יהי מקסאב עד רמשא:

כ"ט - בל-ימי הסגיר אתו. (כ"ט) ולא ימים שקלף את נגעו. יכול שאני מוציא המחלט שקלף את נגעו? תלמוד-לומר: "בל-ימי". יטמא עד-הערב. (ת"ט) מלמד, שאין מטמא בגדים. יכול אפלו שקה בכדי אכילת פרס? (עירובין פג) תלמוד-לומר: "והאכל בבית

יכבס את-בגדיו". אין לי אלא אוכל, שוכב מנין? תלמוד-לומר "והשכב". אין לי אלא אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב מנין? תלמוד-לומר: "יכבס", "יכבס", רבה. אם-כן למה נאמר: "אכל ושכב"? לתן שיעור לשוכב כדי אכילת פרס (ברכות מא).

(מז) והשכב בבית יכבס את-בגדיו והאכל בבית יכבס את-בגדיו:

מז ודישכוב בביתא יצבע ית לבושוהי ודייכול בביתא יצבע ית לבושוהי:

(מח) ואם-בא יבא הכהן וראה והנה לא-פשה הנגע בבית אחרי הטח את-הבית וטהר הכהן את-הבית כי נרפא הנגע:

מח ואם מעל ייעול כהנא ויחזי והא לא אוסף מכתשא בביתא בחר דישוע ית ביתא וידיי כהנא ית ביתא ארי אתסי מכתשא:

(מט) ולקח לחטא את-הבית שתי צפרים ועץ ארז ושני תולעת ואזב:

מט ויסיב לדבא ית ביתא תרמין צפרין ואעא דארזא וצבע והורי ואזובא:

(נ) ושחט את-הצפר האחת אל-בלי-חרש על-מים חיים:

נ ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי מבוע:

(נא) ולקח את-עץ-הארז ואת-האזב ואת שני התולעת ואת הצפר החיה וטבל אתם בדם הצפר השחוט ויבמים חיים והנה אל-הבית שבע פעמים:

נא ויסיב ית אעא דארזא וית אזובא וית צבע והורי וית צפרא חיה ויטבול יתהון בדמא דצפרא דנכיסא ויבמי מבוע וידי לביתא שבע זמנין:

גב וידכי ית ביתא בדמא דצפרא ובמי מבויע
ובצפרא חיתא ובאעא דארזא ובאזובא
ובכבע זחורי:

(גב) וְחִטָּא אֶת־הַבֵּית בְּדָם הַצֹּפֹר וּבַמִּים הַחַיִּים
וּבַצֹּפֹר הַחַיִּה וּבַעֵץ הָאֵרֹז וּבְאֵזֹב וּבִשְׁנֵי הַתּוֹלָעַת:

גב וישלח ית צפרא חיתא למברא למרתא
לאפי חקלא ויכפר על ביתא וידכי:

(גב) וְשִׁלַּח אֶת־הַצֹּפֹר הַחַיִּה אֶל־מַחוּץ לָעִיר אֶל־פְּנֵי
הַשָּׂדֶה וּכְפָר עַל־הַבֵּית וְטָהַר:

גב דא אורייתא לכל מכמש סגירותא
ולנתקא:

(גב) זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל־גִּנֵּעַ הַצֹּרֶעַת וְלַנֶּתֶק:

גב ולסגירות לבושא ולביתא:

(גב) וּלְצֹרֶעַת הַבֶּגֶד וּלְבֵית:

גב ולעמקא ולעדיא ולבהרא:

(גב) וּלְשֵׂאת וּלְפַחַת וּלְבַהֶרֶת:

גב ולאפא ביומא מסאבא וביומא דכיא דא
אורייתא דסגירותא:

(גב) לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטָּהָר זֹאת תּוֹרַת
הַצֹּרֶעַת: פ

כ"י • להורות ביום הטמא וגו' • אינה יום מטהרו ואינה יום מטמאו.

א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

טו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

ב מלילו עם בני ישראל ותימרון להון גבר
גבר ארי יהי דאבי מפשרה דוכה מסאב
הוא:

(ב) וַדְּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֵלֵיהֶם אִישׁ אִישׁ
כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זֹכֹו טָמֵא הוּא:

אף הַזָּב, מִמָּקוֹם שֶׁמִּטְמֵא טְמֵאָה קֵלָה - קָרִי, מִטְמֵא
טְמֵאָה חֲמוּרָה - זִיבָה. זֹכֹו טָמֵא • (ת"כ) לְמַד עַל
הַטָּפָה שֶׁהִיא מִטְמֵאָה (גדה נ"ד). זֹכֹו דּוֹמָה לְמִי בִּצְק שֶׁל
שְׁעוּרִין וְדַחוּי (ס"א ודה"י), וְדּוֹמָה לְלֶכֶן בִּיצָה הַמוֹנָה.
שִׁכְבַת זָרַע, קָשׁוּר כְּלָכֶן בִּיצָה שְׁאִינָה מוֹנָה.

כ"י • כִּי יִהְיֶה זָב • יכול זב מכל מקום יהא טמא?
תלמוד-לומר: "מבשרו", ולא כל בשרו (ת"כ. גדה מג).
אחר שחלק הכתוב בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא
בזב וטמא בזב: מה זב, ממקום שהיא מטמאה
טמאה קלה - גדה, מטמאה טמאה חמורה - זיבה.

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

איש לרמוז על פעם ב', אם חזר בו
מוטב אם לאו יהיה זב גמור ויטבל
לטמאה חמורה:
זֹכֹו טָמֵא הוּא. ר"ל דרשו בתורת
כהנים על זה הדרך זֹכֹו הוּא
טמא, למד על הזוב שהוא טמא, וקלא
דין הוא הזב שהוא גרם לו טמאה טמא,
הזוב שהוא גורם טמאה אינו דין זכו,
שעיר המשתלח יוכיח וכו' שהוא טהור
ומטמא תלמוד לומר זֹכֹו הוּא טמא.
ודרשו עוד על זה הדרך הוא טמא ואין
דם היוצא מהאמה טמא, פרוש שהייתי
דן קל וחומר מרקו ומה רק שהוא יוצא
ממקום טהור טמא דם שיוצא ממקום

בטהרה, והוא סוד אין שוטה נפגע (שבת
י"ג)
אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב וגו'. צריך
לדעת למה כפל לומר אִישׁ אִישׁ.
ואולי שיוצא מה שאמרו ז"ל במדרש
(תרי"א פט"ו) רָאָה אָדָם קָרִי שֶׁחִיב טְבִילָה,
וְאָמַר מִי רֹאֶה אוֹתִי אֵין בְּכָךְ כָּלּוּם,
שׁוֹב רָאָה פֶּעַם ב' אָמַר מִי רֹאֶה אוֹתִי,
פֶּעַם ג', עָבַר עַל מַה שֶּׁכָּתוּב פְּעָמִים
שָׁלֹשׁ עִם גָּבֶר, הוּא נִעְשָׂה זָב וְכו' ע"כ.
זה הוא שרמז באמרו אִישׁ אִישׁ פְּרוּשׁ
פֶּעַם רִאשׁוֹנָה אִישׁ, עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרוֹ
(תצא כ"ג י"א) אִישׁ כִּי יִגוֹ' אִישׁ אֲשֶׁר לֹא
יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרָה לְלֵלָה, וְאָמַר פֶּעַם ב'

(ב) וַדְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם
וגו'. כל זה מיתר אחר שאמר
וידבר וגו' לאמר. ואולי שזכנו לומר
על פי דברייהם שאמרו (ת"י) בני ישראל
מטמאין בזיבה ואין עכו"ם מטמאין
בזיבה. לזה אמר וַדְּבַר פְּרוּשׁ לְשׁוֹן קָשִׁי
שֶׁתִּמְצָא טְמֵאָה בָּהֶם יוֹתֵר מִהָעֶכְבוֹם
יִשְׂרָאֵל זָב מִטְמֵא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב. ואין
הָעֶכְבוֹם זָב מִטְמֵא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב וְאָמַר
וְאָמַרְתֶּם פְּרוּשׁ לְשׁוֹן מַעֲלָה עַל דֶּרֶךְ
אוֹמְרוֹ (תבא כ"ו י"י) הָאֻמִּית וְהָאֻמִּיָּה,
הַכּוֹנֶה בָּהֶם שֶׁהֵגֵם שְׁהוּא מְזַקֵּק בָּהֶם
הַטְּמֵאָה יוֹתֵר, זֶה הוּא לְמַעֲלָה לָהֶם,
שֶׁהֵם יִשְׁנֵם בְּטָהֳרָה, ואין עכו"ם

(ג) וְזֹאת תִּהְיֶה טְמֵאתוֹ בְּזוּבוֹ רַר בְּשָׂרוֹ אֶת־זוּבוֹ
גִּדְאָה תְּהִי סוּכָתָה בְּדוּבָה רַר בְּשָׂרָה יָת
דוּבָה אוֹ חֲתִים בְּשָׂרָה מְדוּבָה סוּכָתָה הִיא:
אוֹ-הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מְזוּבוֹ טְמֵאתוֹ הוּא:

טמא הוא, ומנה הכתוב השני ראיות שלש וקראו
"טמא", שנאמר: "טמאתו בזובו, רר בשרו את-זוּבוֹ
אוֹ-הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מְזוּבוֹ, טמאתו הוא", הא כיצד?
שנים לטמאה, והשלישית מזיקתו לקרבן.

כִּי־רַר • לְשׁוֹן רִיר שֶׁזָּב אֶת בְּשָׂרוֹ. אֶת־זוּבוֹ • כְּמוֹ
רִיר שֶׁיוּצֵא צִלּוּל. אוֹ-הַחֲתִים • שִׁיוּצֵא עֵב וְסוֹתָם
אֶת פִּי הָאֵמָה וְנִסְתָּם בְּשָׂרוֹ מִטַּפַּת זוּבוֹ; וְזֶה פְּשׁוּטוֹ.
וּמִדְרָשׁוֹ: (מגילה ח'. נדה מ"ג) מְנָה הַכְּתוּב הָרָאשׁוֹן רֵאיוֹת
שֶׁתִּים וְקִרְאוּ "טמא", שֶׁנֶּאֱמַר: "זָב מִבְּשָׂרוֹ זוּבוֹ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כת עמ' 86)

להוציא את שני הכתובים מפשוטם, היינו ש"וזאת תהיה
טמאתו" בא בהמשך ל"טמא הוא". מוכן אם כן, שטמאת
שני הזבים שוה; ועל-כרחי שחלוקים הם בענין אחר -
חובת הקרבן.

שִׁתִּים לְטַמְאָה וְהַשְׁלִישִׁית מְזִיקָתוֹ לְקִרְבָּן (רש"י טו, ג)
יֵשׁ לְשֵׁאל, מִנֵּיין לוֹ שֶׁהַבְּדִל הוּא לִגְבִּי קִרְבָּן, וְלֹא לִגְבִּי
חֲמֹרֶת הַטַּמְאָה. וְיֵשׁ לומר, דָּהֵנָּה אֵף שֶׁהַפְּסוּק הָרָאשׁוֹן
עוֹסֵק בְּשִׁתִּי רֵאיוֹת וְהַשְּׁנִי בְּשֵׁלֶשׁ רֵאיוֹת, אֵין בָּקָר כְּדִי

אור החיים על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

שניהם נקראים זובו, ולא היינו יכולין
למעט האדם, והיינו מכרחים לפרש
מעוט הוא על טמאת הזב שאינו מטמא
באדם, ולא היה לנו מקום למעט גם
היוצא שאינו מטמא, והנה אתי בקל
וחמר מרקו כאמור שם. או היינו
מתחבמים למעטו ממה שיצטרך לרבו
וזאת כמו שכתבנו למעלה:
טמאתו היא. בתורת כהנים דרשו ומה
הזב שאינו מטמא באדם
מטמא בלבן וזה שטמאתו באדם אינו
דין שטמאתו בלבן תלמוד לומר
טמאתו הוא. פרוש שלא היה צריך
לומר טמאתו, אלא בא למעט וזה,
טמאתו ולא טמאתה. ולא מתבת היא
ממעט הזב כדברי בעל קרבן אהרן.
כי כשנבוא לדיק משמעות מעוט
המתדיק מתבת היא והנה המעוט
בטמאה ולא בנטמא והבן. ומה שיש
לפרש בברייתא זו שהצריך למעט וזה
שלא טמא בלבן שלא תדון בקל
וחמר מזב, ובראש ברייתא זו ממעט
הזב שלא יטמא באדם שלא ידון בקל
וחמר מזב, והם ב' קל וחמר הסותרים
זה את זה, כבר הארכתי בפרשה זו
בפסוק והנה על המטהר, ולדרך
שכתבתי שם יתנשבו גם כן דבריהם
ו'ל במקום זה, כי יש בנדה חמרא
שדמה מטמא לח ויבש (נדה נ"ד) מה
שאיין כן זובו של זב שאינו מטמא אלא
לח, גם מטמא משכב ומושב בראיה
אחת מה שאין כן הזב, ולזה יש להגדיל

רגלים מקל וחמר דרקו דחה דם היוצא
יוכיח שאינו נלמד בקל וחמר ולא דחה
פירכא זו מה לדם היוצא שאינו מתעגל
וכו'. ומעתה בשלא יהיה אלא רבוי
וזאת תתחייב מעצמו לומר שהתורה
מנעתך מלדון קל וחמר זה כדי שלא
תדון הכל, ואני יודע כי מה שבא לטהר
הוא דם היוצא ומכח זה בניתי מקום
לפרש שנתכונן הכתוב ביותר תבת **הוא**
לומר כי אין גופו של זב לכד הוא
המטמא את בעליו אלא הוא סימן אשר
יעשה ה' בטמא לצד מעשיו הרעים,
והודיע ה' כי אדם שיהיה בו סימן זה
הוא לו לסימן כי איש טמא הוא. ותבת
הוא שאמר הכתוב חונרת אל האדם
שטמא הוא. ולזה יצו ה' משפט האדם
שהוא עצמו אב הטמאה לטמא אדם
וכלים והגם דהתנא דרשה למעוט דם,
זה היה קדם דרשת וזאת ואחר דרשת
וזאת נחור לדון ולדרש. והרבה פעמים
דורש בתורת כהנים בדרך זה, וכאן
הניח מקום לדורשי תורה: תורה ג

(ג) **טמאתו בזובו.** בתורת כהנים אמרו
טמאתו בזובו למעט שאינו מטמא
באדם ע"כ. פרוש וזולת מעוט זה הגם
שאמר קרא זובו טמא הוא ודרשו
בתורת כהנים שבא למעט אדם היוצא
שאינו מטמא, לא דרשו כן אלא לצד
שאחר האמת מעט הכתוב שאינו
מטמא הזב באדם, אבל אם לא היה
מעוט טמאת האדם אז היה נכלל גם
האדם בכלל ואמרו זובו טמא, כי

טמאה אין דין וכו' תלמוד לומר הוא,
וכדרך שדון התנא שם בשרצה להצריך
רבוי למי רגלים שטמאים ודן קל
וחמר מרקו וסתר לה מדם היוצא
תלמוד לומר וזאת לרבות מי רגלים.
ולפרק דם נדה (נדה נ"ד) הקשו ומה ראית
לרבות מי רגלים ולמעט דם היוצא,
ואמר ר' שמעון מרבה אני מי רגלים
לטמאה דדומה לרק שמתעגל ויוצא
וחזור ונבלע, מה שאין כן הדם ע"כ.
וקשה אם כן לא לכתב אלא רבוי וזאת
ואני יושב ודן רבוי זה למא הלא בין
מי רגלים בין דם היוצא באים בקל
וחמר מרקו, ומכח זה הייתי מכריך
לומר שלא לדון קל וחמר ונאמר שבא
הכתוב לסתר קל וחמר שתהיה
לרבות מי רגלים ודם היוצא ולא רבה
אלא אחד מהם, ולדע איהו מהם הוא
המתרבה ידון בדומה לרק שמתעגל
וכו' כדברי ר' שמעון, ולא היה צריך
לכתב מעוט הוא, ואין לדחות שאז
הייתי אומר שבא רבוי וזאת לדם
היוצא הגם שאינו מתעגל וכו' אבל מי
רגלים אתי בקל וחמר, זה טעות, כי
בשאנו באים לדון בקל וחמר מהירק
שאינו יוצא ממקום טמאה אנו דניין מי
רגלים ודם היוצא כאחד בקל וחמר
שהרי הם שוים בצד החמור שיצאו
ממקום טמאה, ולא צריך רבוי לדם אם
לא שתאמר שאתא קרא לסתר לקל
וחמר, ותמצא שגם התנא שגמר מעוט
הדם ממעוט הוא כשבא ללמד מי

(ד) כָּל־הַמְשָׁכָב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הִזְבֵּי יִטְמָא: וְכָל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא:

ד כל המשכבא די ישכוב עלוהי דוכנא יהי מסאב וכל מנא דייתב עלוהי יהי מסאב:

כִּי־אֵלֶּה הַמְשָׁכָב • הָרְאוּי לְמִשְׁכָּב. וְכֹל אֶפְלוּ מִיָּחַד לְמַלְאָכָה אַחֶרֶת? תִּלְמוּד־לֹמֶר: "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב", אֲשֶׁר שָׁכַב לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא: "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב", הַמִּיָּחַד תְּמִיד עָלָיו • הִזְבֵּי, בְּמִיָּחַד תְּמִיד לְכָךְ.

לכך, יצא זה שאומרים לו: 'עמד ונעשה מלאכתנו'. אשר-ישכב • 'ישכב' לא נאמר, אלא: "אשר-ישכב עליו" הִזְבֵּי, במיוחד תמיד לכך.

(ה) וְאִישׁ אֲשֶׁר יֵגַע בְּמִשְׁכָּבוֹ יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

ה וגבר די יקרב במשכבה יצבע לבושוהי ויסחי במי' ויהי מסאב עד רמשא:

כִּי־אֵלֶּה הַמְשָׁכָב • לְמַד עַל הַמְשָׁכָב שֶׁמֹּמֶר מִן הַמַּגֵּעַ, שָׁזָה נַעֲשֶׂה אֶב הַטְּמָאָה לְטַמֵּא אָדָם, לְטַמֵּא בְּגָדִים; וְהַמַּגֵּעַ שְׁאִינוֹ מִשְׁכָּב, אִינוֹ אֶלָּא וְלֹד הַטְּמָאָה, וְאִינוֹ מְטַמֵּא אֶלָּא אֲכָלִין וּמִשְׁקִין.

(ו) וְהַיֵּשֶׁב עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו הִזְבֵּי יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: (חצי הספר)

ו ודייתב על מנא דייתב עלוהי דוכנא יצבע לבושוהי ויסחי במי' ויהי מסאב עד רמשא:

כִּי־אֵלֶּה הַכְּלִי • (כ"ט) אֶפְלוּ לֹא נָגַע, אֶפְלוּ עֲשָׂרָה כְּלִים זֶה עַל זֶה, כִּלְזֵן מְטַמְּאִין מִשּׁוּם מוֹשָׁב, וְכֵן בְּמִשְׁכָּב.

(ז) וְהַנֶּגַע בְּבֶשֶׂר הִזְבֵּי יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

ז ודיקרב בבשר דוכנא יצבע לבושוהי ויסחי במי' ויהי מסאב עד רמשא:

(ח) וְכִי־יִרְק הִזְבֵּי בְּטַהוֹר וְיִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

ח ודיקרב בדיקנא דוכנא יצבע לבושוהי ויסחי במי' ויהי מסאב עד רמשא:

כִּי־אֵלֶּה וְכִי־יִרְק הִזְבֵּי בְּטַהוֹר • (ת"כ, נדה נה) וְנָגַע בּוֹ אִו נִשְׁאוּ, שֶׁהִרְק מְטַמֵּא בְּמִשְׁא.

(ט) וְכָל־הַמְרַפֵּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הִזְבֵּי יִטְמָא:

ט וכל מרפבא די ירכוב עלוהי דוכנא יהי מסאב:

כִּי־אֵלֶּה וְכָל־הַמְרַפֵּב • אֶף־עַל־פִּי שְׁלֹא יִשָּׁב עָלָיו, כְּגוֹן: הַתְּפֹס שֶׁל סַרְגָּא, שְׁקוּרִין אַרְצוֹן, טַמָּא מִשּׁוּם מְרַכֵּב. וְהָאֶפֶף שְׁקוּרִין אֱלִי"ש, טַמָּא טַמְּאָת מוֹשָׁב.

(י) וְכָל־הַנֶּגַע כָּל־אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

י וכל דיקרב כל די יהי תחתוהי יהי מסאב עד רמשא ודיטול ויהיון יצבע לבושוהי ויסחי במי' ויהי מסאב עד רמשא:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

טַמְּאָת הַדָּם, וְיֵשׁ חֶמְרָא בְּזָב שְׁאִינוֹ צָרִיף יָמִים אֶלָּא רֵאיוֹת, וְגַם שְׁסוּפֶר שְׂבָעָה לְבִי רֵאיוֹת מִה שְׁאִין כֵּן הַזָּבָה, וְאִם כֵּן יֵשׁ צָדִידִים לְהַגְדִּיל טַמְּאָת הַלֵּבָן, וְחֹשׁ הַכְּתוּב לְמִי שִׁיגְדֵל בְּעִינָיו חֶמְרָא זֶה לְדוֹן קֵל וְחֶמֶר בְּדִרְךָ זֶה, וְלִמִּי שִׁיגְדֵל בְּעִינָיו חֶמְרָא זֶה שִׁדִּין בְּדִרְךָ זֶה וְהָבֵן. וְטַעַם אוֹמְרוֹ תַּבַּת הִיא, נִרְאָה שֶׁחֹשׁ הַכְּתוּב שִׁיאֵמַר הָאוֹמֵר לֹא מַעֲט הַכְּתוּב לָכֵן בְּזָבָה אֶלָּא לְמַעַט שְׁלֹא יִטְמָא בְּחֶמְרוֹת הָאָדָם דִּהְיִנוּ לְטַמֵּא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב בְּרֵאיוֹת אַחַת שְׁלֹא לֹמֶר דּוֹן מִינָה וְאוֹקִי בְּאַתְרָא אֶבֶל לְטַמֵּא בְּטַמְּאָתוֹ שֶׁל זָב עֲדִין אֲנִי אוֹמֵר שֶׁכֵּן הוּא, תִּלְמוּד לֹמֶר מַעֲט ב' הִיא פְּרוּשׁ שְׁהַמַּעֲט בָּא עַל מַצִּיאוֹת עֲצָמָה שֶׁל טַמְּאָת הַזָּב שְׁאִינָה אֶלָּא בּוֹ, וְשִׁעוֹר הַדְּבָרִים הֵם עַל זֶה הַדְּבָר שֶׁמֶטָּאָה זֶה כְּמִשְׁפָּט אֲשֶׁר בּוֹ הוּא דִּהְיִנוּ שְׁמִטְמָאִים בְּבִי' גִּי רֵאיוֹת אִינָה אֶלָּא בְּזָב כְּמוֹכֵן מְאוֹמְרוֹ טַמְּאָתוֹ וְלֹא שֶׁל זָבָה: תוֹרָה ד

שיעור יומי ליום שישי ד' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – טו – פרשת תזריע-מצורע עה

כ"י. וְכָל-הַנֶּגַע בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו • (ת"כ) שֶׁל זָב. בָּא וְלָמַד עַל הַמֶּרְקַב שֶׁיִּהְיֶה הַנּוֹגֵעַ בּוֹ טָמֵא, וְאֵין טַעוֹן כַּבּוּס בְּגָדִים, וְהוּא חֹמֶר בַּמִּשְׁכָּב בַּמֶּרְקַב.

וְהַנוֹשֵׂא אוֹתָם • כָּל הָאָמּוֹר בְּעֵינֵי הַזָּב, זֹכֵר וְרָקוּ וְשִׁכְבַּת וְרָעוּ וּמִימֵי רִגְלָיו וְהַמִּשְׁכָּב וְהַמֶּרְקַב, מִשְׁאֵן מִטְמֵא אָדָם לְטָמֵא בְּגָדִים.

(יא) וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב וַיִּדְּיוּ לֹא-שָׁטַף בַּמַּיִם וְכַבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

יֵא וְכָל דֵּי יִקְרַב בֵּה דּוֹכְנָא וַיְדוּהִי לֹא שָׁטַף בַּמַּיָא וַיַּצְבֵּעַ לְבוּשְׁהוּי וְנִסְחִי בַּמַּיָא וַיְהִי מִסָּבָב עַד רַמְשָׂא:

כ"י. וַיִּדְּיוּ לֹא שָׁטַף בַּמַּיִם • בַּעֲד שֶׁלֹּא טָבַל מִטְמֵאָתוֹ, וְאָפְלוּ פֶסֶק מִזִּכְרוֹ וּסְפַר שְׁבָעָה וּמַחֲסֹר טְבִילָה, מִטְמֵא בְּכָל טְמֵאוֹתָיו. וְזֶה שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב

טְבִילַת גּוֹפּוֹ שֶׁל זָב בְּלִשׁוֹן שְׁטִיפַת יָדִים, לְלַמֶּדְךָ, שְׂאֵין בֵּית-הַסֵּתֵרִים טַעוֹן בִּיאַת מַיִם, אֲלֵא אֵיבָר הַגָּלוּי כְּמוֹ הַיָּדִים (ת"כ. נדה סו).

(יב) וְכָל־חֲרָשׁ אֲשֶׁר־יִגַּע בּוֹ הַזָּב יִשְׁכַּר וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם:

יב וּמֵאֵן דִּחְסַף דֵּי יִקְרַב בֵּה דּוֹכְנָא יִתְבַּר וְכָל מֵאֵן דָּאָע יִשְׁתַּטֵּף בַּמַּיָא:

כ"י. וְכָל־חֲרָשׁ אֲשֶׁר־יִגַּע בּוֹ הַזָּב • יָכוֹל אָפְלוּ נִגַע בּוֹ מֵאַחֲרָיו וְכו', כְּדֹאִיתָא ב'תּוֹרַת כְּהֻנִּים': 'עַד אֵיזְהוּ מִגֵּעוֹ שֶׁהוּא כְּכֹל? הֲיֵי אוֹמֵר: זֶה הַסֵּטוֹ'.

~ נקודות משיחות קודש ~ על"פי לקוטר-שיחות חזק יו, עמוד 170 ואילך – מתוך 'לקראת שבת'

כְּלִי חֶרֶס, עֵץ, וּמִתְכַת – בַּעֲבוּרַת ד'

וְכָל־חֲרָשׁ אֲשֶׁר־יִגַּע בּוֹ הַזָּב יִשְׁכַּר וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם: (טו, יב)

אָמְנָם, כְּשֶׁהָאָדָם עוֹסֵק ב'אַחֲרָיו' שֶׁהֵם עֵינֵי עוֹלָם הַזָּה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִשָּׁאֵר בְּדִרְגָּה נְעִלִית שֶׁל קְדוּשָׁה וְטַהֲרָה, עֲלוֹל הוּא לְחִשּׁוֹב שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה גַם נִשְׁמָתוֹ "נִטְמָא" בְּטוֹמָאָה עוֹלָם הַזָּה.

יָכוֹל אָפְלוּ נִגַע בּוֹ מֵאַחֲרָיו כו', תִּלְמוּד־לּוֹמֵר אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ וְכו'. (תּוֹרַת כְּהֻנִּים)

וְזֶהוּ "אֵין כְּלִי חֶרֶס נִטְמָא מֵאַחֲרָיו", שֶׁהַנֶּשְׁמָה הַטְּהוֹרָה נִשְׁאָרַת בְּקְדוּשָׁתָהּ וְטַהֲרָתָהּ, וְאֵינָה נִטְמָאָה עַל־יְדֵי הַהִתְעַסְקוֹת בְּדִבְרִים שֶׁהֵם לְצוּרָה הַגּוֹף.

הַדִּין הוּא שְׂאֵין כְּלִי חֶרֶס נִטְמָא מֵאַחֲרָיו, מִה־שְׂאֵין־כֵּן כְּלִי עֵץ אוֹ כְּלִי מִתְכַת, שֶׁנִּטְמָאִים גַּם אִם נִגַע הֵטְמֵא "מֵאַחֲרָיו". וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ זֶה בְּדֶרֶךְ הַרְמִז, בַּעֲבוּרַת הָאָדָם לְקוֹנוֹ:

אִךְ כְּדִי שֶׁלֹּא לְהִטְמֵא בְּטוֹמָאָה עוֹלָם הַזָּה, עַל הָאָדָם לְהִשָּׁאֵר בְּבִחִינַת "כְּלִי חֶרֶס", שֶׁיִּרְגִּישׁ אֵת עֲצָמוֹ בְּבִטּוֹל "וְנַפְשִׁי כְּעֶפֶר לִפְנֵי תַהֲוָה", מִה־שְׂאֵין־כֵּן אִם הוּא בְּבִחִינַת "כְּלִי עֵץ", שֶׁעֵץ צוֹמַח וְגָדֵל, וְרוֹמֵז עַל מִי שֶׁמִּרְגִּישׁ אֵת עֲצָמוֹ כְּגֹדֹל, אוֹ שֶׁהוּא בְּבִחִינַת "כְּלִי מִתְכַת", שֶׁמִּקְשָׁה אֵת עֲצָמוֹ כְּכִרְזֵל, וְאֵינוֹ מִתְנַהֵג בְּבִטּוֹל וּבְעֵנּוּה, הֲרִי אֲזַי נִטְמָא הוּא מֵאַחֲרָיו, וְעֵינֵי עוֹלָם הַזָּה יָכוֹלִים לְטָמֵא אֹף אֵת נִשְׁמָתוֹ חִסּוֹן־שְׁלוֹם.

כְּלִי חֶרֶס שֶׁעָשׂוּי מִעֶפֶר, רוֹמֵז עַל הָאָדָם שֶׁ"סוֹדוֹ מִעֶפֶר". וְ"אַחֲרָיו" רוֹמֵז עַל גּוֹף הָאָדָם, שֶׁלְגַבִּי נִשְׁמָתוֹ נִקְרָא "אַחֲרָיו".

וְהִנֵּה טַבַּע הַטְּבִיעַ הַקָּב"ה בְּעוֹלָמוֹ שְׂאֵין הָאָדָם יָכוֹל לְעַסּוֹק בְּכָל זְמָנוֹ בְּעֵינֵי רִוְחָנִים בְּלִבָּד כְּגוֹן תּוֹרָה וְעִבּוּדָה, אֲלֵא מוֹקֵרָה הוּא לְהִתְעַסֵּק גַּם בְּעֵינֵי "אַחֲרָיו", כִּאֲכִילָה וְשִׁתְיָה וּפְרִנְסָה וְכִיּוּצָא בְּזֶה, בְּכָדִי שֶׁתּוֹכַל הַנֶּשְׁמָה לְהִשְׁמֵר בְּגוֹף הָאָדָם.

(יג) וְכִי־יִטְהַר הַזָּב מִזִּכְרוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וְכַבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטַהַר:

יג וְאֵרִי יְדִכִּי דּוֹכְנָא מְדוּבָה וַיִּמְגֵּי לָהּ שִׁבְעַת יוֹמִין לְדִכּוּתָהּ וַיַּצְבֵּעַ לְבוּשְׁהוּי וְנִסְחִי בַּשָּׂרָה בְּמֵי מִבוּעַ וַיְדִכִּי:

כ"י. וְכִי־יִטְהַר • כְּשִׁפְסָק. שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ • שִׁבְעַת יָמִים טְהוֹרִים מִטְמָאָה זִיבָה, שֶׁלֹּא יִרְאֶה זֹכֵב, וְכֵלָן רְצוּפִין (נדה סח).

(יד) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תִרְיִם אוֹ שְׁנֵי בָנִי יוֹנָה וּבָא לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּתְּנָם אֶל־הַכֹּהֵן:

יד וּבִיּוֹמָא תְּמִינָאָה יִסֵּב לָהּ תְּרִין שְׁפִינִין אוֹ תְּרִין בָּנֵי יוֹנָה וַיִּתֵּי לָקֹדֶם יְיָ לְתַרְעַ מִשְׁפָּן זְמָנָא וַיִּתְּנֵנּוּן לְכַהֲנָא:

טו וַיַּעֲבֹד יְהוֹנָן כְּהֵנָּה חַד טָאָתָא וְחַד
עֲלָתָא וַיִּכְפֹּר עֲלוֹהֵי כְּהֵנָּה קָדָם יי
מְדוּבָה:

(טו) וַעֲשֵׂה אִתָּם הַכֶּהֱן אֶחָד חֲפָאָת וְהָאֶחָד עֲלָה
וְכִפֹּר עָלָיו הַכֶּהֱן לִפְנֵי יְהוָה מְזוּבֹו: ס

♦ שבת קודש ה' אייר ♦

טז וַיִּגְבֹּר אֲרִי תְּפוּק מִגֵּה שְׁכֶבֶת זֶרַעַ וַיִּסְחִי
בְּמִיָּא יָת כָּל בְּשָׂרָה וַיְהִי מִסָּאָב עַד
רַמְשָׁא:

(טז) וְאִישׁ כִּי־תִצָּא מִמֶּנּוּ שְׁכֶבֶת־זֶרַע וְרָחֵץ בַּמַּיִם
אֶת־כָּל־בְּשָׁרוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

יז וְכָל לְבוּשׁ וְכָל מִשְׁךְ דִּי יְהִי עֲלוֹהֵי
שְׁכֶבֶת זֶרַעַ וַיִּצְטַפֵּעַ בְּמִיָּא וַיְהִי מִסָּאָב
עַד רַמְשָׁא:

(יז) וְכָל־בְּגָד וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יְהִיָּה עָלָיו שְׁכֶבֶת־זֶרַע
וְכִבֶּם בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

יח וְאִתְמָא דִּי לִשְׂכִיב גְּבֵר יְתֵה שְׁכֶבֶת זֶרַעַ
וַיִּסְחֹזֶן בְּמִיָּא וַיִּסָּאָבוּן עַד רַמְשָׁא:

(יח) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שְׁכֶבֶת־זֶרַע וְרָחֲצוּ
בַּמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעֶרֶב:

יט וְרָחֲצוּ בַּמַּיִם • גִּזְרֵת מְלֹךְ הִיא שֶׁתִּטְמֵא הָאִשָּׁה בְּכִיָּאָה, וְאִין הִטְעַם מְשׁוּם נֹגַע בְּשְׁכֶבֶת זֶרַע, שֶׁהָרִי
מַגַּע בֵּית הַסֵּתְרִים הוּא.

יט וְאִתְמָא אֲרִי תְּהִי דִּיכָא דָם יְהִי דוּבָה
בְּבִשְׂרָה שְׂבָעָא יוֹמִין תְּהִי בְּרִיחוּקָה וְכָל
דִּינִקְרַב בָּהּ יְהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׁא:

(יט) וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זָכָה דָּם יְהִיָּה זָכָה בְּבִשְׂרָהּ
שְׂבַעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ וְכָל־הַנֹּגַע בָּהּ יִטְמָא
עַד־הָעֶרֶב:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס. אברמוביץ

לך שלא נתקו בנא"ו של ואשה לתן
האמור של זה בזה, ואם היה אומר
ורחצו בלא נא"ו ואשה הגם דאבא
תיבת אתה שממנה דורשים מעוט
למר שלא בדרבה ולמר הכלה אז
לא היינו דורשים תבת אתה בדרך
זה והיינו דורשים אתה לדרשה אחרת
אחר שנתגלה לנו בפרוש בפסוק
שטמא בית סתריה מ"ל בלה מ"ל
וכו', ואדרבה היה מקום לומר אותה
לרבות כל סתרים, אכל מאמרו
ואשה בנא"ו השווה אותם הכתוב
לשאר טמאת סתרים דלא מטמאים.
ולפי מה שדרשו בתורת כהנים ואשה
לרבות בת ג' שנים ויום אחד, גלו
דעתם שסוברים שתבת אתה מיוחדת
היא לדרשה למעוט ולא לרבות, ולזה
נשארת נא"ו ואשה מיוחדת ודרשו
לבת ג' שנים ויום אחד: תורה יט

ובלע התרומה, מה שאין בן האשה
שטמא אפלו בנגיעת שכת זרע
במסתריה, לזה אמר ורחצו לומר שאין
משנה שניהם אלא ברחיצה לא
במשפט הטמא. ומעתה אנו מפרשים
אומרו ואשה בנא"ו כי גם האשה
לפעמים יש בה משפט שנה לאיש
שאינה טמאה במסתריה לרבנן אם בא
עליה שלא בדרבה ולרבי יהודה ביאה
ראשונה של בלה (בתרי"ב כאן, רמזות ל"ד),
ודיקו לה מתבת אתה, ומעתה אם לא
אמר ורחצו והייתי בא לדון משפטי
הרחיצה שבאיש לאשה מנא"ו ואשה
הייתי דן נמי שטמא באיש אפלו לא
צתה שכת זרע חוץ ויגמר מהאשה
והייתי מפרש אומרו תצא כי עקירתה
ממקומו נקראת יציאה, או על זה הדרך
כי תצא לעתיד פרוש כל שראויה
לצאת הגם שלא יצאתה טמא וכמו
שמצינו באשה, לזה אמר ורחצו לגלות

(יח) ורחצו במים • טעם זכרון רחיצתו,
אז"ל (תרי"ב) להשוות לה משפט
רחיצתה לכל התנאים הרמוזים בדין
רחיצתו. ואם תאמר אם לזה נתפנו
הפסוק לא היה צריך והיינו לומדים
כן מאמרו ואשה בתוספת ו' מוסיף
על ענין ראשון להשוות משפט שניהם
ולתן את האמור העליון בתחתון, כמו
שדרשו בתורת כהנים בפרשת ויקרא
כל אותם דינים שכתוב בהם נא"ו
בתחלה, ולפי מה שדרשו רז"ל בתורת
כהנים נא"ו ואשה לרבות קטנה בת ג'
שנים ויום אחד, לפי זה אם לא אמר
ורחצו היינו דורשים הנא"ו למשפטי
הרחיצה ולא ידעינן טמאת קטנה בת
ג' שנים ויום אחד. וזולת דבריהם היה
נראה לומר לפי מה שאמרו (תרי"ב)
בפסוק אשר תצא ממנו שכת זרע עד
שתצא טמאתו חוץ לבשרו אכל אם
לא צתה הגם שהרגיש אויחו באמה

אֶל־אִם־כֵּן הוּא אָדָם. בְּנִדְתָּהּ • כִּמּוֹ (איוב יח יח) :
 "וּמִתְבַּל יִנְדְּהוּ", שֶׁהִיא מְנַדָּה מִמַּנְעַת כָּל אָדָם. תִּהְיֶה
 בְּנִדְתָּהּ • אִפְלוּ לֹא רָאִתָּה אֶלָּא רֹאִיָּה רִאשׁוֹנָה.

כִּי־תִהְיֶה זָכָה • (ת"כ) יָכוֹל מֵאֶחָד מִכָּל אֲבָרְיָה?
 תִּלְמוּד־לֹמֶד (ויקרא כ) : "וְהָיָה גִלְתָּה אֶת־מְקוֹר דָּמֶיהָ",
 אֵין דָּם מִטְמֵא אֶלָּא הֵבֵא מִן הַמְקוֹר (נדה יז) • דָּם
 יִהְיֶה זָכָה בְּבִשְׂרָה • אֵין זָכָה קָרוֹי זֹכֵב לְטֵמֵא,

כֹּלֵל דִּי תִשְׁכּוּב עֲלוֹהֵי בְּרִיחוּקָה יְהִי
 מְסֻאָב וְכֹל דִּי תִתֵּב עֲלוֹהֵי יְהִי מְסֻאָב:

(כ) וְכֹל־אִשֶּׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכֹל־
 אֲשֶׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִטְמָא:

כא וְכֹל דִּיִּקְרַב בְּמִשְׁכָּבָה יִצָּבַע לְבוּשׁוֹהִי
 וְיִסְחִי כִמְיָא וְיִהִי מְסֻאָב עַד רִמְשָׂא:

(כא) וְכֹל־הַנִּגָּע בְּמִשְׁכָּבָה יִכָּבֵם בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בְּמִים
 וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

כב וְכֹל דִּיִּקְרַב בְּכָל מָנָא דִּי תִתֵּב עֲלוֹהֵי
 יִצָּבַע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי כִמְיָא וְיִהִי מְסֻאָב עַד
 רִמְשָׂא:

(כב) וְכֹל־הַנִּגָּע בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִכָּבֵם
 בְּגָדָיו וְרֹחֶץ בְּמִים וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

כג וְאִם עַל מִשְׁכָּבָה הוּא אוֹ עַל מָנָא דִּי הִיא
 יִתְבָּא עֲלוֹהֵי בְּמִקְרָבָה בָּהּ יְהִי מְסֻאָב עַד
 רִמְשָׂא:

(כג) וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הוּא
 יִשְׁכַּב־עָלָיו בְּנִגְעוֹ־בּוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

בו יִטְמָא • אֵינוּ מְדַבֵּר אֶלָּא עַל הַמְּרַכֵּב, שְׁנוֹתְרָבָה
 מִ"עַל־הַכְּלִי". בְּנִגְעוֹ־בּוֹ יִטְמָא • וְאֵינוּ טְעוֹן כְּבוֹס
 בְּגָדִים, שֶׁהַמְּרַכֵּב אֵין מַגְעוֹ מִטְמֵא אָדָם לְטֵמֵא
 בְּגָדִים.

כִּי־וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא • (ת"כ) הַשּׁוֹכֵב, אוֹ הַיּוֹשֵׁב
 עַל מִשְׁכָּבָה אוֹ עַל מוֹשְׁבָה, אִפְלוּ לֹא נִגַּע בָּהּ, אָף
 הוּא בְּדַת טְמֵאָה הָאֻמּוּרָה בְּמִקְרָא הָעֲלִיוֹן, שִׁטְעוֹן
 כְּבוֹס בְּגָדִים. עַל־הַכְּלִי • לְרִבּוֹת אֶת הַמְּרַכֵּב. בְּנִגְעוֹ

כד וְאִם מִשְׁכָּב יִשְׁכּוּב גִּבְרִי וְתִהִי רַחוּקָה
 עֲלוֹהֵי וְיִהִי מְסֻאָב שְׁבַעַת יוֹמִין וְכֹל מִשְׁכָּבָה
 דִּי יִשְׁכּוּב עֲלוֹהֵי יְהִי מְסֻאָב:

(כד) וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וְתִהִי נִדְתָּהּ עָלָיו
 וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים וְכֹל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו
 יִטְמָא: ס

ומה תלמוד-לומר: "ותהי נדתה עליו"? מה היא
 מטמאה אדם וכלי חרס, אף הוא מטמא אדם וכלי
 חרס.

כִּי־וְתִהִי נִדְתָּהּ עָלָיו • (ת"כ, נדה לג) יָכוֹל יַעֲלֶה לְרִגְלָהּ,
 שְׂאֵם בָּא עָלֶיהָ בְּחִמְשֵׁי לְנִדְתָּהּ, לֹא יִטְמָא אֶלָּא שְׁלֹשָׁה
 יָמִים בְּמוֹתָהּ? תִּלְמוּד־לֹמֶד: "וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים".

כה וְאִתְמַתְּ אַרְיִי דְּדוּב דְּמָה יוֹמִין סְגִיָּאִין
 בְּלֹא עֵדֶן רַחוּקָה אוֹ אַרְיִי תְּדוּב עַל רַחוּקָה
 כָּל יוֹמִי דְּדוּב סוּכְתָּה כִּיּוֹמִי רַחוּקָה תִּהִי
 מְסֻאָבָה הִיא:

(כה) וְאִשָּׁה כִּי־יִזְוֹב זֹכֵב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא
 עֵת־נִדְתָּהּ אוֹ כִּי־תִזְוֹב עַל־נִדְתָּהּ כָּל־יְמֵי זֹכֵב
 טְמֵאָתָהּ בְּיָמֵי נִדְתָּהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הוּא:

וְקִרְבָּן, וְהִנְדָּה אֵינָה טְעוּנָה סְפִירַת שְׁבַעַת נְקִיִּים,
 אֶלָּא שְׁבַעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ, בֵּין רוּאָה בֵּין שְׂאִינָה
 רוּאָה; וְדָרְשׁוּ בְּפִרְשָׁה זֹכֵב אַחַד־עָשָׂר יוֹם שְׁבִין סוּף
 נִדָּה לְתַחֲלַת נִדָּה, שְׁכָל שְׁלֹשָׁה רְצוּפִין שְׁתַּרְאָה בְּאַחַד
 עָשָׂר יוֹם הִלְלוּ, תִּהְיֶה זָכָה.

כִּי־יָמִים רַבִּים • שְׁלֹשָׁה יָמִים. בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ •
 אַחֲרֵי שֶׁצִּיאָו שְׁבַעַת יָמֵי נִדְתָּהּ. אוֹ כִּי־תִזְוֹב • אֶת
 שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הֵלָלוּ. עַל־נִדְתָּהּ • (נדה עג) מִפְּלֶג מִנְדְּתָהּ
 יוֹם אֶחָד, זֹכֵב הִיא זָכָה, וּמִשְׁפֹּטָה חֲרוּץ בְּפִרְשָׁה זֹכֵב
 וְלֹא בְּדַת הַנִּדָּה, שְׁזוֹ טְעוּנָה סְפִירַת שְׁבַעַת נְקִיִּים

~ נקודות משיחות קודש ~ (מדאי מקומות והגהות לתניא עמ' יט)

יא. (הפננה למאמר רז"ל (נדה עב, ב): "חצי לג שמן לתודה,
 ורביעית לזן לזויר, ואחד עשר יום שבין נדה לנדה - הלכה
 למשה מסיני").

וְאִשָּׁה כִּי יִזְוֹב זֹכֵב דְּמָה יָמִים רַבִּים (טו, כה) אַחַד עָשָׂר
 יוֹם שְׁבִין סוּף נִדָּה לְתַחֲלַת נִדָּה (רש"י) שְׁמַעְתִּי מֵאֻמָּמוֹר
 הַרְהַ"ג וְהַרְהַ"ח שְׁלִיט"א: תִּנְיָא - רִאשִׁי תַּבּוּת: תּוֹדָה נְזִיר

(כו) כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל־יָמָיו זֹכֶה
בְּמִשְׁכָּב גִּדְתָּהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַפְּלִי אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב
עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה בְּטָמְאֵת גִּדְתָּהּ:

כו כל משכבא די תשכוב עלוהי כל יומי
דזכה במשכב רחוקה יהי לה וכל מנא די
תיבת עלוהי מסאב יהי כסואבת רחוקה:

(כז) וְכָל־הַנוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכֵם בְּגָדָיו וְרַחֲוֵן בְּמָיו
וְטָמֵא עֲדֵה־עָרֹב:

כז וכל דיקרב בהון יהי מסאב ויצפע
לבושוהי ונסחי במיא ויהי מסאב עד
רמשא:

(כח) וְאִם־טָהְרָה מִזֹּכֶה וְסִפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים
אַחֲרֵי תִּטְהַר:

כח ואם דכיאט מדזכה ותמני לה שבעת
יומין ובתר בן תדפי:

(כט) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לָהּ שְׁתֵּי תְרִים אוֹ שְׁנֵי
בָּנִי יוֹנָה וְהֵבִיֵּאתָ אוֹתָם אֶל־הַפֶּתַח אֲהֶל
מוֹעֵד:

כט וביומא תמינא תסב לה תרין שפנינין
או תרין בני יונה ותיתי ותהון לנת כהנא
לתרע משפן זמנא:

(ל) וַעֲשֵׂה הַפֶּתַח אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה
וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַפֶּתַח לִפְנֵי יְהוָה מִזֹּכַב טָמְאֵתָהּ:

ל ויעבד כהנא ית חד חטאתא וית חד עלתא
ויכפר עלה כהנא קדם יי מדוב סוכתה:

(לא) וְהִזְרִיתֶם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטָּמְאֹתָם וְלֹא יָמָתוּ
בְּטָמְאֹתָם בְּטָמְאִים אֶת־מִשְׁכְּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם:

לא ותפרשון ית בני ישראל מסואבתהון ולא
ימותון כסואבתהון כסאבהון ית משכני די
ביגהון:

כ"י- וְהִזְרִיתֶם • אֵין 'נִזְרִיה' אֵלָּא פְּרִישָׁה, וְכֵן (ישעיה
א): "נִזְרוּ אַחֲזֹר", וְכֵן (בראשית מח): "נִזִּיר אַחֲזִיר". וְלֹא

ימתו בטמאותם • הרי ה'כרת' של מטמא מקדש
קרוי 'מיתא'.

(לב) וְזֹאת תֹּרַת הַזֹּב וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע
לְטָמְאֵתָהּ:

לב דא אורייתא דדוכנא ודי תפוק מנה שקבת
ורעא לאסתאבא בה:

כ"י- זֹאת תֹּרַת הַזֹּב • בעל ראיה אחת. ומהו תורתו. וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע • הרי הוא כבעל
קרי, טמא טמאת ערב.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הוא משמעות תבת טהרה ולא תחשב
שבהסתלק הזב נסתלקה טמאה ממנה,
לא בן, שלא נסתלקה אלא טמאת הזוב
עצמו, והוא אומר **מזובה** אבל לא
טמאה מגע זוב, ועודנה טמאה וצריך
לספר ו' נקיים, והוא אומר וספרה לה
וגו' ואחר תטהר מכל: תורה כט
חסלת פרשת מצרע

ומן תקרא טהרה מזובה מעת נפסקה
זובה נקראת טהרה לספר ו' ימים, והוא
שאמר בשתפסק מזובה ודבן. ותמצא
שפי' רש"י בפרק קמא דמגילה (ח וזה
לשונו בשתפסק מזובה לאלתר תספר
שאנה צריכה לטבל קדם והוא מכון
למה שכתבתי:
עוד נראה לפרש הכתוב על זה הדרך
ואם טהרה פרוש נסתלק הזוב שכן

(כח) וְאִם טָהְרָה מִזֹּכֶה וְסִפְרָה וְגו'.
צריך לדעת גזרת הכתוב באיזה
מקום הוא, אם הספירה היה לו לומר
תספר לה, ואם אחר תטהר לא היה
לו לומר ואחר, ונראה על פי מה
שאמר בתורת כהנים וזה לשונם ואם
טהרה מזובה בשתפסק מזובה ע"כ.
לפי זה תהיה גזרת הכתוב תבת **מזובה**,
והכי קאמר ואם טהרה תדע מאיזה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 81)

בַּעַל רֵאִיָּה אַחַת (רש"י טו, לב) | שְׂדֵינוּ כְּבַעַל קָרִי, וּלְפִי־זֶה הַפְּתוּבִים הֵם מִן הַקֵּל אֶל הַכָּבֵד:
לֹא פָּרַשׁ שֶׁהַכֹּהֵן לְבַעַל שְׁתִּים אֹז שֶׁלֹּשׁ רֵאִיוֹת, שְׁנֹזְכָר | זָב בַּעַל רֵאִיָּה אַחַת וּבַעַל קָרִי - טָמְאַת עָרֵב. נָדָה -
לְעֵיל, כִּי דִינוּ הַמּוֹר יוֹתֵר מִדִּינוּ שֶׁל בַּעַל קָרִי, הַמּוֹפִיעַ | טָמְאַת שְׂבָעָה. זָב בַּעַל שְׁתִּים אֹז שֶׁלֹּשׁ רֵאִיוֹת - חֵיזָב
בְּפֶתוּב לְאַחֵר מִכֵּן. אֲלֹא מִפְּרֹשׁ שֶׁהַכֹּהֵן לְבַעַל רֵאִיָּה אַחַת, | סְפִירַת שְׂבָעָה נִקְיִים. שׁוֹכֵב עִם טָמְאָה - אֲסוּר פָּרַת.

(לג) וְהִדְּוָה בְּנִדְתָּהּ וְהִזְבֹּ אֶת־זוּבֹ לְזִכָּר וּלְנִקְבָּהּ | לֵג וְלִדְסוּכָתָה בְּרִיחוּקָה וְלִדְדָּאִיב יָת דּוּכָה
וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־טָמְאָה: | לְדָכָר וּלְנִקְבָּא וּלְזָכָר דִּי יִשְׁכַּב עִם
מְסַאָבָא: פ פ פ

נש"י • וְהִזְבֹּ אֶת־זוּבֹ • בַּעַל שְׁתִּי רֵאִיוֹת וּבַעַל שֶׁלֹּשׁ רֵאִיוֹת, שְׁתוּרְתָן מִפְּרֹשֶׁת לְמַעַלָּה:

צ' פסוקים, עיד"ו סימן. חסלת פרשת מצורע

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רעה - רפג

אגרות קודש

ב"ה, ג' אייר תשכ"ד
ברוקלין.

קהל המתפללים בבית הכנסת עדת ישראל,
נוסח האר"י, במגששתר
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב מיום הרביעי, כתוב ע"י הפרנסים הווי"ח אי"א נו"נ רב פעלים וכו' מר שמעון שי' פאטאש ומר ע. גרונסוואלד שי'.

ובעת רצון יקרא על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל.

להתעוררות רחמים רבים על כל אחד ואחד ומשפחותיהם שליט"א.

ויהי רצון שחפץ ה' בידם יצליח לגמור ההוספה בבנין דבית הכנסת שלהם, אודותו כותבים.

ועוד ועיקר שיתוספו ספסלי הן הבאים לעבודת התפלה והן הבאים לשמוע בלימודי תורתנו הקדשה.

אשר בודאי עי"ז יתוסף ג"כ בברכת השם, שהוא הזן ומפרנס לכל בטובו בחן בחסד וברחמים, פרנסה בכל המצטרך הן ברוחניות והן בגשמיות, והוא נותן התורה ומצותי' אשר תלמוד תורה כנגד כולם.

ובפרט אשר נמצאים אנו בימי הספירה, אשר תיכף לברכה לספירה מבקשים - הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה, במהרה בימינו, אשר אז יקוים גם היעוד, בתי כנסיות ובתי מדרשות שבגלילות יקבעו בארץ ישראל, כיון שקוראים ומרביצים בהם תורה.

בכבוד ובברכה לבשו"ט בכל האמור.

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"ט ניסן פרק כ, מפרק קמ עד סוף פרק קמד	יום רביעי - ב' אייר מפרק י עד סוף פרק יז
יום שני - ל' ניסן פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ	יום חמישי - ג' אייר מפרק יח עד סוף פרק כב
יום שלישי - א' אייר פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט	יום שישי - ד' אייר מפרק כג עד סוף פרק כח
שבת קודש - ה' אייר פרק כ, מפרק כט עד סוף פרק לד	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ט ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 122, פרק מג והנה... עד עמ' סב, אין חכמה.

ליקוטי אמרים

פרק מג והנה על יראה תתאה זו שהיא לקיום מצותיו ית' בבחי' סור מרע ועשה טוב אמרו אם אין יראה אין חכמה ויש בה בחי' קטנות ובחי' גדולות דהיינו כשנמשכת בחי' יראה זו מהתבוננות בגדולת ה' דאיהו ממלא כל עלמין ומהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה וכו' ובין רקיע לרקיע כו' רגלי החיות כנגד כולן וכו' וכן השתלשלות כל העולמות למעלה מעלה עד רום המעלות אעפ"כ נקרא יראה זו יראה חיצונית ותתאה מאחר שנמשכת מהעולמות שהם לבושים של המלך הקב"ה אשר מסתתר ומתעלם ומתלבש בהם להחיותם ולקיימם להיות יש מאין וכו' רק שהיא השער והפתח לקיום

1 **פרק מג.** בפרק הקודם הוסבר, שהיראה שעליה אומרים שכל אחד
2 מישראל יכול להגיע אליה - הרי זו היראה הנוגעת לקיום המצוות,
3 ב"סור מרע ועשה טוב", והיא הנקראת "יראה תתאה", המדריגה
4 התחתונה שביראה. בפרק מג, אותו אנו מתחילים ללמוד, יסביר רבנו
5 הזקן את שתי המדריגות
6 שביראה: "יראה תתאה" -
7 יראה תחתונה - ו"יראה
8 עילאה" - יראה עליונה.
9 שבכך תוסבר גם הסתירה
10 שבמשנה, שהנה אומרים
11 רבותינו ז"ל "אם אין חכמה
12 אין יראה" - שבתחילה מן
13 ההכרח שתהיה "חכמה" ורק
14 לאחר מכן יכולה להיות
15 "יראה", ואילו מיד לאחר-כך
16 אומרים חכמינו ז"ל להיפך:
17 "אם אין יראה אין חכמה" -
18 שבתחילה באה ה"יראה" ורק
19 לאחר-כך באה ה"חכמה"?
20 אלא - מסביר רבנו הזקן -

21 חכמינו ז"ל מדברים על שתי מדריגות של יראה: "אם אין יראה - אין
22 חכמה" - הכוונה למדריגה התחתונה של יראה, "יראה תתאה",
23 שבהעדר יראה זו, אי אפשר שתהיה "חכמה" - קיומן של תורה ומצוות,
24 המתואר במלה "חכמה" (כי, הרי "תכלית חכמה" - תשובה ומעשים
25 טובים). "אם אין חכמה - אין יראה" - הכוונה למדריגה העליונה של
26 יראה, "יראה עילאה", וביחס לדרגה זו של יראה, מן ההכרח שיהיה
27 לפניה, קיומן של תורה ומצוות, ורק לאחר מכן אפשר להגיע למדריגה
28 העליונה יותר של יראה - "יראה עילאה". בהמשך הפרק, יסביר רבנו
29 הזקן, שגם ב"אהבה" ישנן שתי מדריגות כלליות.

30 **והנה על יראה תתאה זו,** - שבפרק הקודם הוסבר, שכל אחד
31 מישראל יכול להגיע אליה, **שחיא** - נדרשת, **לקיום מצותיו**
32 **ותהיה בבחינת "סור מרע"** - להימנע מלעבור על לא-
33 תעשה, ו**עשה טוב**, - ולקיים כל מצוות-העשה, הרי על יראה
34 זו **אמרו**: - חכמינו ז"ל: **"אם אין יראה אין חכמה"**. - אין
35 קיומן של תורה ומצוות, (המתואר במלה "חכמה"); שכן, כדי
36 לקיים תורה ומצוות, מן ההכרח שתהיה יראה זו, ויש בה -
37 במדריגה זו של ה"יראה", **בחינת קטנות ובחינת גדולות**. - גם
38 ב"יראה תתאה" - יש שתי בחינות: יראה שהיא בבחינת
39 "קטנות", כי אין היא נוצרת על-ידי הבנה והתבוננות בגדולת ה',
40 אלא רק על-ידי שהוא מעורר בקרבו את היראה שבטבע כל
41 אחד מישראל על-ידי התעמקותו בענינים המעוררים את
42 היראה; ויראה שהיא בבחינת "גדולות", כי יראה זו, באה
43 מהתבוננות בגדולת ה', שיכולים להבין מהעולמות. **דתינו**, -
44 מתי מתוארת היראה בתור בחינת "גדולות"? - **בשנמשכת**

46 כָּל דָּבָר אֵיךְ נולד ונתהוה מאין ליש, בְּדָבָר ה' וְרוּחַ פִּיו
47 וְתִבְרָה, כִּמּוֹ שִׁכְתוּבָה: "וְכָרוּת פִּיו כָּל צָבָאִים". וְאֵי לֹאֲתָה,
48 – שֶׁרַק בִּדְבַר ה' נִבְרָאוּ כָּל הַנִּבְרָאִים מִ"אֵין", הָרִי הַשָּׁמַיִם
49 וְהָאָרֶץ וְכָל צָבָאִים – כְּלוּמָר, כָּל הַנִּבְרָאִים, כְּטָלִים בְּמַצִּיאוֹת
50 מִפֶּשַׁם – לֹא בִיטוּל הִישָׁנוּ

שישנו דבר אלא שהוא
51 בטל, כִּי־אִם בִּיטוּל
52 בְּמַצִּיאוֹת מִמֶּשֶׁה, בְּדָבָר ה'
53 וְרוּחַ פִּיו, וְכָלֹא מִפֶּשַׁם
54 הַשִּׁיבִי – וְנִחְשָׁבִים הֵם
55 כְּכֹלֹם מִמֶּשֶׁה, וְאֵין וְאִפֶּס
56 מִפֶּשַׁם, כְּבִיטוּל אֹדֶר וְזִיו
57 הַשִּׁמְשׁ – כְּשֶׁהֵם נִמְצָאִים
58 בְּגוֹף הַשִּׁמְשׁ עֲצָמָה, –
59 בְּשַׁעַה שֶׁאֹדֶר הַשִּׁמְשׁ
60 נִמְצָא מִחוּץ לְגוֹף הַשִּׁמְשׁ,
61 הוּא בְּגֵדֵר מַצִּיאוֹת שֶׁל
62 אֹדֶר וְזִיו; וְאִילוּ כִּשְׁאוֹר
63 הַשִּׁמְשׁ נִמְצָא בְּגוֹף
64 הַשִּׁמְשׁ, הוּא בִטל לגמרי

במקורו (גוף השמש) וחדל לגמרי מלהתקיים כמצאיות ממשיה
65 של אור – שכן קיים ונראה אז רק המקור, השמש עצמה – כך
66 גם בטלים כל הנבראים במציאות במקורם, שהוא "דבר הוי"
67 המהווה אותם "מאין ליש". התבוננות זו מעוררת באדם, שגם
68 התבטלותו להקב"ה, תהיה בבחינת "ביטול במציאות". וְאֵל
69 יוֹצֵא אֶדָם עֲצָמוֹ מִתְּכֵלֶל, – של כל הנבראים, שהוא מבין
70 שהם בטלים במציאות להקב"ה, כלומר – שֶׁנֶּשֶׁם גּוֹפּוֹ וְנִפְשׁוֹ
71 וְרוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ כְּטָלִים בְּמַצִּיאוֹת בְּדָבָר ה', – המהווה את
72 הגוף והנפש, והרוח והנשמה שלו, וְדִבּוּרוֹ וְתִבְרָה מִיָּחָד
73 בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כו', – ומחשבתו היא הרי דבר אחד אתו יתברך,
74 הרי שהביטול הוא לא רק כלפי דבר ה', אלא הביטול הוא
75 ביטול במציאות להקב"ה עצמו. וְכִנּוּכָר לְעֵיל [פֶּרֶק כ' וְכָא]
76 בְּאִרְכּוּת בְּדָבָר מִשְׁלֵם מִנְפֶּשֶׁשׁ הָאָדָם, שְׁדִּיבּוֹר אֶחָד מִדִּיבּוֹר
77 וּמַחְשַׁבְתּוֹ כָּלֹא מִפֶּשַׁם כו'. – לעומת כוח הדיבור שבאדם,
78 שמכוחו מסוגל הוא לדבר דיבורים בלי סוף, לא תופס דיבור
79 אחד מקום כלל, ובודאי שאין דיבור אחד תופס מקום כלל לגבי
80 כוח המחשבה, שהוא מקור הדיבור (שכן, אדם מדבר מה שהוא
81 מהרהר קודם במחשבה); ועל־אחת־כמה־יוכמה שאין הדיבור
82 תופס מקום כלל לגבי כוח השכל או המדות שהם מקור
83 המחשבה (שאדם מהרהר בענין שעוררו המדות, או במה
84 שהשכל מבין); ודאי הדבר שאין לדיבור ערך ומקום
85 כלל לגבי עצם הנפש (שכוח השכל או המדות הוא רק כוח
86 שלה). ההבדל מתבטא בכך, שהדיבור שהוציא אדם מפיו, הרי
87 הבל הדיבור, נבדל ממקורו, ונראה כדבר בפני עצמו. ואילו
88 למעלה, הרי דיבורו של הקב"ה, הבורא את הנבראים, אינו

1 בבחינת "ביטול היש", ולא ביטול מוחלט במציאות, כפי שישנו
2 ביראה עילאה, רַק שְׁהִיָּא – "יראה תתאה" זו, היא הַשְּׁעָר
3 וְהַפֶּתַח לְקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. – שכן, כאמור, מביאה
4 היראה תתאה (תחתונה) לקיום תורה ומצוות. ועל בחינת יראה
5 זו, אומרים חכמינו ז"ל:

6 "אם אין יראה – אין
7 חכמה", שראשית דבר מן
8 ההכרח שתהיה יראה,
9 ורק לאחר מכן יכולה
10 להיות "חכמה" – קיום
11 תורה ומצוות. אֵךְ הִירָאָה
12 עֲלֵיָּה – היראה העליונה,
13 הנקראת יִרְאָה פְּשֻׁתָּה, –
14 יראה הבאה מהבושה
15 שמתביישים מגדלות ה',
16 כמי שמתבייש ובטל
17 לגמרי מפני אדם גדול
18 וצדיק³ בדורו, שאין זה בא
19 מחיצוניותו והתפשטותו
20 של האדם הגדול בדורו

21 והצדיק – כפי שהיראה היא מפני מלך, למשל, שהפחד מהמלך
22 בא מחיצוניותו והתפשטותו של המלך המתבטאות בשלטונו על
23 אזרחיו (וככל שגדולה יותר התפשטות מלכותו, בהיותו מלך על
24 מדינה גדולה יותר או על כמה מדינות – כך גדולה יותר היראה
25 מפניו); על־דִּרְכָּהּ היא גם היראה האמורה, הבאה
26 מהתבוננות ב"לבושים" ובהתפשטות אלקות בעולמות, שלכן
27 היא נקראת "יראה תתאה", מפני שאין היא מעוררת בושה
28 והתבטלות מלאה, כפי שמעוררת ההכרה במעלתו של אדם
29 גדול בדורו וצדיק, שאין זה מצד חיצוניותו והתפשטותו, כִּי־אִם
30 מִ"מַחְשַׁבְתּוֹ" שלו, וההתבטלות כלפיו היא כזו שהוא חש את עצמו
31 כאפס לעומתו, ומתבייש מגדולתו. כך גם נקראת יראה עילאה
32 בשם "ירא בושתי" – יראה הבאה מבושה בפני גדולתו של
33 הקב"ה, לא כפי שהיא מופיעה בגלוי בעולמות. וְיִרְאָה – זו היא
34 פְּנִימִית, שְׁהִיָּא נִמְשָׁכָה מִפְּנִימִית הָאֱלֹהִים שְׁבִתוֹךְ
35 הַעוֹלָמוֹת – כשיש לאדם הכרה בפנימיות ועצמות האלקות,
36 שלמעלה מהתפשטות בעולמות, שלגבי החיות האלקית
37 שלמעלה מהעולמות – בטלים העולמות לגמרי, ב"ביטול
38 המציאות" (ולא רק "ביטול היש") – מעוררת בו הכרה זו –
39 ביטול במציאות, שהוא "יראה עילאה", עֲלֵיָּה – על מדריגה זו
40 של יראה, אָמְרוּ: – חכמינו ז"ל: "אִם אֵין חֻכְמָה אֵין יִרְאָה",
41 – בתחילה מן ההכרח שתהיה "חכמה" ורק לאחר מכן יכולה
42 להיות "יראה". וְיִרְאָה הִיא פְּנִיָּה מִ"הָ" – ענינו של ביטול
43 המתבטא במלה "מה", כמו שכתוב⁵: "נִחְנָנוּ מִהָ", שזהו "ביטול
44 במציאות", וְהַחֲכִמָּה מֵאֵין תִּמְצָא⁶, – ולכן חכמה היא אין
45 וביטול, וְאִיְהוּ חֻכְמָה הִירְאָה אֶת הַנּוֹלָד⁷, פְּרוּשׁ: שְׁרִיָּאָה

3. כפי שרבונו הזקן מסביר זאת בתוספת ביאור בסידורו בהערה לתיקון חצות. 4. ראה לעיל פרק יט. 5. שמות טז, 1. 6. איוב כח, יב.
7. תמיד לב, א. 8. תהלים לג, ו.

17 – ל"יראה עילאה" וביטול במציאות. להלן, ממשיך רבנו הזקן
18 ומסביר, שגם באהבה ישנן שתי מדרגות כלליות: המדרגה
19 העליונה באהבה, היא זו שבאה אליו כמתנה מלמעלה – בשעה
20 שאדם הוא בשלימות במדת היראה, ניתנת לו מלמעלה
21 המדרגה העליונה של
22 אהבה בדרך מתנה. ואילו
23 האדם עצמו, על-ידי
24 השגתו והתבוננותו, לא
25 היה מגיע אף פעם
26 למדרגה זו שבאהבה;
27 המדרגה השניה באהבה
28 היא, זו שאדם מגיע אליה על-ידי התבוננותו בגדלות ה'.
29 המדרגה הראשונה נקראת "אהבה רבה", והמדרגה השניה –
30 "אהבת עולם", כי היא באה על-ידי התבוננות בגדלות ה' שאדם
31 מבין מעניני העולם, מהחיות האלקית המחיה את העולם.
32 ובלשון ה"תניא":

ליקוטי אמרים

ממש כן' וזש"ה הן יראת ה' היא חכמה. אך אי אפשר להשיג ליראה וחכמה זו אלא בקיום התורה והמצוות ע"י יראה תתאה החיצונית וז"ש אם אין יראה אין חכמה.

1 נבדל חסידשלוס מהקב"ה עצמו, שנמצא בכל מקום, ובאותו
2 דיבור נמצא גם מקורו של הדיבור, כך מובן עוד יותר,
3 שהדיבור, שהוא מקור הבריאה, הוא בתכלית הביטול והיחוד
4 להקב"ה, וממילא – הבריאה כולה בטלה במציאות ממש
5 להקב"ה. וזהו ש'אמר
6 ה'תנ"ך': "הן יראת ה'
7 היא חכמה". – שכן
8 כאמור, יראה עילאה
9 היא ביטול במציאות –
10 אותו ענין של "חכמה",
11 שגם תוכנה הוא ביטול
12 במציאות. אך אי אפשר להשיג ליראה וחכמה זו, אלא
13 בקיום התורה והמצוות, על-ידי 'יראה תתאה' החיצונית,
14 וזהו ש'תנ"ך': "אם אין יראה אין חכמה". – שבתחילה
15 מן ההכרח שתהיה "יראה תתאה", וקיום תורה ומצוות שהיא
16 מביאה לו, ורק לאחר מכן אפשר לו לאדם להגיע ל"חכמה"

יום שני ל' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סב, והנה באהבה יש... עד עמ' 124, כמ"ש לקמן.

59 ("איש") באה מלמעלה ומתגלה ("דרכו לחזור") במקום שבחינת
60 יראה ("אשה") היא בשלימות, וכלי קדימת היראה אי אפשר
61 להגיע לאהבה רבה זו, כי אהבה זו היא מבחינת אצילות,
62 דלית תמן קצוץ ופרוד חסד ושלום. – שאין בו בעולם
63 האצילות שום דבר של
64 התנתקות והתפרדות, כי
65 אין שם דבר נפרד ומנותק
66 מאלקות, שיהיה מורגש
67 למציאות לעצמו, אלא
68 הכל שם בטל במציאות
69 לאלקות. הרי מובן, שגם
70 האהבה שמ"אצילות"
71 איננה יכולה לשרות, במי
72 שהיראה אצלו איננה
73 בשלימות, מי שעדיין
74 מרגיש את עצמו
75 למציאות איזו שהיא,
76 ואינו בטל לגמרי
77 לאלקות. אך "אהבת

ליקוטי אמרים

והנה באהבה יש ג"כ שתי מדרגות אהבה רבה ואהבת עולם. אהבה רבה היא אהבה בתענוג' והיא שלהבת העולה מאליה ובאה מלמעלה בבחי' מתנה למי שהוא שלם ביראה כנודע על מאמר רז"ל דרכו של איש לחזור אחר אשה שאהבה נקראת איש וזכר כמ"ש זכר חסדו ואשה יראת ה' כנודע וכלי קדימת היראה אי אפשר להגיע לאהבה רבה זו כי אהבה זו היא מבחי' אצילות דלית תמן קיצוץ ופירוד ח"ו אך אהבת עולם היא הבאה מהתבונה ודעת בגדלות ה' א"ס ב"ה הממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא ממש חשיב וכביטול דבור אחד בנפש

33 וזהנה, באהבה יש ג"כ שתי מדרגות: – כלליות: "אהבה
34 רבה" ו"אהבת עולם". "אהבה רבה" היא "אהבה
35 בתענוגים", – אהבה ותענוג מאלקות – לא שהאהבה מייצגת
36 "מבוקש" מסויים, שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד
37 עם הקב"ה או להתכלל
38 באלקות, אלא האהבה
39 עצמה משמעה תענוג
40 ודביקות באלקות, והיא
41 שלהבת העולה מאליה,
42 – לא שהאדם יוצר
43 ומדליק בקרבו אהבה זו,
44 אלא אהבה זו באה אליו
45 מעצמה, ובאה מלמעלה
46 בבחינת מתנה למי
47 שהוא שלם ביראה, – מי
48 שהיראה אצלו בשלימות,
49 נותנים לו מתנה מלמעלה,
50 שיגיע ל"אהבה
51 בתענוגים"; פנודע –

עולם" – המדרגה השניה באהבה, היא הקבא מהתבונה ודעת בגדלות ה' אינ"סוף פרוד-הוא, הממלא כל עלמין – הממלא ומחיה את כל העולמות בחיות פנימית ומצומצמת בהתאם להרכבו של כל נברא, וסובב כל עלמין, – ומחיה את כל העולמות בחיות שלמעלה מהעולמות ואיננה מצומצמת לפי ערך כל עולם ונברא שהיא מחיה, וכלא קמיה כלא ממש חשיב, – הכל לגבי הקב"ה, אינו נחשב לכלום ממש, וכבטול

52 בידוע הפירוש על מאמר רבותינו ו"ל¹⁰: "דרכו של איש לחזור אחר אשה", – שפירשו בעבודת ה', הוא: ש'אהבה נקראת "איש" ו"זכר", כמו ש'תנ"ך': "זכר – חסדו", – שדרך רמו משמעו, שבחינת חסד ("חסד") ואהבה, היא בחינת "זכר" ו"אשה" – היא בחינת יראת ה'¹², – שבלשון הפסוק "אשה יראת ה'" – מרומזת השייכות של "אשה" ל"יראה", פנודע; – וזהו "דרכו של איש לחזור אחר אשה", בחינת האהבה

1 דבור אחד בנפש המשכלת בעודו במחשבתה - בשעה
2 שהדיבור נמצא עדיין במחשבת הנפש, או בקמדת הלב
3 בנזקד לעילוי, אשר על ידי התבוננות זו ממילא תתפשט
4 מדת האהבה שבנפש מלבושיה, - בהם היא מלובשת,

5 כלומר: שיותר לא תהיה
6 לו אהבה לדברים שאותם

7 אהב (שבאהבתו לאותם)

8 דברים, היתה מדת

9 האהבה שבנפשו מלובשת

10 בהם, וכל אהבתו תהיה

11 להקב"ה בלבד, דהיינו

12 שלא תתלבש - מדת

13 האהבה, בשום דבר

14 הנאה ותענוג גשמי או

15 רוחני לאהבה אותו, -

16 את ה"דבר גשמי או

17 רוחני, ולא לחפץ כלל

18 - "חפץ" משמעו רצון

19 פנימי, שום דבר בעולם,

20 בלתי ה' לבדו, - כל

21 אהבתו ורצונו הפנימי יהיו

22 להקב"ה בלבד, שהוא מקור החיים של כל התענוגים,

23 שבהם - כל התענוגים, במילים במציאות וכלא ממש קמיה

24 חשיבי, - לגבי "מקור החיים" שהוא ה' לבדו, כל התענוגים

25 בטלים במציאות ואינם נחשבים לכלום ממש, ואין ערך ודמיון

26 בלל ביניהם - בין כל תענוגי העולם, לבין הקב"ה, "מקור

27 החיים" של כל התענוגים, חסד ושלום, כמו שאין ערך לאין

28 ואפס המחלט לגבי חיים נצחיים, - כך אין ערך ודמיון כלל

29 בין כל תענוגי העולם שהם "אין ואפס המוחלט", לגבי החיים

30 הנצחיים שממקור החיים, מהקב"ה - התבוננות זו תעורר בו את

31 הרצון, שלא לרצות את כל התענוגים, אלא לרצות את מקור

32 כל התענוגים, שהוא: אלקות, וכמו שכתוב¹⁵: "מי לי

ליקוטי אמרים

המשכל' בעודו במחשבתה או בחמדת הלב כנ"ל אשר
ע"י התבוננו' זו ממילא תתפשט מדת האהבה שבנפש
מלבושיה דהיינו שלא תתלבש בשום דבר הנאה
ותענוג גשמי או רוחני לאהבה אותו ולא לחפץ כלל
שום דבר בעולם בלתי ה' לבדו מקור החיים של כל
התענוגים שכולם במילים במציאות וכלא ממש קמיה
חשיבי ואין ערך ודמיון כלל ביניהם ח"ו כמו שאין
ערך לאין ואפס המוחלט לגבי חיים נצחיים וכמ"ש
מי לי בשמים ועמד לא חפצתי בארץ כלה שאני
ולבבי צור לבבי וגו' וכמ"ש לקמן וגם מי שאין מדת
אהבה שבנפשו מלובשת כלל בשום תענוג גשמי או
רוחני יכול להלהיב נפשו כרשפי אש ושלחבת עזה
ולחב העולה השמימה ע"י התבוננו' הנ"ל כמ"ש לקמן

33 בשמים, ועמד לא חפצתי בארץ, - כלומר: כל דבר שהוא
34 "עמך", כל דבר שהוא טפל ובטל לך - אין חפצי בו, בלה שאני
35 ולבבי, צור לבבי וגו', וכמו שכתבאר לקמן¹⁵. - פרטי
36 אופני האהבה אליהם מגיע יהודי על ידי ההתבוננות בגדלות

37 ה'. כל האמור הוא במי

38 שיש לו רגש של אהבה

39 לדברים מסוימים,

40 וההתבוננות פועלת בו

41 שמדת האהבה "תתפשט"

42 מעניני העולם, ותהיה

43 לאלקות בלבד. אך, מי

44 שבטבעו הוא קר, ואין בו

45 שום רגש של אהבה

46 לאיזה דבר שהוא, כדי

47 להעביר את מדת האהבה

48 מהם לאלקות, וממילא

49 קשה לו בהרבה לעורר

50 בקרבו רגש של אהבה -

51 אף-על-פי-כן יכול גם

52 הוא ליצור בקרבו אהבה

53 לוחטת להקב"ה, על-ידי

54 ההתבוננות האמורה, ובלשון ה"תניא": וגם מי שאין מדת

55 אהבה שבנפשו מלכשת כלל בשום תענוג גשמי או רוחני

56 - יכול - גם הוא, להלהיב נפשו כרשפי אש ושלחבת עזה

57 ולהב העולה השמימה, על-ידי התבוננות הנזכרת לעיל,

58 - על ידי התבוננותו בענינים האמורים, יעורר גם הוא בקרבו

59 אהבה לוחטת להקב"ה, כמו שכתבאר לקמן. - ביחס

60 למדרגה העליונה יותר של אהבה, למדנו, שהיא יכולה להיות

61 רק במי שהיראה היא בשלימות, ואילו ביחס למדרגה השניה

62 שבאהבה (למרות שעל פי סדר, צריך גם כן להיות קודם יראה

63 ולאחריה אהבה) יוסבר להלן, על יוצא מן הכלל, שיוכל להגיע

64 לאהבה זו בלי הקדמת היראה. וכך אומר רבנו דוקן:

יום שלישי א' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, והנה בחי' אהבה... עד עמ' 124, ל"ח]:

75 בגדלות ה', מעוררת באדם ומגלה את שני הרגשות של יראה
76 ואהבה, ופעמים שהחסדים קודמים לירד ולהתגלות, -
77 לפני הגבורות, ובנפש

78 הכוונה שלפעמים מתגלה

79 מהתקשרות הדעת, אהבה

80 לפני יראה. ולכן אפשר

81 לרשע ובעל עבירות

82 שיצא תשובה מאהבה

83 הנולדה בלבד, בנזקד

84 את ה' אלהיו. - שלמרות

65 ונהנה, בחינת אהבה זו, פעמים שקודמת ליראה, כפי

66 בחינת הדעת המולידה, - את האהבה, כנודע [שהדעת

67 כולל חסדים וגבורות,

68 שהם אהבה ויראה, -

69 חסד - אהבה, וגבורה -

70 יראה, ו"דעת" כוללת

71 בתוכה את שתיקה

72 ומביאה להתגלות שתיקה;

73 כלומר: ההתקשרות

74 החזקה של ה"דעת" שלו

ליקוטי אמרים

והנה בחי' אהבה זו פעמים שקודמת ליראה כפי בחי'
הדעת המולידה כנודע [שהדעת כולל חסדים וגבורות
שהם אהבה ויראה ופעמים שהחסדים קודמים לירד
ולהתגלות] ולכן אפשר לרשע ובעל עבירות שיעשה
תשובה מאהבה הנולדה בלבד בוכרו את ה' אלהיו ומ"מ

דורדייא היה גלגול של יוחנן כהן גדול, ששימש שמונים שנה
ככהן גדול ונעשה צדוקי¹⁸ – ועל-ידי שנשמתו גולגלה בר'
אלעזר בן דורדייא (שהיה מקודם, כאמור, רשע ובעל עבירות,
ולאחר מכן חזר בתשובה מתוך אהבה להקב"ה) – נתעלו כל
תורתו ומצוותיו של יוחנן
כהן גדול¹⁹. אבל סדר
העבודה הקבועה ותלוייה בבחירת האדם
– צריך להקדים תחלה קיום התורה והמצוות
על-ידי 'יראה תתאח' בבחינת קטנות על-כל'
פנים, כ"סור מרע ועשה טוב", – להימנע מכל
עבירה ולקיים כל מצוה, להאיר נפשו האלהית
באור התורה ומצוותיה, ואחר-כך יאיר עליה אור האהבה [כי ואהבת
שתי פעמים "אור", כידוע ליו"ע חן: – חכמה נסתרה] –
כלומר בתחילה נדרש אור של תורה ומצוות בנפש האדם, ורק
לאחר מכן ביכולת האדם להגיע לאור האהבה.

שעד עתה היה רשע ובעל עבירות ולא היתה לו יראת ה' – בכל
זאת נוצרת בו אהבה להקב"ה המביאה אותו לתשובה; ומכל'
מקום היראה נספן כלולה בה – באהבה זו עצמה, ממילא,
רק שהיא – היראה, בבחינת קטנות והעלם, – בתוך האהבה,
דהיינו יראת חטא – בלבד, למד בו חס'
ושלום, והאהבה היא בהתגלות לבו ומחו. –
בלבו ובמחו הוא מרגיש רק באהבה להקב"ה. אך
– ענין זה שהאהבה באה לפני היראה, והו' – רק,
דרך מקרה והוראת שעה, בהשגחה פרטית
מאת ה', לצורך שעה, – כדי שהרשע ובעל
העבירה יתעורר באהבה להקב"ה ולהיחפץ לבעל תשובה, כמעשה דרכי אלעזר בן
דורדייא¹⁶. – שהיה רשע ובעל עבירות – ולפתע חזר בתשובה
מתוך אהבה להקב"ה, עד שנשמתו יצאה בתשובתו. הרי
שהיתה בכך משום הוראת שעה, כמו שכתוב¹⁷, שר' אלעזר בן

ליקוטי אמרים

יום רביעי ב' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, פרק מד והנה... עד עמ' סג, צפרא כו'.

בהתאם לדרגתו הרוחנית; כמו שכתוב בזהר הקדוש: על
פסוק: "נודע בשערים בעלה"² – ש"בעלה" "דא קרשא"
בר"ך-הוא, – הקב"ה נקרא "בעל" של כנסת ישראל – ו"בעלה",
הקב"ה, "נודע בשערים" – דאיהו אתידע ואתדבק – הוא
נודע, נרגש ומתדבק, בשערים" – לכל חד
לפום מה דמשער בלביה וכו'". – לכל אחד
כפי שהוא "משער" ו"תופס" בלבו, כך, ששני
אנשים שעומדים שניהם באותה מדריגה כללית
של אהבה, ובכל זאת קיים הבדל בדרגות הפרטיות.
ולכן נקראים דחילו ורחימו – יראה ואהבה, "הנסתרות לה"
אלהינו³, – כי מדריגת האהבה של יהודי אחד, מוסתרת לגבי
יהודי אחר, היות ואין הוא עומד באותה מדריגה, ותורה

בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, את שתי המדריגות
הכלליות שבאהבה: – "אהבה רבה", הבאה מלמעלה. – אדם בכוחות
עצמו, אינו מסוגל להגיע על-ידי התבוננות בגדלות ה' למדריגה נעלה
זו של אהבה. רק כשהוא זוכה לכך – הוא מקבל אהבה זו מלמעלה בדרך
של מתנה; – "אהבת עולם",
הבאה על-ידי התבוננות בגדלות ה', על-ידי שיהודי
מתעמק ומבין גדלות ה' – הוא
מגיע לאותה אהבה.
והנה, כל מדרגת אהבה משתי מדרגות אלו:
"אהבה רבה" ו"אהבת עולם" – נחלקת לכמה
בחינות ומדרגות לאין
קץ, – ישנן אינסוף מדריגות של אהבה, גם במדריגת "אהבה
רבה" וגם במדריגת "אהבת עולם", כל חד לפום שעורא
דליה, – כל אחד לפי שיעורו, מדריגת האהבה בכל אחד היא

ליקוטי אמרים

פרק מד והנה כל מדרגת אהבה מב' מדרגות

אלו אהבה רבה ואהבת עולם
נחלקת לכמה בחי' ומדרגות לאין קץ כל חד לפום
שיעורא דליה כמ"ש בז"הק ע"פ נודע בשערים בעלה
דא קב"ה דאיהו אתידע ואתדבק לכל חד לפום מה
דמשער בלביה וכו' ולכן נקרא' דחילו ורחימו הנסתרות

16. ראה עבודה זרה יז, ב. 17. בלקוטי תורה להאריז"ל תהלים, לב. 18. ראה ברכות כט, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה ג"כ מכ' מו"ח אדמו"ר בזה – ובפרטיות במדרי' האהבה – הנדפס בסוף קונ' העבודה – דכונת אדה"ז כאן לאהבה דראב"ד. ולכן לא יוקשה מפשטות הסיפור דראב"ד שענינו תשובה – דהא והא צ"ל. וענין התשובה שבוה מבואר מאדה"ז בס' תקס"ז (ו, א. יג, א). ומובן ג"כ דיצאה נפשו בכ"י – דאיך שייך זה באה"ע: אלא שזה בא מצד התשובה". 1. חלק א; קג, ב. 2. משלי לא, כג. 3. דברים כט, כח.

1 ומצות - הן הנגלות לנו ולבנינו לעשות בו, - ואילו
 2 תורה ומצוות הן גלויות ושוות לכל אחד, כי תורה אחת
 3 ומשפט אחד לכלנו, בקיום כל התורה ומצות בפיני
 4 מעשה, - בעשיית וקיום כל התורה והמצוות, משתווים כל בני
 5 ישראל - אותה צורה של
 6 תפילין ואותו אופן של
 7 הנחה שזה אצל הגדול
 8 שבגדולים שבישראל,
 9 ואצל היהודי הנחות
 10 ביותר בישראל. מה
 11 שאין בן גדול ורחימו
 12 - שונה הדבר ביחס ליראה
 13 ואהבה, שהם לפי הדעת
 14 את ה' שפמח ולב, -
 15 בכך שונה אחד מן השני
 16 יש מי שידיעתו באלקות
 17 גדולה ועמוקה יותר ולכן
 18 יראתו ואהבתו את ה'
 19 גדולות יותר, ויש אשר
 20 ידיעתו פחותה יותר, ולכן
 21 גם יראתו ואהבתו את ה'
 22 הן במדרגה פחותה יותר,
 23 בנפרד לעיל. בפרק
 24 הקודם הסביר רבנו הזקן,
 25 שההבדל בין "אהבה רבה"

26 ל"אהבת עולם" הוא: "אהבה רבה" היא אהבה הבאה מלמעלה,
 27 והאדם בעבודתו לא היה יכול אף פעם להגיע אליה, ואילו
 28 "אהבת עולם" היא אהבה שאדם מגיע אליה על ידי העבודה
 29 של השגה והתבוננות בגדלות ה', כאן מוסיף רבנו הזקן שקיימת
 30 אהבה כזו הכוללת בתוכה את שתי המדרגות האמורות: יש בה
 31 מדרגת "אהבה רבה", בכך שהיא באה לכל יהודי בנשמתו
 32 מלמעלה בתור ירושה מן האבות, אך כדי לגלות אהבה זו, יש
 33 להזדקק להבנה ולהתבוננות בגדלות ה', שזהו כבר בחינת
 34 ודרגת "אהבת עולם", שכאמור, מתגלה על ידי עבודת האדם.
 35 ובלשון ה"תניא": אך אחת היא אהבה הכלולה מכל בחינות
 36 ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", - ישנה אהבה יחידה
 37 ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות ומדרגות "אהבה רבה"
 38 ו"אהבת עולם", והיא שווה לכל נפש מישראל, וירשה לנו
 39 מאבותינו, - בנשמה הקדושה, שכל אחד מישראל ירש מן
 40 האבות, ישנה אהבה זו. והינה, מה שכתב הוהר על פסוק:
 41 "נפשי אויתך בלילה וגו'" - וה"זהר" מדייק, שלפי פירושו
 42 הפשוט של הפסוק, אין הלשון מדייקת: אם מדובר על הנפש
 43 בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו לומר "נפשי אנתך", כלומר:
 44 נפשי תאבה לך, ואם לאו היה צריך לומר: "אני אויתך" - אני
 45 תאב לך, כיצד הוא מתחיל ב"נפשי", ועובר מיד אל עצמו,
 46 כמדובר בעדו, ואומר "אויתך" - כלומר: אני תאב לך? - ומפרש

ליקוטי אמרים

לה' אלהינו ותורה ומצות הן הנגלות לנו ולבנינו לעשות
 בו. כי תורה אחת ומשפט אחד לכולנו בקיום כל
 התורה ומצות בבחי' מעשה משא"כ בדחילו ורחימו
 שהם לפי הדעת את ה' שבמוח ולב כנ"ל. אך אחת
 היא אהבה הכלולה מכל בחי' ומדרגות אהבה רבה
 ואהבת עולם והיא שווה לכל נפש מישראל וירושא
 לנו מאבותינו. והיינו מ"ש הזהר ע"פ נפשי אויתך
 בלילה וגו' דירחים לקב"ה רחימותא דנפשא ורוחא כמה
 דאתדבקו אילין בגופא וגופא רחים לון וכו'. וז"ש נפשי
 אויתך כלומר מפני שאתה ה' נפשי וחיי האמיתים
 לכך אויתך פי' שאני מתאוה ותאב לך כאדם המתאוה
 לחיי נפשו וכשהוא חלש ומעונה מתאוה ותאב
 שתשוב נפשו אליו וכן כשהוא הולך לישן מתאוה
 וחפץ שתשוב נפשו אליו כשיעור משנתו כך אני
 מתאוה ותאב לאור א"ס ב"ה חיי החיים האמיתיים
 להמשיכו בקרבי ע"י עסק התורה בהקיצה משנתי
 בלילה דאורייתא וקב"ה כולא חד. כמ"ש הזהר שם

ה"זהר" שהמלה "נפשי" מוסבת על הקב"ה, שהוא הנפש של כל
 דבר, ואליו פונה ואומר יהודי: "נפשי" - מפני שאתה הוא הנפש
 שלי, לכן - "אויתך" - אני תאב לך. "דירחים לקב"ה נפשי"
 הוא רחימותא דנפשא ורוחא - על יהודי לאהוב את הקב"ה
 אהבת נפש ורוח, כמה
 דאתדבקו אילין בגופא,
 וגופא רחים לון וכו'. -
 כמו שהנפש והרוח
 מתדבקות בגוף, והגוף
 אוהב אותן וכו'. וזהו
 שכתב: "נפשי אויתך",
 כלומר, מפני שאתה ה'
 "נפשי" וחיי האמיתיים,
 לכך "אויתך", - אני
 תאב לך, פרש, שאני
 מתאוה ותאב לך כאדם
 המתאוה לחיי נפשו,
 וכשהוא חלש ומעונה
 מתאוה ותאב שתשוב
 נפשו אליו, - שלאמיתו
 של דבר, תענוג החיים
 הוא התענוג הגדול ביותר
 של האדם, כמו שאנו
 רואים, שאדם יותר על
 כל התענוגים, כדי שיחיה.

הרי מובן הדבר, שתשוקת ותענוג החיים גדולים וחזקים יותר
 מכל התענוגים; אלא, היות ו"תענוג תמידי" אינו תענוג, אדם
 אינו חש ומרגיש בתענוג תמידי, לכן אין הוא מרגיש בתענוג
 הגדול שבחיים. אך, בשעה שהוא חלש או עייף, ואין החיות אז
 אצלו בהתגלות כמו שצריך לחיות - אז הוא חש בתשוקה
 לחיים. וכן כשהוא הולך לישן - שאז החיות היא בהתעלמות,
 שכן "שינה" - אחד מששים במיתה⁶, ולכן האדם אז, מתאוה
 וחפץ שתשוב נפשו אליו כשיעור משנתו - כך אני מתאוה
 ותאב לאור אינסוף ברוך הוא, - שהוא, חיי החיים
 האמיתיים, להמשיכו בקרבי על ידי עסק התורה בהקיצה
 משנתי בלילה, - את אור אינסוף, חיי החיים האמיתיים, תאב
 אני להמשיך בקרבי על ידי התורה, דאורייתא וקב"ה
 הוא כלל חד, - שכן התורה והקב"ה הם דבר אחד, ועל ידי
 לימוד תורה אמשיך בקרבי אור אינסוף - כלומר: דרגת האהבה
 הנידונה עתה מביאה את האדם ללימוד התורה, שעל ידי
 הלימוד מתאחדים ומתדבקים בהקב"ה. וכמו שבחיות האלקית,
 המחיה את העולם בכלל, ישנה התחדשות תמידית ("המחדש
 בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"), ולגבי תורה בפרט, הרי
 "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" - הרי שהאהבה והתשוקה
 לחיות האלקית שאדם ממשיך בקרבו על ידי לימוד התורה,
 צריכה להיות, כמו זו של אדם החש שהוא זקוק לחיות מחודשת,

1 שאז התשוקה לחיות היא חזקה וגלויה. **כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַזֹּהַר שָׁם:** "נפשי אויתך" - האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה, 9
2 **"דְּבַעֵי בַר נֶשׁ מְרַחֲמֵתָא דְקַנְשָׁא"** כשהוא חש שהקב"ה הוא 10
3 **לִיקוּנֵי אַמְרִים** נפשו וחיותו האמיתית, 11
4 **דְּבַעֵי בַר נֶשׁ מְרַחֲמֵתָא דְקַב"ה לְמִיקָם בְּכָל לַיְלָא** שהרי אהבה זו ישנה 12
5 **לִלְאָא, לְאַשְׁתַּדְלָא** בנשמתו של יהודי 13
6 **בְּפִלְחָנָה עַד צִפְרָא כו'."** בירושה מן האבות, ועליו 14
7 - מחמת אהבתו להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק 15
8 בעבודתו, עבודת ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של 16

יום חמישי ג' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 126, נעשה טבע.

17 **וְאַהֲבָה רַבָּה וְגִדּוּלָה מוֹז,** - עוד ישנה אהבה רבה, שהיא 17
18 למעלה מהאהבה האמורה, שהיא אהבת "נפשי אויתך", אהבה 18
19 להקב"ה בדוגמת האהבה לחיים, מפני שהקב"ה הוא חיי החיים, 19
20 אשר כאמור, היא ישנה בכל אחד מישראל, בירושה מן האבות 20
21 - ובכן: קיימת אהבה 21
22 גדולה מזו - **וְהִיא** 22
23 **מִסְתַּרְתָּ גִּסְכֵּן מְכָל** 23
24 **נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁה** 24
25 **מֵאַבּוֹתֵינוּ, הִיא מֵה** 25
26 **שִׁבְעֵינָה** 26
27 **מִהִמְנָא? "כִּכְרָא"** 27
28 **דְּאַשְׁתַּדְלָא בְּתַר אַבּוֹי** 28
29 **וְאַמִּיהָ, דְּרַחֲמִים לֹון יְתִיר** 29
30 **מִגִּרְמִיהָ וְנִפְשִׁיהָ וְרוּחִיהָ** 30
31 **כו'."** - עבודתו של משה 31
32 רבנו להקב"ה היתה, 32
33 כעבודת בן לאביו ואמו, 33
34 שהוא אוהב אותם יותר 34
35 מאשר את עצמו, את 35
36 גופו, נפשו ורוחו. וכפי 36
37 שה"זוהר" מסיים שם: הוא 37
38 מוסר את נפשו עבור אביו 38
39 ואמו, לפדות אותם משביים - עבודה ואהבה כאלו, היו במשה 39
40 רבנו, וגם בכל אחד מישראל ישנה בנפשו אהבה מסותרת כזו 40
41 - **כִּי הָלָא אֵב אֶחָד לְבָלְנִי.** - כלומר: כמו במשה רבנו 41
42 שאהבתו היתה מפני שהקב"ה הוא אביו, כך יש גם בכל יהודי 42
43 סוג אהבה כזו, שהרי הקב"ה הוא אביו של כל יהודי. - אהבה 43
44 זו היא למעלה מהאהבה הקודמת, שהרי אהבת "נפשי אויתך", 44
45 שבהיותה כמו אהבה לחיים, מחייבת רק באותה מדה שהיא 45
46 קשורה לחיים, אך אינה מחייבת מסירות נפש שהיא ההיפך 46
47 מחיים; ואילו, האהבה, אודותה אנו לומדים כעת, מחייבת גם 47

דור להאיר לבני ישראל שבאותו דור. ומכיוון שבכל דור ישנה 70
התפשטות ממשה רבנו המאירה בכל יהודי, הרי שמהתפשטות 71
הטוב והאור ממשה רבנו, מתהווה אהבה, שישנה בכל יהודי 72
בירושה מאבותינו, כאופן אהבתו של משה רבנו.⁹ **רַק שְׁהֶאֱרָה** 73
74 **זו - מנשמת משה רבנו לכל אחד מישראל בכל דור, הִיא**
75 **בְּבַחֲנִית הַסֵּתֶר וְהָעֵלֶם גָּדוֹל בְּנִפְשָׁיו כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל,**
76 **וְלַהּוּצִיא אֶהְבָּה זו הַמִּסְתַּרְתָּ מִהָעֵלֶם וְהַסֵּתֶר אֶל הַגִּלּוּי,**
77 **לְחַיּוֹת בְּתַתְּנִלוֹת לְבָו וּמִחוּ -** שאהבה זו תדיה מורגשת 77
78 **במוח - לא נפלאות ולא רחוקה היא, אֶלָּא קְרוֹב הַדָּבָר**

70 דור להאיר לבני ישראל שבאותו דור. ומכיוון שבכל דור ישנה 70
71 התפשטות ממשה רבנו המאירה בכל יהודי, הרי שמהתפשטות 71
72 הטוב והאור ממשה רבנו, מתהווה אהבה, שישנה בכל יהודי 72
73 בירושה מאבותינו, כאופן אהבתו של משה רבנו.⁹ **רַק שְׁהֶאֱרָה** 73
74 **זו - מנשמת משה רבנו לכל אחד מישראל בכל דור, הִיא**
75 **בְּבַחֲנִית הַסֵּתֶר וְהָעֵלֶם גָּדוֹל בְּנִפְשָׁיו כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל,**
76 **וְלַהּוּצִיא אֶהְבָּה זו הַמִּסְתַּרְתָּ מִהָעֵלֶם וְהַסֵּתֶר אֶל הַגִּלּוּי,**
77 **לְחַיּוֹת בְּתַתְּנִלוֹת לְבָו וּמִחוּ -** שאהבה זו תדיה מורגשת 77
78 **במוח - לא נפלאות ולא רחוקה היא, אֶלָּא קְרוֹב הַדָּבָר**

7. זהר חלק ג; רפא, א. 8. ראה זהר חלק ג. רטז, ב; רעג, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה - דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול - פועלים הנ"ל בביטול וכיו"ב. וכמוכן ג"כ מספ"י (דמדבר ג"כ באהבה זו - כמבואר בקונ' עה"ח, עבודה) - ובוה מוכן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל בתר אבוי - דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמץ ממנה) אהבתו - הול"ל כבאר כו' דרחים לון כו', - אלא דמשה בתור רועה ממשך דעת (ואתפשטות) - ג"כ בזה, ומעיקר מהותו - חכ' וביטול) ואהבה - היא מאברהם."

- 1 **מֵאֵד בְּפִיךָ וּבְלִבְכֶּךָ.** - מהי משמעות הקירבה עליידי הפה
2 ועליידי הלב? - דְּהִינּוּ,
3 לְהִיּוֹת רְגִיל עַל לְשׁוֹנוֹ
4 וְקוֹלוֹ לְעוֹרֵר בְּנֵת לְבוֹ
5 וּמִחוּ, - שְׁהִרִי, "קול"
6 מעורר הכוונה - הדיבור
7 והקול מעוררים את כוונת
8 הלב והמוח, לְהַעֲמִיק
9 מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּתֵי תַחִים
10 אֵינְסוֹף פְּרוֹד־הוּא, כִּי
- 11 **הוּא אָבִינוּ מִמֶּשׁ הָאֱמִתִּי וּמְקוֹר חַיִּינוּ, וְלְעוֹרֵר אֱלֹוֹ**
12 **הָאֱהָבָה כְּאֶהְבֵּת הַבֵּן**
13 **אֶל הָאֵב. וּכְשִׁירְגִיל**
14 **עֲצָמוֹ בֶּן תָּמִיד - תְּרִי**
15 **הַהֲרָגֵל נַעֲשֶׂה מִכֶּעֶ.** -
16 אותו רגש, שהקב"ה הוא
17 אביו ושצריכים לאהוב
18 אותו כמו שכן אהוב את
19 אביו - נעשה בו דבר
20 טבעי.

ליקוטי אמרים

דהיינו להיות רגיל על לשונו וקולו לעורר כוונת לבו ומוחו להעמיק מחשבתו בחיי החיים א"ס ב"ה כי הוא אבינו ממש האמיתי ומקור חיינו ולעורר אליו האהבה כאהבת הבן אל האב. וכשירגיל עצמו כן תמיד הרי ההרגל נעשה טבע.

יום שישי ד' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, ואף אם נדמה... עד עמ' 126, מצרפה כו':

- 21 **וְאֵף אִם נִדְמָה לוֹ לְכַאוֹרָה שֶׁהוּא בֶּן דְּמִיוֹנִי** - שבאמת
22 אין בו אהבה זו, הוא רק מדמה כך, והרי בעבודת ה' יש
23 להתרחק מדמיונות, בכל זאת - **לֹא יָחוּשׁ**, - אל יחשוש מכך,
24 **מֵאַחֵר שֶׁהוּא אִמֶּת לְאֱמִתּוֹ מִצֵּד עֲצָמוֹ** - בלעדי עבודתו,
25 **בְּבַחֲנֵית "אֶהְבֵּה"**
26 **מִסְתַּרֶּת.** - מבחינת
27 הנשמה הרי טבועה בה
28 אהבה זו באמת לאמיתה,
29 **רַק שְׁתוּעָלָת** - עבודתו
30 המביאה את יציאתה אל
31 **הַגִּלּוּי** - הרי זה כְּרִי
32 **לְהִבְיָאָה לִידֵי מַעֲשֶׂה**, -
33 להביא לידי כך שהאהבה
34 תעורר את המעשים
35 שבאדם, שבהיותה
36 מוסתרת ונעלמת אין
37 בבוחה להביא לידי
38 מעשה, **שֶׁהוּא** - המעשה הוא עֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת שְׁלֹמִיד
39 **וּמִקִּים עַל־יְדִידָהּ**, - עליידי התגלות האהבה, וזאת כְּרִי
40 **לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְפַּרֵּד בֶּן הָעוֹבֵד אֶת אָבִיו**. - כדי
41 לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה גלויה זו, ללמוד תורה
42 ולקיים מצוות, כדי לגרום נחת רוח להקב"ה שהוא אבינו
43 האמיתי. ומכיוון שבמבחינת הנשמה, האהבה היא באמת, הרי גם
44 כשהיא איננה בהתגלות מתוך אמת לאמיתה, והיא נראית
45 כדמיונית בלבד - אין הוא צריך לחשוש מכך, מכיוון שגם היא,
46 הרי מביאה אותו ללימוד התורה ולקיום המצוות מתוך אותה
47 כוונה. **וְעַל זֶה אָמְרוּ** - חכמינו ז"ל¹⁰: **"מַחֲשַׁבָּה מוֹכָה** -
48 **הַקְדוּשָׁה פְּרוֹד־הוּא מַצְרֶפָה לְמַעֲשֶׂה"**, - הוא מצרף ומאחד
49 את המחשבה הטובה למעשה, לְהִיּוֹת גִּדְפִין לְפָרְחָה - להיות
50 **"בנפיים"** לפרוח בהן, להעלות את התורה והמצוות למעלה,
51 **בְּנוֹכֵר לְעִיל**. - בפרק ט"ז. כלומר: אם המשמעות של "מחשבה
- טובה הקב"ה מצרפה למעשה" היא כמו שמפרשים בפשטות -
שכשאחד חשב לעשות מצוה, ובגלל סיבה (שאין הוא אשם
בה) לא היה בידו לעשותה - נחשב הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו
עשה את המצוה, היו חכמינו ז"ל צריכים לומר "מעלה עליו
הכתוב כאילו עשאה".
מהלשון **"מצרפה"**
למעשה" משמע
שהמעשה ישנו, אלא
שאין למחשבה הטובה
בעצם שום שייכות
למעשה - והקב"ה מצרף
ומאחד את המחשבה
הטובה למעשה. בפרק ט"ז
הוסבר שכשהאהבה היא
גלויה בלב, יש לה בעצם
שייכות למעשה, שכן
אהבה גלויה נותנת חיות
במעשה המצוות. כמו שאנו רואים במוחש, כשאחד עושה דבר
מתוך אהבה - הוא עושה זאת בחיות. ואילו, כשהאהבה איננה
בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון המוח בלבד, באופן
שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה אז, מצד עצמה, שום
שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו שעליו לעשות
דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אהבה לאותו דבר, הרי
הוא אכן עושה את הדבר, אלא שחסרה בה החיות, כי
המחשבה מנותקת מאד מלתת חיות באותו מעשה) - ולכן, על
הקב"ה לצרף ולאחד את ה"מחשבה טובה" למעשה, וזה פועל
שה"מחשבה טובה", האהבה והיראה שבמחשבה, תעלה את
התורה והמצוות (הבאות בסיבתה), לעולם ולמדריגה של
ה"מחשבה טובה". וְהַנִּצְתָּת רוּחַ - שהוא גורם להקב"ה בלימוד
התורה ובקיום המצוות, הוּא, כְּמִשְׁלַ שְׁמַחַת הַמֶּלֶךְ מִכְנֹו
שָׂבָא אֱלֹו בְּצִאתוֹ מִבֵּית הָאֱסוּרִים, בְּנוֹכֵר לְעִילִי, - שכן,

בתחלת הפרק, שהיא רגש של אהבה כמו אהבת הנפש לחיים, יכולה להתעורר על ידי ההרגל של "דיבור" אודותה, באופן שהלב ירגיש שהקב"ה הוא חיינו האמיתי, חיי החיים. ובלשון ה"תניא": וְהֵנָּה, גַּם – ביחס לְבְחִינַת – האהבה האמורה, של "נפשי אויתך" הנזכרת לעיל – קרוב הדבר מאד להוציאה מההעלם אל הגלוי, על ידי ההרגל תמיד בפיו ולבו שוין. – שגם הלב ירגיש ויחוש במה שהוא מוציא בפיו, שהקב"ה הוא חיינו האמיתיים¹². אַךְ אִם אֵינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיָאָה – את האהבה, אֶל הַגְּלוּי בְּלִבּוֹ, אִתְּ-עַל-פִּיכָן – מצד האהבה הוא יָכוֹל לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת לְשֹׁמֵן, עַל-יְדֵי צִיּוֹר עֵנִין אַהֲבָה זו כשנמחשבתו ישנו ציור מענין האהבה – ו"מחשבה טובה הקדוש-ברוך-הוא מְצַרְפָּה כו'": – למעשה, ועל-ידיה יכולות תורתו ומצוותיו לעלות למעלה בספירות העליונות, כמו שהן עולות כשהוא מקיים תורה ומצוות מתוך אהבה גלויה בלב.

בהיותה מלוכשת בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו של יהודי (שהוא בנו של הקב"ה, של המלך) בכלא, ועל ידי תורה ומצוות היא יוצאת מהכלא ומתחברת להקב"ה, דבר הגורם נחת רוח רבה להקב"ה, כמו, למשל, בשעה שכן המלך משתחרר מכלאו ושם אל אביו המלך. או לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה בַּתְּחִתּוֹנִים פְּנוּךְ לְעִיל. – ה'נחת-רוח' באה מכך, שעל ידי לימודו תורה וקיומו מצוות, מתבצעת כוונתו ותשוקתו של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה בתחתונים, ב"עולם הזה", בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה דוקא בו תתגלה האלקות על ידי העבודה של תורה ומצוות – וכשאדם מבצע כוונה זו – הוא גורם נחת רוח למעלה. הרי למדנו, שהאהבה בבחינת "כברא דאשתדל" (רגש אהבה להקב"ה כאהבת הבן לאביו), יכולה לבוא לידי גילוי על ידי התרגלותו (ב"לשון" וב"קול" שלו) לעורר את כוונת הלב והמוח, ולגלות את האהבה לאביו הקב"ה. רבנו הזקן מסביר עתה, שגם האהבה של "נפשי אויתך", שעליה דובר

ליקוטי אמרים

דירה בתחתונים כנ"ל והנה גם לבחי' נפשי אויתך הנ"ל קרוב הדבר מאד להוציאה מההעלם אל הגילוי ע"י ההרגל תמיד בפיו ולבו שוין. אך אם אינו יכול להוציאה אל הגילוי בלבו אעפ"כ יכול לעסוק בתורה ומצוות לשמן ע"י ציור ענין אהבה זו כמחשבה שבמוחו ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה כו'.

יום שבת קודש ה' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, והנה ב' בחי' אהבות... עד עמ' סד, אהבת עולם.

והמצוות שמקיים מתוך האהבה והיראה (הכלולה באהבה) – תעלה ב"עולם היצירה" בלבד, כפי שהדבר באהבה ויראה "טבעית". הרי אימתי הדבר כך? – דוקא כשהן נשאות בתעלומת הלב, והאדם מגלה אותן רק במוחו. ואילו, בשעה שיהודי מגלה אותן בהרגשת הלב – הן מעלות אז את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה". מדוע הדבר כך? – כי, למרות שאהבות אלו הן כמו טבעיות, אבל הן באות לידי התגלות, דוקא על ידי התבוננות עמוקה במה שהקב"ה הוא "מקור החיים" שלנו והוא "האב האמיתי" שלנו. ועקב התבוננות זו, הן נחשבות כמו אהבה ויראה הבאות מהתבוננות, והן מעלות את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה. ובלשון ה"תניא": וְהֵנָּה, שְׁתֵּי בְחִינֹת אַהֲבוֹת אֵל, – אהבת "נפשי אויתך" – מה שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חיינו האמיתיים, ואהבת "כברא דאשתדל" – מה שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא אביו האמיתי, אַךְ שְׁתֵּי יְרֻשָּׁה

בהתאם למה שלמדנו בפרקים הקודמים, הרי שהאהבה והיראה המביאות לקיום התורה והמצוות, מעלות את התורה והמצוות לספירות של העולמות העליונים. אלא שבכך קיים הבדל: אם היראה והאהבה הן "טבעיות", ולא נוצרות מהתבוננות בגדולת ה', אלא מפני שבנשמה ישנן בטבע אהבה ויראה – הרי כשם שמקומן של מדריות יראה ואהבה "טבעיות", הוא ב"עולם היצירה" שהוא עולם המדות – כך מעלות היראה והאהבה את התורה והמצוות לספירות שב"עולם היצירה", ואם היראה והאהבה הן "שכליות", שנוצרות מהשכל וההבנה בגדולת ה', באופן שיש להן שייכות ל"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה (שכן, ב"עולם הבריאה" מאירה ספירת הבינה) – עולות אז התורה והמצוות לספירות "עולם הבריאה". להלן יסביר רבנו הזקן, שהאהבה של "נפשי אויתך" והאהבה של "כברא דאשתדל" (כבן המשתדל), למרות ששתיהן הן "טבעיות" בנשמתו של יהודי (כפי שלמדנו שהן באות בירושה מן האבות), ולכאורה היה צריך להיות שהתורה

ליקוטי אמרים

והנה ב' בחי' אהבות אלו אף שהן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע

12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "באהבה דכברא דאשתדל) כזה צריך להיות נעשה כטבע שהוא אבינו – ענין שבהרגש ושכל, ולא שייך לגופניות; ולכן מובן יותר שהתעוררות הכוונה (על ידי הקול) תועיל בזה. (באהבה דנפשי אויתך) צריך להיות נעשה כטבע שזהו חיי – ולכאורה אם אין גופו מרגיש זה (כהרגשתו חיי נפשו – לאחר שיהי' מעונה כו') מה תועיל בזה כוונת הלב הרוחני?".

עמוקה וחזקה כזו – ומודעת זאת – והרי ידוע, מה שכתוב
 ב'תקונים'¹³: כי בעולם הבריאה מקנא תמן אימא עלאה,
 – שוררת ומאירה בו בחינת "אימא עילאה" שהוא ספירת
 ה"בינה" של "עולם האצילות", שהיא – בעבודת ה',
 ההתבוננות באור איך
 סוף תני תחיים ברוך
 הוא, ובמאמר אליהו: –
 ב'פתח אליהו' שב'תיקוני
 זוהר'¹⁴: "בינה – לבא
 ובה חלב מבין". – "בינה"
 היא לב, ובה חלב מבין.
 כלומר: ההתבוננות
 והשגת המוח מאירות
 בלב, הרי שההשגה
 וההתבוננות באור איך סוף
 הן ענין שיש לו שייכות
 ל"עולם הבריאה", בו
 מאירה ספירת הבינה של
 "עולם האצילות" – ולכן
 מקומן של אהבות אלו –
 המתגלות על ידי
 התבוננות כזו – הוא
 ב"עולם הבריאה", ולשם
 הן מעלות את התורה
 והמצוות. להלן מסביר
 רבנו הזקן, שלא זו בלבד
 שבאהבות "נפשי אויתך" וכברא דאשתדל (כבן המשתדל)
 ישנה מעלת האהבה הבאה מתוך התבוננות, אלא יש בהן גם
 מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה", היות
 שגם הן הנן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיוון שהן באות, כאמור,
 אלינו בירושה מן האבות. – לכאורה, הרי יהודי יכול להסתפק
 בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי המעלות (גם
 זו שבאה על ידי התבוננות, וגם זו, "אהבה רבה", שבאה
 מלמעלה) – בכל זאת, על יהודי להשתדל להגיע לאהבה
 הנוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה', וזאת בגלל הטעמים
 שיפורטו להלן: ולא עוד, – לא זו בלבד שלשתי האהבות, "נפשי
 אויתך" ו"כברא דאשתדל", ישנה המעלה האמורה של אהבה
 הבאה מהתבוננות, אלא – יתירה מזו, ששתי בחינות אהבות
 אלו הנזכרות לעיל – הן כלולות מן בחינת "אהבה רבה",
 וגדולה ומעלה מ"החילו ורחימו שכליים", – מיראה ואהבה
 שכליות הבאות משכל והתבוננות בגדלות ה', אשר האהבה –
 הבאה מהתבוננות, נקראת לעיל בשם "אהבת עולם". –
 כלומר – לשתי האהבות האמורות ישנה המעלה של "אהבה
 רבה", שהיא למעלה מעלה מ"אהבת עולם" – ובהתאם לפירושו
 של הרבי שליט"א, מתבטאת המעלה בכך, שמקומה של אהבה
 (רבה) זו, היא ב"עולם האצילות" שלמעלה מעלה מ"עולם

לנו מאבותינו, וכמו טבע בנפשותינו, וכן היראה הכלולה
 בהן, – היא גם כן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע בנו, שהיא
 לירא מלפני חסדו של מלך מלכותו חיינו ואבינו האמתי
 ברוך הוא – מתוך הרגש שהקב"ה הוא מקור חיינו – קיים
 מורא, המונע את האדם
 מלעשות עבירות, כדי
 שלא יהיה נבדל מהקב"ה,
 מקור חיינו. ומתוך הרגש
 שהקב"ה הוא אבינו
 האמיתי – קיים המורא,
 שלא לעשות עבירה, כדי
 שלא יכרת מהקב"ה
 שהוא אבינו האמיתי –
 הרי למרות ששתי
 האהבות והיראה
 האמורות, הן כמו "טבע"
 אצלנו – אף על פי כן
 אינן נקראות בשם
 "החילו ורחימו"
 טבעיים, – יראה ואהבה
 טבעיות, אלא בשם
 במחוי ומחשבתו לבד
 ותעלומות לבו, – בטרם
 באו לידי גילוי, ואז – רק
 אז כשהן בהעלם הלב, בשם אהבת עולם
 מקומן בעשר ספירות
 דיצירה, – שם המקום והמדריגה, אליהן שייכות המדות
 הטבעיות, ולשם – לעשר ספירות "עולם היצירה", הן מעלות
 עמקן התורה והמצוות הבאות מהמקומן ובספירתן. – כלומר:
 כאשר האהבות האמורות מהוות סיבה לקיום התורה והמצוות,
 שמכיוון שקיים במוחו "ציור" של אהבה – הביא הדבר לכך
 שיקיים את התורה והמצוות, אז גם התורה והמצוות הבאות
 כתוצאה מכך עלולות ל"עולם היצירה", ששם נמצאות האהבות
 עצמן, כאמור, אבל בשם – שתי האהבות, בהתגלות לבו –
 שההתבוננות מעוררת בו את האהבה בהתגלות ובהרגשת הלב,
 נקרא – אז, "רעותא דלבא" בזה, – לא אהבה טבעית, אלא
 "רצון הלב" – דרגה נעלה של אהבה ורצון הלב, ומקומן בעשר
 ספירות דבריאה, – ששם מקום המדות השכליות, ולשם הן
 מעלות עמקן התורה והמצוות הבאות מהמקומן, – שקיים
 אותן מתוך אהבה זו. טעמו של דבר, מדוע אכן הדבר כך,
 למרות שכאמור, הן בעצם כמו "טבע" בנשמתם של בני ישראל:
 מפני שיציאתן מההעלם והסתר הלב אל בחינת גילוי היא
 על ידי תדעת ותקיעת המחשבה בחזק והתבוננות עצומה
 מעמקא דלבא יתיר ותדיר – מתוך עומק הלב במדה מרובה
 ותדירה באין סוף ברוך הוא איך הוא – הקב"ה, חיינו ממש
 ואבינו האמתי ברוך הוא. – ומכיוון שזה בא על ידי התבוננות

ידי התבוננות, אלא יש בה ענין נעלה בהרבה, שמחמתו, מקומה
היא ב"עולם האצילות". – ובכל זאת, יסביר רבנו הזקן, על
האדם להשתדל, להגיע לאהבה הנוצרת מהתבוננות, מפני
שאהבה כזו מצטיינת בתשוקה ובשלהבת לאלקות.

הבריאה", ששם מקומה של "אהבת עולם"; וזוהי ההוספה ב"ולא
עוד" לגבי מה שלמדנו קודם, שאהבה זו כוללת בתוכה גם
מ"אהבה רבה" וגם מ"אהבת עולם" – שלא זו בלבד, שמקומה
של אהבה זו, היא "בעולם הבריאה", מחמת שהיא מתגלה על

המשך ביאור למס' שקלים ליום ראשון עמ' א

שלא כירידתו עלייתו – שאין דרך ירידתם אותה דרך של עלייתם
אלא שתי דרכים הן, ובעלייתם מהמקוה הם כבר טהורים. ואילו
כלים שנמצאו בשאר העיר ירושלים הרי הם טהורים, דברי רבי
מאיר.
רבי יוסי חולק: רבי יוסי אומר, כולן טהורים, משום שלא גזרו על
ספק כלים בירושלים, חוץ מן הסל והמגריפה שמשמשים בהם
לגריפת עפר ועצמות הקברים, והמריצה – כלי שמשברים
ורוצצים עמו את עצמות המת כשרוצים להוליכם ממקום למקום,
כיון שכל כלים אלו המיוחדין לצורך קברות הרי הם בחזקת
טומאה.
הסכנים מחמירים בהם לשחיטת קדשים יותר משאר כלים מפני
חומרת הקדשים, וכל שנמצא בשאר ימות השנה אפילו דרך
עלייה צריך להטביל. המשנה מבארת מקרים שאין בהם חומרא
זו. אומרת המשנה: חומרא זו של הסכנים נאמרה רק בשאר ימות
השנה, אבל סכין שנמצאת בארבעה עשר בניסן, שוחט בה – יכול
המוצא לשחוט בסכין זה את פסחו מיד, ואינו צריך להטבילה
קודם לכן, לפי שאם היתה טמאה בודאי כבר הטבילה בעליה
ביום שלשה עשר בניסן, כדי שיעבור עליה הערב שמש באור ליום
ארבעה עשר ותהיה טהורה ביום ארבעה עשר. ואם נמצאת
הסכין בשלושה עשר בניסן, אף על פי שיתכן שהבעלים כבר
הטבילה, מכל מקום המוצא שוחט – חוזר ומטביל את הסכין, כיון
שיש שהות ביום להטבילה ולהעריב שמשא ויתכן שהבעלים
עדיין לא הטבילה.
קופיין – סכין גדול הוא, ורובם אינם מיועדים לשחיטה אלא
לחיתוך בשר ושבירת עצמות, כנה ונה – בין אם נמצא הקופיין
ביום שלשה עשר ובין אם נמצא ביום ארבעה עשר, המוצא שוחט
ומטביל, לפי שאין הבעלים צריכים את הקופיין לצורך הפסח כיון
שאסור לשבור את העצם בקרבן פסח כמו שנאמר (שמות יב מז)
וְיִצְעֹם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ וּנְמָצָא שֵׁאִין הַבְּעָלִים צָרִיכִים אֶת הַקּוֹפִיין
עַד יוֹם חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִי וַיִּתְּנוּ לֹא הַטְּבִילוּהוּ, לפי שעדיין יש
שהות ביום להטבילו בבין השמשות לצורך מחר.
אם הל' יום ארבעה עשר בניסן להיות בשבת והקופיין ראוי וכשר
לשחיטה, המוצא שוחט בה מיד את פסחו ואינו צריך להטבילו
קודם לכן, שלמרות שיתכן שהבעלים היה להם סכין כדי לשחוט
ולא היה הקופיין מיועד כי אם לשבור בה עצמות והיום אין בו
שבירת עצם בשבת, מכל מקום היות והבעלים צריכים את
הקופיין ביום חמשה עשר שאחר השבת, בודאי כבר הטבילו את
הקופיין בערב שבת, שהרי בשבת אין מטבילים את הכלים.

וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב. חכמים הוסיפו וגזרו על הנכרים שהיו כזבים
ואף הם רוקם טמא.
רוק שנמצא מחוץ לירושלים ואין ידוע משל מי הוא, ונגע בו אדם,
הרי הנוגע טמא. משנתינו דנה ברוק שנמצא בעיר ירושלים האם
יש לחשוש בו, שהוא רוק טמא. אומרת המשנה: כל הרוקין
הנמצאין בירושלים ואין ידוע משל מי הם, טהורים לפי שאין נכרים
מצויים בירושלים, ואין לחשוש שמא הרוק הוא משל ישראלים
זבים, כיון שירושלים מקום אכילת קדשים הוא והזבים פורשים
משם. חוץ מהרוקין של שוק העליון בירושלים, שבו הרוק טמא לפי
ששם היו מצויים נכרים וכמו שיבואר בגמרא. דברי רבי מאיר.
רבי יוסי חולק: רבי יוסי אומר, אף בירושלים יש לחשוש
לישראלים זבים, ולכן בשאר כל ימות השנה שאין בירושלים אלא
תושבי העיר ומהם טמאים ומהם טהורים, רוקין שנמצאו בארבעה
הדרך הרי הם טמאים, והרוקין שנמצאו בצדדי הדרך
טהורים, לפי שדרך הטהורים שהם המועטים לילך בצדי הדרכים
במקום שאין דריסת הרגל מצויה ומוזהרים את הטמאים שהולכים
באמצע הדרך שלא ינגעו בהם ויטמאו.
ובשעת ההגל שכל ישראל מתקבצים לירושלים, ורובם טהורים
לפי שהטמאים אינם עולים לרגל, והטהורים הם אלה שהולכים
באמצע הדרך והטמאים היושבים בירושלים הם המיעוט
המסתלק לצדי הדרך, לכן רוקין שנמצאו בדרך טהורים, ואילו
רוקין שנמצאין במאין, מפני שהמיעוט מסתלק לצדדי שכן דרך
המיעוט להלך בצדי דרכים וכמו שיבואר בגמרא.
מנהג המקוואות באותם הימים היה ששתי דרכים היו להם, באחת
היו יורדים הטמאים להטהר ובאחרת היו עולים כשהם טהורים,
ועשו כן כדי שלא יטמאו הטהורים העולים מהטבילה ממגע
הטמאים היוורדים לטבילה.
כל הכלים המקבילים טומאה שנמצאו מחוץ לירושלים הרי הם
בחזקת טומאה שאנו חוששים שמא נטמאו באב הטומאה.
משננתנו דנה בכלים הנמצאים בירושלים וקובעת את דינם לפי
המקום שבו הם נמצאו וכדלהלן: כל הכלים הנמצאין בירושלים
בדרך המקוואות, אם נמצאו דרך ירידה לבית המבילה, טמאים,
משום שאנו תולים שלקחו את הכלים להטבילם ונפלו בדרך,
ומכיון שעדיין לא נטבלו הרי הם טמאים, והוא הדין אם הם נמצאו
במבואות הקטנים הסמוכים למקוה, משום שפעמים שהיו יורדים
באותם מבואות ופעמים שהיו עולים, ומכיון שהיו טמאים ואין אנו
יודעים אם נפלו בדרך עליה או ירידה, מספק אין מוצאים אותם
מידי טומאה. ואם נמצאו בדרך עליה מהמקוה הרי הם טהורים, לפי

יום ראשון

יום שלישי

כט ניסן, יד לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, שלישי עם פירש"י.
תהלים: קמ"קמד.
תניא: ואהבה רבה . . . 126 טבע.

הקדמת ה"לקוטי תורה" על ג' פרשיות נ=ספר דרושי חסידות על שלש הפרשיות הראשונות שבתורה], "להבין ענין נפש האלקית, הנה כתיב לא תאכלו", הוא מאמר שאמרו רבנו הזקן לפני ה"צמח צדק", וחזרו ה"צמח צדק" לפניו, ויאמר רבנו הזקן: נו, הטעמה? ויכתב ה"צמח צדק" הנחה עם הגהות במקף. רבנו הגיה ההנחה, ויצו להכניס ההגהות בפנים המאמר. על פי הצעת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] בחרו במאמר זה בתור הקדמה לה"לקוטי תורה".

יום שני

יום רביעי

ל ניסן, ר"ח, טו לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קמ"הקנ.
תניא: ואף אם . . . 126 מצרפה כו'.

ההתועדות דסעודה שלישית, שבת מברכים, ויומי דפגרא - בראשי חדשים ומועדי אנ"ש - צריכים להתקיים בבית הכנסת. ההתועדות דמלגה מלכה - אצל אנ"ש שיחיו בבתיהם הפרטיים.

יום שלישי

יום חמישי

א אייר, ב דר"ח, טז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, חמישי עם פירש"י.
תהלים: א"ט.
תניא: והנה ב' . . . סד אהבת עולם.

מען האט געזאגט אמאל פאר'ן טאטען - אין א פארבריינגען ספירה צייט אין די יאהרען תרנ"א-ג: דעם אלטען רבין'ס חסידים פלעגען אלעמאל ציילען. דער ווארט איז דעם טאטען זייער געפעלען געווארען. ואמר: אזוי איז דער ענין העבודה. די שעות דארפען זיין געציילטע, דאן זיינען די טעג געציילטע. אז עס גייט אוועק א טאג, דארף מען וויסען וואס מ'האט אויפגעטאן און וואס מ'דארף ווייטער טאן . . . בכלל דארף מען זעהן אז דער מארגען זאל זיין א סך שענער ווי דער היינט.

פעם אמרו בנוכחות אבא - בהתועדות של ימי הספירה בשנים תרנ"א-ג - חסידי אדמו"ר הזקן היו תמיד סופרים. הפתגם מאד מצא חן בעיני אבא, ואמר: זוהי ענינה של "עבודה"; השעות צריכות להיות ספורות, ואז הימים ספורים. כשעובר יום, צריך לדעת מה פעלו ומה יש לפעל בעתיד.. יש להשתדל תמיד שה'מחר' יהיה הרבה יותר "יפה" מאשר 'היום'.

יום רביעי

יום ששי

ב אייר, יז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.
תהלים: י"ז.
תניא: רק שאעפ"כ . . . וכנודע.

יום הולדת את אדמו"ר - בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאהר האט עם אמאל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האט געמאכט אזוי

צג

היום יום . . .

גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געוואָרען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאָגט דעם צ"צ: האָ, וואָס זאָגט איהר, ער מאַכט גוט. דער צ"צ האָט איהם געענטפערט: וואָס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

יום ה'לדת את אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] - בשנת תקצ"ג.
בגיל שבע, אדמו"ר ה"צמח צדק" בחנו פּעם. הסבא כל כך הצליח, שהמלמד שלו התפעל מאד, לא היה מסוגל להתאפק, ואמר ל"צמח צדק": הא, מה אתם אומרים? הוא מצליח! ענה לו ה"צמח צדק": מה יש להתפעל ש"תפארת שבתפארת" מצליחה?

יום חמישי שבת ג אייר, יח לעומר ה'תש"ג

הפטרות: ויהי דבר גו' ה'לדרש אתי.
שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.
תהלים: יח-כב.
תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.
אין שותים מים קדם הבדלה.

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על פי תאורם ושמותיהם, אפשר להשתמש בהם לעבודת ה' על פי התורה, וכמו שהרב הצדיק רבי משולם זוסיא זצ"ל מהאניפאליא למד כמה דרכים בדרך העבודה מגנב: א) הצנע לכת ב) מעמיד עצמו בסכנה ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול ד) עמל בטרחא גדולה, ה) זריזות ו) בוטח ומקנה ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר הרבה פעמים.

יום ראשון ד אייר, יט לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: כג-כח.
תניא: פרק מז. ויש . . . סה חבירו אליו.

מנהג ישראל שלא לגלח וּשְׁלֹא לְסַפֵּר שְׁעֵרוֹת ראש תינוק עד מלאת לו שלש שנים.
גזירות השערות - אפשר ערענעש [=תספרת] (של תינוק) - הוא דבר גדול במנהגי ישראל. ועקרו הוא בהחנוך דהשאת פאות הראש. ומיום הגזירה והנחת פאות הראש נהגו להדר להגיל את התינוק בענין נשיאת טלית קטן ובכרכות השחר ובכרכת המזון וקריאת שמע שעל המטה.

שבת קודש יום שני ה אייר, כ לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.
תהלים: כט-לד.
תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עס קומט אראפ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אפ זיבעציג אכציג יאהר, צוליב טאן א אידען א טובה בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל-שם-טוב:
יודת נשמה לעולם וחיה שבעים-שמונים שנה, כדי לעשות ליהודי טובה בגשמיות ובפרט ברוחניות.

אין נקבעת חלוקת הירושה? יום ראשון כ"ט ניסן ה'תשפ"א

חכם קודם לקרוב.

אך יש להקשות: אם אומדן דעת האדם למי התכוון לתת את נכסיו נקבעת על פי סדר הקדימה ההלכתי, מדוע נפסק בהמשך ההלכה שאם אחד מהם שכן והשני קרוב השכן קודם, והרי בצדקה קרוב קודם לשכן! (ראה שו"ת חכם צבי א, ע). והביאור: ההחלטה של האדם למי להעניק את כספו מורכבת משיקולים שונים. בראש ובראשונה, על פי יחסי הקרבה, ובנוסף גם על פי קיום המצווה בנתינה זו. ולכן, בשכן וקרוב, יש להניח שכוונתו לשכן מחמת יחס הקרבה שביניהם (יטוב שכן קרוב מאח רחוק), למרות שמצד המצווה יש עדיפות לקרוב. אך כאשר אף אחד מהם אינו שכן, מניחים כי התכוון לתלמיד חכם, משום המצווה שבדבר. ומאחר ונפסק שתלמיד חכם קודם לקרוב, הרי שמצד המצווה יש עדיפות לתלמיד חכם על קרוב (שו"ת משיב דבר ב, מז).

הלכות זכיה ומתנה פרק יא, הלכה ג: **בְּאֵי שְׁנֵים לְתַבְעָ, וְכָל אֶחָד מֵהֶן מְחֹק שְׁמוֹ 'טוֹבִיָּה' - אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן תְּלָמִיד חֲכָמִים, תְּלָמִיד חֲכָמִים קוֹדֵם; אִין בְּהֵן תְּלָמִיד חֲכָמִים, וְהָיָה בְּהֵן אִין קָרִיב - הוּא קוֹדֵם; הָיָה אֶחָד שָׁכֵן וְאֶחָד קָרִיב, תְּשָׁכֵן קוֹדֵם.**

מי שיש בידו כסף לצדקה ולפניו שני נזקקים, האחד קרובו ואילו השני תלמיד חכם – למי עדיף לתת? ניתן ללמוד זאת מהלכה זו: מי שציווה לפני מותו לתת את נכסיו לאדם ששמו 'טוביה' וספק לאיזה מבין שני אנשים התכוון – אם אחד מהם תלמיד חכם מניחים שהתכוון אליו, כי מצווה ליהנות תלמיד חכם מנכסיו ובוודאי התכוון לזכות בכך לפני מותו (רש"י כתובות פה, ב), ואם אין בהם תלמיד חכם, הולכים על פי השכנות או הקרבה. ומאחר שאם אחד מהם תלמיד חכם, הרי הוא קודם לקרוב (כי רק כשאין בהם תלמיד חכם נותנים לקרוב), למדנו שתלמיד

חובת ההשתתפות באחזקת רכוש משותף יום שני ל' ניסן ה'תשפ"א

למפרע שהרי העליון בלא-הכי היה צריך לתקן את המעיין ובשעת התיקון לא נעשה לצורך התחתון, וכאשר התחתון רוצה לאחר מכן להפיק מכך תועלת, הרי זה כדין "זה נהנה וזה לא חסר" שפטור מתשלום. ויש סוברים כי הדבר תלוי בכוונה של מוציא ההוצאה – האם מלכתחילה הוציא רק בעבור עצמו או על דעת שניהם בכוונה לתבוע מהשני שישתתף בהוצאות (ראה רמ"א ח"מ סי' רסד ס"ד). וזה החילוק בין הלכה זו שחייב, לדין "זה נהנה וזה לא חסר" שפטור – כאן התיקון נעשה מלכתחילה על מנת לתבוע מהאחרים את חלקם, ואילו שם מלכתחילה לא הוציא על דעת לתבוע מחברו להשתתף בהוצאות. ולפי זה יתכן כי בנידון כאן יש לחייב את בעל הגינה התחתונה להשתתף בתיקון גם אם גינתו אינה זקוקה כעת למעיין, כי עצם האפשרות להשקות ממנו (גם אם לא תבוא לביטוי מיד) מספיקה שייחשב העליון כמתקן על דעת שניהם (ראה שו"ת מהרש"ג ג סי' קכד, ב. משפטיך ליעקב ג סי' א, ג).

הלכות שכנים פרק ג, הלכה ט: **הַמֵּשֶׁנֶּה נִגְזַר הַמִּסְפָּקוֹת מִים מִמַּעַן אֶחָד, וְנִתְקַלְקַל הַמַּעַן - כָּלן מִתְקַנְנֵת עִם הָעֲלִינָה.** כל בעלי הגינות חייבים להשתתף בתיקון המעיין שבגינה העליונה כי משם יורדים המים לשאר הגינות ואם אין מים בעליונה, לא יהיו בתחתונות. ומהלכה זו יש ללמוד כי מי שעשוי ליהנות משירות ציבורי חייב להשתתף בהוצאות שלו ואינו יכול לטעון שהוא מוותר על השירות ולא ישתמש בו (ראה נתיבות המשפט סי' קעח סק"ג).

וכן כל דיירי בנין או חצר משותפת חייבים להשתתף בהוצאות האחזקה כגון גינון ושמירה ואין אחד מהם יכול להיפטר בטענה שאינו מעוניין בכך (ב"ב ח, ב, וראה נתיבות המשפט). וכתב הנודע ביהודה (ח"מ תניא סי' כד), כי הדברים אמורים רק כאשר בעת הקלקול כל השדות צריכות למעיין והתיקון מועיל לכולם, אך אם אחד מבעלי הגינות לא היה זקוק למעיין בשעת התיקון, כגון שלא השתמש בשדה לזריעה, ולאחר מכן רוצה להשתמש בו אי אפשר לדרוש ממנו תשלום

מה מביא להשראת השכינה? יום שלישי א' אייר ה'תשפ"א

ואצטרף להצטנע אף כשאתה בבית (בבא בתרא ג, ב ורשב"ם שם). ומה מוסיפה ההלכה "וכן לא יפתחו השותפין בחצרן... חלון כנגד חלון", הרי כבר נאסר לפתוח חלון לחצר השותפים (אף שלא כנגד החלון)? ומבאר ה'בית יוסף' (חרי"מ סי' קנד ס"ה): אמנם, השותף יכול לעכב עליו מלפתוח חלון לחצר, אך אם נותן לו רשות, הרי הוא רשאי לפתוח חלון או פתח לחצר, אבל אינו רשאי לפתוח פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון. ומוסיף ה'יד רמה' (ב"ב סי' רפ): האיסור לפתוח פתח כנגד

הלכות שכנים פרק ה, הלכה ו: **אֶחָד מִן הַשְּׂתָפוּיִן שֶׁבִקֵּשׁ לִפְתָּח לֹו חֲלוֹן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לַחֲצֵר - חֲבָרָו מַעֲכָב עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בּוֹ מִמֶּנּוּ... וְכֵן לֹא יִפְתְּחוּ הַשְּׂתָפוּיִן בְּחֲצֵרָן פֶּתַח בֵּית כְּנֶגֶד פֶּתַח בֵּית, אוֹ חֲלוֹן כְּנֶגֶד חֲלוֹן.**

אסור לפתוח חלון לחצר השותפים אף שפותח החלון יכול לטעון לשותפו: הרי יכול אני לראות מעשיך כשאני נמצא בחצר ואיני מזיק יותר בפתיחת החלון! כי השותף יענה לו: כשלא היה חלון פתוח לחצר, הייתי צריך להצטנע רק בהיותך בחצר, ובפתיחת החלון אתה מוסיף 'היזק ראייה'

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ צה

פתח וחלון כנגד חלון נלמד (ב"ב שם) מהנאמר בבלעם "וירא את ישראל שוכן לשבטיו" (במדבר כד, ב) ודרשו "ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה לזה, אמר ראויין הללו שתשרה עליהם שכניה". והמשמעות היא שבפתחת חלון כנגד חלון, אף שמצד ה'זיק ראי' יכול הניזוק למחול על הנזק, נוסף איסור משום צניעות (שלא יסתכל לתוך ביתו) ומחילה מצד הניזוק אינה מועילה.

וכך כתב גם הרשב"א (שו"ת ח"ב סי' רסח): מחילה מועילה רק בממונות "שאדם רשאי ליתן את שלו או לזוּק בנכסיו, אבל אינו רשאי לפרוק גדרן של ישראל ושלא לנהוג בצניעות" שהרי בכך גורם להסתלקות שכניה מישראל, כי רק כאשר אין פתחים מכוונים זה לזה ראויים הם שתשרה שכניה ביניהם.

הרחקת הנזק

יום רביעי ב' אייר ה'תשפ"א

בסיד?

מבאר ה'כסף משנה' (שם): כאן מדובר בהרחקה מכותל בנין וכדי שלא יתקלקל הכותל מהמים הנבלעים, לא די בהרחקה אלא צריך גם לסייד בסיד. ואילו בהלכה להלן שההרחקה היא מבור חבירו "סיד זה אינו מעלה ולא מוריד ודי בהרחקה".

וה'עבודת הגרשוני' (סי' נו) מבאר:

לדעת הרמב"ם צריך גם הרחקה וגם סיד, אף שספק אם צריך את שניהם, כי לדעתו המזיק הוא ה'מוציא מחברו' (ועליו הראיה שדי בהרחקה) ואסור לו להזיק לחברו בידיים, ואם חופר סמוך לכותל חבירו, גם כשספק אם צריך לסייד בנוסף להרחקה - עליו לעשות גם זאת כדי לא להזיק לחברו.

ולכן בחופר בור בגבול חצר חבירו לא הצריך הרמב"ם (בהל' י) לסייד בנוסף להרחקה, כי מאחר שהבור עדיין אינו בנוי ואין זה מזיק בידיים, די בהרחקה ומספק אין מחייבים אותו גם לסייד.

הלכות שכנים פרק ט, הלכה א: לא יחפר אדם בור ולא שיה... בצד כותל של חבירו - אלא אם כן הרחיק מכותל חבירו שלשה מפרחים, ויסוד בסיד לכותל בור זה... כדי שלא יבלעו המים ויזיקו כותל חבירו.

הגמרא (בבא בתרא יט, א) מסתפקת האם צריך גם הרחקה שלושה טפחים מכותל חבירו וגם סיד הכותל או די בהרחקה או סיד. וכתב הרא"ש (שם פ"ב ס"ד) שהספק לא נפשט ולכן אם עשה אחד מהם, הרחיק שלושה טפחים או סד בסיד, אין כופים אותו לעשות יותר.

אך לדעת הרמב"ם צריך גם הרחקה וגם סיד, וכתב ה'מגיד משנה' כי אף שספק הגמרא לא נפשט, נקט הרמב"ם כך משום שאמרו (בגמרא שם) שמלשון המשנה משמע שצריך את שני הדברים.

והנה, להלן (בהל' י) כתב הרמב"ם שהחופר בור בגבול שדה חבירו שעתיד לחפור שם בור בצידו השני, צריך להרחיק שלושה טפחים מגבול השדה. ומדוע שם לא הצריך גם לסוד

נזק של אדם או של רוח?

יום חמישי ג' אייר ה'תשפ"א

כוונתו, ומדוע כאן פטור מטעם שהרוח הוליקה את העפר הפוך מכוונתו?

ומבאר הרשב"א (ב"ב כו, א): באבנים ומשאות שנפלו מהגג על ידי הרוח כובד המשא הוא שהזיק, וכיון שהנזק בא מכותל ממונו חייב, אך בעפר מצד עצמו אין משקל כדי שיזיק, ורק הרוח מזיקה באמצעותו כשמכה בו על פני העוברים ושבים ולכן הנזק מתייחס לרוח ובעל העפר פטור.

וה'נתיבות המשפט' (נתיבות המשפט קנה, יח) מבאר: אדם חייב על ממונו שהזיק רק אם היה יכול לשמור שממונו לא יזיק מבלי להימנע לחלוטין מהשימוש בו, כגון שמירה על שורו שלא יזיק או שימוש באש תוך זהירות שלא תתפשט ותזיק, אך העושה מלאכה הגורמת להתפשטות כאשר אין כל דרך להימנע מכך אלא אם כן ימנע ממלאכתו לחלוטין, פטור כי במקרה זה אין התורה מחייבת לא לעשות המלאכה אלא על הניזק להרחיק את עצמו ממקום החשש לנזק.

הלכות שכנים פרק יא, הלכה ב: אם הוליקה הרוח המצויה את המין ואת העפר והזיקה בהן, הרי זה פטור מן השלם; שהרוח היא שסיעה אותו, ואין נזק זה בא מכותל המזיק עצמו.

בהלכות נזקי ממון (פי"ד ה"ז) פסק הרמב"ם שהמלבה אש וליבתה הרוח עמו חייב לשלם על הנזק שיעשה מאש זו, כי הוא הגורם לנזק. ואם כן מדוע כאן לא יתחייב כשהרוח הוליקה המין והעפר?

ומבאר הש"ך (סי' תח סק"ד):

כאן כוונתו שהעפר ייפול לארץ והרוח מוליכה את העפר להיפך מכוונתו ולכן אין לייחס את הנזק אליו. ואילו המלבה את האש כדי שתתפשט, הרוח סייעה לו למלא את כוונתו ולכן כל המעשה מתייחס אליו.

אך עדיין צריך ביאור: המניח אבנים או משאות בראש גגו ובאה רוח מצויה והפילה אותם חייב (ב"ב ו, א) על אף שכוונתו היתה שיישארו בראש הגג והרוח פעלה כנגד

בין מכירה למתנה

יום שישי ד' אייר ה'תשפ"א

בביאור דין זה כתב ה'בית יוסף' (חור"מ סי' קעה ספ"ז) כי כאשר הקרקע מוצעת למכירה טוען בן המצר ללוקח: הייתי

הלכות שכנים פרק יג, הלכה א: הנותן מתנה, אין בה דין בן המצר.

אך למעשה מבואר ברמב"ם (להלן פ"ד ה"ד) שגם באופן כזה נאמר דין בר מצרא.
ויש לבאר:

לפי הטעם הראשון, הרי הקרקע עומדת למכירה וכן המצר היה יכול לקנותה אילולא הקונה הראשון (למרות שהיה מקבל אותה במחיר הרגיל ולא בהנחה) ויש לו זכות תביעה כלפי הקונה שמנע ממנו לקנותה לעצמו.

ולפי הטעם השני, כאשר הקרקע אינה ניתנת במתנה אלא במחיר מוזל, אין תועלת כל כך לנותן שתשמש כאות ידידות ממנו, מאחר וסוף סוף נמכרה ולא ניתנה במתנה (ואנשים אינם מתייחסים למחיר המדויק), ולכן אין פגיעה במוכר בכך שיצטרך לוותר על המכירה לחברו ולמכור אותה לבן המצר (לחם משנה פ"ד שם).

יכול לקנותה בעצמי ועל ידי קנייתך נמנעה ממני אפשרות זו, ולכן תוותר לי מאחר ואני זקוק דווקא לקרקע זו ואילו מבחינתך אין הבדל בין זו לאחרת, אך במתנה הרי לא היה בידו לזכות בה שהרי הבעלים רצה לתת אותה במתנה לחברו ולא לבן המצר, ולכן אין לו זכות תביעה כלפי מקבל המתנה. וטעם נוסף, כי כאשר אדם מוכר קרקע הוא מעוניין רק בקבלת התשלום ולא איכפת לו מי הקונה, אך בנתינת מתנה מטרתו שיקבל אותה חברו ותשמש כאות ידידות ממנו, ולכן אין לנו לפעול כנגד דעתו ולהיכבו למוכרה לאחר. ואם המוכר מעוניין למכור לחברו בהנחה משמעותית ואילו לאחרים הוא מוכר במחיר המלא, לכאורה יש לראות זאת כמתנה שהרי מוותר לו על חלק נכבד מהתשלום, והרי זה דומה למתנה שאין בה דין בר מצרא.

שבת קודש ה' אייר ה'תשפ"א

איך קונה חצר השותפים?

חצר השותפים אינה קונה לזה מזה רק כאשר החפץ היה מונח שם לפני כן, כי אין כאן הוצאה מרשות (המוכר) לרשות (הקונה), אבל כאן שהביאו את כליהם, זה את כדו וזה את חביתו, גילו דעתם שכל שותף משאיל לחברו את מקומו, וגילוי הדעת מועיל להקנות את המקום לחברו (אף בלא מעשה קנין) כי מאחר שלכל שותף יש רשות להשתמש בחצר זו, יכול הוא להשאילה בדיבור בלבד.

וב'גט מקושר' (למהר"ט אלגאזי, סי' יא) מיישב:

כאשר בא לקנות את כל החפץ אין חצר השותפים קונה לו, כי החפץ נכנס לרשות הקונה רק בחציו ואם-כן לא יצא לגמרי מרשות המוכר, אבל כאשר בעלי חצר משותפת רוצים להשתתף זה בכדו של זה וזה בחביתו של זה, הרי בהנחת הכלים כדי להיות שותף בחפץ - רשות משותפת קונה.

הלכות שלוחין ושותפין פרק ד, הלכה א: כְּשִׁירְצוּ הַשֻּׁתְפִּין לְהַשְׁתַּתֵּף... אִם נִשְׁתַּתְּפוּ בְּשָׂר מִטְּלָלִין... שְׂכִירֵי זֶה חֲבִיתוֹ שֶׁל יוֹן וְזֶה בְּדוֹ שֶׁל דָּבִשׁ... שֶׁשָּׂכְרוּ מָקוֹם בְּשִׁתְפוֹת, וְהֵנִיחַ זֶה חֲבִיתוֹ וְזֶה בְּדוֹ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ בָּהֶן - הָרִי אֵלָיו שִׁתְּפִין.

החצר קונה לכל אחד מהשותפים הרוצים להשתתף זה בכדו של זה וזה בחביתו של זה.

והקשה ה'מחנה אפרים' קנין חצר סי' ו):

איך יכולים השותפים להשתתף בהנחתם במקום המשותף לשניהם זה כד וזה חבית, הרי למסקנת הגמרא (בבא בתרא פד, ב) השותפים קונים זה מזה בחצר המשותפת לשניהם רק אם המוכר הניח את החפץ לתוך קופתו של הקונה, אבל אם הניח על גבי הקרקע לא קנה, כי הקנין מוציא את החפץ מרשות המוכר, וכיון שהמוכר שותף בחצר לא יצא החפץ מרשותו? ומבאר:

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד אייר, ה'תשי"א

ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו, וזה עתה נתקבל מכתבו מד' אייר, וחבל אשר כנראה ממכתבו נפלה רוחו, ובודאי הוא מעצת היצר, כי כבר הורגלו כל עם ישראל בעליות וירידות במשך דברי הימים שלהם, ובפרט היראים בישראל, ובפרטי פרטיות עדת החסידים, אשר מזמן לזמן היו להם כמה מכשולים והעלמות והסתרים. בכל זה הנה סוף כל סוף דידן נצח. וכדברי כ"ק רבנו הזקן, אז ער האט אויסגעפועלט דורך זיינע מסירות נפש אז חסידים זאלן מצליח זיין.

ויוסיף אומץ להיות כלי הראוי וצנור המתאים למילוי שליחות כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שהיא להפיץ אור התורה והמאור שבתורה זוהי תורת החסידות במקומו ומדינתו עתה, ואז בטח יהי' הכל בהצלחה, ובהצלחה מופלגה. וכמו שכתבתי זה מכבר, שזה יהי' ג"כ הצנור לחיים מאושרים לו ולזוגתו שתי' בגשמיות וברוחניות ובדור ישרים יבורך.

המחכה לבשורות טובות, בברכה ופ"ש סייעתי דילי,

מ. שניאורסאהן

מוסג"פ שיחת ל"ג בעומר עם מכתב כללי השיך אלי'.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - כ"ט ניסן ה' אייר ה'תשפ"א

יום ראשון כ"ט ניסן ה'תשפ"א הלכות זכיה ומתנה

פרק עשירי

(1) נתבארו בו משפטי שכיב מרע הנותן מעות או חובות או המודה בהן לאחרים, ומה שנמשך אחר זה, וכן אם נאמר ליורש בחלום שהן של אחרים, ודין אם אמרו היתומים שעשו כדבר אביהם, או שאמרו שחזרו בו אם נאמנין, ודין שכיב מרע השולח מתנה לאחר ולא הגיע לידו, ודין הנותן מתנות לאחרים הרבה ולא הספיקו הנכסים לשיעורי המתנות, או שיצא עליהן חוב כיצד דינן, ודין שכיב מרע הנותן דבר שאין בו ממש.

- 1 א. שְׂכִיב מְרֵעַ שְׁאָמַר: תְּנוּ³ מִנֶּה⁴ לְפִלוֹנִי, וּמַת -
- 2 תְּנוּ לְאַחֵר מִיָּתָהּ; שְׂדֵבְרִי שְׂכִיב מְרֵעַ פְּכֻתוֹבִין
- 3 וּכְמִסּוּרֵין דְּמוֹ⁵, וְאֵין⁶ חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא עַל מִנֶּה קְבוּר⁷
- 4 הוּא אוֹמְרָא.

(2) גיטין יג. במשנה, ולפי פירושו של רב פפא. (3) לעומת מה שכתב למעלה פרק ח הלכה יב שאם אמר: "כתבו ותנו לפלוני מנה", שאין כותבין ונותנין אחר מיתה, שכיוון שאמר גם "כתבו", לא גמר להקנות אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה. (4) בין "מנה זו" בין מנה סתם. (5) בגמרא שם, ועוד בכמה מקומות בש"ס. ומדובר כאן במחלק כל נכסיו, שלאחד יצאה בחלקו מנה, או אף בנותן לאחד מנה בלבד, אלא שמצווה מחמת מיתה (ראה למעלה שם הלכה יז), שאם לא כן, הרי זו כמתנת בריא שצריכה קניין (שם הלכה טו), וכאן אפילו קניין לא יועיל, שהרי מטבע אינה נקנית בחליפין (פרק ו מהלכות מכירה הלכה א), וראה שולחן-ערוך סימן רנג סעיף יח. (6) מסקנת הגמרא שם, בניגוד לדעת רב. (7) טמון אי-שם. (8) אלא נותנים מהרכוש הגלוי שיש לו. ברם לדעת הרשב"א (הובא במגיד-משנה) אין זה אלא אם יש כסף בעין, נותנים, אבל אם אין כסף בעין, אין מוכרים מהנכסים לתת לו את תמורתם, כי "מנה" פירושה: כסף מזומן, ולא שווה מנה. וכן נראה מדברי רבינו בפרק ג מהלכות טוען ונטען הלכה ח (מגיד משנה, ועיין שם).

- 5 ב. וְכֵן⁹ שְׂכִיב מְרֵעַ שְׁאָמַר: הֲלוֹא¹⁰ אוּ פְקָדוֹן¹¹
- 6 שֵׁישׁ לִי בִיד פְּלוֹנִי תְּנוּ אוֹתָהּ לְפִלוֹנִי - דְּבָרֵיו קְנִינִי,
- 7 וְאֵין צָרִיד לְמַעַמַּד שְׁלִשְׁתָּן¹². וְכֵן¹³ אִם אָמַר: תְּנוּ
- 8 שְׁטָר פְּלוֹנִי לְפִלוֹנִי - זָכָה בָּמָה שֵׁישׁ בְּשִׁטְר¹⁴, וּכְאֵלוּ
- 9 קְתָב¹⁵ וּמָסַר¹⁶, אָף עַל פִּי שְׁלֹא מִשָּׁהּ הַשְּׁטָר. וְאֵין¹⁷
- 10 הַיּוֹרֵשׁ¹⁸ יָכוֹל לְמַחֵל שְׁטָר זֶה שֶׁנָּתַן בְּמִתְנַת שְׂכִיב
- 11 מְרֵעַ. וּמִפְּנֵי מָה הַמּוֹכֵר אוּ נֹתֵן שְׁטָר חוֹב לְחֻבְרוֹ,
- 12 וְחֹזֵר וּמְחַלּוֹ הַיּוֹרֵשׁ - מְחַוֵּל¹⁹; וּשְׂכִיב מְרֵעַ שֶׁנָּתַן
- 13 שְׁטָר חוֹב, אֵין הַיּוֹרֵשׁ יָכוֹל לְמַחֵל? מִפְּנֵי שֶׁקָּנְתָּן

- 14 הַרְאִיָּה בְּשִׁטְר מְדַבְּרִיהֶם²⁰, לְפִיכָף הַיּוֹרֵשׁ צָדִין זֶה
- 15 הַשְּׁטָר שְׁלֹו הוּא מִן הַתּוֹרָה וּמוֹחֵלוֹ; וּמִתְנַת שְׂכִיב
- 16 מְרֵעַ, אָף עַל פִּי שֶׁהֵיא מְדַבְּרִיהֶם, עָשׂוּ אוֹתָהּ כְּשֵׁל
- 17 תּוֹרָה, וּכְאֵלוּ קִנְיָה מְמוֹן שְׂבִשְׁטָר מִן הַתּוֹרָה וְהַגִּיעַ
- 18 לְיָדוֹ וְלֹא נִשְׁאַר לַיּוֹרֵשׁ בּוֹ קָנְיָן, וּלְפִיכָף אֵינוֹ מוֹחֵל.

(9) בבא בתרא קמז: וקמח. מימרא של רבא בשם רב נחמן. אף כאן במחלק כל נכסיו או במצווה מחמת מיתה. (10) יש אומרים שאין דין זה אמור אלא בהלוואה שביד ישראל, אבל בהלוואה שביד גוי, שנאמר עליו (תהלים קמד, ח): "אשר פיהם דיבר שווא וימינם ימין שקר", אין אמון לישראל בהם, ואף השכיב מרע אין דעתו סומכת עליו, שיפרע חובו (הגהות מיימוני בשם רבינו אליעזר ממיץ). (11) קל וחומר הוא מהלוואה, שאינה בעין (ועיין בבבא בתרא שם שישנה סברא ש"מעמד שלוששתן" אינו מועיל אלא בפיקדון ולא בהלוואה), ואף על פי כן, מועילים דברי שכיב מרע כקניין בבריא - כל שכן שדבריו מועילים בפיקדון שהוא בעין. וכן נראה בבבא בתרא קמט. בעניין איסור גיורא. (12) מדברי הרי"ף שם. כלומר, דברי שכיב מרע הם כאילו מסר ב"מעמד שלוששתן", המועיל בבריא (למעלה פרק ג הלכה ג). וכן מבואר בגמרא (בבא בתרא שם). (13) שם קנא. פסק הלכה של רב נחמן. (14) כלומר, לא רק בנייר של השטר, אלא גם במה שכתוב בו. (15) שטר מתנה על השטר הזה. (16) ראה בפרק ו מהלכות מכירה הלכה יא. ואף על פי ששם מפורש שאינו קונה אלא אם כתב בשטר המכירה (או המתנה) "קנה שטר פלוני וכל השעבוד שיש בו" - כאן בשכיב מרע, אף על פי שלא פירש שיקנה השטר וכל שעבודו, אנו תולים שהכביד עליו חלי ו לפיכך לא באה מחשבתו לידי ביטוי, וכן אמרו גם לעניין גיטין שאף על פי שבריא האומר "כתבו גט לאשתי" אין כותבים ונותנים עד שיאמר "תנו" - בשכיב מרע, כותבים ונותנים אף באופן זה כמו שכתב רבינו בפרק ב מהלכות גירושין הלכה יב (כסף משנה בשם הרי"ף). (17) שם קמז: מימרא של רב נחמן. (18) דווקא היורש, אבל השכיב-מרע עצמו הרי הוא יכול גם לחזור בו ממתנתו, וכך מפורש ברי"ף בפרק מי שמת (בבא בתרא שם). (19) כמפורש בפרק ו מהלכות מכירה הלכה יב. (20) כלומר, התוכן הכתוב בו אינו דבר ריאלי (וראה להלן הלכה טו), וכלשונו של רבינו (למעלה פרק ו מהלכות מכירה הלכה י): "ואין הראייה נתפסת ביד", ולפיכך אין בו קניין מן התורה.

- 19 ג. שְׂכִיב מְרֵעַ²¹ שְׁאָמַר: מִנֶּה לְפִלוֹנִי בִידִי, אִם אָמַר
- 20 'תְּנוּ²² - נֹתֵנִין, לֹא אָמַר 'תְּנוּ' - אֵין נֹתֵנִין; שְׁמָא²³
- 21 לֹא אָמַר 'מִנֶּה יֵשׁ לְפִלוֹנִי בִידִי' אֶלָּא פְּדִי שְׁלֹא
- 22 יֵאמְרוּ עַל יוֹרְשֵׁיו שֵׁישׁ לָהֶן מְמוֹן²⁴.

(21) שם קעד: מימרא של רב ושמואל. (22) ששוב אין חשש שמא עושה כן כדי שלא יאמרו על יורשיו שיש להם

ממון. (23) שם בגמרא. (24) בלשון הגמרא שם: "אדם עשוי שלא להשביע את בניו".

שְׁנָאֵמֶר לוֹ - זֶה הִיָּה מַעֲשֶׂה, וְאָמְרוּ חֲכָמִים: דְּבָרֵי חֲלוּמוֹת לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין.

(38) אף זה בברייתא שם.

ח. שְׂכִיב מֵרַע³⁹ שֶׁהוּדָה⁴⁰ שָׁיֵשׁ לְפָלוּנִי בְּיָדוֹ מָנָה, וְאָמְרוּ יְתוּמִים: חֲזֹר וְאָמַר לָנוּ אָבִינוּ פְּרַעְתִּיו⁴¹ - נֶאֱמָנִין, וְנִשְׁבָּעֵינוּ⁴² עַל זֶה שְׁבוּעַת הַסֵּת.

(39) בבא בתרא קעה. מימרא של רבה. (40) בגמרא שם: "שכיב מרע שאמר". אבל רבינו רצה להדגיש בזה, שהיה בדרך הודאה, וכמו שכתב למעלה הלכה ד. (41) כלומר: בעת שאמר להם "מנה לפלוני בידו" סבור היה שעודנו חייב לו ואחר כך נזכר שפרע לו (תוספות שם דיבור המתחיל חזר) ורק שכיב מרע, שאין דעתו מיושבת עליו, נאמן בזה, ולא בריא (תוספות שם). ואם אמר שפרע אחר כך נאמן אפילו אם היה בריא (תוספות שם, וראה בהגהות מיימוני). (42) כדין כל כופר הכל. והיינו, כשהתובע טוען שלא זה ידו מתחת ידו של אביהם וברי לו שלא אמר פרעתי, כי אחרת אין נשבעים היסת על טענת שמא (פרק א מהלכות טוען ונטען הלכה ז).

ט. אָמַר⁴³ תָּנֹנוּ, וְאָמְרוּ יְתוּמִים: חֲזֹר וְאָמַר לָנוּ אָבִינוּ פְּרַעְתִּיו⁴⁴ - אֵין נֶאֱמָנִין⁴⁵.

(43) המשך המימרא של רבה לפי המסקנה בגמרא שם. (44) כלומר, נזכר אחר כך שפרע כנ"ל. (45) שכיוון שאמר "תנו", ודאי דקדק היטב בדבר וידע שלא פרע, ואינו נאמן לומר שנזכר אחר כך. אולם, אם טוענים שאמר להם אביהם שפרע אחר כך ודאי נאמנים, וראה ש"ך שם סעיף קטן יד.

י. אָמַר⁴⁶: מָנָה לְפָלוּנִי בְּיָדִי⁴⁷, וְאָמְרוּ יְתוּמִים: נִתְּנוּ⁴⁸ - אֵין נֶאֱמָנִין; שֶׁהָרִי לֹא אָמַר תָּנֹנוּ⁴⁹, וּמַנִּין יָדְעוּ שֶׁחֵיבִין לִתְּנוּ?⁵⁰

(46) בבא בתרא שם בסוגיית הגמרא. (47) והיינו, בדרך הודאה, שאם לא כן יש חשש של "השבעה" שהרי המדובר כשלא אמר "תנו" כדלהלן, אלא שהיתומים לא ידעו מזה, ראה להלן. (48) שהם פרעו בעצמם, בניגוד להלכות הקודמות, שטענתם הייתה שאביהם פרע. (49) ויש חשש של "השבעה", כמבואר למעלה הלכה ג אלא שנתברר לבסוף שאמירתו הייתה בדרך הודאה, כנ"ל. (50) שהרי לא ידעו שאמירתו הייתה בדרך הודאה עד שנתברר הדבר לבסוף, ואם כן ודאי סבור שאמר כן שלא להשביע את בניו ובוודאי לא נתנו. דוגמא לכך מה שאמרו בבבא מציעא ז. "אמרו לו (=בית הדין) צא תן לו (=לבעל חובך) ואמר פרעתי, נאמן - חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי אינו נאמן", לפי ש"צא תן לו" הוא פסק-דין ברור ויודע שעליו ליתן, אבל "חייב אתה ליתן לו" אינו פסק-דין ברור ולפיכך אינו נאמן לומר פרעתי, שוודאי לא פרע כיוון שלא ברור לו שצריך לשלם (מגיד משנה). וראה בראב"ד.

יא. אָמַר תָּנֹנוּ, וְאָמְרוּ יְתוּמִים נִתְּנוּ - נֶאֱמָנִין, וְנִשְׁבָּעֵין שְׁבוּעַת הַסֵּת שֶׁנִּתְּנוּ.

ד. לְפִיכָף²⁵, אִם אָמַר זֶה דָּרָךְ הוּדָא²⁶, וְלֹא הִיָּה שֶׁחֲשַׁשׁ הָעֶרְמָה - נֹתֵנִין אָף עַל פִּי שְׁלֹא אָמַר תָּנֹנוּ.

(25) כן הוא ברי"ף בפרק גט פשוט, והוכיח זאת ממימרא אחרת שם (הובאה להלן הלכה ח): "שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומים חזר ואמר לנו אבא פרעתי נאמנן", הרי שאם לא אמרו כן - נותנין, ולפיכך חילק בין אמר כן דרך הודאה לבין אמר כן דרך הערמה. (26) היינו, שניכר מדבריו שזו היא הודאה רצינית. ואף על פי שבבריא שהודה יש טענת "השבעה" אפילו אם הודה בדרך הודאה, כמפורש בדברי רבינו בפרק ז מהלכות טוען ונטען הלכה א - בשכיב מרע אין חוששים כל כך. והא ראייה, שהרי טענת "השטאה" ישנה בבריא ואינה בשכיב מרע כלל (למעלה פרק ח הלכה ד). ועיין לחם משנה כאן.

ה. כִּיּוֹצֵא²⁷ בּוֹ: רְאוּ אֶת אָבִיהֶם שֶׁהִטְמִין מְעוֹת בְּשִׁדָּה²⁸ תָּבָהּ וּמִגְדָּל, וְאָמַר 'שֶׁל פְּלוּנִי הֵן', 'שֶׁל מַעֲשֹׂר שְׁנֵי הֵן': אִם כְּמוֹסֶר²⁹ - דְּבָרֵינוּ קִיָּמִין; אִם כְּמַעֲרִים³⁰ - לֹא אָמַר כְּלוּם.

(27) ברייתא בסנהדרין ל. ואף הרי"ף שם, נתן הלכה זו כדוגמא להלכה הקודמת. (28) ארון מסויים. (29) בלשון צוואה (רש"י שם). ולפיכך אין חוששים כל כך ל"השבעה". (30) שלא יראוהו כעשיר.

ו. וְכֵן³¹ אִם בָּא אֶחָד³² וְאָמַר לָהֶם: אֲנִי רְאִיתִי אֶת אָבִיכֶן שֶׁהִטְמִין מְעוֹת בְּשִׁדָּה תָּבָהּ וּמִגְדָּל, וְאָמַר 'שֶׁל פְּלוּנִי הֵם', 'שֶׁל מַעֲשֹׂר³³ הֵן': אִם הָיוּ טְמוּנִין בְּבֵית³⁴ - לֹא אָמַר כְּלוּם³⁵; בְּשִׁדָּה³⁶ - דְּבָרֵינוּ קִיָּמִין³⁷. כָּלֹּל שֶׁל דָּבָר: כֹּל שֶׁאֵלּוּ יָכוֹל לָטֹל - דְּבָרֵינוּ קִיָּמִין; וְאִם לָאוּ - לֹא אָמַר כְּלוּם.

(31) אף זה בברייתא שם. ורוצה לומר שחזן ממה שאמרנו למעלה שאם אמר דבריו כמוסר - נאמן, כמו כן ישנה נאמנות בהא דלהלן אף על פי שלא אמר מפורש כמוסר אלא שהעניין מוכיח כן. (32) דווקא באחד צריך "מיגור", אבל שניים יכולים להוציא ממון אפילו בלי "מיגור". (33) בכתב יד תימן: "מעשר שני". (34) במקום שהעד אינו יכול להגיע אליו. (35) שאין מוציאין ממון על פי עד אחד. (36) במקום שהוא יכול ליטול בעצמו. (37) שהרי יש לו מיגור, שיכול הוא ליטלם בעצמו ולעשות בהם כרצונו, ולפיכך נאמן לאמר כי אביהם אמר לו כן. ואף על פי שלא אמר דבריו כמוסר, אין חשש של "השבעה", מאחר שהטמין הכסף בפני העד הזה ובמקום שהעד יכול ליטלו משם, בוודאי דברי אמת מסר לו (נימוקי יוסף שם).

ז. הִרִי³⁸ שֶׁהָיָה מַצְטַעַר עַל מְעוֹת שֶׁהִנִּיחַ לוֹ אָבִיו וְלֹא יָדַע הֵיכָן הִחְבִּיאָם, וְאָמְרוּ לוֹ בְּחָלוּם: כֶּן וְכֶן הֵם, בְּמָקוֹם פְּלוּנִי הֵן, וְשֶׁל פְּלוּנִי הֵן, וְשֶׁל מַעֲשֹׂר שְׁנֵי הֵן, וּמַצָּאֵן בְּמָקוֹם פְּלוּנִי שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ וּבְמַנִּין

67) לשון הברייתא, שם. (68) שכאן הוא מדגיש את הקדימה והאחור. (69) שאם אין סכום מספיק בעיובונו לחלוקת כולם, ייקח הראשון, שקיבל את המתנה, קודם לאלו שבאים אחריו.

טו. שְׂכִיב מֵרַע⁷⁰ שְׁאָמַר: יָדוּר פְּלוֹנִי בְּבֵית זֶה, יֵאכֹל פְּלוֹנִי פְּרוֹת דָּקָל זֶה - לֹא אָמַר פְּלוֹנִי; שְׁלֹא⁷¹ הִקְנָה לָהֶם דָּבָר שֵׁשׁ בּוֹ מִמֶּשֶׁ, שֶׁהַדִּירָה וְהָאֲכִילָה וְכִיּוּצָא בְּהֵן הָרִי הֵן כְּדַבּוּר וּכְשִׁנְיָה שְׁאִין נִקְנִין⁷². אֲבָל⁷³ אִם אָמַר: תָּנּוּ בֵּית זֶה לְפְלוֹנִי כְּדִי שִׁידוּר בּוֹ עַד זְמַן פְּלוֹנִי, אִו: תָּנּוּ דָּקָל זֶה לְפְלוֹנִי כְּדִי שִׁיאֲכֹל פְּרוֹתָיו - דְּבָרָיו נִקְנִין; שֶׁהָרִי הִקְנָה לָהֶם הַגּוֹף לְפְרוֹתָיו⁷⁴, וְהַגּוֹף דְּבָר שֵׁשׁ בּוֹ מִמֶּשֶׁ. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזוֹה.

(70) שם קמו: מימרא של רב נחמן. (71) מדברי הרי"מ יגאש. ולרשב"ם (שם דיבור המתחיל אמר רב נחמן) טעם אחר על אכילת פירות. (72) כלומר, אף בבריא בקניין. ואם כן גם האמירה בשכיב-מרע, שהיא במקום קניין, אינה מועילה (גמרא שם). (73) המשך המימרא שם. (74) ראה פרק כג מהלכות מכירה הלכה א.

פֶּרֶק אֶחָד עֶשְׂרִי

(1) נכתב בו משפט שכיב מרע שלא ביאר בדבריו, אם שלא ביאר מי הם המקבלים, אם שלא ביאר שיעור הדבר הניתן להם או עניינו, וכל הנמשך אחר זה, וכן לדון כוונתו במתנותיו וכל התלוי בזה ומה שהוא נמשך בזה.

א. שְׂכִיב מֵרַע² שְׁאָמַר: נְכָסִים אֵלּוּ לְבָנִי - אֵין הַבְּנוֹת בְּכָלָל³. הִזְהָר⁴ לוֹ בֶּן אֶחָד וּבֵת, אִו בֶּן וּבֶן הַבֶּן⁵, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא אָמַר 'לְבָנִי', שֶׁהוּא לְשׁוֹן רַבִּים - אֵין נוֹתֵנִין אֵלָּא לְבָנִי; שֶׁהֵבֵן הָאֶחָד נִקְרָא בְּנִים⁶.

(2) יוצא מתוך המשך ההלכה שלפנינו. (3) דווקא בשכיב מרע אין הבנות בכלל בניו, לפי שבשעת מיתה אינו רוצה לעקור נחלה דאורייתא, אבל במתנת בריא - אף הבנות בכלל, כמפורש למעלה פרק ו הלכה יד, ועיין שם הערה פח. (4) בבא-בבא קמג: בעיא שנפתרה על-ידי רבא ורב יוסף. (5) שאינו בכלל בניו (בבא-בבא קמג שם) בלשון בני אדם (רשב"ם שם). (6) כמו בבבא-בבא קמג, ח: "ובני פלוא אליאב".

ב. שְׂכִיב מֵרַע⁷ שְׁאָמַר 'נְכָסִי לְטוֹבִיָּה', וְמָת, וּבָא אֶחָד שֶׁשָּׁמוֹ טוֹבִיָּה וְאָמַר 'אֲנִי הוּא' - נוֹטְלָן⁸. וְאִם הִזְזִק⁹ שָׁמוֹ רַבִּים¹⁰ טוֹבִיָּה - אֵינוֹ נוֹטְלָן¹¹. וְאִם הִזְהָר שְׂכִיב מֵרַע גָּס¹² בּוֹ וְקוֹרָא אוֹתוֹ בְּשֵׁמוֹ¹³ - נוֹטְלָן¹⁴.

(7) כתובות פה: מימרא של רבי יוחנן. (8) אע"פ שיש בסביבה עוד אחד ושמו טוביה, שגם אותו אפשר להביא בחשבון - כיון שזה שלפנינו הזדרז לבוא, נותנים לו (שו"ע חושן-משפט סימן רנג סעיף כט). שוודאי כיוון לו, ואין חשש לרמאות, שהרי סוף הדבר להגלות (סמ"ע שם ס"ק סג). (9) שם בגמרא. (10) מוסמך להוראה. (11) מפני

יב. שְׂכִיב מֵרַע⁵¹ שֶׁנָּתַן מְנָה לְאֶחָד וְאָמַר לוֹ: הוֹלֵךְ⁵² מְנָה זֶה לְפְלוֹנִי, וְהֵלֵךְ וּמָצָאוּ שְׂמָת: אִם קָיָם הִיָּה בְּשַׁעַה שֶׁנָּתַן לוֹ הַשְּׂכִיב מֵרַע⁵³ - יִתְּנֵנוּ לְיוֹרְשֵׁי מִי שֶׁנִּשְׁתַּלְּחוּ לוֹ; שְׁדַבְּרִי⁵⁴ שְׂכִיב מֵרַע כְּכַתוּבִין וּכְמִסּוּרִין⁵⁵ הֵן. וְאִם לֹא הִיָּה קָיָם⁵⁶ - יִתְּזֵרוּ לְיוֹרְשֵׁי מְשַׁלָּח; שְׁאִין קִנְיָן לְמָת⁵⁷.

(51) גיטין יד: (52) וכלל הוא ש"הולך לאו כזכי", ואין המקבל זוכה עד שיגיע לידו (למעלה פרק ד הלכה ד) - זה אינו אלא בבריא אבל בשכיב מרע אמרו "הולך כזכי" (גמרא שם). (53) שאז יכול היה השליח לזכות בעבורו. (54) מדברי הרי"ף שם. (55) ואינו צריך קניין. ואף על פי שמתנת שכיב מרע אינה קונה אלא לאחר מיתה (למעלה פרק ח הלכה ח) וכאן הרי מת המקבל בחיי השכיב מרע? - כיוון שטרם נתן המנה לשליח בוודאי דעתו שיקנה מיד (ש"ך בחושן משפט סימן קכה סעיף קטן לו בשם בית יוסף). (56) בשעה שנתן השכיב-מרע לשליח. (57) מדברי הרי"ף שם.

יג. שְׂכִיב מֵרַע⁵⁸ שְׁאָמַר: תָּנּוּ⁵⁹ מֵאֲתִים זֹזוּ לְפְלוֹנִי, וְשִׁלַּשׁ מֵאֲוֹת זֹזוּ לְפְלוֹנִי, וְאַרְבַּע מֵאֲוֹת זֹזוּ לְפְלוֹנִי - אֵין אוֹמְרִין: הַקּוֹדֵם בְּשֹׁטֵר זָכָה⁶⁰. לְפִיכָךְ⁶¹, אִם לֹא הֵנִיחַ תְּשַׁע מֵאֲוֹת - חוֹלְקִין הַנִּמְצָא לְפִי⁶² מֵה שֶׁקָּבַח לָהֶן. וְאִם⁶³ יֵצֵא עָלָיו שֹׁטֵר חוֹב - גּוֹבָה מִכָּל מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מֵה שֶׁקָּבַחוּ לָהֶן⁶⁴. כִּי־צַד⁶⁵? הִיָּה הַחוֹב אַרְבַּע מֵאֲוֹת וְחֲמִשִּׁים - בַּעַל הַמֵּאֲתִים נוֹתֵן מֵאָה, וּבַעַל הַשִּׁלַּשׁ מֵאֲוֹת מֵאָה וְחֲמִשִּׁים, וּבַעַל הָאַרְבַּע מֵאֲוֹת נוֹתֵן מֵאֲתִים.

(58) בבא בתרא קלח. (59) והיינו, במחלק כל נכסיו ללא שויר, או במצווה מחמת מיתה. (60) שאין אדם יכול להוציא שני משפטים כאחד, והוא התכוון בעצם לתת לכולם בבת אחת, אלא שהכרחי היה לו לפרט את שמות המקבלים בזה אחרי זה. ויש אומרים שאם הסכום שווה בכולם, שהיה יכול לכוללם יחד, ולא לפרט בזה אחרי זה, - יש כאן דין קדימה (מגיד משנה). (61) מדברי הרי"ף. (62) היינו, לפי האחרונים, כמו שמסביר הרי"ף, שחלוקה זו מעמידה אותנו על רצונו של הנפטר, לתת לזה כפליים או פעם וחצי מן השני. ולעניין כתובה, עיין פרק י"ז מהלכות אישות הלכה ד. ח. ולעניין חוב, עיין בפרק כ מהלכות מלוה ולוה הלכה ד. (63) המשך הברייתא שם. (64) אחרי שכולם קיבלו את המתנה בעת אחת. והמדובר כשלא הניח נכסיו ליורשים, שאם הניח להם, גובה מהם (מגיד משנה להלן הלכה יד בשם הרשב"א). (65) היינו, לפי האחרונים כדלהלן. (66) מדברי הרי"ף, שם.

יד. אֲבָל⁶⁷ אִם אָמַר: תָּנּוּ מֵאֲתִים זֹזוּ לְפְלוֹנִי, וְאַחֲרָיו⁶⁸ שִׁלַּשׁ מֵאֲוֹת לְפְלוֹנִי, וְאַחֲרָיו אַרְבַּע מֵאֲוֹת לְפְלוֹנִי - כָּל הַקּוֹדֵם⁶⁹ בְּשֹׁטֵר זָכָה. לְפִיכָךְ, אִם יֵצֵא עָלָיו שֹׁטֵר חוֹב - גּוֹבָה מִן הָאַחֲרוֹן; אֵין לוֹ - גּוֹבָה מִשְׁלֹפְנֵי; אֵין לוֹ - גּוֹבָה מִשְׁלֹפְנֵי פָּנָיו.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

רבי בברייטא שם: "והיתה לאהרן ולבניו - מחצה לאהרן ומחצה לבניו". (25) בבא-בבא שם.

ו. אָמַר: לְפָלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְלִבְנֵי פְלוֹנִי - נוֹטְלִין בְּנֵי פְלוֹנִי מִחֲצָה²⁶, וְהַשְׁנִים הָרְאוּשִׁים מִחֲצָה¹⁵.

(26) לשיטת רבינו, הכלל נוטל תמיד מחצה, לא רק במקום פרט אחד כבהלכה הקודמת, אלא אף כלפי כמה פרטים.

ז. שְׂכִיב מְרַע²⁷ שְׁאָמַר: יִחְלַק פְּלוֹנִי בְּנִכְסֵי - יִטַּל מִחֲצָה²⁸. תָּנוּ²⁹ חֵלֶק³⁰ לְפָלוֹנִי בְּנִכְסֵי - יִטַּל אֶחָד מִשְׁשָׁה עֶשְׂרִי³¹. וְיֵשׁ מִי שֶׁהוֹדָה: יִטַּל רְבִיעֵי הַנִּכְסִים³².

(27) בבא-בבא סג. ושם לא נזכר מפורש "שכיב מרע", אלא מכיון שהובא שם "האומר" - סובר רבינו שמדובר בשכיב מרע, שדבריו ככתובים וכמסורים, שהרי בבריא צריך קנין. (28) שזה כלול במילה: "יחלוק". (29) בעיא שם, שנפתרה מברייטא, שתוכנה הובא בהלכה הבאה. (30) ולא ידוע לנו "חלק" מהו? (31) והוא הפחות שבשיעורים שבהלכה הבאה. וזו היתה הכוונה של רבינא בר קיסי לפתרון הבעיא. (32) כמו שכתב הר"ף: "שאינו דרך בני אדם לומר חלק סתם על פחות מרביע". וכוונת רבינא בר קיסי בפתרון הבעיא, היתה לפתור מתחילת הברייטא "תנו חלק לפלוני בבור - אין פחות מרביע".

ח. שְׂכִיב מְרַע³³ שְׁאָמַר: תָּנוּ חֵלֶק לְפָלוֹנִי בְּבוֹר הַיֵּינָן³⁴ שִׁישׁ לִי - יִטַּל רְבִיעֵי הַיֵּינָן. אָמַר: תָּנוּ לוֹ בּוֹ חֵלֶק לְחִבְתִּי³⁵ - הָרִי מְעוּט³⁶, וְיִטַּל שְׁמִינִית³⁷ הַיֵּינָן. אָמַר: תָּנוּ לוֹ בּוֹ חֵלֶק לְקִדְרָה³⁸ - נוֹטֵל חֵלֶק מִשְׁנִים עֶשְׂרִי מִן הַיֵּינָן. אָמַר: תָּנוּ לוֹ בּוֹ חֵלֶק לְטַפְחִי³⁹ - נוֹטֵל חֵלֶק מִשְׁשָׁה עֶשְׂרִי מִן הַיֵּינָן שְׁבָבוֹר; שֶׁהָיָה גִלָּה דַעְתּוֹ שְׁלֵחֶלֶק מוּעָט נִתְּבוֹן⁴⁰.

(33) ברייתא שם. (34) ברי"ף וברשב"ם: בור של מים. (35) למלאות מן הבור לתוך חבית. (36) שמילת ל"חבית" באה למעט ממדת הבור. כלומר, שלא צריך מן הבור, אלא בכדי למלאות חבית. (37) שכן שיעור חכמים (רי"ף שם). (38) מה שצריך לשים בקדרה, הקטנה מחבית. (39) כד קטן לשתייה. (40) שיטת הר"ח, שהלכה זו רק במתנה, אבל במקח - הדמים מודיעים, היינו, שהוא מקבל חלק לפי חשבון המעות שנתן (מגיד-משנה). אבל רבינו אינו סובר שהדמים מודיעים, כמו שנראה למעלה פכ"ז מהלכות מכירה הלכה ג (לחם-משנה).

ט. וְאֵין⁴¹ גּוֹמְרִין מִן הַשְּׁעוּרִין הָאֵלּוּ לְדִין אַחֵר.

(41) מדברי הר"ף שם. לפי שאין אנו יודעים יפה לנמק את השיעורים האלו שנתנו כאן חכמים. ורק לענין "תנו חלק לפלוני בנכסי", למדו בכאן (רי"ף שם).

י. שְׂכִיב מְרַע⁴² שְׁאָמַר: תִּטַּל⁴³ אִשְׁתִּי בְּאֶחָד מִן הַבָּנִים⁴⁴ - נוֹטֵלֶת בְּאֶחָד מִבָּנֶיהָ. וְאֵם⁴⁵ נוֹלֶדֶת⁴⁶ לוֹ בָּנִים אַחֵר הַצּוֹאָה - מַצְטַרְפִּין עִם אֵלּוּ שֶׁהָיוּ בְּשַׁעַת הַצּוֹאָה, וְנוֹטֵלֶת חֵלֶק עִם בָּלָן. בִּיצֵד? הָיוּ שְׁלֹשָׁה

שאינו לזהות אותו עם טוביה סתם, שלרב לא היה קורא בשמו. (12) רגיל בו. (13) בינו לבין עצמו (משנה-למלך). (14) אע"פ שקרא לו כן בפני אחרים - כיון שרגיל לקראו תמיד כן בינו לבין עצמו (משנה-למלך).

ג. בָּאוּ¹⁵ שְׁנַיִם לְתַבְעַ, וְכָל אֶחָד מֵהֶן מִחֲזֵק שְׁמוֹ טוֹבִיָּה, אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶם תִּלְמִיד חֶכֶם - תִּלְמִיד חֶכֶם קוֹדֵם¹⁶. אִין בְּהֵן תִּלְמִיד חֶכֶם, וְהָיָה אֶחָד מֵהֶן שְׂכָן¹⁷ אוֹ קְרוֹב - הוּא קוֹדֵם. הָיָה¹⁸ אֶחָד שְׂכָן וְאֶחָד קְרוֹב - שְׂכָן קוֹדֵם¹⁹. שְׁנֵיהֶם²⁰ קְרוֹבִים אוֹ שְׁנֵיהֶם שְׂכָנִים אוֹ שְׁנֵיהֶם תִּלְמִידֵי חֶכְמִים - יַעֲשׂוּ²¹ הַדִּינִין כְּמוֹ שִׁירָאָה לָהֶם; כָּל מִי שֶׁדַּעַתָּן נוֹטָה שָׁעַל זֶה אָמַר - נוֹתֵינִי לוֹ. וְכֵן אִם הָיוּ רַבִּים.

(15) המשך הסוגיא שם. (16) כי מן הסתם רוצה אדם, ההולך למות, להנות תלמיד-חכם מנכסיו, שמצוה רבה היא (ברכות לד: - רש"י). (17) כלומר, חבר הרגיל אצלו במשא ומתן (רמ"א שם). (18) בעיא שנפתרה, שם. (19) בהתאם למה שנאמר במשלי כז, י: "טוב שכן קרוב מאח רחוק". והמדובר כשהקרוב אינו ראוי ליורשו, שאם ראוי ליורשו - הוא קודם לשכן (ש"ך סימן רנג ס"ק לח בשם ה"טור). (20) שם. (21) זהו פירושו של רבינו למונח התלמודי: שודא דדייני. והוא, שהדיינים יעשו לפי אומד דעתם, למי היתה כוונת הנותן לתת. וכן פירש רש"י שם. ברם ה'תוספות' שם, ד"ה שודא דדייני, פירשו: שהדיינים נותנים למי שהם רוצים. וראה למעלה פרק כא מהלכות מכירה הלכה טו. ומה שאמרו בתוספתא (בבא-בבא פרק יא צוק"מ עמ' 418): "האומר תנו מאתים דינר ליוסף בן שמעון, והיו שם שני יוסף בן שמעון, אין דורשין לשון הדייט לומר לזה היה אוהב ולא לזה היה אוהב, אלא שניהם חולקים בשוה". - ה'תוספתא' - כדעת רב בשני שטרות (שאמר: "יחלוקין" (כתובות צד). ואין הלכה כן [אלא כשמואל שם שאמר שודא דדייני] - מאירי בכתובות פה: עמוד 380. וכן כתב הרא"ה שם שהתוספתא "משובשת, מדלא מיייתנין לה בגמרא דילן". ועיין כסף-משנה. וכתב הש"ך (שם ס"ק לט) שהמדובר באופן שהיורשים מסכימים לשלם לאחד מהם, אבל אם רוצים לדחותם, - יכולים הם לעשות כן כמו בשני יוסף בן שמעון שיצא שטר חוב על אחד מהם, ששניהם יכולים לדחותו (פכ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה ח). וראה בלחם-משנה כאן.

ד. שְׂכִיב מְרַע²² שְׁאָמַר: נִכְסֵי לְפָלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי - חוֹלְקִין בְּשׂוּהָ, אֶפְלוֹ הֵן מֵאָה.

(22) יוצא מתוך ההלכה הבאה. ומדובר במחלק או במצוה מחמת מיתה.

ה. אָמַר²³: נִכְסֵי לְפָלוֹנִי וְלִבְנֵי - חוֹלְקִין: פְּלוֹנִי נוֹטֵל מִחֲצָה, וְכָל בְּנֵי מִחֲצָה²⁴. וּמַעֲשָׂה²⁵ בְּאֶחָד שְׁאָמַר לְאִשְׁתּוֹ: נִכְסֵי לִי וְלִבְנִי; וְאָמְרוּ חֲכָמִים: תִּטַּל הִיא מִחֲצָה, וְכָל הַבָּנִים מִחֲצָה.

(23) בבא-בבא קמג. כדעת רב יוסף. (24) וכך הם דברי

- 1 **בָּנִים בְּשַׁעַת הַצּוּאָה, וְלֵאחֶר זָמַן נוֹלְדוּ לוֹ שָׁנִים -**
2 **נוֹטְלָת כָּאֶחָד מִן הַחֲמִשָּׁה, שֶׁהוּא שְׁתּוֹת כָּל הַמָּמוֹן.**
- 3 **יא. וְאִינֶה⁴⁷ נוֹטְלָת עִמָּהֶם אֵלָא בְּנִכְסִים שֶׁהָיוּ לוֹ**
4 **בְּשַׁעַת הַצּוּאָה. אֲבָל נִכְסִים שֶׁבָּאוּ לוֹ אַחֵר זָמַן**
5 **הַצּוּאָה⁴⁸ - אֵין לָהּ בְּהֵן חֶלֶק; שְׁאִין אָדָם מְקַנֶּה דָּבָר**
6 **שֶׁלֹּא בָּא בְּרִשּׁוֹתוֹ.**
- 7 **יב. שְׂכִיב מֵרַע⁴⁹ שְׁאָמַר: מְטַלְטֵלִין שְׂיֵשׁ לִי לְפָלוּנִי**
8 **- נוֹטֵל כָּלִי תְּשֻׁמִּישׁוֹ⁵⁰, אֲבָל לֹא חֲטִים וּשְׁעוּרִים**
9 **וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן⁵¹. אָמַר⁵²: כָּל מְטַלְטֵלִין שְׁלִי - נוֹטֵל**
10 **הַכֹּל⁵³.**
- 11 **יג. וְהַעֲבָדִים⁵⁴ בְּכֻלָּם⁵⁵ הַמְטַלְטֵלִין, אֲבָל לֹא רַחֲמִים**
12 **הַתְּחַתָּוָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, שֶׁהָרִי הִיא מַחֲבֶרֶת לְאֶרֶץ⁵⁶.**
- 13 **יד. אָמַר⁵⁷: כָּל הַמְטַלְטֵל⁵⁸ - נוֹטֵל אֶף רַחֲמִים**
14 **הַתְּחַתָּוָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ.**
- 15 **טו. שְׂכִיב מֵרַע⁵⁹ שְׁאָמַר: נִכְסִי לְפָלוּנִי - נוֹטֵל כָּל**
16 **הַמְטַלְטֵלִין⁶⁰ וְכָל תְּקַרְקְעוֹת⁶¹ וְהַבְּגָדִים⁶² וְהַעֲבָדִים**
17 **וְהַבְּהֵמָה וְהַעוֹפּוֹת⁶³. וְהַתְּפִלִּין עִם שְׁאָר סִפָּרִים -**
18 **הַכֹּל בְּכֻלָּל הַנִּכְסִים. אֲבָל סִפֵּר תוֹרָה - יֵשׁ בּוֹ סִפָּק⁶⁴**
- 19 **אִם הוּא בְּכֻלָּל⁶⁵ נִכְסִים אוֹ אִינֶה⁶⁶; לְפִיכָּה, אִם תִּפְסֹו**
20 **- אֵין מוֹצִיאִין⁶⁷ מִיָּדוֹ.**
- 21 **טז. שְׂכִיב מֵרַע⁶⁸ שְׁאָמַר: תִּנּוּ מְאֻתִּים זֶזוּ לְפָלוּנִי**
22 **בְּכוֹרֵי כְּרָאוֹי לֹא⁶⁹ - נוֹטֵלֵן וְנוֹטֵל בְּכוֹרָתוֹ.**
- 23 **יז. אָמַר⁷⁰ וּבְכֻכּוֹרָתוֹ⁷¹ - יָדוֹ עַל הָעֲלִיוֹנָה: רָצָה**
24 **חֶלֶק בְּכוֹרָה - נוֹטֵל⁷², רָצָה⁷³ מְאֻתִּים זֶזוּ - נוֹטֵל.**
- 25 **יח. וְכֵן⁷⁴ אִם אָמַר: תִּנּוּ מְאֻתִּים זֶזוּ לְפָלוּנִי אֲשֵׁתִי**
26 **כְּרָאוֹי לָהּ⁷⁵ - נוֹטֵלֵת וְנוֹטֵלָת כְּתֻבָּתָהּ. וְאִם אָמַר**
27 **'בְּכְתֻבָּתָהּ' - יָדָה עַל הָעֲלִיוֹנָה⁷⁶.**
- 28 **יט. אָמַר: תִּנּוּ מְאֻתִּים זֶזוּ לְפָלוּנִי בְּעַל חוֹבִי כְּרָאוֹי**
29 **לוֹ - נוֹטֵלֵן וְנוֹטֵל אֶת חוֹבוֹ. אָמַר 'בְּחוֹבוֹ' - אֵין לוֹ**
30 **אֵלָא חוֹבוֹ⁷⁷.**
- 31 **וְאֵין יָדוֹ עַל הָעֲלִיוֹנָה לְקַחַת אֶת הַמַּתְנָה, אִם הִיא יוֹתֵר**
32 **מִחוֹבוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאִם הוּא לּוֹקֵחַ יוֹתֵר מִחוֹבוֹ, זֶה נִרְאֶה כְּרִיבִית,**
33 **אֲחֵרִי שֶׁהוּא הַזִּכִּיר 'בְּחוֹבוֹ', מִשָּׁא"כ כְּשֶׁאָמַר 'כְּרָאוֹי לוֹ',**
34 **שֶׁהוּא דִּיבּוּר הַמוֹכִיחַ, שְׁחִיב לוֹ הַכֹּתֵר תּוֹדָה בְּעַד אִיזוֹ**
35 **גְּמִילוּת חֶסֶד, וְלֹא כְּתוּסַפַּת בְּעַד הַהֲלוּאָה, וְרֹאה בְּסִמָּ"ע שֶׁ**
36 **ס"ק טז.**
- 37 **בְּבִכּוֹרָתוֹ, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 38 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 39 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 40 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 41 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 42 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 43 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 44 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 45 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 46 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 47 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 48 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 49 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 50 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 51 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 52 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 53 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 54 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 55 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 56 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 57 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 58 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 59 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 60 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 61 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 62 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 63 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 64 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 65 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 66 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 67 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 68 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 69 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 70 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 71 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 72 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 73 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 74 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 75 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 76 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**
- 77 **הַמְטַלְטֵלִין, רֹאה לְקַמֵּן.**

25 תטל השני חצאים. שלזה נתפון, והם שקרא דקל.
26 ושוב מעשה⁹⁷ באחד שאמר: תנו לפלוני בית
27 המחזיק מאה פורין⁹⁸, ונמצא הבית שיש לזה
28 המצוה מחזיק מאה ועשרים; ואמרו חכמים: זכה
29 בבית זה⁹⁹. שהדברים מראין שפונתו לזה¹⁰⁰ היתה;
30 שכל הנותן¹⁰¹ - בעין יפה נותן¹⁰². וכן כל פיוצא
31 בדברים אלו.

(84) כתובות נד. מימרא של רב אידי בר אבין. ואין אנו
אומרים, שיתנו לה דמים לפי השער של שעת הצוואה. ואם
הוקרו הבגדים והכלים, הפסידו היתומים, וצריכים לתת
כשעת היוקר (מגיד-משנה). (85) אף זה שם נד: מימרא
של רב יוסף. (86) בגמרא שם: "מן חמרא" (=מן היין),
ורבינו גרס שם "מדמי חמרא". וכן גרסו הר"ף, הראב"ד
(הובא ברשב"א לגיטין סו.) והמאירי שם. שאילו אמר "מן
חמרא" - דינו מבואר להלן. וראה 'תוספות' שם ד"ה ארבע.
(87) שהרי דמי היין צויה לתת לה, ולא יין. (88) גיטין סה:
סו. (89) בסוגר שעל הצואר מבית הסוהר לגרום.
(90) לא אמר "דמי היין", ולא אמר "יין במשקל".
(91) שהרי לא הזכיר "משקל". (92) אע"פ שלא הזכיר
"דמי היין". (93) לומר: "של מקום פלוני", שזה מוכיח
כאילו הוונה למשקל ארבע מאות זוז מאותו יין, שאם
היתה כוונתו לדמי היין, למה הזכיר יין של מקום פלוני.
(94) [שלא יוכלו היתומים לדחותו (רמב"ן ורשב"א שם בשם
ר"ח) כלומר: אם היה אומר "ארבע מאות זוז מיין שלי",
ולא היה מפרש "מהיין של מקום פלוני" - היו יכולים
לדחותו שליין קבור שיש לו באיזה מקום, התכוון. וכמו
שאמרו בגיטין יג. "שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני
מנסי, מנה זה נותנין, מנה סתם אין נותנין, חיישינן שמא
מנה קבור קאמר". ואע"פ שבמסנא שם אמרו: "והלכתא
- לקבורה לא חיישינן", וכן פסק רבינו למעלה פרק י הלכה
א - כתב כן לייפות את כחו "להסתלק מן הדינים והטענות",
כלשון רבינו בפכ"ד מהלכות מכירה הלכה יד. ובגמרא שם
שלפנינו שם: "מחמרא, כדי לייפות כחו", ופירש"י לא
הזכיר בפירוש לא "יין" ולא "דמי יין" (ועיי"ש מה שכתב
במה שאמרו "כדי לייפות כחו"). ומתוך דברי רבינו, נראה
שגרס שם: "מחמרא דנהר פניא, כדי לייפות כחו".
(95) כתובות קט: בעיית רב אשי שנפשטה עלידי אבימי
מהגרוניא בשם רבא. (96) שיש לו שותפות בשני דקלים
נפרדים, בכל אחד מהם - חצי. ונחלקו המפרשים בדבר: יש
אומרים שהניח גם דקלים אחרים, והספק היה אם יכולים
היורשים לדחותה ולתת לה שני חצאים אלה, ופסקו להלכה
שידה על התחתונה (רש"י שם). ויש מפרשים, שלא הניח
אלא שני חצאים אלה, והספק היה אם יכולה ליטלם, כיון
שאינו דקל שלם, ופסקו להלכה שיכולה ליטלם. ולפי דעה
זו, אם יש לו דקלים אחרים בוודאי יכולה לתבוע דקל שלם
(רא"ש שם סימן יד). וכתב הבית-יוסף בסימן רנג, שדעת
רבינו נוטה כדעה השניה, ועיין מגיד-משנה. (97) בבא-
בתרא עא. כדעת רב אשי. (98) בכ"ז תימן: "כדין", וכ"ה
בדפוס רומי. והיינו "מאה גולפי" שבגמרא שם. שאפשר
לסדר על פני השטח שלו, באורך וברוחב - מאה כדים.

1 כ. שכיב מרע⁷⁸ שאמר: תנו ארבע מאות זוז לפלוני
2 וישא בתי - הרי זה כמי שנתן לו שתי מתנות, כל
3 איזה מהן שירצה יקח⁷⁹. לפיכך, אם רצה לקח
4 המעות ולא ישא הבת - יקח. אבל אם אמר: יקח
5 בתי ותנו לו ארבע מאות זוז - הרי זה תנאי⁸⁰, ולא
6 יזכה במעות עד שיקח הבת.

(78) ביצה כ. מימרא של רב פפא. על רקע עובדא מסוימת,
ולפי ביאורו של הר"ף בבא-בתרא פרק מי שמת (דפוס
ווילנא דף סו ע"ב). (79) [לולא טעם זה, היה צריך לקיים
את התנאי, אע"פ שאין התנאי קיים אלא אם הוא קודם
למעשה (בבא-מציעא צד). - לדעת רבינו (בפ"ו מהלכות
אישות הלכה ד) כל שלא הקדים ממש את המעשה, כלומר
כל זמן שלא נתן - תנאו קיים, אע"פ שהזכיר את המעשה
לפני התנאי, ועיין עוד להלן בדברי הרמב"ן]. (80) אע"פ
שלא כפל תנאו, וכל תנאי שאינו כפול אינו תנאי (הלכות
אישות שם הלכה ב), ואף בממון הלכה כן (עיין שם הלכה
יד) - בשכיב מרע, לא הצריכו דיני תנאי כשם שלא הצריכו
בו קנין, שלא תיטרף דעתו עליו (רמב"ן במלחמות שם,
וראה בהערה שלמעלה).

7 כא. שכיב מרע⁸¹ שאמר: תנו ארבע מאות זוז לבתי
8 בכתבתה, או לכתבתה, אם דרך אנשי העיר להוסיף⁸²
9 בשומת הגדונית⁸³ ולכתב שיה מנה במאמים - אינה
10 נוטלת אלא מאתים זוז; שהרי לא אמר ארבע מאות
11 זוז סתם, אלא בכתבתה. כלומר: תנו לה מה שתהיה
12 שומתו בכתבתה ארבע מאות זוז.

(81) בבא-מציעא קד: לפי מסקנת הגמרא. (82) משום כבוד
הכלה. (83) שהיא מכניסה לו, ושהוא זוכה בהם, בגוף
ובפירות, והוא אחראי להם ומשעבד נכסיו לשם כך, ועם
פרידתה ממנו או לאחר מיתתו היא מקבלת בחזרה את
תמורתם, והם "נכסי צאן ברזל" (פרק טז מהלכות אישות
הלכה א) ומשום כבודה של האשה היו שמים את ערך
הנדוניה שהיא מכניסה בשליש או חצי יותר משויים (פרק
כג שם הלכה יא, כרבן שמעון בן גמליאל בכתובות סו:).
וכמובן כשהיא יוצאת היו מנכים מן הסכום כפי המנהג
שהיה להוסיף (שם הלכה יב).

13 כב. אמר⁸⁴: תנו נדוניא לבתי פך וכן בגדים, פך וכן
14 פלים; הוילו הבגדים והפלים אחר פך - הרוח
15 ליתומים, ונותנין לה כשער הזול. וכן⁸⁵ אם אמר:
16 תנו ארבע מאות זוז דמי היין⁸⁶ לבתי, והוקר היין -
17 הרוח ליתומים, ונותנין לה ארבע מאות זוז⁸⁷.
18 מעשה⁸⁸ באחד, שהיה יוצא בקולר⁸⁹ ואמר: תנו
19 לפלוני ארבע מאות זוז מהיין⁹⁰ של מקום פלוני;
20 ואמרו חכמים: טל ארבע מאות זוז מדמי אותו
21 היין. שלא נתפון זה לתן לו מן היין משקל ארבע
22 מאות זוז⁹¹, ולא נתפון אלא לדמים⁹²; וזה שייחד⁹³,
23 כדי ליפות את פחו⁹⁴. ושוב⁹⁵ מעשה באחד שאמר:
24 הדקל לבתי, והניח שני חצאי דקל⁹⁶; אמרו חכמים:

הבדל בין בריא לשכיב מרע, ובין מי שראוי ליורשו לבין מי שאינו ראוי ליורשו - בכל אופן יכול ליתן כאוות נפשו (להלן הלכה ה, והלכות נחלות שם הלכה ה). (6) ולמדו כן מהפסוק (דברים כא, טז) "והיה ביום הנחילו את בניו" - "התורה נתנה רשות להנחיל לכל מי שירצה" (בבא-בבא-בבא-בבא) (שם) שהרי לא נאמר שינחלו בניו אלא הנחילו את בניו - הרי שהוא המנחיל לכל מי שירצה מבניו (רשב"ם שם). והמדובר במקרה שאין בכור, שאם יש בכור - לא אמר כלום, שנאמר "לא יוכל לבכר וגו'" (הלכות נחלות שם הלכה ב). (7) ברייתא שם. (8) בבית בין הבנות, כשאין בנים; באח בין האחים, כשאין לא בנים ולא בנות. ובשאר יורשין, כשרק הם היורשים, ואין אחרים קודמים להם.

ב. אַבְל הַבְּרִיאָה - אֵין דְּבָרֵיו קִימִין.¹⁰

(9) שנתן כל נכסיו לאחד מיורשיו, בלשון ירושה, ובקנין, כדין מתנת בריא. (10) שם קלא. בעיא של רבא. ולדעת רב האי, הרי"ף ורי"מ יגאש, היא בעיא שלא נפתרה "ולא עבדינן בה עובדא" (=לא עושים בה מעשה), וראה 'נמוקי יוסף', שאפילו תפס המקבל מוציאים ממנו, וכן נראה מלשון רבינו. וראה למעלה פ"א הלכה טו והערה סו. ולהלן בהלכות נחלות שם הלכה ד, ובלחם-משנה שם.

ג. שְׂכִיב מְרַע¹¹ שְׁאָמַר: נִכְסֵי לְפִלוֹנִי¹², וְאַחֲרָיו¹³ לְפִלוֹנִי - אֵין לְשָׁנִי אֶלָּא מֵה שְׁשִׁיר רֵאשֹׁן¹⁴.

(11) בבא-בבא קלז. בברייתא, וכרבן שמעון בן גמליאל, שכן פסק רבי יוחנן שם, הלכה כמותו. ודוקא שכיב מרע. (12) כלומר: נכסי במתנת שכיב מרע לפלוני, שאינו ראוי ליורשו. (13) אחרי מותו של פלוני, והוא-הדין אם אמר לו "אם תמות" ('טור' חושן-משפט סימן רמח, בשם רבינו יונה). (14) שכל זמן שהמתנה בידו - היא כולה שלו, גם הגוף וגם הפירות, ולפיכך יכול למכרה. ואז אין לו לשני כלום, ראה להלן הלכה י. אבל מה ששייר יש לו, לפי שאמר "ואחרי לפלוני", והמקבל הראשון אינו ראוי ליורשו, ואין זו אלא מתנה שיש לה הפסק.

ד. וְאִם¹⁵ הָיָה הָרֵאשֹׁן רָאוּי לִירְשָׁו¹⁶, כְּגוֹן שֶׁהָיָה בֶן מִקְּלָל הַבְּנִים¹⁷ - אֵין לְשָׁנִי כְּלוֹם¹⁸; שֶׁכָּל לְשׁוֹן מִתְּנָה¹⁹ לִירְשָׁה הָרִי הוּא כְּלִשׁוֹן יִרְשָׁה, וִירְשָׁה אֵין לָהּ הַפְּסָק²⁰, וְאֵף עַל פִּי שְׁאָמַר וְאַחֲרָיו לְפִלוֹנִי²².

(15) שם קלג. בשם רב אחא בנו של רב עזיא. (16) אע"פ שגם השני ראוי ליורשו (מגיד-משנה). (17) ובאופן שאין חשש שלא עשאו אלא אפטרופוס, כגון ששייר משהו, שלא נתן לו כל נכסיו (לעיל פ"ו ה"ב) או שהיה באמירה בלבד (פ"ו מהלכות נחלות הלכה ב). והוא-הדין לבת בין הבנות במקום שאין בנים, ולאח בין האחים אם אין לו בנים ובנות. (18) אם מת הראשון, אלא הכל ליורשין. (19) דעת הגאונים, שאפילו כתב במפורש לשון מתנה, הרי זו ירושה (אם לא שכתב במפורש שאינו נתן בירושה אלא במתנה, כדלהלן). ויש חולקים על זה (מגיד-משנה). (20) מימרא של רב אחא שם, שמכין שעשאו ליורש, אינו יכול שוב להפסיק את שלשלת הירושה, ומגלה את רצונו בזה, שאין אדם מתנה לעקור דבר מן התורה (רשב"ם שם).

(99) אם אין לו אחר פחות מזה. (100) למרות שהוא יותר גדול משהוא אמר. (101) שם, בדברי רב אשי. (102) ואין אנו אומרים כמר זוטרא שהתכוון לתת לו רק שטח של מאה כורים מתוך הבית, והיתר השאיר ליורשים (רשב"ם שם ד"ה מאה ועשרים).

1 כג. שְׂכִיב מְרַע¹⁰³ שְׁאָמַר: תָּנִי לְבָנִי שְׁקָל¹⁰⁴ בְּכָל שָׁבֶת, וְאִם¹⁰⁵ שְׁאָמַר: אֵל תָּתִינוּ לָהֶם אֶלָּא שְׁקָל, וְנִמְצָא שְׁאִינוּ מְסַפִּיק לָהֶם אֶלָּא סֵלַע בְּכָל שָׁבֶת - 2 3 4 5 6 נִתְּנִים לָהֶם כָּל צִרְכָּן¹⁰⁶; שְׁלֵא¹⁰⁷ נִתְּכֶן זֶה לְהִרְעִיב אֶת בָּנָיו, אֶלָּא לִזְרוֹ אוֹתָם, שְׁמָא יִרְוִיחוּ בְּהוֹצָאָה¹⁰⁸ יוֹתֵר מִדִּי.

(103) ברייתא בכתובות ט: (104) חצי סלע. (105) כרב חסדא בשם מר עוקבא (שם ע). שסיכם את ההלכה בניגוד לנאמר בברייתא. (106) שבוודאי זה היה רצונו, כדלקמן. (107) גמרא שם. (108) כלומר, ירחיבו ויגדילו הוצאתם.

7 כד. שְׂכִיב מְרַע שְׁצָה וְאָמַר: אֵל תְּסַפְּדוּהוּ - אֵין 8 סוֹפְדִין אוֹתוֹ¹⁰⁹. אֵל¹¹⁰ תִּקְבְּרוּהוּ מִנְּכִסָּיו¹¹¹ - אֵין 9 שׁוֹמְעִין לוֹ שִׁיחֹס עַל מָמוֹן בָּנָיו וְיִפִּיל עֲצָמוֹ עַל 10 הַצִּבּוּר, שְׁאִסּוּר לְהַנִּיחוֹ בְּלֵא קְבוּרָה¹¹², אֶלָּא כּוֹפִין 11 אֶת הַיּוֹרְשִׁין לְקַבְּרוֹ מִנְּכִסָּיו.

(109) בסנהדרין מז: נסתפקו בזה אם כבוד המת הוא ויכול לוותר עליו, או הוא כבוד החיים, ואין בידו לוותר, ונפשטה מברייתא של רבי נתן שהוא כבוד המת. וכן פסק רבינו בפרק יב מהלכות אבל, הלכה א. (110) כתובות מח. מימרא של רב מתנה. (111) אלא מן הצדקה (רש"י שם). (112) שהקבורה מצוה הי, א שנאמר כי קבור תקברנו (הלכות אבל שם). וכל המלין מתו עובר עליו בלא-תעשה (סנהדרין מז:). ואם ציוה שלא לקברו כלל, בעיא היא בסנהדרין שם, וראה בהלכות אבל שם.

פֶּרֶק שְׁנִים עָשָׂר

(1) נתבארו בו משפטי שכיב מרע שנתן נכסיו ליורשיו או לאחד מהן והתנה בהן, וכן כל הנותן נכסיו לאחר ואחרייו לאחר מה דינו, והנותן נכסיו לאחר מותו, וכל הדומה לזה. ונסתיים הפרק בביאור שראוי לחסידים להסתפק במה שיש להם ולא יקבלו מתנות שנאמר ושונא מתנות יחיה.

12 א. שְׂכִיב מְרַע² שְׁאָמַר³: בָּנִי פְּלוֹנִי יִירְשָׁנִי⁵ - הָרִי 13 זֶה יִירְשֵׁ אוֹתוֹ לְבָדוֹ⁶, וְלֹא יִירְשׁוּהוּ שְׁאָר הַבְּנִים. 14 וְכֵן⁷ אִם אָמַר עַל פֶּת בֵּין הַבְּנוֹת, אוֹ אֶחָ בֵּין הָאָחִין, 15 אוֹ שְׁאָר יוֹרְשִׁין⁸ - דְּבָרֵיו קִימִין.

(2) בבא-בבא קל. במשנה, וכרבי יוחנן בן ברוקה, שנפסקה הלכה כמותו, שם בגמרא. ודוקא שכיב מרע, אבל בריא - לא (להלן הלכה ב). (3) דוקא אמר, אבל כתב - לא קנה בנו, שלא כתב אלא לעשותו אפטרופוס (למעלה פ"ו הלכה ב, ולהלן פ"ו מהלכות נחלות הלכה ב). (4) אבל למי שאינו ראוי ליורשו, אינו יכול להוריש במקום שיש יורשים (גמרא שם, וכ"ה בפ"ו מהלכות נחלות הלכה א). (5) דוקא כשאומר בלשון ירושה, אבל אם אמר בלשון מתנה - אין

- 17 ח. ואף על פי³⁰ שאין לשני אלא מה ששיר ראשון,
18 אסור³¹ לראשון למכור ולתן גופו, אלא אוכל
19 הפרות³² עד שימית ויזכה השני.

(30) שם קלז. כרשב"ג בברייתא השנייה, הנראית כסותרת לברייתא הראשונה (שבהלכה ז). וכפי שפורשו הדברים בשקלא-וטריא שם. (31) שברייתא ראשונה - בדיעבד, וברייתא שניה - לכתחילה. כדי שיתקיים רצונו של הנותן, שהשני יזכה אף הוא בנכסים. (32) או מוכר אותם לאחרים.

- 20 ט. ואם³³ עבר הראשון ומכר ונתן במתנה - אין
21 השני מוציא מיד הלקוחות; שאין לשני לא מן
22 הגוף ולא מן הפרות אלא הנשאר. וכל המשיא³⁴
23 עצמה לראשון למכור - נקרא רשע³⁵. ואפילו היה בהן
24 עבדים והוציאן הראשון לחרות³⁶, או כלים ועשאן
25 תכריכים למת³⁷ - מעשיו קמיין.

(33) כרשב"ג בברייתא הראשונה שם. (34) מימרא של אביי, שם. (35) רק המשיא נקרא רשע, אחרי שהוא חוטא ולא לו, אבל מקבל המתנה עצמו שמכר, שעשה זאת להנאתו - אף כי עשה איסור, אינו נקרא רשע (רשב"ם שם). (36) מימרא של רבי זירא בשם רבי יוחנן, שם. ואע"פ שהמשחרר עבדו עובר ב'עשה' (פ"ט מהלכות עבדים הלכה ו'), ויש כאן טענה שמא לא נתן לו על-מנת שיעשה עבירה בנכסיו - בכל זאת מה שעשה עשוי (שם בגמרא). (37) מימרא של רב יוסף בשם רבי יוחנן, שם. ואע"פ שהם אסורים בהנאה כדין כלי המת (פ"ד מהלכות אבל, הלכה כא) ויש כאן טענה שמא לא נתן אלא על-מנת שיהנו בני אדם מנכסיו, ולא על-מנת לאסרם בהנאה - בכל זאת מה שעשה עשוי (גמרא שם).

- 26 י. במה³⁸ דברים אומרים³⁹? בשמכר הראשון או נתן
27 מתנה⁴⁰ לאחרים; אבל אם מכר הראשון או נתן
28 לבנו מתנה או לאחד מיורשיו - לא עשה פלוס⁴¹.
29 וכן⁴² אם נתנו⁴³ מתנת שכיב מרע, אפילו לאחרים -
30 לא עשה פלוס; שאין מתנת שכיב מרע קונה אלא
31 לאחר מיתה⁴⁴, ובשימיות⁴⁵ יקנה השני⁴⁶.

(38) שם קלז: מימרא של רב הונא בנו של רב יהושע, במעשה שהיה. (39) שאם עבר ומכר - אין השני מוציא מיד הלקוחות. (40) מתנת בריא. (41) שכוונת הנותן כשאמר "ואחריו לפלוני", לא היה בדעתו שיוכל המקבל הראשון לתתם לבניו או ליורשיו, שאם כן לא עשה ולא כלום - שכל מה שיש לאדם הוא נותן לבניו. אבל כשאינו יכול לתתם לבניו או ליורשיו, אע"פ שיוכל לתתם לאחרים, אין אדם חוטא (שהרי אסור למכור ולתת לאחרים כנ"ל הלכה ח) ונותן לאחרים (מגיד-משנה). ולרשב"ם והראב"ד פירוש אחר בדברי הגמרא שם. (42) שם קלז. מימרא של רבי יוחנן. (43) מקבל-מתנה ראשון זה. (44) מימרא של אביי שם. וכן פסק רבינו למעלה פ"ח הלכה ט. (45) היינו, בשעת מיתה, לפני גמר המיתה, שהנותן רצה לזכות בנכסים את המקבל הראשון רק כל זמן שהוא זקוק להם, ולא

- 1 ה. אבל הפריא שנתן מתנת פריא²¹ על דרך זה,
2 וכתב לזה: נכסי לך, ואחריו לפלוני - אין לשני
3 אלא מה ששיר ראשון, בין שהיה הראשון²² ראוי
4 לירשו בין שלא היה ראוי לירשו²³.

(21) דוקא בלשון מתנה, שהרי בלשון ירושה אין דבריו קיימים כלל, כמבואר למעלה הלכה ב. (22) [כוונת רבינו להשמיענו, שמה ששייר ראשון יש לו לשני, וכפי הנוסח שכתב להלן הלכה ו: "השני קונה מה שמשיר הראשון"]. (23) אחרי שבריא אין בכחו להנחיל למי שירצה בתורת ירושה, וכל כחו אינו אלא בלשון מתנה - מתנה יש לה הפסק, ויש לשני מה ששייר ראשון.

- 5 ו. שכיב מרע שאמר: נכסי לך, ואחריו לפלוני,
6 והיה ראשון ראוי לירשו, ופרש ואמר: לא משום
7 ירשה אני נותן לך, שאין לה הפסק, אלא במתנה,
8 והרי הפסקתיה - השני קונה מה שמשיר הראשון²⁴.
9 לפיכך, אם נתן המעות על יד שלישי²⁵, או שאמר:
10 תנו לבני שקל בכל שבת, ולא משום ירשה אני
11 נותנם להם, והנשאר מן הנכסים אחר מותם יהיה
12 לפלוני - אין נותנין להם אלא שקל²⁶, אף על פי
13 שאינו מספיק להם²⁷.

(24) דבר זה למד רבינו, ממה שאמרו (בבא-בבא קט"ז): "האומר תנו שקל לבני בשבת, וראויין ליתן להם סלע, נותנין להם סלע וכו' ואם אמר אתו יירשו אחרים תחתיהם כו' אין נותנים להם אלא שקל" - הרי שאפילו בבנו אם אמר אתו יירשו אחרים תחתיהם - יורשים האחרים, ושם בברייתא במימרא של רב אחא בריה דרב עויא מפורש שאמר למי שראוי ליורשו: נכסי לך ואחריו לפלוני - אין לשני במקום ראשון כלום (הובא למעלה הלכה ד) - אלא על-כרחנו שכאן באומר תנו שקל לבני, מדובר כשפירש ואמר לא משום ירושה אני נותן, אלא משום מתנה, ועיין ראב"ד. וראה להלן הערה הבאה. (25) אפילו אם נתן סתם, ולא פירש שאין זה בירושה אלא במתנה שיש לה הפסק - כיון שלא בא ליד היורשים אלא מסר לשליש עבורם, יעשה שלישי מה שהושלש בידו. וכן כתב ה'בית יוסף' סימן רמח, בשם הר"ן. ובסברא זו מתרץ שם את הסתירה שהובאה למעלה בהערה הקודמת. (26) בניגוד למה שכתב בפרק יא הלכה כג. (27) שבשני האופנים הנ"ל אין אנו אומרים שכוונת הצמצום היתה לזרז אותם (כמו בפרק יא שם), אלא לחסוך מן הנכסים למען האחרים, המקבלים נכסיו לאחר מותם של אלה.

- 14 ז. נכסי²⁸ לפלוני, ואחריו לפלוני: מת ראשון - קנה
15 שני; מת שני - הרי אלו של יורשי השני²⁹; מת שני
16 בתיי ראשון - יהיו הנכסים של יורשי ראשון.

(28) ברייתא בבבא-בבא קט"ז: ושם מעשה בשלשה מקבלים, ורבינו כתב בשנים והוא-הדין לשלשה (ראה מגיד-משנה). (29) שכיון שבשעת מותו של ראשון אין השני בחיים, אינו זוכה בנכסים אלו. שהנותן לא כיון ליורשי השני אלא לשני עצמו.

בְּשִׁלְשֶׁתָּן מִי שֶׁהוֹצִיא מִמּוֹן אֶלָּא הִלּוּקָה⁶², וּלְפִיכָךְ
תַּעֲמֹד בִּידוֹ. מַעֲשֵׂה⁶³ בְּאֶחָד שְׁאָמַר: נִכְסֵי לְאִמִּי⁶⁴,
וְאַחֲרֶיהָ לְיֹרְשִׁי, וְהִיָּתָה לוֹ בֵּת נְשׂוּאָה, וּמִתָּה הַבֵּת
בְּחַיִּי בַּעֲלָהּ וּבְחַיִּי אִם אֲבִיָּהּ, וְאַחֲרַיִךְ כָּךְ מִתָּה הִזְקָנָה;
וְאָמְרוּ חֲכָמִים⁶⁵: אֵין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אוֹתָן נִכְסִים, מִפְּנֵי
שֶׁהֵן רְאוּיִין לְאַשְׁתּוֹ, וְלֹא זָכָתָה בָּהֶן הָאִשָּׁה אֶלָּא
אַחֲרֵי שְׁמִתָּהּ⁶⁶. אֲבָל אִם הִנִּיחָהּ⁶⁷ הַבֵּת בֶּן אוֹ בֵּת, הִי
יֹרֵשִׁין הַנִּכְסִים; שְׁמַשְׁמַע יוֹרְשִׁין וְאַפְּלוּ יוֹרְשֵׁי
יֹרְשִׁין⁶⁸. וְאִלּוּ אָמַר: וּכְשֶׁתָּמוּת הִזְקָנָה הָרִי הֵן לְבִתִּי
מַעֲכָשׁוֹ, הָיְתָה⁶⁹ הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אוֹתָן אַחֲרֵי מִיתַת
אִשְׁתּוֹ⁷⁰.

(52) כתובות צה: מימרא ראשונה של אביי, וכמו שפירשו
אותה בשקלא-וטריא שם. (53) אבל אין להשיא לה עצה
זו כדי להבריא את הנכסים מן השני (שם בגמרא, וכמו
שאמרנו למעלה הלכה ט). (54) מתקנת אושא (כתובות
ג.). (55) כאילו מכרה לאחר (למעלה הלכה ט).
(56) מימרא שניה של אביי, וכמו שפירשוה שם. (57) זו
שאמר לה שכיב מרע, כשהיא נשואה: "נכסי לך ואחר כך
לפלוגי". (58) שאם היה המדובר בנכסיה (=נכסי מלוג או
נכסי צאן ברזל) הבעל מוציא מיד הלקוחות (פכ"ח מהלכות
אישות הלכה ז). (59) היינו שלכתחילה מעמידים הנכסים
בידי הלווקח, שהרי בסופו של דבר הם עתידים לעמוד בידו,
ולמה צריך לטרוח בחינם (מגיד-משנה). וזה בניגוד לפירוש
רש"י שם ד"ה ומוקמינן. וראה 'תוספות' שם ד"ה ומוקמינן.
(60) שאילו מכרה כשהיא ארוסה, אינו מוציא מיד הלווקח,
שאינו לבעל בנכסי ארוסתו כלום עד שיכנסו (הלכות אישות
שם הלכה ח). (61) שכינן שהשכיב-מרע אמר לה כשהיא
נשואה, הרי זה כאילו אמר לה: אחר כך ולא הבעל, כנ"ל.
(62) לפי שבאמת הדברים חוזרים וסובבים, שהרי מיד
כשהלווקח מחזיקם בא שוב הבעל ונוטל, ושוב בא השני
ומוציא מיד הבעל, ושוב הלווקח מוציא מיד השני וחוזר
חלילה וכו' וכו' ולפיכך קבעו חכמים שהנכסים נשארים
ביד מי שהוציא ממון, הוא הלווקח (גמרא שם). (63) בבא-
בתרא קכה: (64) שם: "לסכתא", ומפרש הרשב"ם:
"לזקנתי". ורבינו מפרש: "סכתא" ביחס לבתו, והיא - אמו.
(65) בבא-בתרא שם. (66) וכן פסק רבינו בפ"א מהלכות
נחלות הלכה יא. (67) כ"ה בכ"י תימן. (68) כרב הונא,
שם. אחרת היו זוכים בהם יורשי הסכתא, כדן מת שני בחיי
הראשון (למעלה הלכה ז). (69) יוצא מתוך הסברת רבי
אלעזר לדברי רב הונא, וכן דייק הרי"ף שם. ויש חולקים
בזה (מגיד-משנה). (70) שאין זה "ראוי" אלא מוחזק ביד
הבת למפרע. ושכתוצאה מזה אם מכרה האם, בטל המכר
למפרע (רשב"ם שם).

יג. הכותב⁷¹ נכסיו לבנו⁷² ולאחר⁷³ מותו⁷⁴ - הרי
הגוף של בן מִזְמַן הַשְּׁטָר, וְהַפְּרוֹת לְאָב עַד
שְׁמִימוֹת⁷⁵. לְפִיכָךְ⁷⁶: הָאָב אֵינוֹ יָכוֹל לְמַכְרָה⁷⁷, מִפְּנֵי
שֶׁהֵן נְתוּנִין לְבִן; וְהֵפֶךְ אֵינוֹ יָכוֹל לְמַכְרָה⁷⁸, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
בְּרִשּׁוֹת הָאָב. מִתְּ הָאָב וְהִנֵּחַ⁷⁹ פְּרוֹת מְחַבְּרִים
לְקַרְקָעוֹ⁸⁰ - הרי הן של בן⁸¹, מִפְּנֵי⁸² שְׁדַעְתּוֹ⁸³ שֶׁל

כשהוא עומד למות, ואינו יכול להנות מהם, שאז רוצה הוא
שיעברו לאחרים. אבל שכיב מרע הנותן נכסיו לאחרים,
מעוניין הוא להחזיק בהם עד הרגע האחרון, ולפיכך אינו
זוכה המקבל אלא לאחר גמר המיתה, ראה רשב"ם שם ד"ה
וכבר קדמו. ומהמדובר כשהנותן נתן לראשון ולשני במתנת
שכיב מרע, אבל אם נתן במתנת בריא ובקנין, אין צריך
לדקדק שהשני קודם למקבל מהראשון, אלא אפילו שניהם
שווים - השני קודם, שהרי הוא קונה מן התורה, ואילו
המקבל מהראשון אינו זוכה אלא מדין מתנת שכיב מרע,
שחכמים עשו דבריו ככתובים וכמסורים, וראה למעלה פ"ח
הלכה ט, ובהערה נו שם]. (46) שהוא, הזוכה בגמר מיתה,
קודם למקבל מן הראשון בתורת מתנת שכיב מרע, שאינו
זוכה אלא לאחר מיתה.

יא. הִיָּה חוֹב עַל הָרָאוּשׁוֹן אוֹ כְּתִבַּת אִשָּׁה⁴⁷, וְכֵאֵל
לְבֵית דִּין לְהַפְּרַע מִנִּכְסִים אֵלּוּ, אֶף עַל פִּי שְׁהִירָאוּשׁוֹן
קָנָם - אֵין בֵּית דִּין מְגַבִּין אוֹתָם מִגּוֹף הַנִּכְסִים⁴⁸,
אֶלָּא מִן הַפְּרוֹת בְּלִבְדוֹ⁴⁹ שְׁמִין לָהֶם. מִת הָרָאוּשׁוֹן,
וְכֵאֵל בַּעַל חוֹבוֹ וְאַשְׁתּוֹ לְגִבּוֹת מִנִּכְסִים אֵלּוּ - אֵין
מְגַבִּין לָהֶם כָּלוּם⁵⁰. אֶפְלוּ עֲשָׂאָן אֲפוֹתִיקַי⁵¹, אוֹ
שְׁיִיחֶדֶן לְאַשְׁתּוֹ בְּכִתְבָתָהּ - אֵין גּוֹבִין מִנִּכְסִים אֵלּוּ
כָּלוּם, אֶלָּא הָרִי הֵן שֶׁל שְׁנֵי.

(47) כגון שגירש את אשתו. (48) אע"פ שאמרנו לעיל
(הלכה ט) שאם עבר ומכר או נתן, אין השני מוציא מיד
הלקוחות - כל זמן שלא גבה המלוה בחובו ולא גבתה
האשה בכתובתה, אע"פ שהנכסים משועבדים להם, אין זה
כעבר ומכר או נתן במתנה, שהרי יכול לסלק חובו במעות,
וכן יכול לסלק הכתובה במעות (מגיד-משנה). ומהר"ם
מרוטנבורג חולק על רבינו ('טור' סימן רמח). (49) שהם
שלו, והוא יכול למכרם אפילו לכתחילה (למעלה הלכה ח).
(50) לא מן הגוף ולא מן הפירות, שלאחר מותו אין לו כלום,
שהכל שייך לשני (סמ"ע שם סעיף קטן יח). (51) שמייחד
נכסים מסויימים לגביית החוב. והיא מילה יוונית, ופירושה
משכון ושעבוד (מוסף הערוך, ערך אפתק ב). ויש אומרים
שהיא נוטריקון "אפה" (=על פה) תהא קאי", כלומר, ממנה
תתבע חובך (ערוך שם, ורש"י ב"ק יא:).

יב. שְׁכִיב מַרְעֵעֵי⁵² שְׁאָמַר לְאַשָּׁה פְּנוּיָה: נִכְסֵי לְךָ,
וְאַחֲרֶיהָ לְפִלּוּגִי, וְעַמְדָה וְנִשְׁאֵת⁵³ - בַּעַל לּוֹקַח
הוּא⁵⁴, וְאֵין הַשְּׁנִי מוֹצִיא מִיַּד הַבַּעַל⁵⁵. וְאִם⁵⁶ אָמַר
לָהּ כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה: נִכְסֵי לִיךְ, וְאַחֲרֶיהָ לְפִלּוּגִי,
וּמִתָּה - הַשְּׁנִי מוֹצִיא מִיַּד הַבַּעַל; שְׁפִינִין שְׁזָקָתָה
בְּנִכְסִים עַל תְּנַאי זֶה כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה, נִמְצָא כְּאִלּוּ
אָמַר לָהּ בְּפִירוּשׁ: אַחֲרֶיהָ יִקְנָה פִּלּוּגִי, לֹא הַבַּעַל.
לְפִיכָךְ, אִם מְכָרָהּ⁵⁷ נִכְסִים אֵלּוּ כְּשֶׁהִיא תַּחַת
בַּעֲלָהּ⁵⁸, וּמִתָּה תַּחַת בַּעֲלָהּ - יַעֲמִדוּ נִכְסִים בִּיד
הַלּוֹקַח⁵⁹. שְׁאִם יוֹצִיא הַבַּעַל מִיַּד הַלּוֹקַח מִפְּנֵי
שְׁמִימָה כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה⁶⁰ - הרי השני מוציא מיד
הַבַּעַל⁶¹, וְהַלּוֹקַח חוֹזֵר וּמוֹצִיא מִיַּד הַשְּׁנִי, שֶׁהָרִי
מְכָרָהּ לוֹ, וְאֵין לוֹ אֶלָּא מֵה שְׁשִׁיר רָאוּשׁוֹן, וְאֵין

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הסובר קנין פירות כקנין הגוף, אין מכירתו של הבן מכירה, אלא אם מת האב בחייו, שבאו הנכסים לרשותו, אבל אם מת הבן בחייו האב, שלא באו הנכסים לרשותו של הבן, הרי הנכסים נחשבים כאילו הם של האב, אע"פ שאין לו אלא פירותיהם - שקנין פירות כקנין הגוף.

יד. מתנת¹⁰⁰ פריא¹⁰¹ שכתוב בה 'מהיום ולאחר מיתה'¹⁰² - הרי היא כמתנת שכיב מרע, שאינו קונה אלא לאחר מיתה; שמשמע דברים אלו: שאף על פי שקנה הגוף מהיום, אינו זוכה בו ואוכל פירות אלא לאחר מיתה.

100 ברייתא שם קלה: וכפירושה על-ידי אביו. 101 והיינו, שעשה בה קנין ככל בריא, ראה סמ"ע סימן רנו ס"ק יא. 102 רק לענין זה, דינה כמתנת שכיב מרע, אבל לענין חזרה, אין דינה כמתנת שכיב מרע שיכול לחזור בו, אלא מכיון שעשה קנין אינו יכול לחזור בו. וכן פירשו רשב"ם ורמב"ן. ויש אומרים, שגם לענין חזרה - דינה כמתנת שכיב מרע (מגיד-משנה).

טו. שטר¹⁰³ מתנה¹⁰⁴ שכתוב בו שיקנה פלוני שדה פלונית לאחר מיתה, בין שהיה בשטר קנין¹⁰⁵ בין שלא היה בו קנין¹⁰⁶, בין שכתוב בו זמן ובזמן זה חי היה, הזמן מוכיח¹⁰⁷ שמתחיים הקנה לו¹⁰⁸, ואינו זוכה¹⁰⁹ אלא לאחר מיתה¹¹⁰; שאילו היה בדעתו להקנות לו בשטר זה לאחר מיתה, לא היה כותב בו זמן¹¹¹. לפיכך, אף על פי שאין כתוב בו 'מהיום ולאחר מיתה' - קונה לאחר מיתה. וזה שפותבין בכל המתנות והממכרות מעכשיו ואף על פי שיש בשטר הזמן - להרויח הדבר כותבין בו, אף על פי שאינו צריך¹¹².

103 כרבי יוסי, שם קלו. במשנה, ולא כרבי יהודה החולק עליו שם. וכמו שפסק רב הלכה כמותו (שם). 104 של בריא (סמ"ע סימן רנו ס"ק א). ואילו מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין - כיון שאינו צריך קנין, יש חשש שנתכוון להקנות בשטר לאחר מיתה (למעלה פרק ח הלכה י). ולדעת ה'נמוקי יוסף' (בבא-בבא פרק ט דפוס ווילנא ע"ב) מתנת שכיב מרע שכתוב בה מהיום, דינה כמתנת בריא וזקוקה לקנין, וראה להלן הערה קט. 105 שזה אף רבי יהודה מודה, כמו שהעלו בשקלא-וטריא שם. 106 אלא השטר עצמו משמש קנין כשהגיע ליד המקבל (פ"א מהלכות מכירה הלכה ז). 107 כדברי רב נחמן בשיטת רבי יוסי, וכן מפורש בברייתא של רבי יוסי שם. 108 גוף הקרקע. 109 לאכול פירותיה. 110 וכלל הוא בידינו: "אין שטר לאחר מיתה" (בבא-בבא קנב). 111 [כל זה אינו אלא במתנת בריא, אבל במתנת שכיב מרע אין הזמן מוכיח, כי ודאי לא נתכוון להקנות אלא לאחר מיתה, ראה למעלה פ"ח הלכה י, והערה סב]. 112 ראה ברשב"ם (שם קלו). ד"ה מוכיח.

טז. פריא¹¹³ שנתן מתנה וכתב בשטר 'מחיים ובמות' - הרי זו מתנה גמורה¹¹⁴ מחיים, שהרי כתוב

1 אדם קרובה אצל פנא⁸⁴. היום⁸⁵ תלושין או שהגיעו 2 להבצרה⁸⁶ - הרי הן של יורשין⁸⁷. עבר⁸⁸ האב ומכר⁸⁹ 3 - מכורין⁹⁰ עד שמימות, ובשמימות האב מוציא הבן 4 מיד הלוקחות. ואם⁹¹ היו שם פירות מחכרין⁹² - 5 שמיין⁹³ אותם ללוקח⁹⁴, ונותן הבן דמיהם. היו 6 תלושין או שהגיעו להבצרה - הרי הן של לוקח. 7 עבר⁹⁵ הבן ומכר - אין ללוקח כלום⁹⁶ עד שמימות 8 האב. מכר⁹⁷ הבן בחיי האב, ומת הבן ואחר כך מת 9 האב - בשמימות האב קנה הלוקח; שאין לאב אלא 10 פירות, וקנין⁹⁸ פירות אינו בקנין הגוף⁹⁹.

71 בבא-בבא קלו. במשנה, כדעת ר' יוסי. 72 והיו לו עוד בנים אחרים. 73 בכ"י תימן: "לאחר". וכ"ה במגדל-עוז ובמגיד-משנה. 74 ובשטר כתוב זמן הנתינה, והרי זה כאילו היה כתוב: "מהיום ולאחר מותו", לפי שיטת רבי יוסי (שם), שהלכה כמותו, וראה להלן הלכה טו. 75 כן פירשו בגמרא שם, את שני הביטויים האלה: "מהיום" ו"לאחר מותו", שלכאורה הם סותרים זה את זה, - שכוונתם: גוף מהיום, ופירות לאחר מיתה, שכל זמן שאפשר לנו לפרש את דבריו, שלא תהיה בהם סתירה, אנו עושים זאת. ועיין רשב"ם שם ד"ה גט ואינו גט, וראה בהלכה הבאה. 76 משנה, שם. 77 כלומר: מכירה סתם, שמשמע גם הגוף וגם הפירות. 78 אף כאן מכירה סתם, כנ"ל. 79 יוצא מתוך המשנה, שם קלח: כמו שהסיקו בגמרא (שם קלט). 80 שעל-פי הדין הם שייכים לכל היורשים, שהרי הפירות הם של האב ולא של הבן המקבל. 81 של בן זה, שלו כתב נכסיו, ולא של בניו האחרים. 82 מימרא של עולא, בגמרא שם. 83 ואנו אומרים שבשעת מיתתו מחל לבנו (הרי"ף). 84 ראה למעלה פרק ח הלכה ה. ואלמלא סברא זו - שייכים הפירות לכל היורשים, ראה להלן הערה צב. 85 משנה, שם. 86 שהם כתלושין, ראה בפ"א מהלכות מכירה הלכה יז. 87 שהרי לא נתן לבן אלא גוף הקרקע, ואילו הפירות נשארו לאב, ובמותו נפלו לירושה לפני כל בניו. 88 משנה, שם קלו. 89 סתם ולא פירש שמוכר רק הפירות (רשב"ם). 90 היינו, הפירות. אבל גוף הקרקע, אינו מכור, שהרי אינו שלו, מכיון שנתנה לבנו. ואם רצה הלוקח לחזור בו מן המקח, חוזר בו, שהרי הוא רצה לקנות גם הגוף וגם הפירות (נמוקי-יוסף). 91 בבא-בבא קלט. 92 לקרקע, וצריכים לה, שלא הגיעו להבצרה. 93 מה שוים במצב זה, שהם מחוברים וצריכים עוד לקרקע. 94 שהרי על-פי הדין הם של האב, וכשמכר האב ללוקח - הכל ללוקח. אלא שאם עודם ברשות האב בשעת מיתתו, הוא מוחל אותם לבנו, מפני שדעתו קרובה אליו, כמבואר למעלה, וראה מגיד-משנה. 95 בבא-בבא קלו. במשנה. 96 כלומר: בפירות. 97 בבא-בבא שם, פלוגת רבי יוחנן וריש לקיש, והלכה כריש לקיש. 98 בגמרא שם תלו הלכה זו בעיקרון זה, אם קנין הפירות כקנין הגוף, ואז אינו יכול למכור, או לאו כקנין הגוף, ואז יכול היה הבן למכור. 99 כריש לקיש שם. שהלכה זו היא בין שלושת ההלכות שרבא פסק כריש לקיש ביבמות לו. ולרבי יוחנן

דבר: כל שיש ביניהם שפחות בקרקע, ובקש אחד
מן השתפין לחלק ולטל חלקו לבדו: אם יש
באותה קרקע דין חלקה - כופה את שאר השתפין
וחולקין עמו; ואם אין בה דין חלקה - אין אחד
מהן יכול לכף את חברו לחלק. וכן הדין
במטלטלין⁹. במה דברים אמורים¹⁰? בשאין אחד
מהן מכיר את חלקו¹¹ במקום שהן שפין בו, אלא
יד כלן משתמש בכל המקום; אבל אם היה אחד
מהן מכיר חלקו, אף על פי שאין בה דין חלקה -
כופה כל אחד מהן את חברו להבדיל¹² בין חלקו
לחלק חברו¹³.

(4) בבא בתרא ב. לפי פירושו של רבי אסי בשם רבי יוחנן
(שם ג.) ושם יא. במשנה. (5) כן נראה בבבא מציעא ז:
ובפירוש רבינו חננאל שם (אור שמח). (6) כלשון המשנה
בראש המסכת: "השותפין", לשון סתמית ללא כל הבדל,
אין הוקמה שותפות זו. (7) משנה שם יא. ושם ג. לפי
פירושו של רבי אסי בשם רבי יוחנן במשנה שם ב.
(8) פירוש דין חלוקה - להלן הלכה ד. (9) במשנה שם יא.
מפורטים גם דברים שהם מטלטלין. וראה להלן הלכה ה.
(10) הרי"ף, סמוך למשנה הנ"ל יא. ולמד זאת מהמירא של
רב אשי שם ג. "שהלך זה בתוך שלו והחזיק" (וראה
תוספות שם דיבור המתחיל רב אשי) וכן כתב רבינו להלן
פרק ב הלכה י: "וכן אם הלך זה בעצמו והחזיק בחלקו
וכו' אף על פי שלא קנו מידם, אין אחד מהם יכול לחזור
בחבירו". ועיין להלן. (11) ברי"ף שם נוסף: "ואינו יכול
להשתמש בחלקו של חבירו", וראה להלן. (12) כי מאחר
ששניהם מכירים כל אחד ואחד חלקו - הרי התקיימה כאן
חלוקה ביניהם ואינם שותפים עוד בחצר. ואף על פי שלא
עשו זאת בקניין, אינם יכולים לחזור עוד אחר שחלקו, כי
הרי כל השותפות הייתה מתחילה רק עד שיתחלקו ואף על
פי שאנו פוסקים להלכה "האחים שחלקו לקוחות הם" ואין
אנו אומרים שהוברר הדבר למפרע שכל אחד ואחד קיבל
חלקו המיוחד לו - מכל מקום מעכשיו אנו קובעים כי כל
אחד ואחד קיבל חלקו המיועד לו מתחילה בעת התחלת
השותפות לכשיתחלקו ביניהם, ולפיכך אינם צריכים קניין
(אכן האזל להלן פרק ב הלכה י). (13) הבדלה זו מחיצה
היא, אלא שיש הבדל בין מקום שיש בו היזק ראייה,
שצריכה להיות גבוהה ארבע אמות (כדלהלן פרק ב הלכה
טז) לבין מקום שאין בו היזק ראייה, שדי לה בגובה כל
שהוא (מגיד משנה).

ב. אחד¹⁴ מן השתפין¹⁵ שאמר לחברו במקום שאין
בו דין חלקה, או¹⁶ בדבר שאי אפשר שיתחלקו, כגון
שפחה או כלי: מכר לי חלקך בכך וכך, או קנה
ממני¹⁷ בשער הזה¹⁸ - הדין עמו, וכופין את הנתבע
למכור לחברו או לקנות ממנו. אבל אם אין הנתבע
רוצה לקנות, או לא ימצא במה יקנה - אינו יכול
לכף את חברו לקנות ממנו, אפילו בשער הזול;
שהרי חברו יכול לומר לו: אין רצוני שאתנה, אלא
שאמכר¹⁹. לפיכך²⁰: שני אחין, אחד עני ואחד

בו מחיים¹¹⁵; וזה שכתוב בו 'ובמות' - כמי שאומר
'מעתה ועד עולם', וכמו נז"י השטר הוא זה.

(113) יוצא מתוך פלוגתת רב ושמואל (שם קנג.), שבו
נפסקה ההלכה כרב, הובאה למעלה פרק ח הלכה יט, ונראה
משם שרק בשכיב מרע כוונתו לאחר מיתה, וזה שכתב
"מחיים" הוא לסימן יפה, אבל בבריא אנו אומרים להיפך,
שעיקר כוונתו מחיים, וזה שכתוב "ובמות", הוא כמו
שאומרים "מעתה ועד עולם", וכמו שכתב רבינו.
(114) לגוף ולפירות. (115) ובבריא אין לומר שכתב כן
"ליישב דעתו שיחיה מחולי זה", כמו שאמרו בשכיב מרע
(פ"ח הלכה יט).

3 יז. הצדיקים¹¹⁶ הגמורים ואנשי מעשה לא יקבלו
4 מתנה מאדם, אלא בוטחים בה' ברוך שמו, לא
5 בנדיבים¹¹⁷. והרי נאמר: ושונוא מתנת יחיה.

(116) קידושין נט. ושם מעשה ברב גידל שלא רצה לקבל
מתנה. ובחולין מד: אמרו: "רבי אלעזר כי הווי משדרי ליה
מבי נשיאה מידי לא שקיל, וכי הווי מזמני ליה לא אזיל"
(כששלחו לו מבית הנשיא איזו מתנה, לא היה מקבל.
וכשהזמינו אותו לסעודה, לא היה הולך), אמר: לא קא בעי
מר דאיחי? (אינו רוצה שאחיה?) דכתיב ושונוא מתנות
יחיה, רבי זירא - כי הווי מזמני ליה אזיל, אמר אתייקורי
הוא דמתייקורי בי (=מתכבדים הם בי). "נורבינו לא כתב
שאם מזמינים אותו - מותר, מפני שפסק כרבי אלעזר
החולק על רבי זירא, וראה בהגהות מיימוניות]. (117) על-
פי הפסוקים: "ברוך הגבר אשר יבטח בה", והיה ה' מבטחו"
(ירמיה יז, ז) ו"אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו
תשועה" (תהלים קמו, ג). וכתב במגדל-עוז, שכתבו כאן
רבינו בסוף הלכות זכיה ומתנה, כדי לחתום ההלכות האלו
בענין טוב ויפה.

סליקו להו הלכות זכיה ומתנה בסיעתא דשמיא

יום שני ל' ניסן ה'תשפ"א

הלכות שכנים

6 ענין אלו ההלכות לידע דין חלוק הקרקעות בין
7 השתפין. והרחקת נזק כל אחד מהם משכנו ומבצל
8 המצר שלו²¹. ודין בצל המצר.

9 ובאור כל הדינים האלו בפרקים אלו:

(1) כולל היזק ראייה וכיוצא בו. (2) כולל נזקי רכוש.

פרק ראשון

(3) נתבאר בו משפטי חלוקת השותפין באלו דברים כופין
זה לזה לחלוק או שיישאר לאחד מהם הכול ויקנה חלק
חבירו בדמים, והנמשך אחר זה.

10 א. אחד²⁴ הקונה מחברו חצי שדהו, או שנים שקנו
11 מאחד שדה, או שירשו, או שנתנה להן במתנה, או
12 שהחזיקו בה מן ההפקר²⁵, או נכסי גר, כללו²⁶ של

אם הנתבע הוא עני ואינו יכול לקנות, אין זה מפריע לתובע להגיד לו "או קנה או מכור". כן הכריע הרי"ף שם בניגוד לדעת החולקים על זה (מגיד משנה). (20) משנה שם קעב. והובאה שם יג. (21) מפשטות דברי רבינו נראה שהכול תלוי בהתנהגות האב המוריש (כסף משנה). ויש אומרים שהעיקר תלוי בגדלם ובקטנם, שאם הם גדולים וראויים להשכיר, משכירים והשכר לאמצע. ואם הם קטנים, שאינם ראויים להשכיר, אינו יכול לכופו להשכיר (מגיד משנה). וראה בתוספות שם יג: דיבור המתחיל (אם). (22) ואין העשיר יכול לומר, שהוא רוצה להשתמש בחלקו, כי הרי זה יפריע להשכיר את החלק השני (מגיד משנה בשם הרשב"א). (23) אבל אם ירצה העשיר יכול לבטל את השותפות על ידי זה שיאמר לו "גוד או אגוד", ור"י מיגאש השאיר זאת בספק, מאחר שהדבר עומד לשכר ואולי דינו כדבר שיש בו דין חלוקה, וראה מגיד-משנה. (24) משנה שם. (25) כלומר, אף על פי שאין העני יכול להשתמש בבית הבד או בבית המרחץ - אומר לו העשיר: מה איכפת לי אם אינך יכול, מצידי תוכל לקחת זיתים או עבדים ולהשתמש בהם. (26) שכל שאינו נותן אפשרות משני הצדדים: "גוד או אגוד" - אינו יכול להכריחו. (27) אף על פי שאין לו משלו. וכן נראה שם יג. שגם עבד כנעני שאין לו לשלם הרי הוא בכלל "אגוד" על ידי שילוה מאחרים. (28) כלומר: אף שאין לו כסף, יכול הוא לבקש מהשותף שיאפשר לו זאת על ידי מכירה לאחרים. ויש חולקים על זה (שולחן ערוך סימן קעא, סעיף ו). (29) מכאן משמע שמה שאמר למעלה "אם עשאה האב לאו דווקא עשאה האב כפירושו של הכסף-משנה אלא כדעת האומרים שהכול תלוי אם ראי להשכיר או לאו וכמו שכתב המגיד-משנה. (30) את עיקרון החלוקה לזמנים, למד הר"י מיגאש מתשובת רב נחמן (שם יג). הסובר שאין אומרים "גוד או אגוד", לשאלת רבא, מה יעשו בחפץ השייך לבכור ופשוט, ועל כך ענה רב נחמן שזה משתמש בו יום אחד וזה יומיים. והוא הדין למקום שאין אפשרות של גוד או אגוד (מגיד משנה). והראב"ד בהשגתו חולק על זה ואומר שאין האחד יכול להכריח את השני לחלוקת שנים, שהשני יכול לטעון, שהוא אינו מוכן להיות נע ונד. ועוד, אם אין לו להיכן יפנה, מה תהא עליו, אלא: או תסבול היזק ראייה או תחלוק. (31) ואי-אפשר לכופו על חלוקה, אף על פי שיש היזק ראייה. (32) מקור לדברים אלו בברייתא (שם יג. והובאה למעלה) שבמרחץ שעשה האב לעצמו משתמשים בה ביחד כדרך שהשתמש בה אביהם (מגיד משנה בשם ר"י מיגאש). ועוד ראייה ממה ששאלו שם מה עושים בבכור ופשוט שהניח להם עבד ובהמה טמאה - מכלל שבפשוט ופשוט לא הייתה כל בעייה, מפני ששניהם יכולים להשתמש יחד (ר"י מיגאש, וראה בתוספות שם דיבור המתחיל בכור ופשוט). ואם אינו ראוי להשתמש בו יחד, יש אומרים שמחלקים אותו לימים (ר"י מיגאש). (33) שאם רק מזמן לזמן, הרי אפשר לקיים חלוקה בין השותפים בשימוש לזמנים נפרדים.

1 עשיר, שהניח להם אביהם מרחץ או בית הבד: אם
2 עשאו האב²¹ לשכר - השכר לאמצע²², כל זמן
3 שירצו לעמד בשתפות²³; עשאו²⁴ האב לעצמו -
4 אינו יכול לכף אֶחָיו להשכיר אותם, אלא
5 משתמשים בהם כדרך שהשתמש אביהם. והרי
6 עשיר אומר לעני: קח לך זיתים, ובוא וְעֶשֶׂה אִתָּם
7 בבית הבד; קנה לך עבדים, ויבואו ויִרְחְצוּ
8 במרחץ²⁵. ואין העני כופה את העשיר לקנות
9 חלקו²⁶. אלא אם כן אֵמַר לו: קנה ממני או מכר
10 לי, והריני לזה וקונה²⁷ או מוכר²⁸ לאחרים וקונין
11 - הדין עמו. אֵמַר כֵּן אֶחָד מֵהֶן: אֵינִי קוֹנֶה, אֵלֹא
12 הריני מוכר חלקי - מוכרין אותה לאחרים. אֵמַר כֵּן
13 אֶחָד מֵהֶם: אֵינִי מוֹכֵר, אֵלֹא כֵּן אֶחָד מֵהֶן רוֹצֶה
14 שיקנה חלק חברו, או שאין אֶחָד מֵהֶן רוֹצֶה לֹא
15 לקנות חלק חברו וְלֹא לְמוֹכֵר חֲלָקוֹ, אֵלֹא יִשְׁאַר
16 שְׂתֵּפִין בַּגּוֹף - הֵיאָף הֵן עוֹשִׂין? אִם הִיא הַמְּקוֹם
17 עֲשׂוּי לְשִׁכְרָא²⁹ - מְשַׁכְּרִין אוֹתוֹ וְחוֹלְקִין שְׂכָרוֹ; וְאִם
18 אֵינִי עֲשׂוּי לְשִׁכְרָא: אִם חָצֵר הוּא - שׁוֹכְנִין בָּהּ שָׁנָה
19 שָׁנָה³⁰, שְׂאִי-אֶפְשָׁר לְשִׁשְׁכְּנוּ שְׁנֵיהֶם כְּאַחַת, מִפְּנֵי
20 הַיֶּזֶק רְאִיָּה, שֶׁהִרִי אֵין בָּהּ דִּין חֲלָקָה³¹, וְאֵין אָדָם
21 עֲשׂוּי לְטַרְחַ כֵּן שְׁלֹשִׁים יוֹם לַפְּנוֹת מִחֲצֵר לְחֲצֵר,
22 אֵלֹא מִשְׁנֶה לְשָׁנָה; וְאִם מִרְחֵץ הוּא - נִכְנָסִין לָהּ
23 שְׁנֵיהֶם תָּמִיד בְּכָל יוֹם³². וְכֵן כֵּן דָּבָר שְׂרָאִי
24 לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ תָּמִיד³³, וְאֵינוֹ עֲשׂוּי לְשִׁכְרָא, כְּגוֹן
25 מִרְחֵץ אוֹ מִצֵּעַ אוֹ סֵפֶר תּוֹרָה - אֵינוֹ יוֹכֵל לֹאמַר לוֹ:
26 הִשְׁתַּמֵּשׁ אִתָּהּ יוֹם וְאֵנִי יוֹם, שֶׁהִרִי אוֹמֵר לוֹ: בְּכָל
27 יוֹם אֲנִי רוֹצֶה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ.

(14) שם יג. ושם, פלוגתת רב יהודה ורב נחמן אם אומרים "גוד או אגוד" (ראה להלן), והלכה כרב יהודה, כמו שפסק אמימר (שם יג:) וכברייטא שהובאה שם. (15) היינו, אלה שנזכרו למעלה: קונה מחבירו חצי שדה, שניים שקנו שדה, ירשו, ניתנה לה מתנה, זכו מן ההפקר. ובכולם יש דין של "גוד או אגוד". והראב"ד להלן הלכה ג חולק על זה וכתב שלא אמרו "גוד או אגוד" אלא בירושה ומתנה, אבל במקח וממכר לא אמרו כן, שהרי השני אומר לו: על דעת כן נשתתפנו, שלא ניחלק, ועיין שם. (16) נלמד מדברי רבא לרב נחמן, שם יג. (17) זהו "גוד או אגוד" שבגמרא שם. וכפירוש הערוך (ערך ג ד ב), לפי נוסחת הכסף-משנה: גוד: משוך, כלומר, קנה. אגוד: אמשוך, כלומר, אקנה, היינו מכור. (18) ואם כן התובע את החלוקה הוא הוא הקובע את השער, בין לעצמו, במקרה שהוא קונה, ובין לחבירו כשיקנה הוא (בניגוד לרש"י שם דיבור המתחיל אית דינא, שפירש גוד: קוץ. אגוד: אקוץ, שלעולם, הקונה קובע את השער וראה כסף משנה). ונראה מדברי רבינו שאפשר לקבוע גם שער העולה על שווי האמיתי של החפץ, ויש חולקים על זה (ראה במגיד משנה). (19) והכול תלוי בתובע האומר "גוד או אגוד", שיוכל לומר כן בשני הצדדים: גם גוד, שהאחר יקנה, וגם אגוד שהוא יקנה. אבל

ג. אֶחָד הַשּׁוֹכֵר מִחֲבֵרוֹ מִקְצַת חֲצֵר או שְׂדֵה שָׂאִין²⁸

בָּהּ דִּין חֲלָקָה³⁴, או שְׁנֵים שְׂשִׁכְרֵי מְקוֹם אֶחָד²⁹

ירקות, והיא חשובה אף בשטח קטן. (44) גמרא שם יב.
(45) כרם (רש"י דיבור המתחיל פרדסא) או שדה אילן אחר,
כמבואר בסוף ההלכה (מגיד משנה). (46) משנה שם יא.
(47) גמרא שם יב. (48) שהקרקע חשובה ושווייה דומה
לזה שבארץ ישראל. (49) שהקרקע אינה חשובה כל כך.
(50) מסקנת רב יוסף שם יב. (51) שאין פועל לפחות מיום
(רש"י שם). ובגמרא שם דנו בדבר אם הכוונה ליום חרישה
בעונת החרישה, או ליום חרישה בעונת הזריעה. ורבינו לא
ציין כלל, אם כוונתו לזו או לזו, ובפירוש המשניות כתב
שהעיקר שיהיה בכל חלק שיעור של עבודת יום אחד,
"בחרישה או זריעה וכיוצא בהן", וראה לחם-משנה.
(52) מימרת רבא בר קטינא שם. (53) שם מימרת רב נחמן,
וכפירוש הר"ח (תוספות שם דיבור המתחיל דוולא) והיינו,
בבבל, בהקבלה לגינה בארץ ישראל (לחם משנה וסרה בזה
קושיית התוספות שם).

ה. איני⁵⁴ חולקין את הטרקלין, ולא את המורץ⁵⁵,
ולא את השוכך, ולא את בית הבד, ולא את
המרחץ, ולא את הטלית, עד שיהא בכל חלק מהן
כדי לזה וכדי לזה⁵⁶. אם מרחץ חלקו - עד שיהא
בכל חלק מהן כדי מרחץ. ואם שוכך - עד שיהא
כל חלק שוכך בפני עצמו. וכן בטלית ובשאר כל
הדברים. איני⁵⁷ בהן כדי לזה וכדי לזה - מעלין⁵⁸
אותו בדמים, ויש [לו] לומר לחברו: או מכר לי או
קנה ממני. אמר⁵⁹ אחד מהם: חלק זה, אף על פי
שאין החלקין שווים⁶⁰, אני אטל את הפחות וטל
אתה את היתר⁶¹ - אין שומעין לו; שהרי אומר לו:
אין רצוני לקח מתנה⁶², אלא הואיל ואין בה דין
חלקה בשוה הרי אני מעלין בדמים.

~ נקודות משיחות קודש ~

על פי מה שכתב הרמב"ם בסוף הלכות תמורה ש"רוב דיני
התורה אינן אלא לתקן הדעות ולישר כל המעשים" ומתוך
הדינים וההלכות למדים עניינים והוראות בעבודת ה', יש
לומר, שעניין השכנים בעבודת ה' הוא שאין להסתפק
בעבודה עם עצמו וצריך לפעול גם על כל אלו שבסביבתו
שהיו "שכנים" שלו בענייני יהדות, תורה ומצוותיה.

(על פי "לקו"ש חלק כ"ז ע' 307)

(54) משנה שם יא. (55) "מין ממניי ארמונים" (רבינו
בפירוש המשניות). (56) ולא פורש כמה השיעורים של כל
חלק וחלק בדברים אלו. (57) ברייתא שם יג:
(58) והיינו, לפי העיקרון של גוד או אגוד, כמבואר בסמוך.
(59) כרבן שמעון בן גמליאל שם "מסתבר טעמו" (רי"ף
שם). ויש חולקים ופוסקים כתנא קמא שיכול לומר לו טול
אתה שיעור ואני פחות (הגהות מיימוני אות ט). (60) ויש
אחד מהם גדול ואחד קטן. (61) ויש בו כשיעור.
(62) בהתאם לכתוב: "ושונא מתנות יחיה", כמו שנימקן
בגמרא שם. וראה למעלה בסוף הלכות זכיה ומתנה. וכסף
מחיר הדבר - אין לי (גמרא שם).

בשפתות - כל אחד מהן יכול לכף את חברו ולומר
לו: או שכר ממני חלקי, או השכר לי חלקך³⁵. ואם
יש בה דין חלקה - חולקין.

(34) כלומר, לא בחצר ולא בשדה (ובשולחן-ערוך חושן
משפט סימן קעא סעיף ט היפך הסדר: "מקצת שדה או חצר
שאין בה דין חלוקה"). (35) הראב"ד חולק על זה ולדעתו,
אין מקום להלכות אלו, של גוד או אגוד אלא בירושה
ומתנה, אבל לא בשכירות ובמקח-ומכר מפני שיכול
השותף לטעון, שעל מנת כן שכרו או קנו לכתחילה
בשותפות, שימשיכו ככה. ורבינו סובר כי התובע יכול
לדחות את טענת השותף בטענה נגדית, שבזמן השכירות
חשב אמנם שיכול להיות בשותפות עם זה, ורק אחרי כן
נתברר לו שזה אינו לפי רוחו (מגיד משנה בשם הרשב"א).

ד. אי זהו דין חלקה? כל³⁶ שאלו יחלק לפי
השתפין, יגיע לפחות³⁷ שבהם חלק ששם הכל קרוי
עליו; אבל אם אין שם הכל נקרא על החלק - אין
בה דין חלקה. כיצד³⁸? כל חצר³⁹ שאין בה ארבע
אמות⁴⁰ על ארבע אמות - אינה קרויה חצר. וכל
שדה שאין בה כדי זריעת תשעה קבין⁴¹ - אינה
קרויה שדה⁴². וכל גנה⁴³ שאין בה כדי זריעת חצי
קב - אינה קרויה גנה. וכל⁴⁴ פרדס⁴⁵ שאין בו כדי
זריעת שלשה קבין - אינו קרוי פרדס. לפיכך⁴⁶: אין
חולקין את החצר, עד שיהיה ארבע אמות לכל אחד
ואחד מן השתפין; ולא את השדה, עד שיהיה בה
כדי זריעת תשעה קבין [לכל אחד ואחד]; ולא את
הגנה, עד שיהיה בה חצי קב לכל אחד ואחד; ולא
את הפרדס, עד שיהיה בו בית שלשה קבין לכל אחד
ואחד. במה דברים אמורים⁴⁷? בארץ ישראל וכיוצא
בה⁴⁸; אבל בבבל וכיוצא בה⁴⁹ - אין חולקין את
השדה, עד שיהיה בה כדי⁵⁰ חרישת יום לזה⁵¹
וחרישת יום לזה; ולא את הפרדס⁵², עד שיהיה בו
ששה ושלשים אילנות לזה [וששה ושלשים אילנות
לזה], כדי עבודת אדם אחד ביום אחד; וישדה⁵³
שמשקין אותה בכלי - עד שיהא בה כדי שימלא⁵⁴
הפועל יום אחד לזה ויום אחד לזה.

(36) משנה בבבא בתרא יא. (37) היינו, אם יש הרבה
שותפים, ויש ביניהם אחד, שאין לו אלא חלק קטן - אף
הוא צריך לקבל בשיעור של דין חלוקה. ואם לאו, מעכב
הוא את החלוקה (סמ"ע קעא סעיף קטן ה). (38) משנה
שם. (39) ובית - כחצר (הגהות מיימוני אות ה). (40) חוץ
מארבע אמות של פתחים (להלן פרק ב הלכה א).
(41) היינו סאה (=שישה קבין) וחצי סאה אורך על רוחב
סאה והוא שטח של שלושת אלפים שבע מאות וחמישים
אמה (רבינו בפירוש המשניות שם). (42) שלא כדאי
להשקיע מאמצים בחרישה וזריעה בשטח קטן מזה (תוספות
שם דיבור המתחיל ולא את השדה). (43) שזורעין בה

פרק שני

- ב. בית¹² שיש לו פתחים רבים מכל רוחותיו - יש¹⁸
 לו ארבע אמות לכל רוח¹³. ואם¹⁴ יחד לו¹⁵ פתח -
 אין לו אלא ארבע אמות כנגד פתחו¹⁶.

(12) שם יא. מימרא של אמימר, בחפירה (כן הנוסחא ברי"ף ובר"י מיגאש שהובא במגיד-משנה) דסופלי (=מקום שמעבדים בו עורות - ר"י מיגאש) שיש לה ארבעה פתחים מכל צד ויש לה ארבע אמות לכל פתח. הרי לפנינו חידוש כפול: א' שמקום זה דינו כבית, ויש לו ארבע אמות (ר"י מיגאש). ב' שיש ארבע אמות לכל פתח ופתח כשכל אחד ואחד ברוח אחר. וזהו מקורה של הלכה זו שבדברי רבינו [נהשמיט את החידוש הראשון, שגם לחפירה דסופלי יש ארבע אמות - שממה שכתב להלן (הלכה ה) שלול של תרנגולין אין לו ארבע אמות, וכפי ההסברה בגמרא שם שהתרנגולים מטפסים ועולים בעצמם, מוכח שמקומות אחרים שאינם דומים ללול של תרנגולים - יש להם ארבע אמות]. (13) פתח אחד לכל רוח ורוח, כנ"ל. (14) שם, במימרא של אמימר. (15) כלומר, השאיר כל הפתחים ואינו משתמש אלא באחד מהם. ועיין להלן הלכה ז ובהערה שם. (16) הראב"ד השיג כאן על דברי רבינו, וכתב שלא אמרו בגמרא שייוחד מפקיע שאר הרוחות אלא בחפירה דסופלי, אבל בבית אינו מפקיע, ויש לו ארבע אמות לכל רוח.

- ג. אכסדרה¹⁷: אם אפשר לו להכנס לתוכה במשאו²¹
 - אין לה ארבע אמות; ואם לאו - יש לה ארבע
 אמות. שלא אמרו שיש לכל פתח ופתח ארבע
 אמות, אלא לפרק שם משאו.

(17) שם יא: מימרא של רב הונא. "אכסדרה", שאין לה דפנות כלל (רש"י), או שיש לה רק שלשה דפנות ופתוחה מצד רביעי (תוספות שם ד"ה הכא).

- ד. בית¹⁸ שער¹⁹ או מרפסת²⁰ - יש להם ארבע
 אמות²¹. היות²² חמשה בתים פתוחים למרפסת,
 והמרפסת פתוחה לחצר - אין לה אלא ארבע
 אמות²³.

(18) ברייתא שם. (19) חדר קטן (שיש בו ארבע אמות לפחות, ראה להלן הלכה ח) שהוא על יד השער הגדול והוא שייך לאחד מבני החצר, וכל בני החצר עוברים דרך החדר הזה, ואעפ"כ יש לו דין בית ויש לו ארבע אמות בחצר [ואעפ"כ שמכניסים המשאוי דרך החדר - צריך הוא ארבע אמות בחצר, בכדי לפרק את המשאוי, וכ"ה להלן בבית שחציו מקורה וקיריו כלפי חוץ, ועיין יד רמ"ה]. (20) מקום גבוה בחצר, שפתחי העליות פתוחים אליו. (21) למטה ליד החצר, לצורך המפרסת. (22) ברייתא שם. (23) שהרי כולם נכנסים דרך המרפסת, ונחשב הכל כבית אחד וכפתח אחד.

- ה. לול²⁴ של תרנגולים - אין לו ארבע אמות²⁵.

(24) שם, בעיא שנפתרה. (25) שהתרנגול מטפס ועולה מטפס ויורד, ואינו זקוק לארבע אמות כמו חמור, שמפרקים אותו ממשאו (גמרא שם).

(1) נתבארו בו משפטי חלוקת החצר המשותפת לבעלי בתים מיוחדים כל בית לכל אחד מהם, וכן אם רצו השותפין לחלוק דבר שאין בו דין חלוקה, ומה שיש לשותפין זה על זה משמירת הנזקין אחר שחלקו, והנמשך אחר זה.

- א. חצרות² הכפרים³, שכל אחד ואחד בונה לו בית⁴
 ונמצאת החצר שבין שני הבתים⁵ משתפת לכל בני
 הבתים - הרי יש לכל פתח ופתח⁶ ארבע אמות⁷
 לפניו ברחב כל הפתח; והנשאך מן החצר: אם
 יש בו ארבע אמות על ארבע אמות לכל שתי שתי⁸
 - חולקין אותה; ואם לאו - אין חולקין אותה. שכל
 חצר שאין לה ארבע אמות על ארבע אמות - אינה
 קרויה חצר, כמו שבארנו¹⁰. כיצד? היו שני שותפין,
 ולזה שני בתים¹¹ ולזה בית אחד: זה שיש לו שני
 בתים - מודדין לו מן החצר ארבע אמות לכל בית
 ובית על כל רחב הפתח, אפילו היה עשור אמות;
 וזה שיש לו בית אחד - נותנין לו ארבע אמות
 ברחב פתחו לפני פתחו; והנשאך מן החצר: אם יש
 בה שמונה אמות, כדי שיהא לזה ארבע אמות על
 ארבע אמות ולזה ארבע אמות על ארבע אמות חוץ
 מן הפתחים - יש בה דין חלקה, וחולקין; פחות
 מזה - אין בה דין חלקה.

(2) בבא-בבא יא. ברייתא ומימרא של רבי אסי בשם רבי יוחנן. (3) דוקא של הכפרים והדומה להם, וזה לפי שיטת הר"י מיגאש, ראה בסמוך. (4) כלומר, כל אחד ואחד בונה בקרקע הפקר וכל אחד זוכה בחצר, ולפיכך זה שיש לו פתח אחד, זוכה הוא בארבע אמות כנגד פתחו, ואם יש לו שני פתחים זכה בשמונה אמות, אבל שנים שקנו חצר בשותפות, בין שיש לו פתח אחד בין שיש לו שני פתחים, אין לו אלא ארבע אמות בלבד, וכן דעת ר"י מיגאש בבא-בבא יא שם, והובא במגיד-משנה, ועיין לחם-משנה. (5) היינו, שמקורם היתה אדמת הפקר, כנ"ל, ואחרי שהקימו הבתים הקיפו את השטח, ואז זכה כל אחד בחצר, בהתאם למספר הפתחים שלו. (6) היינו פתח לכל בית, כמבואר להלן, ואם היו כמה פתחים בבית אחד, אם כל פתח ברוח אחרת, יש לכל פתח ופתח ארבע אמות, כמבואר להלן הלכה ב, עיין שם. (7) לפרק שם משאו (להלן הלכה ג). ויתר החצר יש לו תשמישים אחרים. (8) כלומר, בעומק החצר. (9) כמדת רחבו, כן מדת השטח. ויש אומרים, שלעולם יש לו רוחב ארבע אמות, אף באופן שהפתח אינו רחב ארבע אמות, לפי שאי-אפשר לפרק משאו בפחות מד' אמות (רא"ש שם סימן לח). ונחלקו הראשונים, מה זכותו בד' אמות אלו: יש אומרים שאעפ"פ שהן מיוחדות לו - גם חבירו יכול להשתמש בהם לפרקים, ויש אומרים שהן קנויות לו לגמרי (ראה במגיד-משנה להלן הלכה ג). (10) למעלה פ"א הלכה ד. (11) בברייתא שם: "לזה פתח אחד, ולזה שני פתחים". ומפרש רבינו "פתחים": בתים. שאם יש שני פתחים בבית אחד, אין לו אלא ארבע אמות בשביל פתח אחד בלבד, אם לא שהם בשני רוחות כדלהלן הלכה ב.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני ל' ניסן - ספר קנין - הלכות שכנים קיא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

באופן ששני הדינים הנ"ל אינם דומים: "זבל של חצר" הוא לזכות לבני החצר, ואילו "אכסניא של מלך" הוא לחובה לבני החצר. ועיין סמ"ע סימן קעב, ס"ק כ.

1. **בֵּית²⁶, חֲצִיזוּ מְקַרְהָ²⁷ וְחֲצִיזוּ שְׁאִינוּ מְקַרְהָ²⁸, בֵּין שְׁקָרִיוֹ כָּל־פִּי פָּנִים²⁹ בֵּין שְׁקָרִיוֹ כָּל־פִּי חוּץ³⁰ - אֵין לוֹ אֲרָבַע אַמּוֹת³¹.**

ט. **הַשְּׁתַּפְּיִין⁴⁶ שְׂרָצוּ לְחַלֵּק דָּבָר שְׁאִין בּוֹ דִּין חֲלָקָה אֵף עַל פִּי שְׁהָן מִפְּסִידִין⁴⁷ אֶת שְׁמוֹ - חוֹלְקִין⁴⁸. וּבְכַתְבִּי⁴⁹ הַקִּדְשׁ⁵⁰, אֵף עַל פִּי שְׂרָצוּ - לֹא יִחְלְקוּ⁵¹. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים⁵² בְּכָרְךָ אֶחָד⁵³; אֲבָל בְּשֵׁתִי בְּרִיכוֹת - חוֹלְקִין⁵⁴.**

(26) שם, בעיא שנפתרה. (27) מכוסה בתקרה. (28) ויש בו ארבע אמות על ארבע אמות. שאם לא כן, אין בו מקום לפרק משאו, ובוודאי יש לו בחצר (מגיד-משנה בשם הרשב"א). (29) שוודאי יכול לפרק בחוץ בחלק שאינו מקורה. (30) שצריך להכניסו דרך החלק המקורה אל החלק שאינו מקורה ולפרקו שם. (31) בחצר. אלא מפרק את החמור בבית, כנ"ל.

4. **ז. בֵּית³² סָתוּם³³ - יֵשׁ לוֹ אֲרָבַע אַמּוֹת³⁴. פָּרִץ אֶת פְּצִימִיו³⁵ - אֵין לוֹ אֲרָבַע אַמּוֹת³⁶.**

(32) שם, יב. (33) שהיה בו פתח אחד בלבד וסתמו אותו (כסף-משנה למעלה הלכה ב). (34) בחצר. ואע"פ שאמרנו למעלה (הלכה ב) שאם יש לו פתחים בכל רוח ואינו משתמש אלא באחד מהם, אע"פ שלא סתמם, אין לו ארבע אמות אלא כנגד הפתח שהוא משתמש בו - כאן, שאין לו אלא פתח אחד בלבד וסתמו, בוודאי עומד הוא לפתחו היום או מחר, שהרי אין לו פתח אחר (כסף-משנה שם). (35) מסגרת הפתח. (36) שכיון שביטלו מתורת פתח, הסתלק מארבע אמותיו שבחצר. ויש אומרים, שארבע אמות שבחצר חוץ מאלה שבפתח - יש לו (רמ"א סימן קעב, סעיף ט).

י. **מְקוֹם⁵⁵ שְׁאִין בּוֹ דִּין חֲלָקָה שְׂרָצוּ שְׁתַּפְּיִין לְחֲלָקוֹ, אֵף עַל פִּי שְׁקָנוּ מִיָּדָם - כָּל אֶחָד מֵהֶן יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ; שְׁזָה קָנִין דְּבָרִים⁵⁷ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁵⁸. אֲבָל⁵⁹ אִם קָנוּ מִיָּדָם שְׁזָה רָצָה בְּרוּחַ פְּלוּגִי וְזָה רָצָה בְּרוּחַ פְּלוּגִי - אֵינֶן יָכוֹלִים לַחְזֹר בָּהֶם⁶⁰. וְכֵן⁶¹ אִם⁶² הִלֵּךְ זֶה בְּעֶצְמוֹ וְהַחֲזִיק⁶⁴ בְּחֲלָקוֹ, וְזֶה בְּעֶצְמוֹ וְהַחֲזִיק בְּחֲלָקוֹ⁶⁵, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא קָנוּ מִיָּדָם - אֵין אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לַחְזֹר בְּחֲבֵרוֹ.**

6. **ח. בֵּית³⁷ שְׁאִין בּוֹ אֲרָבַע אַמּוֹת עַל אֲרָבַע אַמּוֹת³⁸ - אֵין לוֹ אֲרָבַע אַמּוֹת בְּחֶצֶר³⁹. אֲלֹא אִם יֵשׁ בְּחֶצֶר אֲרָבַע אַמּוֹת לְזֶה וְאֲרָבַע אַמּוֹת לְזֶה⁴⁰ עַד פֶּתַח הַבֵּית הַזֶּה - חוֹלְקִין. וְהַזָּבֵל⁴¹ שֶׁל חֲצִיר⁴² מִתְחַלֵּק לְפִי הַפְּתָחִים⁴³. אֲבָל⁴⁴ אֲכַסְנִיָּא⁴⁵ שֶׁל מֶלֶךְ - לְפִי בְּנֵי אָדָם.**

(37) סוכה ג: ברייתא, ולפי שפירשוה שם. (38) שאז אין עליו תורת בית, והוא עומד ליהרס (סוכה, שם). (39) היינו ארבע אמות של הפתח. אבל ארבע אמות בחצר, חוץ משל פתח - יש לו, כדלהלן. (40) המדובר, כגון ששני השותפים יש להם בתים קטנים, פחות מארבע אמות כל אחד, ולפיכך כופה אחד את השני לחלוק בחצר, אם יש בו ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה, אע"פ שאין לאף אחד מהם ארבע אמות בשביל הפתח, חוץ מארבע אמות הנ"ל (מגיד-משנה, וראה בראב"ד). (41) ברייתא בבבא-בבא-בבא-בבא: (42) שנערס בחצר במשך הזמן על-ידי השכנים הזורקים מתוך בתיהם, וכל אחד ואחד מהם רוצה לזכות בו, לזבל בו שדותיו (רש"י שם). (43) שהרי דרך הפתחים השליכוהו שם (רש"י שם). (44) בעיא שנפתרה מברייתא שם. (45) הרי"ף מביא שם שני פירושים למילה "אכסניא": א' זבל של אכסניא (וכן פירשו הר"ח והר"י מיגאש). ב' אכסניא של מלך כשגובים אותם (וכן פירש"י שם: "חיל של מלך המוטל על בני העיר לתת להם אכסניא בבתיהם"). ומכיון שכתב רבינו "אכסניא של מלך" נראה שהיינו כפירוש השני שבר"ף וביפרש"י (מגיד-משנה),

(55) משנה בבבא-בבא-בבא ב. וכפי פירושה בגמרא שם ג. לפי רב אסי בשם רבי יוחנן. (56) כמו שביררו בשקלא-וטריא שם. (57) שאין קנין חל אלא על דבר שיש בו ממש, כגון על חפץ, או אף על שעבוד של קרקעות. ואילו פעולה של חלוקה - אין בה ממש, ואין הקנין חל עליה. (58) בפ"ה מהלכות מכירה, הלכה יד. וזה לשונו שם: "הרי שכתב בשטר: וקנינו מפלוני - שיחלקו השדה שביניהם - הרי זה קנין דברים ואינו מועיל כלום, שהרי לא הקנה לחבירו דבר מסויים וידוע". (59) מסקנת הגמרא שם, לבירור המימרא של רבי יוחנן. (60) שהרי נחלקו, וזכה כל אחד בחלקו, בקנין שיש בו ממש. (61) מימרא של רב אשי, לבירור דבריו של רבי יוחנן, שם. (62) היינו, אחרי שהסכימו ביניהם על החלוקה. (63) לפנינו בגמרא אין המלים "בעצמו" - "בעצמו", שבדברי רבינו, אבל ישנם בגמרא כ"י מינכן ובר"ף ובעוד ראשונים. ונראה להלן, שלדברי רבינו אין צריך לשום קנין בחלוקת השותפות. ולפיכך אין צריך

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לשיטת רב. 73) ואין אנו אומרים "ברירה": הובר הדבר למפרע שזהו חלקו של זה וזהו חלקו של זה אלא לקוחות הם זה מזה בעת החלוקה, גיטין כה. ורמב"ם פ"א מהלכות שמיטה ויובל הלכה כ. והקדים זאת בהלכה זו, מפני שזהו יסודה, שכיון שהם כלקוחות זה מזה, הם מוכרים זה לזה בעין יפה, ואינם משיירים כלום אחד אצל חבירו, כדין כל מוכר (בבא-בבא סד: ופכ"ה מהלכות מכירה הלכה ג), ואע"פ שאין זה מפורש בגמרא, שזהו טעמה של הלכה זו - נראה כן בסוגיית הגמרא ב"ב סה. ועיין מגיד-משנה. 74) שאם אחד קבל חצר חיצונה ואחד פנימית, אין הפנימי יכול לדרוש דרך מהחצר החיצונה, אף כי דרך כזו היתה קיימת בחיי אביו, שהרי עם החלוקה כאילו מכר את חלקו, היינו, החצר החיצונה לאחים, ומכר כדרך המוכרים בעין יפה ולא השאיר לעצמו דרך, ובעל החצר החיצונה, ביחס לחצר שלו, אינו מוכר, שנאמר גם עליו שמכר בעין יפה. אלא לוקח הוא (רשב"ם שם סה. ד"ה אין להם דרך 'תוספות' ז: ד"ה אין להם דרך). 75) שאחד קיבל בית וחצר, והשני - עליה, ונמצא הסולם עומד בחצרו של השני (רש"י שם ז: ד"ה ולא סולמות). או שאחד קיבל בית, והשני - חצר ועליה, ונמצא הסולם נשען על ביתו של השני ('תוספות' שם). 76) [בכ"י תימן: "יש לו". ולפי"ז יכול לכוף לבעל אמת המים להסירה מעליו. וכן כתב הרא"ש (ב"ב פ"א סימן כ) בשם רבינו "שצריך לסתום החלון ולהסיר אמת המים מעליו". והכסף-משנה השמיט מדברי הרא"ש את המילים "ולהסיר אמת המים מעליו", ומתוך זה יצא לו, שבאמת המים אינו יכול לכופו. והוכיח כן מהלשון "יש לי להסיר" שהמדובר על הניזק, ולפיכך בא לפרש בדברי רבינו שגם בחלון סותם הוא בעצמו. ומוכיח כן ממה שכתוב להלן: "ובונה בצד הסולם" שוודאי הכוונה לבעל החצר ולא לבעל העליה]. 77) לדעת הרא"ש (שם) כוונת רבינו שיכול לכוף לבעל החלון שיסתום חלונו, וכן כתב הריב"ש (הובא בכסף-משנה). אבל הראב"ד (ברא"ש שם) סובר שאינו יכול לכופו לסתום חלונותיו, אלא שאם רצה לבנות כותל סמוך להם - יכול לעשות זאת. והטעם הרשב"א בחידושו משום "שהוא לא נתחייב לו בבנין", כלומר לא נתחייב לתת לו הוצאות הסתימה. ובהסתמך על דברי הראב"ד הנ"ל שהובאו ברא"ש כתב ב'אור שמח' שכן גם כוונת דברי הראב"ד בהשגה כאן, שכתב בהלכה יא: "לא נתחוויר דבריו", והשגה זו אינה שייכת להלכה יא אלא להלכה יב, וההתחלות הדומות "האחין שחלקו" - "האחין שחלקו" הן שגרמו לדברים להעתק ממקומם. וראה למעלה, שלפי פירוש הכסף-משנה בדברי רבינו - דעתו כדעת הראב"ד. 78) בעל החצר, וראה למעלה. 79) שהרי כל עיקר הטעם באחים שחלקו הוא מפני שהם כלקוחות המוכרים בעין יפה, כמפורש בבבא-בבא סה. (הגר"א סימן קע"ס ק"ה). 80) והוא-הדין שבונה בצד הסולם, כנ"ל.

יג. אב"ל⁸¹ שנים שקנו שדה משני אנשים⁸² או משני אחין⁸³ - אין לאחד מהן להפסיק אמת המים, ולא לשנות דבר מן הנזקים שהחזיקו בהן המוכרים⁸⁴.

81) (מגיד-משנה בשם ר"י מיגאש). 82) שלא היו שותפים (מגיד-משנה בשם הר"י מיגאש). 83) אף כאן

שיאמר כל אחד לחבירו "לך חזק וקני", אלא אף אם הלכו כל אחד ואחד בעצמו - אע"פ שאין זה קנין - הרי זו חלוקה. 64) לדעת רבינו והר"ף אין כאן קנין חזקה, אלא מכיון שכל אחד ואחד נטל חלקו, הרי נתחלקו ביניהם, וחלוקה אינה צריכה קנין, כמבואר למעלה פ"א הלכה א הערה יב. 65) [מאחר שלא היה כאן שום קנין חזקה, אלא זוהי חלוקה, כנ"ל, - לא די בזה שאחד ילך ויחזיק, אלא צריך ששניהם יחזיקו כל אחד בשלו, ועיין מגיד-משנה].

1 יא. האחין⁶⁶ שחלקו⁶⁷, ועשו ביניהם גורל - פיון
2 שעה גורל לאחד מהן קנו פלן⁶⁸. בהנה⁶⁹ שפעשית
3 להם, ששמו זה מזה לדבר שהספיקו⁷⁰ עליו, גמר
4 כל אחד מהן ומקנה לחבירו⁷¹.

66) בבא-בבא קו: ברייתא של רבי יוסי. 67) היינו, שביירו חלקים שונים, והגורל צריך להכריע למי שייך כל חלק. 68) אם הם שנים, קנה השני חלקו. ואם הם שלשה - הראשון קנה חלקו, והשנים את שני החלקים האחרים, כשאנים מחולקים ביניהם, ואם רוצים לחלוק - יחלקו. ויש מפרשים, כשסומנו החלקים לפי תולדותם: ראובן, שמעון, לוי וכו' וכיון שראובן זכה בחלק זה וזה, זכה שמעון על-ידו ואח"כ לוי וכו' וכו' (מגיד-משנה). 69) מסקנת רב אשי, שם. 70) לחסל את השותפות, ובוודאי מעוניינים הכל שדבר ביצוע החלוקה יקום מהר ולא יתעכב עוד. 71) דעת רבינו, שהגורל הוא קנין. וכן נראה בגמרא שם, שלמדו זאת מחלוקת הארץ בגורל. ואע"פ ששאלו שם: מה לחלוקת ארץ ישראל שהיתה גם ב'אורים ותומים' - הרי תירץ שם רב אשי שבמקום 'אורים ותומים' יש לנו היום ההנאה מההסכמה ההדדית. אולם הרא"ש בתשובה (הובאה בחושן-משפט סימן קע"ג סעיף ב ברמ"א) כתב שגורל אינו אלא בירור ולא קנין. ונראה שלפניו היתה הנוסחה בגמרא שם "אלא אמר רב אשי בההיא הנאה וכו'" - שלפי"ז חזרו בהם ממה שלמדו מחלוקת ארץ ישראל (הגר"א שם ס"ק ד), וכן דעת הראב"ד בהשגה, שכתב שלא נתחוויר לו דברי רבינו (לחם-משנה, ואור-שמח כתב שהשגת הראב"ד שייכת להלן בהלכה יב, עיין שם בהערה עו).

5 יב. האחין⁷² שחלקו - הרי הן בלקוחות זה מזה⁷³,
6 ואין להם דרך⁷⁴ זה על זה, ולא סלמות זה על זה⁷⁵,
7 ולא חלונות זה על זה, ולא אמת המים זה על זה;
8 שפיון שחלקו, לא נשאר לאחד מהן זכות בחלק
9 חבירו. לפיכך יש לומר לאחין: כשהיתה השדה בלה
10 לאחד - היה מעביר בה אמת המים הזאת ממקום
11 למקום; אבל עתה, שפעשית זה חלקי - יש לי⁷⁶
12 להסיר אמת המים מעלי. וכן סותם החלון⁷⁷
13 המשקיף על חלקו, ובונה⁷⁸ בצד הסלם, אף על פי
14 שהוא מבטל תשמישו. והוא הדין בשנים שקנו⁷⁹
15 שדה מאחד, וחלקו - לא נשאר לאחד מהם זכות
16 בחלק חבירו, ומפסיק אמת המים מחלקו וסותם
17 החלונות⁸⁰.

72) שם ז: ועוד. מימרא של רב נחמן בשם שמואל, בניגוד

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שני ל' ניסן – ספר קנין – הלכות שכנים

ק"ג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

המדינה" אין הכל בכלל. ויש גם יוצאים מן הכלל. וראה
ב'תוספות' שם ב. ד"ה בגויל. (98) כפות תמרים (רש"י
ורבינו גרשום).

שלא היו בשותפות (שם). (84) שהרי כל קנינם מהמוכרים,
ואינם קונים זה מזה ואינם מוכרים זה לזה כלל, ולפיכך הם
מקבלים את כל הזכויות של המוכרים.

טז. פמה⁹⁹ גבה הפתל? אין פחות מארבע אמות¹⁰⁰.
וכן בגנה¹⁰¹, כופה¹⁰² להבדיל גנתו מגנת חברו
במחיצה גבוהה עשרה טפחים¹⁰³. אבל¹⁰⁴ בבקעה -
אין צריך להבדיל בקעתו מבקעת חברו, אלא
במקום שנהגו¹⁰⁵. רצה¹⁰⁶ להבדיל בקעתו מבקעת
חברו - כונס לתוך שלו ובונה. ועושה חזית¹⁰⁷
כמו¹⁰⁸ אמה בסיד מבחוץ¹⁰⁹, כדי להודיע שהפתל
שלו. לפיכך¹¹⁰, אם נפל הפתל - המקום והאבנים
שלו. ואם¹¹¹ עשו מדעת שניהם - בונים הפתל
באמצע, ועושין חזית מפאן ומפאן¹¹². לפיכך, אם
נפל הפתל - המקום והאבנים של שניהם.

יד. חצר⁸⁵ השתפין שיש⁸⁶ בה דין חלקה, או⁸⁷
שחלקיה ברצונם⁸⁸ אף על פי שאין בה חלקה - יש
לכל אחד מהן לכה את חברו לבנות הפתל⁸⁹
באמצע⁹⁰, כדי שלא יראהו חברו בשעה שמשתמש
בחלקו; שהזק ראה - הזק הוא⁹¹. ואין לו חזקה
בבצר, אלא אף על פי שעמדו כך שנים רבות בלא
מחיצה - כופהו לעשות מחיצה בכל עת שירצה⁹².

(85) משנה בבבא-בבא ב. וכפי פירושה בגמרא שם ג. לפי
הלשון השניה. (86) יוצא מתוך השקלא-טריא שם, שאם
יש דין חלוקה - יש כפייה לעשות מחיצה, משום שהזק
ראה שמו הזק. (87) מימרא של רב אסי בשם רבי יוחנן,
כפי שפירושה במסקנא שם. (88) שהסכימו לחלוק ובקנין,
או שחלקוהו כבר, כמו שכתב רבינו למעלה (הלכה ז').
(89) שגבהו ארבע אמות, כדלהלן. (90) היינו, שיש כפייה
על שני דברים: א' על עצם בניית הכותל. ב' על בנייתו
באמצע, בחלקם של שניהם. וראה להלן. (91) כלשון
אחרון בגמרא שם ג. שגם רבי יוחנן סובר כמותו. וראה
בהגהות מיימוניות כמה הוכחות שהלכה כדעה זו.
(92) "לפי שאין דעתו של אדם סובלת נזק [זה] (מאלו),
וחזקתו שאינו מוחל, שהזק חזק קבוע" (להלן פ"א
הלכה ז). וראה לכך ממה שאמרו בגמרא (ב"ב ב:) שלפי
המפרש במשנה שם "השותפין שרצו לעשות מחיצה - בונים
את הכותל באמצע" - "מחיצה-כותל" - על כרחנו שהזק
ראה לאו שמה הזק, שהרי נאמר במשנה שרק אם רצו
שניהם בונים את המחיצה. ואם יש חזקה בהזק ראה, אין
ראה מהמשנה שהזק ראה לאו שמה הזק, שהרי כאן
החזיקו כמה שנים בלי מחיצה. אלא על-כרחנו שלמאן
דאמר הזק ראה שמה הזק - לא מועילה חזקה (ר"י
מיגאש). ומה שאמרו להלן (פ"א הלכה א-) שמועילה חזקה
בחלון, אע"פ שיש שם הזק ראה - כאן אחד מזיק את
השני, ולפיכך לא מיחה בו, שאמרו לו הרי גם אתה ניזוק
ממני, והייתי מצפה שאתה תתבע את בנין המחיצה, כמו
שכתב ר"י מיגאש בתחלת בבא-בבא. ועיין עוד ברא"ש
שם סימן ב. [וראה במגיד-משנה שהביא עוד בשם ר"י
מיגאש שמחלק בין חלון לבצר, בזה שבחלון עשה מעשה
בפתיחת החלון, אבל ראה להלן פ"א הלכה א והערה ב].

טז. רחב⁹³ מקום הפתל - משל שניהם. וכמה יהיה
רחבו? הפל⁹⁴ פמנהג המדינה⁹⁵. ואפילו⁹⁶ נהגו⁹⁷
לעשות מחיצה ביניהם בקנים ובהוצין⁹⁸. ובכל
שלא יהיה אויר שישתפל בו ויראה את חברו.

(93) משנה, שם ב. (94) שם. (95) היינו, כמנהג השותפים
לבנות כשחולקים ביניהם, ולא כמנהג שאר הבנינים במדינה
(מגיד-משנה). (96) שם ד. (97) אבל אם המנהג הוא
פחות מזה, אין משגיחים בו. שאם לא כן, למה צריכה
הגמרא לפרוט את אלו דוקא (הגהות מיימוניות אות כ בשם
ה'תוספות'), ומכאן שאף במקום שאמרו "הכל כמנהג

(99) שם ה. במשנה. (100) מפני שבמחיצה פחותה מזה,
עדיין אפשר להסתכל מעליה [ואע"פ שגבהו של אדם אינו,
בדרך כלל, יותר משלש אמות - יכול הוא להגביה עצמו
על ראשי אצבעותיו ולהציץ עד גובה ארבע אמות -
'תוספות' חגיגה יא. ד"ה ברום]. (101) משנה שם ב. לפי
הפירוש הפשוט שהמדובר בשתי גינות סמוכות זו לזו. וראה
להלן הערה קיב. (102) אפילו בסתם, שאין שם מנהג
לגדור, בניגוד לבקעה, ראה להלן. ועיין עוד להלן הלכה יז
(והערה קיז) שאפילו במקום שנהגו שלא לגדור - מחייבין
אותו. (103) "כדי שיתפוס אותו כנגב, אם נכנס לרשותו",
כמו בין גג לגג (בבא-בבא ז: ו להלן פרק ג הלכה ו). אבל
הזק ראה "שלא יראה חברו בשעה שמשתמש" (מלשון
רבינו למעלה הלכה יד) אין בגינה, שהרי אין משתמשים
בה יותר מבגג, שעליו אמרו שדי במחיצה עשרה טפחים
(רבינו בתשובה). ומה שאמרו בגמרא (שם ב:) בשקלא-
וטריא בסוגיית "הזק ראה", שמה שנאמר במשנה "וכן
בגינה במקום שנהגו לגדור מחייבין אותו" הוא משום הזק
ראה, והקשו מזה למאן דאמר הזק ראה לאו שמה הזק,
ותירצו: "גינה שאני, כדרכי אבא אמר רב הונא אמר רב
אסור לאדם לעמוד בשדה חבירו בשעה שהיא עומדת
בקמותיה", "שלא יזיקנו בעין רעה" (רש"י). הרי שגינה
חמורה מחצר לענין זה? - כבר נשאל על זה רבינו, והשיב
שיש הבדל גדול בין הזק ראה שהוא הזק גדול, שיראה
אדם חבירו בעת שהוא עומד ויושב ועושה צרכיו, ובין הזק
ראה שיראה קמת חבירו משום עין רעה, שאלו דברי
חסידות הם שלא יעיין בו בעין רעה, ואותו התירוצו אינו
אליבא דהלכתא, שעיקר הזק ראה בחצר מקום שבני אדם
דרין, עכ"ד רבינו. [ויש להוסיף בביאור דבריו: שאע"פ שרב
אמר "אסור לאדם לעמוד וכו'", הרי שזהו איסור גמור ולא
מדת חסידות - רב לשיטתו שאמר (בבא-מציעא קז:)
"והסיר ה' ממך כל חולי - זו עין [רעה], תשעים ותשעה
[מתים] בעין רעה". שלפי"ז דין הוא שאסור להסתכל,
ולפיכך כופין אותו לעשות כותל גבוה ארבע אמות. אבל
שמואל חולק עליו (שם) ואומר "והסיר ה' ממך כל חולי -
זה הרוח (= רוח רעה)". "והכל [מתים] ברוח [רעה]". ולפי
דבריו, אין איסור בהסתכלות בקמת חבירו. ולפי הכלל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

11 טפחים. בלִבְנֵים¹²⁷ - זֶה נוֹתֵן טֶפֶחַ וּמִחְצָה¹²⁸, וְזֶה
12 נוֹתֵן טֶפֶחַ וּמִחְצָה. וְכָל הַשְּׁעוּרִין הָאֵלֶּה - עֲבִי הַפֶּתֶל
13 עִם הַסִּיד¹²⁹. וְהוֹאִיל¹³⁰ וּמָקוֹם הַפֶּתֶל מִשָּׁל שְׁנֵיהֶם,
14 אִם נָפַל הַפֶּתֶל - הָרִי הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם.
15 וְאִפְלִי¹³¹ נָפַל לְרִשּׁוֹת אֶחָד מֵהֶן, אוֹ שִׁפְּנָה אֶחָד מֵהֶן
16 אֶת כָּל הָאֲבָנִים לְרִשּׁוֹתָו, וְטָעַן שֶׁמָּכַר לוֹ חֲבֵרוֹ חֶלְקוֹ
17 אוֹ נָתַנוּ לוֹ בְּמִתְנָה - אֵינוֹ נֶאֱמָר¹³², אֲלֵא הָרִי הֵן
18 בְּרִשּׁוֹת שֶׁל שְׁנֵיהֶם עַד¹³³ שֶׁיָּבִיא רֵאֵיהֶם¹³⁴.

(119) משנה בבא-בתרא ב. (120) היינו, לא כתלים סתם, אלא כתלים המבדילים בנכסי שותפים (מגיד-משנה). (121) שם במשנה: "וכן בגינה". ופירושו בגמרא, שזה מוסב על גויל וגזית, כלומר רחבי הכתלים. (122) והיינו "גויל" שבמשנה. כלומר, אבנים בלתי מהוקצעות. (123) כלומר, אם המנהג בגויל - דין הוא ברוחב ששה טפחים ולא פחות. ואם נהגו בפחות, אין הולכין אחר מנהג זה (מגיד-משנה). (124) אבנים מהוקצעות, שעלידי הקיצוע מתמעט רחבן משה טפחים לחמשה. (125) חצי לבנה מכאן וחצי לבנה מכאן וטיט באמצע. (126) שלשה טפחים לשני חצאי הלבנה (שהרי הלבנה שלשה טפחים כדלהלן) וטפח לטיט שביניהם. (127) היינו, לבנים שלמות. (128) שהלבנה שלשה טפחים. (129) כלומר עם הטיט. וכתב הר"ף, שכן מסקנת הגמרא. ולפינו שם ג: היא בעיא שלא נפשטה, אלא שרב נחמן בר יצחק אמר שם שמסתבר ש"הן וסידן". (130) משנה, שם. (131) שם ד. שזהו כל חידושה של פסקא זו במשנה. (132) שכיון ששותפים הם - שותפים אינם מקפידים אחד על השני. ולפיכך, אם דבר הידוע לשניהם נמצא אצל אחד מהם, אין ראיה שמכרו לו. (133) ואם אין האבנים תחת ידו - נאמן הוא במיגו, שהיה יכול לטעון שהחזירם לחבירו (מגיד-משנה ולחם-משנה). (134) בעדים שהם שלו.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) נתבארנו בו משפטי המחיצות שיש בין השותפין אם נפלו, וקצת הדינין ממה שיש לשכנים לעשות זה לזה מגדירת המחיצה ומתיקון הרשות המשותפת.

19 א. פֶּתֶל² חָצֵר, הַמְּבַדִּיל בֵּין שְׁנֵי שְׂתֵּפִין, שְׁנֶפֶל - יֵשׁ
20 לְכָל אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם לִכְף עַל חֲבֵרוֹ לִבְנוֹת עַד גֹּבֵה
21 אֶרְבַּע אַמּוֹת³, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵרָאוּ זֶה אֶת זֶה; וְאֵלֶּה יֵתֵר
22 עַל אֶרְבַּע אַמּוֹת⁵ - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ⁶. רָצָה הָאֶחָד
23 וְהִגְבִּיהַ הַפֶּתֶל יֵתֵר עַל אֶרְבַּע אַמּוֹת, אִם⁸ בָּא חֲבֵרוֹ
24 וּבָנָה פֶתֶל אֶחָד גְּבוֹה פְּנֵגֶד הַפֶּתֶל שְׁבִיגִיהֶן - מְחִיבִין
25 אוֹתוֹ לָתֵן חֶלְקוֹ⁹ בַּגֹּבֶה שֶׁפְּנֵגֶד פֶּתֶל¹⁰. פִּיטֵד? בָּנָה
26 אֶחָד פֶּתֶל שְׁבִיגִיהֶן וְהִגְבִּיהוּ עֶשֶׂר אַמּוֹת, וְכָא חֲבֵרוֹ
27 וּבָנָה פֶתֶל אֶחָד כְּנֵגְדוֹ אוֹ כְּצִדוֹ¹¹ לַעֲשׂוֹת לוֹ בֵּית¹²,
28 וְהִגְבִּיהַ הַפֶּתֶל הָאֶחָד שֶׁשׁ אַמּוֹת - מְחִיבִין אוֹתוֹ לָתֵן
29 חֶלְקוֹ בְּשְׁתֵּי אַמּוֹת שְׁמוֹסִף עַל אֶרְבַּע אַמּוֹת; שְׁהִי
30 נִרְאֶה מִמַּעֲשִׂיו¹³ שֶׁהוּא רוֹצֶה בָּהֶן¹⁴. וְכֵן אִם חָקַק
31 בְּרֹאשׁ הַפֶּתֶל שְׁבִיגִיהֶן¹⁵ מָקוֹם לְהִנִּית בּוֹ הַקּוּרוֹת¹⁶,
32 אוֹ שִׁבְּנָה עָלָיו קוֹרֶה¹⁷ גְּדוֹלָה שֶׁהַקּוּרוֹת נִשְׁעָנִין

הידוע, שהלכה כשמואל דיני ממונות, אין לכוף לעשות כותל גבוה ארבע אמות לגינה, מאחר שאין איסור בהסתכלות. ואין כאן אלא מדת חסידות בלבד. כמו שאמרו בפסחים קי: בעניני "זוגות" (= סכנה לשתות שני כוסות ביחד), שמי שאינו מקפיד על זה, אינו ניוזק, ואעפ"כ "למיחש מיבעי" (= טוב לחשוש). ואם כן, על-כרחנו שפירוש המשנה "וכן בגינה - מחייבין אותו" היינו לגדור בגדר של עשרה טפחים בלבד כדי שלא ייתפס עליו כגנב, ולא בכותל של ארבע אמות משום עין רעה. וגם שינוי הלשון במשנה מוכיח כן, שבחצר אמרו "כותל", ובגינה אמרו לגדור מלשון "גדר". וסתם גדר הוא עשרה טפחים, ראה בכלאים פ"ב משנה ח, ובפאה פ"ב משנה ג ברמב"ם ורע"ב שם. אבל להלן בפ"ג הלכה ג, כלל רבינו "גדר" ו"כותל" ביחד, עיין שם. וראה להלן פ"ג הלכה ח ובהערה עא]. (104) משנה שם, ולפי מסקנת הגמרא, שם ד. (105) מפני שבבקעה אין עומדים הזרעים כל השנה כמו בגינה (סמ"ע סימן קנח, ס"ק ג בשם הרמב"ן). (106) האחד, ובמקום שאין מנהג. (107) מלשון מראה, היינו דבר בולט (רבינו בפירוש המשניות). (108) כרבי יוחנן, שם ד. ד: (109) אבל לא מבפנים, שמא יעשה גם חבירו בפנים. אבל שמא יקלוף חבירו סימן זה, אין לחשוש, שהרי יכירו זאת, ובמחיצה של קנים והוצים (ראה למעלה הלכה טו) נתנו בגמרא שם סימנים מיוחדים ורבינו השמיטם, וצ"ע (כסף-משנה). (110) משנה, שם ב. (111) שם. (112) ובלי סימן כלל איאפשר, שמא יעשה אחד בצד חבירו ויאמר שלו הוא. ולקלוף איאפשר, שהרי ניכר הוא, כנ"ל (גמרא שם, וראה סמ"ע סימן קנח, ס"ק ט).

1 יז. הַמוֹכֵר¹¹³ גִּבֵּה לְחֵבְרוֹ סֵתֵם¹¹⁴, וְהִיתָה מְעַרְבֶת עִם
2 גִּבּוֹת אַחֲרוֹת¹¹⁵ - כּוֹפִין אֶת הַלּוֹקֵחַ לִבְנוֹת אֶת
3 הַפֶּתֶל¹¹⁶ פִּיגִיָּהֶם¹¹⁷, וְאִפְלִי בְּמָקוֹם שְׁנֵיהֶם שֶׁלֹּא
4 לִגְדֹר בְּגִבּוֹת¹¹⁸. אֲבָל אִם מָכַר בִּקְעָה סֵתֵם - אֵין
5 מְחִיבִים אוֹתוֹ לִגְדֹר, אֲלֵא בְּמָקוֹם שְׁנֵיהֶם.

(113) כן פירש רבינו בפירוש המשניות בתחילת בבא-בתרא, מה ששנו שם "וכן בגינה מקום שנהגו לגדור מחייבין אותו". וראה במגיד-משנה, ולהלן הערה קיז. (114) היינו שלא הזכיר לו את דבר עשיית המחיצה. (115) שנשארו בידו של מוכר (ועיין ראב"ד ומגדל-עוז). (116) ראה למעלה הלכה טז, שבגינה אין צריך אלא מחיצה גבוהה עשרה טפחים. (117) כלומר, כופין את הלוקח שישתתף בבנין זה עם המוכר (כן דעת הראב"ד, וכן יש לפרש בדברי הרמב"ם, ועיין מגיד-משנה). (118) כן הוא בירושלמי: "תני: בגינה בין מקום שנהגו לגדור, בין מקום שנהגו שלא לגדור - כופין". והג"א (סימן קנח ס"ק א) כתב שכן מפרש רבינו גם בבבלי (שם ד.) ושגירותו שם שונה מזו שלפנינו. ועיין ראב"ד ומגיד-משנה.

6 יח. מָקוֹם¹¹⁹ שְׁנֵיהֶם לִבְנוֹת פֶּתֶלִים הַמְּבַדִּילִין¹²⁰
7 בְּחִצְרוֹת אוֹ בְּגִבּוֹת¹²¹ בְּאֲבָנִים שְׁאֵינָן גְּזִית¹²² - זֶה
8 נוֹתֵן¹²³ שְׁלֹשָׁה טֶפֶחִים, וְזֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טֶפֶחִים.
9 בְּגִזִּית¹²⁴ - זֶה נוֹתֵן טֶפֶחִים וּמִחְצָה, וְזֶה נוֹתֵן טֶפֶחִים
10 וּמִחְצָה. בְּכִפְסִינ¹²⁵ - זֶה נוֹתֵן טֶפֶחִים¹²⁶, וְזֶה נוֹתֵן

12 אינו נאמן²⁸; אלא²⁹ חֲבֵרוֹ נִשְׁבַּע³⁰ בְּנִקִּיטַת חֶפֶץ³¹
13 שֶׁלֹא נָתַן לוֹ וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ, בְּדִין כָּל הַנִּשְׁבָּעִין
14 וְנוֹטֵלִין³², עַד שֶׁיָּבִיא רֵאֵיהֶ זֶה שְׁנֵתָן לוֹ.

(20) משנה, שם. (21) שידוע לנו בוודאות, שרק אחד בנה את הכותל בלי השתתפות השני, וכל-שכן אם לא ידוע לנו שהאחד בנה לבדו, שהשני נאמן. (22) היינו, אחרי שזה תבע ממנו את ההוצאות. (23) "הטעם, לפי שהואיל ששניהם חייבין לבנות, וזה ידוע לכל העולם, יש לומר שנתן חלקו" (רבינו בפירוש המשנה, שם). (24) מדרבנן, בלי נקיטת חפץ, כדין כופר הכל (שבועות מ:). (25) כלומר, שיעידו עדים, שהיו כל הזמן עם הנתבע מהתחלת הבנייה ואילך, וראו שלא נתן. וראה בשו"ע סימן קנז, סוף סעיף ח. (26) משנה, שם. (27) היינו, בצדו. (28) "לפי שנאמר לו: האיך ידעת שאתה חייב לשלם, כדי שתתן לו קודם שתעמדו בדיון?" (רבינו בפירוש המשניות), וכלשון הגמרא (ב"ב ה:): "מי יימר דמיחייבו לי רבנן". (29) מתוספת רבינו. (30) אע"פ שהתובע חובו מן הלוח בתוך זמנו, וטען הלה: פרעתי, גובה בלא שבועה, אפילו מן היתומים (ב"ב שם ורמב"ם פ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה א) - שם ישנה "חזקה" שוודאי לא שילם בתוך זמנו, אבל כאן בנידון שלנו אין "חזקה" שוודאי לא שילם. ומה שנראה בסוגיית הגמרא (ב"ב שם) שהסברא של "מי יימר דמיחייבו לי רבנן" עדיפה מהסברא של "אין אדם פורע תוך זמנו" שנחלקו בה אב"י ורבא שם - זהו רק לפי ה"סלקא דעתין" שלא ידעו עוד מ"חזקה - אין אדם פורע תוך זמנו" (אבן-האזל). (31) באחיזת חפץ של קדושה, כגון ספר-תורה או תפילין (שבועות לח:). (32) אף-על-פי שאין למצוא שבועה כזו ברשימת הנשבעין ונוטלין שבמסכת שבועות פרק ז - יש מקור אחר לשבועה זו בבבא-קמא קיד: "המכיר כליו וספריו ביד אחר, ישבע לו לוקח כמה נתן ויטול", שמשם למדו הגאונים לתובע מחבירו חוב שיש לו עליו משכון - שנשבע בנקיטת חפץ ונוטל כדרך נשבעין ונוטלין (פ"ג מהלכות מלוה ולוה הלכה ג, ועיין ברא"ש פ"ז דשבועות סימן ד), וכמורכב בנידון-ידיו שידוע לכל שהראשון בנה הכותל, שהרי זה כאילו מוחזק בו, ודינו כתובע חוב שיש לו עליו משכון, כנ"ל (אבן-האזל, ועיין מגיד-משנה).

15 ג. מִי שֶׁהָיָה³³ לוֹ חֶרֶף בֵּין חֲרֻבוֹת חֲבֵרוֹ, וְעָמַד
16 חֲבֵרוֹ וְגָדַר רוּחַ רִאשׁוֹנָה וְשֵׁנִיָּה וְשְׁלִישִׁית, עַד
17 שְׁנִמְצָאת חֶרֶף זֶה מִשְׁלֹש רִחוּתֵיהֶ גְדוּרָה - אֵין
18 מְחִיבִין אוֹתוֹ לָתֵן לוֹ הַהוּצָאָה כְּלוֹם; שֶׁהָיָה לֹא
19 הוֹעִיל לוֹ, וְהָיָה חֶרְפָּתוֹ פְּתוּחָה לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים³⁴
20 כְּשֶׁהָיָה. לְפִיכָךְ, אִם גָּדַר לוֹ³⁵ רוּחַ רִבִּיעִית, עַד
21 שְׁנִמְצָאת חֶרְפָּתוֹ מִקֶּפֶת גָּדַר - מְגַלְגֵּלִין עָלָיו אֶת
22 הַכָּל, וְנוֹתֵן חֲצִי הַהוּצָאָה שֶׁהוּצִיא זֶה בְּאַרְבַּע
23 רִחוּתֹת³⁶ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת³⁷. וּבְלִבָּד שֶׁהָיָה מְקוֹם
24 הַכֶּתֶל שֶׁל שְׁנֵיהֶם³⁸.

(33) במשנה (בבא-בבא ד:): "המקיף את חבירו משלש ריחותיו וגדר את הראשונה ואת השנייה ואת השלישית - אין

1 עָלֶיהָ - מְחִיבִין אוֹתוֹ לָתֵן חֶלְקוֹ בְּשֵׁשׁ הָאֻמּוֹת כֶּלֶן¹⁸
2 שֶׁהוּסִיף חֲבֵרוֹ עַל הָאַרְבַּע אַמּוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁלֹא
3 בָּנָה כָּל הַכֶּתֶל¹⁹; שֶׁהָיָה גִלָּה דַעְתּוֹ שֶׁהוּא רוֹצֵה בְּכָל
4 הַגִּבְיָה הַזֶּה.

(2) בבא-בבא ד. במשנה. (3) שזהו השיעור למניעת היזק ראייה, כמבואר למעלה פ"ב הלכה טז. ואין כל חידוש בהלכה זו, אחרי שכבר פסק רבינו (למעלה פ"ב הלכה ד) שהיזק ראייה שמיא היזק, ושותפין שחלקו כופים זה את זה לעשות כותל גבוה ארבע אמות ביניהם - קל-וחומר אם כבר היה כותל ביניהם ונפל, שיכולים לכופף את השני לבנותו מחדש, אלא עיקר החידוש הוא, שלמעלה מארבע אמות אין כופים זה את זה (גמרא בבא-בבא ד:). (4) משנה, שם. (5) שאז אין עוד היזק ראייה. (6) אע"פ שמקודם היה הכותל יתר על ארבע אמות (כסף-משנה). (7) על הוצאותיו בלא השתתפותו של השני. (8) משנה, שם. (9) החצי שעליו לשלם. ובתשלום זה, הוא זוכה בחצי הכותל, שהרי המקום של שניהם, שכשם שמחייבין אותו לשלם, כן מחייבין את חבירו, ונוטל הוא חצי הכותל על-כרחו (מגיד-משנה ומשנה-למלך). (10) אבל למעלה מכתלו אינו חייב, כהדגמת רבינו בסמוך, וכרב נחמן (שם ו). שאמר: "למאי דסמך - סמך, למאי דלא סמך - לא סמך", ודלא כרב הונא שאמר: "סמך לפלגא, סמך לכולה". ומפרשה רבינו לעניין שיעור הגובה (ועיין שם ב'תוספות ד"ה סמך). (11) [שהרי במשנה (שם ה.) נאמר סתם "סמך לו כותל אחר - מגלגלין עליו את הכל", משמע בין סמך לו מכנגדו ובין סמך לו מן הצד. ולפי זה, שהמדובר גם בסמך מן הצד, על-כרחו שהפלוגתא של רב הונא ורב נחמן (ראה הערה הקודמת) אינה אלא בגובה ולא באורך]. (12) שהוא רוצה להשתמש בכותל האמצעי לשים עליו ועל הכותל הנגדי - תקרה, כמו שנראה ממעשיו, אף שלא השתמש עדיין ולא עשה עוד את התקרה. (13) בניית הכותל. (14) אבל אין לחייבו בארבע אמות הנותרות, שהרי לא גילה דעתו אלא על השתים בלבד. (15) בניגוד לפרש"י שם, שחקק בכותל סמך. (16) זהו "קבעתא דכשוירי", שעליו אמרו (שם ו). שאף רב נחמן, שרבינו פסק כמותו, מודה ש"סמך לפלגא - סמך לכולה". (17) עץ ארוך ועב, שעליו שמים את הקורות, והוא מגן עליהם מלחלוחית הכותל. וזהו "אפרזתא" (שם) שגם בזה מודה רב נחמן. (18) שהרי כאן מעשיו משמשים גילוי דעת ברור, שברצונו להשתמש בכל הכותל האמצעי. (19) בכ"י תימן: "שלא בנה כנגד הכותל". כלומר, לא בנה עשר אמות כנגד כל גבהו של כותל, אלא שש אמות בלבד, כנ"ל (ועיין סמ"ע סימן קנז, ס"ק כז).

5 ב. אַחֲדָם²⁰ מִן הַשְּׁתֵּפִין שִׁבְנָה²¹ הַכֶּתֶל שֶׁמְבָדִיל בֵּינוֹ
6 וּבֵין חֲבֵרוֹ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת, וְתֵבַע חֲבֵרוֹ לָתֵן חֶלְקוֹ
7 בַּהוּצָאָה, וְאָמַר 'נִתְּמִי²² חֶלְקִי' - הָיָה זֶה בְּחֻזְקַת
8 שְׁנֵתָן²³, וְנִשְׁבַּע הַסֵּת²⁴ שְׁנֵתָן וְנִפְטָר, עַד שֶׁיָּבִיא
9 רֵאֵיהֶ הַתּוֹבֵעַ שֶׁלֹא נָתַן²⁵. אָבֵל²⁶ אִם בָּא לְתַבֵּעַ אוֹתוֹ
10 לָתֵן חֶלְקוֹ בַּהוּצָאָה שָׁאֵר הַגִּבְיָה שֶׁהוּסִיף עַל אַרְבַּע
11 אַמּוֹת, מִפְּנֵי שְׁסֻמָּה²⁷ אוֹ כְּנִגְדּוֹ, וְאָמַר 'נִתְּמִי' -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(42) בכ"י תימן ובדפוס רומי: "היו הכתלים". ובאבן-האזל תיקן "היה מקום הכתלים".

ה. וכן⁴³ שני⁴⁴ פתים זה בצד זה⁴⁵, והיו גגיהן עשויין לדיירה⁴⁶, אפלו היו בשני צדי רשות הרבים⁴⁷ - זה עושה מעקה⁴⁸ לחצי גגו שהוא דר בו, וזה עושה מעקה לחצי גגו, וזה שלא⁴⁹ פנגד זה⁵⁰, ומעדיף⁵¹, פדי שלא יראו זה את זה⁵². ואף על פני⁵³ שפני רשות הרבים רואין אותו, וכול כל אחד לומר לחברו: אלו אין רואין אותי אלא פנים⁵⁴ פעת שאעמוד על גג, ואתה רואה אותי תמיד⁵⁵.

(43) [בכ"י תימן חסרה מילה זו, ולפי נוסחתנו (וכ"ה גם בדפוס רומי) זה נמשך להלכה הקודמת, שכשם שאין לחייב בהוצאות חצי הכותל אלא אם כן הוא עומד על מקום של שניהם, כמו כן בשני גגות אין לחייב אחד להשתתף בהוצאות חצי הכותל שיבנה חבירו על גגו, שהרי לא יוכל להשתמש בכותל זה, אלא כל אחד בונה על חצי גגו ומעדיף]. (44) שם ו: מימרא של אביי. (45) היינו, שאחד סמוך לשני ואין רשום הרבים מפסקת ביניהם, בניגוד לשיטת התוספות, שם, ד"ה בשני צדי ר"ה, שדווקא בשני צדי רשות הרבים חייבים לגדור שאין האחד מרגיש בחבירו כשעולה בגגו, שיזהר ממנו. אבל אם אין רשות הרבים מפסקת ביניהם - אין צריך לגדור, והיינו דאמר רב נחמן: "אבל בין גג לגג, לא (=אין צריך לגדור)" וראה להלן שלדעת רבינו מיושבת הסתירה הנ"ל, בין מימרתו של אביי לבין מימרתו של רב נחמן, באופן אחר. (46) כלומר, גגים שטוחים ולא משופעים. ובזה מיושבת הסתירה הנ"ל בין מימרת אביי לבין מימרת רב נחמן. (47) שבני רשות הרבים רואים אותם (גמרא שם, ולהלן בדברי רבינו), וכל-שכן כשרשות היחיד מפסיקה ביניהם (שם בגמרא). (48) מחיצה על הגג נקראת "מעקה" בלשון התורה (דברים כב, ח). (49) כגון אחד לצד צפון, ואחד לצד דרום. (50) בכ"י תימן "זה שלא כנגד זה". וצ"ל "זה שלא כנגד זה, וזה שלא כנגד זה". (51) כל אחד מושך קצת יותר מהמחצית, וכמובן שהעדפה זו אינה אלא כשהם זה כנגד זה. ולא כשהם זה בצד זה (סמ"ע סימן רנט, ס"ק ה). (52) ולא יהיה ביניהם היזק ראה. (53) וזהו החידוש שיש בשני צדי ר"ה (גמרא שם). (54) שאז רואים גם על גג גבוה. אבל בלילה, שאין אור מספיק לעוברים ושבים, אינם יכולים לראות למעלה בגגות. אבל בחלון הבית יכולים לראות גם בלילה, כמפורש להלן פ"ה הלכה ו (לחם-משנה). (55) לדעת הסמ"ע (שם ס"ק ו) מילה אחרונה זו באה לרבות גם את הנימוק האחרון בגמרא. והיינו, שאנשי ר"ה רואים רק בעיון והתאמצות, ורק כשהוא עומד. ואילו אנשי הגגות רואים תמיד, היינו גם כשיושבים, וגם ללא מאמץ.

ו. גג⁵⁶ הסמוך⁵⁷ לחצר חבירו - עושה⁵⁸ לו מעקה גבוה ארבע אמות. אבל⁵⁹ בין גג לגג משאר הגגין⁶⁰ - אינו זקוק לארבע אמות; שאין פני אדם דרין בגגות, לפיכך אין בגגות הזק ראייה. אבל⁶¹ צריך

מחייבין אותו. רבי יוסי אומר, אם עמד וגדר את הרביעית - מגלגלין עליו את הכל. ואמרו שם בגמרא "אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי יוסי דאמר אם עמד וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל, לא שנא עמד ניקף, לא שנא עמד מקיף". ויש אומרים, שמשנה זו מדברת בבקעה ובמקום שלא נהגו לגדור, שאילו בחצר יכול לכופף אותו לבנות הכתלים באמצע כמפורש למעלה פ"ב הלכה יד-טז (רשב"ם ועוד). אבל לדעת רבינו, כיון שבבקעה לא נהגו לגדור - אין לחייבו אפילו אם עמד וגדר. ולפיכך הוצרך רבינו להעמיד הלכה זו בחורבה, כלומר חצר שחורבה ולא משתמשים בה עכשיו, ואם עמד המקיף וגדרה מכל ארבע רוחותיה, הרי הוא כיורד לשדה חבירו שלא ברשות ונטעה, שאם היתה שדה העומדת ליטע, שמין לו ונוטל כארסי העיר (בבא-מציעא קא. ופ"י מהלכות גזילה ואבידה הלכה ד), שהרי חצר חרבה עומדת להיגדר (כסף-משנה הלכה ד, והגר"א ס"י קנח ס"ק ז בשם ירושלמי), [וכ"ה בירושלמי בבא-מציעא פ"י הלכה ג]. ואע"פ שבית חרב אינו עומד להבנות (הלכות גזילה ואבידה שם הלכה ט, אבן-האזל). ולדעת חכמים החולקים על רבי יוסי, ואינם מחייבים אלא באופן שהניקף עמד וגדר, שגילה דעתו שרוצה בגדר - חצר חרבה אינה עומדת להיגדר, ודינה כשדה שאינה עומדת ליטע, שרק אם בעל השדה גילה דעתו חייב לשלם לו וידו על העליונה (בבא-מציעא שם). (34) רבינו מפרש במשנה שם, כפירוש"י בבא-קמא כ: שגדרו היה בין המקיף לבין הניקף. ועיין ב'תוספות' שם ד"ה את, שפירשו שהקיף מסביב. (35) המקיף, וכדעת רבי יוסי, כנ"ל. (36) כרב הונא (שם) ולא כחייא בר רב שאמר שמשלם רק דמי קנים בזול [ואף שבשדה העשויה ליטע, אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו ליטעה ונוטל מבעל השדה (הלכות גזילה שם ה"ד) - כאן בחורבה שהנאתם שווה, גם הוצאתם שווה]. (37) כגובה הכותל שבין חצרות (למעלה פ"ב הלכה טז). (38) שיכול להשתמש בכתלים, כמבואר להלן הלכה ד. ובביאור הגר"א סימן קנח, ס"ק יא הביא מקור לדברי רבינו מהירושלמי בבא-בתרא למשנה הנ"ל.

ד. אבל אם היה הפתל של זה שפנה, ובהלך פנה
- יראה לי, שאין מגלגלין עליו אלא דבר מועט פמו
שיראו הדינין; שהרי אינו יכול להשתמש
בפתלים³⁹. וכן⁴⁰ אם הניקף עצמו הוא שגדר רוח
רביעית - הרי גלה דעתו, ונותן חצי ההוצאה של
שלוש רוחות⁴¹, אם היו הפתלים⁴² של שניהם. וכן
כל פיוצא בזה.

(39) והראב"ד חולק על רבינו, ולדעתו להיפך. אם בנה הראשון על שלו, הרי הקל בזה על השני שהרויח לו את מקור הכותל, ולפיכך אין לו להפסיד בשביל כך את ההוצאות. (40) כלומר, לא רק באופן שהמקיף גדר כל ארבע הרוחות, אלא אפילו אם המקיף לא גדר אלא שלש רוחות שלא הועילו מעשיו כלום, בכל זאת חייב הניקף לשלם אם הוא עצמו גמר לגדור (סמ"ע סימן קנח, ס"ק טו). (41) בניכוי הוצאת חצי הכותל הרביעי (ערוך-השולחן).

משנה. וה'דרישה' סימן קס ס"ק א, מיישב סוגיית הגמרא הנ"ל לפי שיטת הרמב"ם, עיין שם.

1 לעשות מחיצה בין שני הגגין גבוהה עשרה
2 טפחים, כדי שיתפס אותו כגגב אם נכנס לרשותו.

ח. מ"י⁷¹ שהיה בתלו סמוך לגנת חברי⁷², ונפל -
פופין אותו לפנות אבניו. אמר לו⁷³: הגיעוך, והרי
הן שלך - אין שומעין לו⁷⁴. ואם⁷⁵ רצה בהן פעל
הגנה, ואמר לו 'הן': אם פנה אותם⁷⁶ - קנה, ואינו
יכול לחזור בו; ואפלו אמר: הילך יציאותיך ואטל
אבני - אין שומעין לו. אבל אם לא פנה - לא קנה;
שלא אמר לו אלא לדחותו.

56 שם ו: מימרא של רב נחמן בשם שמואל. ואף כאן בגג
העשוי לדירה, כנ"ל (סמ"ע סימן קס, ס"ק ב). 57 היינו,
שקרקעית הגג שזה לזו של החצר, שהרי לענין היזק ראה
אין הבדל בין רחוק ובין סמוך, כמו שנראה בהלכה
הקודמת, בדין שני גגות בשני צדי רשות הרבים (ועיין
מגיד-משנה שם) - סמ"ע סימן קנט, ס"ק ז. 58 היינו בעל
הגג, שהוא מזיק לבעל החצר, ולא בעל החצר שאינו מזיק,
כמו שאמרו בבבא-בבא-בבא: ב: שבעל החצר שקבוע לו
תשמישו, אינו יודע להזהר מפני בעל הגג שלא קבוע לו
תשמישו. ונראה מדברי רבינו להלן (סוף הלכה ז), שבעל
החצר אינו משתתף אפילו בעשרה טפחים שלא ייתפס עליו
כגגב (ראה להלן בדין שני גגות) שכיון שבעל הגג שהוא
המזיק בהיזק ראה, חייב לעשות כותל גבוה ארבע אמות
כדי לסלק היזק ראה - שוב אין בעל החצר נתפס עליו
כגגב, שהרי הכותל מפסיק ביניהם (סמ"ע סימן קנט, ס"ק
ז). ודעת הרשב"א שבעל החצר משתתף אתו במחיצה בת
עשרה טפחים (מגיד-משנה), וראה להלן הערה סט.
59 המשך מימרא של רב נחמן בשם שמואל (שם).
60 "פירוש: שאין ראויים לתשמיש" (ראב"ד).
61 מדברי התוספת של רב נחמן עצמו (שם).

71 בבא-מציעא קיז: וקח. במשנה. 72 [נקט גינה, מפני
שבגינה אינו כופה חבירו אלא למחיצה בת עשרה טפחים
בלבד (למעלה פ"ב הט"ז), וכשרצה לעשות כותל גבוה
ארבע אמות, בנה אותו לבדו ('פרישה' סימן קס, ס"ק א),
וראה בסמ"ע שם ס"ק א]. 73 בעל הכותל לבעל הגינה.
74 שאינו יכול להכריח חבירו לקנות, אם אינו רוצה.
75 הבדל זה בשקלא-וטרין בגמרא שם. 76 בפני
הבעלים, שאז יש לנו הוכחה ברורה, שהתכוון באמת
להקנות לו (מגיד-משנה בשם הרשב"א, וש"ך סימן קס
ס"ק א). אבל אם פינה שלא בפניו, או שלא פינה כלל - לא
קנה, שלא נתכוון בעל הכותל להקנות לו, אלא משתמט
הוא מתביעתו, לפנות האבנים מגינתו, ומדחה אותו לאמר:
הן שלך (גמרא שם).

3 ז. שהיית חצרות זו למעלה מזו⁶³ - לא יאמר
4 העליון: הריני בונה מפגד⁶⁴ ועולה; אלא בונים
5 שניהם מלמטה⁶⁵ ועולה⁶⁶, ובונה העליון לבדו
6 מפגד⁶⁷ ומעלה. ואם⁶⁸ הייתה חצרו למעלה מגגו
7 של חברו⁶⁹ - אין העליון זקוק לתחתון כלל⁷⁰.

ט. חמש⁷⁷ גגות המספקות מים ממעין אחד,
ונתקלקל המעין - פלן מתקנות עם העליונה⁷⁸.
נמצאת התחתונה מתקנת עם פלן, ומתקנת
לעצמה⁷⁹; והראשונה⁸⁰ אינה מתקנת עם השנייה,
ולא מהשנייה ולמטה. וכן חמש חצרות ששופכין⁸¹
מים לביב⁸² אחד, ונתקלקל הביב - פלן מתקנות עם
התחתונה⁸³. נמצאת העליונה מתקנת עם פלן,
ומתקנת לעצמה⁸⁴; והתחתונה אינה מתקנת עם
השנייה, ולא מהשנייה ולמעלה.

62 כרב חסדא, בניגוד לרב הונא, וכן הוא בברייתא שם.
63 ושניהם מזיקים אחד לשני בהיזק ראה. 64 שאיני
צריך לסבול משפלות הקרקע של השני. 65 אף העליון,
שאם אין יסוד - אין בנין (מגיד-משנה). והיינו, עד ארבע
אמות מקרקעית החצר שלמטה. צריכים שניהם יחד לבנות,
כדין כל שני שותפים בחצרות, ואולי כאן צריך יותר
מארבע אמות. עד כמה שהתחתון יכול עוד להזיק לעליון
אם זה עומד (מגיד-משנה לפי הפירוש השני, וראה
ב'תוספות' שם ד"ה שתי חצרות). 66 בב"ח סימן קס,
חסרה מילה זו. 67 היינו, מן המקום שכלה היזק ראה
של הראשון, ומשם והלאה בונה הוא לבדו ארבע אמות
שלא יזיק הוא בראיה את התחתון (מגיד-משנה).
68 ברייתא שם. 69 שאין בעל החצר מזיק לבעל הגג,
כמבואר למעלה (הלכה ו הערה נז). 70 ברם התחתון,
בעל הגג, זקוק לעליון, שהרי הוא מזיק לבעל החצר. ונראה
מדברי רבינו, שאין העליון זקוק אפילו למחיצת עשרה
טפחים, שמכיון שהתחתון חייב לבנות כותל כדי להסיר
היזק ראייתו, שוב אין העליון יכול לרדת למטה לגגו, ראה
למעלה הערה נז. והראב"ד כתב בהשגה: "אין דבריו
ברורין כלל". ואמנם זהו בניגוד למה שאמרו בסוגיא שם,
שאין העליון זקוק למחיצת ארבע אמות, אבל זקוק הוא
למחיצת עשרה טפחים כדי שייתפס עליו כגגב (מגיד-

77 בבא-מציעא קח. בברייתא. [וכתבה כאן אגב הלכה ז,
שהעליון בונה הכותל מלמטה עם התחתון]. 78 שאם אין
מים בעליונה - לא יהיו לתחתונות. 79 ואין העליונות
משתתפות בתיקונה. 80 כלומר, העליונה.
81 מלוכלכים. 82 לביב של שופכין. תעלה שמעבירה
את המים המלוכלכים. 83 שהרי כאן להיפך, כולן
מעוניינות שהמים יצאו מן התחתונה ללא תקלה, שלא
יתעכבו בגינות העליונות. 84 ואין התחתונות משתתפות
אתה בתיקונה, שהרי אינן מעוניינות בזה שמי השופכים של
העליונה ירדו אליהן.

י. בגינה⁸⁵ הנקרה⁸⁶ - משקין על הסדר⁸⁷. רצה⁸⁸ אחד
מהן⁸⁹ לסכר, כדי שיחזור לו המים, וישקה תחלה
ואחר כך יפתח, ואחר רוצה להשקות תחלה - פל
המתגבר זכה⁹⁰. ובור⁹¹ הקרוב⁹² לאמה⁹³ - מתמלא
ראשון⁹⁴, מפני דרכי שלום⁹⁵.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

~ נקודות משיחות קודש ~

הרמב"ם שינה מלשון הגמרא בגיטין (ס, ב.) - "כל דאלים גבר", ומכאן הוראה ל"תיקון הדעות" שיש להשתדל תמיד להשתמש בלשון נקיה דוקא כפי שהשתמש הרמב"ם בלשון עדינה יותר, ובמקום "אלים" מלשון אלימות נקט "מתגבר" לשון גבורה שישנו גם בקדושה, וכמו"כ הלשון "זכה" מלשון זכות, טוב יותר מהלשון "גבר".

(על פי "זין מלכות" ספר קנין סימן טז)

(85) גיטין ס: (86) בעלי שדות שנהר עובר על פניהם. (87) היינו שראשון ראשון קודם [וכנראה שגם זה מפני דרכי שלום], בניגוד לפירוש רש"י (שם ד"ה במיזל) שמפרש שכולם שוים בהשקאה. (88) מחלוקת רב ושמואל (שם). (89) בגמרא שם העמידו את המחלוקת בין רב לשמואל בבעל שדה עליון לבעל שדה תחתון, ועיין ב"ח סימן קע, שכתב שרק הם באים בטענה ולא האמצעים. אבל רבינו לא כתב כלל עליון ותחתון, ועיין סמ"ע שם ס"ק ב. (90) מימרא של רב הונא בר תחליפא (גיטין שם) שמכיון שלא הוכרעה ההלכה, במחלוקתם של רב ושמואל, יש לנקוט כאן בכלל הידוע: "כל דאלים גבר", היינו: כל המתגבר זכה. (91) משנה, שם נט: (92) שהיו רגילים לחפור בורות סמוך לאמת המים, לעצור את המים בתוכם לעת מצוא. והמדובר שהבור נחפר לאחר שכבר עברה כאן אמת המים, ראה להלן. (93) תעלה המוליכה מים מן הנהר לשדות. (94) בגמרא פירשו משפט זה של המשנה לפי רב, שהמדובר ב"אמה המהלכת על פי הבור", והיינו כשקדם הבור לאמת המים (רשב"א). ברם, לפי המסקנא שאנו פוסקים להלכה שכל המתגבר זכה - גם כאן, כיון שחפר הבור, אע"פ שעשה שלא כדין, כיון שעשה - עשה, שגם זה בכלל כל המתגבר זכה (ראה רמב"ד ומגיד-משנה ולחם-משנה). (95) שזהו הטעם לכל דיני קדימה בעניננו, וכמו כן בסדר הקריאות בתורה, במשנה שם.

יום שלישי א' אייר ה'תשפ"א

פרק רביעי

(1) נתבאר בו משפטי השותפין שהאחד הוא אדון ממקום עליון והשני ממקום תחתון, כגון הבית והעלייה וכל דיניהן בשלימות, להדומה לזה משטף נהר זיתיו ושתלן בשל חבירו שזה בעל האילן וזה בעל הקרקע, והנמשך לזה מדין המוכר אילנות לקרן ועשה פירות טרם יקצץ.

1 א. מי שהיתה לו עליה למעלה מביתו של חברו,
2 ונפל כתל מביתו הפית - אין בעל העליה נותן לו
3 כלום ביציאותיו,¹ וכופה² את בעל הפית לבנותו
4 קשהיה. אבל³ אין בעל הפית פופה לבעל העליה
5 לבנות כתל עליה שנפל. והתקרה⁴ של בית - הרי
6 היא של בעל הפית,⁵ והמעזיבה⁶ שעל התקרה - הרי
7 היא של בעל העליה.⁷

(2) כגון אחים שחלקו ירושת אביהם, באופן שאחד קיבל בית ואחד עליה, וראה בבא מציעא קיז. ברש"י דיבור

המתחיל של שנים. (3) שכן אמרו במשנה שם: "הבית והעלייה של שניים שנפלו אמר בעל העלייה לבנות [את ביתו] - הרי שבעל הבית בונה לבדו בלי השתתפותו של בעל העלייה (כסף משנה). (4) כלומר, על ידי בית-הדין שיורדין לנכסיו (כסף משנה). ומקור דברים אלו בירושלמי (פרק י דבבא מציעא הלכה ד) בדין בית הבד שהוא בנוי בסלע וגינת אחר על גביו ונפתח גגו של בית הבד, היא קרקעיתה של הגינה, שאמרו במשנה שם שבעל הגינה יורד וזורע למטה עד שיתקן בעל בית הבד את גגו, ואמרו על כך בירושלמי שכל זה אינו אלא כשאין בעל בית הבד לפנינו, אבל אם הוא לפנינו אין צריך לירד ולזורע אלא כופין אותו לתקן. (5) זהו דבר פשוט, שהרי אין לבעל הבית כל עניין בתיקון העלייה, ואדרבה אם אין עלייה על גביו - הבית שווה יותר (מגיד משנה). (6) הנסרים (בבא מציעא קיז). (7) כלומר, הוא צריך לתקנה, שהיא חלק מן הבית ולא מן העלייה. (8) "והוא הטיט והעפר שטוחין על התקרה [כרצפה לבעל העלייה]" (פירוש המשניות לרבינו שם) והוא מלשון הפסוק (נחמיה ג, ח) "ויעזבו ירושלים" (רש"י שם). (9) הוא צריך לעשותה, שהיא עשויה להשוות את הגומות ברשותו ולפיכך תיקונה מוטל עליו. ואף על פי שלעניין שוכר ומשכיר פסק רבינו (פרק ו מהלכות שכירות הלכה ד) שהתחתון, הוא המשכיר, חייב לתקן גם את המעזיבה שברשות העליון מפני "שהמעזיבה חיוק התקרה היא", וכדעת חכמים במשנה (שם קטז): - סובר רבינו שלא נחלקו חכמים ורבי יוסי אלא בשוכר ומשכיר אבל בשותפין הכול מודים שבעל העלייה מתקן את המעזיבה שברשותו. והרשב"א בבא בתרא ז. כתב שגם בשותפין על התחתון לתקן את המעזיבה (מגיד משנה).

8 ב. נפלו¹⁰ שניהם, הפית והעליה¹¹ - הרי שניהם
9 חולקין בפעמים ובאבנים ובקפרי¹². ואם¹³ נשתבר
10 מקצת האבנים - רואין¹⁴ אי זו ראויה להשתבר, אם
11 אבני הפית או אבני העליה. ודבר זה ידוע מדרך
12 הנפילה: אם נפל העליון על התחתון והרסו¹⁵, או
13 נשטט התחתון ונפל העליון ונהרס¹⁶. ואם אינן
14 יודעין פיצד נפל¹⁷ - חולקין האבנים השלמות
15 והשבורות.

(10) משנה שם קטז: (11) ושניהם הסכימו ביניהם שלא לבנות מחדש, וראה להלן הלכה ג. [ונראה מדברי רבינו שכתב בסמוך: "ואם נשתברו מקצת האבנים", - שכאן מדובר באופן שכולן שלמות, או שכולן שבורות, ואם כן אין הבעיה על כמה שלמות ושבורות לזה, וכמה לזה, אלא על הכמות שתגיע לכל אחד מהם. וראה להלן שבנוסחת הרי"ף ורש"י וכתב"ד מינכן לא גרסין בגמרא "עלייתא איתבור" (=העלייה נשברה) ו"תתייתא איתבור" (=התחתונה נשברה) אלא הפירוש הוא כנ"ל, וראה עוד להלן]. (12) [חלק כחלק, חצי לכל אחד ואחד (וראה בפרק י"א מהלכות זכיה ומתנה הלכה ז ש"חלוק" הוא מחצה). ובגמרא שם הקשו: "רישא אמאי חולקין ניחזי אי בחבסא נפיל, אי בחבטא נפיל, לא צריכא דנפיל בליליא, וליחיזינהו בצפרא דפנינהו" (כן הנוסחא ברי"ף, ברש"י ובכתב"ד

שיתקן גגו, וכן מפורש בירושלמי שם. אבל יש להבין למה השמיט זאת רבינו להלן בהלכה ח, ולא כתב שיכול לכוון.

ד. ואם²¹ אין אחד מהן יכול לבנות²² - בעל העליה נוטל²³ שלישי²⁴ הקרקע, ובעל הבית שני שלישים.⁷

(21) שם בברייתא וברבי נתן וברבא שהכריע כמותו. (22) שהם עניים. (23) כגון, שהם רוצים לזרוע על שטח, או שרוצים שניהם למכור אותו, וראה תוספות שם דיבור המתחיל לא לזה ולא לזה, וסמ"ע שם סעיף קטן יד, טו. (24) וכפי שמנמקת הגמרא. שהעליה אוכלת בקרקע שלישי, היינו, שאם היה הבית ראוי לעמוד תשעים שנה, אינו ראוי כעת לעמוד אלא שישים שנה, וכן יש לו בקרקע (תורת חיים שם).

ה. רצה²⁵ בעל הבית לבנות ביתו - בונה פשהיה²⁶. ואם פא לשנות בפתלים: אם חזק אותן והרפה²⁷ ברחבן יותר ממה שהיו²⁸ - שומעין לו; רצה למעט ברחבן או לפחת מחזקן, כגון שהיו אבנים ובקש להחזיר לבנים וכיוצא בהן²⁹ - אין שומעין לו. פא³⁰ לשנות את התקרה לקורות פבדין ותזקין - שומעין לו; לפחת ברחבן פחות ממה שהיו - אין שומעין לו. הרפה פחלונות³¹ או שהוסיף בגבה³² הבית - אין שומעין לו; מעט פחלונות או שמעט בגבה הבית - שומעין לו. וכן³³ בעל העליה בונה אותה, אם רצה, פשהיה. ואם פא לשנות הפתלים, להרחיב ולהחזיק - אין שומעין לו, מפני שהוא מכביד על כהל התחתון; אכל למעט - שומעין לו. וכן בקורות תקרה העליונה: אם שנה אותם לקלים ממה שהיו - שומעין לו; לכבדים מהן - אין שומעין לו. הרפה פחלונות או שמעט בגבה העליה - שומעין לו; אכל אם מעט פחלונות או הרפה בגבה - אין שומעין לו.

(25) שם מימרא של רב אחא בר אדא משמו של עולא. (26) אבל אסור לו למעט ממידת חוסנו כבסמוך. (27) כלומר, או שהרבה ברוחב. (28) כגון, שהיו לבנים שאין רוחבם אלא שלושה טפחים (למעלה פרק ב הלכה יח) ועשאו אבנים שרוחבם שישה טפחים (שם). וראה להלן. (29) כגון מגזית שרחבה חמישה טפחים (שם) לגוויל שרוחבו שישה טפחים (שם). כן הוא בגמרא בבא מציעא שם. (30) מימרא שם. (31) במימרא הנ"ל. ואף זה גורע מהחזק של הבית. (32) שבית נמוך יותר חזק מגבוה. (33) היינו, לעיקרון שלא לשנות, אבל ביחס הפוך: בעל הבית אסור לו למעט בחזק הבית וברוחבו, ומותר לו להרבות, ואילו בעל העליה אסור לו להרבות בכובד העליה ומותר לו למעט. ומן הכלל הזה נובעים כל הפרטים דלהלן.

ו. נתדלדלו³⁴ קורות הבית ויירדו לאויר הבית: אם הגיעו לתוף³⁵ עשרה טפחים - סותר³⁶ ובונה³⁷; ואם לא הגיעו - יכול בעל העליה לעפב עליו. ואפלו

מינכן, ועיין רמב"ן). כלומר: הגמרא סברה שאין כאן סכסוך על האבנים השלימות והשבורות אלא על הכמות שתגיע לכל אחד מהם, וכמו שכתבנו למעלה. וסברה כמו כן, שלפי זה, אם נפרש שיש לשניהם חלקים שווים - אין כאן חידוש שחולקים בשווה. אלא על כורחנו שהאחד גבוה מחבירו ואבניו ועפרו מרובה משל חבירו וכמו שפירש רש"י (לפי הנוסחא שהביא הרמב"ן והרשב"א בדבריו. ועיין במגיד משנה ובמלאכת שלמה ובב"ח סימן קסד). וצריך לומר שזהו אחד מתנאי השותפות שבמקרה של נפילה יתחלקו ביניהם (ועיין רמב"ן ורשב"א שם), ועל זה מקשה הגמרא: "ניחוי אי בחבטא נפיל" = נראה אם נפלה החומה תחתיה, וודאי העליונים לבעל העליה והתחתונים לבעל הבית, "אי בחבטא נפיל" = אם נפלה העליה למרחוק - הרחוקים לבעל העליה והמקומיים לבעל הבית, ועל זה מתרץ שנפל בלילה ופינו אותם משם ולא ידוע. אולם רבינו הביא המשנה כלשונה ולא פירשה כשנפלה בלילה ופינוה, כמו שאמרו בגמרא, מפני שסמך על התוספתא (פרק י"א דבבא מציעא הלכה א) המפרשת משנתנו כשיש לשניהם חלקים שווים, ולפי זה לא קשה כלל "ניחוי אי בחבטא נפיל, אי בחבטא נפיל" ואין צורך לפרש כשנפלה בלילה ופינוה. וזה לשון התוספתא: "הבית והעליה של שניים שנפלו [שניהם חולקין בעצם ובאבנים ובעפר - כן הוא בכתב-יד ווין ובדפוס ראשון] במה דברים אמורים בזמן שהיו שניהם שווין, אבל אם היה אחד גדול ואחד קטן, זה נוטל שלו וזה נוטל שלו", ועיין עוד ברמב"ן ובמגיד משנה בשם רשב"א. (13) משנה שם, ולפי פירושה בשקלא וטריא בגמרא. (14) כגון, שנפל הבית ביום, או שאפילו נפלו בלילה, אבל עדיין לא פונו. (15) שאז העליונות משתברות. (16) שאז התחתונות משתברות. (17) משנה שם, והוסברה בגמרא, כגון שנפל בלילה והאבנים פונו, וזה שפינה הלך ואיננו שישאלו אותו.

ג. אמר¹⁸ בעל העליה לבעל הבית לבנות¹⁹, פדי שבינה עליתו על פדיו, והוא אינו רוצה - הרי בעל העליה בונה את הבית פשהיה, ויושב ודר בתוכו עד אשר יתן פל יציאותיו²⁰, ואחר כך יצא ויבנה עליתו אם רוצה.

(18) משנה שם קיז. וכחכמים ולא כרבי יהודה. (19) על חשבון בעל הבית בלבד. (20) ואינו צריך להעלות לו שטר דירה מפני שהבית משועבד לעליה (בבא קמא כ: [ומה שכתב רבינו למעלה הלכה א שכופה בעל העליה את בעל הבית לבנות את הכותל שנפל - אין זה אלא משום שהבית קיים, שהרי "ביתא לעליה משתעבד" (בבא קמא שם), ויכול בעל העליה לכופ אותו לבנות הכותל שנפל (ודלא כדעת הרשב"א שהביא המגיד-משנה שרק הבית משתעבד ולא בעל הבית), אבל כאן שנפל הבית אין בעל העליה כופה לבעל הבית לחזור ולבנות שמכיוון שנפל הבית אין בעל הבית משועבד עוד (כעין סברת הרשב"א, וראה במגיד משנה וכסף משנה). ובבית הבד הבנוי בסלע וגינה על גביו ונפחת גגו של בית הבד - וודאי יכול לכופו לבעל בית הבד

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

והתחתון אומר שלי הוא, שבאויר שלי גדל, שאם רצה ממלא בעפר עד למעלה ואין כאן ירק. (52) אף שאינו מגיע לנופו, ומה שנמצא בגמרא שם: "מגיע לעיקרו ואין מגיע לנופו, מאי, תיקו" ואם כן זה נשאר בספק, ויש לפסוק שלא ייטול העליון כדלהלן - נראה שרבינו לא גרס לה. (53) כרבי שמעון במשנה שם, שכן פסק ריש לקיש שם קיט. ומעיקר הדין סובר רבי שמעון כרבי יהודה שם שהכול לתחתון, שאם ירצה התחתון למלאות גינתו עפר אין כאן ירק". אלא כל מה שיכול עליון לפשוט את ידו וליטול - מפקיר הוא לגבי תחתון. (54) מימרת דבי רבי ינאי שם קיט. (55) כלומר, שלא יתפשט כל כך עד שיגיע ליד סכנה (פרוש המשניות לרבינו שם). (56) [אפילו השורשים. ומה שאמר רבא (שם קיח): ששורשי הירק הם של עליון אפילו לדעת רבי יהודה - אין זה אלא אם הוא יכול לפשוט ידו וליטול, אבל אם אינו יכול לפשוט ידו וליטול, הרי הוא מפקירו לתחתון, ועיין רש"י שם במשנה דיבור המתחיל והשאר]. (57) שם קיט. בעייה של רב ענן שלא נפתרה. (58) לא פסק שיחלוקו, כדין כל ספק בממון, מפני שהתחתון הוא המוחזק (כסף משנה). ועוד שהרי הלכה כרבי יהודה שהכול לתחתון, כנ"ל, אלא שהוא מפקיר לעליון וכיוון שספק הוא אם מפקיר לעליון הרי הוא בחזקתו (=בחזקת התחתון). (59) שם קז. כשמואל ולא כרב. כלומר ענפיו נוטים, אבל שורשי בתוך המצר, שהוא של שניהם (תוספות שם דיבור המתחיל אילן). (60) כיוון שהוא יונק מקרקע של שניהם.

י. שטף⁶¹ נהר את זיתיו ושתלם בתוך שדה חברו, ואמר הלה: זיתי אני נוטל - אין שומעין לו, משום⁶² ישוב הארץ⁶³, אלא יצמדו במקומן⁶⁴. ואם⁶⁵ יצטרך הנגר בגושיה⁶⁶, פששתלן - יחלקו הפרות בעל השדה עם בעל הזיתים כל שלש שנים⁶⁷, וילאחר שלש - הכל לבעל השדה⁶⁸. ואם לא יצטרך בגושיה⁶⁹ - הכל לבעל הקרקע מיד⁷⁰.

(61) ברייתא שם קא. (62) ראה סמ"ע סימן קסח סעיף קטן א. שהראשון שנטע עד עכשיו אף להבא ייטע, ואילו זה שהביא הנגר את הזיתים לרשותו, לא היה נוטע מעצמו, ואנו מעוניינים להרבות במטעים בארץ. (63) מימרא של רבי יוחנן בגמרא שם. אבל בחו"ל שומעים לו, ויכול לטול את זיתיו (שם קא:), וכן הוא בשולחן ערוך סימן קסח סעיף א. ועיין אור שמח. (64) אם בעל השדה רוצה בהם (סמ"ע סעיף קטן ה). (65) מימרא בשם ריש לקיש שם קא. (66) גושי העפר שסביב האילנות ואף אם לא ניטעו היו יכולים לחיות מאותו עפר, והרי הם כמו שלא נעקרו ואין בהם משום ערלה (פרק י מהלכות מעשר שני ונטע רבעי הלכה יב). (67) שאף על פי שיכולים לחיות מהגושים בלבד - אינם יכולים לגדל פירות בלי הקרקע של זה (מגיד משנה בשם הרשב"א). ובלי הגושים, היו אסורים מחמת ערלה (גמרא שם) ולפיכך יש לשניהם חלק בהם. ואף על פי שהמוצא אבידה בזוטו של ים ובשוליתו של נהר הרי היא שלו שוודאי נתיאשו הבעלים ממנה (פרק י"א מהלכות גזילה ואבידה הלכה י) - אין זה אלא במטלטלין, אבל

אמר לו בעל הבית: אני אשפר לך מקום פדי שתדור בו עד שתתקן התקרה - אין שומעין לו; שהרי אומר לו: אני רוצה שאטרח במקום למקום פדי שתתקן את ביתך.

(34) בבא בתרא ו: ז. וכרב חמא. נתדלדלו, היינו, שהכתלים נשארו חזקים ורק התיקרה ירדה, שלא כרש"י המפרש שהכתלים טבעו בקרקע. (35) שאין אדם יכול לדור למטה מעשרה טפחים, ואין זה יכול לדחותו מרשותו (סמ"ע סימן קסד סעיף קטן ו). (36) את התקרה הרעועה. (37) היינו, בעל הבית בונה את התקרה, והעליון את המעזיבה כמו בהלכה א (מגיד משנה).

ז. התנו³⁸ ביניהם דבר זה³⁹: אם נשאר בגבה הבית פדי שיקח אדם חבילה⁴⁰ בינונית על ראשו ויפגס בה תחת קורות אלו שנקממו - אינו סותר; ואם אינו יכול להפגס בה עד שיקף את ראשו - סותר ומתקן ובוניה, ואין בעל העליה יכול לעכב, שהרי התנו ביניהם תחלה.

(38) במימרא של רב חמא שם. (39) כלומר, כשחלקו התנו שאם תשפל העליה יסתרו ויבנו מחדש. כרב הונא בנו של רב יהושע, שם. (40) רש"י (40) שם דיבור המתחיל איסורייתא) מפרש: "חבילת קנים".

ח. בית⁴¹ הבד⁴² שהוא בנוי בעבי החר וגנה אחת⁴³ על גביו⁴⁴, ונפתחו שמי בית הבד⁴⁵ פארפעה טפחים⁴⁶ או יותר - הרי בעל הגנה יורד וזורע למטה, עד שיעשה זה לבית בדו כפין⁴⁷, ויתקן העליון⁴⁸ קרקע גנתו ויזרע כל גנתו.

(41) בבא מציעא קיז: במשנה. (42) מקום שעוצרים בו זיתים, להוציא מהם שמנם. (43) והיא שייכת לאחר. (44) באופן שתקרת בית הבד היא קרקעיתה של הגינה. (45) תקרת בית הבד. (46) כשמואל ולא כרב (שם קיח). לפי שאין אדם זורע חציו למעלה וחציו למטה (שם). ואם נפחת בפחות מארבעה טפחים - לא איכפת לנו לפי שאין לך מקום חשוב בפחות מארבעה טפחים כמו שאמרו בכמה מקומות בתלמוד. (47) תקרה. (48) שתיקון המעזיבה שייך לעליון, כשיטת רבינו למעלה הלכה א.

ט. שתי⁴⁹ גנות זו על גב זו⁵⁰, והירק ביניהם בגבה עבי הארץ שביניהם⁵¹: כל שהעליון יכול לפשט את ידו ולטל אותו מעקרו⁵² - הרי הוא שלו⁵³, ובלבד⁵⁴ שלא יאנס את עצמו⁵⁵; והשאר - של תחתון⁵⁶. הנה⁵⁷ מגיע לנופו, ואינו מגיע לעקרו - לא יטל העליון⁵⁸; ואם נטל - אין מוציאין אותו מידו. אכל האילן⁵⁹ העומד על המצר, אף על פי שהוא נוטה לתוך שדה אחד מהן - הרי שניהם חולקין⁶⁰ בפרותיו.

(49) שם קיח: במשנה. (50) ששתיהן סמוכות במורד ההר, וקרקעית האחת גבוהה משל חברתה. (51) ונתעורר דין ודברים ביניהם: העליון אומר שלי הוא, שבקרקעי גדל,

בבבא-מציעא לח: (3) אם השני אינו רוצה להשתתף מרצונו הטוב בהוצאות אלו. (4) תא, ששומר החצר יושב בו לשמור מפני עוברים ושבים שלא ייקו בחצר בראייתם (בבא-בבבא ב:). ובגמרא שם לא התירו עשיית בית שער זה, אלא אם הוא בחוץ ואין לו דלת וכו', שאם לא כן לא יוכלו העניים להכנס. ורבינו השמיט כל זה. (5) וכן נגר ומנעול ('נתיבות' סימן קסא. וכל-שכן מהלכה ב). (6) תוספתא בבא-מציעא פרק יא (הובאה ברי"ף ב"ב פ"א, ותוכנה בהלכה הבאה), שאם היה שריו עמהם באותה חצר משעבדין אותו על הכל. (7) אף הוא מין ציור. (8) למד כן ממה שאמרו במשנה בבא-בבבא ח. (הובא למעלה פ"ג הלכה א) שלמעלה מארבע אמות אין מחייבין אותו לבנות - הרי שדבר שאינו הכרחי, אין לכסותו (הגר"א סימן קסא, ס"ג ג). (9) למדה רבינו ממה שאמרו בכותל שהוא גבוה מארבע אמות, שאם סמך לו כותל אחד מגלגלין עליו את הכל, בבא-בבבא שם (הובא למעלה בפ"ג שם). וראה בהגהות מיימוניות ומגיד-משנה וכסף-משנה.

ב. מ"י¹⁰ שיש לו בית בבבא-בבבא ח' - בגי' ההפך ממשעבדין אותו לעשות עמהם דלת¹² ונגר¹³ ומנעול; אבל בשאר הדברים - אין משעבדין אותו. ואם היה שריו עמהם באותה חצר - משעבדין אותו על הכל.

(10) תוספתא שם, הובאה ברי"ף בבא-בבבא פ"א. (11) ואינו גר שם. (12) כן הוא בתוספתא. ו"בית שער" לא נזכר, כי הרי בית שער הוא שמירה מחמת היזק ראייה, וכיון שאינו גר בחצר אינו בכלל זה, אבל נגר ומנעול שהם שמירה גם לדברים הקבועים בחצר, גם הוא בכלל החיוב ('נתיבות' שם). (13) בריח.

ג. אחד מן השתפין בבבא-בבבא ח' שפיקש להעמיד בה בבבא-בבבא ח' או רחים, או לגדל בה תרנגולין - חבירו מעבב עליו¹⁴. ובג' שאר הדברים שאין דרך אנשי המקום לעשותן בבבא-בבבא ח' - בכלל השתפין מעבבין זה על זה, חוץ מן הבבא-בבבא ח', לפי שאין דרךן של בנות ישראל להתבזות על גב הנגר¹⁷.

(14) להלן הלכה ה מביא רבינו, שהתשמישים הנ"ל אין להם דין חזקה בחצר השותפין, ומקור הדברים בבבא-בבבא ח'. נז: שאין דרך השותפים להקפיד אחד על השני כשהוא עושה דברים אלו, ולפיכך אין הוא יכול לטעון שהחזיק. אבל ברור הדבר שאם הוא מקפיד גם בדברים אלו - יכול לעכב בידי חבירו שלא יעשה אותם בחצר, וכן נראה מדברי המשנה (שם נז). שהובאה להלן הלכה ה) "ואלו דברים שאין להם חזקה, היה מעמיד בהמה בחצר תנור ריחיים וכיריים ומגדל תרנגולין" - הרי שאין להם חזקה ויכול לעכב עליו. וכן נראה להלן בדין הכביסה, עיין הערה טו. וכן כתב הר"ן בנדרים מו. ד"ה ושניהם אסורים. ועיין רמב"ם פ"ז מהלכות נדרים הלכה ד. (15) מימרא של רבי יוחנן בשם רבי בנאה, שם נז: (16) כלומר, אפילו יש מנהג בעיר זו, שהנשים מכסות על יד הנהר, יכול אחד מן השותפין לשנות המנהג ולעשות בחצר (סמ"ע סימן קפא, ס"ק ז). (17) משמע שולוא טעם זה - השותפין מעכבין

בקרע אין הייאוש מועיל (פרק ח שם הלכה יד) וכיוון שנעקרו עם גושיהם יש להם דין קרקע (משנה למלך). (68) שהרי הוא אומר לבעל הזיתים: אם הייתי אני נוטע אותם לפני שלוש שנים, האם לא הייתי אוכל פירותיהם? (גמרא שם). (69) שכיוון שנעקרו בלי גושיהם - דין מטלטלין להם, וזכה בהם בעל השדה בייאוש כדין זוטו של ים (משנה למלך). והמדובר בגוף העצים ובשבחם, שהרי הפירות אסורים בערלה עד השנה הרביעית (סמ"ע סימן קסח סעיף קטן ד).

1 יא. פיוצא ב⁷⁰, המוכר⁷¹ זיתיו לעצים⁷²: אם פסק עמו לקן מיד - כל הפרות שיעשו הרי הן לבעל הקרקע⁷⁴; ואם⁷⁵ התנה עמו לקן כל זמן שירצה - כל הפרות שיעצו לבעל העצים. מבר סתם: אם עשו פחות⁷⁶ מרביעית לסאה⁷⁷ חוץ מן ההוצאה⁷⁸ - הרי אלו של בעל הזיתים⁷⁹; עשו רביעית לסאה חוץ מן ההוצאה - הרי אלו יחלקו⁸⁰.

(70) כלומר, כשם שאמרנו שלאחר שלוש שנים הכל לבעל השדה, כמו כן בהא דלהלן הכל לבעל הקרקע. (71) בבא מציעא ק: במשנה. (72) להסקה או לבניין, ולא לגדל פירות. (73) התברר בשקלא וטריא שם, כדבר פשוט. (74) היינו, הכל במשמעות הלשון (ולא כשיטת הרשב"א, שהביא המגיד-משנה, שלבעל הזיתים יש תמיד חלק בהם). (75) אף זה בשקלא וטריא שם, כדבר פשוט. (76) שאז אין הבעלים מקפידים מזה. (77) שהם רעים כל כך, עד שסאה מהם אינו מוציא רביעית הלוג שמן. (78) של המסיקה והעצירה, וכדומה, שם ק: קא. מימרא של רבי שמעון בן פזי. (79) שלפי שהם רעים כל כך אין בעל הקרקע מקפיד אם בעל הזיתים נוטלם לעצמו (גמרא שם). (80) שיש לשניהם חלק בהם: זה אומר זיתי גדלו וזה אומר ארצי גדלה (משנה שם).

פרק חמישי

(1) נתבאר בו מה שיש לשותפין בחצר לעשותו שכופין בו זה את זה, והדברים שיכול האחד למנוע לחבירו לעשות בחצרו, וכן מה שכופין בני מבוי זה לזה לעשות, ומה שמונעין האחד לאחר לעשותו.

8 א. חצר² השתפין - כל אחד מהן בופה³ את חבירו לעשות בה בית שער⁴ ודלת⁵, ובג' כל הדברים שהחצר צריכה להם צרך גדול, או דברים שנהגו בגי' המדינה לעשותם; אבל שאר הדברים, כגון ציור וכיוצא בו - אינו בופה⁸. עשה אחד מהן מעצמו, אם גלה השני דעתו שנוח לו במה שעשה חבירו - מגלגלין עליו את הפל⁹, ונותן חלקו¹⁵ בהוצאה.

(2) בבא-בבבא ז: במשנה, וכדעת תנא-קמא ולא כרבן שמעון בן גמליאל, כי הכלל הנמסר בשם רבי יוחנן, בכמה מקומות בתלמוד, שהלכה כרשב"ג במשנה, אינו מוסכם, ויש מן האמוראים שלדעתם לא אמר כן רבי יוחנן מעולם (כסף-משנה בשם הר"ן, וכ"ה בחידושי ר"י מיגאש. וראה

17 ו. אַחַד²⁸ מִן הַשְּׁתֵּפִין שִׁבְקֵשׁ לִפְתָּח לוֹ חֲלוֹן בְּתוֹךְ
18 בֵּיתוֹ לַחֲצֵר - חִבְרוּ מֵעֵבֶב עָלָיו, מִפְּנֵי שִׁמְסַתְּפִל²⁹ בּוֹ
19 מִמְּנוֹ³⁰. וְאִם³¹ פֶּתַח - יִסְתָּם³². וְכֵן³³ לֹא יִפְתָּחוּ³⁴
20 הַשְּׁתֵּפִין בְּחֲצֵר, פֶּתַח בֵּית כְּנָגֵד³⁶ פֶּתַח בֵּית אוֹ חֲלוֹן
21 כְּנָגֵד חֲלוֹן. אֲבָל³⁷ פּוֹתַח אָדָם לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים פֶּתַח
22 כְּנָגֵד פֶּתַח וְחֲלוֹן כְּנָגֵד חֲלוֹן; מִפְּנֵי³⁸ שְׂאוֹמֵר לוֹ:
23 הֲרִינִי כְּאֶחָד מִבְּנֵי רִשּׁוֹת הָרִבִּים שְׂרֹאֲזִין אוֹתָהּ³⁹.

ד. אָהד הָצַר הַשְׁתַּפִּין וְאַחַד מִבִּיּוֹי¹⁸ שָׁאִינוּ מִפִּלְשׁ¹⁹
 - כָּל בְּנֵי הַמִּבְּוִי מִצִּבְּרִין זֶה עַל זֶה שְׁלֹא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
 בַּמִּבְּוִי אֲלָא בְּדָבָרִים שֶׁדִּרְךָ בְּנֵי הַמַּדִּינָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
 בָּהֶן בַּמְּבֹאֵת.

(18) תוספתא בבא-בטרא פרק ב (הוצאת צוק"מ עמ' 401, 6) "כשם שבני חצר יכולין למחות זה על ידי זה בחצר של שותפין, כך בני מבוי יכולין למחות זה בזה במבוי של שותפין". ובמגיד-משנה הביא מתוספתא בבא-מציעא פרק יא (צוק"מ עמ' 396, 9) "כופין בני מבוי זה את זה שלא להושיב ביניהם לא חייט ולא בורסי (=מעבד עורות)". וראה להלן פרק ו הלכה ח, והלכה יא. (19) היינו, שהוא סתם משלשה צדדים. שאם הוא פתוח משני צדדים ומפולש לרשות הרבים, דינו כרשות הרבים. וכן כתב הר"ף בבא-בטרא פרק א (דפוס ווילנא ז ע"ב).

ה. אַחֲרֵיכֶם מִן הַשְּׁתַּפֵּיין בְּחֹצֵר שֶׁהָעֶמִיד בְּהֶמָּה אוֹ
 רִחִים וּכְיוּצָא בִּהְיוֹת²¹ בְּחֹצֵר²², וְלֹא מִזֶּה בּוֹ שֶׁתִּפּוֹ -
 הָרִי זֶה מֵעַכְשָׁיו עָלָיו כֹּל זְמַן שִׁירְצָה²³. וְאִם²⁴ הָעֶמִיד
 בְּפָנָי בְּהֶמָּה זֶה וּכְיוּצָא בִּיה מַחֲיֵצָה גְבוּהָה עֲשֶׂרָה
 טֶפָּחִים - הַחֲזִיק²⁵. שֶׁהִשְׁתַּפֵּיין מִקְפִּידִין עַל הַמַּחֲיֵצָה,
 וְהוֹאִיל וְהִנִּיחוּ - מְחַל²⁶. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים?
 בְּחֹצֵר הַשְּׁתַּפֵּיין; אֲכַל בְּחֹצֵר חֲבֵרוֹ, אֲפֹלוֹ הָעֶמִיד
 בְּהֶמָּתוֹ וְעָשָׂה לוֹ מַחֲיֵצָה - לֹא הַחֲזִיק. שֶׁהִדְבֵּר יָדוּעַ,
 שְׁאִין זֶה אֵלָּא דִּרְף שְׁאַלָה. וְהוּא הִדִּין לְכָל מַעֲמִיד
 תִּנּוּר וְכִירִים וּמִגְדָּל תְּרַנְגוּלִין וּכְיוּצָא בִּהֵן. שְׁאִם
 תֹּאמַר: הַחֲזִיק - אֵין לָךְ אָדָם שֶׁמִּשְׁאִיל מְקוֹם
 לַחֲבֵרוֹ²⁷.

20) בבא-בבא נז. במשנה ופירושה ע"י רב נחמן בשם רבה בר אבבה, וראה בסמוך. (21) כגון, תנור וכיריים או גידול תרנגולין. (22) כנוסח הראשון של מימרת רב נחמן, ולא כתיקונה וכתב פפא שם, ועיין ברי"ף שם. (23) היינו, אפילו אחר שלש שנים. שאין דרך השותפין להקפיד על זה, ויכול לומר לו: עד עכשיו לא הקפדתי, ומעכשיו אני מקפיד. (24) שם במשנה. וכמימרת רב נחמן. (25) היינו, מיד, ולא לאחר שלש שנים. וכן משמע מדברי הר"י מיגאש שרבינו הולך בעקבותיו, ראה במגיד-משנה. ועיין עוד להלן פרק ח הלכה א, ופרק יא הלכה ד ובמגיד-משנה שם (26) מלשון זה של רבינו, נראה שאע"פ שהמחזיק אינו טוען שמכר לו או שמחל לו הרי זו חזקה, שאע"פ שבחזקת קרקעות אמרו "כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה" (בבא-בבא מא. ופי"ד מהלכות טוען ונטען הלכה יב) - בחזקת תשמישים כבנידון-דידן, אין צריך טענה. וראה להלן פרק יא הלכה ד ובמגיד-משנה שם. ועיין רשב"ם בבא-בבא מא. (27) כל זה מדברי ר"י מיגאש (הובאו במגיד-משנה). והיינו, בחזקה מיידית ובלי טענה, אבל חזקת שלש שנים שיש עמה טענה - הרי היא חזקה גם בנידון זה,

28) משנה בבבא-בבא נט': (29) ויש בזה משום היזק ראייה. (30) שאף שבין כך ובין כך יכול הוא להזיקו בראיה על-ידי הסתכלות מן החצר - הרי עכשיו יזיקנו גם בהסתכלות מן הבית (רשב"ם שם ד"ה אבל לחצר השותפין, ותוספות' שם ד"ה בבית לא בעינא). וכל-שכן שאסור לפתוח חלון לחצר חבירו שאינו שותפו (גמרא שם). (31) עובדא שם. וכרבי חייא ולא כרבי ישמעאל ברבי יוסי. וכן פסק הר"ף. (32) דוקא אם מחה לאלתר, אבל אם ראה ושתק - החזיק. ראה להלן פ"א הלכה ד (כסף-משנה). (33) שם ס. במשנה. (34) בגמרא שם, בשם רבי יוחנן, שאיסור זה הוא מטעם צניעות. וסמך ענין זה למה שנאמר בבלעם (במדבר כד, ב) "וירא את ישראל שוכן לשבטיו. מה ראה, ראה שאין פתחי אהליהם מכוונוין זה לזה, אמר: ראויין הללו שתשרה עליהם שכניה". (35) במשנה, שם בלשון יחיד: "לא יפתח אדם", ורבינו שינה וכתב בלשון רבים בכדי לציין, שכאן מדובר ששניהם פתחו ביחד, ואין כאן איסור משום היזק ראייה, ואעפ"כ אסור מטעמי צניעות, וכן הוא בירושלמי (פ"ג הלכה י). (36) יש אומרים שצריך להרחיק רק משהו (רשב"ם), ויש אומרים שצריך להרחיק מלוא אפשרות הראיה (רשב"א), ודעת רבינו לא ברורה. (37) משנה, שם. (38) בגמרא שם. (39) וחלונות גבוהים שאין בני רשות הרבים אותו אלא בהתאמצות יתירה אסור לפתוח, שהרי אומר לו: בני רשות הרבים אינם רואים אותי אלא בהתאמצות יתירה, ואתה רואה אותי תמיד, ראה למעלה פ"ג הלכה ה. ועיין מגיד-משנה.

24 ז. וְאֵף עַל פִּי כֵן לֹא יִפְתָּח אָדָם חֲנוּת כְּנֹגֵד פֶּתַח
25 חֲצֵר הַכְּהֹוֹת⁴⁰, שֶׁזֶה הֵנָּה קְבוּצַּת מִמֵּיד; שְׁהִירֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
26 הַרְבֵּי עֹבְדֵי אֱלֹהִים וְיֹשְׁבֵי בְּחֻמֹּתָיו כֹּל הַיּוֹם
27 וּמִבֵּית בִּפְתַח חֲבֹר.

40) תוספתא ב"ב פ"ב (צוקמ. עמ' 4. 401) והובאה ברי"ף ב"ב פרק שלישי. ושוב לא הבהיר רבינו כמה להרחיק, ובשו"ע סימן קנד, סעיף ג: "עד שלא יכול לראות כלל".

28 ת. אַחֲרַי⁴¹ מִן הַשְּׁתַּפִּין בְּחֹצֵר שְׁלָקָה בֵּית בְּחֹצֵר
29 אַחֲרֵת - אֵינוֹ זָכוֹל לִפְתָּח פִּתְחוֹ לַחֲצֵר הַשְּׁתַּפִּין⁴²
30 שְׁלוֹ. אֶפְלוּ⁴³ בְּנֵה עֲלֶיהָ עַל גְּבִי בֵּיתוֹ - לֹא יַעֲשֶׂה
31 לָהּ פֶּתַח לַתּוֹף הַחֲצֵר, לִפְנֵי⁴⁴ שְׁמֵרְבָּה עֲלֶיהֶן אֶת
32 הַדֶּרֶךְ.⁴⁵ יַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁהִיא לִזֶּה שֶׁכֵּן אַחֵד, וְנַעֲשֶׂוּ לוֹ
33 שְׁכֵנִים הֶרְבֵּה. אֲבָל⁴⁶ פּוֹתֵם הוּא פֶּתַח עֲלֶיהָ⁴⁷ לַתּוֹף
34 בֵּיתוֹ. וְאִם⁴⁸ רָצָה לַחֲלֹק חֲדָרוֹ לְשָׁנִים - חוֹלָק.

אינו מרויח כלום ביחס לשטח הניתן לכל פתח, שהרי גם לפתח בן שתי אמות נותנים השטח (ולדעת רמי רב חמא שם, אין הדבר כן). (56) שם במשנה. (57) ושוב כהסברתו של רבא, ולא כזו של רמי בר חמא. (58) ומטעם זה, אסור אפילו לעשות שנים מפתח גדול בן שמונה אמות, אף כי אינו מרויח כלום בשטח שעל יד הפתח.

יא. אָבֵל⁵⁹ מִי שֶׁהָיָה לוֹ פֶּתַח קָטָן לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים וְרָצָה לְהִרְחִיבוֹ, אוֹ הָיָה רָחֵב וְרָצָה לַעֲשׂוֹתוֹ שְׁנַיִם - אֵינָן⁶⁰ חֲבֵרוֹ שֶׁכִּנְגְדּוֹ מַעֲכָב עָלָיו; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּנֵי רִשּׁוֹת הָרִבִּים שְׂאִינָן יְכוֹלִין לַעֲכָב עָלָיו.

(59) משנה, שם. (60) וכמו שאמרו בגמרא שם, שהרי בין כך ובין כך חייב הוא להשמר מפני בני רשות הרבים.

יב. כּוֹפֵּינָן⁶¹ בְּנֵי מְבוֹי זֶה אֶת זֶה לַעֲשׂוֹת לָהֶן לָחִי אוֹ קוֹרָה לְמְבוֹי⁶².

(61) תוספתא בבא-מציעא פרק יא (צוק"מ עמ' 369, 13) והובאה ברי"ף בבא-בבא פרק א. וכן הוא בגמרא עירובין פ. (62) שאינו מפולש, שאפשר להתיר הטלטול בו בשבת על-ידי לחי או על-ידי קורה (פי"ז מהלכות שבת הלכה ב), ואילו מבוי מפולש אין להתיר אלא על-ידי צורת הפתח מצד אחד נוסף ללחי או קורה מצד שני (שם הלכה ג). ועיין בסמ"ע סימן קסב ס"ק א שכתב, שגם במבוי מפולש כופין זה את זה להכשירו ולהתירו בטלטול כדינו [אע"פ שלענין עיכוב תשמישים שונים - דינו כרשות הרבים, כמבואר למעלה הלכה ד].

יג. מִי⁶³ שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֶּתַח לְמְבוֹי⁶⁴ - אֵין בְּנֵי מְבוֹי כּוֹפִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת דָּלֶת לְמְבוֹי⁶⁵; שֶׁיְכוֹל לוֹמַר: רְצוֹנִי שְׂאֵפְנִס בְּחִבְלִיתִי עַד פֶּתַח⁶⁶. וּמְבוֹי⁶⁷ הַמְּפֹלֵשׁ לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים⁶⁸, וּבִקְשׁוֹ בְּנֵי הַמְּבוֹי לַהֲעֲמִיד לָהֶם דְּלָתוֹת - בְּנֵי רִשּׁוֹת הָרִבִּים מַעֲכָבִין עָלֵיהֶם, מִפְּנֵי⁶⁹ שֶׁפְּעָמִים⁷⁰ דוֹחֲקִין הָרִבִּים וְנִכְנָסִין בּוֹ⁷¹.

(63) תוספתא (שם עמוד 7, 369) מובאת ברי"ף שם. (64) [כלומר, החזיק בפתח זה ברשות, שהרי לכתחילה אסור לפתוח פתח במבוי שאינו מפולש בלי הסכמתם של בני המבוי, כמבואר להלן הלכה יד]. (65) במטרה למעט בהילוך רבים ממבוי למבוי. וב"טור' ושו"ע סימן קסב העתיק הלכה זו בניסוח אחר: "אם באו [בני המבוי] להעמיד לו (=למבוי) דלתות (=משני צידיו), אפילו אחד מהם יכול לעכב ולומר אני רוצה ליכנס בחבילתי עד פתחי". (66) ה'נמוקי יוסף' מביא "על כתפי עד פתחי". וברור שאם הם רוצים לעשות דלת למבוי בלי השתתפותו - יכול הוא לעכב על ידם (מגיד-משנה בשם ר"י מיגאש ורשב"א, וכן כתב ה'נמוקי יוסף'). (67) מימרא של רב ענן בשם שמואל, בבא-בבא יב. (68) יש אומרים שאינו מפולש אלא לצד אחד לרשות הרבים (מגיד-משנה בשם רשב"א). (69) גמרא שם. (70) כגון בימי השוק (סמ"ע סימן קסב, ס"ק ו). (71) והדלתות יפריעו להם.

יד. מִי⁷² שֶׁבִקֵּשׁ לִפְתּוֹחַ פֶּתַח בְּמְבוֹי שְׂאִינוֹ מְפֹלֵשׁ⁷³

(41) בבא-בבא נט: במשנה. (42) אבל לביתו יכול הוא לפתוח, כדעת הרי"ף בתשובה (כסף-משנה) כשם שהוא פותח עליה לתוך ביתו, אלא שצריך לסתום את פתח הבית שבחצר האחרת, בכדי שלא יעברו מן החצר האחרת לחצר זו (הרי"ף שם). (43) משנה, שם. (44) ההנמקה, בגמרא שם ס. (45) שעל-ידי הוספת שכנים - צריך אחד לחכות לשני, וכאילו נעשית הדרך ארוכה יותר. (46) משנה, שם. (47) כן דעת הרי"ף בתשובתו (הובאה במגיד-משנה) שגם עליה ממש מותר לבנות על ביתו, אם אינו פותחה לחצר. לפי שאינו עשוי להשכיר לאחרים מקום כזה שיעברו דרך עליו, ואינו מרבה עליהם את הדרך, וכן נראה בתוספתא בבא-בבא פ"א (צוק"מ עמוד 19, 398): "יש לו גג ברשות הרבים ומבקש לבנות על גביו עלייה וכו' עושה לו וכו' ופותחה לתוך ביתו". ומה שאמרו בגמרא (שם ס.) "ומאי עליה אפתאי", שלפי"ז סובר רשב"ם שם שרק "אפתאי", כלומר יציע בתוך הבית, שאינו מוסיף על הבנין כלל, אלא מחלק גובה הבית לשנים, רק זה מותר, אבל לא עליה ממש, - צריך לומר, לדעת רבינו והרי"ף שלא נקטו זאת בגמרא אלא לדוגמא, כלומר רק עליה כזו שהיא כמו "אפתאי" שאין פתחה אלא בתוך הבית - מותר, ולעולם מותר אפילו עליה ממש על גבי הגג, אם פתחה בבית כנ"ל, ועיין 'נמוקי יוסף' שם. (48) היא הדוגמא הראשונה שהביאה הגמרא שם. ובשו"ע סימן קנד סעיף א, כתב: "ואין צריך לומר שאם רצה לחלוק לשניים" ואמנם כל-שכן הוא מעליה.

ט. מִכָּאֵן⁴⁹ אֶתָּה לְמוֹד: שְׂאֵחָד מִן הַשְּׂתֵפִין שֶׁהִבִּיא אֶצְלוֹ לְבֵיתוֹ אֲנָשִׁי בֵּית אַחֶרֶת⁵⁰ - יֵשׁ לְחַבְרוֹ לַעֲכָב עָלָיו⁵¹, מִפְּנֵי שֶׁמְרַבֶּה עָלָיו אֶת הַדֶּרֶךְ. וְכֵן הַמְּשַׁכִּיר בֵּיתוֹ לְבַעַל בֵּית אַחֵד, וְאַחֵר כִּף הִבִּיא עִמּוֹ קְרוֹבִיו אוֹ מִידְעָיו לְשִׁפְזָן⁵² עִמּוֹ פְּאָחָד בְּבֵית זֶה - הָרִי הַמְּשַׁכִּיר מַעֲכָב עָלָיו.

(49) היינו, מן המחצית הראשונה של ההלכה הקודמת. (50) בכ"י תימן: "אחרים", וכן נכון. (51) שזה הכלל לשיטת רבינו: אסור להרבות בדיורים, ומותר להרבות בבנין אם אינו מרבה בדיורים כנ"ל. וכל זה אינו אלא בדיורים קבועים, אבל להכניס אורחים עוברים ושבים מותר, וראה להלן. אולם לדעת הראב"ד והרשב"ם (הביאו הגהות מיימוניות אות ה) הדבר מהופך: מותר להרבות בדיורים, ואסור להרבות בבנינים. (52) היינו, שיכון קבוע, אבל אורחים הסמוכים על שולחנו - מותר ללא ספק. ולחינם תמה על כך הראב"ד.

י. הָיָה⁵³ פֶּתַח שֶׁל אַחָד מִן הַשְּׂתֵפִין קָטָן - אֵינוֹ יְכוֹל לְהִרְחִיבוֹ; שֶׁהָיָה⁵⁴ שְׂתֵפּוֹ אוֹמַר לוֹ: בְּפֶתַח קָטָן אֲנִי יְכוֹל לְהִסְתֵּר מִמָּךְ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ, וְאֵינִי יְכוֹל לְהִסְתֵּר מִמָּךְ בְּפֶתַח גָּדוֹל⁵⁵. וְאִם⁵⁶ הָיָה הַפֶּתַח גָּדוֹל - לֹא יַעֲשֶׂנוּ שְׁנַיִם; שֶׁהָיָה⁵⁷ אוֹמַר לוֹ: בְּפֶתַח אַחָד אֲנִי יְכוֹל לְהִסְתֵּר, בְּשָׁנִים - אֵינִי יְכוֹל⁵⁸.

(53) שם ס. במשנה. (54) כהנמקת רבא שם, ולא כזו של רמי בר חמא, ראה להלן. (55) ולפי זה, אפילו פתח בין שתי אמות אסור להרחיבו עד ארבע אמות. אף שעל-ידי-זה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לַעֲצָמָה⁹⁰, וּמִשְׁתַּמֵּשֶׁת עִם הַחִיצוֹנָה, וְאִינָה
מִשְׁתַּמֵּשֶׁת עִם הַשָּׂאֵר. נִמְצְאָה הַפְּנִימִית מִשְׁתַּמֵּשֶׁת
עִם כָּל וּמִשְׁתַּמֵּשֶׁת לַעֲצָמָה. לְפִיכָךְ, אִם בָּעַל הַשְּׂנִיָּה
בָּנָה אֲצִטְבָּא⁹¹ כְּנֶגֶד פִּתְחוֹ וּסְתָמוֹ - אֵין הַחִיצוֹנָה
יִכּוּלָה לַעֲכָב עָלָיו⁹²; אֲבָל כָּל הַפְּנִימִיּוֹת מְעַכְבִּין
עָלָיו, מִפְּנֵי שְׁמִרְבָּה עֲלֵיהֶן אֶת הַדֶּרֶךְ בְּאֶרֶץ, שְׁהָרִי
מְקִיפִין הָאֲצִטְבָּא. וְכֵן בָּעַל הַשְּׂנִיָּה שֹׁפֵתַח לְחִצְרוֹ
פִּתַּח שְׁנֵי בֵּינוּ וּבֵין הַחִיצוֹנָה⁹³ - אֵין הַחִיצוֹנָה
מְעַכְבֶּת עָלָיו, שְׂאִין לָהּ⁹⁴ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ אֲלָא מִפִּתְחוֹ
וְלַחוּץ⁹⁵. אֲבָל אִם פִּתַּח הַפִּתַּח הַשְּׁנֵי בֵּינוּ וּבֵין
הַשְּׂלִישִׁי - הַפְּנִימִית⁹⁶ מְעַכְבֶּת עָלָיו, שְׂאִין לוֹ
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִבּוֹי אֲלָא מִפִּתַּח חִצְרוֹ הָרֵאשׁוֹן
וְלַחוּץ⁹⁷. וְכֵן הִדִּין בְּכָלֵן⁹⁸.

(85) שם יא: בברייתא, וכרבי ולא כרבי שמעון בן אלעזר.
(86) שהרי מפולש הוא כרשות הרבים. וכל בני החצרות
משתמשים בו בשוה. (87) הקרובה לרשות הרבים.
(88) ולא עם זאת שבפנים ממנה. וראה בפירוש "לעצמה"
לגבי פנימית. (89) שיש לה זכות הליכה על החיצונה, אבל
אין לה זכות על הפנימית. (90) "לעצמה" בנידון זה,
פירוש, רק היא ולא אחרות עמה, וראה למעלה ('תוספות'
שם ד"ה והפנימית). (91) ספסל קטן לשיבה ולהנחת
פרקמטיא. (92) ואינה יכולה לטעון שלפעמים יש דוחק מן
העוברים והשבים, שנדחקים פנימה, וזה סותר עליהם את
הדרך, ומתוך כך מעכב את התנועה בקטע של החיצונה -
מפני שאין לה זכות שימוש בפנים, וכשיטת רבי, ולא כרבי
שמעון בן אלעזר ורב הונא. (93) הוא-הדין שהפנימית
אינה יכולה לעכב: כיון שיכולה להשתמש מפתחה לחוץ -
רשאית היא לפתוח פתח באותו שטח (כסף-משנה).
(94) לבעל החיצונה. (95) אבל בשטח שלפנים מפתחו, אין
לו זכות שימוש. (96) היינו, כל הפנימיות, וראה כסף-
משנה. (97) אבל אם פתח מפתח חצרו ולפנים - אינם
יכולים לעכב עליו, ראה למעלה. (98) וסיכום הדברים: כל
חצר יכולה לפתוח פתחים חדשים בכל השטח שמפתחה
ולחוץ, שבכל השטח הזה יש לה זכות שימוש. ולפיכך, לא
החיצונה ממנה יכולה לעכב ולא הפנימית, אבל לפנים
מפתחה, אין לה זכות, והפנימית ממנה יכולה לעכב עליה.

פֶּרֶק שְׁעִי

(1) נתבאר בו מה שבני העיר כופין זה את זה לעשות, ומה
שיש לכולן לעשות שקצתן פטורין, ומה שקצתן מונעין
לקצתן או לבני עיר אחרת, ונמשך לזה קצת ממה שיש בין
בני החצרות בזה, ודין מי שיש לו בור לפנים מביתו של
חבירו וכן מי שיש לו גינה לפנים מגינת חבירו.

א. פופין² בְּגִיזָה³ הָעִיר⁴ זֶה אֶת זֶה⁵ לַעֲשׂוֹת חֹמָה
דְּלָתִים וּבְרִית⁶ לְעִיר, וְלִכְנוֹת⁷ לָהֶן בֵּית הַפִּנְסָה,
וְלִקְנוֹת סֶפֶר תּוֹרָה וְנִבְיָאִים וְכַתּוּבִים⁸, כְּדִי שְׂיִקְרָא
בָּהֶן כָּל מִי שְׂיִרְצֶה לְקָרוֹת מִן הַצָּבּוֹר.

(2) משנה בבבא-בבא ז: (3) ראה להלן הלכה ה, מי הם
הנקראים בני העיר לענין זה. (4) משמע, כל עיר בלי יוצא

1 - בְּנֵי מִבּוֹי מְעַכְבִּין עָלָיו, מִפְּנֵי שְׁמִרְבָּה עֲלֵיהֶם אֶת
2 הַדֶּרֶךְ. וְאִם הָיָה מִבּוֹי מְפֻלָּשׁ⁷⁴ - פּוֹתַח כָּל פִּתַּח
3 שְׂיִרְצֶה לְכַתְּחֻלָּה⁷⁵.

(72) בבא-בבא יא: בברייתא: "אחד מבני מבוי שביקש
להחזיר פתחו למבוי אחד - בני מבוי מעכבין עליו". וכתב
שם הרי"ף, שכל זה במבוי שאינו מפולש, אבל במבוי
מפולש אינם יכולים לעכב, שהרי הוא כרשות הרבים.
(73) שהוא סתום משלשה צדדים. (74) משני צדדיו.
(75) היינו, שלא היה קיים הפתח מעולם.

4 טו. הָיָה⁷⁶ לוֹ פִּתַּח סְתוּם בְּמִבּוֹי שְׂאִינוֹ מְפֻלָּשׁ⁷⁷ -
5 הָרִי זֶה פּוֹתַחוֹ⁷⁸ בְּכָל עֵת שְׂיִרְצֶה; וְאִם פָּרַץ אֶת
6 פְּצִימְיוֹ⁷⁹ - בְּנֵי מִבּוֹי מְעַכְבִּין עָלָיו⁸⁰. וְכֵן⁸¹ אֶחָד
7 מִבְּנֵי מִבּוֹי שֶׁבָּקֵשׁ לְסַתְּמָה⁸² פִּתְחוֹ וְלִהְיוֹת⁸³ לְמִבּוֹי
8 אֲחֵר⁸⁴ - בְּנֵי מִבּוֹי מְעַכְבִּין עָלָיו; שְׂמָא יָבּוֹא עֲלֵיהֶם
9 מַס, וּמִתְמַעֵט מִחֻלְקָן מִן הַמַּס הַקָּצוּב עַל בְּנֵי
10 הַמִּבּוֹי. לְפִיכָךְ, מְקוֹם שְׂאִין הַמַּס קָצוּב עַל בְּנֵי
11 הַמִּבּוֹי - הָרִי זֶה סוֹתֵם פִּתְחוֹ בְּכָל עֵת שְׂיִרְצֶה.

(76) שם יא: כרבי בברייתא. (77) שאם הוא מפולש, מותר
אף לכתחילה, כמו שכתב בהלכה הקודמת. (78) שהרי
היה פעם פתוח, ועל-ידיה שסתמו לא אבד את זכותו.
(79) המסגרות, שבהן נתונה הדלת, היינו המשקוף והמזוזות.
שעל-ידי פריצה זו מתבטל הפתח לגמרי (מימרא של רבא
שם). (80) כאילו פותח הפתח לכתחילה. ויתכן כי גם בני
המבוי שבו הפתח הסתום מעכבים, וגם בני המבוי הראשון
מעכבים, אם יש ענין של מס, וראה בהמשך דברי רבינו,
ועיין הגהות מיימוניות אות ט. (81) שם יא: שתי בעיות
של רב הונא, שהן אחת: "אחד מבני מבוי, שביקש להחזיר
פתחו למבוי אחר, בני מבוי מעכבין עליו או אין מעכבין
עליו, אכסניא לפי בני אדם מתחלקת או לפי פתחים
מתחלקת, אמר לו: בני מבוי מעכבין עליו, ואכסניא לפי בני
אדם מתחלקת" (כן הגירסא ברי"ף דפוס קושטא, וכן הובא
בשמו במגיד-משנה וכסף-משנה וכן בעוד כמה נוסחאות,
ראה בדקדוקי סופרים) - הרי שטעם העיכוב הוא בזה
שאכסניא מתחלקת לפי בני אדם, ולפיכך מעכבין עליו
שממעט מחלקם מן המס הקצוב. ואם נכריע שאכסניא
מתחלקת לפי פתחים, לא מיעט מחלקם כלל שהרי לא פרץ
את פצימיו של הפתח ולא ביטל, ואם כן עודנו חייב במס
באותו מבוי, ועיין כסף-משנה בשם רמב"ן. (82) אפילו
לסתום בלבד ולא לפרוץ את פצימיו, ולא ביטל לגמרי את
הפתח, שעל זה היתה הבעיא, שאם פרץ אין כאן בעיא כלל,
שאף אם מתחלק לפי פתחים, הרי ביטל את הפתח. ראה
למעלה הערה עט. (83) שלא יהיה יותר פתוח למבוי
ראשון, אלא לזה. (84) בהסכמת בני המבוי האחר, שהרי
אף הם יכולים לעכב, כמו שהביא רבינו למעלה. או
שהמדובר במבוי מפולש, שאינם יכולים לעכב, כמבואר
למעלה.

12 טז. חֲמִשָּׁה⁸⁵ חֲצֵרוֹת הַפְּתוּחוֹת לְמִבּוֹי שְׂאִינוֹ מְפֻלָּשׁ⁸⁶

13 - כָּלֵן מִשְׁתַּמֵּשֶׁת עִם הַחִיצוֹנָה⁸⁷, וְהַחִיצוֹנָה
14 מִשְׁתַּמֵּשֶׁת לַעֲצָמָה⁸⁸. וְכֵן הַשְּׂנִיָּה⁸⁹ מִשְׁתַּמֵּשֶׁת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי א' אייר - ספר קנין - הלכות שכנים קכה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

17) בתוספתא שם: "ולתקן את המקוואות ואמת המים". ואם מי שאינו דר עמהם באותה עיר חייב בכל אלו, קל-יחומר למי שדר עמהם. ולא כתב זאת רבינו למעלה בהלכה א, מפני שאין דבר זה מפורש, ושם העתיק לשון המשנה שם. ראה סמ"ע סימן קס"א. (18) לא פירש רבינו מה הם "שאר הדברים" האלו? ואם כוונתו לאלו המנויים בהלכה הקודמת, יש להבין מה בין מקוה שמשעבדין אותו (ראה למעלה) לבית-הכנסת שאין משעבדין אותו. ונראה שכוונתו לעניני שמירה, שכיון שאינו גר שם - אינו זקוק להם, ראה ב'ערוך השולחן'. (19) ראה למעלה הערה ה.

ד. פְּשֵׁהוּ²⁰ גֻבֵּינ מֵאַנְשֵׁי הָעִיר לִבְנוֹת הַחוּמָה²¹ - 10
גֻבֵּינ לְפִי קְרִיבַת הַבָּתִּים מִן הַחוּמָה. כָּל הַסְמוּךְ¹¹
לַחוּמָה נוֹתֵן יוֹתֵר.¹²

20) בבא-בבא ז: בעיא של רבי אלעזר מרבי יוחנן בשתי לשונות, ופירושה על-ידי רבי יוחנן, ופסק רבינו כלשון האחרון, שלא הזכירו אלא לפי קירוב בתים, ולא הזכירו "לפי שבח ממון" כלל, וכן דעת הרי"ף. ודעת ר"י מיגאש - שנותנין לפי קירוב בתים ולפי שבח ממון. (21) שאם החומה פרוצה, מתנפלים הלסטים תחילה על הבתים הקיצוניים.

ה. וְכָל הַדֶּרֶךְ²² בְּעִיר שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ, אוֹ שְׁקָנָה בָּהּ¹³
בֵּית דִּירָה²³ - נוֹתֵן עִם בְּנֵי הָעִיר כָּכָל הַדְּבָרִים¹⁴
הַצְּרִיכִין לְתַקֵּן²⁴ הַחוּמָה וְהַדְּלָתוֹת, וְשֹׁכֵר הַפָּרָשִׁין²⁵
הַשּׁוֹמְרִין אֶת הַמְּדִינָה, וְכָל פְּיוֹצָא בְּדָבָרִים אֵלּוּ¹⁶
שְׁשׁוֹמְרִין אֶת הָעִיר²⁶.¹⁷

22) שם ז: במשנה. (23) שכיון שקנה - ודאי דעתו להשתקע בה (הגרא"א סימן קס"ב). (24) משנה, שם. (25) מימרא של רב פפא, שם ח. (26) ואילו לשאת בעול הצדקות השונות בעיר, ישנם זמנים אחרים (שם ח. ופ"ט מהלכות מתנות עניים, הלכה יב).

ו. כָּל הַדְּבָרִים²⁷ שְׁצָרִיכִין לְשְׁמִירַת הָעִיר - לֹזְקִינ¹⁸
מִכָּל אַנְשֵׁי הָעִיר, וְאֶפְלוּ מִן הִיתוּמִים²⁸, חוּץ²⁹
מִתְלַמְּדֵי חֻכְמִים; שְׁאִינ³⁰ תְּלַמְּדֵי חֻכְמִים צְרִיכִין²⁰
שְׁמִירָה, שֶׁהַתּוֹרָה שׁוֹמְרָתָן³¹. אֲבָל לְתַקֵּן הַדְּבָרִים²¹
וְהַרְחֻבוֹת - אֶפְלוּ מִן הַחֻכְמִים³². וְאִם³³ כָּל הָעָם²²
יִצְאִין וּמִתְקַנִּין בְּעֶצְמָן³⁴ - לֹא יֵצְאוּ תְּלַמְּדֵי חֻכְמִים²³
עִמָּהֶן³⁵, שְׁאִין דֶּרֶךְ תְּלַמְּדֵי חֻכְמִים לְהַדְּלִיל לְפָנֵי²⁴
עַם הָאָרֶץ.²⁵

27) שם ח. מימרות של רבי יוחנן, רב יהודה ורב פפא. (28) שכל מה שנהנים ממנו, חייבים בו אף היתומים (שם במימרא של רב פפא). (29) שם במימרות הנזכרות, וכן בדברי ריש לקיש ורבי יוחנן (שם ז:); בניגוד לרבי יהודה נשיאה (שם ז:). (30) שם. (31) כהנמקתו של רבי יוחנן, ולא כזו של ריש לקיש, משום שמעשיהם מגינים עליהם. (32) בדברי רב יהודה, שם: "הכל לכריא פתאי אפילו מרבנן" וכפירוש ה'תוספות' שם ד"ה כריא פתאי בשם ר"ח,

מן הכלל, כחכמים וסתם משנה שם, שאף עיר רחוקה מהספר, צריכה לחומת הגנה מפני פלישה פתאומית של גייסות האויב (ולא כר"ש בן גמליאל, החולק ואומר שרק עיר הסמוכה לספר זקוקה לחומה). (5) במשנה שם: "כופין אותו לבנות לעיר חומה ודלתים ובריח" ולפי פשטות הלשון, המדובר כשהרבים כופים את היחיד המסרב, אבל רבינו בפירושו שם כתב: "כופים, רצונו לומר: כל אחד ואחד מבני העיר יכופ לחבירו על זה", ומקור הדברים בתוספתא בבא-מציעא פרק יא (צוק"מ עמ' 396, 29) גבי בית-כנסת וספר-תורה: "כופין בני העיר זה את זה לבנות להם בית-כנסת ולקנות להם ספר-תורה ונביאים", ו"זה את זה" משמע אפילו יחידים (הגרא"א סימן קס"ב) (ב) ואפילו המיעוט כופין את הרובים (רמ"א שם). (6) וכן פרשים ושומרים (להלן הלכה ה). והוא-הדין לכל יתר צרכי העיר (הגהות מיימוניות). (7) תוספתא בבא-מציעא פרק יא (ראה למעלה הערה ד) הובאה ברי"ף בבא-בבא פ"א, סמוך למשנה הנ"ל (בדף ז:). (8) מילה זו אינה בתוספתא שלפנינו, אבל ישנה בנוסח המובא ברי"ף. בזמננו שמצויים ספרים מודפסים, הכפייה היא רק על ספר-תורה (סמ"ע סימן קס"ב) [פירוש: ספר-תורה נצרך לקרוא בו בציבור בימי הקריאה, ואילו לנביאים אינם נזקקים, שאפשר לקרוא בספר מודפס (מגן-אברהם בסימן רפד בתחילתו) וקריאה בכתובים אינה בציבור, ראה שבת קטו. וקטז:].

ב. מִי שֶׁשָּׁלַח עִיר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - כּוֹפִין אוֹתוֹ בֵּית דִּין¹⁰ לָקַח לוֹ דֶּרֶךְ מֵאַרְבַּע רִחוּתֶיהָ, מִשּׁוּם יָשׁוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל¹¹. וְכוֹפִין¹² בְּנֵי בִקְעָה זֶה אֶת זֶה לַעֲשׂוֹת בְּיָנֵיהֶם חֲרִיץ¹³ וְכֵן חֲרִיץ¹⁴.

9) בבא-קמא פ: מימרא של רב שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן. (10) [בגמרא שם: "כופין אותו" ולא נזכר שביט-דין הם שכופין אותו, אבל סבור רבינו שעל-כרחנו שהמדובר באופן שבני העיר אינם יכולים לכופו, כגון שנותן להם בתים במתנה, ולכן הוצרכו להטעים משום ישוב ארץ ישראל, ואם-כן רק בית-דין כופין אותו על זה. שאם בני העיר קנו ממנו, שהם עצמם יכולים לכופו אותו - מה צורך בטעם משום ישוב ארץ ישראל?]. (11) שתהא מחוברת עם כל סביבותיה. (12) תוספתא בבא-מציעא פ"א (צוק"מ עמוד 396, 14) והובאה ברי"ף בבא-בבא פרק ראשון. (13) תעלה בת ששה טפחים מסביב לבקעה (בבא-בבא קז: וקח. ולמעלה פרק כא מהלכות מכירה, הלכה כב). (14) תעלה בת שלשה טפחים (שם ושם). ולמה הצריכו את שניהם - לשם שמירה על הבקעה.

ג. מִי שֶׁיָּשַׁב לוֹ חָצֵר בְּעִיר אַחֶרֶת¹⁶ - בְּנֵי הָעִיר מְשַׁעֲבְדִין אוֹתוֹ לְחַפֵּר עִמָּהֶם בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמַעְצוֹת וְאִמַּת הַמַּיִם¹⁷; אֲבָל בְּשָׂאֵר כָּל הַדְּבָרִים¹⁸ - אֵין מְשַׁעֲבְדִין אוֹתוֹ. וְאִם הָיָה שְׂרָוִי עִמָּהֶם בְּאוֹתָהּ הָעִיר - מְשַׁעֲבְדִין אוֹתוֹ עַל הַכֶּלֶל¹⁹.

15) תוספתא בבא-מציעא פרק יא (לפי כ"י ווין. ראה צוק"מ עמ' 396, 13), הובאה ברי"ף בבא-בבא פ"א כלשונה. 16) כלומר: הוא גר בעיר זו ויש לו חצר בעיר אחרת.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(52) תוספתא בבא-בבא פרק ב (צק"מ עמוד 8, 401).
(53) טחנת קמח. (54) כלומר, אף האומן אינו יכול למנועו
אע"פ שהוא מפסיד פרנסתו, אבל הוא-הדין שבני המבוי
האחרים אינם יכולים למנועו, מכיון שיש כבר אומנות זו
במבוי, כמו שכתב רבינו בסמוך, וראה סמ"ע שם ס"ק טז.
(55) חותך. והטעם בברייתא: "מפני שיכול לומר לו: אתה
עושה בשלך, ואני עושה בשלך". (56) בעיא של רב הונא
ברבי יהושע שם, שלא נפתרה, ולפיכך הכריעו רבינו
והרי"ף שאינם יכולים לעכב, כדין כל תיקן, שאין משנים
את המצב הקיים. (57) לא האומן עצמו, כאמור, ולא בני
המבוי. (58) ואם כן, גם מקודם היו נכנסים ויוצאים.
(59) מימרא של רב הונא ברבי יהושע, שם. (60) היינו עיר,
ראה בפ"א מהלכות מגילה הלכה א. וכן בגמרא שם: "מתא
אחרית (=עיר אחרת). (61) מימרת רב הונא ברבי יהושע
שם. (62) מס הגולגולת למלך. (63) לא בן העיר ולא בן
המבוי, בניגוד לדעת ה'תוספות' שם שכן המבוי יכול
למנוע, ורק בן העיר אינו יכול למנוע. (64) מוכרי בשמים
לנשים.

ט. רוקלין⁶⁵ המחזירין פְּעִירוֹת⁶⁶ - אֵין בְּנֵי הַמְּדִינָה¹⁹
יִכְלִין לַעֲבֹד; שְׁתַּקְנַת עֲזָרָא הִיא שְׁיֵהִיו מְחִזְרִין,²⁰
כְּדִי שְׁיֵהִיו הַבְּשָׁמִים מְצוּיִין לְבָנוֹת יִשְׂרָאֵל⁶⁷. אֲבָל⁶⁸
אֵין קוֹבְעִין מְקוֹם יוֹשְׁבֵין בְּנֵי⁶⁹, אֲלָא מְדַעַת בְּנֵי²²
הָעִיר. וְאִם⁷⁰ תִּלְמִיד חָכָם הוּא - קוֹבֵעַ מְקוֹם בְּכָל²³
מְקוֹם שִׁירְצָה⁷¹.²⁴

(65) ואינם משלמים מס המלך בעיר זו, ואם כן מן הדין
שיהיו בכלל גר ממדינה אחרת שיכולים למנועו, כמבואר
למעלה. (66) בבא-בבא כב. וראה בבבא-קמא סב.
שתקנה זו היא אחת מעשר תקנות שתיקן עזרא. (67) שם.
(68) היינו, עם סחורתם למכור. וראה בסמ"ע סימן קנו, ס"ק
יט. (69) מסקנת הגמרא בבבא-בבא שם. (70) כדי שלא
יבטל מתלמודו. (71) מימרא של רב כהנא ורבינא, בבבא-
בבא שם.

י. הסוחרים⁷² שְׁמֵבִיאִין סְחוֹרְתָם לְמִכּוֹר בְּתוֹךְ²⁵
הָעִירוֹת - בְּנֵי הָעִיר מַעֲבִין עֲלֵיהֶם⁷³. וְאִם⁷⁴ מְכָרוּ²⁶
בְּיוֹם הַשּׁוּק בְּלִבְדִּי⁷⁵ - אֵין מוֹנְעִין אוֹתָם. וְהוּא⁷⁶
שְׁמֵיכְרוּ בַּשּׁוּק⁷⁷; אֲבָל לֹא יִחְזְרוּ עַל הַפִּתְחִים אֲפִלּוּ²⁸
בְּיוֹם הַשּׁוּק. וְאִם⁷⁸ יֵשׁ לָהֶן מְלוּהָ⁷⁹ פְּעִיר - מוֹכְרִין²⁹
כְּדִי פְּרִנְסָתָם⁸⁰ אֲפִלּוּ בְּלֹא יוֹם הַשּׁוּק, עַד שִׁיפְרְעוּ⁸¹
חוֹבָן וְיִלְכּוּ לָהֶן.³¹

(72) שהרי אינם משלמים כאן מס המלך, כנ"ל. ואם סחורתם
של הסוחרים טובה יותר או זולה יותר מזו של סוחרי העיר,
ראה במגיד-משנה. (73) מסקנת הגמרא שם. (74) אבל
לא בימים אחרים (גמרא שם). (75) אף זה שם. (76) שאז
באים מן החוץ, ומוכרים לאנשים מן החוץ (גמרא שם).
ומשמע לכאורה שלאנשי אותה העיר אסור למכור, ברם
הסמ"ע (שם ס"ק כ) כתב בשם ה'טור' שמותר.
(77) מסקנת רב כהנא, שם. (78) שהם חייבים לאחרים
(ראה להלן הערה עח). ורש"י (שם ד"ה אית לן אשראי)

דהיינו תיקון הרחובות. (33) רב יהודה, שם. (34) ואינם
מעמידים פועלים אחרים במקומם. (35) לא הזכיר רבינו
אם גובים מהם לשכור פועלים במקומם, ועיין בשולחן
ערוך' יורה-דעה סימן רמג סעיף א, וברברי רבינו בפ"ו
מהלכות תלמוד תורה הלכה י, והערה י שם אינה מוכרחה.

ז. הַיּוֹ³⁶ חוֹפְרִין נָהָר לְהֵבִיא בּוֹ מִים לְמְדִינָה - גּוֹבִין¹
אֶף מִן הַיְּתוּמִים; שְׁזָ³⁷ זָכוֹת לָהֶם, כְּדִי שְׁיִשְׁקוּ²
מִמֶּנּוּ שְׂדוֹתֵיהֶם וְכִרְמֵיהֶם³⁸. לְפִיכָן⁴⁰³⁹, אִם אֶרֶץ³
לָהֶם דָּבָר שֶׁלֹּא בָּאוּ הַמַּיִם - הוֹאִיל וְלֹא נִהְיוּ מֵהֶן⁴
הַיְּתוּמִים, מְחִזְרִין⁴¹ לָהֶם כָּל מָה שְׁנִלְקַח מֵהֶן. וְכֵן⁵
כָּל פְּיוּצָא בְּזָה⁴².⁶

(36) שם ת. מימרא של רב פפא. (37) הסברת רבינו,
בהתאם לכללו של רב פפא הנזכר למעלה הערה כו.
(38) והרי הם מקבלים תמורת הכסף שנתנו. (39) כתשובת
רב פפא לרב שישא בנו של רב אדי. (40) מפני שיתומים
אינם בני מחילה (רש"י שם ד"ה לא מידיל). (41) כלומר,
דבר שיש להם הנאה ממנו. (42) בבא-בבא כא:
כברייא.

ח. כּוֹפִין⁴³ בְּנֵי מְבוּי⁴⁴ זֶה אֶת זֶה⁴⁵ שְׁלֹא⁴⁶ לְהוֹשִׁיב⁷
בִּינֵיהֶן⁴⁷ לֹא חֵיט וְלֹא בְּרִסִּי⁴⁸, וְלֹא⁴⁹ אֶחָד מִבְּעָלֵי⁸
אֲמָנוּת. הֵיכָּה⁵⁰ שֶׁם בְּמִבּוֹי אֶחָד מִבְּנֵי מְבוּי⁵¹ אֶמֶן,⁹
וְלֹא מִחוּ בּוֹ⁵², אוֹ שְׁהִיתָ⁵³ שֶׁם מְרַחֵץ אוֹ חֲנוּת אוֹ¹⁰
רַחִים, וּבָא חֲבֵרוֹ וַעֲשֶׂה מְרַחֵץ אַחֶרֶת כְּנִגְדּוֹ אוֹ¹¹
טְחוֹן⁵⁴ אַחֶרֶת - אֵינוֹ⁵⁵ יָכוֹל לְמַנְעוֹ וְלִזְמַר לוֹ: אֶתָּה¹²
פּוֹסֵק⁵⁶ חַיִּי. וְאֲפִלּוּ⁵⁷ הִיָּה מִבְּנֵי מְבוּי אַחֵר - אֵין¹³
יִכְלִין לְמַנְעוֹ⁵⁸, שְׁהָרִי יֵשׁ בִּינֵיהֶם אוֹתָהּ אֲמָנוּת⁵⁹.
אֲבָל⁶⁰ גַּר מְמִדִּינָה⁶¹ אַחֶרֶת שֶׁבָּא לַעֲשׂוֹת חֲנוּת בְּצַד¹⁵
חֲנוּתוֹ שֶׁל זֶה, אוֹ מְרַחֵץ מְצַד מְרַחֵץ שֶׁל זֶה - יֵשׁ¹⁶
לָהֶן לְמַנְעוֹ. וְאִם⁶² הָיָה נוֹתֵן עִמָּהֶם מִנֵּת הַמֶּלֶךְ⁶³ -
אֵינוֹ יָכוֹל לְמַנְעוֹ⁶⁴.¹⁸

(43) שאינו מפולש, ראה להלן הערה מג. (44) היינו,
שאפילו היחיד יכול לעכב (סמ"ע סימן קנו ס"ק טז). וראה
למעלה הלכה א והערה ד. (45) מפני הטעם שמביא רבינו
להלן הלכה יא: "מפני ריבוי הנכנסים והיוצאים", והמדובר
במבוי שאינו מפולש, כי מבוי מפולש הוא כרשות הרבים
(ראה למעלה פרק ה הלכה יד). וראה בלחם-משנה וביאור
הגר"א (שם ס"ק טו) שרבינו הוכרח לפרש בברייתא הנ"ל
שלא כדעת מפרשים אחרים. (46) אפילו בן מבוי זה, כמו
שנראה בסמוך, וכמפורש להלן הלכה יא. (47) מעבד
עורות. (48) בברייתא שם, נוסף: "ולא מלמד תינוקות",
אבל בכתב-יד מינכן שם ליתא. וראה להלן הלכה יא.
(49) המשך הברייתא שם, וכתנא-קמא ולא כרשב"ג, וכרב
הונא בן רבי יהושע, שהוא מן האחרונים, ולא כרב הונא,
וכן פסק הרי"ף שם. (50) כתב "מבני מבוי" להשמיענו
שאפילו אחד מבני מבוי אינו יכול לעכב. (51) אף-על-פי
שאין החזקה מועלת כאן, ויכולים למחות תמיד, כמפורש
להלן בפרק יא הלכה ה, בכל זאת כל זמן שלא מיחו
בראשון, אינם יכולים לעכב לשני, וראה להלן הלכה יב.

תורה". וראה להלן הערה קא. (89) ואף חזקה לא מועילה, כמפורש להלן בפ"א הלכה ה. (90) אף היא ברייתא, שם. (91) כלשון הברייתא, ולשיטת רבינו למעלה שאף במבוי יכולים לעכב, צריך לומר שבחצר אסור לו להשכיר אע"פ שעוד לא מיחו השכנים בידו, שהרי לא הזכיר רבינו: "מעכבין", אלא סתם "לא ישכירונו", מה-שאינ-כן במבוי, שרק אם מישחו מוחה בידו, יכול למנעו. (92) והכל מפני טענת ריבוי הנכנסים והיוצאים. (93) כפירוש ה'תוספות' (שם, ד"ה בסופר מתא), ולא כשני הפירושים שברש"י. (94) וכל-שכן גוי. (95) משמע קצת, שרק בשטרות של חול יכול לעכב אבל לא בכתיבת ספרי תורה, תפילין ומזוזות שדינם כמלמד תינוקות, והוא-הדין לכל פעולת מצוה. וראה שו"ע שם סעיף ג, ולמעלה הערה פג. (96) משנה, שם כ: ומשמע שכבר החזיק בחנות ואף-על-פי-כן אינה חזקה, וראה להלן הערה צח.

יב. חֲנוּת⁹⁷ שֶׁבַחָר⁹⁸ - יְכוּלִין הַשְּׂכָנִים לְמָחוֹת⁹⁹
בְּיָדוֹ וְלֹאמַר לוֹ: אֵין אָנּוּ יְכוּלִין לִישֵׁן מִקּוֹל הַנִּכְנָסִים
וְהַיּוֹצֵאִין; אֶלָּא עוֹשֶׂה מְלַאכְתּוֹ בְּחִנּוּת וּמוֹכַר
בְּשׂוּק. אָבֵל אֵינָן יְכוּלִין לְמָחוֹת בְּיָדוֹ וְלֹאמַר לוֹ: אֵין
אָנּוּ יְכוּלִין לִישֵׁן מִקּוֹל הַפְּטִישׁ אוֹ מִקּוֹל הַרְחִים;
שֶׁהֲרִי הַחֲזִיק¹⁰⁰ לַעֲשׂוֹת כֵּן. וְכֵן¹⁰¹ יֵשׁ לוֹ לְלַמֵּד
תִּינוּקוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה¹⁰² בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאֵין
הַשְׂתַּפֵּין יְכוּלִין לְמָחוֹת בְּיָדוֹ וְלֹאמַר לוֹ: אֵין אָנּוּ
יְכוּלִין לִישֵׁן מִקּוֹל הַתִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּין¹⁰³.

97) כן הוא במשנה, שם. [ולשיטת רבינו למעלה בהלכה ח והלכה יא, שאף במבוי יכול לעכב, צריך לומר שנקט "חצר" להשמיענו שבתינוקות של ישראל אינו יכול לעכב אפילו בחצר]. 98) תמיד, ולא מועילה אף חזקה, כמו שיצא מתוך ההמשך, וכמו שרבינו אומר מפורש לקמן פ"א הלכה ה. 99) משנה, שם. 100) אבל בלי חזקה - יכולים גם כאן למחות. ודעת רבינו שזהו ההבדל בין רשות המחאה ביחס לקול הנכנסים והיוצאים, שלגביהם לא מועילה חזקה, וכמו שכתב להלן פ"א הלכה ה, לבין שלילת רשות המחאה ביחס לקול הפטיש והריחיים, שלגבי עצם המלאכה מועילה החזקה, ועיין מגיד-משנה. וכתב הסמ"ע (סימן קנו ס"ק יא) שבחזקה זו לא צריך שלש שנים, לדעת רבינו, כמו שכתב להלן פרק יא הלכה ד. 101) כרבא שם כ: וכן פירשו הבריות בגמרא, שם סא. 102) אבל לא לימודי חול, כדברי רבינו בפרוש למשניות. וראה למעלה הערה פו. 103) מתקנת יהושע בן גמלא ואילך, שהתקין להושיב מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר (שם כא.).

יג. ¹⁰⁴שֵׁשׁ לוֹ בּוֹר לִפְנֵים מִבֵּיתוֹ שֶׁל חֶבְרוֹ -
¹⁰⁵נִכְנַס בְּשַׁעַר שְׁדֵרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין, וַיּוֹצֵא בְּשַׁעַר
¹⁰⁶שְׁדֵרֶךְ בְּנֵי אָדָם יוֹצֵאִין. ¹⁰⁷וַאֲנִי ¹⁰⁸מִכְנִס בְּהֶמְתּוֹ
וּמִשְׁקָה מִבּוֹר, אֶלָּא מִמְּלֵא וּמִשְׁקָה מִבְּחוּץ.
וּשְׂנִיָּה ¹⁰⁹עוֹשִׂין פּוֹתַחַת ¹¹⁰עַל הַבּוֹר. בַּעַל הַבּוֹר
- כְּדִי לְשַׁמְרוֹ ¹¹¹אֶת מִימּוֹ; וּבַעַל הַצָּר - מִשּׁוּם
חֲשׂוֹד ¹¹²אֲשׁוֹ, שְׁלֵא תִכְנַס לְשֵׁם אֵלָּא מִדַּעְתּוֹ.

מפרש, שחייבים להם. וראה סמ"ע שם ס"ק כב.
 (79) ובגמרא שם: "חיותם", וכתב המגיד-משנה בשם ר"ת,
 שאין הכוונה לשיעור חיותם בלבד, אלא שירווחו כדי
 מזונותם. (80) [אין לנקד "שִׁיפְרָעוּ", כלומר שאחרים
 יפרעו להם חוב שחייבים להם, שאם כן היה צריך להיות
 "שִׁיפְרַע חובם". ובכ"י תימן "שיפרעו את חובך - הרי
 שהמדובר בחוב שהם חייבים לאחרים, והם פורעים אותו,
 וראה בסמ"ע שם ס"ק כב, ולמעלה הערה עו]. (81) בבא-
 בתרא כא. כברייתא.

1	יֹא. אֶחָד ⁸² מִבְּנֵי מִבְּיֹצֵי ⁸³ שְׂאִינוּ מִפְּלֶשׁ ⁸⁴ שְׁבֻקֶּשׁ ⁸⁵
2	לְהַעֲשׂוֹת רוּפָא ⁸⁶ , אָמֵן ⁸⁷ , אוֹ גִּדְרֵי ⁸⁸ , אוֹ מִלְמַד
3	תִּינוּקוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי בּוֹכִים ⁸⁹ - בְּנֵי מְבוֹי מַעֲבָכִין ⁹⁰
4	עָלָיו, מִפְּנֵי שְׁמִרְבָּה עָלֵיהֶם הַנִּכְנָסִין וְהַיּוֹצֵאִין. וְכֵן ⁹¹
5	מִי שֵׁשׁ לוֹ בֵּית בַּחֲצֵר ⁹² הַשְׁתַּפִּין - לֹא יִשְׁפִּירְנוּ ⁹³
6	לֹא לְרוּפָא, וְלֹא לְאָמֵן, וְלֹא לְגִדְרֵי, וְלֹא לְסוּפֵר ⁹⁴
7	יְהוּדֵי ⁹⁵ שֶׁכּוֹתֵב הַשְּׁטָרוֹת ⁹⁶ , וְלֹא לְמַלְמְדֵי תִינוּקוֹת
8	שֶׁל עוֹבְדֵי בּוֹכִים.

82) לפנינו בגמרא שם "אחד מבני חצר", ולפי זה לא נאמרו הדברים אלא באותה חצר, אבל בני מבוי אינם יכולים לעכב, וכדעת אב"י (שם ב:) שבחצר אחרת מותר. ולגירסת רבינו "אחד מבני מבוי", אין הלכה כאב"י אלא גם בחצר אחרת אסור, וגירסא זו היתה גם לפני בעלי ה'תוספות' שם, ידחו אותה בטענה שאין חולק על דברי אב"י, אבל לרבינו צריך לומר, שר"בא שם שפירש המשנה באופן אחר חולק על דברי אב"י ("הגר"א סימן קנו ס"ק ג). אבל יש להבין, הלא דין זה כבר כתוב למעלה בהלכה ח, ולמה נשנה כאן עוד פעם. ועיין כסף-משנה. וראה להלן הערה פה.

83) שמבוי מפולש הרי הוא כרשות הרבים, ואין בו טענת נכנסים ויוצאים, כמו שכתב הרי"ף (בבא-בבא פ"א), וכן כתב רבינו למעלה פרק ה הלכה יד. 84) והוא-הדין אם כבר נעשה, שבעניין זה אין חזקה (סמ"ע שם ס"ק ב), וכמו שכתב רבינו להלן בפ"א ה"ה. 85) רש"י שם ד"ה רופא, מפרש: "מוהל". ואע"פ שאין למחות במלמד תינוקות של ישראל (להלן הלכה יב) וכן אין למחות בכל עושה מצוה (שו"ע חושן-משפט סימן קנו סעיף ג) - אם אפשר לעשות המצוה בלי ריבוי נכנסים, יכולים לעכב שלא ירבו הנכנסים, ואם כן במוהל, אומרים לו שלא יבוא המצוה לביתו, אלא ילך הוא לבית המילה (ט"ז שם). 86) מקיז דם (רש"י שם). וכן נראה להלן בסמוך, שכתב: "לרופא או לאומן" - "רופא" ו"אומן" הם שנים. ועיין סמ"ע שם ס"ק ג.

87) אורג בגדים. וראה כסף-משנה שכתב שהמגיה העיר על זה שפירט רבינו כאן רק את אלו, ואילו למעלה בהלכה ח כתב: "כל בעלי אומניות". וראה למעלה הערה פ.

88) כמסקנת הגמרא שם, ובהתאם לשיטת ר"בא, המובאת לקמן, בסוף ההלכה הבאה, שבמלמד תינוקות של ישראל אין למחות. ובפירוש המשניות, כתב רבינו: "אבל אם מלמד חשבון או תשבורת יש לו רשות למנעו", ולפי"ז תינוקות של גוים לאו דוקא, ואפילו תינוקות של ישראל אפשר לעכב, אם אינם לומדים תורה. כן כתב בשו"ע חושן-משפט שם סעיף א: "מלמד תינוקות לימוד שאינו של

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

א. מ^י2 שְׁהִיְתָה לוֹ חֲלוֹן בְּכָתְלוֹ, וְכָא חֲבֵרוֹ וְעָשָׂה
חֲצֵר³ בְּצֵדוֹ - אֵינּוּ יֹכּוּל לֹמֵר לְבַעַל הַחֲלוֹן: סָתֵם
חֲלוֹן זֶה, כְּדִי שְׁלֹא תִפְּסֵט בִּי; שְׁהִירִי הַחֲזִיק בְּהִזָּק
זֶה⁵. וְאִם⁶ בָּא חֲבֵרוֹ לִבְנוֹת כְּתָלוֹ כְּנֶגֶד הַחֲלוֹן כְּדִי
שְׂסוּר הִזָּק רָאִיתוֹ - צָרִיף לְהִרְחִיק אֶת כְּתָלוֹ מִכְּנֶגֶד
הַחֲלוֹן אַרְבַּע אַמּוֹת⁷, כְּדִי שְׁלֹא יִאֲפִיל עָלָיו⁸.

(2) בבא בתרא כב. במשנה. ושם מבואר שיש בחלונות דין חזקה. וראה למעלה פרק ב הלכה יד. (3) [לא כתב "לעשות חצר", אלא "ועשה חצר", כלומר, עשה את החצר ושתק ולא מיחה על זה שיש חלון בכתלו של חבירו, ולפיכך החזיק בו (ראה להלן הלכה ו). והשמיענו רבינו כאן שאף על פי שהחלון היה מקודם, לפני שעשה את החצר, ואז לא היה שום היזק ראייה, ולא היה דין חזקה, עד שעשה חבירו המצר, ושתק ולא מיחה בידו, ואם כן לא עשה מעשה להחזיק, ואף על פי כן הוא קונה בחזקה. ולהוציא מדברי ר"י מיגאש שכתב (בתחילת מסכת בבא בתרא) לפי תירוץ אחד, שזהו החילוק בין היזק ראייה בחצר השותפין, שאין שם חזקה, לפי שאין שם מעשה, לבין חלון שיש בו חזקה להיזק ראייה, לפי שעשה מעשה בפתיחת החלון. ואם כן מוכרחים לחלק ביניהם באופן אחר: שבחצר השותפין שניהם מזיקים זה את זה בהיזק ראייה ויכול לטעון שלפיכך לא מיחה, מפני שגם חבירו ניוזק על ידו, ואילו בחלון אין בעל החלון ניוזק כלל, וכמו שכתב הר"י מיגאש שם לפי תירוץ אחר. או כמו שכתב הרא"ש (בבא בתרא פרק א סימן ב) שבחצר השותפין הוא היזק תמידי ואילו בחלון אינו מזיקו אלא בשעה שעומד ליד החלון ומסתכל]. (4) והיינו, היזק ראייה. (5) [כמו שכתב להלן פרק יא הלכה ד שבכל ההרחקות מועילה חזקה לאלתר, ובלי טענה, עיין שם.]. (6) משנה שם. (7) ודי בזה, אף אם הוא עוד מאפיל עליו, שכך הם שיעורי החכמים: לא פחות ולא יותר (שולחן ערוך סימן קנד, סעיף כא). (8) ברייתא שם כב:

ב. הִיְתָה⁹ הַחֲלוֹן לְמִטָּה בְּכָתְלָהּ - כּוֹפֶה אֶת חֲבֵרוֹ
לְבְנוֹת כְּנֶגְדָּהּ בְּרֻחוֹק אַרְבַּע אַמּוֹת¹⁰ וּלְהִגְבִּיהָ הַבִּנְיָן
אַרְבַּע אַמּוֹת¹¹, כְּדִי¹² שְׁלֹא יִפְּסֵט בּוֹ מִן הַחֲלוֹן¹³.

(9) משנה וברייתא שם. (10) כדי שלא יאפיל, כנ"ל. (11) כלומר, ארבע אמות מעל לראש החלון ויש אומרים שאין זה אלא באופן שהרחיק ארבע אמות כדון, אבל אם הרחיק יותר - יש להגביה יותר, שאם לא כן, יוכל להציץ בחלון (מגיד משנה). [וראה להלן הלכה ד]. (12) ברייתא שם. (13) היינו, דרך החלון לתוך הבית פנימה.

ג. הִיְתָה¹⁴ הַחֲלוֹן לְמַעְלָה בְּכָתְלָהּ, וּבָנָה חֲבֵרוֹ כְּתָל
כְּנֶגֶד הַחֲלוֹן מִלְמַטָּה: אִם הָיָה מִרָאשׁ הַכְּתָל שְׂפָנָה
עַד הַחֲלוֹן גְּבֵה אַרְבַּע אַמּוֹת או יוֹתֵר - אֵינּוּ יֹכּוּל
לְמַנְעוֹ אֶף עַל פִּי שְׁלֹא הִרְחִיק מִכְּתָל הַחֲלוֹן בְּלוּם;
שְׁהִירִי לֹא יִאֲפִיל עָלָיו¹⁵, וְאִינוּ מְזִיקוּ בְּרֹאשָׁהּ¹⁶. אֲבָל
אִם נִשְׁאָר גְּבֵה מִרָאשׁ הַכְּתָל עַד הַחֲלוֹן פָּחוֹת
מֵאַרְבַּע אַמּוֹת - כּוֹפֶה לְמַעַט הַכְּתָל, כְּדִי שְׁלֹא
יַעֲמֵד עַל רֹאשׁ הַכְּתָל וְיִשְׁקִיף מִן הַחֲלוֹן; או יִגְבִּיהָ

(104) משנה, שם צט. (105) כגון שהתנו כך בשעת החלוקה או המכירה, שיהיה לזה דרך אל הבור (סמ"ע סימן קסט ס"ק א). (106) והיינו, ביום, כמו שכתוב בשו"ע חושן-משפט שם סעיף א. שאע"פ שהתנו שיהיה לו דרך בביתו - לא הסכים זה לקום בלילה ולפתוח לו (סמ"ע שם ס"ק ב). (107) שאין זה הכרחי להכניס בהמתו אל הבור ויכול להשקותה בחוץ, ורק לצרכים דחופים הסכים לתת לו רשות כניסה. (108) משנה, שם. (109) מנעול, שסוגר את דלת הבור. (110) כרבי יוחנן שם. (111) שלא יגנוב אותם בעל הבית. (112) שלא יסתובב זה סמוך לבורו בהעדרו של בעל הבית מתוך אמתלא, שהוא נכנס לשאוב מן הבור, ויונה עם אשתו, או שיעורר חשד כזה אצל הבריות, מה-שאין-כן אם יש גם לבעל הבית מפתח, אינו יכול להסתובב שם ולא יכנס אלא בזמן שנמצא בעל הבית. וחשש גניבה בבית אין, שאשתו שומרת שם (רש"י שם ד"ה משום חשד אשתו).

יד. מ^י113 שִׁישׁ לוֹ גִּנָּה לְפָנִים מִגִּנָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ -
נִכְנָס¹¹⁴ בְּשַׁעַר שְׂדֵרָה בְּנִי אָדָם נִכְנָסִין, וְיוֹצֵא בְּשַׁעַר
שְׂדֵרָה בְּנִי אָדָם יוֹצֵאִין. וְאִין¹¹⁵ מִכְּנִיס לְתוֹכָהּ
תַּגְרִים¹¹⁶. וְלֹא יִכְנֵס מִתּוֹכָהּ לְשָׂדֶה אַחֲרֶיהָ¹¹⁷.
וְהַחֲצִיזוֹן זֹרֵעַ¹¹⁸ אֶת הַדֶּרֶךְ. הַחֲזִירוֹ¹¹⁹ אֶת הַדֶּרֶךְ מִן
הַצֵּד¹²⁰ מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם - הִרִי זֶה נִכְנָס וְיוֹצֵא בְּשַׁעַר
שֶׁהוּא רוֹצֵה¹²¹, וּמִכְּנִיס לְתוֹכָהּ תַּגְרִים¹²²; וְלֹא יִכְנֵס
מִתּוֹכָהּ לְשָׂדֶה אַחֲרֶיהָ¹²³. וְכָל אַחֲדָה¹²⁴ מֵהֶן יֵשׁ לוֹ
לְעַכֵּב עַל חֲבֵרוֹ בְּזִרְעַת הַדֶּרֶךְ שְׁנֵתָנוּ מִן הַצֵּד.

(113) שם צט: במשנה. (114) שבעת החלוקה הסכים החיצוני לתת כניסה לפנימי (רש"י שם ד"ה מי שיש לו). (115) שהרי הליכה זו באמצע הגינה גורמת הפסד לבעל הגינה החיצונה, ולא הסכים אלא לצורך גדול. (116) לקנות ירקות (רש"י שם ד"ה תגריץ). (117) שלא הסכים אלא להליכה לצורך הגינה ולא לצרכים אחרים. (118) אף שמעכב קצת את ההליכה - מכיון שיצא לו הפסד גדול לחיצון אם לא יורע באמצע שדהו, מן הסתם לכתחילה הסכים רק באופן זה (סמ"ע שם ס"ק ה). (119) המשך המשנה, שם. (120) שביטלו את הדרך הראשונה שבאמצע, ועשו דרך חדשה מן הצד. (121) שאין זה מפריע כל-כך לבעל הגינה החיצונה. (122) כנ"ל, שמן הצד לא נגרם לו הפסד כל-כך על-ידי-זה, והוא מצרכי הגינה. (123) שלא הסכים לתת לו אלא לצרכי הגינה ולא לצרכים אחרים. (124) שבעל הגינה החיצונה אינו זקוק כל-כך לזרוע דרך זו, כמו אילו היתה זו באמצע הגינה, ולשם כך הסכימו להחליפה, וגם בעל הפנימית אינו יכול לזרוע, שקיבל את הדרך להליכה גרידא ולא לזריעה, וראה סמ"ע שם, ס"ק ה.

יום רביעי ב' אייר ה'תשפ"א

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) נתבארו בו משפטי החלונות שיש לאחד על האחר, וכל ענייני החלונות בשלימות.

ואפילו למעלה מארבע אמות - יכול בעל החצר למחות בידו.

- 17 ו. הרי"ף³⁰ שפּתח חלון לחצר חבירו, ומחל³¹ לו בעל החצר; או שגלה דעתו שהניחו, כגון שפא וסיע עמו; או שידע הנזק ולא ערער - הרי זה החזיק בחלון, ואינו יכול אחר כך³² לחזר ולערער עליו לסתם³³. וכיצד³⁴ דינה של חלון זה, שהניחה לפתחה? אם³⁵ ראשו של אדם יכול לנכנס ממנה, או³⁶ שהיתה למטה מארבע אמות אף על פי שאין ראשו נכנס ממנה - אין בעל החצר יכול לבנות פגגדה או מצדיה, אלא אם כן הרחיק³⁷ ארבע אמות, כמו שבארנו³⁸.

(30) שם נח: במשנה, שחלון צורית יש לה חזקה, ומפרשה רבינו בחלון שיש בה היזק ראייה, ואף על פי כן יש לה חזקה. (31) רבינו לשיטתו שבנוקין אין צורך לא בחזקת שלוש שנים ולא בטענה, ראה למעלה פרק ה הלכה ה. (32) היינו, אפילו מיד, שהרי לדעת רבינו אין צורך בשלוש שנים. (33) והיינו, בכל החלונות, אף בחלון קטן, ואף אם הוא למעלה מארבע אמות, שאף על פי שאין בהם דין חזקה לענין שלא יכול השני לבנות כותל על ידו, יש בהם חזקה לענין זה, שאינו יכול לסתום את החלון. (34) משנה וגמרא שם נח: ונט. (35) במשנה שם, חילקו בין חלון צורית, שיש בה חזקה ובין חלון מצרית, שאין בה חזקה, ופירשו שחלון מצרית היא קטנה, שאין ראשו של אדם יכול להיכנס בה, ואם כן חלון צורית, היא חלון שראשו של אדם יכול להיכנס בה. (36) בגמרא שם מבדילים רבי זירא ורבי אילעאי, בין חלון שהוא למטה מארבע אמות, שיש בה דין חזקה לבין חלון שהוא למעלה מארבע אמות, שאין בה דין חזקה; ולדעת רבינו (וכן כתבו התוספות שם דיבור המתחיל למטה) המדובר על חלון קטן, אבל בחלון גדול, אף למעלה מארבע אמות יש בו דין חזקה. אך הראב"ד (בהשגתו כאן) והרשב"ם (שם דיבור המתחיל אמר רבי זירא) פירשו להיפך, שהמדובר בחלון גדול, אבל בחלון קטן אף למטה מארבע אמות אין בה חזקה, וראה מגיד משנה והגהות מיימוני. (37) מכנגד, והוא הדין בגובה, וכן בצדדין לפי השיעורים המתאימים. (38) למעלה הלכות א-ה.

- 27 ז. היתה³⁹ חלון קטנה שאין ראשו של אדם נכנס ממנה, והיתה למעלה מארבע אמות⁴⁰ - בעל החצר יכול לבנות⁴¹ פגגדה ובצדיה. שהרי טוען ואומר: לא הנחתיו לפתח⁴², אלא מפני⁴³ שהיא קטנה וגבוהה; אבל שתחזיק עלי עד שארחיק הבנין - לא הנחתיו. במה דברים אמורים⁴⁴? בשפתחה לתשמיש⁴⁵ או כדי שיקנס בה הרוח; אבל אם פתחה לאורה⁴⁶, אפילו היתה קטנה⁴⁷ ביותר וגבוהה ביותר, הואיל ולא ערער - החזיק, ואין בעל החצר יכול לבנות פגגדה או מצדיה עד שירחיק ארבע אמות, כדי שלא יאפיל עליו, שהרי מחל לו על האורה. וכן⁴⁸ מי שהיתה לו חלון מחזקת, ובא חבירו ובנה⁴⁹ פגגדה או

1 הפתל על החלון ארבע אמות, ויהיה הפתל רחוק
2 מן החלון ארבע אמות, כדי שלא יאפיל ולא יציץ
3 ויראה.

(14) משנה וברייתא שם. (15) והמדובר, באופן שאין מקום לטענת הדרושא. המובאת לקמן פרק ט הלכה ט (סמ"ע סימן קנד סעיף קטן נב). (16) כיוון שישנה הרחקה של ארבע אמות בין הכותל והחלון.

- 4 ד. בנה¹⁷ פתל אחד¹⁸ בצד¹⁹ החלון - צריך להרחיק
5 מן החלון טפח²⁰, ומגביה הפתל ארבע אמות²¹ על
6 החלון, או²² פוגס²³ ראש הפתל, כדי שלא ישב עליו
7 ויציץ ויראה.

(17) ברייתא שם כב: ולפי פירושה בגמרא. (18) כי אם בנה שני כתלים, הוא דין אחד, ויבואר להלן הלכה ה. (19) בצידו ולא למולו, כגון שהכותל שבו החלון הוא ממזרח למערב, והכותל השני מן הצפון לדרום. (20) בגמרא שם: "כמלוא רוחב חלון". אבל ברי"ף ורא"ש שם נוסף "וכמה - טפח" (וכן הוא בכתב-יד ה' בדקדוקי סופרים שם). (21) אבל לרש"י שם דיבור המתחיל והלא מציץ, ותוספות שם דיבור המתחיל במדיר, לא מועיל כאן גובה ארבע אמות, לפי שיוכל לעמוד בסוף הכותל ולשחות ולהציץ. וראה במגיד משנה שהכריע כרבינו על רקע המציאות. [ואף על פי שכתבנו למעלה (בהלכה ב) שאם הרחיק יותר מארבע אמות צריך להגביה יותר מארבע אמות - אין זה אלא ככותל שממול אבל לא ככותל שמן הצד, ועיין מגיד-משנה]. (22) שם כרב זביד. (23) כלומר, עושה אותו צר למעלה.

- 8 ה. בנה²⁴ שני פתלין משני צדי החלון - צריך להיות
9 ביניהן רחב ארבע אמות²⁵, והחלון באמצע
10 הארבע²⁶. ולא²⁷ יסבף על גביהן, אלא אם כן הרחיק
11 הסבוף מן הפתל שיש בו החלון ארבע אמות, כדי
12 שלא יאפיל עליו²⁸. לפיכך, מי²⁹ שפא לפתח חלון
13 לחצר חבירו, בין חלון גדולה בין חלון קטנה, בין
14 למעלה בין למטה - בעל החצר מעבב עליו. שהרי
15 אומר לו: תזיק לי בראייה; ואף על פי שהיא
16 גבוהה, תעלה בסלם ותראה.

(24) משנה שם כב. וכפירושה הסופי בגמרא שם כב: (25) כי אחרת הצל מאפיל. (26) היינו, שרוחב החלון הוא בכלל הארבע (ולא כשיטת הטור, שצריך ארבע אמות מחוץ לרוחב החלון - סמ"ע סימן קנד סעיף קטן נז). ואם החלון רחב ארבע אמות, צריך להרחיק שני הכתלים מן החלון טפח, לפחות, מכל צד כמבואר למעלה (מגיד משנה). (27) אינו בתלמוד, אבל הוא פשוט, ונלמד ממה שכתב למעלה (מגיד משנה). (28) כדין כותל מכנגד שצריך ארבע אמות. והמדובר, כשאי אפשר לעלות על גבי הסיכון, שאם לא כן יש גם חשש שמא יציץ ויראה (למעלה הלכה ב-ג). (29) שם נט. וכדעת רבי אילעא, שאמר שם שאפילו בחלון המצרית (כפירוש רבינו בסוגייה זו, ראה להלן הלכה ו-ז)

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בנוסף יש לחקור מה יהיה הדין בנוגע לקבוצה שלמה המהנים זה את זה ואינם רוצים להנות אחרים, האם יש לכופם להנות אחרים, שהרי בין כך יהיו חסרים והלא כך היה בסדום שלא רצו לגרום הנאה לאחרים אבל בינם לעצמם היו מהנים זה את זה, וכופין על מדת סדום. או שמא אין לכופם כיון שבכל זאת מהנים זה את זה.

ויש ללמוד הוראה בעבודת ה' עד כמה נוגע לגרום הנאה לחברו עד כדי כך שכופין על עניין זה ואפילו בני נח חייבין בצדקה ועל כך נענשו אנשי סדום על ש"ד עני ואביון לא החזיקה" (יחזקאל טז, מט.) ומה שלא נמנתה בשבע מצוות יש לומר א. שנמנו רק מצוות שב ואל תעשה. ב. שכלולה במצוות דינים שעניינה יישוב העולם.

(על פי י"ן מלכות' ספר קנין סימן יז).

50 שם ז. מימרא של רב חמא. 51 בגמרא שם השיבו כך על הטענה שיתור את כל הבית, ואילו על סתירת הכותל לבדו, השיבו שכותל חדש אחד עם שלושה כתלים עתיקים לא יחזיקו מעמד. 52 מכלל שאם יש טורח כל שהוא יכול לעכב עליו, ובכלל זה גם בית התבן ובית העצים כמו שאמרו בגמרא שם (לחם משנה). 53 אין זה מפורש בגמרא, אבל יש ללמדו מהמבואר למעלה. וראה בבבא בתרא נט. 54 שם נט. בקשר לפתיחת החלון למעלה מארבע אמות, כשאינן שום היזק לשני.

ט. אָבֵל⁵⁵ בַּעַל הַחֲלוֹנוֹת שָׂרָצָה לְשָׁנוֹת מְקוֹם חֲלוֹנוֹ, 19
בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה⁵⁶; אָפְלוּ⁵⁷ הַיָּתֵה גְדוֹלָה, 20
וְאָמַר: אָפְתַח אַחֲרַי קִטְנָה⁵⁸, וְאָסַתֶּם זֶה - בַּעַל 21
הַחֲצֵר מַעֲכָב עָלָיו. וְכֵן⁵⁹ אֵינוֹ יָכוֹל לְהִרְחִיב בַּחֲלוֹן 22
כָּל שֶׁהוּא. 23

55 בבא בתרא ס. במשנה, ושם שאין בעל הפתח יכול לשנות את הפתח, להרחיבו או לעשותו שניים, והוא הדין, לדעת רבינו, בחלון, אם כי לא הוזכר מפורש. 56 שאם היה למעלה מארבע אמות אסור לעשותו למטה ששם מזיק יותר בראייה, ואם היה למטה אסור לעשותו למעלה, וכן דעת רב משה גאון (מגיד משנה). שכשהיה למטה, ידע בעל החצר שבעל הכותל מצוי תמיד ליד החלון ונשמר ממנו, אבל כשעושהו ואינו מצוי תמיד ליד החלון אינו יודע להישמר ממנו בעת שעולה על דעתו לטפס על הסולם ולהופיע פתאום על יד החלון, ולא ידע לשמור ממנו (לחם משנה). 57 מפני הטעמים האמורים. 58 במקום אחר, או למעלה או למטה. 59 שם ס. במשנה, בפתח, והוא הדין בחלון.

י. שְׁנֵי⁶⁰ אֲחֵינִי⁶¹ שִׁחֲלְקוּ חֲצֵר מִדַּעַתָּן⁶², וְשָׁמוּ 24
הַבְּנִינִי⁶³ וְהַעֲצִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְלֹא הִשְׁגִּיחוּ עַל שׁוֹמֵת 25
הָאֹרֵר⁶⁴, וְהִגִּיעַ לְאֶחָד מֵהֶן בַּחֲלָקוֹ תִּרְבִּץ הַחֲצֵר⁶⁵, 26
וְלִשְׁנֵי הָאֲכַסְדֵּרָה⁶⁶, אִם רָצָה⁶⁷ בַּעַל הַחֲצֵר לִבְנוֹת 27
כְּתֵל בְּסוֹף חֲלָקוֹ - בּוֹנֶה⁶⁸ בְּפָנֵי הָאֲכַסְדֵּרָה, וְאִם עַל 28
פִּי שְׁמֵאפִיל עָלָיו, שֶׁהָרִי לֹא שָׁמוּ הָאֹרֵר. 29

1 מִצְדֵּיָהּ בְּלֹא הִרְחָקָהּ, או סְתָמָה, וְשָׁתַק בַּעַל הַחֲלוֹן
2 - אֵינוֹ יָכוֹל לְחַזֵּר וּלְעָרֵעַר לְפָתַח הַחֲלוֹן או לְהִרְחִיק
3 הַבְּנִינִי; שְׁפִיזוֹ שְׁשָׁתַק - מְחַל. שָׁאִין אָדָם עָשׂוּי
4 שְׁשׁוֹתָמִין אוֹרוֹ בְּפָנָיו וְשׁוֹתַק, אֲלֵא אִם בֶּן מְחַל.

39 משנה וגמרא שם. 40 רבינו לשיטתו, שרק אם מצטרפים שני התנאים האלו, אין בה דין חזקה. 41 אבל אינו יכול לדרוש את סתימת החלון. 42 ומשמע שעל הפתיחה עצמה אינו יכול לערער ואינו יכול לכופ אותו לסתום. 43 שאז אין ההיזק-ראייה גדול ביותר. והרשב"ם כתב שאם החלון קטן אין בו קבע, ולפי זה יכול הוא למחות אף על הפתיחה. 44 שם נט. מימרא של שמואל. 45 אם כי יש בה גם אור (כסף-משנה). 46 והכל תלוי בדעתו של הפותח (כסף משנה). ויש אומרים שצריך שיהא ניכר בחלון שהוא עשוי לאורה, כגון שהוא צר מבחוץ ורחב מבפנים (הגהות מיימוני). 47 וצריך שיהיה לפחות כמלוא מקדח (כסף משנה בשם הרמב"ן). 48 כלומר: כשם שיש דין חזקה בפתיחת החלון, כן יש דין חזקה בסתימתו. 49 בגמרא: "ולסתום", ולדעת רבינו, אף בניית כותל מול החלון, בכלל זה. ולדעת הראב"ד בהשגתו כאן אין חזקה בבניין כותל אלא לאחר שלושים יום, כמו בסוכה, להלן פרק ח הלכה ז (לחם-משנה).

ח. מִי⁵⁰ שֶׁהָיוּ לוֹ חֲלוֹנוֹת לְמַטָּה בְּכֶתֶלּוֹ, וְכֹא חֲבָרוֹ 5
לִבְנוֹת בְּפָנֵיהֶן, וְאָמַר לוֹ: אֲנִי אֶפְתַּח לָךְ חֲלוֹנוֹת 6
אַחֲרוֹת בְּכֶתֶל זֶה עֲצָמוֹ לְמַעְלָה מֵאֵלּוּ - הָרִי זֶה 7
מַעֲכָב עָלָיו, וְאָמַר לוֹ: בַּעַת שֶׁתַּפְתַּח הַחֲלוֹנוֹת 8
תִּרְעִיד אֶת הַכֶּתֶל וְתִקְלַל אוֹתוֹ. וְאָפְלוּ אָמַר: אֲנִי 9
אֶסְתֵּר כָּל הַכֶּתֶל, וְאֲבַנְהָ אוֹתוֹ לִךְ חֲדָשׁ, וְאֶעֱשֶׂה בּוֹ 10
חֲלוֹנוֹת לְמַעְלָה, וְאֶשְׁכַּר לָךְ בֵּית שְׁתִּדּוּר בּוֹ עַד 11
שְׁאֲבָנָה - יָכוֹל לַעֲכָב עָלָיו, וְאָמַר לוֹ: אֵין רְצוֹנִי 12
שְׁאֲטֵרַח מִמְּקוֹם לְמִקְוֶה⁵¹. לְפִיקָךְ, אִם לֹא הָיָה שָׁם 13
טִרַח כָּלָל⁵², וְאֵין צָרִיךְ לִפְנוֹת - אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲכָב 14
עָלָיו, וְכוּפִין אוֹתוֹ שִׁיחָהּ חֲבָרוֹ סוֹתָם חֲלוֹן זֶה 15
שֶׁלְמַטָּה מִמֶּנּוּ, וְעוֹשֶׂה לוֹ חֲלוֹן מִלְמַעְלָה; שֶׁזֶּה מִדַּת 16
סֹדֶם⁵³. וְכֵן⁵⁴ כָּל דֶּבֶר שֶׁהָיָה בּוֹ, וְאֵין חֲבָרוֹ 17
מִפְסִיד וְאֵין חֶסֶר כְּלוּם - כּוּפִין עָלָיו. 18

~ נקודות משיחות קודש ~

"זה נהנה וזה לא חסר... וכופין אותו שזו מדת סדום"

יש לחקור מה יהיה הדין בזה נהנה וזה חסר בחסרון לאחר זמן, אלא שעל-ידי הנאת חברו יקדם החיסרון וההיזק, ואם לא יקדם לא ייחנה חברו כלל, ויוזק זה בוודאי לאחר זמן.

אם הטעם הוא שאין לו לעכב הנאת חברו שאינה גורמת לו לחסרון, הרי שיש לכופ אותו גם במקרה הנ"ל (שהרי החסרון יבוא ממילא).

אבל אם הטעם הוא שכופין אותו רק כאשר אין הנאת חבירו קשורה עם החסרון שלו, הרי שכאן אין כופין אותו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ב' אייר - ספר קנין - הלכות שכנים קלא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

החצר בזיו טפח ואינו יכול למחות בפחות מטפח, אבל בעל החצר יכול למחות אפילו בפחות מטפח, וברור הדבר שאם לא מיחה בעל החצר, שוודאי החזיק בעל הגג, אפילו בזיו פחות מטפח. ואם כן, מה שאמרו במשנה שבפחות מטפח אין לו חזקה, על-כרחו שאין זה לענין השימוש בו, שלענין זה בוודאי יש לו חזקה, מאחר שלא מיחה בו בעל החצר, אלא לענין מניעה מבעל החצר לבנות תחתיו, ועל זה אמרה המשנה שאינו יכול למחות בו, אבל לענין שימושים יש לו חזקה ויכול לעכב לבעל החצר מלהשתמש בו. וכן הוא בפירוש המשניות לרבינו שם.

ב. הִיחָה¹⁰ הָיִזוּ טַפְחָהּ¹¹ - הַחֲזִיק¹² בְּאֵוִיר¹³ הַחֲצֵר⁶ כְּנֶגְדּוֹ; וְאִם רָצָה בְּעַל הַחֲצֵר לְבָנוֹת תַּחַת הָיִזוּ וּלְבַטֵּל תִּשְׁמִישׁוֹ - בְּעַל הָיִזוּ מַעֲכָב עָלָיו. וְאִם אֵין בְּיָזוּ טַפְחָהּ - לֹא הַחֲזִיק בְּאֵוִיר הַחֲצֵר¹⁴; וְכָל עַת שִׁירָצָה בְּעַל הַחֲצֵר לְבָנוֹת תַּחְתּוֹ וּלְבַטֵּל תִּשְׁמִישׁוֹ שֶׁל יָזוּ - אֵין בְּעַל הָיִזוּ יָכוֹל לַעֲכָב עָלָיו¹⁵.

(10) שם, במשנה. (11) שזהו מקום חשוב. (12) היינו, אם לא מיחה בעל החצר, כמבואר למעלה. (13) היינו, למניעת הבנין במקום הזוי, זכות שיש רק בזיו טפח. זהו פירוש הפסקא במשנה: "הזוי עד טפח יש לו חזקה ויכול למחות". (14) אבל החזיק בזיו להשתמש בו ולמנוע מבעל החצר מלהשתמש בו, כמבואר למעלה. (15) וזהו הפירוש של הפסקא במשנה: "פחות מטפח אין לו חזקה ואין יכול למחות", וכדברי רב הונא.

ג. הִיחָה¹⁶ הָיִזוּ שְׁהוּצִיא רָחֵב טַפְחָהּ, וּמִשׁוֹף בְּאֵוִיר חָצְרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ אֲרָפֶעָה טַפְחִים¹⁷, וְלֹא מָחָה בּוֹ - הַחֲזִיק בּוֹ בְּאֲרָפֶעָה עַל אֲרָפֶעָה¹⁸; וְאִם רָצָה לְהַרְחִיב אֶת הָיִזוּ עַד שְׁעֵשָׂה אֲרָפֶעָה עַל אֲרָפֶעָה¹⁹ - הָרִי זֶה מְרַחֵב. וְאֵין בְּעַל הַחֲצֵר יָכוֹל לְבָנוֹת בְּאֵוִיר חָצְרוֹ תַּחַת הָיִזוּ פְּלוּם, אֲלֵא אִם כֵּן הִנִּיחַ לוֹ תַּחְתּוֹ גִּבָּהּ אֵוִיר עֲשָׂרָה טַפְחִים²⁰, כְּדִי שִׁישְׁתַּמֵּשׁ בְּיָזוּ.

(16) שם בגמרא, מימרא של רבי אסי או רבי יעקב בשם רבי מני, וכפירושה על-ידי אביו. (17) היינו, זיו שרחבו טפח וארכו ארבעה. (18) שכיון שנתרצה לו באורך של ארבעה, שהוא מקום חשוב, נתרצה לו גם ברוחב ארבעה, שאין מקום חשוב בפחות מארבעה על ארבעה (רשב"ם). ורבינו כאן לשיטתו להלן (פי"א ה"ד) שבנוקים ושעבודים לא צריך טענה, ומספיקה מחילה או העדר מחאה. ולדעת הראב"ד, לא החזיק אלא אם הוא מחמת טענה "לפי שזה מקום חשוב, ואינו נקנה במחילה, אלא דוקא בטענת מכר או מתנה" (מגיד-משנה). (19) ורק עד ארבעה רוחב ולא יותר, ואפילו יש באורך יותר מארבעה (מגיד-משנה בשם רשב"ם). (20) שיעור זה לא נזכר בגמרא, אבל סברא היא, שהרי דירת-בית היא עשרה טפחים, וכמו כן תשמיש הזוי (מגיד-משנה). והרי"ף כתב שמשאיר לו תחת הזוי שיעור ארבעה טפחים.

ד. הַמַּעֲמִיד²¹ סֵלֶם קָטָן²², שְׁאִין²³ לוֹ אֲרָפֶעָה (תְּחִין) [חֻזְקִין]²⁴, בְּצֵד כְּתָלוֹ בְּתוֹךְ חָצְרָה שֶׁל

(60) שם ז. כרב חמא. (61) והוא הדין שותפים (הגהות מיימוני). (62) ושכחו לשום את האוויר, שאילו היו חולקים בבית-דין, היו וודאי עושים השומא כהוגן ולא היו מסיחים דעתם מלשום את האוויר. (63) היינו, שזה שקיבל את הבניין העלה לזה בדמים את ההפרש, ששווים הבניין והעצים נגד המגרש הריק. (64) יש אומרים שאין זה אלא אם הדגישו שהעלאת דמים זו מכוונת כלפי הייתרון של העצים והבניין, ולכן אין האוויר בכלל השומא, אבל אם שמו סתם: חלק זה נגד חלק זה - גם האוויר בכלל השומא (מגיד-משנה). (65) בגמרא שם: "תרביצא", ופירש רש"י שם: "גינה". ואם כן לדעת רבינו היא גינת החצר. (66) בגמרא שם: "איספלידא", ומפרשה רבינו "אכסדרה" וכן פירשה הר"י שם בתוספות, וכתב שם שרק באכסדרא, שיש לה שלושה כתלים והרביעית פרוצה, יכול להאפיל, שהרי יש בה הרבה אור, אבל בבית רגיל אינו יכול להאפיל, "שבית בלי אור אינו שווה כלום" (רמ"א סימן קנד סעיף כז). (67) והיינו, מיד, לפני שזה יחזיק בו, וראה רש"י שם דיבור המתחיל בדנפשא. (68) ואין זה יכול להסתמך על חזקת האבות, שאין היורש יכול לטעון, שהוא רוצה לגור כמו שגרו אבותיו (הגהות מיימוני).

פֶּרֶק שְׁמִינִי

(1) נתבארו משפטי הזיזין שיש לאחד על האחר, והסולמות והצינורות המקלחות מים, ונעיצת הקורות בכתלים.

א. הַמִּבְקָשׁ² לְהוּצִיא יָזוּ מִכְתָּלוֹ עַל אֵוִיר חָצְרָה חֲבֵרוֹ פֶּלֶ שְׁהוּא⁴ - בְּעַל הַחֲצֵר מַעֲכָב עָלָיו⁵; שְׁהָרִי מִזִּיקוֹ בְּרִאָה⁶ בַּעַת שְׁתוּלָה בּוֹ⁷ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ⁸. הוּצִיא אֶת הָיִזוּ וְלֹא מָחָה בּוֹ לְאַלְתֵּר בְּעַל הַחֲצֵר - הָרִי הַחֲזִיק בְּעַל הָיִזוּ⁹.

(2) משנה וגמרא בבא-בבא-בבא נט. ונט: (3) "הוא הבנין היוצא מן הכותל" (רבינו בפירוש המשנה שם). (4) אפילו הוא פחות מטפח. (5) שם, בדברי רב הונא. (6) ולולא טענה זו, לא היה יכול למנוע את בעל הזוי מלהשתמש באויר חצרו, שהרי זה נהנה וזה לא חסר, וכופין אותו על מדת סדום (שם). (7) שאם כי אינו ראוי לשימוש מלא, לרגל קוטן שטחו - ראוי הוא לתלות בו חפצים, ואז בעת פעולת-שימוש זו, עלול הוא להזיק בראיה. (8) היינו, מבלי להכנס לחצר חבירו, אלא מוציא ידו דרך חלון ותולה. ואינו יכול לטעון: אחזיר את פני ולא אזיקך, כי בעל החצר טוען כנגדו: שמא תפחד לעשות כך, או תעשה עצמך מפחד, ובינתיים תסתכל בחצר, ותזיקני בראיה (גמרא שם). (9) כלומר, מכיון שיכול היה למחות ולא מיחה, החזיק זה לאלתר ואינו צריך לחזקת שלש שנים (ראה להלן פי"א הלכה ד). ומועילה חזקה בהיזק ראייה באופן זה (ראה למעלה פ"ז הלכה א). וחזקה זו אינה אלא לענין שיכול להשתמש בזיו זה בחצר חבירו, וכן למנוע מבעל החצר מלהשתמש בו, אבל אינו יכול למחות בבעל החצר מלבנות תחת הזוי, כשם שיכול למנוע בזיו שהוא טפח (להלן הלכה ב). וזה לשון המשנה שם: "הזוי עד טפח יש לו חזקה ויכול למחות, פחות מטפח אין לו חזקה ואינו יכול למחות". ומפרשה רב הונא שם, בבעל הגג שהוא יכול למחות בבעל

הַצִּנּוֹר מֵצֵד זֶה וְלֹהֲחִזְרֵוֹ בְּצֵד אַחֵר⁴⁵, או שֶׁהִיָּה אֶרֶץ
וְרָצָה לְקַצְרוֹ⁴⁶ - אֵין בְּעַל הַחֲצֵר יָכוֹל לַעֲכָב עָלָיו;
שֶׁלֹא הַחֲזִיק אֵלָא בְּמִימֵי הַגֶּג, וְהָרִי הֵם בָּאִים אֶצְלוֹ
מִפֶּל מְקוֹם⁴⁷. וְכֵן⁴⁸ אִם רָצָה בְּעַל הַחֲצֵר לִבְנוֹת תַּחַת
הַצִּנּוֹר - אֵין בְּעַל הַגֶּג יָכוֹל לַעֲכָב עָלָיו; שְׁאֵין
הַצִּנּוֹר עָשׂוּי לְתַשְׁמִישׁ כְּזִי, כְּדִי שֶׁיִּחְזִיק בְּאֹיִר
הַחֲצֵר⁴⁹, שְׁאֵינוֹ עָשׂוּי אֵלָא לְקָלוּחַ הַמַּיִם⁵⁰.

(38) שם נח: במשנה. ויוצא גם מהמירא של רב יהודה בשם שמואל, שם נט. (39) הוא ה"מרוב" שבמשנה שם, והוא ה"צינור" שבדברי שמואל שם, והוא עשוי כך שמימיו מקלחין מרחוק לתוך החצר ולא זוחלים על פני הכותל. וקובעים אותו פעם פה ופעם פה במזחילה (=הוא הצינור הגדול המחובר לגג). (40) משנה, שם. והוא צינור גדול נמשך לאורך הכותל, שמימיו נזחלים מעל הגג על פני הכותל. (41) מכיון שנראה במשנה שם שיש להם חזקה (ראה להלן) - ודאי יכול לעכב, שכל שיש לו חזקה - יכול הוא למחות (הגר"א סימן קנ"ס כב). (42) משנה, שם. (43) במשנה, שם: "המרוב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה (ראה להלן), המזחילה יש לה חזקה". ורבינו התחיל בצינור (=במרוב) ובמזחילה, וגמר בצינור בלבד. וכוונתו לומר שאפילו צינור יש לו חזקה, וכל-שכן מזחילה, וראה ביאור הגר"א שם ס"ק כג. [ואין רבינו מחלק במרוב בינו לבין מקומו, כמו ששנו במשנה שם, משום שרבינו מפרש משנתנו לענין חזקת בעל החצר, אם בעל הגג רשאי לעקור את המרוב ממקום למקום או לקצרו כדלהלן, ולא בחזקת בעל הגג על בעל החצר (ראה להלן). ומתוך זה, שאנו דנים אם בעל הגג יכול לעקור או לקצרו, אנו למדים, שבעל החצר ודאי אינו יכול לעקור, ואולי גם לא לשנותו ממקום למקום, הרי שבעל הגג החזיק בצינור]. (44) שם נט. מירא של רב יהודה בשם שמואל. (45) רבינו מפרש מה שאמר (שם נח): רב יהודה בשם שמואל, בפירושו למשנה שם "המרוב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה": "הכי קאמר, המרוב אין לו חזקה מרוח אחת (שאפשר להחזירו בצד אחר), ויש למקומו חזקה משתי רוחות" (שאי-אפשר לעקור לגמרי) - שאין המדובר בחזקת בעל הגג על בעל החצר (כמו שפירש הרשב"ם), אלא בחזקת בעל החצר על בעל הגג (וכמימרא של שמואל שם נט. שהובאה למעלה). ולפי"ז ברור הדבר כי לבעל הגג יש חזקה על המרוב, ובעל החצר אינו יכול לעקור ואולי אף לא להחזירו מצד לצד (ראה למעלה הערה מב). אלא שהראב"ד השיג על רבינו והעיר עליו: הלא הלכה זו רב יהודה אמרה בשם שמואל, ואם כן האיך אפשר לפרשה במשנתנו? (46) כן מפרש רבינו בדברי רבי חנינא (שם נח): בפירושו למשנה הנ"ל: "המרוב אין לו חזקה, שאם היה ארוך מקצרו, ויש למקומו חזקה, שאם בא לעוקרו אינו עוקרו" - שאף לפי דבריו אין המדובר בחזקת בעל הגג אלא שוב בחזקת בעל החצר, כנ"ל. [והמזחילה יש לה חזקה", כלומר: אם בעל הגג רוצה לקצר את המזחילה כדי למעט את מימיו של בעל החצר - בעל החצר מעכב עליו. ועיין ראב"ד]. (47) לא כתב רבינו אלא צינור בלבד, אבל במזחילה מעכב בעל

1 חֲבֵרוֹ²⁵ או בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ²⁶ - לֹא הַחֲזִיק בְּנֹזֶק זֶה²⁷;
2 וְכָל זֶמֶן שֶׁיִּרְצֶה בְּעַל הַחֲצֵר - בּוֹנֶה בְּצֵד סֵלֶם²⁸
3 וּמִבְטֵל תַּשְׁמִישׁוֹ. וְאִם²⁹ הָיָה סֵלֶם גָּדוֹל³⁰, שִׁישׁ לוֹ
4 אֲרָבָעָה [חֻקִּין] [חֻזְקִין]³¹ או יֵתֵר - הַחֲזִיק; וְאִם
5 בָּא לִבְנוֹת וּלְבַטְלוֹ - בְּעַל הַסֵּלֶם מְעַכָּב עָלָיו עַד
6 שֶׁיִּרְחִיק בְּשַׁעוֹר, שֶׁהָרִי מִחֵל³² לוֹ לְהַעֲמִיד סֵלֶם
7 גָּדוֹל. לְפִיכָף³³, כְּשִׁיבּוֹא בְּעַל הַגֶּג לְהַעֲמִיד סֵלֶם
8 גָּדוֹל - בְּעַל הַחֲצֵר יָכוֹל לְמַחֲוֹת, כְּדִי שֶׁלֹא יִחְזִיק
9 עָלָיו. אֲבָל אִם הַעֲמִיד סֵלֶם קָטָן - אֵינוֹ יָכוֹל
10 לְמַנְעוֹ³⁴; שֶׁהָרִי אוֹמְרִין לוֹ: אֵין עָלֶיךָ הַפֶּסֶד בְּנֵה³⁵,
11 כָּל זֶמֶן שֶׁתִּרְצֶה³⁶ - תִּשְׁלֹנוּ³⁷.

(21) שם נח: במשנה. (22) והיינו "סולם המצרי" שבמשנה, שם. (23) כפירושו של תלמידי רב ינאי, שם נט. (24) כ"ה ברמב"ם בדפוס רומי, וכן הוגה בכ"י רומי בגמרא שם, וכן הוא בעיטור ערך מחאה (דק"ס שם עמוד 180 הערה ח). אבל ברמב"ם כ"י תימן: "חווקים" = חֻקִּים. וכ"ה בגמרא שם בספרים שלפנינו. והם שלבים = מדרגות. (25) שסומך את הסולם על כותלו בצד השני, שבתוך חצר חבירו, וכך פירשו הרשב"ם והרא"ש. וראה בסמ"ע סימן קנג, ס"ק כט. (26) פירט גם שדה וגם חצר, להורות כי החצר הזה דומה לשדה שאין בו היזק ראייה, היינו שאין שם בית (ש"ך שם ס"ק י, בשם ב"ח). שאם לא כן, ודאי יכול למנוע מלהעמיד סולם קטן, כשם שיכול למנוע מלהוציא זיו (למעלה הלכה א), וראה להלן בסוף ההלכה. (27) מכיון שהוא קטן, אין בעל החצר מקפיד עליו, ואינו מוחה. ואין שתיקה זו נחשבת כמחילה, שהיא היסוד של החזקה. (28) אבל אינו יכול למנוע מלהשאיר את הסולם, ראה להלן בסוף ההלכה. (29) משנה, שם. (30) והיינו "סולם צורי" שבמשנה, שם. (31) ראה למעלה הערה כג. (32) רבינו לשיטתו, שמחילה לבד מספיקה לרכישת חזקה זו. (33) מסקנת רבינו, ואינה מפורש במקור התלמודי. (34) כלומר: כל זמן שאינו רוצה לבנות במקום הסולם, אינו יכול להכריח אותו לסלקו. (35) והוא בכלל מה שאמר חז"ל בכמה מקומות: כופין על מדת סדום, שהרי זה נהנה וזה לא חסר. (36) היינו, להנחת במקום הסולם. (37) ואין כאן משום היזק ראייה כמו בזיו (למעלה הלכה א), מכיון שאינו יכול להשתמש בסולם זה אלא אם נכנס לחצר חבירו, ועל זה הוא צריך לבקש רשות מחבירו, ואם צפוי לו היזק ראייה, יכול חבירו למנוע זאת ממנו תמיד (מגיד-משנה), וראה למעלה הערה כה, מה שכתבנו בשם הב"ח.

12 ה. הַרְצָה³⁸ לְהוֹצִיא צִנּוֹר³⁹ עַל חֲצֵר חֲבֵרוֹ, כְּדִי
13 שִׁיקְלֹחַ שָׁם הַמַּיִם, או שֶׁשְׁעָשָׂה מְזַחֲלָה⁴⁰ עַל פֶּתְלוֹ,
14 כְּדִי שֶׁיִּהְיוּ הַמַּיִם נִזְחָלִין וְיִוָּרְדִין לְחֲצֵר חֲבֵרוֹ - בְּעַל
15 הַחֲצֵר מְעַכָּב עָלָיו⁴¹. וְאִם⁴² לֹא מָחָה בּוֹ - הַחֲזִיק זֶה
16 בְּצִנּוֹר⁴³. רָצָה אַחֵר כֶּף לְסֵתֵם⁴⁴ הַצִּנּוֹר - בְּעַל הַחֲצֵר
17 מְעַכָּב עָלָיו; שֶׁכְּשֶׁם שֶׁהַחֲזִיק בְּעַל הַגֶּג לְשַׁפֵּךְ מִיָּמִיו
18 לְחֲצֵר חֲבֵרוֹ, כֶּף הַחֲזִיק בְּעַל הַחֲצֵר שֶׁיִּהְיוּ מִיָּמִיו גָּזוּ
19 שֶׁל חֲבֵרוֹ בָּאִין אֶצְלוֹ לְרִשּׁוֹתָיו. רָצָה בְּעַל הַגֶּג לְעַקֵּר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ב' אייר - ספר קנין - הלכות שכנים קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בְּטִיט' 71 - מִיד הַחֲזִיק. וְהוּא⁷² שֵׁיבִיא רֵאִיָּה שְׂרָאוּבֶן
סִיעַ עֲמוֹ, אוֹ רֵאָה וְלֹא מִחָה.

(59) בבא-בבא ה. (60) אף אם כבדים הם, אבל לא יותר על המדה, והולכים בזה אחר המנהג (רמ"א סימן קנג סעיף יד). (61) פשוט. וכן נראה במשנה שם, ובגמרא שם ו. כמימרא של רב נחמן שתוכנה הובא להלן. (62) שם ו. וראה למעלה הערה נ. (63) רבינו לשיטתו, שבחזקות אלו אין צורך לא בשלש שנים ולא בטענה (מגיד-משנה). (64) כלשון שני של רב נחמן, וכבר יוסף. (65) שם ו: מימרא של רבינא. (66) סוכה קייצית שעשויה לצל בלבד (שם). (67) שם. (68) שבעה לאו דוקא, אלא שמונה, שהרי בשמיני-עצרת אינו יכול לסתרה (הגהות מיימוניות בשם 'תוספות'). (69) מפני שסוכה זו נעשתה לשם חג, ועכשיו לא צריך יותר לסוכת חג, ואם כן ברור שדעתו לקבע, או אולי לסוכת החג לכל שנה ושנה. מה-שאיין-כן בסוכת צל, שאין דרכה אלא לשלשים יום, וראה ברש"י שם ד"ה ואי סוכה דמצוה. (70) שם. (71) שזה סימן ברור שכוונתו לקבע. (72) תוספת של רבינו בהתאם לשיטתו. ומקור דבריו בבבא-בבא מא. (הגר"א שם ס"ק מז).

ח. מִי⁷³ שֶׁהֲחִזִּיק בְּכֶתֶל זֶה בְּקוֹרָה אַחַת - אֵינוֹ יוֹכֵל לְהֲחִזִּיק בְּקוֹרָה שְׁנִיָּה; שֶׁהָרִי לֹא מַחֵל לוֹ אֶלָּא עַל הָאֶחָת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֶׁהוֹדָה שְׁאִין הַכֶּתֶל זֶה⁷⁴ שְׁלוֹ, אֶלָּא חֲבֵרוֹ מַחֵל לוֹ עַל הַכֶּנֶסֶת קוֹרָה זוֹ; אֲבָל אִם טָעַן: שֶׁפֶתֶל זֶה⁷⁵ שִׁתָּף אֲנִי בָּהּ⁷⁶, הוֹאִיל וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּקוֹרָה אַחַת - נֶאֱמָן⁷⁷, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶלֶן, אַחֵר שִׁישְׁבַּע שְׁבוּעַת הַסֵּת⁷⁸ שֶׁהוּא שִׁתָּף בְּכֶל הַכֶּתֶל.

(73) אין מקור מפורש להלכה זו, אך היא יוצאת מהויכוח שבין רב נחמן ורב יוסף (שם ו.) אם מחזיקים מקורה קטנה לכבדה (ראה למעלה) - הרי שאף המיקל לא היקל אלא באופן זה, אבל לענין הכנסת קורות נוספות - לא נחלקו (מגיד-משנה). (74) בכ"י תימן: "הכותל הזה". (75) שעד עכשיו היה בחזקת השני (כסף-משנה). (76) מתחילת בנייתו (מ"מ). וראה להלן. ובכ"י תימן: בו. (77) מיד, ואינו צריך חזקת ג' שנים, כיון שטוען שהוא שותף מתחילת הבנייה (מגיד-משנה), ומקור להלכה זו מה שאמרו (בבא בתרא ו.): "אמר רב הונא, בי כוי לא הוי חזקה", וזוהי ההלכה המבוארת להלן: "היו קורותיו של ראובן בתוך הכותל וכו'", ולדעת רבינו שאם החזיק בקורה אחת אינו יכול להחזיק בקורה שניה, כנ"ל, מה חידוש יש כאן בדין זה של "בי כוי" שעוד לא נשתמש כלל בכותל? אלא על-כרחנו שכאן מדובר בטענת שותפות, ומשמיענו בזה שכל זמן שלא השתמש אין לו חזקה - הרי שאם כבר השתמש יש לו חזקה (הגר"א סימן קנג, ס"ק מט). (78) כדין כל מחזיק בקרקע שלש שנים, וטוען שלקחה (פי"א מהלכות טוען ונטען הלכה א).

ט. הִיוּ⁷⁹ קוֹרוֹתָיו שֶׁל רֵאוּבֶן בְּתוֹךְ הַכֶּתֶל⁸⁰, וּבָצַד שְׁמֵעוֹן מְקוֹמוֹת חֲפוּרִין לְהִכְנִיס⁸¹ בָּהֶן רֵאשִׁי הַקּוֹרוֹת - לֹא הֲחִזִּיק⁸² בָּהֶן שְׁמֵעוֹן לְהִכְנִיס בָּהֶן⁸³

החצר שלא להתחזירו ושלא לקצרו, כנ"ל. (48) שם מדברי רב ירמיה בר אבא בפירושו למשנה הנ"ל: "המרוזב אין לו חזקה, שאם רוצה לבנות תחתיו בונה, ויש למקומו חזקה, שאם בא לעוקרו אינו עוקרו". [וכאן גם רבינו מודה שהמדובר בחזקת בעל הגג על בעל החצר (ראה למעלה). ומזחילה יש לה חזקה, שאם יבנה בעל החצר יערער יסודות המזחילה הבנויה על-פי הרוב באבן וטיט. ולכן לא הזכיר רבינו אלא צינור ולא מזחילה, והראב"ד חשב, כנראה, שגם בבא זו מתפרשת בחזקת בעל החצר על בעל הגג, ולכן שאל: מה לו לבעל החצר, אם בעל הגג עצמו רוצה לערער בנין המזחילה שלו?]. (49) כמבואר למעלה הלכה א. והמדובר בצינור שגדלו טפח (ראה למעלה הלכה ב, שגם בזיו הדין כן). וראה בסמ"ע סימן קנג ס"ק כא. (50) ואין הבנין מפריע לזה. מה-שאיין-כן בזיו, שצריך לתלות עליו.

ו. מִי⁵¹ שֶׁהוֹרִיד מִי גִגּוֹ עַל חֲצֵר חֲבֵרוֹ, וְלֹא מִחָה בוֹ, וְהֲחִזִּיק בְּדָבָר זֶה: אִם הַמִּים מְנַטְפִּין⁵², וְרֵצָה לְקַבֵּץ לְמָקוֹם אֶחָד וְלַעֲשׂוֹתָם צִנּוֹר - עוֹשֶׂה⁵³. וְכֵן⁵⁴ אִם הָיוּ בָּאֵין דְּרָךְ צִנּוֹר מְמָקוֹם אַחֵר, וְחִלְקוֹן⁵⁵ עַל רֹחַב הַכֶּתֶל וְהֲחִזִּירָן נוֹטְפִין - עוֹשֶׂה. וְאִפְלֹא⁵⁶ לְבָנוֹת עַל גִּגּוֹ כְּמִין צִרְיֹף⁵⁷, עַד שֶׁיִּרְדּוּ הַמִּים בְּמַהֲרָה⁵⁸ לְחֲצֵר חֲבֵרוֹ - בּוֹנֶה; שֶׁהָרִי הַחֲזָקוֹ מִימּוֹ שֶׁל זֶה לִירֵד לְחֲצֵר חֲבֵרוֹ.

(51) בבא-בבא ו. ויכוח בין רב נחמן ורב יוסף, שנמסר בשני לשונות. (52) שהן יורדין טיפין טיפין על פני הכותל. (53) שהמים יורדים עכשיו במרוכז דרך הצינור, וזה יותר נוח לבעל החצר, ולפיכך הכל מודים בזה שמותר. (54) לפי הלשון הראשון, סובר כן רב יוסף. ואילו לפי הלשון השני, סובר כן גם רב נחמן. (55) שהסיר את הצינור, והמים שוב מתפשטים על פני כל הכותל. (56) כרב יוסף לפי הלשון האחרון, "ועבד עובדא בצריפא דאורבני". (57) בנין, שאין לו גג וראשי הדפנות דבוקות זו בזו, כזה: A. וראה בפ"ד מהלכות סוכה הלכה ז. (58) שמתוך שהגג משופע, יורדים המים במהירות יתר, וכן כתב ר"י מיגאש.

ז. כֶּתֶל⁵⁹ שֶׁבֵּין רֵאוּבֶן וְשְׁמֵעוֹן: אִם הָיוּ שִׁתָּפִין בָּהּ - שְׁנֵיהֶם מִשְׁתַּמֵּשִׁין בוֹ; זֶה חוֹפֵר מִצַּד זֶה וּמִכְנִיס קוֹרוֹתָיו כֹּל שֶׁהֵן⁶⁰, וְזֶה חוֹפֵר מִצַּד זֶה וּמִכְנִיס קוֹרוֹתָיו. הִיָּה הַכֶּתֶל שֶׁל רֵאוּבֶן לְבָדוֹ - אֵין שְׁמֵעוֹן יָכוֹל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בוֹ⁶¹. חֲפָרָה⁶² שְׁמֵעוֹן בְּכֶתֶל זֶה, וְהִכְנִיס בָּהּ קוֹרָה אַחַת, וְשִׁתָּק⁶³ רֵאוּבֶן וְלֹא מִחָה בוֹ - הַחֲזִיק בְּמָקוֹם הַקּוֹרָה. אִפְּלוֹ הִיָּתָה קְטָנָה, וְרֵצָה שְׁמֵעוֹן לְהַחֲלִיפָה בְּקוֹרָה גְּדוּלָּה וְעֵבֶה - מַחֲלִיף⁶⁴. הִיָּתָה⁶⁵ הַקּוֹרָה סִכַּת עֲרָא⁶⁶: כֹּל שְׁלֹשִׁים יוֹם - לֹא הֲחִזִּיק בָּהּ סָתָם, שֶׁהָרִי רֵאוּבֶן אוֹמֵר: לֹא מַחֲלָתִי וְהִנַּחֲתִיד, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֲרָא; לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם - הַחֲזִיק, שְׁאִין זֶה עֲרָא. וְאִם⁶⁷ סִכַּת יָמֵי הַחֶג הִיא: כֹּל שְׁבַעַת יָמֵי הַחֶג⁶⁸ - לֹא הַחֲזִיק; לְאַחֲרָי⁶⁹ שְׁבַעַת - הַחֲזִיק. וְאִם⁷⁰ חֲבֵר רֵאשׁ הַקּוֹרָה בְּכֶתֶל

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שמסיים בסוף: "כדי שלא יבליעו המים וכו'". ודין בור שאין בו מים הביא להלן הלכה י, עיין שם (דגל ראובן' שם). (4) אף הוא מין בור, שהוא ארוך ואינו עמוק כל-כך כמו בור. (5) אף היא כבור, אלא שהיא מרובעת ומכוסה בתקרה. (6) תעלה שרחבה אמה. (7) במשנה: "ונברכת", והיא חפירה בקרקע, ובה מתקבצים מי הגשמים. ויש צורך לפרט אמת המים לחוד ובריכה לחוד, שבאמת המים, המים נגזרים תמיד. ובבריכה המים נקווים ועומדים, ויש בכל אחד מהם חיוב ושלילה (גמרא שם יט.). וראה פירוש המשניות לרבינו. (8) בגמרא שם יט, חילקו בין "מחמצן" המתאים לזה שהובא כאן, לבין "נדיין" שדינו הובא להלן, הלכה ה. (9) היינו כותל בנין של חבירו, וראה למעלה הערה א. (10) כן הוא בדפוס רומי, וכעין זה בכ"י תימן, וכן נכון. (11) "ו" החיבור מורה, שצריך שני דברים: גם הרחקת שלשה טפחים, גם לסוד בסיד. וכן הוא בגמרא שם יט. "פשיטא, דוסד בסיד, תנן". כלומר, שצריך שניהם, ואע"פ שדחו זאת בסוגיא הנ"ל - סובר רבינו שאין להתחשב עם הדיחוי, וה"פשיטא" הנ"ל נשארת בתקפה. (12) שם יט. וראה למעלה הערה א. (13) וצריך לומר שזהו כמו נזק בידים, שהרי בלי זה אנו פוסקים כרבי יוסי, שעל הניזק להרחיק את עצמו, וראה דברי רבינו להלן בפרק י הלכה ה.

ב. מרחיקין¹⁴ את הגפת¹⁵ ואת הזפת¹⁶ ואת המלח¹³ ואת הסיד ואת הסלעים¹⁷ מפתלו של חבירו שלשה טפחים, או¹⁸ סד בסיד. ומרחיקין¹⁹ את הזרעים²⁰ ואת המחרשה²¹ ואת הגמא²² שמתקבץ בה מימי רגלים²³ מן הפתל²⁴ שלשה טפחים²⁵.

(14) המשך המשנה, שם. (15) "פסולת הזיתים, אחרי שמוציאין את השמן" (רבינו בפירוש המשניות). [ובמסכת שבת פ"ד משנה א, כתב רבינו: "וכן פסולת השומשמיין". וכן בגמרא שם מז: וראה בפ"ד מהלכות שבת הלכה א והערה ב]. (16) בכ"י תימן: "הזבל" (וכן הוא במשנה, שם). וכן הגיה מרכת-המשנה מדעתו, וראה לחם-משנה. וכל אלו מקלקלים את הכותל מחמת החום שבהם, ראה בהלכות שבת שם. (17) והם מחלידים את האדמה מתחת לכותל, והופכים אותה עפר תיחוח (שם יט. ב'תוספות ד"ה משום, בשם ר"ח). (18) כאן ברור, שמספיק אמצעי אחד אף לרבינו. בגירסתנו מפורש במשנתנו שם: "או סד בסיד", ואף לדברי ה'תוספות' (שם ד"ה וסד בסיד) שהעלו מתוך דיון את הגירסא: "וסד" (=ב"ו"ו החיבור) - יוצא מפורש, מתוך השקלא וטריא בגמרא יט. שכאן מספיק אמצעי אחד. וראה בלחם-משנה למעלה הלכה א. (19) אף זה, המשך המשנה שם. (20) בשקלא-וטריא בגמרא שם, סמכו את הטעם של כל הבבא הזאת: משום ריביות. אך בזרעים, נאמר טעם מיוחד, והוא: "שמחלידים את הקרקע ומעלים עפר תיחוח" (שם יט:) וכתב רבינו בלשון כללית, כי המדובר גם כשזרעו במפולת יד, בלי מחרישה, שהרי אז יש טעם אחר לאסור, כמו שהעלו בגמרא. וראה בלחם-משנה. (21) בגמרא שם, ציינו, שמדובר כאן בחרישה לאילנות, ובארץ ישראל, שאין צורך בברכת מים, כי אחרת הרי יש

קורות, ואינו יכול לטען שהוא שתף בו. שהרי אין לו בו תשמיש⁸⁴, ויכול⁸⁵ ראובן לטען: שאני חפיתי מקומות אלו בצדף, כדי שיהיו מוכנים עד שתקנה ממני או שתבקש ממני ואמחל לך, ותכניס הקורות בלא חפירה בפתל, כדי שלא יתמטמט⁸⁶ פתלי בעת חפירה.

(79) שם, מימרא הנ"ל של רב הונא. (80) ובזה הוחזק הכותל בשלו. (81) מוכנות להכניס, אבל זה עדיין לא הכניס. (82) מטעם מחילה, לפי שלא היה לו עדיין מה למחול ונגד מה למחות. (83) בכ"י תימן: בהן. (84) כנ"ל, שהמדובר בטענת שותפות. (85) כן הוא שם, בסוף דברי רב הונא. (86) יתמוטט. ובכ"י תימן: "יתנדנד".

פרק תשיעי

(1) נתבארו קצת מן הדברים שאין אדם רשאי לעשות בתוך שלו סמוך לרשות חבירו כדי שלא יזיק את חבירו, אם בשניהם שווים כאחד, אם כשהאחד בעל עלייה והשני בעל הבית התחתון. ולא נשלמו.

א. לא יחפור אדם² בור³ ולא שיח⁴ ולא מערה⁵, ולא יביא⁶ אמת המים, ולא יעשה ברכת המים לשרות⁸ בה בגדים לכבס, בצד פתלו⁹ של חבירו¹⁰, אלא אם כן הרחיק מפתל שלשה טפחים, ויסיד¹¹ בסיד לכתל בור זה או מקנה המים זה או פתל האמה מצד חבירו, כדי שלא יבליעו המים¹² ויזיקו¹³ פתל חבירו.

(2) במשנה (בבא-בתרא יז.): "לא יחפור אדם בור סמוך לבור של חבירו ולא שיח ולא מערה ולא אמת המים ולא נברכת כובסין אלא-אם-כן הרחיק מכותל חבירו שלשה טפחים וסד בסיד". ופירש הראב"ד (ב'שיטה מקובצת' שם יט.) שהמשנה הנ"ל מחולקת לשתי בבות: א. "לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו". ב. "ולא שיח ולא מערה וכו' וסד בסיד". והבבא הראשונה עוסקת בבור שאין בו מים, אלא שמכיון שהבור הוא עמוק הוא מזיק בחפירה, ועל זה אמרו שם: "כל מרא ומרא דקא מחיית, קא מרפית לה לארעאי" (= כל חפירה וחפירה שאתה מכה, אתה מרפה את קרקע). ובבבא זו לא נזכר "וסד בסיד", כיון שאין מתונא (= לחות מים) אלא נדנוד על-ידי החפירה בלבד. ואילו הבבא השניה בדבר שיח ומערה, שאינם עמוקים ואין חפירתם מזקת כל כך, מדובר כשיש בהם מים, ועל זה אמרו (שם יט.): "רישא היזיקא דמתונתא" (= ברישא, ההיזק משום לחות המים). ולפיכך צריך גם הרחקה שלשה טפחים וגם לסוד בסיד. ומה שאמרו בגמרא (שם יז): "אמר רב יהודה, מכותל בורו שנינו" אין זה אלא על הבבא הראשונה, אבל הבבא השניה שנוכח בה "מכותל חבירו" מדובר בכל כותל בנין, וכנראה שזוהי גם דעת רבינו כמו שיבואר להלן (דגל ראובן' חלק שלישי סימן מ). (3) רבינו שינה מדרכו של התנא. שחילק המשנה לשתי בבות, ודיבר בבבא הראשונה בבור שאין בו מים, שאין בו צורך לסוד בסיד - אלא כלל בור ושיח ומערה וכו' והמדובר בבור שיש בו מים, כמו שיח ומערה ואמת המים וכו', וכמו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ב' אייר - ספר קנין - הלכות שכנים קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

13 **אם כן הרחיק ממנו שלשה טפחים. במה דברים**
14 **אמורים? ככתל לבנים; אבל ככתל אבנים³⁹ - ירחיק**
15 **טפח. ואם היו האבנים⁴⁰ צחיח⁴¹ סלע - משתיין⁴²**
16 **בצדו בלא הרחקה.**

(38) תוספתא בבא-בבא פ"א, הובאה שם יט: (39) שהם חזקים יותר. (40) שאבנים אלו, מהם עשוי הכותל, הם ממין הסלע. ולרש"י שם פירוש אחר, וראה ביאור הגר"א סימן קנה, ס"ק לו. (41) יבש מאוד, ואין הרטיבות מזקת לה כלל. (42) כנראה מלשון רבינו שרק להשתין מותר, אבל גומא של מי רגלים צריך להרחיק. אך אין זו דעת ה'בית יוסף' לפי רבינו, וראה סמ"ע שם ס"ק כב.

17 **ז. מרחיקין⁴³ את הסלם מהשוכן ארבע אמות, כדי**
18 **שלא תקפץ הנמיה⁴⁴ בעת שמנחת הסלם⁴⁵, ותעלה**
19 **לשוכן ותאכל הגוזלות⁴⁶.**

(43) שם כב: במשנה. (44) חיה קטנה, הטורפת עופות. (45) שאז נקרא זה מזיק בידים, שגם רבי יוסי (שרבינו פוסק כמותו, לקמן פ"ה ה"ה) מודה בזה. (46) אם כי אין זה אלא גרם נזק בלבד, והגורם נזק פטור מלשלם - לא פטורוהו אלא כשכבר עשה ההיזק, אבל לעשות לכתחילה ההיזק - אסור (בגמרא שם). [והמדובר כשהנמיה אינה של בעל הסולם, שאם היא שלו, חייב הוא על נזקה כדין שורו שהזיק, ראה פ"א מהלכות נזקי ממון הלכה א.].

20 **ח. ומרחיקין⁴⁷ את הפתל מן המזחילה⁴⁸ של חברו**
21 **ארבע אמות, כדי שיהיה מקום⁴⁹ לבעל המזחילה**
22 **לזקף⁵⁰ סלם ולתקן⁵¹ מזחילה שלו, הואיל⁵² והחזיק**
23 **בה⁵³.**

(47) המשך המשנה, שם. (48) הצינור הגדול המחובר מסביב לגג, ובו יורדים המים מן הגג אל החצר דרך הצינור הקטן. וראה למעלה פ"ח הלכה ה. (49) ואם כי למעלה שם מבואר שלא אסרו לבנות מתחת למזחילה אלא כדי שלא יערער את הבנין - כל זה אינו אלא בבונה תחתיה, שאינה מפריעה לזקיפת הסולם, אבל בנייה בשטח הסמוך למזחילה, מפריעה לזקיפת הסולם (מגיד-משנה). (50) להעמיד. (51) לנקות את המזחילה מהלכלוך והצרורות הנופלים בה, שמעכבים את קילוח המים. (52) ורבינו לשיטתו, שלא צריך בענינים אלו לא טענה ולא חזקת שלש שנים, בניגוד לשיטת ראשונים אחרים. (53) ואף שלא החזיק אלא במזחילה, ולא בשטח שמסביב לה - אם לא נתן לו האפשרות לתקן את המזחילה, תתקלקל ולא יהנה ממנה כלום (מגיד-משנה). ואין כאן משום הרחקת נזק, שהרי אין כאן היזק מידי.

24 **ט. ואובין⁵⁴ שהיה פתלו סמוך⁵⁵ לכתל שמעון⁵⁶**
25 **במין גס⁵⁷, ובא ראובן לעשות פתל שני פנגד פתל**
26 **שמעון, עד שיעשה השלשה פתלין במין בי"ת -**
27 **הרי שמעון מעפב עליו, עד שירחיק מפנגדו⁵⁸ ארבע**
28 **אמות; כדי שיהיה המקום בין שני הפתלים רחב,**
29 **כדי שידושו⁵⁹ בו רבים ותתחזק הארץ. במה דברים**

נימוקים אחרים לאסור. ורבינו כתב בלשון סתמית, הכוללת כל המקרים, וראה לחם-משנה. (22) במשנה, שם: "מי רגלים". ובגמרא (שם יט:) פירשוהו לדעת רבה בר בר חנה, המתיר להשתין מים בצד כתלו של חברו, ב"שופכין". ופירשה רבינו "גומא" (דלא כרש"י ור"י מיגאש שפירשו שמקבץ מי רגלים ושופכם בבית אחת). ואע"פ שרבינו פסק (להלן הלכה ו) שלא כרבה בר בר חנה, אלא "לא ישתין אדם מים בצד כתלו של חברו אלא-אם-כן הרחיק ממנו שלשה טפחים" - כתב רבינו כאן "גומא" משום שכותל האמור כאן כולל גם כותל-אבנים שהמשתין מים אצלו אין צריך להרחיק אלא טפח אחד בלבד (ראה להלן שם), ואילו ב"גומא" צריך להרחיק גם ממנו שלשה טפחים (כסף-משנה בשם המגיה). (23) ודוקא מי רגלים, אבל לא סתם מים, ואין זה דומה לבור ונברכת הכובסין, שהם תדירים יותר (מגיד-משנה). (24) והיינו גם כותל-אבנים, ראה למעלה הערה כ. (25) ולא הזכיר רבינו "סיד". וכן אינו במשנה שם. ועיין ב'טור' סימן קנה, ובהגהת הרמ"א שם סעיף ה, וביאור הגר"א שם סעיף-קטן יד.

1 **ג. מרחיקין²⁶ את הרחים [מן הכתל] שלשה טפחים**
2 **מן הרחים התחתונה²⁷, שהן²⁸ ארבעה מן**
3 **העליונה²⁹, כדי שלא יניד אותן³⁰, או כדי שלא**
4 **יבהלנו בקול הרחים³¹.**

(26) המשך המשנה, שם. (27) הוא "השכב" שהוזכר במשנה. (28) שהריחיים מורכבות משתי אבנים זו על גבי זו, שהעליונה קצרה מהתחתונה טפח. (29) הוא "הרכב" שבמשנה, שם. (30) שם יח. ובאופן שהריחיים גדולים ויש בהם תנודה רבה. (31) באופן שאין תנודה גדולה, כגון בריחיים קטנים (שם כ:).

5 **ד. מרחיקין³² את התנור מן הכתל שלשה טפחים**
6 **מקרקעיתו³³, שהן ארבעה משפתו³⁴, כדי שלא יחם**
7 **הכתל.**

(32) סוף המשנה, שם. (33) הוא "הכליא" שבמשנה. (34) שהתנור רחב מלמטה ועולה ומתקצר, ושפתו העליונה פחותה מן הקרקעית טפח.

8 **ה. אבן³⁵ שהפוכס מפה בגדים עליה עד שיתלבנו**
9 **- צריך להרחיק אותה ארבע אמות מפתל של חברו;**
10 **שבעת שהפוכס מפה עליה, המים נתזין³⁶ ומזיקין**
11 **לפתל³⁷.**

(35) ברייתא ומימרא של רבה בר אבוא (שם יט.). (36) ואז הם נתזין אף למרחוק, ולפיכך צריכה הרחקה יותר גדולה. בניגוד ל"נברכת הכובסין" שבמשנה (שם יז.) ששורים בה הבגדים שאין צורך להרחיק אלא שלשה טפחים בלבד, כמבואר למעלה הלכה א (גמרא שם יט.). (37) מכיון שכאן לא הבדיל רבינו בין כותל אבנים לכותל לבנים (כמו שחילק להלן הלכה ו) - נראה שכאן אין חילוק בדבר (מגיד-משנה), וראה הגהות מיימוניות שיש חולקים בזה.

12 **ו. לא³⁸ ישתין אדם מים בצד פתלו של חברו, אלא**

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

67) לגבול חבירו. ולחבירו אין שם בור. (68) שהוא בית הבעל, שדי לו במי גשמים, ואין משקים אותו בידים. (69) בטענה, שמא ימלך וירצה פעם לחפור בור. (70) כיון שהראשון עשה כדן, וסמך בהיתר - צריך השני להרחיק כשיעור, וכן כתבו ה'תוספות' (שם יז: ד"ה אביי). ויש אומרים, שזה יכול לטעון שאינו מחוייב לסבול בגלל זה, שוויתר מקודם ונתן לזה לחפור בלי הרחקה (מגיד-משנה). (71) כרבא ולא כאביי, וכפי הלשון השני. (72) כגון בית השלחין, שצריך להשקות אותה בידים. (73) מכיון שלא הזכיר רבינו דין סמיכה למצר כשאין עוד הניזק שם, אלא בבור בלבד ולא ביתר ההרחקות - סובר המגיד-משנה (למעלה הלכה ד) שרק בבור הלכה כרבא, ולא ביתר ההרחקות, לפי שהלכה כרבי יוסי שעל הניזק להרחיק את עצמו, ורק אם זהו "גירי דיליה" (=חיצו של המזיק), אז חייב הוא להרחיק, וכל זמן שאין הנזק קיים, אי-אפשר לומר שאלו הם חצים שלו, ורק בבור אמרו בגמרא שעצם החפירה מזיק לקרקע חבירו, אפילו אם אין לחבירו בה לא כותל ולא בור, וראה 'תוספות' שם יז: ד"ה לא יחפור, והגהות מיימוניות כאן אות ב, ולחם-משנה כאן. (74) לא הזכיר כאן רבינו ענין הסיד כמו בהלכה א, לפי שכאן מדובר בבור ריק שאין בו מים, שהוא עשוי לתשישים אחרים, וכל ההיזק אינו אלא החפירה. וזוהי הבבא הראשונה שבמשנה, בתחילת פרק לא יחפור, ראה למעלה הלכה א והערה א.

יא. הפית⁷⁵ והעליה של שנים⁷⁶ - לא יעשה בעל הפית תנור בתוך ביתו, אלא אם כן יש לו על גבי⁷⁷ גבה⁷⁸ ארבע אמות⁷⁹. וכך⁸⁰ לא יעמיד בעל העליה תנור, עד שיהיו תחתיו מעזיבה⁸¹ שלשה טפחים⁸². ובכירה⁸³ - טפח⁸⁴. ואם⁸⁵ תנור של נחתומים⁸⁶ הוא - צריך שיהא תחתיו ארבעה טפחים. ובכירה של נחתומין - שלשה טפחים. ואף על פי שהרחיק השעור⁸⁷, אם יצאת האש והזיקה - משלם מה שהזיקה⁸⁸, כמו שיתבאר⁸⁹ במקומו⁹⁰.

(75) שם כ: במשנה. (76) ושניהם מעכבים זה על זה, וכן פירשו ה'תוספות' בבא-קמא סא: ד"ה לא יעמוד אדם (ולא כפירוש רש"י שם ד"ה לא יעמיד, שבני העיר מעכבים, והיינו, שהבית הוא כולו של אדם אחד). (77) היינו, מפי התנור עד התקרה (רש"י לב"ב שם, ד"ה אלא אם כן). (78) חלל ריק (רש"י שם). (79) שלא תשרף התקרה (רש"י שם). ואם לא הרחיק כשיעור הנ"ל, הרי הוא כמזיק בידים ('קצות החושן' סימן קנה ס"ק א, וראה עוד להלן הערות פד, פה, פז). (80) משנה, שם. (81) הטיח של התקרה. (82) וכמו כן ארבע אמות למעלה ממנו, שלא תשרף התקרה (רש"י שם ד"ה עד שיהא תחתיו). (83) הוא "בנין עשוי לבשל, ששופתין בו שתי קדרות" (פירוש המשניות לרבינו), ואין האש גדולה כל-כך. (84) למטה. אבל למעלה, צריך גם בכירה ארבע אמות (סמ"ע סימן קנה ס"ק ב). (85) ברייתא שם, וכפי שפירש אותה אביי, שלא תהא סותרת את משנתנו. (86) שמסיקים בו ביתר תדירות (רש"י שם ד"ה בנדחתומין). (87) ואינו כמזיק בידים (ראה למעלה הערה עו). (88) כדעת חכמים במשנה שם, ולא כרבי שמעון. וכן פסק הרי"ף שם.

1 אַמּוּרִים⁶⁰? בְּכֹתֵל גָּבֵה⁶¹ אִי⁶² בְּכֹתֵל חָצֵר בְּעִיר
2 חֲדָשָׁה⁶³; אֲכַל בְּעִיר יִשְׁנָה - כָּבֵד נִתְחַזְקָה, וּבִנְיָה
3 כְּנָגְדוֹ בְּלֹא הֶרְחָקָה. וְכֵן אִם לֹא הָיָה בְּאֶרֶץ כֹּתֵל
4 שְׁמֻעוֹן שְׂבוּנָה כְּנָגְדוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת - אֵינוֹ מֵרְחִיק,
5 אֶף עַל פִּי שְׁמוּנָה הָרְגֵל מְלֵחֶלֶף שָׁם; שֶׁהַכֹּתֵל שֶׁהוּא
6 פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת אֵינוֹ צָרִיךְ חֲזִיק הָאֶרֶץ⁶⁴.

(54) שם כב. במשנה: "מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו - לא יסמוך לו כותל אחר, אלא-אם-כן הרחיק ממנו ארבע אמות". ובגמרא שם הקשו: "וקמא היכי סמך?" (=הכותל הראשון האין סמך), ומתרץ רבא: "הכי קתני, מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו בארבע אמות - לא יסמוך לו כותל אחר" (כן הנוסחא שם בכ"י מינכן, ובפירוש ר"י מיגאש ובעוד כמה מקורות. ראה בדקדוקי סופרים שם, ולא גרסינן "ברחוק ארבע אמות ונפל"). ופירשה ר"י מיגאש: "שרוחב כותלו סמוך לאורך כותלו של חבירו (כמין גאם, וכמו שכתב רבינו כאן ובפירוש המשנה) לא יסמוך לו כותל אחר כנגד ארכו, כנגד אורך כותלו של חבירו לעשות ממנו (בית) [בית]" (כדברי רבינו, ועיין מגיד-משנה וכסף-משנה והגר"א סימן קנה, ס"ק לב). (55) ומן הצד לא צריך הרחקה, שאין בו משום חוסר דוושא (=דריסה), גמרא הנ"ל. (ועוד שם: "הכא במאי עסקינן, מן הצד"). (56) ולשמעון היה מותר לבנות כותל זה, כיון שכותל של ראובן לא היה אז, וראה להלן הערה ע. (57) אות יוונית, דומה ל"ך" עברית. (58) מכנגד כותלו של שמעון. (59) שידרסו. ויש מפרשים, שהמדובר כאן כשקנו שניהם הקרקע מן המלך, שבסתמא נשתעבדו להם ארבע אמות קרקע חוץ מן הכותל לשם דוושא (מגיד-משנה). (60) שם, בדברי רב ורבי ארשעיא. (61) מתוך שלא מרבים ללכת בגינה בפנים, צריכה היא דישה מבחוץ (רש"י שם ד"ה אלא כותל גינה). (62) רבי ארשעיא, ולפי הכרעת רבי יוסי בר חנינא, אף לרב. (63) שעדיין לא הספיקו לדוש כהוגן את הקרקע, ונקראת חדשה עד חמשים שנה (רמ"א סימן קנה סעיף יג, וראה סמ"ע שם ס"ק לג). (64) כתב הראב"ד שסברא יפה היא, ולפי נוסחת ר"י מיגאש, שהובאה למעלה: "הכי קתני, מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו בארבע אמות" - מפורש בגמרא שהכותל של חבירו היה ארבע אמות, הרי שאם היה פחות מארבע אמות - אין בו דין "דוושא" (הגר"א סימן קנה ס"ק לו, וראה במגיד-משנה).

7 י. מִי⁶⁵ שָׁבָא לַחְפּוֹר בּוֹר⁶⁶ בְּסוֹף שְׂדֵהוּ לְסִמּוֹ לְמַצָּר
8 חֲבֵירוֹ⁶⁷: אִם שְׂדֵה חֲבֵירוֹ אֵינוֹ עֲשׂוּי לְבוֹרוֹת -
9 סוֹמֵךְ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְמַחֹת בְּיָדוֹ⁶⁹. וְאִם יִמְלֹךְ חֲבֵירוֹ
10 לַחְפּוֹר בּוֹר בְּצִדוֹ - צָרִיךְ לְהֶרְחִיק מִן כֹּתֵל הַבּוֹר
11 שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, עַד שֶׁיֵּהָא בֵּין חֲלָל שְׁנֵי הַבוֹרוֹת
12 שְׁשֵׁה טַפְחִים⁷⁰. וְאִם⁷¹ הֵיחָת שְׂדֵה חֲבֵירוֹ עֲשׂוּיָה⁷²
13 לְבוֹרוֹת - אֵינוֹ סוֹמֵךְ⁷³, עַד שֶׁיִּרְחִיק⁷⁴ מִן הַמַּצָּר
14 שְׁלֹשָׁה טַפְחִים וַיִּחְפּוֹר. וְכִשְׁיֹבֵא חֲבֵירוֹ לַחְפּוֹר -
15 יִרְחִיק גַּם הוּא שְׁלֹשָׁה טַפְחִים בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ וַיִּחְפּוֹר.

(65) בבא-בתרא יז: (66) היינו בור בלי מים, וכל ההיזק הוא עצם החפירה בלבד, וראה למעלה הערה א.

לאוצר - מותר. הרי שאף לאחר שזה פתח את האוצר, אינו צריך זה לסלק את הרפת.

- יג. כבד¹⁰⁷ בעל הבית ורבי¹⁰⁸ עלייתו, או¹⁰⁹ שרפה¹¹⁰ בה חלונות¹¹¹, כדי לעשות בו אוצר, וקדם זה ועשה תנור קדם שישכנס פרות לאוצר; או¹¹² שהתחיל לאצר שומשמי¹¹³ או רמונים או תמרים וכיוצא בהן¹¹⁴, וקדם זה ועשה התנור קדם שאצר החטין; או¹¹⁵ שעשה בעל החנות¹¹⁶ מחלה¹¹⁷ על גבה להבדיל בין החנות ובין האוצר - בכל אלו בעל אוצר מעבב עליו¹¹⁸, ואם עבר ועשה תנור וכיוצא בו - אין בעל האוצר יכול להסיר התנור בכל אלו.

(107) שם כ: שורה של בעיות, שלא נפתרו. (108) זילף מים על פני הרצפה. (109) גם זו בעיא שם, ושתייה של אביי. (110) והאוצר זקוק להרכבה אור לחלונות. (111) בעיא של רב הונא בריה דרב יהושע, שם. (112) אין בגירסא שלנו בגמרא שם. (113) שאין החום מזיק להם (סמ"ע שם ס"ק י). (114) אף זו היא בעיא של אביי, שם. (115) ובקודמים עשה הכל בעל האוצר. (116) זהו פירושו של רבינו ל"בנה עלייה על גבי ביתו" (שם). וכן פירשו ר"ח ור"י מיגאש (מגיד-משנה). ורש"י פירש שבעל האוצר בנה אותה, עיין שם. (117) שכולן בעיות שלא נפתרו: בכיבד וריבץ וריבה, מי מהם זכה להיות הראשון ומי הוא השני. ומספק אין לו לעשות לכתחילה, ואם עבר ועשה אין מבטלים מעשיו מספק.

יום חמישי ג' אייר ה'תשפ"א

פרק עשירי

(1) נתבארו בו הדברים שמרחיקין מן העיר כדי שלא יזיקו לבני העיר, וקצת מהדברים שיש על השכנים להרחיק זה מזה, מאותן דברים שלא נתבארו בפרק תשיעי.

- א. מרחיקין² את האילן³ מן העיר חמש ועשרים⁴ אמה, ובחרוב⁵ ובשקמה⁶ - חמשים⁷ אמה, מפני⁸ נזי⁹ העיר. וכל אילן הנמצא קרוב לעיר¹⁰ פחות מזה - קוצצין אותו¹¹. ואם האילן קדם - נותנין לו בני העיר דמיו¹². ואם היה הדבר ספק, ולא נודע אי זה מהם קדם - אין¹³ לבעל האילן דמים, אלא נוטל עציו והולך.

(2) בבא בתרא כד: במשנה. (3) ודין הרחקת זרעים מן העיר, ראה בפרק י"ג מהלכות שמיטה ויובל הלכה ד. ועיין לחם משנה כאן. (4) אילן שגדלים בו חרובים. (5) אילן שגדלים בו תאנים מדבריות. (6) מפני שהחרוב והשקמה ענפיהם מרובים (רש"י שם) ולדעת אבא שאול (במשנה שם) יש להרחיק כל אילן סרק חמישים אמה, ונאף על פי שבפירוש המשניות שם פסק רבינו כמותו - כאן בספרו לא הביא את דברי אבא שאול. ועיין תוספות יום טוב, בבא בתרא פרק ב משנה ז. (7) שם, דברי עולא. (8) שתפארת היא לעיר, שסביבה ימצא מגרש פנוי (רש"י שם).

ואע"פ שאם "הרחיק האש כראוי ועברה והזיקה - פטור, שזו מכה בידי שמים היא" (פ"ד מהלכות נזקי ממון הלכה ב), כרבי שמעון בבבא-קמא סא: במשנה - שם הרחיק כראוי, באופן שיצא גם מכלל היזק של "אש", אבל כאן שלא הרחיק אלא ארבע אמות, לא יצא אלא מכלל "אדם המזיק", אבל מכלל "אש" לא יצא ('קצות החושן' שם, ועיין רי"ף בבבא-קמא שם). (89) (במגדל עזו הביא "שנתבאר", וכן נכון). (90) (בהלכות נזקי ממון שם, שאם לא הרחיק כראוי, ועברה האש והזיקה - חייב לשלם).

- יב. מי⁹¹ שהיתה לו חנות תחת אוצר⁹² חברו - לא יעשה⁹³ בה לא נחתום⁹⁴ ולא צבע⁹⁵ ולא רפת בקר. ולא יכניס שם אספסתא⁹⁶ וכיוצא בהן מדברים⁹⁷ שעולה מהם הכל חם הרבה, מפני שהחם⁹⁸ מפסיד פרות האוצר⁹⁹. לפיכך, אם¹⁰⁰ היה אוצר זין בארץ ישראל, שאין החם מפסידו¹⁰¹ - הרי זה עושה בחנותו כל מלאכת אש שירצה; אבל¹⁰² לא יעשה רפת בקר¹⁰³, מפני שמפסיד ריח הניין. ואם¹⁰⁴ התקין החנות בתחלה לרפת או לנחתום וכיוצא בו¹⁰⁵, ואחר כך רצה בעל העליה לעשות עלייתו אוצר - אינו יכול למחות פידו¹⁰⁶.

(91) סוף המשנה, שם. (92) עלייה, שאוצרים בה תבואה, שמן ויין וכדומה (פרט לשומשמי, רימונים ותמרים, שאין החום מזיק להם, ראה להלן). (93) במשנה שם: "לא יפתח", ולפיכך כתב ה"טור" (סימן קנה) בשם הרשב"ם שאפילו אם היתה לו חנות של נחתומים או של צבעים בבית אחר, אסור לפתוח אותה חנות לבית שתחת האוצר, שההבל עובר ממקום למקום. וכן הביא הרמ"א (שם, סעיף ב בהגהה). ורבינו שינה מלשון המשנה, וכתב "יעשה", ולא כתב "יפתח". ולפי"ז יתכן שדווקא לעשות בה אסור, אבל לפתוח חנות אחרת לבית שתחת האוצר - אין איסור. (94) במשנה, שם: "חנות של נחתומין". (95) מעבדה לעשיית צבע, שגם בה מסיקים הרבה. ובמשנה שם: "[חנות] של צבעין". (96) שחת, תבואה שלא הביאה שליש, והיא כרפת בקר (מימרא של רב ששת, שם). (97) כנראה שאף מרפת בקר עולה הכל, אלא שבה יש גם ריח רע, ראה לחם-משנה. (98) כן כתבו גם ה'תוספות' (שם יח, ד"ה לא יפתח). ולא כרש"י (שם ד"ה אוצר) שפירש: "שהעשן קשה להם". (99) אף יין של חוץ-לארץ בכלל שהחום מזיק לו (מימרא של רב יוסף שם), וראה להלן. (100) משנה וברייטא שם. (101) שהיין הישראלי הוא חריף, ואין החום מפסידו ואדרבא עוד משביחו, משא"כ ביין מחו"ל, שאף חום הנר מזיק לו (שם). (102) במשנה וברייטא שם. (103) שריחה רע. והשמיט רבינו כאן "אספסתא", שאע"פ שדומה לרפת בקר לענין החום - אינה דומה לענין ריח רע (לחם-משנה, וראה בסמ"ע שם ס"ק ח). (104) ברייתא שם. (105) בברייטא שם לא נזכרה אלא רפת בקר. אך אותו הטעם הוא ביתר הדברים. וכן כתבו גם ה'תוספות' (שם יח, ד"ה ואם היתה). (106) בברייטא שם, נאמר: "אם היתה רפת בקר קודמת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אמה, ודווקא בורסקי, אבל בנבילות וקבורות, שכל ריחם אינו אלא לפני שכלה הבשר, לא החמירו. (26) כתנא הראשון שם ולא כרבי עקיבא. (27) ראה גיטין לא: ורש"י שם. (28) כן הוא בפירוש המשניות לרבינו "כי רוח מזרחית, ייתכן שתתקן ביאוש ריח הבורסקי (=ריח רע של בורסקי) ולא יגיע מזה נזק לבני אדם". ושם הוסיף עוד טעם שבארצות המזרח הקרוב, רוח זו ממעטת לנשוב בכלל.

(9) נראה בגמרא שם שאין זה אלא בארץ ישראל, וכן פירשו רש"י והרשב"א שם (מגיד משנה). וכן כתב הטור (חושן משפט סימן קנה). ודווקא בזמן שהיא ביד ישראל (תוספות יום טוב שם). ולכן נשמטה הלכה זו ולא נכתבה בשולחן ערוך חושן משפט. (10) והעיר קדמה לאילן (משנה שם). (11) ואינו נותן דמים מאחר שנטעו האילן באיסור. (12) דמי האילן, אבל חייב הוא לקצוץ קודם שמקבל את דמיו, מפני שקדירה של שותפים לא קרה ולא חמה (גמרא שם). כלומר, אם לא יקצצנו כל זמן שלא ייתנו דמים - יסחב העניין עד לאין סוף. ולמדו מכאן, שיחיד המתדיין עם הציבור בעניין מיסים שהציבור גובה ממנו - שחייב הוא לסלק מקודם מה שתובעים ממנו, ואחרי כן יבוא איתם לדין (משנה למלך בשם המרדכי). (13) שהרי לקצוץ הוא חייב בכל אופן, בין אם האילן קדם ובין אם העיר קדמה, ודמים אינו נוטל אלא אם קדם האילן, ובכל ספק בממון אמרו המוציא מחבירו עליו הראייה (גמרא שם).

ה. מ²⁹י שפא לעשות משרה³⁰ של פשתן בצד ירק של חברו, שהרי מי המשרה נבלעין בארץ והולכין ומפסידין את הירק; או שנטע פרשין³¹ קרוב מן הבצלים של חברו, שהן מפגיגין טעמן; או שנטע חרדל בצד פורת דבורים, שהרי הדבורים אוכלין העליון³² ומפסידין³³ את הדבש; וכל אלו וכיוצא בהן - אין צריך להרחיק בכדי שלא יזיק³⁵, ועל הנזק³⁶ להרחיק את עצמו, אם ירצה, עד שלא יגיע לו הנזק; שה³⁷ בתוך שלו הוא עושה, והנזק בא לחברו מאליו. במה³⁸ דברים אלו? שפסוק³⁹ מרחיק? כשהיה הנזק בא מאליו אחר שפסקו³⁹ מעשיו של מזיק; אבל אם היה מעשיו של זה שעושה ברשותו מזיקין את חברו בשעת עשייתו - הרי זה כמי שמזיק בידו. הא למה זה דומה? למי שעומד ברשותו ויורה חצים לחצר חברו, ואמר: ברשותי אני עושה! שמונעין אותו⁴⁰. וכן⁴¹ כל הרחקות האמורות למעלה פננן זה, אם לא הרחיקו - הרי זה כמי שהזיק בחציו. לפיכך⁴² צריך שירחיק משרה מן הירק וברשין מן הבצלים וחרדל מן הדבורים שלשה טפחים או יותר מעט, כדי שלא יהיה הנזק בידים; אבל להרחיק עד שלא יבוא הנזק מאליו - אין צריך.

(29) שם כה. במשנה. (30) מקום ששורין בו את הפשתן. (31) בעודם ירוקים הם דומים קצת לבצלים ולשומים (תוספות יום טוב כלאים פרק א משנה ב). (32) אבל לא את הגרעין, שאותו אינם מוציאים, כמו שנאמר בגמרא שם יח: בסמיכות לעניין אחר. (33) "שעושה את הדבש חריף וחד" (לשון רבינו בפירוש המשניות), ורש"י (שם יח. דיבור המתחיל ואת החרדל) מפרש שמתוך שהם אוכלים החרדל, שמחדד את פיהם, הם אוכלים את הדבש שלהם. (34) כרבי יוסי ולא כחכמים, וכמו שנפסקה הלכה כמותו בשם שמואל במשנה שאחריה (שם כה:). ואף על פי שרבי יוסי אמר דבריו רק בחרדל - נתבאר בגמרא (שם יח:) שלדברי חכמים אמר כן, אבל הוא עצמו מתיר בכולם. (35) כלומר, כל השטח, שיכול עוד לבוא נזק ממנו, אבל חייב להרחיק שיעור-מה, כמו שנזכר בסוף ההלכה. (36) בניגוד לחכמים הסוברים שעל המזיק להרחיק את עצמו. (37) כהסברת רבי יוסי בהמשך המשנה (שם כה:). (38) מימרא של רב אשי בשם רב כהנא (שם כה:): "מודה רבי יוסי בגירי דיליה (=בחיצים שלו, של המזיק)". (39) ובעת העשייה עדיין לא בא כל נזק, והוא בא רק כעבור

ב. מרחיקין⁴³ גרין⁴⁵ קבוע⁴⁶ מן העיר חמשים⁴⁷ אמה, כדי שלא יוליד הרוח התבן בעת שזורה ויזיק לכני העיר. וכן⁴⁸ לא יעשה אדם גרין קבוע בתוך שלו, אלא אם פן היה לו חמשים אמה לכל רוח, כדי שלא יזיק התבן לנטיעת חברו⁴⁹ או לנירו⁵⁰.

(14) שם במשנה. (15) מקום שדשים בו תבואה, וזורים אותה ברוח, ויש שם הרבה מוץ, תבן ועפר. (16) ונקרא קבוע אם יש בו כל כך הרבה תבואה, שצריך להשתמש ברחת לזריית המוץ (שם מימרא של רבי יוסי בר חנינא). (17) אבל בגורן שאינו קבוע אין להרחיק כלל, שאין ההיזק קבוע (כרב אשי שם, ולא כאביי שאף בגורן שאינו קבוע יש להרחיק, אלא שדי בפחות מחמישים אמה - בכדי שלא יזיק). (18) המשך המשנה שם, אמנם שם הוזכרו שתי הלכות נפרדות: א' שירחיק אדם בתוך שלו חמשים אמה מכל רוח, היינו, בגורן שיש לו בתוך העיר. ב' שירחיק מנטיעותיו של חברו ומנירו. וכן כתבם הטור כשני דינים. אך רבינו הזכיר רק דין אחד, זה של ההרחקה מנטיעות ומניר, וכן נראה מפירושו של רב אשי בגמרא שם שאין כאן אלא בבא אחת, וכן נראה בפירוש המשניות של רבינו שאף את המשנה הוא מפרש כאילו יש בה רק הלכה זו, וראה סמ"ע סימן קנה סעיף קטן נא ולהלן בראש הפרק הבא, וראה דברינו שם. (19) שהוא שורף את לב הנטיעות (גמרא שם). (20) מקום חרוש שלו. שהמוץ מרבה זבל יותר מדי, ושורף את הזרעים שיזרעו בו (גמרא ורש"י שם).

ג. מרחיקין⁵¹ את הנבילות ואת הקברות ואת הברסקין⁵² מן העיר חמשים אמה⁵³.

(21) שם כה. במשנה. (22) מקום עיבוד עורות. (23) משום ריח רע (רש"י שם).

ד. ואין⁵⁴ עושין ברסקין⁵⁵ אלא למזרח⁵⁶ העיר, מפני שרוח מזרחית חמה⁵⁷, וממעטת⁵⁸ הזק ריח עבוד העורות.

(24) המשך המשנה שם. (25) אפילו אם מרחיק חמישים

בזמן-מה. (40) שהרי הוא אדם המזיק. וראה להלן פרק יא הלכה ג לעניין חיוב תשלומין. (41) שהרי לא בא רבי יוסי לחלוק אלא במשנה זו ולא חלק על כל המשניות הקודמות שבפרק לא יחפור. (42) כן הוא ברי"ף, ולמד דין זה מדין בור שמרחיקים אותו מן הכותל שלושה טפחים (למעלה פרק ט הלכה א). ואף על פי שהרי"ף לא הזכיר אלא משרה - סובר רבינו שאין להבדיל בין משרה לכרישין וחרדל, אחרי שהמשנה כללה אותם יחד.

1 ו. בעל⁴³ העליה שהיה שופך מים, והן יורדין על
2 הדר למטה: אם⁴⁴ היתה שם מעזיבה⁴⁵, שהמים
3 קלים בה בעת שפיקה, ואחר שפסיק עליון מלשפך
4 יפגעו המים ויירדו וינטפו על התחתון⁴⁶ - צריך
5 התחתון⁴⁷ לתקן ולהרחיק⁴⁸ מן עצמו הנזק; ואם⁴⁹
6 אין שם מעזיבה, אלא כששפך ירדו המים מיד -
7 הרי זה פמזיק בחציו, והעליון מתקן, או ימנע
8 מלשפך. וכן כל פיוצא בזה.

(43) בבא מציעא קיז. כרבי חייא בר יוסי ולא כרבי חייא בר אבא. (44) כמו שהסבירו שם, בסוף השקלא וטריא, את העובדה שהובאה שם. (45) טיח על גבי התיקרה כרצפה לבעל העלייה, ראה למעלה פרק ד הלכה א. (46) ואם כן הנזק בא רק אחרי שפסקו מעשיו של המזיק. ואין זה "גירי דיליה". (47) שהוא הניזוק. (48) כדעת רבי יוסי שעל הניזוק להרחיק את עצמו. (49) כך הסיק הרי"ף מן הסוגייה שם.

9 ז. מי⁵⁰ שהיה לו אילן בתוך שדהו קרוב⁵² לבור
10 חבירו - אין בעל הבור יכול לעכב עליו ולומר לו:
11 הרי שרשי האילן נכנסים לבור שלי ומפסידין
12 אותו. שזה נזק הבא מאליו הוא לאחר זמן, ובעת
13 שנטע אינו מזיק⁵³; ובשם⁵⁴ שזה חופר בתוך שלו,
14 כך זה נוטע בתוך שלו. וכן⁵⁵ ראובן שחפר בור,
15 וירד ומצא שרשי אילן של שמעון בתוך שדהו -
16 קוצץ וחופר, והעצים שלו. ואם⁵⁶ היה קרוב לאילן
17 שמעון בתוך שש עשרה אמה⁵⁷ - השרשים של
18 שמעון, וקוצצין ונותנין לו. ואם⁵⁸ אין צריך לחפר
19 בור, ויצאו השרשים של שמעון בתוך שדהו - הרי
20 הוא מצמיק⁵⁹ שלשה טפחים, כדי שלא יעכב
21 המחרשה; וכל שרש שמצא בתוך שלשה טפחים
22 - קוצצו⁶⁰, ואינו⁶¹ חושש שמא ייבש האילן של
23 חבירו, שזה⁶² בתוך⁶³ שלו הוא חופר.

(50) בבא בתרא כה: במשנה וקרבי יוסי וכמו שפסק שם רב יהודה בשם שמואל. (51) הטור (סימן קנה) כתב: "אם היה לחבירו בור אצל שדהו מותר ליטע לו אילן סמוך לו" (הביאו הרמ"א שם סעיף לב). אבל מדברי רבינו נראה שלכתחילה אסור, וזהו מפני שיוגך משדה חבירו ובוזה מודה רבי יוסי שאסור (וראה בתוספות בבא בתרא כו: דיבור המתחיל גזלן). ואף על פי שתיקן יהושע שאילן הסמוך למיצר מביא ביכורים וקורא עליהם ואינו גזלן (בבא

ח. מי⁶⁴ שהיתה שדה חבירו נטועה גפנים או שאר
25 אילנות, ובא הוא לנטע בתוך שדהו גפנים בצד
26 גפנים או אילנות בצד אילנות - צריך להרחיק⁶⁵
27 ארבע⁶⁶ אמות⁶⁷. במה דברים אמורים⁶⁸? בארץ
28 ישראל⁶⁹; אבל בחוצה לארץ⁷⁰ - מרחיק בין גפנים
29 לגפנים שתי אמות, ובין⁷¹ גפנים לשאר אילנות⁷² או
30 בין אילנות לאילנות⁷³ - ארבע אמות בכל מקום⁷⁴.
31 היה⁷⁵ גדר ביניהם - זה סומך⁷⁶ לגדר, וזה סומך
32 לגדר, בכל מקום. מי⁷⁷ שהיה אילן חבירו נוטה
33 לתוך שדהו - קוצץ כמלא⁷⁸ מרדע⁷⁹ על גבי
34 המחרשה⁸⁰. ובחריב ובשקמה - קוצץ כל הנוטה⁸¹,
35 עד שיהיה שקול⁸² כנגד המצר. וכן אם היה נוטה
36 על בית השלחין⁸³ של חבירו⁸⁴ על בית האילן -
37 קוצץ את כל הנוטה, עד שיהיה שקול כנגד המצר.

(64) שם כו. במשנה. (65) שלא יצטרך להיכנס במחרשתו לתוך שדה חבירו. (66) שזהו שיעור עבודת הכרם (ברייתא שם). (67) נראה שיותר מארבע אמות אין להרחיק. וראה להלן. (68) מימרא של שמואל שם, וכן יוצא מתוך השוואת הברייתא והמשנה הנראות כסותרות. (69) שמחרשתם רחבה וצריכה ארבע אמות. (70) שאין מחרשתם רחבה ואינם צריכים ארבע אמות לעבודת הכרם. (71) וזה לשיטת רבינו בניגוד לזו של הראב"ד, רש"י ועוד מפרשים, שכוונת רב יוסף הייתה, שבין אילנות לגפנים אף בבבל צריך יותר הרחקה, והיינו, כמו בארץ ישראל: ד' אמות. (72) מלשון זו משמע, שהמזיק יש לו גפנים ולניזק אילנות, וכן הוא בגמרא כתב"ד רומי בבבא בתרא שם: "אבל גפנים לאילנות". אבל בגמרא שלפנינו: "אבל אילן לגפנים". וכן פירש רבינו במשנה שם: "ואם היה שדה חבירו ובא לסמוך לו שדה האילן מרחיק ד' אמות בכל מקום". (73) בגמרא שם מפורש שמאילן לאילן דינו כמגפנים לגפנים, ולפיכך כתב המגיד-משנה שטעות סופר היא בדברי רבינו. ובשולחן ערוך (סימן קנה סעיף כה)

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ד"ה זיקא. (11) ואף רבי יוסי, שסובר שעל הניזק להרחיק עצמו, ורבינו פוסק כמותו (למעלה פ"י ה"ה) - מודה בזה, כיון שזה בא על-ידי חציו (למעלה שם).

- ב. אף על פי שהוא חייב להרחיק כל כף¹², אם
הוליקה הרוח המצויה המין ואת העפר והזיקה בהן
- פטור מלשלם¹³; שהרוח הוא שפייע אותו, ואין
נזק זה בא מכלל מזיק עצמו¹⁴.

(12) כמו שנתבאר למעלה הלכה א. (13) בבא-קמא ס. כרב אשי, ולא כרבא ורבי זירא, וכן פסק הרי"ף בבבא-בתרא פרק לא יחפור, שהסיק מתוך השוואת המקורות של בבא-בתרא כו. ושל בבא-קמא ס. שיש לחלק בין חיוב ההרחקה וחיוב התשלומין. (14) ואע"פ שלענין ליבה וליבתה הרוח, פסק רבינו בפ"ד מהלכות נזקי ממון הלכה ז - שחייב, מפני "שהוא גרם, וכל הגורם להזיק משלם נזק שלם" - שם באש ודאי כיוון להזיק, אבל כאן בגורן ודאי לא כיוון להזיק, ורבינו לשיטתו שבדיני דגרמי אינו חייב לשלם אלא במתכוין, ראה בפ"ו מהלכות סנהדרין הלכה א והלכה ד (הגר"א סימן תיח, ס"ק ט). ועיין בפ"ח מהלכות מכירה הלכה יג ובהערות שם, ובפרק ד מהלכות נזקי ממון הלכה ב, במגיד-משנה שם.

- ג. הכותש¹⁵ את הריפות¹⁶ וכיוצא בהן בתוך שלו, ובעת שמכה מנדנד לחצר חברו, עד¹⁷ שנדנדה¹⁸ פסווי הקבית על פי הקבית¹⁹ - הרי זה מזיק
במצוי²⁰, וחייב להרחיק כדי שלא ינדנד, או יבטל
מלאכתו שמזקת. ואם²¹ הזיק בעת הנדנד - חייב
לשלם, שהרי מבחו בא הנזק.

(15) בבא-בתרא דף כה: ודף כו. כרב אשי. (16) "חיתים כתושות" (רש"י בשמואל-ב יז, ט). ובגמרא נזכרו "שומשמים". (17) אבל אם רק החצר מתנדנדת, אין זה נזק (מגיד-משנה בשם ר"י מיגאש). (18) כלומר: החצר נדנדה את הכיסוי. (19) והיינו, כשהחבית עומדת על החצר, בניגוד לפירוש רש"י שם שהיא עומדת על החומה. וראה ביאור הגר"א סימן קנה, ס"ק לט. (20) והוא אדם המזיק, ובזה אף רבי יוסי מודה כנ"ל. (21) הלחם-משנה וכן ה'בית יוסף' בסימן קנה, התלבטו למצוא מקור לדברי רבינו כאן לחיוב התשלומין, ובביאור הגר"א (שם ס"ק מב) מביא מקור לזה מהמשנה בבבא-בתרא כ: "לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית אלא-אם-כן יש על גביו גובה ארבע אמות - ואם הזיק משלם מה שהזיק", וראה למעלה פ"ט הלכה יא. וראה בלחם-משנה שדן בעמדת רבינו ביחס ליתר ההרחקות, אם לא הרחיק והזיק, אם חייב לשלם.

- ד. כל ההרחקות האמורות בפרקים של מעלה²², אם לא הרחיק, וראה חברו ושתק - הרי זה מחל²³, ואינו יכול לחזור ולהצריכו ולהרחיקו. והוא שראה ממנו שמחל, כגון שפייע עמו מיד, או²⁴ שאמר לו לעשות, או שראהו שעשה בצדו בלא הרחקה ושתק ולא הקפיד על זה - זכה. שכל המחזיק בנזק - זכה בו, כמו שבארנו²⁵. במה דברים אמורים? בשהחזיק

העתיק: "אבל בחוצה לארץ מרחיק בין גפנים לגפנים ובין אילנות לאילנות שתי אמות ובין גפנים לשאר אילנות ארבע אמות". (74) בגמרא שם: "אבל אילן לגפנים בעי טפ"י ופירש ר"י מיגאש (בשם רבו הרי"ף, שרבא הרחיק שתי אמות כדין הרחקה בבבל ועל זה אמרו לו שמאילן לגפנים צריך להרחיק יותר, כלומר ארבע אמות. (75) המשך המשנה שם. (76) שאז אין חשש שייכנס במחששתו. וראה בסמ"ע שם סעיף קטן סג אם זה מוסב גם על סמיכת אילן לגפנים. (77) שם כז: במשנה. (78) עד הגובה הזה. (79) מלמד הבקר, ולשון רבינו בפירוש המשניות: "הוא עץ המלמד, שיש בשתי קצותיו שיני ברזל". (80) שהענפים לא יפריעו לו בעת החרישה, אבל מה שגבוה יותר ואינו מפריע לו אינו יכול לקצוץ. (81) מפני שאלו יש להם צל מרובה והוא מזיק לשדה. (82) כעין משקולת הבנאים, כלומר, שיהיה שווה עם המצר, ולא יטה כלום מחוץ למצר. (83) כמו "השלהין", והוא מלשון עייפות. "והוא עייף" (בראשית כה, כט) תירגם אונקלוס: "והוא משלהין". והוא: שדה שזקוקה למים מחוץ לגשמים ולה מזיק הצל יותר מלשדה אחרת. (84) כן הוא בתוספתא בבא בתרא סוף פרק א (לפי נוסחת הדפוס): "בית השלחין ובית האילן כנגד המשקולת".

פרק אחד עשר

(1) נתבאר בו גם כן הדברים שאין אדם רשאי לעשות כדי שלא יזיק לחבירו, ודיני המחזיק לעשות נזק לחבירו מה דינו בדברים אלו.

- א. מי שעשה גרן בתוך שלו, או קבע³ בית הכסא, או מלאכה⁴ שיש⁵ בה אבק ועפר וכיוצא בהן - צריך להרחיק כדי שלא יגיע העפר או ריח בית הכסא או האבק לחברו, כדי שלא יזיקו. אפילו⁶ היתה הרוח הוא שמפייע⁷ אותו בעת שעושה מלאכתו, ומוליכה את העפר או נערת הפשתן והמין וכיוצא בהן ומגיעתן לחברו - הרי זה חייב להרחיק⁸ כדי שלא יגיעו ולא יזיקו ואפילו על ידי הרוח מצויה¹⁰; שכל אלו כמי שהזיקו במצוי¹¹ הן.

(2) בבא-בתרא כד: במשנה. והמדובר כאן בגורן שאינו קבוע, וכמו שאמר אב"י שם שבאופן זה אינו צריך להרחיק חמשים אמה כבגורן קבוע (ראה למעלה פ"י הלכה ב) אלא בכדי שלא יזיק. ואף רב אשי לא חלק אלא בפירוש המשנה, אבל בעצם ההלכה - לא נחלק עליו (לחם-משנה, והגר"א סימן קנה, ס"ק צג). (3) כן נראה שם כג. מתוך דברי רב זביד. (4) שם כו. על רקע של עובדא מסוימת. (5) כגון ניפוח פשתן, בעובדא הנזכרת שם. (6) שם כו. כאמיר ומר בר רב אשי, ולא כרבינא. וכן פסק הרי"ף שם. (7) שאז אין זה אלא גרמא, כדברי רב אשי בבבא-קמא ס. ושלדעת רבינא אין שום חיוב להרחיק בזה (בבא-בתרא שם). (8) שגרמא בנזקין, אע"פ שאין בו חיוב תשלומין (כדלהלן בהלכה ב) - אסור. (9) בלי רוח. (10) בכ"י תימן: "המצויה". ודוקא מצויה, אבל אין לחשוש שמא תוליעם רוח שאינה מצויה, כמו שהוכיחו ה'תוספות' שם

שמוחזק ונודע שאין דעתו סובלת זאת (מגיד-משנה בשם מפרשים). (39) כיון שהוא קפדן. אבל באחר שאינו קפדן - אין זה כריח בית הכסא, ויש לו חזקה. (40) כל ההלכה הובאה למעלה פ"ו הלכה יב, בשינוי לשון קצת. ועיין שם בהערות. (41) ואינם יכולים למחות מפני הקול של כלי המלאכה שמזיק להם.

ו. מי⁴² שהחזיק בנזק שיש לו חזקה, כגון שפתח חלון⁴³, או העביר אמת המים⁴⁴, או שלא הרחיק מה שראוי להרחיק⁴⁵, והרי המחזיק טוען: אתה אמרת לי לעשות, או מחלת לי אחר שראית, או הפר הנזק ושתקת ולא מחית בי, והנזק אומר: עכשו הוא שראיתי, ולא ידעתי מקדם, או שאמר: כשראיתי מחיתי בך, ואתה אמרת: עתה ארחיק או אסתם, ואתה מדחה אותי מיום אל יום כדי שתקבע הנזק - בכל אלו וכיוצא בהן על הנזק להביא ראיה; ואם לא הביא - ישבע המחזיק הסת ויפטר⁴⁶.

(42) יוצא לפי שיטת רבינו בהלכה ז. (43) שיש בו היזק ראייה, ויש בו חזקה (למעלה פ"ו ה"א). (44) למעלה פ"ט הלכה א. (45) כמו שנזכר בפרקים האחרונים. (46) שכשם שבחזקת שלש שנים נשבע המוחזק שבועת היסת ומעמידים השדה בידו, ועל המערער להביא ראיה (פי"א מהלכות טוען ונטען הלכה ב) - כמו כן בחזקת נזקין לאלתר (ס"מ"ע סימן קנה, ס"ק צג. והגר"א שם ס"ק קכה), וכדין כל תביעת ברי, שהנחבע נשבע שבועת היסת דרבנן ונפטר (מגיד-משנה).

ז. החזיק בנזק שאין לו חזקה, כגון עשן ובית הפסא וכיוצא בהן, וטען המחזיק שקנה מידו של נזק - על המחזיק להביא ראיה⁴⁷ שקנו מידו; ואם לא הביא - ישבע הנזק הסת שלא קנו מידו על כך, ויסלק זה הנזק.

(47) כיון שאין לו למחזיק דין חזקה - אינו מוחזק, ודינו ככל המוציא מחבירו, שעליו להביא ראיה (מגיד-משנה).

פרק שנים עשור

(1) נתבארו בו משפטי השותפין בשדה אחת ואחד מהם בעל המצר שלה ובאו לחלוק בה, ונמשך לזה דין המוכר קרקעו לאחד ובעל המצר רוצה לקנותו שהוא קודם לכל אדם, ונתבארו בו מקצת מדיני דבר זה.

א. האחין או השתפין שבאו לחלק את השדה ולטל כל אחד חלקו: אם היתה פלה שוה, ואין שם מקום טוב ומקום רע, אלא הפל אחד - חולקין לפי המדה בלבד. ואם אמר אחד מהם: תנו לי חלקי מצד זה, כדי שיהא סמוך לשדה אחר שלי, ויהיה הפל שדה אחת - שומעין לו⁴⁸, וכופה אותו על זה; שעפוב בדבר זה - מדת סדם היא⁴⁹. אבל אם היה חלק אחד ממנה טוב, או קרוב לקנה יותר, או קרוב לדירה⁵⁰, וישמו אותה היפה כנגד הרע⁵¹, ואמר: תנו לי

בשאר נזקין, חוץ מארבעה מיני²⁶ נזקין אלו האמורים בפרק זה, שהן: העשן²⁷, וריח בית הפסא²⁸, והאבק²⁹ וכיוצא בו, ונדנד³⁰ הקרקע; שכל אחד מאלו אין לו חזקה, ואפלו שתק הנזק כמה שנים - הרי זה חוזר וכופהו להרחיק. וכן הנזק ראייה במקום שצריך מחיצה³¹ - כופהו לעשות מחיצה בכל עת שירצה, כמו שבארנו³². ולמה שנו נזקים אלו משאר נזקין? לפי שאין דעתו של אדם סובלת נזק מאלו, וחזקתו שאינו מוחל, שהזקו הנזק קבוע. ואם³³ קנו מידו שמחל בנזקים אלו - אינו יכול לחזור בו.

(22) תשיעי ועשירי. (23) שיטת רבינו שבנזקין זכו בתשמישים, בניגוד לחזקת קרקע, אין צורך לא בחזקת שלש שנים ולא בטענת מכר או מתנה. ויש חולקים על זה, ראה למעלה פרק ח הלכה ג, ובהערה יז שם. (24) והיינו, בדרך לא זו אף זו. (25) לעיל פ"ו הלכה יב, פ"ז ה"ו ועוד. (26) בכ"י אברבנאל: "ממיני". (27) בבא-בבא כג. לדברי רב מרי. (28) לדברי רב זביד שם. (29) כן נראה שם כו. במעשה דבי בר מריון שהיו מנערים פשתן כמה פעמים ואח"כ חייבום להרחיק, והרי לדעת רבינו יש חזקה לנזקין לאלתר, ואין צורך בשלש שנים - הרי שבזה אין חזקה כלל (הגר"א סימן קנה, ס"ק קא). (30) כן נראה שם כה: שהיו כותשין שומשמיין והיו מנדנדים, ואח"כ חייבום להפסיק - הרי שאין בזה דין חזקה (הגר"א שם). וראה ברבא"ד. (31) שיש בה דין חלוקה, או שאין בה דין חלוקה ורצו לחלוק (למעלה פ"ב הלכה יד). (32) למעלה שם. ועיין שם הערה צא. (33) כן נראה ממה שאמרו שם: "אין חזקה לנזקין" - מכלל דראיה יש (בבא-בבא מט:), היינו, טענת מכר או מתנה ('תוספות' שם ד"ה אין חזקה).

ה. מי³⁴ שהחזיק³⁵ לעשות מלאכת דם או גבלות וכיוצא בהן במקומן³⁶, וכבאו העורבים וכיוצא בהן בגלל הדם ויאכלו, והרי הן מצרין לחברו בקולם וצפצופם או בדם שבורגליהם, שהן יושבין על האילנות ומלכלכין פרותיהם, אם³⁷ היה חברו קפדן³⁸ או חולה שצפצוף הזה מזיקו, או שפרות שלו נפסדין לו בדם - חייב לבטל אותה המלאכה, או ירחיק עד שלא יבוא לו הזק מחמתו; שהזק זה דומה לריח בית הפסא וכיוצא בו, שאין לו חזקה³⁹. וכן⁴⁰ בני מבוי או בני חצר שצנעשה אחד מהן אמן, ולא מחו בו, שהרי החזק⁴¹, והיו העם נקנסין ויוצאין לקנותו, ושתקו - לא החזיק בדבר זה, ויש להם בכל עת לעכב ולומר: אין אנו יכולין לישן מקול הנקנסין והיוצאין; שזה הזק קבוע הוא כמו העשן והאבק. וכן הורו הגאונים.

(34) שם כב: וכג. עובדא של רב יוסף. (35) כמו שיוצא מפורש מתוך השקלא-וטריןא. (36) כן הוא ב'תוספות' שם, ד"ה אתו אומני. (37) כמסקנת הגמרא שם. (38) והוא

נחשבים חלק אחד, ולמדו זאת (בבא-בבא קכד.) מן הפסוק (דברים כא, יז) "כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים" - הרי ששני החלקים הם כאחד. והמדובר כשאין החלקים שווים, שאם הם שווים - כבר השמיענו רבינו למעלה בהלכה ב, ששומעין לאחד שטוען: תנו לי חלקי בצד השדה שלי, ומה החידוש בבכור? (מגיד-משנה). (14) כרבא שם, שאמר שאע"פ שהיבם נקרא "בכור" בתורה, שנאמר (דברים כה, ו) "והיה הבכור" - אין חלוקתו בבכור. (15) אחד מן האחים, שייבם את אשת אחיו המת. (16) שיבם יורש את אחיו המת (פ"ג מהלכות נחלות הלכה ז). (17) ואף כאן המדובר כשאין החלקים שווים, שאם הם שווים - בוודאי שומעים לו כנ"ל (מגיד-משנה).

ג. אָרְיִן¹⁸ מְרַבֵּעַת, שֶׁהִיא הַנְּהָר מְקִיף לָהּ מִזְרַח וְצָפוֹן, וְהַדְרָךְ¹⁹ דְּרוֹם וּמַעְרָב - חוֹלְקִין אוֹתָהּ בְּאֶלְכָסוֹן²⁰, כְּדִי שֶׁיִּגְעֵי לָזָה נֶהָר וְדָרְךְ וְלָזָה נֶהָר וְדָרְךְ. וְאִם אָמַר: תִּנּוּ לִי הַחֲצִי שֶׁמִּצַּד זֶה, שֶׁהוּא בְּצֵד שְׂדֵי - שׁוֹמְעִין לוֹ. כִּלְלוּ שֶׁל דָּבָר: כָּל דָּבָר שֶׁהוּא טוֹב לָזָה, וְאֵין עַל חֲבֵרוֹ הַפֶּסֶד כָּלל - כּוֹפִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת²¹.

(18) שם יג. ודלא כפירוש ר"ח ורש"י שם. (19) בגמרא שם: "חד גיסא נגרא, וחד גיסא נהרא". ומפרש רבינו "נגרא" - דרך. וראה למעלה הערה ד. (20) כציוור הזה: (21) כמו שכתב למעלה בהלכה א.

ד. אֶחָד²² מִן הָאֲחִין אוֹ מִן הַשְּׁתֵּפִין²³ שֶׁמִּכָּר חֲלָקִין²⁴ לְאַחֵר - מְסַלְקִין²⁵ אֶת הַלּוֹקֵת, וְנוֹתְנִין לוֹ שְׂאָר הָאֲחִין אוֹ שְׂאָר הַשְּׁתֵּפִין דָּמִים שֶׁנָּתַן וְהוֹלֵךְ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִפְגֵּס זֶר בִּיגִינָה.

(22) בבא-מציעא קח. כרב נחמן ולא כרב יהודה בשם רב, וכפירוש רב האי ברא"ש שם (פ"ט סימן כא). (23) לדעת רב האי שם, מדובר כשהיו שלשה או ארבעה אחים או שותפים. וזהו החידוש כאן, שאם בא אחד מהם לסלק את הלוקח, והלה טוען: שמא יקבל השותף הזה חלקו בצד אחר, ולא יהיה "בר מצרא" שלו - שאין זו טענה כלל, לפי שלכל שותף יש חלק בכל השטח, וכולם נחשבים בני מצרא (סמ"ע סימן קעד ס"ק ו). וראה בהערה הבאה. (24) ממה שכתב רבינו כאן: "חלקו" ולא הזכיר "קרקע", כמו להלן בהלכה ה, למד מהרי"ק שבאחין ובשותפין נוהג דין זה אף במטלטלין (ועיין כסף-משנה). ונלדעת מהרי"ק זהו החידוש בשותפין, מה שאין בבר-מצרא אחד. (25) מדין עשיית הישר והטוב, כבהלכה הבאה.

ה. וְלֹא²⁶ עוֹד, אֶלֶּא הַמּוֹכֵר קֶרְקַע שְׁלוֹ לְאַחֵר - יֵשׁ לְחֲבֵרוֹ שֶׁהוּא בְּצֵד הַמִּצָּר שְׁלוֹ לָתֵן דָּמִים לְלוֹקֵת וּלְסַלֵּק²⁷ אוֹתוֹ, וְזֶה²⁸ הַלּוֹקֵת הִרְחוּק - כִּאֲלוֹ הוּא שְׁלִיחַ²⁹ שֶׁל בֶּן הַמִּצָּר. בֵּין שֶׁמִּכָּר הוּא, בֵּין שֶׁמִּכָּר שְׁלֹחַו³⁰, בֵּין שֶׁמִּכָּרוּ בֵּית דִּין³¹ - יֵשׁ בּוֹ דִּין בֶּן הַמִּצָּר. אֲפִלּוּ³² הִיא הַלּוֹקֵת תַּלְמִיד חֶכֶם וְשֶׁכֶּן³³ וְקָרוֹב לְמוֹכֵר, וְכֵן הַמִּצָּר עִם הָאָרֶץ רְחוּק - בֶּן

1 בְּשׁוּמָא שְׁלִי¹ מִצַּד זֶה - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֶלֶּא נּוֹטֵל
2 בְּגוֹרֵל. אָמַר לָהֶם: תִּנּוּ לִי (בְּשׁוּמָא שְׁלִי מִצַּד זֶה)⁸
3 חֲצִי מִדָּתָהּ מִן הַצַּד הָרַע⁹ בְּלֹא שׁוּמָא, וְטַל אֶתָּה מִן
4 הַצַּד הַטּוֹב, כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה חֲלָקִי סָמוּךְ לַשְּׂדֶה שְׁלִי -
5 הוֹרֵוּ מִקְצֵת הַגְּאוּנִים שֶׁשׁוֹמְעִין לוֹ¹⁰, וְלָזָה דַּעֲתִי
6 נּוֹטָה, וְכֵן רְאוּי לְדוֹן.

(2) כיון ש"היתה כולה שוה, ואין שם מקום טוב ומקום רע אלא הכל אחד". וזהו מה שאמרו בבא-בבא קכד: "תרת" ארעתא אחד נגרא (=שתי שדות ליד נהר אחד, או ליד דרך אחת). אמר רב יוסף, כגון זה כופין על מדת סדום, שכיין ששתי השדות שוות אינם יכולים לעכב ולומר "מעלינן ליה עילויא" (=מעלים אנו את מחירה, כי היא שוה אצלנו יותר) כי נכסי דבי בר מריון (שנכסיו היו משובחין, והיה מוכרם ביוקר). וראה במגיד-משנה וכסף-משנה ולחם-משנה והגר"א סימן קעד ס"ק ג. ובאור-שמח ציין גם למשנה במסכת דמאי פרק ו משנה ח, ובפיה"מ להרמב"ם שם. (3) שזה נהנה וזה לא חסר. (4) מקור הלכה זו הוא בדברי רב יוסף (שם): "ההוא דובן ארעא אמצרא דבי נשיה (=קנה שדה ליד השדות של בית חמיו), כי קא פלגו (=כשמת חמיהם ורצו לחלוק בנכסיו), אמר להו פליגו לי אמצרא (=חלקו לי ליד קרקעי). אמר רבה, כגון זה כופין על מדת סדום. מתקיף לה רב יוסף, אמרי ליה אחי מעלינן ליה עילויא כנכסי דבי בר מריון". ועוד שם: "תרי ארעתא אתרי נגרי (=שתי שדות על שתי דרכים), אמר רבה כגון זה כופין על מדת סדום. מתקיף לה רב יוסף, זימנין דהאי מדוויל והאי לא מדוויל (=לפעמים זו שותה מן הנהר, וזו לא שותה) והלכתא כרב יוסף" - הרי שכשיש יתרון לשדה אחת על השניה - אין שומעין לו. (5) זהו פירושו של רבינו למילה: "ניגרא", שהזכירה בגמרא שם (לחם-משנה והגר"א שם ס"ק ז). וראה להלן הלכה ג ובסמ"ע שם ס"ק ו. (6) כלומר: יפה במדה קטנה כנגד רעה במדה יותר גדולה. (7) כלומר: היפה הקטנה. (8) [כל המוקף בסוגריים אינו בכ"י תימן, וכן אינו במגיד-משנה ובהגהת מהר"י אבוכה. ונראה שנכפל בטעות מהשורה הקודמת, וראה בשו"ע חו"מ סימן קעד סעיף א.]. (9) היינו, שהוא מסכים לקבל את המחצית מן הרעה, בלי פיצוי של הכמות על חשבון האיכות, וראה להלן. (10) מקור דברים אלו בבא-בבא קכד: "טול אתה שיעור, ואני פחות - שומעין לו (לחלק דבר שאין בו כדי חלוקה)". ואף לרשב"ג שאמר אין שומעין לו, אין זה אלא מפני שהשני טוען כנגדו: איני רוצה במתנה כי שונא מתנות יחיה (ראה למעלה פ"א הלכה ה), אבל בנידון-דידן אין זו מתנה, שהראשון מעדיף את הזיבורית הסמוכה לשדה שלו (סמ"ע שם ס"ק ז, והגר"א ס"ק ח).

7 ב. הַבְּכוֹר¹¹ שֶׁחָלַק - נּוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים שְׁלוֹ¹²
8 כְּאֶחָד¹³. אֲבָל¹⁴ הַיָּבֵם¹⁵ שֶׁחָלַק עִם אָחִיו בְּנִכְסֵי
9 הָאָב¹⁶ - נּוֹטֵל חֲלָקוֹ וְחֲלָק אָחִיו בְּגוֹרֵל; אִם עָלוּ
10 בְּמָקוֹם אֶחָד - עָלוּ, וְאִם עָלוּ בְּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת - עָלוּ¹⁷.

(11) שם יב: מימרא של רב הונא ברבי יהושע. (12) החלק שנוטל כשאר אחיו וחלק הבכורה. (13) ששני החלקים

1 המַצֵּר קוֹדֵם, וּמַסְלֵק אֶת הַלּוֹקֵחַ. וְדָבָר זֶה³⁴,
2 מְשׁוּם³⁵ שֶׁנֶּאֱמָר: וְעִשִּׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב. אֲמָרוּ
3 חֲכָמִים³⁶: הוֹאִיל וְהִמְכַּר אֶחָד הוּא³⁷, טוֹב וַיָּשָׁר הוּא
4 שִׁיקְנָה מְקוֹם זֶה בֶּן הַמַּצֵּר יוֹתֵר מִן הָרַחוּק. הֵיוּ³⁸
5 בְּנֵי הַמַּצֵּר רַבִּים - כָּלָם זֻכִּים בְּזוֹ הַשְּׁדָה הַנִּמְכָּרֶת
6 וְהִיא בִּינֵיהֶם³⁹ לְפִי מִנְיָנָם⁴⁰, וְנוֹתֵנִין מִן הַדָּמִים
7 לַלּוֹקֵחַ. וְהוּא שֶׁבָּאוּ כָּלָם בְּפַעַם אַחַת; אֲבָל⁴¹ אִם
8 קָדָם אֶחָד מֵהֶן וּסְלַק אֶת הַלּוֹקֵחַ - זָכָה בָּהּ לְבָדוֹ,
9 הוֹאִיל וְהוּא בֶּן הַמַּצֵּר⁴². וְכֵן אִם בָּאוּ מְקַצְתָּן,
10 וּמְקַצְתָּן בְּמִדְיָנָה אַחֲרֵת⁴³ - מַסְלִיקִין אוֹתוֹ אֵלּוּ
11 הָעוֹמְדִים כָּאֵן בְּלִבָּד, וְהִיא לָהֶן. וְכֵן הַמוֹכֵר לְאֶחָד
12 מִבְּנֵי הַמַּצֵּר, אוֹ לְאֶחָד מִן הַשְּׁתַּפֵּיין שְׁלֹו בְּמִשָּׁא
13 וּמִתָּן, אִף עַל פִּי שְׁאִינוֹ שֶׁתַּפּוּ בְּקַרְקַע⁴⁴ - זָכָה בָּהּ,
14 וְאֵין שְׁאָר הַשְּׁתַּפֵּיין אוֹ שְׁאָר בְּנֵי הַמַּצֵּר נוֹטְלִין עִמּוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"טוב וישר הוא שיקנה מקום זה בן המיצר יותר מן הרחוק".

את דין בר-מצרא אפשר להסביר בשני אופנים:

א: הוא רק ענין של הנהגה טובה שחייבו חכמים את הלוקח להתנהג באופן הישר והטוב ולמכור את השדה לבר-מצרא.

ב: החיוב של "ועשית הישר והטוב" נותן גם בעלות מסוימת לבן המיצר על השדה ומטיל פגם במכר אם מכר בעל השדה לאיש אחר. (כמו שמשמע מלשון ה'נמוקי יוסף': "כאילו יש לו קצת קניין בגופו של קרקע").

ומלשון הרמב"ם משמע כאופן השני, שכתב: "טוב וישר הוא שיקנה מקום זה בן המיצר כו'" והיינו שהחיוב דבר-מצרא הוא ביחס למקום ולא ביחס לאדם.

אבל רש"י בגמרא (בבא מציעא קח, א. ד"ה ועשית) הסביר את החיוב כמונח על האדם, וכתב: "דבר שאי אתה נחסר כל כך, שתמצא קרקעות במקום אחר ולא תטריח על בן המיצר להיות נכסיו חלוקים".

ובזה יובן גם לשון הרמב"ם בדין "זבין לעכו"ם" שכתב: "משמתין אותו עד שיקבל עליו כל אונס שיבוא מן העכו"ם עד שינהג העכו"ם עם בן המיצר שלו בידי ישראל" ומשמית את הטעם שהובא בגמרא "עכו"ם לאו בר ועשית הישר והטוב הוא" ומוסיף עד שינהג העכו"ם עם בן המיצר כו'" כי לשיטתו הדין של בר-מצרא הוא לא רק שהלוקח צריך לנהוג באופן ה"ישר והטוב" אלא שהדין הוא גם על הקרקע ולכן משפיע בה גם לאחר שנמכרה לגוי.

(על פי לקו"ש חלק י"ט ע' 56)

- 15 ו. המוֹכֵר⁴⁵ כָּל נִכְסָיו⁴⁶ לְאֶחָד - אֵין בְּעַל הַמַּצֵּר שָׁל
- 16 שְׂדֵה אַחַת מַסְלֵק אֶת הַלּוֹקֵחַ מֵאוֹתָהּ הַשְּׁדָה, שֶׁהִרִי
- 17 הִיא וְהָאֲחֵרֶת⁴⁷ קָנָה בְּאֶחָד⁴⁸. וְכֵן⁴⁹ הַמוֹכֵר לְבַעֲלִים
- 18 הָרְאוּשׁוּנִים⁵⁰, אוֹ⁵¹ הַלּוֹקֵחַ⁵² מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים - אֵין
- 19 בּוֹ דִין בֶּן הַמַּצֵּר.

(45) שם קח: (46) והם במקומות שונים. (47) [בכ"י תימן: "ואחרות". וראה בסמ"ע סימן קעה ס"ק סב, שפירש גם לפי נוסחתנו שהמדובר כשיש לו הרבה שדות,

(26) שם, כנהרדעי ולא כרב נחמן. (27) אפילו בעל-כרחו של המוכר (הגהת הרמ"א בסימן קעה סעיף ה). (28) יוצא מתוך הסוגיא בבא-מציעא קח. (29) כן נראה שם, שאמרו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

דירה, אין בו דין בר-מצרא, כיון שהמקום ממושכן אצלו - קל-וחומר לשוכר שדר באותה חצר, שוודאי אין בו דין בר-מצרא (מגיד-משנה וכסף-משנה).

ט. **הַמְּשָׁפֶן** ⁵⁸ **מְקוֹם** ⁵⁹, וְאַחֵר כֶּף מְכֹר לְזֶה שֶׁהוּא
מְשָׁפֶן בְּיָדוֹ - אֵין בּוֹ מְשֹׁם דִּין בֶּן הַמָּצֵר. וְכָן ⁶⁰
הַמּוֹכֵר מְקוֹם רְחוֹק כְּדֵי לְגַאֵל מְקוֹם קָרוֹב, אוֹ
שֶׁמְכֹר רֶעַ כְּדֵי לְגַאֵל יָפֶה בְּדָמָיו, אוֹ שֶׁמְכֹר כְּדֵי לְתַן
מִנֶּת הַמֶּלֶךְ ⁶¹, אוֹ שֶׁמְכֹר לְקַבְּרָה ⁶² אוֹ לְמִזוֹן הָאֵשָׁה ⁶³
אוֹ הַבָּנוֹת ⁶⁴ - אֵין בָּאֶחָד מֵאלוֹ דִּין בֶּן הַמָּצֵר, אֲלָא
זָכָה הַלּוֹקֵחַ.

(58) שם קח: (59) היינו, שטח קרקעי מסויים ולא בית.
וראה למעלה הערה נו, ובהגהות מיימוניות אות י בשם
ר"ת. (60) שם. (61) מס גולגולת. (62) שהבעל חייב
בקבורת אשתו (פ"ב מהלכות אישות הלכה ב).
(63) האלמנה. (64) שתנאי כתובה הוא - שבנות אשתו
ממנו, ניזונות מנכסיו אחר מותו, עד שתתארסנה (הלכות
אישות שם).

י. וְלָמָּה אֵין בֶּהֶן דִּין בֶּן הַמָּצֵר? שֶׁכָּל אֵלּוֹ טְרוּדִין ⁶⁵
הֵן לְמַכּוֹר, וּמְשֹׁם צָרָף גְּדוֹל מוֹכְרִין, וְאִם תֹּאמַר יֵשׁ
בֶּהֶן דִּין בֶּן הַמָּצֵר - לֹא יִמָּצְאוּ לֹקְחֵי, שֶׁהֲרִי אוֹמֵר:
לָמָּה אֲטֵרֵחַ וְאֶקַּח כְּדֵי שֶׁיָּבֹאוּ זֶה וְיִסְלַק אוֹתִי? וְאֵין
הַבְּעָלִים יְכוּלִּין לְהַמְתִּין עַד שֶׁיָּבִיאוּ בַּעַל הַמָּצֵר מְעוֹת
וְיִקְנֶה.

(65) בשדה קרוב ויפה, שמא בינתיים עד שיוודע למצרן,
יקנה אחר אותה שדה, שהוא רוצה לקנות (שו"ע סימן קעה,
סעיף מב). ובמנת המלך שמא "כעוס שוטר המלך" (רש"י
שם). במזונות, שמא בינתיים לא יהיה להן ממה להתפרנס,
ובקבורה משום בזיון המת (רש"י שם).

יא. הֲרִי שֶׁטַעַן הַלּוֹקֵחַ וְאָמַר: מִפְּנֵי הַמָּס וְכִיּוּצָא
בּוֹ ⁶⁶ מְכֹר לוֹ הַמּוֹכֵר, וּבַעַל הַמָּצֵר אוֹמֵר: שֶׁקָּרָא אֶתָּה
טוֹעֵן, לְבַטֵּל זְכוּתִי - עַל בַּעַל הַמָּצֵר לְהַבִּיא רְאִיָּה ⁶⁷,
וְאַחֵר כֶּף יוּצִיא מִיַּד הַלּוֹקֵחַ; וְאִם לֹא הִבִּיא רְאִיָּה
- יִשְׁבַּע הַלּוֹקֵחַ הַסֵּת ⁶⁸.

(66) באופנים שאין בהם דין בר-מצרא, כמבואר למעלה
הלכה ט. (67) שזכותו של בן המצר היא רק מדבריהם
(מדברבן), ולפיכך הוא נקרא "מוציא" ועליו להביא ראיה
(מגיד-משנה). ומכאן שהלוקח אינו נחשב לשליח ממש
(ראה למעלה הלכה ה), שאם כן היה בן המצר נחשב
למוחזק (אור-שמוח). (68) כדין כל מוחזק הכופר בטענת
המוציא, שנשבע שבועת כופר הכל, מדברבן.

יב. אֲפֹלוֹ ⁶⁹ הָיָה יָשָׁם בְּדָכָר סִפְקָא ⁷⁰ - אֵין הַלּוֹקֵחַ
מִסְתַּלֵּק אֲלָא בְּרְאִיָּה ⁷¹ בְּרוּרָה שֶׁהִבִּיא בַּעַל הַמָּצֵר.
לְפִיכָף ⁷², אִם טַעַן הַלּוֹקֵחַ וְאָמַר ⁷³: גִּזְלָן אֶתָּה לְשֹׁדֶה
זוֹ, אָרִיס ⁷⁴ אֶתָּה לְשֹׁדֶה זוֹ, אוֹ שׁוֹכֵר אוֹ מְמַשְׁפֵּן ⁷⁵ -
צָרִיף בַּעַל הַמָּצֵר לְהַבִּיא רְאִיָּה שֶׁהוּא בַּעַל הַמָּצֵר,
וְשֶׁהֲקָרַע זֶה בְּחֻזְקָתוֹ. וְכָן כָּל כִּיּוּצָא בִּזְהָ.

"והאחרת" ר"ל והאחרות, שאם אין לו אלא שתי שדות -
יש כאן דין בר מצרא ששכיח הדבר שבן המצר יקנה את
שתיהן, ואין כאן שום הפסד למוכר, ראה להלן].
(48) ואילו בן המצר, אינו רוצה לקנות אלא אחת ויש הפסד
למוכר (תרומת-הדשן סימן שלח, ולחם-משנה להלן פ"י ג'
הלכה ח). ויש אומרים שאפילו אם רוצה בן המצר לקנות
את כל הנכסים אינו מסלק את הלוקח "לפי שאינו מצוי
שיקנה אדם כל נכסיו ביחד, לפיכך כשיודמן אחד שרוצה
לקנותם], אין לו להודיע למצרן, שמא בתוך כך יחזור בו
הלוקח, והרי זה דומה למוכר מקום רחוק כדי לגאול מקום
קרוב, או שמכר רע כדי לגאול יפה בדמיו" שאין בהם דין
בר מצרא (להלן הלכה ט) לפי שאין לנו להפסיד המוכר
מחמת הטוב והיושר ללוקח, כמו שכתב רש"י שם קח: ד"ה
אין (רא"ש פ"ט דבבא-מציעא סימן כז, וסמ"ע שם ס"ק סג
בשם ה'טור'). וראה בהגהות מיימוניות ובמגיד-משנה.
[ואמנם אם טען כן בן המצר לפני שמכר לאחר, יתכן
ששומעין לו, וכן כתב הרמ"א סימן קעה סעיף לו לגבי
"בעלים הראשונים"]. (49) שם. (50) שמן הראוי הוא
שתשוב השדה לאשר קנהו מאתו, יותר משתבאו לאיש
נכרי, ואפילו אם הוא בן המצר (מגיד-משנה). (51) בבא-
מציעא שם. (52) שיכול הלוקח לטעון: הברחתי ארי מן
המצר שלך, וחייב הנך להחזיק לי טובה בזה, כי מי יודע
אם אתה היית מצליח לסלקו מן המצר שלך.

ז. הַמּוֹכֵר ⁵³ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים ⁵⁴ - מְשַׁמְתִּין ⁵⁵ אוֹתוֹ, עַד
שֶׁיִּקְבַּל עָלָיו כָּל אֲנֵס שֶׁיָּבֹאוּ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים, עַד
שֶׁיִּנְהַג הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים עִם בֶּן הַמָּצֵר שְׁלוֹ בְּדִינִי
יִשְׁרָאֵל בְּכָל. וְאִם אָנְסוּ שְׁלֹא כְּדִין יִשְׂרָאֵל - מְשַׁלֵּם
הַמּוֹכֵר ⁵⁶.

(53) שם. (54) שאין דין בר-מצרא אלא על הלוקח ולא על
המוכר (גמרא ורש"י שם). (55) מטילים עליו שמתא.
(56) כיון שקיבל עליו אחריות. אבל אם לא קיבל עליו
אחריות - אינו חייב לשלם (מגיד-משנה), שהרי זה כמו
גרמא בנזקין (הגר"א שם ס"ק צא).

ח. הַשְּׂכִירֹת - אֵין בָּהֶן מְשֹׁם דִּין בֶּן הַמָּצֵר ⁵⁷.

(57) שלשה פירושים להלכה זו: א. שהמדובר בפעולות
שכירות (במקום פעולת מכירה בדין בן המצר), כגון
שהשכיר חצר לראובן, ושמעון בן המצר רוצה לסלק את
השוכר והוא רוצה לשכרה (כסף-משנה בשם ה'טור'), שאין
כאן דין בן המצר, משום שיכול המשכיר לומר לבן המצר:
ראובן נאמן עלי שיפרע דמי השכירות, ואתה אינך נאמן
עלי. ועוד שלפעמים יש לבן המצר בני בית מרובים (הגר"א
סימן קעה ס"ק קמח). ב. שהמדובר בפעולת מכירה (כבכל
דיני בן-המצר) אלא שבן-המצר אינו אלא שוכר הדר ליד
החצר המכורה (כסף-משנה), שכיון שאין גוף החצר שלו
אין לו דין בר-מצרא (הגר"א שם ס"ק קמט). וראה להלן
הלכה יב והערה עד. ויש חולקים בזה וסוברים שדין
השכירות כדין המקח ('טור' שם בשם הרא"ש). ג. כשהקונה
דר בשכירות בחצר ובן המצר רוצה לסלקו, ודבר זה נלמד
ממה שכתוב בהלכה הבאה שהממשכן מקום ואח"כ מכרו
לבעל המשכון, אע"פ שאין כאן אלא "מקום" ולא בית

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ד' אייר - ספר קנין - הלכות שכנים קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שאפילו בשני אילנות השאיר קרקע לעצמו (שם הלכה ח), כמו שכתב הר"ף שם. ויש אומרים, שאפילו אם אין לו לזה אלא זכות זמנית במקום זה, ובאותו זמן אינו יכול לומר לו עקור אילנך ובנינך - נחשב כבעל זכות בקרקע. וראה באר-הגולה סימן קעה אות ק, וסמ"ע שם ס"ק צד. (84) מהשו"ע סימן קעה סעיף נא, נראה שיש לו אף דין של שותף, שהוא יותר מבר-מצרא, וראה סמ"ע שם ס"ק צג.

יז. היתה⁸⁵ מפסיק בינו ובין מצר של חברו רכב⁸⁶ 19
דקלים או בנן גבוה⁸⁷ וחק או גמא⁸⁸ וכיצא בהן 20
- רואין: אם יכול להכניס אפלו תלם⁸⁹ אחד בתוך 21
הדבר המפסיק, עד שיתערבו שתי השדות - הרי זה 22
בן מצר שלו, ומסלק הלוקח; ואם לאו - אינו 23
מסלק הלוקח⁹⁰. 24

(85) בבא-מציעא שם. (86) הרבה דקלים יחד, סמוכים ורכובים זה על זה. (87) כפירוש אחר ברי"ף שם למילה התלמודית: "משוניתא". (88) מלשון הפסוק באיוב ח, יא: "היגאה גמא בלא בצח", והיינו קנה הגדל בביצה, מקום שאי-אפשר לזרוע, וראה סמ"ע סימן קעה ס"ק מו. (89) שורת המענה. (90) ואע"פ שבתים מחולקים בכתלים, ובכל זאת יש בהם דין בן המצר (ראה להלן פי"ג הלכה ד) - בתים דרכם לחברם בפתחים שבין אחד לשני (מגיד-משנה בשם רשב"א). ויש חולקים וסוברים שבבתים באמת אין דין בר-מצרא מהטעם הנ"ל (שם בשם ר"ת).

יום שישי ד' אייר ה'תשפ"א

פרק שלשה עשר

(1) נכתבו בו מקצת מדיני בעל המצר במתנה ומכירה וחליפין, ולא נשלמו.

א. הנותן² מתנה - אינ³ בה דין בן המצר. היתה⁴ 25
פתיב בפטר מתנה, שאחריות⁵ מתנה זו על הנותן - 26
יש בה דין בן המצר; הואיל⁶ ויש בה אחריות - 27
מכירה היא, ולא פתיב מתנה אלא לבטל זכות בן 28
המצר⁷. וכמה נותן לו⁸? מה שהיא שנה. 29

(2) בבא מציעא קח: (3) שאין המקבל יכול להשיג מתנה במקום אחר, ואין כאן משום עשיית הישר והטוב. ועוד שהמוכר אומר לו, לזה אני רוצה ליתן מתנה ולך אין אני רוצה, ועיין לחם משנה להלן פרק י"ד הלכה ד, וסמ"ע סימן קעה סעיף קטן קא. (4) שם, מימרא של אמימר. (5) במקרה ויחטפו את השדה ממקבל המתנה. (6) כן כתב הר"ף שם. (7) כלומר, ויש כאן הערמה, כמו שכתב הר"ף. (8) כמה צריך בן המצר לשלם ללוקח. ואף זה ברי"ף שם.

ב. אמר⁹ הלוקח: בן הוא, והערמה עשינו, ומכירה 30
היא, בכך וכך קניתי¹⁰ - נשבע בנקיטת חפץ¹⁰ 31
ונטל, פדין השלוחין¹¹. ויראה לי, שצריך לטעון 32
דמים שהן ראויין או יתר מעט; אבל אם אמר על 33
שנה מאה: במאתים קניתי - אינו נאמן¹². 34

(69) זה מסברת רבינו. (70) שאין הלוקח בא בטענת ודאי, אלא טוען מספק, שמא מכר לו המוכר משום מס וכיוצא בו (סמ"ע סימן קעה, ס"ק עט). (71) שהרי הוא המוחזק, ואין מוציאין ממנו מספק. והרי זה דומה לאומר לחבירו: מנה לי בידך, והלה אומר: איני יודע אם נתחייבתי לך - שפטור (בבא-קמא קיח. ורמב"ם פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה ח). (72) רוצה לומר, כיון שבספק אין מוציאין מידי הלוקח - הוא-הדין אם הוא טוען טענה רחוקה, כגון זו הבאה - אין מוציאין מן הלוקח. (73) לבן המצר. (74) ולאריס אין דין בן המצר, אף שיש לו חלק ביכול. (75) ראה למעלה הלכה ח והערה נו, שהשוכר אין לו טענת בן המצר, כיון שאין לו בגוף השדה. והממשכן - גם הוא אין לו בגוף השדה, והרי הוא כשוכר שאין לו טענת בן המצר, כנ"ל.

יג. המוכר⁷⁶ ליתומים קטנים⁷⁷ - אין בו דין בעל 1
המצר. הטוב והישר שעושין חסד עם אלו יתר 2
מבעל המצר⁷⁸. 3

(76) שם. (77) דוקא יתומים קטנים. אבל יתומים גדולים, או קטנים ואינם יתומים - יש בהם דין בן המצר (מגיד-משנה). (78) שכל דינו, אף הוא, אינו אלא מטעם טוב ויושר (כנ"ל הלכה ה).

יד. וכן⁷⁹ המוכר לאשה⁸⁰ - אין בו דין בעל המצר, 4
מפני שאין דרבה לטרח תמיד ולקנות. הואיל 5
ולקחה, חסד הוא שתעמד הקרקע בידה. 6

(79) שם. (80) שאינה אשת איש, שאם היא אשת איש, הרי היא שלוחה של בעלה (רי"ף). ויש אומרים שאף באשת איש הדין כן, אם ידעו שיש לה ממון, באופן שאין שום מקום לטענת ערמה, שהיא שליחת בעלה (מגיד-משנה בשם רשב"א).

טו. מכר⁸¹ לטמטום ואנדרוגינוס - בעל המצר יכול 7
לסלקו, מפני שהן ספק אשה. 8

(81) יוצא, ממה שכתב רבינו למעלה הלכה יב, שבספק אין בעל המצר מוציא מידי הלוקח.

טז. היתה⁸² הקרקע של אחד מהן, והבנין או 9
האילנות של אחד: אם יש לבעל הבנין או לבעל 10
האילנות זכות⁸³ בקרקע - כל אחד מהן בן המצר⁸⁴ 11
של חברו. לפיכך, אם מכר אחד מהן חלקו - חברו 12
מסלק הלוקח. אבל אם אין לבעל האילנות או 13
לבעל הבנין זכות בקרקע, אלא כל זמן שירצה 14
אומר לו: עקר אילנך או הרס בנינך, ומכר בעל 15
השדה - זכה הלוקח, ואין בעל האילנות או בעל 16
הבנין מסלק אותו; ואם מכר בעל הבנין או בעל 17
האילן - הרי בעל הקרקע מסלק אותו. 18

(82) בבא-מציעא שם, לפי דעת הר"ף. (83) כגון שקנה שלשה אילנות, שקנה קרקע עמהן (פרק כד מהלכות מכירה הלכה א), או כגון שמכר את השדה ושייר לעצמו אילנות,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(20) ושרות המוכר מקיפות מכל צד, שעדיין אין מקום לטענת בן מצר. (21) ומעכשיו יש טענות מצד בני המצר. (22) היינו, שיש איזה שינוי שהוא, בין הקרקע שקנה ויתר השטח, לטוב או לרע, שאז אנו אומרים, שיש טעם מוסבר למה קנה הלוקח דווקא חתיכת קרקע זו, וזה בגלל השוני שבה, שרצוי לו מאיזה טעם שהוא, ואין אנו חושדים בו בהערמה לסלק את טענת בן המצר. (23) בגמרא שם. (24) שכיוון שכל השטח שווה, למה בחר הלוקח דווקא בזה שבאמצע, אלא אל כורחך שיש כאן כוונת הערמה. (25) אבל אינו יכול לסלקו מן הקרקע המעט שקנה בתחילה באמצע השדה (סמ"ע שם סעיף קטן מח).

ו. המוכר²⁶ על תנאי, בין שהתנה מוכר בין שהתנה לוקח - אין בעל המצר יכול לסלקו עד שיתקיימו התנאים²⁷, ויזכה הלוקח בקרקע, ולא תשאיר בה עליה עמו כלל²⁸, ואחר כך יסלק אותו.

(26) המפרשים לא ציינו כל מקור, והמגיד-משנה כותב, שזה נראה פשוט. (27) שכל זמן שלא נתקיימו התנאים, אין כאן מכירה כלל. (28) פירוש, שלא יישאר למוכר שום קשר בקרקע זו. ובכתב-יד תימן: "ולא תישאר בה עילה כלל", וכן הוא בשולחן-ערוך סימן קעה סעיף י. ובדפוס רומי: "ולא תישאר בה עילה כלל". וצריך להיות כנ"ל.

ז. הלוקח שבנה²⁹ והשביח או סתר והפסיד - בן המצר מסלקו, ונותן לו דמים הראויין³⁰ לו; והרי הוא בכל מעשיו כמו השליח³¹. וכן אם לזה הלוקח קדם שישלם אותו בן המצר³², וסלקו בן המצר - אין בעל חוב שלו טורף מיד בן המצר. זהו העקר בכל אלו הדינים: שכל הלוקח בצד מצר חברו - הוא כמו שליח לחברו, ולתקן שלחו ולא לעות. לפיכך³³: אם השביח - נוטל הוצאה³⁴, ואם הפסיד³⁵ וחרפו והרס או אכל הפרות - מנפין אותו מן הדמים. במה דברים אמורים שמתשביחין לו הפרות? בשאכלן אחר שבא בן המצר והביא מעות לסלקו; אבל כל הפרות שאכל מקדם³⁶ - שלו הוא אוכל³⁷, ואין מתשביחין אותו³⁸.

(29) ובן המצר מחה מייד, אחרת הרי זו מחילה ואיבד זכותו, ואינו יכול לסלקו עוד (כסף משנה בשם רבינו ירוחם. וכן הוא בשולחן-ערוך שם סעיף ל). (30) כמו שיבוא הפירוש בסוף ההלכה. (31) המקור לזה ממה שאמרו (בבא מציעא קח). גבי בן מצר: "לתיקוני שדרתיך וכו'", ביטוי הנאמר (כתובות צט): לגבי שליח (מגיד משנה. וראה למעלה פרק י"ב הלכה ה). (32) כדין כל בעל חוב הטורף מן הלקוחות של הלווה - שכאן לא קנה בן המצר מאת הלוקח, אלא מאת המוכר, על ידי הלוקח, שהיה שלוחו. (33) זהו פירוש הדברים שהובאו בתחילת ההלכה. (34) [כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשותו שידו על התחתונה (פרק מהלכות גזילה ואבידה הלכה ד) שאם השבח יתר על היציאה נוטל את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח מתוך היציאה (מגיד-משנה שם, וכן

(9) המשך דברי הרי"ף שם. (10) באחיות חפץ של קדושה, כגון תפילין או ספר תורה, כדין כל הנשבעים ונוטלים (פרק א מהלכות טוען ונטען הלכה ב). (11) שנשבעים ונוטלים (פרק ט מהלכות שלוחין ושותפין הלכה ה). ולוקח זה הרי הוא כאילו שלוחו של בן המצר (למעלה פרק י"ב הלכה ה). (12) חזקה אין אדם קונה שווה מנה במאתיים (מגיד משנה). ואף על פי שלהלן פרק י"ד הלכה ד כתב רבינו: "לקח שווה מנה במאתיים - טען בן המצר שעשו קנוניא ביניהם - נשבע הלוקח בנקיטת חפץ ונוטל מאתיים וזו" - כאן שנתפס בהערמה, אינו נאמן. ועוד ששם מדובר באופן שידוע שנתן מאתיים, אלא שהוא טוען שעשו קנוניא ביניהם (לחם משנה).

ג. היה¹³ פתוב בשטר מתנה: וקבלתי עלי אחריות מתנה זו, שאם תצא מידו אתן לו מאתיים - נותן לו בן המצר מאתיים ואחר כך מסלקו. ואף על פי שאינו שווה אלא מנה¹⁴.

(13) אף זה ברי"ף שם. (14) אף כאן לא נתפס בהערמה ולפיכך נאמן הוא על כך, כמו שכתב רבינו להלן פרק י"ד הלכה ד.

ד. החליף חצר¹⁵ בחצר - אין בה דין בעל המצר¹⁶. החליף חצר בבהמה או במטלטלין - רואין דמי¹⁷ אותה הבהמה או דמי אותם המטלטלין, ונותן לו בן המצר ומסלקו. ואינו יכול לומר לו: תן לי במה¹⁸ שלקחתי בו, שזו הערמה היא¹⁹, ואינה מועלת כלום.

(15) מכאן שאף בבתיים יש דין בן מצר (מגיד משנה, וראה למעלה פרק י"ב הלכה יז). (16) שהמוכר יכול לטעון, שהוא מעוניין רק בחצירו של הלוקח שהיא טובה בעיניו ואינו רוצה כתמורה את החצר של בן המצר. (17) ואינו חייב להמציא לו בהמה או מטלטלין כיוצא בהן. ועל אחת כמה שאינו יכול לטעון שרק בהמה זו או מטלטלין אלו טובים בעיניו, כמו שטוען בן בהחליף חצר בחצר (למעלה). וראה עוד להלן. (18) בכסף משנה להלן פרק י"ד הלכה א הביא "כמו" וכן הוא בשולחן ערוך שם סעיף כד. ופירש הסמ"ע שם סעיף קטן מא שדורש דווקא בהמה או מטלטלין, וכן הוא בכתב-יד תימן: "כמין". (19) בין המוכר והלוקח, שהרי כשיהיה לו דמי שווייה יוכל לקנות אחרים (סמ"ע שם), מה שאין כן בקרקע, שלפעמים צריך דווקא קרקע זו ולא אחרת.

ה. מוכר²⁰ לו קרקע מעט באמצע שדהו, ואחר כך מוכר לו קרקע בצד אותה שדה שבאמצע²¹ - רואין: אם אותו המעט שמכר לו תחלה היא עדית או זבורית²² לגבי זאת הקרקע שמכר לו באחרונה - זכה הלוקח, ואין בן המצר יכול לסלקו, שהרי הוא עצמו בן מצר הוא מפני אותו מעט שקנה באמצע; ואם²³ אותו מעט שקנה באמצע כמו זאת שמכר לו בסוף מצדו - הרי זה מערים²⁴, וכן המצר מסלק אותו מן השדה שקנה בסוף²⁵.

(45) כדין בעל חוב שטורף מן הלוקחות. (46) שהרי הלוקח אינו שליח ממש, אלא כמו שלוחו (למעלה פרק י"ב הלכה ה ופרק י"ג הלכה ז), ואם כן הוא לוקח, ובן המצר נחשב כלוקח מן הלוקח, והוא חוזר על הלוקח הראשון, במקרה של טריפה מצד בעל החוב. והמדובר, כשיש למוכר לשלם, אלא שלפי שבעל המצר אינו יכול לתבוע מהמוכר, שהרי יאמר לו: "לאו בעל דברים ידידי את", - הוא תובע מהלוקח, שממנו לקח את השדה, והלוקח חוזר ותובע מהמוכר. שאם אין למוכר לשלם, אין סברא שהלוקח יפסיד, שהרי לא נהנה כלום אלא קיים המצוה של ועשית הישר ולמה יפסיד? (כסף משנה).

יב. כַּל בַּעַל חוֹב⁴⁷ שֶׁטָרַף בַּחוּבוֹ⁴⁸ - יֵשׁ לְבַעַל הַמִּצָּר לְסַלְקוֹ. לֹא יִהְיֶה פֶּחַ הַטּוֹרֵף גְּדוֹל מִפֶּחַ הַלּוֹקֵחַ⁴⁹.
וְאִם יִרְצֶה הַנְּטָרֵף⁵⁰ לָתֵן הַדָּמִים שֶׁהָיוּ עָלָיו בַּחוּבוֹ - תִּתְּחוֹר לוֹ שְׂדֵהוּ⁵¹ לְעוֹלָם⁵², כִּמּוֹ שֶׁיִּתְּבָאֵר בְּמִקּוֹמוֹ⁵³.

(47) של בעל השדה. (48) שיש לו על בעל השדה. (49) שבן המצר מסלקו, כמו כן מסלק הוא את בעל החוב. (50) בעל השדה, הלווה. (51) כלומר, בעל המצר מחזיר לו, כשם שהבעל-חוב היה צריך להחזיר, שלא יהא כוח בעל-המצר שבא מכוח הבעל-חוב, גדול מבעל חוב עצמו. (52) בהתאם לכלל הידוע: "שום לעולם חוזר" (בבא מציעא לה). (53) לקמן פרק כ"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה טז. ושם הלכה יז מבואר שאם הגבחו הלווה מדעתו אין השדה חוזרת. וראה בלחם משנה, ובסמ"ע סימן קעה סעיף קטן לג.

יג. קִטְן שֶׁהָיָה בֶּן הַמִּצָּר, וְרָאָה בֵּית דִּין שֶׁזִּכּוֹת הוּא לוֹ⁵⁴ - מְסַלְקִין לוֹ אֶת הַלּוֹקֵחַ⁵⁵, או יִטַּל לוֹ חֵלְקוֹ עִם שְׂאֵר בַּעְלֵי הַמִּצָּר כִּמּוֹ שֶׁיִּרְאוּ.

(54) ובית דין מצווין לעשות לזכותו של הקטן (גיטין נב.). (55) כדין שדה שיש לה בני מצר רבים וקדם אחד מהם וסילק את הלוקח, שזכה בה (למעלה פרק י"ב הלכה ה) ובית הדין מקדים ומסלק עבור הקטן.

יד. בַּעַל שֶׁהָיָה אִשְׁתּוֹ בֶּן הַמִּצָּר - הָרִי זֶה מְסַלֵּק אֶת הַלּוֹקֵחַ; שֶׁכָּל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ⁵⁶ בְּרִשְׁתּוֹ⁵⁷, וְכָל זִכּוֹת שֶׁתִּבּוֹא לִידֶה - זִכּוֹת הוּא לוֹ⁵⁸. אִפְּלוּ קָנוּ מִיָּד אִשְׁתּוֹ שֶׁמִּחֲלָה בְּזִכּוֹת זֶה לְלֹקֵחַ - אֵינוּ מוֹעִילִים⁵⁹, אֶלָּא הַבַּעַל מְסַלֵּקוֹ. עֲמִידָה הָאִשָּׁה מִדַּעְתָּהּ וְסַלְקָהּ אֶת הַלּוֹקֵחַ, וְכֵן הָעֶבֶד שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּנִכְסֵי אֲדוֹנָיו שֶׁסַּלֵּק אֶת הַלּוֹקֵחַ: אִם רָצָה הַבַּעַל אוֹ הָאֲדוֹן - מְקַיֵּם עַל יְדֵיהֶן, וְאִם רָצָה - לֹא יְקַיֵּם⁶⁰, וְתִתְּחוֹר לְלֹקֵחַ וְיִחְזִיר הַדָּמִים.

(56) אפילו נכסי מלוג וכן הוא בחושן משפט סימן קעה סעיף יד. (57) שהבעל נחשב כלוקח בנכסי אשתו, כמבואר בכתובות צה:.. (58) אף על פי שבנכסי מלוג, אין לו אלא פירות. וראה למעלה פרק י"ב הלכה טז. (59) [שהיא אינה יכולה לוותר על זכותו בתור בן-מצר]. (60) כדין אשה שקנתה ועבד שקנה שאם רצה הבעל או העבד - מקיים,

נראה בבבא קמא קב.). אבל מכיוון שרבינו לא כתב שאם הייתה השדה עומדת ליטע, נוטל כדין אריס, שהרי אף יורד שלא ברשות ואומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו ליטע אותה (רמב"ם שם) ונותנים לו כאריס (סמ"ע סימן קעה סעיף קטן א) - נראה שאפילו בשדה העומדת ליטע יורד על התחתונה, מפני שאין לדמות יורד לתוך שדה חבריו, שהכוונה ליטול כאריס, לשליח שנוטע לטובת המשלח ואינו מתכוון כלל ליטול כדין אריס ועיין לחם משנה]. (35) שאז אומר לו: לתקן שלחתיך ולא לעוות. (36) לפני שבא בן המצר לסלקו. (37) שלפני שבאה תביעת בן המצר לסילוק הלוקח, הרי זה נחשב כלוקח ולא כשליח (מגיד-משנה ולחם-משנה), או מפני שהוא כשליח ולא שליח ממש, וראה אור שמח. (38) [אבל מה שהפסיד מנכים לו, שהוא כלוקח שקנה שדה לפירות עד זמן מסויים (למעלה פרק כ"ג מהלכות מכירה הלכה ו) שאוכל פירותיה, ואין לו רשות להרוס. ועיין לחם משנה וסמ"ע סימן קעה סעיף קטן י].

ח. אֶחָד שֶׁלָּקַח שְׂדֵה אֶחָת מִשְׁנִים, וְכָא בַּעַל הַמִּצָּר לְסַלְקוֹ מִמַּחְצִית בְּלִבָּד שֶׁלָּקַח מִן הָאֶחָד - אֵינוּ יָכוֹל לְסַלְקוֹ³⁹; או מְסַלְקוֹ מִכֻּלָּה, או מְנִיחַ כֻּלָּה. אֲבָל הַמּוֹכֵר קִרְקַע לְשָׁנִים - יֵשׁ לְבַעַל הַמִּצָּר לְסַלֵּק שְׁנֵיהֶם, או לְסַלֵּק אֶחָד וּלְהַנִּיחַ אֶחָד⁴⁰.

(39) מאותו חצי בלבד. שכיוון שהחצי השני בידו, הרי הוא עצמו בן המצר. (40) שהרי מסלקים אותו כולו משדה זו, ואין לו שום טענת בן המצר.

ט. בֶּן הַמִּצָּר שֶׁבָּא לְסַלֵּק אֶת הַלּוֹקֵחַ, וְקָדַם שֶׁיִּסְלְקוּ מִכָּר לוֹ⁴¹ אֶת הַשְּׂדֵה שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל הַמִּצָּר - אֵבֶד אֶת זִכּוֹתָיו⁴².

(41) היינו, ללוקח עצמו. אבל בכתב-יד תימן חסרה המלה "לו", וכן הוא בטור ושולחן-ערוך סימן קעה סעיף טו. ומבואר שם שהמדובר כשמכר לאחר. וראה להלן. (42) וגם זה האחר שקנה (ראה למעלה), אין לו זכות בן מצר (טור ושולחן-ערוך שם) לפי שהלוקח הראשון יכול לטעון, אף הוא, טענת בן-מצר כנגדו, שהרי כל זמן שלא סילקוהו, השדה בידו.

י. שְׁלִיחַ שֶׁמְכָר⁴³ וְהָרִי הוּא בַּעַל הַמִּצָּר - אֵינוּ מְסַלֵּק אֶת הַלּוֹקֵחַ; שֶׁהָרִי הוּא מִכָּר לוֹ, וְאֵין לָּהּ מַחֲלָה גְּדוֹלָה מִזֹּאת⁴⁴.

(43) שבעל השדה עשהו שליח למכור שדהו. (44) כן נראה בגמרא בבא מציעא קח. "אתא אימליך ביה, אמר ליה איזיל אזבון ואמר ליה זיל זבון צריך למיגני מיניה" וראה להלן פרק י"ד הלכה ב. ומשמע דווקא אם אמר לו בלבד אבל אם עשה גם מעשה - בוודאי מחל לו וכן אמרו בבבא בתרא ל: שדיבור עביד איניש דמיקרי ואמר, ולא מעשה. וראה עוד להלן פרק י"ד שם.

יא. בַּעַל חוֹב שֶׁל מוֹכֵר שֶׁטָרַף⁴⁵ הַשְּׂדֵה מִיָּד בַּעַל הַמִּצָּר - הָרִי בַּעַל הַמִּצָּר חוֹזֵר וְטוֹרֵף מִן הַלּוֹקֵחַ⁴⁶ שֶׁסַּלֵּק, וְהַלּוֹקֵחַ חוֹזֵר וְנוֹטֵל מִן הַמּוֹכֵר.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 וְאָמַרְתָּ מִמֶּנּוּ? וְאָמַר לוֹ: לָךְ וְקַח! - לֹא בָטַל
20 זְכוּתוֹ¹⁹, וְיֵשׁ לְסַלֵּק אוֹתוֹ אַחֵר שְׂיִקְנֶה, אֲלֵא אִם בֶּן
21 קָנוּ מִיָּדוֹ²⁰. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים שְׂצָרִיךְ קָנִין?
22 כְּשֶׁמַּחֲלֵל לוֹ קֹדֶם שְׂיִקְנֶה; אֲכָל²¹ אִם מַחֲלֵל לוֹ זְכוּתוֹ
23 אַחֵר שְׂלָקָה, כְּגוֹן שֶׁבָּא בֶּן הַמֶּצֵּר וְסִיעַ עִמּוֹ²², אוֹ
24 שֶׁכָּר²³ מִמֶּנּוּ, אוֹ שֶׁרָאָה אוֹתוֹ בּוֹנֶה וְסוֹתֵר כָּל שֶׁהוּא
25 וּמִשְׁתַּמֵּשׁ וְלֹא מָחָה בּוֹ וְלֹא עָרַעַר - הֲרִי זֶה מַחֲלֵל²⁴,
26 וְשׁוֹב אֵינּוּ יָכוֹל לְסַלֵּקוֹ.

(18) בבא-מציעא קח. וכנהרדעאי, וכמו שנפסקה ההלכה כמותם. (19) שכן המצר יכול לטעון שדבריו לא נאמרו ברצינות (רש"י שם ד"ה נהרדעאי). (20) ואין זה קנין דברים שאינו קנין (למעלה פ"ב הלכה י', ופ"ה מהלכות מכירה הלכה יד), כי לבן המצר זכות מסויימת בשדה חבריו, ועליה חל הקנין (סמ"ע, סימן קעה ס"ק נא, וראה באר-הגולה שם אות ג). (21) זו סברת הגאונים (מגיד-משנה) ובהתאם לשיטת רבינו (למעלה פ"א הלכה ד), שבזכות לתשמישים שונים אין צורך לא בחזקת שלש שנים ולא בטענה. (22) וכל-שכן אם אמר לו בפה מלא, שהוא מוחל לו ומוותר על זכות המצרנות, שוודאי אינו יכול עוד לסלקו (ב"ב מא. הגר"א שם ס"ק עד). (23) בבבא-בתרא ל: אמרו שאם המערער קנה מהמחזיק, אין זו הוכחה לדברי המחזיק, לפי שעשוי אדם לקנות דין ודברים שיש עליו, אבל בשכירות לא שייך לומר כן (הגר"א שם ס"ק עה). (24) שאין אדם רואה שבונים וסותרים בשדה שיש לו עליה זכות בן-מצר לקנותה - ושותק, ראה בבא-בתרא ס. (הגר"א שם ס"ק עו). ומחילה אינה צריכה קנין, ראה 'תוספות' סנהדרין ו. ד"ה צריכה קנין, וביאור הגר"א שם ס"ק עג. ויש שכתבו שאם שהה בן המצר שיעור זמן כדי שילך ויביא מעות ויתבענו בדין ולא תבעו - איבד זכותו (מגיד-משנה בשם רב האי ורי"ף), אפילו לא ראהו בונה וסותר וכו' (כסף-משנה). וכאן בדברי רבינו מדובר כשתבעו תוך הזמן הנ"ל ואעפ"כ איבד את זכותו מכיון שסייע עמו או ראהו בונה וסותר (כסף-משנה).

ג. הִיָּה²⁵ בֶּן הַמֶּצֵּר בְּמִדְיָה אַחֶרֶת אוֹ חוּלָה אוֹ
27 קֶטֶן²⁶, וְאַחֵר זָמַן הִכְרִיא הַחוּלָה וְהַקֶּטֶן וְכָא
28 הַחוּלָה - אֵינּוּ יָכוֹל לְסַלֵּקוֹ. שָׂאֵם אֲתָה אוֹמֵר בֶּן -
29 אֵין אָדָם יָכוֹל לְמַכּוֹר קְרָקְעִיתוֹ, שֶׁהֲרִי הַלּוֹקֵחַ אוֹמֵר:
30 לְאַחֵר בְּמָה שְׁנִים תֵּצֵא מִיָּדִי²⁷. וְכֵזָה הוֹרוּ הַגְּאוֹנוֹם.

(25) הוראת הגאונים, כמו שמביא רבינו להלן. (26) והמדובר כשבית-דין לא ראו זכות לקטן בקנייה זו, ראה למעלה פ"ג הלכה יג (לחם-משנה). (27) ואין אומרים "ועשית הישר והטוב" באופן זה.

ד. הַמוֹכֵר²⁸ שָׁנָה מֵאֲתִים בְּמָנָה: אִם לְכָל הָעָם
32 מוֹזִיל וּמוֹכֵר - נֹתֵן לוֹ בֶּן הַמֶּצֵּר מָאָה וּמִסְלָקוֹ; וְאִם
33 אֵינוּ מוֹזִיל לְכָל הָעָם - נֹתֵן לוֹ מֵאֲתִים שֶׁהוּא שׁוֹה,
34 שֶׁהַמוֹכֵר נֹתֵן לָזֶה מִתְּנָה²⁹. לְמַח³⁰ שָׁנָה מֵמֵאֲתִים
35 - אֵינוּ יָכוֹל לְסַלֵּקוֹ עַד שִׁיתֵּן הַמֵּאֲתִים³¹. טַעַן בֶּן
36 הַמֶּצֵּר, שֶׁעָשׂוּ קְנוּיָא³² בְּיָדֵיהֶם - נִשְׁבָּע³³ הַלּוֹקֵחַ

ואם לא רצה - מבטל (למעלה פרק ל מהלכות מכירה הלכות ב - ג).

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

(1) נתבאר בו תשלום דיני בעל המצר וענייניו בשלימות, ונשלמו ההלכות.

א. הַרוֹצֵה² לְמַכּוֹר שְׂדֵהוּ, וְהִבִּיא בֶּן הַמֶּצֵּר שָׁלוּ וְזֶה
2 שְׂרוּצָה לְקַח מִמֶּנּוּ לְבֵית דִּין, וְאָמַר לְבֶן הַמֶּצֵּר: אִם
3 תִּרְצֶה לְקַנּוֹת בְּכָף וְכָף - עֲשֵׂה, וְאִם לֹא - סַלֵּק אֶת
4 עֲצָמְךָ, וְהֲרִי זֶה לּוֹקֵחַ; הֲרִי זֶה לֹא נִשְׁאַרָה לוֹ טַעֲנָה,
5 אֲלֵא אוֹ מִבִּיא מְעוֹת מִיָּד³ וְיִקְנֶה, אוֹ בָּטַלָה זְכוּתוֹ.
6 אָמַר: אֶטְרַח⁵ וְאָבִיא - אֵין שׁוּמְעִין לוֹ⁶. אֲלֵךְ
7 וְאָבִיא: אִם הוּא אָמַד שְׁלִישׁ⁸ - מִמֵּתִינִין לוֹ עַד
8 שְׁלֵלָה וְיָבִיא, וְאִם אֵינוּ אָמַד - אֵין שׁוּמְעִין לוֹ,
9 שְׁאֵינוּ רוֹצֶה אֲלֵא לְהַשְׁמִט. לְפִיכָף אוֹמְרִים לוֹ: אוֹ
10 תוֹצִיא עֲתָה זְזוּם, אוֹ בָּטַלָה זְכוּתְךָ. שְׁאֵין⁹ קוֹבְעִין
11 זָמַן לְבַעַל הַמֶּצֵּר. הוֹצִיא¹⁰ בֶּן הַמֶּצֵּר הַמְּעוֹת, וְהוֹצִיא
12 הַלּוֹקֵחַ מְעוֹת, אִם הָיוּ שָׁל לּוֹקֵחַ טוֹבִים¹¹ מִזְזוּיוֹ¹²
13 אוֹ מִמֵּהֲרִים לִיצֵאת יוֹתֵר מִזְזוּיוֹ¹³ - בָּטַלָה זְכוּתוֹ,
14 וְאֵין לוֹ דִּין בֶּן הַמֶּצֵּר. הִיָּה¹⁴ רוֹצֵה הַלּוֹקֵחַ לְקַנּוֹתָהּ
15 לְבָנוֹת בַּהּ בָּתִּים, וְכֵן הַמֶּצֵּר רוֹצֵה לְזַרְעָה¹⁵ - הַלּוֹקֵחַ
16 זֹכֶה, מִשּׁוּם יְשׁוּב¹⁶ הָאֶרֶץ¹⁷, וְאֵין בָּהּ דִּין בֶּן הַמֶּצֵּר.

(2) מקור הלכה זו בבא-מציעא קח: וראה להלן. (3) כלומר נתן מעות מיד מבלי כל טירחה ושהות, וראה להלן. (4) בבא-מציעא שם. (5) שאין לו במזומן, והוא צריך לעשות מאמצים להשיג את הכסף הדרוש. (6) שעשיית הטוב והישר הזאת אינה צריכה לגרום למוכר שום אי-נעימות ושום הפסד. (7) שהכסף מוכן בביתו, ויש רק ללכת ולהביאו. (8) כלומר, אמדוהו שעשיר הוא ויש לו ממון בביתו ('דרישה' סימן קעה אות מא). (9) וזה כולל גם את המקרה המובא בגמרא, שכן המצר המציא כסף צרור, שאין המוכר יכול לפתחם כי אם לאחר זמן, שהרי גם לזה דרוש זמן-מה, והכלל הוא שאין קובעין זמן (מגיד-משנה). (10) שם. (11) בעלי משקל יותר. (12) של בן המצר. ואף כי לזווי של בן המצר מעלה אחרת, שהם ממהרים לצאת (רש"י שם, ד"ה זווי טבי). (13) של בן המצר. ואף כי זווי של בן המצר טובים יותר (רש"י שם). כללו של דבר: אין המוכר צריך להפסיד אף במשהו בגלל עשיית הטוב והישר. (14) שם, ולפי הגירסא והפירוש של רש"י, רי"ף ועוד ראשונים, שבתים עדיפים מזרעים. (15) ויתכן ש"לזרעה" דוקא, אבל "לנטעה", הנטיעה עדיפה מבתיים, מפני שהאילנות מושרשים בקרקע יותר מבתיים, משא"כ בזרעים ('טור' סימן קעה, ושו"ע שם סעיף כו). (16) שבתים קבועים ויציבים יותר מזרעים. (17) כל הארץ, ולא דוקא ארץ ישראל (ב"י סימן קעה, באר-הגולה שם אות צ, וסמ"ע שם ס"ק מג. וראה אור-שמח למעלה פ"ד הלכה י').

ב. פֶּא¹⁸ לּוֹקֵחַ וְנִמְלָךְ בֶּכֶן הַמֶּצֵּר, וְאָמַר לוֹ: הֲרִי
18 פְּלוּנִי בֶּן הַמֶּצֵּר שְׁלָךְ רוֹצֵה לְמַכּוֹר לִי שְׂדֵה זֶה, אֲלֵךְ

שם שנפתרה, מן הפסוק (משלי כז, י) "טוב שכן קרוב מאח רחוק". (41) ולפיכך הובאה הלכה זו בסוגיא זו של בן המצר, אע"פ שאינם שוים, כדלהלן. (42) כדעת הרי"ף, ויש חולקים על זה (הגהות מיימוניות).

סליקו להו הלכות שפנים

הלכות שלוחין ושותפין

ענין אלו ההלכות לידיע דין שלוחו של אדם ושותפו, ומשפטיהן במקחן ומכרן, בהפסדן ושכרן.

ובאור כל הדינין האלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) ביאר בו רבינו דיני שליחות, ושליח ששינה או טעה מה דינו.

א. האומר לשלוחו: ²¹צא ומכר לי קרקע או מטלטלין, ²²או קנה לי - הרי זה מוכר ולוקח ועושה שליחותו, וכל מעשיו קניין. ²³ואין העושה שליח צריך קנין ולא עדים, ²⁴אלא באמירה בלבד בינו לבין חברו. ²⁵ואין צריכין עדים אלא לגלות הדבר, אם כפר אחד מהם, בפסדו כל הטענות.

(2) ענין "שלוחו של אדם כמותו" - נידון בהרחבה בקידושין מא. מא: ומג. ושם צוינו כל המקורות המקריים לכך. (3) כתובות צח. צט: וק. (4) שם צח: והיא ממסכת מעילה. ואם כי המדובר בה הוא במתנה - מתנה הרי היא כמכר. (5) שם צט. ממסכת מעילה. (6) ש"ש שלוחו של אדם כמותו" (קידושין שם). כלומר, מעשי השליח נחשבים כמעשי המשלח. אבל אין אנו אומרים שגופו נחשב כגוף המשלח, ולפיכך, באופן שדרוש לנו גופו של המשלח, כגון בהנחת תפילין, אין אנו אומרים שהנחת תפילין של השליח מועילה למשלח, שאם כי על עצם הפעולה יש שליחות, והרי זה כאילו הניח המשלח תפילין - אין זה נחשב כאילו הניח תפילין על ידו של עצמו, אלא כאילו הניח על ידו של השליח, ראה ב'קצות החושן' סימן קפב סעיף קטן א. (7) ראה דברי רבינו למעלה פ"ה מהלכות מכירה הלכות יא.יב. ומקור הדברים בבבא-מציעא צח: במשנה: "אמר לו השואל שלח וכו'", הרי שבאמירה בלבד נעשה שליח (הגר"א שם ס"ק ג). (8) כן אמרו בבבא-קמא קד. בענין מינוי שליח: "היכי דמי, אי דלא עשאו בעדים, מנא ידיעין". הרי שעל עצם קיום השליחות אין פקוק, אלא השאלה היא מהיכן אנו יודעים שמינהו שליח (הגר"א שם ס"ק ה). וכל זה בשליחות של ממון, אבל בשליחות לקבל גט או קידושין, צריך עדים, ראה בפ"ג מהלכות אישות הלכה טו. (9) בהתאם לכלל האמור בקידושין סח: "לא נבראו עדים אלא לשקרנים" (=כנגד השקרנים).

ב. שליח שעבר ¹⁰על דברי משלחו - לא עשה כלום. ¹¹וכן אם טעה ¹²בכל שהוא ¹³, בין בקרקע ¹⁴ בין במטלטלין ¹⁵ - חוזר; ¹⁶שהרי הוא אומר: לתמן

בנקיטת חפץ ³⁴, ונוטל ³⁵ מאתם ³⁶. ואם היה שם עדים שנתן מאתם, וכן המצר טוען שאמנה היתה בינו ובין המוכר, ואינו יודע ³⁷ [בנדאי] שלא לקח ממנו אלא מאה - הרי זה נותן ³⁸ דמים כמו שהעידו העדים, ואחר כך מסלקו, ומשביעו הסת שלקח במקמתים ונפטר.

(28) בבא-מציעא קח. ולא מתנה ממש, שבמתנה אין דין בן מצר, מפני שאומר לו: לו אני רוצה לתת מתנה, ולך אני רוצה לתת. ראה למעלה פ"ג הלכה א והערה ב. וראה לחם-משנה שהאריך. (30) שם, כנהרדעאי בשם רב נחמן, וכמסקנת הגמרא. (31) שאין אונאה לקרקעות, אפילו מכר שוה דינר באלף (פ"ג מהלכות מכירה הלכה ח). וראה סמ"ע סימן קע"ה ס"ק יד. ואע"פ ששליח שטעה, חוזר אפילו בכל שהוא, בין במטלטלין בין בקרקע (הלכות מכירה שם הלכה ט) - כאן הרי לקח לעצמו ואינו שליח ממש (רא"ש פ"ט דבבא-מציעא סימן כה, ו'דרישה' סימן קע"ה אות יד) וראה למעלה פ"ב הלכה ז והערה כח. (32) הערמה. ולאמיתו של דבר, לא נתן לו אלא מאה בלבד. (33) אף אם טענתו אינה ודאית, יכול להשביעו כדין השליח שמשביעים אותו על הספק (פ"ט מהלכות שלוחין ושותפין הלכה ה, וראה ביאור הגר"א סימן קע"ה ס"ק כז). (34) שעשוה כשבועת התורה. וראה פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה ב. (35) מפני שאינו טוען על גוף החפץ, היינו השדה, אלא על התשלום, נקרא נוטל - ודינו כמלוה על המשכון שנשבע בנקיטת חפץ, וראה בפ"ג מהל' מלוה ולוה ה' ג. (36) וראה למעלה פ"ג הלכה ב והערה יא. (37) ב'טור' ושו"ע סימן קע"ה סעיף ט, הגירסא: "והוא יודע", וכן כתב המגיד-משנה שזו היא עיקר הנוסחא (וטעות הדפוס יש בדבריו, וצ"ל "והרי הוא אומר אני יודע"). אבל אם אינו יודע אין משביעין אותו, כדין שבועת היסת שאין משביעין אלא על טענת ברי. ושבועת שליח אין כאן, שאין משביעין השליח אלא אם טוען שנשאר בידו כלום, אבל כאן שהעדים מעידים שנתן מאתם, ואין לו טענה אלא שמא אמנה היתה, אין זו אלא שבועת היסת רגילה ולא שבועת השומרים (הגר"א סימן קע"ה ס"ק כז). (38) כלומר, לפני השבועה, כדין שבועת היסת. ואילו בשבועת השליח, הוא נשבע ואח"כ נוטל (הגר"א שם).

ה. כל הרוצה ³⁹ למכר קרקע, ובאו שנים, כל אחד מהן אומר: אני אקח בדמים אלו, ואין אחד מהן בעל המצר: אם היה האחד מיושבי העיר, והאחד מושבני השדה - שכן העיר קודם. שכן ותלמיד חכם - תלמיד חכם קודם. קרוב ותלמיד חכם - תלמיד חכם קודם. שכן וקרוב - השכן קודם ⁴⁰, שגם זה בכלל הטוב והישר הוא ⁴¹. קדם ⁴² אחד וקנה - זכה, ואין חברו שראוי לקדם לו יכול לסלקו, הואיל ואין אחד מהן בעל המצר. שלא צווי חכמים בדבר הזה אלא דרך חסידות, ונפש טובה היא שעושה כך.

(39) בבא-מציעא קח: ולפי פירוש הרי"ף ורש"י. (40) בעיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אונאה לקרקעות, אפילו מכר שוה אלף בדנר או שוה דינר באלף (פי"ג מהלכות מכירה, הלכה ח), ודין שליח שטעה שחוזר אפילו בכל-שהוא אין כאן, כיון שהתנה עמו בין לתקן בין לעוות. וכל זה אינו אלא בשליח שטעה, אבל אם שינה בשליחותו - בטלה השליחות (סמ"ע שם ס"ק ז. וכן נראה מדברי הרדב"ז).

ד. האומר²⁷ לשלוחו: מכר לי משדה שלי בית¹⁴ סאה²⁸, ומכר לו בית סאתים²⁹ - הרי זה מוסף³⁰ על דבריו³¹, וקנה הלוקח בית סאה בלבד³². אומר³³ לו: מכר לי בית סאתים, ומכר לו בית סאה - הרי זה מעביר על דבריו³⁴, ולא קנה הלוקח³⁵. אומר³⁶ לו: מכר לי שדה לאדם אחד³⁷, והלך השליח ומכרה לשנים³⁸ - ממכרו בטל, שהרי עבר על דבריו. אומר³⁹ לו: מכר לי שדה, ולא פירש⁴⁰ - אפלו מכר⁴¹ למאה, ממכרו ממכרו⁴¹.

(27) כתובות צח: וצט. (28) שאפשר לזרוע בו סאה או סאתיים. והוא שטח של חמשים על חמשים אמה (בבא בתרא כו:). (29) שטח של חמשים על מאה אמה (שם). (30) אבל לא מעביר. (31) ואינו בכלל משנה מדבריו (שם צט. לפי הלשון השני). (32) אבל אינו קונה מה שהוסיף השליח. (33) היא בעיא שם, לפי הלשון השני. (34) שאע"פ שאפשר לו למכור עכשיו גם את היתר - אין בעל הקרקע מרוצה להרבות במכירות ובשטרות, שזה יערער את האיתון בו, שיחשבו שהעני והוא מוכר כל נכסיו (שם). ואע"פ שלא נפסטה הבעיא שם, פסק אותה רבינו לקולא לגבי המוחזק, הוא המוכר, בעליה הראשונים של הקרקע (כסף-משנה). (35) כן גם בכ"ז תימן, וכך בספרים מדויקים (כסף-משנה). ובדפוס רומי: "וקנה הלוקח", ונוסחא משובשת היא (כסף-משנה). (36) שם צט: כדבר פשוט. (37) כן הוא לפי גירסת הר"ח והרי"ף, שהמשלח אמר "לאחד", ולא פירש לאמר: "ולא לשנים". ולא כגירסתנו שם שאמר מפורש: "לאחד ולא לשנים". (38) אפילו שניהם בשטר אחד, כי המשלח אינו מעוניין להתעסק בשנים. (39) שם. (40) שלא הזכיר אף את המילה: "לאחד", וזה שוב בהתאם לגירסת הרי"ף והר"ח, ודלא כגירסתנו. (41) ואע"פ שאין אדם רוצה שירבו עליו שטרות (ראה למעלה) - אין זה אלא כשהשליח שינה מדבריו, אבל כאן שאמר לו מכור לי שדה ולא פירש, הרי גילה דעתו שלא איכפת לו אם ירבו עליו שטרות, וראה בשו"ע סימן קפב סעיף יא, ובנתיבות המשפט שם.

ה. הנותן⁴² מעות לשלוחו לקח בהם חטים או מין ממניי סחורה, ולא לקח - אין לו עליו אלא תרעמת⁴³. נתן⁴⁴ לו מעות לקח בהן חטים, בין⁴⁵ לאכילה⁴⁶ בין לסחורה⁴⁷, והלך ולקח בהן שעורים⁴⁸: אם פחתו⁴⁹ דמי זה שלקח - פחתו לשליח⁵⁰, מפני שהוא משנה; ואם הוסיפו דמיהן - הוסיפו לבעל המעות⁵¹. היה⁵² השער⁵³ קצוב⁵⁴ וידוע, והוסיפו לשליח במנין⁵⁵ או במשקל⁵⁶ או במדה⁵⁷ - כל שהוסיפו לו המוכרים הרי הוא שול

שליחותי שדרתיך, ולא לעות. ולא אמרו, שההוניה במטלטלין - שתות, והעבדים והשטרות והקרקעות - אין בהן הוניה, אלא במוכר שלו או קונה לעצמו; אבל שליח שטעה בכלם בכל שהוא¹⁷ - חוזר¹⁸.

(10) במזיד. (11) כתובות צח: וראה להלן הלכה ד. (12) בשוגג. (13) היינו, אפילו פחות משות. (14) כתובות צט: תשובת רב נחמן. (15) קידושין מב: מימרא של רבא. (16) [כלומר, המקח בטל. וכן אמרו בכתובות ק. "והלכתא, שליח [שטעה] כאלמנה [שמכרה בטל אם טעתה]", כמבואר שם צח. במשנה. אלא שדעת רבינו בפ"ב מהלכות מכירה הלכה ד, שאף באופן שהמקח בטל, אין המאנה יכול לחזור, אלא המתאנה בלבד חוזר. וזוהי כוונת רבינו גם כאן]. (17) אפילו בפחות משה פרוטה (יקר תפארת להרדב"ז). (18) כתובות צט: וכן כתב רבינו בפ"ג מהלכות מכירה הלכה ט.

ג. נתן¹⁹ מעות לשלוחו לקנות לו קרקע, וקנה לו שלא באחריות²⁰ - הרי זה עוות, והשליח לוקח אותה לעצמו שלא באחריות כמו שעשה²¹, וחוזר ומוכרה למשלח²² באחריות; הואיל וקנה אותה במעותיו²³, והאחריות על השליח²⁴. וכן כל פיוצא בזה. לפיכך²⁵, אם התנה עליו שעשהו שליח בין לתת בין לעות, אפלו מכר לו שנה מאה בדנר, או לקח שנה דינר במאה - אינו יכול לחזור בו²⁶, וחייב המשלח לתן לו כפי התנאי.

(19) בבא בתרא קסט: פסקו של רב נחמן. (20) שכתוב מפורש בשטר: "שלא באחריות". שאילו כתוב סתם, וחסרה המילה "באחריות", רואים את ההשמטה הזאת כטעות הסופר, וכן פסק רבינו בפ"ט מהלכות מכירה הלכה ג (כסף-משנה). (21) שהוא משאיר אותה בידו בצורה זו שלקחה, ללא אחריות, וכנראה שכוונת רבינו בתוספת מילים זו - לציין, שהשליח צריך להשאיר את המצב כמו שהוא גרם לו במעשיו, להוציא מדעת רש"י (ד"ה זיל זבניה), שהוא חייב עוד פעם לקנות מן המוכר ולכתוב על שמו שטר חדש, וראה סמ"ע סימן קפב ס"ק י. ואין אנו אומרים שהמקח בטל אחרי שהשליח טעה בשליחותו, כמו שכתב רבינו למעלה הלכה ב - שלדעת רבינו יש הבדל בין אם הודיע השליח שהוא שליח, שאז הפעולה בטלה אם לא בוצעה כראוי, לבין אם לא הודיע השליח שהוא שליח, שאז מעשה השליחות נשאר קיים, ורק השליח נושא באחריות ההוצאה של השינוי, ראה להלן פרק ב הלכה ד והערה לט, ובראב"ד וכסף-משנה כאן. (22) היינו, מרצונו של המשלח, אבל אין להכריחו על כך (כסף-משנה בשם הר"ן). וראה בסמוך. (23) של המשלח, שאם קנה השליח במעותיו, ולא במעות המשלח - אינו צריך לתקן את המעוות ולחזור ולמכור למשלח, אלא קנה לעצמו (סמ"ע סימן קפב, ס"ק יא. וראה למעלה פ"ז מהלכות מכירה, הלכה י). (24) שזוהי מדיני השליחות, שהוא נושא בתוצאות כל עיוות שהוא עושה בשליחותו. (25) שבכל דבר שבממון - תנאו קיים (כסף-משנה). (26) שהרי אין

- 1 שְׁנֵיהֶם⁵⁸, וְחֹלֶק הַתּוֹסֶפֶת הַשְּׁלִיחַ עִם פֶּעַל הַמַּעוֹת.
2 וְאִם⁵⁹ הָיָה הַדָּבָר שְׂאִין לוֹ קֶצֶף⁶⁰ - הַפֶּל⁶¹ לְבַעַל
3 הַמַּעוֹת.

62 ר"ף ב' כתובות' פרק הכותב, וראה להלן. (63) שכן פעולה או שכן בהמה וכלים. (64) אם המקבל טוען שלא קיבל. והרי הוא כמזיק בדיים, שהרי מסר ממון חבירו לאחר (אור-שמח). ויתכן כי חייב גם מדין שומר. (65) כתובות פה. מסקנה סופית של הגמרא על רקע עובדא אחת, וכהסתייגות מדברי רב אשי, שנאמרו בסמיכות לעובדא זו. (66) ומכאן, שאם לא הזכיר כלל את השטר, אינו חייב (הגהות מיימוניות וכסף-משנה).

14 ז. הַשּׁוֹלֵחַ⁶⁷ מַעוֹת שְׂבִידוֹ בִּיד שְׁלוּחוֹ, וְאָמַר לוֹ: 15 הוֹלֵךְ מִמּוֹן זֶה לְפָלוּנִי שְׂאִין חָיִב לוֹ, וְהֵלֵךְ וְנָתַן 16 שְׂלָא בְּעֵדִים, הַשְּׁלִיחַ אוֹמֵר: נָתַתִּי, וּבַעַל חוֹב אוֹ 17 הַפּוֹעֵל אוֹמֵר: לֹא לָקַחְתִּי, וְהִרִי⁶⁸ שְׁלִשְׁתָּן עוֹמְדִין - 18 הַשְּׁלִיחַ נִשְׁבַּע הַסֵּת⁶⁹ שְׁנָתָן, וּבַעַל חוֹב אוֹ הַפּוֹעֵל 19 נִשְׁבַּע⁷⁰ [שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה] שְׂלָא לָקַח, וְיִשְׁלַם הֵלָּה 20 לְבַעַל חוֹב אוֹ לְבַעַל הַפְּקָדוֹן. וְאִפְלוּ הָיוּ הַשְּׁלוּחִין 21 שְׁנַיִם - אֵין עֲדוּתָן מוֹעִילָה⁷¹, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נוֹגְעִין 22 בְּעֲדוּתָן, שְׁהִרִי⁷² חֵיבִין⁷³ לְהִשְׁבַּע הַסֵּת. בְּמָה דְּבָרִים 23 אֲמֹרִים? בְּשֶׁהֵי הַשְּׁלִיחַ מְכַחֵשׁ אֶת פֶּעַל חוֹב⁷⁴ 24 וְהִרִי שְׁלִשְׁתָּן עוֹמְדִין; אָבָל אִם בָּא הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר: 25 נָתַתִּי בְּמָה שְׂאִמְרָתִי לִי - אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשְׁבִּיעוֹ הַסֵּת 26 שֶׁעָשָׂה שְׁלִיחוֹתוֹ, שְׁהִרִי אֵין שֵׁם טוֹעֵן עָלָיו טַעֲנַת 27 וְדָאִי שְׂלָא נַעֲשָׂה שְׁלִיחוֹתוֹ⁷⁵. וְכֵן אִם מָתוּ הַשְּׁלוּחִין 28 אוֹ הִלְכוּ לָהֶן לְמִדֵּינַת הַיָּם, וּבָא פֶּעַל חוֹב לְתַבַּע - 29 הֵלֵוָה אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשְׁבִּיעוֹ הַסֵּת⁷⁶ שְׂלָא פָּרְעוּ 30 הַשְּׁלִיחַ, שְׁהִרִי אֵין כָּאֵן מִי שֶׁטּוֹעֵן עָלָיו טַעֲנַת וְדָאִי 31 שְׁלָקַח. אֲלָא מִחֲרִים⁷⁷ הֵלֵוָה חֲרָם סֵתָם, וּמִשְׁלָם 32 הַחוֹב שֶׁעָלָיו. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

67 קידושין מג: מסקנת הגמרא סמוך למימרא של רבא בשם רב נחמן. (68) ותנאי זה של עמידת שלשתן הוא הכרחי, כמו שמתברר בהמשך. (69) כדין כופר הכל, שהרי הוא נשבע ונפטר. (70) מעין שבועת התורה, בנקיטת חפץ, כדין "חנוני על פנקסו" (שבועות מה). שאם אמר לחנוני: תן סאתים חטים לפועלים ואני אחזיר לך, ואחר-כך טוען חנוני שנתן, והפועלים טוענים שלא קיבלו, שניהם נשבעים ונוטלים מבעל-הבית (פט"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ה), ואף כאן דין הפועל או הבעל-חוב כדין הפועלים ב"חנוני על פנקסו", שהרי הם נשבעים ונוטלים. ובנוסחאות מדוייקות מפורש כאן: "נשבע שבועת התורה" (כסף-משנה). ברם ה'תוספות' המיוחסות לר"י הזקן והר"י הביאו בשם רבינו שאף הבעל-חוב והפועל נשבעים שבועת היסת. [וכן נראה קצת בכ"י תימן, ששם נשמטה שורה שלמה בטעות הדומות "נשבע היסת" - "נשבע היסת" - הרי שהיה כתוב כאן "היסת", וכן נראה מדברי רבינו להלן שכתב: "הלוא אינו יכול להשביעו היסת שלא פרעו השליח"]. ואע"פ שנאמן השליח בשבועתו ביחס לדין ודברים שלו עם הלואה - אינו נאמן ביחס לדין ודברים שבין הלואה והמלוה,

(42) תוספתא בבא-מציא פרק ד בסוף, הובאה בירושלמי שם פ"ה הלכה ג, וראה להלן פרק ז הלכה ו. (43) אבל אינו חייב לשלם לו בעד הנזק, שהרי לא הזיקו בדיים. (44) בבא-קמא קב: כברייאתא השניה, וכרבי יהודה שאומר שאין השליח קונה בשינוי. (45) לפי רבי אליעזר שם, מחלק רבי מאיר בין לאכילה ובין לסחורה, ויוצא שלרבי יהודה לא קיים הבדל זה. (46) שכאן מקפיד המשלח, ויש כאן שינוי בולט. (47) שהמשלח מעוניין רק להרוויח, ואפשר היה לומר שלא איכפת לו אם השליח קנה חטים שביקש או מין אחר. (48) "בכ"י תימן נוסף: "או שנתן לו לקנות שעורים, והלך ולקח חטים", וכן כברייאתא שם. וזה מה שכתב רבינו "אם פחתו דמי זה שלקח" - כלומר, או השעורים או החטים. ראה להלן פ"ב הלכה ב]. (49) נעשו זולים יותר. ואם אירע אונס אחר שלא מחמת השינוי, פטור השליח (ש"ך סימן קפג ס"ק ט. ראה להלן פ"ה הלכה ב). (50) שהוא צריך לשאת באחריות ההפסד, כדין שליח ששינה, שאומר לו המשלח "לתקן שלחתך ולא לעוות". ראה למעלה הלכה ג. (51) לפי שאין השליח קונה בשינוי, כנ"ל. ובגמרא שם אמרו שהם חולקים ברווח, - לפי ששם מדובר, שנתן לו מעות למחצית שכן, ואילו רבינו מדבר בשליח גרידא ולא בשותפות (הגהות מיימוניות אות ד). ולפיכך הוא הזוכה, למרות השינוי של השליח, שהרי המקח נקנה במעותיו, וראה למעלה הלכה ג. (52) כתובות צח: וכרבי יוסי. (53) המחיר. (54) קבוע, כמות מסויימת בסכום מסויים. (55) שנתנו לו מספר יותר גדול של דברים מכפי שמגיע לו לפי המחיר הידוע והקבוע. (56) שהמקח שוקל יותר מכפי שמגיע לפי התשלום. (57) שהחפץ תופס מידה יותר גדולה מכפי שיצא לפי הסכום ששולם. (58) לפי דעת רש"י (הביאו הכסף-משנה), היינו מפני שאין אנו יודעים למי התכוון כאן המוכר לוותר, למשלח או לשליח, ולפיכך אנו מקיימים חלוקה. אבל מדברי רבינו נראה שאפילו המתנה מכוונת מפורש לשליח, אנו מקיימים חלוקה, מכיון שסוף-סוף הרווח בא על-ידי המעות של המשלח (כסף-משנה, ועיי' לחם-משנה). (59) כרבי יוסי של הברייאתא האחרת, ואולי בזו אף רבי יהודה מודה, וראה 'תוספות' שם ד"ה כאן שנה רבי. (60) אלא לפעמים המחיר הוא גבוה יותר ולפעמים נמוך יותר. (61) שכאן אין ויתור כלל מצד המוכר, אלא שהפעם מכר יותר בזול, כפי ההזדמנות.

4 ו. מִי⁶² שְׁהֵי חָיִב לְחַבְרוֹ מִמּוֹן⁶³, בֵּין מִשּׁוּם מְלֻוָּה 5 בֵּין מִשּׁוּם פְּקָדוֹן אוֹ שְׁכִירוֹת, וְנָתַן הַמַּעוֹת בִּיד 6 הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר לוֹ: הוֹלֵךְ מִמּוֹן זֶה לְבַעַל חוֹבִי - אֵין 7 הַשְּׁלִיחַ צָרִיךְ לְהִטַּפֵּל לוֹ וְלָתֵן לוֹ בְּפָנָי עֲדִים. וְאִם 8 אָמַר לְשְׁלִיחַ: אֵל תִּפְרַע חוֹב זֶה אֲלָא בְּעֵדִים, וּפָרְעוּ 9 שְׂלָא בְּעֵדִים - חָיִב לְשְׁלָם⁶⁴. וְכֵן⁶⁵ אִם הָיָה הַחוֹב 10 בְּשֵׁטֶר, בֵּין שְׂאִמְרָתוֹ⁶⁶ לוֹ: קַח הַשֵּׁטֶר וְתֵן לוֹ הַמַּעוֹת, 11 בֵּין שְׂאִמְרָתוֹ לוֹ: תֵּן הַמַּעוֹת וְקַח הַשֵּׁטֶר, וְנָתַן בְּלֹא

בעדים (בבא-קמא קד. ולהלן פ"ג הלכה ה), סובר רבינו שכתב ידו אף-על-פי שאינו כשטר, שהרי הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו, גובה מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים (בבא-בבא קצו, ופ"א מהלכות מלוה ולוה הלכה ג) - הרי הוא על-כל-פנים בעדים]. (89) [בכ"י תימן: שאין הלוח יודע אם הוא כתב ידו או אינו, אפי' (= אפילו) היו כתובין בו וכו'. וכן נראה בכסף-משנה שהעתיק "אפילו היו כתובים", בהשמטת המילה "או" שלפניה. וכן הועתק בשו"ע חושן-משפט סימן קכב סעיף ד, ועיין משנה-למלך]. (90) כלומר: המלוה והלוה עשו להם סימני-היכר מיוחדים. (91) שהרי הוא כאומר איני יודע אם פרעתיך, אחרי שהוא אינו יודע אם זה היה כתב ידו (כסף-משנה). והיינו כשמואל שאמר (בבא-קמא שם) "אין משלחין מעות בדיוקני, ואפילו עדים חתומים עליה". וכן פסק הרי"ף (כסף-משנה). והיינו שהעידו העדים שזוהי חתימה שלו, אבל לא ראו שחתם. ולפיכך יש מקום לטענת המלוה, ואחרים זייפו דיוקני שלו. ולא הוצרך רבינו להזכיר שהיו עדים מכירים דיוקני שלו, מאחר שכתב "סימנים ואותיות שביניהם ביחוד", כלומר ששניהם מכירים הדיוקני, ואעפ"כ יש לטעון שאחר זייפו (לחם-משנה). (92) כן בכ"י תימן. (93) יטיל חרם, תחליף לשבועת היסט. (94) כדי שיתאמץ לזכור, שמא שלח באמת והסיח את דעתו מזה.

- ט. לוי שָׁבַא בְּשָׁלִיחוֹת רְאוּבֵן⁹⁵ וְלָקַח חֲמִשִּׁים
- מִשְׁמָעוֹן, וְכָא רְאוּבֵן וְאָמַר: לֹא שָׁלַחְתִּי לָקַח אֶלָּא
- עֲשָׂרִים, וְעֲשָׂרִים בְּלִבִּי הֵבִיא - הֲרִי רְאוּבֵן נִשְׁבָּע⁹⁶
- שֶׁלֹּא שָׁלַח לְהֵבִיא אֶלָּא עֲשָׂרִים, וְעֲשָׂרִים בְּלִבִּי
- הֵבִיא לוֹ, כְּדִין כָּל מִזְדֵּה מְקַצֵּת⁹⁷, וְלֹא נִשְׁבָּע הִסְתָּ⁹⁸,
- שֶׁהַחֲמִשִּׁים שֶׁנָּתַתְּ לִי נִתְּמִי לְרְאוּבֵן, וְיִשְׁלַם שְׁמָעוֹן⁹⁹
- מִבֵּית¹⁰⁰, אִם הָיָה חֵיב לְרְאוּבֵן. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֵה.

(95) ללוות כסף משמעון (כסף-משנה). (96) בכ"י תימן נוסף: "שבועת התורה". והש"ך סימן קכא ס"ק סב, העיר: הלא אין נשבעין על טענת 'שמא'. וראה למעלה הלכה ז שטענת הוודאי של המלוה שלא קיבל חובו מהלוה על-ידי השליח, מועילה לחייב את השליח להשבע שבועת היסט, אע"פ שהלוה אינו יודע אם השליח עשה שליחותו או לא. (97) ומשלם עשרים לשמעון, כפי הודאתו. (98) שהרי שמעון הנתבע, טוען ברי שנתן. (99) כאן מתחיל ענין חדש. עד כאן היה מדובר שראובן לווה משמעון על-ידי השליח, ומכאן והלאה המדובר להיפך ששמעון לווה מראובן, וראובן קיבל חובו משמעון הלוה, ע"י השליח. וכן נראה ממה שכתב רבינו "אם היה חייב לראובן" (כסף-משנה) והיינו ששמעון טען ששילם לראובן חמשים על-ידי השליח, והשליח טוען כמותו. ואילו ראובן טוען שלא קיבל אלא עשרים, ותובע את השלושים הנשארים. (100) וכן כתב רבינו למעלה בהלכה ז, שהשליח נשבע שבועת היסט שנתן, והמלוה נשבע שלא לקח, וישלם הלוה חובו (כסף-משנה).

מפני שהלוה האמין לשליח, שהרי מסר לו ממנו, אבל המלוה לא האמין לו (רש"י שם). (71) לפטרם משבועת היסט. (72) כן בגמרא שם. (73) כלומר, אלמלא היו טוענים שהחזירו ללוה היו חייבים שבועת היסט, לפיכך מעדיפים הם לומר שהחזירו למלוה להפטר משבועת היסט (והם חשודים על גרימת הפסד ממון למלוה ולא על שבועת שקר, שהיא חמורה להם יותר - רש"י שם ד"ה והשתא דתקינן). ולפיכך חייבים בשבועת היסט גם בטענה זו. וגם לאחר השבועה אינם נאמנים, אף-על-פי שאז אינם נוגעים יותר - מפני שעדים הזקוקים לשבועה אין ממש בעדותם ('תוספות' שם ד"ה והשתא). (74) שאף כי הלוה טוען 'שמא' ואין מושביעין היסט על טענת 'שמא' - הרי המלוה או הנפקד טוענים 'ברי' שלא קיבלו (סמ"ע סימן קכא ס"ק כא). (75) ואין נשבעין היסט על טענת 'שמא' (להלן פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה ז). (76) [ראה למעלה בהוספה להערה ט]. (77) תקנת הגאונים היא (רדב"ז).

- ח. רְאוּבֵן⁷⁸ שֶׁשָּׁלַח בְּתֵבָה⁷⁹ לְשְׁמָעוֹן וְאָמַר לוֹ⁸⁰: מִנָּה
- שִׁישׁ לִי בְיָדְךָ, שֶׁלַּחְתִּי לִי בְיָד לְוִי⁸¹, אִם רָצָה
- לְשָׁלְחִי⁸² - אֵינוֹ חֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתָיו, בֵּין שֶׁהָיָה מְלוֹה
- בֵּין שֶׁהָיָה פֶקֶדוֹן⁸³. וְהוּא שֶׁנִּכְפִּיר⁸⁴ שֶׁהוּא כֶּתֶב יָדוֹ.
- וְאִם טָעַן הַמְלוֹה וְאָמַר: לֹא כְּתָבְתִּי וְלֹא שָׁלַחְתִּי לָךְ
- יִשְׁבָּע⁸⁵ הַלֹּה הִסְתָּ⁸⁶ שֶׁכֶּתֶב יָדוֹ בָּא אֵלָיו וְלִפְיָךְ
- שָׁלַח, וְיִפְטֹר⁸⁷. וְכֵן הוּרִי רְבוּתִי⁸⁸. אֲבָל אִם לֹא
- הָיָה הַכְּתָב כְּתֵב יָדוֹ, אוֹ שֶׁאֵין הַלֹּה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא
- כְּתֵב יָדוֹ, אוֹ אֶפְלוּ⁸⁹ הָיוּ כְּתוּבִין בּוֹ סִימָנִין וְאוֹתִיּוֹת
- שֶׁבִינֵיהֶן בְּיַחְדוּד⁹⁰, אִם טָעַן רְאוּבֵן וְאָמַר: לֹא שָׁלַחְתִּי
- כְּתֵב, וְאַחֲרֵים רַמּוֹ בּוֹ - שְׁמָעוֹן חֵיב⁹¹ בְּאַחֲרֵיוֹתָיו,
- וּמִשְׁלָם לוֹ רְאוּבֵן⁹² אַחֵר שֶׁנִּכְרִים⁹³ עַל מִי שֶׁשָּׁלַח
- כְּתֵב זֶה מִדַּעְתּוֹ וְלֹא יוֹדֵה⁹⁴. וְיֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה, שִׁישְׁבָּע
- רְאוּבֵן וְאַחֵר כֶּף יִטֵּל, כְּדִין כָּל הַנִּשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין.

(78) רי"ף בבא-קמא פרק הגוזל עצים. (79) שכתב וחתם, או אפילו כתב הסופר והוא חתם (ש"ך סימן קכא ס"ק יד). (80) כלומר: כך כתוב באותו כתב: "מנה שיש לי בידך וכו'". (81) ומכאן שדווקא אם סימן לו אדם מסויים, וכן היא הנוסחא ברי"ף שלפנינו, וכן הביא הכסף-משנה. (82) אבל אינו יכול להכריח את הלוה, וכך מפורש ברי"ף, וראה להלן פ"ג הלכה ה. (83) כן נראה ברי"ף, שכתב "אותו דבר שיש לי בידך" (בתרגום שלנו), משמע כל דבר, בין מלוה ובין פקדון. (84) הלוה או הנפקד, שאם לא כן אינו יכול לטעון טענת ודאי שפרע לו, והרי זה כאומר איני יודע אם פרעתיך, שחייב לשלם לו (פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה ט. כסף-משנה). (85) היינו, שאין עדים שזה היה כתב ידו, שאילו יש עדים - אין מקום לשבועה. וראה להלן. (86) שהרי הוא כאילו טוען: ברי שפרעתיך. (87) והמדובר במלוה על-פה שיש לו מינו לטעון לא היו דברים מעולם (סמ"ע שם ס"ק י). (88) מלשון זו נראה שהלכה היא ואינה תלויה במנהג, כמו שכותב הרי"ף. [ואעפ"כ שבגמרא לא נזכר דין כתב אלא שליח שעשאו

יום ש"ק ה' אייר ה'תשפ"א

פרק שני

(1) נתבארו בו דין מי שאינו נעשה שליח, ודין סרסור שהוא כמו שליח, וכמו כן דיני שמירה שעל השליח.

1 א. אין² העובד פוכבים נעשה שליח³ לדבר מן הדברים שבעולם⁴. וכן⁵ אין ישראל נעשה שליח לעובד פוכבים⁶ לדבר מן הדברים. שנאמר⁷: פן תרימו גם⁸ אתם - מה אתם בני ברית, אף שלוחכם בני ברית⁹. והוא הדין לכל התורה כלה¹⁰. ומה¹¹ משלחכם¹² בן ברית, אף בכל התורה כלה המשלח בן ברית¹³.

(2) קידושין מא: ובבא מציעא עא: (3) היינו, שאין ערך חוקי לשליחות, ואין מעשי השליח מתייחסים למשלח. ומכיוון שלא כתב רבינו כאן שאינו נעשה שליח לישראל - נראה שאפילו לגוי אינו נעשה שליח, וראה במשנה למלך. (4) כלומר, הדברים שצריכים למעשה הבעלים או שלוחם. (5) בבא מציעא שם. (6) לפי שאין הגוי יכול למנותו שליח. (7) כן הוא בקידושין שם ובבבא מציעא שם. (8) שהמלה "גם" מרבה את השליח, ואחרי שלמדנו דין השליחות ממקום אחר, הרי שהיא באה לציין פרט חדש בשליחות, והוא, שאין שליח אלא בן ברית (סמ"ע סימן קפה סעיף קטן א). (9) מושג רחב יותר מ"בן ישראל", וכולל גם עבדים כנענים (ראה להלן הלכה ב), שאף על פי שאינם מחויבים אלא בחלק מן המצוות, - נקראים הם בני ברית לפי שיש להם חלק בברית שבין נותן התורה ומקיימיה, ראה גיטין כג: ורש"י שם דיבור המתחיל אף שלוחכם בני ברית [וכן נראה בבבא מציעא טו.]. ולענין שליח העבד בגירושין, עיין פרק ו מהלכות גירושין הלכה ו. (10) שהכל נלמד מתרומה. בניגוד לדברי רב אשי בבבא מציעא שם, שרק בתרומה אין שליחות לגוי. (11) אף זה שם. (12) היינו, ה"אתם" הנאמר בתרומה. (13) בניגוד לדברי רב אשי (בבא מציעא שם לפי לשון שני) שישראל נעשה שליח לגוי.

8 ב. עושה אדם שליח איש או אשה¹⁴, ואפלו אשת איש¹⁵. ואפלו עבד¹⁶ ושפחה¹⁷, הואיל והן בני דעת וישנן במקצת מצות, נעשין שלוחין למשא ומתן¹⁸. 9 אבל מי שאינן בני דעת, והן חרש שוטה וקטן - 10 אינן נעשין שלוחין¹⁹, ולא עושין שליח²⁰. אחד הקטן ואחד הקטנה²¹. לפיכך²², השולח²³ בנו קטן²⁴ 11 אצל החנווני²⁵, ומדד לו באסר שמן, ונתן לו את האסר²⁶, ואבד את השמן ואת האסר²⁷ - החנווני חייב לשלם²⁸; שלא שלחו אלא להודיעו²⁹, ולא היה לו לשלח אלא עם בן דעת. וכן כל פיוצא כזה. ואם 12 פירש ואמר: שלח לי עם הקטן - הרי זה פטור³⁰.

(14) משנה בעירובין עט: שמזכה העירוב על ידי בתו ואשתו, וזיכוי זה הוא מטעם שליחות, הרי שאשה נעשית שליח (כסף משנה), וכן הוא בגיטין סב: שהאשה נעשית

שליח לקבלת הגט, ובקידושין נב. אמרו שהאשה נעשית שליח לחברתה לקבל קידושיה. (15) שאינה לגמרי ברשותה. עירובין שם במשנה שמזכה על ידי אשתו. וכן בגיטין כג: במשנה שבין הנשים המביאות גיטה - אף צרתה ויבימתה. (16) עבד כנעני. כן מפורש בגיטין כג: ש"העבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו". (17) כנענית. כן מפורש בגיטין שם שהשפחה זוכה בשטר השחרור עבור העובר שלה. (18) זה מוסב על עבד ושפחה. שרק למשא ומתן נעשים שלוחים, אבל לגיטין וקידושין לא. לפי שאינם בתורת גיטין וקידושין (גיטין כג: ופרק ו מהלכות גירושין הלכה ו). (19) גיטין כג. במשנה, וההנמקה בגמרא שם. (20) גיטין סה. במשנה "שאיין קטן עושה שליח". (21) גיטין שם במשנה, בקטנה שאינה עושה שליח להבאת הגט, ועל זה בא הסיכום: "שאיין קטן עושה שליח". וכתב

כן רבינו בכדי שלא לתת מקום לטעות, שקטנה שעדיפה מקטן, שהוא אין לו קניין חצר, והיא יש לה (פרק ד מהלכות זכיה ומתנה הלכה ט) - יש להם גם שליחות, ולפיכך השמיענו שאף הקטנה אינה בכלל שליחות (הרדב"ז). (22) כלומר, כשם שהדין הוא שאינו נעשה שליח אלא בר דעת - כמו כן היא דעת בני אדם, שאינם רוצים לעשות שליח אלא בר דעת. (23) בבא בתרא פז: במשנה, וכחכמים ולא כרבי יהודה. (24) תוספת פירוש של רבינו וכן כתב בפירוש המשניות שם. וכן הוא בסוף המשנה: "בזמן שהצלוחית ביד התינוק". (25) בחנווני הרגיל אצלו, הדברים אמורים, שכבר מסר לו שני איסרים קודם לכן ועכשיו לא מסר לבנו הקטן כלום (כפירוש אית דמפרשי שהביא הרשב"ם שם פח. דיבור המתחיל ורבי יהודה סבר). ובנוסחאות אחרות במשנה שם: "השולח את בנו אצל חנווני ופונדיון (שני איסרים) בידו", ועיין רשב"ם שם. (26) כלומר, החנווני נתן לו את האיסר העודף מן הפונדיון שקיבל מאביו. (27) לא הזכיר רבינו את הצלוחית לפי שכאן מדובר כשהחנווני נתן לו בצלוחיתו. ואם הביא הקטן צלוחית משלו ושברה - פטור החנווני, שהרי השולח איבדה מדעת במסרו לקטן. ואם לקחה החנווני ממנו והשתמש בה לצרכו, הרי זה שואל שלא מדעת ודינו כגזולן שחייב בהשבה, כן מפורש בגמרא שם. וכתבו רבינו בפרק ג מהלכות גזילה הלכה טו (רדב"ז). (28) עבור השמן ועבור האיסר (=העודף). כדעת החכמים במשנה שם ולא כרבי יהודה, שאמר שעל מנת כן שלחו. (29) שהוא זקוק לשמן, אבל לא התכוון לעשות את הקטן שליח. (30) כשם שאמרו בגמרא שם, שאם מסר השולח לקטן את הצלוחית פטור עליה החנווני אם שברה הקטן, מפני שהיא אבידה מדעת, - הוא הדין אם אמר לו שלח לי עם הקטן, שפטור (כסף משנה). ועוד שכל המחלוקת בין חכמים לרבי יהודה היא, אם התכוון לעשות את הקטן שליח או לא, ואם כן, כשאמר מפורש שעושה שליח - בוודאי פטור לכל הדיעות. וראה תוספות בבא קמא קד. דיבור המתחיל רבה ולהלן הלכה ג.

ג. האומר³¹ לחברו: מנה שיש לי בידך, בין מלוה

בין פקדון, שלחיו לי ביד פלוני, אפלו היה קטן³²,

אם רצה לשלחו בידו - נפטר, ואינו חייב באחריותו³³.

לבקש מלוי, שעל שמו נכתב השטר, שיכתוב לו שטר לראובן (שם קג). ולא יכול הקונה לטעון שהמוכר צריך היה מייד להעלות על דעתו שהקונה וודאי קנה לעצמו, כי מי זה יקנה שדה לאחרים. (44) בגמרא שם אמרו שאפילו אם לא התנה עם המוכר, אלא לעדים בפני המוכר: "עוד שטר אחד תכתוב לי על שדה זו" כופין את המוכר לכתוב לו שטר אחר ואינו יכול לטעון כי היה סבור שלוי יכתוב לו שטר זה, שהרי אמר לעדים בפניו. וצריך עיון למה השמיט זאת רבינו, ועיין כסף משנה, לחם משנה ומשנה למלך.

- 19 ו. הסרסור⁴⁵ - שליח⁴⁶ הוא, אלא שהוא נוטל שטר
- 20 שליחותו⁴⁷. לפיכך⁴⁸, אם שנה דעת הבעלים -
- 21 משלם מה שהפסיד. פיצד? ראובן שנתן חפץ
- 22 לשמעון הסרסור, ואמר לו: מכר לי זה, ואל תמכר
- 23 בפחות ממאה, והלך ומכר בחמשים⁴⁹ - משלם⁵⁰
- 24 החמשים מביתו. מכר במאתים - הכל לראובן⁵¹.
- 25 וכן כל פיוצא בזה. ראובן אומר: במאה אמרתי
- 26 לך⁵², והסרסור אומר: בחמשים אמרתי לי, וכן
- 27 בחמשים מכרתי - נשפץ הסרסור שבועת התורה,
- 28 שהרי הודה במקצת⁵³. ואם כבר נתן לו החמשים⁵⁴
- 29 - נשפץ שבועת הסת שפשה שליחותו, וזוכה
- 30 הלוקח⁵⁵. ואם ידע הלוקח שחפץ זה של ראובן
- 31 הוא⁵⁶, וזה המוכר לו סרסור הוא - תחזיר החפץ
- 32 לבעלים⁵⁷, ותחזיר⁵⁸ על מי שנתן לו רשות למכר
- 33 בחמשים או שרצה⁵⁹ בחמשים ותחזר בו אחר
- 34 שקניתי⁶⁰.

(45) דין זה נלמד ממה שאמרו בכתובות צח. במשנה: "אלמנה שהייתה כתובתה מאתיים ומכרה שווה מנה במאתיים, או שווה מאתיים במנה, נתקבלה כתובתה". כלומר: מכרה שווה מאתיים במנה היא הפסידה את עצמה והרי זה כאילו קיבלה מאתיים ואם מכרה שווה מנה במאתיים הכל לבעל המעות (ראה למעלה פרק א הלכה ה), כלומר, ליורשים והרי קיבלה מהם מאתיים. וגם סרסור שהוא שליח ומקבל שכר עבודתו, דומה הוא לאלמנה המוכרת שהיא כשליחם של היורשים (עיין כתובות ק). ושכרה אתה שגובה מהם כתובתה (כסף משנה). (46) ולא שותף, וראה סמ"ע שם סעיף קטן א. (47) ראה להלן הלכה ז. (48) כלומר, מכיוון שהוא שליח, חלים עליו כל דיני השליחות, ואילו היה דינו כשותף היה יכול לומר לו: לטובת העניין כיוונתי ומכרתי בזול ולא היה צריך לשלם לו ההפסד, וכן הוא הדין אם מכר ביוקר היה צריך לקבל חלקו בריוח (סמ"ע שם). (49) ולא הודיע ללוקח שהוא שליח, ואם כן המקח קיים. כמבואר למעלה הלכה ד. (50) כמו שכתב למעלה הלכה ד. (51) כמו שכתב למעלה פרק א הלכה ה, וראה שם ההבדל בין דבר שיש לו מחיר קבוע לבין דבר שאין לו מחיר קבוע. (52) ואינו מכחיש דברי הסרסור שאומר שמכר, אלא שטוען שמכרו במאה (כסף משנה וש"ך סימן קפה סעיף קטן ו). (53) שכיוון שמודה במכר כנ"ל - אין כאן אלא תביעה כספית, שמגיע לו מאה, וזה מודה בחמישים. ויש שהטעימו "שכיוון

- 1 וכן³³ שנים שהתנו ביניהם, שפל מי שירצה לשלח
- 2 לחברו משלח ביד מי שירצה המשלח - הרי זה
- 3 משלח ביד מי שירצה לו שהוא ראוי³⁴ להוליך דבר
- 4 זה. ואם נגנב או אבד בדרך, או שקפץ בו השליח
- 5 - הרי המשלח פטור³⁵. שפל תנאי שבממון - קנים³⁶.

(31) בבא מציעא צח: בסוף המשנה, שאם המשאיל אומר לשואל לשלח לו בחזרה את הפרה ששאל ממנו, ביד שלוחו או ביד בנו, פטור השואל מכל התחייבות, וראה בכסף משנה. (32) שם במשנה: "ביד בני או ביד שלוחי", ו"בני" היינו קטן, שאם לא כן היינו "שלוחי" (כסף משנה). וכתב הסמ"ע (סימן קפה סעיף קטן ט) שאפילו אם לא ידע המשלח שהוא קטן, ואחרי כן נתברר הדבר - פטור המשלח, וזהו החידוש שהשמיענו כאן רבינו, מה שלא שמענו בהלכה ב. (33) הרי"ף בבבא קמא פרק הגזול עצים (דפוס ווילנא לו עמוד ב). (34) ואם שלח ביד מי שאינו ראוי, הרי זה כאילו אבדו בידים (רדב"ז). וראה במשנה למלך להלן הלכה ז. (35) אם טוען זה שנשלח אליו, כי שליח זה אינו ראוי לשליחות זו ואם נגנב או נאבד או כפר השליח, המשלח ישלם - אין טענתו טענה ופטור המשלח. ובאופן זה פטור גם משבועה, כיוון שכך התנו אבל אם כפר בעצם התניית התנאי או שהכחישו באומר לו: לא שלחת לי על ידי שליח זה - חייב הוא להישבע שבועת היסט וכמו שכתב הראב"ד (רדב"ז). (36) בבא מציעא נא. כרבי יהודה.

- 6 ד. השליח³⁷ שקנה או שמכר, והודיע שהוא שליח
- 7 בדבר זה לפלוני, אף על פי שמשו³⁸ או שהמשיך³⁹,
- 8 ונמצא שעבר על דעת המשלח - בטל המקח
- 9 ומחזיר. ואם⁴⁰ לא הודיע שהוא שליח - נקנה
- 10 המקח, ויהיה הדין בינו ובין זה ששלחו.

(37) ראה למעלה פרק א הלכות ב"ג. (38) כקונה. (39) שמכר, ונתן לקונה לעשות משיכה. (40) בבבא בתרא קסט: אמרו ששליח ששינה וקנה שלא באחריות אף על פי שעיוות - המקח קיים (ראה למעלה פרק א הלכה ג) ובכתובות ק. אמרו ששליח שטעה מקחו בטל (ולמעלה שם הלכה ב). ומתוך סתירה זו בא רבינו לידי חילוק זה: אם לא הודיע שהוא משלח - מקחו קיים. ואם הודיע - מקחו בטל (כסף משנה, וראה למעלה פרק א).

- 11 ה. ראובן⁴¹ שקנה שדה משמעון, ואמר לו: ללוי
- 12 קניתי אותה⁴², וכתב שטר מכר בשם לוי, ותחזר
- 13 ראובן ואמר לשמעון: לעצמי קניתי, תחזר וכתב
- 14 שטר מכר בשמי - אין כופין את המוכר לכתב לו
- 15 שטר אחר בשם ראובן⁴³. ואם התנה עמו בתחלה⁴⁴
- 16 ואמר לו: לעצמי אקנה, וזה שאכתב שטר בשם
- 17 לוי, כדי שלא ידעו בי שאני הוא הקונה - הרי זה
- 18 כופהו לתחזר ולכתב שטר אחר בשמי.

(41) בבא קמא קב: בברייתא ובגמרא שם קג. (42) וכוונתו הייתה שלא ידעו שהוא הקונה, כדלהלן. (43) אלא צריך

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ה' אייר - ספר קנין - הל' שלוחין ושותפין קנה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ספרים מדויקים "כל", ובכתב-יד תימן: "וכל", וכן הוא במגדל עז. (64) בבא בתרא פז. במשנה, ולפי פירוש הריב"ם בתוספות שם דיבור המתחיל נשברה. (65) בעודו בידו קודם שמכר. וראה שולחן-ערוך, חושן משפט סימן קפה סעיף ז, וסמ"ע שם סעיף קטן יח. (66) על ידי אי זהירותו של הסרסור, שדינו כגניבה ואבידה (הגהות מיימוני אות ג בשם הריב"ם). ובשולחן ערוך שם נשמטו המלים "או נשבר". (67) כדין נושא שכר, שחייב בגניבה ואבידה.

ח. הלוקח ⁶⁸ כלים מבית האמן ⁶⁹ לשגרן לבית ⁷⁰ חמיו, ואמר לו: אם מקבלין אותן ממני - אני אתן ⁷¹ לך את דמייהם, ואם לאו - אתן שכר מועט ⁷², ונאנסו בהליכה - הרי זה חייב לשלם ⁷³; ואם נאנסו בחזרה ⁷⁴ - פטור ⁷⁵. על מנת למכור לאחרים, ואמר לו: אם ימכרו במקום פלוני או עד זמן פלוני - אתן לך דמים כך וכך, ואם לא ימכרו - אחזירם ⁷⁶ לך, ונאנסו, בין בהליכה בין בחזרה ⁷⁷ - חייב לשלם.

(68) נדרים לא: ובבא מציעא פא. (69) בעל מלאכה. (70) כמתנה לארוסתו. (71) והיינו, תמורת ההנאה שהיה למשגר בהתפארות זו שגילה נכונות להעניק מתנות (בבא מציעא שם ורש"י שם דיבור המתחיל לפי טובת הנאה). (72) [בלוקח כלים מן האומן על מנת לבקרו (פרק ד מהלכות מכירה הלכה יד) הביא רבינו שאינו חייב אלא אם היו דמי הכלי קצובים והיה הכלי חביב על הלוקח (מקורו מהגמרא בנדרים לא: ובבא בתרא פח). לפי שהחייב הוא מטעם "לוקח", כמו שכתב רבינו שם: "מעת שהגביהו נעשה ברשותו" ואם לא נתקיימו התנאים הנ"ל - לא קנה. אבל בלוקח כלים לשגרן לבית חמיו לא נזכר בגמרא שאינו חייב אלא באופנים הנ"ל, לפי שחייבו אינו מטעם לוקח אלא מטעם סרסור, ומכיוון שהוא נהנה ומתפאר בכלי - דינו כשואל ולא רק כשומר שכר (ראה למעלה הלכה ז). ולפיכך העתיק רבינו הלכה זו כאן בדיני סרסור ולא בהלכות מכירה, ראה אכן האול בהלכות מכירה שם]. (73) אחרי שלא קבלו ממנו ודעתו להחזיר, הריהו כשואל אחרי ימי השאלה (פרק ג מהלכות שאלה ופיקדון הלכה ב). (74) מאונסים. אבל עדיין דינו כשומר שכר להתחייב בגניבה ואבידה, שהרי נהנה והתפאר בכלי זה בבית חמיו וזהו שכרו. וכן מפורש בכרייתא שם, ושם: "בחזירה פטור מפני שהוא כנושא שכר" (כסף משנה והגהות מיימוני). (75) נדרים שם ובבא מציעא שם. (76) שאצלו גם החזרה היא כהליכה. שהרי אם יזדמנו לו קונים בדרך - ימכור להם (גמרא שם). (77) [גם כאן לא נזכר בגמרא שצריך שיהיו דמיו קצובים ושיהא חביב על הלוקח, לפי שגם כאן אין חיובו מטעם לוקח, אלא מטעם סרסור ומכיוון שאין שכרו קצוב מהמשלח אלא מרווח מהכלי עצמו כפי הנראה בעיניו - דינו כשואל, ואינו דומה לסרסור שלמעלה (הלכה וז) שמקבל שכר קצוב מהמשלח ואינו אלא שומר שכר בלבד].

ט. כל שליח ⁷⁸ שטען שארעו אנס פלוני והפסיד כך ⁷⁹

שהזכיר לו, בשעה שמסר לו החפץ, סכום מעות - אינו תובע הבגד אלא המעות" (רדב"ז). והראב"ד כתב: "אין כאן שבעת התורה, לפי שראובן אינו תובע אלא בגדו, ואינו יודע שנמכר, אלא מפי שמעון, ואינו טוען לא במנה ולא בשום דבר מסויים אלא בגדו - הילכך יישבע הסרסור שבעת היסט וייפטור". ובמשנה (שבעות מג). מפורש כדברי רבינו, שהרי שם נאמר "המלווה על המשכון ואבד המשכון - סלע הלוויתני עליו ושתיים היה שווה, והלה אומר לא כי אלא סלע הלוויתני עליו וחמישה דינרים היה שווה - חייב [שבעות]" וראה בנתיבות המשפט שם ובאבן האזל. (54) שאז נחשב כופר הכל על התביעה של יתר החמישים. והוא הדין אפילו אם לא נתן לו, אלא שאמר לו "הילך" (כסף משנה). וראה בפרק א מהלכות טוען ונטען הלכה ג. (55) בהתאם לדברי רבינו למעלה בהלכה ד, שאם לא הודיע השליח ללוקח על שליחותו - המקח קיים, והשליח אחראי למשלח בעד הנזקים שגרם על ידי השינוי שלו. (56) ממשמעות הלשון נראה קצת, שאף השליח לא אמר כלום, אלא הלוקח מעצמו ידע של מי החפץ, דינו כאילו הודיעו השליח, ברם צריך שיידע שהחפץ הוא של אותו המשלח ולא די שיידע שהוא סרסור מבלי לדעת מי הוא משלחו, וראה בש"ך סימן קפה סעיף קטן ז. (57) כמו למעלה בהלכה ד. אלא שכאן מחדש רבינו, שאף שהשליח מכחיש שעבר על דברי המשלח, בטל המקח, והשליח אינו יכול לשמש כעד נגדו, מאחר שהוא מחוייב שבעות ועד הנשבע אינו עד, כמו שמביא רבינו למעלה פרק א הלכה ז. והראב"ד כתב שאין צריך להחזיר, כי יכול לטעון שהמוכר והסרסור עשו עליו קנוניא, ולדעת רבינו מסתלק חשש זה על ידי החרם שמטיל הלוקח, ועיין באר הגולה שם אות י. (58) ורק חרם, אבל להשביעו שבעות היסט אינו יכול, אחרי שהוא טוען שמא, ואין מטיילים שבעות היסט אלא בטענת וודאי (פרק א מהלכות טוען ונטען הלכה ז). אך יש להבין מדוע אין מצרפים טענת הברי של השליח לטענת השמא של הלוקח, לחייב את המוכר בשבעות, כמו שמצרפים טענת הבעל-חוב לטענת שמא של המשלח למעלה פרק א הלכה ז. (59) כלומר: לא אמר לשליח למכור בחמישים, אלא כשזה מכר בחמישים ומסר את התמורה למשלח - נתרצה. (60) זה לשון החרם של הלוקח, שאם לא כן, היה צריך לומר "שקנה".

ז. כל סרסור שהודיע ⁶¹ ללוקח שחפץ זה או קרקע ⁶² זה של ראובן, ואחר שקנה הלוקח אמר ראובן: ⁶³ איני רוצה למכור בדמים אלו - מחזיר הלוקח; ⁶⁴ שהרי לא פסק לו דמים ואמר לו: מכר לך בכך ⁶⁵ וכך ⁶⁶. [כל] ⁶⁷ סרסור ⁶⁸ שאבד החפץ מידו ⁶⁹ או נגנב ⁷⁰ או נשבר ⁷¹ - חייב ⁷² לשלם, מפני שהוא נושא שכר.

(61) ודווקא שהודיע השליח בעת המכירה שהחפץ של פלוני המשלח, ולא מספיקה לעניין זה הידיעה שיש ללוקח (משנה למלך). (62) וכיוון שלא אמר לו כלום על המחיר, הרי זה כאילו אמר לו לחזור ולשואל על המחיר בעת המכר, והלוקח שיידע מזה, חייב היה להעלות על דעתו אפשרות זו. (63) בדפוס רומי: "וכן". ותיקן הכסף-משנה לפי

20 זֶה פֻּתְּחָהּ לֹא הִרְשָׁאָהּ⁹. וְצִרְיָה לְקִנּוּת מִיִּדְּהוּ¹⁰
 21 שֶׁהִרְשָׁהּ. וְאוֹמֵר¹¹ לוֹ: דִּין וְזִכָּה וְהוֹצֵא לְעֶצְמָךְ.
 22 וְכִיּוֹצֵא¹² בְּעֵנִינִים אֵלָיו. וְאִם לֹא כָּתַב לוֹ¹³ - אֵינוֹ
 23 יִכּוֹל לְדוֹן עִמּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹמֵר לוֹ: אֵין אֶתָּה
 24 בְּעַל דִּינִי¹⁴. וְאִף עַל פִּי שֶׁכָּתַב לוֹ כֵּן¹⁵ - אֵינוֹ אֵלָּא
 25 שְׁלִיחַ¹⁶, וְכָל מָה שֶׁיִּזְכָּה בּוֹ - הֵרִי הוּא שֶׁל
 26 מְשִׁלְחוֹ¹⁷. וְכָל הַהוֹצָאוֹת¹⁸ שִׁיּוֹצֵא הַשְּׁלִיחַ עַל דִּין
 27 זֶה שֶׁהִרְשָׁה - הֵרִי הַמְשַׁלֵּחַ חַיֵּב בָּהֶן; שֶׁכֵּן כּוֹתְבִין
 28 בַּהֲרִשָּׁאָה: כֹּל שֶׁתּוֹצֵא בְּדִין זֶה - עָלֵי לְשִׁלְמוֹ.

(2) בבא-קמא ע. וקד: (3) ראה בשולחן-ערוך סימן קכג סעיף א, שבקרקע יכול לכתוב הרשאה אפילו אם כפר בה השני, וכן נראה מדברי רבינו להלן הלכה ו, שכתב שבמטלטלין או במעות אינו יכול לכתוב הרשאה אם כפר בו - הרי שבקרקע אין הדין כן, עיי"ש ועיין עוד בסוף הלכה ז. [נשכל טעמה של הלכה זו הוא משום שנראה כמשקר, ובקרקע אין זה נראה כשקר, לפי שהדבר ידוע ומפורסם שקרקע זו שלו, ועיין רדב"ז להלן הלכה ו]. אבל מעות אינו יכול להקנות אלא ב'קנין אגב' (להלן הלכה ז). (5) אם לא כפר בו הנפקד, ובכלל זה גזילה כשלא כפר בה הנגזל. וכלשון השני של נהרדעי (בבא-קמא שם), ולא בא למעט אלא מלוה, שאינו יכול להקנותה בשום פנים, כדלהלן הלכה ז (לחם-משנה ורדב"ז). (6) לנהל משא ומתן, כשיש לנתבע טענות מסויימות, אבל אינו כופר בעיקר הדבר, ראה למעלה בהערה הקודמת. וראה עוד להלן הלכה ה, שאף בגביית החוב צריך הרשאה. (7) דוקא להוציא מיד חבירו, אבל האומר לשלוחו צא ומכור לי קרקע או מטלטלין, או קנה לי - אין צריך קנין - אלא באמירה בלבד (למעלה פרק א הלכה א, וראה בש"ך חו"מ סימן קכב ס"ק יב). (8) כן בגמרא (ב"ק שם): "לא כתיבין אורכתא (=הרשאה) אמטלטלי דכפריה - אבל לא כפריה - כתיבין". אבל נראה שהעיקר הוא הקנין (ראה להלן), ואילו הכתיבה אינה אלא לראיה, ובמקום שאין צורך בראיה, אין צורך בכתיבה, וכן נראה במעשה דרב פפא (ב"ק קד: שם הוזכר הקנין ולא הוזכרה הכתיבה. (9) תרגום עברי של המלה הארמית: "אורכתא" שבגמרא שם. ופירושה בשתי הלשונוות: שלטון, שהמשלח משליט את השליח על הפקדון ומקנה לו. (10) בקנין סודר, ורק במעות צריך 'קנין אגב' (להלן הלכה ז). ומקור קנין זה במעשה דרב פפא (ב"ק שם), שהקנה לשליח את הממון בקנין גמור (ש"ך שם ס"ק יג). (11) היינו, בכתב ההרשאה. ראה להלן. (12) היינו, לשון שיש בה משום הקנאה גמורה. (13) כלומר, שלא כתב לו דין וזכה והוצא לעצמו (כסף-משנה). שם ע. מימרא שניה של נהרדעי. (14) ה'טור' (חושן-משפט סימן קכב) כתב הטעם, "משום שיש לו לחוש שמא ביטל המשלח את השליחות או מת [המלוה], שאילו מת או ביטל השליחות קודם שיתן לשליח, ונתן אח"כ לשליח ונאבד - חייב באחריותו, אע"פ שלא ידע שמת המשלח או ביטל השליחות". ומכיון שרבינו העתיק דברי הגמרא כלשונם ולא ביארם, נראה שגם בלי חשש אחר, רשאי הנפקד לסרב מלדון עם זה שאין לו הרשאה, בטענה, כי: הראשון נוח

1 וְכֵן - הֵרִי זֶה נִשְׁפָּע שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִין⁷⁹ עַל טַעֲנָתוֹ,
 2 וְיִפְטֹר. וְאִם הָיָה הָאִנָּס בְּמָקוֹם שֶׁאִפְשָׁר⁸⁰ לְהִבְיָא
 3 עָלָיו עֲדִים, או דָּבָר שֶׁהוּא גְלוּי⁸¹ וְיִדּוּעַ, שֶׁהִרִי יִמְצָא
 4 עֲדִים - הֵרִי זֶה צִרְיָה לְהִבְיָא רֵאִיָּה עַל טַעֲנָתוֹ; וְאִם
 5 לֹא הִבְיָא עֲדִים - אֵינוֹ נֶאֱמָן, וּמִשְׁלָם⁸². מַעֲשֵׂה⁸³
 6 בְּאֶחָד שֶׁאִמַּר לְשִׁלְחוֹ: קֵנָה לִי⁸⁴ אֶרֶבַע מָאוֹת גְּרָבִי
 7 זֵין מִמְּעוֹת שֶׁהָיוּ לִי בִּידּוּ⁸⁵, וְקֵנָה לוֹ, וְנִמְצְאוּ חֲמִין
 8 - אִמְרוּ חֲכָמִים: מִנֵּין גְּדוֹל פְּזָה שֶׁחֲמִין, קוֹל יֵשׁ
 9 לִי⁸⁶, הוֹאִיל וְאִפְשָׁר לְהִבְיָא רֵאִיָּה - יִבְיָא רֵאִיָּה שֶׁלֹּא
 10 הָיָה הַזֵּין חֲמִין בְּשַׁעֲה שֶׁלָּקַח וְיִפְטֹר, וְאִם לֹא יִבְיָא
 11 רֵאִיָּה - יִשְׁלָם⁸⁷. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה מִדְּבָרִים
 12 שֶׁהִרְאִיָּה מְצוּיָה בָּהֶן. אֲבָל דָּבָר הַנֶּעְלָם, שֶׁאֵין רֵאִיתוֹ
 13 מְצוּיָה - יִשְׁבַּע עָלָיו. וְכֵן הִדִּין בְּכָל טַעֲנָה שִׁיטְעֵן
 14 הַשֹּׁתֵף⁸⁸ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ⁸⁹. וְכֵן הִדִּין בְּטַעֲנַת הַשּׁוֹמְרִין:
 15 אִם הִרְאִיָּה יִכּוֹלָה לְהָיוֹת - או כִּבְיָא רֵאִיָּה עַל טַעֲנָתוֹ
 16 או יִשְׁלָם, כִּמּוֹ שִׁיתְבָּאָר⁹⁰.

(78) ברייתא בבבא מציעא פג. בשם איסי בן יהודה, ושם פסק רבא כאיסי, במעשה שהיה עם שליח שארעו אונס. (79) היינו, שכולל אף שבועות שלא שלח בהן יד ושלח פשע (סמ"ע סימן קפז סעיף קטן א). (80) ששכיחים שם עוברים ושבים. (81) כמו המעשה שהובא להלן. (82) כדעת הר"ח והרי"ף שם. (83) שם. (84) בכתב-יד תימן ובדפוס רומי: לו. וכן הוא בשולחן ערוך סימן קפז סעיף ב. (85) כתב כן מפני הבבא דלהלן: "אבל דבר הנעלם - יישבע עליו" ואם לא נתן בידו מעות אינו נשבע, שהרי כלל בדינו: "כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין" (שבועות מד: כלומר נשבעין לפטור ולא ליטול. (86) כלומר, שהדברים מקבלים פרסום, וידוע הדבר ברבים מתי ואיך ואצל מי קרה מאורע זה, של חימוץ יין בכמות גדולה כזאת. (87) שהמשלח יכול לטעון, שהשליח קנה יין חמוץ במחיר מוזל, אחרת הרי קל בידו להוכיח את ההיפך. (88) [ראה להלן פרק ט הלכה א, שתקנת חכמים היא שמשביעין את השותף בטענת ספק. וסובר רבינו שבכל השבועות נוהג דין זה של איסי בן יהודה ואף בשבועה דרבנן]. (89) [האריסין והאפוטרופין וכו'] להלן פרק ט הלכה א. אין הדברים מובנים, שהרי כל עיקר ההלכה של איסי בן יהודה נאמרה בשבועת השומרים ונלמדה ממה שאמרה תורה (שמות כב, ט'): "אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם" - שאם יש רואה יביא רואה ויפטור (בבא מציעא שם). אבל בעל הנתירות (סימן קפז) כתב שהחידוש הוא באופן שאין דין שבועה מן התורה, כגון, שמפקיד טוען ברי ויש לנפקד מיגו שאז אין נשבעין מדאורייתא. (90) פרק ג מהלכות שכירות הלכה א.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) כלל בו רבינו כל דיני הרשאה.

17 א. מִי² שֶׁהִיתָה לוֹ קֶרְקַע³ תַּחַת יָד אֶחָד, או שֶׁהָיוּ
 18 לוֹ מְטַלְטְלִין⁴ פְּקֻדוֹן⁵, וְרָצָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְדוֹנוֹ⁶ עִם
 19 זֶה וְלִהְיוֹצֵא⁷ הַקֶּרְקַע או הַפְּקֻדוֹן מִתַּחַת יָדוֹ - הֵרִי

לחם-משנה. (23) לדברי רש"י, מפורש כן בגמרא. אבל לדברי רבינו, זה נלמד ממה שאמרו שהשותף השני (כשלא היה בעיר) יכול לטעון לשותף שלפניו: לאו בעל דברים ידי את, ואילו הייתי בעיר הייתי טוען טענות טובות יותר - שיכול לחזור לבעל-דין לדון עמו שוב הפעם, על חלקו. (24) לדברי הר"ן, מפורש כן בגמרא. אבל לדברי רבינו זה נלמד ממה שאמרנו שהשותף השני יכול לחזור לבעל-דין לדון עמו שוב הפעם, ואם כן יכול הבע"ד לסרב לתחילה לדון עם השותף הזה. והרא"ש (שם) חולק על הלכה זו, וכתב שאין הבע"ד יכול לעכב, דמה איכפת לו שידון עמו על הכל, שאם יזכה בדין נגדו יפטר עכ"פ מחלקו.

ד. הבע"ל²⁵ בנכסי אשתו²⁶ - צריך הרשאה²⁷. ואם יש פירות²⁸ בקרקע - מתוך שיש לדון²⁹ על הפירות, שהרי הן שלו, דן על העקר, ואין צריך הרשאה מאשתו; שאם אין לו קרקע - אין לו פירות³⁰.

(25) גיטין מח: מימרא של אביי. (26) היינו נכסי מלוג, וראה שו"ע סימן קכב סעיף ח. (27) שקנין פירות, שיש לו לבעל, אינו כקנין הגוף (רש"י שם). (28) בגמרא שם אמרו: "ולא אמרין אלא דלא נחית אפירי, אבל נחית אפירי - מיגו דמשתעי דינא אפירי, משתעי דינא אגופא" ופירש רש"י, דלא נחית לפירא - שאין לו טענה עם אותו האיש בפירות כלל, אבל רבינו גרס: "ולא אמרן אלא דליכא פירא, אבל איכא פירא וכו'". וכן הביא המאירי, וכ"ה בכ"י מינכן שם (שם בהערות). "שכל שיש שם פירות, הואיל ויכול לדון על הפירות, שהם שלו לגמרי - דן על העיקר" (מאירי שם, בשם "יש פוסקים"). (29) לדעת המאירי הנ"ל, אע"פ שלמעשה אין לו דין ודברים על הפירות - כיון שיכול לדון עליהם, דן הוא על העיקר. (30) ולפיכך הוא עדיף משותף, שלמעלה בהלכה ג.

ה. מי³¹ שהיה לו ביד חבירו פקדון או מלוה, בין במטלטלין בין מעות³², ועשה שליח בעדים³³ להביאן לו - הרשות ביד זה שהם אצלו: אם רצה לתן - נפטר, ואינו חייב באחריותו, שהרי נתן לשלוחו; ואם לא רצה לתן - אינו נותן, שאין זה בעל דינו³⁴ עד שיבוא בהרשאה על הפקדון³⁵. וכל הפא³⁶ בהרשאה - הרי הוא בכלל הנאמר בהן: ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו³⁷.

(31) בבא-קמא קד. כרב חסדא ורב יוחנן ורבי אלעזר, ולא כרבה. וכן פסק הרי"ף. (32) שרק לענין הרשאה, שהיא בקנין - יש הבדל בין פקדון של מטלטלין לבין פקדון של מעות (למעלה הלכה א, ולהלן הלכה ז). וכן בין פקדון לבין מלוה (שם ושם). אבל בשליחות לחוד - אין הבדל ביניהם. וראה להלן הערה לד. (33) המדובר כאן כשלא אמר המפקיד או המלוה לנפקד או ללוה ששלח לו חובו על-ידי שליח זה, ולפיכך צריך שיעשה השליח בעדים, שמכיון שהטריח להביא עדים - ודאי קיבל אחריות הכסף עליו משבא ליד שלוחו (גמרא בבא-קמא שם), אבל אם אמר לנפקד או ללוה שלח לי על-ידי שליח זה - משבא ליד שליח זה, פטור הנפקד או הלוה מאחריות. ראה פ"ג

לי, והשני קשה ממנו. (15) "דון וזכה והוצא לעצמך" כנ"ל, ויש מקום לטעות כי הקנה לו בלב שלם, והרי הוא כשותף למחצה, כדעה אחת בגמרא (ב"ק ע.). (16) כמסקנת הגמרא שם: "והלכתא, שליח שווייה". (17) זוהי תוצאה מזה שאנו אומרים שהוא שליח ולא שותף. (18) שם, מדברי רב אשי.

ב. הקנה¹⁹ לזה שהרשה שליח או רביע²⁰ מה שיש לו ביד חבירו - הרי זה עושה דין על הכל²¹; הואיל ודן על חלקו, והרי הוא בעל דינו בחלקו - דן על הכל.

(19) בבא-קמא שם, מימרא של אביי. (20) כן הוא בגמרא שם, וכתב הראב"ד "דוקא שליח או רביע, אבל אם אמר לו מאה דינרים ממה שיש לי ביד פלוני יהיו שלך, לא ידון אלא על המאה". (21) וכן הוא להלן הלכה ג, בשותף שיש לו הרשאה - שיכול לדון על הכל.

ג. אחר²² מן האחרין שלא חלקו או מן השתתפין שבא לתבע - תובע על הכל; הואיל ויש לו חלק בזה הממון - אין צריך הרשאה משאר שתתפין. ואין השתתף האחר יכול לומר לשותפו שדן: אלו הייתי אני שם, הייתי תובע טענות אחרות ומחייב בעל דיני; שהרי אומר לו: למה לא פאת לתבע גם אתה? לפיכך, אם היה²³ במדינה אחרת - יש לו לחזור על בעל הדין ולדון עמו, ולומר לו: אני איני מודה בכל מה שטען שתף שלי. לפיכך יש²⁴ לנתבע לעכב ולומר לזה: או דון עמי בחלקך, או הבא הרשאה; שהרי ממון שניכם בידי, ושניכם בעלי דיני, ולמחר יבוא אחיך או שתתפך ויתבע גם הוא.

(22) בכתובות צד. "אמר רב הונא, הני תרי אחי שותפי דאית להו דינא בהדי חד, ואול חד מינייהו בהדיה לדינא, לא מצי אידך למימר ליה: את לאו בעל דברים ידי את, אלא שליחותיה עבד". ולבסוף מסיק, שאין הדברים אמורים אלא כשהאח או השותף השני נמצא בעיר, אבל אם אינו בעיר יכול לטעון: אילו הייתי שם הייתי טוען טענות יותר טובות, ושלשה פירושים לדבר: רש"י והמאירי והרי"ד מפרשים שה"אידך" הזה הוא השותף השני, והוא בא לטעון לבעל דין שידון עמו שוב הפעם על חלק שלו. ועל זה אמרו שאם הוא בעיר, שהיה יכול לבוא, אינו יכול לטעון כן. ואם אינו בעיר, יכול לטעון כן. הר"ן מפרש שה"אידך" הזה הוא בעל הדין שטוען לשותף הזה שלפניו, ועל זה אמרו שאם היה השותף השני בעיר, שיכול לבוא, אין הבע"ד יכול לטעון לשותף שלפניו לאו בעל דברים ידי את, ואם השותף השני אינו בעיר, יכול הבע"ד לטעון כן. ורבינו והרא"ש (בכתובות פ"י סימן יב) מפרשים בצד אחד כרש"י שה"אידך" הזה הוא השותף השני, ובצד שני כהר"ן שהוא טוען לשותף הזה שלפניו. ועל זה אמרו שאם היה השותף השני בעיר, שיכול לבוא, אינו יכול לטעון לשותף שלפניו: לאו בעל דברים ידי את. ואם לא היה בעיר, יכול לטעון כן. ובכסף-משנה הביא הר"ן את דברי רבינו, וצ"ע. ועיין

(42) כלומר, קנין סודר. (43) כן הוא בבבא מציעא מו. בפקדון שכפר בו, שמן הדין אינו יכול להקנות לו, היו כותבים עליו הרשאה לולא הטעם של מחזי כשיקרא (למעלה הלכה ו), משום שהרשאה אינה קנין גמור ויש בה

ו. התובע³⁸ חִבְרוּ בִּדְיִן בְּמִשְׁלָטְלִין אוּ בְּמַעוֹת
שֶׁהַפְּקִיד אֶצְלוֹ, וּכְפָר³⁹ בּוֹ - אֵינּוּ יִכּוֹל לִכְתֹּב
הַרְשָׁאָה עָלָיו, שְׂנֻמָּצָא זֶה כְּמִשְׁקָר⁴⁰; שֶׁהוּא אֹמֵר
לוֹ: הַרְשִׁיתִיךָ לִטֹּל מָה שְׂוִישׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי, וּכְבָּר
אָמַר פְּלוֹנִי שְׂאִין לוֹ אֶצְלוֹ כְּלוּם. וְכֵן מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב
לוֹ חִבְרוּ שְׁבוּעָה - אֵינּוּ יִכּוֹל לְהַרְשׁוֹת אֲחֵר עָלָיו
לְהַשְׁבִּיעוֹ; שְׂאִין שֵׁם דְּבָר שִׁיקָנָה לוֹ, וְאִין אָדָם
מְרָשָׁה עַל תְּבִיעַת דְּבָרִים, שְׂאִין הַדְּבָרִים נִקְנִין אֶלֶּא
עַל תְּבִיעַת הַמָּמוֹן⁴¹.

(38) בבא־קמא ע. כלשון השני של נהרדעי. (39) היינו, לפני שכתב ההרשאה, אבל אם כבר אחרי ההרשאה, ראה לקמן הלכה יא. (40) כן הוא שם בגמרא, לפי הלשון השני. ולולא טעם זה, היה אפשר לכתוב הרשאה אף באופן שכפר בו. ואע"פ שאינו יכול להקדישו (פ"ו מהלכות ערכין הלכה כב) ואם כן אינו יכול להקנותו לאחרים - הרשאה אינה קנין גמור, ויש בה גם משום שליחות, ראה למעלה הערה טו, ו'נמוקי יוסף' לבבא־קמא שם (דפוס ווילנא דף כז ע"א). (41) ראה למעלה פ"ה מהלכות מכירה הלכה יד.

10 ז. מי שְׁהִיוּ לוֹ מַעוֹת פִּקְדוֹן בֵּיד אַחֵר, וְרָצָה
11 לְהִרְשׁוֹת שְׁלִיחַ לְהִבְיֹאן - אֵין הַקִּנְיָן⁴² מִיָּדוֹ מוֹעִיל
12 בָּזֶה, שְׂאִין הַמַּטְבֵּעַ נִקְּנָה בַּחֲלִיפִין⁴³. אֲלֹא פִּיֶּד
13 עוֹשֶׂה⁴⁴? נוֹתֵן לוֹ קֶרְקַע כָּל שְׁהוּא⁴⁵, וּמִקְנָה לוֹ
14 הַמַּעוֹת עַל גְּבֵה כְּדִי לְהוֹצִיאֵן בַּהֲרַשָּׁאָה זוֹ, וְהוֹלֵךְ
15 וְדָן עִמּוֹ וּמוֹצִיאֵן. הִיָּתָה לוֹ מְלוּה בֵּיד אַחֵר - אֵינוֹ
16 יִכּוֹל לִכְתֹּב הַרְשָׁאָה עָלֶיהָ⁴⁶, וְאִפְלוּ הִיא הַחוֹב
17 בַּשָּׁטֶר; מִפְּנֵי שֶׁהַמְלוּה לְהוֹצָאָה נִתְּנָה, וְאֵין אָדָם
18 מִקְנָה לַחֲבֵרוֹ דְּבָר שְׂאִינוֹ בְּעוֹלָם. וְאֵין לוֹ דָּרָךְ
19 שִׁיקָנָה אָדָם חוֹב בֶּה אֲלֹא בְּמַעֲמַד שֶׁלְשֶׁטֶן⁴⁷, וְהוּא
20 דְּבָר שְׂאִין לוֹ טַעַם, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁴⁸, אוֹ בַּהֲקִנְיַת שָׁטֶר
21 הַחוֹב עֲצָמוֹ בַּכְּתִיבָה וּמִסִּירָה⁴⁹, מִפְּנֵי שְׁהוּא מִקְנָה
22 הַשְּׁעָבוּד בּוֹ. זֶהוּ הַדִּין שִׁירָאָה לִי מִן הַגְּמָרָא. אֲבָל
23 הַגְּאוֹנִים תִּקְּנוּ שְׁפוֹתֵיכִין הַרְשָׁאָה אֵף עַל הַמְלוּה, כְּדִי
24 שְׁלֹא יִטַּל כָּל אֶחָד מִמּוֹן חֲבֵרוֹ וְיִלָּךְ לוֹ לְמַדִּינָה
25 אַחֲרָת. וְעוֹד תִּקְּנוּ, שֶׁאִם הִרְשִׁהוּ לִטַּל מַעוֹת שִׁישׁ

נראה כל-כך כמשקר, ראה למעלה הערה ב. (60) מפני שאז נראה כמשקר, כנ"ל בהלכה ו.

ח. מ⁶¹ שְׁהִרְשָׁה לְאַחַד, וְרָצָה לְבַטֵּל הַשְּׁלִיחוֹת וְלִהְרֹשֶׁת לְאַחַר - הָרִי זֶה מְבַטֵּל⁶². וְאִין⁶³ לְמַרְשָׁה לְכַתֵּב הַרְשָׁאָה לְאַחַר; שְׁזָה⁶⁴ אֹמֵר: אִין רְצוֹנִי שְׁיִהְיֶה פְקֻדוֹנִי בְּיַד אַחֶר⁶⁵. לְפִיכָף, אִם הִתְנָה עָלָיו שְׁיִרְשָׁה הוּא לְאַחַר, וְאַחֶר לְאַחַר - הָרִי הַשְּׁלִיחַ פּוֹתֵב הַרְשָׁאָה לְשָׁנִי, וְשָׁנִי לְשָׁלִישִׁי, הַפֶּל לְפִי תִּנְאוֹ.

(61) כן כתב הר"ף בבבא-קמא פרק 'מרובה'. (62) שאע"פ שהרשהו בקנין - יש בו משום שליחות, ראה למעלה הערה טו והערה לט, וש"ך סימן קכב ס"ק ט. (63) ר"ף, שם פרק 'הגזול עצים'. (64) המרשה. (65) בבא-מציעא לו.

ט. הַבֵּא⁶⁶ בְּהִרְשָׁאָה שֶׁמַּחֲל לְזֶה הַנֶּתֶבֶע, או שֶׁמַּכֵּר לְזֶה⁶⁷, או שֶׁמַּחֲל לוֹ עַל הַשְּׁבוּעָה, או שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ פְּשָׁרָה⁶⁸ - לֹא עָשָׂה כָּלֹם; שְׁהָרִי אֹמֵר לוֹ: לְתַקֵּן שְׁלִיחָתִיךָ וְלֹא לְעֹנֹת⁶⁹. לְפִיכָף⁷⁰, אִם הִתְנָה עִמּוֹ: בֵּין לְתַקֵּן בֵּין לְעֹנֹת, אִפְּלוּ מַחֲל לוֹ עַל הַפֶּל - הָרִי זֶה מַחֲוֹל.

פרק רביעי

(1) ביאר בו רבינו דיני שותפות והיאך הם משתתפים, וכיצד הם חולקים.

א. כְּשִׁירְצוֹ הַשְּׁתֵּפִין לְהַשְׁתַּתֵּף - בְּמָה יִקְנֶה כָּל אֶחָד מֵהֶן מִמּוֹנָם² חִבְרוּ לְהַשְׁתַּתֵּף בּוֹ?³ אִם בְּמַעֲוֹת נִשְׁתַּתְּפוּ - יָבִיא זֶה מַעֲוָתוֹ וְיָבִיא זֶה מַעֲוָתוֹ, וְיִטְלוּ אוֹתָן לְכִיס אֶחָד, וְיִגְבִּיהוּ⁴ אֶת הַכִּיס שְׁנֵיהֶם⁵. אֲכָל אִם כָּתְבוּ שְׁטָר⁶ וְהַעֲדִידוּ עֲדִים, אָף עַל פִּי שְׁקָנוּ מִיַּד שְׁנֵיהֶם שְׁבִיבֵי זֶה מֵאָה וְזֶה מֵאָה וְיִשְׁתַּתְּפוּ בָּהֶן - לֹא קָנוּ, וְעַדִּין לֹא נַעֲשׂוּ שְׁתֵּפִין, שְׁאִין הַמַּטְבֵּעַ נִקְנָה בְּחִלְפִין⁷. לְפִיכָף, אִם נִשְׁתַּתְּפוּ בְּשָׂאָר הַמַּטְלָטְלִין - בֵּין שְׁקָנוּ⁸ מִיָּדָם שְׁבִיבֵי⁹ זֶה חֲבִיתוֹ שֶׁל יֵין וְזֶה בִּדּוֹ שֶׁל דְּבִשׁ וְהָרִי נִשְׁתַּתְּפוּ בָּהֶן¹⁰, נַעֲשׂוּ שְׁתֵּפִין בָּהֶן. וְכֵן אִם עָרְבוּ פְּרוֹתֵיהֶן¹¹, או שֶׁשְּׂכָרוּ מְקוֹם בְּשִׁתְּפוֹת וְהָיִיתָ זֶה בִּדּוֹ וְזֶה חֲבִיתוֹ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ בָּהֶן - הָרִי אֵלֵינוּ שְׁתֵּפִין¹². כָּלָלוּ שֶׁל דָּבָר: בְּכָל הַדְּרָכִים שְׁקוּנָה הַלּוֹקָח, בְּאוֹתָן הַדְּרָכִים עֲצָמָן קוֹנִין הַשְּׁתֵּפִין זֶה מִזֶּה הַמּוֹנִין הַמַּטְלָטְלִין בְּיָנֵיהֶם לְהַשְׁתַּתֵּף בּוֹ.

(2) רכוש, כולל כסף ומטלטלין. (3) שאין השותפות נקנית בדיבור גרידא (חושן-משפט סימן קעו סעיף א). וצריך לקנות גוף הממון, אבל עם עשה קנין שישתתפו - אין זה אלא כדברים בעלמא (למעלה פ"ה מהלכות מכירה, הלכה יד). (4) בבא-בבא פו. שכיס נקנה בהגבהה, וראה למעלה פ"ג מהלכות מכירה הלכה א, ולהלן הערה י. (5) יש אומרים, שכיס אחד לאו דוקא, והוא-הדין אם כל אחד מגביה כיסו של השני (כסף-משנה). וראה בחושן-משפט שם, ובביאור הגר"א שם ס"ק ד. (6) ומטלטלין אינם נקנים בשטר (בבא-קמא עט:). (7) בבא-מציעא מו. ולמעלה פ"ו מהלכות מכירה, הלכה א. (8) שם מד. במשנה, שמטלטלין נקנים בחליפין. וכ"ה בקידושין כח. במשנה. (9) אף

נראה כל-כך כמשקר, ראה למעלה הערה ב. (60) מפני שאז נראה כמשקר, כנ"ל בהלכה ו.

ח. מ⁶¹ שְׁהִרְשָׁה לְאַחַד, וְרָצָה לְבַטֵּל הַשְּׁלִיחוֹת וְלִהְרֹשֶׁת לְאַחַר - הָרִי זֶה מְבַטֵּל⁶². וְאִין⁶³ לְמַרְשָׁה לְכַתֵּב הַרְשָׁאָה לְאַחַר; שְׁזָה⁶⁴ אֹמֵר: אִין רְצוֹנִי שְׁיִהְיֶה פְקֻדוֹנִי בְּיַד אַחֶר⁶⁵. לְפִיכָף, אִם הִתְנָה עָלָיו שְׁיִרְשָׁה הוּא לְאַחַר, וְאַחֶר לְאַחַר - הָרִי הַשְּׁלִיחַ פּוֹתֵב הַרְשָׁאָה לְשָׁנִי, וְשָׁנִי לְשָׁלִישִׁי, הַפֶּל לְפִי תִּנְאוֹ.

(61) כן כתב הר"ף בבבא-קמא פרק 'מרובה'. (62) שאע"פ שהרשהו בקנין - יש בו משום שליחות, ראה למעלה הערה טו והערה לט, וש"ך סימן קכב ס"ק ט. (63) ר"ף, שם פרק 'הגזול עצים'. (64) המרשה. (65) בבא-מציעא לו.

ט. הַבֵּא⁶⁶ בְּהִרְשָׁאָה שֶׁמַּחֲל לְזֶה הַנֶּתֶבֶע, או שֶׁמַּכֵּר לְזֶה⁶⁷, או שֶׁמַּחֲל לוֹ עַל הַשְּׁבוּעָה, או שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ פְּשָׁרָה⁶⁸ - לֹא עָשָׂה כָּלֹם; שְׁהָרִי אֹמֵר לוֹ: לְתַקֵּן שְׁלִיחָתִיךָ וְלֹא לְעֹנֹת⁶⁹. לְפִיכָף⁷⁰, אִם הִתְנָה עִמּוֹ: בֵּין לְתַקֵּן בֵּין לְעֹנֹת, אִפְּלוּ מַחֲל לוֹ עַל הַפֶּל - הָרִי זֶה מַחֲוֹל.

(66) כן כתבו הגאונים (כסף-משנה בשם 'נמוקי יוסף' בבא-קמא פרק 'מרובה'). (67) כגון שהרשה אותו לקחת חפץ ממנו והלך ומכרו לו (רדב"ז). (68) ראה למעלה הערה לו, בדברי רש"י שבועות לא. (69) שהרי יש בו משום שליחות, ראה למעלה הערה סא. ובכל שליח אמרו כן (למעלה פ"א הלכה ו). (70) כמו למעלה פ"א הלכה ג.

י. רְאוּבֵן⁷¹ שָׂבֵא בְּהִרְשָׁאָה וְתִבֵּע שְׁמַעוֹן - אִין שְׁמַעוֹן יָכוֹל לְדַחֲוֹתוֹ וְלֹאמַר לוֹ: שְׂמָא הַמַּשְׁלַח אוֹתָךְ הִרְשָׁה אַחֶר וּבִטֵּל שְׁלִיחָתִיךָ? שְׁהָרִי רְאוּבֵן אֹמֵר לוֹ: תֵּן לִי הַפְּקֻדוֹן שֶׁישׁ לִי בְּיָדְךָ, וְזוֹ הִרְשָׁאָתִי תְּהִי אֲצִלָּךְ. וְאִם הַמַּפְקִיד הִרְשָׁה אַחֶר - הוּא הַפְּסִיד עַל עֲצָמוֹ; וְשְׁמַעוֹן פְּטוּר, שְׁהָרִי בְּהִרְשָׁאָתוֹ נִתֵּן.

(71) המפרשים לא ציינו כאן מקור, אבל דברים שבהגיון הם.

יא. רְאוּבֵן⁷² שָׂבֵא בְּהִרְשָׁאָה שְׁמַעוֹן וְתִבֵּע לוֹ, וְאֹמֵר לוֹ: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מַעֲוָלִים⁷³, אֲכָל יִשְׁבַּע שְׁמַעוֹן וְיִטְלֶה⁷⁴ - מוֹצִיאִין הַמּוֹנִין מִיַּד לוֹ, וְיִהְיֶה מִנָּח בְּבֵית דִּין עַד שְׁבִיבֹא שְׁמַעוֹן⁷⁵ וְיִשְׁבַּע וְיִטֵּל. וְכֵן כָּל הַדְּבָרִים שֶׁתּוֹלָה לוֹ בְּשְׁמַעוֹן - יִדּוֹן רְאוּבֵן, וְיִהְיֶה הַמּוֹנִין מִנָּח בְּבֵית דִּין עַד שְׁבִיבֹא שְׁמַעוֹן וְיִשְׁאֵל. וְיִשׁ לְרְאוּבֵן לְהַחֲרִים⁷⁶ עַל מִי שֶׁטּוֹעֵן טַעֲנַת שְׂקָר כְּדִי לַעֲכֹב הַמּוֹנִין וּלְאַחֲרוֹ. נִתְחַיֵּב לוֹ שְׁבוּעָה - אִינוּ יָכוֹל לַעֲכֹב וְלֹאמַר לוֹ: אִינוּ נִשְׁבַּע עַד שְׁאֲחָרִים בְּפָנֵי שְׁמַעוֹן⁷⁷ עַל מִי שֶׁטּוֹעֵן עָלָי שְׂקָר; שְׁאִין זֶה הַחֶרֶם אֲלֵא תִקְנֶה קָלָה שֶׁתִּקְנוּ הַגְּאוֹנִים הָאֲחֵרוֹנִים, כְּדִי שְׁיִכְנוּ בַּעֲלֵי דִינֵין טַעֲנוֹתֵיהֶן, וְאִין מַעֲכָבִין שְׁבוּעָתוֹ שֶׁל זֶה מִפְּנֵי תִקְנֶה זוֹ הַקְּלָה⁷⁸.

(72) אף כאן לא צויין המקור על-ידי המפרשים. (73) לאחר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

13) למעלה פרק כב מהלכות מכירה, הלכה א. לפי שדעת רבינו שהשותפות חלה על הרווחים, והרי אינם בעולם, אבל הראב"ד סובר שמהותה של השותפות היא, שכל אחד מהם משעבד גופו לחבירו, למעשה ידיו, וגופו הריהו בעולם [וראה למעלה פ"ה מהלכות מכירה הלכה יד, ובהערה סב שם]. (14) פירוש: כן היה דרכן, אבל כאן לא עשו כן, ראה להלן 'פרישה' סימן קצ"ד. והמדובר בחייטים. (15) כלומר: או שלוחין, וכן הוא בשולחן-ערוך שם סעיף ג. וכאן מדובר באורגים. (16) ראה למעלה הערה יג. (17) כלומר, שינו מהמנהג (שכל אחד לוקח בממון עצמו, כנ"ל) ונשתתפו במעות, לפני שקנו הבגדים והשתי והערב ('פרישה' שם). ומכיוון שהם מצויים בשוק, אינם בכלל דבר שלא בא לעולם אע"פ שעדיין לא קנו (סמ"ע שם, ס"ק יא).

ג. השתתפין¹⁸ שהטילו לפנים זה מנה זהה מאתים וזה שלש מאות, ונתעסקו¹⁹ פלן בממון, ופחתו או הותירו - השכר או הפחת ביניהם בשוה לפי מנינם²⁰, ולא לפי המעות. ואפילו²¹ לקחו שור לטביחה, שאלו טבחוהו היה נוטל כל אחד מבשרו כפי מעותיו²², אם מכרוהו חי ופחתו או הותירו - השכר או הפחת לאמצע²³. במה דברים אמורים? כשנשארו ונתנו במעות שנשתתפו בהן; אבל²⁴ אם המעות קניין, ועדין לא הוציאו אותן, ופחתו או הותירו מחמת המטבע ששנה²⁵ המלך או אנשי המדינה²⁶ - חולקין השכר או ההפסד לפי המעות. במה דברים אמורים? בסתם; אבל אם התנו²⁷ שישל בעל המאה²⁸ שלשה רבעים מן השכר, וישל בעל המאתים רביע, ואם נפחתו - לא יפחת זה שישל שלשה רביעי השכר אלא רביע ההפסד, ויפסיד זה שישל רביע השכר שלשה רבעים מן הפחת - הרי אלו חולקין כפי מה שהתנו, שכל תנאי שבממון - קיים.

18) כתובות צג. צג: מימרא של שמואל. (19) דוקא נתעסקו, אבל אם לא נתעסקו והמעות קיימים, חולקים לפי המעות (להלן). (20) נראה שהטעם הוא שיתכן ומזלו של השותף גורם, בלי לשים לב לכמות הממון שהשקיע. (21) כפירושו של רב המנונא למימרת שמואל, ש"אפילו שור לחרישה ועומד לטביחה - השכר לאמצע", שלזה נוטה הסוגיא, ושליפך הכריע הרי"ף כמותו. (22) לדעת הכסף-משנה אף אם עמד לכתחילה לחרישה, ואחר-כך טבחוהו - מחלקים חלק כחלק (ודלא כרש"י שפירש שפולגת רבה ורב המנונא היא כשעמד לחרישה ושוב טבחוהו. ואף בזה אמר רב הונא השכר לאמצע). (23) והיינו כרב המנונא, אלא שרב המנונא הזכיר שור העומד לחרישה ושוב עמד לטביחה, ורבינו מוסיף שהדין כן אף אם מתחילה עמד לטביחה. (24) שם צג: במסקנת הגמרא. (25) שהוסיפו את ערך המטבע או החסירו אותו. (26) [כן מצאנו בגמרא (בבא-מציעא מו:)] "מטבע שפסלתו מדינה או פסלתו מלכות". (27) בהתאם לכלל הידוע, שכל תנאי בממון - קיים. (28) נקט רבינו דוגמא זו, להודיענו שאפילו התנו

שעדיין לא הביא, שחליפין קונים בכל מקום. (10) כלומר, כל אחד מהם קנה חלק חבירו לשותפות, ולא שהחליפו של זה בזה ושל זה בזה. (11) הכסף-משנה מקשה: מה קנייה יש בעירוב הפירות? ולפיכך פירש: "שעירבו פירותיהם והגביהם כל אחד מהם, דומיא דמעות". אבל הסמ"ע סימן קצ"ו ס"ק ח כתב, שהעירוב עצמו הוא קנין, שכל אדם רוצה שפירותיו יהיו נפרדים, ואם הסכים לערוב, זה נחשב לקנין. ולפיכך, במעות שאין אדם מקפיד על תערובתו - אין התערובת קנין. ואמנם לא הזכיר רבינו למעלה בשותפות-מעות אלא הגבהה, ולא תערובת. [ונראה שמקור דבר זה, שעירוב הוא קנין, הוא ממה שאמרו בביצה לח: במסקנת הגמרא שם, לדעת אב"י ורבא ורב אשי, שכשם שאיסור בטל ברוב היתר, כן בטל ממון בממון של אחר, ואם נתערב לו קב של חיטין בעשרה קבין של חבירו, בטל הקב הזה בחיטים של חבירו, אלא שצריך לשלם לו תמורת הקב הזה, הרי ביטול הוא קנין. ואין קנין זה ככל הקנינים, שעל-ידיהם קנה החפץ, וכתוצאה מזה נאסר החפץ על כל העולם בלאו של "ולא תגזול" (ויקרא יט, יג) - אלא כאן בביטול, הדבר נעשה בהיפך: על-ידי הביטול נתבטל איסור של "ולא תגזול", כשם שכל איסורי מאכלות בטלים ברוב, וממילא נעשה שלו וקנה. ומתוך זה יש ללמוד שגם בתערובת של עשרה קבים שלו בשל עשרה קבים של חבירו, כיון שכל אחד מהם אסור לו להוציא חטים מחמת שמעורבות בהן חיטיו של חבירו, שכן בתערובת היתר ואיסור "חד בחד" (=אחד באחד), הכל אסור - כל אחד קונה חיטיו של חבירו, ונעשים שותפים. ובמעות שאין הקפדה על עצם המטבעות אלא על שווים ולא שייך בהם ביטול, אין התערובת קנין, וכמו שכתב הסמ"ע הנ"ל]. (12) שחצרו קונה להם, לכל אחד ואחד. ומה שאמרו (בבא-בטרא פד:): שחצר השותפין אינו קונה, אינו אלא בחצר שיש לשניהם בו זכות להשתמש בו בכל אשר ירצה, כשמונה המקנה את החפץ בחצר להקנותו לחבירו - אין זו יציאה מרשותו, שכיון שהניח חפץ במקום זה, הוברר הדבר שהמקום הזה הוא שלו, ונמצא שהחפץ עודנו ברשותו, אבל בחצר ששכרוהו במיוחד להשתמש בו רק דברים המשותפים לשניהם, ואם כן כשהמקנה מניח החפץ בחצר הרי הוא מונח גם ברשותו של הקונה, ונמצא שהוצא החפץ מרשות היחיד שלו והניחו ברשות השייכת גם לקונה (נתיבות המשפט) סימן קעו, 'משפט האורים' ס"ק ב, ועיין אור-שמוח).

ב. האמנין שנשתתפו באמנות, אף על פי שקנו מידם - אינן שתפין. כיצד? שגוי חזקים או שגוי אורגים שהתנו ביניהם, שפל שיקח זה וזה במלאכתו יהיה ביניהם בשוה - אין פאן שתפות פלל; שאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם¹³. אבל אם היו לוקחים הפגדים בממון עצמן¹⁴ ותופרין אותן ומוכרין, ולוקחין¹⁵ השתי והערב מקעותיהן¹⁶ ואורגים ומוכרין, ונשתתפו¹⁷ במעות שלוקחין בו - הרי אלו שתפין, וכל מה שירוחו בשכר מלאכתן ובמשאן ובמתנן - הרי אלו לאמצע.

להוסיף לממעט ולמעט למרבה - תנאם קיים, שהכל הולך אחרי התנאי.

ד. השתתפין²⁹ שהתנו ביניהם שיעמדו בשתפות זמן קצוב - כל אחד ואחד מהן מעבב על חברו, ואינו יכול לחלק עד שיגיע הזמן או עד שיכלה ממון השתפות, ואין אחד מהן יכול לטל חלקו מן הקרן³⁰ ולא בשכר³¹ עד סוף הזמן. נשתתפו³² סתם, ולא קבעו להם זמן - הרי אלו חולקין כל זמן שירצה אחד מהן³³; וזה נוטל חלקו מן הסחורה, וזה נוטל חלקו. ואם לא היתה פאותה סחורה דין חלקה³⁴, או שהיתה בחלקתה הפסד³⁵ - הרי אלו מוכרין אותה³⁶ וחולקין את הדמים. היה³⁷ זמן ידוע למכירת אותה סחורה - יש לכל אחד מהן לעבב שלא יחלקו עד שתמכר הסחורה בזמן הידוע למכירתה. ואין אחד נוטל מן הקרן ולא מן הרוח עד זמן החלקה, אלא אם התנו ביניהם. היה להם חוב אצל אחרים³⁸ - אינו יכול לומר לחברו: לא נחלק עד שנגבה כל חוב³⁹ שיש לנו; אלא חולקין⁴⁰, וכשיפרעו החובות⁴¹ - יטל כל אחד חלקו. היה עליהן חוב לאחר: אם אינן אחראין זה לזה⁴² - חולקין⁴³, ולכשיגיע זמן החוב לפרעו - יתן כל אחד חלקו; ואם הן אחראים⁴⁴ - כל אחד מהן מעבב לחלק עד שיגיע זמן השטר ויפרעו החוב. ולמה מעבב? שהרי חברו אומר לו: הואיל וכל אחד ממנו חייב לשלם כל השטר, נשא ונתן בדמים אלו עד שיגיע הזמן. אמר לו חברו: נחלק, וטל אתה דמים פנגד כל השטר, ועשה מהן סחורה לעצמך, ותשלם כל השטר בזמנו - יש לו לעבב עד זמן ולומר לו: שמה נפסיד, והשנים יותר מרויחין מן האחד⁴⁵.

(29) בבא-מציעא קה. מימרא של רבא, וכפי נוסחת הספרים שלפנינו: "הני בי תרי דעבדי עיסקא בהדי הדדי (=שנים שעשו עסק ביחד, כלומר נשתתפו) ורווח (=הרוויחו), ואמר ליה חד לחבריה, תא ליפלוג (=בוא ונחלק), אי אמר ליה אידיך נרווח טפי - דינא הוא דמעבב (=אם השני מתנגד וטוען שרוצה להרוויח יותר - דין הוא שמעבב החלוקה)". ומפרשה רבינו, בשנים שעשו שותפות וקבעו זמן מסויים, ועיין רש"י והרי"ף שם. ובנוסחאות אחרות שם: "הני בי תרי דקבילו עיסקא בהדי הדדי" (ראה ב'בעל המאור' שם). ולפי זה, המדובר כאן בשנים שקבלו עיסקא משלישי, ועיין רש"י ו'תוספות' שם. (30) שזהו ביטול השותפות. (31) שם במסקנא, שכל שותף יכול לטעון, כי הוא רוצה להמשיך בשותפות בכל הכסף, הקרן והרווח יחד, עד הזמן הקצוב, בטענה כי מזלם של שנים עדיף יותר להביא ברכה. (32) כן נראה שם לא: מתוך פסק דינו של רבא בר רב הונא,

על רקע העובדא של איסור ורב ספרא, ושם סט. מדברי רב פפא על רקע העובדא של שני הכותים. (33) וראה להלן פ"ה הלכה ט, כשחולק שלא לדעת חבריו. (34) ראה בפ"א מהלכות שכנים הלכה ד. (35) בבא-מציעא ז: ח. שטלית מוזהבת שאינה בכדי חלוקה, ובהמה טמאה שאם יחלוקה תיפסד - מוכרים אותה ומתחלקים בדמיה. (36) המדובר כשאין כאן טענת "גוד או אגוד", כלומר: קנה או אקנה (ראה בהל' שכנים שם ה"ב), אבל אם טוען "גוד או אגוד" - אין מוכרים אותה לאחר (ש"ך סימן קעו, ס"ק כט). (37) גיטין לא: ברייתא של רבי יהודה, וכפי פירושו של רבא שם. וראה בר"ח ו'תוספות' שם ד"ה לשתופים. (38) קרי: חובות אצל אחרים. (39) כלומר, כל החובות. (40) כלומר, חולקים אף לפני שגבו כל החובות. וממשיך רבינו לפרש איך חולקין? - וכשיפרעו החובות וכו'. (41) כלומר, לאחר פרעון כל חוב - חולקים, ומכאן שאין חולקים בשטרות, באופן שכל אחד יגבה חלקו - לפי שיכול לומר לו: כוחם של שנים, עדיף לגבות החוב (רדב"ז, ועיין ב'טור' סימן קעו בשם הרא"ש). (42) כגון שלוו שניהם סכום כסף באופן שעל כל אחד חלה חובת תשלום על מחצית הסכום בלבד. והמדובר כשפירשו בשטר שאינם אחראים זה לזה (ראה בפכ"ה מהלכות מלוה ולוה הלכה ט, וברדב"ז וכסף-משנה כאן) ואינם ערבים זה לזה. (43) יכול אחד להכריח את השני לפרק את השותפות, והוא ישלם את חלק החיוב שהוא חייב בו. ואין השני יכול לטעון, כמו בסמוך, שהשנים טובים מן האחד, מכיון שאין שעבוד האחד על השני ואין קשר ביניהם, וראה סמ"ע שם ס"ק נד. (44) שאפשר לתבוע מכל אחד מהם את תשלום כל החוב. כגון שלוו בשטר אחד, שמן הסתם הם אחראים זה לזה, כיון שלא פירשו שאינם אחראים (הלכות מלוה ולוה שם, ועיין רדב"ז כאן). (45) בבא-מציעא שם בסיום המימרא של רבא (שתוכנה הובא בתחילת הלכה זו), שאם קבעו זמן, אין האחד יכול להכריח את השני להתחלק, ואף כאן הם משועבדים זה לזה עד זמן פרעון החוב.

ה. הנותן⁴⁶ מעות לחברו לילך למדינה פלונית לסחורה⁴⁷, או לקנות לו פירות לסחורה⁴⁸, או לישוב בו פתנות⁴⁹ - אינו יכול לחזור בו ולהחזיר הממון⁵⁰ מיד השתף, עד שללף למקום שהתנו ויחזור⁵¹, או עד שיקנו⁵² אותן הפירות וימכר, או עד שישב בפתנות⁵³. שזה פמי שקבע זמן הוא.

(46) נלמד ממה שנאמר למעלה בהלכה ד. (47) כלומר, לקנות ולמכור שם סחורה. וראה סמ"ע שם ס"ק נו. (48) היינו, לקנות פירות ולהביא לכאן על-מנת למכרם. (49) כלומר, לשאת ולתת בכסף זה בחנות זו. (50) אבל המקבל יכול לחזור בו, שהרי הוא כפועל, ראה פ"ט מהלכות שכירות הלכה יד. (51) כלומר, לאחר שנשא ונתן שם. (52) בכ"י תימן: שיקנה. (53) כלומר, עד שישא ויתן בחנות. ואם יש שם דברים שיש זמן ידוע למכירתם - עד שיגיע הזמן (רדב"ז).

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ט ניסן ה' אייר ה'תשפ"א

14 אבל הוא לוקה משום "לא תהיה קדשה". "כל הבועל אשה לשם זנות בלא קידושין, לוקה מן התורה, לפי שבעל קדשה" (פ"א מהל' אישות ה"ד). (15) שם.

ג. אַבֵּל כֹּהֵן גָּדוֹל שָׂבָא עַל אֶלְמָנָה - לֹקֵה אַחַת, 11
אֵף עַל פִּי שְׁלֹא קִדָּשׁ; שְׁנֵאמַר¹⁶: לֹא יִחַלֵּל - בֵּין 12
שִׁבְעָלָה חֲלָלָה וּפְסָלָה לִפְנֵיהָ. אַבֵּל זֹנֶה וְחֲלָלָה 13
וְגִרּוּשָׁה - הָרִי הֵן מַחֲלָלוֹת וְעוֹמְדוֹת קִדְּם בְּעִילָתוֹ. 14
וּלְפִיכֶן לֹקֵה כֹּהֵן גָּדוֹל לְבָדוֹ עַל בְּעִילַת אֶלְמָנָה 15
לְבָדָה, אֵף עַל פִּי שְׁאִין שָׁם קִדּוּשִׁין; שֶׁהָרִי חֲלָלָה, 16
וְהוּא מְזַהֵר שְׁלֹא יִחַלֵּל בְּשָׂרִים, לֹא אִשָּׁה וְלֹא זָרְעוֹ. 17

(16) בדפוס רומי, ובכת"י תימן: משום.

ד. קִדָּשׁ כֹּהֵן גָּדוֹל אֶלְמָנָה וּבְעָלָה - לֹקֵה שְׁתֵּים¹⁷: 18
אַחַת מִשּׁוּם אֶלְמָנָה לֹא יָקָח, וְאַחַת מִשּׁוּם לֹא יִחַלֵּל. 19
וּבֵין כֹּהֵן גָּדוֹל וּבֵין כֹּהֵן הִדְיוּט שְׁנֵשָׂא אִשָּׁה מִן 20
הָאֶרֶב עַל בָּעַל - אֵינוֹ לֹקֵה. 21

(17) שם.

ה. וְכָל מְקוֹם שֶׁהוּא לֹקֵה - הִיא לֹקֵה¹⁸; וְכָל 22
מְקוֹם שֶׁהוּא אֵינוֹ לֹקֵה - הִיא אֵינָה לֹקֵה. שְׁאִין 23
הַפֶּרֶשׁ בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה לְעִנְשׁוֹ, זֹלָתִי בְּשִׁפְחָה 24
חֲרוּפָה בְּלֶבֶד, כְּמוֹ שֶׁבִּפְאָרְנוּ¹⁹. 25

(18) כריתות י, ב. (19) למעלה פ"ג הי"ד.

ו. כָּל כֹּהֵן הַבָּא עַל הַכּוֹתֵית, בֵּין גָּדוֹל בֵּין הִדְיוּט - 26
לֹקֵה מִשּׁוּם זֹנֶה²⁰; שֶׁהָרִי אֵינָה בֵּת קִדּוּשִׁין²¹, וְהוּא 27
אִסּוּר בְּבִעֻלַת זֹנֶה בֵּין יִשְׂרָאֵלִית בֵּין כּוֹתֵית. 28

(20) תמורה כט, ב. (21) לכן לוקה בבעילה לבד.

ז. הַחֲלוּצָה - אִסּוּרָה לִכְהֵן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים²², מִפְּנֵי 29
שֶׁהִיא בְּגִרּוּשָׁה, וּמִכֵּין אוֹתוֹ מִפֶּת מִרְדּוֹת 30
מִדְּבָרֵיהֶם²³. כֹּהֵן שְׁנֵשָׂא סִפְק חֲלוּצָה - אֵין מוֹצִיאִין 31
אוֹתָהּ²⁴ מִתַּחְתּוֹ, וְהִיא כְּשֶׁרָה²⁵ וּלְדָה כְּשֶׁרָה²⁶; מִפְּנֵי 32
שֶׁלֹּא²⁷ גָּזְרוּ עַל סִפְק חֲלוּצָה, אֲלֹא עַל חֲלוּצָה 33
וְדֹאֵית. וְכֵן מִי שֶׁהִתְיָה סִפְק גִּרּוּשָׁה אוֹ סִפְק אֶלְמָנָה 34
אוֹ סִפְק זֹנֶה וּסִפְק חֲלָלָה²⁸ - מִכֵּין אוֹתוֹ מִפֶּת 35
מִרְדּוֹת, וּמוֹצִיא בְּגִט²⁹. 36

(22) קידושין עח, א. (23) "מפני שעובר על לא-תעשה של דבריהם, כדבר שיש לו עיקר מן התורה" (מגיד-משנה, פ"א מהל' שבת ה"ב). ראה ביאורנו למעלה פ"א ה"ח. (24) יבמות כד, א. אבל לכתחילה אסורה, מפני שדומה לגרושה. (25) כלומר, ואיננה ספק חללה. (26) ש"הולד כדיעבד דמי" (ביאור הגר"א אהע"ז סי' ז, ס"ק סו). ומכיון שאם כנס אותה אין מוציאין אותה מתחתיו, לכן גם הולד כשר. (27) אבל חלוצה ודאית היא פסולה כחללה, וולדה

יום ראשון כ"ט ניסן ה'תשפ"א

הלכות איסורי ביאה

פרק שבעה עשר

(1) יבאר שלוש נשים שאסורות לכהנים וארבע לכהן גדול; איסור בת אחת ואיסור כולל ואיסור מוסיף; כהן גדול אם ישא בוגרת או מוכת עץ; ואם אירס בעולה ונתמנה כהן גדול; יצא עליו קול שגירש את אשתו, והרי היא תחתיו; יצא לה שם מזנה בעיר.

א. שְׁלֹשׁ נָשִׁים נֶאֱסְרוּ² עַל כָּל הַכֹּהֲנִים: גִּרּוּשָׁה³, 1
זֹנֶה⁴ וְחֲלָלָה⁵. וְעַל כֹּהֵן גָּדוֹל - אֶרְבַּע: אֱלוֹהֵי הַשֵּׁשׁ 2
וְהָאֶלְמָנָה⁶. אַחַד כֹּהֵן גָּדוֹל מְשֻׁחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה אוֹ 3
הַמִּרְבָּה בְּגָדֵים⁷, וְאַחַד כֹּהֵן הָעוֹבֵד וְאַחַד כֹּהֵן גָּדוֹל 4
שֶׁמְנוֹהוּ וְעֵבֶר⁸, וְכֵן כֹּהֵן מְשֻׁחַ מִלְחָמָה⁹ - כָּלָן¹⁰ 5
מִצִּוִּין עַל הַבְּתוּלָה¹¹, וְאִסּוּרֵין בְּאֶלְמָנָה. 6

(2) מן התורה. (3) אשת איש שנתגרשה בגט. (4) "כל שאינה בת ישראל, או בת ישראל שנבעלה לאדם שהיא אסורה להנשא לו איסור השוה לכל, או שנבעלה לחלל" (להלן פ"ח ה"א). (5) "זו שנולדה מאיסור כהונה" (להלן פ"ט ה"א). כל אלו מפורשות בתורה (ויקרא כא, ז). (6) שם, יד. (7) "מרובה בגדים הוא כהן בבית שני שלא היה להם שמן המשחה, אבל היה כהן גדול בלבישתו בגדי כהונה גדולה" (פיה"מ לרבינו, מגילה פ"א). (8) "וכהן שעבר הוא כשאיירע (שקרה) פסול בכהן גדול ביום הכיפורים, ומינו אחר תחתיו. . . שאחר יום הכיפורים ישוב הראשון לגדולתו, ויעבור השני שנתמנה ונשתוו שניהן" (על שניהם חלים דיני כהן גדול. שם). (9) "אחד מלחמת מצוה ואחד מלחמת הרשות, ממנין כהן לדבר אל העם בשעת המלחמה, ומושחין אותו בשמן המשחה, וזהו הנקרא משוח מלחמה" (פ"ז מהל' מלכים ה"א). (10) מגילה יב, ב. (11) כמבואר להלן הי"ג.

ב. כָּל כֹּהֵן שְׁנֵשָׂא¹² אַחַת מִהַשֵּׁשׁ נָשִׁים אֱלוֹהֵי בֵין 7
גָּדוֹל בֵּין הִדְיוּט, וּבְעַל - לֹקֵה¹³. וְאִם בָּא עָלֶיהָ דֶּרֶךְ 8
זֵנוֹת - אֵינוֹ לֹקֵה מִשּׁוּם זֹנֶה¹⁴ אוֹ גִרּוּשָׁה אוֹ 9
חֲלָלָה; שְׁנֵאמַר: לֹא יָקָחוּ - עַד שִׁיקָח וּבְעַל¹⁵. 10

(12) שקידש. (13) קידושין עח, א. "בעל - לוקה, לא בעל - אינו לוקה, משום דכתיב ולא יקח ולא יחלל, מה טעם לא יקח, משום לא יחלל", כלומר: בכהן גדול כתיב (ויקרא כא, יד): "אלמנה, גרושה וחללה זונה, את אלה לא יקח. . . ולא יחלל זרעו", "לא יקח קידושין משמע, שהן הקוננין אותה" (רש"י). ולא יחלל, משמעו ביאה, שעל-ידי הביאה היא מחוללת. והקידושין, כלומר הקידושין, אינה אסורה אלא משום הביאה, וכהן הדיוט אנו לומדים מכהן גדול ב'גזירה שוה' (שם), שאינו לוקה אלא אם קידש ובעל (מגיד-משנה).

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון כ"ט ניסן - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קסג

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פסול (מדרבנן, מגיד-משנה). (28) שכל אלו ספיקא דאורייתא, ויש להחמיר בהן, שספיקא דאורייתא לחומרא. (29) שם.

כָּל בִּיאַה. אֶלְמָנָה בֵּין מִן הָאֲרוּסִין בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין
- אֶסְתֵּרָה.⁴¹

(40) קידושין עז, א. (41) יבמות נט, א.
יב. כִּהֵן גְּדוֹל שְׁמַת אָחִיו, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מִן
הָאֲרוּסִין⁴² - הָרִי זֶה לֹא יִיבֹם⁴³, אֲלֵא חוֹלִין⁴⁴. נִפְלָה
לוֹ יְבָמָה וְהוּא כִּהֵן הָדִיּוּט, וְנִתְמַנָּה לְהִיּוֹת כִּהֵן
גְּדוֹל, אָף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה בָּהּ מֵאִמָּר⁴⁵ כִּשְׁהוּא כִּהֵן
הָדִיּוּט - הָרִי זֶה לֹא יִיבֹם אַחֵר שְׁנֵתְמַנָּה⁴⁶. אֲבָל אִם
אָרַס אֶת הָאֶלְמָנָה, וְנִתְמַנָּה לְהִיּוֹת כִּהֵן גְּדוֹל - הָרִי
זֶה יִכְנַס אַחֵר שְׁנֵתְמַנָּה⁴⁷. הִיָּתָה מְקַדְּשֶׁת סֶפֶק
קִדּוּשִׁין, וְיָמַת אֲרוּסָה - הָרִי זֶה סֶפֶק אֶלְמָנָה⁴⁸.

(42) והיא עדיין בתולה, ואין בה איסור 'עשה' של 'כי אם
בתולה מעמיו יקח'. (43) שם כ, א. (44) 'ומפני מה
צריכה חליצה, מפני שיש בה ליקוחין הואיל וקידושין
תופסין בהן הרי הן זקוקות ליבום, ומן הדין היה שיתייבמו
שהיבום מצות-עשה, וכל מקום שאתה מוצא 'עשה' ו'לא
תעשה' יבוא 'עשה' וידחה את 'לא תעשה', אבל חכמים
גזרו שלא יתייבמו חייבי לאוין. . . גזירה שמא יבוא עליה
פעם שניה, והרי ביאתה אסורה ואין שם מצוה שאין
מצות-עשה אלא ביאה ראשונה בלבד" (פ"ו מהל' יבום
וחליצה, ה"י). (45) קידושין כס"פ או שטר ביבמה: "ונקרא
מאמר, לפי שאין דין קידושין אלא באמירה ולא בשתיקה"
(תוספות יום-טוב, 'יבמות פ"ב, מ"א). וקידושין אלה קונים
רק מדרבנן, אבל מן התורה יבמה אינה נקנית אלא בביאה.
(46) שם סא, א. "ואין המאמר קונה ביבמה קנין גמור כמו
הביאה" (פ"ב מהל' יבום וחליצה ה"א). (47) שם. מפני
שכבר קנה אותה לפני שנתמנה לכהן גדול. (48) ואסורה
לכהן גדול לכנסה, ואם כנסה מוציא בגט, כמבואר למעלה
ה"ז.

יג. מִצְוַת עֲשֵׂה עַל כִּהֵן גְּדוֹל שִׁישָׂא נִעְרָה בְּתוּלָה⁴⁹,
וּמִשְׁתַּבְּגֵּר⁵⁰ - תִּאָּסֵר עָלָיו. שְׁנֵאֲמַר: וְהוּא אִשָּׁה
בְּבִתּוּלָיָה יָקָח. אִשָּׁה - לֹא קִטְנָה⁵¹, בְּבִתּוּלָיָה - וְלֹא
בּוֹגֶרֶת. הֲאֵל פִּיִּצֵּד? יִצָּאת מִפְּלִל קִטְנוּת, וּלְכָלֵל
בְּגֵרוּת לֹא בָּאָה. זֶה נִעְרָה. וְאִינוּ נוֹשָׂא שְׁתֵּי נָשִׁים
לְעוֹלָם⁵² בְּאַחַת; שְׁנֵאֲמַר: אִשָּׁה - אַחַת וְלֹא שְׁתֵּים⁵³.

~ (נקודות משיחות קודש) ~

"מצות-עשה על כהן גדול שישא נערה בתולה".

אף שהדין שכהן גדול צריך להיות נשוי הוא רק ביום
הכיפורים, אבל בשאר הזמנים אין עליו החיוב להיות נשוי,
הנה לכמה דעות הכוונה כאן שהוא לאו הבא מכלל עשה,
היינו שאסור לשאת מי שאינה בתולה, וכן משמע מלשון
הרמב"ם בפירוש המשניות, מזה שלא כתב שאם לא נשא
בתולה עובר ב'עשה'.

(ענפי לקו"ש חלק י"ז עמוד 172 הערה 5)

(49) שם נט, א. (50) שם. שבוגרת נתמעטו קצת בתוליה,
והתורה אמרה "בבתוליה", שישנן אצלה כל הבתולים.

ח. כָּלֵל גְּדוֹל הוּא בְּכָל אֲסוּרִים שְׁבִתּוּרָה, שְׁאִין
אֲסוּר חָל עַל אֲסוּר³⁰, אֲלֵא אִם כֵּן הָיוּ שְׁנֵי אֲסוּרִין³¹
בְּאִין פְּאַחַת³², או שְׁהִיָּה הָאֲסוּר הָאֶחָד מוֹסִיף דְּבָרִים
אַחֲרִים עַל אוֹתוֹ הָאֲסוּר³³, או אִם הָיָה כּוֹלֵל³⁴ דְּבָרִים
אַחֲרִים עִם אֲסוּר זֶה.

(30) כריתות יד, ב. (31) בכת"י תימן: האיסורין. (32) וזה
נקרא איסור בת אחת (יבמות לג.). (33) כלומר, שנוספו
עוד אנשים שנאסרו באותו הדבר. אנו אומרים מתוך
שהאיסור החדש חל על האנשים האחרים שלא היו בכלל
האיסור הקודם, חל גם על אותו האיש שנאסר כבר ע"י
האיסור הקודם. (34) כלומר, שניתוספו עוד דברים
שנאסרו ולא היו בכלל האיסור הראשון, ואנו אומרים, מתוך
שהאיסור החדש חל על אותם החברים שמקודם היו
מותרים, חל גם על אותו הדבר שכבר היה אסור.

ט. לְפִיכָף³⁵, אִשָּׁה שֶׁהִיָּתָה אֶלְמָנָה, וְנִעְשֶׂת גְּרוּשָׁה,
וְנִעְשֶׂת חֲלָלָה, וְנִעְשֶׂת זוֹנָה, וְכֹא עָלֶיהָ כִּהֵן גְּדוֹל
אַחֵר כֶּף - לוֹקָה אַרְבַּע מַלְקוּתוֹת³⁶ עַל בִּיאַה אַחַת.
לְפִי שֶׁהָאֶלְמָנָה אֲסוּרָה לְכַהֵן גְּדוֹל, וּמִתַּרְתִּי לְהָדִיּוּט.

(35) מפני שבאיסור מוסיף, איסור חל על איסור.
(36) בהלכה הבאה, מבאר רבינו למה ארבע מלקיות.

י. חֲזָרָה לְהִיּוֹת גְּרוּשָׁה - נוֹסֵף בָּהּ אֲסוּר וְנִאָּסְרָת
לְכַהֵן הָדִיּוּט, לְפִיכָף נוֹסֵף בָּהּ אֲסוּר אַחֵר³⁷ עַל אֲסוּר
הָאֶלְמָנָה. וְעֵדִין הִיא מִתַּרְתִּי לְאָכַל בְּתְרוּמָה. נִעְשֶׂת
חֲלָלָה - נוֹסֵף בָּהּ אֲסוּר, שְׁהִיָּה נִאָּסְרָת בְּתְרוּמָה.
וְעֵדִין הִיא מִתַּרְתִּי לִישְׂרָאֵל. נִעְשֶׂת זוֹנָה, הוֹאִיל וְיֵשׁ
שֵׁם זָנוּת שְׁאוּסְרָה עַל יִשְׂרָאֵל, אִם זָנוּתָה אִשְׁתּוֹ
בְּרִצּוֹן - נוֹסֵף בָּהּ אֲסוּר אַחֵר. וְהוּא הִדִּין³⁸ לְכַהֵן
הָדִיּוּט שֶׁבֹא עַל הַגְּרוּשָׁה שֶׁנִּעְשֶׂת חֲלָלָה וְאַחֵר כֶּף
זוֹנָה, שֶׁהוּא לוֹקָה שְׁלֹשׁ עַל בִּיאַה אַחַת. אֲבָל אִם
נִשְׁתַּנָּה סֵּדֶר זֶה - אִינוּ לוֹקָה אֲלֵא אַחַת³⁹.

(37) גם על הכהן הגדול, מתוך שחל על כהן הדיוט.
(38) ואף-על-פי שזונה זו היא מאיסור ולא נאסרה לישראל,
אבל ישנה זונה שאסורה לישראל, ולכן איסור זונה הוא
איסור מוסיף. (39) שהאיסורים האחרים שבאו אחרי איסור
זונה, לא הוסיפו לא נאסרים ולא איסורים חדשים, ונשאר
הכלל: אין איסור חל על איסור. וזה שכתב רבינו, שאינו
לוקה אלא אחת, מדובר שזנתה תחילה, שאיסור זונה היה
הראשון, לכן לא חל איסור גרושה וחללה, ובכהן גדול
איסור האלמנה, אבל אם זנתה באמצע, בין איסור לאיסור,
כגון גרושה ונעשית זונה ונעשית חללה, לוקה שתיים, משום
גרושה וזונה, שזונה הוא איסור מוסיף, ופסור על חללה,
שאיסור חללה לא חל (מגיד-משנה).

יא. מִי שְׁנִתְאֶלְמָנָה מְאֻנָּשִׁים הִרְבָּה או נִתְגַּרְשָׁה
מְאֻנָּשִׁים הִרְבָּה - אֵין לוֹקִין עָלֶיהָ אֲלֵא אַחַת⁴⁰ עַל

קסד שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון כ"ט ניסן - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

66) הנושא קטנה יתומה שאין לה אב, והשיאיה אחיה ואמה ולא רצתה בבעלה אינה צריכה ממנו גט, אלא ממאנת והולכת לה, כי רק לאב נתנה תורה זכות לקבל קידושי בתו הקטנה (ראה פ"א מהל' גירושין, ה"א). (67) פ"א, ה"ז: "שכל היוצאת במיאון, אף-על-פי שקדמו גט, הרי זו כמי שלא נתגרשה ממנו בגט מעולם" (יבמות קח). (68) כגון החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת. (69) שם לה, ב.

יט. יצא עליה קול: איש פלוני פהן כתב⁷⁰ גט לאשתו או נתן גט לאשתו, והרי היא יושבת תחתיו ומשמשו - אין מוציאין אותה מתחת בעלה⁷¹. ואם נפשת לכהן אחר⁷² - תצא מן השני⁷³.

(70) ויש אנשים שקורין לנתינת הגט כתיבה. (71) גיטין פא, א. (72) אחר שמת בעלה הראשון. (73) שם. מפני שלגבי הכהן השני, קדם הקול לנישואין.

כ. יצא שמה⁷⁴ בעיר שנתקדשה ונתגרשה מן הקדושין - חוששין⁷⁵ לה⁷⁶, כמו שבארנו בהלכות גירושין⁷⁷. אבל אם יצא עליה קול⁷⁸ שהיא חלוצה - אין חוששין לה⁷⁹.

(74) והקול הוחזק בבית-דין, כמבואר בפ"ט מהל' אישות הכ"ב. (75) ואסורה לכהן כמגורשת. (76) גמרא שם פט, א. (77) פ"י, ה"ב. (78) אף-על-פי שהוחזק הקול בבית-דין. (79) שהקול אינו אלא כספק, ובספק חלוצה לא גזרו, כמבואר למעלה ה"ז (מגיד-משנה).

כא. יצא קול⁸⁰ על הפתולה שהיא בעולה - אין חוששין לה⁸¹, ותנשא לכהן גדול. יצא עליה קול שהיא שפחה - אין חוששין לה⁸², ותנשא אפלו לכהן. יצא לה שם מזנה בעיר - אין חוששין לה⁸³. ואפלו הוציאה בעלה משום שעברה על דת יהודית⁸⁴ או בעדי דבר מלכר⁸⁵, ומת קדם שיתן לה גט - הרי זו מתרת לכהן. שאין אוסרין אשה מאלו אלא בעדות ברורה⁸⁶ או בהודאת פיה⁸⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

יצא עליה קול שהיא מזנה בעיר, אין חוששין לה".

בהלכה זו מודגשת מעלתה של בת ישראל, וגדולתה של אהבת ישראל ואחדות ישראל, שאפילו בהגיעה למצב ש"יצא לה שם מזנה בעיר" אף-על-פי-כן אין חוששין לה אפילו בנוגע לכהונה. כיון שבת ישראל, בת שרה רבקה רחל ולאח, הרי שהיא לעולם בחזקת כשרות, ובלשון חז"ל בעניין שלומית בת דברי "להודיע שבחן של ישראל שלא נמצא בהם אלא זו, ופרסמה הכתוב".

ויש להוסיף: הרי אמרו חז"ל "אפילו בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב", ואין יתכן שהתורה תדבר בגנותה של בת ישראל "ושם אמו שלומית בת דברי" - פרסמה הכתוב. אלא שזה שבחה הגדול שבזכותה נודע לכל, שרק "אחת היתה ופרסמה הכתוב".

(51) הבת שגילה למטה מן 12 שנה ויום אחד נקראת קטנה, מגיל זה ולמעלה אם צמחו לה שתי שערות למטה בגוף במקומות ידועים שמתמלאים שער עם גידול הבת - היא נקראת נערה, עד ששה חדשים שלמים. לאחר מכאן נקראת בוגרת. (52) כלומר, לא רק ביום הכיפורים, שלמדו חכמים (יומא יג). מהכתוב "וכפר בעדו ובעד ביתו" (ויקרא טז, יז), בית אחד ולא שני בתים, אלא לעולם, אפילו בכל ימות השנה, שנאמר: "והוא אשה בבתוליה יקח", אחת ולא שתיים. (53) ה'מגיד משנה' מבאר שרבינו למד דין זה מסוגיא במס' יבמות נט, א. ונדחק לפרש את דברי הגמרא שלא כפירוש רש"י, עיי"ש. וראה בהשגת הראב"ד, שהקשה מהכתוב (דברי הימים-ב, כד, ג) "וישא לו יהוידע נשים שתיים", והוא היה כהן גדול. אולם רבים תמחו על הראב"ד, שהרי הפירוש שם, שיהוידע השיא ליואש שתי נשים.

יד. פהן גדול לא ישא מפת עץ⁵⁴, אף על פי שלא נבעלה⁵⁵. [נבעלה שלא פדרפה - הרי זו נבעלה פדרפה⁵⁶. נבעלה לכהן - הרי זו מתרת]⁵⁷.

(54) שנשרו בתוליה מחמת מכה שקיבלה. (55) שם. (56) שם. (57) שם, ב.

טו. פהן גדול שנשא בעולה - אינו לוקה⁵⁸, אבל מוציא בגט⁵⁹. נשא בוגרת או מפת עץ - הרי זה יקים⁶⁰. ארס בעולה ונתמנה פהן גדול - הרי זה יכנס אחר שנתמנה⁶¹.

(58) מפני שאינו עובר אלא ב'עשה' "כי אם בתולה", בתולה ולא בעולה, ולא הבא מכלל עשה, עשה (כתובות ל). (59) שאסור לקיימה כדין כל חיבי עשה. (60) יבמות ס, א. (61) כאירס אלמנה ונתמנה לכהן גדול, המבואר למעלה ה"ב.

טז. אנס נערה בתולה או פתה אותה, אפלו אנסה או פתה אותה כשהוא כהן הדיט ונתמנה פהן גדול קדם שיקנס - הרי זה לא יכנס⁶²; ואם פנס - מוציא⁶³.

(62) שם. (63) שם נט, א.

יז. ארס את הקטנה ובגרה תחתיו קדם נשואין - הרי זה לא יכנס, מפני שנשנתנה גופה⁶⁴; ואם פנס - לא יציא⁶⁵.

(64) ואין זה דומה לאירס אלמנה ונתמנה לכהן גדול שיכול לכונסה אחר שנתמנה, מפני שנשנתנה גופה מקטנה לבוגרת. (65) שהרי בבוגרת אם עבר ונשאה יקיים אותה, כמבואר למעלה ה"ו.

יח. אחת גרושה מן הארוסין או מן הנשואין. אבל הממאנת⁶⁶, אפלו גרשה בגט והחזירה ומאנה בו - הרי זו מתרת לכהן, כמו שבארנו בהלכות גירושין⁶⁷. וכל מי שאינה ראוייה⁶⁸ לחליצה, אם נחליצה - לא נפסלה לכהן⁶⁹.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שני ל' ניסן – ספר קדושה – הלכות איסורי ביאה קסה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

7 שְׁהָרִי לֹא נִבְעֵלָה לְאָדָם. וְהָבֹא עַל הַנְּדָה, אָף עַל פִּי
8 שְׁהִיא בְּכֶרֶת - לֹא נַעֲשֶׂת זֹנָה וְלֹא נִפְסְלָה לְכַהֵן,
9 שְׁהִיא אֵינָה אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא לוֹ.

(2) "דברים שלמדו אותן מפי השמועה והם תורה שבעל פה". (3) אפילו שלא נבעלה, לפי שבאה מן הגויים השטופים בזימה. (4) "אין זונה אלא גיורת ומשחררת ושבנבעלה בעילת זנות". (5) הנולד מאיסורי כהונה, כגון כהן שנשא גרושה והוליד ממנה בן. (6) ואפילו בת כהן מותרת להינשא לחלל. (7) ומותרת אפילו לכהן גדול אם נבעלה שלא כדרכה, שאם נבעלה כדרכה הרי היא כמוכת עץ.

10 ב. וְכֵן הָבֹא עַל הַפְּנוּיָה, אֲפִלּוּ הִיְתָה קְדֻשָּׁה
11 שֶׁהִפְקִירָה עֲצָמָה לָכֵל, אָף עַל פִּי שְׁהִיא בְּמַלְקוּתָּהּ -
12 לֹא נַעֲשֶׂת זֹנָה וְלֹא נִפְסְלָה מִן הַכֹּהֲנָה, שְׁהִיא אֵינָה
13 אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא לוֹ. אֲבָל הַנִּבְעֵלֶת לְאָחָד מֵאֲסוּרֵי
14 לְאוּיִן הַשְּׂוִיִּן כָּל וְאֵין מִיְּחִידִין בְּכַהֲנִים, אוֹ מֵאֲסוּרֵי
15 עֲשָׂה⁸, וְאֵין צָרִיף לֹמַר לְמִי שְׁהִיא אֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם
16 עֲרֻה, אוֹ לְעוֹבֵד פּוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת וְעֹבֵד - הוֹאִיל
17 וְהִיא אֲסוּרָה לוֹ לְהִנָּשֵׂא, הֲרִי זֶה זֹנָה.

(8) משום הלאו "לא תהיה קדשה מבנות ישראל". (9) גר מצרי ואדומי לפני דור שלישי.

18 ג. וְכֵן הַגִּיּוֹרָת וְהַמְּשַׁחֲרֶרֶת, אֲפִלּוּ נִתְּנָהּ
19 וְנִשְׁתַּחֲרַרָה פְּחוּתָהּ מִבֶּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים, הוֹאִיל וְאֵינָה
20 בֶּת יִשְׂרָאֵל - הֲרִי זֶה זֹנָה, וְאֲסוּרָה לְכַהֵן. מִבְּאֵן
21 אָמְרוּ: עוֹבֵד פּוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת אוֹ נְתִין אוֹ מְמֻזָּר אוֹ
22 גֵּר עַמּוּנִי וּמֹאכְלֵי אוֹ מְצָרִי וְאֲדוּמִי רֹאשׁוֹן וְשֵׁנִי אוֹ
23 פְּצוּעַ דָּבָא וְכָרוֹת שֶׁפָּכָה אוֹ חָלָל שֶׁבָּאוּ עַל הַיְּהוּדִית
24 - עָשָׂה אוֹתָהּ זֹנָה, וְנִפְסְלָה לְכַהֵן. וְאִם הִיְתָה כַּהֲנָת
25 - פְּסֻלָּהּ מִן הַתְּרוּמָה¹⁰. וְכֵן יִכְמֶה¹¹ שֶׁבֶא עָלֶיהָ זֶר
26 - עֲשָׂאָה זֹנָה. וְהַאֲלוּנִית¹² - מִתְּרַת לְכַהֵן, וְאֵינָה
27 זֹנָה.

(10) "אמר קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל כיוון שנבעלה לפסול לה (לאדם שהוא זר לה) פסלה". (11) אשה הזקוקה לייבום ולחליצה ונבעלה לאחר לפני הייבום והחליצה, שנאמר "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר". לאו זה חמור משאר איסורי לאווין כמבואר בפרק ד' מהלכות אישות הלכה י"ד: "נסתפק לחכמים אם הקידושין תופסין ביבמה לשוק (לחוץ) כשאר חייבי לאווין או אין קידושין תופסין בה כערוה", ולפיכך ברור שפסלה מן הכהונה כשאר חייבי לאווין. (12) אשה שאינה ראוייה מטבעה ללדת, כאיל זכר: דוכרניתא דלא ילדה.

28 ד. הָבֹא עַל אֶחָת מֵהַשְּׂנִיּוֹת¹³ וְכִיּוּצָא בָּהֶן, כְּגוֹן הָבֹא
29 עַל קְרוֹבַת חִלּוּצָתוֹ¹⁴ אוֹ עַל חִלּוּצָתוֹ¹⁵ - לֹא עֲשָׂה
30 אוֹתָהּ זֹנָה, שְׁהִיא אֵינָה אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא לוֹ מִן
31 הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בַּהֲלָכוֹת יְבוּם.

ויש לומר שמעשיה אלו נעשו בכוונה כדי שיתפרסם "שבחן של ישראל שלא נמצא בהם אלא זו ופרסמה הכתוב" עד שהתפרסם הדבר גם בקרב אומות העולם, ובשעה שמצרים העבירו את ישראל בפרך "ואם בגופם היו שולטים, ק"ו בנשותיהם" (לשון המדרש שהש"ר) ובאותו זמן ממש אמר הקב"ה "גן נעול אחותי כלה".

ואם יתמה מאן דהו, היתכן לימוד זכות עד כדי כך, אומרים לו: הרי מצינו דוגמתו במקושש עצים שלטובה נתכוון, שהגמרא מספרת אודותיו שכדי שידעו ישראל באיזו מיתה דנין את מחלל השבת, עמד וחילל את השבת כדי שימות במיתה זו וידעו כל ישראל דינו של מחלל השבת. ועל-דרך-זה יש לומר בשלומית בת דברי, שכוונתה היתה לשם שמים ולהודיע שבחן של ישראל, ובזכות זה זכתה ונתפרש שמה בתורה.

והגע בעצמן, בפירוש המשניות כתב הרמב"ם ש"אין הפרש בין "ובני חם כוש ומצרים" "ושם אשתו מהיטבאל" "ותמנע היתה פלגש" ובין "אנכי הוי' אלוקיך" ו"שמע ישראל" כי הכל מפי הגבורה" שהם פסוקים המדברים קודם מתן תורה, ובנוגע לאומות העולם, על-אחת-כמה- וכמה הפסוקים המדברים בבית ישראל ובמקושש עצים, שעל-ידם נוספו עניינים חדשים בתורה, בירור בהלכות שבת ופרסום שבחן של ישראל.

(על-פי "יון מלכות" ספר קדושה סימן ב)

(80) אפילו שהוחזק הקול בבית-דין. (81) שם. (82) שם, לפי שזה פסול משפחה, ואין פוסלין בפסולי משפחה אלא בראיה ברורה (מגיד-משנה). (83) ומותרת לכהן. (84) כמבואר בפכ"ד מהל' אישות ה"ב. (85) כמבואר שם הט"ו. (86) שזנתה. (87) כמבואר להלן פי"ח ה"ט.

יום שני ל' ניסן ה'תשפ"א

פרק שמונה עשרי

(1) יבאר אי זו היא זונה האמורה בתורה; אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי או [שנמצאת] דרוסת איש (נמצאתי); אשה שקינא לה בעלה ונסתרה; פנויה שאמרה לכשר נבעלתי, אם נאמנת; שבויה אם אסורה לכהן ואם יש לה עד שלא נתייחד עמה; וקטן אם נאמן לעדות (זה) [זו]; האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני, אם נאמנת; האב שאמר קידשתי בתי וגירשתי או נשבית ופדיתה אם נאמן; עיר שבאה במצור ונכבשה, אם הנשים פסולות לכהונה; אשה שנתפשה ביד גויים על ידי ממון או נפשות.

1 א. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה² לְמַדְנוּ, שֶׁהַזֹּנָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה
2 הִיא כָּל שְׂאִינָה בֶּת יִשְׂרָאֵל³; אוֹ בֶּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּבְעֵלָה
3 לְאָדָם שְׁהִיא אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא לוֹ⁴; אֲסוּר הַשְּׂוִה לָכֵל;
4 אוֹ שֶׁנִּבְעֵלָה לְחָלָל⁵, אָף עַל פִּי שְׁהִיא מִתְּרַת לְהִנָּשֵׂא
5 לוֹ⁶. לְפִיכָּה, הַנִּרְפָּעֶת לְכַהֵן⁷, אָף עַל פִּי שְׁהִיא
6 בְּסִקְלָה - לֹא נַעֲשֶׂת זֹנָה⁸ וְלֹא נִפְסְלָה לְכַהֵן,

32 אֲסוּרָה לְכָל כֹּהֵן שֶׁבְּעוֹלָם אַחֵר שְׂיִמּוּת בְּעֻלָּה²⁴; 33 שֶׁהָרִי הוֹדֵת שֶׁהִיא זוֹנָה, וְאִסְרָה עֲצֻמָּה, וְנִעְשֶׂת 34 כַּחֲתִּיכָה הָאֲסוּרָה.

23) בהלכה הקודמת, שאנו חוששים שמה עיניה נתנה באחר. 24) בכתובות ט"ז. אמרו בפירושו, שאם אמרה שנאנסה אחרי שנתאסרה, פסלה עצמה מכהונה.

35 י. כֹּהֵן שֶׁקִּדַּשׁ גְּדוּלָּה אוֹ קִטְנָה, וְאַחֵר זְמַן²⁵ בָּא 36 עָלֶיהָ וְטָעַן שֶׁמִּצְאָה דְרוֹסָת אִישׁ²⁶ - נִאָּסְרָה עָלָיו 37 מִסִּפְּקוֹ, שֶׁמָּא קָדָם קִדּוּשִׁין נִבְעֵלָה²⁷ אוֹ אַחֵר 38 קִדּוּשִׁין²⁸. אֲבָל יִשְׂרָאֵל שֶׁטָּעַן טַעֲנָה זוֹ - לֹא נִאָּסְרָה 39 עָלָיו. שֵׁשׁ כָּאֵן שְׁנֵי סִפְקוֹת: שֶׁמָּא קָדָם קִדּוּשִׁין 40 וְשֶׁמָּא אַחֵר קִדּוּשִׁין; וְאִפְּלוּ נֹאמַר לְאַחֵר קִדּוּשִׁין, 41 שֶׁמָּא בָּאֵנָּס שֶׁמָּא בְּרָצוֹן. שֶׁהָאֲנוּסָה מִתֵּרֵת לְיִשְׂרָאֵל, 42 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

25) כלומר, שיש לומר שזנתה אחרי הקידושין. 26) שלא מצאה בתולה. 27) ומותרת לו. 28) ואסורה לו אפילו אם נאנסה.

43 יא. לְפִיכָּךְ, אִם קִדְּשָׁה אִבִּיהָ לְיִשְׂרָאֵל וְהִיא פְּחוּתָה 44 מִבֵּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וְטָעַן שֶׁמִּצְאָה דְרוֹסָת 45 אִישׁ - נִאָּסְרָה עָלָיו מִסִּפְּקוֹ²⁹; שֶׁאֵין כָּאֵן אֲלֵא סִפְק 46 אֶחָד: שֶׁמָּא בָּאֵנָּס שֶׁמָּא בְּרָצוֹן³⁰, וְסִפְק אֲסוּר שֶׁל 47 תוֹרָה - לְחֻמְרָא.

29) ואפילו אם היא קטנה, שדעת רבינו שאפילו קטנה כשזינתה ברצון נאסרה על בעלה ישראל. 30) והספק שאולי נבעלה לפני הקידושין אין כאן, שהרי אז הייתה פחותה מבת שלוש שנים ויום אחד ובתוליה חזורים, ומכיוון שלא היו לה בתולים, הרי נבעלה לאחר קידושין.

48 יב. כָּל אִשָּׁה שֶׁקָּנָא³¹ לָהּ בְּעֻלָּה וְנִסְתְּרָה³², וְלֹא שִׁתָּה 49 מִי סוּטָה³³ - אֲסוּרָה לְכַהֵן³⁴, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סִפְק 50 זוֹנָה³⁵. בֵּין שֶׁלֹּא רָצָת הִיא לְשִׁתּוֹת, בֵּין שֶׁלֹּא רָצָה 51 לְהִשְׁקוּתָהּ, בֵּין שֶׁהִיתָה שָׁם יְעוּדוֹת³⁶ שֶׁמוֹנְעָה 52 מִלְּשִׁתּוֹת, בֵּין שֶׁקָּנָא לָהּ בֵּית דִּין³⁷, בֵּין שֶׁהִיתָה מִן 53 הַנָּשִׁים שֶׁאֵין רְאוּיּוֹת לְשִׁתּוֹת - הוֹאִיל וְלֹא שִׁתָּה 54 מִכָּל מְקוֹם, הִרִי זוֹ אֲסוּרָה לְכַהֵן מִסִּפְּקוֹ.

31) קנינו האמור בתורה וקניא את אשתו הוא, שיאמר לה בפני עדים אל תיסתרי עם איש פלוני". 32) "הסתירה האמורה בתורה ונסתרה, היא שתיסתר עם אותו האיש שאמר לה אל תיסתרי עימו, בפני שני עדים". 33) שאילו שתתה מי סוטה ולא מתה מותרת היא סוטה ששתתה מי המרים ולא מתה מיד הרי היא מותרת לבעלה ואפילו היה כהן. 34) כשמת בעלה. 35) ובהלכות סוטה מבואר שהנשים שאינן שותות אסורות על בעליהן בין ישראל בין כהן. 36) שעד אחד העיד שראה שהיא נבעלה עם זה שקינא לה בעלה [במקרה זה היא אסורה על בעלה, וודאי לא מספק, ומכל שכן לכהונה. ומה שסיים כאן רבינו "מספק" נמשך לשאר המקרים]. 37) "ואלו שבית דין

13) "שהן אסורות מפי הקבלה ואיסורן מדברי סופרים והן הנקראות שניות". 14) "החולץ ליבמתו ... קרובותיה אסורות עליו ... הרי היא כאשתו שגרשה". 15) "החולץ ליבמתו נאסרה החלוצה ... על החולץ".

1 ה. הָא לְמַדְתָּ, שֶׁאֵין הִיטָהּ זוֹנָה תוֹלָה בְּבִעּוּלָה שֶׁל 2 אֲסוּר. שֶׁהָרִי הָבֵא עַל הַגִּדָּה וְעַל הַקֶּדֶשׁ וְהַנִּרְבֵּעַת 3 לְבַהֲמָה - נִבְעֵלָה בְּעֻלָּה שֶׁל אֲסוּר וְלֹא נִעְשֶׂת זוֹנָה; 4 וְמִי שֶׁנִּשְׁאָת לְחָלָל - נִבְעֵלָה בְּעֻלָּה שֶׁל הַתֵּר, כְּמוֹ 5 שִׁיתְּבָאָר, וְנִעְשֶׂת זוֹנָה. וְאֵין הַדְּבָר תְּלוּי אֲלֵא 6 בַּפְּגִימָה, וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוֹ שֶׁאֵינָה פְּגוּמָה אֲלֵא 7 מֵאֲדָם הָאֲסוּר לָהּ אוֹ מִחָלָל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

8 ו. כָּל הַנִּבְעֵלָת לְאָדָם שֶׁעוֹשָׂה אוֹתָהּ זוֹנָה, בֵּין בָּאֵנָס 9 בֵּין בְּרָצוֹן, בֵּין בְּזִדּוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה, [בֵּין כְּדִרְכָּה בֵּין 10 שֶׁלֹּא כְּדִרְכָּה] - מִשְׁהַעֲרָה בַּהּ נִפְסְלָה מִשּׁוּם זוֹנָה. 11 וְכִלְבֹּד שֶׁתְּהִיָּה בֵּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד¹⁶, וְיִהְיֶה 12 הַבּוֹעֵל בֵּין תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וְנִמְעָלָה¹⁷. לְפִיכָּךְ, 13 אִשָּׁת אִישׁ שֶׁנִּבְעֵלָה לְאַחֵר, בֵּין בָּאֵנָס בֵּין בְּרָצוֹן - 14 נִפְסְלָה לְכַהֵן.

16) שפחות מזה אין ביאתה ביאה. 17) ובפחות אין ביאתו ביאה.

15 ז. אִשָּׁת כֹּהֵן שֶׁנִּאָּסְרָה - בְּעֻלָּה לּוֹקָה עָלֶיהָ מִשּׁוּם 16 טַמְאָה. שֶׁנֹּאמַר: לֹא יוּכַל בְּעֻלָּה הָרֹאשׁוֹן אֲשֶׁר 17 שִׁלְחָה לְשׁוּב לְקַחְתָּהּ לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר 18 הִטְמִימָהּ. הַכֹּל בְּכָלל, שֶׁאִם נִבְעֵלוּ - אֲסוּרִין עַל 19 בְּעֻלָּתָהּ¹⁸. פֶּרֶט לָךְ הַפְּתוּב בְּאִשָּׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּאָּסְרָה 20 שֶׁהִיא מִתֵּרֵת לְבִעּוּלָה, שֶׁנֹּאמַר: וְהִיא לֹא נִתְּפָשָׁה; 21 אֲבָל אִשָּׁת כֹּהֵן - בְּאֲסוּרָה עוֹמְדָת, שֶׁהָרִי הִיא זוֹנָה¹⁹.

18) כלומר בין תחתיו בין אחר שנתגרשה, ובין באונס בין ברצון. 19) כלומר ולוקה אף משום זונה.

22 ח. אִשָּׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּאָּסְרָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא מִתֵּרֵת 23 לְבִעּוּלָה - אֲסוּרָה לְכַהֵן²⁰. אִשָּׁת כֹּהֵן שֶׁאֲמָרָה 24 לְבִעּוּלָה: נִאָּנְסָתִי אוֹ שִׁגְגַּתִּי וְבֵא עָלִי אַחֵר, אוֹ שֶׁבֵּא 25 יְעִד אַחֵר וְהַעִיד לוֹ עָלֶיהָ שְׁזוֹנָתָה, בֵּין בָּאֵנָס בֵּין 26 בְּרָצוֹן - הִרִי זוֹ אֵינָה אֲסוּרָה עָלָיו; שֶׁמָּא עֵינֶיהָ נִתְּנָה 27 בְּאַחֲרֵי²¹. וְאִם הִיא נִאָּמְנָת לוֹ אוֹ הָעֵד נֹאמֵן לוֹ וְסִמָּן 28 דַּעְתּוֹ לְדַכְרִיָּהֶם - הִרִי זֶה יוֹצֵא, כְּדִי לְצַאת יְדֵי²² 29 סִפְקוֹ.

20) אם מת בעלה. 21) מוסב על היא שאמרה נאנסתי. ובעד אחד אינה נאסרת, מהטעם, שעד אחד אינו נאמן לאסור אשה על בעלה, אלא אם קינא לה ואמר לה אל תיסתרי עם איש פלוני, ונסתרה עם האיש שקינא לו. 22) כלומר לצאת ידי שמים.

30 ט. אִשָּׁת כֹּהֵן שֶׁאֲמָרָה לְבִעּוּלָה: נִאָּנְסָתִי, אֵף עַל פִּי 31 שֶׁהִיא מִתֵּרֵת לְבִעּוּלָה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ²³ - הִרִי הִיא

טז. היתה אלקת או חרשת, או שאמרה: איני
יודעת למי נבעלתי, או שהיתה קטנה שאינה מפרת
בין פשר לפסול - הרי זו ספק זונה⁴⁴. ואם נשאת
לכהן - תצא. אלא אם כן היו שני הרבין המצויין
אצלה פשרים⁴⁵.

(44) והוולד הוא ספק ממזר. (45) כגון שנבעלה בפרשת
דרכים ורוב העוברים שם כשרים ורוב העיר שפרשו אלו
ממנה כשרים.

יז. השבויה⁴⁶ שנפדית והיא בת שלש שנים ויום
אחד⁴⁷ או יתר - אסורה לכהן; מפני שהיא ספק
זונה, שמא נבעלה לעובד פוככים ומזלות. ואם יש
לה עד שלא נתחד העובד פוככים ומזלות עמה -
הרי זו כשרה לכהן. ואפילו עבד או שפחה או
קרוב נאמן לעדות זו. ושתי שבויות שהעידה כל
אחת מהן לחברתה - הרי אלו נאמנות. הואיל
ואסור כל הספקות פלן מדברי סופרים⁴⁸, לפיכך
הקלו בשבויה.

(46) בת ישראל שנשבת בין הגויים. (47) שהיא כבר
ראוייה לביאה. (48) שזה רק חשש שמא נבעלה לגוי.

יח. וכן קטן שהיה מסיח לפי תמו⁴⁹ - נאמן.
מעשה⁵⁰ באחד שנשבה הוא ואמו, ובנה מסיח לפי
תמו ואמר: נשבינו לבין העובדי פוככים ומזלות
אני ואמי, יצאתי לשאב מים ודעתי על אמי, ללקט
עצים ודעתי על אמי; והשיאו אותה חכמים לכהן
על פיו.

(49) מספר דבר שלא בכוונה לעדות. (50) דוגמא למסיח
לפי תומו.

יט. אין הפעל נאמן להעיד באשתו השבויה שלא
נטמאה, שאין אדם מעיד לעצמו. וכן שפחתה לא
תעיד לה. אבל שפחת בעלה - מעידה לה. ושפחתה
שהיתה מסיחה לפי תמה - נאמנת.

כ. כהן שהעיד לשבויה שהיא טהורה - הרי זה לא
ישאנה, שמא עיניו נתן בה. ואם פדאה והעיד בה
- הרי זה ישאנה; שאלו לא ידע שהיא טהורה -
לא נתן בה מעותיו.

כא. האשה שאמרה: נשפיתי וטהורה אני - נאמנת;
שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. אפילו היה שם עד
אחד שמעיד שהיא שבויה⁵¹. אבל אם יש שם שני
עדים שנשפית - אינה נאמנת, עד שיעיד לה אחד
שהיא טהורה. היו שם שני עדים שנשפית, ועד
אחד מעיד שנטמאת, ואחד מכחיש אותו ומעיד לה
שהיא טהורה ולא נתחד עמה עובד פוככים
ומזלות עד שנפדית, אפילו זה שמעיד שהיא טהורה
אשה או שפחה - הרי זו מתרת⁵².

מקנין להן, מי שנתחרש בעלה או שנשתטה או שהיה
במדינה אחרת או שהיה חבוש בבית האסורין.

יג. פנויה שראוה שנבעלה לאחד והלך לו, ואמרו
לה: מי הוא זה שבא עליך? ואמרה: אדם פשר -
הרי זו נאמנת. ולא עוד, אלא אפילו ראוה מעברת,
ואמרו לה: ממני נתעברת? ואמרה: מאדם פשר -
הרי זו נאמנת, ונתהיה³⁸ מתרת לכהן.

(38) אם העובר נקבה, ואף על פי שאין לה חזקת כשרות
כמו לאמה.

יד. במה דברים אמורים? פשיהיה המקום שנבעלה
בו פרשת דרכים או בקרנות שבשדות שהכל עוברין
שם, והיו רב העוברים שם פשרים, ורב העיר
שפרשו אלו העוברין ממנה פשרים. שהחכמים עשו
מעלה ביוחסין והצריכו שני רבות³⁹. אבל אם היו
רב העוברים פוסלים אותה, כגון עובדי פוככים
ומזלות או ממזרים וכיוצא בהם, אף על פי שרב
המקום שבאו ממנה פשרים, או שהיו רב אנשי
המקום פסולין, אף על פי שרב העוברין שם פשרים
- חוששין לה שמא למי שפוסל אותה נבעלה, ולא
תנשא לכהן⁴⁰; ואם נשאת - תצא⁴¹.

(39) רוב תושבי העיר ורוב העוברים שם. (40) אבל הכשיר
את הבת היא נאמנת אפילו לכתחילה להינשא לכהן,
שהוולד הוא כדיעבד. (41) הגירסה הנכונה: "לא תצא",
וכן בכתב יד תימן.

טו. ראוה שנבעלה בעיר⁴² או נתעברה בעיר, אפילו
לא היה שוכן שם אלא עובד פוככים ומזלות אחד
או חלל אחד ועבד וכיוצא בהן - הרי זו לא תנשא
לכתחילה לכהן; שכל הקבוע - פמחה על מחצה
הוא⁴³. ואם נשאת - לא תצא, הואיל והיא אומרת:
לכשר נבעלתי.

(42) שאין לתלות בעוברים ושבים. (43) כל הדין שאנו
הולכים אחר הרוב, אינו אלא אם אנו דנין על דבר או אדם
שנעקר ממקומו הקבוע והגיע למקום אחר, ואיננו יודעים
אם הוא בא מהרוב או מהמיעוט, אז אנו אומרים שהולכין
אחר הרוב, "וכל דפריש מרובא פריש", כלומר מאחר
שהדבר נד ממקומו הקבוע, וודאי מהרוב הוא בא. אבל
כשהרוב והמיעוט עומדים במקומם, והספק הוא על האדם
שהלך לשם, למי הוא נגש ובא, אם אל הרוב או אל
המיעוט, במקרה זה, אין הדין שהולכין אחרי הרוב, מכיוון
שהמיעוט נמצא במקומו ולא נפרש, והרי הוא קבוע,
וכמחצה על מחצה הוא. ודעת רבינו שאפילו כשהבועל הלך
אצלה, שמצד הדין יש לנו לומר, מכיוון "דפריש מרובא
פריש", ורוב בני העיר הרי כשרים הם, אף על פי כן לא
תינשא לכתחילה לכהן, גזרה משום מקרים, שהיא -
הנבעלת תלך אל הבועל, כלומר, שאז הבועל הוא קבוע,
ובמקרה זה הרי אין אנו הולכים אחרי הרוב, ורק כאשר יש
שני רובים אנו מכשירין לכתחילה.

36 וְנִצְלָתִי, נֶאֱמַנָה לֹמֶר: לֹא נִמְלָטְתִּי וְלֹא נִחְבַּאתִי וְלֹא
37 נִטְמַאתִי.

38 כט. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּגִדּוֹד שֶׁל אוֹתָהּ מַלְכוּת,
39 שֶׁהִם מְתִישְׁבִּין בְּעִיר וְאֵין יִרְאִין, לְפִיקֹף חוֹשְׁשִׁין
40 לָהֶם שָׁמָּה בְּעָלוּ; אֲבָל גִּדּוֹד שֶׁל מַלְכוּת אַחֶרֶת
41 שֶׁפֶשֶׁט וְשִׁטָּף וְעֶבֶר - לֹא נֶאֱסְרוּ הַנָּשִׁים, מִפְּנֵי שֶׁאֵין
42 לָהֶם פָּנָי לְבָעַל, שֶׁהֵן עוֹסְקִים בְּשִׁלָּל וּבִזְרוּחִין לָהֶם.
43 וְאִם שָׁבוּ נָשִׁים וְנַעֲשׂוּ בְּרִשּׁוֹתָן, אָף עַל פִּי שֶׁרָדְפוּ
44 אַחֲרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל וְהִצִּילוּ אוֹתָן מִיָּדָם - הֲרִי הֵן
45 אֲסוּרוֹת.

46 ל. הָאִשָּׁה שֶׁנִּחְבְּשָׁה בְּיַד עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת, עַל
47 יְדֵי מָמוֹן - מִתְּרַת⁵⁵, עַל יְדֵי נִפְשוֹת - אֲסוּרָה לְכַהֲנָה.
48 וּלְפִיקֹף, אִם הָיָה בְּעָלָה כֹהֵן - נֶאֱסְרָה עָלָיו⁵⁶. בַּמָּה
49 דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמְן שֶׁיִּשְׂרָאֵל תִּקְיֹפָה עַל
50 הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת וְהֵם יִרְאִין מֵהֶם; אֲבָל בְּזִמְן
51 שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת תִּקְיֹפָה - אֶפְלוּ עַל יְדֵי
52 מָמוֹן, בְּזִמְן שֶׁנַּעֲשִׂית בְּרִשּׁוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת
53 נֶאֱסְרָה. אֲלֵא אִם כֵּן הָעֵיד לָהּ אֶחָד, כְּשֹׁבוּנָהּ, כִּמּוֹ
54 שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(55) שֶׁמִּפְחָדִים שִׁפְסִידוּ מָמוֹנָם אִם יֵבְעוּ אוֹתָהּ. (56) אֲבָל
אִשֶּׁת יִשְׂרָאֵל מוֹתֶרֶת לְבַעֲלָהּ שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁים שְׁמָא נִתְרַצְתָּה
הִיא, וּבִאֲוֹנָה הִיא מוֹתֶרֶת לְבַעֲלָהּ יִשְׂרָאֵל.

יום שלישי א' אייר ה'תשפ"א

פֶּרֶק תְּשַׁעָה עָשָׂר

(1) יבאר אי זו חללה האמורה בתורה וחלל מדבריהם, ומה
בין זה לזה; ספק חלל וגרים ומשוחחרים שנשאו אלו מאלו;
כל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות; כל הפוסל את
אחרים שחוששין לו; משפחה שקרא עליה ערער; ומי
שקורין לו ממזר או נתין או חלל – ושותק; ודין משפחה
שנתערב בה ספק חלל.

55 א. אִי זֶה הִיא חֻלְלָה? זֶה שֶׁנּוֹלְדָה מֵאִסוּר כֹּהֵנָה. וְכֵן
56 אַחַת מִן הַנָּשִׁים הָאֲסוּרוֹת לְכַהֲנָה שֶׁנּוֹבְעָלָה לְכַהֵן -
57 נִתְחַלְלָה. אֲבָל הַכֹּהֵן עֲצָמוֹ שֶׁעֶבֶר הָעֶבְרָה - לֹא
58 נִתְחַלְלָה².

(2) "הוא עצמו... שעבר עבירה ואין מתחלל".

59 ב. וּבִין שֶׁנּוֹבְעָלָה בְּאִנָּס אוּ בְּשִׁגְגָה, [בֵּין בְּדִרְבָּה בֵּין
60 שְׁלֵא בְּדִרְבָּה] - מִשְׁהַעֲרָה בָּהּ נִתְחַלְלָה. וְהוּא³
61 שֶׁהָיָה כֹהֵן בֶּן תִּשְׁעָה שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וּמַעֲלָה⁴,
62 וְתִהְיֶה זֶה הָאִסוּרָה לֹא בֶּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד
63 וּמַעֲלָה⁵.

(3) וזה נאמר. (4) שראוי לביאה. (5) הראויה לביאה.

64 ג. פִּיצַד? כֹּהֵן בֶּן תִּשְׁעָה שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שָׁבָא עַל

(51) שהיא יכולה להכחישו, שאין פוסלין אותה רק בשני
עדים שנשבית. (52) ואפילו אם עד המעיד שנטמאה, בא
תחילה, גם כן מותרת, שבשבוייה הקילו להאמין עד אחד
להכשירה אפילו בהכחשה.

1 כב. מִי שֶׁאֲמָרָה: נִשְׁבִּיתִי וְטַהוֹרָה אֲנִי, וְהִתִּירוּהָ בֵּית
2 דִּין לְהַנָּשָׂא, וְאַחֵר כֶּף פָּאוּ שְׁנֵי עֲדִים שֶׁנִּשְׁבִּית - הֲרִי
3 זֶה תִּנְשָׂא לְכַתְחֻלָּה, וְלֹא תֵצֵא מִהֶתֶרָה. וְאֶפְלוּ נִכְנָס
4 אַחֲרֶיהָ שְׁבָאִי, וְהֲרִי הִיא שְׁבוּיָה לְפָנֵינוּ בְּיַד אֲדוֹנֶיהָ
5 - הֲרִי זֶה לֹא תֵצֵא מִהֶתֶרָה שֶׁהִתִּירוּהָ. וּמִשְׁמָרִין
6 אוֹתָהּ מֵעַתָּה עַד שֶׁתִּפְדֶּה.

7 כג. בָּאוּ לָהּ שְׁנֵי עֲדִים אַחֵר כֶּף שֶׁנִּטְמַאת, אֶפְלוּ
8 נִשְׁאָת וְאֶפְלוּ הָיוּ לָהּ בָּנִים - הֲרִי זֶה תֵצֵא. וְאִם בָּא
9 עַד אַחֵר - אֵינוּ כְּלוּם. אֲמָרָה: נִשְׁבִּיתִי וְטַהוֹרָה אֲנִי,
10 וְיֹשֶׁ לִי עֲדִים שֶׁאֵין טַהוֹרָה - אֵין אוֹמְרִין: נִמְתִּין עַד
11 שֶׁיִּבְאוּ הָעֲדִים, אֲלֵא מִתִּירִין אוֹתָהּ מִיָּד. וְלֹא עוֹר,
12 אֲלֵא אֶפְלוּ יָצָא עָלֶיהָ קוֹל שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ עַדִי טְמֵאָה -
13 מִתִּירִין אוֹתָהּ עַד שֶׁיִּבְאוּ. שֶׁבְּשֹׁבוּיָה הִקְלוּ.

14 כד. הָאֵב שֶׁאֲמָר: קִדְשְׁתִּי אֶת בִּתִּי וְגִרְשְׁתִּיהָ, וְהֲרִי
15 הִיא קִטְנָה - נֶאֱמַן⁵³. קִדְשְׁתִּיהָ וְגִרְשְׁתִּיהָ כְּשֶׁהִיתָה
16 קִטְנָה, וְהֲרִי הִיא גְדוּלָה - אֵינוּ נֶאֱמַן לְהַחֲזִיקָהּ
17 גְרוּשָׁה⁵⁴. נִשְׁבִּית וּפְדִיתִיהָ, בֵּין שֶׁהִיא גְדוּלָה בֵּין
18 שֶׁהִיא קִטְנָה - אֵינוּ נֶאֱמַן. שְׁלֵא הָאִמְיָנָה אוֹתָהּ תוֹרָה
19 אֲלֵא לְאִסְרָהּ מִשּׁוּם אִישׁוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: אֶת בִּתִּי נִתַּתִּי
20 לְאִישׁ הַזֶּה, אֲבָל לֹא לְפִסְלָהּ מִשּׁוּם זָנוּת.

(53) להחזיקה גרושה ואסורה לכהן. (54) שיש נאמנות לאב
רק בבתו הקטנה ולא בגדולה.

21 כה. אִשֶּׁת כֹּהֵן שֶׁנֶּאֱסְרָה עָלָיו מִשּׁוּם שְׁבוּיָה, הוּאִיל
22 וְהִדְבָּר סֶפֶק - הֲרִי זֶה מִתְּרַת לְדוֹר עֲמוֹ בְּחֶזֶר אַחַת;
23 וּבְלִבָּד שֶׁהָיוּ עֲמוֹ בָּנוּ וּבְנֵי בֵּיתוֹ תְּמִיד לְשִׁמְרוֹ.

24 כו. עִיר שֶׁבָּאָה בְּמִצּוֹר וְנִכְבְּשָׁה: אִם הָיוּ הָעוֹבְדֵי
25 כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת מְקִיפִין אֶת הָעִיר מִכָּל רִחוּתֶיהָ,
26 בְּדִי שְׁלֵא תִמְלֹט אִשָּׁה אַחַת עַד שֶׁיִּרְאוּ אוֹתָהּ וְתַעֲשֶׂה
27 בְּרִשּׁוֹתָן - הֲרִי כָּל הַנָּשִׁים שֶׁבְּתוֹכָהּ פְּסוּלוֹת לְכַהֲנָה
28 כְּשֹׁבוּיוֹת, שָׁמָּה נִבְעָלוּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת. אֲלֵא
29 מִי שֶׁהִיתָה מִבֶּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וּלְמַטָּה, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

30 כז. וְאִם הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁתִּמְלֹט אִשָּׁה אַחַת וְלֹא יָדְעוּ
31 בָּהּ, אוּ שֶׁתִּהְיֶה בְּעִיר מִחְבּוּאָה אַחַת, אֶפְלוּ אֵינָה
32 מִחֻזְקָת אֲלֵא אִשָּׁה אַחַת - הֲרִי זֶה מַצְלָת עַל הַכָּל.

33 כח. פִּיצַד מַצְלָת? שֶׁכָּל אִשָּׁה שֶׁאֲמָרָה: טַהוֹרָה אֲנִי
34 - נֶאֱמַנָה, וְאָף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהּ עַד. מִתּוֹךְ שֶׁיִּכְוֹלָה
35 לֹמֶר: נִמְלָטְתִּי כְּשֶׁנִּכְבְּשָׁה הָעִיר אוּ מִמְּחֻבּוּאָה הִייתִי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי א' אייר - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קסט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20) שאסורה לו משום זונה.

25 ז. כהן שנשא גרושה מעברת, בין ממנו בין מאחר,
26 וילדה בשהיא חללה - הולד פשר, שהרי לא בא
27 מטפת עברה.²¹

21) "חלל יצירתו בעבירה".

28 ח. כבר בארנו שהחלוצה אסורה לכהן מדבריהם.
29 לפיכך, כהן שבא על החלוצה - הרי זו חללה
30 וזרעה מכהן חללים, והכל מדבריהן. אבל כהן שבא
31 על אחת מהשניות - היא פשרה וזרעו ממנה
32 פשרים; שאסור השניות - אסור השוה בכל הוא,
33 ואינו מיחד בפניהם.

34 ט. כהן שבא על ספק זונה, כגון ספק גיורת או
35 משחררת, או שבא על ספק גרושה, וכן כהן גדול
36 שבא על ספק אלמנה - הרי זו ספק חללה, וילדה
37 ספק חלל.

38 י. נמצאו החללים שלשה: חלל מן התורה, וחלל
39 מדבריהם²², וספק חלל. וכל ספק חלל נותנין עליו
40 חמרי פהנים וחמרי ישראל: אינו אוכל בתרומה²³,
41 ולא מטמא למתים²⁴, ונושא אשה הראויה לכהן²⁵.
42 ואם אכל²⁶ או נטמא או נשא גרושה - מכין אותו²⁷
43 מפת מרדות²⁸. והוא הדין בחלל של דבריהם²⁹. אבל
44 חלל של תורה הודאי - הרי הוא פור, ונושא גרושה
45 ומטמא למתים; שנאמר: אמר אל הפהנים בני
46 אהרן - אף על פי שהם בני אהרן, עד שהיו
47 בכהונם³⁰.

22) כהן שבא על החלוצה. 23) שמא הוא חלל ודאי
שאסור לאכול תרומה "שהחלל כזר לכל דבר". 24) אולי
הוא כהן כשר, שאסור ליטמא. 25) שמא אינו חלל.
26) תרומה. 27) אבל לא מלקות של תורה, שאין מלקין
מן התורה על הספק. 28) שעל ספק של תורה מכין אותו
מכת מרדות שלא גרע מאיסור של דבריהם. 29) שנותנים
עליו חומרי כהנים וחומרי ישראל. אבל לענין מלקות, אם
נטמא למתים או אם בא על נשים הפסולות לכהן מלקין
אותו מן התורה, מכין שמן התורה הוא כהן כשר.
30) "בני אהרן יכול (להתפרש) חללים, תלמוד לומר:
הכהנים, יצאו חללים".

48 יא. כהן זכר שהוא אסור לשא זונה וחללה - אסור
49 בגיורת ומשחררת, שהיא כזונה, כמו שבארנו. אבל
50 הפהנת מתרת להנשא לחלל ולגר ולמשחרר. שלא
51 הזהירו פשרות להנשא לפסולין; שנאמר: בני אהרן
52 - ולא בנות אהרן. נמצא הגר מתיר לשא ממזרת
53 ולשא פהנת³¹.

31) "והלכתא, גר מותר בכהנת ומותר בממזרת".

54 יב. גרים ומשחררים שנשאו אלו מאלו והולידו

1 הגרושה או על הזונה, וכהן גדול שבא עליהן, או
2 על האלמנה, או שנשא⁶ בעולה ובא עליה - הרי
3 אלו נתחללו לעולם⁷. ואם הוליד ממנה בן, בין זה
4 שחללה בין כהן אחר - הולד חלל⁸. אבל כהן
5 שקדש אשה מאסורי כהנה, ונתאלמנה או נתגרשה
6 מן הארוסין - לא נתחללה⁹. ואם נשאת, אף על פי
7 שלא נבעלה - נתחללה¹⁰; שכל נשואה בחזקת
8 בעולה היא¹¹, אף על פי שנמצאת בתולה.

(6) שקידש, אבל אם לא קידש אותה - אינה נעשית חללה.
(7) כלומר, אפילו אם לא הולידה מביאה זו. (8) ככתוב:
"ולא יחלל זרעו". (9) "נתארמלו או נתגרשו... מן
האיסורין כשרות", פירוש: אם נתארמלו כשרות לכהונה,
ואם היא בת כהן מותרת בתרומה, ואם נתגרשו לא שייך
לומר מותרות לכהונה, שהרי גרושה אסורה לכהן, אלא
כשרות לאכול בתרומה אם היא בת כהן, אבל אם היא בת
ישראל אינה אוכלת בתרומה. (10) "מן הנישואין
פסולות", משמע אפילו לא נבעלו. (11) "בתולה אלמנה...
כתובת מנה" "דבחזקת בעולה קיימא משנכנסה לחופה".

9 ד. כהן גדול שנשא בוגרת או מפת עץ - לא
10 חללה¹². וכן אם בעל בעולה בלא נשואין - לא
11 חללה¹³.

12) שהרי בדיעבד, אם נשאה מותר לקיימה. 13) שרק
בנישואין הוא עובר על עשה "והוא אשה בבתוליה יקח",
אבל אם בא על הבעולה שלא בדרך נישואין אינו עובר
עליה, אמנם כן הוא עובר על לאו "לא תהיה קדשה", אולם
לאו זה אינו מאיסורי כהונה ואין חלל אלא מאיסורי כהונה.
12) כהן הבא על ערוה מן העריות חוץ ממנה, או
13) על אחת מחיבי לאוין השוין בכלל¹⁴ - עשה אותה
14) זונה¹⁵, כמו שבארנו. חזר ובא עליה ביאה שניה¹⁶,
15) בין הוא בין כהן אחר - נעשית חללה, וזרעו ממנה
16) חללים. לפיכך¹⁷, כהן שבא¹⁸ על זקוקה ליבם
17) ונתעברה מביאה ראשונה - הולד פשר, לפי שאינו
18) מאסורי כהנה, ונעשית זונה¹⁹. חזר ובא עליה ביאה
19) שניה, נתעברה וילדה - היא חללה וילדה חלל, לפי
20) שהוא מאסורי כהנה.

14) והיא אסורה להנשא לו. 15) ולא חללה, "כהן הבא
על אחותו, זונה משוי לה (עושה אותה), חללה לא משוי
לה", מפני שאין זה מאיסורי כהונה. 16) והיא אסורה לו
מאיסורי כהונה, שהרי נעשית זונה. 17) שביאה שניה
עושה אותה חללה, וזרעו חללים. 18) רבינו לא מצא
דוגמא אחרת שהבן יהא כשר אלא בבא על זקוקה ליבם,
שהרי בחיבי כריתות הבן ממזר, וכן בבא על הממזרת הבן
ממזר. 19) "יבמה שבא עליה זר, עשאה זונה".

21) ו. וכן כהן הבא על הגיורת והמשחררת - חללה²⁰,
22) וזרעו ממנה חללים. כהן הבא על הנדה - הולד
23) פשר ואינו חלל, שאין אסור הנדה מיחד בפניהם,
24) אלא שוה בכל.

מִרְבֵּה מְרִיבָה עִם הַפֶּל וְעַז פָּנִים בְּיוֹתֵר⁴¹ - חוֹשֵׁשִׁין
לָהֶן, וְרָאוּי לְהִתְרַחֵק מֵהֶן; שְׂאֵלוֹ סִמְנֵי פְסָלוֹת הֵם.
וְכֵן הַפּוֹסֵל אֶת אֲחֵרִים תָּמִיד, כְּגוֹן שְׁנוֹתָן שְׁמִין
בְּמִשְׁפָּחוֹת אוֹ בִּיחִידִים וְאָמַר עֲלֵיהֶן שֶׁהֵן מְמֻזְרִים
- חוֹשֵׁשִׁין לוֹ שְׂמָא מְמֻזֵּר הוּא; וְאִם אָמַר לָהֶן שֶׁהֵם
עֲבָדִים - חוֹשֵׁשִׁין לוֹ שְׂמָא עֲבָד הוּא. שְׂפֵל הַפּוֹסֵל
- בְּמוֹמוֹ פּוֹסֵל. וְכֵן כָּל מִי שֵׁשׁ בּוֹ עֲזוֹת פָּנִים אוֹ
אֲכֻזִּיּוֹת וְשׁוֹנֵא אֶת הַבְּרִיּוֹת וְאִינוֹ גּוֹמֵל לָהֶם חֶסֶד -
חוֹשֵׁשִׁין לוֹ בְּיוֹתֵר שְׂמָא גְבַעֲוִנִי⁴² הוּא. שְׂסִמְנֵי
יִשְׂרָאֵל הָאֵמָה הַקְּדוּשָׁה: בִּישְׁנֵי, רַחֲמָנִים וְגוֹמְלֵי
חֲסִידִים; וּבְגַבְעוֹנִים הוּא אוֹמֵר: וְהַגְבַּעֲנִים לֹא מְבִי
יִשְׂרָאֵל הֵמָּה, לְפִי שֶׁהֶעֱזוּ בְּפִיָּהֶם וְלֹא נִתְפָּסוּ וְלֹא
רַחֲמוּ עַל בְּנֵי שְׂאֵל, וְלֹא גָמְלוּ לְיִשְׂרָאֵל חֶסֶד לְמַחֵל
לְבָנֵי מִלְכָּם, וְהֵם עָשׂוּ עִמָּהֶם חֶסֶד וְהַחֲיוּם בְּתַחֲלָה.

(38) "אבל חכמים אומרים, כל משפחות בחזקת כשרות הן
עומדות". (39) "אם ראית שתי משפחות המתגרות זו בזו,
שמץ פסול יש באחת מהן. (40) "אם ראית שני בני אדם
שמתגרים זה בזה, שמץ פסול יש באחד מהן".
(41) "ארבע מאות עבדיו היו לו לפשחור בן אימר, וכולם
נטמעו בכהונה. וכל כהן שיש בו עזות פנים, אינו אלא
מהם". (42) "ולמה גזר עליהם (על הגבעונים) הוא (דוד)
ובית־דינו, לפי שראה עזות ואכזריות שהיתה בהם".

יח. מִשְׁפָּחָה שֶׁקָּרָא עָלֶיהָ עֲרֵעַר, וְהוּא שִׁיעִידוֹ
שְׁנִים⁴³ שֶׁנִּתְעַרְבּ בֵּהֶן מְמֻזֵּר אוֹ חָלָל אוֹ שֵׁשׁ בֵּהֶן⁴⁴
עֲבֻדוֹת⁴⁵ - הֵרִי זֶה סֶפֶק. וְאִם מִשְׁפָּחָה כְּהֻנִּים הִיא -
לֹא יִשְׂאָ⁴⁶ מִמֶּנָּה אִשָּׁה עַד שִׁיבְדֹק עָלֶיהָ אֲרֻבָּע
אֲמָהוֹת שֶׁהֵן שְׁמֻנֶה⁴⁷: אֲמָה, וְאִם אֲמָה, וְאִם אָבִי
אֲמָה, וְאִם אִם אָבִי אֲמָה; וְכֵן הוּא בּוֹדֵק עַל אִם
אָבִיָּה, וְאִם אִם אָבִיָּה, וְאִם אָבִי אָבִיָּה, וְאִם אִם אָבִי
אָבִיָּה.

(43) "אין ערעור פחות משנים". מכיון שלפי ההלכה
הקודמת: "כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות" ורוצים
להוציא אותה מחזקתה, לכן צריכים שנים שיעידו.
(44) רבינו לא כתב בפסול עבדות "שנתערב" כמו במזר
ובחלל, מפני שאם נתערב במשפחה עבדות, עדיין אי־אפשר
לפסול את המשפחה שאולי שחרר את כל בני התערובות,
שהרי אם "נתערב ולד ישראלי בולד שפחה... וכופין בעל
השפחה ומשחרר את שניהם". לכן דקדק רבינו בלשונו,
וכתב "שיש בהן עבדות" כלומר, שברגע זה יש במשפחה
עבדות. (45) רבינו לא כתב "או עבד", מפני שעבד אם
נתערב בישראל, כלומר בא על בת ישראל, הולד הרי כשר,
כמבואר למעלה פרק טו הלכה ג. ואפילו לכהונה הוא כשר
לדעת רבינו, לכן כתב רבינו "עבדות". כלומר, דהערעור
הוא שיש במשפחה עבדים ושפחות, שוולד הנולד משפחה
הוא עבד, וכל המשפחה היא ספק עבד, דשמא נולד מן
השפחה. (46) כהן. שעיקר הבדיקה משום פסול חללות
ומשום חללות, הצריכו לבדוק גם פסול ממזרות.
(47) כלומר הן ואמותיהן. "שמפני בדיקת הארבע, צריך

בת, אפילו לאחר כמה דורות, הואיל ולא נתערב
בהן זרע ישראל - הרי אותה הבת אסורה לכהן³².
ואם נשאת - לא תצא³³, הואיל והורתה ולדתה
בקדשה. אבל גר או משחרר שנשא בת ישראל, או
ישראל שנשא גיורת או משחררת - בתו כשרה
לכהנה לכתחילה³⁴.

(32) "ומיום שחבר בית המקדש, נהגו כהנים סלסול (מעלה)
בעצמן כרבי אליעזר בן יעקב" הסובר גר שנשא גיורת, בתו
פסולה לכהונה. (33) "נשא אין מוציאין אותה ממנו" כרבי
יוסי האומר "אף גר שנשא גיורת, בתו כשרה לכהונה".
(34) מפני שנתערב בה זרע ישראל מצד האב או מצד האם.

יג. גר עמוני שנשא בת ישראל, וכן מצרי שני
שנשא בת ישראל, אף על פי שביאתם בעברה והרי
נשותיהן זונות, קמו שבארנו - בנותיהם כשרות
לכהנה לכתחילה.

יד. חָלָל שֶׁנִּשְׂאָ כְּשֶׁרָה - זִרְעוֹ מִמֶּנָּה חָלָלִים. וְכֵן
בֶּן בֶּן בְּנוֹ, וְאִפְלוֹ אַחֵר אֶלֶף דּוֹר. שֶׁבֶן הַחָלָל הַזֶּכֶר
הוּא חָלָל לְעוֹלָם. וְאִם הֵימָּה בַת - אֲסוּרָה הִיא
לְכַהֲנָה, שֶׁהִרִי הִיא חָלָלָה. אָבִל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׂאָ
חָלָלָה - הוֹלֵךְ כְּשֶׁר. לְפִיכָּךְ, אִם הֵימָּה בַת - הִרִי זֶה
תִּנְשָׂא לְכַהֲנָה לְכַתְּחִילָה.

טו. כְּהֻנִּים וְלוֹיִים וְיִשְׂרָאֵלִים - מִתְרִין לְבּוֹא זֶה בְּזֶה,
וְהוֹלֵךְ אַחֵר הַזֶּכֶר³⁵. (לוֹיִים וְיִשְׂרָאֵלִים וְחָלָלִים
- מִתְרִים לְבּוֹא זֶה בְּזֶה, וְהוֹלֵךְ אַחֵר הַזֶּכֶר³⁶).
שְׁנֵאמַר: וְיִתְּנִלְדוּ עַל מִשְׁפָּחָתָם לְבֵית אֲבֹתָם - בֵּית
אָבִיו הוּא מִשְׁפָּחָתוֹ, וְאֵין בֵּית אִמּוֹ מִשְׁפָּחָתוֹ.

(35) ואם האב כהן, הולד הוא כהן. ואם האב לוי, הוא לוי.
(36) ואם האב הוא חלל, הולד חלל. ואם האב הוא כשר, גם
הולד כשר, אף־על־פי שהאם היא חללה. "כל מקום שיש
קידושין ואין עבירה, הולד הולך אחר הזכר".

טז. לוֹיִים וְיִשְׂרָאֵלִים וְחָלָלִים, גֵּרִים וְעֲבָדִים
מִשְׁחָרְרִים - מִתְרִים לְבּוֹא זֶה בְּזֶה. וְהַגֵּר וְהַמִּשְׁחָרֵר
שֶׁנִּשְׂאָ לוֹיָהּ אוֹ יִשְׂרָאֵלִית אוֹ חָלָלָה - הִרִי הֵבֶן
יִשְׂרָאֵלִי³⁷. וְיִשְׂרָאֵלִי אוֹ לוֹי אוֹ חָלָל שֶׁנִּשְׂאָו גִּיּוֹרֵת
אוֹ מִשְׁחָרֵרֵת - הוֹלֵךְ הוֹלֵךְ אַחֵר הַזֶּכֶר.

(37) ואסור בממזרות, ואף־על־פי שאמרו: כל מקום שיש
קידושין ואין עבירה, הולד הולך אחר הזכר, כלומר אחר
האב, והאב הרי הוא גר, וגר מותר בממזרות - כלל זה נאמר
רק כשהאב הוא ישראל, אבל לא כשהוא גר. וכן גר שנשא
ממזרת, שהיא מותרת לו - הולד ממזר כאמו.

יז. כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת בְּחֻזְקַת כְּשִׁירוֹת³⁸, וּמִתֵּר לִשְׂאֵל מֵהֶן
לְכַתְּחִילָה. וְאֵף עַל פִּי כֵן, אִם רָאִיתָ שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת
שֶׁמִּתְגַּדְּלוֹת זֶה בְּזֶה³⁹ תָּמִיד, אוֹ רָאִיתָ מִשְׁפָּחָה שֶׁהִיא
בְּעֵלֶת מִצָּה וּמְרִיבָה⁴⁰ תָּמִיד, אוֹ רָאִיתָ אִישׁ שֶׁהוּא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום רביעי ב' אייר – ספר קדושה – הלכות איסורי ביאה קעא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

כל ההלכה. כלומר, ספק ממזר אם נתערב - דינו כספק חלל, שאם נישאת לא תצא. וממזר ודאי אם נתערב - דינו כחלל ודאי, שאם נישאת תצא. (56) למעלה פרק יח הלכה א.

לבדוק האחרות, שאין הארבע נבדקות יפה אלא-אם-כן הוא בודק שלמעלה מהן".

יום רביעי ב' אייר ה'תשפ"א

פרק עשרים

(1) יבאר שכל הכהנים בזמן הזה בחזקת כהנים הם; חלה ותרומה בזמן הזה הם מן התורה; אם מעלין משמרות לכהונה; ושנים שבאו, זה אומר אני וחברי כהן וכן האחר; ודין מי שבא ואמר כהן אני אם הוא נאמן; מי שהוחזק אביו כהן ויצא עליו קול שהוא בן גרושה; אם נתערב וולד כהן עם וולד ישראל.

א. כל כהנים בזמן הזה² - בחזקה³ הם כהנים, ואין אוכלין⁴ אלא בקדשי הגבול⁵. והוא שתהיה תרומה של דבריהם⁶; אבל תרומה⁷ של תורה וחלה⁸ של תורה - אין אוכל אותה⁹ אלא כהן מיוחד.²⁶

(2) שאין מזבח ואין סנהדרין. (3) כלומר, שהם מוחזקים לכהנים. (4) כתובות כד, ב. (5) תרומה שהיא נוהגת בגבולין (בגבולי הארץ) חוץ למקדש ולירושלים (רש"י). (6) שחייבה אינה אלא מדרבנן. (7) "כל אוכל אדם הנשמר שגידולו מן הארץ, חייב בתרומה - ומצות-עשה להפריש ממנו ראשית לכהן, שנאמר (דברים יח, ד) ראשית דגןך תירושך ויצהרך וגו' תתן לו" (פ"ב מהל' תרומות ה"א). (8) מצות-עשה להפריש תרומה מן העיסה לכהן, שנאמר (במדבר טו, כ) ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה" (פ"ה מהל' ביכורים ה"א). (9) כתובות, שם.

ב. אי זהו כהן מיוחד? כל שהעידו לו שני עדים³⁰ שהוא כהן בן פלוני הפהן, ופלוני בן פלוני הפהן, עד איש שאינו צריך בדיקה, והוא הפהן ששמש על גבי המזבח¹⁰; ושאלו לא בדיקו בית דין הגדול אחרי - לא היו מניחין אותו לעבד¹¹. לפיכך, אין בודקין מהמזבח ומעלה, ולא מן הסנהדרין ומעלה; שאין ממניין בסנהדרין אלא כהנים לויים וישראלים מיוחדים.¹²

~ נקודות משיחות קודש ~

"...אין בודקין מהמזבח ולמעלה".

בהלכה זו יש לימוד נפלא על מעלתם של ישראל, שהרי "תפילות כנגד תמידין תקנום", ונמצא שבזמן שאין בית המקדש קיים, נעשית העבודה על גבי המזבח - תפילות כנגד תמידין - על-ידי כל אחד ואחד מישראל, כהן לוי וישראל ואפילו גר.

התפילה היא מצות-עשה מהתורה (רמב"ם הל' תפילה פ"א ה"א) ומצוה זו אינה שייכת ליחידי סגולה אלא לכל אחד מישראל הצריך לדבר מה, ללא הבדל במעמדו ומצבו. ואף אם חסר בו עניין רוחני זה או אחר, גם אז יש עליו ציווי להתפלל לקב"ה שהוא מקור כל הברכות,

1 יט. ואם היתה משפחה זו שקרא עליה ערער לויים
2 או ישראלים⁴⁸ - מוסיף לבדק להם זוג אחד⁴⁹,
3 ונמצא בודק עשר אמהות. שהעירוב בלויים
4 וישראלים יתר מן הכהנים.

(48) וכהן רוצה לישא אשה ממשפחה זו. ואף-על-פי שבלויים וישראלים אין חשש פסול חללות "ישראל שנשא חללה, הולד כשר... אם היתה בת, הרי זו תנשא לכהונה לכתחילה" (למעלה הלכה יד), אולם מפני שהצריכו לכהן לבדוק במשפחת כהנים משום פסול חללות, הצריכו לבדוק גם משום פסול ממזרות, וזה שייך אפילו במשפחות לויים וישראלים. (49) אם אם אמה ואם אם אביה. והטעם: קנס, כדי שידבק האדם בשכניו.

5 כ. ולמה בודק בנשים בלבד? מפני שהאנשים, כל
6 עת שיריבו זה עם זה, יחרף את חברו בפסול שיש
7 ב'חוסו; ואלו היה שם פסול - היה נשמע. אבל
8 הנשים אין מחרפות ביוחסין.

9 כא. ולמה יבדק האיש בשירצה לשא ממשפחה זו
10 שהורצה חזקתה, ולא תבדק אשה שתנשא לה?
11 מפני שלא הזהירו פשרות להנשא לפסולין⁵⁰.

(50) והואיל ולא הקפידה התורה עליהן ביוחסי כהונה, לא עשו החכמים בהן מעלה שתצרכנה לבדוק, ואפילו משום פסול ממזרות.

12 כב. כל שקורין לו ממזר ושותק, או נתין ושותק,
13 או חלל ושותק, או עבד ושותק - חוששין לו
14 ולמשפחתו, ואין נושאין מהן אלא אם כן בודקין⁵¹,
15 כמו שבארנו.

(51) והבדיקה מכשרתו, שלא יהא זה השותק גרוע ממשפחה שהעידו עליה עדים שנותרב בה פסול.

16 כג. משפחה שנתערב בה ספק חלל - כל אלמנה⁵²
17 מאותה משפחה אסורה⁵³ לכהן לכתחילה. ואם
18 נשאת - לא תצא, מפני שהן שתי ספקות: שמה זו
19 אלמנת אותו חלל⁵⁴ שמה אינה אלמנתו; ואם נאמר
20 שהיא אלמנתו, שמה חלל הוא שמה אינו חלל.
21 אבל אם נתערב בה חלל ודאי - כל אשה מהן
22 אסורה לכהן עד שיקדק; ואם נשאת - תצא. והוא
23 הדין⁵⁵ אם נתערב בה ספק ממזר או ממזר ודאי;
24 שאשת ממזר ואשת חלל לכהנה אסור אחד הוא,
25 כמו שבארנו⁵⁶.

(52) כלומר, כל אשה כשרה שנשאת לאחד מאותה משפחה ונתלאמנה. (53) ואף-על-פי שיש כאן שני ספקות, כאמור למטה, אסורה לכתחילה מפני ש"מעלה עשו ביוחסין". (54) ואם היא אלמנתו, נאסרה בביתא. (55) זה מוסב על

קעב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ב' אייר - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

גזירה היא שגזר נחמיה, ככתוב בספר עזרא ב, סג. וראה מס' כתובות, שם.

ד. מי שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו [שָׁנִי] עֵדִים שֶׁרְאוּהוּ שֶׁהָיָה 7
אוֹכֵל בְּתוֹמָהּ שֶׁל תוֹרָה - הָרִי זֶה מִיָּחָס. וְאֵין 8
מַעֲלִין לְיוֹחָסִין לֹא מִנְשִׂאָתָא¹⁷ כְּפִים¹⁸, וְלֹא 9
מִקְרִיאָהּ¹⁹ בְּתוֹרָה רְאוּהוּ²⁰, וְלֹא מִחֲלוּק תְּרוֹמָה 10
בְּבֵית הַגְּרָנוֹת, וְלֹא עַל פִּי עַד אַחֵר. 11

(17) הַכֹּהֲנִים עוֹלִים לְדוֹכֵן כְּשֶׁמִּגִּיעַ שְׁלִיחַ-צִיבּוֹר לְבִרְכַּת
"רִצָּה" בְּשִׁמּוֹנֶה-עֶשְׂרֵה, וּמְבָרְכִים אֶת הַצִּיבּוֹר אַחֲרֵי שֶׁגִּזְמַר
שְׁלִיחַ-הַצִּיבּוֹר עִדִּים שֶׁרְאוּהוּ עוֹלֵה לְדוֹכֵן וּמְבָרֵךְ אֶת הָעַם, אֵין
מַחֲזִיקִים אוֹתוֹ מִשּׁוּם כֵּךְ לְמִיּוּחָס. (18) כְּתוּבוֹת כֹּד, ב.
בְּעִיַּא שְׁלֹא נִפְשָׁתָהּ, וְלִכֵּן אֵין מַעֲלִין. (19) שֶׁם כֹּה, ב.
(20) "בְּכָל קְרִיאָה וְקְרִיאָה (קְרִיאַת הַתּוֹרָה) . . . כֹּהֵן קוֹרֵא
רְאוּהוּ, וְאַחֲרָיו לֹוי וְאַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל" (פ"ב מֵהַל' תְּפִלָּה
ה"ח).

ה. כֹּהֵן מִיָּחָס שֶׁאָמַר: בְּנִי זֶה כֹּהֵן הוּא - אֵין 12
מַעֲלִין²¹ אוֹתוֹ לְיוֹחָסִין עַל פִּיו, עַד שֶׁיָּבִיא עֵדִים 13
שֶׁהוּא בֶּנִי. 14

(21) שם.

ו. כֹּהֵן מִיָּחָס שֶׁיָּצָא הוּא וְאִשְׁתּוֹ שֶׁיִּדְעוּ²² שֶׁהָיָה 15
כֹּשֶׁרָה לְמִדְיָנָה אַחֲרֵת, וְכֹא הוּא וְהִיא וּבָנִים כְּרוּכִין 16
אַחֲרֵיהֶן²³, וְאָמַר: אִשָּׁה שֶׁיָּצְאָתָה עִמִּי הִיא זֹו וְאֵלּוֹ 17
בְּנֵיהָ - אֵינוֹ²⁴ צָרִיף לְהִבִּיא עֵדִים לֹא עַל הָאִשָּׁה וְלֹא 18
עַל הַבָּנִים. מֵתָה וְאֵלּוֹ בְּנֵיהָ - צָרִיף לְהִבִּיא עֵדִים 19
שֶׁאֵלּוֹ בְּנֵיו²⁵, וְאֵינוֹ צָרִיף לְהִבִּיא עֵדִים עַל אִמָּן 20
שֶׁהָיָה²⁶ כֹּשֶׁרָה, מִפְּנֵי שֶׁכָּבֹד הַחֹזֵק שֶׁיָּצְאָה מִעֲמָנּוּ 21
כֹּאשָׁה כֹּשֶׁרָה. 22

(22) שְׁבַדְקוּהָ כְּשֶׁנִּשְׁאָתָה (רש"י). (23) בְּכַת"י תִּימָן: אַחֲרֵיהָ.
(24) קִידוּשִׁין עַט, ב. (25) שם. (26) בְּכַת"י תִּימָן: שֶׁהִתָּה.

ז. יָצָא כֹּהֵן מִיָּחָס לְמִדְיָנָה אַחֲרֵת, וְכֹא הוּא וְאִשְׁתּוֹ 23
וּבָנָיו, וְאָמַר: אִשָּׁה זֹו נִשְׁאָתִי וְאֵלּוֹ בְּנֵיהָ - צָרִיף²⁷ 24
לְהִבִּיא רָאָה שֶׁאִשָּׁה זֹו כֹּשֶׁרָה, וְאֵינוֹ מְבִיא עֵדִים 25
שֶׁאֵלּוֹ בְּנֵיהָ. וְהוּא שֶׁהָיָה כְּרוּכִין אַחֲרֵיהָ. וְאִם כֹּא 26
כֹּשֶׁרָה נִשְׁאָתִי, וְהִיא רָאָה עַל הָאִחָת, אָף עַל פִּי 27
שֶׁהַבָּנִים קָטְנִים וְכְרוּכִין אַחֲרֵיהָ - צָרִיף²⁸ לְהִבִּיא 28
רָאָה עֲלֵיהֶם; שֶׁמָּא בָנָיו מִן הָאִחָת הֵם וְנִכְרְכוּ 29
אַחֵר זֹו הַמִּיָּחָסֶת. 30

(27) שם. (28) שם.

ח. כֹּא הוּא וּבָנָיו, וְאָמַר: אִשָּׁה נִשְׁאָתִי וְמֵתָה וְאֵלּוֹ 31
בְּנֵיהָ - מְבִיא עֵדִים²⁹ שֶׁאִשְׁתּוֹ הָאִשָּׁה כֹּשֶׁרָה הִתָּה 32
וְאֵלּוֹ בְּנֵיהָ. וְכִדִּין הִזָּה דְּנִין³⁰ בְּיִשְׂרָאֵל מִיָּחָס וּבְלֹוי 33
מִיָּחָס. וְאַחֵר כֹּף נָעִיד עַל כֵּן זֶה שֶׁהוּא מִיָּחָס, כִּדִּי 34
שֶׁהָיָה רָאוּי לְסַנְהֶדְרִין³¹. 35

והקב"ה בוודאי מקבל תפילתו שהרי הוא שציווה על התפילה. ועד כדי כך שעבודה זו שייכת גם לנשים, שגם הן פועלות את כל העניינים שבזמן הבית היו נפעלים רק על-ידי יחידי סגולה.

ידוע הכלל שהרמב"ם סומך בדבריו על מה שכבר כתב, אבל לא על הנכתב אחר-כך. ובענייננו, כאשר לומדים את ההלכה ש"אין בודקין מהמזבח ולמעלה", כבר למדו הלכות תפילה ואת דברי הרמב"ם שם "תיקנו שיהא מניין התפילות כמניין הקרבנות", היינו שגם בזמן הזה ישנו העניין של שימוש על גבי המזבח על ידי תפילה, וא"כ נמצא שכל אחד ואחד מישראל הוא בבחינת כהן ששימש על גבי המזבח ש"אינו צריך בדיקה".

עניין זה מודגש ביותר בזמן הגלות, ובפרט ב"עיקבות משיחא", מבואר ב'תורה אור' שבדורות ראשונים מי שהיה זכאי היה זכאי במדרגת צדיק גדול או נביא, ומי שהיה חייב היה רשע גמור. אך בדורות האחרונים אין בהם רשעים כ"כ ולא צדיקים כ"כ טובים. בזמן הבית כאשר היה גילוי אלוקות בתוקף, היתה גם התגברות הקליפה בתוקף, ולכן היה גם יצר הרע של עבודה-זרה בתוקף גדול. ולאחרי הירידה בגילוי, התבטל גם תוקף התגברות הקליפה, כולל יצר הרע של עבודה-זרה. ונמצא שדווקא בזמן הגלות לא שייך ענין הע"ז, והקשר של כל אחד ואחד מישראל עם הקב"ה הוא בתוקף ובשלמות. העילוי בזמן הבית הוא בגילוי אלוקות בהבנה והשגה, אבל בזמן הגלות עניין האמונה הפשוטה הוא בתוקף גדול, וכידוע ביאור רבותינו נשיאנו על הפסוק "והאיש משה עניו מאוד" שעיקר ענוותנותו היתה ביחס לדרא דעקבתא דמשיחא, שלמרות הקשיים, הניסיונות, המלעיגים וכו' עומדים בתוקף הכי גדול מתוך אמונה פשוטה.

(על-פי התוועדות תשמ"ה חלק ד', עמוד 2508 ואילך)

(10) קידושין עו, א. (11) שם, ב. (12) שם.

ג. חֵלָה בְּזִמְן הַזֶּה, וְאִפְלוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל - אֵינָה שֶׁל 1
תּוֹרָה. שְׁנָאֵמַר: בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ - בִּיאַת כָּלְכֶם וְלֹא 2
בִּיאַת מְקַצְתְּכֶם; וּכְשֶׁעָלּוּ בִּימֵי עֲזָרָא - לֹא עָלוּ 3
כָּלָם¹³. וְכֵן תְּרוֹמָה בְּזִמְן הַהוּא¹⁴ - שֶׁל דְּבָרֵי 4
סוֹפְרִים¹⁵. וְלִפְיָכָּךְ¹⁶ אוֹכְלִים אוֹתָהּ הַכֹּהֲנִים שֶׁבְּזִמְנָנוּ 5
שֶׁהֵן בְּחֻזָּקָה. 6

(13) כְּתוּבוֹת כֹּה, א. (14) "הַתְּרוּמָה בְּזִמְן הַזֶּה וְכו'" וְאִפְלוּ בִּימֵי עֲזָרָא - אֵינָה מִן הַתּוֹרָה וְכו'" שְׁנָאֵמַר "כִּי תְּבוֹאוּ אֶל הָאָרֶץ" וְגו' בְּבִיאַת כּוֹלְכֶם, כִּשְׁהִי בִירוּשָׁה רִאשׁוֹנָה וְכו'" (פ"א מֵהַל' תְּרוּמוֹת ה"ו). (15) יְבֻמוֹת פב, ב. (16) כְּלוּמַר, מִפְּנֵי שֶׁזֶה רַק מְדַרְבְּנָן, אֲבָל תְּרוּמָה דְּאוּרִיתָא מוֹתֶרֶת רַק לִכְהֵן מִיּוּחָס. וְכֵן כָּתַב רַבִּינוּ בְּפִירוּשׁ בַּהֲל' תְּרוּמוֹת פ"ו ה"ב. וְלִמָּה אֵין סוֹמְכִים עַל הַחֻזָּקָה, כִּמוּ בְּכָל אִיסוּרֵי דְּאוּרִיתָא וּבִית-דִּין סוֹקְלִין וְשׁוֹרְפִים עַל סִמֵּךְ חֻזָּקָה?

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום רביעי ב' אייר – ספר קדושה – הלכות איסורי ביאה קעג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

(29) שם. (30) שם, שהמשנה אומרת "מי שיצא הוא ואשתו" וכו', כלומר, בין כהן בין ישראל (מגיד-משנה). (31) כמבואר למעלה ה"ב.

ט. אין מעלין משטרות לכהנה³². פיצד? הרי שהיה כתוב בשטר: פלוני כהן לזה מפלוני והלוהו כף וכף, והעדים מלמטה - אין מחזיקין בהם כהן זה שהוא מיחס, שמא לא העידו אלא על המלוה. במה דברים אמורים? לענין יחוס: אבל לחזקה שיהיה כהן ככהני זמן זה, ויאכל תרומה ויחלה של דברי סופרים³³ ובשאר קדשי הגבול³⁴ - מעלין מן השטרות³⁵, ועל פי עד אחד, ומנשיאות בפנים, ומקריאה בתורה ראשון.

(32) כתובות פד, ב. (33) כמבואר למעלה ה"א. (34) לתת לו מתנות כהונה, כמו: פדיון הבן, פדיון פטר חמור וראשית הגז. (35) שם.

י. וכן כל כהן שאמר: בני זה כהן - נאמן להאכילו בתרומה³⁶ ולהיותו בחזקת כהן, ואינו צריך להביא ראיה לא על הבנים ולא על האשה.

(36) שם כה, ב.

יא. שנים שבאו למדינה, זה אומר: אני וחברי כהן, וזה אומר: אני וחברי כהן, אף על פי שגראין כגומלין זה את זה - הרי אלו נאמנין³⁷, ושניהם בחזקת³⁸ כהנים. וכן עד שאמר: ראיתי זה ששוא כפיו, או שאכל בתרומה, או שחלק על הגרן, או שקרא בתורה ראשון וקרא אחריו לוי³⁹ - מחזיקין אותו בכהנה על פיו. וכן אם העיד שזה קרא שני בתורה אחר כהן⁴⁰ - מחזיקין אותו בלוי⁴¹.

(37) שם כד, א. (38) כמבואר למעלה ה"ט, שמחזיקים בכהונה על פי עד אחד. (39) שם: שאם לא קרא אחריו לוי, בזה שהוא היה הראשון - עוד אין הוכחה שהוא כהן, שאולי קרא אותו ראשון בחזקת שהוא גדול. (40) שם. (41) ליתן לו מעשה ראשון.

יב. העיד⁴² שראה זה שחלק עם אחיו בבית דין תרומה שהניח להן אביהן הכהן - אין מעלין אותו לכהנה בעדות זו; שמא חלל הוא, ולקח חלק ירשתו מתרומה למכרה⁴³.

(42) עד אחד (מגיד-משנה). (43) לכהן (שם כו.).

יג. מי שבא בזמן הזה ואמר: כהן אני - אינו נאמן, ואין מעלין אותו לכהנה על פי עצמו⁴⁴, ולא יקרא בתורה ראשון, ולא ישא את כפיו, ולא יאכל בקדשי הגבול⁴⁵, עד שיהיה לו עד אחד. אבל אוסר עצמו בגרושה וזונה וחללה⁴⁶, ואינו משמא למתים. ואם נשא או נטמא - לוקה⁴⁷, והנבעלת⁴⁸ (לו) ספק חללה⁴⁹.

יד. מי שהחזק אביו כהן, ויצא עליו קול שהוא כהן גרושה או חלוצה - חוששין לו ומורידין אותו⁵⁰. בא עד אחד אחר כף והעיד שהוא כהן - מעלין אותו לכהנה על פיו. באו שנים עדים אחר כף והעידו שהוא חלל - מורידין אותו מן הכהנה. בא עד אחד והעיד שהוא כהן - מעלין אותו לכהנה. שזה האחרון מצטרף לעד ראשון⁵¹, והרי שנים מעידין שהוא כהן ושנים מעידים שהוא פסול; וידחו אלו ואלו, וידחה הקול, שהשנים כמאה, וישאר כהן בחזקת אביו⁵².

(44) עד אחד (מגיד-משנה). (45) לכהן (שם כו.).

טז. מי שהחזק אביו כהן, ויצא עליו קול שהוא כהן גרושה או חלוצה - חוששין לו ומורידין אותו⁵⁰. בא עד אחד אחר כף והעיד שהוא כהן - מעלין אותו לכהנה על פיו. באו שנים עדים אחר כף והעידו שהוא חלל - מורידין אותו מן הכהנה. בא עד אחד והעיד שהוא כהן - מעלין אותו לכהנה. שזה האחרון מצטרף לעד ראשון⁵¹, והרי שנים מעידין שהוא כהן ושנים מעידים שהוא פסול; וידחו אלו ואלו, וידחה הקול, שהשנים כמאה, וישאר כהן בחזקת אביו⁵².

יד. ואם היה מסיח לפי תמו - נאמן⁵⁰. פיצד? מעשה⁵¹ באחד שהיה מסיח לפי תמו ואמר: זכור אני כשהייתי תינוק והייתי מרוב על כתפו של אבי, הוציאוני מבית הספר⁵² והפשיטוני כפתני והטילוני⁵³ לאכל תרומה לערב, וחברי בודלין ממני⁵⁴ והיו קוראין אותי יוחנן אוכל חלות. והעלהו רבנו הקדוש לכהנה על פי עצמו.

(50) להיות בחזקת כהן ולאכול קדשי הגבול, שדינו כעד אחד המבואר למעלה ה"ט. (51) כתובות כו, א. (52) הוכחה שאינו עבד (שעבד כהן מותר בתרומה) "שאסור לאדם שילמד את עבדו תורה" (פ"ח מהל' עבדים הי"ח). (53) "מפני שסתם תינוק מטפח באשפות, ושרצין מצוין שם" (רש"י). (54) כדי שלא יטמאו את התרומה.

טז. נאמן גדול לומר⁵⁵: זכור אני כשהייתי תינוק⁵⁶ וראיתי פלוני טובל ואוכל בתרומה לערב, ומחזיקין אותו בכהנה בעדות⁵⁷. מי שבא בזמן הזה ואמר: כהן אני, ועד אחד מעיד לו: שאני יודע שאביו של זה כהן - אין מעלין אותו לכהנה בעדות זה, שמא חלל הוא⁵⁸, עד שעיד שזה כהן⁵⁹ הוא. אבל אם החזק אביו כהן, או שבאו שנים והעידו שאביו של זה כהן - הרי הוא בחזקת אביו.

(55) כתובות כח, א. (56) בכת"י תימן: קטן. (57) שדינו כעד אחד. (58) מכיון שלא הוחזק אביו לכהן ויש רק עד אחד, חוששין לבנו אפילו כשלא יצא עליו קול שהוא כהן גרושה או בן חללה (מגיד-משנה). (59) כשר, לא חלל.

טז. מי שהחזק אביו כהן, ויצא עליו קול שהוא כהן גרושה או חלוצה - חוששין לו ומורידין אותו⁵⁰. בא עד אחד אחר כף והעיד שהוא כהן - מעלין אותו לכהנה על פיו. באו שנים עדים אחר כף והעידו שהוא חלל - מורידין אותו מן הכהנה. בא עד אחד והעיד שהוא כהן - מעלין אותו לכהנה. שזה האחרון מצטרף לעד ראשון⁵¹, והרי שנים מעידין שהוא כהן ושנים מעידים שהוא פסול; וידחו אלו ואלו, וידחה הקול, שהשנים כמאה, וישאר כהן בחזקת אביו⁵².

21 אותו מדין כהנה כלל, הואיל ואינו יודע אביו
22 הודאי. שנאמר: והיתה לו ולזרעו אחריו - עד
23 שיהיה זרעו מיהם אחריו.

(70) שם ק, ב. והסמיכו גזירתם על הכתוב.

24 כ. כיצד? עשרה כהנים שפרש אחד מהם ובעל,
25 שהרי הולד כהן ודאי, ואף על פי כן, הואיל ואינו
26 יודע אביו שיתחכם לו - משתקין אותו מדין כהנה,
27 ואינו עובר ולא אוכל ולא חולק. ואם נטמא למתים
28 או נשא גרושה - לוקה, שאין כאן ספק היתר.

יום חמישי ג' אייר ה'תשפ"א

פרק אחד ועשרים:

(1) יבאר איסור חיבוק ונישוק לערוה דרך תאוה; אם מותר להסתכל בבתולה או באשתו נדה; אם מותר לחבק אחת מן העריות שאין לבו נוקפו עליהן; נשים המסוללות אם נאסרות לכהונה או לבעליהן; אם ישמש האדם עם אשתו שלא כדרכה או לאור הנר או ביום; וכל הנהגת האדם עם אשתו בתשמיש המטה; אסור להוציא שכבת זרע לבטלה ושיתקשה עצמו לדעת; אסור לעבור על פתח זונה; אסור לשלוח יד במבושיו אם אינו נשוי; שישא בניו סמוך לפרקן; ומי שגרש אשתו אם תדור עמו בחצר; אם ישא אשה ודעתו לגרשה; ואשה שנשאת לשני אנשים ומתו; לעולם ימכור אדם מה שיש לו לישא בת תלמיד חכם.

29 א. כל הבא על ערוה² מן העריות דרך איברים, או
30 שחבק ונשק דרך תאוה ונהנה בקרוב בשר - הרי
31 זה לוקה³ מן התורה. שנאמר: לבלתי עשות
32 מחקות⁴ התועבת וגומר. ונאמר: לא תקרבו לגלות
33 ערוה - כלומר: לא תקרבו לדברים המביאין לידי
34 גלוי ערוה⁵.

(2) כל ביאות שחייבים עליהן מיתת בית דין או כרת "והם האמורים בפרשת אחרי מות הן הנקראות עריות וכל אחת מהן נקראת ערוה. (3) אבל מיתת בית דין וכרת אינו חייב אלא בביאה או בהערה. ודברים אלה אסורים גם בחייב לאווין, אבל אינו לוקה אלא בחייב כריתות בלבד. (4) מנהגים המביאים לתועבות הזימה. (5) מדרבנן.

35 ב. העושה דבר מחקות אלו - הרי הוא חשוד על
36 העריות. ואסור לאדם לקרץ בידיו וברגליו או לרמז
37 בעיניו לאחת מן העריות, או לשחק עמה⁶ או להקל ראש. ואפלו להריח בשמים שעליה או להביט
38 בפניה - אסור. ומפני⁷ למתפונן לדבר זה מפת
39 מרדות. והמסתכל אפלו באצבע קטנה של אשה
40 ונתפון להנות - כמי שנסתכל במקום התרף⁸. ואפלו
41 לשמע קול הערוה או לראות שערה - אסור.
42

(6) "שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה". (7) ככל העובר על דברי חכמים. (8) ערוותה.

(60) שם כו, א. (61) שם. (62) כלל הוא בתלמוד, שאם יש שני עדים כנגד שני עדים - אנו מעמידין את האדם על חזקתו (יבמות לא). ואין חוששין לקול במקום עדים, ואפילו כשעדים אחרים מכחישים אותם.

1 יז. אשה שלא שהתה שלשה חדשים אחר בעלה
2 וילדה, ואין ידוע אם בן תשעה לראשון או בן
3 שבועה לאחרון. והיה אחד מהן כהן והשני ישראל
4 - הרי זה ספק כהן⁶³. וכן אם נתערב ולד כהן בולד
5 ישראל והגדילו התערובות - כל אחד מהן ספק
6 כהן. ונותנין עליהן חמרי ישראל וחמרי כהנים:
7 נושאים נשים הראויות לכהנה, ואין מטמאים
8 למתים, ולא אוכלין בתרומה; ואם נשאו גרושה -
9 מוציאין ואינן לוקין.

(63) שם ק, ב.

10 יח. שני כהנים שנתערבו ולדותיהם, או אשת כהן
11 שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת
12 לכהן אחר ואין ידוע אם בן תשעה לראשון או
13 בן שבועה לאחרון - נותנין לו על הולד חמרי
14 שניהם: הוא אוגן עליהם⁶⁴, והן אוגנין עליו⁶⁵;
15 הוא אין מטמא להם⁶⁶, והם אינן מטמאין לו⁶⁷;
16 ועולה במשמרו של זה ושל זה⁶⁸, ואין חולק⁶⁹.
17 ואם היו שניהם במשמר אחד ובית אב אחד -
18 נוטל חלק אחד.

(64) ביום המיתה של קרובים, האדם מתאונן על מותו ונקרא "אונן", ודיני אונן מבוארים בהלכות אבל. (65) "וביום מותו (של הולד) אסורים שניהם בקדשים" (רש"י). ויצויר הדבר ששניהם מתו אחרי לידתו, והאשה לא נתגרשה מן הראשון (אם נתגרשה ונשאה השני, הרי הבן חלל ומותר ליטמא למתים, ובמשנה שם אמרו: "הוא אינו מטמא להם"), כגון שנשאת לראשון ונתעברה ממנו ואחר כך נתברר שקידושי הראשון היו קידושי טעות, ונשאה לשני בתוך שלשה חדשים, בלא גט, שהרי היא אינה צריכה גט, מכיון שנתברר שקידושי טעות היו (גמרא שם). (66) לכל אחד מהם, שמא לאו אביו הוא. (67) כל אחד מהם אינו מטמא לו, שמא אינו בנו. (68) עשרים וארבעה משמרות של כהנים היו במקדש, והיו מתחלפים כל שבוע לפי תור שנקבע להם ע"י גורל בימי דוד. והמשמרות נחלקו לבתי אב, וכל בית אב היה עובד במקדש יום אחד מימי השבוע של משמרו. ואפילו אם שני הכהנים הללו משתיכים לשני משמרות, אין חברי המשמרות יכולים לעכב עליו מלעבוד בבית המקדש בשבוע שלהם. (69) אנשי כל בית אב חולקים ביניהם את עורות הקדשים, ואת חלקם בבשר הקרבנות שהקריבו ביומם. הספק הזה אינו מקבל חלק, כי שני המשמרות דוחים אותו וטוענים: הבא ראיא שאתה ממשמר שלנו - ותקח.

19 יט. כמה דברים אמורים? בזמן שהן באין מפת
20 נשואין; אבל בזנות - גזרו חכמים⁷⁰ שמשתקין

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי ג' אייר - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קעה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מלקין עליו, שאין לו לאו מיוחד, והרי אין שם
ביאה כלל. לפיכך אין נאסרות לכהנה משום זנות,
ולא תאסר אשה על בעלה בזה, שאין כאן זנות.³⁹
וראוי להכותן מכת מרדות, הואיל ועשו אסור.⁴⁰
ולא יאיש להקפיד על אשתו מדבר זה, ומונע
הנשים הידועות בכך מלהכנס לה ומלצאת היא
אלהן.⁴¹

(13) "מביאות אשה על אשה ... וזה שקוראין חכמים נשים
המסוללות זו בזו". (14) "פריצותא בעלמא" ומשום
פריצותא אין אשה נאסרת על בעלה. (15) ככל העובר על
איסור מדבריהם.

ט. אשתו של אדם - מתרת היא לו. לפיכך כל מה
שאדם רוצה לעשות באשתו - עושה: בועל בכל עת
שירצה, ומנשק בכל אבר ואבר שירצה, [ובא עליה
בדרךה ושללא בדרךה]; ובכלד שלא יוציא שכבת
זרע לבטלה. ואף על פי כן, מדת חסידות שלא יקל
אדם את ראשו לקדש, ושיקדש עצמו בשעת תשמיש,
כמו שבארנו בהלכות דעות, ולא יסור מדרך העולם
ומנהגו, שאין דבר זה אלא כדי לפרות ולרבות.

י. אסור לאדם לשמש מטתו לאור הנר. הרי שהיתה
שבת ולא היה לו בית אחר והיה הנר דלוק - הרי
זה לא ישמש כלל. וכן אסור לישראל לשמש
מטתו ביום, שעות פנים היא לו. ואם היה תלמיד
חכם, שאינו בא להמשך בכך - הרי זה מאפיל
בטליתו ומשמש. ואין נזקקין לדבר זה אלא מפני
צרך גדול.¹⁶ ודרך קדשה לשמש באמצע הלילה.

(16) "כמו דרך הרפואה".

יא. אין דעת חכמים נוחה למי שהוא מרבה
בתשמיש המטה ויהיה מצוי אצל אשתו פתרנגול,
ופגום הוא עד מאד, ומעשה בורים הוא. אלא כל
הממעט בתשמיש - הרי זה משבח; והוא שלא
יבטל עונה [אלא] מדעת אשתו. ולא תקנו
בראשונה¹⁷ לבעלי קריין שלא יקראו בתורה עד
שיטבילו, אלא כדי למעט בתשמיש המטה.

(17) אחר כך בטלוה.

יב. וכן אסרו חכמים, שלא ישמש אדם מטתו ולבו
מחשב באשה אחרת, ולא יבעל מתוך שקרות, ולא
מתוך מריבה, ולא מתוך שנאה, ולא יבוא עליה על
פרקה והיא יראה ממנו, ולא פשייתה אחד מהן
מנדה, ולא יבוא עליה אחר שגמר בלבו לגרשה.
ואם עשה כן - הבנים אינן הלויים, אלא מהן עזי
פנים ומהן מורדים ופושעים.

יג. וכן אמרו חכמים, שכל אשה חצופה שהיא

ג. והדברים האלו אסורין בחיבי לאוין. ומת
להסתכל בפני הפנויה ולבדקה, בין בתולה בין
בעולה, כדי שיראה אם היא נאה בעיניו ושאהה,
ואין בזה צד אסור. ולא עוד, אלא שראוי לעשות
כן. אבל לא יסתכל דרך זנות. הרי הוא אומר: ברית
ברתי לעיני, ומה אתבונן על בתולה.

(9) כלומר, גם בחיבי לאוין. וחיבוק ונישוק וקרבת בשר
בחיבי לאוין איסורן מדרבנן.

ד. ומת לאדם להביט באשתו פשהיא נדה, ואף
על פי שהיא ערוה. ואף על פי שיש לו הנאת לב
ממנה בראיה, הואיל והיא מתרת לו לאחר זמן -
אינו בא בזה לדבר מכשול. אבל לא ישחק ולא יקל
ראש עמה, שמא ירגיל לעברה.

ה. אסור להשתמש באשה כלל, בין גדולה בין
קטנה, בין שפחה בין משחררת, שמא יבוא לידי
הרהור. באי זה שמוש אמרו¹⁰? רחיצת פניו ודיו
ורגליו, והצעת מטה לפניו, ומזיגת הכוס, שאין
עושה לאיש דברים אלו אלא אשתו בלבד. ואין
שואלין בשלום אשה כלל, ואפלו על ידי שליח.

(10) שאסור.

ו. המחבק אחת מן העריות שאין לבו של אדם
נוקפו¹¹ עליהן, או שמשק לאחת מהן, כגון אחותו
הגדולה ואחות אמו וכיוצא בהן, אף על פי שאין
שם תאוה ולא הנאה כלל - הרי זה מגנה ביותר,
ודבר אסור הוא, ומעשה טפשים הוא. שאין קרבין
לערוה כלל, בין גדולה בין קטנה, חוץ מהאם לבנה
והאב לבתו.

(11) כלומר, אין לבו חרד שיבוא לידי חטא.

ז. כיצד? מתר האב לחבק בתו ולנשקה, ותישן עמו
בקריב בשר, וכן האם עם בנה, כל זמן שהם
קטנים. הגדילו ונעשה הבן גדול והבת גדולה עד
שיהיו שדים נכנו וישערן צמח - זה ישן בנסותו,
והיא ישנה בנסותה. ואם היתה הבת בושא לעמד
לפני אביה ערמה, או שנואאת¹², וכן אם האם בושא
לעמד בפני בנה ערמה, ואף על פי שהן קטנים -
משהגיעו להכלם מהן אין ישנים עמם אלא
בנסותן.

(12) ואפילו נתקדשה.

ח. נשים המסוללות¹³ זו בזו - אסור, וממעשה
מצרים הוא שהזהרנו עליו, שנאמר: כמעשה ארץ
מצרים לא תעשו. אמרו חכמים: מה היו עושים?
איש נושא איש, ואשה נושא אשה, ואשה נשאת
לשני אנשים. אף על פי שמעשה זה אסור - אין

כ. ולא יסתפל בבהמה ובחיה ועוף בשעה
שמזדקקין זכר לנקבה. ומתיר למרביעי בהמה
להכניס כמכחול בשפופרת, מפני שהן עסוקין
במלאכתן לא יבואו לידי הרהור.

כא. וכן אסור לאדם להסתפל בנשים בשעה שהן
עומדות על הכביסה. אפילו להסתפל בבגדי צמר של
אשה שהוא מכירה - אסור, שלא יבוא לידי הרהור.

כב. מי שפגע באשה בשוק - אסור לו להלף
אחריה, אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחוריו. וכל
המהלף בשוק אחרי אשה - הרי זה מקלי עמי
הארץ. ואסור לעבר על פתח אשה זונה עד שירחיק
ארבע אמות, שנאמר: ואל תקרב אל פתח ביתה.

כג. ואסור לאדם שאינו נשוי לשלח ידו במבושיו,
שלא יבוא לידי הרהור. ואפילו מתחת טבורו לא
יכניס ידו, שמא יבוא לידי הרהור. ואם השתין
מים - לא יאחז באמה וישתין. ואם היה נשוי -
מתיר. ובין נשוי ובין שאינו נשוי - לא יושט ידו
לאמה כלל אלא בשעה שהוא צריך לנקיו.

(23) "לא כתב (רבינו) אסור (כמו בתחילת ההלכה) ... דבזה
אין איסור רק מצד תוספת קדושה (שלכן קראו לרבי יהודה
הנשיא רבינו הקדוש "שלא הכניס ידו תחת אבנטו".

כד. חסידים הראשונים וגדולי החכמים - התפאר
אחד מהם שמעולם לא נסתפל במילה שלו, ומהן
מי שהתפאר שלא התבונן מעולם בצורת אשתו.²⁴
מפני שלבו פונה מדברי הבאי לדברי האמת, שהן
אוחזות לבב הקדושים.

(24) "מעשה באדם שנשא אשה גידמת ולא הכיר בה
(במומה) עד יום מותה ... כמה צנוע אדם זה שלא הכיר
באשתו".

כה. מצות חכמים, שישאי אדם בננו ובנותיו סמוך
לפרקן; שאם יניחן - יבואו לידי זנות או לידי
הרהור. ועל זה נאמר: ופקדתן נוף ולא תחטא.
ואסור להשיא אשה לקטן²⁵, שזה כמו זנות היא.

(25) לפני שנת השלוש עשרה.

כו. ואין האיש רשאי לישב בלא אשה. ולא ישא
עקרה וזקנה שאינה ראויה לילד²⁶. ורשות לאשה
שלא תנשא לעולם או תנשא לסריס. ולא ישא בחרו
זקנה²⁷, ולא ישא זקן זלדה; שדבר זה גורם לינות.

(26) כאשר עדיין לא קיים מצות פריה ורביה. (27) אפילו
הראויה לילד.

כז. וכן מי שגרש את אשתו מן הנשואין - לא תדור
עמו בחר, שמא יבוא לידי זנות. ואם היה כהן²⁸

תובעת תשמיש המטה בפייה, או המפתה אשה לשם
נשואין, או המתכונן לבוא על רחל אשתו ובא על
לאה אשתו, ומי שלא שהתה אחר מיתת בעלה
שלשה חדשים והרי הבן ספק - כל אלו הבנים
הילודים מהם הם המורדים והפושעים שיסורי
הגלות בוררין אותן.

יד. ואסור לאדם לבוא על אשתו בשוקים וברחובות
או בגנות ובפרדסין, אלא בבית דינה; שלא יראה
פגנות, ויגלילו עצמם לידי זנות. והבועל את אשתו
במקומות אלו - מכין אותו מכת מרדות. וכן
המקדש בבאה, והמקדש בשוק¹⁸, והמקדש בלא
שדוף - מכין אותו מכת מרדות.

(18) "אפילו בכספא דמנהג זילות ופריצות הוא".

טו. ואכסנאי אסור בתשמיש המטה עד שיחזיר
לבייתו. וכן אסרו חכמים על האיש שידור בבית
חמיו, שזו עזות פנים היא. ולא יפגס עמו למרחץ.

טז. ולא יפגס אדם עם אביו למרחץ, ולא עם בעל
אחותו, ולא עם תלמידו. ואם היה צריך לתלמידו
מתיר. ויש מקומות שנהגו שלא יכנסו שני אחים
באחד למרחץ.

יז. לא יהלכו בנות ישראל פרוציות¹⁹ ראש בשוק,
אחת פנויה²⁰ ואחת אשת איש. ולא תלף אשה בשוק
ובנה אחריה. גזרה שמא תפשו בנה, ותלף אחוריו
להחזירו, ויתעללו בה הרשעים שתפסוהו דרך
שחוק.

(19) מגולות שער. (20) אלמנה או גרושה או בעולה, אבל
בתולה מותרת לצאת פרוצת ראש.

יח. אסור להוציא שכבת זרע לבטלה. לפיכך לא
יהיה אדם דש מבפנים וזורה מבחוץ, ולא ישא
קטנה שאינה ראויה לילד. אבל אלו שמנאפין ביד
ומוציאים שכבת זרע - לא די להם שאסור גדול
הוא, אלא שהעושה זה - בנדי הוא יושב²¹,
ועליהם נאמר: ידיכם דמים מלאו, ובאלו הרג
הנפש.

(21) כלומר, שחכמים נידו כל מי שיעשה כן.

יט. וכן אסור לאדם שיקשה עצמו לדעת או יביא
עצמו לידי הרהור. אלא אם יבוא לו הרהור - יסיע
לבו מדברי הבאי (והשחתה) לדברי תורה²², שהיא
אילת אהבים ויעלת חן. לפיכך אסור לאדם לישן
על ערפו ופניו למעלה, עד שיטה מעט, כדי שלא
יבוא לידי קשוי.

(22) "משכהו לבית המדרש".

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי ד' אייר - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קעז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ואתי תיגרא בביתא" (=כאשר נגמרים השעורים בכד באה מריבה לבית) ודעת רבינו שמריבה גרועה מן העניות. וכאשר משבח רבינו ביתו של תלמיד חכם הוא כותב: ולא מריבה בביתו של תלמיד חכם.

לכ. לא ישא אדם בת עמי הארץ; שאם מת או גולה - פניו עמי הארץ יהיו, שאין אמן יודעת פתח התורה. ולא ישיא בתו לעם הארץ. שכל הנותן בתו לעם הארץ - פניו שפופה ונתנה לפני הארי; מפה ובועל, ואין לו בשת פנים. ולעולם ימכר אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם; שאם מת או גולה - פניו תלמידי חכמים. וכן ישיא בתו לתלמיד חכם; שאין דבר מגנה ולא מריבה בביתו של תלמיד חכם.

~ נקודות משיחות קודש ~

"שאינ אמן יודעת כתר התורה.."

המושג "כתר תורה" מופיע ברמב"ם שלוש פעמים, ובכל פעם נתכוון לעניין אחר שבכתר התורה.

בהלכות תלמוד תורה (פרק ג' ה"א) כתב "מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה, לא יסיח דעתו לדברים אחרים כו" ובהלכה שבסוף הפרק שם כתב: "אע"פ שמצוה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו כו".

וכוונתו לשני עניינים: בהלכה א' מדבר על כך שהתורה נעשית כתרו של האדם הלומדה, וזוהי כוונתו במילים "מוכתר בכתר תורה". אבל בסוף הפרק כוונתו לסגולת הלימוד בלילה שעל-ידיה זוכה לכתר התורה, היינו לעניין נעלה יותר בתורה גופא - כתר של תורה. ולכן שינה בענין זה וכתב כתר התורה, היינו לעיקרה ומהותה של התורה, שלא רק שמבין ומשיג את התורה אלא שיש בו גם הדביקות ב'נותן התורה'. אבל הלשון בהלכה א' "כתר תורה" מורה על האדם הלומד שהתורה מכתירה אותו. אמנם מה שכתב הרמב"ם כאן "שאינ אמן יודעת כתר התורה", כוונתו שאינה יודעת יוקר התורה.

(על"פ לקוטיחילק לד, שיחות עמוד 43 והערה 27)

יום שישי ד' אייר ה'תשפ"א

פרק שנים ועשרים

1) יבאר איסור ייחוד עם ערוה מן העריות ועם בהמה או זכר; איסור ייחוד ישראלית עם הגויים וכן תינוק ותינוקת ובהמה; מי שאין לו אשה אם ילמד תינוקות; ואשה אם תלמד קטנים; אין דורשין בסתרי עריות בשלשה; ושיריגיל עצמו בקדושה.

א. אסור להתייחד עם ערוה מן העריות², בין זקנה³⁸

1 - לא תדור עמו במבוי²⁹. וכפר קטן נדון פמבוי.
2 הנה לה מלכה אצלו - עושה שליח לתבעו. וגרשה
3 שבאה עם המגרש לדין - מנדין אותה או מכין אותה
4 מפת מרדות³⁰. ואם נתגרשה מן הארוסין - מתרת
5 לתבעו בדין ולדור עמו. ואם הנה לבו גס³¹ בה -
6 אף מן הארוסין אסור. ומי נדחה מפני מי? היא
7 נדחית מפניו. ואם היתה החצר שלה - הוא ידחה
8 מפניה.

28) שיש עליו גם איסור גרושה. 29) בתים שלהם היו בנויים על פי תכנית שכזו: בתים אחדים פתוחים לחצר אחת וחצרות אחדות פתוחות למבוי. 30) "ואי אתי לקמן לדינא (ואם באו לפנינו לדין) רב פפא אמר שמותי משמתינן להו (מנדין אותה, נידוי הוא חרם קל), רב הונא בריה דרב יהושע אמר נגודי מנדינן להו" (מכין אותה). ומכיוון שבגמרא לא נפסקה ההלכה, פסק רבינו או נידוי או מכין. 31) "לבו קרוב לה"

9 כח. אסור לאדם לשא אשה ודעתו לגרשה;
10 שנאמר: אל תחרש על רצף רעה והוא יושב לבטח
11 אתך. ואם הודיעה בתחלה שהוא נושא אותה
12 לימים - מתר.

13 כט. ולא ישא אדם אשה במדינה זו ואשה במדינה
14 אחרת; שמא יאריכו הימים, ונמצא אח נושא
15 אחותו ואחות אמו ואחות אביו וכיניצא בהן, ואינו
16 ידוע. ואם הנה אדם גדול ששמו ידוע, והרי זרעו
17 מפרסמין וידועין - הרי זה מתר.

18 ל. לא ישא אדם אשה ממשפחת מצרעים ולא
19 ממשפחת נכפין³². והוא שהחזקו שלשה פעמים³³
20 שיכבאו בגיהם כף.

32) מחלת הנפילה, "ונקרא כך לפי שמתהפך שלא ברצונו בשעה שהוא כורע". 33) ואף על פי שרבינו פוסק שבשתי פעמים הווה חזקה, אולם להחזיק את המשפחה צריך שלוש פעמים.

21 לא. אשה שנשאת לשני אנשים ומתו - לשלישי³⁴
22 לא תנשא; ואם נשאת - לא תצא. ואפלו נתקדשה
23 - יכנס. ולא ישא ישראל עם הארץ כהנת, שזה פמו
24 חלול לזרעו של אהרן. ואם נשא - אפרו חכמים:
25 אין זיווג עולה פה, אלא מת בלא פנים, או מת
26 הוא או היא במהרה, או קטטה תהיה ביניהם³⁵.
27 אבל תלמיד חכם שנשא כהנת - הרי זה נאח
28 ומשבח, הרי תורה וכהנה כאחד.

34) שהוחזקה שבעליה מתים ונקראת "קטלנית" ויש סכנה לבעל השלישי הנושא אותה. 35) "או מביאתו לידי עניות", ורבינו כותב "קטטה תהיה ביניהם", מפני שעניות מביאה לידי קטטה, כמו שאמרו "כמשלם שערי מכדא נקיש

ו. ואין מוסרין בהמה חיה ועוף⁹ לרועה פותי, אפלו זכרים לכותים ונקבות לכותיות. מפני שפולן חשודין על הרבצת בהמה, וקבר פארנ¹⁰ שהן אסורין בזכור ובבהמה, ונאמר: ולפני עור לא תתן מכשל.

(9) שרביעה אסורה גם בעוף, כמבואר למעלה פרק א הלכה טז. (10) למעלה פרק יד הלכה י.

ז. ומפני מה אין מוסרין בהמה נקבה לכותית? מפני שפולן בחזקת נואפים, וכשיבוא הנואף לשפב עם הפותית זו, אפשר שלא ימצאנה וישפב עם הבהמה. או אפלו ימצאנה ישפב עם הבהמה.

ח. לא תתיחד אשה אחת אפלו עם אנשים הרבה, עד שתהיה אשתו של אחד מהם שם¹¹. וכן לא יתיחד איש אחד אפלו עם נשים הרבה. נשים הרבה עם אנשים הרבה - אין חוששין ליחוד¹². היו האנשים מבחוץ והנשים מבפנים, או האנשים מבפנים והנשים מבחוץ, ופרשה¹³ אשה אחת לבין האנשים או איש לבין הנשים - אסורין משום יחוד¹⁴. אפלו¹⁵ איש שעסקו ומלאכתו עם הנשים - אסור לו להתיחד עם הנשים. כיצד יעשה? יתעסק עמהן ואשתו עמו, או יפנה למלאכה אחרת.

(11) מפני שאשתו משמרתו, כמבואר למעלה הלכה ד. ואין לחוש שמא האשה תזנה עם האחרים, שאין נשותיהן שם, מכיון שהיא לא תזנה מפני בעלה, גם חברתה לא תזנה, מפני שהיא מפחדת שמא היא ובעלה יגלו סודה. (12) אנשים מבחוץ (בבית החיצון) ונשים מבפנים, אין חוששים משום יחוד (שהחיצונים אין להם דרך לפנים, ואם יכנס אחד מהם לפנים - ירגישו בזה חבריו), אנשים מבפנים ונשים מבחוץ, חוששין משום יחוד (שמא יצא אחד מהם וייתיחד עם הנשים). "במתניתא תנא איפכא" (אנשים בחוץ ונשים בפנים חוששין שמא יכנס האחד לפנים... אנשים בפנים ונשים בחוץ אין חוששין... ואם אחד מהם יוצא לבין הנשים אין זה יחוד, דמיסתפי (מפחד) שמא יצא אחד מהם אחריו שהרי דרך הפנימיים על החיצוניים. רש"י) והרי בנשים הרבה עם אנשים הרבה - אין חוששין ליחוד. (13) נראה שרבינו מפרש דברי הגמרא, שהמדובר אם פירשה אשה לבין האנשים או איש לבין הנשים, אבל מותר שיתאספו אנשים הרבה בחדר אחד ונשים בחדר הסמוך לו, אולם בסוכה נא: משמע קצת שלא כדעת רבינו. (14) "אמר אביי, השתא דאמר רב כהנא הכי, ותנא מתניתא איפכא - אנן נעביד לחומרא". (15) כלומר, "אף-על-פי שהיה ראוי להתיר לו יותר, משום דבעבדיה (בעבודתו) טריד, או משום שאינו יכול ליהזר, אפילו הכי אסור" (הרא"ש). ואף-על-פי שמותר להרביע בהמה (למעלה פרק כא הלכה כ), מפני שעסוק במלאכתו, באשה חוששים יותר.

ט. מתר להתיחד עם שתי יבמות, או עם שתי צרות, או עם אשה וחתמתה, או עם אשה וכת בעלה, או עם אשה וכת חמותה; מפני ששונאות זו את זו,

בין ילדה; שדבר זה גורם לגלות ערוה. חוץ מהאם עם בנה, והאב עם בתו, והבעל עם אשתו נדה. וחתן שפרסה אשתו נדה קדם שיבעל - אסור להתיחד עמה, אלא היא ישנה בין הנשים והוא ישן בין האנשים. ואם בא עליה ביאה ראשונה ואחר כך נטמאת - מתר להתיחד עמה.

(2) ראה ביאורנו למעלה פרק כא הלכה א. אבל יחוד עם חיבי לאוין אינו אסור מן התורה.

ב. לא נחשדו ישראל על משפב זכור ועל הבהמה. לפיכך אין אסור להתיחד עמהן. ואם נתרחק אפלו מיחוד זכור ובהמה - הרי זה משפב. וגדולי החכמים היו מרחיקין הבהמה כדי שלא יתיחדו עמה. ואסור יחוד העריות מפי הקבלה³.

(3) כלומר, שקיבלו איש מפי איש עד משה רבינו. ושם "רמז ליחוד מן התורה".

ג. כשארע מעשה אמנון ותמר גזר דוד ובית דינו על יחוד פנויה. ואף על פי שאינה ערוה⁴ - בכלל יחוד עריות היא. ושמאי והלל⁵ גזרו על יחוד פותית. נמצא, כל המתיחד עם אשה שאסור להתיחד עמה, בין ישראלית בין פותית - מפני את שניהן מפת מרדות, האיש והאשה, ומכריזין עליהן⁶. חוץ מאשת איש, שאף על פי שאסור להתיחד עמה, אם נתיחד - אין לוקין; שלא להוציא לעז עליה שזנתה, ונמצאו מוציאים לעז על הבנים שהן מזמרים.

(4) אלא לאו, כמבואר בפרק א מהלכות אישות הלכה ד: "הבועל אשה לשם זנות בלא קידושין, לוקה מן התורה". (5) כלומר, בית-שמאי ובית-הלל, ובגמרא עבודה-זרה לו: "ואתו (ובאו) תלמידי בית-שמאי ובית-הלל גזור אפילו איחוד דבת גוים". ומפני "שהיו שמאי והלל עצמן ביום שגזרו שמונה-עשר דבר", הזכיר רבינו את שמאי והלל כגוזרי הגזירה. (6) "מר זוטרא מלקי ומכריז".

ד. כל אשה שאסור להתיחד עמה, אם היתה אשתו עמו - הרי זו מתרת להתיחד, מפני שאשתו משמרתו. אבל לא תתיחד ישראלית עם הפותי ואף על פי שאשתו עמו, שאין אשתו של פותי משמרתו ואין להן בוששה.

(7) בכת"י תימן: הרי זה מותר.

ה. וכן אין מוסרין תינוק ישראל לכותי ללמדו ספר וללמדו אמנות, מפני שפולן חשודין על משפב זכור. ואין מעמידין בהמה בפנדקיות⁸ של פותים, ואפלו זכרים אצל זכרים ונקבות אצל נקבות.

(8) "שעושין להתאכסן עוברי דרכים שם ומעלים שכו לבעלים" (רש"י).

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי ד' אייר - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קעט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טז. אסור לתלמיד חכם לשפן בַּחֲצֵר שֵׁשׁ בָּהּ 32
אֶלְמָנָה, אֵף עַל פִּי שְׁאִינוּ מִתְיַחַד עִמָּה, מִפְּנֵי 33
הַחֲשָׁד; אֲלָא אִם בֶּן הִיְתָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ. וְכֵן אֶלְמָנָה 34
אִסוּרָה לְגַדֵּל כֶּלֶב²³, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד. וְלֹא תִקְנֶה אִשָּׁה 35
עֲבָדִים²⁴ זָכָרִים, אֶפְלוּ קִטְנִים²⁵, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד. 36

משום לזות שפתים, שלא ירננו אחריה, כשיראו שהכלב
הולך אחריה, אבל מותרת להתייחד עם הכלב, שלא נחשדו
ישראל על הזכור ועל הבהמה. (24) "ומבואר בש"ס
שכל-שכן דעבד עברי אסור לה לקנות, משום דצנוע
בעיניה, שאם יקלקלו יחד לא יתפאר לגלות הדבר".
(25) "ויראה לי, שאינה אסורה לקנות אלא עבד בן תשע
שנים ומתשע ולמעלה" (קשה להבין דין זה, הלא העבדים
יגדלו? ראה 'טור' יורה-דעה סימן רסז וב'כסף משנה'
הלכות עבדים שם).

יז. אין דורשין בסתרי עריות בשלשה, מפני 37
שהאחד טרוד בשאלת הרב, והשנים נושאין 38
ונותנין זה עם זה ואין דעתם פנויה לשמע. 39
שדעתו של אדם קרובה אצל עריות, אם נסתפק 40
לו דבר ששמע - מורה להקל. לפיכך אין דורשין 41
אלא לשנים, כדי שיהיה האחד השומע מפנה 42
דעתו ויודע מה שישמע מן הרב. 43

יח. אין לך דבר בכל התורה בלא שהוא קשה לרב 44
העם לפרש אלא מן העריות והביאות האסורות. 45
אמרו חכמים: בשעה שנצטוו ישראל על העריות 46
בכו, וקבלו מצוה זו בתרעמת ובכיה; שנאמר: בכה 47
למשפחתיו - על עסקי משפחות²⁶. 48

(26) "שנאסר להם קרובות" (רש"י).

יט. ואמרו חכמים: גזל ועריות - נפשו של אדם 49
מתארה להן ומתמודתן. ואין אתה מוצא קהל בכל 50
זמן וזמן שאין בהן פרוצין בעריות וביאות אסורות. 51
[ועוד] אמרו חכמים: רב - בגזל, מעוט - בעריות, 52
והפל - באבק²⁷ לשון הרע²⁸. 53

(27) כלומר, מעין לשון הרע כאבק שאינו עפר ממש.
(28) "אבק לשון הרע כיצד? מי יאמר לפלוני שיהיה כמות
שהוא עתה, או שיאמר: שתקן מפלוני, איני רוצה להודיע
מה אירע ומה היה".

כ. לפיכך ראוי לו לאדם לכה יצרו בדבר זה, 54
ולהרגיל עצמו בקדשה יתרה ובמחשבה טהורה 55
ובדעה נכונה, כדי להנצל מהן. ויזהר מן היחוד, 56
שהוא הגורם הגדול. גדולי החכמים היו אומרים 57
לתלמידיהם: הזהרו בי מפני בתי, הזהרו בי מפני 58
פלתי. כדי ללמד לתלמידיהם שלא יתבישו מדבר 59
זה, ויתרחקו מן היחוד. 60

כא. וכן ינהג להתרחק מן השחוק ומן השכרות 61

ואין מחפזות זו על זו. וכן מתר להתייחד עם אשה 1
שש עמה תינקת קטנה שיודעת טעם ביאה ואינה 2
מוסרת עצמה לביאה; שאינה מזנה בפניה, שהרי 3
זו מגלה את סודה. 4

י. תינקת מבית שלש ולמטה ותינוק בן¹⁶ תשע 5
ולמטה - מתר להתייחד עמה; שלא גזרו אלא על 6
יחוד אשה הראויה לביאה, ואיש הראוי לביאה. 7

(16) בכת"י תימן: מבן.

יא. אנדרוגינוס¹⁷ אינו מתייחד עם הנשים¹⁸, ואם 8
נתייחד - אין מפין אותו, מפני שהוא ספק. אבל 9
האיש מתייחד עם האנדרוגינוס¹⁹ ועם הטמטום. 10

(17) שיש בו זכרות ונקבות. ראה ביאורנו למעלה פרק א
הלכה טו. (18) "דהוא מתאוה לאשה גמורה, לכן אסור
להתייחד עם נשים". (19) "ואיש אינו מתאוה לספק אשה,
לכן מותר להתייחד עם אנדרוגינוס". והגר"א מגיה דברי
רבינו וגורס: אנדרוגינוס אינו מתייחד עם האנשים ולא עם
הנשים... אבל האיש ואשה מתייחד עם הטמטום.

יב. אשת איש שהיה בעלה בעיר - אינה חוששת 11
ליחוד, מפני שאימת בעלה עליה. ואם היה זה גס²⁰ 12
בה, כגון שגדלה עמו או שהיתה קרובתו - לא 13
יחיד עמה ואף על פי שבעלה בעיר. וכן כל 14
המתייחד עם אשה, והיה הפתח פתוח לרשות 15
הרבים - אין חוששין משום יחוד. 16

(20) לבו קרוב לה, ראה ביאורנו למעלה פרק כא הלכה כז.

יג. מי שאין לו אשה לא ילמד תינוקות, מפני 17
שאמות הבנים פאות לבית הספר לבניהם, ונמצא 18
מתגרה²¹ בנשים. וכן אשה לא תלמד קטנים, מפני 19
אבותיהן שהן באין בגלל בניהם, ונמצאו 20
מתייחדים²² עמה. ואין תלמיד צריך שתהיה אשתו 21
שרויה עמו בבית הספר, אלא היא בביתה והוא 22
תלמד במקומו. 23

(21) ואפילו באופן שאין חשש ליחוד, אסור משום גירוי
בנשים. (22) כאן כותב רבינו מתייחדים עמה, מפני
שבנשים לא שייך גירוי, ואין אסור אלא אם מתייחדת.

יד. תקנו חכמים, שתהיינה הנשים מספרות זו עם 24
זו בבית הפסא, כדי שלא יפגס שם איש, משום 25
יחוד. 26

טו. אין ממנין אפלו אדם נאמן וכשר להיות שומר 27
חצר שש שם נשים, אף על פי שהוא עומד בחוץ; 28
שאין אפוטרופוס לעריות. ואסור לאדם למנות 29
אפוטרופוס על ביתו, שלא ינהיג אשתו לדבר 30
עברה. 31

(כא): את זה תאכלו מכל שרץ העוף, ומשמע אחרים לא תאכלו. (4) שנאמר (שם ט): את זה תאכלו מכל אשר במים. (5) שנאמר (שם ד): אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה. פסוק זה מדבר בבהמה וחיה בעלי סימן טהרה אחד, היינו: גמל, שפן, ארנבת, חזיר, ולמדנו בקל-וחומר את אלה שאין בהם סימן טהרה כלל (ראה לקמן פ"ב ה"א). (6) שנאמר, ואת אלה תשקצו מן העוף (ויקרא יא, ג). (7) שנאמר (שם יא): ושקץ יהיו לכם, מבשרם לא תאכלו. (8) שנאמר (דברים יד, יט): וכל שרץ העוף, טמא הוא לכם. (9) שנאמר (ויקרא יא, מא): וכל השרץ השורץ על הארץ, שקץ הוא. (10) שנאמר (שם, מד): ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש. (11) שנאמר (שם, מב): לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום. [במנין המצוות שבפתיחה ל'יד החזקה' הגירסא: כשיצא לארץ, וכן בכת"י תימן. ומדברי רבינו ב'ספר המצוות' יש ללמוד, שלהלכה אין הבדל בין שתי הגירסאות, ואם יצאו על הפרי (היינו לאויר) נקרא "יצאו לארץ"]. (12) שנאמר (שם, מג): אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ (לקמן פ"ב ה"ב). (13) שנאמר (דברים יד, כא): לא תאכלו כל נבלה. (14) שנאמר (שמות כא, כח): ולא יאכל את בשרו. (15) שנאמר (שם כב, ל): ובשר בשדה טרפה לא תאכלו. (16) שנאמר (דברים יב, כג): ולא תאכל הנפש עם הבשר. (17) שנאמר (ויקרא ז, כו): וכל דם לא תאכלו. (18) שנאמר (שם, כג): כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו. (19) שנאמר (בראשית לב, לג): לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. (20) שנאמר (שמות לז, כו): לא תבשל גדי בחלב אמו. (21) [אותו הלא-תעשה, ראה לקמן פ"ט ה"ב. כאן הקדים רבינו איסור אכילה לאיסור בישול, אולם ב'ספר המצוות', לא-תעשה קפ"קפו, הפך הסדר. והטעם, מפני שלקמן (שם) למד רבינו שני האיסורים מפסוק אחד. וב'ספר המצוות', שלומד איסור אכילה מ"לא תבשל" השני, מקדים איסור בישול, הנלמד מ"לא תבשל" הראשון]. (22) שנאמר (ויקרא כג, יד): ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה. (23-24) מאותו הפסוק שבהערה הקודמת. (25) שנאמר (שם יט, כג): ערלים לא יאכל. (26) שנאמר (דברים כב, ט): פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם. ו"פן" משמעותה 'לא תעשה'. (27) שנאמר (ויקרא כב, טו): ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה'. (28) שנאמר (דברים לב, לח): אשר חלב זבחימו יאכלו, ישתו יין נסיכם.

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר סימני בהמה חיה ועוף [דג] וחגב; דג טהור שנמצא במעי דג טמא או איפכא; היוצא מן הטמא – טמא.

- 29 א. מצות עשה לידע² הסימנים שמבדילין בהן בין
- 30 בהמה וחיה ועוף ודגים וחגבים שמותר לאכלן³ ובין
- 31 שאין מותר לאכלן. שנאמר: והבדלתם בין הבהמה
- 32 הטהרה לטמאה ובין העוף הטהור לטהור. ונאמר:
- 33 להבדיל בין הטהור ובין הטהור ובין החיה הנאכלת
- 34 ובין החיה אשר לא תאכל.

1 ומדברי עגבים²⁹, שאלו גורמין גדולים והם מצלות
2 של עריות. ולא ישוב בלא אשה, שמנהג זה גורם
3 לטהרה יתרה. גדולה מכל זאת אמרו³⁰: יפנה עצמו
4 ומחשבתו לדברי תורה, וירחיב דעתו בחקמה;
5 שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן
6 החכמה. ובחקמה הוא אומר: אילת אהבים ויעלת
7 חן, ודידה ירוף בכל עת, באהבתה תשגה תמיד.

(29) דברי תאווה. (30) ראה ביאורנו למעלה פרק כא הלכה יט.

סלקו להו הלכות אסורי ביאה בסייעתא דשמיא

יום ש"ק ה' אייר ה'תשפ"א

הלכות מאכלות אסורות

8 יש בכללן שמונה ועשרים מצות. ארבע מצות
9 עשה, וארבע ועשרים מצות לא תעשה, וזה הוא
10 פרטן: (א) לבדק בסימני בהמה וחיה להבדיל בין
11 טמאה לטהרה¹. (ב) לבדק בסימני העוף להבדיל
12 בין הטהור לטהור². (ג) לבדק בסימני חגבים להבדיל
13 בין טמא לטהור³. (ד) לבדק בסימני דגים להבדיל
14 בין טמא לטהור⁴. (ה) שלא לאכל בהמה וחיה
15 טמאה⁵. (ו) שלא לאכל עוף טמא⁶. (ז) שלא לאכל
16 דגים טמאים⁷. (ח) שלא לאכל שרץ העוף⁸. (ט) שלא
17 לאכל שרץ הארץ⁹. (י) שלא לאכל רמש הארץ¹⁰.
18 (יא) שלא לאכל תולעת הפרות כשתצא לאויר¹¹. (יב)
19 שלא לאכל שרץ המים¹². (יג) שלא לאכל נבלה¹³.
20 (יד) שלא להנות בשור הנסקל¹⁴. (טו) שלא לאכל
21 טרפה¹⁵. (טז) שלא לאכל אבר מן החי¹⁶. (יז) שלא
22 לאכל דם¹⁷. (יח) שלא לאכל חלב בהמה טהורה¹⁸.
23 (יט) שלא לאכל גיד הנשה¹⁹. (כ) שלא לאכל בשר
24 בחלב²⁰. (כא) שלא לבשלו²¹. (כב) שלא לאכל לחם
25 תבואה חדשה²². (כג) שלא לאכל קלי מן החדש²³.
26 (כד) שלא לאכל פרמל מן החדש²⁴. (כה) שלא לאכל
27 ערלה²⁵. (כו) שלא לאכל פלאי הכרם²⁶. (כז) שלא
28 לאכל טבל²⁷. (כח) שלא לשותות יין נסך²⁸.

(1) שנאמר (ויקרא יא, ב): זאת החיה אשר תאכלו, ודרשו
ב'תורת כהנים' פ' שמיני פרק ג ס"א א"ב: "אותה באכילה,
ואין בהמה טמאה באכילה. ולאז הבא מכלל עשה - הריהו
עשה". ולכן מצוה לבדוק ('ספר המצוות', עשה קמט. אולם
לקמן בפ"א ה"א מוסר רבינו 'עשה' אחרת, היינו מה
שנאמר (שם כ, כה) והבדלתם וגו', ראה שם הערה א.
(2) שנאמר (דברים יד, א): כל צפור טהורה תאכלו, ומכאן
שציפור טמאה אסורה באכילה, ולאז הבא מכלל עשה -
עשה (מגיד-משנה לקמן פ"ב ה"ד בשם 'ספרי', אולם
ב'ספרי' שלפנינו, לא מצאנו זאת). (3) שנאמר (ויקרא יא,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק ה' אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קפא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מפריסי פרסה ואין להם שיניים בלחי העליון. (16) ואין האפשרות לבדוק אם היא מפרסת פרסה. (17) חולין, שם. (18) בלחי העליון. (19) שהרי אם אין לה שיניים למעלה, כבר ברור שהיא מעלה גרה, כמבואר למעלה (ה"ב), ומאחר שהיא מעלה גרה, ידוע לנו גם שהיא מפרסת פרסה. כמבואר למעלה (שם). (20) חולין, שם. לגמל רך אין שיניים בלחי העליון, כמבואר למעלה הערה ט. (21) ואי אפשר להכיר אם אין לה שיניים למעלה. (22) חולין, שם. (23) שהרי אם היא מפרסת פרסה, היא גם מעלה גרה, כמבואר בהלכה הקודמת. (24) חולין, שם. שהרי חזיר הוא מפריס פרסה. (25) ואין לבדוקה לא בפה ולא ברגלים. (26) שם. (27) בקצות הזנב. (28) לאורך ולרוחב, "יש בשר ששקורעין אותו נקרע שתי (לאורך), ויש שנקרע ערב (לרוחב)" רש"י. כלומר, שהבשר שבקצות הזנב, אם תקרעו שתי - נקרע, ואם תקרעו ערב - גם כן נקרע ('מעדני יום טוב' להרא"ש, שם). ורבינו גרשום מפרש: דמצד אחד הבשר נקרע בשתי, ומצד אחר נקרע בערב. (29) חמור הבר. (30) בכת"י תימן: מהלך שתי וערב. (31) חולין שם.

ד. בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה, אף על פי שאינו מפריס פרסה ולא מעלה גרה, אלא כמין סוס או חמור לכל דבר - הרי זה מתר באכילה.³² במה דברים אמורים? בשילדה לפניו; אבל אם הניח פרה מעפרת בעדרו, ויבא ומצא כמין חזיר כרוף אחריה, אף על פי שהוא יוגג ממנה - הרי זה ספק, ואסור באכילה;³³ שפא מן הטמאה נולד, ונכרך אחר הטהורה.

(32) בכורות ה, ב. (33) שם כד, א.

ה. בהמה טמאה שילדה כמין בהמה טהורה, אף על פי שהוא מפריס פרסה ומעלה גרה, והרי הוא כמין שור לכל דבר או כמין שה - הרי זה אסור באכילה.³⁴ שהגדל³⁵ מן הטמאה - טמא, ומן הטהורה - טהור. (לפיכך)³⁶ דג טמא שנמצא במעי דג טהור - אסור,³⁸ ודג טהור הנמצא במעי דג טמא - מתר;³⁹ לפי שאין גדוליו, אלא בלעו.

(34) שם ה, ב. (35) במשנה שם כתוב: "שהוצא", ורבינו שינה הלשון וכתב "שהגדל", להשמיענו שהגידול בלבד קובע ולא הגוף שבו נמצא או שממנו יצא. (36) כלומר, מכיון שתלוי בגידול ולא בגוף שבו נמצא. (37) ואפילו כשלא ראינו שבלעו (ביאורי הגר"א י"ד, סי' פג, סקל"א). (38) שם ז, ב. (39) שם.

ו. בהמה טהורה שילדה או שנמצא בה פריה שיש לה שתי⁴⁰ גבין ושתי שדרות - אסורה באכילה.⁴¹ וזו היא השסועה שנאסרה בתורה, שנאמר: את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה. כלומר: פריה שגולדה שסועה לשתי בהמות.

(2) גירסת ה'מגיד משנה' "לבדוק" שהרי המצוה אינה ידיעת הסימנים ולימודם, אלא הבדיקה של בעל-החי, כדי להבדיל בין הטמא ובין הטהור. רבינו בפתיחתו להלכות אלו, מנה בדיקת כל מין מצוה בפני עצמה, ויצאו לו ארבע מצוות: בהמה וחיה, עוף, דגים, חגבים. וכן נמנן ב'ספר המצוות' עשין קמט-קנב, במצוות-עשה של "והבדלתם וכו'". ובמצוה קמט הוא מבאר כוונת מצוות אלו: "שאנו נצטוו לדרוש סימנים אלה בכל בהמה וחיה, ואז מותר יהיה לאכלה, ודין זה הוא המצוה". (3) המצוה מוטלת על האדם כשהוא רוצה לאכול את בעל-החי, כמו 'עשה' של שחיטה שהאדם חייב בה רק אם הוא רוצה לאכול בשר. (4) רבינו סידר את מיני בעלי-החיים לא כפי שהם סדורים בתורה (ויקרא יא). סדר הכתוב הוא: בהמה וחיה, דגים, עוף, חגבים. והטעם, מפני שהסתמך כאן על הפסוק והבדלתם וכו' שבו נסמך עוף לבהמה, מנה עוף סמוך לבהמה, ולאחר מכן סידר דגים תחילה ואחר-כך חגבים, כסדר שנכתבו בתורה במקומם. ובמצוות "והבדלתם" לא נזכרו דגים וחגבים בפירוש. וראה לקמן הכ"ד.

ב. סימני בהמה וחיה⁵ נתפרשו⁶ בתורה⁷, והם שני סימנים: מפרסת פרסה ומעלת גרה. עד שיהיו שניהם. וכל בהמה וחיה⁸ שהיא מעלת גרה - אין לה שנים בלחי העליון⁹. וכל בהמה שהיא מעלת גרה¹⁰ - הרי היא מפרסת פרסה¹¹, חוץ מן הגמל¹². וכל בהמה שהיא מפרסת פרסה - היא¹³ מעלת גרה, חוץ מן החזיר¹⁴.

(5) כלומר, סימני ההבדל בין בהמה וחיה טהורה לטמאה, אבל סימני ההבדל שבין בהמה לחיה, מבואר להלן (ה"י) ש"מפי השמועה הן". (6) לשון המשנה חולין נט, א. (7) ויקרא יא, ג. (8) הטהורים. (9) חולין, שם. (10) ואין לה שיניים בלחי העליון (מגיד-משנה). (11) ואין צריך לבדוק (מגיד-משנה). (12) ויקרא יא, ד. ואין לתמוה למה לא הזכיר רבינו השפן והארנבת, שגם הם מעלי גרה ואינם מפריסי פרסה (שם, ה"ו), כהשגת הראב"ד: כי רבינו מדבר במינים הטהורים, ועליהם אמר שאין להם שיניים למעלה, והשפן והארנבת שהם טמאים, אם כי מעלי גרה הם יש להם שיניים בלחי העליון, אבל הגמל הרך דומה לבהמות הטהורות שאין לו שיניים למעלה (מגיד-משנה). (13) בכת"י תימן: הרי היא. (14) שם, ז, א.

ג. לפיכך¹⁵, המוצא בהמה במדבר ואינו מפריה, ומצא חתוכת הפרסות¹⁶ - בודק בפיה¹⁷: אם אין לה שנים למעלה¹⁸ - בידוע שהיא טהורה¹⁹. והוא שפיר גמל²⁰. מצא בהמה שפיה חתוף²¹ - בודק²² בפרסותיה: אם היא שסועה - טהורה²³. והוא שפיר חזיר²⁴. מצא פיה חתוף ורגליה חתוכות²⁵ - בודק בה²⁶ אחר ששחטה ככנפי העקין²⁷: אם מצא בשורה שם מהלף שתי וערב²⁸ - טהורה. והוא שפיר ערוד²⁹, שכן הוא בשור³⁰ שתי וערב³¹.

(15) מאחר שאנו יודעים שלשה הסימנים האלו: מעלה גרה,

קפב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק ה' אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

המקרא "והדורים אישר" (ישעיה מה, ב). (61) כלומר, ואם חסר סימן אחד - אין זו ודאי חיה.

(40) בכת"י תימן, ובדפוס רומי: שני. ראה פ"י מהל' איסורי ביאה ה"א. (41) נדה כד, א.

י"א. במה דברים אמורים? במין שאינו מפורז; אבל שבועה מיני חיה האמורין בתורה, אם היה מפיר אותן, אפלו לא מצא לו קרנים - הרי זה אוכל חלבו, וחייב לכסות דמו.

ז. וכן בהמה שגמץא בה דמות עוף, אף על פי שהוא עוף טהור - הרי זה אסור באכילה⁴². לא הותר מן הנמצא בהמה אלא מה שיש לו פרסה.

(42) חולין סט, א. (43) בכת"י תימן: "מין", וכן גורס ה'מגיד משנה.

י"ב. שור הבר - מין בהמה הוא⁶². והקדוש⁶³, אף על פי⁶⁴ שאין לו אלא קרן אחת - הרי הוא חיה. וכל שנסתפק לה אם הוא מין חיה או מין בהמה - חלבו אסור⁶⁵, ואין לוקיין⁶⁶ עליו, ומכסין את דמו⁶⁷.

ח. אין לה בכל בהמה וחיה שבעולם שמתר באכילה חוץ מעשרת המינים⁴⁴ המנייין בתורה⁴⁵. שלשה מיני בהמה, והם: שור, שה, ועז; ושבועה מיני חיה: איל, וצבי, ויתמו, ואקו, ודישן, ותאו, וזמר. הם ומיניהן. כגון שור הבר והמריא⁴⁶, שהן ממין השור⁴⁷. וכל העשרה מינין ומיניהם - מעלה גרה ומפרים פרסה. לפיכך, מי שהוא מקיץ - אינו צריך לבדק לא בפיה⁴⁸ ולא ברגליו⁴⁹.

(62) כלאים פ"ה, מ"ו. ואף שהוא גדל במדבר וטבעו כחיה, נחשב הוא למין בהמה, מפני שהוא בא משוב וברח למדבר ("ירושלמי" שם, ה"ד). (63) חולין נט, ב. (64) וכל החיות הטהורות יש להן שתי קרנים. (65) שמה מין בהמה הוא. (66) שאולי מין חיה הוא, ואין לוקיין על הספק. (67) מספק, כחיה.

(44) שם פ, א. (45) דברים יד, ד"ה. (46) מין מיוחד בבקר המצטיין בגדלו ובשמו. [אין אנו בקיאים בשמות הבהמות והחיות, ואין לסמוך על תוצאות החקירות המדעיות, כי מושגות הן על יסודות רעועים והשערות, ויש לסמוך על המסורת שבידינו מה מותר ומה אסור, כמו בעופות]. (47) ראה 'מגיד משנה', כסף משנה ו'לחם משנה'. (48) אם יש לה שיניים בלחי העליון, כמבואר למעלה ה"ג. (49) אם היא מפרסה פרסה, כמבואר למעלה שם.

י"ג. כלאים הבא מבהמה טהורה עם חיה טהורה - הוא הנקרא פו⁶⁸. חלבו אסור⁶⁹, ואין לוקיין עליו⁷⁰, ומכסין את דמו⁷¹. ואין מין טמא מתעבר⁷² ממין טהור כלל⁷³.

ט. אף על פי שכל מתרין באכילה, צריכין אנו להבדיל בין בהמה טהורה וחיה טהורה. שהחיה - חלבה מתר⁵⁰, ודמה טעון פסוי⁵¹; והבהמה הטהורה⁵² - חלבה בכרת⁵³, ואין דמה טעון פסוי⁵⁴.

(68) שם פ, א. (69) כבהמה (הל' ביכורים פ"ב, ה"י). (70) שם. (71) חולין פג, ב. (72) בכורות ז, א. (73) וגם מין טהור אינו מתעבר ממין הטמא, כמבואר שם בגמרא.

י"ד. סימני עוף טהור לא נתפרש מן התורה⁷⁴, אלא מנה⁷⁵ מנין טמאים בלבד, ושאר מיני העוף - מתרין⁷⁶. והמינין האסורין ארבעה ועשרים⁷⁷, ואלי הן: (א) גשר. (ב) פרס. (ג) עזניה. (ד) דאה. והיא⁷⁸ הראה האמורה במשנה תורה⁷⁹. (ה) איה. והיא⁸⁰ הדיה האמורה במשנה תורה⁸¹. (ו) מין האיה. שכן פתוב בה⁸²: למינה, מפלל שהוא⁸³ שני מינין. (ז) עורב. (ח) זרזיר. שכן נאמר בעורב⁸⁴: למינו - להביא את הזרזיר⁸⁵. (ט) יענה. (י) תחמס. (יא) שחף. (יב) גץ. (יג) ושרנקא, והוא מין הגץ⁸⁶. שכן פתוב בו: למינה⁸⁷. (יד) פוס. (טו) שלף. (טז) גשוף. (יז) תנשמת. (יח) קאת. (יט) רחמה. (כ) חסידה. (כא) האנפה. (כב) מין האנפה⁸⁸. שכן נאמר בה: למינה⁸⁹. (כג) הדיכית. (כד) העטלף.

(50) חולין נט, ב. (51) "מצות-עשה לכסות דם שחית חיה טהורה" (פ"ד מהל' שחיטה ה"א). (52) אבל על חלב של בהמה טמאה אינו חייב כרת, כמבואר להלן פ"ז ה"א. (53) ויקרא ז, כה. (54) שכיסוי הדם אינו אלא בחיה ועוף ולא בבהמה.

י"ו. וסימני חיה - מפי השמועה⁵⁵ הן: כל מין שהוא מפרים פרסה ומעלה גרה ויש לו קרנים⁵⁶ מפצלות⁵⁷, כגון האיל - הרי זה חיה טהורה פודאי; וכל שאין קרניו מפצלות, אם היו קרניו פרוכות⁵⁸ בקרני השור, וחרוקות⁵⁹ בקרני העז, ויהיה חרק מבלע בהן, והדורות⁶⁰ בקרני הצבי - הרי זו חיה טהורה. ובלבד שיהיה בקרנים שלשה⁶¹ סימנין אלו: פרוכות, חרוקות והדורות.

(74) חולין נט, א. (75) ויקרא יא, יג"ט; דברים יד, י"ב. (76) חולין סג, ב. (77) שם. (78) שם. (79) דברים יד, יג. (80) חולין, שם. (81) דברים, שם. (82) ויקרא יא, יג. (83) בכת"י תימן: "שהן", וכן בסמ"ג. (84) שם, טו. (85) חולין סב, א. (86) שם סג, א. (87) ויקרא, שם, טז. (88) חולין, שם. (89) ויקרא, שם, יט.

(55) "דברים שלמדו אותן מפי השמועה, והם תורה שבעל-פה" (פ"א מהל' ממרים ה"ב). (56) חולין נט, א. (57) שהרבה פיצולין יוצאין מהן (רמ"א יו"ד, סי' פ). (58) עקומות ומעוותות (פירוש המשנה לרבינו). (59) "מעוותים ומפותלים כמו נפתל, דבר עגול שאין לו שפה חדה" (פירוש המשנה לרבינו). (60) עגולות, לשון

טו. כל מי שהוא בקי במינין אלו ובשמותיהן - הרי זה אוכל עוף שאינו מהם, ואינו צריך בדיקה⁹⁰.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק ה' אייר - ספר קדושה - הל' מאכלות אסורות קפג

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ודאי, כמבואר למעלה (שם). (113) שם סב, ב. (114) שם.

יט. אָמְרוּ הַגָּאֹנִים: שְׁמֹסְתָּ הִיא בִּידֵיהֶם, שְׁאִין מוֹרִין לְהַתִּיר עוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד, אֶלָּא אִם הִנֵּה אוֹתוֹ סִימָן שֶׁיִּקְלָף לְרַקְקָנוּ בִּידֵי; אֲכָל אִם אֵינוּ נִקְלָף בִּידֵי, אָף עַל פִּי שֵׁשׁ לוֹ זָפֵק אוֹ אֶצְבַּע יְתֵרָה - מַעוֹלָם לֹא הִתִּירוּהוּ.

כ. כָּל עוֹף שֶׁחֹלֵק אֶת רִגְלָיו¹¹⁵ בְּשִׁמּוֹתַיִן לוֹ חוּט שְׁתֵּים לְכָאן וּשְׁתֵּים לְכָאן, אוֹ שֶׁקוֹלֵט מִן הָאָוִיר וְאוֹכֵל בָּאָוִיר - הֵרִי זֶה דוֹרֵס, וְטָמֵא¹¹⁶. וְכָל הַשּׁוֹכֵן עִם הַטָּמֵאִים וְנִמְכָּה לָהֶם - הֵרִי זֶה טָמֵא¹¹⁷.

(115) "וענינו שערף טמא כשעומד על חבל או שרביט דק, ונותן קצת צפרניו על אותו השרביט מצד אחד ומקצת מצד אחר עד שיהא השרביט תחת אצבעותיו כמו שאוחז שום דבר ביניהן" (פירוש המשנה לרבינו). (116) שם סה, א. (117) שם.

כא. וּמִיָּנִי חֲגָבִים שֶׁהִתִּירָה תוֹרָה¹¹⁸ - שְׁמוּנָה, וְאֵלּוּ הֵן: (א) חֲגָב¹¹⁹. (ב) מִין חֲגָב, וְהוּא הַרְזִבְנִית¹²⁰. (ג) חֲרָגֶל. (ד) וּמִין חֲרָגֶל, וְהוּא עֲרֻזְבָּא¹²¹. (ה) אֶרְבֶּה. (ו) וּמִין אֶרְבֶּה, וְהִיא צִפְרִית¹²² כְּרָמִים¹²³. (ז) סִלְעָם. (ח) וּמִין סִלְעָם, וְהִיא יוֹחֲנָא יְרוּשְׁלָמִית¹²⁴.

(118) ויקרא יא, כב. (119) רבינו שינה מסדר המקרא, שהוא: ארבה, סלעם, חרגול, חגב. מפני ש"חגב" הוא שם הכולל לכל החגבים הטהורים, ומסימני טהרה: ששמו יהא חגב, כמבואר להלן בסוף הכ"ב, לכן הזכיר רבינו את ה"חגב" בראשונה. ומכיון שבתורה כתוב חרגול על-יד חגב, סמכו רבינו למין החגב, ואחרי מין החרגול חזר רבינו לסדר המקרא: ארבה וסלעם. (120) שם. (121) שם. (122) שם. (123) המצויה אצל דקלים צעירים (שבת ז:). (124) חולין, שם.

כב. מִי שֶׁהוּא בָּקִי בִּהֵן וּבְשִׁמּוֹתֵיהֶן - אוֹכֵל. וְהַצִּיד נֶאֱמָן עָלֶיהָ, פְּעוֹף¹²⁵. וּמִי שְׁאֵינוּ בָּקִי בִּהֵן - בּוֹדֵק בְּסִימָנָיו. וּשְׁלֹשָׁה¹²⁶ סִימָנָיו יֵשׁ בִּהֵן: כָּל שֵׁשׁ לוֹ¹²⁷ אֶרְבַּע רִגְלִים, וְאֶרְבַּע כְּנָפַיִם שְׁחוּפּוֹת¹²⁸ רֵב אֶרֶץ גּוֹפּוֹ וְרֵב הָקָף גּוֹפּוֹ¹²⁹, וְיֵשׁ לוֹ שְׁנֵי כְּרָעִים¹³⁰ לְנִתֵּר בָּהֶם - הֵרִי זֶה מִין טָהוֹר. וְאָף עַל פִּי¹³¹ שְׂרָאשׁוֹ אֶרֶץ וְיֵשׁ לוֹ זָנָב, אִם הִנֵּה שְׁמוֹ חֲגָב¹³² - טָהוֹר.

(125) כמבואר למעלה הט"ו. (126) רבינו מנה את שניהם: ארבע כנפים וחופות רוב אורך גופו - לסימן אחד, וממילא הם שלשה סימנים. אולם, הגמרא (שם סו.) מונה לשני סימנים והרי הם ארבעה (לחם-משנה). ונימוקו של רבינו הוא: שהמשנה הפסיקה בין הארבע כנפים לכנפיו חופין את רובו, בסימן של קרסולים (הכרעים), וממילא הם מחולקים לשנים, אולם רבינו חשיב ה"כרעים" בסוף - וטעמו לזה יבואר להלן (אות קכב) - לכן כללם לסימן אחד. (127) בכת"י תימן: לו, וכן במשנה. (128) ואף-על-פי

1 וְעוֹף טָהוֹר⁹¹ נֶאֱכָל בְּמִסְרֵת⁹². וְהוּא⁹³ שִׁיְהִיהָ דָּבָר פְּשוּט בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁזֶה עוֹף טָהוֹר. וְנֶאֱמָן צִיד לומֵר: עוֹף זֶה הִתִּיר לִי רַבִּי הַצִּיד. וְהוּא שִׁיחֲזֹק⁹⁴ אוֹתוֹ צִיד⁹⁵ שֶׁהוּא בָּקִי בְּמִינָיו אֵלּוּ וּבְשִׁמּוֹתֵיהֶן⁹⁶.

(90) בסימנים המפורשים להלן (בהלכה הסמוכה). (91) חולין, שם, ב. (92) ואינו צריך בדיקה. (93) "כלומר, שאם קיבלו בני המקום ונהגו בפשיטות לאכלו בחזקת טהור שאין לפקפק עליו כלל ואין צריך לבדוקו" (ה'חינוך' מצוה קנז). (94) בכת"י תימן: שהחזוק. (95) כלומר, הרב שהתיר לו (ש"ך, יו"ד, סי' פב). (96) חולין, שם.

5 טז. מִי שְׁאֵינוּ מִפְּרִין⁹⁷ וְאֵינוּ יוֹדֵעַ שִׁמּוֹתֵיהֶן - בּוֹדֵק בְּסִימָנָיו אֵלּוּ שְׁתַּנּוּ חֲכָמִים⁹⁸: כָּל עוֹף שֶׁהוּא דוֹרֵס⁹⁹ וְאוֹכֵל - בִּידוּעַ¹⁰⁰ שֶׁהוּא מְאֵלּוּ הַמִּינִין¹⁰¹, וְטָמֵא¹⁰²; וְשְׁאֵינוּ דוֹרֵס וְאוֹכֵל, אִם יֵשׁ בוֹ אֶחָד¹⁰³ מִשְׁלֹשָׁה סִימָנָיו אֵלּוּ - הֵרִי זֶה עוֹף טָהוֹר. וְאֵלּוּ הֵן: אֶצְבַּע יְתֵרָה¹⁰⁴, אוֹ זָפֵק¹⁰⁵, וְהִיא הַמְרָאָה¹⁰⁶, אוֹ שִׁיְהִיהָ לְרַקְקָנוּ¹⁰⁷ נִקְלָף¹⁰⁸ בִּידֵי¹⁰⁹.

(97) ששני הדברים צריכין: לידע את שמותיהן וגם להכירן (שם בגמרא). (98) שם נט, א. ודף סא, א. (99) "שיתן ידו על הדבר שהוא אוכל ואחר-כך אוכל ממנו, וכן עושים כל בעלי-חיים שהם טורפים" (פירוש המשנה לרבינו). ראה 'מגיד משנה'. (100) שם נט, א. "כל עוף הדורס - טמא". (101) הנזכרים למעלה הי"ד. (102) ואפילו אם יש לו סימני טהרה. (103) שם סב, א. (104) "אצבע הגבוהה שאחורי האצבעות" (רש"י, שם). "ואף-על-פי שברוב העופות היא קרי לה יתירה לפי שאינה בסדר אצבעות חברותיה. ואחרים פירשו: שהאצבע שלפניו גדולה ויתרה מחברותיה, קרויה אצבע יתרה" (הר"ן). (105) "כיס שהאוכל נקבץ שם" (לפני שהוא מגיע לקורקבן, רש"י). "והוא לעוף במקום האסטומכא לאדם" (פירוש המשנה לרבינו). (106) הכתובה בתורה (ויקרא א, טז) "והסיר את מוראתו". (107) קיבת העופות. "ויש בתוכו כיס מקיף על המאכל שבא אליו" (פירוש המשנה לרבינו). (108) כלומר, הכיס שבתוך הקורקבן נקלף. (109) שם סב, ב.

12 יז. לְפִי שְׁאִין כָּכָל אֵלּוּ הַמִּינִין הָאֲסוּרִין מִין שְׁאֵינוּ דוֹרֵס וְיֵשׁ בוֹ אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה סִימָנָיו אֵלּוּ חוּץ מִפֶּרֶס וְעֻזְנִיהָ, וּפֶרֶס וְעֻזְנִיהָ אֵינָן מְצוּיִין בַּיְשׁוּב¹¹⁰, אֶלָּא בַּמְדְּבוֹרוֹת אֵי הֵם הִרְחֻקוֹת עַד מְאֹד, שֶׁהֵן סוֹף הַיְשׁוּב.

(110) שם.

17 יח. הִנֵּה הִקְרַקְבָן נִקְלָף בְּסִימָן וְאֵינוּ נִקְלָף בִּידֵי, וְאֵין בוֹ סִימָן אַחֵר¹¹¹, אָף עַל פִּי שְׁאֵינוּ דוֹרֵס¹¹² - הֵרִי זֶה סִפֵּק¹¹³. הִנֵּה חֲזֵק וְדָבֵק, וְהִנֵּחַו בְּשִׁמְשׁ וְנִתְרַפָּה וְנִקְלָף בִּידֵי - הֵרִי זֶה מִתָּר¹¹⁴.

(111) שאם היה בו סימן אחד, הרי הוא עוף טהור, כמבואר למעלה הט"ז. (112) שאם הוא דורס, הרי זה עוף טמא

בְּכָל גּוֹפוֹ. וְכָל שֵׁשׁ לוֹ קִשְׁקֶשֶׁת - יֵשׁ לוֹ סָנְפִיר¹⁴⁰.
 אֵין לוֹ עֲכָשִׁיו וּכְשִׁיגְדִיל יִהְיֶה לוֹ, אוֹ שֵׁשׁ לוֹ
 קִשְׁקֶשֶׁת בְּשֵׁהוּא בֵּים וּכְשִׁיעֵלָה יִשִּׁיר קִשְׁקֶשִׁיו - הֲרִי
 זֶה מִתֵּר¹⁴¹. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ קִשְׁקֶשִׁים הַחוּפִין אֶת כָּלוֹ
 - מִתֵּר. אֲפִלוּ אֵין בוֹ אֶלָּא סָנְפִיר אֶחָד וְקִשְׁקֶשֶׁת
 אַחַת¹⁴² - הֲרִי זֶה מִתֵּר¹⁴³.

(136) רבינו שינה כאן את הסדר, והקדים חגבים לדגים כפי שהם סדורים במשנה חולין נט, ששם מקור הדינים שבהלכה זו. (137) ויקרא יא, ט. (138) חולין, שם. (139) במשנה: "קשקשין הקבועים בר". ורבינו כתב: "הדבוקה" במקום "הקבועה", ללמדנו שהקשקשת אינה קבועה בגוף, שהרי היא נקלפת ביד או בכלי, אבל אם היא קבועה שאינה נקלפת מעור הדג, אינה קשקשת (מגיד-משנה). (140) נדה נא, ב. (141) עבודה זרה לט, א. (142) בכת"י תימן: אחד. (143) 'ספרא' שמיני, פרשה ג.

שבמשנה כתוב הסימן של הכרעים לפני הסימן של החופות את רוב אורך גופו, שינה רבינו את הסדר, שלא נבוא לטעות ולומר שגם הכרעים צריכות להיות חופות רוב אורך הגוף, לכן כתב: "שחופות", אצל הכנפים, ללמדנו שרק הכנפים צריכות להיות חופות, אבל לא הכרעים ('בית יוסף' ל'טור' יו"ד סי' פה). (129) שם סה, א. (130) לשון המקרא (ויקרא יא, כא). (131) שכל שמונת המינים אין ראשם ארוך ואין להם זנב, וזה אפילו אם ראשו ארוך ויש לו זנב, הרי הוא מין טהור, כיון שיש לו כל שלושת הסימנים ושמו חגב. (132) שם סה, ב.

1 כג. מי שֶׁאֵין לוֹ עֲכָשִׁיו בְּנָפִים אוֹ פְּרָעִים, אוֹ שֶׁאֵין
 2 לוֹ בְּנָפִים הַחוּפִין¹³³ אֶת רִבּוֹ, וְעֵתִיד לְגַדֵּל אוֹתָן אַחֵר
 3 זָמַן כְּשִׁיגְדִיל - הֲרִי זֶה מִתֵּר¹³⁴ מִעֲתָה¹³⁵.
 (133) בכת"י תימן: החופות. (134) שם סה, א. (135) כלומר, ואפילו שעכשיו אין לו הסימנים.

4 כד. וּבְדָגִים¹³⁶ שְׁנֵי סִימָנִין: סָנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת¹³⁷.
 5 וּסָנְפִיר הוּא שְׁפוּרֵחַ בּוֹ¹³⁸, וְקִשְׁקֶשֶׁת הִיא הַדְּבֻקָּה¹³⁹.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ט ניסן-ה' אייר ה'תשפ"א

יום ראשון כ"ט ניסן ה'תשפ"א

מצות עשה רמה.

יִתְעַלֶּה: "פֶּאֶשֶׁר עֲשֵׂה בֶן יִעֲשֶׂה לוֹ" (ויקרא כד, יט). הַפְּנֹנָה
 בְּזֶה שְׁלֹקֶחִים מִמָּמוֹנוֹ (מה שהזיק לו) כְּדִי מֵה שֶׁהִזִּיק,
 כְּמוֹ שֶׁבֶּא בַּקְּבֵלָה: אֲפִלוּ בִּישׁוֹ בְּלִבְדָּר — הֲרִי אֵלוֹ גּוֹבִים
 מִמָּמוֹנוֹ כְּדִי אוֹתוֹ הִשְׁעִיר. וְדַע שְׁדִינִי קְנִסוֹת אֵלוֹ כָּלֶם
 נִזְקִי אָדָם בְּאָדָם. וְכֵן אִם הִזִּיקָה בְּהֵמָה אֶת-הָאָדָם אוֹ
 אֶת-הַבְּהֵמָה — הֲרִי כָּל-הַדִּינִים הָאֵלֶּה לֹא יִדּוֹן בָּהֶם וְלֹא
 יִפְסֹק אֶלָּא בֵּית דִּין הַסְּמוּכִין בְּאַרְצָן (שנסמכו לסמכויות
 אלה ועוד — מדור לדור). וְכִבֵּר נִתְבָּאֵרוֹ הִלְכוֹת דִּין זֶה
 בְּפֶרֶק ח' (מבבא קמא).

יום שלישי א' אייר ה'תשפ"א

מצות עשה רלו.

הַמִּצְוָה הָרַל"ו נִדְפַס בְּיוֹם הַקּוֹדֶם.

יום רביעי ב' אייר ה'תשפ"א

מצות עשה רלו.

הַמִּצְוָה הָרַל"ו נִדְפַס בְּיוֹם שֵׁנִי.

יום חמישי ג' אייר ה'תשפ"א

מצות עשה רלו.

הַמִּצְוָה הָרַל"ו נִדְפַס בְּיוֹם שֵׁנִי.

יום שישי ד' אייר ה'תשפ"א

מצות עשה רמה.

הַמִּצְוָה הָרַמ"ה — הַצּוּי שְׁנִצְטוּיָנוּ בְּדִין מִקָּח

12 הַמִּצְוָה הָרַמ"ה — הַצּוּי שְׁנִצְטוּיָנוּ בְּדִין מִקָּח
 13 וּמִמָּכָר, כְּלוֹמֵר: הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ מִתְּקַיִם הַמִּקָּח וְהַמָּכָר
 14 בֵּין הַמּוֹכְרִים וְהַקּוֹנִים, וְכִבֵּר לְמַדּוֹ עַל אִפֶּן (קנין) זֶה
 15 מִמֵּה-שֶׁאָמַר יִתְעַלֶּה: "וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמָּכָר לְעַמִּיתְךָ וְגו'"
 16 (ויקרא כה, יד), אָמְרוֹ (בבא מציעא מז:): "דְּכִבֵּר הִנָּקְנָה מִדָּ
 17 לִיד, כְּלוֹמֵר הַמְּשִׁיכָה". וְכִבֵּר נִתְבָּרַר, שֶׁדְּכִבֵּר תוֹרָה מְעוֹת
 18 קוֹנוֹת, וְאֵין הַמְּשִׁיכָה בְּמִשְׁלָלִין אֶלָּא תִּפְגַּת חֲכָמִים: וְכֵן
 19 הַמְּסִירָה וְהַהֲגָבָה. וּבִפְרוּשׁ אָמְרוֹ (שם צט:): כְּדִרְךָ
 20 שֶׁתִּקְנֶה מְשִׁיכָה בְּלוֹקֶחִין כִּף תִּקְנֶה מְשִׁיכָה בְּשׁוֹמְרִין
 21 (שה"משיכה" לרשותן מטילה עליהן חיובי השומרים). הִנֵּה
 22 נִתְבָּאֵר לָךְ, שֶׁזֶה שֶׁהִתְנוּ מְשִׁיכָה בְּמִקָּח וּמִמָּכָר — תִּפְגַּתָּה,
 23 כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִקּוֹמוֹ: אֲבָל שֶׁאֵר הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ נִקְנֹת
 24 הַתְּקַנּוֹת וְזוּלָתָן. כְּלוֹמֵר שֶׁטֶר וְחִזְקָה — הַסְּמִיכוֹן
 25 לְפִסְטִיקִים. וְכִבֵּר נִתְבָּאֵרוֹ מִשְׁפָּטֵי דִין זֶה, כְּלוֹמֵר: יִדְעִית
 26 הַדְּרָכִים שֶׁבִּהְיוּ מִתְּקַיִם הַמִּקָּח בְּכָל-סוּג וְסוּג, בְּפֶרֶק א'
 27 מִקְדוּשֵׁין וּפְרָק ד' וּפְרָק ח' (מבבא) מְצִיעָא וּפְרָק ג' וּפְרָק
 28 ד' וּפְרָק ה' וּפְרָק ו' וּפְרָק ז' (מבבא) בְּתָרָא.

יום שני ל' ניסן ה'תשפ"א

מצות עשה רלו.

29 הַמִּצְוָה הָרַל"ו — הַצּוּי שְׁנִצְטוּיָנוּ בְּדִין חוֹבָל
 30 בְּחִבְרוֹ, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְכִי-יִרְבֵּן אֲנָשִׁים וְהִכְהִ-
 31 אִישׁ אֶת-רֵעֵהוּ" (שמות כא, יח). וְאֵלוֹ הֵם הַנִּקְרָאִים: דִּינֵי
 32 קְנִסוֹת. וְיֵשׁ כְּתוּב הַכּוֹלֵל דִּינֵי קְנִסוֹת כָּלֶם, וְהוּא אָמְרוֹ

לפסוקים. וכבר נתבאר מן הפסוקים שיש בו ריבוי שמן.
הדרכים שבהן מתקנים המלך בכל-סוג וסוג, בפרק א'
מקדושין ופרק ד' ופרק ח' (מבבא) מציצא ופרק ג' ופרק
ד' ופרק ה' ופרק ו' ופרק ז' (מבבא) בתרא.

יום ש"ק ה' אייר ה'תשפ"א מצות עשה רמה. המצוה הרמ"ה נדפס ביום הקודם.

17

וממקור, כלומר: הדרכים שבהן מתקנים המלך והממקד
בין המוכרים והקונים, וכבר למדו על אפן (קניז) זה
ממה שצאמר ותעלה: "וכייתמקדו ממקד לעמיתך וגו'"
(ויקרא כה, יד), אָמרו (בבא מציעא מז:): "דבר הנקנה מיד
ליד, כלומר המשיכה". וכבר נתבאר, שדבר תורה מעות
קונות, ואין המשיכה במטלטלין אלא תפנת חכמים: וכן
המסירה וההגבהה. ובפרוש אָמרו (שם צט:). בדרך
שתפנת משיכה בלוקחין כך תפנת משיכה בשומרין
(שה"משיכה" לרשותן מטילה עליהן חיובי השומרים). הנה
נתבאר לך, שזה שהתנו משיכה במקדש וממקד – תפנתה,
כמו שנתבאר במקומו: אכל שאר הדרכים שבהן נקנות
התקנות וזולתן. כלומר שטר וזקקה – הסמיכון

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעה עשר לעומר עמ' ב

ומשמן' – ומשמע שהקומץ הוא ממקום שיש בו ריבוי שמן.
עוד מבואר בברייתא ונותנו לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת.
שואלת הגמרא למה לי להניחו שוב בכלי שרת שיקדשו הוא קדשה
חדא וימנא – הרי כבר נתקדשה כל המנחה בהנחתה בכלי שרת
להיות קדושה בקדושת הגוף. עונה הגמרא מיד דהוה אדם –
עושים כן משום שדין הקומץ כדין דם הבהמה הוא, דם אף על גב
דקדושתיה סבין בצואר בהמה, הדר מקדוש ליה בכלי שרת,
כשם שלגבי דם – אף שכבר התקדש בשעת השחיטה על ידי הסבין
שהוא כלי שרת, מכל מקום צריך לחזור ולקבל את הדם בכלי שרת
כדי לקדשו שנית, הָכָא נָמִי לֹא שָׁנָא – אף קומץ המנחה דינו כן
שצריך לחזור ולקדשו אף שכבר קדש בכלי.
עוד מבואר בברייתא וּמִלֵּקֵט אֶת לְבוֹנָתָהּ וְנוֹתְנָהּ עַל גִּבּוֹ. מבארת
הגמרא שלמדו כן מדברי ר' יוחנן, וְאֵת כָּל הַלְבָנָה אֲשֶׁר עַל הַמִּנְחָה' –
דהיינו שהלבונה נמצאת על המנחה, כלומר על הקומץ העומד
להקטרה, שהרי מקטיר הקומץ והלבונה יחד. וימנעוהו

הכלי במזבח. שואלת הגמרא וְאִימָא הָכִי נָמִי – מניין לתנא של
הברייתא שהדין כן, אולי באמת צריך להגיש את המנחה עצמה אל
קיר המזבח. ומשיבה, אָמַר קָרָא 'וְהַקְדִּיכָה אֶל הַכֹּהֵן וְגו' וְהִנֵּינִישָׁה
אֶל הַמִּזְבֵּחַ', הוקשה הגשת הכהן למזבח להקדחת הבעלים לכהן,
מִה הַקְדִּיכָה אֶצְל כֹּהֵן בְּכָלִי אִם הִנֵּישָׁה אֶצְל מִזְבֵּחַ בְּכָלִי. – שכשם
שנתינת המנחה לכהן הוא בכלי, אף הגשת הכהן למזבח יעשה בכלי.
עוד מבואר בברייתא וּמִסְלַק אֶת לְבוֹנָתָהּ לְצַד אֶחָד. מבארת
הגמרא שעושה כן כִּי הָכִי דָלָא תַקְמוּץ בְּהַדִּי מִנְחָה – כדי
שכשיקמוץ את המנחה לא יטול בקומצו משהו מן הלבונה, בְּדִתֵּינָן
קָמִין וְעָלָה בְּיָדוֹ צִירֹד אוֹ גִּרְרֵי מִלַּח אוֹ קֹרֵט לְבוֹנָה פְּסוּל – אם
נתערב בקומץ המנחה משהו מהלבונה המנחה פסולה, מפני
שהקומץ צריך להיות שלם מסולת המנחה, וכשיש בו משהו לבונה
חסר בו סולת כשיעור הלבונה.
עוד מבואר בברייתא וְקוֹמֵץ מִמֶּקוֹם שֶׁנִּתְרַבָּה שְׁמֵנָה. שואלת
הגמרא מִנָּלֵן שהדין כן, ומשיבה, דְּבִתִּיב 'קוֹמֵץ מִשֶּׁם מִלֵּא קָמְצוּ
מִסְלִתָּהּ וּמִשְׁמֵנָהּ', וכן נאמר 'והקטיר הכהן את אוזרתה מן־השֶׁמֶשׁ

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ששה עשר לעומר עמ' ב

שנאמר 'ונתן מים חיים אל כלי' הוא בדוקא – שצריך לעשות
כסדר זה דוקא ואם נתן קודם את האפר פסול. ומה שנאמר 'עליו',
בא ללמד שאין די בנתינת האפר על המים מלמעלה, אלא צריך
לְעָרֵבָן – לערב את האפר בתוך המים. שואלת הגמרא על רבנן,
מדוע דרשו שהנאמר 'אל כלי' בא ללמדנו שיעשה דוקא כסדר זה
ועליו בא לומר שיערבם יחד, וְאִימָא להיפך, שמה שנאמר 'עליו'
דְּיָקָא – ללמדנו שצריך לתת תחילה את האפר לכלי ריק ועליו יתן
את המים, ומה שנאמר 'אל כלי' ללמדנו שְׁתֵּהָא חֵייתָן בְּכָלִי –
ללמדנו שלא יטול המים מהמעין בכלי אחד ויעבירו לכלי שבו
עושה את המי חטאת, אלא צריך לטול המים מן המעין באותו כלי
שעושה בו את המי חטאת. מתרצת הגמרא, סוברים רבנן שיש
לדרוש שנותנים תחילה את המים ועליהם את העפר, שכן מִה
מִצִּינוּ בְּכָל מָקוֹם – לגבי מי סוטה, שתחילה נותן את המים, ואת
המבשר – את העפר נותן לְמַעַלָּה. ולכן מסתבר ללמוד שֶׁאֵין בָּאן
– לגבי פרה, דינו כן שֶׁמִּבְשָׂרָא לְמַעַלָּה – שנותן את המים תחילה
ועליהם את האפר, ולכן דרשו מ'אל כלי' לעכב בסדר הנתינה,
ומעליו' שצריך לערב המים והאפר יחדיו.

צריך שיתן עֹפֶר על גבי מים – ולא מים על העפר, אִם בָּאן –
באפר פרה אדומה צריך שיתן העֹפֶר על גבי מים. ומאותה גזרה
שזה נלמד גם דין סוטה מדין אפר פרה אדומה, וְאִם בָּאן – באפר
פרה אדומה, אין דין זה לעיכובא, אלא אם הקדים את העֹפֶר לַמִּים
בְּשֵׁר, אִם לְחֵלִי – לגבי סוטה, אם הקדים את העֹפֶר לַמִּים, בדיעבד
בְּשֵׁר. שואלת הגמרא, וְהָתֵם – באפר פרה, מִנָּלֵן שאם הקדים את
האפר למים בדיעבד כשר. ומישבת, תִּרִי קָרָא בְּתִיבֵי בִּפְרָה אֲדוּמָה
שלבאורה סותרים זה את זה, בְּתִיב 'ונתן עליו מים חיים', אִלְמָא
– משמע שנותן את האֹפֶר בְּרִישָׁא ועליו נותן את המים, וּבְתִיב
'מים חיים אל כלי', אִלְמָא – משמע שנותן את המים בְּרִישָׁא אל
הכלי, ואין דבר בכלי החוצץ בין המים לכלי בשעת נתינתם. הָא
בִּצִּיר מקיימים את שתי המשמעויות הללו, אם רָצָה ליתן תחילה
זֶה – המים נִתָּן, ואם רָצָה ליתן תחילה זֶה – האפר, נִתָּן וכשר.
אלא שלומדים בגזירה שזה מסוטה שלכתחילה יתן את המים ועליו
יתן את האפר. מבארת הגמרא, וְרַבֵּנָן הסוברים לגבי מי סוטה שאף
בדיעבד אם הקדים ליתן עפר למים פסול, סוברים שגם לגבי אפר
פרה אדומה הדין כן, ומיישבים את סתירת הפסוקים באופן זה, שמה

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מספרך וגו', הרי שהסכים למות למענם. ומה שנאמר 'וְאֵת פְּשָׁעִים
נִמְנָה', היינו שְׁנֵימָנָה עִם מַתִּי מִדְּבָר וראוי לו לחלוק אתם את
השכר, לפי שנמנה למות אתם במדבר, וזה היה בעבורם, כמו
שנאמר 'וַיַּעֲבֹר בִּי ה' לִמְנַעֲכֹם'. ומה שנאמר 'וְהוּא חָטָא רַבִּים
נָשָׂא', שנשא על עצמו עון ישראל, בכך שביקר על מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל.
ומה שנאמר 'וְלִפְשָׁעִים יִפְגְּעוּ', היינו שביקש רַחֲמִים עַל פְּשָׁעֵי
יִשְׂרָאֵל שֶׁחֲזָרוּ בְּתַשׁוּבָה ויכופר להם עונותם, ואין לשון 'פְּגִיעָה',
אֵלָּא אחת מלשונות התפלה, שֶׁנֶּאֱמָר 'וְאִתָּה אֵל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד
הָעָם הַזֶּה וְאֵל תִּשָּׂא בְּעֵדֶם רַגְלָהּ וְתִתְפַּלֵּל וְאֵל תִּפְגַּע בָּהּ', הרי
שפגיעה אף היא מלשונות התפילה.

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

בפרשת סוטה נאמר 'והביא האיש את אשתו אל הכהן והביא את
קרבנה עליה', כלומר שמצוה על הבעל להביא את מנחת אשתו
סוטה, ומבארת המנשה את סדר הבאת מנחת סוטה ובמה חלוק דינה
משאר המנחות.
משנת. הנה הבעל מביא את קרבן מנחתה של אשתו לבית
המקדש, שנאמר 'והביא את קרבנה עליה', בתוך כפיפה מצרית -
בסל של נצרי דקל וזרדים הגדלים סביב הדקל, וְנִזְתָּנָה עַל יָדֶיהָ של
האשה בהגיעו לבית המקדש בְּיָד יָגִיעָה.
ואלו הן החילוקים בין מנחת סוטה לשאר המנחות, כֹּל הַמִּנְחוֹת,
תְּחִלָּתָן - כשמיביא את המנחה מביתו וסוֹפָן - כשמיביא לעזרה
בְּכָלִי שָׂרֵת - המנחה נתונה בכלי חשוב שראוי להיות כלי שרת, וזו
- מנחת סוטה תְּחִלָּתָה - כשמיביאה מביתו, מביאה כְּכִפְיָהּ מִצְרִית
- סל מנצרי דקל שאין ראוי לעשות ממנו כלי שרת, וסוֹפָה -
כשמיביאה לעזרה לעשות בה סדר הקרבתה, לפני הקמיצה מניחה
בְּכָלִי שָׂרֵת. כֹּל הַמִּנְחוֹת מְעֻנוֹת שֶׁמֶן וְלִבְנָה - שנאמר 'ויצק
עליה שמן ונתן עליה לבונה', וזו אינה מְעֻנוֹת לֹא שֶׁמֶן וְלֹא לִבְנָה
- שנאמר 'לא יצוק עליו שמן ולא יתן עליו לבנה וגו'. כֹּל הַמִּנְחוֹת
- מלבד מנחת העומר בָּאוֹת מִן הַחֲמִין - שנאמר 'סלת חיטים'
תעשה אותם; וזו בָּאָה מִן הַשְּׁעִוְרִין - שנאמר 'עשירית האיפה קמה
שעורים'. מִנְחַת הָעוֹמֵר אֵף עַל פִּי שֶׁבָּאָה מִן הַשְּׁעִוְרִין אינה דומה
למנחת סוטה, שהיא הִיְתָה בָּאָה גֵרֶשׁ - מהמובחר ומנופה
שבשעורים, שהיו מנפים את הקמח ב"ג נפה עד שנעשה כעין סלת
חיטים, וזו - מנחת סוטה בָּאָה קָמָה - מעורב הקמח עם קליפת
השעורה. רִבֵּן גְּמִלְיָל אֹמֵר הטעם שמנחת סוטה באה מקמח
שעורים הוא, שְׁבָשֶׂם שֶׁמֶשְׁעִיָּה מַעֲשֵׂה בְּהֶמָה - שהפקירה עצמה
לתשמיש למי שאינו בן זוגה כִּדְ קַרְבָּנָה עֲשׂוּי מִשְׁעוּרִים שהם מִאֲבָל
בְּהֶמָה.
נמרא מבארת הגמרא תִּנְיָא אַבָּא חֲנִין אֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
(וְכָל כֹּד לְמָה) מפני מה אמרה התורה להניח את המנחה על ידי
האשה, בְּיָד יָגִיעָה - כדי שתהיה לסוטה יגיעה בהבאת הקרבן,
והטעם שרצתה התורה ליגעה הוא בְּיָד שֶׁתִּתְחַזֵּר בָּהּ מַחֲמַת הַיִּגְיעָה
מדבריה ותודה שזינתה, ולא תיבדק על ידי המים המאחרים שיגרמו
לה למות. ויש ללמוד מכאן, שֶׁאֵם בְּכָה חָסָה תוֹרָה עַל עוֹבְרֵי
רְצוֹנוֹ - שהרי חסה על האשה שזינתה ועברה על רצונו של מקום,
קָל וְחוֹמֶר שְׁחָסָה עַל עוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ. שואלת הגמרא וּמָמַי שהטעם
שרצתה התורה שתחזור בה ולא תיבדק מִשּׁוּם הַחֶסֶד הוּא, וְיִלְמָא
רצתה התורה שתחזור בה בִּי הִיכִי לֹא יִצְטָרְכוּ להכין את המים
המאחרים וְיִתְפַּחֵק מְגִלָּה שֶׁשֶׁם ה' כתוב בה. עונה הגמרא, רבי
אליעזר אינו יכול ללמוד שעושים כן כדי שלא תימחק המגילה,
משום שֶׁקֶסֶר

נִסְמָרָא - מושל של בית פעור, ואמרו לו, הראנו היכן מִשָּׁה קבור.
ולא הצליחו למצוא מקום זה, שכשעמדו לְמַעְלָה, נִדְמָה הִיָּה לָהֶם
שְׁמִקּוּם קְבוּרָתוֹ לְמַשָּׁה, וכשעמדו לְמַשָּׁה, נִדְמָה הִיָּה לָהֶם שהוא
קבור לְמַעְלָה. ואף שֶׁנִּחְלָקוּ לְשֵׁנֵי בֵּיתוֹת - קְבוּצוֹת, אוֹתָן
שְׁעוּמִידִים לְמַעְלָה, הִיָּה נִדְמָה לָהֶן מִקּוּם קְבוּרָתוֹ לְמַשָּׁה, ואותן
שְׁעוּמִידִים לְמַשָּׁה, נִדְמָה הִיָּה לָהֶן שהוא קבור לְמַעְלָה, לְקִיָּים מַה
שֶׁנֶּאֱמָר בְּמִקְרָא 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ'. רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא
אָמַר, אֵף מִשָּׁה רַבִּינוּ בַּעֲצֻמוֹ אֵינוֹ יוֹדַע הִיכָן הוּא קָבוּר, דְּבִתְרִין
הָכָא - בפרשת קבורתו 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ', וּבִתְרִין הָתָם
'וְאֵת הַקְּרָבָה אֲשֶׁר בְּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים', הרי שמשה נקרא
איש, וראיה שאף הוא לא ידע מקום קבורתו.
וְאִמֵּר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא, אף שלא זכה ליכנס לארץ ישראל
בחייו, מִפְּנֵי מַה לֹא הִעֲלוֹ את עצמותיו לארץ ישראל כדרך שהעלו
את עצמותיו של יוסף, אלא נִקְבֵּר מִשָּׁה אֶצֶל בֵּית פְּעוֹר. וביאר
שעשו כן כדי לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה - חטא של פְּעוֹר, שחטאו בבנות
מואב. וְאִמֵּר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מֵאִי דְּבִתְרִין "אֲחֵרֵי ה'
אֱלֹהִיכֶם תִּלְבּוּ", שמשמעותו ללכת בקרבת ה' וְכִי אֲפָשֶׁר לוֹ
לְאָדָם הַלֵּךְ אַחֵר שְׂכִינָה, וְהֵלָא כָּבֹד אִמֵּר בִּי ה' אֱלֹהֵיךְ אִשׁ
אֶכְלֶה הוּא, ואם כן לא ניתן לילך אחריו. אֵלָּא כִּי הִיָּה כוונת
הַפְּסוּק, שצריך האדם לְהִלָּךְ אַחֵר מִדּוּתֵי שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרִדּוֹ הוּא
- לנהוג כמדותיו. והיינו מַה הוּא - הקביה מְלִכִּישׁ עֲרוּמִים,
דְּבִתְרִין "וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ בְּתָנוּת עוֹר וְיִלְבָּשֵׁם",
אֵף אִתָּה הִתְנַהֵּג כֵּן וְהִלְבֵּשׁ עֲרוּמִים. וכן כפי שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרִדּוֹ הוּא
בִּינְךָ חוֹלִים, דְּבִתְרִין בבואו לבקר את אברהם אחר מילתו "וַיֵּרָא
אֵלָיו ה' בְּאַלְוֵי מִמְרָא", אֵף אִתָּה בִּינְךָ חוֹלִים. וכן מה הַקְּדוּשׁ
בְּרִדּוֹ הוּא נִיחָם אֲבָלִים, דְּבִתְרִין "וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אֲבִרָהֶם וַיִּבְרָךְ
אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ" - שניחמו על אביו וברכו אלוקים ברכת
אבליים, אֵף אִתָּה נִחָם אֲבָלִים. וכן מה הַקְּדוּשׁ בְּרִדּוֹ הוּא קָבֵר
מֵתִים, דְּבִתְרִין "וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בְּנִי", אֵף אִתָּה קָבֵר מֵתִים.
בין שהזכירה הגמרא שהלביש הקב"ה את אדם וחוה בכתנות עור,
דנה הגמרא מהם הַקְּבָנוֹת עוֹר שהלבישם. נחלקו בזה רב ושמאי,
חד - אחד מהם אָמַר, שהיו מִדְּבָר חָטָא מִן הָעוֹר - צמר, וחד אָמַר
שהיה זה פשתן, ונקרא כן לפי שהוא דְּבָר שֶׁהָעוֹר נִהְיָה מִמֶּנּוּ
שְׁלּוּבִשִׁים אוֹתוֹ סוּמוֹךְ לעור. דָּרַשׁ רַבִּי שְׁמֵלָא, הַתּוֹרָה בְּתַחֲלָתָהּ
עוֹסֶקת בְּגִמְלִיּוֹת חֲסִידִים, וסוֹפָה עוֹסֶקת בְּגִמְלִיּוֹת חֲסִידִים, תְּחִלָּתָהּ
גְּמִלִיּוֹת חֲסִידִים, שִׁנְכַּת שַׁעֲשֵׂה הַקְּבִיָּה חֶסֶד לְאָדָם וְחוֹה, דְּבִתְרִין
"וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ בְּתָנוּת עוֹר וְיִלְבָּשֵׁם", וסוֹפָה
עוֹסֶקת בְּגִמְלִיּוֹת חֲסִידִים, דְּבִתְרִין "וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בְּנִי".
דָּרַשׁ רַבִּי שְׁמֵלָא, מִפְּנֵי מַה נִּתְּאָה מִשָּׁה רַבִּינוּ לִכְנֵס לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, וְכִי לֹאֲכֹל מִפְּרֵי הָאָרֶץ צָרָה, אוֹ לְשִׁבּוּעַ מִטּוֹבָה הוּא
צָרָה. אָמַר כֹּד אִמֵּר מִשָּׁה בְּתַפִּילָתוֹ וּבִשְׁתוֹ לִכְנֵס לְאֶרֶץ, הִרְבָּה
מִצּוֹת נִצְטָווּ יִשְׂרָאֵל, ואין מתקיימין - חלק מהן אֵלָּא בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, לִכְךָ אֲכַנֵּם אֵף אֲנִי לְאֶרֶץ, כִּדִּי שִׁיתְקַיְּמוּ הַמִּצְוֹת בְּכֹלן
עַל דִּי. אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרִדּוֹ הוּא, כִּלּוֹם מַה שֶׁאִתָּה מְבַקֵּשׁ לְקִיָּים
הַמִּצְוֹת הַתּוֹלוֹת בְּאֶרֶץ, אֵין זֶה אֵלָּא בְּכַדִּי לְקַבֵּל שָׂכָר עֲלֵיהֶם, אִם
כֵּן מַעֲלָה אֲנִי עֹלֶיךָ בְּאֵלֵי עֲשִׂיתָם וְתִקְבַּל שְׂכָרְךָ עֲלֵיהֶם. שֶׁנֶּאֱמָר
"לִבֵּן אֲחִיקָל לוֹ בְּרִיבִים, וְאֵת עֲצוּמִים וְחִלָּק שְׁלָל, תַּתַּת אֲשֶׁר
הָעֵרָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ, וְאֵת פְּשָׁעִים נִמְנָה, וְהוּא חָטָא רַבִּים נָשָׂא,
וְלִפְשָׁעִים יִפְגְּעוּ", ונדרש מקרא זה לגבי משה, 'לִבֵּן אֲחִיקָל לוֹ -
שכרו בְּרִיבִים, יָבֹל - שמא תאמר שיהיה שכרו כְּבִאֲחֻרִינִים, וְלֹא
בְּרִאשׁוֹנִים - האבות, תִּלְמוּד לומר 'וְאֵת עֲצוּמִים וְחִלָּק שְׁלָל' -
שמתן השכר בִּידֵיהֶם בְּאֲכָרֵיהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁהֵן עֲצוּמִים בְּתוֹרָה
וּבְמִצְוֹת. ומה שנאמר 'תַּתַּת אֲשֶׁר הָעֵרָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ', הוא לפי
שֶׁמֶסֶר מִשָּׁה את עַצְמוֹ לְמִיתָה בַּעֲבוּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמָר - לא
חטא העגל אמר משה, "ועתה אם תשא חטאתם, וְאִם אֵין מִחְנֵי נֹא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יד עמוד א

רש"י

1 **נָסָא**. מושל, כְּמוֹהוּ שְׁאָמַר קוֹמוֹס דּוֹכּוֹס וְשִׁלְטוֹן, וְחִבְרוּ רִיחָיו קוֹרְטוֹן וְקִסְטָרָא וְקִלְטוֹ דָּף
2 לַנָּה: וַיִּכְרֹךְ אֱלֹהִים אֶת יָצֶחֶק, נִחְמָו עַל אֲבִיו וּבְרַכּוּ בְּרַכַּת אָבְלִים: דָּבָר הָמָּא מִן הָעוֹר. שֶׁל
3 צִמְרָא הוּא: שֶׁהָעוֹר נִהְיָה מְכֻנָּה. שֶׁל פִּשְׁתָּן שְׁאֵדָם לּוֹבֵשׁ סָמוּךְ לַעֲוֹה: תַּחֲלִיתוֹ גְּמִילוֹת חֲסָדִים.
4 הַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים: וְלַפְּשָׁעִים יִפְגַּע. בְּשִׁבִּיל פּוֹשְׁעִים הַפְּגִיעַ: הָעֵרָה. הָרִיק:

תוספות

1 **מִפְּנֵי** מה נקבר מול בית פֵּעוֹר כדי לכפר על מעשה פֵּעוֹר. ומדרש אגדה בכל שנה ושנה
2 בעת שחטאו ישראל בבנות מואב באותו פרק בית פֵּעוֹר עולה למעלה כדי לקטרג
3 ולהזכיר עון וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע שמושה רבינו שקעו בקרקע עד
4 דוֹטְמוֹ וְכָל שָׁנָה שְׁעוֹלָה חוֹזֵר וְנִשְׁקָע לְמִקּוֹם שִׁשְׁקָעוּ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ. מְתוּסַפֵּת רַבִּי:

הדרן עלך המקנא

5 **מביא** את מנחתה. אין סדר המשנה וסדר
6 הפרשה מכווין שחרי כך סדר הפרשה
7 קינא לה ונסתרה מעלה האשה ומביא את
8 מנחתה הכהן מביא פיילי של חרס ונותן לתוכו
9 חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר מעמיד
10 האשה בשער נקור ואוחז בגדיה וסותר את
11 שערה ונותן את המנחה על ידיה וכדי הכהן מים
12 המרים ומשביע ומתנה עמה וכותב את המגילה
13 ומוחק ומשקה ונטול מנחתה מתוך כפיפה מצרית
14 ונותן לתוך כלי שרת מניף ומגיש קומץ ומקטיר
15 ולא ידענו למה שינה התנא הסדר ואם סדר
16 התנא דוקא או סדר הפרשה:

17 **כדי** ליגעה. שחרי היתה נתונה על ידיה עד גמור
18 כל הסדר כדי שתחזור ותודה ולא שייך
19 למימר דרדיש טעמא דקרא אלא היכא דנפקא לן
20 מינה מידי דמריב מיניה וקרא טתמא כתיב וכולל
21 הכל ואנו דורשין טעמו ואומרים ודו הטעם של
22 פסוק הואיל וטעמו בשביל כך איכא דוקא כגון
23 לא תחבול בגר אלמנה משמע בין עניה ועשירה
24 וקאמר ר"ש טעמא דקרא שאם אתה ממשכן
25 אותה אתה משיא לה שם רע בשכנותיה מתוך
26 שאתה משיב לה העבט ונאמר עניה דוקא אין
27 ממשכנין אותה (כ"ז דף קטו).
א"י

הדרן עלך המקנא

1 **נָסָא** שֶׁל בֵּית פֵּעוֹר, הִרְאֵנוּ הִיכָן מִשָּׁה קָבוֹר. עֲמִדוּ
2 לְמַעַלָּה, נִדְמָה לָהֶם לְמִטָּה. לְמִטָּה, נִדְמָה לָהֶם
3 לְמַעַלָּה. נִחְלָקוּ לִשְׁתֵּי בֵּיתוֹת, אוֹתָן שְׁעוּמָדִים לְמַעַלָּה,
4 נִדְמָה לָהֶן לְמִטָּה. לְמִטָּה, נִדְמָה לָהֶן לְמַעַלָּה, לְקִיָּים
5 מַה שְּׁנֶאֱמַר 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קִבְרֹתוֹ'. רַבִּי הֵמָּא
6 בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, אִף מִשָּׁה רַבִּינוּ אֵינּוּ יוֹדַע הִיכָן
7 קָבוֹר, כְּתִיב הֵכָּא 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קִבְרֹתוֹ' וְכִתִּיב
8 הֵתָם 'וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים'.
9 וְאָמַר רַבִּי הֵמָּא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מִפְּנֵי מַה נִּקְבַּר מִשָּׁה
10 אֲצֵל בֵּית פֵּעוֹר, כְּדִי לְכַפֵּר עַל מַעֲשֶׂה פֵּעוֹר. וְאָמַר
11 רַבִּי הֵמָּא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מֵאִי דְכִתְּבִים 'אַחֲרֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם
12 תִּלְכּוּ', וְכִי אֲפָשָׁר לוֹ לְאָדָם לַחֲלֹף אַחֵר שְׂכִינָה, וְהָלֹא
13 כָּבֵד נֶאֱמַר 'כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכֶלֶת הוּא', אֵלָּא לַחֲלֹף
14 אַחֵר מִדּוֹתָיו שֶׁל תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. מַה הוּא מַלְבִּישׁ
15 עֲרֻמִּים, דְּכִתְּבִים 'וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ
16 פְּתֻנֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם', אִף אֶתְהּ הַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים.
17 תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בִּסְךָ חוֹלִים, דְּכִתְּבִים 'וַיֵּרָא אֱלֹוֹ ה'
18 בְּאַלּוּנֵי מִמְרָא', אִף אֶתְהּ בִּסְךָ חוֹלִים. תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ
19 הוּא נִיחָם אָבְלִים, דְּכִתְּבִים 'וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אֲבִרְהָם
20 וַיִּבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בֶּנּוּ', אִף אֶתְהּ נַחֵם אָבְלִים.
21 תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָבֵר מֵתִים, דְּכִתְּבִים 'וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ

משקה

22 בְּנֵי', אִף אֶתְהּ קָבוֹר מֵתִים: 'פְּתֻנֹת עוֹר' רַב וְשְׂמוּאֵל, חַד אָמַר דְּבַר הָבָא מִן הָעוֹר, וְחַד אָמַר דְּבַר שֶׁהָעוֹר נִהְיָה מְכֻנָּה. דְּרִשׁ
23 רַבִּי שְׁמֵלַא, תּוֹרָה תַּחֲלִיתָה גְּמִילוֹת חֲסָדִים, וְסוֹפָה גְּמִילוֹת חֲסָדִים. תַּחֲלִיתָה גְּמִילוֹת חֲסָדִים, דְּכִתְּבִים 'וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם
24 וּלְאִשְׁתּוֹ פְּתֻנֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם', וְסוֹפָה גְּמִילוֹת חֲסָדִים, דְּכִתְּבִים 'וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּנֵי'. דְּרִשׁ רַבִּי שְׁמֵלַא, מִפְּנֵי מַה נִּתְאַוָּה מִשָּׁה רַבִּינוּ
25 לִיָּבֹנֶם לְאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, וְכִי לֹאכּוֹל מִפְּרִיָה הוּא צְרִיךְ, אוֹ לְשִׁבּוֹעַ מִטּוֹבָה הוּא צְרִיךְ. אֵלָּא כִּד אָמַר מִשָּׁה, תְּרַבָּה מִצּוֹת נִצְטָווּ יִשְׂרָאֵל,
26 וְאִין מִתְקַנְיָמִין אֵלָּא בְּאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, אֲכַנֵּם אֲנִי לְאַרְצָא, כְּדִי שִׁתְקַנְיָמוּ בִּזְלָן עַל יְדֵי. אָמַר לוֹ תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כָּלוּם אֶתְהּ מִבְּקָשׁ
27 אֵלָּא לְקַבֵּל שְׂכָר, מַעַלָּה אֲנִי עֹלִיד כְּפִאִיו עֲשִׂיתֶם, שְׁנֶאֱמַר 'לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בְּרָבִים, וְאַתָּה עֲצוּמִים יַחֲלַק שְׁלָל', תַּחַת אֲשֶׁר הָעֵרָה
28 לְמוֹת נַפְשׁוֹ, וְאַתָּה פִּשְׁעִים נִמְנָה, וְהוּא חֵמָא רַבִּים נִשָּׂא, וְלַפְּשָׁעִים יִפְגַּע', לָכֵן אֲחַלֵּק לוֹ בְּרָבִים, וְכֹל כֹּאחֲרוֹנִים וְלֹא כְּרֵאשׁוֹנִים,
29 תִּלְמוּד לִזְמַר 'וְאַתָּה עֲצוּמִים יַחֲלַק שְׁלָל' כְּאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁהֵן עֲצוּמִים בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת. 'תַּחַת אֲשֶׁר הָעֵרָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ',
30 שְׂמִסֵּר עֲצָמוֹ לְמִיתָה, שְׁנֶאֱמַר 'וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא וְגו''. 'וְאַתָּה פִּשְׁעִים נִמְנָה', שְׁנִמְנָה עִם מַתִּי מְדַבֵּר. 'וְהוּא חֵמָא רַבִּים נִשָּׂא', שְׂכִיפֵר
31 עַל מַעֲשֶׂה הָעֵגֶל. 'וְלַפְּשָׁעִים יִפְגַּע', שְׂכִיפֵקֵשׁ רַחֲמִים עַל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שִׁחְזוּרוֹ בְּתַשׁוּבָה, וְאִין 'פְּגִיעָה' אֵלָּא תַּפְלָה, שְׁנֶאֱמַר 'וְאַתְהּ
32 אַל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעָם הַזֶּה וְאַל תִּשָּׂא בְּעַדָם רִנָּה וְתַפְלָה וְאַל תִּפְגַּע בִּי':

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

33 **משנה**. היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית ונותנה על ידיה כדי ליגעה. כל המנחות תחילתן וסופן בכלי שרת, וזו תחילתה
34 בכפיפה מצרית וסופה בכלי שרת. כל המנחות טעונות שמן ולבונה, וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבונה. כל המנחות באות
35 מן החטין וזו באה מן השעורין. מנחת העומר אף על פי שבאה מן השעורין, היא היתה באה גֵּרֶשׁ, וזו באה קמח. רבן גמליאל אומר, בשם
36 שמעשיה מעשה בהמה כך קרבה מאכל בהמה. גמרא תנא אבא חנין אומר משום רבי אליעזר, (וכל כך למה) כדי ליגעה כדי שתחזור
37 בה. אם ככה חסה תורה על עוברי רצונו, קל וחומר על עושי רצונו. ומפאי משום דחסה הוא, דילמא פי היכי דלא תיפחוק מגילה, קסבר
משקה

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יד עמוד ב

תוספות

רש"י

א' משום מגילה הא אימחוקא. היה קשה לרבי האמרי לעיל (ה' ק) דלאחר ושנמחהו
מגילתה נאמיין עליה שתשתה ונראה דעל כרחיך אית לן למימר דר"א לית ליה איום
שתשתה אפי' אחר מחיקת מגילה ומרלא פריך נהי דמשקה ואחר מקריבה אימא דלאחר
מחיקה לאלתר היה נוטל המנחה מעל ידיה ש"מ דפשיטא ליה דעד שעת הקרבה היה

מניחה על ידיה אם כן למאן דאמר נאמיין עליה

שתשתה אית לן למימר דסבירא ליה מקריב

מנחתה ואח"כ שותה דכבר נקריבה:

טעונה

משקה ואחר כך מקריב את מנחתה, דאי משום
מגילה הא אימחוקא לה: כל המנחות כו': ורמינהו,
סדר מנחות פיצד, אדם מביא מנחה מתוך ביתו

בקלותות של כסף ושל זהב ונותנה לתוך כלי שרת ומקדשה בכלי שרת, ונותן עליה שמנה
ולבנותה ומוליכה אצל כהן, וכהן מוליכה אצל מזבח ומגישתה בקרן דרומית מערבית כנגד
חודה של קרן ודיו. ומסלק את הלבונה לצד אחר וקומץ ממקום שנתרבה שמנה, ונותנו
לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת ומלקט את לבונתה ונותנה על גביו (ומעלה אותו לגבי
מזבח) ומעלהו ומקטירו בכלי שרת ומולחו ונותנו על גבי האשנים. קרב הקומץ, שרתה
נאכלין ורשאים הכהנים ליתן לתוכה יין ושמן ודבש, ואין אסורין אלא מלחמין. קתני מיהא,
בקלותות של כסף ובקלותות של זהב. אמר רב פפא, אימא בכלים הראויין לכלי שרת, מפלג
דכפיפה מצרית לא חזיא. כמאן, דלא ברבי יוסי יהודה, דתניא כלי שרת שעשואן של
עץ, רבי פוסל ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר. אפילו תימא רבי יוסי ברבי יהודה, אימר
דאמר רבי יוסי ברבי יהודה בחשובין, בפחותין מי אמר. וכי לית ליה לרבי יוסי ברבי יהודה
הקריבהו נא לפחתה: ונותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת: שמעת מינה, כלי שרת
אין מקדשין אלא מדעת. אימא, נותנה בכלי שרת לקדשה בכלי שרת: ונותן עליה שמנה
ולבנותה: שנאמר ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה: ומוליכה אצל כהן: דכתיב והביאה
אל בני אהרן וגו': וכהן מוליכה אצל מזבח: דכתיב והגישתה (אצל) [אל] המזבח: מגישה
בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו. מנלן, דכתיב וזאת תורת המנחה הקרב
אתה בני אהרן לפני ה' אל בני המזבח: ותניא, לפני ה', יכול במערב, תלמוד לומר אל
בני המזבח. אי אל בני המזבח, יכול בדרום, תלמוד לומר לפני ה'. הא פיצד, מגישה בקרן
דרומית מערבית כנגד חודה של קרן, ודיו. רבי אלעזר אומר, יכול יגישנה במערבה של קרן
או לדרומה של קרן, אמרת כל מקום שאתה מוצא שני מקראות, אחד מקיים עצמו ומקיים
דברי חבירו, ואחד מקיים עצמו ומבטל דברי חבירו, מניחין את שמקיים עצמו ומבטל חבירו,
ותופסין את שמקיים עצמו ומקיים חבירו, כשאתה אומר לפני ה' במערב, ביטלתה אל בני
המזבח בדרום, וכשאתה אומר אל בני המזבח בדרום, קיימתה לפני ה' במערב. הא פיצד,
מגישה לדרומה של קרן. והיכן קיימתה, אמר רב אשי, קסבר האי תנא, כוליה מזבח בצפון
קאי. מאי ודיו, אמר רב אשי, איצטריך, סלקא דעתך אמינא, תיבעי הגשת מנחה גופה,
כמשמע לן. ואימא הכי נמי, אמר קרא והקריבה אל הכהן וגו' והגישתה אל המזבח מה
הקרבה אצל כהן בכלי, אף הגשה אצל מזבח בכלי: ומסלק את לבונתה לצד אחד: פי היכי
דלא תקמוץ בהדי מנחה, בדתנן קמץ ועלה בידו צרור או גרור מלח או קורט לבונה פסול:
וקומץ ממקום שנתרבה שמנה: מנלן, דכתיב מסלתה ומשמנה: מוגרשה ומשמנה: ונותנו
לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת: למה לי, הא קדשה חרא וזמנא. מיד דהוה אדם, דם
אף על גב דקדושתיה ספין בצואר בהמה, הדר מקדש ליה בכלי שרת, הכא נמי לא שנא:
ומלקט את לבונתה ונותנה על גביו: דכתיב וזאת כל הלבנה אשר על המנחה: ומעלהו

ומקטירו

משקה. המים ואח"כ מקריב מנחתה, ופולגותא היא בפרק היה נוטל (ה' ק) וי. ומיהו כל
זמן שלא קרבה מנחתה אינה נבדקת, דכתיב מוכרת עון, ואע"פ ששקתה מניחין אותה
בדה כדי לנגעה ותודה, ונשקת ודאי משום חסין הוא. דאי משום מגילה הא אימחוקא
לה: קלותות. כעין סלים, אדם מביא מנחתו לעזרה מתוך ביתו בקלותות וכו': ונותנה.
בקרן ככלי שרת. קס"ד שצריך לתתה ע"מ כן
שיהא דעתו שיקדשה הכלי: ונגישה. מגיע את
הכלי לקרן מערבית דרומית. ולקמן יליף לה
מקרא: ודיו. לקמן מפרש מאי היא ואומאי
תיסק אדעתין דנבעי טפי: ומסלק הלבונה לצד
אחר. בחור הכלי עצמה. ולקמן מפרש טעמא
דכלה מתנינא: שנתרבה שמנה. מקום שהיא
נגלתה יפה בשמן: ונותנו לכלי שרת. שני, ולקמן
מפרש טעמא: על גבי האשנים. על האש: לתן
לתוכה. לתן לתוך השירים: בכלים הראויין לכלי
שרת. אם היה מקדשין רבי פוסל. ובמכות
ובמסכת סנהדרין יליף טעמא בפרק החליל ה' ק: וכו'
בשובין. בכלי עץ חשובין: הקריבהו נא לפחתה.
סיפא דקרא, הוצרך או ליהא פקיד: אין מקדשין
אלא מדעת. שהנותנו בהן צריך שיתענו לשם
כך. ואת הרי מנחה קדושה ועומדת שהקדישה
בה, קדשת פה אינה אלא קדשת דמים ואינה
קדשת הנוף, ואינה נפסלת בטבול יום ובלילה,
ואם נטמאת נפדת. קדשה בכלי שרת קדשת
הנוף ונפסלת בטבול יום ובלילה ואין לה פדיון:
נותנה לקדשה. התורה הצריכה לתנו בכלי
שרת כדי שיקדשה הכלי ואפילו אינו מתבון
לקר: ונותן עליה. הור שמן ולבונה ואין צריך
כחן לקר, דכתיב ויצק עליה שמן וגו' והדר
ותביאה אל בני אהרן וגו': וזאת תורת המנחה.
כל המנחות במשמע: הקרב אותה בני אהרן וגו'
יכול בפער. יגיענה לדפן מערבי של מזבח,
דהיינו לפני ה', שהיחיל במערב והמקום בחצר
ל"ב אמה רחבו ממזע באמצע העזרה, וכן
היחיל ממזע באמצע העזרה זה מול זה ל"ב
אמה היחיל ויחליו. חללו ב' ובתליון ו' אמה עברו
בחל צפוני וששה בחל דרומי, נמצא מערבי
של מזבח לפני ה' דאין מפסיק כלום בינו לבין
היחיל, דאלו אולם שלפני היחיל פתוח הוא
ורחבו עשרים אמה בכל חללו של היחיל: כנגד
חיה. כל מה שיכול לקרבו כלפי מערב, ובלבד
שיהא שם קצת דרום משום אל בני המזבח, דאי
לא כנגד חיה ליכא לפני ה' בכל שהרי וזויות
היחיל כלם כנגד וזויות המזבח: ר' אלעזר אומר
כו'. דרושו למקרא בענין אחר, וכך דרושו, מתוך
שנאמר לפני ה' אל בני המזבח יכול יגישנה
לאחר מתן רצה למערב רצה לדרומה, וה"ג לה
בת"כ: או לדרומה של קרן אמרת. כך תשיבני
כל מקום שאתה מוצא כו'. דכיון דאפשר לקיים
את שניהם תו לא תוקמה רצה זה עושה רצה

זה עושה אלא תפוס המקיים את שניהם: קיימתה לפני ה' בפער. הא פיצד מגישה לדרומה של קרן, וה"ג לה בת"כ, לדרומה של קרן ולא בעי כנגד חיה ויחין קיימתה. הלא חין
לכנגד וזויות היחיל הוא: קסבר האי תנא. ר' אלעזר: בליה מנחם בצפון קאי. בחל צפוני של עזרה. ולית ליה דמזבח מן כנגד היחיל ובתליון. נמצא דרומו של מזבח כנגד אמצע
פתח היחיל. הלכך יגישנה אל בני המזבח בדרום, ובלבד שיהא סמוך למערב, נמצא מקום את שניהם. וה"ג נמי אם היה מזבח משוך מעט מכנגד וזויות דרומית היחיל ולצפון שיהא
דרומו של מזבח כנגד היחיל הוה מצי לקום את שניהם. דכנגד היחיל קריין ביה לפני ה' ובלבד שיהא סמוך לקרן דהיינו אצל מערב. והא דנקט למשמע מנה בליה מזבח בצפון קאי,
משום דג' מוחלוקתו הוה בדרך זה. ר' יהודה אית ליה מזבח מן כנגד היחיל ובתליון בפ"ק דיומא ה' ט"ו, ור"א בן יעקב אית ליה בליה מזבח בדרום קאי. דאמר צפוני שהוא צד פני
מזבח, ור' יוסי הגלילי אית ליה בליה מזבח בצפון קאי בוקדים בפ' קדשי קדשים ה' ט"ו. הלכך לר"א דהא דשמעי' ליה ע"כ דקאמר זויות דרומית של מזבח לפני המזבח זויות של
היחיל הוא. ופליג אדרי"ו ואדרי"א בן יעקב, מוקמינן ליה כר' יוסי הגלילי דס"ל דכליה מזבח בצפון, ולא מוקמינן ליה במחלוקת רביעית: מאי ודיו. מאי תיסק אדעתיה דנבעי טפי: מנחה
גופה. ולא הכלי שהיה בה אלא יכוף הכלי שיהא נוגע סלת למזבח: פסול. משום דהוה קמץ חסר: ספין. הוי כלי שרת דתניא (ומה ע"כ) כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשות,
מכאן ואילך גבדוהן מתוקנתן: הדר מקדש ליה בכלי. שמקבלו בכלי שרת דכתיב וישם באגנות (ממנו מה): ואת כל הלבונה. גבי הקדשה כתיב. דמקטין קמץ ולבונה כי דהיה:

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מוליכה אצל מוֹבֵחַ, דְּכָתִיב 'וְהִגִּישָׁה (אֶצֶל) [אֶל] הַמִּזְבֵּחַ'.
מבואר בברייתא מְגִישָׁה בְּקֶרֶן דְּרוּמִית מְעַרְבִית בְּגִנְדַּת חוּדָה שֶׁל
קֶרֶן וְדִיו. שואלת הגמרא, מִנָּה שְׁמֹקוּם הַגִּשְׁתַּת הַמִּנְחָה הוּא בְּחוּדָה
שֶׁל קֶרֶן מְעַרְבִית דְּרוּמִית, עוֹנָה הַגִּמְרָא, דְּכָתִיב 'וְזֹאת תֹּרַת
הַמִּנְחָה הַקָּרֵב אֹתָהּ בְּנִי אַחֲרָיו לִפְנֵי ה' אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' - מִשְׁמַע
שׁוּז הִיא תֹּרַת כָּל הַמִּנְחוֹת. וְתִנָּא, לִפְנֵי ה', יָכוֹל בְּמַעַרְב - אִם הִיא
כְּתוּב רַק 'לִפְנֵי ה' הִינּוּ מִפְּרָשִׁים שְׁמִינִישָׁה אֵל הַקִּיר הַמְעַרְבִי שֶׁל
הַמִּזְבֵּחַ, תִּלְמִיד לֹמֵר 'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' - לִכְךָ נֹאמַר 'אֵל פְּנֵי
הַמִּזְבֵּחַ, וּפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ הֵם בְּצֵד דְּרוֹם שְׁשֵׁם נִמְצָא הַכֶּבֶשׂ שְׁעוֹלִים בּו
לְמִזְבֵּחַ. אִי אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ יָכוֹל בְּדָרוֹם - וְאִם הִיא כְּתוּב רַק 'אֵל
פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ, הִינּוּ מִפְּרָשִׁים שְׁמִינִישָׁה אֵל הַקִּיר הַדְּרוּמִי שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ,
תִּלְמִיד לֹמֵר לִפְנֵי ה' - לִכְךָ נֹאמַר 'לִפְנֵי ה' הִינּוּ לִצֵּד הַמְעַרְבִי,
הָא בִּיצֵד - כִּיצֵד יִתְכֵּן שִׁינִישָׁה גַם 'לִפְנֵי ה' וְגַם 'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ,
אֵלָּא שְׁמִינִישָׁה בְּקֶרֶן דְּרוּמִית מְעַרְבִית בְּגִנְדַּת חוּדָה שֶׁל קֶרֶן וְדִיו -
מְגִישָׁה כְּגִיד חוּדָה שֶׁל קֶרֶן דְּרוּמִית מְעַרְבִית, וּבִאֲפֻן זֶה נִחְשָׁב
שֶׁהִיגִישָׁה גַם 'לִפְנֵי ה' וְגַם 'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ'.
מְבִיאָה הַגִּמְרָא שְׂרָפִי אֶלְעָזָר אָמַר, כִּיוֹן שְׁנֹאמַר גַם 'לִפְנֵי ה' וְגַם 'אֵל
פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' יָכוֹל יִגִּישָׁה בְּמַעַרְבָהּ שֶׁל קֶרֶן אוֹ לְדְרוּמָהּ שֶׁל קֶרֶן -
הִינּוּ יָכוֹלִים לֹמַר שִׁיכוֹל לְהַגִּישָׁה לְהִיכֵן שִׁיחְפוּץ, אוֹ לִצֵּד מְעַרְבִי שֶׁל
הַקֶּרֶן וְיָקִיִּים 'לִפְנֵי ה' אוֹ לִצֵּד דְּרוֹם וְיָקִיִּים 'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ, אֵךְ אֵין
זֶה נִכּוֹן מִשּׁוּם שְׁאִמְרָתָהּ - יֵשׁ לְהַשִּׁיב וּלְוֹמַר, שְׂדוּקָא בְּמִקּוֹם שְׂאִי
אֲפֻשֶׁר לִקְיָם דִּין אֶחָד מִשְׁנֵי הַפְּסוּקִים - בּוֹזֵה צָרִיךְ לֹמַר שְׁכוּנוֹת
הַתּוֹרָה הִיא שִׁיעֶשֶׂה אֶחָד מֵהַשְּׁנַיִם, אֵךְ בְּכָל מְקוֹם שֶׁאֵתָּה מוֹצֵא
שְׁנֵי מְקַרְאֹת שְׁאֵחָד מִקְּרָיִים עֲצָמוֹ וּמִקְּרָיִים דְּבָרֵי חֲבִירֵי - שֶׁהָדִין
שְׁנֹאמַר בְּפִסּוֹק אֶחָד נִיתָן לִישְׁבוֹ עִם עַם מַה שְׁנֹאמַר בּוֹ וְגַם עַם מַה
שְׁנֹאמַר בְּפִסּוֹק הַשֵּׁנִי, וְאֵחָד מִקְּרָיִים עֲצָמוֹ וּמִקְּפָל דְּבָרֵי חֲבִירֵי -
וְאִילוֹ הָדִין שְׁנֹאמַר מִהַפְּסוֹק הַשֵּׁנִי מִתִּישֵׁב עִם מַה שְׁנֹאמַר בּוֹ עֲצָמוֹ
אֵךְ סוֹתֵר אֶת מַה שְׁנֹאמַר בְּפִסּוֹק הָרִאשׁוֹן, מִנִּיחִין אֶת הָדִין שְׁנֹאמַר
מִהַפְּסוֹק הַשֵּׁנִי שְׁמִקְרָיִים עֲצָמוֹ וּמִקְּפָל דְּבָרֵי חֲבִירֵי, וְתוֹפְסִין אֶת הָדִין
שְׁנֹאמַר בְּפִסּוֹק הָרִאשׁוֹן שְׁמִקְרָיִים עֲצָמוֹ וּמִקְּרָיִים חֲבִירֵי. וְלִכּוֹן לִגְבִי
הַגִּשְׁתַּת הַמִּנְחָה, בְּשִׁאֲתָהּ אוֹמַר לִפְנֵי ה' בְּמַעַרְב - אִם נִרְצָה לִקְיָם
רַק אֶת מַה שְׁנֹאמַר בְּפִסּוֹק 'לִפְנֵי ה' וְלִהְיֵשׁ לִצֵּד מְעַרְב, בִּישְׁלָתָהּ
'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' בְּדָרוֹם לֹא נִקְיָם כָּלֵל מַה שְׁנֹאמַר 'אֵל פְּנֵי
הַמִּזְבֵּחַ' שְׁמִשְׁמַע צָרִיךְ לִהְיֵשׁ לִצֵּד דְּרוֹם, וּבְשִׁאֲתָהּ אוֹמַר 'אֵל פְּנֵי
הַמִּזְבֵּחַ' בְּדָרוֹם קִימְתָּהּ לִפְנֵי ה' בְּמַעַרְב - אֵךְ אִם נִקְיָם אֶת מַה
שְׁנֹאמַר בְּפִסּוֹק 'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' וְגִישָׁה לִצֵּד דְּרוֹם, נִקְיָם אֶת מַה
שְׁנֹאמַר 'לִפְנֵי ה' הִינּוּ לִצֵּד בְּמַעַרְב, הָא בִּיצֵד - לִהְיֵשׁ יִגִּישָׁה וְיָקִיִּים
אֶת שְׁנֵי הַדִּינִים, מְגִישָׁה לְדְרוּמָהּ שֶׁל קֶרֶן - מְגִישָׁה אֶת הַמִּנְחָה לִקִּיר
הַדְּרוּמִי שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ וְאֵין צָרִיךְ שִׁיחִידָה כְּגִיד חוּדָה. שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא
וְהִיכֵן קִימְתָּהּ בּוֹזֵה אֶת מַה שְׁנֹאמַר 'לִפְנֵי ה', וְהִיא תִּבְאָר שֶׁל"ב
אֲמוֹת שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ הִיוּ מְכוּוֹנוֹת כְּגִיד הֵיכַל וְקִירוֹתָיו וְחִוּוֵי הַמִּזְבֵּחַ
אֵינֶם מְכוּוֹנוֹת כְּגִיד הֵיכַל, נִמְצָא שֶׁלֹּא קִיִּים 'לִפְנֵי ה'. מְבִאֵרֶת
הַגִּמְרָא, אָמַר רַב אֲשִׁי קֶסֶר הָאִי תִנָּא בּוֹלִיָּה מוֹבֵחַ בְּצִפּוֹן קָאִי
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר כְּשִׁיתֵּת רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, שֶׁכֵּל ל"ב אֲמוֹת הַמִּזְבֵּחַ
הִיוּ בְּצִפּוֹן הָעוֹרָה, כְּלוּמַר שֶׁשֶׁ עֶשְׂרֵה אֲמוֹת הַדְּרוּמִית שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ
בְּלָבָד הִיוּ כְּגִיד חֲצוִי הַצִּפּוֹן שֶׁל הֵיכַל, נִמְצָא שֶׁאֵף הָעוֹמֵד בְּצֵד
הַקִּיר הַדְּרוּמִי שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ עוֹמֵד כְּגִיד הֵיכַל, וּמְגִישָׁה אֶת הַמִּנְחָה לִקִּיר
הַדְּרוּמִי סְמוּךְ בִּיטוֹר לְמַעַרְב, וּבִכְךָ מְקִיִּים גַם אֶת מַה שְׁנֹאמַר 'לִפְנֵי
ה' שֶׁהִיא הוּא כְּגִיד הֵיכַל, וְכֵן אֶת 'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' שֶׁהִיא מְגִישָׁה לִצֵּד
דְּרוֹם.
שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא מָאִי כּוּוֹנֵת הַבְּרִייתָא בְּמַה שְׁאִמְרָה וְדִיו - וּמִשְׁמַע
שֶׁהִינּוּ סְבוּרִים שִׁישׁ לוֹ לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר. וּמְשִׁיבָה, אָמַר רַב אֲשִׁי,
אֲצִמְרִיךְ - הַבְּרִייתָא הוֹצֵרָהּ לֹמַר כֵּן מִשּׁוּם שֶׁלֵּקָא דִּיעָתָהּ
אֲמִינָא תִּפְיָעִי הַנֶּשֶׁת מִנְּהָ גּוֹפָה - הִינּוּ סְבוּרִים שְׁאִין דִּי בַּהֲגִשְׁתָּ
הַכִּלִּי עִם הַמִּנְחָה לְמִזְבֵּחַ אֵלָּא צָרִיךְ לְכוֹף אֶת הַכִּלִּי וְלִהְיֵשׁ אֶת
סוֹלֵת הַמִּנְחָה עֲצָמָה שֶׁתִּהְיֶה נּוֹגַעַת בְּמִזְבֵּחַ, קְמִשְׁמַע לָן שְׂדִי בְּנִיגִיעַת

שֶׁסָּדֵר בְּדִיקַת הַסּוֹטָה הוּא, שֶׁתְּחִלָּה מוֹחִים אֶת מְגִילַת סוֹטָה אֶל
הַמִּים וּמְשַׁקָּה אֶת הַמִּים, וְגַם לֹאֲחֹר שֶׁהִשְׁקוּהּ מִשְׁאִירִים אֶת הַמִּנְחָה
עַל יְדֵיהָ וְאַחֲרַיִךְ בְּךָ מְקָרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, וְלִכּוֹן הוֹכֵרֵת לֹמַר שֶׁהִטַּעַם
שֶׁרָצָתָה הַתּוֹרָה לִיגַעַה כְּדִי שֶׁתּוֹרָה וְלֹא תִיבָדֵק הוּא מִשּׁוּם שֶׁחִסָּה
עָלֶיהָ שֶׁלֹּא תִּמּוֹת, דָּאִי מִשּׁוּם מְגִילָה שֶׁלֹּא תִימָחַק, מִדּוּעַ מִמְשִׁיכִים
לִיגַעַה הָא כְּבִר אִימְחִיקָא לָהּ.
כָּל הַמִּנְחוֹת כּוֹ, מְקַשָּׁה הַגִּמְרָא וְרִמְיָנָהּ, שְׁנִינוּ בְּבְרִיתָא קָדֵר
מִנְחוֹת בִּיצֵד, אָדָם מְבִיא מִנְחָה מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ בְּקִלְתוֹת - כְּעִין סִלִּים
שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב, וְנוֹתָנָה כְּשִׁמְגִיעַ לַעֲוֹרָה לְתוֹךְ כָּלִי שֶׁרֶת
וּמְקַדְּשָׁה בְּכָלִי שֶׁרֶת - הַבֵּינָה הַגִּמְרָא שֶׁכְּשִׁנּוּתָן אֶת הַמִּנְחָה בְּכָלִי
שֶׁרֶת צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה דַעְתוֹ שֶׁהַכִּלִּי יִקְדָּשֶׁה, וְנוֹתָן עָלֶיהָ בַּעַל הַקֶּרֶן
שְׁמִנָּה וְלִבְנוֹתָהּ וּמִלִּיכָה אֶצֶל כָּהֵן, וְכֵן מִלִּיכָה אֶצֶל מוֹבֵחַ
הַחִיצוֹן וּמְגִישָׁה - שִׁיגַע הַכִּלִּי בְּקֶרֶן דְּרוּמִית מְעַרְבִית בְּגִנְדַּת חוּדָה
שֶׁל קֶרֶן, וְדִיו דִּי כֶּכֶךְ. וּמִסְלָק הַכּוֹחַ אֶת הַלְבוּנָה שֶׁבְּתוֹךְ הַכִּלִּי לִצֵּד
אֶחָד שֶׁל הַכִּלִּי, כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְעַרֵּב בְּקוֹמֶץ חֶלֶק מִן הַלְבוּנָה, וְקוֹמֶץ -
נוֹטֵל הַכּוֹחַ בְּקִמְצָתוֹ מִמְּקוֹם שְׁתִּנְתָּרָה שְׁמִנָּה - מִמְּקוֹם שֶׁהַמִּנְחָה
בְּלוּלָה הֵיטֵב בְּשֶׁמֶן, וְנוֹתָנָה לְתוֹךְ כָּלִי שֶׁרֶת אֲחֵר וּמְקַדְּשׁוֹ בְּכָלִי
שֶׁרֶת בִּשְׁנִית, וְלִהְיֵן יִתְפָּרֵשׁ טַעַם הַדְּבַר. וּמִלְקָטָה אֶת לְבוֹנוֹתָהּ
שְׁנוֹתָהּ בְּכָלִי הָרִאשׁוֹן וְנוֹתָנָה עַל גְּבִיו - עַל גְּבִי הַקּוֹמֶץ, (וּמְעַלָּה
אוֹתוֹ לִנְיָ מוֹבֵחַ) וּמְעַלָּהוּ - אֶת הַקּוֹמֶץ שֶׁהַלְבוּנָה נִתּוּנָה עַל גְּבִיו
וּמְקַדְּשׁוֹ בְּכָלִי שֶׁרֶת, וּמוֹלִחוּ וְנוֹתָנָה עַל גְּבִי הָאֲשִׁישִׁים שֶׁעַל הַמִּזְבֵּחַ.
לֹאֲחֹר שֶׁקָּרַב הַקּוֹמֶץ, שְׁרִירָה שֶׁל הַמִּנְחָה שְׁנוֹתָהּ בְּכָלִי נִמְאָלִין
לְכַהֲנִים, וְרִשְׁאִין הַכֹּהֲנִים לִיתֵּן לְתוֹכָהּ - לְתוֹךְ הַשִּׁירִיִּים וְיִן וְשִׁמֶן
וְדִבְשׁ, וְאֵין אֲסוּרִין לַעֲשׂוֹת בִּשְׁרִירֵי הַמִּנְחָה אֶלָּא מִלְחָמִין - לְגִירוֹם
לְהֵם שִׁיחְמִיצוּ. מְבִאֵרֶת הַגִּמְרָא הַקּוֹשִׁיא מִהַבְּרִיתָא, קָתְנִי מִיָּהָ,
שֶׁהִבִּיאָה אֶת הַמִּנְחָה מִבֵּית בַּעַל הַקֶּרֶן בְּקִלְתוֹת שֶׁל כֶּסֶף וּבְקִלְתוֹת
שֶׁל זָהָב וְרַק לֹאֲחֹר הַבִּאתָה לַעֲוֹרָה הַנִּיחִיָּה בְּכָלִי שֶׁרֶת, וְאִילוֹ בְּמִשְׁנֵה
מְבֹאֵר שֶׁאֵף תְּחִילָתוֹן בְּכָלִי שֶׁרֶת. מִתְרַצֵּת הַגִּמְרָא, אָמַר רַב פֶּפְאָה
אִימָא בְּכָלִיִּים הָרִאשׁוֹן לְכָלִי שֶׁרֶת - אֵין כּוּוֹנֵת הַמִּשְׁנֵה שְׁנוֹתָהּ
מִתְחִלָּה בְּכָלִי שֶׁרֶת, אֵלָּא שְׁנוֹתָהּ בְּכָלִיִּים הָרִאשׁוֹן לְקִדְשָׁן וְלַעֲשׂוֹת
מִהֵם כָּלִי שֶׁרֶת. מִדִּיִּיקַת הַגִּמְרָא, מְכָלֵל - מִשְׁמַע מִהַמִּשְׁנֵה דְּכִפְיָפָה
מְצִירִית לֹא חִוָּא - אֵינָה רְאוּיָה לְהִיטוֹת כָּלִי שֶׁרֶת וְלִכּוֹן אֵין מְבִיאִין בָּהּ
אֵלָּא מִנְחַת סוֹטָה, כְּמָאֵן, דְּלֹא כְּרִבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה - דִּין זֶה הוּא
כְּדַעַת רַבִּי וְלֹא כְּרִבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּתִנָּאִי כָּלִי שֶׁרֶת שֶׁעֲשָׂאֵן שֶׁל
עֵץ, רַבִּי פֹּסֵל וְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁר - וְהַבֵּינָה הַגִּמְרָא
שֶׁהִטַּעַם שֶׁכִּפְיָפָה מְצִירִית אֵינָה רְאוּיָה לְכָלִי שֶׁרֶת הוּא מִשּׁוּם שֶׁעֲשׂוּיָה
מִעֵץ וְכְרַבִּי, אֵךְ לְדַעַת רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה גַם כִּפְיָפָה מְצִירִית רְאוּיָה
לְכָלִי שֶׁרֶת. דּוּחָה הַגִּמְרָא אֲפִילוֹ תִּמָּא שְׁמִשְׁנָתוֹ סוֹבֵרֶת כְּרִבִּי יוֹסִי
בְּרַבִּי יְהוּדָה, מְכָל מְקוֹם כִּפְיָפָה מְצִירִית אֵינָה רְאוּיָה לְכָלִי שֶׁרֶת.
אִמְרָה דְּאִמְרֵי רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה בְּחִשְׁבוֹנֵן - שֶׁאֵף רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי
יְהוּדָה לֹא הַכְשִׁיר לְכָלִי שֶׁרֶת אֵלָּא כָּלִי עֵץ חֲשׁוּבִים אֵךְ בְּפִחוֹתֵין מִי
אָמַר - וּדְאִי לֹא סָבַר שְׁעוֹשִׂים כָּלִי שֶׁרֶת מִדְּבָרִים פְּחוֹתִים וּבְזוּיִים
כְּכִפְיָפָה מְצִירִית, שְׁהִי מִי לִית לִיָּה לְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה
'הַקִּרְיָבָהּ נָא לְפִתְחָהּ' - וְכִי לֹא סָבַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אֶת הַלִּמּוּד
מִהַפְּסוֹק 'הַקִּרְיָבָהּ נָא לְפִתְחָהּ הִירְצָךְ אִם הִישָׁא פִּיךָ', שְׁאִין לְהַבִּיא
קֶרֶן מִדְּבָרִים פְּחוֹתִים.
מְבֹאֵר בְּבְרִיתָא וְנוֹתָנָה לְכָלִי שֶׁרֶת וּמְקַדְּשָׁה בְּכָלִי שֶׁרֶת, סְבִירָה
הַגִּמְרָא שֶׁכְּשִׁמְנִיָּה אֶת הַמִּנְחָה בְּכָלִי שֶׁרֶת עָלֶיהָ לְהַתְכוּחֵן שֶׁהַכִּלִּי
יִקְדָּשֶׁה, שְׁמִעַת מִיָּה בְּלִי שֶׁרֶת אֵין מְקַדְּשִׁין אֶלָּא מְדַעַת - מוֹבֵחַ
שֶׁכִּלִּי שֶׁרֶת אֵינֶם מְקַדְּשִׁים אֶת מַה שֶׁבְּתוֹכָם אֵלָּא אִם כֵּן הַנוֹתָן
מִתְכוּחֵן לִכְךָ. דּוּחָה הַגִּמְרָא, אִמָּא כּוּוֹנֵת הַבְּרִייתָא הִיא שְׁנוֹתָנָה
בְּכָלִי שֶׁרֶת לְקִדְשָׁה בְּכָלִי שֶׁרֶת - הִטַּעַם שֶׁהִצְרִיכָה הַתּוֹרָה לְהַנִּיחַ
אֶת הַמִּנְחָה בְּכָלִי שֶׁרֶת, הוּא כְּדִי שֶׁתִּתְקַדֵּשׁ הַמִּנְחָה בְּכָלִי, אֵךְ אֵף אִם
אֵינוֹ מִתְכוּחֵן שֶׁהַכִּלִּי יִקְדָּשֶׁה הַכִּלִּי מְקַדְּשֶׁה. וְנוֹתָן עָלֶיהָ בַּעַל הַמִּנְחָה
שְׁמִנָּה וְלִבְנוֹתָהּ, שְׁנֹאמַר וְצִקַּע עָלֶיהָ שִׁמֶן וְנוֹתָן עָלֶיהָ לְכָהֵן.
וּמִלִּיכָה אֶצֶל כָּהֵן, דְּכָתִיב 'וְהִכִּיָּא אֵל בְּנֵי אַחֲרָיו וְגו'. וְכֵן

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

סֶלֶת - שמנפים את הקמח שלא יהיה מעורב בפסולת. ומנחת
העומר, אף על פי שהיא באה מן השעורין, מכל מקום יש בה
מעלה שמעונה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, ובאה גֵרֶשׁ - שמנפים היטב את קמח
השעורים לבל יהיה מעורב בו קליפת השעורה. אבל וזו - מנחת
סוטה, אין בה אף מעלה מאלו המעלות, שכן אינה מעונה לֹא שָׁמֶן
וְלֹא לְבוֹנָה, ובאה מן השעורין, ובאה קמח שאינו מנופה.
התבאר שמנחת חוטא אינה טעונה שמן ולבונה, ומביאה הגמרא
ברייתא בענין זה. תנאי, אמר רבי שמעון ברין הוא - היה ראוי
שתהא מנחת חוטא מעונה שָׁמֶן וּלְבוֹנָה, כדי שלא יהא חוטא
נשָׁכָר שיקלו במנחתו. ומפני מה אינה מעונה שמן ולבונה, כדי
שלא יהא קרבנו מהויר. וברין הוא שתהא חטאת חלב - כלומר
כל החטאות, שנקראו חטאת חלב מעונה נסכים בקרבנות נדר
ונדבה, כדי שלא יהא חוטא נשָׁכָר. ומפני מה אמרה התורה
בפרשת נסכים 'לפלא נדר או בנדבה', ללמדנו שאין חובב נסכים אלא
בקרבת הבא בנדר או בנדבה, אך חטאת אינה מעונה נסכים, כדי
שלא יהא קרבנו של החוטא מהויר על ידי הנסכים. וממשיכה
הברייתא, שאף שכל החטאות אין בהם נסכים כדי שלא יהיה קרבנו
של החוטא מהויר, אבל חטאתו של מצורע ואשמו מעונין להביא
עם קרבנותיו נסכים, לפי שאין קרבנות אלו באין על חטא, אלא
להשכירו ליתרה, ולכן הם באים עם נסכים. מקשה הגמרא, וכי
קרבנות המצורע אינם באים על חטא, איני, והאמר רבי שמואל בר
נחמני אמר רבי יונתן, על שבעה דברים - חטאים, נגעים באין
וכו' - על האדם להיות מצורע, הרי מבואר שנגעי מצורע באים
מחמת החטא, וממילא גם הקרבנות באים לכפר על כך, ואין אמרו
שאינם באים על החטא. מתרצת הגמרא, הָתֵם - במצורע, אין
הקרבן בא על החטא. כיון שעל ידי הייסורים והבושה שהיו לו
מנגיעה, הוא דאיכפר ליה החטא שמחמתו בא הנגע. וכי מיייתי
קרבן - הקרבן שמביא הוא רק כדי לאשרונו בקדשים הוא דקא
מיייתי - שאינו יוצא מטומאתו עד שיביא קרבן. שואלת הגמרא,
אלא מצותה לדבריה, שהטעם שמביאין נסכים על חטאת מצורע
הוא משום שאינה באה על חטא, אם כן חטאת נזיר - שמביא הנזיר
חטאת במלאת ימי נזרו תהא מעונה נסכים עם הקרבן, לפי שלא
חטא הנזיר בנזירותו, ונמצא שאינה באה על חטא. עונה הגמרא,
סבר לה רבי שמעון שאמר שהטעם שאין מביאים נסכים בחטאת
הוא כדי שלא יהיה קרבנו של החוטא מהויר, פרבי אלעזר הקפא,
דאמר שניזיר נמי חוטא הוא - כיון שציער את עצמו מן היין, ואין
לאדם להוסיף חובה על נפשו ממה שלא צייתה עליו התורה, ויש
חשש שמא יעבור על נזירותו ויכשל באיסורי הנזיר, ונמצא שחטאתו
באה על חטא.
שנינו במשנה, רבן גמליאל אומר בשם שמעשה מעשה בהמה, כך
קרבנה בו, מביאה הגמרא. תנאי, אמר להן רבן גמליאל להקמים,
סופרים, הניחו לי ואדרשנה לכם הטעם שמנחת הסוטה באה דוקא
מן השעורים במין חומר - כמו תכשיט שמחברים אותו לשני קצוות
צוארי החלוק לנור.

ומקטירו בכלי שרת. שואלת הגמרא, כיצד נאמר שכבר עתה
לאחר שהעלהו בכלי שרת מקטיר ליה, והרי עדיין לא מלחו,
ובהמשך הברייתא מבואר ש'מולחו ונותנו על גבי האש', ומשמע
שאינו מקטירו אלא לאחר המליחה. מתרצת הגמרא, אין כוונת
הברייתא שמעלהו בכלי שרת ומיד מקטירו, אלא אימא שמעלהו
בכלי שרת על מנת להקטירו לאחר מכן כשמולחו.
מבואר בברייתא לגבי קומץ המנחה ומולחו ונותנו על גבי
האש, אומרת הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב 'ובכל קרבן
מנחתך במלח תמלח וגו'.

עוד מבואר בברייתא שלאחר שקרב הקומץ שזריה נאכלין.
שואלת הגמרא, מנלן שהקטרת הקומץ מתירה את אכילת השיריים
לכהנים, ומשיבה, דבתיב 'והקטיר הכהן את אונקרתה וגו',
ובתיב בפסוק הבא לאחר מכן, 'והנותרת מן המנחה לאהרן
ולבניו' - והיינו שלאחר הקטרת הקומץ הותרה הנותרת מן המנחה
לאהרן ולבניו. מבארת הגמרא, מאימתי נחשב שקרב הקומץ
ומותרים השיריים באכילה, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה -
נחלקו בזה התנאים ולכל תנא כשיטתו, דאימא בברייתא, הקומץ,
מאימתי נחשב שהוקרב לענין שיהיה מותר את השיריים באכילה,
רבי חנינא אמר, משתלשום בו האור - ממתי שאחזה בו האש
אפילו מעט, הותרו השיריים באכילה. רבי יוחנן אמר אין השיריים
מותרים אלא משתיצת האור ברובו.

במשך הברייתא מבואר לגבי שירי המנחה, ורשאיין הכהנים ליתן
לתוכו יין ושמן ודבש. שואלת הגמרא, מאי טעמא שהותר לתת
לתוכו יין ודבש, ומשיבה, אמר קרא לגבי מתנות כהונה 'לך נתתם
למשחה ולבניך לחק עולם, ולמשחה היינו לגדולה, כלומר שיאכלו
את מתנותיהם בדרך גדולה בדרך שהמלכים אוכלין, - ולכן מותר
לתת בשירי המנחה שמן ודבש שהוא דרך גדולה.

מה שמבואר בברייתא לגבי השיריים ואין איסורין אלא מלחמין,
מבארת הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב 'לא תאפה חמין חלקם',
ואמר רבי שמעון בן לקיש שדורשים את המילה 'חלקם' אף על
הנאמר קודם לכן, כלומר, שאפילו חלקם של הכהנים שניתן להם
לאכילה לא תאפה חמין.

שנינו במשנה כל המנחות טעונות שמן ולבונה בו, שואלת
הגמרא, וכי וכל המנחות מעונות שמן ולבונה חוץ ממנחת סוטה,
והאימא מנחת חוטא - דהיינו קרבן עולה ויורד הבא על חטאים,
כגון שנכנס למקדש בטומאה בשוגג, או חטא בשבועת העדות
ושבועת ביטוי, שאף היא אינה טעונה שמן ולבונה, דרשנא אמר
'הביא את קרבנו אשר חטא עשירת האפה סלת לחטאת לא ישים
עליה שמן ולא יתן עליה לבנה'. מתרצת הגמרא, התנא של
משנתנו כשמנה החילוקים בין מנחת חוטא לשאר מנחות, לא מנה
כל חילוק בפני עצמו שנוהג בכל המנחות ולא במנחת סוטה, אלא
הכי קאמר - כרך כל הדינים יחד, ושנה כך - כל המנחות יש בהן
לפחות אחת מהמעלות הללו, שמעונות שמן ולבונה, ובאות מן
החמין, ובאות סלת. ומפרטת הגמרא, שמנחת חוטא, אף על פי
שאינה מעונה שמן ולבונה, מכל מקום באה מן החמין ובאה

המשך ביאור למס' יומא ליום רביעי עמ' ב

למחנה שכינה טעון פרישה קודם לכן, ובכלל זה כהן גדול קודם
כניסתו לקודש הקדשים.
שואלת הגמרא: והא אפן שבעה תנן - הרי שנינו במשנתנו שצריך
הכהן גדול לפרוש שבעה ימים, ולא ששה ימים כפי שהיה בסניני.
מיישבת הגמרא: מתניתין שהצריכה פרישה גם ביום השביעי
כשיטת רבי יהודה בן בתירא היא, דהייש

ביום השביעי, ולבאורה יש יתור בפסוק, מקדי בתיב בסוף הפסוק
'ויקרא אל משה ביום השביעי', אם כן מאי 'ששת ימים', הלא אם
קרא למשה ביום השביעי ודאי שקדמו לו ששה ימים בהם כבוד
ה' היה על ההר ולא נקרא אליו, אלא מקרא זה בנה אב ללמד
יסוד וכלל שכל הנכנסים במחנה שכינה טעון פרישת ששה, שכשם
שמשה הופרש ששה ימים על ידי הענן שכיסהו, כך כל הנכנס

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד א

רש"י

תוספות

נכסים. א"ל דאיה טענה נכסים משום דאיה נדר וד"ל ד"פ דין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין.

סבר לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה

מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נכסים כדאיתא בפרק שתי מדות (נמוק דף ט:) והכי איתא בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (ף וי:) ובפרק ג' דנזיר (קף וי:) דאף על גב דקרא בנזיר טמא כתיב

אנן אפילו נזיר טהור קאמרין דקסבר רבי אלעזר הקפר חוטא הוא והיינו טעמא דכתב קרא בנזיר

טמא הואיל ושנה בחטא וקשה משמעטא קמייתא דנזיר (ף ט:) דתנן אהא נאה הוא זה נזיר ודלמא אתנאה לפניו במצות קאמר אמר שמואל

שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עבדי מילתא דעבירה ואמרין ליה נאה אין אפילו רבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר

טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר שמואל סבירא ליה היום אליבא דרבי

אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא דגמרא דהבא דפ"ג דנזיר (ף וי:) לאו כשמואל וסתמא דמתניתין דקרי ליה נאה אליבא דרבנן

דאמרי לאו חוטא לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא דתענית (ף וי:) כל היושב בתענית נקרא חוטא

סבר לה כרבי אלעזר הקפר ותענית בנזיר טהור הוא דאמרין בפ"ק דנדרים (ף וי:) רבי אלעזר הקפר אומר וכו' כמאן שיושב בתענית נקרא

חוטא והתם מיייר בנזיר טהור כדפרשיית ומדמי ליה יושב בתענית והשתא אית לן למימר דסתמא דגמי דנדרים נמי דמדמי יושב בתענית לנזיר

טהור ולא כשמואל דאיהו הוה מדמי ליה דוקא לנזיר טמא לפי שמצער את עצמו מכל דבר שהרי

יושב בתענית ומתחרט בנזיר טמא שמתחרט משום צער דבעי מיסתר נזירותיה אבל נזיר טהור אינו צער מיהו תיקשה דשמואל אדשמואל

דאמר בפ"ק (לעיל דף וי:) דיושב בתענית נקרא חוטא ובפרק הוצבל (כ"ק דף טז:) פריך ואין אדם רשאי לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע לדורע

לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות ומוקי לה שמואל כיושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק תרוא דבריות (ף ט:) דאמר

(וחטא) שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שנער עליו יום הכפורים לא ניתי דהא כפר עליה יום

הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי איכא למימר נזיר כי

נכסים וכו' דאיה טענה נכסים משום דאיה נדר וד"ל ד"פ דין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין.

סבר לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נכסים כדאיתא בפרק שתי מדות (נמוק דף ט:) והכי איתא בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (ף וי:) ובפרק ג' דנזיר (קף וי:) דאף על גב דקרא בנזיר טמא כתיב אנן אפילו נזיר טהור קאמרין דקסבר רבי אלעזר הקפר חוטא הוא והיינו טעמא דכתב קרא בנזיר טמא כתיב אהא נאה הוא זה נזיר ודלמא אתנאה לפניו במצות קאמר אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עבדי מילתא דעבירה ואמרין ליה נאה אין אפילו רבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר שמואל סבירא ליה היום אליבא דרבי אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא דגמרא דהבא דפ"ג דנזיר (ף וי:) לאו כשמואל וסתמא דמתניתין דקרי ליה נאה אליבא דרבנן דאמרי לאו חוטא לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא דתענית (ף וי:) כל היושב בתענית נקרא חוטא סבר לה כרבי אלעזר הקפר ותענית בנזיר טהור הוא דאמרין בפ"ק דנדרים (ף וי:) רבי אלעזר הקפר אומר וכו' כמאן שיושב בתענית נקרא חוטא והתם מיייר בנזיר טהור כדפרשיית ומדמי ליה יושב בתענית והשתא אית לן למימר דסתמא דגמי דנדרים נמי דמדמי יושב בתענית לנזיר טהור ולא כשמואל דאיהו הוה מדמי ליה דוקא לנזיר טמא לפי שמצער את עצמו מכל דבר שהרי יושב בתענית ומתחרט בנזיר טמא שמתחרט משום צער דבעי מיסתר נזירותיה אבל נזיר טהור אינו צער מיהו תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר בפ"ק (לעיל דף וי:) דיושב בתענית נקרא חוטא ובפרק הוצבל (כ"ק דף טז:) פריך ואין אדם רשאי לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע לדורע לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות ומוקי לה שמואל כיושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק תרוא דבריות (ף ט:) דאמר (וחטא) שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שנער עליו יום הכפורים לא ניתי דהא כפר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי איכא למימר נזיר כי נכסים וכו' דאיה טענה נכסים משום דאיה נדר וד"ל ד"פ דין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין.

ה"ז ומקטירו ס"ד. ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר ליה. והכי קא קשיא ליה. מקטירו ס"ד והכי צדין לא מלחא וספא קתני ומולח ונותנו על גבי האשים, אלקא והשתא הוא דמקטר ליה. אלא אימא מעלהו להקטירו בכלי שרת. כלומר מעלהו בכלי שרת להקטירו לאחר שימולחנו: קרב הקמין למר בדאית ליה וכו'. קרב הקמין דקתני דמתי שירים באכילה מאימת חשיב קריבה להחיר שירים.

לרבי יוחנן בדאית ליה משתצת האור ברבו. ולרבי חנינא משתשלוט בו ואפלו מעט: למשה. גבי מתנות כהנה כתיב (נמוק דף יז:) לך נתתיים למשקחה: לא תאפה חמין חלקם וגו'. אפלו חלקם שירים לא תאפה חמין. דדרשין ליה האי חלקם דקרא נמי לפניו אלא תאפה: מנחת חוטא. הכא על חטא דמטמא מקדש ושבעות העדות ושבעות בשרי. דכתיב והם ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו' (ויקרא טו ה"ח) וכו'. כלומר לא קתני מלתא באנפי נפשיה. אלא כרוך והני הכי. כל המקנות טענות שמן ולבונה ובאות חסין. כלומר ושאנים טענות באות מיהת חסין ובאות סלת. כלומר קרא מהני מעלייתא אית בהו. כיצד מנחת חוטא אע"פ שאינה טענה וכו':

שלא יהא חוטא נשכר. להקל במערתו יותר משאר מנחות: חטאת חלב. כל חטאת סתם קרי חטאת חלב. דבתיב חלב כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו (שם טו ג) וכתיב בתריה פרשת חטאת: נכסים. סלת למנחה ועשרון לכבש יין ושמן רביעית ההין כמו שמקריבין לעולה ושלמים: וספני מה אינם טענות. דכתיב כפרשת נכסים (נמוק דף טו) לפלא נדר או בנדבה. הבא בנדר ונדבה טען נכסים, ואין חטאת ואשם טעונים נכסים: חטאתו ואשמו של מצורע. איתרבו בהדיא לנכסים במסכת מנחות בפרק שתי מדות (ף טז:) על שבעה דברים נגעים באין. ומפרש להו בערכין בפרק יש בערכין (ף טז:) מנגיעה איכפר ליה. וסוטים ובשת של נגע כפרו לו על אותו חטא: וכן קא מירי קרבן לאשתריו כפרשים הוא דפייסתי. שיש סמאות שהצריכן הכתוב כפרה לטהרתו. זב וזבה וילדת ומצורע וזויר שנטמא: חטאת נזיר. שמוביא במלאת ימי נזרו חטאת ועולה ושלמים: נזיר חוטא הוא. שצער עצמו מן היום: חטאי. בוטרי בלע"ז, והוא של זקב. וחותמים בו שני צוארי חלוק לנוי:

שבעה דברים נגעים באין וכו'. היום, מנגיעה הוא דאיכפר ליה. כי מיייתי קרבן, לאשתריו כפרשים הוא דקא מיייתי. אלא מעשה. חטאת נזיר תהא טעונה נכסים לפי שאינה באה על חטא. סבר לה פרבי אלעזר הקפר, דאמר נזיר נמי חוטא הוא: רבן גמליאל אומר בשם כו': תנאי, אומר להן רבן גמליאל לחכמים, סופרים, הניחו לי ואדרשנה כמין דשמעיה

מיייתי קרבן לאו לכפרה מיייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"נ למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו לכפרה איהו חוטא משום דאיה נדר וד"ל ד"פ דין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין. נכסים וכו' דאיה טענה נכסים משום דאיה נדר וד"ל ד"פ דין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין. **סבר** לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נכסים כדאיתא בפרק שתי מדות (נמוק דף ט:) והכי איתא בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (ף וי:) ובפרק ג' דנזיר (קף וי:) דאף על גב דקרא בנזיר טמא כתיב אנן אפילו נזיר טהור קאמרין דקסבר רבי אלעזר הקפר חוטא הוא והיינו טעמא דכתב קרא בנזיר טמא כתיב אהא נאה הוא זה נזיר ודלמא אתנאה לפניו במצות קאמר אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עבדי מילתא דעבירה ואמרין ליה נאה אין אפילו רבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר שמואל סבירא ליה היום אליבא דרבי אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא דגמרא דהבא דפ"ג דנזיר (ף וי:) לאו כשמואל וסתמא דמתניתין דקרי ליה נאה אליבא דרבנן דאמרי לאו חוטא לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא דתענית (ף וי:) כל היושב בתענית נקרא חוטא סבר לה כרבי אלעזר הקפר ותענית בנזיר טהור הוא דאמרין בפ"ק דנדרים (ף וי:) רבי אלעזר הקפר אומר וכו' כמאן שיושב בתענית נקרא חוטא והתם מיייר בנזיר טהור כדפרשיית ומדמי ליה יושב בתענית והשתא אית לן למימר דסתמא דגמי דנדרים נמי דמדמי יושב בתענית לנזיר טהור ולא כשמואל דאיהו הוה מדמי ליה דוקא לנזיר טמא לפי שמצער את עצמו מכל דבר שהרי יושב בתענית ומתחרט בנזיר טמא שמתחרט משום צער דבעי מיסתר נזירותיה אבל נזיר טהור אינו צער מיהו תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר בפ"ק (לעיל דף וי:) דיושב בתענית נקרא חוטא ובפרק הוצבל (כ"ק דף טז:) פריך ואין אדם רשאי לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע לדורע לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות ומוקי לה שמואל כיושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק תרוא דבריות (ף ט:) דאמר (וחטא) שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שנער עליו יום הכפורים לא ניתי דהא כפר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי איכא למימר נזיר כי נכסים וכו' דאיה טענה נכסים משום דאיה נדר וד"ל ד"פ דין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין.

שבעה דברים נגעים באין וכו'. היום, מנגיעה הוא דאיכפר ליה. כי מיייתי קרבן, לאשתריו כפרשים הוא דקא מיייתי. אלא מעשה. חטאת נזיר תהא טעונה נכסים לפי שאינה באה על חטא. סבר לה פרבי אלעזר הקפר, דאמר נזיר נמי חוטא הוא: רבן גמליאל אומר בשם כו': תנאי, אומר להן רבן גמליאל לחכמים, סופרים, הניחו לי ואדרשנה כמין דשמעיה

מיייתי קרבן לאו לכפרה מיייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"נ למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו לכפרה איהו חוטא משום דאיה נדר וד"ל ד"פ דין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין. נכסים וכו' דאיה טענה נכסים משום דאיה נדר וד"ל ד"פ דין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין. **סבר** לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נכסים כדאיתא בפרק שתי מדות (נמוק דף ט:) והכי איתא בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (ף וי:) ובפרק ג' דנזיר (קף וי:) דאף על גב דקרא בנזיר טמא כתיב אנן אפילו נזיר טהור קאמרין דקסבר רבי אלעזר הקפר חוטא הוא והיינו טעמא דכתב קרא בנזיר טמא כתיב אהא נאה הוא זה נזיר ודלמא אתנאה לפניו במצות קאמר אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עבדי מילתא דעבירה ואמרין ליה נאה אין אפילו רבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר שמואל סבירא ליה היום אליבא דרבי אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא דגמרא דהבא דפ"ג דנזיר (ף וי:) לאו כשמואל וסתמא דמתניתין דקרי ליה נאה אליבא דרבנן דאמרי לאו חוטא לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא דתענית (ף וי:) כל היושב בתענית נקרא חוטא סבר לה כרבי אלעזר הקפר ותענית בנזיר טהור הוא דאמרין בפ"ק דנדרים (ף וי:) רבי אלעזר הקפר אומר וכו' כמאן שיושב בתענית נקרא חוטא והתם מיייר בנזיר טהור כדפרשיית ומדמי ליה יושב בתענית והשתא אית לן למימר דסתמא דגמי דנדרים נמי דמדמי יושב בתענית לנזיר טהור ולא כשמואל דאיהו הוה מדמי ליה דוקא לנזיר טמא לפי שמצער את עצמו מכל דבר שהרי יושב בתענית ומתחרט בנזיר טמא שמתחרט משום צער דבעי מיסתר נזירותיה אבל נזיר טהור אינו צער מיהו תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר בפ"ק (לעיל דף וי:) דיושב בתענית נקרא חוטא ובפרק הוצבל (כ"ק דף טז:) פריך ואין אדם רשאי לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע לדורע לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות ומוקי לה שמואל כיושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק תרוא דבריות (ף ט:) דאמר (וחטא) שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שנער עליו יום הכפורים לא ניתי דהא כפר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי איכא למימר נזיר כי נכסים וכו' דאיה טענה נכסים משום דאיה נדר וד"ל ד"פ דין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל בבור ומעשר אינו בדין.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד ב

תוספות

איכא למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (נה) ק"ג. לרבי ישמעאל כל ג' שנים מופנה כל עיקר למידין ומשיבין ולפי המסקנא דליף ליה מבבלי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר אין למידין כל עיקר:

מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה. וא"ת כיון דמי כיון דמי לא עסקין שקדש ממנו כבר יש לומר אפי' אם קידש בהן שיצא מן הדין שבו לא היתה מלאכה גבי נטילה דתנן בפ"ק דידים (מ"ג) עשה בהן מלאכה או שנתה בהן פתו פסולין ואפי' קטני (ס"ט) מים שנתה להם מטבל בהן את הגולסוקין פסולין ושחור מדיח בהן ידיו כשירין אלמא דלא חשיב מלאכה הדרת ידים אלא הדרת כלים ומי נחתום בדקתני התם: **ומה** מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי כיון דהוה מים כשירין במי מקוה ומי מקוה שנשתנו מראיהן כשר בדרתן במסכת מקואות פ"ו (מ"ז) דמי צבע אין פסולין המקוה בשינוי מראה ועוד תימה לרבי מאי שנא דהבא אמר מה מים שלא נשתנו ובפרק ב' דמסכת ע"ז (ק"ה) לא מסיק הכי גבי ביטול עובדי כוכבים ונראה דהבא נמי אסמכתא בעלמא הוא וליכא אלא פסולא דרבנן: **נתאכמו** והחזירין לתוך כבשן האש מהו. תימה מ"ש דקא מבטלי ליה הכא בנראה וחוחר ונראה ודא בפ' לולב הגזול (ס"ט) ק"ה (ב) קא מבטלי לן ולא אפשרי ועוד מאי שנא מהא דאמר בבבבס פ"ב (ק"ה) בגדי כהונה שדיו מקורעין או מטושטשין ועבר עבודתו פסולה ואפי' הכי אם כיבס טשטוש וגיעול שלחו חזרו להתירן בדמיתיי ברייתא פרק המזבח מקדש (ס"ט) ק"ה) בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג נתגעלו אין מבכסין אותן לא בנדר ולא באהל ורפיכין הא במים מבכסין אמר אביי ה"ק הונעו למים מבכסין אותן בנדר אלמא דמבכסין אותן ולא אמר דנדרו. מ"ד:

והא דתם דהרי ומפסטי. פרש"י מדלא קתני שנעשה בהן מלאכה ש"מ אמלכא (ס"ט) קפיד אשינו קפיד וקשיא לרבי מתוספתא דנענים פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר ע"ז ארו ואובד ושני תולעת שנאמר בתורה שלא נעשית בהן מלאכה אלמא דמלאכה פוסלת בהן לר' אליעזר גופיה:

לרבות

דשמייעיה לרבי מאיר דקאמר, הוא האכילתו מעדני עולם, לפיכך קרבנה מאכל בהמה. אמר ליה, התיינח עשירה, עניה מאי איכא למימר. אלא בשם שמעשה מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה: **משנה**. היה מביא פילי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הפיור. רבי יהודה אומר, רביעית. בשם שמעט פתב כך מעט במים. נכנס להיכל ופנה לימינו ומקום היה שם אמה על אמה, ומבילא של שיש ומבדעת היתה קבועה בה, בשהוא מגביה ונוטל עפר מתחתיה, ונותן כדי שיראה על המים, שנאמר וימן העפר אשר יהיה בפרקע המושבין יקח הפנה ונתן אל המים: **גמרא**. תנא, פילי של חרס חדשה, דברי רבי ישמעאל. מאי טעמא דרבי ישמעאל, גמר כלי כלי ממוצורע. מה להלן חרס חדשה, אף כן חרס חדשה. והתם מנלן, דכתיב וישחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים, מה מים חיים, שלא נעשתה בהן מלאכה, אף כלי שלא נעשתה בו מלאכה. אי מה להלן מים חיים אף כן מים חיים, לרבי ישמעאל הכי נמי, דאמר רבי יוחנן, מי פיור. רבי ישמעאל אומר, מי מעיין הן. והכמים אומרים, משאר מימות הן. איכא למיפרך, מה למצורע שכן טעון ע"ז ארו ואובד ושני תולעת. אמר רבה, אמר קרא בבבלי (חרס) [חרש], כלי שאמרתיו לך כבר. אמר רבא, לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו, אבל נתאכמו פניו פסולין. מאי טעמא, דומיא דמים, מה מים שלא נשתנו, אף כלי שלא נשתנה. בעי רבא, נתאכמו, והחזירין לתוך כבשן האש ונתלבנו, מהו. מי אמרינן כיון דאידיהו אידיהו, או דילמא כיון דהדרו דהדרו. תא שמע, רבי אלעזר אומר, ע"ז ארו ואובד ושני

שילה

בפרקע. בפרקעית: אי בפרקע. קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר תיחון נח לנטל יחפור שם בפרקעית, ת"ל אשר יהיה ומלך כתיב ומקרקע המושבין יקח ש"מ לא הקפיד אלא שיהא מנהן בפרקעית המושבין שעה אחת, הא כיצד יש שם עפר תיחון הבא משם: אין שם הן שם. על הפרקעית, וחוור ונטלו ונתנו לתוך המים: תנא אידי. פליגא אהך קמיתא, ותנא היא בדרקתה בה פלוגתא דתנאי, ודך דלעיל מיתוקמא באיסי בן מנחם: [ואין העפר אשר יהיה] (במשכן). מדלא כתיב ומוקרקע המושבין יקח אינו מקפיד אלא שיהיה להיכל, מלמד שמתקן ומכניס להיכל ונותן אל המים וא"צ להחזירו בפרקע והיכל: בפרקע המושבין איסי בן יהודה (ובי) בפרקע המושבין למאי אקא כיון דילפין מאשר יהיה דא"צ לטלו מעל גבי פרקעית: איסי בן יהודה אומר להביא פרקע בית עולמים. ה"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה וביא עולמים, דשילה משכן הוא ולא צריך לרבויה דהוא עקר הקטוב, ונב ונגבון אין משקין בה סוטה. דתא במה תנאי ולא תהו שם ארון אלא מזהב הנחשת לבדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין לה זמן קבוע בדאמר בשחיתת קדשים (ק"ה) ובמגלה (ק"ה) אכל בית עולמים הצריך לרבות שלא תאמר משכן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי ליה בית עולמים לפי שאין אתר קדשוהו ה"ה במקום אתר נשוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

רש"י

דשמייעיה לרבי מאיר דאמר בו. בפ"ק (שלי ק"ה) גבי מביא מביא שמים מודד: עניה. לא האכילתו מעדנים, למה מביא מאכל בהמה: **אלא** היא עשיתה מעשה בהמה. שהפרידה עצמה לתשמיש למי שאינה בזויה: **תנא** היה מביא. הכתוב פילי. כוס של מים: **מן הפיור**. דכתיב וימן העפר אשר יהיה בפרקע המושבין יקח הפנה ונתן אל המים: **משנה**. היה מביא פילי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הפיור. רבי יהודה אומר, רביעית. בשם שמעט פתב כך מעט במים. נכנס להיכל ופנה לימינו ומקום היה שם אמה על אמה, ומבילא של שיש ומבדעת היתה קבועה בה, בשהוא מגביה ונוטל עפר מתחתיה, ונותן כדי שיראה על המים, שנאמר וימן העפר אשר יהיה בפרקע המושבין יקח הפנה ונתן אל המים: **גמרא**. תנא, פילי של חרס חדשה, דברי רבי ישמעאל. מאי טעמא דרבי ישמעאל, גמר כלי כלי ממוצורע. וישחט את הצפור האחת אל כלי חרש ונו: **שלא** חדשה בהן מלאכה. דתא חיים כתיב לר' ישמעאל. דפרכת הא אלביה הכי נמי. דבעינן מים חיים לסוטה, דתא מן הכיוור הוא נוטל, ושמינן ליה לר' ישמעאל בעלמא דאמר מי כיוור מי מעיין הן דהיינו חיים: **משאר** מימות הן. אם רצה לתן לתוכו מי מקוה ותן: **איכא** למיפרך. דתא גודש דרבי ישמעאל דגמר כלי כלי ממוצורע. מה למצורע שכן טעון בו. לפיכך כלי של חרש, תאמר בסוטה שאין בה כל אלה: **אמר** רבא וכו' בבלי שאמרתיו לך כבר. הכי משמע ליה לרבה מדלא כתיב ולקח כלי חרש ונתן בו מים וכתוב בבלי חרש, משמע שבכר חזר כלי זה במקום אחר, ואמר רחמנא הקא שבאותו כלי שאמרתיו לך במקום אחר קח אותם, ומאי גידו דמצורע: לא שנו. רבנן דמתני' דבעו חרס ומכשרי בלשון: **אלא** שלא נתאכמו. והשחרו פניו על ידי האור: **דומיא** דמים. אע"ז דלא גמרי ממוצורע. מידה מנה ובה גמרי כלי דסוטה ממי סוטה, ונהי דמי סוטה לרבנן לאו חיים גידו דמכשרי בשאר מימות מידת לא נשתנו, וכלי נמי בעינן דלא נשתנה: **החזירין** לכבשן. של יוצר שמצורעין בו את הקדרות של חרס חדשות: **שהפישל קפיד** לחזיריו. מדלא קתני שנעשה בהן מלאכה, ש"מ אמלכא לא קפיד, אשאנא קפיד, ואילו נתעקמו במשאו: **והא** [התם] דהדרין ומפסטי. וקתני פסולין, אלמא כיון דאידיהו אידיהו: **דאיקלית**. שעל ידי המשוי נתקלפו מקלפתן, דשגיא דלא הדר הוא: **דאמר** מה. בסדר וימא (ק"ה) ובשחיתת קדשים (ק"ה) וזלף לה מפונים פונים דשנים עשר בקר דים שעשה שלמה. וכן העפר אשר יהיה בפרקע המושבין. אי לא היה כתיב בפרקע ודאי בעינן בפרקע המושבין ממש, אבל השתא דכתיב בפרקע משמע דאינו מקפיד אלא שיהיה העפר להיכל: **יכול** יתקן וימין עפר מבחוץ ויכניס בהיכל וידו בכניסתו: ת"ל

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

במקום אחר, והוא הכלי חרס שנאמר במצורע.
מבאר הגמרא, אמר רבא, מה ששינו במשנה לדעת רבנן שלא
הצריכו שיהיה כלי חרס חדש, אלא יכול ליטול כלי שנעשה בו
מלאכה, לא שנו דבר זה אלא בכלי שלא נתאבדו פניו - לא
הושחרו פניו בשימוש באש, אבל נתאבדו פניו מחמת שימוש
באש, פסולין. שואלת הגמרא, מאי טעמא שהדין כן לדעת
חכמים, והרי לא למדו דין סוטה ממצורע. ומשיבה, שאף שלא למדו
ממצורע, מכל סוברים שהכלי של מי סוטה צריך להיות דומיא
דמים של סוטה, שהרי נאמר בפסוק 'ולקח הכהן מים קדשים בכלי
חרש', הוקש הכלי למים, מה מים שלא נשתנו מראיתם, אף כלי
צריך להיות שלא נשתנה מראיתו.
פעי רבא, לפי שבאר שצריך שלא ישתנה מראיתו של הכלי, מה
יהיה הדין אם הכלים נתאבדו, והחזירן לתוך כבשן האש - החזיר
הכלים לכבשן עד שחזרו הכלים ונתלבנו, מהו, האם הכלי כשר
או לא. מי אמרין כיון דאידחו - שנפסל הכלי פעם אחת
להשקאת הסוטה, אידחו - אינו חוזר שוב להכשרו אפילו אם
נתלבנו בשנית, או דילמא כיון דהדר דהדר - כיון שחזר למראיתו
הראשונה כשר בכתחילה. מביאה הגמרא ראייה ממה שמצינו לגבי
מצורע, תא שמע, רבי אלעזר אומר עין ארו ואזוב ושני תולעת
שהפשיל בהן קופתו לאחוריו - שהשתמש בהן והתעקמו, פסולין
לסרתת המצורע. מדייתת הגמרא, והא התיב דהרי ומפשימי - הרי
אפשר לחזור וליישרם בכתחילה, אלא מוכח שכיון שנדחה פעם
אחת אינו חוזר לכשרותו בכתחילה, וממילא גם כלים שהושחרו
אינם חוזרים לכשרותם אף אם יתלבנו. דוחה הגמרא, אין להוכיח
משם, משום שהתם דאיכלוף ואיכלופי - בברייתא מדובר באופן
שמחמת המשווה התקלף העץ מקליפתו וכן האזוב ולא ניתן להחזירם
לקדמותם, אך באופן שניתן להחזירם לקדמותם כגון ללבן את
הכלים - יהיה כשר בכתחילה.
שינו במשנה שהכהו היה נכנס להיכל ופנה לימינו וכו'. שואלת
הגמרא, מאי טעמא עשו את הטבלה בימינו של הנכנס דוקא. עונה
הגמרא, משום דאמר מר כל פירות שאותה פונה, לא יהו אלא
דרך ימין, ולמדו כן מהפסוק שנאמר לגבי חים שעשה שלמה שהיה
מונח על י"ב בקר עשיות מנחשת, ואמר הכתוב שם "עמד על שני
עשר בקר ושלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימנה ושלשה פנים נגבה,
ושלשה פנים מזרח ודיע עליהם מלשלה פנים", מנה הכתוב את סדר
עמידתם סדר הפונה דרך ימין, שהנכנס לעזרה ובא להקיף דרך
ימינו, הולך תחילה לצפון ואחר כך למערב ולדרום ולמזרח.
מקום היה שם אמה כו', וכשהוא מגביה נטל עפר מתחתיו. תנו
רבנן דורשת הברייתא את הפסוק בפרשת סוטה, 'ומן העפר אשר
יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים, אילו לא היה נאמר
'אשר יהיה בקרקע המשכן, אלא 'אשר יהיה במשכן, יכול יתקן
מבחוץ ויכניס - היינו סבורים שרשאי ליטול עפר מחוץ למשכן
ולהכניסו למשכן. תלמוד לומר - לכך נכתב 'בקרקע המשכן',
ללמד שצריך ליטול עפר מקרקעית המשכן ואין די בעפר הנכנס
למשכן. ממשיכה הברייתא, אי בקרקע המשכן - אילו לא היה
נאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן' אלא 'ומן העפר אשר
בקרקע המשכן, יכול יחפור בקרדום ויטול - היינו סבורים שאם לא
מצא שם עפר רך שנוח ליטול, צריך להביא קרדום ולחפור בקרקע
המשכן ליטול ממנה העפר. תלמוד לומר 'אשר יהיה' שאינו צריך
לחפור בקרקע, אלא תא ה' ביצר יעשו, אם יש שם עפר רך שניתן
לקחתו בקלות, ה'אז אותו, ואם אין שם עפר תיחוח, תן שם עפר
ותיטלו, ונחשב שלקח מהקרקע המשכן. תנא אידך - בברייתא
שניה נחלקו תנאים בנידין זה. נאמר בפסוק 'ומן העפר אשר יהיה
וגו', מכך שלא נאמר מקרקע המשכן, מלמד שהיה מתקן את
העפר מבחוץ ומכניס להיכל ונותן אל המים, ואין צריך להניחו
בקרקע ההיכל. בקרקע המשכן - לשיטה זו מדוע נאמר בקרקע
המשכן, והרי כשר אף אם הוכנס למשכן ולא הונח שם, איס' בן
יהודה אומר מקרא זה בא להביא - לרבות, קרקע

דשמייה רבן גמליאל לרבי מאיר דקאמר לעיל שהטעם שמנחת
סוטה באה מן השעורין, הוא משום מידה כנגד מידה, לפי שהיא
האכילה - את הבעל מעדני עולם כדי לפתותו, לפיכך קרבנה
ממקח שעורים שהוא מאכל בהמה. אמר ליה רבן גמליאל לרבי
מאיר לא יתכן לפרש שזהו טעם הדבר, משום שהתנינא עשרה,
עניה מאי איכא למימר - בשלמא באופן שהסוטה עשירה
והאכילה את הבעל מעדני עולם יתכן טעם זה, אך באופן שהיא
עניה ולא נהגה כן מדוע מביאה מאכל בהמה. אלא כך הוא טעם
הדבר, כשם ששמייה מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה -
כשם שמעשיה לזנות הוא מעשה בהמה, שמפקרה עצמה לתשמש
למי שאינו בן זוגה, לכך קרבנה מאכל בהמה.
משנה. לאחר שהביאו את מנחת הסוטה, היה מביא הכהן פילי של
חרס - כוס מחרס, ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הכיור - שהרי
התורה אמרה 'מים קדושים' ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי.
רבי יהודה אומר אינו נותן בכלי אלא רביעית מים, ששם
שמימא בכתב - שסובר רבי יהודה שאין כותבים במגילת סוטה
אלא מעט פסוקים, כך מיעט במים - שכיון שהכתב מועט אין
צריך מים מרובים למחקו, ודי במים מועטים לכך. נכנס הכהן
להיכל ופנה לימינו - לפי דרשו חז"ל שכל פניות שאדם פונה לא
יהיו אלא דרך ימין, ומקום היה שם שניכר ובלט מתוך שאר ריצפת
ההיכל, וגודלו אמה על אמה, וטבלא של שיש וטבעת היה
קבועה בה שעל ידי הטבעת יכול לאחוז בטבלה ולהרימה
מקרקעית העזרה שהיתה כולה מרוצפת באבני שיש. כשהוא
מגביה את העיני ונוטל עפר מתחתיו, ונותן העפר בכוס המים
כדי שיראה על המים - שהיה ניכר העפר ונראה במים, שנאמר
'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים'
- והיינו ממה שנאמר 'אל המים', ולא נאמר 'ונתן במים', משמע
שלא יהיה בלוע בתוך המים, אלא יהיה נראה על המים.
נמרא. תנו שנינו בברייתא, פילי של חרס צריך שיהיה הכוס של
חרס חדש - שלא נעשתה בו כל מלאכה, דברי רבי ישמעאל.
שואלת הגמרא, מאי טעמא דרבי ישמעאל שצריך הכלי להיות
חדש. ומשיבה, נמר כלי כלי מוצרע בגזירה שוה, נאמר לגבי
סוטה 'בכלי חרש', ובמצורע נאמר 'אל כלי חרש על מים חיים',
ולומדים מה להלן צריך שיהיה כלי חרס חדש אף כן כן חרס
חדש. שואלת הגמרא, והתם - במצורע נקלן שצריך כלי חרס
חדש. עונה הגמרא, דכתבי וישתא את הצפור האחת אל כלי
חרש על מים חיים - הוקש הכלי למים, מה מים חיים שלא
נעשתה בהן מלאכה - שהרי 'מים חיים' הם מי מעיין שלא נעשתה
בהם מלאכה, אף הפלי שנאמר במצורע, צריך להיות שלא
נעשתה בו מלאכה, ולומדים בגזירה שוה שאף לגבי סוטה צריך
שיהיה הכלי חדש. שואלת הגמרא, אי כיון שלמד רבי ישמעאל דין
סוטה מדין מצורע בגזירה שוה לגבי הכלי, אם כן נלמד דין נוסף,
מה להלן - במצורע, צריך שיהיו מים חיים, אף כן בסוטה צריך
מים חיים - שלא נעשתה בהם מלאכה. עונה הגמרא, לרבי
ישמעאל הסובר שבסוטה צריך כלי חרס, משום שלמד בגזירה שוה
במצורע, ה' כי נמי - סובר גם שמי הסוטה הם מי מעיין שלא
נעשתה בהם מלאכה. כמו דאמר רבי יוחנן, מה הם מי כיור
שמדם מכניס מן סוטה, רבי ישמעאל אומר מי מעיין הן - כפי
שהתבאר שלמד בגזירה שוה במצורע, והכמים אומרים משאר
מימות הן - יכולים לקחת אף ממי מקדו.
מקשה הגמרא על רבי ישמעאל שלמד דין סוטה בגזירה שוה
ממצורע, והרי איכא למיפרך גזירה שוה זו, מה למצורע שהחמירה
התורה בדיון שכן מעין עין ארו ואזוב ושני תולעת - ולכן
החמירה התורה להצריכו כלי חדש ומים חיים, מה שאין כן בסוטה
שאין בה דברים אלו. מתרצת הגמרא, אמר רבה מכך שאמר קרא
לגבי סוטה 'ולקח מים קדושים בכלי (חרס) (חרש)', ולא נאמר
ולקח כלי חרס ונתן בו מים, משמע שהכלי שנאמר כאן הוא כלי
ידוע, כלומר כלי ששמו מרבי לך כבד - שכבר דיבר עליו הכתוב

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בפירושו. שואלת הגמרא, כיון שאין דרך התנא לשיר דבר אחד
 לבדו, ו**מאי שיר** עוד, מלבד **דחאי שיר** - ששיר עפר מי סוטה.
 מתרצת הגמרא **ששיר** מה שמצינו לגבי **מצורע**, שגם בזה עקרה
 ההלכה את מה שנאמר בתורה, **דחאי** בברייתא, לגבי התגלחת
 השניה שעושה המצורע ביום השביעי שלאחר התגלחת הראשונה.
 נאמר בפסוק **"והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו**
ואת זקנו ואת גבת עניו ואת כל שער יגלח", ודורשים כך, מה
 שנאמר **את כל שער** הוא **כלל**, ומה שנאמר **את ראשו ואת**
זקנו ואת גבת עניו הוא **פרט** - שפירטה התורה את מה עליו
 לגלח, ומה שנאמר **ואת כל שער יגלח** **חור וכלל**. והמידה היא,
שכלל ופרט וכלל, **אי אתה דן** את הכלל אחרון **אלא בעין**
הפרט. ולכן דורשים, מה **הפרט** שהוזכר בפסוק שחייב לגלחם,
מפורש בהם שהם **מקום כינוס שער** - שיש בהם ריבוי שער,
ונראה - שאינם במקומות נסתרים, **אף כל מקום** בגופו שיש בו
כינוס שער ונראה צריך לגלח את השיער בהם. מבארת הגמרא,
מה רבי הכלל, רבי שער הרגלים - שיער הערוה שחייב לגלחו.
ומאי מיעט הפרט שאינו חייב לגלחו, **מיעט** השיער **דבית השחי**
 שאינו נראה, ו**דכוליה גופיה** - שער שבזרועותיו ושקיו שאינו
 מקום כינוס שיער. ו**הלכתא** למשה מסיני עקרה את מה שנדרש
 בכלל ופרט וכלל, ואמרה שאף בתגלחת השניה **מגלח** את כל גופו
 ואף את שיער בית השחי ושיער כל הגוף שיהיה חלק **בדלעת**,
דתנן, בא לו להקריא את המצורע את תגלחתו הראשונה **מבערב**
תער על כל בשרו כפי שנאמר בפסוק, ו**קתני סיפא** במשנה שם
וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה שנאמר
 בה **מעביר תער על כל בשרו**, ונמצא שההלכה עקרה מה שנלמד
 מהכלל ופרט וכלל, וזהו ששיר רבי ישמעאל מלבד מה ששיר מי
 סוטה.
 דוחה הגמרא, **אמר רב נחמן בר יצחק**, דבר זה אינו נחשב ששיר,
 משום ש**כי קא חשיב רבי ישמעאל בדבריו**, הם דברים שההלכה
עוקבת הם **מקרא** מפורש, אבל **הא** - בתגלחת מצורע, אין
 ההלכה **עוקבת** מה שנאמר במפורש בפסוק, **אלא מדרבנן היא** -
 עוקרת דין שנלמד מכלל ופרט וכלל. **רב פפא** דוחה באופן אחר
ואמר שאין הדין במצורע נחשב ששיר, **כי קא חשיב רבי ישמעאל**
 בברייתא, הם דברים שההלכה **עוקבת ועוקרת** את מה שנאמר
 בפסוק, כגון כיסוי הדם, גט כריתות ותגלחת הנזיר, שההלכה עקרה
 ואמרה שאף שבתורה נאמר שאינו יכול לכסות אלא בעפר - יכול
 לכסות אף בשאר דברים, וכן לכתוב גט על שאר דברים והנזיר
 ילקח אף על שאר אופני גילוח, כלומר שההלכה הפותיה ממה
 שנאמר בתורה, אבל **הא** - לגבי מצורע, ההלכה לא הפותיה ממה
 שנאמר בפסוק, אלא אדרבה **עוקבת ומוספת היא** - שיגלח מלבד
 את המקומות הנלמדים בכלל ופרט וכלל, אף את שיער ידיו ורגליו
 ושיער בית השחי, ואין בזה הפחתה ממה שאמרה התורה אלא
 תוספת. **רב אשי** דוחה באופן אחר **ואמר**, לגבי מצורע לא עקרה
 ההלכה את מה שנאמר בתורה, אלא **שהא מתניתא** - הברייתא
 שדרשה מכלל ופרט וכלל שהתגלחת השניה היא רק במקום
 הנראה וכינוס שיער, **מני** - כיון הוא התנא ששואל, **רבי ישמעאל**
היא דרריש בכל התורה כללי ופרטי, ולדעתו כך הוא הדין,
 שבתגלחת שניה אינו מגלח את שערות כל גופו.

שילה נוב ונבעון ובית עולמים - בית המקדש, שאף שאינם
 נקראים משכן נוהגת בהם פרשת סוטה. **איסי בן מנחם אומר**, **אינו**
צריך פסוק לרבות את המקדש שתנהג בו פרשת סוטה, שהרי ניתן
 ללמוד זאת מקל וחומר, ומה **בטומאת קלה** - איסור כניסה
 למקדש בטומאה שדינו בכרת, **לא חלק הכתוב בין המשכן**
למקדש. בטומאת אשת איש שנבעלה, שטומאתה **המורה** שהרי
 מיתתה בחנק, **לא כל שכן** שהושוו המשכן ומקדש לבדוקה
 ולבערה מתוכם. **אם בן** שאין צריך לרבות מקדש, **מה תלמוד**
לומר - לאיזה צורך נכתב **בקרקע המשכן**, אומר איסי בן מנחם,
 שמקרא זה בא לרבות **שלא יביא מתוך קופתו** - שלא די בזה
 שמכניס העפר לתוך המשכן, אלא כשמיאז מהחוץ יניחו בקרקע
 המשכן ומשם יטלו, כדעת התנא בברייתא הקודמת שהביאה
 הגמרא.
 מסתפקת הגמרא, **איבעיא להו**, אם **אין שם** - במשכן ובסביבותיו
עפר תיחוח לתת במי הסוטה, **מהו שיתן אפר** במקום העפר. והנה,
 לגבי מצות כיסוי הדם נאמר בתורה **וכסדו בעפר**, ונחלקו בית
 שמאי ובית הלל האם גם אפר קרוי עפר וכשר לכיסוי או לאו.
 אומרת הגמרא, **אליבא דבית שמאי לא תיבעי לה** - שודאי אין
 האפר כשר למי סוטה, כיון **דאמר ר' לא מצינו אפר שנקרי עפר**
ואינו כשר לכיסוי הדם, הוא הדין שאינו כשר לסוטה. **כי תיבעי**
לה אליבא דבית הלל דאמר מצינו לגבי אפר פרה אדומה, **אפר**
שנקרי עפר ולכן כשר לכיסוי הדם, **מאי** יהא הדין לגבי מי סוטה.
 האם **אף על גב דאיכרי עפר**, **הבא** לגבי סוטה **שקרקע המשכן**
בתיב - דורשים שצריך שיהיה דומה לקרקע המשכן, למעט אפר.
אז דילמא שלדעת בית הלל גם לגבי סוטה יהיה אפר כשר בעפר,
והאי בקרקע המשכן נכתב או **לכדאיסי בן יהודה** - שבא
 לרבות דין סוטה גם בבית עולמים, או **ולכדאיסי בן מנחם** הוא
דאיתי - ללמוד שצריך להניחו בקרקע, ולא די במה שמכניסו
 למשכן. מביאה הגמרא ראייה לפשוט הספק, **הא שמע שנינו**
 בברייתא, **דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל**, **בשלישה**
מקומות באה תלקח למשה מסיני, ועוקבת - עוקרת את הנאמר
 בפירוש **במקרא**. ואלו הם, **התורה אמרה** בפרשת כיסוי הדם
ושפך את דמו וכסדו בעפר - שצריך לכסות בעפר דוקא, ו**תלקח**
למשה מסיני אמרה שרשאי לכסות **בכל דבר**. כמו כן **התורה**
אמרה לגבי איסור הנזיר לגלח שערות ראשו, **כל ימי נזרו תער**
לא יעבר על ראשו, שהאיסור הוא לגלח **בתער**, ו**תלקח למשה**
מסיני אמרה שהנזיר אסור להעביר את שערות ראשו **בכל דבר**.
 כמו כן **התורה אמרה** לגבי גט כריתות **וכתב לה ספר כריתת ונתן**
בידה ושלחה מביתו, ו**ספר** משמעו קלף דוקא, ו**תלקח למשה**
מסיני אמרה שרשאי לכתוב הגט **בכל דבר** - אף על עלה של זית
 או על הנזיר ועל הלוח של עץ. מבארת הגמרא את הראיה, **ואם**
איתא שהאפר כשר למי סוטה, היה לו לרבי ישמעאל **ליחשוב נמי**
האי - שגם בדבר זה ההלכה עוקרת את מה שנאמר בתורה,
 שהתורה אמרה שיטול עפר ויתנו במים, וההלכה אמרה שאף אפר
 כשר לכך. דוחה הגמרא, לעולם יתכן שאפר כשר למי סוטה, ורבי
 ישמעאל לא מנה את כל המקומות שבהם עקרה ההלכה את מה
 שאמרה התורה בפירוש, אלא **תנא חלק מהדברים ושיר** - לא מנה
 עפר מי סוטה, אף שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שבעה עשר לעומר עמ' א

הכבוד **"במקרא אכן ספיר דמות כסא"**, הרי שהספיר שהוא
 הרקיע דומה לכסא הכבוד.
 המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה הנכתבת בספר
 שהוא קלף. **אינו פותח אותה לא על הלוח של עץ, ולא על תנייד**
 העשוי מעשבים שכותשים אותם ומדביקים אותם בדבק, ונעשה
 כעור שניתן לכתוב עליו, ולא על

דתניא בברייתא שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה,
 שהיה רבי מאיר אומר, **מה נשתנה צבע התכלת שנצטוו ליתנו**
בציצות יותר מכל מיני צבעונין. מפני שהתכלת דומה מראיתו
לים, וים דומה הוא במראהו **לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד**.
שנאמר לגבי הרקיע "ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו
במעשה לבנת הספיר וכעצם השמים למחר", וכתוב לגבי כסא

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד א

רש"י

אינו צריך. לרבות בית העולמים: ומה נאמא קלה. לכנס בטמאת הגוף למקדש, שאינה במיתת ביד אלא כרת, לא חלק הכתוב בין מקדש למשכן, שנאמרו בפרשת פרה אדמה שני פסוקים, כי את מקדש ה' טמא (בי) את משכן ה' טמא (ומקדי יט) לא כל שכן, שהשזו משכן ומשכן לא חלקה ולקברה מותר: א"כ מה חיל בפרקע שלא יביא מותר קפחו. לתוך כלי ויכניס להחיל, אלא מקרקעיתו ישול, ואם

שילה נוב וגבעון ובית עולמים. איסי בן מנחם
אומר: אינו צריך ומה נאמא קלה, לא חלק הכתוב, נאמא קלה, לא חלק הכתוב, לא כל שכן? אם בן מה תלמוד לומר "בפרקע המשכן"? שלא יביא מותר קופתו איבעיא להו אין שם עפר, מהו שיתן אפר? אליבא דבית שמאי לא תיבעי לך דאמרי לא מצינו אפר שקרוי "עפר". כי תיבעי לך אליבא דבית הלל דאמרי מצינו אפר שקרוי "עפר", מאי? אף על גב דאיכרי "עפר", הכא "בפרקע המשכן" כתיב, או דילמא האי "בפרקע המשכן" לכדאיסי בן יהודה ולכדאיסי בן מנחם הוא דאיתא תא שמע, דאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל: בשלשה מקומות הלכה עוקבת, מקרא. התורה אמרה "בעפר" והלכה בכל דבר, התורה אמרה ב"תער" והלכה בכל דבר, התורה אמרה ספר והלכה בכל דבר, ואם איתא, ליחשוב נמי האי? תנא וישיר, ומאי ישיר דהאי ישיר? ישיר מצורע. דתניא "ויהי ביום השביעי יגלח את כל שערו" כלל, "את ראשו ואת קונו ואת גבת עיניו" פרט, "את כל שערו יגלח" חור וכלל! כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט: מה פרט מפורש מקום כינוס שער וגראה, אף כל מקום כינוס שער וגראה. מה רבי? רבי שער הרגלים. מאי מיטע? מיטע בית השחי ורכוליה גופיה. והלכתא מגלח בדיעת, דתנן בא לו להקיף את המצורע מעביר תער על כל בשרו, וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. אמר רב נחמן בר יצחק: פי קא חשיב, הלכה עוקבת מקרא, הא עוקבת מדרבנן היא. רב פפא אמר פי קא חשיב, הלכה עוקבת ועוקרת, הא עוקבת ומוספת היא. רב אשי אמר, הא מתניתא מניי? ר' ישמעאל היא, דררשי כללי ופרטי, כרעלת

התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפי' סול וסירה, והוא נראה בעיני מאד דהך דתער מספת הוא: ואם איתא, דאפר נמי כשר ליחשב נמי דהא הלכה עוקבת מקרא, דהתורה אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר, ומשמעותיה לא משמע לן, דהא לרבי ישמעאל עפר לאו ממשעותיה מוש נפקא ליה לענן כסוי הדם: תנא וישיר. לא חשבינהו לכלדו

מקומות: שיר מצורע. בתגלחת שניה, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב וכנס המטה את בגדיו וגו' ויהי ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו'. בתגלחת ראשונה כתב כלל ופרט אלא את כל שערו סתם, דמשמע כל גופו ורועותיו ושוקיו ובית השחי, שיהא כל גופו חלק בדיעת, ובתגלחת שניה כתב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיער שיהא שם קבוץ שיער הרגל. למעוטי ורועותיו ושוקיו שאינו מכנס וגראה. למעוטי בית השחי: שיער הרגלים. ושאנו מקום, ולשאנו מעלייתא נקט: והלכה מגלח כלו בדיעת. אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: דתנן. במסכת נגעים (פ"ד מ"ז) להקיף. לגלחו כלו, לשון לא תקיפו פאת ראשכם (ויקרא יט) מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קא' ה"ל וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא רסינן יגלחו שתהא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקא שניה נמי כרעלת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק, מצורע לא שיער הוא. דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר דכתיב בהדיא והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מהניא. דקתני מקום כנוס שער וגראה. דדרש. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרין בשבועות פ"ג (טו. ק) רבי ישמעאל שמש את רבי נחוניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את נחום איש גם זו שהיה דורש כל התורה ברבויי מיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות כלל ופרט ורביי מיעוטי וחלוקן במס' סנה' ב"פ התליל (ק"א)

תוספות

לרבות נוב וגבעון שילה ובת עולמים. רש"י גורס להביא קרקע בית עולמים ושיבש הגירסא שילה נוב וגבעון משום דנוב וגבעון אין משקין בהן סטות משום דהוי מנחת יחיד שאין קבוע לה זמן ותימה ששיבשה משום קוריא זו דילמא קסבר איסי בן יהודה כרבי יהודה דאמר בפרק בתרא דשחיטת קדשים (נחוס י' ק) כל שהציבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדרב מקריבין באהל מועד שבגלגל ואין חילוק ביחד אלא במתו שבראש גגו והשתא הוצרך לרבות נוב וגבעון משום דבמה הוא:

ובית העולמים. מקשינן אמאי איצטרך לרבות בית העולמים והאמר בפ"ב דשבועות (ק) (ט) דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי לא הוא כתיב אלא (כי) את משכן ה' טמא הוא נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי וברשי מסכת עירובין (ג. ק) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות והחיל פסולים במקדש משום דמקדש אקרי משכן ואע"ג דושחטו פתח אהל מועד במשכן כתיב לפני גירסת הספר הוא אתי שפיר דהוי מצד למימר עיקר ריבויא לא הוא צריך אלא משום נוב וגבעון ובית עולמים נקט אנב שיטפיה אבל ר"י פירש האי דאיצטרך הכא לרבות בית עולמים משום דכתיב קרקע משמע הויא דאיבא קרקע לאפוקי בית העולמים דהואי ריעפה ולא מסתברא משום דמריבוא דקרקע מרבינן בית העולמים דאי לא הוא כתיב קרקע לא הוא בית העולמים בכלל ולפירושו לא הוא צריך למכתב קרקע כלל ועוד קשיא מפ' טוף בקלפי (ויחל ק"מ) דמייחתי ברייתא וכל אדם לא יהיה באהל מועד אין לי אלא אהל מועד שבמדרב שילה ובית העולמים מנין אלמא דשילה לא הוא בכלל אהל מועד וכן בית העולמים ובפ"ק דעירובין (ק' ג) אמר דבית העולמים הוא בכלל אהל מועד ושחטו פתח אהל מועד הואיל ומקדש אקרי משכן וכן בפרק אהל מועד שבמדרב שילה ובית עולמים מנין ת"ל וכסה: ואם איתא ליחשוב נמי הא. תימה היכי דמיא למיפשט מדר' ישמעאל ובי חסידא ליה כבית שמאי דאפר לא איקרי עפר ואליבא דבית שמאי לא קמביעי ליה אלא אליבא דב"א א"כ ה"נ אפר בכלל משמעותא דעפר משום דהבא בקרקע כתיב:

תנא וישיר. ואי קשיא היכי מצוי למימר תנא וישיר הוא שלשה קתני ואמר בפ"ק דקידושין (ק' ט) גבי הענקה ובי חסידא הכא נמי תנא וישירי הוא ארבעה קתני וגראה דחתם דוקא כיון דנחת למינציא דוקא הוא משום דקתני בספא ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן כו' ואם איתא דמיתא האב נמי מוציאה היה יכול לומר ארבעה באשה:

מאי

מקומות: שיר מצורע. בתגלחת שניה, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב וכנס המטה את בגדיו וגו' ויהי ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו'. בתגלחת ראשונה כתב כלל ופרט אלא את כל שערו סתם, דמשמע כל גופו ורועותיו ושוקיו ובית השחי, שיהא כל גופו חלק בדיעת, ובתגלחת שניה כתב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיער שיהא שם קבוץ שיער הרגל. למעוטי ורועותיו ושוקיו שאינו מכנס וגראה. למעוטי בית השחי: שיער הרגלים. ושאנו מקום, ולשאנו מעלייתא נקט: והלכה מגלח כלו בדיעת. אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: דתנן. במסכת נגעים (פ"ד מ"ז) להקיף. לגלחו כלו, לשון לא תקיפו פאת ראשכם (ויקרא יט) מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קא' ה"ל וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא רסינן יגלחו שתהא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקא שניה נמי כרעלת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק, מצורע לא שיער הוא. דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר דכתיב בהדיא והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מהניא. דקתני מקום כנוס שער וגראה. דדרש. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרין בשבועות פ"ג (טו. ק) רבי ישמעאל שמש את רבי נחוניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את נחום איש גס זו שהיה דורש כל התורה ברבויי מיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות כלל ופרט ורביי מיעוטי וחלוקן במס' סנה' ב"פ התליל (ק"א)

כרעלת

האלות

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הפסוק ללמדנו את עיקר הדין. מתרצת הגמרא **אם בן** - כדעת
 רבנן, שלא בא הכתוב אלא להשמיענו שיטבלם בדם ומים ואף שאין
 הדם ניכר, **לכתוב רחמנא** רק **ומטל בהם**, שהרי כבר נאמר
 בפסוק הקודם ששוחט את הצפור על הדם החיים והדם מעורב
 במים, **בדם ובמים** למה לי - מדוע חזרה התורה וכתבה כן,
 בהכרח **לניכר** - להשמיענו שצריך שיהיה הדם ניכר במים. מבאר
 הגמרא, **ורבנן** שנחלקו על רבי ישמעאל סברו שאין להוכיח כן,
 משום שאין כתב רחמנא **ומטל בהם** ולא היה נכתב **בדם ובמים**,
 הנה **אמינא** שאין מעריכים את הדם במים, אלא יעשה **האי** -
 טבילה אחת לחוריה בדם, **והאי** - טבילה נוספת לחוריה במים,
 לכן כתב רחמנא **בדם ובמים** ללמדנו שצריך לערבן יחדיו.
 מבאר הגמרא, **ורבי ישמעאל** סבר שדין זה שצריך לערבן יחד,
 נלמד מקרא אחר, שכתב **ושחט את הצפור האחת אל כלי**
 חרש על מים חיים **וגו'** וכיון ששוחט את הצפור על המים,
 ממילא המים והדם מעורבים. מבאר הגמרא, **ורבנן** שהוצרכו
 ללמוד דין זה מ'בדם ובמים' סברו שאין נלמד **מההוא** - מהפסוק
 'ושחט את הצפור וגו' לא היינו יודעים שהמים והדם מעורבים,
 אלא הנה **אמינא** לישחיתיה **כמוהו למנא** - צריך לשחוט את
 הצפור סמוך לכלי עם המים, **ונניקמיהו** - יאחז בידיו לנורידין של
 הצפור השחוטה באופן שלא ייצא הדם לכלי שבו המים, אלא
 ולקבליה לדם **במנא אחרינא** - את הדם מהורידים יקבל בכלי
 אחר, ויטבול בכל כלי בנפרד, **קא משמע לן** - לכך נאמר 'וטבל
 במים ובדם', להשמיענו שצריך לטבול בשניהם יחד כשהם
 מעורבים.
 מסתפקת הגמרא לגבי דין טהרת המצורע, **במנא מיניה רבי ירמיה**
מרבי זירא, כיצד הדין בהביא המצורע ציפור גדולה ויש בה דם
 מרובה, וכשנשפך דמה לכלי עם הרביעית מים, **ומדחת את המים**
 - נראה הכל כדם ולא ניכר כלל שהיה בה מים. או אם היתה ציפור
 קטנה שדמה מועט, וכשנשפך דמה אל הכלי עם הרביעית מים,
ונדחת מפני המים - לא ניכר הדם במים, **מהו** - האם כשרים
 לטהרת המצורע. **אמר ליה רבי זירא**, לאו **אמינא** לך - וכי לא
 אמרתי לך כבר, לא תפיק נפשך לבר מהילכתא - אל תהרהר
 אחר השיעורים שאמרו חכמים. והספק שהתפקת בו אינו שייך
 במציאות, משום ששיעור רביעית שאמרו, **בצפור דרור שיעורו**
רבנן, ואין לך צפור דרור גדולה שדמה רב כל עד כדי **שמיחית**
את המים - שאם תערבו רביעית מים לא יהיה ניכר שיש
 בתערובת מים, **ואין לך צפור דרור קטנה** שדמה מועט כל כך,
שנחית מפני המים - שאם תערבו רביעית מים לא יהיה ניכר
 הדם במים.
 סדר נתינת המים והעפר בסוטה הוא, נותן המים בתחילה, ועליו נותן
 את העפר, שכן נאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, יקח
 הכהן ונתן אל המים'. ועל כך שנו בברייתא, **תנו רבנן**, אם הקדים
 ונתן את העפר בכלי קודם שנתן למים, **פסול להשקאת הסוטה**,
 שנאמר 'ומן העפר וכו' יקח הכהן ונתן אל המים', הרי שנותן את
 העפר אל המים ולא את המים על העפר, ובסוף הפרשה נאמר
 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', ללמד שצריך לעשות כסדר
 שנאמר בפרשה. **ורבי שמעון מכשיר** בדיעבד אף אם נתן את
 העפר קודם שנתן אל המים. מבאר הגמרא **מאי טעמא דרבי**
שמעון שהכשיר בדיעבד אף אם לא עשה כסדר הכתוב, **דכתיבי**
 לגבי אפר פרה אדומה **ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת** ונתן
 עליו מים חיים אל כלי, **והניא, אמר רבי שמעון**, מפני מה נאמר
 'עפר' ובי עפר הוא, והלא אפר הוא, אלא **שינה הכתוב**
במשמעו וכתב עפר במקום אפר, לרין **הימנו** - כדי שנלמד פרה
 אדומה מסוטה בגזירה שוה, **נאמר כאן** - באפר פרה אדומה
עפר, ונאמר לחלן - לגבי סוטה **עפר**, מה לחלן - לגבי סוטה,

והתנא של המשנה בנגעים שסובר שמגלח את כל גופו **בדלעת** אף
 בתגלחת שניה, אינו משום הלכה המשה מסיני, אלא **מני רבי**
עקיבא היא, שאינו דורש את התורה בכלל ופרט כרבי ישמעאל,
 אלא **לדרוש ריבוי ומיעוט** - ולדבריו הכלל האחרון בא לרבות
 אף דברים שאינם כעין הפרט, ולכן סובר שצריך לגלח את מקומות
 שאינם כעין הפרט, כלומר שאינם נראים ואינם מקומות כינוס שער.
 ומצינו שלדעה שדורשת את התורה בריבוי ומיעוט, צריך לגלח כל
 גופו. **דתניא** בברייתא, נאמר בפסוק **והיה ביום השביעי יגלח את**
כל שעריו ריבה הפסוק שיגלח את כל שעריו, ולאחר מכן נאמר
את ראשו ואת יקנו ואת גבת עינו, מיעט הפסוק שאינו צריך
 לגלח אלא מקומות כעין אלו. ובמה שנאמר בהמשך **ואת כל**
שעריו יגלח חזר הפסוק **וריבה** שצריך לגלח אף שאר מקומות,
 והכלל הוא שבאופן שהפסוק **ריבה ומיעט וריבה**, הריבוי האחרון
 חזר **וריבה הכל**. **מאי ריבה** בריבוי זה, **ריבה דכוליה גופיה** -
 שאף מקומות שאינם נראים ואינם מקום כינוס שער צריך לגלח.
ומאי מיעט - איזה מקום התמעט מהפרט, **מיעט שיער שפתותו**
החוטם - שאת מקום זה אין צריך המצורע לגלח בתגלחת שניה,
 כיון שאינו דומה כלל לפרט.
 חזרת הגמרא למה שהתפקה ושואלת, **מאי הוי עלה** - האם אפר
 כשר למי סוטה במקום העפר או לאו. מביאה הגמרא ראייה, **תא**
שמע, דאמר רב הונא בר אשי אמר רב, אם אין שם - בקרקע
 המשכן **עפר** למי הסוטה, **מביא רבובות ירק** - פירורי ירק שנרסק
 והתפורר ונעשה כעין עפר, **ומקנש בהנחתו על קרקע המשכן**
 ומתקדש בכך ואחר כך נותנו במי סוטה, ואם כן הוא הדין שאפר
 כשר למי סוטה. דוחה הגמרא, **הוא** - אין הדימוי נכון, אלא
 דוק **רבובות ירק** הוא **דהוא עפר** ולכן ראוי למי סוטה, אך **אמר**
רבי הווא עפר ואינו ראוי למי סוטה.
כדי שיראה על המים, **תנו רבנן**, **שלישה דברים** שנינו בהם
שצריכין שיראו ויניכרם לעין, במשנתנו נתבאר כן לגבי **עפר**
סוטה שצריך לתת כשיעור שיראה על פני המים. **ואמר פרה** -
 כשעושה מי חטאת ומניח את אפר הפרה במים, צריך שיתן כשיעור
 שיראה האפר על פני המים, **ורוק יבמה** - כשנמאן היבם ליבם את
 אשת אחיו וחולצת לו להיות מותרת לינשא, אמרה התורה 'ונגשה
 יבמתו אליו לעיני חוקים, וחלצה נעלו מעל גרגל וירקה בפניו',
 וממה שנכתב 'לעיני חוקים' משמע שהרוק ניכר. **משום רבי**
ישמעאל אמר, אף דם צפור - הנעשה בטהרת מצורע, צריך
 ליתנו כשיעור שיהיה הדם ניכר במים. ושאלת הגמרא, **מאי טעמא**
דרבי ישמעאל שדם הצפור צריך להראות. **דכתיבי לגבי**
 טהרת המצורע **את הצפור החיה יקח אותה ואת עץ הארץ ואת**
 שני התולעת ואת האזוב **ומטל אותם בדם הצפר וגו'**, **ותניא**
 בברייתא, אם היה נאמר רק **בדם**, **יכול** - היינו יכולים לפרש
 שיטבלם רק **בדם** ולא **במים**, **תלמוד לומר** - לכך נאמר גם
'במים'. ואי היה נאמר רק **במים**, **יכול** - היינו יכולים לפרש
 שיטבלם רק **במים** ולא **בדם**, **תלמוד לומר** - לכך נאמר גם **בדם**,
הא כיצד מקיים שניהם, **מביא מים** ומערב בהם דם ציפור, וצריך
 שיהיו המים כשיעור שדם **ציפור ניכר בהן** ומקיים בזה טבילה
 בדם ובמים. **ובמה** הוא שיעור המים שדם הציפור ניכר בהם -
 רביעית.
 מבאר הגמרא, **ורבנן** שלא מנו את דם הציפור בכלל הדברים
 שצריכים שיראו, סוברים שאין להוכיח מהפסוק שצריך הדם להיות
 ניכר במים, אלא **מהוא** - הפסוק הוצרך **לגופיה** - לעיקר הדין
 שצריך להטביל בדם ובמים, **דהכי קאמר רחמנא** במה שאמרה
 'וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוטה על המים',
שאמטיל בדם ובמים יחדיו, אך אין צריך שיהיה ניכר. מבאר
 הגמרא **ורבי ישמעאל**, מנין למד שצריך שיהיה ניכר, הרי הוצרך

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 שֶׁהָיָה דְּנִבְיָה דְּרִיבּוּיָא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלות', שהיא
57 מילה שבאה לרבות - שכותב את האלות, רִיבּוּיָא הִיא - באה
58 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, ואילו הָיָה דְּנִבְיָה
59 דְּמִעֲיָטָא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלה', שהיא מילה שבאה
60 למעט - שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה, מִעֲיָטָא - באה
61 למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
62 שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק
63 'אם לא שכתב איש אותך וגו' הנקי, וְהָא לִית לִיה לְרִבִּי מֵאִיר
64 בעלמא, שדי לומר בלשון לאו, ונדע שפִּבְלָל שאמר לֹא אֲתָה
65 שוֹמֵעַ את הדין - הֵן, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא
66 נשמעת קללה - שאם שטתה לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו
67 במגילת סוטה, שאין כותבים בה אלא הקללות שנאמרו לה אם
68 שטתה. מבאר הגמרא, אֲמַר רַבִּי תַנְחֻם יֵשׁ בַּפְסוּק זֶה מִשְׁמַעוֹת
69 קללה, כיון ש'הִנֵּק' בְּתִיב בְּכַתִּיב חֹסֵר וְלֹא הִינֵק, ונדרש הפסוק
70 בשני אופנים, אם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי - מלשון
71 נקיות, ואם שטית, הנקי - מלשון חנק.
72 דְּרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא, אִישׁ וְאִשָּׁה נְשׂוּאִים שׁוֹבִין - הולכים שניהם
73 בדרך ישרה ואינם גואפים, שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בִּינֵיהֶן, שהרי שמו של
74 הקב"ה נמצא בהם, י"ד באיש וה"א באשה, לֹא זָכוּ - אינם הולכים
75 בדרך ישרה, הקב"ה מסלק שמו מבניהם, ה"יד מהאיש והה"א
76 מהאשה, ונמצא שהם אש ואש, והאש אֵשׁ אוֹכְלָתָן, אֲמַר רַבִּי
77 אֵל לֹא זָכוּ, וְדֹאשָׁה - האש של האשה, עֲדִיפָא - קשה יותר
78 וממהרת לאכול, מִדֹּאשׁ מִשַׁל הָאִישׁ, (מֵאִי מַעֲמָא), משום שהיא
79 - אש של האשה מְצַרָה - גם לפני שהסתלקה הה"א היו האותיות
80 אש יחד, ולכן נדלקת האש מהר, וְהָאִי - אש של האיש, לֹא מְצַרָה
81 - ה"יד של השכינה הפסיקה באמצע.
82 אֲמַר רַבָּא, מִפְּנֵי כֹה אֲמָרָה תוֹרָה הָבָא עֲפָר לְסוּמָה, לומר שאם
83 זָכְתָה - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוֹצֵא מִמֶּנָּה בֶּן בְּאִכְרָהֶם
84 אֲכִינוּ, דְּבִתְיָבִיהּ בִּיה "ואנכי עֲפָר וָאֶפֶר", ואם לא זָכְתָה - שזינתה,
85 תמות ותִּחְזוֹר לַעֲפָרָה. עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשִׁכְרָא שְׁאֵמֵר אֲבִרְהָם
86 אֲכִינוּ וְאֵנְכִי עֲפָר וָאֶפֶר, והראה את מידת ענוותנותו, זָכוּ בְּנֵי
87 לֵב' מְצוֹת הַשִּׁיבוֹת לעפר ואפר, למצות אֶפֶר פָּרָה אֲדוּמָה, וְעֲפָר
88 סוּמָה. שואלת הגמרא וכי רק אלו המצוות שייכות בעפר ואפר,
89 וְהָאִיבָא נְמִי מְצוֹת עֲפָר כִּיסוּי הָדָם, ומדוע לא אמר שזכו לזה
90 בזכות אמירת אברהם 'ואנכי עפר ואפר', מתרצת הגמרא, הָתָם
91 בְּמִצְוַת כִּיסוּי הָדָם, הַבִּשְׂרָא מְצוּה אִיבָא - יש בזה קיום מצוה, אך
92 הַנָּאָה לִיבָא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר פרה ועפר
93 סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת וכן
94 מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו.
95 וכן שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממזרים
96 בישראל, ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בורע וכן מבטלת הלעו מעל
97 בניה.
98 עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשִׁכְרָא שְׁאֵמֵר אֲבִרְהָם אֲכִינוּ, "אם מחזיק ועד
99 שְׂרָוֶה נֶעַל ואם אקח מכל אשר לך" - שנתרחק מן הגזל, זָכוּ בְּנֵי
100 כנגד זה לֵב' מְצוֹת, כנגד מה שאמר 'מחזיק' זכו לחזות שֶׁל תִּבְלָתָהּ,
101 וכנגד מה שאמר 'שרוך נעל' זכו לִדְרֻצְנוּתָהּ שֶׁל תִּפְלִין. שואלת
102 הגמרא, בְּשִׁלְמָא רְצוּנָה שֶׁל תִּפְלִין יש הנאה מעצם קיום המצוה,
103 דְּבִתְיָבִיהּ "וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ בִּי שֵׁם ה'" נִקְרָא עֲלִיד וִירָאוּ מִמֶּךָ,
104 וְתִנָּיִא בְּבִרְיִיתָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אֹמֵר כִּיצַד רֹאִים שֵׁם ה'
105 נקרא על ישראל, אֵלֹו תִּפְלִין שְׁבִירָא - שיש בהם רוב השם של
106 הקב"ה, שהשי"ן כתובה בקמט העור שבבתיים, והדל"ת ברצועות,
107 ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה ממצות
108 תִּפְלִין. אֵלָּא חוֹט שֶׁל תִּבְלָתָהּ מֵאִי הִיא ההנאה שיש לישראל
109 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה
110 שיש הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו,

1 פרשת סוטה נחלקת לשלושה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים
2 בהם מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות', אלות
3 וקללות, שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות
4 שיחולו על האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם
5 הפסוקים בהם נכתב שמקבלת האשה על עצמה את השבועות,
6 האלות והקללות שמחיל עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב
7 הכהן במגילת הסוטה ונמחק במים.
8 משנה. בָּא לֹו הַכֹּהֵן לְכַתּוֹב אֶת הַמְּגִלָּה שֶׁל הַסּוּטָה, מֵאִיזָה
9 מְקוֹם - פסוק הוּא כּוֹתֵב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב ב'אֵם(!)אם
10 לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָךְ וגו', וְאֵת בִּי שְׁטִיתָ תַּחַת אִישֶׁךָ הַנָּקִי מִמִּי
11 הַיּוֹדִים הַמֵּאֲרִירִים הָאֵלֶּה". וְאֵינוּ כּוֹתֵב את תחילת הפסוק שנאמר
12 לאחר מכן, וְהַשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבַעַת הָאֵלֶּה ואמר הכהן
13 לאשה, אלא מדגל על חלק זה וְכּוֹתֵב את המשך הפסוק "וְהָיָה ה'
14 אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וְלִשְׁבִּיעָה בַת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה,
15 וְכָאֻ הַמֵּים הַמֵּאֲרִירִים הָאֵלֶּה כְּמִעֵד, לְצַבּוֹת בְּמֶן וּלְנַפֵּל יָרֵךְ",
16 עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה, וְאֵינוּ כּוֹתֵב את מה שנאמר
17 בהמשך הפסוק "וְהָאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן". רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר
18 מתחיל לכתוב מ'אם לא שכתב איש אותך וגו', וְלֹא הָיָה מְפַסֵּק
19 בכתיבת הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
20 'השביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', וגם
21 את הקבלה שמקבלת על עצמה "ואמרה האשה אמן אמן". רַבִּי
22 יְהוּדָה אֹמֵר כָּל עֲצָמוֹ אֵינוּ כּוֹתֵב - יזהר הכהן בעצמה, ולא
23 יכתוב אֵלָּא את האלות המפורשות בפסוקים, "וְהָיָה ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה
24 וְלִשְׁבִּיעָה וגו'", וְכָאֻ הַמֵּים הַמֵּאֲרִירִים הָאֵלֶּה כְּמִעֵד וגו', וְאֵינוּ
25 כּוֹתֵב מה שנאמר בסיום הפסוק "וְהָאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן".
26 נִמְרָא. שואלת הגמרא, בְּמֵאִי קָא מִיפְלִגִי - מה טעמם של התנאים
27 שנחלקו מהיכן היה כותב. ומשיבה, בְּהָאִי קָרָא קְמִיפְלִגִי - נחלקו
28 כיצד לדרוש המקרא "וְכֹתֵב אֶת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּכַפֶּר", רַבִּי
29 מֵאִיר קָבַר, אם היה נאמר 'וְכֹתֵב את אֵלֹוֹת', היינו סבורים שאינו
30 כותב אלא את הָאֵלֹוֹת מִפֶּשׁ - המפורשות בפסוקים, לכך נאמר
31 הָאֵלֹוֹת, לְרִבּוֹת - שכותב גם את הַקְּלָלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרִכּוֹת.
32 ומה שנאמר 'אֵלֶּה' שמשמעו שייכות אלות אלו ולא אחרות,
33 לְמַעֲנֵיהֶם - שאינו כותב במגילת סוטה את הַקְּלָלוֹת שְׁבַמְשֻׁנָה תוֹרָה
34 - קללות שנאמרו בפרשת כי תבוא. ומה שנאמר 'הָאֵלֶּה' ביתור
35 ה"א, לְמַעֲנֵיהֶם - שאינו כותב את הַצְּוֹאוֹת שְׁצִיּוּתָהּ הַתּוֹרָה לַכֹּהֵן
36 להשביע את האשה, וְקִבְּלוֹת האשה, שאומרת אֲמֵן, וְרַבִּי יוֹסִי
37 הסובר שלא היה מפסיק, סבר שְׂבִילָהוּ - כל הדרשות נדרשות
38 בְּדִקְאָמְרָה - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש רבי מאיר
39 מהה"א של 'האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי יוסי
40 וסבר שממה שנאמר 'וְכֹתֵב אֶת האלות האלה', היתור של 'את' בא
41 לְרִבּוֹת שכותב גם צְוֹאוֹת וקְבָלוֹת. מבאר הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר
42 שלא דרש כן, הוא משום שְׁאֵתִים לֹא דְרִישׁ בכל התורה. וְרַבִּי
43 יְהוּדָה הסובר שכותב רק מִיִּתְּן ה' אוֹתָךְ, וכן אינו כותב את הקבלה
44 שבסוף הפרשה. טעמו, שְׂבִילָהוּ ה"א שנאמר בפסוק כְּמִעֵדִים
45 דְרִישׁ לָהּ - באים למעט, וכך דרש, 'אֵלֹוֹת', אֵלֹוֹת מִפֶּשׁ - שכותב
46 את האלות המפורשות בפסוקים, הָאֵלֹוֹת, ה"א באה לְמַעֲנֵיהֶם
47 שאינו כותב קְלָלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרִכּוֹת - דהיינו 'אם לא שכתב
48 וגו', 'אֵלֶּה' בא לְמַעֲנֵיהֶם שאינו כותב את הַקְּלָלוֹת שְׁבַמְשֻׁנָה תוֹרָה,
49 וְהָאֵלֶּה' בא לְמַעֲנֵיהֶם צְוֹאוֹת וקְבָלוֹת.
50 שואלת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר הסובר שהה"א של 'האלות' באה
51 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של 'האלה'
52 באה למעט שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מֵאִי שְׁנָא הָאֵי ה"
53 של 'האלות' דְּרַבִּי בִּיה - שדורש שבאה לרבות, וְכָאֻ שְׁנָא הָאֵי
54 ה"י של 'האלה' דְּמַעֲנֵיהֶם בִּיה - שדורש שבאה למעט, ואינו סובר
55 כרבי יהודה ששניהם באו למעט. מבאר הגמרא, סבר רבי מאיר

יום רביעי ב' אייר - היום שבֵּעָה עָשָׂר יוֹם, שָׁהֵם שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת וּשְׁלֹשָׁה יָמִים לַעֲזוֹמֶר (תפארת שבתפארת) קצט

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד א

רש"י

תוספות

1 פתני. מואם לא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָהּ. ואם לא שָׁטִית טְמֵאָה וגו', שֶׁהָן קָלָלוֹת הַבָּאוֹת מִקְחָמָה
2 בְּרִבּוֹת, דְּמִשְׁמַע הָאֵם אִם שָׁטִית לֹא הִקְיָה, וְאֵת כִּי שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁ, וְכִי נִטְמָאת
3 וגו' יִתֵּן ה' אוֹתָהּ לֵאלֹהֶה וּלְשׁוֹבָעָה בְּתוֹךְ עַמּוּךְ וגו' וְכֹאֵה הַמֵּאֲרָרִים וגו', וְכִי הֵן סְדוּרִין
4 בְּפִרְשָׁה, אֲלֵא שְׁהַשְׁבִּיעַ הִכְהִן אֶת הָאִשָּׁה בְּשׁוֹבָעֵת הָאֵלֶּה וְאָמַר הִכְהִן לְאִשָּׁה מִפְסִיק
5 בְּרֹאשׁ יָתֵן ה' אוֹתָהּ, וְאֵינוֹ כּוֹתֵב וְדִאֵינוֹ דְּאֵינוֹ אֲלֵא
6 צוּחָה שְׁמִצְחָה הִכְהִן לְהַשְׁבִּיעָה, וְגַם בְּסוֹף וְכֹאֵה
7 הַמֵּיִם הַמֵּאֲרָרִים בְּמַעַיֵן לְצַבּוֹת בְּטָן וּלְנִפְלִי דָרָךְ
8 אֵינוֹ כּוֹתֵב סוֹף הַמִּקְרָא וְאָמַרָה הָאִשָּׁה, דְּהֵינִי
9 קְבֵלָה שְׁהָאִשָּׁה תִּקְבֵּל עֲלֶיהָ שְׁבוּעָה, וְאֵין זוֹ מִן
10 הָאֲלוֹת, לֹא הִיָּה מִפְסִיק, מִשְׁהַתְחִיל אִם לֹא שָׁכַב
11 אִישׁ אוֹתָהּ עַד אָמֵן אָמֵן, שֶׁהָיָה כּוֹתֵב צוּחָה
12 דְּהַשְׁבִּיעַ הִכְהִן אֶת הָאִשָּׁה וְקָבֵלָה דְּרֹאמָה
13 הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן, כִּל עֲצוּמוֹ, לְשָׁנָא בְּעֵלְמָא הוּא,
14 וְהָיָה בְּעֲצוּמוֹ שְׁלֹא יִהְיֶה כּוֹתֵב אֲלֵא אֲלוֹת לְבָדוֹ,
15 וְאִפְלוֹ אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָהּ וְהִקְיָה לֹא הִיָּה
16 כּוֹתֵב, וְכִי־שׁ הַשְׁבִּיעַ הִכְהִן, וְאֵינוֹ כּוֹתֵב וְאָמַרָה
17 הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן שְׁהוּא סוֹף הַמִּקְרָא הָיָה: **גַּמ'**
18 אֲלוֹת מִפְסִיק, יִתֵּן ה' אוֹתָהּ, וְכֹאֵה הַמֵּיִם הַמֵּאֲרָרִים
19 הָאֵלֶּה בְּמַעַיֵן וגו' קָלָלוֹת הַבָּאוֹת וְכו', הִקְיָה מִמֵּי
20 הַמֵּיִם: אֲלֵא, מִיעוּטָא הוּא: שְׁבִמְשֻׁנָּה תוֹרָה, דְּאִי
21 כָּתֹב קָרָא וְכָתֹב אֶת הָאֲלוֹת בְּסִפְרָה הָיָה מִשְׁמַע
22 אֲלוֹת שְׁבִמְשֻׁנָּה תוֹרָה, יִכְבֵּה ה' בְּשַׁחֲתָה, דְּאֵלֶּה
23 אִיקְרִי דְּכִתְבִּי וְהִיָּה בְּשִׁמְעוֹ אֶת דְּבָרֵי הָאֵלֶּה
24 הַזֵּאת וגו' וְהָיָה כֵּן: צוּחָה, וְהַשְׁבִּיעַ הִכְהִן אֶת
25 הָאִשָּׁה, דְּלֹא תִּמָּא לֹא דִּלְגַּל, הִלְכָּה אִיצְטְרִיךְ
26 לְמַעֲטִינָה: וְקָבֵלָה אָמֵן, וְלִקְמִיָּה פְּרִיךְ מִשׁ הָאִי
27 הִיָּה דְּמִרְבָּה בִּיה וְגִמִּשׁ הָאִי הִיָּה דְּמִמַּעַט בִּיה
28 בְּלֹה, רְבִירָא בְּדִקְאָמְרָה, אֲלוֹת אֲלוֹת מִשְׁמַע
29 הָאֲלוֹת הַקָּלָלוֹת הַבָּאוֹת מִקְחָמָה בְּרִבּוֹת, אֲלֵא
30 לְמַעֲטִי שְׁבִמְשֻׁנָּה תוֹרָה וְשִׁבּוּרָתָה בְּהִיָּם, אֲבָל
31 הִיָּה דְּהָאֵלֶּה לֹא תִּרְבּוּשׁ לְמַעֲטִי צוּחָה
32 וְקָבֵלָה, דְּאֵתָא אֶת תְּרִבּוּשָׁה, וְהִיָּה דְּהָאֵלֶּה
33 אֲוִרְחִיהָ הוּא: וְרִי' בְּלֹה, הִיָּה דְּקָרָא מַעֲטִי
34 דְּרִישׁ לֹה: דְּלִבְיָה רְבִי, דְּהָאֲלוֹת דְּקָא אֲוִרְחָה
35 דְּלִבְיָה מִיעוּטָא, אֲלֵא דְּמִיעוּטָא הוּא, אֲלֵא וְלֹא
36 אֲוִרְחָה: וְהָאֵלֶּה לִית לִיה לְרִי' מִכָּלֵל לֹא אֵתָה
37 שְׁמִיעַ הֵן, דְּשִׁמְעִינָה לִיה דְּבָעִי תִּנְאִי כְּפֹל, וְהָיָה
38 רִמ' אֲוִרְחָה כִּל תִּנְאִי שְׁאֵינוֹ כְּתִנְאִי גַּם כִּי דִּבְנִי
39 רְאֻבִין אֵינוֹ תִּנְאִי, דְּכִתְבִּי בִּיה אִם יַעֲבִיר וְאִם לֹא
40 יַעֲבִיר, הָאֵל כְּפִלִּיה מְכָלֵל לֹא לֹא תִּשְׁמַע הֵן:
41 אִי' תִּנְחוּם הִנֵּקִי כְּתִיב, בְּלֹא יִיָּד, דְּמִשְׁמַע
42 הִנֵּקִי אִם לֹא שָׁכַב, וְתִרְדּוּשׁ הִכִּי טְמֵאָה תַּחַת
43 אִישׁ תִּנֵּקִי, וְכֵן, לְלִכֵּת בְּדִרְךְ יִשְׁרָה שְׁלֹא יִהְיֶה
44 הוּא נִוּאָה וְלֹא הִיא נִוּאֶפֶת: שְׁכִינָה בִּינִיקָה, יִיָּד כְּאִישׁ וְהִיָּה
45 תִּלָּק אֶת שְׁמוֹ וְשִׁבְנוּ בִּינִיקָה, יִיָּד כְּאִישׁ וְהִיָּה
46 כְּאִשָּׁה: לֹא וְכֵן אֵשׁ אוֹכְלִיתָ, שְׁהַקְבִּיהָ מִסְלָק
47 שְׁמוֹ מִבִּינִיקָה וְנִמְצָאוֹ אֵשׁ וְאֵשׁ: וְדִאֵשָׁה דְּרִישָׁא
48 מְדִאֵשׁ: אֵשׁ שֶׁל אִשָּׁה קָשָׁה וְנִמְחַרֶּת לְאֲבֹל
49 וְלִפְרַע מִשֶּׁל אִישׁ: מִאי טְמֵאָה הָאִי מִצְרָף, אֵשׁ
50 שֶׁל אִשָּׁה נִוּחָה לְהִלְדִּיק מִדָּה, שְׁאֵין אוֹת שֶׁל שֶׁם
51 מִפְסִיק אֲלֵא מִקְרָא הוּא וְנִקְרָא אֵשׁ, אֲבָל שֶׁ
52 אִישׁ אֵין אוֹתִילֹת אֵשׁ אֵל מִצְטְרָפוֹת יִתֵּן, שְׁהִיָּד

1 האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהבא דריש ר"מ ה"י דהאלות
2 ובפ"ק דהדוריות (ד"ה ט) אמר ור"מ קהל הקהל לא דריש ותו איבא למיתמה
3 דרי' דריש הבא ה"י דריבויא למעט ותתם דריש קהל הקהל לרביא ותו קשיא דר' יהודה
4 אדרבי יהודה דהבא משמע דלא דריש את האלות ובפ"ק מנחות (ד"ה ט) אמר ר"י סבר
5 את האלות לבנות לרבות וקורטן אהר:
6 אמר רבי תנחום הנקי כתיב. הבא פרש"י
7 תדרוש הכי טומאה תחת אישך חניק
8 אבל בסוף פרק שבעות העדות (שנעט דף טו)
9 פירש הנקי בלא יו"ד כמו חניק וקאי אקרא
10 דבתריא ואת כי שטות דמשמע הכי חניק ממין
11 המינים האלה ואת כי שטות ותתם אמר כי לית
12 ליה לר"מ מכלל לאו תנחום שומע הן בממונא
13 באיסורא אית ליה וסוטה איסורא דאית ביה
14 ממונא הוא ונשאל רבי הוא בפ"ק דנדרים (דף י"א)
15 אמר בגמרא מאי לחלוץ לא חלוץ ליהודי אלא
16 לקרבן מני מתני' א"ר י"מ הא לית ליה מכל לאו
17 והכי דייק נמי בסוף הפרק (ס"ג) ובריש פרק שני
18 (דף טז) אע"ג דאיסורא גזירתא הוא והשבי רבי
19 דהתם נמי איסורא דאית ביה ממונא הוא שאסר
20 ממונא על חבירו:
21 מפני שהתכלת דומה לים. בירושלמי דפ"ק
22 דברכות מגיד שהתכלת דומה לים והים
23 דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא
24 והכסא לספיר וכתבי וראיה וזהו (על) [אל]
25 הרקיע וגו' (יחזקאל י):
26 אינו כותב וכו' על הנייר אלא על המגילה.
27 תימה בפ' המוציא (שנ"ד דף ע"ה) דתנן
28 קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין
29 שמע ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה
30 דשיעור וזוטא טפי אורי' דפרשת סוטה ה"י
31 שכיח בפרשת תפילין ואמרינן התם (דף ע"ה) כל
32 מילתא דשכיח ולא שכיח אדול רבנן בריה שכיח
33 לקולא: לא על הלוח ולא על הנייר אלא
34 על המגילה. תימה אמאי לא מרבינן כל מילי
35 מוכתב בדאמרינן פרק שני דגיטין (דף ט"ז) ספר
36 אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב
37 מ"מ אם כן מה ת"ל ספר ספר שאין בו רוח
38 חיים ורבנן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל
39 דיבא

של שכינה מפקסת: הַנָּאָה לִבָּא. ואין זה קבול שֶׁכֶּר, אֲבָל כֵּאֵן יֵשׁ הַנָּאָה, בְּסוּטָה לַתֵּת שְׁלוֹם וְשֵׁלֹא יִרְבֵּה מִמּוֹרִים בִּישְׂרָאֵל אִם זוּנָה הִיא, וְאִם נִקְחָה וְנִוּוּחָה זִרְעָה, וּמִבְטֵלָה לְעוֹ מַעַל
בְּנִיָּה, וְאִפְרִי פֶּה לְטַרְחָן וְלִכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל מִמַּעֲשֵׂה הַעֲגֹל, בְּשִׁכָּר אִם מִחוּט וְעַד שְׂרֹךְ נֶעֱלַי, שֶׁהַבְּרִיחַ עֲצוּמוֹ מִן הַגּוֹל: חוּט שֶׁל תִּבְלָת, כִּנְגֵד מַחוּט, וְרִצּוּעָה שֶׁל תִּפְלִין כִּנְגֵד שְׂרֹךְ, וְהֵינִי
רִצּוּעָה: בְּשִׁלְמָא רִצּוּעָה שֶׁל תִּפְלִין, קִבּוֹל שֶׁכֶּר הוּא דְּאִיבָא הַנָּאָה בְּדִכְתִּיב וכו', אֲבָל חוּט שֶׁל תִּבְלָת שֶׁל צִיצִית מֵאִי הַנָּאָה אִיבָא: מֵה נִשְׁתַּנָּה תִּבְלָת, שֶׁהוֹקִיעוּ הַחֲבוּב לְצִיצִית: שֶׁהַתִּבְלָת
דִּימָה לֵב' בּוֹ. בֹּא לְלַמְדֵנוּ שֶׁל הַמִּקְמָם מִצּוֹת צִיצִית כִּפְלוּ הִשְׁבִּיעַ, וְהִכִּי תִנְאִי לֵה בְּסִפְרָה, וְהוּא אִיצְטְרִיכוֹ כִּל הֵי, מִשּׁוּם דְּלֹא אִשְׁכַּחַן קִרְאִי אֲלֵא בְּקִרְעֵי שְׂדוּמָה לְכֶסֶם הַקְּבוּד,
הִלְכָּה תִבְלָת דּוּמָה לֵב' וְהִם דּוּמָה לְרִקְיעַ, דְּתִבְלָת לֹא דְּמִי לְרִקְיעַ כִּל כִּר אֲלֵא דּוּמָה לְדּוּמָה, כִּמוֹ תִּבְלָת דּוּמָה לְמִרְאָה הֵם, וְאֵין קְחוּזִין דִּים דּוּמָה לְמִרְאָה לְרִקְעִי: וְרִקְעִי דִימָה לְכֶסֶם
הַקְּבוּד, קָרָא קִדְרִישׁ, דְּכִתְיִב בְּקִרְעֵי כִּמַּעֲשֵׂה לְבָנֵת הַסִּפִּיר, וְכִתְיִב בְּכֶסֶם הַקְּבוּד כְּמִרְאָה אֲבָן סִפִּיר דְּמוּת כֶּסֶם: מִתְנִי' לוח, שֶׁל עֵץ יִיָּד, שֶׁל עֲשִׂיבִים שְׂכוּתִישִׁין וּמִדְּבָקִין אוֹתָן בְּדָבָק שְׂקוּרִין

גלייך ועושין כמו עור.

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

16 אלא ביום, אף מגילת סוטה דינה להיעשות דוקא ביום.
17 ועוד אמר רבא, אם כתבה - את המגילת סוטה למפרע - מסופה
18 לתחילתה, הרי היא פסולה, דכתיב "וכתב את האלת האלה",
19 וממילת "האלה" משמע שיש לכתוב את המגילה כי דכתיבא -
20 כסדר שנכתבה הפרשה במקרא.
21 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה קודם
22 שתקבל עליה הסוטה את השבועה שמשביעה הכהן, הרי היא
23 מגילה פסולה, [שנאמר] תחילה 'השבועה' הכהן את האשה וגו',
24 'ואמרה האשה אמן אמן, ואחר כך נאמר 'וכתב את האלת האלה
25 הכהן בספר וגו', הרי שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את
26 השבועה.
27 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה איננה - ללא
28 ששרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פסולה, שהרי 'בספר'
29 אמר רחמנא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

1 הדיפתרא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אלא
2 כותבים על המגילה - קלף שעובד כל צרכו. שנאמר "וכתב את
3 האלת האלה הכהן בספר", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה
4 באה לבאר באיזה דיו יש לכתוב המגילה, ואינו כותב לא בקוממוס
5 - שרף אילן שמתוכו במים, ולא בקנקנתום - שהוא מין מהעפר
6 המשחיר. ולא בכל דבר שרשם - שנבלע בתוך הקלף ואינו
7 נמחק, אלא בדיו של שרף שרישמו נמחה במים. שנאמר "וכתב
8 את האלת האלה הכהן ומקה אל מי המרים", שמשמע שכותב על
9 הספר בכתב שיכול למחות במים, ולכן אין כותבים בקוממוס
10 ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
11 גמרא. אמר רבא, מגילת סוטה שכתבה בלילה, הרי היא פסולה.
12 מאי טעמא איתא בגזירה שיה תורה האמורה במגילת סוטה,
13 מתורה האמורה במשפט, כתיב חקא - לגבי מגילת סוטה, "ועשה
14 לה חקתן את כל התורה הזאת", וכתיב חקא - לגבי זקן ממרא,
15 "על פי התורה אשר יודוך ועל המשפט", מה משפט אין דנים

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שמונה עשר לעומר עמ' ב

8 שבבירייתא. שסוברים שאינה שותה יותר מפעם אחת אף בשני
9 אנשים, יש להקשות שהרי הא כתיב תורת לרבות, ולדבריהם מה
10 ריבה מקרא זה. מתרצת הגמרא, אמר רבא, באיש אחד ובועל
11 אחד - בעל אחד שקינא לאשתו שני פעמים שלא תיסתר עם אותו
12 פלוני ונסתרה עמו, דכילי עלמא לא פליגי בזה, ומודים דאין
13 האשה שותה ושונה אחר שנסתרה עם אותו בועל שנית.

1 אותה שוב. אבל לא באיש אחד - אך אם אותו בעל קינא לה פעם
2 שניה ונסתרה, אין משקים אותה שוב. וחקמים אומרים - שיטה
3 שלישית, אין האשה שותה ושונה פעם שניה, בין באיש אחד
4 שקינא לה שני פעמים, ובין בב' אנשים שונים. שואלת הגמרא,
5 ותנא קמא נמי שסבר שהאשה שותה ושונה, ומשמע שאף בבעל
6 אחד שותה שני פעמים, קשה שהרי הכתיב "זאת" למעט, ומה ימעטו
7 מפסוק זה. וכן קשה, ורבנן בתראי נמי - על דעת חכמים

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה עשר לעומר עמ' ב

10 שאנו רואים אותה נפחדת ורתתת, אות הוא כי מתחילה
11 התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שכעת היא נפחדת
12 וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש
13 חילוק, אם חזרה בה עד שלא קרב הקומין, דאכתי לא אפחוק
14 מגילה, אי נמי אם אפחוק מגילה לפני שקרב הקומין, דשלא כדון
15 עביר בהנים דמחקין, מצי הדרא בה ואין משקין אותה בעל כורחה,
16 אך משקרב הקומין, דכדון עביר בהנים דמחקין, לא מצי הדרא
17 בה.

1 שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחיקה הרי היא
2 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דקדקרא בה מחמת ברייתא - מתוך
3 בריאותה, שאינה רותתת ואמרה אני שותה. והכי קאמר רבי
4 עקיבא, כל מחמת ברייתא - אם סירבה לשתות מתוך בריאותה,
5 שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, כלל כלל לא שתיא - אינה
6 שותה כלל. שהאומרת אני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם
7 מתחילה כשאמרה שתשתה, לא התכוונה לשתות באמת, אלא
8 סמכה על כך שכשיבואו להשקותה תסרב, לפיכך כשמסרבת,
9 נחשבת כמודה בטומאה. אבל המסרבת לשתות מחמת רתתא -

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' ב

9 ראייה לדבר שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, וכן לדבר יש,
10 דכתיב לאחר שפטר דניאל את החלום ואמר לו שיהא נטרד מבני
11 אדם ויהא מושבו ומאכלו עם חית השדה שבע שנים, "להן מלכא -
12 אונמם אדוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל
13 מקום מלכי ישפר עלך - תיטב עצתי בעינך, (והמיה) (והמאד)
14 בצדקה פריך - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתמשש על ידי
15 שתיתן צדקה, ויעותך במלח ענין - ועונותיך פרוק בחנינת עניים.

1 ישמעאל. דתניא, אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, כדי
2 הכרת העובר, שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, דכרי
3 אבא יוסי בן חנן. רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר,
4 אם יש לה זכות תולה לה ט' חדשים, שנאמר לגבי סוטה, "ונקתה
5 ונזרעה ורע" ולחלן הוא אומר "ורע עצבדני לספר", מכאן שהזכות
6 תולה לה כדי זמן פקידת ורע הראוי לספר - היינו, הראוי לחיות
7 ולבא לידי סיפור שבו של מקום, שהוא ט' חודשים. רבי ישמעאל
8 אומר, אם יש לה זכות תולה לה שנים עשר חדש. ואף על פי שאין

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אלא השקפה אותה פסיב - מתוך סיב חלול, מהו - האם שתייה
באופן זה מועילה לבדוקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה
אותה בשפופרת - מתוך צינור, מהו - האם שתייה באופן זה
מועילה לבדוקה או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם
דרך שתייה בכתב ומועילה לבדוקה, או אין דרך שתייה בכתב ולא
מועילה לבדוקה. מסיקה הגמרא, תיקון.
בעי רב אשי, אם נשפכו מקצת מהן - ממי המרים, לאחר שמחק
לתוכן את המגילה, ונשתירו מהן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה
להיבדק במים הנותרים או לאו. מסיקה הגמרא, תיקון.
אמר רבי ירמיה אמר רב ב' שבועות האמורות בסוטה, למה
הוצרכו, ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה
הראשונה, משיע הכהן קודם שנמחקת המגילה, ואחת - את
השבועה השנייה משיע הכהן לאחר שנמחקת. מקשה הגמרא,
מתקין לה רבא, והרי תרוייתו - שני השבועות קודם שנמחקת
מגילה בתיבן בתורה, ומשמע שאת שתי השבועות משיע לפני
המחיקה. אלא אמר רבא - חולק על רבי ירמיה ומבאר באופן אחר,
לעולם שתי השבועות הן לפני המחיקה, אלא שאחת - השבועה
השנייה היא שבויה שיש עמה אלה - מזכיר הכהן בשבועה את
הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
הראשונה היא שבויה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא
שלא זינתה.
שואלת הגמרא, תיבי דמי שבויה שיש עמה אלה - כיצד משיע
אותה הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם
אמר רב, שאומר לה משביעני עליך בשמו של הקב"ה שלא
נטמאת, ומוסיף לומר לה שאם אכן נטמאת, יבואו ביד המים
לצבות בטן ולנפל ירך, והאשה אומרת אמן אמן, ומסכימה לשבועה
זו ומקבלת את האלה עליה. דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו
נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה לחודה קיימא - האלה שאומר
לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק מהשבועה, ושבויה לחודה
קיימא - השבועה שלא נטמאת עומדת בפני עצמה ואין מזכיר בה
את האלה, ומהלשון 'שבועת האלה', משמע שמשיע אותה אף על
האלה. אלא אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני
עליך, שאם נטמאת יבואו ביד, ומקבלת על עצמה את האלה
בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאלה איבא - על הקללה
הוא משיע אותה, ואילו שבויה ליבא - על המעשה עצמו אם
נטמאה או לאו, אינו משיע אותה. אלא אמר רב אשי, 'שבועת
האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני עליך שנכונים הם הדברים
שאמרת שלא נטמאת, ומוסיף ומשיע את האשה, ואם נטמאת
יבואו ביד האלה.
בשבועת הסוטה נאמר 'ואמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה
לקבל על עצמה את השבועה ולהודות עליה, מפרשת המשנה
הטעם שכופלת האשה האמן בדבריה.
משנה. שואלת המשנה, על מה היא אוסרת הסוטה בשבועתה
אמן אמן - שני פעמים. ומבאר, שנונה אמן על האלה - מקבלת
על עצמה את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן
אמן על השבועה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשיענה
הכהן, והרי זה כמי שנשבעת בעצמה. וכן, אמן מאיש זה - נשבעת
שלא זינתה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה ונסתרה עמו, ומאיש
אחר - נשבעת גם שלא זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן שלא
שמייתי - נשבעת שלא זינתה אף בהיותה ארוסה ונשואה, ומכאן
למדו דין לגלול שבועה, שאם לא היה עליה קינוי כשהייתה
ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן - את המגילה סוטה על שני דפין
- עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה
פסולה, משום ש'ספר' אחד אמר רחמנא - נכתב 'ספר' בלשון
יחיד, ומשמע שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתובה שנים
ושלשה ספרים.
ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה,
ומחק את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה
בפרשה, ומחק את האות אחת השנייה, וכן עשה עד סוף הפרשה,
פסולה, אף שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד
מדיכתיב "והעמיד את האשה לפני ה' ויעשה לה תכנה את כל
התורה הזאת", שצריך שתהיה כולה כתובה יחד.
בעי - הסתפק רבא, אם כתב הכהן ב' מגילות לשתי סומות -
לכל אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ומחקן - את שתי המגילות
לתוך כוס אחד, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל
אחת מהם לשתות מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
שנאמר בפרשה 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', ולומדים
סדר בדיקת הסוטה צריך להיעשות לשם הסוטה שנבדקה, ויש
להסתפק האם בתיבה לשמה בעיני - שם כתיבת המגילה צריכה
להיות לשמה, וממילא והאיבא - באופן זה יהיו המים כשרים
לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדון. או דילמא לא די
שכתיבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא בעיני נמי
שהמחיקה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר הדבר
שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
שאכן בעיני נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן
הקודם יהיו המים פסולים. מה יהיה הדין אם מחקן - את שתי
המגילות בב' כוסות - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה
אחת, ותור לאחר מכן ויעירבן - את המים של שני הכוסות יחד, מהו
האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
האם מחיקה לשמה בעיני - המחיקה עצמה צריכה להיעשה
באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו, וממילא והאיבא - באופן זה
יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את המחיקות כדינם, וישתו
שתידן מהמים שהתערבו. או דילמא לא די שהכתיבה והמחיקה
יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת לשתות את המים
שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא - הסוטה הזו
אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם מהמים
שנעשו לשניה, והא - גם השניה לאו דידה קא שתיא שהרי שותה
אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
שצריכה הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן
הקודם יהיו המים פסולים כיון שהא לאו דידה קא שתיא, והא לאו
דידה קא שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים.
מה יהיה הדין אם לאחר שעירבו את המים שבשני הכוסות, תור
הכהן ויחלקן - את המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות
מכוס אחת, מהו - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא
את צדדי הספק, האם יש ברידה - שכשמחלקם, נחשב הדבר כאילו
התברר שהמים שניתנו בכוס של האחת הם המים שנעשו עבורה,
והמים שניתנו בכוס של השניה הם המים שנעשו עבורה, ויהיו המים
כשרים לבדיקה. או אין ברידה - אין זה נחשב שהתברר שכל אחת
מהן קיבלה את המים שנעשו עבורה - ויהיו המים פסולים. מסיקה
הגמרא, תיקון - נשאר הדבר בספק.
בעי רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד א

רש"י

תוספות

על שני דפין. כדפין של ספר תורה העשוין עמודים: כתב אות אחת ופסקה. על המים, והור וכתב אות שלא תהיה ופסקה עד שהשלים את כל פסול, דכתיב את כל התורה עד שתתאם כל פסול: לשמה. בספר לעצמו, דכתיב ונעשה לה לשמה: מחיקה נמי. כבוס לשמה לעצמה. שיהא נכר המחיקה שהיא לשמה: השקה בסיב. שהוא חלול בדרך שהתנוקות שותין: שיש עמה אלה. דכתיב:

בחדא מנייהו בשבועת האלה, ולקמיה מפרש
היכי דמי משביעי עליה. בשם, ומכיר שם: שלא
נמסמא. שאין אומר אמת שלא נמסמא, היינו
שבועה שאין עמה אלה: שאם נמסמא יבואו
ביה. הפנים לצבות כן נר, והינו אלה: אפר
רבא אלה לחודיה קריא אב. שבועה אלה
כאן ושניהן על האשה, וקרא כתיב בשבועת
האלה שהשבועה של אלה: משביעי עליה: שאם
נמסמא יבואו ביה. דאיכא השתא שבועת
האלה, שמשביע את האלה שתחול: שבועה
ליבא. על האשה, וקרא כתיב והשביע את
האשה: משביעי עליה: שלא נמסמא ואם
נמסמא יבואו ביה. משביעי עליה שיהא אמת
מה שאמרת בפנינו שלא נמסמא, ואם נמסמא
יבואו ביה המים, דקיימא שבועה אאשה שלא
נמסמא ואאלה שתחול: מתניי אמן על האלה
ובו. לכה הצרכה לכפול: ארוכה ונשואה. על ידי
גלגול שבועה הוא מגלגל עליה ונותן של
אירוסין אע"פ שלא היה בו קדו, ומכאן לגלגול
שבועה מן התורה
שומרת

כתבה על שני דפין פסולה. "ספר" אחד אמר רחמנא
ולא שנים ושלשה ספרים. כתב אות אחת ופסקה את
אחת וכתב אות אחת ופסקה את אחת פסולה, דכתיב:
"ונעשה לה הפה את כל התורה הזאת". בעי רבא:
כתב שתי מגילות לשתי סומות, ומחקן לתוך כוס אחד
מהו? כתיבה לשמה בעינן והאיכא, או דילמא בעינן
נמי מחיקה לשמה? ואם תמצא לומר בעינן נמי מחיקה
לשמה, מחקן בשתי כוסות, והור ויעירבן מהו? מחיקה
לשמה בעינן, והאיכא, או דילמא הא לאו דידה קא
שתיא? והא לאו דידה קא שתיא ואם תמצא לומר
הא לאו דידה קא שתיא והא לאו דידה קא שתיא,
אם חור וחלקן מהו? יש בריה, או אין בריה? תיקו.
בעי רבא: השקה בסיב, מהו? בשפופרת מהו? דרך
שתייה בכה, או אין דרך שתייה בכה? תיקו. בעי רב
אשי: נשפכו מוק, ונשתיירו מהן מהו? תיקו. אמר ר'
זירא אמר רב: שתי שבועות האמורות בסומה למה?
אחת קודם שנמחקה מגילה, ואחת לאחר שנמחקה.

מחקיף לה רבא: תרווייהו קודם שנמחקה מגילה כתיב? אלא אמר רבא: אחת שבועה
שיש עמה אלה ואחת שבועה שאין עמה אלה. היכי דמי שבועה שיש עמה אלה? אמר
רב עמרם אמר רב: "משביעי עליה שלא נמסמא, שאם נמסמא יבואו ביה". אמר רבא:
אלה לחודה קיימא ושבועה לחודה קיימא? אלא אמר רבא, "משביעי עליה שאם נמסמא
יבואו ביה". אמר רב אשי: אלה איכא שבועה ליבא? אלא אמר רב אשי, משביעי עליה
שלא נמסמא, ואם נמסמא יבואו ביה: מתניי? על מה היא אומרת "אמן אמן", אמן על
האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. אמן שלא שתיי ארוכה ונשואה
ושומרת

כתבה על שני דפין פסולה. מקשים לפירוש רש"י (שפ"י) בדפין של ס"ת מפרק בתרא
דיגיטין (ק"ק פ"ג) דתנן שייך מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר
ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דממורה כדאמרין בפרק שני דיגיטין (ק"ק) אהא הרי זה
גיטך והיירי שלי אינה מגורשת וכו' בעי רב פפא בין שטיה לשיטה בין חיבה לחיבה מהו
וקפידן ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר
רחמנא ולא שנים לא צריכא דממורה ובהקמין
רבה (מנחם ק"ק ג) גבי מוזהא אמר נמי אמר רב
יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה
מיתבי כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין
פסולה הא בסך אחד כשיירה רמאה לשני סיפין
קא אמר אלמא דשני דפין דקאמר שמואל
בנחתין זה מזה קאמר שאין מעורין להכי
מפרש נמי הכא שני דפין שאינן מעורין ופירש
ר"י הא דאמר נמי בפ' ראודה ב"ד (י"ה ק"ט),
אפי' לרבנן דאמרין קרן פרה פסול כיון דאית בה
גילדי בשנים ושולש שופרות דמי ואע"ג דמחבר
התם נמי דרכו להוסיף בכל שנה גלד אחד וסיפין
הוא כמביאו משופר אחר ומדבקו לזה כדתנן
דיבך שברי שופרות פסול מפני שמתחילתו לא
היתה ברייתו בבת אחת וניכר ההוספת ולא
מהני חיבורו ודומה כאילו גט שכתבו על ב' דפין
ותפרין דחור דפסול דהא דוקא כשכתב חצי
מגילת סוטה על דף זה וחציה על דף אחר
אמרינן ודחשיב שני ספרים והיה אם כתב לה
שתי מגילות ומחקן לתוך כוס אחד וכן גבי גט
אם נתן לה שני גיטין אע"ג דכל חד חור שלם
הוא וספר אחד בפני עצמו פסולין ולא מיגרשא
בתרווייהו משום שנים או שלשה ספרים
כדאמרין בפ' שור שנגנ (נ"ק ק"ג) כופר אחד
אמר רחמנא ולא שנים או שלשה כופרין ובפרק
לולב הגזול (סוכה ק"ג) לינקוט תרתי תלת פרי
אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות
ואין להקשות מאי שנא משנתן שופר בתוך
שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב ליה
כשני שופרות דהתם בשמיעה תליא מילתא
הוא לא שמע אלא קול הפנימי:
חור חלקן מהו יש בריה או אין בריה. האי

לא דמי לברירה המדלה מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגנ (נ"ק ק"ג) דהתם לא הוכר חלקו של אחד מהן לעולם אבל הכא הוכר הכתב ונתערב וכן בריה משני לוגין
שאני עתיד להפריש דמיית ב' מרובה (ס"ק פ"ט) נמי לא הוכר דמערער מעולם וכן לכולהו ברייתו דמיית ב' כל הגט (ענין ק"ק) אבל דמי לברירה דמיית בבכל מערבין (ענין ק"ק ג)
שתי נשים שלקחו קנינן בעירוב או שנתנו דמי קנינן לכתן איזה שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח
מדמי חבירתה או שתי קנין של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת א"כ איכא דאמרין בריה ואע"ג דחיי ליה התם כשהנתנו מיהו חזינן דקא מייתי לה אשאר ברייתו אלמא
דליכא לאיפלוגי בין בריה שהוכרה מתחילה לשאר ברייתו וכן בפ' הוציאו לו (יומא ק"ד) דמיית מתני' ר' יהודה אומר לא היו מביאין שופרות לקנין חובה מפני התערבות ומסיק משום
תערובת דמי חבירתה שנתנו בעליה וקא פריך ונברור ד' זוי ונשיד במאי חנך לשתרו ר' יהודה לית ליה בריה מנלן ומיית והוא דהלוקח יין מבין הכותים ומסיק מדתני איזי אכלמא מדמתי
בריה דאם בא חכם למורח אע"ג דליכא היכרא מעיקרא לברירה דארבעה זוזי דהוכר מעיקרא איכ' רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשיט מהני ומהא נמי דתנן בפ' בתרא דמס' מעילה וק'
לא) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בבית זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחב"א עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה בריה כי האי
גזנא דאמר בפרוטה הראשונה הובר הדבר בפרוטה הראשונה שעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבריר לן היתם מנאי פליגי ומהא נמי ליכא למפשט דמיית בבבורות
פרק הלוקח בהמה (ק"ק כג) סאה תרומה טמאה שנפלה לק' חולין ר"א אומר תירום ותירקב שאני אומר היא סאה שעלתה היא סאה שנפלה ה"נ נמא שהחכם של לאה יגיע ללאה דהתם
מקילינן בדרבנן דמדאורייתא חור בתרי בטל וריב"א הקשה בפ' הוציאו לו (יומא ק"ד) אהא ונברור ד' זוי דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ג) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו
לעולתי ואלו לשלמי ונתערבו הרי לוקח בהן ג' בהמות בין ממוקם אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוק במי האי גזנא שרי אלא ליקח שליש המעות וליקח בהן בחור
לחטאת ונימא חובר הדבר דאלו דמי חטאת לא אמרי' מיהו מכל הני הוה מצי רבא למפשט ועוד תימא אי אית לן ללימור בריה כי האי גזנא אם כן כל התערבות שבשעלם חזור
ויחלק משום בריה ועוד אמאי לא פשיט ליה מפרק קמא דראש השנה (ק"ק יג) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין בריה בדבר לח ובפרק התערבות (מנחם ק"ק פ) מייתי ליה פלוגתא
דרכי אליעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפל לתוך ולחוחה) מים וכו' ונראה דרבא קא מבעיא ליה מ' אמרינן לא קפיד קרא אלא אמוחיה מן המגילה שתראה נכרת לתוך המים שלה אבל
לתוך כוס אחד איכא למימר כל חרא שתייא מים דלאו דידה לאו מחיקה נכרת היא חור חלקן הרי מים של כל אחת ניכרין מ' אמרינן בריה וכו' הרי הוברר מימיה אי דילמא אין בריה
כלומר בריית מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שחרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים דמבוררין לצרכה וקא
מבעיא ליה אי מצי לא בדיק לה משום דלא נמוחקה כהלכתה אי משום דטוהרה היא: בע"ר השקה בסיב מהו. ליכא למיפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (פסחים ק"ק קטו) ברכין
בסיב אף ידי נמצא לא יצא אלמא אין דרך אכילה בכך דהתם מפסיק הסיב בין המצה ובין בית הבליעה אבל הכא דלא מפסיק קא מיבעיא ליה: על מה היא אומרת אמן אמן. בפרק שלישי
מסכת שבועות (ק"ק טז) כל העונה אמן כאילו מוציא שבועה מפיו ובפרק שבועת העדות (ס"ק פ"ג) אמן יש בו ככלה יש בו שבועה ויש בו האמנת דברים:

רעז"י

אמן שלא אטמא. ירושלמי לא שדיה ר"מ אומר המים בודקין אותה מעבשיו אלא המים פקדים בה לשטמטמא המים בודקין אותה למפרע: **שומרת** יבם שניתנה אסורה ליבמה. פ"א אפי' לרבנן דאמרי קידושין תופסין בחיביה לאוין ופולגי ארד"ע הבא מודו בדמאזר ארבעה רבא (במסות פ"ג) דכתיב בה לא תהיה אשת ממת החוצה איש לך לא תהא בה הויה לך אשתא דקרא משוי לך מעברה דלא

וְשׁוּמֶרֶת יָבֵם וְכֹנֶסֶה. אֲמֵן שְׁלֹא נִמְאֲמָתִי, וְאֵם
נִמְאֲמָתִי יְבֹאוּ בִּי. ר' מֵאִיר אָמַר: אֲמֵן שְׁלֹא נִמְאֲמָתִי
אֲמֵן שְׁלֹא אֶפְמָא. הֲכֵל שׁוּין שְׁאִין מִתְנֶה עִמָּה לֹא
עַל קֹדֶם שְׁתַּתְּאָרֶם וְלֹא עַל אַחֵר שְׁתַּתְּנֶרֶשׁ. נִסְתֶּרָה
לְאַחֵר וְנִמְאֲמָתָה, וְאַחֵר בְּדֵי הַחֲזִירָה, לֹא הִיָּה מִתְנֶה
עִמָּה. זֶה הִכְלָל: כָּל שֶׁתִּבְעַל וְלֹא הִיָּתָה אִסּוּרָה לֹא
לֹא הִיָּה מִתְנֶה עִמָּה: גַּמ' אָמַר רַב הֲמִנּוּנָא: שׁוּמֶרֶת
יָבֵם שְׁיֻנְיָתָהּ אִסּוּרָה לִיכְבֹּהָ. מִמָּאִי? מִדִּקְתָּנִי "שׁוּמֶרֶת
יָבֵם וְכֹנֶסֶה". אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא אִסּוּרָה, מִשּׁוּם הָכִי
מִתְנֶה בְּתֵרָה, אֲלֵא אִי אִמְרַת לֹא אִסּוּרָה, הִכִּי מִתְנֶה
בְּתֵרָה? וְהִתְנֵן, זֶה הִכְלָל: כָּל שְׁאִילֹו תִּיבְעַל וְלֹא תֵהֵא
אִסּוּרָה לֹא לֹא הִיָּה מִתְנֶה עִמָּה! אִמְרִי בְּמַעְרָבָא: לִית
הִילִיכְתָּא בְּרַב הֲמִנּוּנָא. אֲלֵא הָא דִּקְתָּנִי "שׁוּמֶרֶת יָבֵם
וְכֹנֶסֶה" הָא מִנֵּי ר' עֲקִיבָא הִיא, דְּאָמַר: אִין קְדִישִׁין
תּוֹפְסִין בְּחִיבֵי לֵאווִין, וּמִשּׁוּי לֵה בִּי עֲרֹה. בְּעִי ר' יִרְמְיָה:
מָהוּ שְׁתֵּתָה אָדָם עַל גִּישׁוּאִין הֲרֵאשׁוּנִים? עַל גִּישׁוּאִי
אַחִיו מָהוּ? תָּא שְׁמַע זֶה הִכְלָל, כָּל שֶׁתִּיבְעַל וְלֹא
תֵהֵא אִסּוּרָה לֹא לֹא הִיָּה מִתְנֶה עִמָּה. הָא אִסּוּרָה הָכִי
נִמִּי דְּמִתְנֶה, שְׁמַע מִינָהּ ר' מֵאִיר אָמַר: אֲמֵן שְׁלֹא
נִמְאֲמָתִי יְכוּ: תְּנִי לֹא בְּשִׁאֲמֵר ר' מֵאִיר אֲמֵן שְׁלֹא
אֶפְמָא, שְׁאֵם תִּפְמָא מִים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ מַעֲכִשׁוּ, אֲלֵא
לְכַשְׁתִּפְמָא מִים מַעְרַעְרִין אוֹתָהּ וּבּוֹדְקִין אוֹתָהּ. בְּעִי
רַב אֲשִׁי: מָהוּ שְׁתֵּתָה אָדָם עַל גִּישׁוּאִין אַחֲרֹונִים?
הִשְׁתָּא מִיָּהּ לֹא אִסּוּרָה לִיָּה, אוּ דִילְמָא זִימְנִן דְּמַגְרֵשׁ
לָהּ וְהִדֵּר מִתְּדֵר לָהּ? תָּא שְׁמַע הֲכֵל שׁוּין שְׁלֹא הִיָּה
מִתְנֶה עִמָּה לֹא עַל קֹדֶם שְׁתַּתְּאָרֶם, וְלֹא עַל אַחֵר
שְׁתַּתְּנֶרֶשׁ. נִסְתֶּרָה לְאַחֵר וְנִמְאֲמָתָה וְאַחֵר בְּדֵי יַחֲזִירָהּ לֹא
הִיָּה מִתְנֶה, הָא יַחֲזִירָהּ וְתִיפְמָא הָכִי נִמִּי דְּמִתְנִי, שְׁמַע
מִיָּהּ. תְּנִי רַבָּנִן: "זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת" מִלְּפִד שְׁהֵאשָׁה
שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, ר' יְהוּדָה אָמַר "זֹאת" שְׁאִין הֵאשָׁה שׁוֹתָה
וְשׁוֹנָה. אָמַר ר' יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה וְהַעֲדִיד לִפְנֵינוּ נַחֲזִיגָא
חֹפֵר שִׁחִין שְׁהֵאשָׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, וְקִיבְלֵנוּ עֲדוּתוֹ
בְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים, אָבֵל לֹא בְּאִישׁ אֶחָד. וְחֻכְמִים אָמְרִים:
אִין הֵאשָׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה, בִּין בְּאִישׁ אֶחָד בִּין בְּשְׁנֵי
אֲנָשִׁים. וְתָנָא קָמָא נִמִּי הִכְתִּיב "זֹאת" וְרַבָּנִן בְּתֵרָאִי
נִמִּי הָא כְּתִיב "תּוֹרַת"? אָמַר רַבָּא: בְּאִישׁ אֶחָד וּבִעֵל
אֶחָד דְּכֻלֵּי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי דְּאִין הֵאשָׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה,
דְּכְתִיב:

וגירשה החזירה ונסתרה אי תימא גירש כמי שמחל צריך לקנאות לה פעם שניה אי תימא גירש כמי שלא מחל אין צורך לקנאות לה פעם שניה אבל אם קינא זה ונסתרה וידע בה וגירשה והחזירה ונסתרה שחתה ולא בדקו אותה זמנים טהורה היא או מאחר שאין זמנים בדקין את האשה טמאה היא ואסרה לביתה: **אין** האשה שותה ושונה. ירושלמי ברכבם בפ"ק דקידושין (ף ק) דמוקמינן התיב דקתני בגבייתו כיון שנמכר פעם אחת שוב אי איתר שנמכר פעם אחת וכו' מתוספת רבי: **ורבנן** בתראי הכחיב תורת. ואית דרשינן ליה ביה דהתם מיירי קודם ששתתה קינא לה מפלוגי ונסתרה חזרה ומפלוגי ונסתרה וכן עמיסא דתורת לשונה ושונה שחזר קינא לה לאחר שתיה נסתרה.

שֹׁמֶרֶת יָבֵם וְכֹהֵנֶיהָ, וְאִם הָיְתָה יְבָמְתָּהּ וְכֹהֵנָהּ וְקָמָה לָהּ וְנִסְתַּמְּרָהּ, מְגֻלָּל עָלֶיהָ שְׂבוּעָה, שָׂמַר
נִטְמָאת כִּשְׂמֵהָ שֹׁמֶרֶת יָבֵם. וְשֹׁמֶרֶת יָבֵם מִצָּפָה וּמִמְנַת לִבָּהּ שִׁיבִימָנָה. כִּמוֹ וְאִבִּי שָׂמַר
אֶת הָדָר, וְכֹהֵנֶיהָ לֹא, לֹא שֹׁמְרוֹ עַל חֲסָדָיו, וְאִם יָבֵם שֹׁמֶרֶת יָבֵם, הִינֵנּוּ קִבְּלַת שְׂבוּעָה,
וְאִם נִטְמָאת יָבֵם בִּי הִינֵנּוּ קִבְּלַת אֶלֶךְ בְּדֶרֶךְ שְׁהִשְׁבִּיעָה, כְּדָמָר לַעֲלֹל בְּגִמְרָא מִשְׁבִּיעֵי
עָלֶיךָ שֶׁלֹּא נִטְמָאת וְאִם נִטְמָאת יָבֵם בִּי, וְהִינֵנּוּ
פִּירֵשׁוּ דְאָמַר עַל הָאֵלֶּה אָמַר עַל הָאֵלֶּה הָרִבְּנָא
בְּרִישָׁא: אָמֵן שֶׁלֹּא אִסְמָא, שָׂאֵם תִּטְמָא לֵאחֲרֵי זֶמֶן
מִיָּם מִעֲרֻרָיו אוֹתָהּ לֵאחֲרֵי שְׁתַּשְׁמָא, כְּדִתְנָא
בְּרִיחָתָא בְּגִמְרָא: וְלֹא עַל אַחֵר שְׁתִּתְנֶשׁ בִּי,
וְאִפְּלוּ לִרְמֵי דְאָמַר מִתְּנָה עַל הָעִידִי: וְנִטְמָאת,
בְּגִירֻשִׁיהָ, דְּאִתָּהּ נֶאֱסַר עָלֶיךָ לְחֻזֹּר לוֹ אֶלֶּא
אִם נִטְמָאת עַל רִבְּנָא קִדּוּשִׁי, דְּכִי מִתְּנִיב (וְהָיָה כִּי)
יֻכַּל בַּעֲלָה וְהִרְשֹׁן אִישׁ שֶׁלֹּא הִשְׁבָּח לְשׁוֹב לְקַחְתָּהּ
אַחֵר קִדּוּשִׁי וְנִשְׁוֹאֵן כְּתִיב, כְּדִבְרֵיכֶם וְהָיְתָה לְאִשׁ
אַחֵר וְשָׂמָהּ הָאִישׁ הָאֲנָרוֹן: וְגַם שְׁמִתָּהּ, כִּשְׂמֵהָ
שֹׁמֶרֶת יָבֵם: אֲסוּרָה לִיבָּהּ, כִּאֲשֶׁר עֲזָנְתָּה תַּת
בַּעֲלָה שֶׁאֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ, מִדְּקִתָּנִי שֹׁמֶרֶת יָבֵם.
שִׁמְשִׁבְעָה עַל נֹת שְׂזֻמָּה כִּשְׂמֵהָ שֹׁמֶרֶת יָבֵם:
אִי אֲסוּרָה בְּשִׁלְטָא, וְנִתְּנָה נֶאֱסַר עָלֶיךָ, מִשּׁוּם הִכִּי
מִתְּנָה עַיִן גִּלְגַּל אֶף עַל אוֹתוֹ זִנְתָּ, אֶלֶּא אִי
אֲמַרְתָּ בִּי: אִין קִדּוּשִׁי תוֹסְפִין, לֵאשֶׁה הָאֲסוּרָה
עַל הַמִּקְדָּשָׁה כְּלָאוּ, וְרִבְּנָא פְּלִגִּי, עָלֶיהָ וְאֲמַרְי,
כְּחִיבִי בְּרִיתוֹת הוּא דְלֹא תִפְסִי אֲבָל כְּחִיבִי לְאִין
תִּפְסִי, אֲלֹמָא לִרְעִי מִשּׁוּי חִיבִי לְאִין מִמְרוֹת
לְעֻנָּן אֲסוּרִים כְּחִיבִי בְּרִיתוֹת שְׂזֻמָּה מִמְרוֹ,
וְלִגְבִי לֵאסוֹר עַל בַּעֲלָה נִמִּי בִי הִכִּי דְּהָבָא עַל
אֲשֶׁת אִישׁ שְׂהִיא בְּכַרְת אֲסוּרָה עַל בַּעֲלָה כִּן הָבָא
עַל שֹׁמֶרֶת יָבֵם: וְגַם שְׂהִיא עָלֶיךָ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁת
הַמֹּת הַחֻצָּה לְאִישׁ וְךָ (וְהָיָה כִּי) אֲסוּרָה עַל יִבְמָה
וְיִשְׁוֹנִי, עַל אֲסוּרָה לְאִין: בִּי עָרוּהּ, דְּכַרְתָּ: נִשְׁוֹאֵן
לְעֻנָּן אֲסוּרִים, כְּגוֹן בְּרִישָׁה וְחִזְקוּרָה וְקָמָה לָהּ וְנִסְתַּמְּרָהּ,
[עַל נִשְׁוֹאֵן אֲחִיו] מוֹה, לְגִלְגַּל נֹת שְׂמִתָּה אֲחִיהּ,
דְּהָא דִּתְנָן בְּמִתְנִי אֲרוּסָה וְנִשְׁוֹאֵה שֹׁמֶרֶת יָבֵם:
וְכֹהֵנָה לֹא כְּדָרָא אֲתָתָא קָאִי שִׁשְׁקָנָה יָבֵם:
וְיִשְׁבִּיעָנָה עַל הָאִירוּסִין וְנִשְׁוֹאֵן שֶׁל אֲחִיהּ, אֶלֶּא
מִלִּי מִלִּי קִתְּנִי, אִם הִבְעַל מִשְׁקָה מִתְּנָה עִמָּה עַל
אֲרוּסָה וְנִשְׁוֹאֵן, אִם הִזְבֵּן שְׂבָקָהּ מִשְׁקָה מִתְּנָה
עִמָּה שֹׁמֶרֶת יָבֵם: וְכֹהֵנָה יָבֵם אִסְרִית הִכִּי נִמִּי
דְּמִתְּנָה, וְזוֹ נֶאֱסַר עָלֶיךָ בְּנוֹת נִשְׁוֹאֵן הָרִאשׁוֹנִים
לְעוֹלָם וְכִן בְּנוֹת נִשְׁוֹאֵן אֲחִיו, כְּדָמָר בְּפִי' (וְשִׁי'
ד' ה') וְאִם מֹת חוֹלְתָּ לֹא תִמְיָנְתָּ: לֹא כִּשְׂאִי
רִ"ם אָמֵן שֶׁלֹּא אִסְמָא, עֲלֵתָה עַל דַּעְתּוֹ שְׁתִּבְרֹק
עַשְׂרִי עַל הָעִידִי: מִעֲרֻרָיו אוֹתָהּ, חוֹרִין לָהּ
לְחֹרֶץ הָרוּחַ בְּאֶדָּה וְהַנֶּקֶץ עַיִן מִשְׁקָה כִּרְעָה
כְּעוֹשֶׂה עֲרֵרָה, וְהוּא לְשׁוֹן וְעֻקָּה שֶׁבֶר וְעוֹדֵר
(וְהָיָה טוֹב) עַל נִשְׁוֹאֵן אֲחֵרִים, לִרְמֵי דְאָמַר מִתְּנָה
עַל הָעִידִי מוֹדֵי שִׁתְּנָה עִמָּה בְּגִלְגַּל שְׂבוּעָה
שֶׁלֹּא תִטְמָא אִם יִרְשָׁנָה וְחִזְקוּרָה וְתִטְמָא: וְאִחֵר
כֶּךָ מִיִּסְרָאֵל, טִעְמָא דְּתִשְׁמָא בִּימֵי גִירֻשִׁיהָ דְלֹא
הִיִּתְּרִיתָ עָלֶיהָ, וְאִם תִּטְמָא לֵאחֲרֵי חוֹרָה הִכִּי נִמִּי
דְּמִתְנִי עֲשִׂינָה, תוֹרֵת הַקְּהָלִית, תוֹרָה אֶלֶּא לְכָל
הַקְּהָלוֹת, שְׂבָכֶל יַעֲשֶׂה לָהּ כְּחוֹרָה הוּא: רַבִּי
יְחִיָּה אֲמַר יֹאמֵר זֹאת, מִיטְעָא הוּא, זֹאת וְלֹא אֲחֵרָת:
חוֹפֵר יִשְׁחִין, לְהַכְסִים מִיָּם לְעוֹלָי גְּזִלִים בְּשִׁדּוֹת וְבִרְכִּיכּוֹ: שְׂמִי אֲנִשִּׁים, אִם מִתְּנָה עִמָּה
שִׁשְׁקָנָה וְנִשְׁוֹאֵת לֵאחֲרֵי וְקָמָה לָהּ וְהִיא נִסְתַּמְּרָהּ, וְקִבְּלָנָה עֲדוֹתָה שֶׁל נְחוּנְיָא שִׁישְׁק

תורת לשוונה ושחור וקניא לה לאחר שתיה ונסתרה שחורת ושונה שנית: **הדרך עלה היה מביא**

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הראשונים - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה
ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה
תחתיו בנישואין הראשונים, וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את
היבמה וקינא לה ונסתרה, על נישואי אחיו מהו - האם יכול לגלגל
עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת, מביאה
הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, זה
הכלל, כל שתיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה
- על זנות שאינה נאסרת מחמתה על הבעל, אינו יכול לגלגל
ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו
משביעה, תא אסורה - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל,
הכי נמי דמתנה ומגלגל עליה כן, שמע מינה - ואם כן יש לפשוט
ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת
עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת
להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו,
שזן בעילות שאסורות.
שנינו במשנה, רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו', תנא
מבאר הברייתא כוונת רבי מאיר, לא בשאמר רבי מאיר - מה
שאמר רבי מאיר שאומרת גם אמן שלא נטמאת - שנשבעת שלא
תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר שאם בעתיד תטמא, היום
בודקין אותה מעכשיו, אלא כך היא כוונתו, לכשתטמא - אם
בעתיד תעבור על שבועתה ותזנה, היום ששתתה כשהביאה על
מה שנסתרה מערערין אותה - יחזרו לה לתוך גרונה, ובודקין
אותה - ויבררו שזינתה.
כענין - הסתפק רב אשי, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא
תזנה בעתיד, מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים - האם יכול
להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן
הנישואין השניים. מבאר הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה
רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה
עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן
הנישואין הראשונים, מיהא לא אסירה ליה - אף אם תזנה בזמן
הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו
יכול בעת לגלגל עליה שבועה זו. או דילמא, כיון שזימנין דמגרש
לה ויחזר ויתקדח לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף
סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה
הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, הכל שזין
שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם שיתאמר, ולא
על זנות שתהיה לאחר שיתגרש ממנו, ולכן אף אם בזמן שהיתה
גרשה נסתרה לאחר ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחר כך
התקדחה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא
היה מתנה עמה - לא השביע אותה על זמן זה. ויש לדייק, שרק
על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, תא יחזירה
ויתטמא - אך אם תזנה לאחר שיחזירה שוב, הכי נמי דמתני -
יכול לגלגל עליה שבועה על כך, שמע מינה - מוכח כהצד השני
של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.
הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים
אותה במים המאריים. תנו רבנן, נאמר במקרא בפרשת סוטה, "ואת
תורת הקנאות", ו'תורת' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא
לאשתו יעשה לה כתורה זאת, ריבוי זה מלמד, שהאשה שותה
ושונה על כל פעם שקינא לה בעלה והיא נסתרה. רבי יהודה חולק
ואומר, מהמילה 'ואת', ממעטים, ולומדים שאין האשה שותה
ושונה - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת, ואף אם שוב קינא
לה בעלה ונסתרה - אין משקים אותה. אומר רבי יהודה, מעשה
והעיד לפנינו נחוניא חופר שיחין, שהאשה שותה ושונה פעם
שניה, וקיבלנו עדותו לנהוג כן, בשני אנשים - שאם שתה פעם
אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם השני קינא לה ונסתרה, משקים

ושומרת יבם וכוונתה - אם נישואיה של אשה זו בתורת ייבום הם,
שמת אחיו ללא בנים וייבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל
עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן
שהמתנה ליבום. חולק המשנה למה שאמרה בתחילה, שאומרת
הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על
השבועה פירושו שאומרת אמן שלא נטמאתי - מקבלת עליה את
השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, ואם נטמאתי יבואו
כי - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו עליה הקללות האמורות
במקרא. רבי מאיר חולק ואומר, שמלבד שאומרת אמן שלא
נטמאתי - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם אמן
שלא נטמאת - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא,
ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר שתזנה.
ומבאר המשנה, שהכל שזין - רבי מאיר וחכמים שנחלקו האם
מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים שאין מתנה עמה
- אין מגלגלים עליה שתשבע, לא על כך שלא זינתה קודם
שיתגרש לו. ולא על כך שלא תזנה לאחר שיתגרש ממנו.
כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחר ונטמאת -
זינתה עם אחר, ואחר כך התקדחה בעלה הראשון, לא היה מתנה
עמה - לא השביע אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה
נאסרת לחזור אליו. ומבאר המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו,
משום שזה הכלל, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות
שנאסרה בה על בעלה, אך כל שתיבעל ולא היה אסורה לו -
על זנות שלא נאסרת בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם
שהתארסה לו, לא היה מתנה עמה ומגלגל עליה שבועתה.
גמרא. אומר רב המנונא, שומרת יבם שזינתה בעודה שומרת יבם,
אסורה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת
הגמרא מפיא למדו שנאסרת עליו, ומשיבה, יש להוכיח כן
ממשנתנו, מדקדקנו שומרת יבם וכוונתה - שאם יבם את אשת אחיו
וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה
בעודה שומרת יבם, אי אסירה בשלמא - אם נאמר שאם זינתה
בעודה שומרת יבם, אסירה - נאסרת להתיבם ליבם, כרב המנונא,
משום הכי מתנה בהרה - מוכן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו.
אלא אי אסירה שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, לא אסירה -
אינה נאסרת בכך על היבם, הכי מתנה בהרה - היאך מגלגל עליה
שבועה שלא זינתה בזמן זה, והתנן - במשנתנו, זה הכלל, כל
שאינו תיבעל ולא תהא אסורה לו - על זנות שלא אסרת אותה
על בעלה, לא היה מתנה עמה - לא היה משביעה. אלא מוכח
מהמשנה כרב המנונא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.
מביאה הגמרא, אמרי במערבא - אמרו בארץ ישראל, לית
הילכתא ברב המנונא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם.
שואלת הגמרא, ואלא הא דקתני במשנתנו, שומרת יבם וכוונתה
- ומוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה
בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, תא מני - התנא של המשנה רבי
עקיבא היא, דאמר אין קידושין תופסין בתייבי לאוין - אדם
שקידש אשה שאסורה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן
אם תלד לו הולד ממזר. כלומר, וישנוי לה - שרבי עקיבא מחשיב
אשה שאסורה באיסור לאו, כי ערה - כאשה שאסורה באיסור
כרת. ולשיתנו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם
עברה על הלאו זינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה
שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא
שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק
כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחייבי לאוין משום
שאינם נחשבים כחייבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה
נאסרת על היבם.
כענין - הסתפק רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

36 **שְׁנָאֵמָר** "וקמץ הכהן מן המנחה את זכרתה והקטיר המזבחה וְאַחַר
37 יִשְׁקָה אֶת הָאִשָּׁה אֶת הַמֵּיִם". ומכל מקום מודה רבי שמעון, שֶׁאִם
38 הַשְּׂקָה וְאַחַר כֵּךְ הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, כְּשֶׁרָה.
39 גַּמְרָא. אֲמַר לִיה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פִּדְרָה לְרַבִּי יֵאֵשִׁיָּה הִדְרִיָּה - שֶׁהִיא
40 בֶן דְּרוֹר, לֹא תֵיכֵף אֶפְרָעָךְ - אֵל תֵּשֵׁב אֲלֵא תַעֲמֹד עַל רִגְלֶיךָ עַד
41 דְּמִפְרָשֶׁת לָהּ לְהָא מִילָתָא עַד שֶׁתִּפְרֹשׁ לִי דְבַר זֶה. מִנֵּי לְמִנְחָתָה
42 סוּטָה שְׂמִיעוּנָה תְּנוּפָה. תַּמָּה עֲלֵיו רַב יֵאֵשִׁיָּה, מַה שֶּׁאֵלֵּת מִנָּה לָהּ,
43 הֵלֵא 'וְהִנֵּי' בְּתִיבָה כֹּה - בְּפִירוּשׁ כְּתַבָּה הַתּוֹרָה לִגְבִי מִנְחַת סוּטָה
44 'וְהִנֵּי'. אֲמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּכַעֲלִים מִנֵּי - שֶׁאֵלֵּתִי הִיא, מִנֵּי
45 שֶׁצִּירִךְ שֶׁתִּהְיֶה הָאִשָּׁה מְנִיפָה עִם הַכֹּהֵן. עֲנֵה לוֹ רַב יֵאֵשִׁיָּה, אֲתִיָּא -
46 דִּין תְּנוּפָה מִנְחַת סוּטָה נִלְמַד בְּגִזְרָה שׁוּוֹה יוֹד' 'יָד' מִשְׁלָמִים -
47 מִתְּנוּפָת חוּזָה וְשׁוֹק וְאִמּוּרִים שֶׁל שְׁלָמִים. בְּתִיבָה הֵכָא - לִגְבִי תְּנוּפָה
48 מִנְחַת סוּטָה, "וְלִקַּח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאוֹת וְהִנֵּי
49 וְגו'", וְכִתְיִב הֵתָם - לִגְבִי תְּנוּפָה שְׁלָמִים, "יָדֶיךָ תִּבְאִינָה אֶת אִישִׁי
50 ה' וְגו'" לְהִנֵּיף אוֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי ה'". וְנִלְמַדִּים אֶחָד מִדִּשְׁנֵי, מַה כָּאֵן
51 - בְּסוּטָה, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה עַל יְדֵי בִּהְיָ, אִף לְחֵלֶן - בְּשָׁלָמִים, נַעֲשִׂית
52 הַתְּנוּפָה גַּם עַל יְדֵי בִּהְיָ. וְכֹה לְחֵלֶן - בְּשָׁלָמִים, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה גַּם
53 עַל יְדֵי הַכְּעָלִים אִף כָּאֵן - בְּסוּטָה, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה גַּם עַל יְדֵי
54 הַכְּעָלִים. הָא בִּצִיד - תִּתְקִיִּם הַתְּנוּפָה עַל יְדֵי בְעָלִים וְכֹהֵן גַּם יַחַד,
55 מִבְּאֵרֶת הַגְּמָרָא, עַל יְדֵי שֶׁהַכֹּהֵן מְנִיחַ יָדוֹ תַּחַת יְדֵי הַכְּעָלִים וּמְנִיחָהּ
56 יַחַד עִימָהּ.
57 שֵׁנִי בְּמִשְׁנָה, הִנֵּי וְהִנֵּי שְׂמִיעוּנָה וְכו' הִיא מִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב
58 אֶת מִנְחָתָהּ. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא עַל תַּנָּא קָמָא שֶׁאֲמַר שְׁתִּיתִי הַמֵּיִם
59 קוֹדְמִים לְהִקְרַת מִנְחָתָהּ, הָא אֶפְרָעָךְ - הָרִי מְקוֹדֵם לְכֹן שֶׁנָּה אֶת
60 סֹדֶר הַקְּרַת מִנְחָתָהּ, וּמִשְׁמַע לְכַאוּרָה שֶׁהִתְנַח שׁוֹנֵה אֶת הַדְּבָרִים
61 כְּסֹדֶר עֲשִׂיתָהּ, וְאִם כֵּן, מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵינוּ עוֹלָה, שֶׁהִקְרַת מִנְחָתָה
62 קוֹדְמָה לְשִׁיתָהּ. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא, הִכִּי כָאֲמַר הִתְנַח בְּרִישָׁא, סֹדֶר
63 מִנְחָתוֹ בִּצִיד, הִנֵּי וְהִנֵּי שְׂמִיעוּנָה וְהַשְׂאָר נֶאֱכָל לְכֹהֲנִים.
64 כְּלוּמָר, הִתְנַח לֹא הִקְפִּיד לְסֹדֶר אֶת הַדְּבָרִים כְּסֹדֶר עֲשִׂיתָהּ בְּפוּעַל,
65 וּבִכֵּן שֶׁשֶּׁנָּה אֶת סֹדֶר הַקְּרַת מִנְחָה קוֹדֵם הַהִשְׁקָא, לֹא בֹא לִזְמַר
66 שֶׁהִקְרַת קוֹדְמָה לְהִשְׁקָא. אֲלֵא בְּתַחֲלִילָה כָּתַב אֶת סֹדֶר הַקְּרַת
67 מִנְחַת סוּטָה, וְאֲמַר שֶׁכִּשְׁבָּא לְהִקְרִיבָה הִיא נוֹטֵלָה מִתּוֹךְ כְּפִיפָה
68 מִצְרִית וְכו', וְלֵאחֲרַי מִכֵּן כָּתַב אֶת סֹדֶר הַפְּעוּלוֹת, תְּנוּפָה וְהִגְשָׁה
69 קְמִיצָה וְהַקְטָרָה. וְרַק לֵאחֲרַי מִכֵּן בֹּא הִתְנַח לְכַאֵר אֶת סֹדֶר הַדְּבָרִים,
70 וְאֲמַר, וְכִשְׁבָּא גּוֹפָה פְּלִינִי - בְּדִין זֶה, אִם הִשְׁקָא קוֹדְמָה או
71 שֶׁהִקְרַת מִנְחָה קוֹדְמָה, נִחְלָקוּ רַבִּי שְׂמִיעוּנָה וְרַבִּי דְּרַבְּנָן סְבָרִי,
72 מִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, וְרַבִּי שְׂמִיעוּנָה סְבָרִי, מִקְרִיב
73 אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחַר כֵּךְ מִשְׁקָה שְׁנָאֵמָר 'וְאַחַר יִשְׁקָה'.
74 שֵׁנִי בְּמִשְׁנָה, וְאִם הַשְּׂקָה וְאַחַר כֵּךְ הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָה כְּשֶׁרָה.

1 ולמדו כן מדכתיב 'ואת'. כמו כן בשני אנשים ושני בועלין - אשה
2 שקינא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה לאחר
3 והוא קינא לה שלא תיטתר עם אדם אחר, דכילי עלמא לא פליגי,
4 ומודים דהאשה שותה ושונה - שמשקים אותה פעם נוספת, ונלמד
5 מדכתיב 'ותורת', ומרבים שפעמים אשה אחת שותה כמה פעמים.
6 כי פליגי - התנאים הללו נחלקו בשני אופנים, הראשון, באיש אחד
7 ושני בועלין - שהיתה נשואה לאחד, וקינא לה שני פעמים, בכל
8 פעם שלא תיטתר עם אדם אחר. והשני, בשני אנשים ובוכל אחד
9 - שקינא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה
10 לאחר וגם הוא קינא לה שלא תיטתר עם אותו אדם. שתנא קמא
11 סבר, 'ותורת' בא לרבוני בולחי - שאף בשני האופנים הללו משקין
12 אותה פעם שניה, ו'ואת' בא למעוטי שאין משקים שני פעמים, רק
13 באופן של איש אחד ובוכל אחד. ורבנן בתראי סבר, ש'ואת' בא
14 למעוטי בולחי - שאף בשני האופנים הללו אין משקין אותה פעם
15 שניה, ו'ותורת' בא לרבוני שמשקין פעם שניה, רק באופן של שני
16 אנשים ושני בועלין. ורבי יהודה סבר, ש'ואת' בא למעוטי תרתי
17 אופנים, ו'ותורת' בא לרבות תרתי אופנים. ומבאר הגמרא,
18 ש'ואת' בא למעוטי תרתי האופנים הללו, הראשון, איש אחד
19 ובוכל אחד, והשני, איש אחד ושני בועלין - שבשני אופנים אלו
20 אין משקין אותה פעם שניה. ו'ותורת' בא לרבוני תרתי אופנים
21 הללו, הראשון, שני אנשים ובוכל אחד, והשני, שני אנשים ושני
22 בועלין - שבשני אופנים אלו משקין אותה פעם שניה.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל - פרק שלישי

23 פרק זה, ממשיך לעסוק בסדרי הנהגות הסוטה בעזרה, ויתבאר בו
24 ענייני הבאת קרבנה, ועוד עניינים שונים הקשורים לשתיית המים
25 הדמרים.
26 במשנה, אחר השבעת הסוטה, היה הבעל נוטל את מנחתה מתוך
27 כפיפה מצרית - הסל שהייתה מובאת בו מנחת סוטה, ונותנה
28 לתוך כלי שרת - כדי לקדשה, ונותנה על ידה - של הסוטה כדי
29 להניף, וכתב מניח ידו מתחתיה - תחת ידי האשה ומניפה - מוליך
30 ומביא מעלה ומוריד במזרח, כשידו תחת ידי האשה. הניף והניש
31 לקרן מערבית דרומית של המזבח, קמץ והקטיר את הקומץ על
32 המזבח, והשאר נאכל לכהנים. בסדר הדברים היה, שתחילה היה
33 משקה - את האשה מהמים המרים, ואחר כך מקריב את מנחתה.
34 רבי שמעון חולק ואומר, שלכתחילה סדר הדברים הוא, שתחילה
35 מקריב את מנחתה, ואחר כך היה משקה - את האשה מהמים,

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' א

1 ולאחר שהיה בקי בדינים ובצורת השמועה, הדר אתא לקמיה דרבי
2 עקיבא, סבר סברא - ולמד מפיו את סברות הדינים, מפני מה זה
3 טהור זה טמא, זה אסור זה מותר, מקורות הדינים ועוד. אלא
4 אסרה אסרה - על כך שבבירייתא אחת מבואר שרבי ישמעאל
5 אסר להטיל קנקנתום ובבירייתא האחרת נאמר כן על רבי עקיבא,
6 עדיין קשיא. מסיקה הגמרא, קשיא.
7 תניא, רבי יהודה אומר, אומר היה רבי מאיר, לכל - כל כתבי
8 הקדש מטילין קנקנתום לתוך היין
9

1 שרבי עקיבא לא אמר לרבי מאיר דבר על הטלת קנקנתום לתוך
2 היין ורק רבי ישמעאל הוא שהעיר לו, ובבירייתא השניה מבואר
3 להיפך. עונה הגמרא על הקושיא הראשונה, בשלמא מה שהשינו
4 שמוש אשמוש - שבבירייתא הראשונה מבואר שלמד קודם אצל
5 רבי עקיבא ובשניה מבואר שלמד קודם אצל רבי ישמעאל לא
6 קשיא. שיש לומר, שמעיקרא - תחילה אתא לקמיה דרבי עקיבא
7 - ללמוד תורה מפיו, ובין דלא מצי קם אליביה - לא הצליח
8 לעמוד על עיקרי הדינים שאמר, אתא לקמיה דרבי ישמעאל ונמר
9 נמר - ולמד מפיו את המשניות כצורתן כפי שנמסרו מרבי לרבי.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יט עמוד א

רש"י

דריב' יהודה דריש זאת למעוטי שאינה שותה ושונה על ידי בעל א' אם חזר וקנא לה, ודריש תורת לרבות ששותה פעם שניה על ידי בעל שני, ומדקאמר ר' יהודה דע"י בעל שני חזרת ושותה, מכלל דלתנא קמא אפלו בעל א' משקה שני פעמים, והיינו דפרבין ותנא קמא דא כתיב זאת ומאי קא מבעט מניה: דכתיב זאת, ומסתברא דקא מיהת קמבעט שלא קנא לה בעל זה פעם אחרת: שני אנשים ושני בועלים. לאחר שהשקה זה מות ונשאת לאחר וקנא לה מבעול אחר: דכתיב תורת, והא מיהת אתא לרבויה: ור' יהודה, סבירא ליה וכו' דאחר שרבה הכתוב ומיעט ולא פרש מה רבה ומה מיעט, על כרחך לא מסרן והכתוב אלא לחכמים לפרש לך לפי חכמתם מה רבה ומה מיעט, ומסתברא דרבוניא אשני אנשים קאי ואפלו בבעול אחד ולא אשני בועלים ובעל אחד, כיון דקנא לה כבר ונמצאת נקיה נראה הדבר שאדם קטן הוא ומתכן להקטיטה, להלך לא שאן מחשד ראשון ולא שאן מאחר:

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל את מנחתה הבעל, דקא אמרין דאין מצות דקנה במנחות אלא מקמיצה ואילך, והגשה נמי תחלת קמיצה היא שאין ון קרב למזבח, אבל קדוש כלי וציקה ובליה שטענות שמן כשר בור: ונותנה על ידה, להניח: וכן מצינו דו סתמיה, ובגמרא לוי' דתנופה צריכי ד בעלים ויד כהן, ובעלים דמנחת סוטה היא האשה והניח, לקרן מערבית דרומית דתנינא: בפרק ג' בסדר מנחות וף יט: וכלהו דהך כתיב במנחת סוטה, תנופה והקריב קמיצה והקטירה: והשאר נאכל. שכל הנקמצות שנינו נאכלין דכתיב תורת בסתם מנחה ונאכל, וזאת תורת המנחה בו' עד ותותר מנחה וגו': ואח"כ מקריב, בגמרא פריך קא תנא ליה והקטיר ומה קריב עוד לאחר הקטירה פלוגתא דרבנן ור' שמעון בגמרא אפלו דקא מקראי גמ' לר' אישיה דדרית, אמורא הוא ובודורו של ר"א בן פרט וכוהן, ועוד הך ר' אישיה שהיה תנא בר פלוגתא דר' יוחנן בבליה גמרא, והיינו דקאמר לר' אישיה דדרית דלא תימא לרבי אישיה הניח, דלאו אורח ארעא למימרא ליה הך, שגדול וזון ממנה היה: בבעלים מנא לן, שהתא אישיה מניפה עם הכהן, דקא קריב בבחן לחזירה כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגו': משלמים. מתנופת חזק וזק ואימורין דשלמים: דיי תביאנה. בבעלים כתיב, וגי' תנופה כתיב: מה כאן כהן. בסוטה כתיב כהן בתנופת מנחתה: הא אקריב. קדם השקאה, דקתני קמין והקטיר והדר תניא היה משקה: הכי קאמר בו', דא דתנא רישא והניח והגיש קמין והקטיר ולא דקא קלל, אלא איירי בסדר הקרבת מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטירה, והכי קאמר כשאן להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה בו', והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:

המשך ביאור למס' יומא ליום שבת קודש עמ' א

טומאת ראשון לטומאה, ואילו בועל נדה וטמא מת שוים שטמאים שבעה ודרגת טומאתן אב הטומאה. שואלת הגמרא: מדוע הוצרכה המשנה לתלות בועל נדה בטמא מת לענין גדרי טומאתם, הלא דין טומאתן כהריא כתיב בהו - מקראות מפורשים מצינו בתורה ללמד על בועל נדה בלחוד ועל

תוספות

היה נוטל. בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וכי על ידו הוא מניח ולא על ידה הוא מניח אלא מכאן שהוא נוטלה מתוך כלי חול ונותנה בכלי שרת היינו משמע דלא כפירוש רש"י דפירש דבעל היה נוטל ומצינו למימר דקדוש המנחה כשירה בהן ובורו מיהו מצוה בכחן ליטול המנחה מידה ומאחר שהיה נוטלה היה נותנה כמון כן לתוך כלי שרת:

וכהן מניח את ידו תחתיה. האי דאצטריך תו למיתני וכהן מניח את ידו תחתיה ולא קתני בסתם ומכנס את ידו לאשמועינן דתנופה בבחן יירושלמי וכהן מניח את ידו תחתיה ואין הדבר כיעור מניח מפה ואינו חוצץ מביא כהן זקן ואפילו תימא כהן ילד שאין יצר הרע מצויה לשעה תני ר' חייא סוטה גידמת שני כהנים מניפין על ידה אבל בגמרא דידן אמרין בסוף פרק ארוסה (לקמן דף כז) דגדימת לא היתה שותה ויל' דפליגי אי בעינן קרא בדכתיב: והגיש. בירושלמי לוי' הא דאמר בפרק כל המנחות (דף כז) והבאת לרבות מנחת העומר להגשה והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשה וכתיב בתריה והרים והיכן הוא תנופה כבר קדמה ומזהות לוי' נמי דשיריה נאכלין דכתיב בתריה ותותרת מן המנחה לאורן וגו': ואחר יסקה מבעי ליה לשרישומו ניכר. פירוש ואע"פ שהקריב מנחתו כבר הוא הדין אי שלא כדן עבוד כהנים דלא מחקו למגילה כלל עד לאחר הקריבה דמוחק לה בתר הכי ונראה דלאו דוקא נקט דקרא אתי לרישומו ניכר דכיון דכתיב ומהה ממילא שמעינן אי רישומו ניכר דלאו מחוי הוא דהא מבעיניהו חתם דאין מטילין קנקנתום לתוך הדיו משום דרישומו ניכר דהוי כתב שאני יכול למחוק אלא עיקר קרא לאם הקריב מנחתו ואחר כך השקה כשירה כדריש רבי שמעון והשקה קמא דהכי אמרין בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתו ואח"כ השקה כשירה וחתם דריש אליבא דרבנן ואחר יסקה למעריערין ודג' חתם ואחר יסקה על כרחא שלא בטובתה מודה ר"ש לחכמים שאם השקה ואחר כך הקריב מנחתה שהיא כשירה ומודים חכמים לר' שמעון שאם הקריב את מנחתו ואח"כ השקה שהיא כשירה מה ביעורו מצוה רבנן אמרי מנחת קנאות היא שהיא בורחקה ור"ש אמר הניח דן בודקן אותה מאי טעמא דרבנן מנחת זכרון מזכרת עון מאי טעמא דרבי שמעון וכו' ובה רבנן אמרי כותב מוחק ומשקה ומקריב ר"ש אמר כותב ומקריב ומוחק ומשקה כולי עלמא מודו שמחיקה סמוך להשקאה ותו גריסין חתם קריבה מנחתה ואמרה איני שותה מערעין אותה ומשקה אותה בעל כרחא כרבי שמעון ברם כרבנן כבר שנת השתא אית לך למימרא אף על גב דלרבנן דרשין והשקה בתרא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:

ורבי

טמא מת בלחוד שטומאתן שבעה ימים, האי - בועל נדה מוטאת שבעה כתיב ביה, שנאמר (ויקרא טו כד) 'אִישׁ שֶׁכַּב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וגו' וטמא שבעת ימים; והאי - טמא מת מוטאת שבעה כתיב ביה, שנאמר (במדבר יט טו) 'וְכָל אִשָּׁר יָגַע וגו' בַּחֲלָל חֶרֶב או בְּמַת וגו' וטמא שבעת ימים.

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

תוספות

רש"י

ורבי יהודה אומר כלבוס של ברזל מטילין לה לתוך פיה. בפרק ד' מיתות (פסולין דף נב.) פליגי ר"י ורבנן במצות הנשרפין דתנן נותנין סדר קשה לתוך הדרכה וכורז על צוארו זה מושך אילך זה מושך אילך עד שפוחת את פיו וזורק את הפתילה לתוך פיו ר"י אומר אם מת בידי לא היו מקיימין בו מצות שריפה אלא פוחת פיו בצבת וכו' ותימה לר"י מאי שנא הכא ולרבי יהודה בכלבוס והתם בצבת ופי' ר"י

דהבא נמי היו פוחתין פיה בצבת אלא לאחר שפוחתין פיה בצבת היו מטילין לתוכה כלבוס שלא תוכל לחזור ולקפץ פיה ורבנן מודו נמי והבא דאין פוחתין פיה על ידי סודרין והתם טעם דרבנן משום דשריפה חמורה מתנחם והיו מקריבין מיתתו ע"י חנק וגמר מיתתו בשריפה משום ואהבת לרעך כמוך אבל הכא אין לקרב מיתתו: **בפי' ר"ה** פי' לפי ג' הספרים וכן פירש הוא שהשקה בתרא מערערין והשקה קמא לגופיה ורבי עקיבא סבר ליה כרבנן שמשקה ואח"כ מקריב מנחתה ומוקשה היכי אמר רבי עקיבא מערערין והא בדוקה ועמדה סבירא ליה ותו מקשה ר' עקיבא בהא מתניתין דפליג עליה רבי שמעון תני מנחה מעכבא אלמא סבירא ליה שמוחקה והשקתה קודם הקרבת המנחה כרבנן וכל זמן שלא נמחקה המנחלה מצי הדרא והבא דפליג בהדי רבי יהודה תני קומץ מעכבא דאלמא הקריבה קודם השקתה כר' שמעון וינשנין תרי תנאי ואליבא דרבי עקיבא יירושלמי ולית ליה לרבי עקיבא מערערין אמר ליה בשהתחילה לשנותו וצריך לפרש דאם נמחקה מנחלה קודם שיקרב הקומץ דשלא כר' עובד כהנים כיון שהתחילה לשנות מערערין אותה: מנגילה

קמא שאם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה, והשקה בתרא שאם נמחקה מנגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרהה. ורבנן בריעבד לא פתח קרא. וסבר ר' עקיבא משקין אותה בעל פרהה? והתניא, ר' יהודה אומר: כלבוס של ברזל מטילין לתוך פיה, שאם נמחקה מנגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרהה. אמר ר' עקיבא: כלום אנו צריכין אלא לבדוקה והלא בדוקה ועומדת, אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור בה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה. וליטעמיה תיקשי לך היא גופה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה? והלא בדוקה ועומדת, לא קשיא, הא דקהדרא בה מחמת ריתותא, והא דקהדרא בה מחמת ברייתא, והכי קאמר: כל מחמת ברייתא, כלל כלל לא שתיא. מחמת ריתותא, עד שלא קרב הקומץ, לא אמוחוק מנגילה, אי נמי אמוחוק מנגילה, דשלא פדין עבד כהנים דמוחק, מצי הדרא בה. מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, פדין עבד כהנים דמוחק, לא מצי הדרא בה, קשיא

ראשון אינו נדון אלא לגופו ומקראות יתרות האמורים אחריה נתנו לדרשו, הלכך קמא דוקא לומר שמשקה ואח"כ מקריב את מנחתה, ונ"ע ואחר יתקא אפי' שנקבתה את הקטורה אקדם הקטרה קאי, ואחר דקאמר אמוחקה קאי הכתובה למעלה. וקאמר רבנן דאם לא נמחקה יפה לא ישקה. והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה אקמ' ע"כ: ור"ש כבר ואחר יתקא. משמע דדוקא הוא, ודוקא כתיבה לאחר הקטרה, לומר שכל מעבדין בה הקטרת המנחה ורשם הנכר, וכלהו מהבא נפקי דקודמין להשקאה, והשקה קמא לאכשרי דאי עבדי אכשרי: והשקה בתרא שאם נמחקה מנגילה ודוקא אחר הקטרה כדבין אימחוק משקין אותה בעל פרהה. והיינו דאיכא בין ר"ע לר"ש, ד"ע לית ליה אם השקה ואח"כ הקריב מנחתה בשרה, הלכך והשקה קמא דריש לבעל פרהה, ואע"ג דשלא כדבין אימחוק קדם הקטרה. ואחר יתקא לרשומי נכר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמשקרב מנחתה ואח"כ ששקה: **ברעבד לא פתח קרא.** אין דרך הכתוב לומר בתחלת דבריו שלא בדרך מציאות, אלא בתחלה סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרשו: כלבוס. שני שנים יש לו, ונתן לתוך פיה וקוה אלא לבדקה. אם שחורה אם טמאה: והלא בדוקה ועומדת, דכיון דקאמר איני שותה מודה שהיא טמאה: יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא הדרא חשבת ברייתא. הא דקתני בדוקה ועומדת דקא הדרא דטמאה היא: משקרב הקומץ וכו', ולקמיה פריך היא גופא קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא הדרא חשבת ברייתא. ואי נמי אמוחוק מנגילה, דשלא פדין עבד כהנים דמוחק, מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, פדין עבד כהנים דמוחק, לא מצי הדרא בה, קשיא

ראשון אינו נדון אלא לגופו ומקראות יתרות האמורים אחריה נתנו לדרשו, הלכך קמא דוקא לומר שמשקה ואח"כ מקריב את מנחתה, ונ"ע ואחר יתקא אפי' שנקבתה את הקטורה אקדם הקטרה קאי, ואחר דקאמר אמוחקה קאי הכתובה למעלה. וקאמר רבנן דאם לא נמחקה יפה לא ישקה. והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה אקמ' ע"כ: ור"ש כבר ואחר יתקא. משמע דדוקא הוא, ודוקא כתיבה לאחר הקטרה, לומר שכל מעבדין בה הקטרת המנחה ורשם הנכר, וכלהו מהבא נפקי דקודמין להשקאה, והשקה קמא לאכשרי דאי עבדי אכשרי: והשקה בתרא שאם נמחקה מנגילה ודוקא אחר הקטרה כדבין אימחוק משקין אותה בעל פרהה. והיינו דאיכא בין ר"ע לר"ש, ד"ע לית ליה אם השקה ואח"כ הקריב מנחתה בשרה, הלכך והשקה קמא דריש לבעל פרהה, ואע"ג דשלא כדבין אימחוק קדם הקטרה. ואחר יתקא לרשומי נכר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמשקרב מנחתה ואח"כ ששקה: **ברעבד לא פתח קרא.** אין דרך הכתוב לומר בתחלת דבריו שלא בדרך מציאות, אלא בתחלה סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרשו: כלבוס. שני שנים יש לו, ונתן לתוך פיה וקוה אלא לבדקה. אם שחורה אם טמאה: והלא בדוקה ועומדת, דכיון דקאמר איני שותה מודה שהיא טמאה: יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא הדרא חשבת ברייתא. ואי נמי אמוחוק מנגילה, דשלא פדין עבד כהנים דמוחק, מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, פדין עבד כהנים דמוחק, לא מצי הדרא בה, קשיא

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מדיכין למד רבי שמעון שהשקאת
הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה
בפרשת סוטה בסדר דלהלן. א. לאחר מידוי מגילת הסוטה במים,
וכתב את כל האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים.
והשקה את האשה. ב. לאחר הקרבת המנחה, וקמץ הכהן מן
המנחה את אוזרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את
המים. ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, "והשקה את המים וגו'".
הברייתא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. תנו
רבנן, 'והשקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת המנחה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, ויחלא כפר נאמר לאחר הקטרת
המנחה 'והשקה' את המים, ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה'
משמע ששתיית המים נעשית לאחר ההקדבה, ואם כן 'והשקה'
האמור לאחר המזיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקת
מגילה ואומרת איני שוטה - כלומר, אף שקודם מדיקת המגילה
יכולה לומר איני שוטה, אם כבר נמחקת ואמרה איני שוטה, אין
שומעין לה, אלא מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר,
'ואחר ישקה' - השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה מה
תלמוד לומר - מה באה ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת
המים נעשית לאחר ההקטרה, ויחלא כפר נאמר - שהרי כבר נאמר
בפסוק שלישי 'והשקה' לאחר ההקטרה, וממנו כבר למדנו
שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא ללמד שאין משקים אותה
אלא לאחר כל מעשים בולין האמורין למעלה - קודם לכן
בפרשה, מגיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג' דברים מעבדין בה,
כלומר, שאין משקין אותה מזמנים המרים, עד שלא קרב הקומץ,
ועד שלא נמחקת מגילה, ועד שלא תקבל עליה שבועה.
הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר
שאין משקים אותה עד שלא קרב הקומץ, הולך בזה רבי שמעון
למעשה, דאמר במשנתנו, שקודם מקריבין את מנחתה ואחר כך
אין על מה שאמר שאין משקים אותה עד שלא נמחקת
מגילה, אך לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקת
המגילה אלא מאי משקה לה - הלא המים הבדוקים, הם מים
שמחו מגילת סוטה לתוכו, ולפני שמחו אינם מי סוטה. אמר רב אשי
ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני
שמחו את המגילה לתוך המים, לא נצרכה - אלא שהוצרך לומר,
לשישומי ניכר - שאף משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא יהא רישומו
במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא יהא רישומו
ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכולה לשתות עד שלא
תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מדויק מישתא הוא דלא
שתיא - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הא מיתבב כתיבי
לה - אבל כלפני את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה
לא עשה ולא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה
לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת
השבועה. מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל
עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת
שבועה, כרי נכבה - בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם
כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.
במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במאי קמיפלגי - מה יסוד המחלוקת בניהם. ומשיבה, תלתא קראי
בתיבי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'והשקה' קמא -
ראשון, נכתב לאחר המזיקה וקודם הקטרה, בפעם השנייה כתוב
לאחר ההקטרה 'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'והשקה' בתרא -

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ללמד את בתו תורה כדי שתדע את פרשת סוטה, ושם יש לה
זכות המים אינם פוגעים בה מיד, כדי שאם תשתה - תגיע למצב
שהיא צריכה לשתות מי סוטה, תדע שהזכות תולדה לה - שניתן
להיצלל ממיתה הבאה על ידי המים, על ידי ריבוי זכויות וכך תשתדל
להרבות זכויות. רבי אליעזר חולק ואומר, כל המלמד בתו תורה
(כאילו) לומדה תפלות - בדרי הבאי. רבי יהושע אומר רוצה
אשה בקב ותפלות מביא קבין ופרישות - האשה מעדיפה מזונות
מועטים ושיאה בעלה מצוי עימה, משיחיה לה מזונות מרובים ויהא
בעלה פורש הימנה. הוא היה אומר, חסיד שומה - אדם המתחסד
יותר מדי, שגורם בחסידותו רעה לעצמו או לאחר. ורשע ערום -
שעושה מעשה רשעות בערמה, ואשה פרושה - מכשפה שפועלת
בכשפיה דברים מסוימים, ועושה עצמה פרושה להראות כאילו על
ידי תפלתה וחסידותה נעשים מעשיה. ומכבוד פרושין - אדם
שמכה עצמו מחמת פרישותו למראית עין, כגון, שמכה את עצמו
בכותל להראות שהוא עני וצנוע, הרי אלו מביא עולם - משחיתים
את העולם, שהדברים הללו עומדים בסתירה לעבודתו של האדם
בעולם.
גמרא. אמר רבי יהודה אמר שמואל משום - בשמו של רבי
מאיר, בשחייתו למד תורה אצל רבי עקיבא, הייתי מטיל
קנקנתום - סם שהרושם שלו אינו נמחק לתוך הדיו שבו הייתי
כותב את כתבי הקדש, ולא אמר לי דבר. בשבאיתי אצל רבי
ישמעאל, אמר ליה בני מה מלאכתך, אמרתי לו לבלל - סופר
אני. אמר לי, בני, הוי וזרי, שמלאכתך מלאכת שמים היא,
שקמא תתקסיר אות אחת - כגון, שתחסיר את האות א' מהמילה
אמת' שבפסוק 'ה' אלקים אמת', או תתיר אות אחת - כגון,
שתוסיף ו' בסוף התיבה 'ברא' שבפסוק 'בראשית ברא אלקים',
ונמצאת אתה מחריב את כל העולם כולו. אמרתי לו לרבי
ישמעאל, דבר אחד יש לי, שאני מטיל לתוך הדיו וקנקנתום
שמו. אמר לי, ובי מטיל קנקנתום לתוך הדיו, הרי התורה
אמרה לגבי מגילה סוטה, 'ומחק אל מי המרים', הרי שצריך שיזא
הכתב שבו נכתבת פרשת סוטה שבתורה, כתב שיוכל למחות -
שניתן למוחקו. שאם תבוא סוטה לפני הכהן יוכל לטול מפרשת
סוטה שבספר תורה ולמוחקו לתוך המים, ואם אתה מטיל לתוך
הדיו קנקנתום, לא ניתן למחותה לתוך המים.
שואלת הגמרא, מאי קאמר ליה - מה אמר רבי ישמעאל, ומאי
קא מתיר ליה - ומה השיב לו רבי מאיר. כלומר, מה תשובה יש
בדברי רבי מאיר על דבריו של רבי ישמעאל. שהרי רבי ישמעאל
אמר לו שמלאכתו מלאכת שמים, ולכך צריך הוא להזהר בחסרות
ויתרות, ואם כן מה ראה רבי מאיר לומר לו שהוא מטיל קנקנתום
לתוך הדיו, וכי בזה ניצל מחסירות ויתירות. משיבה הגמרא, הכי
קאמר ליה רבי מאיר לרבי ישמעאל, לא מפניא בחסירות ויתירות
דבבין אנא - ונזהר אני מהם, אלא אפילו למיחש לזבוב דדילמא
אתי ויתבי אתגיה - שזא יבוא זבוב וישב על הגג הימני דדילית
כשעדיין לא יבש הדיו, ומחיק ליה ומשני ליה ר"ש - ומחמת
המחיקה יראה הדלית כמו ר"ש. גם לדבר זה חושש אני, וכדי
להיצלל מזה, דבר אחד יש לי שאינו נמחק כלל, שאני מטיל לתוך
הדיו, וקנקנתום שמו.
מקשה הגמרא, איני וכי כך היה המעשה, והא תנאי, אמר רבי
מאיר, בשחייתו למד תורה אצל רבי ישמעאל, הייתי מטיל
קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר. בשבאיתי אצל רבי
עקיבא, אמר עלי - להטיל קנקנתום לתוך הדיו משום שצריך כתב
שיוכל להימחות, קשיא משום אשמוש - שבבביתא הקודמת
מבואר שקדם למד רבי מאיר תורה אצל רבי עקיבא ולאחר מכן
הלך ללמוד אצל רבי ישמעאל, ואילו בבביתא השניה מבואר
להיפך, וכן קשיא אמר אסרה אסרה - שבבביתא הקודמת מבואר,

אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ
כופין עליה לשתות, ואם כן עדיין קשיא דרבי עקיבא אדרבי
עקיבא, שהרי תתם - בבביתא המובאת בתחילת העמוד הקודם,
אמר שמחיקה מעקבא - שאם נמחקה המגילה שוב אינה יכולה
לומר איני שותה, אלא משקין אותה בעל כורחה, והכא - בבביתא
השניה אמר, קומין מעקב - שרק לאחר שקרב הקומץ אינה יכולה
לסרב, אבל קודם לכן יכולה לסרב. מתרצה הגמרא, תרי תנאי
ואליבא דרבי עקיבא - הבריות הללו נשנו על ידי שני תנאים
שונים, שנחלקו בדעתו של רבי עקיבא.
מסתפקת הגמרא, איבעיא להו, לדעת רבי עקיבא הסובר שאישה
שאמרה איני שותה מתוך בריאותה ולא מתוך פחד, סירובה נחשב
כהודאה בטומאה, מה הדין אם אמרה איני שותה מחמת בריאותה,
וחזרה בה לאחר מיכן, ואמרה שותה אני, מהו - האם משקים
אותה או לאו. מבארת הגמרא את צדיד הספק, האם כיון דאמרה
בתחילה איני שותה, הרי זה ממש כמי שטמאה אני קאמרה, וכיון
דאחרי נפשה בטומאה - כיון שהחזיקה עצמה בעיניו שזינתה,
לא מציא הדרה בה - אינה יכולה לחזור בה ולומר שרוצה לשתות.
שהבירור על ידי שתית מי המרים לא ניתן אלא לנשים שאינם
בחזקת טומאה. או דילמא, כיון דאמרה - כיון שחזרה ואמרה
שותה אני, גליא דעתה דמחמת ביצנותא הוא דאמרה - היא
מגלה בזה את דעתה, שכשאמרה בתחילה 'איני שותה', לא היה זה
משום שמודה שזינתה, אלא אמרה כן מחמת שפחדה מהמים, שהרי
עכשיו היא רוצה לשתות, ואם היתה טמאה ודאי לא הייתה רוצה.
וכיון שנתברר שלא היה סירובה הראשון לשתייה אלא מחמת פחד,
יכולה לחזור בה - ומשקין אותה. מסיקה הגמרא, תיקו.
אמר אבהו דשמואל, צריך שיתן הכהן דבר מר לתוך המים
המאררים. מבארת הגמרא, מאי מעמא, דאמר קרא 'וכתב את
האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים', משמע שמוחה
את המגילה למים שפזרים כבר לפני המחיקה לתוכם.
משנה. אם עד שלא נמחקה המגילה, חזרה ואמרה איני שותה,
אין מחיבים אותה לשתות אלא מגילתה נננת בצדי בית המקדש,
שכל כתבי הקודש שאין יכולים לקרות בהם נגזים שלא יתבזו.
ומנחתה אינה קרבה אלא מתפורת - נשרפת על הדשן - מקום
בעורה שהיו שורפים בו פסולי קדשי קדשים. ואין מגילתה של זו
בשרה להשקות בה סוטה אחרת, לפי שהמגילה צריכה להיכתב
לשם הסוטה שבאה להיברק על ידה.
אך אם כבר נמחקה המגילה ואמרה טמאה אני, המים המרים
נשפכים, שהמים לא ניתנו אלא דומים לא ניתנו אלא לברר במקום
שיש ספק אם זינתה, וזו שאמרה טמאה אני, הרי היא בדוקה
ועומדת. ומנחתה מתפורת על בית הדשן.
ואם נמחקה המגילה הודה שזינתה אלא שחזרה בה ואמרה
איני שותה, מערערין אותה - פותחים את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. שיתכן שטהורה היא, אלא שמחמת
הפחד מהמים, שחוששת שתינוק מהם למרות טהרתה, אינה מסכמת
לשתות.
סוטה השותה מן המים, אם באמת אינה טהורה, אינה מספקת
לשתות - לגמור את המים, עד ששפיה מוריקות ועיניה בולטות,
והיא מתמלאת גידין - הגידים שבלחיה מתנפחים ונראית מליאה
גידים, ובשרה נמלא שורות שורות של נפיחות. והם - הכהנים
אומרים, הוציאוה מעזרת נשים שעומדת בה כדי שלא תטמא
העזרה.
סוטה ששתה מן המים, אף על פי שטמאה היא, אם יש לה זכות
היתה הזכות תולדה לה שלא יפגעו בה המים מיד. וחלוק הדבר, יש
זכות שתולדה - שמעכבת את עונשה בשנה אחת, יש זכות תולדה
ב' שנים, יש זכות תולדה ג' שנים. מכאן אומר בן עזאי, תיב אדם

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד א

תוספות

רש"י

קשיא דר"ע אדר"ע התם קאמר מחזיק מעכבא. את האנס, דכל זמן שלא נמחקה אם אמרה איני שותה יכולה לחזור בה ולא אנסינן לה להשקותה, אבל אם נמחקה המגלה מערערין אותה על ברתה ואפי' לא קרב להקטין, דהא והשקה קמא דקדם הקטרה להכי דרשין, והכא קאמר קמין מעכב את האנס דכל כמה דלא קרב קמין אי אמרה איני שותה לא אנסינן לה להשקותה וזהו ואמרה שותה

אני. לר"ע מהו להשקותה מרובנה? שיתן מר. דבר מר: שפרים. כבר. קדם מחזיקה, אלמא מחמת דבר אחר הם מרים ואין מירדה על שם קללת בדיקתם נקרא, דהא מקמי מחזיקה לא בני מייבדק נינהו: מתי? מגילתה נגנזה. כצד התיבול, דכל כתבי הקדש שאינן ראויין לקרות בהן נגנזין שלא יתבזה על בית חדש. שהיא בעורה ששורפין שם פסולי קדש קדשים ופסולי אימורים שמוציאין לפנים מן הקלעים, כדאמרין בשחיטת קדשים (ף ק): שלשה בית חדש הם, דהואיל וקדשה בכלי נשפרת בעורה, וזהו מתפורת היינו נשפרת כדאמר לקמן (ו' ט). ואילו שמוציאיהם נשפרות וקא חשיב להא התמורת איני שותה, ואין מגילתה בשרה להשקות בה סוטה אחרת, דבעינן כתיבה לשמה דכתיב ועשה לה הכתוב לה לשמה: הפים נשפין. כיון דאמרה טמאה אני בדיקה ועומדת היא ומים מקרים לא נטנו אלא לקרב את הספק מערערין אותה, דדלקא טהורה היא ומחמת רתיבותה קאמרה: מתפלאת גידיו. הגידין שבלתייה נטוהין ונראות כמלאה גידיו, וגם בשרה נעשית שיטה שיטה של נפיקה, והכי תניא בספרי במין שרביטין מוורקין בה: שלא תפסא העורה, שערי נגזור או עורת נשים שתצא דרך שם, ולקמיה פריך וזהו אמרין, בעלמא דשערי נגזור לא נתקדשו וכ"ש עורת נשים ומת מתר לקנס למחנה לזה: תרע שבות תולה לה. תראה ותלמד בקרשת סוטה שהוכות תולה, דילפון מנקתה ונורעה ורע, ונקתה ע"י זכות כדי ורעית ורע י' קדשים, ו"א יתר כדמפרש בגמ': מלמה תפלות מפרש בגמ': וזה יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות, גרסינן, ובגמרא מפרש מאי קאמר: מכות פירושין. מפרש בגמ' שפוקה את עצמו בכתלים להראות שהיא עניו ונצונה גמ' לכלל. סופר: אם תתפר אות אחת. כגון א' וד' אלהים אמת (ויקרא א') היתר אות אחת כגון בראשית בראו אלהים: דבר אחר של י' ל' לקמן מפרש מאי תשובה היא זו: כתב שייכל למחות. ורבי ישמעאל סבר מוחזקין לה מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה, ואפשרת סוטה לחודה קא קפיד: מאי קאמר ליה ומאי מתיר ליה. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל דקא מהדר ליה ר"מ דבר אחד יש לי שערסה רשם ואינו נמחק, מה ענין קנקנתום אצל סוטה וזהו: ומשוי ליה ר"ש, כגון דלית דאדור: דבר אחד יש בו, ואינו נמחק לגמרי: קשיא שמוש אשמוש. דקאמר לעיל שמוש דר"ע קודם, ואמר הקא דר"י קודם: לא מצי למיכא אפליה, על עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, ועל טהור טמא ומראה לו פנים: איכא לקמיה דר"י וגבר וקרא. המשניות סתומות כמו שהן, כדגמיר להו מרבו ורבו מרבו: וזהו אהא לקמיה דר"ע למיסב סברא, לעמוד על עקר טעמי המשנה, מפני מה זה טמא וזה טהור, זה אסור וזה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש נשאל בבית המדרש מזהבין וילמדוהו ולאידה משנה דמורה

קשיא דר' עקיבא אדר' עקיבא: התם אמר מחזיק מעכבא, והכא אמר קמין מעכב? תרי תנאי ואליבא דר' עקיבא. איבעיא להו אמרה "איני שותה" מחמת ברייתא וזהו ואמרה "שותה אני", מהו? כיון דאמרה איני שותה? "טמאה אני" קאמרה, וכיון דאחזיק נפשה במומאה, לא מציא הדרה בה, או דילמא כיון דאמרה "שותה אני" גליא דעתה דמחמת ביעתותא הוא אמרה, תיקו: אמר אבוה דשמואל: צריך שיתן מר לתוך הפים. מאי טעמא? אמר קרא: "מי המרים שמרים כבר: מתני' עד שלא נמחקה המגילה אמרה "איני שותה" מגילתה נגנזה, ומנחתה מתפורת על הרשין ואין מגילתה בשרה להשקות בה סוטה אחרת. נמחקה המגילה ואמרה "טמאה אני" הפים נשפין, ומנחתה מתפורת על בית הרשין. נמחקה המגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה, ומשקין אותה בעל פרהה. אינה מספקת לשותות עד שפניה מורקות ועיניה בולטות, והיא מתמלאת גידיו, והם, אומרים: הוציאוה, שלא טמא העורה. אם יש לה זכות היתה תולה לה, יש זכות תולה שנה אחת, יש זכות תולה שתי שנים, יש זכות תולה שלש שנים. מבאן אומר בן עזאי: חייב אדם ללמד את בתו תורה, שאם תשתה תדע שהזכות תולה לה. ר' אליעזר אומר: כל המלמד בתו תורה לומדה תפלות. ר' יהושע אומר: רוצה אשה בקב ותפלות, מתעשה קבין ופרישות. הוא היה אומר: חסיד שוטה, ורשע ערום, ואשה פרושה, ומכות פרושין הרי אלו מכלי עולם: גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' מאיר, בשהייתי למד תורה אצל ר' עקיבא, הייתי מטיל קנקנתום לתוך תדיו ולא אמר לי דבר. בשבאתי אצל ר' ישמעאל, אמר לי:

מגילתה נגנזה. ירושלמי תני נגנזה תחת צידו של היכל למה בשביל לשחקה לול קטן היה שם ושם המים נשפכים תני אין בהן משום קדושה מהו לגבול בהן את העיט מה בזה המשום קדושה: נמחקה המגילה ואמרה איני שותה מערערין אותה למה שגרמה לשם שימחק כמה ימחק תני רבי חנין ב"ש אומרים אחת ובה"א שתיים אי"ר אליעאי טעמא דביה כדי לכתוב ייה: (שייך לע"ב) אמר ר' ירמיה למחוק לה מדות איכא בניניהו. תימה לרבי והא בימי ר"מ נפסקו כבר המים המרים כדאמר' בפ' תראא (לקמן ק"ח מ). דר' יוחנן בן זכאי הפסיקין ועד האמר רבא (על ד' מ) מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה לא עשה ולא כלום אי"כ מיט דמד' מוחזקין לה מן התורה וליכא למימר מד' מוחזקין לה מן התורה לית ליה דרבא אי"כ אמאי אמר לר"ש לעיל (ו' יט) כדי נסבה לימא לית ליה דרבא אלא הכי משמע דבהא דרבא כ"ע מודו ואיכא למימר מד' מוחזקין לה מדות כגון אם נכתבה אותה פרשה בתורה לאחר שקבלה עליה שבועה אע"פ שהסופר לא נתבין לשם סוטה אלא לשם ס"ת ומה שאין מטילין קנקנתום לתוך תדיו לפרשת סוטה אפי' בזמן הזה משום דרביה בה ומוחזקין כתב שיכול למחות וכיון דס"ל מוחזקין לה מן התורה ש"מ דקסבר דאאותה פרשה אפילו כתובה בתורה קפיד קרא דבעינן שיכול למחוק:

אבל

תורה דסתמא כתיב הכי נמי דמחקין. לפום האי דיהיב ה"מ למיפרך וכי לית ליה לת"ק א דתנן כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין וכו' ה"מ לתרצו' דלמא עד כאן לא אמר גבי גט דסתמא פסול משום דאשה לא לגירושין עומדת אבל סוטה אחר שקינא לה ונסתרה סתמא להשקות עומדת כדאמרין בריש מסכת ובזהם (ף ט) א"ע עד כאן לא פסלינן גבי גט אלא משום דהתם וכתב לה אמר רחמנא וזהו מיהו היכא דאיתתק לשם רחל לא אמר וזהו מתקא ע"י מדיקה לשם רחל ולרבי אחר בר יאשיה נמי אע"י דעשייה דידה מחזיקה היא מיהו מהני קצת דכתב בסתמא ועשה לה ולא כתב ומוחזק לה דרשין ליה נמי אבתיבה דבעינן דלכתוב לשם אלות בעולם מיהו אהני נמי האי דלא

בני מה מלאכתך? אמרתי לו: לבלר אני, אמר לי: בני, הוי וזהו שמלאכתך מלאכת שמנים היא, שמוא תחסיור אות אחת או תתיר אות אחת נמצאת אתה מחריב את כל העולם כולו. אמרתי לו: דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך תדיו, וקנקנתום שמו, אמר לי: וכי מטילין קנקנתום לתוך תדיו? התורה אמרה "ומחה" כתב שייכל למחות! מאי קאמר ליה ומאי קא מהדר ליה? הכי קאמר ליה לא מבעיא בפסירות ויתירות דבקין אנא, אלא אפילו למיחש לזיבוב, דדילמא אתי ויתבי אתגיה דדל"ת ומחיק ליה ויחשו ליה ר"ש, דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך תדיו וקנקנתום שמו. אינו? והא תניא, אמר ר' מאיר: בשהייתי למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קנקנתום לתוך תדיו, ולא אמר לי דבר. בשבאתי אצל ר' עקיבא אסרה עלי' קשיא שמוש אשמוש, קשיא אסרה אסרה, בשלמא שמוש אשמוש לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, כיון לא מצי קם אליביה, אתא לקמיה דר' ישמעאל וגמר וקרא, הדר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אסרה אסרה קשיא, קשיא. תניא, ר' יהודה אומר, אומר היה ר' מאיר: לכל מטילין קנקנתום לתוך תדיו חזין

זה אסור וזה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש נשאל בבית המדרש מזהבין וילמדוהו ולאידה משנה דמורה

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף ב עמוד ב

תוספות

1 דלא כתב וכתב לה א"ע? נכתבה לשום אשה אחרת דכשר לפום דידיו דרב נחמן בר יצחק
2 א"כ האי דקאמר הבא היום וכתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא כתיב אלא וכתב ולה כתיב
3 גבי עשייה ודא בפרק כל הגט (גיטין דף קז) מפרש מ"ט פסלין לכל האי גיטין אי כתיב נתן
4 ספר כריתות ה"א למעוטי האיך קמא שנכתב שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא
5 כתיב אלא וכתב ה"א למעוטי האי דלא איתור
6 כתב לה אבל יש לו ב' נשים דאיתור קא כתב לה
7 כשר כתב רחמנא וכתב לה דמעטין היו לו שתי
8 נשים וכו' אלמא דמעטיה היום מוכתב גרידא
9 הדיכא דנכתב אלא אשה אחרת וי"ל דשדאיהם
10 דלא הוה צריך למיכתב אלא נתן לה ספר
11 כריתות הילכך הוי וכתב קרא יתירא למעוטי
12 נכתב לשם אשה אחרת אבל הכא לאו יתירא
13 הוה האי וכתב הילכך לא ממעטניה מיניה אלא
14 הדיכא דלא אכתיב לשם אלוה בעולם כדכתיב
15 וכתב את האלות: **הא** מני ר"ע דאי ובכות סבר
16 לה כרבנן. פירש ר"י דאשכחן הכי בספרי
17 ובירושלמי בהדיא דסבר ר' עקיבא זכות תולה
18 דגס בירושלמי תני ר' טרפון אומר כל זכויות
19 שנאמרו בתורה לטובה חוץ מוז שהיא של
20 פורענות אמר לו ר"ע אילו נאמר מזכות עון
21 ושתק הייתי אומר כדברך הא אינו אומר מנחת
22 זכרון אלא לטובה אבל אי לא הוי אמר ר"ע
23 בהדיא דכות תולה הוה מוקף לה כרבי דמתני'
24 (לפניו ד' כג) וסבר לה כרבי שמעון ונראה דלא הוה
25 מצי לאוקמא כרבי דמודספא רבי ירשא לאו רבי
26 ועוד איכא למאן דאמר בפ"ק (נפיל ו' א)
27 דבמנותנה פליגי רבי ורבנן: **הא** טמא מת אלא
28 אפי' מת עצמו. קשיא לר' דהכא משמע דמכניס
29 מת חמור מטמא מת הנכנס ובפרק בתרא
30 דעירובין בסופו (דף קז) אמר רב טובי בר קיסנא
31 אמר שמואל המכניס טמא שרץ במקדש חייב
32 שרץ עצמו פטור שנאמר מזה ועד נקבה תשלחו
33 מי שיש לו טהרה במקדש ומת נמי אין לו טהרה
34 במקדש ויש לתרץ דהתם מיירי במכניס שרץ שלא
35 נגע בו ושרץ לא טמא במשא ולהכי נקט נמי
36 שרץ ולא נבילה דאם נטמא המכניס תיפוק ליה
37 משום גופו שהיה נכנס טמא שרץ במקדש והכא
38 ה"פ ולא טמא מת בלבד אמרו לאחר שפירש מן
39 הטומאה אלא אפי' מת עצמו דהויא טומאה
40 בחיבורין במכניס דחמירי טפי מטומאה שלא
41 בחיבורין בדאיתא בפ' שני דמסכת ע"ז (דף סא)
42 **ביעותותא** מרפאי. תימה לר"י ודא בפרק
43 בתרא דנדה (דף סה) בגמרא ב"ש
44 אומרים כל הנשים מתות נדות מיט דב"ש אגב
45 ביעותותא (דמלכא) דמותא חזיא וכו' פליגי
46 עליה וקא מקשה התם אלא הא דתניא ב"ש
47 אומרים כל הנשים מתות ובין קרי כאן במשורר ולא
48 מתמתא אונסו אלא טעמא דב"ש וכו' אלא דלא
49 אמרי' ביעותותא מרפאי וי"ל ביעותותא דמלאך לא
50 מרפאי דלא חזי אלא בשעת הרצאת הנפש:
51 **יש** זכות תולה שנה אחת. ירושלמי יש זכות
52 תולה שנה אחת מנכונדצר לקצת ירחין
53 תרין עשר י"ז זכות תולה שתי שנים מאמנן וידי
54 לשנתיים ימים (מנולא ד' א) יש זכות תולה שלש
55 שנים מאחאב וישבו שלש שנים אין מלחמה
56 (מנולא ח' כג) אמר ר' יוסי כל אותן שלש שנים היה
57 עוסק במצות וכל אותן שתי שנים היה עוסק
58 בתורה: מנחת זכרון כלל מזכרת עון פרט במזונה
59 הכי פירוש אימא דמנחת זכרון ליכא למלף
60 זכרון זכות אלא זכרון עון ואין בכלל אלא מה שבפרש אם אומר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מקופחת מה אם מדת הפורענות מעושה ררי מזכרת מידת הטובה מרובה על אחת כמה
61 וכמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אין לה זכות:

1 חזין מפרשת סוטה. ואפי' בס"ת משמו. של ר"מ: שבמקדש. של כל סוטה וסוטה: **מאי**
2 **בינייהו**. כלומר במאי קמפליגי באיזה טעמא: למחוק לה. מפרשת סוטה שבספר תורה
3 לת"ק מחקיקן. לר' יעקב לא מחקיקן. כי הני **תנאי**. דאפילו נמי בבתיבה לשמה: **דאיתני**.
4 מכל נשים לשמה של זה: **אמר רב נחמן** וכו'. איהו נמי פריך דהני תנאי לאו כי הני תנאי,
5 ופריך לאידך גיסא, ואית ליה נמי דרב פפא
6 וה"ק איכא למיפריך לתאי גיסא ואיכא למיפריך
7 לתאי גיסא: כתב. לא גט לגרש את אשתו ונמלך
8 מלגרשה: כן עירי. ששמו בשמו ודאז מאותה
9 העיר: שמי בשמי. וכו'. ובני עיר אחת אגרונו גט
10 זה ראוי לי. תנודו לא יגרש בך את אשתי: **פסול**
11 לזה לגרש בו. ודרשין לה לשמה. דכתיב וכתב
12 לה ספר כריתות. והכא נמי כתיב ועשה לה
13 הפתק: פני. הא דקתני דבין ששתיה נבדקה.
14 ר"ש היא דאמר קריש מנחתה ואח"כ משקה
15 דאי לא קרבה ברישא לא הוה מייבקה עד
16 שתקרב מנחתה דכתיב מזכרת עון: **הא אמר** אין
17 זכות תולה. במתני' (לפניו ד' כג): **ר"ע** דאמר
18 לעיל (ו' יט) משקרב הקמץ אינה יכולה לחזור
19 בה. אלמא מקריב לה קדם שתשתיה: **בשעה**
20 לזה. בהר הבית. דהא עזרת נשים וגם שער
21 נקדור לא נקדשו בקדשת עזרה. והרי הן כשאר
22 הר הבית: עמו. **במחיצתו**. ובמדרב נמי הוי א'
23 מנחות. לפנים מן הקלעים מחנה שכינה. והלוי
24 יתנו סביב למשכן העדות (מנחות א'
25 לזה. והדגלים ג'. פרסאות זה מחנה ישראל,
26 ומשה היה לו קאמר עמו: **שפא תפרוס** נדה.
27 אגב ביעותותא דמים הקמרי. והנהר והוב והנהר
28 ובעל קרי אסירי מחנה לזה דלפסוק
29 בפסוקים בפרק אלו דבריו (ו' סא): **תקרא צמית**.
30 דאנה שאניה באה פתאום אלא דאנה שפא
31 לבוא אויבים להרבה צומת את הקמור
32 מלחוציא דם ואפי' בשעת וסקה. והיא דנה
33 דאנה איתמר. דקתני הגיע שעת וסקה ולא
34 דקה בטמא מפני שארז בומנו בא. ר"מ אומר
35 אם יהיה במחאב והגיע שעת וסקה לא דקה
36 טהורה. אם דקה אחרי כן ומצאתה טהורה
37 ולא אמר ארז בומנו בא. שחררה מסלקת את
38 הדמים: **ביעותותא**. הכא פתאום כגון זו שלא
39 היתה חרדה עד עכשיו ופתאום היא מרגשת
40 בצער. וכן באסתר שפאת לה שמעות מרדכי
41 פתאום: **מרפאי**. תדמים. פותח את הקמור: **פני**
42 **מתני'**. דקתני יש זכות תולה ג' שנים: **כדי** בדיקה
43 העבר. דדריש ונקתה ע"י זכות כדי ונורעה ורע.
44 כשיער שהעבר נגר במעברת: **הראוי** לספר
45 לחיות ולבא ליד ספור שבחו של מקום: **ואע"פ**
46 שאין ראיה. גמורה להרבה זכות תולה י"ב חדש,
47 וכן להרבה ולקמן מפרש אמאי אינה ראיה. לזמן
48 מלכא מלכי. **ישפר** עליך וכו'. דנאלא אמן
49 לנכונדצר כשפטר לו החלום שיהא נטרד מן
50 האנשים ולהיות עם בהמה ודחה. לזמן מלכא -
51 אקמם הפולחן. מלכי ישפר עליך - עצתי תיטב
52 בעיניך להאמין לעצתי. והפוך בצדקה פרוק.
53 חטאך ע"י צדקה פדה: **וענין**ך **במיתן**. ועונותיך
54 בתנינת העניים:

הן

יספר ורע הראוי לספר. ר' ישמעאל אומר: שנים עשר חדש ואף על פי שאין ראיה להרבה, וכן להרבה דכתיב "להן מלכא מלכי ישפר עליך וחמור בצדקה פרק ועניןך במחן ענין

הן

זכרון זכות אלא זכרון עון ואין בכלל אלא מה שבפרש אם אומר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מקופחת מה אם מדת הפורענות מעושה ררי מזכרת מידת הטובה מרובה על אחת כמה וכמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אין לה זכות:

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 שצריך עשייה לשמה. מתרצת הגמרא, מאי עשייה - מהי העשייה
58 שאמרה התורה מִחִיקָה - שצריך הכהן למחוק את המגילה לשמה
59 של הסוטה ולא שכתבת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
60 שנינו במשנה, אינה מספקת לשתות עד שפניה [וכו'].
61 מקשה הגמרא, מני - כמו איזה תנא סובר התנא של משנתנו
62 שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתיית המים המרים, שמיד
63 לאחר שתיית פניה מוריקות, רבי שמעון היא, אומר מקריב את
64 מנחתה ואחר כך משקה, דכמה דלא קריב מנחתה - שכל זמן
65 שלא קריב המנחה לא כריב לה מים - אין המים בודקים אותה,
66 דכתיב 'מנחת זבדן מוכרת עין' הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה
67 נבדקים עוונותיה וזוכרים, ואם קודם שותה את המים ורק לאחר מכן
68 מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה
69 מוריקות. אימא סיפא, יש לה זכות היתה תולה לה, אהאן לרבנן
70 הרי שבאנו לשיטת חכמים, דאי רבי שמעון, האמר אין זכות תולה
71 במים המרים. וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא,
72 אמר רב חסדא, הא - משנתנו מני, רבי עקיבא היא, האמר,
73 מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, ולכן אומר התנא ששתיית
74 המים בודקת מיד, ובזכות - אם תולה לה, סבר לה כרבנן -
75 שאומרים שהזכות תולה לה.
76 שנינו במשנה, וזה אומרים להוציאיה וכו' - לאחר ששותה הסוטה
77 מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין
78 והעומדים שם אומרים להוציאיה שלא תטמא העזרה.
79 שואלת הגמרא, מאי טעמא מבקשים להוציא אותה מהעזרה,
80 לכאורה הסיבה היא, דדילמא מתה, למימרא דמת אסור במחנה
81 ליה - היינו, עזרת נשים או שער נקנור (שהיה בין עזרת נשים
82 לעזרה). ששם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש
83 וזה כשאר הר הבית שדינו כמחנה ליה, והתניא, טמא מת מותר
84 ליכנס למחנה ליה, ולא טמא מת בלבד אמרו, אלא אפילו מת
85 עצמו, שנאמר, 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו', ו'עמו'
86 משמע, שנאצתו. ובמדרב דיו ג' מחנות, לפניו מן הקלעים, היה
87 מתנה שכינה, סביב מחנה שכינה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה
88 ישראל. ומכך שמשה שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות
89 יוסף, יש ללמוד שהמת מותר במחנה ליה. אם כן קשה, מדוע
90 הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה.
91 מתרצת הגמרא, אמר אביי, לא מחשש מיתה הוצרכו להוציא,ה
92 אלא שטמא תפוס נדה מחמת הפחד התוקף אותה עם שתיית
93 המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה
94 במחנה ליה.
95 שואלת הגמרא, למימרא דבעיותא מרפא - שהפחד מרפה את
96 מקור דמיה וגורם לראית דם. אומרת הגמרא, אין, דכתיב
97 'ותתחלחל המלכה מאד', ואמר רב מהו לשון 'ותתחלחל',
98 שפירסה נדה - היינו, שנתמסס חלל גופה, ופירסה נידה.
99 מקשה הגמרא, והא אנה תני, חרדה מסלקת דמים - אישה הנתונה
100 בפחד, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, פהרא צמית - דאנה
101 מתמדת שלא באה לאישה בהפתעה, כגון אישה שדואגת מפני
102 אויבים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם,
103 ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה.
104 ביעיותא מרפא - אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא
105 שתתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיקו לה המים,
106 ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים
107 בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפיית המקור ולראיית דם.
108 שנינו במשנה, יש לה זכות היתה וכו' - פעמים שהמים אינם
109 בודקים אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש
110 זכות תולה שנתיים, ויש זכות התולה ג' שנים.
111 מני מתנינן - שאומרת שיש זכות התולה ג' שנים, לא אבא יוסי
112 בן חנן, ולא רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא רבי

1 חוץ מפרשת סוטה בלבד - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה,
2 כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראויה להימחק, וקנקנתום מתיר
3 רושם לאחר מחיקתה. רבי יעקב אומר משמו - של רבי מאיר, חוץ
4 מפרשת סוטה של מקדש - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל
5 סוטה וסוטה.
6 מבררת הגמרא, מאי בינייהו - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד
7 המחלוקת בניהם. אמר רבי ירמיה, למחוק לה מן התורה אבא
8 בינייהו - נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא
9 קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה
10 בספר תורה, ולכן אסר הטלת קנקנתום לתוך הדיו שבה נכתבת
11 פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה
12 הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך
13 שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להימחק. והני תנאי כי הני
14 תנאי - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, אם ניתן
15 להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
16 אחרת. דתניא, אין מגילתה - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו
17 אינה פשיה להשקות בה סוטה אחרת. רבי אחי בר יאשיה
18 אומר, מגילתה - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו פשיה להשקות
19 בה סוטה אחרת - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבבריתא
20 דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה
21 להשקאת סוטה, דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר כרבי אחי
22 בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה
23 אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר
24 תורה, שצריך כתיבה לשמה, סובר כתנא קמא של רב אחי בא
25 יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת
26 סוטה אחרת.
27 אמר רב פפא לדחות, דילמא לא היא - אין הכרח לומר כן, ואפשר
28 לומר עד כאן לא האמר תנא קמא ה"ם, שלא ניתן להשתמש
29 במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, אלא בין דאיתיק
30 לשום רחל - שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם
31 לשם רחל לא הדרא מינתקא - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים
32 שבעולם להיות מיוחדת לשום אהא שכן התייחדה כבר לשם רחל.
33 אבל תורה - פרשת סוטה שבתורה, דסתמא בתיבה שנכתבת
34 בסתם ולא נותקה מכל נשים שבעולם לשם זו ה"י נמי דמחקינן
35 ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.
36 אמר רב נחמן בר יצחק לדחות באופן אחר, דילמא לא היא - אין
37 הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, עד כאן
38 לא האמר רבי אחי בר יאשיה ה"ם - שניתן להשתמש במגילת
39 סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת אלא במגילה, לפי דאיתוב
40 לשום אלוהי בעולם, שסוף סוף נכתבה לשם קללה, אבל תורה
41 דלהללמך בתיבה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה ה"י נמי
42 דלא מחקינן.
43 מקשה הגמרא, ורבי אחי בר יאשיה שאמר שניתן להשתמש
44 במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, לית ליה -
45 האם אינו סובר את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת לגרש
46 בו את אשתו ונמלה חור בו מהגירושין. אם מצאו בן עיר, ואמר
47 לו שמי בשמך ושם אשתי בשם אשתך - הרי שם העיר שלי
48 ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן גט זה מתאים גם
49 עבורי, תן לי את הגט שכתבת עבור הגירושין שלך ושל אשתך,
50 ואגרש בו אני את אשתי. פסול לגרש בו. שצריך שתהא כתיבת
51 הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי כתיבת גט נאמר,
52 'וכתב לו ספר כריתות ונתן בידה', ודורשים 'לה', 'לשמה', אם כן,
53 גם כאן שנאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת' נדרוש 'לה'
54 'לשמה'. מתרצת הגמרא, אמר, ה"ם - גבי גט 'וכתב לה' אמר
55 רחמנא, כיון שהזכירה התורה כתיבה בענין בתיבה לשמה.
56 שואלת הגמרא, הקא נמי כתוב 'ועשה לה' ומדוע לא נדרוש

יחזקאל פרק א-א

א וַיְהִי בַשְּׁלִשִּׁים שָׁנָה בְּרִבְעִי בַחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ וַאֲנִי בְּתוֹךְ־הַגּוֹלָה עַל־נְהַר־כְּבָר נִפְתָּחוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲרָאָה מֵרָאוֹת אֱלֹהִים: ב בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ הָיָה הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לְגָלוֹת הַמֶּלֶךְ יוֹיָכִין: ג הָיָה הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלֵי־יְחִזְקָאל בְּנִי־בֹזִי הִכְתֵּן בְּאָרֶץ פְּשָׁדִים עַל־נְהַר־כְּבָר וַתְּהִי עָלָיו שֵׁם יְדִי־יְהוָה:

רש"י

שנה יהויקים מלך י"א שנה הרי עשרים וחמש ויכניה בנו לא מלך אלא ג' חדשי' וגלה ושנה שניבא יחזקאל היתה חמישית לגלותו הרי שנת שלשים ביובל וכן מצינו בסוף נבואתו שנתן סימן למנין היובל שנאמר ויהי בכ"ה שנה לגלותנו בראש השנה בעשור לחודש (לקמן ב') ואמרו רבותינו איזהו שנה שראש השנה שלה בעשור לחודש הוי אומר זו שנת היובל: (ג) היה היה דבר ה'. אמרו רבותינו היה כבר לפי שאין השכינה שורה על נביא בחוצה לארץ אלא ע"י ששרתה עליו תחלה בארץ ושנינו בברייתא דמכילתא בן אדם עמוד על רגלך (לקמן י"ב) הוא היה תחלת הספר אלא שאין מוקדם ומאוחר ויש אומרים בן אדם חוד חידה (לקמן י"ז) הוא תחלת הספר ואומר אני שאותה נבואה נאמר' לו קודם שגלו שהיא ראויה ליאמר לו בארץ שאין מפורש בה גולה והיא ניכרת תחלת שליחתו אליהם. ויונתן אף הוא כך תירגם מהוי הוי פתגם נבואה מן קדם ה' עם יחזקאל בר בוזי כהנא בארעא דישראל תב תניינות אתמלל עמיה במדינת ארעא כשדאי ויחזקאל גלה עם החרש והמסגר שגלו עם יהויכין: יד ה'. כל לשון יד האמורה בספר זה ובכל לשון נבואה אינה אלא לשון תוקף שהנבואה תוקפת על כרחו כאדם משתגע דיישטרי"צא בלע"ז:

(א) ויהי בשלשים שנה. סתם הנביא דבריו ולא פי' שמו מי הוא ולא פירש למנין מה מנה לפיכך הפסיקה רוח הקודש את דבריו בשני מקראות הסמוכין לזה ללמד מי הוא הנביא וללמד למנין מה מנה, שנאמר בחמשה לחודש היא השנה החמישית וגו' אין אלה דברי הנביא שהרי כבר אמר שבחמשה לחודש היה עומד ועוד שמתחלה אמר נבואתו בל' עצמו ואני בתוך הגולה ואראה מראות אלהים וכן בסוף וארא והנה רוח סערה וגו' ואלו שני מקראות מפסיקין דבריו כאילו אחר מדבר עליו היה היה דבר א' אל יחזקאל ותהי עליו שם יד ה': ואני בתוך הגולה. כלומר חוץ לארץ ישראל: על נהר כבר. שם הנהר: מראות אלהים. על שם שלא היה רואה באספקלריא מאירה קורא אותה מראות אלהים כעין חלום ולא ממש וכל הנביאים אף הם מתוך אספקלריא שאינה מאירה ראו חוץ ממש רבינו הוא שנאמר וביד הנביאים אדמה (הושע י"ב): (ב) היא השנה החמישית לגלות המלך יויכין. נמצינו למדין בשלשים שנה שמנה לתחלת היובל מנה, שהיובל האחרון התחיל בתחלת י"ח ליאשיהו היא השנה שמצא חלקיהו את הספר (מלכים ב' כ"ב) וכן שנינו בסדר עולם שהיא היתה תחלת היובל. יאשיהו מלך ל"א שנה צא מהן י"ז שעברו כבר נשתיירו י"ד

מצודת דוד

(א) ויהי בשלשים שנה. בשנת השלשים ביובל האחרון שגלו בו שהרי כאן אמר היא השנה החמישית לגלות המלך יויכין וכשראה בנבואה בית העתיד נאמר בעשרים וחמש שנים לגלותינו (לקמן ז) והוא היה לגלות יהויכין והנבואה ההיא ראה בשנת היובל שנאמר שם בראש השנה בעשור לחודש איזה הוא שנה שראש השנה שלה הוא בעשור לחודש זהו שנת היובל שהתחלתה ביום הכפורים בעשור לחודש השביעי א"כ הנבואה ההיא שקדמה עשרים שנה היתה בשנת שלשים ליובל העבר (ותלה הנבואה ההיא ביובל לפי שבשנת היובל ההוא מצא חלקיהו הכ"ג ספר התורה בבית ה' בימי יאשיהו כי ב"ח למלכותו מצאה והוא מלך ל"א שנים א"כ נשארו עוד י"ד שנים אחריו מלך יהויקים י"א שנה הרי כ"ה כי יהואחז שמלך לפניו ויהויכין שמלך אחריו לא מלכו שניהם כ"א ששה חדשים ועשרה ימים ולא היה שנה שלימה) א"כ בשנה החמישית לגלות יהויכין נשלמו שלשים שנה ולפי כשמצאו ס"ת היתה הרעשה רבה והשנה ההיא היתה רשומה ומפורסמת ונודעת בין האנשים כי אז נגלה להם אשר החורבן מיועד לבוא לכן תלה בה הנבואה ההיא שראה בה נסיעת השכינה מבית ה' כמלך הרוכב על המרכבה: ברביעי. בחודש הרביעי: ואני. אז הייתי אני בין אנשי הגולה על נהר כבר: מראות אלהים. מראות השכינה: (ב) בחמשה לחודש וגו'. ר"ל בחמשה לחודש האמור היא היתה בשנה החמישית לגלות וגו': (ג) דבר ה'. הוא הדבור האמור אחר סיפור המראה: יד ה'. כח חזק הנבואה:

מצודת ציון

(א) כבר. כן שם הנהר:

מצודת ציון

עזרא פרק ד יב-טז

יב וַיֵּדַע לְהוֹא לְמַלְכָּא דִּי יְהוּדִיָּא דִּי סִלְקוּ מִן־לְוִתָּךְ עֲלִינָא אֹתוֹ לִירוּשָׁלַם קְרִיתָא מְרֻדָּתָא וּבְאִישְׁתָּא בְּנִין (וְשׁוּרִי) וְשׁוּרִיָּא (אֲשַׁכְּלָלוּ) שְׁכָלְלוּ וְאִשְׁיָא יַחֲיטּוּ: יג פֶּעֶן וַיֵּדַע לְהוֹא לְמַלְכָּא דִּי הֵן קְרִיתָא דָךְ תַּתְּבָנָא וְשׁוּרִיָּא יִשְׁתַּכְּלָלוּן מְנַדָּה־בְּלוֹ וְהִלָךְ לֹא יִתְנַון וְאַפְתָם מַלְכִים תַּחְנוּק: יד פֶּעֶן פִּלְקָבֵל דִּי־מִלַּח הִיכְלָא מִלְחָנָא וְעִרּוֹת מַלְכָּא לֹא אָרִיד לָנָא לְמַחְזָא עַל־דִּנְהָ שְׁלַחְנָא וְהוֹדְעָנָא לְמַלְכָּא: טו דִּי יִבְקֵר בְּסַפֵּר־דְּכִרְנָיָא דִּי אֲבַהֲתָךְ וְתַהֲשַׁכַּח בְּסַפֵּר דְּכִרְנָיָא וְתַנְדַּע דִּי קְרִיתָא דָךְ קְרִיָּא מְרֻדָּא וּמַהֲנוּקַת מַלְכִין וּמִדְּנִין וְאִשְׁתַּדּוּר עֲבָדִין בְּגוּה מִן־יֹמֶת עֲלִמָּא עַל־דִּנְהָ קְרִיתָא דָךְ הֲחִרְבַת: טז מַהוֹדְעִין אֲנַחְנָה לְמַלְכָּא דִּי הֵן קְרִיתָא דָךְ תַּתְּבָנָא וְשׁוּרִיָּא יִשְׁתַּכְּלָלוּן לְקָבֵל דִּנְהָ חֵלֶק בְּעֵבֶר נַהֲרָא לֹא אִיתִי לָךְ: (פ)

רש"י

הגון לנו לראות, אריך. הגון כמו אריך או לא אריך במסכת סוכה: על דנה. על זאת שלחנו והודענו למלך: (טו) די יבקר. אשר יבקר וידרוש הדורש בספר הזכרונות של אבותיך המלכים הראשונים: ותהשכח. ותמצא בספר הזכרונות ותדע כי העיר הזאת עיר מורדת ומזקת המלכים והמדינות: ואשתדור עבדין בגוה. ומרד היו עושים יושביה בתוכה שהיו ישראל מורדין במלכי העכו"ם: מן ימות עלמא. מימות העולם מימים קדמונים כך היה מנהגם למרוד במלכי העכו"ם: על דנה. על כך היתה העיר הזאת חריבה: (טז) מהודעין אנחנו למלכא. מודיעין אנחנו למלך: די הן קריתא דך. אשר אם העיר הזאת תבנה וחומותי' מיוסדין: לקבל דנה. כנגד כן ובשביל כך אין לך חלק בכל עבר נהרא לפי שישראל יהיו מורדין בך ויקחו הכל מידך: בעבר נהרא. היא כל הארץ של צד א"י שהוא עבר הנהר לאותן שבכבל:

(יב) ידיע להוא למלכא. דבר ידוע יהיה למלך: די יהודיא. אשר היהודים שעלו מאתך אלינו באו לירושלים: קריתא מרדתא ובאישתא בנין. עיר מורדת וחוטאת הם בונים: ושוריא. שכלילו. והחומות יסדו: ואושיא. הכתלים: יחטו. ל' פתיל כמו אם מחוט (ראשית ט) שהם חופרים ומחברים הכתלים זה עם זה: (יג) כען ידיע. עתה ידוע יהיה למלך: די הן קריתא דך תתבנא. אשר אם העיר הזאת תבנה: דך. זאת: ושוריא ישתכללון. והחומות יהיו מיוסדות: מנדה בלו והלך. מיני מסים הם וכסף גולגולת: לא יתנוון. לא יתנו עוד מס: ואפתום מלכים תחנויק. ומס המלכים תזוק שלא יתנו עוד מס למלכים: (יד) כען כל קבל די מלח היכלא מלחנא. עתה כל כנגד דבר זה אשר חורבן ההיכל אנו רוצים להחריב, די מלח. ל' חורבן ושמןון כמו ארץ מלחה ולא תשב, מלחנא. אנו רוצים לסתור ולהחריב: וערות מלכא. ובזיון המלך: לא אריך. אינו

מצודת ציון

(יב) ושוריא. חומות וכן אדלג שור (תהלים י"ח): שכלילו. ענין גמר והשלמה וכת"א על ויכלו השמים (בראשית ב'): ואושיא. ענין יסוד כמו לאשישי קיר חרשת (ישעיה ט"ז): יחטו. מל' חוט ר"ל יחברו כאלו תפרם בחוט ע"י המחט: (יג) מנדה. זה מס המלך המוטל על כל בני המדינה ביחד: בלו. הכסף גולגולתא. והלך. הוא תשורה המביאים למלך בעת יעבור אליהם: ואפתום. הוא ענין הכנסה ואין לו דומה: (יד) מלח. ענין חרבן כמו ארץ מלחה (ירמיה י"ז): וערות. מל' ערוה ר"ל בזיון: אריך. מענין יפה וכשר ובדרז"ל מאה פלפלין במאה ועשרים ואריך (ב"מ ע"ה) ור"ל והדבר יפה וישר ואין בו משום רבית: (טו) יבקר. יחפש כמו אבקר את צאני (יחזקאל ל"ה): ואשתדור. ענינו סרבנות ומרידה והוא מלשון שדר שהוא שליחות בלשון ארמי כי כן דרך המורדים לשלוח שלוחים לשאול עזר להחזיק ידם:

מצודת דוד

(יב) ידיע להוא. ידוע יהיה למלך אשר היהודים אשר עלו מעמך לבוא אלינו הנה באו לירושל': קריתא. העיר המורדת והרעה המה בונים והחומה רוצים לגמור ולכלות והיסודות יקשרו ויחברו זה לזה ר"ל מתקנים מקום המקולקל להיות כל היסוד בחבור אחד: (יג) כען. עתה ידוע יהיה למלך אשר אם העיר הזאת תבנה והחומות יגמרו וישלמו. מנדה וגו' אזי מיני המסים ההם לא יתנו עוד כי יתחזקו בחיזוק העיר וימרדו במלך: ואפתום. הכנסת המלכים יהיה ניזק ונפסד כי לא יתנו עוד מס למלכי פרס: (יד) כען. עתה בעבור אשר רוצים אנו אשר חורבן המקדש יהיה חרוב כשהיה: וערות. כי בזיון המלך לא יפה וכשר לנו לראות ולשתוק: על דנה. על זאת שולחים אנחנו ומודיעים למלך: (טו) די יבקר. אשר יחפש בספר הזכרונות של אבותיך ותמצא בספר הזכרונות ותדע אשר העיר הזאת היא עיר מורדת ומזקת למלכים ולמדינות: ואשתדור. ומרירות וסרבנות עושים בה מן ימי עולם: על

דנה. בעבור זאת העיר הזאת נעשית חורבה: (טז) מהודעין. מודיעים אנחנו למלך אשר אם העיר הזאת תבנה והחומות יוגמרו ויושלמו: לקבל דנה. בעבור זאת לא יש לך חלק בעבר הנהר כי הכל ימרדו בך בעבור זאת או היהודים יתגברו וימשלו הם על כל אנשי עבר הנהר:

י' הָיָה עוֹמֵד בַּפְּנִים, וּפָשַׁט יָדוֹ לַחוּץ וּמַבְעוּתָיו בִּידָיו, אִם שָׁהָה כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס – טְמֵאוֹת. הִיָּה עוֹמֵד בַּחוּץ וּפָשַׁט יָדוֹ לַפְּנִים וּמַבְעוּתָיו בִּידָיו – רַבִּי יְהוּדָה מְטַמֵּא מִיָּד; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שִׁישָׁהָה כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס. אָמְרוּ לְרַבִּי יְהוּדָה: מָה אִם בְּזֶמֶן שָׁפֵל גּוֹפּוֹ טָמֵא, לֹא טָמֵא אֶת מֶה שֶׁעָלָיו עַד שִׁישָׁהָה כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס – בְּזֶמֶן שֶׁאִין כָּל גּוֹפּוֹ טָמֵא, אֵינּוּ דִין שֶׁלֹּא יִטְמָא אֶת מֶה שֶׁעָלָיו, עַד שִׁישָׁהָה כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס?
י"א מְצָרַע שֹׁנֵכֶס לְבֵית – כָּל הַכֹּלִים שֶׁיֵּשׁ שָׁם טָמְאִין, אֶפְלוּ עַד הַקּוֹרוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: עַד אַרְבַּע אַמּוֹת. כָּלִים מִיָּד טָמְאִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם שָׁהָה כְּדִי הִדְלַקַת הָנֶר.
י"ב נִכְנֵס לְבֵית הַכֶּנֶסֶת – עוֹשִׂים לוֹ מַחְצָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפָּחִים, עַל רַחֵב אַרְבַּע אַמּוֹת. נִכְנֵס רֹאשׁוֹ, וְיוֹצֵא

פירוש ברטנורא

י' הָיָה עוֹמֵד בַּפְּנִים. תוך בית המנוגע: וּפָשַׁט יָדוֹ לַחוּץ וּמַבְעוּתָיו בִּידָיו. הכא מיירי כשטבעותיו באצבעותיו דרך מלבוש, ואם שהה כדי אכילת פרס, טמאות, דברת גופו גריר. ואם היו בפס ידו דרך משאו, מוכיח בתוספתא שהם טמאות מיד: בְּזֶמֶן שֶׁאִין כָּל גּוֹפּוֹ טָמֵא. כגון הכא שהוא עומד בחוץ ולא נטמא כל זמן שלא הכניס ראשו ורובו: אֵינּוּ דִין שֶׁלֹּא יִטְמָא אֶת מֶה שֶׁעָלָיו עַד שִׁישָׁהָה כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס. ורבי יהודה אומר, מצינו שיפה כח הטמא להציל, מכח הטהור להציל, שהרי ישראל שמקבלים טומאה מצילין כלים בבית המנוגע, שאין מטמאין עד שיששה כדי אכילת פרס, ונכרי ובהמה שאין מקבלים טומאה אין מצילין כלים בבית המנוגע, שהבגדים שעליהם טמאים מיד. ואין הלכה כרבי יהודה:
י"א עַד אַרְבַּע אַמּוֹת. קסבר ר' שמעון, למעלה מארבע אמות רשותא אחריהא הוא, דקומתו של אדם בינוני שלש אמות, ואמה אחת לפישוט ידים ורגלים. ואין הלכה כרבי שמעון: כָּלִים מִיָּד טָמְאִים. כלומר כלים שאמרנו עד הקורות לתנא קמא ועד ארבע אמות לר' שמעון, מיד הן מיטמאין כשנכנס עמהן לבית המנוגע: כְּדִי הִדְלַקַת הָנֶר. כשנכנס ברשות, מודה ר' יהודה דמיטמאין מיד, ולא פליג אלא כשנכנס שלא ברשות. משום דמושבו של מצורע מוטמא כראמון, וכשנכנס ברשות הו' מושבו מיד, אבל כשנכנס שלא ברשות לא הו' מושבו אלא אם כן שהה כדי הדלקת הנר ולא אפקיה. ואם לא שהה כדי הדלקת הנר, לא הו' מושבו. דהא דלא אפקיה, משום דטרוד בהדלקת הנר דביני שמשו או דימות החול ולא מצי מפיק ליה:
י"ב נִכְנֵס לְבֵית הַכֶּנֶסֶת. מצורע שבא ליכנס לבית הכנסת: עוֹשִׂים לוֹ מַחְצָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפָּחִים. דפחות מעשרה אינה חשובה מחציה להציל: בְּרוּחַב אַרְבַּע אַמּוֹת. כנגד ארבע אמות של תפילה. אי נמי, משום דהו' שיעור מקומו של אדם, כדאמרין בעירובין בפרק מי שהוציאוהו (דף מ"ח): נִכְנֵס רֹאשׁוֹ

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה יא

יום ראשון

באור משנה י

מְצָרַע – בין מוסגר בין מוחלט, שֹׁנֵכֶס לְבֵית – טהור, כָּל הַכֹּלִים שֶׁיֵּשׁ שָׁם טָמְאִין, אֶפְלוּ עַד הַקּוֹרוֹת – אפילו הכלים המונחים למעלה סמוך לקורות, אף על פי שהם למעלה מקומתו של המצורע, טמאים; ואף אדם ומאכלים ומשקאות נטמאים, אלא שנקטה המשנה כלים, כדי להשמיענו "אפילו עד הקורות". רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: עַד אַרְבַּע אַמּוֹת – מה שמונח עד גובה ארבע אמות טמא, לפי שקומת אדם בינוני משפוטש ידיו ורגליו, מגיעה עד ארבע אמות, אבל למעלה מארבע אמות רשות אחרת היא. ואין הלכה כרבי שמעון. כָּלִים מִיָּד טָמְאִין – מצורע שנכנס לבית, כל הכלים שיש בבית טמאים מיד, אפילו לא שהה שם רגע ("תפארת ישראל"; עיין ברטנורא שפירש בדרך אחרת, ועיין "תוספות יום טוב"). רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם שָׁהָה כְּדִי הִדְלַקַת הָנֶר – אז הכלים מיטמאים. בתוספתא מבואר, שאם המצורע נכנס לבית חברו ברשות, אף רבי יהודה מודה שהכלים מיטמאים מיד, שהואיל ונכנס ברשות, הרי זה נקרא "מושבו"; לא נחלקו אלא בכגון שנכנס לבית חברו שלא ברשות, שלדעת רבי יהודה אין זה נקרא "מושבו" כדי לטמאו אלא אם כן שהה בבית כדי הדלקת הנר, ולא הוציאו בעל הבית מביתו, שאם לא שהה כדי הדלקת הנר, אנו אומרים, שהיה בדעת בעל הבית להוציאו, אלא שטרוד היה בהדלקת הנר, ולכן אין זה נקרא "מושבו", ואין הכלים טמאים שם. אבל אם שהה כדי הדלקת הנר, ולא אמר לו בעל הבית שיצא, הרי שנמצא שם ברשות, ונטמא כל אשר בבית.

יום שני

באור משנה יב

נִכְנֵס לְבֵית הַכֶּנֶסֶת – מצורע הרוצה להיכנס לבית הכנסת, עוֹשִׂים לוֹ מַחְצָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפָּחִים – שפחות מעשרה טפחים אינה חשובה מחציה להציל את אנשי בית הכנסת מלהיטמא, עַל רַחֵב אַרְבַּע אַמּוֹת – שכן הוא שיעור מקומו של המתפלל, כמו שאמרנו בגמרא (ברכות לא, ב), "שאסור לישב בתוך ארבע אמות של תפילה"; או הטעם הוא משום שזוהו שיעור מקומו של אדם (ברטנורא). נִכְנֵס רֹאשׁוֹ – לבית הכנסת, וְיוֹצֵא אַחֲרָיו – כדי שלא יטמא את אנשי

הָיָה עוֹמֵד – אדם טהור, בַּפְּנִים – בבית המנוגע, וּפָשַׁט יָדוֹ לַחוּץ וּמַבְעוּתָיו בִּידָיו – באצבעותיו, דרך מלבוש; אִם שָׁהָה כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס, טְמֵאוֹת – הטבעות, אפילו לא הכניסן כלל לפנים הבית, שידיו הן חלק מגופו, וכאילו הן בפנים, וכיון שהטבעות באצבעותיו, אינן נטמאות אלא אם כן שהה בבית המנוגע כדי אכילת פרס. אבל אם היו הטבעות בכף ידו, דרך משא, הרי הן טמאות מיד (תוספתא; עיי' הר"ש; "משנה אחרונה"; "תפארת ישראל, בועז"). הָיָה עוֹמֵד בַּחוּץ וּפָשַׁט יָדוֹ לַפְּנִים – לתוך הבית המנוגע, וּמַבְעוּתָיו בִּידָיו – באצבעותיו, רַבִּי יְהוּדָה מְטַמֵּא מִיָּד – את הטבעות, שהואיל וגופו בחוץ לא נטמאו הטבעות משום "בגדיו" אלא משום כלים שבאו אל הבית, הלכך הן טמאות מיד; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שִׁישָׁהָה כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס – אף על פי שהאדם גופו בחוץ, והוא לא נטמא, מכל מקום הואיל והכניס ידיו לפנים כשהטבעות באצבעותיו, והרי שהכניס את הטבעות דרך מלבוש, לפיכך אין הטבעות נטמאות אלא אם כן שהה ידיו שם כדי אכילת פרס. אָמְרוּ – חכמים – לְרַבִּי יְהוּדָה: מָה אִם בְּזֶמֶן שָׁפֵל גּוֹפּוֹ טָמֵא – שהוא בבית המנוגע, לֹא טָמֵא אֶת מֶה שֶׁעָלָיו עַד שִׁישָׁהָה כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס – כמו ששינוי במשנה הקודמת, בְּזֶמֶן שֶׁאִין כָּל גּוֹפּוֹ טָמֵא – שהוא עומד בחוץ, ולא הכניס ראשו ורובו לבית, אלא פשט את ידו לפנים, אֵינּוּ דִין שֶׁלֹּא יִטְמָא אֶת מֶה שֶׁעָלָיו, עַד שִׁישָׁהָה כְּדִי אֲכִילַת פָּרֶס – כלום אינו קל וחומר, שמה שעל ידו דרך מלבוש לא יהא טמא אלא אם כן שהה כדי אכילת פרס? ברם, רבי יהודה סובר, שאדרכא, דווקא בזמן שכל גופו טמא, הריהו מציל על בגדיו, שלא ייטמאו עד שיששה כדי אכילת פרס, אבל אם כל גופו טהור, אינו מציל עליהם, כמו שמוצאים אנחנו, שדווקא ישראל המקבל טומאה מציל בגדיו בבית המנוגע, שאינם מיטמאים עד שיששה כדי אכילת פרס, אבל גוי שאינו מקבל טומאה, אינו מציל בגדיו בבית המנוגע, שבגדיו טמאים מיד, ומכאן שיפה כוח הטמא להציל מכוח הטהור להציל (תוספתא). ואין הלכה כרבי יהודה.

אחרון. כל המציל צמיד פתיל באהל המת – מציל צמיד פתיל בבית המנוגע; וכל המציל מכסה באהל המת – מציל מכסה בבית המנוגע; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: כל המציל צמיד פתיל באהל המת – מציל מכסה בבית המנוגע; כל המציל מכסה באהל המת – אפלו מגלה בבית המנוגע – טהור.

פרק ארבעה עשר

א פיצד מטהרין את המצרע? היה מביא פילי של חרש חדשה, ונותן לתוכה רביעית מים חיים, ומביא שתי צפרים דרור. שחט את אחת מהן על כלי חרש, ועל מים חיים. חפר וקוברו בפניו. נטל עץ ארז ואזוב ושני תולעת, וזכרן בשירי הלשון, והקיף להם ראשי אנפים וראש הזנב של שניה. טבל, והזה שבע פעמים לאחר ידו של מצרע. ויש אומרים: על מצחו. וכן היה מזה על השקוף שבפית מבחוץ.

פירוש ברטנורא

ויוצא אחרון. כרי שלא יטמאו העומדים בבית הכנסת בכניסתו וביציאתו, כשהוא עובר מן הפתח ועד המחיצה. דחוישין שמא יעמוד מעט בשעה שהוא עובר, ויטמאו כל העומדים שם: כל המציל בצמיד פתיל. כגון כלי חרס וכל הנהו דחשיב במסכת כלים פרק ואלו כלים מצילים: כל המציל מכסה באהל המת. כגון בור ודוד דלא בעי צמיד פתיל אלא כיסוי, כדתנן במסכת אהלות פרק התנור (משנה ו') והלכה כרבי יוסי: **יד א כיצד מטהרין. פיילי.** מורק. השותים במזרקין יין (עמוד ו') מותרגמין דשתין בפילי חמר: חדשה. דכתיב (ויקרא י"ד) אל כלי חרש על מים, מקיש כלי למים, מה מים שלא נעשה בהן מלאכה, אף כלי שלא נעשה בו מלאכה: רביעית. משום דכתיב (שם) בדם הצפור השחווה ובמים החיים, מים חיים שדם הצפור ניכר בהן. ושעירו חכמים רביעית: מים חיים. שלעולם נובעים ואינן פוסקים: צפרים דרור. שדרות בבית כבשדה: וקוברו בפניו. לפי שאסורה בהנאה: ושני תולעת. לשון צמר צבוע שני. כרמזי בלע"ז: וזכרן בשירי לשון. עץ ארז ואזוב ושני תולעת היה מניחן יחד, והלשון יוצא ועודף על עץ ארז ואזוב, והיה כורכן בו דהוו שלשתן באגודה אחת: והקיף. לשון סמיכה והקברה. כמו [בצה דף ל"ב] מקיפים שתי חביות. לתרום שלא מן המוקף. כלומר היה סומך להן ראשי אנפים וראש הזנב של הצפור החיה, וטובל כולן ביחד בדם ובמים שבכלי חרס: לאחר ידו. על גב ידו של מצרע: ויש אומרים על מצחו. ואין הלכה כיש אומרים: על השקוף. של בית שהוא מנוגע:

משניות מבוארות – קהתי

– יש מפרשים: "דרור" מלשון דירה, צפרים שדרות בבית כבשדה, שיודעות להישמט בזוויות הבית לכל צד (דש"י ביצה כד, א), ויש מפרשים: "דרור" לשון חופש, מין צפור שאינה מקבלת מרות, והיא נזכרת בתהילים פד, ד, ובמשלי כו, ב (יתפארת ישראל). שחט את אחת מהן על כלי חרש, ועל מים חיים – על גבי כלי חרס שבו המים החיים, כמו שכתוב (שם שם, טז): "וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים"; ובתורת כהנים נחלקו חכמים, אם השחיטה בכהן או בכל אדם. חפר – אחר כך חפר חפירה, וקוברו בה. וקובר את הצפור השחווה, בפניו – בפני המצורע; לפי שאסורה בהנאה. יש מבארים הטעם שקוברו בפניו, כדי שלא יחשדהו שיאכלנה (יתוספות יוס טובי). נטל עץ ארז – היינו בקעת של ארז (תורת כהנים), ואזוב – גבעול של אזוב, ושני תולעת – לשון של צמר צבוע שני (והורית: מין צבע אדום). וזכרן בשירי הלשון – כךך את עץ הארז והאזוב ושני התולעת בשירי הלשון של שני התולעת, היינו בלשון היוצא והעודף עליהם; וטעם כריכה זו, כדי שיהיו שלשתם באגודה אחת, והקיף להם – וסמך להם, לשלשת המינים שבאגודה, ראשי אנפים – ראשי הכנפיים – וראש הזנב של שניה – של הצפור השניה, החיה. טבל – את האגודה והצפור החיה בדם ובמים שבכלי חרס, כמו שנאמר (שם שם, טז): "וטבל אותם (את עץ הארז והאזוב ושני התולעת) ואת הצפור החיה בדם הצפור השחווה על המים החיים". והזה – הכהן, שבע פעמים לאחר ידו של מצרע – על גב ידו של המצורע; ויש אומרים: על מצחו – של המצורע, שנאמר (שם שם, טז): "וזהו על המטהר מן הצרעת", ומשמע על המקום העליון ביותר שבגופו (קרבן אהרן). ויש כותבים, שטעמם של חכמים האומרים "לאחר ידו של מצורע", לפי שמצאים טהרתו של מצורע על חיד, בבהן יד ורגל; וטעמם של האומרים "על מצחו", מפני שהוא מקום מיוחד לצרעת, כמו שנאמר (דברי הימים ב כו, יט): "והצרעת זרחה במצחו" (והאביז לספרא). וכן היה מזה על השקוף שבפית מבחוץ – שכן גם בטהרת בית מנוגע עושים הכל כמו בטהרת המצורע, כמו שנאמר (ויקרא יד, נא): "ולקח את עץ הארז ואת האזוב ואת שני התולעת ואת הצפור החיה וטבל אותם בדם הצפור השחווה ובמים החיים, וזהו אל הבית שבע פעמים", ובאה המשנה ללמד, שמזה על משקוף הבית מבחוץ, היינו גם כן בעליונו של בית, במקום הנראה לכל (יתפארת ישראל).

בית הכנסת בכניסתו וביציאתו, כשהוא עובר מן הפתח ועד למחיצתו, וחוששים שמא יעמוד מעט כשהוא עובר (ברטנורא); ויש סוברים, שדווקא תחת אילן אינו מטמא אלא אם כן שהה שם מעט (כדלעיל משנה ז'). אבל בבית, והואיל ויש בו כתלים, הריהו מטמא אף כשהוא עובר בלבד ואינו שוהה כלום (הגר"א; עיין "תפארת ישראל"). כל המציל צמיד פתיל באהל המת – כל כלי המציל באוהל המת, אם צמיד פתיל עליו, כמפורט במסכת כלים פרק י משנה א, מציל צמיד פתיל בבית המנוגע – שלא יטמא מה שבתוך הכלי, וכל המציל מכסה באהל המת – ואינו צמיד פתיל, כגון בור ודוד (עיין אהלות ה, ו). מציל מכסה בבית המנוגע – אף בבית המנוגע הוא מציל כשהוא מכוסה בלבד; דברי רבי מאיר – הסובר, שהואיל ובית המנוגע מטמא כל מה שבבית, וכן אוהל המת, לפיכך דינם שווה (רמב"ם). רבי יוסי אומר: כל המציל צמיד פתיל באהל המת – כל כלי שאינו מציל באוהל המת אלא אם כן הוא צמיד פתיל, מציל מכסה בבית המנוגע – ואינו צריך צמיד פתיל; כל המציל מכסה באהל המת, אפלו מגלה בבית המנוגע, טהור – כגון כלים טהורים המונחים בכור פתוח שבתוך בית המנוגע, הרי הם נשאים בטהרתם, שהבור הוא כרשות אחרת. רבי יוסי סובר, שטומאת מת חמורה, לפי שהיא טומאת שבעה, ואילו טומאת בית המנוגע אינה אלא טומאת ערב, הלכך יורדת היא דרגה אחת (רמב"ם). והלכה כרבי יוסי.

באור משנה א

פרק זה דן בסדר טהרת המצורע, כמפורש בתורה (ויקרא יד).

פיצד מטהרין את המצרע? היה מביא פילי של חרש חדשה – פיילי לשון יווני, ומובנו: כוס או ספל; חדשה – שעדיין לא השתמשו בה, לפי שנאמר (ויקרא יד, ח): "אל כלי חרש על מים חיים", מקיש הכתוב את הכלי למים, מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה, שהרי צריך "מים חיים", אף הכלי שלא נעשתה בו מלאכה, ונותן לתוכה – לתוך הפיילי, רביעית מים חיים – רביעית הלוג מים חיים, ממעיין שאינו פוסק, שנאמר (שם שם, טז): "וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחווה על המים החיים", ודרשו: מים חיים שדם הצפור ניכר בהם ושעירו חכמים רביעית; ומביא שתי צפרים דרור

ב פא לו לשלח את הצפור החיה, אינו הופך פניו לא לים, ולא לעיר, ולא למדבר, שנאמר (ויקרא יד, ג): "ולשלח את־הצפור החיה, אל־מחוז לעיר אל־פני השדה". פא לגלח את המצרע, העביר תער על כל בשרו, וכבס בגדיו, וטבל. טהור מלטמא בביאה, והרי הוא מטמא פשרין. נכנס לפנים מן החומה, מגדה מביתו שבעת ימים, ואסור בתשמיש המטה.

ג ביום השביעי מגלח תגלחת שניה בתגלחת הראשונה. כבס בגדיו וטבל – טהור מלטמא פשרין, והרי הוא טבול יום, אוכל במעשר. העריב שמשו – אוכל בתרומה. הביא כפרתו – אוכל בקדשים. נמצאו שלש טהרות במצורע ושלש טהרות ביולדת.

פירוש ברטנורא

ב לא לים. אם הוא בעיר הושבת על שפת הים: ולא למדבר. אם העיר יושבת אצל המדבר: שנאמר ושלח את הצפור החיה אל מחוז לעיר אל פני השדה. מכאן שאינו הופך פניו לעיר: העביר תער על כל בשרו. לאו דוקא. שלא היה מגלח אלא כל מקום כנוס שער, [וגראה, לאפוקי שער] בית הסתרים, דאמר קרא (ויקרא יד) וזה ביום השביעי יגלח את כל שערו, כלל. את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו, פרט. ואת כל שערו יגלח, חזר וכלל. כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש מקום כנוס שער וגראה, אף כל מקום כנוס שער וגראה. ותגלחת ראשונה שמגלח בזמן חלוטו, למדה בגזירה שזה מתגלחת שניה, שמגלח שניה לאחר שספר שבעת ימים, דנאמר בימי חלוטו וגלח את כל שערו וגו', ונאמר בימי ספרו יגלח את כל שערו וגו', מה תגלחת האמורה בימי ספרו פרט לבית הסתרים, אף תגלחת האמורה בימי גמרו פרט לבית הסתרים: טהור מלטמא בביאה ומלטמא משכב ומושב, כדרך שהיה מטמא בימי חלוטו: מטמא כשרין. לטמא אדם ובגדים במגע, אבל לא במשא: מנודה בביתו. לענין זה שאסור בתשמיש המטה, דכתיב (ויקרא יד) וישב מחוץ לאהל, ואין אהל אלא אשתו. וכן הוא אומר (דברים ה) שובו לכם לאהליכם, כשהתיר להם תשמיש המטה לאחר מעמד הר סיני:

ג טהור מלטמא כשרין. ופוסל תרומה [ותו לא]: ושלש טהרות ביולדת. והוא הדין בוב בעל שלש ראיות ובזבח, דבכלהו טבל ועלה, אוכל במעשר. העריב שמשו, אוכל בתרומה. הביא כפרתו, אוכל בקדשים. הרי שלש טהרות. והאי דנקט יולדת טפי מוב וזבח, משום דביולדת כתיב בהריא (שם יב) וכפר עליה הכהן וטהרה, לאכילת קדשים:

משניות מבוארות – קהתי

הַרְאִשׁוֹנָה – כמו שנאמר (ויקרא יד, ט): "וזהה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח".
כַּבֵּס בְּגָדָיו וְטָבַל – טבילה שנייה, כמו שנאמר (שם): "וכבס את בגדיו ורחץ את בשרו במים וטהרה", טָהוֹר – המצורע, לאחר טבילתו השניה, מְלַטְמָא פִּשְׁרִין – שאינו מטמא במגע, וְהָרִי הוּא טָבֹּל יוֹם – כמי שטבל מטומאתו ועדיין לא העריב שמשו, שפוסל תרומה וקדשים במגעו: אוֹכֵל בַּמַּעֲשֶׂר – שני; אבל מעשר ראשון דינו כחולין ומותר באכילה אף לטמא (טבול יוס ד, א). הָעֲרִיב שִׁמְשׁוֹ, אוֹכֵל בַּתְּרוּמָה – לאחר שהעריב עליו השמש, מותר לו לאכול בתרומה (אם הוא כהן). הִבִּיא כִּפְרָתוֹ – קרבנותיו ביום השמיני, אוֹכֵל בְּקֻדְשִׁים – מותר לו לאכול מבשר הקרבנות. נִמְצְאוּ שְׁלֹשׁ טָהוֹרוֹת בַּמַּצְרָע – א) טבל ועלה, אוכל במעשר; ב) העריב שמשו, אוכל בתרומה; ג) הביא כפרתו, אוכל בקדשים, וְשְׁלֹשׁ טָהוֹרוֹת בַּיּוֹלֶדֶת – ואותן שלוש טהרות ביולדת, והוא הדין בוב ובזבח, ולא נקט התנא יולדת אלא משום שמפורש בה (ויקרא יב, ח): "וכפר עליה הכהן וטהרה", היינו לאכילת קדשים, וממנה למדים לזב ולזוכה. ויש מפרשים: נמצאו שלוש טהרות במצורע – א) לאחר טבילה ראשונה טהור מלטמא בביאה; ב) לאחר טבילה שנייה והעריב שמש טהור לאכילת תרומה; ג) הביא כפרתו אוכל בקדשים; שכן בשלשתן כתוב "וטהרה": בטבילה ראשונה נאמר (ויקרא יד, ח): "ורחץ במים וטהרה"; ואחר שבעת ימים נאמר (שם שם, ט): "ורחץ את בשרו במים וטהרה"; ואחר כפרתו נאמר (שם שם, ט): "וכפר עליו הכהן וטהרה". – ושלוש טהרות ביולדת: א) מה שטהורה לבעלה אחר שבעה ימים לזכר ואחר שבועיים לנקבה; ב) מה שטהורה לתרומה אחר ארבעים יום לזכר ואחר שמונים לנקבה, כשהעריב שמש; ג) מה שטהורה אחר כפרתה לקדשים; שכן נאמר ביולדת (ויקרא יב, ד): "אשה כי תזרע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים... ושלשים יום ושלוש ימים ימים תשב בדמי טהרה", כלומר שבימים אלו, אף על פי שרואה דם, טהורה היא לבעלה; וכן נאמר (שם שם, ח): "ואם נקבה תלד, וטמאה שבועיים כנדה, וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה". הרי טהרה ראשונה: כן למדים ממה שנאמר (ויקרא כב, ז): "ובא השמש וטהרה", שכל מחוסר כיפורים אוכל תרומה בהעריב שמש; ולענין קדשים הרי נאמר ביולדת: "וכפר עליה הכהן וטהרה" (כמו שנכבד הבאנו

יוֹם שְׁלִישִׁי

באור משנה ב

ב פא לו – כהן (תפארת ישראל). לשלח את הצפור החיה – כמו שנאמר (ויקרא יד, ז): "וזהה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו, ושלח את הצפור החיה על פני השדה", אינו הופך פניו בשעה שמשלח את הצפור, לא לים – אם הוא בעיר השוכנת על חוף הים, ולא לעיר – שלא יעמוד חוץ לעיר וישלחנה אל העיר, ולא למדבר – אם מדבר סמוך לעיר לא ישלחנה למדבר, שנאמר (ויקרא יד, ז) ושלח את־הצפור החיה, אל־מחוז לעיר אל־פני השדה – ולמדים מטהרת הבית המנוגע על טהרת המצורע, שלא נאמר בה "אל מחוז לעיר", אלא "על פני השדה" בלבד (כמו שהבאנו לעיל). פא – הכהן – לגלח את המצרע, העביר תער על כל בשרו, וכבס בגדיו, וטבל – יש תמחים על התנא של משנתו ששינה את הסדר הכתוב בתורה, שכן בתורה נאמר (ויקרא יד, ח): "וכבס המטהר את בגדיו וגילח את כל שערו ורחץ במים וטהרה" (תחילה כיבוס בגדיו ואחר כך גילוח). ואילו במשנתנו מקדים התנא גילוח לכיבוס בגדיו (עין "תפארת ישראל": משנה אחרונה). טָהוֹר מְלַטְמָא בְּבִיאָה – לאחר שטבל המצורע, אינו מטמא בית בכניסתו לתוכו; וכן אינו מטמא משכב ומושב, כדרך שהיה מטמא בימי חלוטו, וְהָרִי הוּא מְלַטְמָא פִּשְׁרִין – היינו במגע ולא במשא, שאף לאחר שטבל, עדיין הוא מטמא אדם וכלים במגעו (עין כלים א, א). נִכְנָס לְפָנִים מִן הַחוּמָה – כמו שנאמר (ויקרא יד, ח): "ואחר יבוא אל המחנה", מְגִדָּה מִבֵּיתוֹ שְׁבַעַת יָמִים – כמו שנאמר (שם): "וישב מחוץ לאהל שבעת ימים", וְאֶסוֹר בַּתְּשֻׁמִּישׁ הַמֶּטֶה – יש מבארים, שפיסקה זו באה לפרש את הפסיקה שלפניה, שמנודה הוא מביתו לענין שאסור בתשמיש המטה, שנאמר: "וישב מחוץ לאהל", ואין אהל אלא אשתו (ברטנורא). ויש מפרשים, ששני דברים הם, שאף על פי שנכנס לפנים מן החומה, עדיין אסור לו להיכנס לביתו, וזהו ששינו: מנודה מביתו שבעת ימים; ואף חוץ לביתו אסור בתשמיש המטה ("אליהו דבא").

באור משנה ג

ביום השביעי – לטבילתו, מגלח תגלחת שנייה בתגלחת

ד שלשה מגלחין, ותגלחתן מצוה: הנזיר, והמצרע, והלויים. וכלן שגלחו שלא בתער, או ששירו שתי שערות – לא עשו כלום.

ה שתי צפרים, מצותן שיהיו שוות במראה ובקומה ובדמים, ולקחתן באחת. אף על פי שאינן שוות – פשרות. לקח אחת היום ואחת למחר – פשרות. שחט אחת מהן ונמצאת שלא דרור – יקח זוג לשנייה; הראשונה מתרת באכילה. שחטה ונמצאת מרפה – יקח זוג לשנייה; הראשונה מתרת בהנאה. נשפך הדם – תמות המשתלחת; מתה המשתלחת – ישפך הדם.

ו מצות עץ ארז ארבו אמה, ועביו פרביע כרע המטה: אחד לשנים, ושנים לארבעה. מצות אזוב – לא אזובין, לא אזוב כוחלי, לא אזוב רומי, לא אזוב מדברי, ולא כל אזוב שיש לו שם לוי.

ז ביום השמיני מביא שלש בהמות: תפאת ואשם ועולה. והדל היה מביא תפאת העוף ועולת העוף.

פירוש ברטנורא

ד והלויים. בעת שנבחרו לשירות במדבר, ואינה נזהגת לדורות:

ה מצותן שיהיו שוות. דלכתוב רחמנא צפרים, ומיעוט צפרים שתיים. שתי דכתב רחמנא למה לי, אלא ללמד שיהיו שתייהם שוות: ונמצאה טריפה כו'. דהיות כתיב, פרט לטריפות: תמות המשתלחת. יניחנה עד שתמות מאליה:

ו כרביע כרע המטה. כדמפרש ואיל, שמחלק כרע המטה לשנים, ואלו השנים מחלקן לארבעה, וזהו רביע כרע. וקמ"ל דמצוה לצמצם שיהיה רביע כרע, לא פחות ולא יותר: שם לווי. שמלון ומחברין אותו לדבר אחר. אזוב יון, אזוב כוחלי, אזוב רומי:

ז ביום השמיני. כשנולד בשביעי, מביא קרבנותיו בשמיני. אבל אם שהה ולא גילה אלא בשמיני, מביא קרבנותיו בתשיעי, לפי שזמנו הערב שמש בין

משניות מבוארות – קהתי

באכילה – שהואיל ולא היתה דרור, לא נקבעו יחד (תוספות חדשים). שחטה – שחט אחת מהן, ונמצאת טריפה – אף על פי שהיתה צפור דרור, מכל מקום הואיל ונמצאה טריפה, הרי שלא היתה ראויה לטהרת המצורע, ולפיכך יקח זוג לשנייה – יקח צפור אחרת לזווגה לשנייה, שלא נקבעה השנייה בשחיטה זו. הראשונה – זו שנשחטה ונמצאה טריפה, מתרת בהנאה – שהרי לא נקבעה לטהרת המצורע; ואינה מותרת באכילה, כדון טריפה. נשפך הדם – של הצפור השחוטה, קודם שהיוז ממנה על המצורע שבע הזאות (כלעיל משנה א). תמות המשתלחת – מניחים אותה למות ברעב, שהואיל והראשונה נשחטה כראוי, אלא שנשפך דמה, לפיכך השנייה נקבעה עמה לטהרת המצורע, ושוב אין היא ראויה לזווגה לאחרת; ועריך להביא שתי צפרים אחרות. מתה המשתלחת – לאחר שנשחטה הראשונה, ישפך הדם – של השחוטה, ויקח שתי צפרים אחרות. בתורת כהנים למדים דין זה ממה שנאמר (ויקרא יד, ו): "את הצפור החיה יקח אותה". ודרשו מיתור הלשון "אותה", שרק אותה יקח ולא זולתה, שאם מתה המשתלחת, לא יקח אחרת תחתיה לטבלה ברם זה. וממילא נמצאנו למדים גם זה, שאם נשפך הדם, תמות המשתלחת, ולא ישחוט אחרת, לפי שצריך ליקח רק את הצפור החיה שהיתה זווגה של השחוטה.

יום חמישי

באור משנה ו

משנתנו עוסקת בפרטי הדינים של עץ הארז והאזוב.

מצות עץ ארז ארכו אמה, ועביו פרביע כרע המטה – כמו מצוותו שיהא ארכו אמה, ועביו פרביע כרע המטה – כמו שהמשנה מפרשת והולכת: אחד לשנים, ושנים לארבעה – שמחלק כרע המטה לשני חלקים שווים, והשניים מחלק לארבעה, נמצא רבע הכרע מצומצם, לא פחות ולא יותר, וכו' מודדים עביו של עץ ארז; והיתה מידת כרע ידועה להם. מצות אזוב – האזוב שלוקח המצורע המיטה, מצוותו שלא יהא לא אזובין – מין אזוב המשמש תרופה להמית התולעים שבמעיים, לא אזוב כוחלי – שצבעו כחול, לא אזוב רומי, לא אזוב מדברי, ולא כל אזוב שיש לו שם לוי – אלא אזוב סתם.

באור משנה ז

במשנה ג שנינו: "ביום השביעי מגלח תגלחת שנייה..." כיבס בגדיו וטבל". משנתנו ממשיכה איפוא בסדר כפתור, כשגילח וטבל בשביעי.

לעיל). ואין התנא מונה "אוכל במעשר", לפי שלא כתוב בו "וטהר", ולפיכך לא נזכרו כאן אלא מצורע ויולדת, שיש בהן שלוש טהרות אלו שהזכרנו, שכתוב בהן "וטהר", אבל זכר וזבה אין בהם אלא שתי טהרות: לתרומה ולקדשים ("אליהו וביא"). ברם, לפי הפירוש הראשון אין התנא מונה "טהור מלשמה בביאה" שלאחר הטבילה הראשונה, לפי שעדיין הוא אב הטומאה לטמא במגע (הראשם).

יום רביעי

באור משנה ד

שלשה מגלחין – את שערם, ותגלחתן מצוה: הנזיר – שנאמר בו (במדבר ו, יח): "וגלח הנזיר פתח אוהל מועד את ראש נזרו", והמצרע – כמו ששינונו לעיל, והלויים – כשנתחנכו לעבודה במדבר, כמו שנאמר (במדבר ח, ז): "והעבירו תער על כל בשרם"; והיתה זו מצוה לשעה, ואינה נזהגת לדורות. וכלן שגלחו שלא בתער, או ששירו שתי שערות, לא עשו כלום – לא קיימו את מצוות התגלחת, ברם, שונה נזיר מן המצורע ומן הלויים, שמגלח שער ראשו בלבד, ושונה מצורע, ששתי התגלחות שלו הן דווקא על ידי כהן.

באור משנה ה

שתי צפרים – שמביא המצורע, כמו ששינונו במשנה א, מצותן שיהיו שוות במראה – בגוון, שיהא להם גוון אחד, ובקומה – שתהא קומתן שווה, ובדמים – במחיר, שיהיו מחירי שתייהם שווים. דבר זה למדים בגמרא (יומא מב, ב) ממה שנאמר: "ולקח... שתי צפרים", והרי מיעוט "צפרים" שתיים, ומה תלמוד לומר "שתי"? שיהיו שתייהם שוות; ויש מוסיפים, שלמדים משני שעירי יום הכיפורים, שכתוב בהם שלוש פעמים "שני" (ויקרא טו, ה; ז, ח), שיהיו שווים בשלושת הדברים האמורים לעיל (תוספות יום טוב; "תפארת ישראל"), ולקחתן באחת – שמצוה לכתחילה לקנותן בבת אחת. אף על פי שאינן שוות – שאין הצפרים שוות במראה ובקומה ובדמים, פשרות – שמה שצריכות להיות שוות הוא רק למצוה ולא לעיכוב. לקח אחת היום ואחת למחר – לא קנה אותן בבת אחת אלא צפור אחת היום וצפור אחת לאחר זמן, פשרות – בדיעבד. שחט אחת מהן – אחת מן הצפרים, ונמצאת שלא דרור – שזו שנשחטה אינה צפור דרור, יקח זוג לשנייה – צפור אחרת לזווגה לשנייה. הראשונה – זו שנשחטה, ונמצאת שלא דרור, מתרת

ח בא לו אצל האשם, וסמך שתי ידיו עליו, ושחטו וקבלו שני כהנים את דמו: אחד בפלי, ואחד ביד. זה שקבל בפלי, בא וזרקו על קיר המזבח. וזה שקבל ביד, בא לו אצל המזער. והמזער טבל בלשפת המזרעים, בא ועמד בשער נקנור. רבי יהודה אומר: לא היה צריך טבילה.

ט הכנים ראשו, ונתן על תנוף אונו; ידו, ונתן על בהן ידו; רגלו, ונתן על בהן רגלו. רבי יהודה אומר: שלשם היה מכנים באחד. אין לו בהן יד, בהן רגל, אין ימנית – אין לו טהרה עולמית. רבי אליעזר אומר: נותן הוא על מקומו. רבי שמעון אומר: אם נתן על של שמאל – יצא.

י נטל מלג השמן ויצק לתוך כפו של חברו; ואם יצק לתוך כף עצמו – יצא. טבל והזה שבע פעמים בנקנור

פירוש ברטנורא

גילוח להבאת קרבנותיו:

ח וסמך שתי ידיו עליו. וקודם סמיכה היה טעון תנופה, שאשם מצורע טעון תנופה חי: ואחד ביד. דכתיב (ויקרא י"ד) ולקח הכהן ונתן על תנוך אוזן המיטה, מה נתינה בעצמו של כהן, אף קבלה בעצמו של כהן: אינו צריך טבילה. שכבר טבל מבערב, דכתיב (שם) והיה ביום השביעי יגלה וגו' וכבס בגויו ורחץ בשרו במים. וחכמים אומרים, הואיל והיה עלול לטומאה, שמה לא שמר עצמו בטהרה כראוי ונטמא אחר שטבל, לפיכך צריך טבילה אחרת מוסף, והלכה כחכמים:

ט הכנים ראשו. לפי שעזרת ישראל אין מחוסר כפורים נכנס לה, ודם האשם היה נפסל ביוצא אם יצא חוץ לעזרה, לפיכך היה המצורע עומד בשער ניקנור שהוא בין עזרת נשים לעזרת ישראל, ומכנים ראשו לתוך העזרה עד שנותנים המתנות על תנוך אונו, ומכנים ידו ורגלו עד שיתן על בהונותיו: תנוך. זה גדר האמצעי של אוזן: רבי יהודה אומר וכו', ואין הלכה כרבי יהודה: אין לו טהרה עולמית. דבעינן כרתיב בקרא. ודוקא שנקטעה אונו או בהונותיו לאחר שהתקן לטהרה: רבי אליעזר אומר נותן הוא על מקומו. דלא בעינן כרתיב בקרא. ואין הלכה כרבי אליעזר. וכן אין הלכה כרבי שמעון דאמר אם נתן על של שמאל יצא:

י נטל מלג השמן. שהעלה את הלוג עם האשם במקום שחיטתו בצפון והיה מזומן שם: לתוך כפו של חברו. משום דכתיב ויצק על כף הכהן, משמע

משניות מבוארות – קהתי

להיכנס לעזרה, ודם האשם נפסל כשיוצא חוץ לעזרה, לפיכך היה המצורע עומד בשער ניקנור ומכנים ראשו לתוך העזרה, ונתן – הכהן מן הדם שבידו, על תנוף אונו – הימנית; ידו – הכנים המצורע את ידו הימנית, ונתן – הכהן מן הדם – על בהן ידו; אחר כך הכנים המצורע את רגלו – הימנית, ונתן – הכהן מן הדם – על בהן רגלו – כמו שנאמר (ויקרא י"ד): "ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך אוזן המיטה הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית". רבי יהודה אומר: שלשם היה מכנים באחד – ראשו, ידו ורגלו היה מכנים לעזרה בבית אחת. ואין הלכה כרבי יהודה. אין לו בהן יד – אין למצורע בהן יד, בהן רגל – או שאין לו בהן רגל, אין ימנית – או שאין לו אוזן ימנית, אין לו טהרה עולמית – שצריך שיקיים כמו שכתוב בתורה; ודוקא שנקטעה אוזנו או נקטעו בהונותיו לאחר שהתקן לטהרה (הר"ש; ברטנורא). שכן גם ההלכה במחוייב מיתה, שאם נקטעה ידם של העדים שהעידו עליו, פטור הנידון, משום שנאמר (דברים י"ז, ז): "יד העדים תהיה בו בראשונה", ואין כאן יד העדים (כמבואר בגמרא סנהדרין מה, ב), ומבואר שם, שדוקא אם נקטעה יד העדים לאחר שהעידו, אבל אם היו גידמים מלכתחילה, חייב, לפי שזו היא יד שלהם, ולמדים משם שהוא הדין לענין מצורע. אבל הרמב"ם (הל' מחוסרי כפרה ה, א) כותב כלשון משנתנו, ואינו מבדיל בין נקטעו קודם שנזקק לטהרה או לא (עיי' "תוספות יום טוב" שםאריך בענין זה; ועיי' "תפארת ישראל" רמב"ם סנהדרין מה, ב). רבי אליעזר אומר: נותן הוא על מקומו – של התנוך או של הבהן, שלדעת רבי אליעזר אין צורך שיקיים בו כפי הכתוב, אלא מה שאפשר לקיים, יקיים. רבי שמעון אומר: אם נתן על של שמאל – על בהן ידו השמאלית או על בהן רגלו השמאלית, יצא – אף רבי שמעון סובר כרבי אליעזר, שאין צורך שיקיים בו כפי הכתוב, אלא שלדעתו בהן של שמאל עדיפה ממקום בהן ימין, לפי ששם אין בהן כלל, והתורה אמרה: בהן. ואין הלכה לא כרבי אליעזר ולא כרבי שמעון.

שבת קודש

באור משנה י

נטל – הכהן, מלג השמן – שהביא המצורע עם הקרבנות, ויצק

ביום השמיני מביא שלש בהמות – לקרבנות: חטאת ואשם ועולה – כמו שכתוב (ויקרא י"ד, י): "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים (לאשם ועולה) וכבשה אחת בת שנתה תמימה" (לחטאת). והדל – שאין ידו מגשת להביא שלוש בהמות, הנה מביא חטאת העוף ועולת העוף – מלבד כבש לאשם, כמו שנאמר (שם שם, כא-כב): "ואם דל הוא ואין ידו מגשת, ולקח כבש אחד לאשם... ושתי תורים או שני בני יונה אשר תשיג ידו, והיה אחד חטאת ואחד עולה".

יום ששי

באור משנה ח

משנתנו מוסיפה ללמד בענין הקרבנות שהביא המצורע לכפרתו.

בא לו – המצורע המיטה, אצל האשם – אל הכבש המוקדש לקרבן אשם, שעמד בפנים העזרה אצל שער ניקנור, וסמך שתי ידיו עליו – על ראש הכבש; וקודם סמיכה היה טעון תנופה, כמפורש בתורה (ויקרא י"ד, כד), ושחטו – כהן או ישראל, וקבלו שני כהנים את דמו: אחד בפלי, ואחד ביד – שנאמר (שם שם, יד): "ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך אוזן המיטה", מה נתינה בעצמו של כהן, אף לקיחה בעצמו של כהן. זה שקבל בפלי, בא וזרקו על קיר המזבח – כדן דם האשם שטעון שתי מתנות שהן ארבע (עיי' זבחים ה, ח). וזה שקבל ביד, בא לו אצל המזער – המיטה, שעמד בשער ניקנור. והמזער טבל בלשפת המזרעים – שבעזרת נשים, בקרן צפונית מערבית (עיי' מידות ב, ח). בא ועמד – לאחר הטבילה, בשער נקנור – שנכנסים בו מעזרת נשים לעזרת ישראל. רבי יהודה אומר: לא היה צריך טבילה – שכבר טבל מבערב, כמו שנאמר (שם שם, ט): "והיה ביום השביעי יגלה את כל שערו... ורחץ את בשרו במים וטהר". ברם, חכמים סוברים, שהואיל והיה מורגל בטומאה, חוששים שמה לא שמר עצמו בטהרה כראוי, ונטמא לאחר שטבל, לפיכך צריך טבילה נוספת מוסף. והלכה כחכמים.

באור משנה ט

הכנים – המצורע המיטה, ראשו – משער ניקנור שעמד שם לתוך עזרת ישראל, לפי שמחוסר כיפורים הוא, ואסור למחוסרי כיפורים

בית קדש הקדשים. על כל היתה מבילה. בא לו אצל המצורע. מקום שהוא נותן את הדם, שם הוא נותן את השמן, שנאמר (ויקרא יד, כח-כט): "על־מקום דם האִשִּׁים". "והנותר מן־השמן אשר עליִפּה הפה יתן על־ראש המטהר, לכפר", אם נתן – כפר. ואם לא נתן – לא כפר, דברי רבי עקיבא; רבי יוחנן בן נורי אומר: שירי מצוה הן, בין שנתן בין שלא נתן – כפר, ומעלין עליו כאלו לא כפר. חסר הלג עד שלא יצק – ימלאנו; משיצק – יביא אחר בתחלה, דברי רבי עקיבא; רבי שמעון אומר: חסר הלג עד שלא נתן – ימלאנו; משנתן – יביא אחר בתחלה.

יא מצרע שהביא קרבנו עני, והעשיר, או עשיר, והעני – הפל הולך אחר חטאת; דברי רבי שמעון. רבי יהודה אומר: אחר האִשִּׁים.

פירוש ברטנורא

שהכהן העושה את ההזאות היה יוצק על כף כהן אחר: כנגד בית קדשי הקדשים. משום שנאמר שבע פעמים לפני ה'. ולא שהיה מכניס את השמן בחיכל להזות כנגד הפרוכת, אלא בעזרה היה עומד וזיה הופך פניו לצד בית קודש הקדשים וזוהו על קרקע העזרה: על כל הזאה מבילה. על כל פעם שמוזה טובל אצבעו בשמן, ולא שיתבול אצבעו פעם אחת ויהו מאותה מבילה שתיים ושלוש הזאות. דשבע פעמים, אמבילת אצבע נמו קאי: בין שנתן בין שלא נתן כיפר. וטורא גברא: ומעלין עליו כאלו לא כיפר. קמי שמיא, שלא עשה מצוה מן המובחר. ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי: חסר חלוג. שמן של מצורע: עד שלא יצק, לכפו השמאלית, ימלאנה. ולא אמרין דקבעה ליה חלוג שהוא כלי שרת, אלא יציקה קבעה: עד שלא נתן. שבע מתנות. דסבר ר' שמעון מתן שבע קבע, ולא יציקה. ואין הלכה כרבי שמעון:

יא הכל הולך אחר חטאת. דבחטאת ועולה חלוק העשיר והעני, דעשיר מביא מן הבהמה, ועני מביא מן העוף, שתי תורים או שני בני יונה, הלכך אם בשעת הקרבת החטאת היה עני והביא חטאת העוף, אע"פ שהעשיר אחר, משלים קרבן עני ומביא עולת העוף. וכן אם היה עשיר והביא חטאת בהמה, אע"פ שהעני, צריך להביא עולת בהמה: רבי יהודה אומר אחר האִשִּׁים. דבאשם שוין עני ועשיר, והוא ראשון לקרבנות המצורע, ומיוחד לטהרתו יותר מכולן. ושניהם מקרא אחד דרשו, דכתיב (ויקרא יד) אשר לא תשיג ידו בטהרתו, ר"ש סבר, דבר המכפר, והוא החטאת. ור' יהודה סבר, דבר המכשירו ומטהרו, והוא האשם. והלכה כר' יהודה:

משניות מבוארות – קהתי

להביא לוג אחר, שהיציקה קבעה את השמן, שאם יחסר ממנו אחר כך, נפסל השאר, דברי רבי עקיבא; רבי שמעון אומר: חסר הלג עד שלא נתן – קודם שנתן שבע ההזאות, ימלאנו – ימלא את חלוג; משנתן – את ההזאות, יביא אחר בתחלה – יביא לוג אחר; טעמו של רבי שמעון, שמתן שבע ההזאות קובע את השמן, ולא היציקה ממנו על הכף. ואין הלכה כרבי שמעון.

באור משנה יא

כבר שנינו (במשנה ז), שהמצורע מביא שלוש בהמות: חטאת ואשם ועולה. והדל היה מביא חטאת העוף ועולת העוף. משנתנו באה ללמד במצורע שהביא קרבנו, והעני או העשיר קודם שהוקרבו כל קרבנותיו. מצרע שהביא קרבנו עני – קרבנות של עני, היינו שתי תורים או שני בני יונה לחטאת ולעולה, והעשיר – ונעשה עשיר, או עשיר – שהביא כבשה לחטאת וכבש לעולה, והעני – ונעשה עני, הפל הולך אחר חטאת – אם בשעת הקרבת החטאת היה עני והביא חטאת העוף, אף על פי שהעשיר, משלים קרבן עני ומביא עולת העוף; וכן אם היה עשיר בשעת הקרבת החטאת והביא כבשה לחטאת, אף על פי שהעני צריך להשלים קרבן עשיר ולהביא כבש לעולה. דברי רבי שמעון. רבי יהודה אומר: אחר האִשִּׁים – הכל הולך אחר האשם, שהעני והעשיר שווים בו, ששניהם מביאים כבש לאשם, והוא ראשון לקרבנות המצורע, ומיוחד לטהרתו יותר מכולם, ולפי מה שהיה בשעת הקרבת האשם, עני או עשיר, הוא מביא לחטאת ולעולה. אם היה עני, מביא שתי תורים או שני בני יונה, ואם היה עשיר, מביא כבשה וכבש. בגמרא (ברכות טז ב), מבואר, שרבי שמעון ורבי יהודה שניהם דורשים ממה שנאמר (ויקרא יד, לב): "זאת תורת אשר בו נגע צרעת, אשר לא תשיג ידו בטהרתו", היינו כשלא תשיג ידו בשעת טהרתו יביא קרבן עני, וסובר רבי שמעון ש"טהרתו" היינו חטאתו שהיא כפרתו. ורבי יהודה סובר: "טהרתו" היינו אשמו, שנתן מדמו על בהונותיו ומכשירו לאכול בקדשים.

לתוך פפו של חברו – לתוך הכף השמאלית של כהן אחר, כמו שנאמר (ויקרא יד, טז): "ולקח הכהן מלוג השמן ויצק על כף הכהן השמאלית", וכיון שכתוב "על כף הכהן" משמע שהכהן העושה את ההזאות היה יוצק על כף כהן אחר. ואם יצק לתוך כף עצמו, יצא – בדיעבד. טבל – הכהן את אצבעו הימנית בשמן, והלג שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים – כמו שנאמר (שם טז, טז): "וטבל הכהן את אצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית, והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני ה'"; ולא שהיה מכניס את השמן להיכל להזות כנגד הפרוכת אלא בעזרה היה עומד וזיה הופך פניו לצד בית קודש הקדשים וזוהו על קרקע העזרה (הר"ש; ברטנורא). על כל היתה מבילה – על כל פעם שמוזה טובל אצבעו בשמן, כלומר שטובל שבע פעמים וזוהו שבע פעמים. בא לו – הכהן, אצל המצורע – לאחר שבע ההזאות כנגד בית קודש הקדשים. מקום שהוא נותן את הדם, שם הוא נותן את הדם, נותן את השמן, ואילו על תנון האזון ועל הבהנות שנותן את הדם, נותן את השמן, ואילו נתייבש שם הדם בינתיים, שנאמר: "על־מקום דם האִשִּׁים" – ומשמע על מקום שהיה הדם ולא על הדם ממש, כלומר שבא הכתוב ללמד, שאין הדם גורם אלא המקום גורם. "והנותר מן־השמן אשר עליִפּה הפה יתן על־ראש המטהר, לכפר" – מכאן למדים: אם נתן – על ראשו, כפר – עליו, ואם לא נתן – על ראשו, לא כפר – שכן משמע מן הכתוב, שהנתינה על ראשו מעכבת כפרתו. דברי רבי עקיבא; רבי יוחנן בן נורי אומר: שירי מצוה הן – שנאמר: "והנותר מן השמן", שאינו אלא שיירי, ולפיכך בין שנתן בין שלא נתן – על ראשו, כפר – כדין שפכת שיירי דם החטאת שאינה מעכבת (תבשים ה; א; ורשי"ט יב, ב), ומעלין עליו כאלו לא כפר – כלומר שלא עשה מצוה מן המובחר (עיי' באורנו למשנה מנחות ט. ח). ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי. חסר הלג – שמן עד שלא יצק – קודם שיצק לתוך הכף, ימלאנו – ימלא את חלוג, ואין אומרים, שאם חסר, נפסל הנשאר; משיצק – אם לאחר שיצק מן חלוג על הכף חסר חלוג שמן, יביא אחר בתחלה – צריך

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף כה ע"א: מו כי נח נפשיה דרבה בר (רב) הונא, ורב המנונא, אסקינהו להתבם.

כי ממו לגשרא, קמו גמלי. אמר להו ההוא מייעא: מאי האי? אמרו ליה: רבנן דקעבדי יקרא אהרדי, מר אמר: ניעול מר ברישא, ומר אמר: ניעול מר ברישא. אמר: אי בדינא ידי, נברא בר נברא ניעול ברישא, חליף גמליה דרבה בר (רב) הונא, נתור כביה ושיניה דההוא מייעא. פתח עליה ההוא ינוקא: גזע ישישים עלה מבבל ועמו ספר מלחמות, קאת וקפור הכפלו [לראות] בשוד ושבר תבא משנער, קצה על עולמו (וחמד) [וחמס ממנו] נפשות, ושמה בהן ככלה חדשה, רוכב ערבות שש ושמה בבוא אליו נפש נקי וצדיק. כי נח נפשיה (דרכי אבינא) [דרבינא], פתח עליה ההוא ספדנא: תמרים הניעו ראש על צדיק בתמר. נשים לילות כימים, על משים לילות כימים. אמר ליה רב אשי לברקפוק: ההוא יומא מאי אמרת? אמר ליה: [אמינא]: אם באריוס נפלה שלהבת, מה יעשו אוזבי קיר? לויתן בחכה העלת, ומה יעשו דגי הרקק? בנחל שומה נפלה חכה, מה יעשו מי גבים? (קטנים) אמר ליה בר-אבין: חס-ושלום ד'חכה' ו'שלהבת' בצדיקי אמינא. אלא מאי אמרת? [אמינא]: כבו לאבלים ולא לאברהם, שהיא למנוחה ואנו לאנחה. חלש דעתיה עליה, איתתהפך ברעיה, וההוא יומא לא אתו לאספודיה, וחינו דאמר רב אשי: לא בר-אבין חליין, ולא בר-קפוק חליין. רבא, כי הוה אתי דיגלת, אמר ליה לבר אבין: קום אימא מלתא, קם ואמר: באו רב השלישית במים, זכור (ברית) ורחם, תעינו מאחרין באשה מבקלה, אל תניחנו (באות, ועשה עמנו אות, כמי) [באות מי] מרה. רבי חנין, חתניה דבי נשיאה הוה, ולא הוה ליה בנח, בעא רחמי והוה ליה. ההוא יומא (דבעי לממהליה) [דחתיה ליה], נח נפשיה. פתח עליה ההוא ספדנא: שמחה לתונה נהפכה, ששון ויגון הדפקו, בעת שמחתו נאנה, בעת חנינתו אכר חנינו. אסקו ליה 'חנין' על שמיה. כי נח נפשיה דרבי (פדת) [יוחנן], פתח (פומיה) עליה רבי יצחק בן אלעזר: קשה חיום לישראל כיום בוא השמש בצהרים, דכתיב: (עמוס ח': ט') "והבאתי השמש בצהרים". ואמר רבי יוחנן: זה יומו של יאשיהו. כי נח נפשיה דרבי יוחנן, יתיב רבי אמי (עלויה) שבקעה, ותלתין. אמר רב אבא בריה דרבי חי'א בר אבא: רבי אמי דעבר, לגרמיה עבר הכי, דאמר רבי חי'א בר אבא, אמר רבי יוחנן: אפלו רבו שלמדו חכמה, אינו יושב עליו אלא יום אחד. כי נח נפשיה דרבי זירא, פתח עליה ההוא ספדנא: ארץ שנער חרה וילדה, ארץ צבי גדלה שעשועיה, אוי נא לה אמרה רקת, כי אברהם כלי חמדיתה. כי נח נפשיה דרבי אבהו, אחיתו עמודי דקיסרי (דמעיה) [מאי]. דרבי יוסי, שפעו מרובי דצפורי דמא. דרבי יעקב, (בר אחא) איתחמיאו בוכבי ביממא. דרבי אסי, אתעקרו (כל ארזיא. דרבי שמואל בר יצחק, אתעקרו) כל אילנא. דרבי חי'א, נחיתו ביפי דנורא מן רקיעא. דרבי

כי ממו אנישרא – כשהגיעו לעבור בדף של גשר קצר, שעבשו לא היו יכולין לעבור זה בצד זה, אלא זה אחר זה. קמו גמלי – עמדו הגמלים נושאי המטות במקומן. מייעא – סוחר ישמעאלים. רבנן – דשיכבי, רבה בר רב הונא ורב המנונא. עבדי יקרא – דהא לא בעי האי למיעל מקמי האי. נתור כבי – לחיו, משום דבזי לרב המנונא. ספר מלחמות – ספר תורה. לישנא אחרינא: שנלחם רבה ורב המנונא, ונתור כבי דההוא טיעא. לישנא אחרינא: גזע ישישים – זה רבה בר רב הונא, דהוא בן גדולים, בן רב הונא דהוא ראש גולה, ועדיף מנשיא דארץ ישראל. ועמו ספר מלחמות – עמו רב המנונא. קאת וקפור הוכפלו – קללה, כמו: "וירשוה קאת וקפור" (ישעיה לד) כלומר: קללה באה והוכפלה בעולם. לראות שוד ושבר – זה שקצץ הקדוש ברוך הוא על עולמו. נשים לילות כימים – בהספד, על ששם לילות כימים בתורה. בר קיפוק ובר אבין – הוה ספדי. (ההוא יומא – דנח נפשיה). חלש דעתיה – דהאי מדמי ליה לשלהבת, והאי לאבידה. וההוא יומא – דנח נפשיה לא ספדוהו, משום דאירע להו תקלה על ידו. לא בר קיפוק ולא בר אבין חליין – משום דאיתתהפכו כרעייהו. ותנינא (יבמות קנ"א): האי מאן דמסיג אלוחתא דריגלא – לא חליין, דהתורה אמרה "וחלצה נעלו מעל רגלו" ולא מתחת לרגלו. אתי לדגלת – חדקל. רוב שלישיית – ישראל נקראו שלישיית. ורבא שקול כרוב ישראל, ואמר

ליה: קום ואמור מילתא, כלומר: בקש רחמים. כאות במי מרה – שאשה סוטה נבדקת בהן. בעת חנינתו – דולד. אכר חנינו – אביו המחננו. והבאתי השמש בצהרים – אשקיע השמש בצהרים. יומו של יאשיה – שנהרג יאשיה, קרי יומו שמש. לגרמיה – לדעתיה: רבי זירא היה מבבל, ובה נולד, וגדל בארץ ישראל, והיינו דקאמר: ארץ שנער חרה וילדה ארץ צבי גדלה שעשועיה. ואהכי קרי ליה רבי זירא ורב זירא – אוי נא לה אמרה רקת – יכולה לומר כן, רקת היא טבריא. אחיתו – הורידו דמעו. איתחמיאו בוכבי – נראו הכוכבים, שנשתנה העולם מרוב צער. ביפי דנורא – אבנים של אור. אשתנו צלמנייא – נימוחו פרצוף שלהן. והוה למחלצייא – כלומר, נחלקה ונתמעכה כל

ביאור עם "שפה ברורה – עזר והדר"

רש"י

צורת פרצוף של צלמים וצורת המטבעות, מפני צורת החסיד שנסתנית. דרכי מנחם – בנן של קדושים, שלא נסתכל אף בצורה של זוזא, כדאמרינן ב"ערבי פסחים" (קד, א). והווי למחלצייא – כמו שהחלקה במעגל ובמחלצים,

מנחם פריי (יוסי) [סימא], אשתעו כל צלמניא והווי למחלצייא. דרכי תנחום פריי דרכי חיא (איש כפר עכו, אתעקרו) [אתקצו] כל אנדרטיא. דרכי (יצחק בר) אלשיב, אתחתרו שבועין מחתרתא (בטבריא) [בנתרדעא]. דרכי תמנונא, נחיתו ביפי דברדא מן שמיא. דרכה ורב יוסף, נשוק ביפי דפרת אהרדי. דאפיי ורבא, נשוק ביפי דגלגל אהרדי. כי נח נפשיה דרב משרשיא, טעון דיקלי שיצי.

שבה מטחין טיט הכותל. אנדרטא – צורת הצלמים שעושין על שם המלך שמת. שבועין מחתריין – דגנבים. דבוכותיה לא הוו אתו גנבים. כיפי דברדא – אבנים. נשוק ביפי – כיפאות של גשרים נשתברו, ונשקן זו את זו. שיצי – קוצים.

אגרות קודש

ב"ה, י"ג ניסן, ה'תשנ"א

ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה!

בנועם שמעתי מידידנו הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נו"מ עוסק בצצ"ב וכו' מהור"ר בנימין שי' גאראדצקי על דבר עבודתו הנמרצה והמסורה בעד החזקת והפצת התורה בכלל, והשתתפות בעבודתו החינוכית במוסדות "אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש" בפרט.

והתקוה תאמצני כי כת"ר שי' עוד יוסיף אומץ בעבודתו הק' להגדיל תורה ולהאדירה.

וידוע מרז"ל בזח"ב (קפג, ב) בענין אכילת מצה, למלא דהוה לי בר יחידאי וחלש, יומא חד הוה תאיב למיכל, אמרו ייכול ברי' מיכלא דאסוותא כו' כך כד נפקו ישראל ממצרים כו' אמר הקב"ה יטעמון ישראל אסוותא.

והנה בבוא חג הפסח הבע"ל אשר כל איש בישראל בראשית סדרו שלחנו קורא ומכריז כל דכפין ייתי וייכול גוי' ענינו לא רק כפשוטו אלא גם להמציא מיכלא דאסוותא מיכלא דמהימנותא לבר יחידאי דחלש ותאיב למיכל וגדול הנחת רוח שגורמים על ידי זה לאבינו שבשמים יתברך שמו ויתעלה, ומה רב הטוב הצפון בזה ובבא לכל העושים ומתעסקים בעבודת החינוך לחנך בני ובנות ישראל בחינוך הכשר, וביחוד להעמידם בראש כמרז"ל כהן גדול נוטל חלק בראש.

ובזה הנני לברך את כת"ר וכל הנלוים אליו בברכת חג כשר ושמח וכל טוב הנראה מנפש ועד בשר, ומהרה בעגלא דידן תקויים בקשתנו לשנה הבאה בארעא דישאל בני חורין על ידי משיח צדקנו.

הדורש שלומו וטובתו תמיד כל הימים.

בר פא, ולא יאות הוא מִקְשָׁה – וכי לא יפה הקשה רבי בא בר ממל.
מתרצת הגמרא: אָתָּא – בא רבי יעקב בר אחא ואמר בשם רבי
אָהוּ שאמר פֶּשֶׁם רבי יוחנן לתרץ, ששתי תקנות היו, אכן מעיקר
הדין דבר תורה הוא שִׁתְּהָא המנחה פא מן הצבור כפי שלמדנו
מהגמרא 'חק עולם', בִּין דְּחָיו דְּקָא מִידְּהָא לִשְׁכָּה – שהיו פוחתים
השקלים שבלשכה, לפי שבכל שנה הוצרכו לכך כדאיתא (יומא טו).
שבבית שני עמדו יותר משלוש מאות כהנים שכל אחד מהם לא
הוציא שנתו והיו להקדים את המנחה כשמותו כהנים משל ציבור,
הִייתָ אומר – התקינו בית דין שִׁנְבוּ לָהּ מִן הַיּוֹרֶשֶׁין, בִּין דְּחָיו
דְּפֶשֶׁץ פָּה – כשראו בית דין שהיוֹרֶשִׁים מתעצלים ואינם מביאים
את המנחה, הִתְקִינוּ להחזירה על דין תורה שִׁתְּהָא פָּאָה מִתְּרִימָה
הַלְשָׁכָה, ולכן אמר רבי שמעון לשון של 'התקינו' על דין מהתורה.
שנינו במשנה, 'ושלימה היתה קריבה', הגמרא דנה בדין זה: רבי
יוסף אָמר שרבי יוחנן פָּעַי – הסתפק מהו כוונת המשנה בזה, האם
נאמר שכשם שהכהן גדול הקריב בבוקר ובערב, כך גם כשהכהן
גדול מת מקריבים בבוקר ובערב, ומכיון שאם מן אין מחלקים את
העשרון לשנים, נמצא שצריך עשירית האיפה שְׁלִימָה בְּשַׁחֲרִית
וְשִׁלְמָה בִּין הָעֶרְבִים, או שמא כיון שהכהן גדול הקריב רק עשרון
אחד, כך גם כשמת מקריבים עשרון אחד, ומכיון ששלימה היתה
קרבה, הרי שמקריבים עשירית האיפה שְׁלִימָה בְּשַׁחֲרִית, וּבְשִׁלְמָה
בִּין הָעֶרְבִים – ובערב אין מביאים כלום. פושטת הגמרא: פָּד תָּהָא
פֶּשֶׁמָא לִיה – ניתן לפשוט את הספק ממה דְּבָרֵיהּ (ויקרא יג) מִנְחָה
תְּמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב, ודיינו, שמנחה זו הרי היא
כתמיד, מה תמיד אינו בטל בבוקר ובערב אף מנחה אינה בטלה
בבוקר ובערב, ומביאים שלימה בבוקר ושלימה בערב.
הכהן גדול מביא למנחת חביתין שלשה לוגים שמן עם עשירית
האיפה סולת ומקריב חצי עשרון סולת עם לוג וחצי שמן בבוקר
וחצי עשרון סולת עם לוג וחצי שמן בערב.
רבי יוחנן מסתפק עוד בכמות הלוגין שצריך להביא במנחת חביתין
הבאה כשאין כהן גדול. מסתפק רבי יוחנן: באופן שמת הכהן גדול
שמקריבים שלימה בבוקר ושלימה בערב, יש לדון שְׁלִשָּׁת לוגין מִה
הָאֵם כמו שהוכפלה כמות הסולת, כך גם צריך להכפיל את
כמות השמן ויביאו שְׁלִשָּׁת לוגין שַׁחֲרִית וְשִׁלְמָה בִּין הָעֶרְבִים,
או שמא השמן נשאר כפי שהביא הכהן גדול בחייו, ויביאו לוג
וּמִחֲצִיתָה שַׁחֲרִית וְלוג וּמִחֲצִיתָה בִּין הָעֶרְבִים, ושאלה זו לא נפשטה.
עם כל מנחה היו מביאים קומץ של לבונה. לגבי מנחת חביתין
נחלקו אבא יוסי בן דוסתאי ורבנן במסכת מנחות (נב). לאבא יוסי
בן דוסתאי מביא שני קומצין, קומץ בבוקר וקומץ בערב. ולרבנן
מביא קומץ אחד, חצי בבוקר וחצי בערב. רבי יוחנן אמר (שם)
שהלכה כאבא יוסי בן דוסתאי.

הגמרא מסתפקת בכמות הקומצים שצריך להביא במנחת חביתין
הבאה כשאין כהן גדול: אָמר רבי חזקיה, אוף הָאָ צִרְיָה לִיה –
גם זאת יש עלינו להסתפק, שְׁנֵי קוּמְצִין – לפי שיטתו של אבא יוסי
בן דוסתאי הסובר במסכת מנחות (נב) שהכהן גדול היה מפרש
בכל יום שני קומצי לבונה ומקריבו קומץ שחרית וקומץ בין
הערביים, מִה הָאֵם – מה היה אם כן הדין כשמת הכהן גדול, האם
כפי שהוכפלה הסולת כך גם הוכפלה הלבונה ומביאים שְׁנֵי קוּמְצִין
בְּשַׁחֲרִית וְשְׁנֵי קוּמְצִין בִּין הָעֶרְבִים, או שמא הלבונה נשארת כפי
שהביא הכהן גדול בחייו ומביאים קוּמֵץ אֶחָה בְּשַׁחֲרִית וְקוּמֵץ אֶחָה
בִּין הָעֶרְבִים.

הגמרא מנסה לפשוט את הספק: אָמר רבי יוסה לפשוט את דין
קומצי הלבונה, פֶּלִים לְמִדּוּ לְקוּמֵץ לֹא מִנְחָתָה חוּטָא – לעיל (חא)
נחבאר ששיעור הלבונה בקומץ נלמד ממנחת חוטא שנאמר בו
(ויקרא יג) 'קִמְצָהּ הִכְהֵן מִמֶּנָּה מִלּוֹא קָמְצוּ אֶת אֲזִקְרָתָהּ, וְאִם כֵּן,
מִה לְהֵלֵן – במנחת חוטא אם הביא שְׁנֵי קוּמְצִין, הרי זה כמו שהביא
קומץ חסר, שהרי לא מצאנו שיביאו שני קומצין בהקטרה חסר,
אָם פָּאָן אִם יביא שְׁנֵי קוּמְצִין, הרי זה כמו שיביא קומץ חסר, ולכן
לא צריכים שני קומצין בכל הקרבה, אלא מביאים שני קומצין,
ומחלקים לקומץ אחד בבוקר וקומץ אחד בערב.

הגמרא דוחה את הראיה: אָמר רבי חזקיה לדחות את מה שפשוט
רבי יוסה, פֶּלִים לְמִדּוּ שְׁלִשָּׁת לוגין לֹא מִתְּמִיד שֶׁל בִּין הָעֶרְבִים –
הרי דין שלוש הלוגין שמביא הכהן גדול במנחת חביתין נלמד
מתמיד של בין הערבים דדרשינן 'מִנְחָה תְּמִיד' שמנחה זו הרי היא
כתמיד, ואנו אומרים מִה לְהֵלֵן – בתמיד, מביא עמו שְׁלִשָּׁת לוגין,
כמו שנאמר (במדבר כח ה) 'וְעֶשְׂרִית הָאִיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן פְּתִית רְבִיעֵת הַדִּין, וּמִידָת 'הֵין' היא שנים עשר לוג ורביעית
הדין היא שלשה לוגין, אָם פָּאָן – במנחת חביתין מביאים שְׁלִשָּׁת
לוגין, ולפי סברתו של רבי יוסה היה ראוי לומר את הכלל הקובע
ש'דין לבא מן הנידון להיות כנידון' ולא יהיה מקום לדון האם יש
להכפיל את כמות השמן, אבל זה אינו שהרי רבי יוחנן כן הסתפק
בזה, ואם כן מִה תָּפֶן – לענין לוגי השמן, צִרְיָה לִיה – עדיין יש
מקום להסתפק ולומר שיביאו שלושה לוגין בבוקר ושלשה לוגין
בערב, אָם פָּאָן – בלבונה, צִרְיָה לִיה – יש מקום להסתפק ולומר
שיביאו שני קומצין בבוקר ושני קומצין בערב, ולא נפשטה איפוא
שאלה זו.

שנינו במשנה: 'ועל הפרה שְׁלֹא יִהְיֶה בו' מועלין באפרה', הגמרא
מבררת תקנה זו: רבי שְׁמוּאֵל פָּר נִחְמָן אמר פֶּשֶׁם רבי יונתן, בִּין
הָיָה שְׁמִיעָלוּ פָּה – באפר הפרה כיון שהתורה קראה לפרה
האדומה 'חטאת' והרי בחטאת מועלים, וְהָן – רבנן גְּזָרוּ שְׁלֹא
יִמְעָלוּ בָּהּ.

שואלת הגמרא: כיצד אנו אומרים שרבנן הם שתיקנו שאין
מועלים באפר, וְהָא תָּנִי – והרי שנינו בברייתא, נאמר בפרה
אדומה (במדבר טו ט) 'חֲטָאת הָוָא, דורשים, 'חֲטָאת' מִלְּמִד שְׁמוּעָלִין
פָּה כשם שמועלים בשאר חטאות. 'הוא', בא למעט וללמד שְׁפָה
מוֹעֵלִין וְאֵין מוֹעֵלִין בְּאַפְרָה, מוכח מהברייתא שמן התורה אין
מועלים באפרה.

מתרצת הגמרא: אָמר רבי אָהוּ, שתי תקנות היו, בְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ
מִשְׁתַּקְּשִׁין פָּה – מזולזלים באפר הפרה וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ עַל גְּבִי
מִפְּתֵיהֶן שכן אפר מרפא את המכה, והעושים כן סמכו על כך
שאין מועלים באפר הפרה, וְכִי לִמְנוּעָה זֹאת גְּזָרוּ רבנן שְׁמִיעָלוּ פָּה
מעילה מדרבנן. בִּין שְׁנֵינֵיהֶן – שנהרו מאוד מלזלזל באפר,
ואדרבה זהירות זו גרמה לתקלה שאדם שנטמא בספק מיאן לקבל
הזאה מחשש מעילה, החזירוהו רבנן לדין התורה וְגָזְרוּ שְׁלֹא יִמְעָלוּ
פָּה, ומתורץ שאף שהוא דין מהתורה עדיין היו צריכים בו לתקנת
חכמים.

שנינו במשנה: 'עַל הַקִּינִין בו' הפסולות שיהיו באין משל ציבור.
רבי יוסי אומר מהמספק את הקינן הוא מספק את הפסולות.
הגמרא מביאה מימרא שהובאה לעיל (טו), המבארת מקרה נוסף
שהמספק את הקינן צריך לספק, אומרת הגמרא: שנינו במשנה
בתחילת הפרק (טו), 'מעוֹת שנמצאו וכו' בין קינן לגזולי עולה וכו'
מחצה למחצה יפלו לגזולי עולה, והקשו בגמרא (שם) שאם יש צד
של מחצה על מחצה לומר שהמעוֹת הללו משופר של קינן הם,
והם ניתנו על ידי אשה שחפצה להתכפר בחטאת ובעולה, עכשיו
שיפלו לגזולי עולות ואינם קרבים חטאת, הֲאִשָּׁה הֵאֵת בָּמָה הִיא
מִתְּכַפֶּרֶת וכיצד היא יכולה לאכול בקדשים, ועל זה אָמר רבי
יִצְחָק לתרץ, תָּנַי בֵּית דִּין הוּא שֶׁהָאֵדָם הִתְכַּסֵּף אֶת הַקִּינִין הוּא
מִסְפֵּק אֶת הַפְּסוּלוֹת וגם אֶת הָאוֹבְדוֹת.

הדרן עלך פרק מעות שנמצאו

פרק שמיני - כל הרוקין

הלכה א – משנה

אגב שנינו בפרק שביעי על מעות ובהמה שנמצאו במקדש
ובירושלים וספק מהיכן הם, דנה משנתינו בדברים נוספים
שנמצאו בירושלים וספק אם הם טהורים או טמאים מה דינם.
רוק הזב והזובה אב הטומאה הוא ומטמא אדם וכלים, וכמו
שנאמר (ויקרא טו ח) 'כִּי יֵרָק הַזֵּב בְּשֹׁהוֹר וְכִסֵּה בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמֵּיִם

רכו

שקלים.
בן העדה

שקלים. פרק שמיני - כל הרוקין דף בא עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) -
תקלין חרתי

בחושה עשר שוחט במיד – לפי שכל העם יודעין שהזאה וטבילה אסורה ביום טוב ומטבילין את הכל במעוים טוב. נמצאה קשורה לסכין – בגמרא מפרש: **נמראה** קצרן של נברים – כובס של נברים היה שם – בשוק העליין, הזכומים גורו על הנברים שיהו כובים לכל בריהים ורוק טמא. ערדות – ערדו היער היו נחרץ לצורך אריות של מלך, רבי שמעון בר אבא בשם רבי זענה: קצרן של נברים היה שם – לא רסטיין ליה וטבילו. וטבילו את דמיה נבילה – לא הסוגיא פירשתי לעיל פרק שלשי' הלכה שניה, לא כן ובר – אמתניתין פריך: "לא גורו על הרוקן שבידושרים, ולמה גורו על הרוקן שבשוק העליין שיבולת – היינו באמצע, הבא. לא כן ובר – במתניתין נזכר 'חורן מרדך וידיתך לבית הטבילה', ומשני: מכיון רבי נעש הויכח – שווא דומה לצמרן – שעשעיה כדמות צמרן של אדם. תני הסכין קשורה לו – אם נמצא הסכין קשור בקופין הרי זה כקופין

להטביל. דאָע פֿאַר גב דשמא בעלים היה לזון סבין לחשוט
ולא היתה קופין זו זון אלא לשבירת עצמות היום אין
שבירת העצם בשבת, אפילו הכי כיון דצריכה להם ביום
שבו אחר שעה, כמו שטענה מערב שבת, דאז בשבת לא
מצו להטביל. כמו שטענה במסכת ביצה (דא חל יום
טוב אחר השבת כר מלפני השבת. ובהמשה עשר — אם
מצאה ביום טוב עצמו. שו"ת בה — שלמים מיד, והאי
הטבילוהו בעלים מאתמול. וזהו הוא כסבין — ואפילו
נמצא בארבעה שער שחל להיות בודל, שחט
חסר קטטה.

באה"מ

10 רביעית - טהור, יותר מיכן - טמא, וכאשר לרבי לעזר דלא חזר ליה רבי סימון שמועמא. רב ביבי הוה תנא
 11 מתני דתין עובדא. אמר ליה רבי יצחק בר ביסא: עד פקוה? אמר ליה: עד רביעית - טהור, יותר מיכן -
 12 טמא, ובעט ביה. אמר ליה רבי יוסי: גני דתהו שאיל קף את בעיט ביה? אמר ליה: גני דלא הוון דעתיה
 13 בי, דאמר רבי הנין: "יהיו חיד תלואים קף ממנך" - זה שהוא לוקח לו חטין לשנה, "ופחרת לילה ויומם"
 14 זה שהוא לוקח מן הסדק, "ולא תאמין בתיך" - זה שהוא לוקח מן הפלסור. ואנא סמיד אפלטריא. מאי
 15 ברוך, העיד רבי יהושע בן פתורה על דם נבילות שהוא טהור. מהו טהור - טהור מלקבשר, הא ליטמות -
 16 מטמא. תמן תנינן: דם השרץ מטמא בקשרו, מטמא ואינו מקבשר, ואין לנו פיצא בו. ואין לנו פיצא בו
 17 כשיעור טומאתו, אבל דמו מטמא בקשרו. אמר רבי יוסי: פליגי בה תרין אמוראי, חד אמר: טמא, וחד
 18 אמר: טהור. מאן דאמר טמא - כרבי יהודה, ומאן דאמר טהור - כרבי יהושע בן פתורה. אמר ליה רב
 19 אבדוקא דמן נחומה: ואתה, דרבי יהודה מורינא דבי גשיא תהו. "פל הרוקין" וכו': לא כן אמר רבי אבהו
 20 בשם רבי יוסי בן הנינה: לא גזרו על הרוקין שבידו שלם! הא איחמר עליה, רבי אבין בשם רבי יהושע בן
 21 לוי: קצרן של גזים היה שם. בשאר ימות השנה הטמאין מהלכין שיבולת ותפתורין מהלכין מן הצד, ותפתורין
 22 מהלכין סתם, והטמאין אומרין להן "פרושו". בשעת הרגל הפתורים מהלכין שיבולת, והטמאין מהלכין מן
 23 הצד, והטמאין מהלכין סתם, ותפתורין אומרים להן "פרושו". וכל הפלים הנמצאים" כו'. לא כן אמר רבי
 24 אבהו בשם רבי יוחנן לא גזרו על הפלים שבידו שלם? מפני שצמצאו דרך ירידה לבית המביאה - עשו
 25 הוכיח, אבא שאול תהי קורא אותן ציפורין. מאן דאמר ציפורין - שיהיה דומה לציפורין, מאן דאמר כרצא
 - שמריצה את האבן לבית הקברות. קופין וכו'. תני: הספין קשורה לה - הרי זו כמותה.

הלכה ב משנה פרוכה שנסמאת בולד הטוואה - מסבילין אותה בפנים, ומכניסין אותה מיד. ולנסמאת באל הטוואה - מסבילין אותה בחוץ, ולשוחטין אותה בחיל, מפני שהיא צריכה הערב שמש. אם היתה חדשה - שוחטין אותה על גג האיציטבא, כדי שיראה העם את מלאכתה שהיא נאה. רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הסגן: פרוכה עוביה טפה על שבעים ושתים נימים נארתה על כל נימה ונימה עשרים וארבעה חומין. ארבה ארבעים אמה ורחבה עשרים, ומשמונים ושתים רבוא היתה נעשית, ושתים עושין בכל שנה, ושלש מאות פהנים מסבילין אותה. **גמרא** אילו אמר חוט - אחד, כפול - לשנים, שזור - לשלשה, משוך - לששה, ארבע מכאן - הא עשרים וארבעה. תני: שלשים ושתים, אילו אמר חוט - אחד, כפול - לשנים, שזור - לששה, משוך - לשמונה, ארבע מכאן - הא תלתין ותרין. תנא ארבעים ושמונה, אילו אמר חוט - אחד, כפול - לשנים, קליעה - לשלשה, שזור - לששה, משוך - לשנים עשר, ארבעה מיון - הא ארבעים ותמניא. כתוב אחד אומר "מעשה רוקם" וכתוב אחד אומר "מעשה חושב". פרצוף אחד, "מעשה חושב" - שני פרצופות. רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר: "מעשה רוקם" - ארי מכאן וארי מכאן, "מעשה חושב" - ארי מכאן וחלק מכאן. וחרנה אמר: "מעשה רוקם" - ארי מכאן וחלק מכאן, "מעשה חושב" - ארי מכאן ונשר מכאן. בשמונים ושתים רבוא היתה נעשית וכו', רבי יצחק בר בינא בשם ר' שמאל: וזמא. תמן תנינן: פעמים היה עליה כישלש מאות בור. רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל: תנא.

הלכה ג משנה בשר קרשי קרשים שנטמא, בין באב הטומאה בין בולד הטומאה, בין בפנים בין בחוץ, בית שאני אומרים: הכל ישרף בפנים, חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ. בית הלל אומרים: הכל ישרף בחוץ, חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים.

רבי

בכל הזמנים ובכל המקומות, השיטה דאני את נפשי הצלתי, הייתה מגונה.

ממכתב כ"ח ניסן, תשי"ט

יודע אם יהיה לו מעות אף בשנה הבאה. והמשך הפסוק וְהָיָה לְךָ
לֵילָה וְיוֹמָם, זֶה שְׁהוּא לֹקֵחַ – קונה את לחמו לשבוע שלם מן
הַפִּקְדִי – האופה, ואינו יודע אם יהיה לו לקנות גם בשבוע הבא.
וְלֹא תֵאֱמָרְךָ בְּחִיָּיָה, זֶה שְׁהוּא לֹקֵחַ – קונה את לחמו מדי יום ביומו
מִן הַפִּקְדִי – החנווני הקונה מן הנחתום, ומלבד זה שמחירו יקר
גם אין הלוקח יודע אם יהיה לו כדי לקנות גם ביום המחרת. סיים
רב ביבי ואמר על עצמו, וְאֵנָּה כְּמִיָּה אֶפְלָסְיָא – אני הוא מאותם
שנאמר עליהם וְלֹא תֵאֱמָרְךָ בְּחִיָּיָה ולפיכך לא היתה דעתי
מיושבת עלי ולא השבתי כראוי.
מבררת הגמרא מהי ההלכה לענין טומאת רביעית דם: מֵאֵי בְדִין
– מהי ההלכה לענין רביעית דם הנבילה האם הוא טמא או טהור.
ומביאה על כך הגמרא את מה ששנינו במסכת עדיות (פ"ה מ"א)
הַעִיד רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן פְּתוּרָה עַל רְבִיעִית דָּם נְבִילָה שְׁהוּא טָהוֹר,
ומשמע שהוא טהור לגמרי.
דוחה הגמרא את הראיה: מֵהוּ טָהוֹר שנאמר לגבי דם נבילה, היינו
שהוא טָהוֹר מִלִּפְתֵּי הַשִּׁיר לִקְבֵּל טוּמְאָה וְשֶׁאֵין שֶׁהֵדֵם הוּא אֶחָד
משבעה משקים המכשירים לקבל טומאה, היינו דווקא בדם
היוצא מן הצוואר ולא שהוא שותת מן הנבילה, הָאֵל לִטְּמָה –
אבל לענין טומאה עדיין ניתן לומר שהוא כְּטָמָא ברביעית דם לח
או בכזית דם קרוש.
הגמרא מקשה על הדחיה, ומוכיחה שרביעית דם נבילה טהור.
מקשה הגמרא: תַּנְיִן – ממה ששנינו במסכת מכשירין (פ"ה מ"ה)
דָּם הַשִּׁיר כְּטָמָא כְּבָשִׂיר – דם השרץ ובשר השרץ דין אחד להם
שטמטמאים טומאה חמורה ושיעור טומאתם שווה ודוא בכעדשה,
ומצטרפים זה לזה להשלים לשיעור של עדשה, ואף שדמו כְּטָמָא,
מכל מקום וְאֵינוֹ מְכַשֵּׁר אַחֲרֵיהֶם לִקְבֵּל טוּמְאָה, וְאֵין לָנוּ כִּיּוּצָא בּוֹ
– לא מצאנו כיצא בזה הן לענין עצם דין טומאתם והן לענין
שדמו מטמא ואינו מכשיר, ולדברינו שאף דם נבילה מטמא ואינו
מכשיר יקשה שמצאנו כיצא בו, ועל כרחק שאין דם הנבילה
טמא.
מתרצת הגמרא: דברי המשנה וְאֵין לָנוּ כִּיּוּצָא בּוֹ היינו רק כְּשִׁיעוֹר
בְּטוּמְאָה – לענין שדמו מטמא כבשרו, ובזה אכן רק בשרץ שיעור
הטומאה בדם הוא כמו שיעור הטומאה בבשר ששניהם בשיעור
של כעדשה, ואילו נבילה אין שיעור הטומאה שווה בדם ובבשר
שכן דם הנבילה מטמא ברביעית ובשר הנבילה מטמא בכזית. אָבֵל
לגבי הדין של דָּמוֹ כְּטָמָא כְּבָשִׂיר – שהדם מטמא ואינו מכשיר
שוה דין דם השרץ לדין דם הנבילה.
מביאה הגמרא דעה שנחלקו אמוראים בדין רביעית דם של
נבילה: אָמַר רַבִּי יוֹסִי, פְּלִיגִי בְּהַ תְּרִין אֲמֹרָאִין – נחלקו שני
אמוראים בדין רביעית דם של נבילה אם מטמאה או לא, הָאֵמַר
טָמָא וְהָאֵמַר טָהוֹר. מפרשת הגמרא: מֵאֵן דְּאָמַר טָמָא סוּבַר כְּרִבִּי
וְהוּדָה שאומר במסכת עדיות (פ"ה מ"א) שביט הלל מטמאים בדם
הנבילה, ושנינו על כך בברייתא שרבי יוסי ברבי יהודה הסביר
טעמם של בית הלל שמטמאים ברביעית מפני שהדם יכול לקרוש
ולעמוד על שיעור כזית. וְמֵאֵן דְּאָמַר טָהוֹר סוּבַר כְּרִבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן
פְּתוּרָה שלמדנו לעיל שהעיד על דם נבילה שהוא טהור, וסובר
רבי יוסי שכונתו שהוא טהור לגמרי.
אָמַר לִיה רַב אֲבִדוּמָה דְּמֵן – מהמקום ששמו נְחוּתָה לרבי יוסי,
וְיֹאדָה – טוב ויפה דברת שהמטמא סובר כרבי יהודה, דְּרִבִּי יְהוֹדָה
מוֹחֲזִיקָה דְּבִי נְשִׂיאָה הָיָה – שכן רבי יהודה היה מורה ההוראות
בביתו של רבי ועל פיו היו עושים כל דבריהם, והוא הורה להם
במעשה של פרדת רבי כדעתו זו שדווקא פחות מרביעית טהור
אבל רביעית ויותר מרביעית טמא.
שנינו במשנה: וְכָל הַנִּמְצָאִין בִּירוּשָׁלַיִם טְהוֹרִין חוּץ
משל שוק העליון, דברי רבי מאיר. הגמרא מקשה ממשנתנו על
אמורא. מקשה הגמרא: וְכִי לֹא בֵּן אָמַר רַבִּי אֶבְהוֹ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי בֶּן
חֲנִינָה שֶׁלֹא גָזַר עַל הַרְוִקִין שֶׁבִירוּשָׁלַיִם ואילו במשנתנו מפורש
שהרוקין הנמצאים בשוק העליון שבירושלים טמאים. מתרצת
הגמרא: הָאֵל אֵיתָמַר עָלֶיהָ – הרי למדנו לעיל על דברי המשנה את

אם נמצא הקופיץ בְּהַמִּשָּׁה עֶשֶׂר בְּנִינִין – ביום טוב של פסח, המוצא
שׁוֹחֵט בָּהּ שְׁלָמִים מִיָּד, שכן בודאי הבעלים כבר הטבילו את
הקופיץ מאתמול לפי שהוא צריך את הקופיץ ביום טוב כדי
לשבור את עצמות החגיגה.
אם נִמְצָאָה הקופיץ קְשׁוּרָה לִפְנֵי הָרִי הִיא כְּסָבִין, ולכן אפילו אם
נמצא הקופיץ ביום ארבעה עשר שחל להיות בחול שוחט בקופיץ
מִיָּד, שאנו אומרים שבודאי כבר הוטבל הקופיץ עם הסכין ביום
שלושה עשר, והואיל וקשור עמו.
גמרא
שנינו במשנה, 'כל הרוקין הנמצאין בירושלים טהורים חוץ משל
שוק העליון, דברי רבי מאיר'. הגמרא מבארת את טעמה: רַבִּי אֶבְהוֹ
בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי ביאר את טעם טומאת הרוקין בשוק העליון,
לפי שקָבֵר – בית כבית בגדים שֶׁל נְכָרִים הָיָה שָׁם, וכיון שכן אנו
אומרים שכל הרוקין הנמצאים בשוק העליון הם משל נכרים
הנמצאים שם שחכמים גזרו עליהם כזבים.
אגב הלכות הטומאה שהיו כותוצאה מכך שהנכרים היו בשוק
העליון בירושלים מביאה הגמרא דין נוסף בהקשר לכך: אָמַר רַבִּי
חֲנִינָה, עֲרוּדוֹת – חמורי בר היו הנכרים נוֹחֲרִין (–הורגין) לצורך
מאכל אריות המלך בשוק העליון בִּירוּשָׁלַיִם, והיה הדם הרב נשפך
בחוצות ירושלים, וְהָיוּ עוֹלֵי הָרָגִים מִשְׁתַּקְּעִין בָּדָם עַד אֲרֻבּוֹתֵיהֶן
– ברכיהם, וְכֹאֵל העולי רגלים לִפְנֵי הַכְּמִים לשאול אם הם נטמאים
מהדם, וְלֹא אָמְרוּ לָהֶן הַחֲכָמִים דְּכָר כִּיּוֹן שֶׁסָּבְרוּ שֶׁדֵם נְבִילָה אֵינוֹ
טמא וכמבואר להלן.
הגמרא מביאה דעה המטמאת דם נבילה כשיש בה רביעית: רַבִּי
סִימֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי אָמַר, מַעֲשֶׂה כְּפִרְדָּה מִשֵּׁל בֵּית רַבִּי
שְׁמַתָּה, וַיֵּצֵא דֵם מִנְּבִילָתָהּ, וְטָהְרוּ אֶת דְּמֵיהָ וְלֹא טִמְאוּהוּ מִשּׁוֹם
טוּמְאַת נְבִילָה. רַבִּי אֶלְעָזָר שָׂאֵל לְרַבִּי סִימֹן שֶׁאָמַר דִּין זֶה בְּשֵׁם רַבִּי
יהושע בן לוי, עַד כִּמָּה דֵם יֵצֵא מִהִנְבִּילָה וְעַדִּין לֹא יִטְמָא, וְלֹא
אֵינִיכִיָּה – לא השיבו רבי סימון כלום. המשיך רבי אלעזר וְשָׂאֵל –
שֶׁל שֶׁאֵל זֶה לְרַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי שֶׁהוּא מֵרָא דְשִׁמְעֵתָא זֶה שֶׁכֵּן
משמו אמרה רבי סימון, אָמַר לִיה רַבִּי יהושע בן לוי, עַד רְבִיעִית
דֵם טָהוֹר מִטוּמְאַת נְבִילָה, וְאֵיהוּ רְבִיעִית דֵם וּבּוֹדָאִי כְּשֶׁהוּא יוֹתֵר
מִיָּין – מרביעית טָמָא, שכן רביעית דם כשהוא קרוש יש בו שיעור
כזית המטמא בטומאת נבילה, וְכֹאֵשׁ לְרַבִּי אֶלְעָזָר – הורה הדבר
מאד בעיני רבי אלעזר וכעס על כך דִּלָּא תוֹר לִיה רַבִּי סִימֹן
שְׁמִיעֵתָא – שרבי סימון לא ענהו את השמועה כפי שהוא שמע
מפי רבי יהושע בן לוי לחלק בין רביעית לפחות מרביעית.
מעשה דומה באמוראים אחרים: כיצא בזה מספרת הגמרא. שאף
רב ביבי הוֹה יְהִיב מִתָּנִי – היה יושב ושונה תָּרִין עוֹבְדָא – מעשה
זה בפרדת רבי שטהרו את דמה משום נבילה, ואף רב ביבי לא
פירש עד כמה דם יהיה עדיין טהור. אָמַר לִיה – שאל רַבִּי יִצְחָק
בְּרַבִּינָא את רב ביבי, עַד כִּמָּה דֵם יֵצֵא מִהִנְבִּילָה וְעַדִּין לֹא יִטְמָא,
ועוד הוסיף רבי יצחק בר ביטנא וְאָמַר לִיה, האם עַד רְבִיעִית דֵם
טָהוֹר ואילו רביעית וכמוכן יוֹתֵר מִיָּין טָמָא, ומה שטהרו שם הוא
משום שהיה הדם פחות מרביעית, או שמא טהור אף ביותר
מרביעית. ובמקום להשיבו על שאלתו כָּעֵם בִּיה – דחה רב ביבי
את רבי יצחק בסבדלו.
אָמַר לִיה רַבִּי יִרְמְיָה לרב ביבי, האם גִּנִּין דְּתוֹה שָׂאֵל לָךְ – בגלל
שהוא שואל אותך כענין אֶת כָּעֵם בִּיה – צריך הוא להעניש שאתה
דוחף אותו, ואכן מדוע לא השבת אותו דבר. אָמַר לִיה רב ביבי
לרבי ירמיה, עשיתי כך גִּנִּין דְּלֹא הָיוֹת דְּעָתִי בִי – מפני שלא היתה
דעתי מיושבת עלי ולא יכולתי לענותו בדברים הצריכים טעם.
ממשיך רב ביבי ומבאר את הסיבה שלא היתה דעתו מיושבת
עליו, על פי מה דְּאָמַר רַבִּי חֲנִין הַלְבֵּית אֵת הַכְּתוּב בַּפֶּרֶשׁ
התוכחה (דברים כ"ט) וְהָיוּ חֲנִינֵי תִלְאִים לָךְ מִנְּגִד וּפְחַדִּית לִלְלָה
וְיוֹמָם וְלֹא תֵאֱמָרְךָ בְּחִיָּיָה, שכן היא כוונת הפסוק, וְהָיוּ חֲנִינֵי תִלְאִים
לָךְ מִנְּגִד, זֶה שְׁהוּא לֹקֵחַ לֹא חֲנִין – תבואה לִשְׁנֵה שְׁלִימָה, שאין לו
קרקע לזרוע, ואף שלשנה זו יש לו מעות לקנות תבואה אין הוא

ממשיכה הגמרא ואומרת עדיין יש מקום לשאול על בר קפרא לפי
דעת בית הלל, ונאפילו על דבית הלל לא מקשיא – וכי לפי בית
הלל לא ניתן לשאול, דבית הלל אמר הכל ישרף בחוץ חוץ
משננטמא בולד הטומאה בפנים, ואם ולד הטומאה הוא מדרבנן מה
החילוק בין המקום שבו הוא נטמא בטומאת ולד הטומאה, בין
שנטמא בפנים שנשרף בפנים לבין שנטמא בחוץ שנשרף בחוץ, וכי
זה וזה לא מדבריהם הוא ומה מקום יש לחילוק ביניהם.
מתרצת הגמרא: בגין – משום שהוא סובר כדעתו דרבי שמעון
שאמר בדין מאכלו ומשקו של מצורע שהם משתלחין חוץ לשלש
מחנות – מאכלים שנטמאו על ידי מצורע אין מכניסים אותם
לתוך המחנות אלא הם נשארים מחוץ למחנה, ולכן גם מה
שנטמא בולד הטומאה בחוץ אין מכניסים אותו להישרף בפנים.

הלכה ד – משנה

כהנים שזכו בפיס להעלות את אברי קרבן התמיד על המזבח, היו
מניחים אותם על הכבש והולכים ללשכת הגזית לקרוא את שמע,
ולאחר מכן היו באים ומעלים אותם על המזבח.
מקום מיוחד נקבע להנחת איברי קרבן התמיד על גבי הכבש, כיון
שפעמים היו מתאחים עם ההקטרה עד זמן המוסף, והיה צריך
היכר מיוחד שלא יבואו לטעות ולהקדים להקטיר את המוספים
קודם התמיד.
כבש המזבח עמד לדרימו של מזבח, אורך שיפועו ל"ב אמה
ורוחבו ט"ז אמות. בפינות המזבח היו קרנות בגודל אמה על אמה,
והאמה שבין קרן לקרן יחד עם אמה פנימית נוספת היו קרויים
'כרכוב המזבח'.
משנתינו מבאת היכן היה המקום בכבש המזבח שהניחו שם את
איברי התמיד והמוספין: איברי התמיד ניתניו בחצי כבש ולמטה –
בשש עשרה אמות התחתונות של הכבש במערב – בשמונה
אמות לצד מערב. גם האיברים של מוספין של שבת ויום טוב היו
ניתניו בחצי כבש ולמטה, אלא שהם היו ניתניו בצידו השני של
הכבש, במזרח – בשמונה האמות לצד מזרח. איברים של מוספי
ראשי חדשים היו ניתניו על כרכוב המזבח למעלה – חלק מסוים
של גג המזבח, ובגמרא יבואר היכן הוא מקום זה. ונותן בצד מערב
של מזבח.

מבאת המשנה במצוות מסוימות איזה מהן נוהגות רק בזמן בית
המקדש ואיזה מהן נוהגות אף בזמן הזה: חובת השקלים – להיות
שוקל כל אחד מישראל את מחצית השקל, וחובת הביכורים –
הוראה שדרוש שביכרה קושר עליה גמי לסימן שזהו ביכורים, אינן
נוהגין אלא בפני הבית – חייבם הוא רק כשבית המקדש קיים, כיון
שהשקלים לצורך קרבנות הם וכיון שאין בית למה יפרישום,
ובכורים מפני שהם טעונים הנחה לפני המזבח ותנופה וקרבת והם
אינם שייכים כשאין בית המקדש קיים. אבל מעשר דגן – מעשר
ראשון ושני ועני, ומעשר בתבואה, ובכורות, כל אלו נוהגין בין בפני
הבית ובין שלא בפני הבית – גם כשאין בית המקדש קיים, מעשר
דגן לפי שקדושת הארץ לא בטלה, ומעשר בהמה הוקש למעשר
דגן, ובכור קדוש מרחם.
המשנה מבאת מה הדין אם הקדיש שקלים וביכורים בזמן הזה:
הקדיש שקלים וביכורים בזמן הזה שאין בית המקדש קיים, הדין
זה קודש. רבי שמעון אמר, האומר 'ביכורים קודש' אינן קודש, לפי
שנאמר (שמות כג טז) 'ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך',
ודרשין בתוספתא (פ"ג ה"ז) שדווקא כל זמן שיש בית הוא שיש
חובת הבאת ביכורים אבל בזמן שאין בית אין ביכורים, ונמצא
שגזירת הכתוב הוא שאפילו בדיעבד אינם קדושים.

גמרא

שנינו במשנה, 'של ראשי חדשים ניתניו על כרכוב המזבח
מלמעלה'. הגמרא מבאת מהו 'כרכוב': איזהו 'כרכוב המזבח',
אמה בין קרן לקרן מקום חילוף רגלי פניהם, ובבבלי (ובחים סב.)
מבואר שהכוונה לאמה שבין קרן לקרן ויחד עם זה גם אמה

דעה שלישית: רבי אליעזר אמר, יש לחלק בין אם טומאתו חמורה
שהיא נשרפת בחוץ לבין אם טומאתו קלה שהיא נשרפת בפנים,
ולכן קדשי קדשים שנטמא באב הטומאה בין אם נטמא בפנים ובין
אם נטמא בחוץ ישרף בחוץ לפי שאין כבוד לשורפו בקודש, אבל
באופן שנטמא בולד הטומאה בין אם נטמא בחוץ ובין אם נטמא
בפנים ישרף בפנים לפי שאינו מאוס כ"כ מלהכניסו לקודש.
דעה רביעית: רבי עקיבא אמר, אין חילוק במה נטמא, אלא מקום
טומאתו שם הוא מקום שריפתו, ולכן אם נטמא בפנים, נשרף
בפנים, ואם נטמא בחוץ, נשרף בחוץ, ואין חילוק אם נטמא באב
הטומאה או בולד הטומאה.

גמרא

שנינו במשנה, 'בשר קדשי קדשים שנטמא בין באב הטומאה בין
בולד הטומאה'. מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בגריי אב
הטומאה וולד הטומאה: בר קפרא אמר, אב הטומאה היינו
שטומאתו היא דבר תורה, כגון שנטמא בשרץ או נבילה, ואילו ולד
הטומאה היינו שטומאתו היא רק מדבריהם, כגון כלי שנטמא
במשקין, שמן התורה אין משקים טמאים כלים ורבנן גזרו בזה,
והבשר נגע בכלי זה ונמצא שטומאתו הוא מדרבנן. רבי יוחנן אמר,
בין זה בין זה דבר תורה – בין אב הטומאה ובין ולד הטומאה
טומאתם היא מהתורה, אלא שאב הטומאה היינו שנטמא הבשר
בשרץ או נבילה ואילו ולד הטומאה היינו שנטמא הבשר בכלי
שנגע ברוק חזב והוא ראשון לטומאה ונמצא הבשר שני לטומאה
מהתורה.

הגמרא מקשה על רבי יוחנן: וקשיא דרבי יוחנן על דבית שמאי –
שיטתו של רבי יוחנן מוקשית לפי בית שמאי, דבית שמאי אמרים,
הכל ישרף בפנים, חוץ משננטמא באב הטומאה בחוץ, ואם מדובר
שהן אב הטומאה והן ולד הטומאה טמאים מהתורה, מה בין אב
הטומאה שנטמא בחוץ שהוא נשרף בחוץ, מה בין ולד הטומאה
שנטמא בחוץ שהוא נשרף בפנים, וכי זה וזה לא דבר תורה הוא
ואם כן מה החילוק ביניהם.

הגמרא מוסיפה להקשות על רבי יוחנן: מוסיפה הגמרא ואומרת,
שקשיא זו לפירושו של רבי יוחנן ונאפילו על דבית הלל לא
מקשיא – וכי לפי בית הלל לא קשה כך, דבית הלל אמר הכל ישרף
בחוץ חוץ מה שנטמא בולד הטומאה בפנים, ואם הן אב הטומאה
והן ולד הטומאה הם טמאים מהתורה, מה בין ולד הטומאה
שנטמא בפנים שהוא נשרף בפנים, מה בין אב הטומאה שנטמא
בפנים שהוא נשרף בחוץ, וכי זה וזה לא דבר תורה הוא ושוב מה
החילוק ביניהם, אלא על כרחך צריך לומר כבר קפרא שאב
הטומאה הוא מהתורה וולד הטומאה מדובר בטומאה מדרבנן
וזהו החילוק ביניהם.

הגמרא אינה מיישבת את הקושיות על רבי יוחנן, ועוברת לברר
את ביאור משנתנו לדעת בר קפרא. אומרת הגמרא: לא הווי מה
רבנן אלא על דבר קפרא – לא נשאו ונתנו חכמים ליישב את
המשנה לדעת רבי יוחנן, ועברו לישא וליתן לפי שיטתו של בר
קפרא. מבררת הגמרא: וקשיא דבר קפרא על דבית שמאי – כך יש
לכאורה להקשות לבר קפרא לפי דעת בית שמאי, דבית שמאי
אמרים הכל ישרף בפנים חוץ משננטמא באב הטומאה בחוץ, ואם
אב הטומאה הוא מן התורה מה החילוק בין המקום שבו הוא
נטמא בטומאת אב הטומאה, בין שנטמא בחוץ שנשרף בחוץ לבין
שנטמא בפנים שנשרף בפנים, וכי זה וזה לא דבר תורה הוא ומה
מקום יש לחילוק ביניהם.

מתרצת הגמרא: על בר קפרא לא שאלו כיון שאכן יש תירוץ על
שאלה זו, בגין דרבי עקיבא אמר מקום טומאתו שם תהא מקום
שריפתו, ואף בית שמאי סוברים כך ולכן רק אם נטמא בפנים הוא
נשרף בפנים אבל אם נטמא בחוץ הוא נשרף בחוץ. ואלא
שסוברים בית שמאי שכל זה דווקא באב הטומאה שהוא
מדאורייתא, אך בולד הטומאה כיון שהוא מדרבנן, אף אם נטמא
בחוץ ישרף בפנים.

שקלים. פרק שמיני - כל הרוקין דף כב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)"
תקלין חרות קרבן העדה

בארה"א אין להשדות הטומאה במנים עד שתשרף אלא יוציאנה מיד וישרפה בחורץ. **יִשְׂרָף בְּמִינֵי –**
 רבין וטוהר מדאורייתא. אפילו נטמן בחורץ של לקים שריפתו בקדש. **נִמְצָא** **כִּי קָפְאוּ אוֹמֵר:**
דְּבַר תּוֹרָה אֵב הַטּוֹמָאָה וְלֹא הַטּוֹמָאָה מִדִּבְרֵיהֶם. עמוק מה דאמר במשנה אב הטומאה דראי
 דמאורייתא, אבל לול הטומאה – הוה ברבבן, גוון שנע במשקין דמדאורייתא. אין אוכלין ומשקין
 דמאורייתא, אלא שוין עשה – אינו רבבן ורבבן גורר

רבי אלעזר אומר: שְׁנוּמָא בֵּאב הַטּוּמָא, בֵּין בִּפְנֵים בֵּין בַּחוּץ - יִשְׂרָף בַּחוּץ, שְׁנוּמָא בּוֹלֵד הַטּוּמָא בֵּין בַּחוּץ בֵּין בִּפְנֵים - יִשְׂרָף בִּפְנֵים. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: מְקוֹם טוּמְאָתוֹ שֵׁם שְׂרִפְתּוֹ. **גְּמָרָא** בַּר קַפְרָא אָמַר: אִב הַטּוּמָא - דְּבַר תּוֹרָה, וְלֹד הַטּוּמָא - מִדְּבָרֵיהֶם. רַבִּי יוֹחֵנָן אָמַר: בֵּין זֶה בֵּין זֶה דְּבַר תּוֹרָה. לְקַשְׁיָא דְרַבִּי יוֹחֵנָן עַל דְּבִית שְׂמַאי, דְּבִית שְׂמַאי אוֹמְרִים: הֵחָל יִשְׂרָף בִּפְנֵים, חוּץ מִשְׁנוּמָא בֵּאב הַטּוּמָא בַּחוּץ. מַה בֵּין אִב הַטּוּמָא בַּחוּץ מַה בֵּין וְלֹד הַטּוּמָא בַּחוּץ, זֶה וְזֶה לֹא דְּבַר תּוֹרָה הוּא? וְאִפְּלוּ עַל דְּבִית הֵלֵל לֹא מְקַשְׁיָא, דְּבִית הֵלֵל אָמַר: הֵחָל יִשְׂרָף בַּחוּץ - חוּץ מִה שְׁנוּמָא בּוֹלֵד הַטּוּמָא בִּפְנֵים. מַה בֵּין וְלֹד הַטּוּמָא בִּפְנֵים מַה בֵּין אִב הַטּוּמָא בִּפְנֵים, זֶה וְזֶה לֹא דְּבַר תּוֹרָה הוּא? לֹא הוּוּ בַּר בַּר רַבֵּנָן אֱלָא עַל דְּבַר קַפְרָא. וְקַשְׁיָא דְּבַר קַפְרָא עַל דְּבִית שְׂמַאי. דְּבִית שְׂמַאי אוֹמְרִים: הֵחָל יִשְׂרָף בִּפְנֵים חוּץ מִשְׁנוּמָא בֵּאב הַטּוּמָא בַּחוּץ, מַה בֵּין אִב הַטּוּמָא בֵּין בַּחוּץ בֵּין בִּפְנֵים, זֶה וְזֶה לֹא דְּבַר תּוֹרָה הוּא? גִּנְיֵן דְּרַבִּי עֲקִיבָא אָמַר מְקוֹם טוּמְאָתוֹ שֵׁם תֵּהָא שְׂרִפְתּוֹ. וְאִפְּלוּ עַל דְּבִית הֵלֵל לֹא מְקַשְׁיָא. דְּבִית הֵלֵל אָמַר: הֵחָל יִשְׂרָף בַּחוּץ חוּץ מִשְׁנוּמָא בּוֹלֵד הַטּוּמָא בִּפְנֵים, מַה בֵּין וְלֹד הַטּוּמָא בֵּין בִּפְנֵים בֵּין בַּחוּץ זֶה וְזֶה לֹא מִדְּבָרֵיהֶם הוּא? גִּנְיֵן דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: מֵאִכְלוּ וּמִשְׁקוֹ שֶׁל מְצוּרַע מִשְׁתַּלְחֵין חוּץ לְשֵׁלֶשׁ מִחוּתָּה.

ד משה איב"ר התמיד ניתני מחצ'י כבש ולמטה (במזרח) בפערה. של מוספין - ניתני מחצ'י כבש ולמטה (בפערה) במזרח. של ראשי חדשים ניתני על פרבוס המזבח (למטה) למלמעלן. השקלים והביכורים אינן נזחנין אלא בפני הכות, אבל משער דגן ומעשר בהמה ובכורות - נזחנין בין בפני הכות ובין שלא בפני הכות. המקדש שקלים וביכורים - הרי זה קודש. רבי שמעון אומר: האומר ביכורים קודש - אינן קודש. **גמרא** איתיה פרבוס המזבח. אמה בין קרן לקרן, מקום הילוך נגלי כהנים. מוספי שבת מוספי ראש חודש מי קודם? רבי ירמיה סבר מימר: מוספי שבת ומוספי ראש חודש - מוספי ראש חודש קודמין. תיילת דרבי ירמיה מן הדא: שירו של שבת ושירו של ראש חודש - שירו של ראש חודש קודם. אמר רבי יוסה: שנייא היא תמן, דאמר רבי חייה בשם רבי יוחנן: כדי לפרסמו ולהודיע שהוא ראש חודש. פיצד היה עושה? שוחט מוספי שבת ואומר עליהן שירו של ראש חודש. ברם הכא - מוספי שבת ומוספי ראש חודש - מוספי שבת קודמין, על שם כל התדיר מתבביר קודם את חבירו. "שקלים וביכורים" וכו'. הא שקלים קדשו. רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון: בין אלו ובין אלו לא קדשו. תני: **ג**ו' בזמן הזה צריך להביא קוץ ריבועית כסא. אמר רבי שמעון: ביטלה רבי יוחנן בן זבאי מפני התקלה. מזה מפני התקלה - פקדה דתני: אין מקדישין ולא מעריכין ולא מתרימין ולא מנבדיהן תרומות ומעשרות בזמן הזה, ואם הקדיש או העריך או התרים או הנבית - הכסות מיעשרה, תהבה - מיעשר. פיצד? נועל בפניה תהלת והיא מתה מאליה. ותמעות וליכי לום המלח. עבר והקדיש, מן מה דאמר רבי שמעון ביטלה רבן יוחנן בן זבאי מפני התקלה - הדא אמרה עבר והקדיש קדשו. רבי יודה ענתודרייא בעי קומי רבי יוסי. הכא את

הבית. **נִמְרָא אִיחֻהוּ כִּרְכֹּבֵהּ הַמּוֹבֵה** – פרישת לעל פרק ה' והלכה ה'. **מוֹסֵפִי שַׁבַּת ב'ו'** – קאי אמתני' שהוכיח מוספי שבת ור"ה, ושואל איזה מהן קודם להקריבה כשהוא ר"ח בשבת. **חֻלִּיל דר"ר** – ראיתו. **כ"ו לַפִּסְכָּה ב'ו'** – הני מתרץ לא ר"י בבבלי סיכה היא השמיכות עברין להכיבא שכיבו והכל דפשיטא להו לביד שקדשוהו הבלתו ולא נגמנו כל אדם עליו דכ"ו אדם לא ראו חדוש הלכנו הוה דוקא בשם מרשאי' לענן הקרהו בו כיצד הוא עושה בו שיר ארבעה חדש שיהי שיר שבת וגו' והסתיר הספרים שבוש דמכות. **הא שקליס רשב"י מוֹסֵפִי שַׁבָּת ר"ש ב'ו'** – פליג אתנא דמתני' דקרינא דר' יוחנן. **תני – במסכת כריתות (ש' א.)** **רביעית כֶּכֶף** – רובע יונה ולא לשלשנה בתימק יביא קרבן בקרובן בפחות מרובע לא אפשר לחפשי דמי אצור קרבן בפחות מרובע בארבעין במיתין. ועמדו קיני' בארבעתא אל פתות אי אשה. **מִן הַתְּחֵלָה** – אלא יונה מנמו. **אִין מִרְחִיבִין וְאִין מְחַרְבִּין** – דהרם ח' קרבן בתקש דבתיב כל דהרם קשיטין. **תַּקְרִי** – כלא ליתו בה ר' יוחנן. **לֵים הַתְּחֵלָה** – משום דבעי שחקה בשאר נהרות ובים המלח מטיל בעיניה לכן אמר ים המלח. **עָבַר וְהִקְדִּישׁ** – גבי רביעית כסף דגר אמר עבר הקדיש לאחר שבעלה ריבו. **מֵאֵי** – אם קדש בדיעבד ודינן כדון הקדש וחרם דתנן המעות וליכוי לים המלח ואל אלא חל שם המעות עלייהו. **מִן מַה דִּמְרַם מִפְּנֵי הַתְּחֵלָה** – משמע דלא בטלה אלא מפני התחלה אבל בדיעבד קדשה. **עֲנִיתוּרִיא** – שם מקומו. **הַמָּא אַת**

בשנים אלו ניכרת התעוררות חזקה בין הצעירים לתשובה לה' לתורתו ולמצוותיו, אלא שצריכים שמי שהוא יורם הדרך.

ממכתב כ"ח ניסן, תשי"ט

שקלים. פרק שמיני – כל הרוקין דף כב עמוד ב – מותוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קרבן העדה

שקלים את אמר לא קדשו ולרש בן יהודה דלעיל פריך: א"ל תמן – גבי שקלים – אין מקדישין לבתחלה, דהוה ליה מתרומה ישנה, שמא יעבור השנה, ומתקנת חכמים דאפילו בדיעבד לא קדשי. הכי גרסינן: האי ישנה היא לגבי הקדשות אחרים, וקינו של גר אין צריך שיהיה מן החדש – הלכך: אם הקדיש – קדוש בדיעבד. ופריך: ויניח עד שיבנה בית המקדש – גם בשקלים יניח עד בנין בית המקדש ותהיה חדשה. ומשנה: שמא יבנה הבית כבראשונה – בניסן ותתרום הדתרומה או, ומה שנדר כבר – הוה ליה ישנה. והכא – גבי קינו של גר מה אית לך למיחש: הלכך קדוש.

אָמַר קְדִישׁ, וְהָכָא אֵת אָמַר לֹא קְדִישׁ! וְאֵמַר לִיָּה: תַּמָּן לִקְדָּח אֵין
מִקְדִּישִׁין לְבִתְחִלָּה - לִפִּי שְׁמוּצָה לְהַקְרִיב מִתְרוּמָה חֲדָשָׁה,
וְהֵיכָן הָיְתָה לָהּ יִשְׁנָה. וְהָכָא מֵאֵי אֵית לָךְ לְמִימַר הָאֵי יִשְׁנָה
הֵיא לְגַבֵּי הַקְדָּשׁוֹת אֲחֵרִים. וְקִינוּ שֶׁל גֵּר אֵינוֹ צָרִיךְ חֲדָשָׁה, וְאֵם
הַקְדִּישׁ - קְדִישׁ, וְיִנִּיחָנָה עַד שְׂבִיבָנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. שְׁמָא יִבְנֶה
הַבֵּית כְּבִרְאשׁוֹנָה, וְתִתְרוֹם תְּרוּמַת הַלֶּשֶׁת מִן הַחֲדָשָׁה בְּזִמְנָה בְּאַחֲרֵי בְּנִיָּסָן. וְהָכָא מֵאֵי אֵית לָךְ? רַב הַמְנוּנָא
וְרַב אֲדָא פֶּר אֶהְכָּה בְּשֵׁם רַב: הֲלָכָה בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן (רַב אֲדָא וְרַב הַמְנוּנָא רַב אֲדָא פֶּר אֶהְכָּה בְּשֵׁם רַב הֲלָכָה
בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן).

הדרן עלך פרק כל הרוקין
וסליקא לה מסכת שקלים

הדרן עלך פרק כל הרוקין וסליקא לה מסכת שקלים

משושים, והקדשות אחרים מאן דכר שמייהו חכא. חלבה ברבי שמעון – דמשנה, דביבירם לא קדשי, ושקלים קדשי, וכן קינו של גר קדוש.

סליק לה מסכת שקלים בעזר המרחם על אומללים

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה ניסן, ה'תש"א

ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה!

הנה בכלל מנו רז"ל בין כל ה"בעל כרחך" גם את ה"בעל כרחך אתה חי", ז. א. אשר החיים אינם שורה של תענוגים ועכ"פ ענינים של מנוחה או עכ"פ יסורים קלים ביותר.

אלא שמזמן לזמן הנה צריך לחזור לעצמו בחוזק ובהתמדה אשר בע"כ אתה חי וכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד.

ועייג"כ קוני נט על"ג מכ' כ"ק מו"ח אדמו"ר (י"ב תמוז תש"ח).

אבל רואים אנו במוחש, אשר במידה ידועה ורבה תלוי הרושם ממאורעות חיי האדם בהאדם עצמו באיזה חריפות הוא מקבלם ועונה (רעאגירט) עליהם. ומי לנו גדול כרמב"ם אשר חייו החיצוניים היו מלאים צרות והרפתקאות יסורים ואסונות ר"ל יוצאים מן גדר הרגיל, ובכ"ז השקפתו על החיים, כפי שמבואר בספריו מו"נ, היתה טובה ביותר, אפטימיסטיש בלע"ז. ולאידך גיסא ראינו כמה וכמה אנשים שבחיהם החיצוניים לכאורה מוצלחים הם, ובכ"ז רק לעתים רחוקות ביותר נראה בהם איזה שביעת רצון.

כחילוק הזה נמצא בהמדות טבעיות שבבני אדם. עוזרת לכאמ"א בזה תורת החסידות, אשר עוד מהבעש"ט הכריזו את הענין עבדו את ה' בשמחה, אשר אפילו בשעת התשובה, על עבירות שאין ספק שחטא ועבר עליהם, הנה בכל זה אין צריך להיות בזה סתירה לחדווא תקיעא בלבא מסיטרא דא, וכמבואר בארוכה בתניא.

ובפרט בענינים שאינם תלויים בבחירתו, הרי בודאי נותנת תורת החסידות היכולת למצוא בהם, גם בשכל האנושי, איזה צד של שמחה ועל כל פנים של תיקון על ענינים שבעבר. ובמילא הי' זה צריך למעט במדה גדולה את ההתרגשות והמרירות ואצ"ל העצבות הבאים על ידי המאורעות. המשך בעמוד הבא

שקלים דף כב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) רלא

- 1 אָמַר שאם עבר והקדיש הרי הם קָדָשׁוּ בדיעבד כפי שפירשנו,
2 וְהָכָא – ואילו כאן בברייתא אָתָּא אָמַר שסובר רבי שמעון שאם
3 הקדיש שקלים לא קָדָשׁוּ.
4 מתרצת הגמרא: אָמַר ליה רבי יוסי לרבי יודה, אינו דומה שקלים
5 לשאר הקדשות, תַּמָּן – בשקלים, לָכֵן אֵין מְקַדְּשִׁין לְבִתְחִלָּה
6 שקלים בזמן הזה, לְפִי שְׁמֻצוֹת לְהַקְרִיב מִתְרוּמָה חֲדָשָׁה כשמוגיע יום
7 אחד בניסן, וְהֵיאֵךְ הָיָא לֵה יִשְׁנָה – והשקלים שהופרשו בזמן הזה
8 יהיו שקלים ישנים אם תעבור השנה, ואֵין משתמשים בהם, ולכן
9 תקנו ואמרו שאפילו בדיעבד אין השקלים קדושים, וְהָכָא מָא אֵית
10 לָךְ לְמִימַר – אך בשאר הקדשות מה איכפת לן אם נאמר הָאֵי יִשְׁנָה
11 הֵיא – שהקדש זה הוא הקדש ישן לְגַבִּי הַקְדָּשׁוֹת אַחֲרָיִם וכי מה
12 בכך שהוא ישן, וְאָף קִנְיָ שֶׁל גֵּר אֵינוֹ צָרִיךְ שיהא מתרומה חֲדָשָׁה
13 וְלִכֵּן אִם הַקְדִּישׁ קָדָשׁ בדיעבד.
- 14 שואלת הגמרא: נאמר כך גם לגבי שקלים שיהיו קדושים בדיעבד,
15 וְיִנְיָנָה עַד שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. מתרצת הגמרא: חוששים אנו שְׁמָא
16 יִבְנֶה הַבַּיִת כְּכִרְאֻשׁוֹנָה בחודש ניסן כמו שהמשכן הוקם בראש
17 חודש ניסן, וְתִתְרַם תְּרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת מִן הַחֲדָשָׁה בְּזֻמָּנָה בְּאַחַד בְּנִיִּסָּן,
18 ונמצא שמה שנדר הוא מהתרומה הישנה, וְהָכָא מָא אֵית לָךְ –
19 אולם לענין שאר ההקדשות אין לך מה להשיב עליהן ולכן
20 בדיעבד הם קדושים.
21 מסיימת הגמרא: רַב הֶמְנוּנָא וְרַב אֲדָא בְּרַ אֲהֵבָה אמרו בְּשֵׁם רַב,
22 הֲלָכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שאמר שביטלה רבי יוחנן להפרשת המעות של
23 הגר מפני התקלה.
- 24 הדרן עֲלֵךְ פֶּרֶק כָּל הַרוֹקֵין וּסְלִיקָא לֵה מַסְבַּת שְׁקָלִים

המשך מעמוד הקודם

ועין תניא פכ"ו, וכבר הובטחנו בספרי רז"ל ובאגה"ק סכ"ב, "ואז גם הוי' יתן הטוב ויאר פניו אליו בבחינת אהבה מגולה אשר היתה תחלה מלובשת ומסותרת בתוכחה מגולה ויתמתקו הגבורות בשרשן ויתבטלו הדינין נס"ו" (למרות זה ששמענו מכ"ק מו"ח אדמו"ר באחת משיחותיו במה שכתוב שם בתחלת הענין, "וכמו אב רחמן חכם וצדיק המכה בנו כו"ו" וביאר שלא אמר כאן "וחסיד", כמו שאמר אח"כ - "לפני אביו הרחמן והצדיק וחסיד כו"ו", כי כיון אשר זהו אב המכה בנו, אף שזהו מאהבה מסותרת, אבל התואר חסיד לא שייך בכאן כביכול).

מובן אשר כל האמור לעיל אינו ח"ו דרך אמירת מוסר, ועוד יותר דאס איז שווער צו זאגן יענעם, וויסנדיק דורך וואס יענער איז דורכגעגאנגען, ולא באתי בזה אלא להורות לו באיזה מעניני תורתנו אשר יוכלו להקל עליו את עול המשא ולהרגיע את רוחו, עכ"פ במקצת, עד אשר יקויים בו הבטחה האמורה באגה"ק הנ"ל אשר ה' הטוב יתן הטוב ויאר פניו אליו בכל המצטרך לו.

בטח יודיעני כשהיו אצלו איזה שינויים בכל ענינים הנ"ל, ובפרט כשהיי' לו בשורה טובה באחד או באחרים מהענינים הנ"ל.

בברכ[ת] הסתדרות הנכונה בקרוב.

ב"ה, ט"ז אייר, ה'תשי"א

ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מוה"ר יהודא ליב שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו המודיע אשר אמו, הוא וזוג' שי' כבר קבלו את הוויזות לקנדה ומתכוננים בקרוב לנסוע;

יהי רצון שתהי' הנסיעה כשורה ויביאם למחוז חפצם ויסתדרו באופן המתאים לפניהם בגו"ר.

ובודאי קודם הנסיעה יסדר התועדות - א חסידישן פארבריינגען - שזה יפעול שלא לשכוח את פתגמו של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע ריחוק המקום אינו צריך לפעול ח"ו ריחוק בין החסידים, וההתקשרות יכולה שתתקיים גם אח"כ ואדרבה עוד תתחזק ע"י התקשרות כולם יחד באילנא דחייא היא תורת החסידות וההנהגה בדרכי החסידות.

בברכה להסתדרות הנכונה.

משנה

שָׁבַע יָמִים קֹדֶם יוֹם הַכִּפּוּרִים מְפַרְשִׁין וּמְרַחֲקִים אֶת הַבֶּהֱן הַגָּדוֹל
הַעֲתִיד לַעֲבֹד אֶת כָּל הָעֲבוֹדוֹת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים מִבֵּיתוֹ וּמֵאֲשֶׁתוֹ,
וּמִבְּיָאִים אוֹתוֹ לְלִשְׁכַּת פְּרִיָּהֲרִין שְׂבִיבַת הַמִּקְדָּשׁ, שְׁהִיָּתָה מִיִּחְדָּת
עֲבוֹר הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל. וּמִתְקַנֵּין – מוֹמִינִים וּמִיִּחְדִּים לוֹ בֶּהֱן אַחֵר
שִׁיּוּכֵל לַעֲבֹד אֶת עֲבוֹדַת יוֹם הַכִּפּוּרִים תְּהֵי – בְּמִקְוֵמוֹ, מִחֲשֵׁשׁ
שָׁמָּה יֵאָרֵעַ בּוֹ פְּסוּל – טוֹמְאָת קָרִי אוֹ שָׂר שָׂר טוֹמְאוֹת הַמַּעֲכָבוֹת
אוֹתוֹ מִלְּבוֹא לַמִּקְדָּשׁ וּלְעֲבוֹד אֶת עֲבוֹדוֹת יוֹם הַכִּפּוּרִים. רַבִּי
יְהוּדָה אָמַר, אֵף אִשָּׁה אֲחֵרָה מִתְקַנֵּין לוֹ, וְזֹאת מִחֲשֵׁשׁ שָׁמָּה תָּמוֹת
אֲשֶׁר קֹדֶם שִׁיגְמוֹר אֶת הָעֲבוֹדָה, וְכֵהֵן גָּדוֹל צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אִשָּׁה
בְּשַׁעַת הָעֲבוֹדָה, שְׁנֵאֲמַר 'וְהִקְרִיב אֹהֶרֶן אֶת פֶּר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר לוֹ
וְכָפַר בְּעָדוֹ וּבְעָד בֵּיתוֹ' (ויקרא טו יא), וּדְרָשׁוּ חֲכָמִים, 'בֵּיתוֹ' זֶה אֲשֶׁתוֹ,
וְלֹכֵן מִקְדָּשׁ אִשָּׁה נּוֹסֶפֶת וּמִכְנִיסָה לַחוּפָה לִפְנֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים. אֲמַרְוּ
לוֹ, חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה, אִם כֵּן שְׂבָאֵת לַחֲשׁוֹשׁ לְמִיתָה אִף בּוֹמָן
מוֹעֵט, הֲרִי שְׂאִין לְדָבָר סוֹף, וְיֵשׁ לַחֲשׁוֹשׁ שְׂמָא תָּמוֹת אִף הָאִשָּׁה
הַשְּׂנִיָּה.

גמרא

מֵאֲחֵר וּהַמִּשְׁנָה מִבְּאֵר דִּין פְּרִישַׁת כֹּהֵן גָּדוֹל קֹדֶם יוֹם הַכִּפּוּרִים
שְׂבָעָה יָמִים, מִבְּיָאֵה הַגְּמָרָא דִּין כַּעֲשֵׂן זֶה גְּבִי שְׂרִיפַת פְּרָה אֲדוּמָה
הַנְּעִשִׂית עַל יַד כֹּהֵן טָהוֹר, שְׂצָרִיךְ לְהַפְרִישׁ אֶת הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת
הַפְּרָה שְׂבָעַת יָמִים קֹדֶם לָכֵן. תֵּנִן הֵתָם בְּמִסְכַּת פְּרָה (פ' ט"א מ"א),
שָׁבַע יָמִים קֹדֶם שְׂרִיפַת הַפְּרָה הָאֲדוּמָה, שְׁהִיּוּ מִזִּין מֵאִפְרָה לְטַהֵר
אֶת הַטְּמָאִים, הִיּוּ מְפַרְשִׁין אֶת הַבֶּהֱן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפְּרָה, שְׁעִיקָר
מַעֲשֵׂה הַפְּרָה הִיָּה בְּשִׂרְיָתָהּ, וּמְרַחֲקִים אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ, וּמִבְּיָאִים
אוֹתוֹ לְלִשְׁכַּת שַׁעַל פְּנֵי הַבֵּיָרָה, שְׁהִיָּתָה בְּצֵד צְפוֹנָה מְזוּרָחָה שֶׁל
הָעוֹרָה, וְלִשְׁכַּת בֵּית הָאֲבֵן הִיָּתָה נִקְרָאֵת.
מִבְּאֵר הַגְּמָרָא אֶת מִשְׁנַה זֶה: וְלָמָּה נִקְרָא שָׁמָּה לִשְׁכַּת בֵּית הָאֲבֵן,
לִפִּי שָׁכַל מַעֲשִׂיָּהּ שֶׁל הַפְּרָה, קִבְּלַת דְּמָה וְאִסִּיפַת אִפְרָה, הִיּוּ בְּכָלִי
וְלָלִים – כָּלִים הַעֲשִׂים מְגַלְלִי בִּקְר שְׁנַתִּיבְשׁוּ, אוֹ בְּכָלִי אֲנָשִׁים
וּבְכָלִי אֲדָמָה – כָּלִים מֵאֲבֵן גִּיר רַךְ שֶׁנִּחְקָקָה, אוֹ מֵאֲדוּמָה שִׁיִּבְשׁוּהָ
בַּחֲמָה בְּלֹא כֶּבֶשׂן כְּכָלִי חֶרֶס, שְׁכָלִים אֵלּוּ אֵינֶם מִקְבָּלִים טוֹמְאָה,
וּלְפִיכֵן נִקְרָאֵת הַלִּשְׁכָּה 'בֵּית הָאֲבֵן' עַל שֶׁם כָּלִי הָאֲבֵן הַנִּצְרָכִים
לְמַעֲשֵׂי הַפְּרָה. מִבְּרַת הַגְּמָרָא: מֵאִי מַעֲשֶׂא תִּיקְנוּ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ רַק
בְּכָלִים אֵלּוּ. מִשְׁבִּיבָה הַגְּמָרָא: בֵּין דְּטַבּוּל יוֹם כִּשֶׁר בְּפָרָה – כִּיּוֹן
שְׁטָמָא שְׁטַבֵּל בְּיוֹם עַל אִף שְׂאִינוּ טָהוֹר לְגַמְרֵי עַד שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה
וְאִסּוֹר לוֹ לְהִיכְנֵס לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ וּלְהִקְרִיב קֶרְבָּנוֹת, הֲרִי הוּא כֶּשֶׁר
לְהַתְּעֵסֶק בְּטַהֲרַת הַפְּרָה, וְקִבְּעוּ חֲכָמִים לַעֲשׂוֹתוֹ דּוּוֹקָא בְּכּוֹהֵן זֶה
כֹּפִי שְׁשִׁנּוּ בַּמִּשְׁנָה, דִּתֵּנִן (פ' ט"א מ"ז), מְטַמְּאִין הִיּוּ אֶת הַבֶּהֱן
הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפְּרָה בְּיוֹם הַשְּׂרִיפָה, בְּטוֹמְאוֹת דְּרַבְּנָן, וּמְטַמְּלִין אוֹתוֹ,
וְשׁוֹרֵף אֶת הַפְּרָה קֹדֶם שִׁיעָרִיב שְׁמִשׁוֹ, וְעֵשׂוּ זֹאת כְּדִי לְהוֹצִיא
מִלְּבָן שָׁל צְדוּקָן שֶׁהִיּוּ חוֹלְקִים עַל קִבְּלַת חֲכָמִים וְאִמְרִים שֶׁרַק
בְּמַעֲוָרְבֵי הַשָּׁמֶשׁ – טָהוֹרִים גְּמוּרִים לֵאחֹר שֶׁהָעִרִיב הַשְּׁמֶשׁ, הִיָּתָה
נְעִשִׂית הַפְּרָה, וְלֹכֵן תִּיקְנוּ חֲכָמִים לַעֲשׂוֹת כֵּן לְהִרְאוֹת שְׂאֵף טָבוֹל
יוֹם כֶּשֶׁר. וְכִיּוֹן שֶׁהִקְלוּ חֲכָמִים קוּלָא זֶה, לֹכֵן כִּגְדָּה זֶה תִּקְנִינוּ לָהּ
רַבְּנָן מַעֲלָה יִתִּירָה, לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּעִשְׂיִיתָהּ רַק בְּכָלִי וְלָלִים כָּלִי אֲנָשִׁים
וּבְכָלִי אֲדָמָה וְלֹא לִקְבָלָהּ – שְׂאִינֶם מִקְבָּלִים טוֹמְאָה, כִּי חִיבֵי דָלָא
לְיִלְלָלוּ בָּהּ לּוֹמַר כֶּשֶׁם שְׁטַבּוֹל יוֹם כֶּשֶׁר כֵּן אֵין צָרִיךְ לְהִיזְהֹר
בְּהִתְרָתָהּ, וְלֹכֵן הַחֲמִירוּ חוֹמְרוֹת יִתִּירוֹת בְּשִׁמְרַת טַהֲרָתָהּ.
מִסִּיפָה הַגְּמָרָא לֵבָאֵר אֶת הַמִּשְׁנָה מִשְׁנָה זֶה: מְדַבְּרֵי הַמִּשְׁנָה
שְׁכַתְּבָה אֶת מִקּוֹם הַלִּשְׁכָּה בְּאִיזָה צֵד הִיָּתָה מִשְׁמַע שִׁישׁ לִכְך טַעַם

מִיּוּחָד. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מֵאִי שָׁנָא – מִדּוּעַ הִפְרִישׁוּהוּ דּוּוֹקָא
לְלִשְׁכָּה שְׁהִיָּתָה בְּפִינַת צְפוֹנָה מְזוּרָחָה. מִשְׁבִּיבָה הַגְּמָרָא: צֵד צִפּוֹן
שִׁיךְ בָּהּ, בֵּין דְּתַקְטָאֵת הִיא – שְׁקִרָאֵה הַכְּתוּב לְפָרָה אֲדוּמָה בְּשֶׁם
חֲטָאֵת, שְׁנֵאֲמַר (בְּמִדְבָּר ט ט) 'לִמִּי נָדָה חֲטָאֵת הִיא, וְתַקְטָאֵת מַעֲוָנָה
שְׁחִיטָה בְּצֵד צְפוֹן שֶׁל הָעוֹרָה, וְאִף שְׁפָרָה אֲדוּמָה נִשְׁחַטַת בְּהָר
הַזֵּיתִים, מִכָּל מִקּוֹם עַל יַדִּי שֶׁלִּשְׁכָּתָה בְּרוּחַ צִפּוֹן יִזְכּוֹר לַעֲשׂוֹתָהּ
לְשִׁמָּה כְּקֶרֶבֶן חֲטָאֵת. וְצֵד מִזְרָח שִׁיךְ בָּהּ, מִשּׁוּם שְׁכָתִיב בָּהּ
בְּהִזָּאת דֶּם הַפְּרָה, 'וְהָיָה אֵל נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד' (שֵׁם ט ט ד), וּפִירוּשׁוֹ
שְׁעוּמָד בְּמִזְרָח הַמִּשְׁכָּן אוֹ הַמִּקְדָּשׁ, וּמִכּוּיִן לְרִאוֹת מוֹל פְּנִי אֶת
פֶּתַח הַמִּשְׁכָּן אוֹ הַמִּקְדָּשׁ שְׁהִיָּה בְּצֵד מִזְרָח, וּמִשּׁוּם כֵּךְ תִּקְנִינוּ לָהּ
רַבְּנָן לְכַהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפְּרָה לְשַׁכָּה בְּקֶרֶן צְפוֹנָה מְזוּרָחָה, כִּי חִיבֵי
דִּלְתָנִי לָהּ הִיָּפִיכָא – כִּי שֶׁתִּהְיֶה הִיכָר לְהִיָּת וְזִיּוּ וְנִזְכָּר בְּמַעֲשִׂיָּהּ
וּסְדֵר עֲבוֹדָתָהּ.
שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה זֶה שֶׁהַלִּשְׁכָּה הִיָּתָה עַל פְּנֵי הַבֵּיָרָה. מִבְּאֵרֶת הַגְּמָרָא:
מֵאִי בֵּיָרָה, אֲמַר רַבָּה בַּר בַּר כְּהָנָה אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִקּוֹם הִיָּה בְּהָר
הַבֵּית וּבִיָּרָה שָׁמָּה. וְרִישׁ לְקִישׁ אֲמַר, כָּל הַמִּקְדָּשׁ כּוּלּוֹ קְרוֹי בֵּיָרָה,
שְׁנֵאֲמַר בְּתַפִּילַת דּוֹד עַל שְׁלֵמָה (ד'ה"א כ ט ט) שִׁיזְכָּה לְבָנוֹת אֶת
'הַבֵּיָרָה אֲשֶׁר הִכְנִינוּ' – אֲשֶׁר זִימְנָתִי לָהּ מִקּוֹם וְנִכְסִים לְצוֹרֵךְ
בְּנִייתָהּ, הֲרִי שְׂבִיַת הַמִּקְדָּשׁ קְרוֹי בֵּיָרָה.
אַחֵר שֶׁהִבְיָאֵה הַגְּמָרָא שְׁגֵם בְּפָרָה אֲדוּמָה מְפַרְשִׁין אֶת הַכֹּהֵן
הָעוֹסֵק בָּהּ שְׂבָעָה יָמִים כְּמוֹ הַפְּרִשַׁת כֹּהֵן גָּדוֹל קֹדֶם יוֹם הַכִּפּוּרִים,
מִבְּאֵרֶת הַגְּמָרָא מִנֵּין לְמַדִּים זֹאת. מִבְּרַת הַגְּמָרָא: מִנָּא הֵנִי מִלִּי –
מִה הַמִּקְוֹר לַחוּבַת הַפְּרִשַׁת כֹּהֵן קֹדֶם יוֹם הַכִּפּוּרִים וְקֹדֶם שְׂרִיפַת
פְּרָה אֲדוּמָה. מִבְּאֵרֶת הַגְּמָרָא: אֲמַר רַבִּי מַנְיֹמִי בַר חֶלְקִיָּה, אֲמַר רַבִּי
מְחִסְיָא בַּר אִידִי, אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲמַר קְרָא גְבִי שְׂבָעַת יָמִי הַמִּיְלֹאִים
שֶׁנִּצְטָווּ אַהֲרֹן וּבְנָיו לְפָרוֹשׁ מִבְּיָתָם (ויקרא ח ל ג-ד), וּמִפְּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ שְׂבָעַת יָמִים וְגו', כִּפְּאֲשֶׁר עָשָׂה בְּיוֹם הַיָּה צֹוֹה ה'
לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם, וּמִשְׁמַע שְׁכֶשֶׁם שְׂצִיָּה עֲלֵיהֶם לְפָרוֹשׁ שְׂבָעַת
יָמִים לִפְנֵי הַקְּרִבַּת הַקְּרִבּוֹת בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי לְמִיְלֹאִים כֵּךְ אִף
לְדוֹרוֹת יֵשׁ דִּין פְּרִישָׁה שְׂבָעַת יָמִים לִפְנֵי יוֹם אַחֵר. וְדוֹרֶשֶׁת הַגְּמָרָא
עַל מִה נִתְחַיִּיב בְּפִרִישָׁה, תִּיבַת 'לַעֲשׂוֹת', אֵלּוּ מַעֲשֵׂי פְרָה, וּמִכָּאֵן
שִׁישׁ דִּין פְּרִישָׁה שְׂבָעַת יָמִים לְכַהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפְּרָה. וְתִיבַת
'לְכַפֵּר', אֵלּוּ מַעֲשֵׂי יוֹם הַכִּפּוּרִים, שְׁעִיקְרוּ שֶׁל יוֹם עוֹמֵד לְכַפֵּרָה,
וּמִכָּאֵן שִׁישְׁנוּ דִּין פְּרִישָׁה שְׂבָעַת יָמִים לְכַהֵן הַגָּדוֹל לִפְנֵי יוֹם
הַכִּפּוּרִים כְּמוֹ שְׁשִׁנּוּ בַּמִּשְׁנָתִינוּ.
שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מִנֵּין שְׂבָא הַכְּתוּב לְרִבּוֹת שְׁנֵי חִיּוּבֵי פְרִישָׁה,
בְּשִׁלְמָא בּוֹלִיָּה קְרָא בְּפָרָה לֹא מִתּוֹקֶם – אֲמַנֵם זֶה מוֹבֵן שְׂאִי אִפְשֵׁר
לּוֹמַר שְׂבָא הַכְּתוּב לְרִבּוֹת פְּרִישָׁה רַק בְּפָרָה, מִשּׁוּם שֶׁ'לְכַפֵּר' בְּתִיב,
וּפְרָה לֹא בַת בְּפָרָה הִיא, שְׁעִיקְרָה שֶׁל פְּרָה אֲדוּמָה לְטַהֲרַת
טְמָאִים וְלֹא לְכַפֵּרַת עוֹנוֹת. אֲלֵא מִנֵּין שְׂרִיבָה הַכְּתוּב פְּרִישָׁה
בְּפָרָה כָּלִל, אֲמַר – אֲמֹר וּדְרֹשׁ דְּבוֹלִיָּה קְרָא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים בְּתִיב
– שְׁכַל הַפִּסּוּק 'כֹּאשֶׁר עָשָׂה בְּיוֹם הַיָּה צֹוֹה ה' לַעֲשׂוֹת' מִלְּמַד עַל
חִיּוּב פְּרִישָׁה לְצוֹרֵךְ יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְלֹא נִדְרֹשׁ מִלַּעֲשׂוֹת' פְּרִישָׁה
נּוֹסֶפֶת. מִיִּישְׁבַת הַגְּמָרָא: אֲמַר, אֵין הַמִּקְוֹר לַחִיּוּב פְּרִישָׁה בְּפָרָה
מִתִּיבַת 'לַעֲשׂוֹת', אֵלּא וְלִיָּף גִּזְרָה שׁוֹה מִתִּיבּוֹת 'צֹוֹה' 'צֹוֹה' בְּתִיב
הָבָא בְּמִיְלֹאִים 'צֹוֹה ה' לַעֲשׂוֹת', וּבְתִיב הֵתָם בְּפָרָה אֲדוּמָה 'זֹאת
חֲקַת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צֹוֹה ה' לֵאמֹר', וְלְמַדִּים גִּזְרָה שׁוֹה, מִה 'צֹוֹה'
הָאֲמֹר לְחֶלֶן, גְּבִי פְרָה נֵאמַר, אֵף כֵּאֵן בְּפִרֶשֶׁת הַמִּיְלֹאִים תִּיבַת
'צֹוֹה' מִלְּמַדַת עַל פְּרָה, וְיָפָה כֵּאֵן – בְּמִיְלֹאִים נֵאמַר בְּפִסּוּק דִּין
פְּרִישָׁה, אֵף לְחֶלֶן – גְּבִי פְרָה יֵשׁ דִּין פְּרִישָׁה.

יהי רצון שזכות הצדקה וזכות הוספה שלו בענייני תורה ומצוות בכלל, יעמוד לו להטבת מצב בריאותו ולהמציטרך לו ולבני ביתו שי בכלל.

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף ב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רלג רש"י תוספות

משנה שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול – שכל עבודת יום הכפורים אינה כשירה אלא בו. כדילוף בהוריות בפרק בתרא (יב, ב), דכתיב גבי יום הכפורים "וכפר הכהן אשר ימשח אותו". ובגמרא (ו, א) מפרש למה מפרישין. ללשכת פרהרדין – כך שמה. ובגמרא מפרש למה נקראת כן, ומתקנין לו – וממנמן

כהן אחר להיות כהן גדול תחתיו, אם יאירע בו פסול קרי או שאר טומאה המעכבין מלבוא למקדש, ובעד ביתו – גבי יום הכפורים כתיב, באחרי מות. אם כן – דחיישת למיתה. אין לדבר סוף – שמה גם זו ממות. **גמרא** שריפת הפרה – פרה אדומה, שעל פני הבירה – לקמיה מפרש מאי בירה, צופנה מורה – במקצוע מורחית צפופת של עורה היתה. שכל מעשיה – של פרה. כלי גללים – צפניי בקר. מפרש להו במנחת בפרק י"ד "שמעאל" (סט, ב). כלי אדמה – שאין עשויין ככלי חרס כבבשן, אלא מן האדמה היא, שהוא כאבן רכה, וחוקקין ממנה כלים. מאי טעמא – תקינו לה כלים הללו. דמבול יום – לקמן יליף בפרק "סוף בקלפי" (מג, ב). "הזהר הזהר" כו'. כי היכי דלא ליזילוי בה – לומר: הואיל וטבול יום כשר בפרה – אין צריך להיות זריקין בה בשמירת טהרה, לכך עשו בה מעלות הרבה לטהרה, וזו אחת מהן. כיון דהפאה היא – חטאת נקראת, שנאמר (במדבר ט) "למי נדה חטאת היא". והפאה טעונה צפון – חטאות הקרבות במזבח נשחטות בצפון, ולא שז טענה צפון, שהרי היא נשחטת בהר המשחה. וכתיב – בפרה (שם) "אל נוכח פני אהל מועד" בהזאת דמה, שהוא עומד בהר המשחה ומתכוין ורואה פתחו של היכל שהוא בבוהל מורה. כי היכי דליהוי חיביא – לדעת שהופרש שם, כדי להטיל עליו עבודת פרה הקרייה חטאת וטענה מורה, וישם לב להיות זריז במעשיה וסדר עבודותיה. הבירה אשר הביטוי – אשר זימנתי לה מקום גורן ארונה לבנותה בו. ודוד קאמר ליה להאי קרא בדברי הימים. מנא הני מילי – דבעי פרישה ליום הכפורים ולפרה. כאשר עשה – במלואים, שצוה אותם לפרוש מביתם שבעה ימים, שנאמר (ויקרא ח) "ופתח אהל מועד תשמו יומם וילילה" וגו'. ובשמיני עבד, שנאמר (שם ט) "ויחי ביום השמיני קרא" וגו' וכתיב "קרב אל המזבח" וגו' "כאשר" וגו' "צוה לעשות" לדורות, לפרוש שבעה לפני עבודת יום אחד.

דלפי עשייה – קיום המצוה.

ואימא

אלו מעשי פרה, "לכפר" – אלו מעשי יום הכפורים. כשלקא פוליה קרא בפרה לא מתוקם – "לכפר" כתיב, ופרה לאו בת כפרה היא. אלא אימא: פוליה קרא ביום הכפורים כתיב! – אמרי: יליף "צוה" "צוה", כתיב הכא "צוה ה' לעשות" וכתיב התם "זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמור", מה להלן פרה – אף כאן פרה, ומה כאן פרישה – אף להלן פרישה.

ואימא

לא היו מפרשינן נמי כהן גדול לפני יום הכפורים ללשכה זו שעל פני הבירה? ויש לומר: דלשכת פרה היו קורים לה לשכת בית אבן, כי היכי דנדרה לה היכרא שכל מעשיה בכלי אבנים, ואי הוה מפרשינן נמי להדיא לשכה כהן גדול לפני יום הכפורים – אז לא הוה ליה היכרא לפרה. אי נמי יש לומר: משום דכהן גדול ביום הכפורים פרישתו לקדושה, שכל עבודתו לפני ולפנים, היו מפרישים אותו ללשכת פרהרדין שבניה בקדש. אבל פרה, שנעשית מחוץ, בהר המשחה – פרישתו ללשכה שעל פני הבירה, שחוף לעורה. **אלא** אימא כוליה קרא ביום הכפורים כתיב – תימה לי. מאי קרא פרי? דאי כוליה קרא ביום הכפורים כתיב – אם כן "לעשות" למה לי? ויש לומר: דסלקא דעתך דמקשה דתרייהו איצטריך ליום הכפורים, דאי לא כתב אלא "לכפר" – הוה אמנא: כפרה דקרבנות, ואי לא כתב אלא "לעשות" – הוה אמנא: זה פרה, להכי כתב תרייהו, לאשמעין דווקא יום הכפורים, דכתיב ביה תרייהו.

ואימא

ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהרדין, ומתקנין לו כהן אחר תחתיו, שמה יאירע בו פסול. רבי יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקנין לו, שמה תמות אשתו. שנאמר "וכפר בעדו ובעד ביתו", ביתו זו אשתו. אמרו לו: אם כן אין לדבר סוף. **גמרא** תנן התם: שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו מפרישין כהן השוהף את הפרה מביתו ללשכה שעל פני הבירה צפונה מוהרה, ולשפת בית האבן היתה נקראת. ולמה נקרא שמה לשפת בית האבן – שכל מעשיה בכלי גללים, בכלי אבנים, ובכלי אדמה. מאי טעמא? כיון דמבול יום פשר בפרה, דתנן: מטמאין היו הפהן השוהף את הפרה ומטבילין אותו, להוציא מלפן של צדוקין, שהיו אומרים: במעורבי השמש היתה נעשית, תקינו לה רבנן כלי גללים, כלי אבנים וכלי אדמה; דלא לקבלו מומא, כי היכי דלא ליזילוי בה. מאי שנא צפונה מוהרה? – כיון דהפאה היא, והפאה טעונה צפונה וכתיב בה "אל נכח פני אהל מועד" – תקינו לה רבנן לשפה צפונה מוהרה, כי היכי דליהוי לה היכרא. מאי בירה? – אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מקום היה בהר הבית, ובירה שמו. ור"ש לקיש אומר: כל המקדש פולו קרוי בירה, שנאמר "הבירה אשר הכינותי". מנא הני מילי? אמר רב מניווי בר הלליה אמר רבי מחסא בר אידי אמר רבי יוחנן: אמר קרא "כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם". "לעשות" –

שבעת ימים קודם יום הכפורים – יש מקומות ששונה חמנין ברישא כמו בבא, ובבא קמא (ב, א) ארבעה אבות נזיקין, ובפרק קמא דראש השנה (ב, א): ארבעה ראשי שנים. ואיכא דוכתי דחני מנינא לבסוף: לפני אידיון של גוים שלשה ימים בריש פרק קמא דמסכת עבודה זרה (ב, א), ובפרק קמא דקידושין (ב, א): האשה נקנית בשלש דרכים. ושואלין ודורשין בהלכות (החג) לפני (החג) שלשים יום (פסחים ו, א).

וחכמים אימא אם כן אין לדבר סוף – דאי איכא למיחש למיתה דחדא – ניוחש אפילו למיתה דתרתית ותלת. ואף על גב דבפרק "ארבעה אחין" (יבמות כ, ב) משמע לסתם מתניתין דהתם דלמיתה דחד – חיישין, לתרי – לא חיישין, וסתם מתניתין דהכא סבירא ליה דאי חיישין לחדא – ניוחש נמי לטובא! יש לומר: דהכי קאמר הכא: נדר דחיישין למיתה דחד לזמן מרובה, כמו בהדיא דפרק "ארבעה אחין" (גם זה שם, א) דילמא ארמייבם חד מיית אידך, מכל מקום למיתה לזמן מועט כי הכא – לא הוה לן למיחש. אלא משום מעלה דכפרה חיישת לזמן מועט – אם כן ניוחש אפילו לתרתית ותלת, אי נמי, דהתם חשש בעלמא הוה משום ביטול מצות יבימין, וליכא איסורא כלי הא, אבל הכא, משום דכפרת כל ישראל תליי בזה – ניוחש אפילו לתרתית ותלת, ואפילו לזמן מועט – ואם כן אין לדבר סוף. הלכך ליכא למעבד תקנתא להאי חששא. וכי פריך בגמרא (יומא ו, א) מאי שנא דגבי טומאה, דשיכח טפי ממיית כדאמר בגמרא, סגי לתקן לכתן אחר תחתיו, והכא חיישין לתרתית ותלת! הוה מצי לשנויי כי האי גונא: הדיא חששא בעלמא היא, ולא היה צריך להפריש אחר, כי מסתמא ימצאו הרבה שיהיו ראויין לעבודה, אלא מעלה בעלמא – הלכך סגי בחד. אלא בלא הכי משני שפיר.

להוציא מלפן של צדוקין – לאו בטומאה דאורייתא מטמו דלי, אלא דהי מולולי בה כולי האי. אדרבה, אמרין בפרק "אין דורשין" (תניגה יח, ב) בגרי אוכלי קדש מדרס לחטאת. אלא כדנתן בפרק ג דמסכת פרה (משה ח): סמכו ידיהם על ראשו ואומרים לו: איש כהן גדול, רד טבול אחת. דמחמת שנוגעין בו חשבינן ליה כטמא טומאה דרבנן, דאחיו הכהנים חשיבי כטמאים לגבי ידיה, דבגדיהם מדרס לחטאת כדפרישית.

שכל מעשיה בכלי אבנים וכו' – דווקא באלו שבעת ימים של שריפת הפרה. אבל בשעת קידוש – התנן בפרק דמסכת פרה (משנה ה): בכל הכלים מקדשים, ואפילו בכלי גללים כו'. ואדרבה, התם משמע דטפי שפירא כל דבשאר כלים מקדשין מבכלי גללים. וכלי גללים וכלי אבנים איצטריך ליה לאשמעין, דאף על גב דלאו כלים מיקר לענין טומאה – מכל מקום הם כלים לענין קידוש, וקרינן כהן ימים חיים אל כלי. **ומא'** שנא צפונה מורה – ואם תאמר: אמאי

יהי רצון שנזכה בקרוב ממש לשלום אמיתי ולא יחיד הרוחניות והגשמיות, מתחיל מהרוחניות וגשמיות שבעולם קטן, הוא האדם, הגוף והנפש, ועד לרוחניות וגשמיות בעולם כפשוטו.

ממכתב ל' ניסן ה'תשכ"ד

וְאִמָּא צוה דיוס הכפורים – ואם תאמר: לישני אם כן כל דעי קראי למה לי "צוה"? "לעשות" "לכפר"? ואין נראה להרץ דהשתא הדר ביה מדרשא ד"לעשות" ולהכי עריכי תרוייהו, דאי מ'לכפר" לחודיה – הוה אמניא כפרה דקרבנות. ואי מ'צוה" לחודיה – הוה אמניא פרה נמי, להכי כתב תרוייהו. דהא מכל מקום אכתי יתקיש לך: לישני הכי דלא

היה ביה מ'לעשות'. ועוד: אי הדר ביה הזה היה למימ' "אלא". ולקמן (יומא ג.ב.) נמי מוכח דלא היה ביה מ'לעשות' דכי קאמר רבי יהושע בן לוי מתן תרתי קאמר "לעשות" — זה מעשה פרה. אלא דלעולם לא הדר ביה מדרש'הו' ד'לעשות'! יש לומר: דהכי פירושו: מאי טעמא לא נפקא לן מ'קרא אלא פרה ויום הכפורים? אימא "צוה" — זה יום הכפורים, ואיירי לן "לעשות לכפר" ונדרוש "לעשות" — זה מעשה פרה, "לכפר" — אלו קרבנות, ודכתיב דבר כמה ויזמין "לכפר" גבי חטאת ואשמות. ולכא למה: אמר בן לוי שתוק מ"צוה" ונדרוש פרה מ'לעשות' — יום הכפורים וקרבנות מ'לכפר", דהכי הוי סברת המקשה בסמוך. והא ליחא, דאי לא כתב "צוה" הוה דרשין "לכפר לעשות" תריווהו זה יום הכפורים, כדפריך לעיל: אימא כוליה קרא ליום הכפורים והשתא פריך שפיר: אימא "צוה" — זה יום הכפורים "לעשות" — זה פרה, "לכפר" — אלו קרבנות. ואם תאמר: אם כן לא ליכתוב אלא "צוה לכפר" ועל כרחך נידרוש: "צוה" — זה פרה, "לכפר" — זה יום הכפורים וקרבנות כסברת המקשה בסמוך. דפריך: ואימא "לכפר" — אלו קרבנות, אלא דמ'לכפר' דרשי יום הכפורים וקרבנות. אי דרש' "צוה" זה יום הכפורים, "לכפר" — אלו קרבנות, אבל פרה לא — אם כן "צוה" למה ליה מ'לכפר' הוה נפקא לן שפיר יום הכפורים וקרבנותו יש לומר: אי לא הוה כתב אלא "צוה לכפר" הוה אמינא: יום הכפורים לחוד, ודכתיב ביה "לכפר", ודמי ליה טפי מקרבנות, אבל השתא, דכתב "לעשות" וזכירין גז' לרביי פרה מ'לעשות' אי על גז' ולא דמיא

כולי האי למלואים — אם כן נימא נמי דרבי מ'לכפר' קרבנות, דלא למעוטי קרבנות אלא — לרבנות יום הכפורים, ואיחירו 'לעשות לכפר' לפרה וקרבתות, אי נמי נראה לי לפרש: אימא תב בה לשון עשייה, ו'לכפר' — זה קרבנות, ואינטרין 'לעשות' כדי למעט פרה, דלא כן אלא 'לעשות' — זה ממוענין דווקא עזה שבת אצלו עשייה, כמו יום הכפורים, לאפוסיק פרה דלא כן עשייה, נפי עירפא למותין מהתם, 'צוד' לשון תב כמב עשייה דיהוה, דרבי: 'צוד' כתב 'צוד' — זה 'צוד', ותירצו זה נראה לי יותר מן הראשון, ואם תאמרו: ולדברי המתרגם, דמשני דמדמי ליה 'צוד' — זה פרה, 'לכפר' — זה יום הכפורים, ואי פרבת אימא 'צוד' — זה קרבנות, לישנא: על כרחך עזה זה יום הכפורים, כיון דאידי ואידי פרישה ליה עזה אמרין אי פרה אלא, דאדרבה כיון דבמלואים לא הוי תב 'לעשות' לא להו ליה צוואה דלפני עשייה אלא דהא חל כתב 'צוד' ליה 'לעשות' הוה אמנא: זה פרה, דגמרינן 'צוד' דלפני עשייה מ'צוד' דלפני 'לכפר' — זה יום הכפורים, 'לעשות' — זה קרבנות, דפרישו לקדושה, אבל פרה — לא, אם מסתבר לרבינו קרבנות, לזכי כתב 'צוד' זה פרה, אי נמי הוה אמנא: 'לעשות לכפר' — כתב 'לעשות' ולא דריש אלא 'צוד לכפר', ומתרג' קרישי טובא שכתבינו, למעשה שוקשייה דלא וואל את כתב בפרה לעשות! ואלא קאמר 'צוד' מלש דלא רביה למעשה, וזמא שוקשייה דלא הכי [הוה] כתב 'לעשות' אלא 'צוד' ליה ויה נפסק לי פרה כמז דרבי.

הני מילי היכא (דאיכא) דדמי ליה – בכמה דוכתי משני הכי, ובפרק קמא דמגרות (ז.א.) "ושב הבית", ולא משני כי הכא! יש לומר: דסמך ארעוד ניומר "ענתו" מ"ענתו" "בריא" מ"בריאה". וקשה, דביבמות פרק "כיצד" (ז.ב.) גבי ונין אחים מאחוס משני כי הכא: דהתם לא שייך למיפוך ועוד לילף אחות מלוט, משום דלא דמיא ההיא פירכא לקמייתא. וכו' לילף מלוט דאפילו אשת בן אחיו. ולכחי א' לא הוה משני הני מילי היכא דליכא דדמי ליה – הקושיא השנייה מעין הראשונה – לא שייך למיפוך ועוד. **אימא** כפרה דקרבנות – פירשו: דקרבנות הוא. **דני** דבר שאין קדושה לפניו – אף על גב דשבת לפניו הוא – לא קחשיב, שבת

הַכַּפּוּרִים, דְּחִיב וְיַעֲשֶׂה
 דִּנּוֹ "צוּה" דְּלִפְנֵי עֲשִׂיָּה,
 נִין "צוּה" דְּלִאֲחֵר עֲשִׂיָּה
 אִמָּא "צוּה" דְּקִרְבּוֹת,
 יִשְׂרָאֵל! - דִּנּוֹ "צוּה"
 מִ"צוּה". - וּמָאִי נִפְקָא
 עָאֵל: "רַעֲשׁ הַכֶּהֱן" וּבָא
 יָא בִּיָּא! - הֵנּי מִיָּלִי -
 הִיכָא דְאִפָּא דְדִמִּי לִיה
 פֶּר - אֱלוֹ מַעֲשֵׂה יוֹם
 קִרְבּוֹת! - מִי יַעֲשֶׂנּוּ הִי
 ? - אִמְרִי: אֵלֶמָּה לָּא?

מִקְרַת פִּית אֵב! - דִּינֵן דְּבַר שְׁקִבּוּעַ לֹא זְמַן מִדְּבַר שְׁקִבּוּעַ לֹא זְמַן, אִיתְּנִהוּ. - וְאִימָא רְגִלִּים! - דִּינֵן דְּבַר שְׁנוּהַג פֻּעַם אַחַת בְּשַׁנָּה רְגִל, לְאַפּוֹקִי רְגִלִּים דְּלֹא פֻּעַם אַחַת בְּשַׁנָּה גִינְהוּ. - וְאִימָא רְגִל דִּי מִינְהוּ, אִי חֲגֵי הַמַּצּוֹת - הוּאִיל וּפְתַח בּוֹ הַכְּתוּב תַּחֲלֵה, אִי מַצּוֹתוֹ! - אֵלֶּא: דִּינֵן פְּרִישֶׁת שְׂבָעָה לְיוֹם אַחֵר מִפְּרִישֶׁת שְׂבָעָה שְׂבָעָה לְשְׂבָעָה מִפְּרִישֶׁת שְׂבָעָה לְיוֹם אַחֵר. - וְאִימָא שְׁמִינִי, וְהוּא! - דִּינֵן דְּבַר שְׂאֵין קְדוּשָׁה לְפָנָיו מִדְּבַר שְׂאֵין קְדוּשָׁה לְפָנָיו, לְפָנָיו מִדְּבַר שְׂאֵין קְדוּשָׁה לְפָנָיו. - וְלֹא קֵל וְחוֹמֶר הוּא? הִשְׁתָּא עֵי פְרִישָׁה, דְּבַר שִׁשׁ קְדוּשָׁה לְפָנָיו - לֹא כָּל שַׁפְּנִי? - אָמַר רַב פִּהֵי. רַב אֲשֵׁי אָמַר: מִי אִיכָא מִיּוֹדִי דַּעֲיֹקֶר רְגֵל לֹא כְּעֵי פְרִישָׁה, פִּילִי לְמָאן דְּאָמַר שְׁמִינִי רְגֵל בְּפָנֵי עַצְמוֹ הוּא - הֲנִי מוֹלִי לְעֵינֵי

פ"ד

ידי, דלא תימא 'לעשות לכפר' זה הם הכפרים ותו לא, כדפריך מעיקרא, ולחכי בתב "צוה" לה לעשות" — זה הם הכפרים, דכתב ביה "וישע" ותכניז ביה "צוה", אבל פרה — לא, דלא תימא "לכפר" הוה אמניא "צוה" — זה פרה ויה הכפרים, אלא מנייניהו נפקת; להכי בתב נב ג בה עשייה, ומשני: דנין צוואה שלפני עשייה חו, כלומר: אף על גב דא כתב בפה לשון "צוה" ארר, וכלי יוני עשייה, לאפקיז הם הכפרים, דדיני עשייתו כתביא בירשא הדרר כתב יונין, למאי איצטריך "צוה לעשות לכפר"? לא הוה צריך למיכתב אלא "צוה לכפר" ומידרוש: "צוה" מיצוה? ואן דנין "צוה" מיצוה? יש לומר: אי לא כתב אלא "צוה לכפר" הוה אמניא: יסוחה לסודרה. ולא הוה מצי לשנוי? דשנין דנין צוואה דלפני עשייה משוואה דלפני עשייה, ויהי, כטשר עשה צוה, כמו ביה הכפרים "וישע כאשר צוה", להכי איצטריך "לעשות". ואי ידע, לאפקיז יום הכפרים ללארר עשייה. ואלא כתב אלא "צוה לכפר" — הוה אמניא: כספרה ובין קברנותו לא כתב "לעשות" אלא מיייתורה דרשינן מ'לעשות' לרבות. וטפי הוה קרא ביום הכפרים, כדפריך הנגמר לעיל. ומיהו, יותר רגאה לי לומר הדרר ביה מדרשא בביה מ'לעשות" — לא קשיא, דעל כרחך הוה ביה. ומ'לעשות' הדיכ משמעו זה מנשה פרה: ורבי יוחנן: "צוה לעשות" דורות בנהו, ומ'לעשות' לא דרש מיד, אלא משום דאי לא ידע, נופק לו פרה מדרבנא ביה בורא לפני עשייה. כמלואים.

ה'נגמר "עונן" האשם מ"עוך" הדטאת ליפסול שלא לשמן וכו' עד ורת תנא דבי רבי ישמעאל
 וכן בפרק "המפלט" (נדה כב,ב) גבי יצירה דלא משני הכי, דסמך אועוד ניגמר
 מ"מולי" הוכח דאיכא דמי ליה, אף על גב דהדר פריך: "ולילף" "אחור" "אחור" מלוטו ויש לומר:
 דא פריך ולילף מעירות, ונימא אפילו אשת אחיו מאמנו, מיהו אשת בן אחיו לא. והדר פריך:
 ה צריך למיפרך בלשון ועוד, כדפריך בפרק קמא דנחנות ובפרק "המפלט", וכיון דלא הויא
 אר קרבות נמי בניעי פרישה. אבל אין לפרש דקרבות דוקא, דהא יום הכפרים נמי פרישה
 מקרי. ויש להוסיף: יום טוב דתלי בבית דין, אבל קדושת שבת — קריעא וקיימא. ואידי ואידי יש קדושת

יומא דף ב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) רלה

שעבוד, אבל ידוע איזה משמרת מקריבה כל שבוע, וכל בית אב
מתוכה באיזה יום בשבוע הוא מקריב, ואם כן נִכְנְעִי לִיה פְּרִישָׁה
לְבוּלִיָּה מִשְׁמֶרֶת בֵּית אָב העתידה לעבוד בשבוע הבא ביום מימי
השבוע, ונפרישם שבעה ימים קודם יום עבודתם. מתרצת הגמרא:
דָּנִין – למדים גזירה שוה דָּבָר שֶׁקְבוּעַ לוֹ זֶמַן כמו יום הכיפורים
שחל בזמן קבוע, מְדָבֵר שֶׁקְבוּעַ לוֹ זֶמַן, הוא שמיני למילואים שהיה
בזמן מסוים בא' ניסן, לְאַפְסוּקִי קִרְבָּנוֹת דָּבָל יוֹמָא אִיתְּנָהוּ – למעט
קרבנות הקריבים בכל יום שאינם דומים למילואים, ואין ללמוד
לחייב בהם פרישה כבמילואים.
שואלת הגמרא עוד: מנין ש'לכפר' מלמד על יום הכיפורים, וְאַיִמָּא
שבא ללמד על פרישה בקרבנות של הַרְגָלִים המכפרים על טומאת
מקדש וקדשיו, שהם דומים למילואים בכך שזמנם קבוע. משיבה
הגמרא: דָּנִין דָּבָר שֶׁזֶמְנוֹ פֻּעַם אֶחָת בְּשָׁנָה, כיום הכיפורים, מְדָבֵר
הַזֶּמֶן פֻּעַם אֶחָת בְּשָׁנָה – מימי המילואים שלא היו יותר מפעם
אחת בשנה, לְאַפְסוּקִי – להוציא רָגְלִים דָּלָאוּ פֻּעַם אֶחָת בְּשָׁנָה בלבד
נִגְנְהוּ, שהרי יש שלשה רגלים בשנה, לפיכך אין הם דומים
למילואים, ואין ללמוד בהם דין פרישה.
שואלת הגמרא: וְאַיִמָּא שבא ללמד רק על פרישה בְּרָגֶל אֶחָד, שזה
רק פעם אחת בשנה. וְכִי תִּמָּא – ואם תשיב שלא דִּעְיָנָה הִי מִיֵּינְהוּ
– באיזה רגל לחייב פרישה, ונצטרך לרבות את כולם משום
ששקולים הם, ונמצא שוב שאינם דומים למילואים שלא היו יותר
מפעם אחת בשנה. אין זו תשובה, שכן יש לנו לומר שרק באחד
מן הרגלים נחייב פרישה, א' – או הֵן הַמְצוּת מִחֻמַּת הַמַּעֲלָה שבו
הואיל ובכל מקום שמוזכרים הרגלים פָּתַח בּוֹ הַתְּנוּבָה תְּחִלָּה, א' הֵן
הַסּוּכוֹת שמעלתו הואיל וְקִרְוָהּ מִצְוָה שיש בו מצוות רבות, סוכה
לולב ערבה וניסוך המים, וחשוב הוא יותר משאר רגלים, וילמד
ממילואים להצריך פרישה לכהן המקריב קרבנות החג.
מיישבת הגמרא: אֵלֵּא הטעם שאין למדים ממילואים לקרבנות
הרגל, משום דדָּנִין פְּרִישָׁת שְׁבָעָה יָמִים לְצוּרֵךְ יוֹם אֶחָד – יום
הכיפורים, מְפָרִישֶׁת שְׁבָעָה יוֹם אֶחָד – במילואים שפרשו שבעה
ימים לעבוד יום אחד בחנוכה המזבח, וְאַיִן דָּנִין פְּרִישָׁת שְׁבָעָה
לְצוּרֵךְ שְׁבָעָה יָמִים של חג הסוכות או הפסח מְפָרִישֶׁת שְׁבָעָה לְצוּרֵךְ
יוֹם אֶחָד שנהגה במילואים.
שואלת הגמרא: וְאַיִמָּא ש'לכפר' בא לרבות פרישה לכהן המקריב
את קרבנות שְׁמִינִי עצרת, דְּפָרִישֶׁת שְׁבָעָה לְיוֹם אֶחָד הוא ודומה
למילואים. משיבה הגמרא: דָּנִין דָּבָר שֶׁאֵין קְרוּשָׁה לְפָנָיו כמו יום
הכיפורים שהימים שלפניו ימי חול הם, מְדָבֵר שֶׁאֵין קְרוּשָׁה לְפָנָיו
וזהו יום שמיני למילואים שלא חג היתה קדושה לפניו, וְאַיִן דָּנִין דָּבָר
שֶׁאֵין קְרוּשָׁה לְפָנָיו – שמיני עצרת שקדמו לו שבעה ימים קדושים
של חג הסוכות, מְדָבֵר שֶׁאֵין קְרוּשָׁה לְפָנָיו – ממילואים.
שואלת הגמרא: וְלֹא קָל וְחֹמֶר הוּא, הִשְׁתָּא שְׁמִינִי במילואים
שהוא דָּבָר שֶׁאֵין קְרוּשָׁה לְפָנָיו ומכל מקום בְּעֵי פְּרִישָׁה, אם כן שמיני
עצרת שהוא דָּבָר שֶׁאֵין קְרוּשָׁה לְפָנָיו, לֹא כָל שָׂבֵן שיש להצריך
פרישה לכהן העובד בו. מיישבת הגמרא: אִמָּר רַב מִשְׁרָשָׁא, לֹא
על אף שקל וחומר הוא, אין ללמוד מכך, משום ש'כְּאֶשֶׁר עָשָׂה
בְּיוֹם הַזֶּה צֹוָה ה' לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם בְּתִיב (ויקרא ח לד), ולשון
'צוה' נדרש בְּתִיב, שיהא דווקא כדוגמתו, ושמיני עצרת שיש
קדושה לפניו אינו כמו יום חנוכה המשכן, ולכך אין לרבותו
מ'לכפר'.
ישוב נוסף: רַב אִשִּׁי אִמָּר, מִי אִיבָא מִיָּד – וכי יש מקום לומר דְּעִיקָר
רָגֶל שהוא יום טוב הראשון של סוכות לֹא בְּעֵי פְּרִישָׁה, וּפְסַל דִּידֵיהּ
– שמיני של חג שהוא סיום וסופו של החג בְּעֵי פְּרִישָׁה, לא מסתבר
לומר כן שיהיה הטפל חומר מן העיקר. וְאַפְּסֵי לְמֵאָה דְּאִמָּר שְׁמִינִי
רָגֶל בְּפָנֵי עֲצֻמָּה הוּא, ואינו טפל לסוכות אלא יום טוב בפני עצמו
הוא, לֹא יתיישב בכך לומר שסוכות אינו צריך פרישה ושמיני שלו
צריך פרישה, שהרי הֵנִי מִיָּלִי שִׁדְּיו כרגל בפני עצמו, רק לְעֵינָן

שואלת הגמרא: מנין שלמדים גזירה שוה מ'צוה' האמור
במילואים ל'צוה' האמור בפרה לחייב פרישה על פרה, וְאַיִמָּא
שלמדים גזירה שוה מ'צוה' האמור במילואים ל'צוה' האמור גבי
יום הכיפורים, דְּכֵתִיב גבי עבודת אהרן ביום הכיפורים וַיַּעַשׂ כְּאֶשֶׁר
צֹוָה ה' אֶת מֹשֶׁה (ויקרא טו לד), וילמד להצריך פרישה קודם יום
הכיפורים, ולא קודם עבודת הפרה, ואילו מה שנאמר 'לכפר'
ילמד חיוב פרישה לעבודת קרבנות הבאים לכפרה.
מיישבת הגמרא: דָּנִין גזירה שוה 'צוה' דְּלָפְנֵי עָשִׂיהָ – לשון ציווי
שנכתבה בתחילת הפרשה קודם שזכר קיום ועשיית המצוה,
מ'צוה' דְּלָפְנֵי עָשִׂיהָ, וְאַיִן דָּנִין 'צוה' דְּלֵאחֶר עָשִׂיהָ – לשון ציווי
שנאמרה אחר שנאמר עשייה בפסוק, מ'צוה' דְּלָפְנֵי עָשִׂיהָ. ולכך
למדים פרה אדומה שנאמר בה 'צוה' בתחילת הפרשה קודם
שנכתב עשייתה בפועל, ממילואים שאף בהם נאמר לשון ציווי
קודם שנאמרה העשייה, ואין למדים 'צוה' של יום הכיפורים
שנכתב בסוף הפרשה לאחר עשייה וַיַּעַשׂ כְּאֶשֶׁר צֹוָה ה',
ממילואים שנכתב בה ציווי קודם עשייה.
שואלת הגמרא עוד: וְאַיִמָּא – תדרוש גזירה שוה מ'צוה' האמור
במילואים ל'צוה' הנאמר בְּקִרְבָּנוֹת, דְּכֵתִיב בְּיוֹם צוּתוֹ אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קִרְבָּנֵיהֶם, ונצריך כל כזה העובד במקדש
לפרוש שבעה ימים קודם שיקריב קרבן ציבור. משיבה הגמרא:
דָּנִין גזירה שוה 'צוה' מ'צוה' שהם תיבות שוות, וְאַיִן דָּנִין תיבת
'צוּתוֹ' מתיבת 'צוה' על אף שמשמעותם שוה, כיון שאין אותיות
התיבות שוות. ולכך לאדם פרה ממילואים, שבשניהם נאמר
'צוה', ואין למדים קרבנות שנאמר בהם 'צוּתוֹ'.
שואלת הגמרא: וְאַיִן נִפְקָא מִיָּה – מדוע שינוי לשון זה מעכב
מללמוד גזירה שוה, וְהִתְנָא דְּכִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, נאמר לגבי נגעי
בתים, לאחר שבוע ראשון של הסגר הבית, וַיֵּשֶׁב הַבֵּית, ולאחר
שלא פשה הנגע בשבוע ראשון והוסגר לשבעה ימים שנית, נאמר
'וְכֵן הַבֵּית', וכיון שמשמעות שני הפסוקים שוה, ששניהם אמורים
בביאת הכהן אל הבית המנוגע, למדים גזירה שוה ממשמעותם וזו
היא שִׁיבָה זו היא פְּרִישָׁה – שבוע הראשון שנאמר בו 'שיבה' ושבוע
השני שנאמר בו 'ביאה' דניניהם שוים, כשם שבפשה הנגע אחר
שבוע ראשון אינו נותן את הבית, אלא חולץ את האבנים ומקלף
את הטיח שבבית ומביא אבנים אחרות וטח את הבית ומסגירו, כן
הדין בפשה הנגע בסוף שבוע שני. הרי לנו מכאן שניתן ללמוד
גזירה שוה אף אם אין התיבות שוות באותיותיהן, כיון שמשמעותן
שוה, ואם כך יש לנו ללמוד לשון 'צוּתוֹ' שבקרבנות מ'צוה'
שבמילואים, שמשמעותן שוה.
משיבה הגמרא: הֵנִי מִיָּלִי שְׁדוּרְשִׁים גזירה שוה גם כשאין התיבות
דומות, הִיבָא דְּלִיבָא דְּדָמִי לִיה – באופן שאין מקום אחר שנאמרה
בו תיבה דומה לתיבה המלמדת, אֶכָּל הִיבָא דְּאִיבָא דְּדָמִי לִיה,
ואפשר ללמוד מתיבה הדומה לגמרי באותיותיה, מְדָבֵר מִיָּה
לְפָנֵינוּ – למדים מהדומה לגמרי. ועל כן גבי נגעי בתים שאי אפשר
ללמוד בה גזירה שוה ממקום אחר שהתיבות שוות, למדים גזירה
שוה ממשמעותיות שוות, אך גבי פרשת המילואים שאפשר ללמוד
ממנה לפרה שתיבותיהם שוות, אין למדים ממנה לקרבנות
שתיבותיהם שונות על אף שמשמעותם שוה.
הגמרא דנה בדרשתו השניה של רבי יוחנן: 'לְכַפֵּר' אֵלֹו מַעֲשֵׂה יוֹם
הַכִּפּוּרִים. שואלת הגמרא: מדוע למדים מכך חיוב פרישה רק
לעבודת יום הכיפורים המכפרה, וְאַיִמָּא שלמדים מכך לְכַפֵּר
דְּקִרְבָּנוֹת, שהרי בקרבנות יחיד נאמר לשון 'לכפר', ונצריך פרישה
לכל כזה המקריב קרבן יחיד. משיבה הגמרא: אי אפשר להצריך
פרישה לכל כזה, שכן וְכִי יִדְעִינוּ מִקּוּדֵם הִיא בְּתָן מְתָרְמִי – איזה
כזה יעלה בגורל להקריב, דְּבָעִי לִיה – שנצריך לו פְּרִישָׁה, והדרה
פשוט שאין להפריש את כל הכהנים שבעולם. מקשה הגמרא:
אִמָּר, אֵלֵּא לֹא – מדוע לא, אמנם אי אפשר לדעת מי הכהן

תשוואות-חן על ברכתו ליום ההולדת י"א ניסן, וכבר מלת"א אמורה, אשר כל המברך יתברך וכמו שנאמר ואברכה מברכך, וברכתו של הקדוש-ברוך-הוא הרי היא בתוספת מרובה על העיקר.

ממכתב י"ח ניסן, תשכ"ב

אילים, אלא הוא האיל האמור כאן – בסדר עבודת יום הכיפורים
(ויקרא טז ח), הוא אותו איל האמור בחומש הפקודים – [ספר במדבר]
בסדר מוספי יום הכיפורים (במדבר כט ח). רבי אלעזר ברבי שמעון
אומר, שני אילים נפרדים הם, אחד האמור כאן – בסדר עבודת יום
הכיפורים, לחובת היום, ואחד האמור בחומש הפקודים לקרבן
המוספין. ואם כן לשיטת רבי אלעזר ברבי שמעון שביום הכיפורים
הקריבו שני אילים, מדוע למדים יום הכיפורים ממילואים, ולא חג
השבועות ממילואים, הרי אף יום הכיפורים אינו דומה למילואים
שהקריבו בו איל אחד.
משיבה הגמרא: אפילו תימא כרבי אלעזר ברבי שמעון, יש ללמוד
ממילואים חיוב פרישה קודם יום הכיפורים ולא קודם חג
השבועות, שהרי התם ביום כיפור חד – איל אחד בלבד בא לחובת
היום (ואינו נקרא מוסף), וחד איל קרב למוספין כדלעיל, ויש לנו
ללמוד יום הכיפורים ממילואים שכן ביום כיפור יש רק איל אחד
למוספין כמו במילואים שקרב איל אחד, לאפוקי – [להוציא] עצרת
דתירויהו – שני האילים לחובת היום ניהו שבאים על שתי הלחם,
ואם כן אינו דומה למילואים שהיה בהם רק איל אחד.
שואלת הגמרא: ואימא שתיבת 'לכפר' באה ללמד שצריך
להפריש את הכהן המקריב קרבנות של ראש השנה, ודומה הוא
למילואים דפרישת שבקה ליום אחד הוא. משיבה הגמרא: אמר רבי
אבהו, דנין ולמדים פר ואיל שמקריב כהן גדול ביום כיפור משלו
– מממונו, מפר ואיל שהקריב אהרן במילואים שאף הם היו
משלו, לאפוקי – [להוציא] עצרת וראש השנה שפר ואיל הקריב
בהם דציבור ניהו – מממון הציבור נקנים, ואינם דומים
למילואים.
שואלת הגמרא על יישובו של רבי אבהו: הניחא – זה נכון מה
שאמר שהפר והאיל שהקריב אהרן במילואים היו מממונו, רק
למאן דאמר שכל מקום שכתוב בתורה 'קח לך' כמו בקרבן
המילואים שנאמר (במדבר טז ב) 'ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר
לחטאת ואיל לעלה', פירושו קח משלך – מממונו,

הלכות הללו וסימנם בראשי תיבות פ"ד קש"ב – פייס, זמן, רגל,
קרבן, שיר וברכה, שבהם חלוק שמני עצרת מחג הסוכות, אבל
לענין דין תשלומין – השלמת הקרבנות למי שלא הביא קרבנותיו
בתחילת הרגל, ודאי ששמני עצרת תשלומין דראשון הוא –
המשכו של חג הראשון של סוכות ואפשר להשלים בו הבאת
הקרבנות, דהא תנן (חגיגה ט), מי שלא חג – לא הקריב את חגיגתו
ביום טוב הראשון של חג, חזנן וחולך – מביא את קרבנו כל הרגל
כולו, ואף ביום טוב האחרון של חג שהוא שמני עצרת. ונמצא
שבזה שמני עצרת טפל לחג הסוכות, ולא מסתבר שיהא הטפל
חמור מן העיקר לענין פרישה.
מוסיפה הגמרא לשאול: מנין שתיבת 'לכפר' האמורה במילואים
באה ללמד על פרישה לכהן גדול קודם יום הכיפורים, ואימא
שבאה ללמד על עצרת – חג השבועות, שבהן המקריב את
קרבנות חג שבועות צריך לפרוש קודם לכן שבעה ימים, שכן
עצרת דומה למילואים דאף בו פרישת שבקה ליום אחד הוא ולכן
אין לדחות כפי שדחינו (לעיל ב) לענין פסח וסוכות שהם שבעה
ימים). מיישבת הגמרא: אמר רבי אבהו, דנין – למדים פר אחד ואיל
אחד הקריב במוסף יום הכיפורים, מפר אחד ואיל אחד שהקריב
אהרן ביום השמני למילואים, לאפוקי עצרת – להוציא חג
השבועות שאין ללמודו ממילואים להצריך בו פרישה, כיון דשני
אילים ניהו – שמקריבים בו שני אילים עם שתי הלחם, ואינו דומה
למילואים.
שואלת הגמרא: הניחא – מוכן יישובו של רבי אבהו למאן דאמר
שקרבן מוסף יום הכיפורים, איל אחד הוא בלבד, כמו במילואים,
אלא למאן דאמר שני אילים ניהו כדלעיל, מאי אימא למימר, הרי
אין דומה יום הכיפורים שיש בו שני אילים לשמני למילואים שיש
בו רק איל אחד, ובמה עדיף ללמוד יום הכיפורים ממילואים ולא
עצרת ממילואים. והיכן מצינו שנחלקו בכך, דתניא בתורת כהנים
(אחרי מות פ"ב), רבי אומר, איל אחד בלבד היה הוא לקרבן ציבור
ביום הכיפורים, ואף שנאמר בפסוקים שני פעמים, אין זה חיוב שני

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז ניסן, ה'תש"א

ברוקלין, נ. י.

הרב הגאון הו"ח אי"א נוי"ע עוסק בצרכי ציבור
איש רב פעלים חוי"ב וכו' וכו' מהור"א שליט"א

שלום וברכה!

מוס"פ העתקת מכתבי ל"קחן ההצלה."

בידעי יחסו הטוב למוסדות של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ובפרט עבודת
העזר וההצלה וסידור הפליטים באירופא, ואחרי אשר כהדר"ג בעצמו ביקר באירופא והי' עד ראיי לכל
הטוב הגשמי ורוחני הנעשה שם באמצעות משרדנו בפאריז,

חושבני שלמותר להאריך לדכותי, ובטח יעשה כל אשר בידו אשר התמיכה תינתן בהקדם.

ותשואות חן חן לכהדר"ג עבור השתדלותו הנמרצה בזה.

בברכת רפואה קרובה.

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף ג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רלז רש"י

לענין פו"ר קש"ב – פייס לעצמו – שאין פייס בפרי החג אצל המשמרות, שכל המשמרות שונות ומשלשות בהן לפי חשבון סדרן, כמו ששינוי במסכת סוכה (נהב). אבל פר של שמיני – בתחילה מפיסין עליו, זמן לעצמו – לברך "שהחינו". רגל לעצמו – שאין שם חג הסוכות עליו. קרבן לעצמו – שאין קרבנו שיה לכל שאר ימות החג, שכולם פרים מרובים ואילים שנים

פ"ר קש"ב, אָבֶל לְעֵינֵי תְּשֻׁלְמִין - תְּשֻׁלְמִין דְּרָאשׁוֹן הוּא. דְּהָא תַּנּוּן מִי שְׁלֵא חָג בְּיוֹם טוֹב דְּרָאשׁוֹן שְׁל חָג - חֻגְגַּנְהוּ וְהוֹלֵךְ כָּל הַרְגֵּל פּוֹלֵךְ, וְיוֹם טוֹב הַאֲחֵרֹן שְׁל חָג. - וְאִימָא עֲצֵרָת, דְּפִרְשִׁית שְׁבַעָה לְיוֹם אֶחָד הוּא! - אָמַר רַבִּי אֲבָא: דִּנְיָן פַּר אֶחָד וְאֵיל אֶחָד מִפַּר אֶחָד וְאֵיל אֶחָד, לְאִפּוֹקֵי עֲצֵרָת דִּשְׁנֵי אֵילִים נִינְהוּ. הֵינִיחָא לְמָאן דְּאָמַר יוֹם הַכַּפּוּרִים אֵיל אֶחָד הוּא. אָפֵא לְמָאן דְּאָמַר שְׁנֵי אֵילִים נִינְהוּ - מָאי אִיכָא לְמִימַר? דִּתְנִינָא, רַבִּי אֲמַר: אֵיל אֶחָד, הוּא הָאֲמֹר קָאן הוּא הָאֲמֹר בְּחוּמֵשׁ הַכַּפּוּרִים. רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: שְׁנֵי אֵילִים הֵם, אֶחָד הָאֲמֹר קָאן, וְאֶחָד הָאֲמֹר בְּחוּמֵשׁ הַכַּפּוּרִים. - אָפִילוּ תִּימָא רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, הֵתֵם - חַד לְחוּבַת הַיּוֹם וְחַד לְמוֹסָפִין, לְאִפּוֹקֵי עֲצֵרָת דִּתְרוּיָהּ חוּבַת הַיּוֹם נִינְהוּ. - וְאִימָא רֹאשׁ הַשָּׁנָה, דְּפִרְשִׁית שְׁבַעָה לְיוֹם אֶחָד הוּא! - אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: דִּנְיָן פַּר וְאֵיל שְׁלֹ מִפַּר וְאֵיל שְׁלֹ, לְאִפּוֹקֵי עֲצֵרָת וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה דְּצִיבּוֹר נִינְהוּ. - הֵינִיחָא לְמָאן דְּאָמַר "קַח לָךְ" - מִשְׁלָךְ, וְעֵשָׂה

לְאִפּוֹקֵי עֲצֵרָת דִּתְרוּיָהּ חוּבַת הַיּוֹם נִינְהוּ – לְחוּבַת שְׁתֵּי הַלָּחִם כְּתִיב (ויקרא פרק כג) "והקרבנם על הלחם וגו' ואילים שנים", ובחובת היום דמלואים איל אחד הוא דהוה. דנין פר שלו – דמלואים משלו הוא דכתיב "קח לך עגל", וביום הכפורים נמי איכא פר ואיל משלו "בואת יבא אחרן אל הקדש בפר בך" וגו' – לאפוקי עצרת וראש השנה דציבור נינהו.

ועשה

פ"ר קש"ב פירש רש"י: רגל לעצמו – שאין יושבין בסוכה, קרבן לעצמו – שאינו בסדר פרי החג, ברכה בפני עצמו – דאמרין ביום שמיני חג העצרת הזה, ובתוספתא משמע שמברכין את המלך, שנאמר "ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך". והשאת לא היו האי ברכה כי היא דתניא בפרק "לולב וערבה" (סוכה מהא, כשם ששבעת ימי החג טעונין קרבן שיר ברכה ולינה, כך שמיני טעון קרבן, שיר, ברכה, לינה, ומסקנן: מאי ברכה – ברכת המזון ותפלה, ואין לחוש בכך, דממה נפשך למאי דבעי למפרש חתם ברכה היינו זמן – על כרחך לא היו כי האי דהבא, דהא ברכה דהבא לא היו זמן, דזמן חשיב ליה הבא באנפי נפשיה. ורבינו תם מפרש: ברכה בפני עצמו – ברכת המזון ותפלה, כי היא דהתם. ורגל בפני עצמו – מפרש לענין לינה, שטעון לינה ליל מוצאי יום טוב האחרון, וכל שבעת ימי החג טעונין לינה, דגמרין מפסח דכתיב ביה (דברים טז) "ופנית בבקר והלכת לאהליך". אי אפשר לומר הלכת לאהליך אלא בחול המועד, דביום טוב חייב בראיית פנים בעודה, ולא תיקשי לינה כל שבעה מי איכא? דיש לומר דמי שלא הביא חגיגתו ביום ראשון והביא באחד משאר הימים – צריך ללוק בלילה שלאחריו. ואם אמר: תיפוק ליה דטעון לינה משום שלמי שמחה, דהוה כל שמונה, דתנן (סוכה מבבב), הוהלל והשמחה שמונה, ואפילו בשאר ימות השנה, אם מביא קרבן – טעון לינה, דכתניא בספרי "ופנית בבקר" וגו' – מלמד שכל חובדים טעונות לינה. פירוש זבחים דומיא דפסח, מנין לרבות עופות מנחות ועצים – תלמוד לומר "ופנית" – כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא מבקר ואילך? ויש לומר: דמשכחת לה דלא מיידי קרבן בו ביום, כגון ששלח שלמי אמוול, דנאכלין לשיני ימים ולילה אחד. ועוד, דבפרק קמא דחגיגה (חא, א) תניא: "ושמחת בחגך" – לרבות כל מיני שמחות לשמחה. ואמרין בפסחים פרק "אלו דברים" (עא, א) דאפילו בכסות נקיה ויין יושן, ובענין אחר לא משכחת שמחה כשחל יום ראשון להיות בשבת, דבשלמים דאמוול לא משכחת לה – דבעינן זביחה בשעת שמחה וליכא, אלא כדפירש בכסות נקיה ויין יושן, וזכי אמר בירושלמי פרק קמא דברכות: וטעונה לינה, במה דברים אמורים – כשאין עמה קרבן, אבל יש עמה קרבן – בלא כך טעון לינה מחמת הקרבן, ובפרק "דם חטאת" (ובחים כז, א) תניא: רבי טרפון אומר: אם בשל בו מתחלת דרגל – יבשל בו בכל הדרגל, ואמר בגמרא (שם) מאי טעמא? אמר רבי יצחק: "ופנית בבקר" וגו' הכתוב עשאו כולן בקר אחד. ואף על גב דלא קיימא מסקנא הכי, דפריך, וכי אין נותר ברגל? מכל מקום, לענין לינה מסתבר דעשאו בקר אחד כפשטיה דקרא, שאחר הרגל ישוב לביתו. וניחא השתא דשמיני עצרת וביכורים דטעונין לינה מתרבו מדכתב "ופנית" – כל פינות שאתה פונה, כדריש בספרי. ושבעת ימי החג דמצריך להו היקשא קמא דראש השנה (דב, ב) מקיש חג הסוכות לחג המצות, מה חג המצות טעון לינה – דאי משום דכתיב "ופנית" – הוה אמנא לינה אחד, להכי אצטרך היקשא לכל שבעה, כחג המצות, שכל הדרגל חשיב בקר אחד. וניחא נמי הא דקאמר בפרק "לולב וערבה" (סוכה מהא, כשם ששבעת ימי החג טעון קרבן לינה, מיהו, קשה: דאם כן מאי קאמר שמיני רגל בפני עצמו לענין לינה? אמאי קרי ליה רגל בפני עצמו? כיון דכל שבעה ימים שלפניו טעונין לינה בלי הפסקה ועוד: מדקא מרבה בספרי אפילו עופות ומנחות כמו לינה דרגלים – אם כן משמע דרגלים נמי יום אחד ותו לא. והדיא דפרק "דם חטאת" לא קשה, דמעיקרא ודאי סלקא דעתך דלרבי טרפון הכי הוא דטעון לינה כל שבעה, והכתוב עשאו בקר אחד, ובמסקנא לא קיימא הכי, אלא כדפירשית, ורבינו תם יסד במעריב שלו: "שמיני קודש ללינה ושלשים ירחם כאשר אבלים ירחם", ומיהו, אינו דוחה שלשים דאבילות לגמרי, אלא עולה לחשבון שבעה ימים, כדאמר בפרק בתרא דמועד קטן (כד, ב) (יום אחד לפני החג וחג ושמיני שלו – הרי כאן עשרים ואחד. שיר" בפני עצמו – במסכת סופרים (פרק יט להב) כי יש שדיו אומרים "למנצח על השמינית" בבית הכנסת, ושמואל גז הלויס היו אומרים אותו בבית המדרש. אלא למאן דאמר שני אילים – לא בעי לשנויי: דנין שני שעירים קריבין לציבור כגון יום הכפורים, דאיכא שעיר הפגמי ושעיר החיצון – ממלואים שקרבו בו שני שעירים לציבור, שעיר מלואים ושעיר ראש חדש. לאפוקי עצרת דשעיר ראש חדש, עצרת נמי קריבין בו שני שעירים, דשעיר האמור בתורת כהנים אין זה שעיר האמור בחומש הפקודים, כדאמר בפרק קמא דובחים (גב, א) שעירי עצרת למזח בו באין וכו'. וכן משמע בפרק "התכלת" (מנחות מהב, א) למאן דאמר שני אילים – תימא לי: אפילו לדידיה נמי לישני: דנין פר אחד מפר אחד, לאפוקי עצרת דשלשה פרים נינהו: חד לחובת היום בפרשת "אמור", ושנים למוספים בפרשת "פינחס". ויש לומר: כיון דחובת היום דעצרת אינו אלא פר אחד – שפיר היינו דנין עצרת דפר אחד לחובת היום ממלואים, דפר אחד לחובת היום, ואי משום דבעצרת קרבו שני פרים למוסף – הא במלואים נמי קרבו שני פרים למוסף, שהרי בו ביום קרב מוסף דראש חדש, דשמיני למלואים אחד בניסן הזה. הווא האמור בחומש הפקודים – הא דלא פליגי בדעצרת כדפליגי ביום הכפורים, בפרק "התכלת" (שם) מפרש טעמא דבעצרת על כרחך האמור בתורת כהנים אינו האמור בחומש הפקודים, וטעמא דרבי דהבא מפרש לקמן בפרק "בא לי" (עב, א) למאן דאמר משל ציבור – תימא לי: נהי דמשל ציבור – מכל מקום הוא קרבן שלו, ומתכפר בו מעון העגל, כדאייתא בתורת כהנים, כדכתיב: "ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך ועשה את קרבן העם וכפר בעדם", ואם כן, לימא: דנין פר חטאת שלו שהוא מתכפר בו, מפר חטאת שלו שהוא מתכפר בו, ודינן איל שלו שהוא סומך עליו מאיל שלו שהוא סומך עליו, כדאמר בפרק שני דמסכת ביצה (כא, ב) "ויקרב את העולה ויעשה כמשפט" – לימד על עולת חובה שטעונה סמיכה כמשפט עולת נדבה? יש לומר: דאין הכי נמי דהוה מצי לשנויי הכי, אלא האמת מתוך לו, דבולי עלמא מודד הבא דמשלו הוא מביא, כדקא מפרש ואיל.

לאפוקי

זכות פעולתו בהאמור וזכות פעולות הנעלות של בניו שי' בהפצת היהדות וענייניה, תעמוד לכל אחד ואחד מהם בהמצטרך.

ממכתב י"ח ניסן, תשכ"ב

לאפוקי עצרת וראש השנה דתרווייהו עולות נינהו - לא ידענא אמאי לא קאמר הכי לעיל, בשיניא דרבי אבהו: לאפוקי עצרת וראש השנה דצבור נינהו, או לימא לאפוקי כולוה קשייתא, כדקאמר רבינא בסמוך. ושמיא לרבי אבהו לא הקשו לו אלא מראש השנה, דעצרת הוה נידא להו, כדשיניא לעיל, ולרב אשי הקשו לו בכת אחת מעצרת

ו"עשה לך" - מ'שלך. אלא למאן דאמר מ'של צבור
- מאי א'פא למימר? דתנא: "קח לך" - מ'שלך,
ו"עשה לך" - מ'שלך, ו"קחו אליך" - מ'של צבור,
דכ' רבי יאשיה. רבי יונתן אומר: בין "קח לך"
בין "קחו אליך" - מ'של צבור. ומה תלמוד לומר
"קח לך" - כ'ככול מ'שלך אני רוצה יותר מ'שלכם.
אבא חנן אמר משום רבי אלעזר: כתוב אחד אומר
ו"עשית לך ארון עץ" וכתוב אחד אומר ו"עשו ארון
עצי שטים", הא ביצד? פאן - בזמן ש'שיראל עושין
רצונו של מקום, פאן - בזמן שאין עושין רצונו
של מקום. עד פאן לא פליגי אלא בקיחות דעלמא,
ועשיות דעלמא, קיחות דעלמא "קח לך סמים",
עשיות דעלמא "עשה לך שתי חצוצרות כסף". אבל
הנך - פ'רשי קא מפרש דמ'שלך הוא. במלואים,
מכדי כתיב ו"אל בני ישראל תדבר לאמר קחו
שעיר עזים לחטאת", ו"אמר אל אהרן קח לך עגל
בן בקר לחטאת" למה לוי? שמע מינה: "קח לך"
- מ'שלך הוא. ביום הכפורים, מכדי כתיב "בזאת
יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת" וגו',
ו"בזאת עזת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת
והקריב את פר החטאת אשר לו" למה לוי? שמע
מינה האי "לו" - מ'שלו הוא. רב אשי אומר: דנין
פר לחטאת ואיל לעולה מפר לחטאת ואיל לעולה,
לאפוקי ראש השנה ועצרת דתרווייהו עולות נינהו.
רבינא אומר: דנין עבודה בכהן גדול מעבודה בכהן
גדול, לאפוקי פולחן קושיתין דלאו עבודה בכהן גדול
נינהו. וא'פא דאמר, אמר רבינא: דנין עבודה תחלה,

ועשה לך - כמו "עשה לך שתי חצוצרות כסף". בכיכול - אני שמעתי: אם היה ציבור
יכול להתכפר בשל יחיד - הייתי רוצה, ואני אומר: לפי שדבר קשה הוא לומר שהקדוש
ברוך הוא קץ בישראל, אומר בכיכול, כלומר: על כרחינו יאמר כן, כאילו (אי) אפשר
לומר כן, וכן כל בכיכול שבתלמוד. בזמן שהן עושין רצונו של מקום - נקראת העבודה
על שמם. עד פאן לא פליגי - תירוצא הוא.
קח לך למה לי - דשני קרא בירבוריה ממה
שהתחיל לדבר. דנין פר לחטאת ואיל לעולה -
ביום הכפורים יש פר לחטאת ואיל לעולה
בקרוב יחיד דבזמן גדול "בזאת יבא אהרן" וגו',
ודשמיני למילואים נמי עגל לחטאת ואיל
לעולה. עבודה בכהן גדול - ביום הכפורים,
מעבודה בכהן גדול במלואים, דכתיב (ויקרא ט)
ו"יקרב אהרן אל המזבח". אלימא תחלה בכהן
גדול - דנין יום הכפורים שהיא עבודה ראשונה
שהוטלה בכהן גדול בקרבנות צבור ביום
הכפורים הראשון, מעבודה שמיני למלואים
שהיא עבודה ראשונה שנעשית על ידי כהן
גדול מעולם. תחלה במקום - יום הכיפורים יש
לו עבודה לפני מלפנים, שביום הכיפורים הראשון
היתה תחלה במקום שקודם לכן לא נכנס אדם
שם לעבודה, ויום שמיני למלואים היתה עבודה
תחלה במזבח הדיצון, ואם בשביל ששימש
משה כל שבעת ימי המלואים - אין קריה
עבודה אצל עבודת כהנים, שהוא בלבד בגדי
כהונה ושל משה בחלוק לכן, שלא הוכשר אלא
לשעה. רבי יוחנן מ'תני דא - לא דריש
מהאי קרא ד"כאשר עשה ביום הזה" אלא
דא פרישה. מעלה בעלמא - מפני הקל
שהקילו בה לטמא מדעת הבהן השורפה, עשו
בה מעלות רבות. מהיכא ילפת לה - לך
פרישה. אי מה מלואים כל הכתוב מעבד בהן
- כדלפנין לקמן בשמעתין (א.א.). ולא ק'תני
מפרישין - ואם יאירע פסול בבהן גדול -
ישמש זה בלא פרישה. אלא מ' מהיכא יל'ף
אמר ליה פסיני - שמצינו שפירש משה קודם
כניסתו למזבח השביעי. ויבסחו הענן -
למשה. רבי יהודה בן בתירא - לקמן בפרקין
(א.א.).

לטומאת

מעבודה תחילה, לאפוקי הני דלאו תחלה נינהו. מאי תחלה? אילמא תחלה בכהן גדול
- היינו קפ'ותא! אלא: עבודה תחלה במקום מעבודה תחלה במקום. פי אתא רב דימי
אמר: רבי יוחנן מ'תני דא, [רבי יהושע בן לוי] מ'תני תרתי. רבי יוחנן מ'תני דא:
"לעשת לכפר" - אלו מעשה יום הכפורים, [ורבי יהושע בן לוי] מ'תני תרתי: "לעשת"
- אלו מעשה פרה, "לכפר" - אלו מעשה יום הכפורים. רבי יוחנן מ'תני דא? והא
אנן ה'נן: שבעת ימים קודם יום הכפורים, ושבעת ימים קודם שריפת הפרה! - מעלה
בעלמא. - והא אמר רבי מנימי בר חלקיה אמר רבי מהסיא בר אידי אמר רבי יוחנן:
"כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשת לכפר עליכם", "לעשת" - אלו מעשה פרה,
"לכפר" - אלו מעשה יום הכפורים! - ההוא דרביה. דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן
משום רבי ישמעאל: "לעשת" - אלו מעשה פרה, "לכפר" - אלו מעשה יום הכפורים.
אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: מהיכא קא ילפת לה - במלואים, אי מה מלואים
אף הקא נמי - כל הכתוב בהן מעבב בהן. וכי תימא הכי נמי, והתנן: ומתקנין לו
בהן אחר, ולא ק'תני מפרשינו! וכי תימא: מאי מתקנין - מפרשינו, ליתני או אידי ואידי "מתקנין", או אידי ואידי
"מפרשינו"! - אמר ליה: אלא מ' מהיכא יל'ף לה? - אמר: מפני, דכתיב ו"ישפך כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן
ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי". מכדי כתיב ו"יקרא אל משה ביום השביעי", מאי ששת ימים? זה בנה אב,
שכל הנכנס במזבח השביעי - טעון פרישת ששה. - והא אנן שבעה תנן! - מתניתין רבי יהודה בן בתירא היא, דתייש

לטומאת

ומראש השנה, ותרין תירין אחד על שניהם.
ולרבינא הקשו לו בכת אחת כולוה קשייתא
דלעיל, ותרין בתירין אחד. דרביה הוא דבי
אתא רבין כו' - הוה מצי למימר אמוראי נינהו,
ואליבא דרבי יוחנן, וטובא איבא בהתלמוד דבי
אתא רב דימי אתא לאיפלוגי אמוראי שלפניו,
אלא משום דאשכח בהדיא דרבי יוחנן משמיה
דרבי ישמעאל אמר הכי - להכי משני הכי, ואם
תאמר: רבי יוחנן הכי פליג על רבי ישמעאל
שהוא תנא? ויש לומר: משום דאשכח ברייתא
לקמן (דא) דתניא כוותיה. ולא גרסינן בברייתא
דתניא כוותיה דרבי יוחנן "לעשות" - זה מעשה
פרה. אלא הכי גרסינן: "לעשות לכפר" - זה
מעשה יום הכפורים. וכן משמע מתוך פירוש
רש"י, שפירש (שם) וכשם שמפרשינן לאו מקרא
ילף לה, אלא מעלה בעלמא. אי נמי, יש לומר:
מדקאמר רבי יוחנן משמיה דרבי ישמעאל הכי
- מכלל דרבנן פליגי עליה, ואידו דאמר ברבנן.
זה בנה אב כל הנכנס למזבח שכינה כו' -
תימה לי: בשלמא ממלואים - גמר שפיר אף
לדורות, מדכתב בהדיא "כאשר עשה ביום הזה
צוה ה' לעשות לכפר", אלא משני הכי גמרי?
ומדנקט זה בנה אב - משמע מיתורא דקרא נפיק,
כמו זה בנה אב שכל חטאות קודמות לעולות
- דמיתורא נפיק, כדאייתא בפרק "כל התירי"
(נבחים ז.א.). והכא מאי יתורא איכא? ונראה
דבכא נמי לא הוה צריך למיכתב אלא "ויעל
משה אל החר ויכס הענן את ההר ויקרא ה'
למשה ביום השביעי מתוך הענן", מאי איצטרך
למיכתב "ויכסהו הענן ששת ימים" - אלא
אצטרך לדורות.

רבי יהודה בן בתירא היא דריש לטומאת ביתו
- תימה לי: לרבי יהודה בן בתירא נמי
היטין בששה ימים גבי פרה, כיון דטבול כו'
כשר בפרי - לטבילה בצפרא ביום השביעי.
וישורף בו ביום הפרה, דהא מסקינן לקמן
(ו.א.) דבועל נדה טבילתו ביום. ולמאן דסלקא
דעתך לקמן דטבילה בליליא - הא קאמר
דמפרשינן ליה שעה אחת סמוך לשקיעת החמה,
ואם כן מצי טביל בליל שביעי וישורף הפרה
למחר לוי לומר: למאי דפרישת לעיל (ב.א.)
דיבור דמתחיל "להוציא" דהא דטבול יום כשר
בפרי - הני מילי טבול יום דטומאה דרבנן,
אבל טבול יום דבועל נדה, שהוא דאורייתא
- אסרי רבנן. אף על גב דמדאורייתא שרי
אפילו טבול יום בטומאה דאורייתא, מכל מקום
רבנן גזרו בהן, לפי זה נידא. ועוד איכא
תנא

- כל הכתוב בהן מעבב בהן, אף הקא נמי - כל הכתוב בהן מעבב בהן. וכי תימא הכי נמי, והתנן: ומתקנין לו
בהן אחר, ולא ק'תני מפרשינו! וכי תימא: מאי מתקנין - מפרשינו, ליתני או אידי ואידי "מתקנין", או אידי ואידי
"מפרשינו"! - אמר ליה: אלא מ' מהיכא יל'ף לה? - אמר: מפני, דכתיב ו"ישפך כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן
ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי". מכדי כתיב ו"יקרא אל משה ביום השביעי", מאי ששת ימים? זה בנה אב,
שכל הנכנס במזבח השביעי - טעון פרישת ששה. - והא אנן שבעה תנן! - מתניתין רבי יהודה בן בתירא היא, דתייש

1 וכן במקום שנאמר 'עשה לך' כגון 'עשה לך שתי חצוצרות כסף' (במדבר יב) פירושו עשה משלך, שלדבריו אכן הפר והאיל של
2 המילואים היו משלו, לכך למדים רק את יום הכיפורים, אלא למאן
3 דאמר שאף במקום שכתוב לשון 'לך' הכוונה משל צבור, והפר
4 והאיל של המילואים לא באו מממונו של אהרן, מאי אכא למימר,
5 מדוע אין למדים ראש השנה ממילואים, הרי בשניהם הקרבנות
6 משל ציבורא. והיכן מצינו שנחלקו בכך, דתנא, כאשר נאמר
7 בתורה 'קח לך', כגון ממלואים ובקטורת (שמות ל לד), פירושו משלך,
8 וכן כשכתוב 'עשה לך' כגון בחצוצרות, פירושו משלך, אבל כאשר
9 כתוב 'ויקח אליך', כגון בשמן זית למנורה (שמות כו כ), היינו משל
10 צבור, דכרי רבי יאשיה. רבי יונתן אומר, בין 'קח לך' בין 'ויקח אליך'
11 פירושו משל צבור, ומה תלמוד לומר – מדוע נאמר 'קח לך',
12 בלשון יחיד, אלא לרמז שאומר הקדוש ברוך הוא בפיכחול – אילו
13 היה ציבור יכול להתכפר קרבן של יחיד או אז משלך אני הייתי
14 רוצה יותר משלך, לפי שאינם עושים רצוני, אבל למעשה קח
15 משל ציבור לפי שהם קרבנות ציבור. אכא תנן אמר משום רבי
16 אליעזר, מצינו סתירה בכתובים מממונו של מי נבנה הארון אם
17 משל משה או משל ציבור, שכן כתוב אהרן אומר 'ועשית לך ארון
18 עץ' (דברים יא), וכתוב אהרן אומר 'ועשו ארון עצי שטים' (שמות כה י),
19 הא כיצד, אלא ודאי הארון נבנה משל ציבור, ושינוי הלשון לרמז
20 בא, כאן – הפסוק 'ועשו' נאמר בזמן שישראל עושים רצונו של
21 מקום, ולפיכך נקראת העבודה על שמם, ואילו כאן – הפסוק
22 'ועשית לך' נאמר בזמן שאין עושים רצונו של מקום. ונמצא שלדעת
23 רבי יונתן קרבנות המילואים היו משל ציבור, ומדוע אין למדים
24 מכך להצריך פרישה לעבודת קרבנות ראש השנה שגם הם משל
25 ציבור.

26 מתרצת הגמרא: עד כאן לא פליגי – לא נחלקו רבי יאשיה ורבי
27 יונתן אלא בקהות דעלמא ועשויות דעלמא – בסתם קהות ועשויות
28 האמורות בתורה, כלומר, קהות דעלמא, כגון 'קח לך סמים' (שמות
29 ל ד) שבענן הקטורת, עשויות דעלמא, כגון 'עשה לך שתי חצוצרות
30 כסף' (במדבר יב), שאין מוכח מן המקראות משל מי לקחתם, אלא
31 הנה במילואים וביום הכיפורים, הרי המקרא פירשין קא מפרש את
32 דבריו דמשלך הוא, שהנה, במילואים, מכריז תניב 'ואל בני ישראל
33 תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת' בלשון רבים, ואם כן 'ויאמר
34 אל אהרן קח לך עזל בן בקר לחטאת' שנאמר לפניו, למה לי – למה
35 שינו בו הלשון לכתוב 'קח לך' בלשון יחיד, אלא שמע מינה
36 שכוונת הכתוב 'קח לך' משלך הוא. וכמו כן ביום הכיפורים, מכריז
37 תניב בתחילת הפרשה (ויקרא טו ג) 'בואת בא אהרן אל תקדש בפר
38 בן בקר לחטאת וגו', ומאת עזת בני ישראל וקח שני שעירי עזים
39 לחטאת, הרי שהפר הקרב ביום הכיפורים הוא קרבנו של אהרן,
40 ואם כן מה שנאמר אחריו (שם טו ג) 'והקריב את פר החטאת אשר
41 לו, למה לי תיבות 'אשר לו', הלא כבר נלמד כן מתחילת
42 הפרשה, אלא שמע מינה האי 'אשר לו' הנאמר ביום הכיפורים
43 פירושו משלו הוא. ובוהו כולם מודים. נמצא שיום הכיפורים דומה
44 למילואים שבשניהם הקרבן משל הכהן המקריב. אבל ראש השנה
45 אינו דומה למילואים משום שקרבנותיו משל ציבור הם.

46 מביאה הגמרא ישובים נוספים מדוע הלכך? מלמד דווקא על
47 פרישה לעבודת יום הכיפורים, רב אשי אמר, דנין יום הכיפורים
48 שבו מקריב הכהן הגדול פר לחטאת ואיל לעולה, ממילואים שאף
49 בו הקריב אהרן פר לחטאת ואיל לעולה, לאפוקי ו–להוציא ראש
50 השנה ועצרת, דתנן ויהוה – האיל והפר הקרבים בהם עולות נינהו.
51 רבינא אמר, דנין את יום הכיפורים שבו העבודה היא בבחן גדול
52 משמיני למילואים שאף בו העבודה היתה בבחן גדול, כנאמר (ויקרא
53 ט ו) 'ויקרב אהרן אל המזבח, לאפוקי בולחיו קושייתו – להוציא
54 כל הקושיות שעליל מראש השנה, עצרת, רגלים ושמיני עצרת,
55 שאין למדים עליהם להצריכם פרישה, משום דלאו עבודה בבחן
56 גדול נינהו, שקרבנותיהם כשרים בבחן הדיוט.
57 ואיכא דאמרי שאמר רבינא בנוסח אחר, דנין יום הכיפורים שבו
58 העבודה תחלה משמיני למילואים שאף בו העבודה תחילה, לאפוקי
59 הני – להוציא ראש השנה, שבועות, רגלים ושמיני עצרת דלאו

60 תחלה נינהו. מפרשת הגמרא: מאי עבודה תחלה, אלימא שהכוונה
61 תחלה בבחן גדול – שעבודת יום הכיפורים היא הראשונה
62 מקרבנות ציבור שבמשכן שצויה עליה התורה שתיעשה בכחן
63 גדול, ודומה למילואים שהיא העבודה הראשונה מעולם
64 שנעשית בבחן גדול, אם כן היינו קפיינא – זהו כלשון הראשון
65 בדברי רבינא. אלא הכוונה שלמדים יום הכיפורים שבו העבודה
66 היא תחלה במקום – ראשונה בקדוש הקדשים שהוא מקום שלא
67 עשו בו עבודה קודם לכן, משמיני למילואים שאף בו העבודה
68 שנעשתה היתה תחלה במקום – במזבח החיצון.
69 חזרת הגמרא לרזן בלימוד לדין פרישה שבעה ימים בפרה וביום
70 הכיפורים: כי אתא ו–כשבא רב דימי מארץ ישראל לבבל אמר,
71 רבי יוחנן פתני תדא – למד דרשה אחת בלבד ממילואים, ואילו
72 [רבי יוחנן] פתני תתני – למד מכך שתי דרשות. רבי יוחנן
73 פתני תדא, 'לעשת לכפר' אלו מעשה יום הכיפורים שהם צריכים
74 פרישה ממילואים, ואינו דורש מכאן לרבות פרישה אף בפרה.
75 [ורבי יוחנן] פתני תתני, 'לעשת' אלו מעשה פרה, 'לכפר'
76 אלו מעשה יום הכיפורים, שבשניהם צריך לפרוש שבעה ימים קודם
77 עשייתם כמו במילואים.

78 מקשה הגמרא: כיצד יתכן שרבי יוחנן פתני תדא, והא אפן תנן –
79 והרי שנינו דין פרישה בשניהם, שכן שנינו שבעת ימים קודם יום
80 הכיפורים מפרישין כהן גדול מביתו, וכן שנינו שבעת ימים קודם
81 שריפת הקדש מפרישין כהן השרוף את הפרה מביתו. מתרצת
82 הגמרא: דין פרישה בפרה אדומה אינו אלא תורה אלא זהו מעלה
83 וחומרא בפלגא, שמשום הקולות שנהגו במעשה הפרה לעשותה
84 בבחן טבול יום הנהיגו בה חומרא זו.

85 מקשה הגמרא: איך אמר רב דימי שרבי יוחנן סבר שאין למדים
86 פרה ממילואים, והא אמר רבי מנימי בר חלקיה, אמר רבי מנימי
87 בר אידי אמר רבי יוחנן, 'אשר עשה ביום הזה, צוה ה' לעשת לכפר
88 על לבם', ודרש 'לעשות' אלו מעשה פרה, 'לכפר' אלו מעשה יום
89 הכיפורים. ומבואר בזה שרבי יוחנן למד ממילואים אף על פרישה
90 למעשה פרה. מתרצת הגמרא: ההוא – מה שאמר רב מנימי בשם
91 רבי יוחנן שלמדים פרה ממילואים, אין זה דעת רבי יוחנן עצמו,
92 אלא רבי יוחנן אמר כן משמו דרביה – של רב, רבי אבהו ו–כשבא
93 רבין, אמר בשם רבי יוחנן משום רבי ישימאל רבו, 'לעשות' אלו
94 מעשה פרה, 'לכפר' אלו מעשה יום הכיפורים.

95 מביאה הגמרא דעה נוספת מהיכן למדים פרישה קודם יום
96 הכיפורים: אמר ליה ריש לקיש, רבי יוחנן, מהיכא קא ילפת לה –
97 מהיכן למדת דין פרישה לפני עבודת יום הכיפורים, ממילואים, אם
98 כן היה להם להיות שוים בדיניהם, אי מה מילואים כל דין הכתוב
99 בכהן מעבד בכהן אף בדיעבד, שאם לא פירש קודם העבודה אינו
100 יכול לעבוד, אף הכא נמי – גבי יום הכיפורים גם צריך להיות הדין
101 שכל הכהנים בכהן מעבד בכהן אף בדיעבד, ואם לא פירש קודם יום
102 הכיפורים לא יוכל לעבוד. וכן תיקא – ואם תשיבני שאכן כהן נמי
103 ביום הכיפורים הפרישה מעכבת, והרי מוכח לא כן, דתתני
104 במשנתנו, ומתקנין לו בכהן אחר תחתיו שמא יאירע בו פסול
105 טומאה, ולא קתני – ולא כתוב שמפרישין את הכהן האחר, הרי
106 שאותו כהן יוכל לעבוד תחתיו אף בלא שפירש מביתו קודם לכן,
107 ומוכח שאין ההפרשה מעכבת בדיעבד. וכן תיקא – ואם תשיבני
108 שאכן מאי – מה ששנינו מתקנין הכוונה מפרישין, ואף הכהן השני
109 צריך הפרשה כיון שהיא מעכבת, לא יתכן לפרש כך, שאם כן
110 יתני או אידי ואידי – או בשניהם בבחן גדול ובכהן המחליף
111 יתכנו לשון מתקנין, או אידי ואידי – בשניהם יתכנו לשון
112 מפרישין, וממה שלגבי הכהן המחליף שינו ונקט לשון 'מתקנין'
113 מוכח שאין צריך להפריש אותו, ומדוע אין פרישה מעכבת בו כפי
114 שמעכבת במילואים.

115 אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש, אלא פר מהיכא ילפת לה – מהיכן
116 הני למד דין פרישה קודם יום הכיפורים. אמר [ליה] ריש לקיש,
117 למדים דין זה מסיני, שלאחר מתן תורה משה פירש קודם שעלה
118 למחנה שכינה שבמרום כדי לקבל את הלוחות, דכתבי (שמות כ טז)
119 'וישכן בכבוד ה' על הר סיני ויכסהו ענן ששת ימים, ויקרא אל משה'
120

לְמוֹמָת בֵּיתָּהּ – שחשש שמא ישמש עם אשתו ותראה דם בשעת
ביאה, ואף הוא יטמא שבעה ימים כדין בועל נדה ולא יוכל לעבוד
ביום הכיפורים, ולכך הצריכוהו לפרוש יום נוסף מלבד הששה
ימים הנלמדים מסיני.
אָמַר לִיהּ (ו-שאל) רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישׁ לָקִישׁ, בְּשֻׁלְמָא לְדִידִי דְּלִפְנֵינָא –
אמנם יובן לשיטתי שלמדת דין פרישה קודם יום הכיפורים
בְּמִלּוּאִים, הֵינִי דַתְנִינָא בְּבִרְיִיתָא, זֶה וְזֶה – כהן גדול העתיד לעבוד
ביום הכיפורים ובהן השורף את הפרה, מִזֵּין עָלָיו כָּל שְׂכֵכָה יְמֵי
הפרישה מִכָּל אֶפֶר הַחֲטָאוֹת – פרות האדומות שִנְעִשוּ מִזְמַן מִשֶּׁה
וְהָיוּ מוֹנְחִים שָׁם – בחיל למשמרת, דְּהָרִי כְמוּ כֵן הָוָא נִמְי הָהָא
בְּמִלּוּאִים, שְׁנֵאמַר (ויקרא ח ה) וַיִּקַּח מִשֶּׁה מִשְׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִן הַדָּם
וְגו' וְזֶה עַל אַהֲרֹן עַל בְּגָדָיו, וְכֵשֶׁם שֶׁלְמָדִים מִמִּלּוּאִים אֵת עֵצֶם דִּין
הפרישה כִּךְ נִלְמַד מִשֶּׁם דִּין הַהוּא בִּימֵי הַפְּרִיִּשָׁה, אֵלָּא לְדִידִךָ –
לשיטתך דִּילְפַת דִּין פְּרִיִּשָׁה מִסִּינִי, קִשְׁהּ, וְכִי הָהָא בְּסִינִי מִי הָוָא,
וּמִדּוּעַ אִם כֵּן מִזֵּין עַל הַכֹּהֵן בִּימֵי הַפְּרִיִּשָׁה שְׁקוּדִים יוֹם הַכִּיפּוּרִים.
אָמַר לִיהּ רִישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, וְלִמְעֻמְיָךְ מִי נִיחָא, הָרִי גַם לְדַבְרִיךָ
אֵינִן דּוֹמוֹת הַהֹאֲוֹת זֶה לָזֶה, שֶׁכֵּן בְּמִלּוּאִים הָיוּ דָם שֶׁל הַקְּרִבָּנוֹת,
וְאִילוּ הָכָא קוּדֵם יוֹם הַכִּיפּוּרִים מִזִּים מִיָּם שֶׁל אֶפֶר חֲטָאֵת, וְאִם
כְּדַבְרִיךָ שִׁישׁ לְהַשׁוּוֹת, הִיָּה לָנוּ לַחֲזוֹת עֲלֵיו דָם וְלֹא מִיָּם. אָמַר
לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן, הָאֵל לֹא קָשְׁיָא, דְּתַנִּי רַבִּי חִנְיָא בְּבִרְיִיתָא הַמּוֹבָאֵת לַהֲלֹךְ,
נִכְנָסוּ מִיָּם תַּחַת דָּם – הֹאֲתָה הַמִּים קוּדֵם יוֹם הַכִּיפּוּרִים הָרִי הִיא
תַּחַת הֹאֲתָה הַדָּם שְׁנֵהֲגָה בְּמִלּוּאִים, אֵלָּא לְדִידִךָ – לְדַעְתָּךְ רִישׁ
לָקִישׁ שֶׁלְמָדִים מִסִּינִי, הָהָא בְּסִינִי מִי הָוָא, הֵלֵא לֹא הִיָּה בְּמִתֵּן
תּוֹרָה הַזֹּאת כָּלל. אָמַר לִיהּ – הַשִּׁיב רִישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, הַהֹאֲוָה
הַנּוֹכַחַת בְּבִרְיִיתָא הִיא מְעַלָּה בְּעֻלְמָא מִדְּרַבְנָן, וְתִקְנָה חֲכָמִים
לַכֹּהֵן קוּדֵם יוֹם הַכִּיפּוּרִים מִשּׁוּם כְּנִיסָתוֹ לַמַּחֲנֶה שְׂכִינָה, וְכֵן בִּפְרָה
מַחֲמַת הַקּוֹלוֹת הַנּוֹהֲגוֹת בָּהּ.
מְבִיאָה הַגְמָרָא סִיעוּעַ מְבִרְיִיתוֹת לְשִׁיתָם שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לָקִישׁ:
תְּנִינָא בְּנֻתִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן שְׁלוּמֵד דִּין פְּרִיִּשָׁה מִמִּלּוּאִים, וְתִנְיָ
בְּנֻתִיָּה דְּרִישׁ לָקִישׁ שְׁלוּמֵד מִסִּינִי.
תְּנִינָא בְּנֻתִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן, נֵאמַר בְּפִסּוּק בַּעֲנִין עֲבוּדַת יוֹם הַכִּיפּוּרִים
(ויקרא טו א), 'בֹּזֶאת יָבֵא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפָר בֶּן בָּקָר לַחֲטָאֵת וְאֵיל
לְעֹלָה, וְלִכְאֹרָה תִּיבֵת 'בֹּזֶאת' מִיּוֹתֶרָת, שְׁהִיָּה אֶפְשֶׁר לַכְּתוּב 'יָבֵא
אַהֲרֹן אֶל הַקּוֹדֶשׁ בְּפָר' וְגו', דּוֹרֶשֶׁת הַבְּרִיִּיתָא מִכָּר, 'בֹּזֶאת' בְּמָה
שְׁאִמּוֹר בְּעֵנִין הַקּוֹדֶשׁ לָכֵן, וּמֵאִי הִיא הַעֲנִין, בְּעֵנִין דְּמִלּוּאִים בְּפִרְשָׁתָא
כִּיּוֹצֵא בּוֹ בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, אַהֲרֹן פִּירֵשׁ שְׂכֵכָה יְמֵי הַמִּלּוּאִים וְשִׁמַּשׁ
יוֹם אַחֵד – בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי, כְּכָתוּב (ויקרא טו א-ה) וַיִּהְיֶה בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי וְגו'
וְיֵאמַר מִשֶּׁה אֵל אַהֲרֹן קָרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ, וּמִשֶּׁה מָסַר לוֹ אֶת הַלֵּכֶת
הַעֲבוּדָה כָּל שְׂכֵכָה בְּרִי לַחֲנֻכָּה וְלִלְמֹדוֹ בְּעֻבּוּדָה. וְאַף לְשֶׁאֵר דּוֹרוֹת
הַדִּין כֵּן, שֶׁבְּהֵן גְּדוֹל פּוֹרֵשׁ שְׂכֵכָה יְמֵים קוּדֵם יוֹם הַכִּיפּוּרִים וּמִשְׁמַשׁ
יוֹם אַחֵד בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, וְשִׁנִּי תַלְמִיד חֲכָמִים מְתַלְמִידוֹ שֶׁל מִשֶּׁה
רַבִּינוֹ, כְּלוֹמַר לְאַפְסִי (ו-להוציא) צְדוּקִין, הִיוּ מוֹסְרִין לוֹ אֶת הַלֵּכֶת
הַעֲבוּדָה כָּל שְׂכֵכָה בְּרִי לַחֲנֻכָּה בְּעֻבּוּדָה. מִכָּאֵן – מִפְּסוּק זֶה 'בֹּזֶאת',
אָמַר – לְמַדּוֹ אֵת דִּין הַמִּשְׁנָה שֶׁשְּׂכֵכֶת יְמֵים קוּדֵם יוֹם הַכִּיפּוּרִים
מְפָרִישִׁין בְּהֵן גְּדוֹל מְבִיתוֹ לְלִשְׁכַּת פְּרִיִּישָׁתוֹ.
מִסִּינִי בְּבִרְיִיתָא: וְכֵשֶׁם שֶׁשְּׁמֵן הַתּוֹרָה מְפָרִישִׁין בְּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפֶּהֶר
לְלִשְׁכַּת שַׁעַל מִי הַכִּיָּה בְּפִינָת צִפְּיָה מוֹרְחָה שֶׁל הַעֲזוּרָה. וְאַחֲרֵי זֶה
הַפּוֹרֵשׁ לְיוֹם הַכִּיפּוּרִים וְאַחֲרֵי זֶה הַפּוֹרֵשׁ לְפָרָה הִיוּ מִזֵּין עָלָיו כָּל

שְׂכֵכָה מִכָּל מִי הַחֲטָאוֹת שֶׁהָיוּ שָׁם, כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל. וְאַם תֵּאמַר
שְׂכֵכָה דּוֹמִים לְמִלּוּאִים שֶׁהָיוּ בְּמִלּוּאִים הָיוּ עַל הַכֹּהֵן דָּם וְהָכָא
מִזֵּין עֲלֵיהֶם מִיָּם – מִי פָרָה אֲדוּמָה. אָמַרְתָּ לְהַשִּׁיב עַל כֵּךְ, נִכְנָסוּ
מִיָּם תַּחַת דָּם וְהָרִי זֶה כְּהֹאֲתָה דָם. מְבִיאָה הַבְּרִיִּיתָא עוֹד לְיִמּוּד לָכֵךְ:
וְאָמַר גַּבִּי מִלּוּאִים (ויקרא ח ט-לד) 'וּמִפְתָּח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצֵא
שְׂכֵכֶת יְמֵים וְגו', בְּאִשְׁרָ עֲשֶׂה בְּיוֹם הַזֶּה צִוָּה ה' לְעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עָלֵיכֶם,
וְדוֹרֶשִׁים מִכָּר, 'לְעֲשׂוֹת' אֵלּוּ מְעַשֶׂה פָּרָה, 'לְכַפֵּר' אֵלּוּ מְעַשֶׂה יוֹם
הַכִּיפּוּרִים.
הַגְמָרָא דָּנָה עַל הַלִּימוּד הָרָאוּן הַמּוֹבָא בְּבִרְיִיתָא שֶׁלְמָדִים
פְּרִיִּשָׁה מִ'בֹּזֶאת'. מִקְשָׁה הַגְמָרָא: וְהָא 'בֹּזֶאת' הָרִי אֵינּוּ מִיּוֹתֶר, שֶׁכֵּן
מִיִּכְעִי לִיהּ לְגוֹפִיָּה – נִצְרָךְ הוּא לְגוֹפּוֹ, לְלַמֵּד שֶׁהַכֹּהֵן נִכְנָס לְקוּדֶשׁ
'בְּפָר בֶּן בָּקָר לַחֲטָאֵת וְאֵיל לְעֹלָה' לַחֲזוֹת אֵת דָּמָם, וְכִיצַד דּוֹרֶשִׁים
שְׁכוּנוֹת הַכְּתוּב שֶׁנִּכְנָס בְּפִרְשָׁה. מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: אָמַר, אִי אֵכֵן
כוֹנוֹת הַתּוֹרָה רַק לְקַדְּשֵׁן לַחֲזוּתָהּ – שִׁכְנָס עִם הַפֶּר וְהָאִיל, לִיָּמָא
קָרָא 'בֹּזֶה' אוֹ 'בְּאֵלָה' לְשׁוֹן זָכַר, שְׁהָרִי הַפֶּר וְהָאִיל זָכָרִים הֵם, מֵאִי
'בֹּזֶאת' – מִדּוּעַ נָקַט לְשׁוֹן נִקְבָּה, אֵלּא שְׂמַעְתָּ מִינָה תַּרְתִּי – שְׁנִי
דְּבָרִים, שֶׁלְבַד פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא שִׁכְנָס עִם קְרִבְנוֹת אֵלּוּ, יִכְנַס אֶף
בְּפִרְשָׁה זֹאת, שְׁפִרְשָׁה הִיא לְשׁוֹן נִקְבָּה.
שׁוֹאֵלֵת הַגְמָרָא: מֵאִי וְאָמַר – מִדּוּעַ הַבְּרִיִּיתָא הַבִּיאָה לִימּוּד נוֹסֵף
לַחֲבוּת פְּרִיִּשָׁה מִלְעֲשׂוֹת לְכַפֵּר. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: כִּךְ כּוֹנוֹת
הַבְּרִיִּיתָא, וְכִי תִמָּא – אִם תִּדְחָה לִמּוֹר שֶׁהַלִּימוּד הָרָאוּן מִ'בֹּזֶאת'
אֵינוֹ מִלְמַד אֵלּא עַל יוֹם הַכִּיפּוּרִים קָמָא – הָרָאוּן שֶׁל כֵּךְ כֹּהֵן
גְּדוֹל, שְׁדוּקָא הוּא דְּבַעֲי (ו-צריך) פְּרִיִּשָׁה, בְּרָאשְׁתָּן בְּמִלּוּאִים
שְׁהִיָּתָה הַעֲבוּדָה הָרָאוּשׁוֹנָה שֶׁנַּעֲבִדָה עַל יַד כֹּהֵן גְּדוֹל, אֵכֵל בְּשָׂאֵר
יוֹם הַכִּיפּוּרִים דְּעֻלְמָא שְׂכֵכָה רָאוּשׁוֹנִים לְאוֹתוֹ כֹּהֵן לֹא צָרִיךְ פְּרִיִּשָׁה
מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֵה לְמִלּוּאִים. אִי נִמְי הֵינִי אוֹמְרִים שֶׁרַק בְּהֵן גְּדוֹל
קָמָא – אַהֲרֹן הַכֹּהֵן שְׁהִיָּה הַכֹּהֵן גְּדוֹל הָרָאוּן הוּא דְּבַעֲי פְּרִיִּשָׁה כֵּל
יְמִי, שֶׁכֵּךְ נֵאמַר 'בֹּזֶאת יָבֵא אַהֲרֹן אֶל הַקּוֹדֶשׁ', אֵכֵל שְׂאֵר בְּהֵן
גְּדוֹל בְּעֻלְמָא לֹא יִצְטָרֵךְ פְּרִיִּשָׁה. לָכֵךְ הַבִּיאָה הַבְּרִיִּיתָא לִימּוּד נוֹסֵף
תָּא שְׂמַע 'בְּאִשְׁרָ עֲשֶׂה' וְכו', שֶׁמִּפְסוּק זֶה לְמָדִים לְכָל הַכְּהֹנִים
שְׁעֲתִידִים לַעֲמּוֹד לְעוֹלָם, שֶׁכֵּךְ דּוֹרֶשִׁים כְּאִשְׁרָ עֲשֶׂה בִּימֵי
הַמִּלּוּאִים כִּךְ צִוָּה לַעֲשׂוֹת פְּרִיִּשָׁה לְדוֹרוֹת.
מְבִיאָה הַגְמָרָא: תְּנִינָא בְּנֻתִיָּה דְּרִישׁ לָקִישׁ – מְצִינוֹ בְּרִיִּיתָא
הַמְסִיעֵת לְרִישׁ לָקִישׁ הַלּוּמֵד דִּין פְּרִיִּשָׁה מִסִּינִי, שְׁשֵׁנִי בָּהּ
בַּעֲנִין מִתֵּן תּוֹרָה וְלֹחֲזוֹת הַבְּרִית, מִשֶּׁה עָלָה בְּעֵנִין, וְנִתְבַּסֶּה בְּעֵנִין,
וְנִתְקַדַּשׁ בְּעֵנִין, בְּרִי לְקַבֵּל לַחֲזוֹת וְשֶׁאֵר הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל בְּקִדּוּשָׁה,
שְׁנֵאמַר 'וַיִּשְׁכֵּן כְּבוֹד ה' עַל הָר סיני וַיְכַסְּהוּ הָעֲנַן שֶׁשֶׁת יָמִים,
וַיִּקְרָא אֶל מִשֶּׁה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הָעֲנַן' (שְׁמוֹת כד טו), וּבַהֲכֹרַח
אֵין הַכּוֹנוֹת לְאוֹתָם יְמֵים שְׁמֵרָאשׁ חוֹדֶשׁ סִינַי שְׁבָאוֹ לְסִינִי עַד
יוֹם מִתֵּן תּוֹרָה, וְמָה שְׁנֵאמַר 'וַיְכַסְּהוּ הָעֲנַן שֶׁשֶׁת יָמִים' הֵינִי
שְׂכִיסָה אֵת הָהָר וְלֹא אֵת מִשֶּׁה שִׁירַד מִן הָהָר כְּמָה פַעֲמִים
בְּאוֹתָם יְמֵים, שְׁהָרִי זֶה הָיָה מְעַשֶׂה אַחֵר עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת שֶׁהָיוּ
תַּחֲלָה לְאַדְבָּעִים יוֹם, כְּלוֹמַר אוֹתָם שֶׁשֶׁת יְמֵי כִסּוֹ הָעֲנַן הָיוּ
בְּתַחֲלִיתָם שֶׁל הָאֲרַבְעִים יוֹם שֶׁבָּהֶם עָלָה מִשֶּׁה אֶל ה' לְקַבֵּל אֵת
לַחֲזוֹת הַבְּרִית, וְלָכֵךְ יֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׂכִיסָה הָעֲנַן אֵת מִשֶּׁה לְהַפְּרִישׁוֹ
קוּדֵם כְּנִיסָה לַמַּחֲנֶה שְׂכִינָה שׁוֹה עֲלֵיתוֹ לְמִרּוֹם לְקַבֵּל אֵת
לַחֲזוֹת, דְּבַרִּי רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי. וּמוֹכַח מְשִׁיטָה זֶה כְּרִישׁ לָקִישׁ
שְׁהִיָּה הַפְּרָשָׁה לְמִשֶּׁה בְּסִינִי. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, מָה שְׁנֵאמַר
'וַיִּשְׁכֵּן כְּבוֹד ה' עַל הָר סיני', זֶהוּ מֵרָאשׁ חוֹדֶשׁ סִינַי קוּדֵם מִתֵּן
תּוֹרָה,

עבודה מסוג יציאת מצרים קיימת וצריכה להיות בכל דור ודור ובכל יום ויום.

לקוטי שיחות פרשת תזריע כרך יז

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף ד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רמא רש"י תוספות

לְטוֹמָאֵת בִּיתוֹ — שְׂמָא אִם יֻזְקַל לְאַשְׁתּוֹ וְתֵרָאָה דָם בִּשְׁעַת בִּיאָהּ, וְנִמְצָא טִמָּא שִׁבְעַת יָמִים כְּמִשְׁפֵּט בּוֹעֵל נָדָה, וְלֹא יִכּוֹל לַעֲבֹד בְּיוֹם הַכֹּהֲנִים. וְהוּא — כֹּהֵן יוֹם הַכֹּהֲנִים וְכֹהֵן דְּפִרָּה. כָּל שִׁבְעָה — יָמֵי הַפְּרִישָׁה. מִכָּל חֲטָאוֹת שֶׁהָיוּ שָׁם — מִכָּל פֶּרִי וּפְרָה וּפְרָה הָיוּ נוֹתְנֵי קֶצֶת לַמִּשְׁמֶרֶת מִן הָאֶפֶר בַּחֵיל. כִּי שְׁנֵי בַּמִּסְכָּת פֶּרֶה (פֶּרֶק ג' מִשְׁנָה יא.) וְאִנִּי שְׁמַעְתִּי: אֶפֶר פֶּרֶה שֶׁל מִשָּׁה לֹא כָלָה. דְּהוּאֹ נִמִּי

לְטוֹמָאֵת בִּיתוֹ. אֲמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ: בְּשִׁלְמָא לְדִרְיָ דִּילְפִּינָא מִמְּלֹאִים - הָיוּ דִּתְנִינָא: זֶה וְזֶה מִזֵּין עָלָיו כָּל שִׁבְעָה מִכָּל חֲטָאוֹת שֶׁהָיוּ שָׁם, דִּהְיוּ נִמִּי תוֹאָה בְּמִלּוּאִים. אֲלָא לְדִירְדָּה, דִּילְפַת מִסִּינִי - הָוָה בְּסִינִי מִי הָיוּ - אֲמַר לִיה: וְלִטְעֻמִּיד מִי נִיחָא? בְּמִלּוּאִים - דָּם, הֶכָּא - מִים. - הָא לֹא קָשִׁיָא, דִּתְנִי רַבִּי חֵיָא: נִכְנָסוּ מִים תַּחַת דָּם. אֲלָא לְדִירְדָּה, הָוָה בְּסִינִי מִי הָיוּ? - אֲמַר לִיה: מַעְלָה בְּעֻלְמָא. תְּנִיָא כּוּוֹתִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן, תְּנִיָא כּוּוֹתִיה דְּרִישׁ לְקִישׁ. תְּנִיָא כּוּוֹתִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן: "בּוֹאֵת יָבֵא אֲהֵרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ" - בְּמָה שְׂאֵמֹר בְּעֵנִין. מֵאִי הִיא - בְּעֵנִין דְּמִלּוּאִים. וְמָה אֲמֹר בְּעֵנִין דְּמִלּוּאִים - אֲהֵרֹן פִּירֵשׁ שִׁבְעָה וְשִׁמֵּשׁ יוֹם אֶחָד, וּמִשָּׁה מָסַר לוֹ כָּל שִׁבְעָה כְּדִי לְחַנְכוֹ בְּעֻבּוּדָּהּ. וְאַף לְדוֹרוֹת, כֹּהֵן גָּדוֹל פִּירֵשׁ שִׁבְעָה וּמִשְׁמֵשׁ יוֹם אֶחָד, וְשְׁנֵי תַלְמִידֵי חֻכְמִים מִתְּלַמְּדֵי שֶׁל מִשָּׁה, לְאַפּוֹקֵי צְדוּקִין, מוֹסְרִין לוֹ כָּל שִׁבְעָה כְּדִי לְחַנְכוֹ בְּעֻבּוּדָּהּ. מִכָּאן אֲמֹרִי: שִׁבְעַת יָמִים קוֹדֵם יוֹם הַכִּפּוּרִים מִפְּרִישֵׁין כֹּהֵן גָּדוֹל מִבֵּיתוֹ לְלִשְׁפַת פְּרִהֲדִין, וְכִשֵּׁם שְׂמִפְרִישֵׁין כֹּהֵן גָּדוֹל כֶּד מִפְּרִישֵׁין כֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפֶּהָרָה לְלִשְׁכָּה שְׁעַל פְּנֵי הַבֵּירָה צְפֹנָה מִזְרָחָה, וְאַחֵר זֶה וְאַחֵר זֶה מִזֵּין עָלָיו כָּל שִׁבְעָה מִכָּל חֲטָאוֹת שֶׁהָיוּ שָׁם. וְאַם תֹּאמְרוּ בְּמִלּוּאִים דָּם הֶכָּא מִים - אֲמַרְתִּי: נִכְנָסוּ מִים תַּחַת דָּם. וְאֲמַר "כֹּאֲשֶׁר עָשָׂה בְּיוֹם הָזֶה צֹוָה ה' לַעֲשֹׂת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם", "לַעֲשֹׂת" - אֵלֹו מַעֲשֶׂה פֶּהָרָה, "לְכַפֵּר" - אֵלֹו מַעֲשֶׂה יוֹם הַכִּפּוּרִים. - וְהָיָ "בּוֹאֵת" מִיבְעֵי לִיה לְגוֹפִיָה, כִּפֹּר בֶּן בָּקָר לְחֲטָאוֹת וְאֵיל לְעוֹלָה! - אֲמַרִי: אִי לְקַרְבָּן לְחֻוּדָּהּ - לִימָא קְרָא "בּוֹר" אוֹ "בֹּאֵלָה", מֵאִי "בּוֹאֵת" - שְׁמַעְתְּ מִינָהּ תִּרְתִּי. מֵאִי "וְאֹמְרוּ"? וְכִי תִימָא יוֹם הַכִּפּוּרִים קָמָא הוּא דְבָעִי פִּרְיָשָׁה, כְּדֹאֲשַׁכְתִּין בְּמִלּוּאִים, אֲבָל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים דְּעֻלְמָא לֹא: אִי נִמִּי, כֹּהֵן גָּדוֹל קָמָא הוּא דְבָעִי פִּרְיָשָׁה, אֲבָל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּעֻלְמָא לֹא - תָא שְׁמַע: "כֹּאֲשֶׁר עָשָׂה וְכו'". תְּנִיָא כּוּוֹתִיה דְּרִישׁ לְקִישׁ: מִשָּׁה עָלָה בְּעֵנִין וְנִתְכַּפְּסָה בְּעֵנִין וְנִתְקַדַּשׁ בְּעֵנִין כְּדִי לְקַבֵּל תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל בְּקִדּוּשָׁה, שְׂאֵמֹר "וַיִּשְׁכַּן כְּבוֹד ה' עַל הָר סִינַי". זֶה הָיָ מַעֲשֶׂה אַחֵר עֲשֵׂת הַדְּבָרוֹת, שֶׁהָיוּ תַּחֲלָה לְאַרְבָּעִים יוֹם, דְּרַבִּי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, רַבִּי עֲקִיבָא אֹמְרִי: "וַיִּשְׁכַּן כְּבוֹד ה'" - מֶרֶאשׁ חוֹדֶשׁ, וַיְכַסְּהוּ

ה' עַל הָר סִינַי". זֶה הָיָ מַעֲשֶׂה אַחֵר עֲשֵׂת הַדְּבָרוֹת, שֶׁהָיוּ תַּחֲלָה לְאַרְבָּעִים יוֹם, דְּרַבִּי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, רַבִּי עֲקִיבָא אֹמְרִי: "וַיִּשְׁכַּן כְּבוֹד ה'" - מֶרֶאשׁ חוֹדֶשׁ, וַיְכַסְּהוּ

תַּנָּא בִּפְרָק "כָּל הַזֹּבָחִים" (בִּיבּוֹת עַד), דִּסְבִּירָא לִיה דֹּאפִּילוּ מִדּוּרִייתָא — לֹא הוֹתַר בְּטוֹבֵל יוֹם. אֲלָא דִּטְמָא מֵת דִּכְתַּב בַּהּוּיָא פִּרְשָׁה, וְטוֹבֵל יוֹם דִּשְׂרָץ דֹּאמִי בְּקַל וְחוֹמֶר מִטְמָא מֵת. אִם כֵּן לִדְרִידָה בּוֹעֵל נָדָה לֹא אִתִּי בְּקַל וְחוֹמֶר, דֹּאִיכָא לְמִפְרָךְ: מַה לְטַמָּא מֵת — שְׂאִינוּ מִטְמָא מִשְׁכַּב הַתַּחַתּוֹן כְּעִלְיוֹן כְּבוֹעֵל נָדָה. וְשְׂמָא רִיבְבָא בְּתֵרָא כּוּוֹתִיה סְבִירָא לִיה.

נִכְנָסוּ מִים תַּחַת דָּם — דִּלָּא לְגִמְרֵי דִּרְשָׁה גִּמּוּרָה הוּא דִּגְמִירֵי מִמְּלֹאִים, אֲלָא אִסְמַכְתָּא בְּעֻלְמָא. דְּעִיקָר קְרָא דִּכְאִשּׁוּר עֶשָׂה בְּיוֹם הוּהוּ — יֵשׁ לְפִרֵשׁ דְּבִיּוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל שִׁבְעַת יָמֵי הַמִּלּוּאִים אֲמַר לָהֶם כֹּאשֶׁר עֶשָׂה בְּיוֹם הוּהוּ צוּה ה' לַעֲשׂוֹת כָּל שִׁבְעַת יָמֵי הַמִּלּוּאִים. וְכִן פִּירֵשׁ רִש"י פְּשׁוּטוֹ בְּפִירוּשׁ חוֹמֶשׁ. וְכִיּוֹן דֹּאסְמַכְתָּא בְּעֻלְמָא הוּא — אִין לְחוּשׁ אִי אִמְרִין נִכְנָסוּ מִים תַּחַת דָּם. הוּאֵה בְּסִינִי מִי זֶה — וְאַם אִמְרָה: זֶה הוּהוּ בְּסִינִי הוּאֵה דָם, דְּכִתְבִי (שְׁמוֹת כד') "וְיֻזְקַ מִשָּׁה אֶת הָדָם וְיֻזַּק עַל הָעֵם" וְיֵשׁ לִמּוֹר: אוֹתָהּ וְיֻזְקָה לֹא הָיְתָה בְּשִׁבְלֵי טוֹהָרָה, שׁוּרִי לֹא עַל מִשָּׁה לְבָדוּ מוֹק, אֲלָא עַל כָּל הַעֵם. אֲלָא דָם הִבְרִית הוּהוּ, דְּכִתְבִי (שם) "הִנֵּה דָם הִבְרִית אֲשֶׁר כִּרַּת ה' עִמָּכֶם". אִי נִמִּי, הִכִּי קָאמְרִי: הוּאֵה כָּל שִׁבְעָה בְּסִינִי מִי זֶהוּ? וְתִימָה לִי דְלִקְמֵן בְּפִירְקִין (א) אִמְרִין: אֶחָד זֶה וְאַחֵר זֶה מִזֵּין עָלָיו כָּל שִׁבְעָה, וּמִסִּיק דְּלִבְדּוּ מִשְׁבְּתוֹ וְיֵשׁ לִמּוֹר: בְּמִלּוּאִים הוּיָא הוּאֵה כָּל שִׁבְעָה. אֲבָל בְּיוֹם הַכֹּהֲנִים בְּדוּרוֹת הָאֲחֵרוֹתִים גִּזְרוּ עַל הַחֻזָּה מִשּׁוֹם שְׁבוֹת, וְאִסְרוּהּ בְּשִׁבְתָּ. וְתִימָה לִי: דְלִקְמֵן מִפְּרִשׁ: רֵאשׁוֹן שְׂמָא שְׁלִישִׁי, שְׁנִי שְׂמָא שְׁלִישִׁי וְכו', וְנִמָּא לִיה לְגִמְרָא דִּטְעֻמָּא דְּרַבִּי מֵאִיר מִשּׁוֹם חֲשָׁשָׁא? לִימָא מִשּׁוֹם דְּגִמְרֵי מִמְּלֹאִים דְּהוּיָא הוּאֵה כָּל שִׁבְעָה! וְשְׂמָא רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא דְקָאמְרֵי הִבִּי לְקַמֵּן סְבִירָא לִיה בְּרִישׁ לְקִישׁ, דִּלָּא גִמְרֵי מִמְּלֹאִים אֲלָא מַעְלָה בְּעֻלְמָא מִשּׁוֹם הָהִיא חֲשָׁשָׁא, רֵאשׁוֹן דִּילְמָא שְׁלִישִׁי וְכו', אִי נִמִּי יֵשׁ לִמּוֹר, אִפִּילוּ נֶאֱמַר דְּגִמְרֵי מִמְּלֹאִים — סְבִירָא לִיה דְּקָרָא אִסְמַכְתָּא בְּעֻלְמָא. וְאַם כֵּן, אִי לֹא דֹאִיכָא טַעמָא קֶצֶת — לֹא הוּוּ מִצְרִכִּי בְּכֵן הוּאֵה, לְהִכִּי אִיעֲטִירָךְ לְפִרְשֵׁי טַעמָא. תְּנִיָא כּוּוֹתִיה דְּרִישׁ לְקִישׁ — דְּרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי סְבִירָא לִיה כּוּוֹתִיה. תִּימָה לִי: וְכִבְרִי יוֹחָנָן נִמִּי מִי לֹא תִינָא? הָא רַבִּי עֲקִיבָא סְבִירָא לִיה כְּרַבִּי יוֹחָנָן, דִּלָּא וְלִיף מִסִּינִי! וְיֵשׁ לִמּוֹר: כְּבִר אִייתִי לַעֲלֹל תַּנָּא כּוּוֹתִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּעִידִפֵּא מִינָהּ, דְּמַתִּינִתִּין סַתְמָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן. וְהוֹדֵר קָאמְרֵי תִינָא נִמִּי כּוּוֹתִיה דְּרִישׁ לְקִישׁ דֹּאִיכָא תַּנָּא דְסִבֵּר כּוּוֹתִיה. אֲבָל תִּימָה לִי: מֵאִי קָא מִייתִי מֵהָא דְתַנִּיָא כּוּוֹתִיה דְּרִישׁ לְקִישׁ? דִּילְמָא רַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר לָךְ: אֲנָא דֹאמְרֵי אִפִּילוּ כְּרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי דַּעַ כָּאן לֹא קָאמְרֵי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אֲלָא בְּסִינִי הִבִּי זֶהוּ, אֲבָל לְדוּרוֹת — לֹא גִמְרִין מִינָה לִמּוֹר דְּחֲסִגִּי בְּפִרִישַׁת שִׁשָּׁה יָמִים, כְּמוּ בְּסִינִי, כְּדֹאמְרֵי רַבִּי שְׁמַעְוֹן בִּן לְקִישׁ, אֲלָא צִרִיךְ פִּרִישָׁה שִׁבְעָה יָמִים כְּמוּ בְּמִלּוּאִים! וְיֵשׁ לִמּוֹר: כִּיּוֹן דֹּאשְׁכַּחְתִּין רַבִּי אֲלַעֲזֵר דְקָאמְרֵי בְּסִמּוּךְ "וְיֻזְקָא אֶל מִשָּׁה" (מִשְׁנָה) וְכִל יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים וְכו' — וְהִיטִי כְּרַבִּי עֲקִיבָא, אֲלַמָּא כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְרִישׁ לִיה לְקִרְאִי, מִסְתַּמָּא מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן רִבִּיה אֲמַרְה.

וְאִף עַל גַּב דִּלָּא אֲמַרְה מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן — אֲשַׁכְחֵנִי נִמִּי בְּסוּף פֶּרֶק "דֹּאשָׁה רַבְּה" (בִּיבּוֹת צוּב), כִּי הָיָ וְזוּנָא: אוֹל רַבִּי אֲלַעֲזֵר אֲמַר לְשְׁמַעְתִּיהָ וְלֹא אֲמַרְה מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אִיקְפֵּד רַבִּי יוֹחָנָן וְכו', עַד: אִף רַבִּי אֲלַעֲזֵר תַּלְמִידִךְ יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וְחָבֵל יוֹדִיעִים שְׁתוּרְתִּךְ הָיָ. אִם כֵּן רַבִּי יוֹחָנָן דְּרִישׁ לָחוּ לְקִרְאִי כְּרַבִּי עֲקִיבָא.

בְּמִקּוֹם

נַעַם לִי לְקִירוֹת בְּמַכְתָּבוֹ מִהַשְׁתַּתְּפוּתוֹ בְּעִינֵינִי חֲב"ד, וּבוֹדָאִי לֹא יִסְתַּפֵּק בַּהֲשַׁתְּפוּתוֹ שְׁלוֹ, כִּי אִם יִזְכֶּה בְּזֶה גַם אֶת יִידֵיוֹ וּמַכְרִיו כְּכַל מְקוֹם שִׁידוֹ מִגַּעְתָּה, וְהִרֵי הוֹבִטְחֵנוּ דְּבָרִים הַיוֹצֵאִים מִן הַלֵּב נִכְנָסִים אֶל הַלֵּב וּפּוֹעֲלִים פְּעוּלָתָם.

מִמַּכְתָּב י"ח נִיסָן, תשכ"ב

במקום גילה — בדכתיב "עז חזרהו במקומו" (דברי הימים א טז).
ורבי עקיבא סבר לה כרבי יוסי — בלאו הכי צריך לסבור כרבי יוסי, כיון דסביבא ליה בשבת פרק "אמר רבי עקיבא" (פא, דמש ענוהו, ומוכח ההם דעל כרחק סבר כרבי יוסי).

מסייע ליה לרבי אלעזר — לא ידענא מה שיך למימר מסייע ליה במלתא דפליגי תנאי ואדרבה, בולחו תנאי דלא בוחתיה, רבי יוסי הגלילי רבי נתן ורבי מתיא בן חרש, לבד מרבי עקיבא לחודיה! ושמא משום דהלכה כרבי עקיבא מחבירו קאמר מסייע ליה.
משה שמע ישראל לא שמעו — לא מצא לשנוי דהדיא אתיא דלא כרבי עקיבא אלא כתנאי דפליגי עליה לעיל, דאדרשה דקרא דקול לו קול אליו — מסתמא ליכא מאן דפליג. סמיכה

"ויכסו העין" - להר, ויקרא אל משה" - [משה] וכל ישראל עומדין, ולא בא הכתוב אלא לחלק פבור למשה. רבי נתן אומר: לא בא הכתוב אלא למרק אכילה ושתיה שבמעי, לשומן כמלאכי השרת. רבי מתיא בן חרש אומר: לא בא הכתוב אלא לאיים עליו, כדי שתהא תורה ניתנת באימה, ברתת ובזיע, שנאמר "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה". מאי "וגילו ברעדה"? אמר רב אדא בר מתנה אמר רב: במקום גילה שם תהא רעדה. במאי

קא מפלגי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא? בפלוגתא דהני תנאי דתנאי: בששה בחודש ניתנה תורה לישראל, רבי יוסי אומר: בשבעה ב'. מאן דאמר בששה - בששה ניתנה, ובשבעה עלה דכתיב "ויקרא אל משה ביום השביעי". מאן דאמר בשבעה - בשבעה ניתנה, ובשבעה עלה, [דכתיב] "ויקרא אל משה ביום השביעי". רבי יוסי הגלילי סבר לה כתנא קמא, דאמר בששה בחודש ניתנה תורה, הלכך, זה היה מעשה אחר עשרת הדברות, "וישפן פבור ה' על הר סיני ויכסו העין ששת ימים" - למשה, "ויקרא אל משה ביום השביעי" - לקבולי שאר תורה. דאי סלקא דעתך "וישפן פבור ה' מראש חדש", "ויכסו העין" - להר, "ויקרא אל משה ביום השביעי" - לקבולי עשרת הדברות - הא קבילו להו מששה, והא אסתלק עין מששה! ורבי עקיבא סבר לה כרבי יוסי, דאמר בשבעה בחודש ניתנה תורה לישראל, בשלמא לרבי עקיבא - היינו דמשפחת לה בשבעה עשר בתמוז נשתפרו הלוחות; עשרין וארבעה דיסין, ושיסתר בתמוז - מלו להו ארבעין יומין דהיה בהר, ובשכסר בתמוז נחית, ואתא ותבררנהו ללוחות. אלא לרבי יוסי הגלילי, דאמר ששה דפרישה וארבעין דהר, עד עשרין ותלת בתמוז לא אתבור לוחות! אמר לך רבי יוסי הגלילי: ארבעין דהר בהרי ששה דפרישה. אמר מר: "ויקרא אל משה" - משה וכל ישראל עומדין. מסייע ליה לרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: "ויקרא אל משה" - משה וכל ישראל עומדין, ולא בא הכתוב אלא לחלק לו פבור למשה. מיתבי: "קול לו" - קול אליו, משה שמע וכל ישראל לא שמעו! - לא קשיא: הא - בסני, הא - באהל מועד. ואי בעית אימא: לא קשיא, הא - בקריאה, הא - בדבור. רבי וריקא רמי קרא קמיה דרבי אלעזר, ואמרי לה: אמר רבי וריקא רבי אלעזר רמי: פתיב "ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן", וכתיב "ויבא משה בתוך הענן"! מלמד שתפסו הקדוש ברוך הוא למשה והביאו בענן. דבי רבי ישמעאל תנא: נאמר כאן "בתוך" ונאמר להלן "בתוך", ויבאו בני ישראל בתוך הים. מה להלן שביב, דכתיב "והמים להם חמה" - אף כאן שביב. "ויקרא אל משה וידבר" למה הקדים קריאה לדיבור? ליפדה תורה דרך ארץ, שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם פן קורהו. מסייע ליה לרבי חנינא, דאמר רבי חנינא: לא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם פן קורהו. "לאמר" אמר רבי מוסיא בר בריה דרבי מסיא משמיה דרבי מוסיא רבה מניין לאומר דבר לחבירו שהוא בכל יאמר, עד שיאמר לו לך אמור - שנאמר "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר". מכלל דתרווייהו סביבא להו: מלואים, כל הכתוב בהן מעכב בהן, דאיתמר: מלואים, רבי יוחנן ורבי חנינא, חד אמר: כל הכתוב בהן מעכב בהן, וחד אמר: דבר המעכב לדורות - מעכב בהן, שאין מעכב לדורות - אין מעכב בהן. תסתים דרבי יוחנן הוא דאמר: כל הכתוב בהן מעכב בהן, ולא קא מוהדר ליה ולא מדי - תסתים. מאי בינייהו? לרבי יוחנן: אי מה מלואים - כל הכתוב בהן מעכב בהן, ולא קא מוהדר ליה ולא מדי - תסתים. מאי בינייהו? אמר

ויכסו העין לתר — ולא למשה, שהרי כל אותן ששת ימים עלה ויורד בהשכמה לומר להם "אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים" (שמות יט) "וישם משה את דברי העם אל ה'", ולמחר נאמר לו "לך אל העם וקדשתם" ולמחר "לך רד העם בעם". ולא בא הכתוב — לומר "ויקרא אל משה" לבדו אלא לחלק לו כבוד. למיך אכילה ושתיה — רבי נתן סבר לה כרבי יוסי הגלילי, דפרישה למשה הוא, אך לא ללמוד מכאן לשאר הנכנסין למחנה שכנה פרישה. שלא היתה פרישה זו אלא שבששה ימים הללו נתמרה אכילה שבמעיים לחיות כמלאכי השרת, אבל בעלמא לא בעינן מידוק. לאים עליו — הוא נמ סבר לה כרבי יוסי הגלילי דפרישה למשה, ולהבדילו מבני אדם שתחול עליו אימה, בהיותו לבדו ביין וישם לבבו ליכנס למחנה שכנה באימה. במקום גילה — מתן תורה של לוחות, דכתיב (תהלים יט) "פקודי ה' ישרים משמחי לב". במאי קא מפלגי — מה ראייה מביאין לדבריהן? ניתנה תורה — עשרת הדברות, ומקראי לפי טעמיהו תנא קמא ורבי יוסי, במסכת שבת פרק "רבי עקיבא". מאן דאמר בששה ב' — כדי ונסבא הכא, ופירוש היה בספרים, כי היכי דלא תימשך לך לקמן היאך שלמו ארבעים בשבעה עשר בתמוז שנשתברו הלוחות. בשבעה עלה — לקבל הלוחות ושהה ארבעים יום. רבי יוסי הגלילי סבר לה כתנא קמא — הלכך על כרחך ששה ימים ויום השביעי על כרחך אחר עשרת הדברות היו, ופירש משה ששה ימים, ובשביעי נכנס לתוך הלוחות. ורבי עקיבא סבר לה כרבי יוסי — הלכך שביעי זה — שביעי לחודש היה. בשלמא לרבי עקיבא — דאמר לא הוי פרישה התם ארבעים יום הוא ולא יותר, ושלמו בשבעה עשר בתמוז, עשרים וארבעה בסיון — שהרי ששה ימים עברו ממנו, ובשביעי עלה וכמה שנכנס בתוך השביעי כשעלה את הקול" — ליד בתוך שבעה עשר בתמוז, שהוא ארבעים שלימין. קול לו קול אליו — "וישמע את הקול מדבר אליו" (במדבר ז, ז) "לך" היה יכול לומר, וכתב "מדבר אליו" — ללמוד שאליו לבדו היה נמשך הקול באהל מועד, משדוקים המשכן ודבר עמו מעל הכפורת לא היה הקול נשמע לישראל. דהאי קרא ד"וישמע את הקול" — באהל מועד כתיב, רישיה דקרא "ובא משה אל אהל מועד" וגו'. שהוא בכל יאמר בו' — תלמוד לומר: לאמר — לא אמור הדברים אלא אם כן נתן לו רשות. מכלל דתרווייהו וכו' — מהדר לעיל, מדאמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן אי מה מלואים כל הכתוב בהן וכו' ואודי ליה, מכלל דתרווייהו בו. ותפתים — פלוגתא דרבי יוחנן ורבי חנינא דפליגי בהא מילתא בעלמא, תסתים מהכא דרבי יוחנן הוא דאמר "כל הכתוב בהן מעכב בהן".

דבר

בהן, דאיתמר: מלואים, רבי יוחנן ורבי חנינא, חד אמר: כל הכתוב בהן מעכב בהן, וחד אמר: דבר המעכב לדורות — מעכב בהן, שאין מעכב לדורות — אין מעכב בהן. תסתים דרבי יוחנן הוא דאמר: כל הכתוב בהן מעכב בהן, ולא קא מוהדר ליה ולא מדי — תסתים. מאי בינייהו? אמר

אָל אַרְבֵּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילי דָּאָמַר שלאחר מתן תורה החלו שִׁשָּׁה
דְּפָרְשֵׁה וכלו ב"ג סִינן וְנִמְנָו אֲרַבְעִין יָמִים דָּהָר אַחֲרֵי יְמֵי הַפְּרִישָׁה,
נִמְצָא שְׂעָר עֶשְׂרִין וְחֵלֶת [כ"ג] כְּתֻמָּו לֹא יֵרָד מִן הָהָר וְלֹא אֶתְבּוֹר
לַחֲוֹת, וְזֶה לֹא כִּפִּי שְׁשִׁנּוּ שְׁבִי"ז בְּתֻמָּו נִשְׁתַּבְּרוּ הַלְחֻחוֹת. מִשִּׁיבָה
הַגִּמְרָא: אָמַר לָךְ רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילי, אֲרַבְעִין דָּהָר בְּהָרֵי שִׁשָּׁה דְּפָרְשֵׁה
הַיָּמִים שִׁמְשָׁה עֲמַד בְּמִצּוֹת פְּרִישָׁה נִכְלָלוּ בְּאוֹתָם אַרְבַּעִים יוֹם
שֶׁל עֲלִיתָיו לָהֶר, וְנִמְנָצָא שֶׁאֵף לְשִׁטָּה זֶה אֲבָן יֵרָד וְשֹׁבֵר אֶת
הַלְחֻחוֹת בְּיוֹם י"ז בְּתֻמָּו.
אָמַר מֶר, שְׁנֵינוּ בִּבְרִייתָא לְעִיל בְּשִׁטַּת רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁהֵנָּאמַר
בְּפִסּוּק [וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה הֵינָּה לְמִשְׁה וְכָל יִשְׂרָאֵל שְׁהִיו עוֹמְדִין שָׁם,
וְנֹכַח רַק מֹשֶׁה כְּדִי לְחַלּוֹק לוֹ כְּבוֹד. לִומַדְתָּ הַגִּמְרָא: דְּבִרִּי רַבִּי
עֲקִיבָא בִּבְרִייתָא זֶה שֶׁהִלְכָה כְּמוֹתָהּ, מְסִיעָה לִיה לְרַבִּי אֱלֶעָזָר, דָּאָמַר
רַבִּי אֱלֶעָזָר, [וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, מֹשֶׁה וְכָל יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִין וְלֹא כָּא
הַכְּתוּב אֱלֹא לְחַלּוֹק לוֹ כְּבוֹד לְמֹשֶׁה.
מִקְשָׁה הַגִּמְרָא עַד דְּרַשְׁהּ זֶה שְׁכַל יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ: מִיתִיבִי, נָאמַר
תּוֹרָה (בְּמִדְבָּר ו' פס') וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹוֹ מֵעַל הַכְּפָרֶת,
וְלִכְאוּרָה הִיָּה לוֹ לִזְמַר 'הַקּוֹל מִדְּבַר לוֹ' וּמוֹדַע נִכְתָּב 'הַקּוֹל מִדְּבַר
אֱלֹוֹ', אֲלֵא לְלַמְּדָךְ שֶׁרַק מֹשֶׁה שָׁמַע וְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ. מִתְרַצָּת
הַגִּמְרָא: לֹא קִשְׁיָא, הָא כְּסִינִי – מַה שְׁבִיאֵרוּ שְׁכַל יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ
הֵינָנו רַק בְּמַעֲמַד קְבֻלַּת הַתּוֹרָה, וְהָא – פִּסּוּק זֶה שֶׁדְּרָשׁוּהוּ שִׁנְשַׁמְעוּ
הַקּוֹל רַק אֶל מֹשֶׁה, הֵינָנו בְּאֶהֱל מוֹעֵד. עוֹד מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: וְאִי
בְּעִיַּת אִימָא, לֹא קִשְׁיָא, הָא בְּפִרְיָהָ דְּרַבִּי – הֵיכֵן שֶׁכְּתוּב
'קִרְיָא' שִׁמְעוּ כּוֹלָם וְדִכֵּן שֶׁכְּתוּב 'דִּיבּוּר' לֹא שִׁמְעָא מֹשֶׁה.
רַבִּי וַיִּקְרָא רַבִּי קְרָא – הַקְשָׁה סְתִירָה בְּפִסּוּקִים קְטִיבִי [לִפְנֵי] דְּרַבִּי
אֱלֶעָזָר, וְאָמַר לָהּ, אָמַר רַבִּי וַיִּקְרָא שְׂרָבִי אֱלֶעָזָר רַבִּי – הַקְשָׁה כֵּן,
כְּתִיב (שְׁמוֹת מ' לז) 'וְלֹא יָבֹל מֹשֶׁה לִבָּא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁבָן עָלָיו
הַעָנָן, וּמִבּוֹאֵר שֶׁהֵעֵנָּה מִנֵּעַ אֶת כְּנִיסָתוֹ, וּמוֹצֵד שֶׁנִּי כְּתִיב (שם כד יח)
'וַיִּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעָנָן' וְיִכָּל לְהִכְנֵס בְּתוֹכָהּ, וְיִשְׁבַּע הַמִּקְרָאוֹת,
מִלְּמַד שֶׁתִּפְסֹוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשְׁה וְהִבְיָאוּ בְּעָנָן, וּמַעֲמָזוּ לֹא
יִכָּל הִיָּה לְהִכְנֵס עָנָן. תִּירוּץ נוסף: דְּבִי רַבִּי וַיִּשְׁמַעֵאל תִּנָּא, אָמַר
כָּאן [וַיִּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעָנָן] וְנִאָמַר לְחֵלֶן בְּקִרְיַת עֵלִי סוּף 'בְּתוֹךְ'
בְּפִסּוּק (שם כד כח) 'וַיִּבֹא בְּנִי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הָעָנָן' וְלִמְדִים בְּגִירָה שׁוֹה,
מַה לְחֵלֶן עָבְרוּ אֶת הַיָּם עַל יְדֵי שְׁבִיל בְּתוֹךְ הַיָּם מִיָּמִים כְּדִכְתִּיב בְּהַמְשָׁךְ
הַפִּסּוּק 'וְהַיָּם לָהֶם חֹמָה מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם', אָף כָּאן נִכְנַס מֹשֶׁה
לָהֶר סִינִי עַל יְדֵי שְׁבִיל שֶׁהִיָּה בְּתוֹךְ הָעָנָן.
שְׁנֵינוּ דְּרַשְׁהּ נִסְתַּת בִּבְרִייתָא: נָאמַר (וַיִּקְרָא א' א) 'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה
וַיְדַבֵּר, לָמָּה הַקְּתִיב קִרְיָא לְיִזְבִּיב, לְיִפְדָּה תּוֹרָה דְּרָךְ אֲרֵץ שְׂעִיא
יִאמַר אָדָם דְּכָר לְחִבְדּוֹ אֱלֹא אִם כֵּן קוֹרְהָ בְּשִׁמּוֹ תַּחֲלִיל, וְלִכְךָ קִרָּא
ה' לְמִשְׁה בְּשִׁמּוֹ לִפְנֵי שְׂדִיבֵר עֲמוֹ, וְזֶה מְסִיעָה לִיה לְרַבִּי חֲנִינָא,
דָּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא לֹא יִאמַר דְּכָר לְחִבְדּוֹ אֱלֹא אִם כֵּן קוֹרְהָ,
וְעוֹד דְּרַשׁוּ בְּפִסּוּק זֶה: 'וַיְדַבֵּר ה' אֲלָיו מֵאֶהֱל מוֹעֵד לֵאמֹר, אָמַר רַבִּי
מוֹסְיָא בֶּר בְּרִיָּה דְּרַבִּי מְסִיא מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי מוֹסְיָא רַבָּה, מְנִיין לְאוֹמַר
דְּכָר לְחִבְדּוֹ בִּיחִידוֹת וְנִיכֵר בִּכְךָ שְׁאִינוּ חָפֵץ בְּפִרְסוּם הַדְּבָרִים,
שְׁהוּא בִּבְלֵ יִאמַר' – שְׁאִסּוּר לוֹ לְסַפֵּר אֶת הַדְּבַר לְאַחֲרִים, עַד
שְׁאִימַר לוֹ הַמְסַפֵּר בְּפִירוּשׁ לָךְ אָמַר, שְׁנָאמַר 'וַיְדַבֵּר ה' אֲלָיו מֵאֶהֱל
מוֹעֵד לֵאמֹר, וְתִבְרַת 'לֵאמֹר' דְּרַשְׁתָּ כִּשְׁנֵי תִּבְרֹת, לֹא אִמּוֹר',
הַדְּבָרִים אֲלֵא אִם כֵּן נִינְתָּה נְרוֹת לְכָךְ.
חֲזוֹרַת הַגִּמְרָא לְמַה שְׁהוּבָא לְעִיל (א) שְׂרִישׁ לְקִישׁ שָׁאֵל אֶת רַבִּי
יֹחָנָן לְדַבְּרֵיו שֶׁפְּרִישָׁה בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים נִלְמַדַּת מִמְּלוּאִים אִם כֵּן
פְּרִישָׁה צְרִיכָה לְעַכְב בְּדִיעֵבַד בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים כֶּשֶׁם שִׁמְעַכְבַּת
בְּמִלּוּאִים, וְרַבִּי יֹחָנָן לֹא הִשְׁיָבוּ, וּמִכָּאֵן שֶׁהוּדָה לוֹחַ. לִומַדְתָּ מִכָּךְ
הַגִּמְרָא: מְכַלל דְּתַרְוִיחוּ – יוֹצֵא שְׂרָבִי יֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ כְּכִידָא לָהּ
לְעִנֵּין מִלּוּאִים שֶׁכָּל דִּין הַכְּתוּב בְּהָן מְעַכְבַּת בְּהָן, וְלִכְךָ מִצּוֹת פְּרִישָׁה
בְּמִלּוּאִים מַעֲכַבַּת אֵף בְּדִיעֵבַד. וְלִפִּי זֶה יֵשׁ לְפִרְשׁ בְּמַה שִׁמְצִינוּ
דָּאָמַר גְּבִי יְמֵי הַמִּלּוּאִים, שֶׁנִּחְלָקוּ דְּבִי יֹחָנָן וְרַבִּי חֲנִינָא, חִד מִדְּמֵם
אָמַר כָּל הַכְּתוּב בְּהָן מְעַכְבַּת בְּהָן, וְחִד אָמַר דְּכָר הַמְעַכְבַּת בְּקִרְבֻנוֹת
הַנְּהוּגִים לְדוֹרוֹת, מְעַכְבַּת אֵף בְּהָן – בְּמִלּוּאִים, וְדַבֵּר שְׁאִין מְעַכְבַּת
לְדוֹרוֹת אִין מְעַכְבַּת בְּהָן, אֵךְ לֹא שִׁמְעֵנוּ מִי מִדְּמֵם סוֹבֵר שִׁמְעַכְבַּת וְמִי
שְׁאִינוּ מַעֲכַב, וּמַעֲתָה תִּפְתָּיִם – יִתְבַּר דְּרַבִּי יֹחָנָן הוּא דָּאָמַר כָּל
הַכְּתוּב בְּהָן מְעַכְבַּת בְּהָן, שְׁהִרִי, מְדָקָאמַר לִיה דְּבִי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ

וְעַל כֵּן בְּהִכְרַח מַה שִׁנְאָמַר וַיִּכְפְּסוּ הָעָנָן שִׁשָּׁה יָמִים, פִּירוּשׁוֹ
שֶׁהֵעֵנָּה כִּיסָה לָהֶר וְלֹא אֶת מֹשֶׁה, שְׁהִרִי בִּאלוֹ הַיָּמִים מֹשֶׁה עֲלָה
וְיִרָד כְּמַה פְּעֻמָּים מִן הָהָר כְּדִי לְצוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל עַל מִצּוֹת הַגְּבִלָה
מִן הָהָר וּפְרִישָׁה מִן הַשָּׂמָה. וְלִפִּי זֶה הַמְשָׁךְ הַפִּסּוּק [וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה
בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הָעָנָן, וְזֶה מַעֲמַד מִתֵּן תּוֹרָה שְׁבִי הִי [מֹשֶׁה]
וְכָל יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִין לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְלֹא כָּא הַכְּתוּב
לִיַּיְחַד אֶת הַקְּרִיאָה לְמֹשֶׁה אֱלֹא כְּדִי לְחַלּוֹק כְּבוֹד לְמֹשֶׁה.
הַבְּרִייתָא מְבִיאָה עוֹד תְּנָאִים הַסּוֹבְרִים כְּרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילי שִׁמְשָׁה
הוֹפֵרשׁ בְּסִינִי, אֲלֵא שְׁלַדְעַתָּם אִין לְלַמּוֹד מִכָּךְ לְהַצְרִיךְ פְּרִישָׁה
לְכָל הַנִּכְנַס לְמַחֲנֶה שְׁכִינָה: רַבִּי נֶחֱם אוֹמַר, לֹא כָּא הַכְּתוּב לְהַפְּרִישׁוֹ
אֱלֹא כְּדִי לְמַרְךָ אֲבִיָּה וְשִׁתָּהּ שְׁכַמְעִי, לְשׁוֹמוֹ בְּמִלְאֵי הַשָּׂרָה,
וְלִכְךָ אֵף שֶׁהֵעֵנָּה כִּיסָה אֶת מֹשֶׁה קוֹדֵם עֲלִיתּוֹ לְמִדְּרוֹם, אִין לְלַמּוֹד
מִכָּאֵן דִּין פְּרִישָׁה לְכָל כֹּהֵן גָּדוֹל שְׁאִינוּ צְרִיךְ מִירוֹק. רַבִּי מִתָּיָא בֶּן
חֲרִשׁ אוֹמַר, לֹא כָּא הַכְּתוּב לְהַפְּרִישׁוֹ אֱלֹא כְּדִי לְאִיִּים עָלָיו – לְהִטִּיל
עָלָיו אִימָה בְּדִוּתוֹ לְבַד, וְשִׁים אֶל לִיבּוֹ שִׁיכְנַס לְמַחֲנֶה שְׁכִינָה
בְּאִימָה, כְּדִי שִׁתְּהָא תּוֹרָה נִינְתָּה בְּאִימָה בְּרַתָּה וְכוּעִ, שְׁנָאמַר 'עֲבִדוּ
אֶת ה' בְּרִצְיָהּ וְנִלְווּ בְּרִצְעָה', אֲבָל אִין לְלַמּוֹד מִכָּאֵן לְחִיב פְּרִישָׁה
לְכֹהֵן שְׁלֹא שִׁיךְ אֲצִלוֹ טַעַם זֶה. מִבִּאֲרַת הַגִּמְרָא אֶת הַפִּסּוּק: מִאי
'וְנִלְווּ בְּרִצְעָה', הִרִי אִם יֵשׁ גִּילָה אִין רַעְדָּה. אָמַר רַב אֲדָא בֶּר מִתָּיָה
אָמַר רַב, בְּמָקוֹם גִּילָה – קְבֻלַּת תּוֹרָה שֶׁהִיא מִשְׁמַחַת שִׁנְאָמַר (תְּהִלִּים
ט' ט) 'פְּקוּדֵי ה' יִשְׂרִים מִשְׁמַחֵי לִבִּי, שֶׁם תְּהָא רַעְדָּה וִירָאָה, וְלִכְךָ
הוֹפֵרשׁ מֹשֶׁה שֶׁתְּהָא הַתּוֹרָה נִינְתָּה בְּאִימָה.
מִבְּרַת הַגִּמְרָא: כָּמָא קָא מִיפְלִגִּי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילי וְרַבִּי עֲקִיבָא – מַה
הַהִכְרַח וְהִרְאִיָּה שֶׁל כָּל אֶחָד לְחַלּוֹק לְפִרְשׁ אֶת הַפִּסּוּק כְּדַעֲתוֹ.
מִבִּאֲרַת הַגִּמְרָא: מַחֲלֻקְתָּם תְּלוּיָה בְּפִלּוּגְתָּא דְּחִנִּי תִנָּא, דְּתִנָּא,
בְּשִׁשָּׁה בְּחוֹדֶשׁ סִינן נִינְתָּה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר בְּשִׁבְעָה בּוֹ.
וּמִבִּאֲרַת הַגִּמְרָא, מִאֵן דָּאָמַר בְּשִׁשָּׁה, אִם כֵּן בְּשִׁשָּׁה בְּסִינן נִינְתָּה
הַתּוֹרָה, וְלִמְחַרְת בְּשִׁבְעָה בּוֹ, עָלָה לְקַבֵּל אֶת הַלְחֻחוֹת (דְּכִתִּיב
'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי'). וּמִאֵן דָּאָמַר בְּשִׁבְעָה, אִם כֵּן
בְּשִׁבְעָה בְּסִינן נִינְתָּה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל עָלָה, כְּלוֹמַר בְּאוֹתוֹ יוֹם לֵאחֹר
מִתֵּן תּוֹרָה עָלָה, [וְכִתִּיב] 'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי' לְחוֹדֶשׁ
סִינן]. וּמַעֲתָה מַחֲלֻקַּת הַתְּנָאִים בְּעִנֵּין כִּיסוּי הָעָנָן תְּלוּיָה
בְּמַחֲלֻקַּת זֶה, רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגִּילי סוֹבֵר שֶׁכִּיסָה הָעָנָן אֶת מֹשֶׁה לֵאחֹר
מִתֵּן תּוֹרָה כְּדִי לְהַפְּרִישׁוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּבִר לָהּ כְּתָנָא כְּמָא דָּאָמַר בְּשִׁשָּׁה
בְּחוֹדֶשׁ נִינְתָּה תּוֹרָה, הַלָּךְ הִיָּב לְהַעֲמִיד שׁוֹה הִיָּה מְעַשָּׂה אַחֲרֵי
עֲשִׂרַת הַדְּבָרִים, כְּלוֹמַר כִּיסוּי הָעָנָן שֶׁשֶׁה יָמִים הִיָּה מִיּוֹם ד' סִינן עַד
י"ב בּוֹ, וְכָךְ מִתְפַּרֵּשׁ הַפִּסּוּק, [וַיִּשָּׁבן כְּבוֹד ה' עַל הָר סִינִי, וַיִּכְפְּסוּ
הָעָנָן שִׁשָּׁה יָמִים] הֵינָנו שְׁכַסְדוּ לְמִשְׁה אַחֲרֵי מִתֵּן תּוֹרָה, [וַיִּקְרָא אֶל
מֹשֶׁה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי] לְפִרְשָׁה שֶׁהוּא יוֹם י"ג בְּסִינן לְקַבֵּל שְׁאֵר
תּוֹרָה, דָּאִי סִלְקָא דְּעִתָּךְ לְפִרְשׁ כְּדַעֲתָ רַבִּי עֲקִיבָא שׁוֹשְׁבֵן כְּבוֹד ה'
הִיָּה מִרָאשׁ חוֹדֶשׁ, וּמִמִּלְא [וַיִּכְפְּסוּ הָעָנָן פִּירוּשׁוֹ לָהֶר כְּאִמּוֹר לְעִיל,
וְלִפִּי זֶה] [וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי] הִיָּה יוֹם ד' בְּסִינן לְקַבֵּל
עֲשִׂרַת הַדְּבָרִים, אִי אֲפִשֵׁר לְפִרְשׁ כֵּן, דְּהָא קָבִילוּ לָהּ לְעִשְׂרַת
הַדְּבָרִים מִשְׁשָׁה בְּסִינן. וְעוֹד דְּהָא אֲסַתְלַק עָנָן מִן הָהָר מִשְׁשָׁה
כְּשִׁנְגַּמַּר מַעֲמַד מִתֵּן תּוֹרָה, וְאִם כֵּן מְדוּעַ כְּתוּב שֶׁה' קִרָּא לְמֹשֶׁה
מִתּוֹךְ הָעָנָן. וְרַבִּי עֲקִיבָא סוֹבֵר שֶׁהֵעֵנָּה כִּיסָה לָהֶר קוֹדֵם מִתֵּן תּוֹרָה,
מִשּׁוּם שֶׁכָּבִר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסִי דָּאָמַר בְּשִׁבְעָה בְּחוֹדֶשׁ נִינְתָּה תּוֹרָה
לְיִשְׂרָאֵל, וְלִכְךָ יִכָּוֵל לְפִרְשׁ שׁוֹיִקְרָא אֶל מֹשֶׁה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי' הוּא ד'
בְּסִינן שְׁבִי נִינְתָּה תּוֹרָה לְמֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל.
עֵתָה מִבְּרַת הַגִּמְרָא לִפִּי שִׁטּוֹת אֲלוֹ כִּיצַד יִתְבַּאֵר מַה שְׁשִׁנּוּ
בְּמַשְׁנָה (תַּעֲנִית כו.) לֵלֵא חוֹלְקִין, שְׁבִי"ז בְּתֻמָּו יֵרָד מֹשֶׁה מִדֶּהר סִינִי
וְשׁוֹבֵר אֶת הַלְחֻחוֹת. שׁוֹאֵלַת הַגִּמְרָא: בְּשִׁלְכָא לְרַבִּי עֲקִיבָא הַסּוֹבֵר
שֶׁלֹא הוֹפֵרשׁ מֹשֶׁה אֲלֵא עֲלָה מִיד אַחֲרֵי מִתֵּן תּוֹרָה, הֵינָנו דְּמִשְׁכַּחַת
לָהּ – מִבּוֹאֵר מַה שְׁשִׁנּוּ שֶׁבְּשִׁבְעָה בְּחוֹדֶשׁ נִשְׁתַּבְּרוּ הַלְחֻחוֹת,
שְׁהִרִי מוֹ בְּסִינן שְׁעֵלָה בְּאִמְצַע הַיּוֹם יִשְׁנֵם עֶשְׂרִין וְאַרְבָּעָה יָמִים
דְּסִינן עַד סוּף הַחוֹדֶשׁ, וְשִׁתְּפֵר – שֶׁשׁ עֶשְׂרֵה יָמִים דְּתֻמָּו, שְׁבִימִים
הִלְלוּ מְלוֹ לָהּ אֲרַבְעִין יוֹמִין דְּהָהָר בְּהָר, וְכִינן שֶׁנִּתְאַחַר בְּעֲלִיתּוֹ
בְּיוֹם ד' בְּסִינן, לְכָךְ הִתְאַחַר בִּירִידָתוֹ בְּיוֹם י"ז בְּתֻמָּו, וַיִּכְשַׁכֵּר
[שְׁבַע עֶשְׂרִי] כְּתָמוֹ נָחִית וְאָתָּא – יֵרָד מִן הָהָר וְכָא לְמַחֲנֶה וְרָאָה
שִׁישְׂרָאֵל עָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, וְתִכְרִינְהוּ [שְׁבַר] לְלֹחֲחוֹת מַחֲמַת כָּךְ.

משיבה הגמרא: אָמַר רב יוסף, אם מצות סְמִיכָה על ראש קרבנות
קודם שחיתתם מעכבת במילואים אִיכָא בִּינְיָהּ, לְמָאן דְּאָמַר – רבי
יוחנן הסובר שְׁכַל הַתְּנוּבָה בָּהּ – במלואים מְעַבְבָּה בָּהּ, אף סְמִיכָה
מְעַבְבָּה, שהרי כתובה היא בפרשת מלואים, אולם לְמָאן דְּאָמַר –
רבי חנינא הסובר שדָּבָר שְׂאִין מְעַבְבָּה לְדוּרוֹת אִין מְעַבְבָּה בָּהּ, סְמִיכָה
לֹא מְעַבְבָּה במילואים כשם שלדורות זה רק מצוה ולא מעכב.
שואלת הגמרא: וְלְדוּרוֹת מָנָא לֵן דְּסְמִיכָה הִיא רַק מְצוּה לְכַתְּחִילָה
וְלֹא מְעַבְבָּה בְּדִיעְבַּד, הלא נכפלה כמה פעמים בתורה, וכיון
ששנה עליה הכתוב לכאורה היא מעכבת. משיבה הגמרא: דְּתַנְיָא,
'וְכִסְמֵךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו' (ויקרא א ד), וקשה, וְכִי
סְמִיכָה כְּפִרְתָּ, וְהִלָּא אִין כְּפִרְתָּ אֱלָא בְּזִרְיַת הָדָם עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ,
כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (ויקרא יז יא) 'כִּי תִהְיֶה הוּא בִנְפֶשׁ יִכְפֹּר', וְכֵן תִּלְמֹד לִזְמַר
'וְכִסְמֵךְ יָדוֹ' וְנִרְצָה לוֹ'. אלא ללמדך שְׂאִין מְעַבְבָּה לְסְמִיכָה כְּשִׁירִי
מְצוּה, כלומר שביטל מצות סמכיכה ולא החשיבה אלא עשאה
כשיריים שאינם חשובים, מְעַלָּה עָלָיו הַתְּנוּבָה כְּאִילוֹ לֹא כְּפִרְתָּ מִן
הַמִּזְבֵּחַ, ומכל מקום הקרבן כְּפִרְתָּ עַל הָאָדָם, לפי שעיקר הכפרה
בדם, אך לא כיפר לקיים מצות קונו מן המובחר, כיון שנכתב לשון
'כפרה' על סמכיכה. ומכאן שאין הסמכיכה מעכבת.
מביאה הגמרא הבדל נוסף להלכה במחלוקת רבי יוחנן ורבי
חנינא: רב נחמן בר יצחק אָמַר, תְּנוּפָה אִיכָא בִּינְיָהּ – יש חילוק
ביניהם אם הנפת אימורי השלמים של המילואים קודם הקטרתם
וכן את החזה והשוק שלהם מעכבת, לְמָאן דְּאָמַר כָּל הַתְּנוּבָה בָּהּ
– במלואים מְעַבְבָּה בָּהּ, אף תנופה מְעַבְבָּה, שהרי מוזכרת היא
במלואים ככתוב (ויקרא ט כא) 'וְאֵת הַתְּנוּפֹת וְאֵת שׁוֹךְ הַזִּמִּין הֵנִיף
אֲהֵרִן תְּנוּפָה לִפְנֵי ה' , ואם לא הניף, לא הוכשרו קרבנות
המילואים. וְלְמָאן דְּאָמַר שְׂדָר שְׂאִין מְעַבְבָּה לְדוּרוֹת אִין מְעַבְבָּה אף
בָּהּ, תְּנוּפָה לֹא מְעַבְבָּה, שהרי לדורות תנופה אינה מעכבת,
כדלחלק.
שואלת הגמרא: וְלְדוּרוֹת מָנָא לֵן דְּתְנוּפָה לֹא מְעַבְבָּה, והלא נשנתה
כמה פעמים בתורה. משיבה הגמרא: דְּתַנְיָא, נאמר בפרשת מצורע
לְקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אֲשֶׁר לְתְנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו' (ויקרא יד כא), וקשה, וְכִי
תְנוּפָה מְכַבְּרָה, וְהִלָּא אִין כְּפִרְתָּ אֱלָא בְּדָם הַזֶּה עַל הַמִּזְבֵּחַ,
שְׁנֵאמַר 'כִּי תִהְיֶה הוּא בִנְפֶשׁ יִכְפֹּר', וְכֵן תִּלְמֹד לִזְמַר 'לְתְנוּפָה
לְכַפֵּר', ללמדך, שְׂאִין לֹא הֵנִיף וְעֲשֵׂאָה – והחשיבה לְתְנוּפָה כְּשִׁירִי
מְצוּה, מְעַלָּה עָלָיו הַתְּנוּבָה כְּאִילוֹ לֹא כְּפִרְתָּ מִן הַמִּזְבֵּחַ, ומכל מקום
הקרבן כְּפִרְתָּ ויצא ידי חובתו.
מביאה הגמרא הבדל שלישי ביניהם: רב פפא אָמַר, פְּרִישַׁת שְׂכֶכָה
אִיכָא בִּינְיָהּ – יש ביניהם חילוק אם מצות פרישה בשבעת ימי
המילואים מעכבת, לְמָאן דְּאָמַר שְׁכַל הַתְּנוּבָה בָּהּ – במלואים מְעַבְבָּה
בָּהּ, אף פרישה הכתובה בהן (ויקרא ח לה) 'וּפְתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ
יוֹמָם וְלַיְלָה שְׂכַעַת יָמִים' מְעַבְבָּה, ואם לא פרשו לא הוכשרו
לחינוך המלואים. אבל לְמָאן דְּאָמַר שְׂדָר שְׂאִין מְעַבְבָּה לְדוּרוֹת
אִינוּ מְעַבְבָּה בָּהּ, הפרישה במילואים לֹא מְעַבְבָּה, כשם שלדורות
אין חסרון פרישה מעכב בדיעבד, אף במקום שלכתחילה יש מצוה
לעשותה, כמו קודם עבודת יום הכיפורים.
מבארת הגמרא: וְלְדוּרוֹת מָנָא לֵן דְּפִרְשִׁיהָ לֹא מְעַבְבָּה, מְדַקָּא תַנִּי
במשנתנו שמתקנין לכהן גדול קודם יום הכיפורים כהן אחר
שיעבוד תחתיו במקרה שיארע בו פסול, וְלֹא קִתְּנֵי שִׁמְפְּרִישִׁין את
אותו כהן וכמו שמפרישין את הכהן גדול, ואף שאם יארע פסול
בכהן גדול יכנס זה לעבוד תחתיו בלא שהופרש, ומוכח שפרישה
היא רק מצוה לכתחילה, ואינה מעכבת בדיעבד את כשרות
העבודה.
מביאה הגמרא הבדל רביעי ביניהם: רבִּינָא אָמַר, רִיבּוּי שְׂכֶכָה –
שיאה הכהן גדול בשעת מנוי משמש בעבודה שבעה ימים
רצופים בריבוי בגדים דהיינו בלבישת שמונת בגדי כהן גדול

והמרבדים מארבעת בגדי כהן הדיוט) וּמְשִׁיחָה – שיתנו שמן
המשחה על ראשו באותן שְׂכֶכָה ימים רצופין, אִיכָא בִּינְיָהּ, האם
עשייתם מעכבת במילואים. לְמָאן דְּאָמַר כָּל הַתְּנוּבָה בָּהּ –
במלואים מְעַבְבָּה בָּהּ, אם כן מְעַבְבָּה, שהרי נזכר במילואים (שמות
כט לה) 'שְׂכַעַת יָמִים תִּמְלֹא יָדָם' שפירושו בלישת בגדים. אבל לְמָאן
דְּאָמַר דְּכִר שְׂאִין מְעַבְבָּה לְדוּרוֹת אִינוּ מְעַבְבָּה בָּהּ, הרי שלא מְעַבְבָּה,
משום שלדורות אין ריבוי בגדים ומשיחה בשמן המשחה שבעה
ימים מעכבת את הכהן להתחנך ולחתקדש לכהונה גדולה, ודי
בפחות משבעה ימים כדלחלק, אף שלכתחילה סדר מינוי כהן גדול
הוא בלבישת בגדי כהן גדול ומשיחה בשמן המשחה שבעה ימים
רצופין.
מבארת הגמרא: וְלְדוּרוֹת מָנָא לֵן דְּלֹא מְעַבְבָּה, דְּתַנְיָא, נאמר בפסוק
לגבי עבודת כהן גדול ביום הכיפורים (ויקרא טו לב), 'וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר
יִמָּשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֹת יָדוֹ לְכַתֹּת תַּחַת אָבִיו', וקשה, מָה תִּלְמֹד
לִזְמַר – לשם מה צריך פסוק זה, אם בא ללמדנו שעבודת יום
הכיפורים כשירה רק באהרן או בבנו העומד תחתיו בכהונה
גדולה, הרי למדים זאת ממה שבכל העבודות בפרשה החזיר כבר
אהרן (ונתן אהרן, והקריב אהרן), אלא נצרך הפסוק לְפִי שְׁנֵאמַר
גבי סדר מינוי כהן גדול לעמוד תחת אביו לשמש ביום הכיפורים
(שמות כט ל), 'שְׂכַעַת יָמִים יִלְבָּשֶׁם הַכֹּהֵן תַּחַתְּיוֹ מִבְּנֵי אֲשֶׁר יָבֵא אֵל
אֹהֶל מוֹעֵד לְשֵׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ', מפסוק זה אִין לִי ללמוד שיוכשר
לעבודת יום הכיפורים, אֲלֵא מִי שֶׁנִּתְרַבָּה בלבישת בגדי כהן גדול
שְׂכֶכָה ימים וְנִמְשַׁח בשמן המשחה שְׂכֶכָה ימים, אבל מי שנתרבה
שְׂכֶכָה וְנִמְשַׁח רק יום אֶחָד, או להיפך שנתרבה רק יום אֶחָד וְנִמְשַׁח
שְׂכֶכָה, שנתחנך ונתקדש לכהונה הגדולה רק יום אחד, מְנִיין שֶׁאֵף
הוא כשר לעבודת יום הכיפורים, לְכָךְ תִּלְמֹד לִזְמַר – נצרך הפסוק
המובא גבי עבודת יום הכיפורים 'וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִמָּשַׁח אֹתוֹ
וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֹת יָדוֹ לְכַתֹּת תַּחַת אָבִיו', שבו לא החזיר שמלוי הידים
צריך להיות שבעה ימים, ללמדך שִׁמְכָל מְקוֹם כָּשֵׁר אף שנהג בכך
רק יום אחד.
מבארת הגמרא: אֲכַן אֲשַׁכְּחֵן – מצינו בפסוק שצריך ריבוי בגדים
שְׂכֶכָה ימים לְכַתְּחִילָה, כנאמר בפסוק המובא לעיל 'שְׂכַעַת יָמִים
יִלְבָּשֶׁם', אבל שצריך מְשִׁיחָה שְׂכֶכָה לְכַתְּחִילָה מָנָא לֵן, שזא אף
לכתחילה די במשיחתו יום אחד בשמן המשחה. משיבה הגמרא
בשני אופנים: אִיכָּעִית אִיכָּא שְׁלָמִידִים זאת מְדַאֲבָרִיד קְרָא הַנֶּאמָר
גבי עבודת יום הכיפורים 'אֲשֶׁר יִמָּשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֹת יָדוֹ',
לְמַעֲוָה שְׂאִין מעכב למשוח אותו שבעה ימים ודי ביום אחד
כמבואר לעיל, מוכח שמכל מקום לכתחילה צריך למשוח שבעה
ימים. וְאִיכָּעִית אִיכָּא שְׁלָמִידִים זאת ממקור אחר, מְדַאֲבָרִיד קְרָא
(כט כט) 'וְכִבְדִּי תִקְדֵּשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן וְהָיוּ לְבָנָיו אֲחֵרָיו לְמִשְׁחָה בָּהֶם
וְלִמְלֵאָה בָּם אֹת יָדָם', ובפסוק זה אִיכָּעִית – הוקש מְשִׁיחָה בשמן
המשחה (והנרמות ב'למשחה') לְרִיבּוּי בגדים שעל ידו ממלא את
יָדָם, ללמדך מָה רִיבּוּי בגדים לכתחילה שְׂכֶכָה ימים, אֵף מְשִׁיחָה
בשמן המשחה לכתחילה שְׂכֶכָה ימים.
עתה מבארת הגמרא את טעמי המחלוקת אם כל האמור
במילואים מעכב בהם. מבארת הגמרא: מָאִי מְעַבְבָּה דְּמָאן דְּאָמַר –
רבי יוחנן הסובר שְׁכַל הַתְּנוּבָה בָּהּ מְעַבְבָּה. משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי
יִצְחָק בְּרִי בִּרְסָנָא, אָמַר קְרָא בפרשת ציווי מעשה המלואים (שמות כט
לה) 'וְעֲשִׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כֶּבֶשׂ כָּל אֶשֶׁר צִוִּיתָ אֹתָהּ שְׂכַעַת יָמִים'
תִּמְלֹא יָדָם', ותיבת 'כֶּבֶשׂ' עֲיֻבּוּבָא הוּא, לומר שיעשה בדיוק כפי
שאמור לעיל בפרשה, ואם שינה מכך לא נתחנכו לכהונה
ועבודתם פסולה.
שואלת הגמרא: תִּינָח – אמנם מצינו מקור שהדינים האמורים הם
לעכב לְכָל

על-ידי הלימוד דפנימיות התורה בהבנה והשגה, ובפרט על-ידי הפצתה חוצה, ממשיכים האור שלמעלה משייכות לעולמות, ועד
לעצם האור שלמעלה מגילוי שיהיה בגילוי בעולם.

ממאמר שבת פרשת תזריע, ה'תשכ"ה

יזמא. פרק ראשון – שבעת ימים דף ה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ) רש"י תוספות

דבר שאין מקבץ בהן לדורות — לקמיה מפרש לה, שירי מצוה — כלומר: שלא חש לחשוב אותה מצוה, ולא סמך. כאלו לא כיפר — מן המובחר, וכיפר — (דאן כפרה אל' ברם) כדאמרינן בובחים (K), כיפר — לגברא, עדיקר כפרה ברם. אבל לא כיפר נמי (אל' קיים) מצות קונו מן המובחר. ולא קתי' מפרשין — ואף על פי שלא דפרישין, אם יאירע פסול בראשון —

יַעֲבֹד זֶה הַשָּׁמַיִם. שָׁמַע מִיָּנָה: פִּרְשֵׁה לֹא
 מַעֲבָבָא (בַּה) עֲבֹדָה.
 רִיבֵי שְׁבַע — שִׁישַׁמְשׁ כְּחַן גְּדוֹל שְׁבַע יָמִים
 רִצּוּפִים כְּשִׁמְמוֹנִין אוֹתוֹ כְּבֹהֶנָּה גְּדוֹלָה, וְיִלְבַּשׁ
 שְׂמֹנֶה בְּגָדִים בְּשַׁעַת עֲבֹדָה. וְרִיבֵי — לִשְׁחַן
 מְרֹבֶה, מְרֹבֶה בְּגָדִים, שְׂהוּא שִׁמְשַׁם בְּשִׁמְמוֹנֶה
 וְהַדְּחִישׁוּ בִּאֲרַעְהָ — מִשְׁחָתָה שְׁבַעָה — וְשִׁתְנוּ
 שִׁמְן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁוֹ וְכִין רִיטִי עֵינָיו. וְשִׁתְנוּ
 יָמִים רִצּוּפִין. כָּל הַחֲתוּב כְּחַן — "שְׁבַעַת יָמִים
 מִלֵּא" וגו' (וְיִקְרָא ח) וְכָל מִלְיֵי יָדִים הָאֲמֹר שֶׁם
 — לְבִישַׁת בְּגָדִים הוּא. שְׂנֵאֲמֹר (שְׁמוֹת כט)
 "וּבְגָדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לֵאחֲרָיו יִהְיוּ לְבָנָיו אַחֲרָיו
 לַמִּשְׁחָה בָּשִׁים" וגו' וּמִשְׁחָה נָמִי לֵב שְׁבַעָה,
 מִדְּאִיתָם מִשְׁחָה לְרִיבֵי. וְכַפֵּר בְּחֵן אֲשֶׁר
 יִשָּׂא אוֹתוֹ — בְּגִיטֵי הַכְּפֹרִיִּים "כֹּאדִי מֹת"
 כְּתִיב. מִה תִּלְמֹד לֹמֵר — אִם לִלְמֹד שְׁתַּדִּיחַ
 עֲבֹדָה בְּכָח גְּדוֹל — וְהָלֹא כָּל הַפֶּרֶשָׁה בִּאֲחֵר
 נִאֲמָרָה: "בֹּאֵת יִבֹּא אַחֲרָיו", "וְתָחַן אַחֲרָיו",
 "וְהִקְרִיב אַחֲרָיו", "וְיֹבֵא אַחֲרָיו" (וְיִקְרָא טז). לִפִּי
 שְׂנֵאֲמֹר — בְּפִרְשַׁת "וְאֵתָה מְצֹחַ", "שְׁבַעַת יָמִים
 יִלְבַּשׁ הַחֲתוּב תַּחֲתֵי מִגְּבֵי הָעֵמֶד תַּחַת אַחֲרָיו
 כְּבֹהֶנָּה גְּדוֹלָה, חֲתוּב כָּל בָּשִׁים הַכְּפֹרִיִּים אֵל
 אֶהֱל מוֹעֵד לִשְׁרַת בְּקֶשֶׁת. אִין לִי אֵלֹא — שִׁיחַ
 כֶּשֶׁר לִבָּא אֶל אֶהֱל מוֹעֵד בְּיוֹם הַכְּפֹרִיִּים אֵלֹא מִי
 שְׁתַּרְבֵּה שְׁבַעָה וְנִמְשַׁח שְׁבַעָה כְּשִׁתְּמֹנֶה.
 וְלִקְמִיָּה בַּעַ: מִשְׁחָה שְׁבַעָה הִיבֹא כְּתִיבָא?
 אֶפִּילוֹ שְׁעָה אַחַת — לֹא עֲרִיסְתִּין.
 מִלְּחָא

סמיכה איזא בנייהו — תימל
דלמאן דאמר כל הכותב
אל יסוד המנחה, ובחטאת כתיב (שם)
דאמר דבר שאין מעכב לדורות אין
בנייהו; למאן דאמר כל
כזה מעכבא, למאן דאמר
מעכב בהן - סמיכה לא
דלא מעכבא? דתניא:
וכפרת? והלא אין כפרה
הוא בנפש וכפר" ומה
- שאם עשיאה לסמיכה
הכתוב כאילו לא כפר,
הר: תנופה איכא בנייהו.
אין מעכב בהן - מעכבא,
ב לדורות אין מעכב בהן
לן דלא מעכבא? דתניא:
וכפרת? והלא אין כפרה
הוא בנפש וכפר" ומה
- שאם עשיאה לתנופה
יוב כאילו לא כפר, וכפר.
עה איכא בנייהו, למאן
ב בהן - מעכבא, למאן
דורות אינו מעכב בהן -
לן דלא מעכבא? מדקא
ישיין. רבינא אמר: ריבוי
בנייהו. למאן דאמר כל
מעכבא, למאן דאמר דבר
עכב בהן - לא מעכבא.
זותו ואשר ימלא את ידו
שם הכהן תחתיו מבניו",
אחר, נתרבה יום אחד
את ידו" - מכל מקום.
עית אימא: מדאיצטרך
לאחרן יהיו לבניו אחריו
פוי - שבעה, אף משיחה
רבי יצחק בר ביסנא:
ובא הוא. תינה כל
מילא

שבועה לבתחילה, אבל משיחה, נימא כיון דאימעט — אימעט לגמרי משבעה, ולא ניבעי מ לריבוי. ואם כן, אף על גב דאמעטו תרויהור

המשך ביאור למס' יומא ליום שישי עמ' ב

וַיֹּאמֶר שְׂאֵתָרן הוֹלֵבֶשׁ תַּחֲלִילָה בִּאֲבֹנֹת עֵם שֶׁאֵר בִּגְדֵיו וַיֹּאמֶר כֹּךְ
הוֹלֵבֶשׁ בְּנֵיו, טַעְמוֹ מִשּׁוֹם דְּכֹתִיב בְּפֶרֶשׁת עֲשִׂיתָ הַמִּלּוּאִים וַיִּחְגֹּר
אֹתוֹ בְּאֵבָנָם בְּתוֹךְ הַלִּבְשֶׁת שֶׁאֵר בִּגְדֵי אֹהֶרן, וַיְהִי (אֲחֵר כֵּךְ)
כְּתִיב וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי אֹהֶרן וַיִּלְבָּשֵׁם כִּתְּנֹת וַיַּחֲרֵ אֹתָם אֲבָנִם,
הֵרִי שֶׁאֹהֶר שִׁסִּים הַלִּבְשִׁשׁ אֶת אֹהֶרן כֹּל בִּגְדֵיו כְּסֻדְרֹן וּבִתּוֹכָם
הַבֹּנֵט הַחֹל הַלִּבְשִׁי אֶת בְּנָיו. וַיֵּאָן דְּפָרָשׁ שְׂאֵתָרן וַיְבִינֵי הוֹלֵבֶשׁ
בִּאֲבֹנֹת בִּתָּא אֲחֵת. לְמֹד זֹאת מִדְּכֹתִיב בְּפֶרֶשׁת צִוּוֹי הַמִּלּוּאִים

8 וַיִּקְרָא אֹתָם אֲבֹנֹת אֶהָרָן וּבְנָיו, וּמִשְׁמַע שְׁהִלְבִּישׁ לְאַהֲרֹן כָּל בְּגָדָיו
9 חוּץ מִן הָאֵבֶנֶת וְאֶחָד כֶּךָ חָגַר בְּאַבְנֵט אֶת אֶהָרֹן וּבְנָיו בֵּתַת אֶחָת.
10 שְׂוֹאֶלֶת הַגִּמְרָא: וְלִמָּן דְּאָמַר שְׁאֶהָרֵן וּבְנָיו הוֹלְבֹשׁ בְּאַבְנֵט בֵּתַת
11 אֶחָת, כִּי־צַד יִפְרֹשׁ הַכֹּהֲנִים בְּפִרְשֵׁת עֲשִׂית הַמִּילּוּאִים וַיִּקְרָא אֹתוֹ
12 בְּאַבְנֵט וַיִּדְרֹךְ כִּתְיֵי וַיִּקְרָא אֹתָם אֲבֹנֵט, וּמִשְׁמַע שְׁלֹא חָגַר אוֹתָם
13 בֵּתַת אֶחָת.

להביא את המכנסים — מכאן קשה להא דברפך "אלו הן הגשרפך" (סנהדרין פג,ג) מפיק מיתה מחוסר בגדים מדרדשינן; אין בגדיך עליהן — אין כהונתן עליהן, והו' להו זרים. וקשה רבינו יעקב מאורלייניש: הא בהדיא כתיב מיתה ב"זאתה תצוה" נהי דהאי קרא איצטרך לשווינז זרים אף לעיין לחלל עבודה כמו זרים

— מכל מקום הדוא קרא דכתיב במחוסרי בגדים מיתה בהדיא למה לי תיפוק ליה מאין בגדיהם עליהם — אין כהונתן עליהן ותיריך דמכנסים לא כתיב הכא, ואיצטרך הדוא קרא למחוסר מכנסים, דהוא במיתה. וקשה לרבי יוסי בר חנינא כיון דנפקא ליה מכנסים מ"זוה הדבר" — הוה ליה כאלו מכנסים נמי כתיבי הכא! ותיריך רבינו יצחק בן אברהם דמיתה דגבי (מכנסים) איצטרך לחיבי אפילו בבאה ריקנית אהלו מועד מי שנכנס מחוסר בגדים כדכתיב (שמות כז) "והיו על אהרן ועל בניו בבאם אל אהל מועד", וכן בשלא רחוק ידים דכתיב (שם ל) "בבואם אל אהל מועד ירחצו או גושעם אל המזבח לשרת", מחיבי אהלו מועד אפילו אביאה ריקנית. והא דקאמר פרק שני דבבואם (י"ב,ג) אי תב דחמנא בבואם ולא תב בגדיהם — הוה רמינא אפילו אביאה ריקנית כ"ו, משמע דלפי האמת לא מחיבי אביאה ריקנית — יש לומר: היינו אמנא. והכי פירושו: אי כתיב "בבואם אל אהל מועד או אל המזבח" ולא כתיב לשרת — הוה אמנא דאפילו אמנא מחיבי אביאה ריקנית, קא משמע לן דאמנא לא מחיבי. ובתוספתא דמסכת כלימין (פרק ראשון תניא, אמר שמעון הצנוע לפני רבי אליעזר: אני נכנסתין בין האולם ולמזבח בלא רחוק ידים ורגליהם. אמר לו: מי הכיב, אתה או כהן גדול? שחק, אמר לו: בוש אתה לומר. (העבדך) שכלבו של כהן גדול יותר חביב ממך וכו', עד ואפילו כהן גדול מפעעץ את מחו בניחין. אלא שלא מצאך בעל הפול. ומסתמא שמעון הצנוע לא היה משתמש בלא רחוק ידים, כי לא היה טועה בזה. אבל רש"י פירש בפירושו חומש: "בבואם אל אהל מועד" — להקטיר, ולא נהירא, אלא כדפירשית. **מאי** דהוה דהוה — בפרק קמא דסנהדרין (ט"ו,ג) במיעיא לן שור סיני בכמה? נמי גמר שעה מדורות או לא? ולא פריך רתם בי הכא, מאי דהוה דהוה. **בכתנות** ומצנפת כולי עלמא לא פליגי — הא דלא נקט נמי מכנסים — נראה לי משום דמפרש דבין בצוואה בין בעשייה אהרן קדים, ומכנסים לא כתיבי לא בצוואה ולא בעשייה. ורש"י פירש טעמא אחרניא.

אמר

— לא הותר לאונן. ושלשה שעירים קרבו בו ביום, ולא נשרף אלא של ראש חדש בלבד, שנאמר (ויקרא י) "ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה" — והו' של ראש חדש, הבא על טומאת מקדש וקדשיו. כמו ששנינו במסכת שביעות (ט"ב). **אינן** כתובין בפרשה — בלבישת הבגדים, לא בצוואה ולא בעשייה. כשהוא אומר וזה הדבר אשר תעשה להם — ר"ז מוסף על ענין ראשון, המבאר בצוואת עשיית הבגדים ושם כתיב "ועשה להם מכנסי בד". ועשיית האיה — שהכניס צריכים להביא ביום חינוכם. ואפילו ההדיוט. כדאמרין במנחות (נ"א,ג). בשלמא מכנסים כתיבי בעניינא דגנבים — דלעיל מיניה דהדיא פרשתא, איבא לרבייהו ר"ז מוסף על ענין ראשון. זה קרבן אהרן ובניו — בעשיית האיה כתיב שההדיוט

לרבי יוחנן, אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן, ולא קא מהדר ליה ולא מירי — ורבי יוחנן לא השיבו שאף במילואים אין פרישה מעכבת משום שלדורות אינה מעכבת, משמע שמודה לו שכל הכתוב בפרשת המילואים מעכב בהם. ומכאן תפסינן ויתברר שזוהי שיעור רבי יוחנן, והחולק עליו שרק דבר המעכב לדורות

מילוא דכתיב בהאי ענינא — בפרשת צוואה דמלואים, שנאמר ב"זאתה תצוה". ולא כתיב — בפרשת המלואים ב"זה הדבר אשר תעשה" וגו' לא כתיב שיתן אל החושן אורים ותומים כשהלבישן. אבל בפרשת "צו את אהרן" שנאמרה שם עשיית המלואים כתיב "ויתן עליהם את החשן ויתן אל החשן את האורים ואת התומים", ואם תאמר אף ב"זאתה תצוה" נאמר "ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים" אין זו מפרשת המלואים, אלא עשיית הבגדים. ובהדיוט ענינא לא כתיב "ככה" לעיכובא. פתח פתח — בצוואה כתיב (שמות כט) "אל פתח אהל מועד" (ויתירא) וכן בעשייה. ובצוואה כתיב (תקריב ואל) פתח אהל מועד ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל פתח אהל מועד, וכן בעשייה, "זאת כל העדה הקדילו אל פתח אהל מועד", "בשלו את הבשר פתח אהל מועד", ורב משרשיא אפר — בפרשת עשיית נמי עיכובא כתיבא, "ושמרתם משמרת" — משמע: תשמור ככל הכתוב, ולא צריך גזירה שוה. והו' רבנן כי בן צוית וכו' — אידי דנקט הכא למידרש "כי בן צוית" לענינא דמלואים דלעיוכבא אתא, קבעה לך ברייתא הכא למדרש "כי בן צוית" דשמני למאי אתא. ולאו נידו הוה קרא, דענינא דמלואים ד"צו את אהרן", אלא דיום השמיני, דכתיב במנחה (ויקרא י) "קחו את המנחה הנותרת מאשי ה' ואכלוה מצות אצל המזבח כי בן צוית". כאשר צוית — גבי שיער חטאת אשר דרש משה והנה שורף כתיב "אכל תאכלו אותה במקום קדוש כאשר צוית" (שם). כאשר צוה ה' — גבי שוק התרומה וזהו התנופה כתיב "תאכלו במקום שדור וגו' כאשר צוה ה'" (שם). ולמה לי דוד מכל הני דבי כל הדברים שנאמרו למשה לומר לישראל חוד אמר כי בן צוית. אוננין — על נדב ואביהוא. וקדיש אסורין לאונן מקל וחומר ממעשה הקל, דכתיב גבי מעשר (דברים כ) "לא אכלתי באוני ממנו". והוא אמר להן לאכול המנחה, הוהק לומר "כי בן צוית" — באנינות תאכלוה. כאשר צוית בשעת מעשה אמר להם — כשמצא מה שעשו, ששרפו שיער חטאת והוא שיער של ראש חדש, אמר להם: "הן אלו הובא את דמיה" וגו' הלא לא אירע בו פסול — היה לכם לאוכלו בקודש כאשר צוית אתכם במנחה, שאמרתי לכם בה שמפי הקדוש ברוך הוא נצטווית. כאשר צוה ה' ולא מאלי אני אומר — הי' סומכין על פי הדיבור ואכלו אותו אוננין, ולא

תעשו כאשר עשיתם בחטאת. ומשה טעה בדבר, שלא נאמר לו אלא במנחה ובחודש ושוק ושעיר שמני ובשעיר נחשוק, שהיו קדשי שעה. אבל שיער ראש חדש שהוא קדש דורות — וזהו של ראש חדש, הבא על טומאת מקדש וקדשיו. כמו ששנינו במסכת שביעות (ט"ב). **אינן** כתובין בפרשה — בלבישת הבגדים, לא בצוואה ולא בעשייה. כשהוא אומר וזה הדבר אשר תעשה להם — ר"ז מוסף על ענין ראשון, המבאר בצוואת עשיית הבגדים ושם כתיב "ועשה להם מכנסי בד". ועשיית האיה — שהכניס צריכים להביא ביום חינוכם. ואפילו ההדיוט. כדאמרין במנחות (נ"א,ג). בשלמא מכנסים כתיבי בעניינא דגנבים — דלעיל מיניה דהדיא פרשתא, איבא לרבייהו ר"ז מוסף על ענין ראשון. זה קרבן אהרן ובניו — בעשיית האיה כתיב שההדיוט

תעשו כאשר עשיתם בחטאת. ומשה טעה בדבר, שלא נאמר לו אלא במנחה ובחודש ושוק ושעיר שמני ובשעיר נחשוק, שהיו קדשי שעה. אבל שיער ראש חדש שהוא קדש דורות — וזהו של ראש חדש, הבא על טומאת מקדש וקדשיו. כמו ששנינו במסכת שביעות (ט"ב). **אינן** כתובין בפרשה — בלבישת הבגדים, לא בצוואה ולא בעשייה. כשהוא אומר וזה הדבר אשר תעשה להם — ר"ז מוסף על ענין ראשון, המבאר בצוואת עשיית הבגדים ושם כתיב "ועשה להם מכנסי בד". ועשיית האיה — שהכניס צריכים להביא ביום חינוכם. ואפילו ההדיוט. כדאמרין במנחות (נ"א,ג). בשלמא מכנסים כתיבי בעניינא דגנבים — דלעיל מיניה דהדיא פרשתא, איבא לרבייהו ר"ז מוסף על ענין ראשון. זה קרבן אהרן ובניו — בעשיית האיה כתיב שההדיוט

מביא ביום חינוכם, ובהן גדול בכל יום.

מקרא

מעכב במילואים, רבי חנינא הוא. מבאתר ההמרא את מחלוקת זו אם כל הכתוב בהם, או רק דין המעכב לדורות מעכב במילואים. מבררת הגמרא: **מאי** ביינייהו — אלו דינים אינם מעכבים בקרבנות לדורות, שבהם נחלקו האם מעכבים במילואים.

בפרשת עשיית בגדי כהונה הקודמת לפרשת המילואים, שהוא"ו
של תיבת 'וזה' מלמד שענין זה מוסיף על ענין ראשון לומר שאף
במילואים חייב ללבוש מכנסים עם שאר בגדי כהונה. וכן בא
לרבות הבאת מנחת חביתין מעשרית האִיפה סולת בימי
המילואים, כמו שמביא כל כהן המתחנך לכהונה, על אף שאינה
מוזכרת בפרשת המילואים.
שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא מִכְּנָסִים מוּבֵן כִּיצַד נִתְּרֵבו מִזוּה, שהרי
כְּתִיב: וְעִנְיָנָא דְבְּגָדֵי, שהיא הפרשה הקודמת למילואים ונתרבו
בוא"ו מוסיף, אֵלָּא עֲשִׂירִית הָאִיפָה, מָנָא לָן לרבות שצריך להביאה
במילואים. משיבה הגמרא: אֵתְּיָא – למדים בגזירה שוה מתיבות
'וה' 'זה' 'וזה הדבר' האמור במילואים מ'וזה קרבן אהרן וְכִנִּי אִשֶּׁר
יִקְרִיבו לָהּ' ביום המשח אתו עֲשִׂירִית הָאִיפָה' האמור בחגיגת
הכהנים (ויקרא ו א), ולכך אף בימי המילואים היו חייבים להקריב
מנחת עשירית האִיפה.
הגמרא מביאה ריבוי לדון נוסף המעבב במילואים שאינו מפורש
בפסוק: אִמֶּר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, מִנֵּיין שְׁאֵף מִקְרָא
פְּרָשָׁה – מה שנצטוו משה להקדיל את כל העדה בפתח אוהל
מועד ביום הראשון למילואים (שהוא כ"ג באדר), ולקרוא לפניהם
את הפסוקים המדברים בציווי המילואים, מְעַבֵּב – שאם לא עשה
כן לא הוכשרו לעבודה, תִּלְמוּד לומר בתחילת פרשת עשיית
המילואים (ויקרא ח ח) 'וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעֶדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה',
ותיבת 'דבר' נדרשת מלשון דיבור, ללמוד ששִׁפְלוּ דִּיבּוּר של
מקרא הפרשה מְעַבֵּב.
הגמרא דנה בסדר לבישת הבגדים במילואים. מבררת הגמרא:
כִּיצַד ובאיזה סדר הִלְבִּישׁוּ משה לאהרן ובניו זה אחר זה. שואלת
הגמרא: מדוע צריך לברר כִּיצַד הִלְבִּישׁוּ, הלא מֵאִי דִּהּוּה הָיָה – מה
שהיה היה, ומה הברל יש לנו הלכה למעשה מנידון זה. משיבה
הגמרא: אֵלָּא הַנִּידוֹן כִּיצַד הִלְבִּישׁוּ כִּי לַדַּעַת כִּיצַד מִלְבִּישׁוֹן לְעֵתִיד
לְבוֹא, שיהא באותו סדר הלבשה של ימי המילואים. שואלת
הגמרא: לְעֵתִיד לְבוֹא נִמֵּי אֵין נוּגַע לֵנו הַלֵּכָה לַמַּעֲשֶׂה בְּבִירוֹר
הַדִּין, מִשּׁוּם שֶׁלִּבְשֵׁיכֶם וְכִינּוּ בַתְּחִילַת הַמַּתִּים וְנִשְׁמַע אֵף הוּא
יבוא עִמָּהֶם והוא לילבישם. ומבארת הגמרא: אֵלָּא אֲכַן הַכוּנָה
לברר כִּיצַד הִלְבִּישׁוּ בימי המילואים, והוצרכו לברר זאת כדי
לְמִסְכָּר קָרָא – להסביר ולפרש סתירת המקראות שבענין. שהרי
בפרשת ציווי המילואים נאמר בסדר לבישת הבגדים (שמות כט ה-ט)
'וְלִקְחָתָּ אֶת הַבְּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת אֶהֱרֹן אֶת הַכֹּהֵן וְאֶת מַעֲלֵ
הָאֵפֶד וְאֶת הָאֵפֶד וְאֶת הַחֹשֶׁן וְאֶפְדָּתָ לּוֹ בְּחֹשֶׁב הָאֵפֶד. וְשָׂמַתָּ
הַמִּצְנֶפֶת עַל רֹאשׁוֹ וְגו', וְאֶת בְּגָדֵי הַלְבָּשֶׁתָּם בְּכָתוּב. וְהִתְרַתָּ
אֹתָם אֲבָנִים אֶהֱרֹן וְכִנִּי וְחֹלְבִשׁ לָהֶם מִגִּבְעֹת. וּמִשְׁמַע שְׁחִירַת
הַאֲבֵנִים נַעֲשֶׂה לֵאמֹר וְכִנִּי לֹא תִפְסַק בְּגַד אַחֵר בְּאִמְצַע. ואילו
בפרשת עשיית המילואים נאמר (ויקרא ח א-ב) 'וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת אֶהֱרֹן
וְאֶת בְּנָיו וַיִּרְחֹץ אֹתָם בַּמִּים. וַיַּתֵּן עֲלֵיוֹ אֶת הַכֹּהֵן וַיַּחְגֵּר אֹתוֹ
בְּאֲבָנָיו, וַיִּלְבֹּשׁ אֹתוֹ אֶת הַמַּעֲלֵ וַיַּתֵּן עֲלֵיוֹ אֶת הָאֵפֶד וַיַּחְגֵּר אֹתוֹ
בְּחֹשֶׁב הָאֵפֶד וַיֹּאפֶד לּוֹ בּוֹ. וַיִּשֶׂם עֲלֵיוֹ אֶת הַחֹשֶׁן וַיַּתֵּן אֶל הַחֹשֶׁן אֶת
הָאוּרִים וְאֶת הַתְּמִימִים. וַיִּשֶׂם אֶת הַמִּצְנֶפֶת עַל רֹאשׁוֹ וַיִּשֶׂם עַל
הַמִּצְנֶפֶת אֶל מוֹל פָּנָיו אֶת צִיצֵי הַזָּהָב גִּזְרֵי הַקֹּדֶשׁ וְגו'. וַיִּקְרַב מֹשֶׁה
אֶת בְּנֵי אֶהֱרֹן וַיִּלְבָּשֶׂם בְּכָתוּב וַיַּחְגֵּר אֹתָם אֲבָנִים וַיִּתְּשֵׁם לָהֶם
מִגִּבְעוֹת. וּמִשְׁמַע שֶׁהִלְבִּישׁ לֵאמֹר כָּל בְּגָדֵי וְגַם אֶת הַאֲבֵנִים
ולאחר מכן החל להלביש את בניו, ולא חגרג בבית אחת.
מבארת הגמרא: פְּלִיגֵי בָּהּ בְּנֵי רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי יוֹחָנָן, חֵד אִמֶּר שֶׁאֶהֱרֹן
הוֹלֵבֵשׁ תַּחֲלִיל וְאַחֵר בְּךָ בְּנֵי, וְחֵד אִמֶּר אֶהֱרֹן וְכִנִּי הוֹלְבֵשׁ בְּבֵית
אֶחָד, וכפי שיתבאר להלן. ואִמֶּר אֲבִי בְּבִיאוֹר מַחְלוקָתָם, בְּכָתוּב
וּמִגִּבְעֹת וְכֵן שֶׁאֵר הַבְּגָדִים מִלְּבַד הַאֲבֵנִים, כּוּלִּי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי
וּמוֹדִים דִּאֶהֱרֹן הוֹלֵבֵשׁ תַּחֲלִילָה כּוּלָּם וְאַחֵר בְּךָ בְּנֵי, וְזֶה מִשּׁוּם דְּבִין
כְּפִסּוּקֵי הַצִּוּיָּה – צִוּיֵּי הַמִּילּוּאִים וְכִין כְּפִסּוּקֵי הָעֲשִׂיָּה – עֲשִׂיַת
הַמִּילּוּאִים אֶהֱרֹן קָדִים בְּלִבִּישָׁתָם לְשֶׁאֵר בְּנֵי. כִּי פְּלִיגֵי – אימתי
נחלקו בני רבי חייא ורבי יוחנן רק בְּאֲבָנֵי, אִם הוֹלֵבֵשׁ לֵאמֹר
תַּחֲלִילָה עִם שֶׁאֵר בְּגָדֵי וְאַחֵר כֵּן הוֹלְבֵשׁ בְּנֵי, או אַחֵר שֶׁהוֹלְבֵשׁ
אֶהֱרֹן וְכִנִּי בְּשֶׁאֵר בְּגָדִים הוֹלְבֵשׁ כּוּלָּם בְּאֲבֵנִים בְּבֵית אַחַת, מָנָא

מִלְּתָא דְכִתְיָבָא בְּהָא עֲנִינָא – לכל הדברים הכתובים בפרשת
תצוה גבי ציווי המילואים, שבסופה נאמר 'וְעֲשִׂיתָ וְגו' כְּכֹה' לעכב
ולעשות כמפורש שם, אבל מִלְּתָא דִּלָּא כְּתִיבָא בְּהָא עֲנִינָא –
דינים שאינם מוזכרים בפרשת תצוה אלא בפרשת צו גבי מעשה
המילואים בפועל, כגון נתינת האורים ותומים וקלף שבו שם
המפורש) בתוך החושן, וכן דין פרישת שבעה, מָנָא לָן שאף הם
מעכבין, הרי בהם לא נאמר 'ככה' למעט.
מיישבת הגמרא בשלשה אופנים: אִמֶּר רַבִּי נָחֻם בְּרַי יִצְחָק, יִלִּיף
בגזירה שוה מתיבות 'פֶּתַח' 'פֶּתַח' האמורות בהם, בציווי
המילואים נאמר (שמות כט ד) 'וְאֶת אֶהֱרֹן וְאֶת בְּנָיו תִּקְרִיב אֶל פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד, וְכֵן בְּעֲשִׂיַת הַמִּילּוּאִים נאמר (ויקרא א ג) 'וְאֶת כָּל הָעֶדָה
הַקָּהָל אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, כֹּשֶׁם שֶׁהָאִמּוֹר בְּצִוּיֵּי הַמִּילּוּאִים
מַעֲבֵב כֵּךְ הָאִמּוֹר בְּמַעֲשֶׂה הַמִּילּוּאִים מַעֲבֵב. רַבִּי מִשְׁרָשָׁא אִמֶּר, אֵף
בפרשת עשיית המילואים מצינו לימוד שהדינים האמורים בה
מעכבים, שנאמר (ויקרא ח ח) 'וְשִׁמְרָתָם אֶת מִשְׁמֶרֶת ה', והוא
עֲבֹקָא, להורות שחובה לשמור ככל הכתוב בפרשה. רַב אִשִּׁי
אִמֶּר, שִׁלְמִידִים זֹאת מִסּוּף הַפִּסּוּק (סו) 'כִּי כֵן צִוִּיתִי, שִׁלְשׁוֹן זֹו
מִשְׁמַע עֲבֹקָא.
אגב שדרשה הגמרא לשון 'כי כן צויתי' הנוכר בשבעת ימי
המילואים, הגמרא מביאה ברייתא הדורשת לשון זו הכתובה ביום
שמיני למילואים. ולהבנת הברייתא יש להקדים, יום שמיני
למילואים חל בראש חודש ניסן, ויום הראשון היה להקרב
קרבות הנשיאים. ושלשה שעירי חטאת קרבו באותו יום: א. קרבן
ציבור למילואים. ב. קרבן נחשון נשיא שבט יהודה. ג. שעיר חטאת
של ראש חודש. ביום זה מתו נדב ואביהוא, ומחמת כן היו אהרן
ובניו אוגנים ואסורים באכילת קדשים, ואף על פי כן נצטוו משה
מאת ה' שיכולים הם לאכול את המנחה ושל מילואים ושל
הנשיאן והשלמים ושל המילואים והחטאות ושל מילואים ושל
הנשיאן. ואהרן הבין שנאמר כן רק על קרבנות אלו לפי שהם
קדשי שעה, ולא על שעיר ראש חודש שהוא קדש דורות, ולפיכך
שעיר ראש חודש נשרף. אך משה רבינו טעה וקצף עליהם מדוע
נשרף ולא אכלוהו, וכפי שיתבאר.
הִנֵּנוּ רַבֵּנּוּ, נאמר לגבי המנחות ושל השמיני למילואים והנשיאן
שאמר משה לאהרן ובניו (ויקרא יא) 'קָחוּ אֶת הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי
ה' וְאֶכְלֹתָהּ מִצוֹת וְגו' כִּי כֵן צִוִּיתִי, ובהמשך הפסוקים (שם יח) לגבי
חטאת של ראש חודש נאמר שקצף עליהם מדוע שרפוה ולא
אכלוהו, ואמר להם 'אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ בְּאִשֶּׁר צִוִּיתִי, וכן
נאמר (שם יט) לגבי השלמים שאמר להם משה 'וְאֶת הַזֶּה הַתְּנוּפָה
וְאֶת שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹּאכְלוּ וְגו', וְהִזָּה לָךְ וְלִבְנֵיךָ וְגו' בְּאִשֶּׁר צִוָּה ה'.
והקשה, מדוע הוצרך משה לומר להם שצטווה על כך, הלא בכל
מה שנצטווה משה לומר לישראל לא חזר ואמר להם כי כן צויתי.
ומבארת הברייתא, גבי המנחות אמר להם 'כִּי כֵן צִוִּיתִי, לומר
שעל אף שמתו נדב ואביהוא והיו אוגנים, ואונן אסור לאכול
בקדשים, נצטוו כאן מאת ה' בהוראת שעה מיוחדת שֶׁבְּאֵינִינֹת
יִאֲכֻלֶּיהָ, ומה שאמר להם גבי חטאת ראש חודש 'אֲכֹל תֹּאכְלוּ
אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ בְּאִשֶּׁר צִוִּיתִי, בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה – כשמצא שרפוחה
מחתה שהיו באנינות אִמֶּר לָהֶם כֵּן, שהיה להם לאכולה אף
באנינות, כאשר אמרתי לכם בענין המנחות שכך צוה ה'. וכן גבי
השלמים הוצרך לומר להם אל תשרפוהו כפי ששרפתם את
חטאת ראש חודש, אלא תאכלוהו על אף שאתם אוגנים בְּאִשֶּׁר
צִוָּה ה', ותהיו סומכין על הדיבור, שכך נצטויתי וְלֹא מֵאִלִּי אֲנִי
אִמֶּרָא.
חזרת הגמרא לברר את מקור שאר דיני ימי המילואים שמהם
למדים סדר חינוך כהנים לעבודה: אִמֶּר רַבִּי יוֹסִי בְּרַי חִנְיָא, לבישת
מְכַנְסִים בל בגדי כהונה אֵין כְּתוּבִין לֹא בְּפִרְשָׁה שֶׁל צִוּיֵּי
הַמִּילּוּאִים, וְלֹא בפרשת עשיית המילואים, ואם כן מניין שכוון
המתחנך לכהונה גדולה צריך ללבושם, אלא בְּשֶׁהוּא אִמֶּר
בתחילת פרשת המילואים 'וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקִדְשָׁם אֹתָם
לְבָהֵן, תִּיבַת 'וזה' בֹּא לְהִבְיָא – לרבות את הַמְכַנְסִים הַמְּזוּכָרִים

בזמן הביאה. ג. אם שהתה מעט כדי שתדך מן המיטה ותבדוק, ומצאה דם, וזה הנקרא 'לאחר זמן', והבעל טמא מספק ופטורים מן הקרבן. ד. נמצא לאחר פרק זמן זה, והוא הנקרא 'אחר אחר', נחלקו בו רבי עקיבא ורבנן אם מטמאת את בועלה למפרע מעת לעת משעה שמצאה או לא.

אמריהו רבן קמייה דרב חסדא, וביררו **במאן** – כפי איזו שיטה יש מקום לחשש זה שתמצא דם בבדיקה שאחר ביאה ויטמא הכהן גדול מספק למפרע, **כרבי עקיבא**, **דאמר נדה מטמאה את בועלה** למפרע אף אם מצאה דם זמן רב לאחר הביאה ('אחר אחר'), ולכך חששו אף בכהן גדול משום כך להפרישו אף מאשתו. **דא' כשיטת רבנן**, **הא אמריהו אין** אשה המוצאת דם נדה לאחר תשמיש **במאן** **את בועלה** למפרע, ולפי דבריהם אין טעם להפריש את הכהן גדול מאשתו, שהרי אף אם תמצא דם לאחר תשמיש לא יטמא בעלה למפרע. **אמר להו רב חסדא**, **אפילו תמירו ברבנן**, מכל מקום ישנו לחשש זה, שכן עד **כאן לא פליגי רבנן** עליה דרבי **עקיבא** **אלא בהרחיקה בדיקתה בשיעור זמן גדול של אחר אחר ולאחר** ושיעור 'אחר זמן', **אבל בחד אחר** – שלא נתעכבה הרבה ובדקה בתוך זמן שתדך מן המיטה ותבדוק (וזהו נקרא 'אחר זמן'), מוידו ליה רבנן לרבי עקיבא שאף בועלה טמא למפרע מספק, ולכך מפרישים את הכהן גדול מאשתו שמא תמצא ספק נדה כשתבדוק לאחר זמן.

אמר רבי יוחנן, **שמע מינה** – מזה שדי להפריש את הכהן מאשתו שבעת ימים מחשש שיש תמצא אשתו ספק נדה לאחר הביאה, למדנים שבעל נדה אינו בנדה לגמרי, וזבול אף ביום השביעי מבעוד יום, ואינו צריך להמתין עד סוף יום השביעי כנדה שטובלת רק בערב בתום שבעת ימי טומאתה, ולכך די בפרישה זו. **דא' אמרת בועל נדה** דינו בנדה לגמרי, הרי יש לחשוש שמא יבוא על אשתו בתחילת ליל יום הראשון של הפרישה, ותמצא ספק נדה, ואז **אימת טביל** – מתי יוכל לטבול, רק **בליילא** – בליל יום הכיפורים, שהוא סיום היום השביעי שטומאתו, והרי אם כן **למחר** ביום הכיפורים **הכי קביר** עבודה? כיצד יעבור בבית המקדש את עבודת היום, והא **כתיב** **הטבילה הערב השמש**, וכל זמן שלא שקעה השמש של יום הכיפורים דינו כטבול יום האסור ליגע בקדשים וליכנס למקדש ולעבוד בו. **אלא לאו שמע מינה**, **בועל נדה אינו בנדה**, ואף שטמא שבעת ימים כנדה יכול לטבול אף ביום השביעי שהוא ערב יום הכיפורים, ובביל יום הכיפורים מעריב שמשו וכשר לעבודה.

דוחה הגמרא: רב שימי **במנהרדא אמר**, **אפילו תמצא בועל נדה בנדה** עצמה וטבול רק בלילה בסיום שבעה ימים, עדיין יש לומר **דמפרשין** ליה כבר ב' תשרי **שעה אחת סמוך לשקיעת החמה** של ג' בתשרי, ומסתיימים ימי טומאתו ב' בתשרי, וטבול בליל ט' תשרי, ולמחרת בליל יום הכיפורים מעריב שמשו וכשר לעבודה.

מקשה הגמרא: מיתבי, שנינו בברייתא, **כל הטמאים שהם חייבי טבילות, טבילתן אף ביום השביעי**, ואינם צריכים להשהות את טבילתן עד הלילה, אולם נדה **ויוצאת טבילתן** רק **בליילה** לאחר תום ימי טומאתן. ומשמע שדוקא נדה עצמה אין – אכן טבילתה רק בלילה, אבל **בועל נדה לא** צריך להמתין ללילה, אלא יכול לטבול אף ביום, ומדוע אמר רב שימי שבעל נדה טבילתה בלילה כדון נדה. מתרצת הגמרא: מה שכתבה הברייתא שנדה טבילתה בלילה, כוונתה נדה **ובל דאית מרבויא**, ואף בועל נדה דינו כמדה שהרי דין טומאתו נלמד ממנה.

מקשה הגמרא: מיתבי, שנינו במשנה, **בעל קרי** – מי שיצא ממנו שכבת זרע, דינו **במנהרדא** – כמי שנגע בשרץ, ואילו **בועל נדה** דינו **במאן** **מת**. סבורה הגמרא לומר, **מאי לאו** – האם לא השוו דיניהם לענין **טבילה**, שבעל קרי טובל ביום טומאתו כדון אדם שנטמא בשרץ וטמא יום אחד, ואילו בועל נדה טובל ביום השביעי לטומאתו כטמא מת וטמא שבעה ימים. ומבואר שבעל נדה טובל אף ביום השביעי כדון טמא מת, ושלא כדברי רב שימי. מתרצת הגמרא: **לא**, השוואת הדינים היא רק לענין **טומאתה**, שבעל קרי וטמא שרץ שוים שטומאתם יום אחד ודרגת

משיבה הגמרא: הסובר כן **אמר לך**, שהפסוק **הוא האמור בעשיית המילואים** שמחלק בין חגירת האבנט של אהרן לבניו, לא בא ללמד כיצד היה סדר הליבישה אלא להורות דבר אחר, **שאמננו של בנה גדול שלובש כל ימות השנה העשוי מכלאים צמר ופשתן, לא זה הוא** – אינו כמון **אמננו של בנה הדין**, אלא אבנטו של כהן הדיוט עשוי מפשתן לבד ללא צמר, ולפיכך חילק הכתוב בין האבנטים לרמז שאינם שוים.

שואלת הגמרא: **ולמאן דאמר שאהרן** הולבש באבנט עם שאר בגדיו **ואחר כך** הולבשו **בניו**, **והקתים** בפרשת ציווי המילואים **והנחת אותם אמננו אהרן ובניו** ומשמע שצריך לחגור אותם ביחד. משיבה הגמרא: **אמר לך**, הפסוק **הוא** – וחגרת אותם אבנט אהרן ובניו אינו מורה סדר הליבישה, אלא **קא משמע לן** דין אחר, **שאמננו של בנה גדול** העשוי מכלאים, והו גם **אמננו של בנה הדין** שאף הוא מכלאים, ולכך כללם הכתוב כאחת לרמז שאבנטיהם שוים. ומעתה במקראות שבענין העשייה שנאמר **והנחת אותם אמננו**, ולאחריו נאמר **והנחת אותם אמננו**, **למה לי** לחלק בין חגירת האבנטים של אהרן לשל בניו, אלא **שמע מינה** ללמד על סדר הליבישה, **אהרן ואחר כך בניו**, ולא חגרם בבת אחת.

חוזרת הגמרא לדון בדברי הסובר שמשעה חגר באבנט את אהרן ובניו בבת אחת. שואלת הגמרא: **ובת אחת מי משקחת לה**, וכי יתכן שמשעה לבדו הליבש את אהרן וארבעת בניו בבת אחת. משיבה הגמרא: **לא צריך** **דאמריבא**, כלומר, ודאי חגרם באבנט זה אחר זה והקדים אהרן לבניו, ובבת אחת הכוונה שהליבשם את האבנטים בבת אחת בלא הפסק של הליבש בגד אחר. וכך עשה משה, הליבש לאהרן שבעת בגדיו חוץ מהאבנט, ולבניו הליבש שלשה בגדים, ואז השלים לאהרן ובניו את האבנטים. והחולק עליו סובר, שהליבש לאהרן כתונת, אבנט, מעיל, וכן הלאה כסדר הכתוב בפסוקי העשייה המובאים לעיל, ואחר כך החל להליבש לבניו את ארבעת בגדיהם.

שנינו במשנה: שבעת ימים קודם יום הכיפורים **מפרישין בנה גדול וכו'** מביתו. מבררת הגמרא: **למה מפרישין אותו**. הגמרא תמזה: וכי צריך לברר **למה מפרישין**, הלא הטעם לכך **בדקאמרינן** לעיל שנחלקו בזה האמוראים, **אי לרבי יוחנן** (לעיל ב) **בדאית ליה** – כפי הלימוד שיש לו ממה שמצינו בשבעת ימי המילואים שהופשרו אהרן ובניו לאוהל מועד, **ואי לרבי לוי** (לעיל ג) **בדאית ליה** שלמדנים זאת מהפרשת משה בסניי שהענין כיסה אותו קודם כניסתו למחנה שכניה, ואם כן מזה השאלה 'למה מפרישין' משיבה הגמרא: **הכי קאמר** – כך כוונת המקשן לברר, מביתו – (מאשתו) **למה פריש**, אף שצריך הוא לפרוש ללשכת פרהרדן, מכל מקום מדוע אין יכולה היא לבוא עמו לשם.

מבארת הגמרא: **תניא**, **רבי יהודה בן בתיירה אמר**, הטעם לכך, **שמא תמצא אשתו ספק נדה**, **ויבא עליה**, ויהיה טמא שבעה ימים כדון בועל נדה, ולא יוכל לעבוד בבית המקדש. מקשה הגמרא: **אמנו פרישין עסקינן** – האם ברשעים אנו עוסקים שיש לחשוש שמא יבוא על אשתו כשהיא ספק נדה. מתרצת הגמרא: **אלא** חוששים **שמא יבא על אשתו** כשהיתה טהורה, **ותמצא ספק נדה** – תמצא דם על הסדין שקנחה בו אחר תשמיש, ולא יהיה ידוע אם בשעת ביאה כבר היה בה דם זה או לאחר מכן, וטמא הוא מספק כדון בועל ספק נדה, ואינו יכול לעבוד במקדש. ולכך תיקנו שיפירו מאשתו שבעה ימים קודם יום הכיפורים, שקודם לכן אף אם יטמא יעלה לו טהרתו שבעת ימי הפרישה.

להבנת המשך הגמרא יש להקדים. המשנה במסכת נדה (ד.) מבארת שדרך בנות ישראל לקנח ולבדוק אתר תשמיש, ואם נמצא דם ישנן ארבעה חילוקי דינים: א. נמצא על העד שקינח האיש, ודאי היה דם בשעת ביאה ולפי שאין דרך האיש שיצא ממנו דם, וטמאים שבעה וחיבים קרבן. ב. נמצא על העד שלה כשברקה מיד ממש וזה נקרא 'אותיות', שהוא מיד בלשון יונו, טמאים שבעה, לפי שודאי התחיל כבר הדם לצאת מעט קודם לכן

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף ו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)"
רמט רש"י
 תוספות

1 **מקרא** — פרשת מלואים שנסעוה ב"זאתה תצוה" אמר להם לציבור בעשרים ושלשה
 2 באדר, כשהתחילו המלואים, והקילה את העדה אל פתח אהל מועד. שנאמר "ותקהל
 3 העדה וגו' ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' לעשות", ומקראות הללו
 4 בעשיית המלואים בי"ג את אדרן. **כיצד הלבישן** — סדר בגדים לאב ולבנים זה אחר
 5 זה. **מאי דהוה הוה** — ומה צריך לנו לשאול?

6 **לפסגר קראי** — דלא לירמו אהדרי, בדצוואה
 7 כתיב (שמות כט) "ותגרת אותם אבנט אהרן
 8 ובגדיו" — משמע חגירתם של אב ובגים בסדר
 9 אחד, ולא הפסיק לבישת בגד אחר בינתיים.
 10 ובעשייה כתיב באהרן (ויקרא ח) "ויתגור אותו
 11 באבנט" בסדר לבישת בגדים וגו', והלבישו כל
 12 המלבושין, ואחר כך הקריב בניו והלבישם,
 13 (ולא) חגר אותן ובניו וכתב אחת. אבי מפרש כו',
 14 למלתייהו בכתונת ומצפת, להבי נטק כתונת
 15 ומצפת ששוין בגדול ובהדיוט. ומכנסים לא
 16 הוצרך לומר, שהרי הן קודמין לכל, כדאמרין
 17 לקמן: מניין שלא יהא דבר קודם למכנסים כו'.
 18 כולי עלמא לא פליגי דאהרן ואחר כך בניו —
 19 לאהרן הלביש תחילה כל שאר בגדיו חוץ
 20 מאבנט, ואחר כך התחיל להלביש את בניו. דבין
 21 בצוואה בין בעשייה — כך כתיב. כי פליגי
 22 באבנט — שבצוואה נאמר חגירתם כאחת,
 23 "ותגרת אותם אבנט אהרן ובניו", ולא נאמרה
 24 חגירה באהרן בסדר לבישת בגדים, ובעשייה
 25 נאמרה חגירתו בסדר שאר בגדיו. ותגרת בניו
 26 לעצמן בסדר בגדיהם. מאן דאמר אהרן ובניו
 27 בבת אחת — אול בתר צוואה. ולקמיה מפני
 28 בבת אחת מי משכחת לה. אמר לך ההוא אבנטו
 29 של כהן גדול לא זהו אבנטו וכו' — כלומר:
 30 לעולם קרא בצוואה דיוקא בבת אחת. ובעשייה
 31 דפלגיניהו — ללמדנו בא שאין האבנטים שוין,
 32 וכתב אחת — מי שפחתה לה — שהיא משה לבדו
 33 חוגר חמשה בני אדם כאחת. לא צריכא
 34 דאקדים — לא בבת אחת ממש קאמר, אלא זה
 35 אחר זה, אבל בסדר אחר דהו, ולא הפסיק בגד
 36 אחר נתיים. הלביש לאחר כל בגדיו, ולא חגר אותו אבנט,
 37 ואשמועינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו
 38 אבנטו של כהן הדיוט, שזה של כלאים וזה של
 39 ברוך. והו אבנטו — כלומר: שניהם של כלאים.
 40 וכתב אחת — מי שפחתה לה — שהיא משה לבדו
 41 חוגר חמשה בני אדם כאחת. לא צריכא
 42 דאקדים — לא בבת אחת ממש קאמר, אלא זה
 43 אחר זה, אבל בסדר אחר דהו, ולא הפסיק בגד

44 אחר נתיים. הלביש לאחר כל בגדיו, ולא חגר אותו אבנט,
 45 ואשמועינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו
 46 אבנטו של כהן הדיוט, שזה של כלאים וזה של
 47 ברוך. והו אבנטו — כלומר: שניהם של כלאים.
 48 וכתב אחת — מי שפחתה לה — שהיא משה לבדו
 49 חוגר חמשה בני אדם כאחת. לא צריכא
 50 דאקדים — לא בבת אחת ממש קאמר, אלא זה
 51 אחר זה, אבל בסדר אחר דהו, ולא הפסיק בגד
 52 אחר נתיים. הלביש לאחר כל בגדיו, ולא חגר אותו אבנט,
 53 ואשמועינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו
 54 אבנטו של כהן הדיוט, שזה של כלאים וזה של
 55 ברוך. והו אבנטו — כלומר: שניהם של כלאים.
 56 וכתב אחת — מי שפחתה לה — שהיא משה לבדו
 57 חוגר חמשה בני אדם כאחת. לא צריכא
 58 דאקדים — לא בבת אחת ממש קאמר, אלא זה
 59 אחר זה, אבל בסדר אחר דהו, ולא הפסיק בגד
 60 אחר נתיים. הלביש לאחר כל בגדיו, ולא חגר אותו אבנט,
 61 ואשמועינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו
 62 אבנטו של כהן הדיוט, שזה של כלאים וזה של

1 **אמר לך** אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו כו' — ואם תאמר: היכי דייק מדכתיב "אותו",
 2 הכתיב נמי "אותם", ומ"איותם" נימא שהאבנטים שוין, ואם כן קרא לא כמר דייקי ולא
 3 כמר דייקי ויש לומר: סברא הוא לאוקמא קרא ד"זאת האבנט תעשה שש משור" וגו' בבזון
 4 גדול דווקא, כיון דשאר בגדיו היו נמי דכלאים, אפוד (ומעיל), אבל הדיוט דכל שאר בגדיו
 5 דברין, נימא נמי אבנטו דברין. ואשכחן נמי כי האי

6 גזוזא, כהן גדול ביום הכפרים לפי שהיו שאר
 7 בגדיו דברין היה נמי אבנטו דברין. והרב ענתם
 8 מיואני זכר צריך לברכה, פירש: הנפקא ליה
 9 מגזירה שזה דרוקס רוקם, דכתיב ב"זאתה תצוה"
 10 "זאת האבנט תעשה מעשה רוקם" ובכזה גדול
 11 מיירי, מדכתיב "ולבני אהרן תעשה כתונת ועשית
 12 להם אבנטים ומגבעות" — אם כן קמא דכהן גדול.
 13 ובפרשת פקדוי כתיב שבעת פרישה "זאת האבנט
 14 שש משור תכלת ואתרנגן ותולעת ושי מעשה
 15 רוקם", וילפינן בגזירה שזה, דכמו דאותו רוקם
 16 כלאים הוה, כך "ואבנט תעשה מעשה רוקם"
 17 שככת בכזהן גדול כלאים הוה. אבל אבנטו של
 18 כהן הדיוט — לא כתב רוקם. ולמאן דאמר
 19 דתרייהו של כלאים משהו להן מדכתיב אותם.
 20 **מכיתו** למה פירש — פירש רש"י: הבא אשתו
 21 עמו שם, שהרי על כרחך לשכת
 22 פרהרין לא היתה קדושה, שאין ישיבה בעזרה
 23 כל שכן שכיבה, וקשיא לן, דהי דלא קרישא
 24 כקדושת עזרה — מכל מקום כור הבית היתה.
 25 דאמרין בפרק "פרת חטאת" (ובזהם קטוב), דכל
 26 הר הבית מחנה ליה הוה, ובעל קרי אינו ראוי
 27 ליכנס במחנה ליה, דאמר בפסחים פרק "אלו
 28 דברים" (סו.ב) זכ וכל זכ — לרבות בעל קרי. אלא
 29 יש לפרש: מכיתו למה פירש: הוה לך למימר
 30 שיפרישוהו למחילה אחת ברה הבית, דאמרין
 31 פרק "כיצד צולץ" (שם פא), דמחילות לא
 32 נתקדשו.

סיפא

1 **מנהרדעא אמר:** אפילו תימא בועל נדה פגמה — דמפרשין ליה **שעה אחת סמוך**
 2 **לשקיעת החמה.** מיתבי: כל חיובי טבילות טבילתן ביום, נדה ויולדת — טבילתן בלילה.
 3 **נדה** — אין, בועל נדה — לא! — נדה, וכל דאיתי מרבווייא. — מיתבי: בעל קרי
 4 **פגמע שרין,** בועל נדה פגמא מת. מאי לאו — למבילה? — לא, למומאיתן. — מומאיתן?
 5 **בהדיא פתיב בהו!** האי מומאית שבעה פתיב ביה, והאי מומאית שבעה פתיב ביה!
 6 **אלא**

7 אחר נתיים. הלביש לאחר כל בגדיו, ולא חגר אותו אבנט,
 8 ואשמועינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו
 9 אבנטו של כהן הדיוט, שזה של כלאים וזה של
 10 ברוך. והו אבנטו — כלומר: שניהם של כלאים.
 11 וכתב אחת — מי שפחתה לה — שהיא משה לבדו
 12 חוגר חמשה בני אדם כאחת. לא צריכא
 13 דאקדים — לא בבת אחת ממש קאמר, אלא זה
 14 אחר זה, אבל בסדר אחר דהו, ולא הפסיק בגד
 15 אחר נתיים. הלביש לאחר כל בגדיו, ולא חגר אותו אבנט,
 16 ואשמועינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו
 17 אבנטו של כהן הדיוט, שזה של כלאים וזה של
 18 ברוך. והו אבנטו — כלומר: שניהם של כלאים.
 19 וכתב אחת — מי שפחתה לה — שהיא משה לבדו
 20 חוגר חמשה בני אדם כאחת. לא צריכא
 21 דאקדים — לא בבת אחת ממש קאמר, אלא זה
 22 אחר זה, אבל בסדר אחר דהו, ולא הפסיק בגד
 23 אחר נתיים. הלביש לאחר כל בגדיו, ולא חגר אותו אבנט,
 24 ואשמועינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו
 25 אבנטו של כהן הדיוט, שזה של כלאים וזה של
 26 ברוך. והו אבנטו — כלומר: שניהם של כלאים.
 27 וכתב אחת — מי שפחתה לה — שהיא משה לבדו
 28 חוגר חמשה בני אדם כאחת. לא צריכא
 29 דאקדים — לא בבת אחת ממש קאמר, אלא זה
 30 אחר זה, אבל בסדר אחר דהו, ולא הפסיק בגד
 31 אחר נתיים. הלביש לאחר כל בגדיו, ולא חגר אותו אבנט,
 32 ואשמועינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו
 33 אבנטו של כהן הדיוט, שזה של כלאים וזה של
 34 ברוך. והו אבנטו — כלומר: שניהם של כלאים.
 35 וכתב אחת — מי שפחתה לה — שהיא משה לבדו
 36 חוגר חמשה בני אדם כאחת. לא צריכא
 37 דאקדים — לא בבת אחת ממש קאמר, אלא זה
 38 אחר זה, אבל בסדר אחר דהו, ולא הפסיק בגד
 39 אחר נתיים. הלביש לאחר כל בגדיו, ולא חגר אותו אבנט,
 40 ואשמועינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו
 41 אבנטו של כהן הדיוט, שזה של כלאים וזה של
 42 ברוך. והו אבנטו — כלומר: שניהם של כלאים.
 43 וכתב אחת — מי שפחתה לה — שהיא משה לבדו
 44 חוגר חמשה בני אדם כאחת. לא צריכא
 45 דאקדים — לא בבת אחת ממש קאמר, אלא זה
 46 אחר זה, אבל בסדר אחר דהו, ולא הפסיק בגד
 47 אחר נתיים. הלביש לאחר כל בגדיו, ולא חגר אותו אבנט,
 48 ואשמועינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו
 49 אבנטו של כהן הדיוט, שזה של כלאים וזה של
 50 ברוך. והו אבנטו — כלומר: שניהם של כלאים.
 51 וכתב אחת — מי שפחתה לה — שהיא משה לבדו
 52 חוגר חמשה בני אדם כאחת. לא צריכא
 53 דאקדים — לא בבת אחת ממש קאמר, אלא זה
 54 אחר זה, אבל בסדר אחר דהו, ולא הפסיק בגד
 55 אחר נתיים. הלביש לאחר כל בגדיו, ולא חגר אותו אבנט,
 56 ואשמועינן הכא דאבנטו של כהן גדול לא זהו
 57 אבנטו של כהן הדיוט, שזה של כלאים וזה של
 58 ברוך. והו אבנטו — כלומר: שניהם של כלאים.
 59 וכתב אחת — מי שפחתה לה — שהיא משה לבדו
 60 חוגר חמשה בני אדם כאחת. לא צריכא
 61 דאקדים — לא בבת אחת ממש קאמר, אלא זה
 62 אחר זה, אבל בסדר אחר דהו, ולא הפסיק בגד

משכמא

יומא. פרק ראשון – שבעת ימים דף ו עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
תוספות

סיפא איצטריך ליה אלא שחמור ממנו כו' – בפרק "אלו דברים" בפסחים (סח,א) פריך
מבאי: איילאמא לטומאות – האי טומאת שבעה כתיב ביה, והאי טומאת שבעה
כתיב ביה, אלא לאו – למחנות. ומדיפא למחנות – רישא נמי למחנות. מדי איריא?
הא כדאיתא והא כדאיתא. ונגמנו שם התוספות אמאי משני בדוחק, ומוקי רישא וסיפא
בתרי טעמי – לישני כי הכא לעולם לטומאת,

וסיפא איצטריך ליה. ונראה לי לתרץ דהדיא
שניא דהתם נראה ליה לתרץ טפ, דהיא גופא
איצטריך, מלומר דסיפא איצטריך ליה ותנא
רישא משנה שאינה צריכה משום סיפא. והכא
לא מצי לשנוי כי ההם, דמסיפא גופא פריך.
ואיצטריך לשנוי שניא דהדיקא. אי נמי נראה לי
דהתם נמי לא מצי לשנוי כי הכא, דהא מסקין
הא בדועל נדה כטמא מת לטבילתו, וטובל ביה.
ורב שמי מנדרעדא סבירא ליה בדועל נדה כנים
לטבול בלילה. ומעיקרא פריך ליה מבריתא בועל
נדה כטמא מת, מאי לאו – לטבילתו, לא
לטומאת, וסיפא איצטריך ליה. והדר איתרוב
מבריתא, דתניא בהדיא: בועל נדה וטמא מת
טבילתם ביום. ולחכי לא הוה מצי לשנוי התם
לטומאת – דהא כרר כדכר בועל נדה כטמא מת
נמי לטבילתו, כדמסקין הלא, והשתא מאי טעמא
הוי כטמא מת לטבילתו? אלא שמע מינה דכנדה
הוי לכל מאי דכתיב בהדיא. אבל למאי דלא
רבינו קרא – ש' לנו לדמותו לטמא מת מסבא,
משום דהוי טומאת מגע כמותו. ואם כן הוא הדין
למחנות. ואף על גב דמעיסקא כי אמר למאי אי
לטומאת לא הוה קשה ליה אלא האי טומאת
שבעה כתיב ביה כו' י' לומר: דקושיא הפשוטה
נקט. ומכל מקום, אי הוה משני ליה לטומאתו
וסיפא איצטריך ליה – אבתי הוה פריך ליה. והא

על כרחך בועל נדה כטמא מת לטבילתו כדמסקין הכא ובין דמי לטבילה דמי נמי למחנות כדפירש. **אלא** שחמור ממנו בועל נדה כו' – תימא לי: דטמא מת נמי תמור מבוהל נדה,
שטעין הוואה שליש וטעמי, ומטמא כלי מחכות לעשותם אב הטומאה כיצא בו, כדתנן בריש מסכת אהלות: שלשה טמאין במת, כלים במת ואדם בכלים – טמאים טומאת שבעה וכו'!
ושמא כסיפא דבריתא חשיב נמי להני תומרי טמא מת מבוהל נדה. **שמשמא** משכב מושב טומאה קלה – כאן חור בו רש"י ממה שפירש בפרק "אלו דברים" בפסחים (סו,ב) אהא
דקאמר התם: אדרבה, זב תמור ממזרע שכן עושה משכב מושב וכו'. משמע דמזרע אינו עושה משכב מושב. ודקשה מדאמר בתורת כהנים: "וגילת את כל שער" – פרט לבית הסתרים.
דין הוא, נאמר תגלחת בימי ספרו ונאמר תגלחת בימי גמור, מה תגלחת האמורה בימי גמור – פרט לבית הסתרים, אף תגלחת האמורה בימי גמור – פרט לבית הסתרים. ומקשה: אם הקל
בימי ספרו שאין מטמא משכב מושב, ואין מטמא בביאה – נקל בימי גמור שמשמא משכב מושב וכו'! ותרץ רש"י וגם רבינו תם: דהדיא ד"אלו דברים" דמשמע דוב עושה משכב מושב
ולא מצרע – היינו לטמא אדם ובגדים. והדיא דהתרת כהנים מיירי לטומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין, דאחי בקל וחומר. כדאיתא בריש פרק "דם הנדה" (נדב,א) ומה זב שאין מטמא בביאה
– עושה משכב מושב, אבן המנוגעת ומצורע שמשמאים בביאה – אינו דין שיעשו משכב מושב. וממיעוטא ד"הוב" ולא אבן המנוגעת ממעט התם מטומאה חמורה. והכי נמי נמנע מצרע
גופיה מזהוהא קרא מטומאה חמורה. ובאן פירש רש"י שעושה משכב מושב לטמא אוכלין ומשקין, ולא כשאר משכב מושב שעושה לטמא אדם וכלים, כגון חוב המצורע וכו'. והדר משה
מפונטידיא פירש כמו שפירש רש"י בבאן, והדיא ד"אלו דברים" מוקי לה במצורע בימי ספרו, וכדמשמע בתורת כהנים שאין עושה משכב מושב. ועוד האיריכו בו התוספות ב"אלו דברים"
(סו,ב). ובאן לא שייך. ולי דקשה על מה שפירש התוספות דמצרע אבן המנוגעת אהו בקל וחומר מזה לטומאה קלה, והכי אתו? האיכא למיפיר? מה לזב שעושה משכב מושב לטומאה
חמורה, תאמר בתנא! ומיהו, הא לא קשה. דאיכא למימר: בעל נדה יוכיח. מיהו, אבתי איכא למיפיר? מה להצד השהו שבהן – שמשמא כלי חרס בהיסט, דאף בועל נדה מטמא כלי חרס
בהיסט, כמו שהוכיח שם רבינו יצחק, מדאמר פרק "בנות כותים" (נדה ל,א). מה דיא מטמא כלי חרס – אף הוא מטמא כלי חרס. ומנדקט כלי חרס שאין מטמא מנובו – שמע מינה בהיסט
קאמר. אלא נראה לי דטומאה חמורה נמנעית מ"הוב", וטומאה קלה מטמא בהדיקא ד"הובא את זוב לזכר ולנקבה", ודרשין בפרק "בנות כותים" (שם ל,ב). לזכר – לרבות מצרע למעיותיו
וכו'. ואיתקש מצרע לזב גמור, ומן הדין הוה לן למימר דאיתקש לזב אפילו לטומאה חמורה, אלא דאתא מיעוטא ד"הובא" ומעטיה, ונוקי מיעוטא לטומאה חמורה, ודיקשא לטומאה קלה.
אמר רב תחליפא משמיה דרבא זאת אומרת טומאה הותרה היא כציבור – תימא: דבובחין ריש פרק "כל הפסולים" (ג,א) קאמר: מכלל דתריייהו סבירא להו, פירוש אביי ורבא, טומאה
דחיה היא בציבור! ותרץ רבינו יצחק: דהא דקאמר רבא הכא טומאה הותר היא – זאת אומרת: וליה לא סבירא ליה, דסבירא ליה כרב (ששת) דאמר בסמוך טומאה דחיה היא. ולי נראה
דאין אנו צריכין לומר דלא סבירא ליה כסתם מתניתין, אלא ההיא דהתם – לענין פסח איירי, דקאי אמאי דקאמר עולא ביאה במקצת שמה ביאה. ופריך ליה ממצורע שחל שמיני שלו
להיות בערב הפסח וראה קרי, אף על פי שאין טבול יום אחד נכנס – זה נכנס, מוטב יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת. ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה – אידי ואידי
עשה שיש בו כרת הווא! אמר ליה: שטוקן, הואיל הותר לצרעתו הותר לקרו. אמר רב יוסף: שמע מינה דקסבר עולא רובן ובין ונעשו טמאי מתים. הואיל והותרו לטומאתן – הותרו לזיתן.
אמר לו אביי: מי דמי? טומאה – אישתרא, וזבה – לא אישתרא וכו'. דילמא הכי קאמר מר: רובן טמאי מתים וכו'. ואבתי לא דמי, מצרע – דיתירא הוא, טומאה – דחיה היא, לזא
דיתירא לזא לא איתירא. אמר ליה רבא: אדרבה, איפכא מסתברא וכו'. ובין דהתם לענין פסח איירי – איכא למימר נדי דפסה, כיון דאחי בכיעופיא חשיב בקרבן ציבור ודוחה את השבת
ואת הטומאה, מכל מקום כיון דלאו כל ישראל מיתו חז פסח בשותפות – מהדרין אטוהרין, אפילו למאן דאמר טומאה הותר היא בקרבן ציבור גמור הכא בשותפות. וכן משמע לקמן
בסמוך (ו,א) דאילו של אהרן, אף על גב דיימנא קביעא ליה, ודחי את השבת ואת הטומאה בקרבן ציבור, מכל מקום כיון דקרבן יחיד הוא – מהדרין אטוהרין לכולי עלמא. וכל שכן דניחא
טפי הא דאצטריך למידק התם: מכלל דתריייהו סבירא להו טומאה דחיה, דמאי נפקא מינה בהווא דיוקא? אלא משום דרבא סבירא ליה הכא טומאה הותר היא, איצטריך למידק התם
דאפילו הכי מודה הוא בפסח, ושמע מינה דשינויא דשנינן הכא ביומא בסמוך, אילים – באילו של אהרן, דאפילו למאן דאמר הותר הוא, בקרבן יחיד כמו אילו של אהרן, ופסח אף על גב
דיימנא קביע להו ודחי שבת וטומאה – מודה הוא דמהדרין אטוהר.

שמשמא משכב מושב – אפילו עשר מצעות זו על גב זו. וטמא מת אינו מטמא אלא
מגעו. **לשמא אוכלין ומשקין** – ולא לטמא אדם וכלים כשאר כל עושה משכב מושב, כגון
זב וזבה ונדה ומצרע, שטומאתן אב הטומאה לטמא אדם וכלים, אבל בועל נדה
כתיב ביה, (ויקרא טו) "כל המשכב אשר ישכב עליו יטמא" – נתקן הכתוב מטומאה
חמורה דמשכב נדה עצמה, שמשמא אדם, כדכתיב (שם) "וכל אשר יגע במשכבה" וגו',
והביאו לטומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין. דאי לטומאה חמורה – לישתוק קרא מניה,
ואנא ידענא דמשכבה טמא כמשכב נדה, דהא כתיב, "ותהי נדתה עליו" (שם). ועד שאתה
מפרישו מטומאת ביתו – ושאר כל אדם נכנסין ויוצאין אצלו. הפרישו מטומאת מת,
ולא יהיו כל אדם נכנסין ויוצאין אצלו, שמא ימות מת גמור, וכל מה דמצני להדורי בציבור – כדכתיב, איש נדחה ואין ציבור נדחין. וביום הכפורים
כוליה קרבן ציבור. ואף קרבן שלו דוחה את הטומאה, שדרי זמנו קבוע, וקרבנו תלוי בו.
דחיה היא בציבור – אף על פי שהקרבן ציבור דוחה אותה – בקושי הותרה, ולא
הותר גמור, וכל מה דמצני להדורי מהדרין, שיעשה מטהרה. בהווא בית אב – שעובד
באותו יום, דכולי עלמא טוהרין עבדי תמידים דהווא יומא, אף על פי שרקבן ציבור הן.
כל

למהדרין ולאתווי טוהרין מפיח אב אהרינא. רב נחמן אמר: היתר היא בציבור, ולא
מהדרין. ורב ששת אמר: דחיה היא בציבור, ומהדרין. איפא דאמר: אפילו היכא
דאיפא טוהרין וטמאין בטהווא בית אב – פליג רב נחמן ואמר, עבדי נמי טמאין,
דכל

אלא שחמור ממנו בועל נדה כו' – תימא לי: דטמא מת נמי תמור מבוהל נדה,
שטעין הוואה שליש וטעמי, ומטמא כלי מחכות לעשותם אב הטומאה כיצא בו, כדתנן בריש מסכת אהלות: שלשה טמאין במת, כלים במת ואדם בכלים – טמאים טומאת שבעה וכו'!
ושמא כסיפא דבריתא חשיב נמי להני תומרי טמא מת מבוהל נדה. **שמשמא** משכב מושב טומאה קלה – כאן חור בו רש"י ממה שפירש בפרק "אלו דברים" בפסחים (סו,ב) אהא
דקאמר התם: אדרבה, זב תמור ממזרע שכן עושה משכב מושב וכו'. משמע דמזרע אינו עושה משכב מושב. ודקשה מדאמר בתורת כהנים: "וגילת את כל שער" – פרט לבית הסתרים.
דין הוא, נאמר תגלחת בימי ספרו ונאמר תגלחת בימי גמור, מה תגלחת האמורה בימי גמור – פרט לבית הסתרים, אף תגלחת האמורה בימי גמור – פרט לבית הסתרים. ומקשה: אם הקל
בימי ספרו שאין מטמא משכב מושב, ואין מטמא בביאה – נקל בימי גמור שמשמא משכב מושב וכו'! ותרץ רש"י וגם רבינו תם: דהדיא ד"אלו דברים" דמשמע דוב עושה משכב מושב
ולא מצרע – היינו לטמא אדם ובגדים. והדיא דהתרת כהנים מיירי לטומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין, דאחי בקל וחומר. כדאיתא בריש פרק "דם הנדה" (נדב,א) ומה זב שאין מטמא בביאה
– עושה משכב מושב, אבן המנוגעת ומצורע שמשמאים בביאה – אינו דין שיעשו משכב מושב. וממיעוטא ד"הוב" ולא אבן המנוגעת ממעט התם מטומאה חמורה. והכי נמי נמנע מצרע
גופיה מזהוהא קרא מטומאה חמורה. ובאן פירש רש"י שעושה משכב מושב לטמא אוכלין ומשקין, ולא כשאר משכב מושב שעושה לטמא אדם וכלים, כגון חוב המצורע וכו'. והדר משה
מפונטידיא פירש כמו שפירש רש"י בבאן, והדיא ד"אלו דברים" מוקי לה במצורע בימי ספרו, וכדמשמע בתורת כהנים שאין עושה משכב מושב. ועוד האיריכו בו התוספות ב"אלו דברים"
(סו,ב). ובאן לא שייך. ולי דקשה על מה שפירש התוספות דמצרע אבן המנוגעת אהו בקל וחומר מזה לטומאה קלה, והכי אתו? האיכא למיפיר? מה לזב שעושה משכב מושב לטומאה
חמורה, תאמר בתנא! ומיהו, הא לא קשה. דאיכא למימר: בעל נדה יוכיח. מיהו, אבתי איכא למיפיר? מה להצד השהו שבהן – שמשמא כלי חרס בהיסט, דאף בועל נדה מטמא כלי חרס
בהיסט, כמו שהוכיח שם רבינו יצחק, מדאמר פרק "בנות כותים" (נדה ל,א). מה דיא מטמא כלי חרס – אף הוא מטמא כלי חרס. ומנדקט כלי חרס שאין מטמא מנובו – שמע מינה בהיסט
קאמר. אלא נראה לי דטומאה חמורה נמנעית מ"הוב", וטומאה קלה מטמא בהדיקא ד"הובא את זוב לזכר ולנקבה", ודרשין בפרק "בנות כותים" (שם ל,ב). לזכר – לרבות מצרע למעיותיו
וכו'. ואיתקש מצרע לזב גמור, ומן הדין הוה לן למימר דאיתקש לזב אפילו לטומאה חמורה, אלא דאתא מיעוטא ד"הובא" ומעטיה, ונוקי מיעוטא לטומאה חמורה, ודיקשא לטומאה קלה.
אמר רב תחליפא משמיה דרבא זאת אומרת טומאה הותרה היא כציבור – תימא: דבובחין ריש פרק "כל הפסולים" (ג,א) קאמר: מכלל דתריייהו סבירא להו, פירוש אביי ורבא, טומאה
דחיה היא בציבור! ותרץ רבינו יצחק: דהא דקאמר רבא הכא טומאה הותר היא – זאת אומרת: וליה לא סבירא ליה, דסבירא ליה כרב (ששת) דאמר בסמוך טומאה דחיה היא. ולי נראה
דאין אנו צריכין לומר דלא סבירא ליה כסתם מתניתין, אלא ההיא דהתם – לענין פסח איירי, דקאי אמאי דקאמר עולא ביאה במקצת שמה ביאה. ופריך ליה ממצורע שחל שמיני שלו
להיות בערב הפסח וראה קרי, אף על פי שאין טבול יום אחד נכנס – זה נכנס, מוטב יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת. ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה – אידי ואידי
עשה שיש בו כרת הווא! אמר ליה: שטוקן, הואיל הותר לצרעתו הותר לקרו. אמר רב יוסף: שמע מינה דקסבר עולא רובן ובין ונעשו טמאי מתים. הואיל והותרו לטומאתן – הותרו לזיתן.
אמר לו אביי: מי דמי? טומאה – אישתרא, וזבה – לא אישתרא וכו'. דילמא הכי קאמר מר: רובן טמאי מתים וכו'. ואבתי לא דמי, מצרע – דיתירא הוא, טומאה – דחיה היא, לזא
דיתירא לזא לא איתירא. אמר ליה רבא: אדרבה, איפכא מסתברא וכו'. ובין דהתם לענין פסח איירי – איכא למימר נדי דפסה, כיון דאחי בכיעופיא חשיב בקרבן ציבור ודוחה את השבת
ואת הטומאה, מכל מקום כיון דלאו כל ישראל מיתו חז פסח בשותפות – מהדרין אטוהרין, אפילו למאן דאמר טומאה הותר היא בקרבן ציבור גמור הכא בשותפות. וכן משמע לקמן
בסמוך (ו,א) דאילו של אהרן, אף על גב דיימנא קביעא ליה, ודחי את השבת ואת הטומאה בקרבן ציבור, מכל מקום כיון דקרבן יחיד הוא – מהדרין אטוהרין לכולי עלמא. וכל שכן דניחא
טפי הא דאצטריך למידק התם: מכלל דתריייהו סבירא להו טומאה דחיה, דמאי נפקא מינה בהווא דיוקא? אלא משום דרבא סבירא ליה הכא טומאה הותר היא, איצטריך למידק התם
דאפילו הכי מודה הוא בפסח, ושמע מינה דשינויא דשנינן הכא ביומא בסמוך, אילים – באילו של אהרן, דאפילו למאן דאמר הותר הוא, בקרבן יחיד כמו אילו של אהרן, ופסח אף על גב
דיימנא קביע להו ודחי שבת וטומאה – מודה הוא דמהדרין אטוהר.

משום שכל קרבנות יום הכיפורים דין קרבן ציבור יש להם לפי
שקבוע להם זמן, ומותר לטמא מת לעבוד בהם. **רבינא אמר**, אין
זה ראייה, שכן **אפילו תימא טומאת הַמֵּת דְּחַיָּה הִיא בְּצִיבּוֹר**, ואינה
בגדר היתר גמור, ולכתחילה יש לחזור אחר אופני הקרבה בטהרה
ולהמנע להקריב בטומאה, מכל מקום לא הצריכו להפריש את
הכהן גדול קודם יום הכיפורים מכל אדם, משום ש**טומאת הַמֵּת**
לא שְׂכִיחָא – אינו מצוי שימות באהלו אחד מן הבאים שם, ולא
חששו לה חכמים, ואילו **טומאת ביתו** – בועל נדה **שְׂכִיחָא** יותר
ממנה, ולכן חששו לה חכמים ותיקנו להפרישו מאשתו.
הגמרא מביאה את מחלוקת האמוראים בדין טומאת מת אם
הותרה בציבור או רק דחוייה: **איתמר, טומאת הַמֵּת** – כאשר הכהן
הוא טמא מת, **רב נחמן אמר, הותרה היא** עבודתו לכתחילה **בְּקֶרֶבן**
צִיבּוֹר ובהיתר גמור. **ורב ששת אמר, דְּחַיָּה הִיא** – האיסור עבודה
בטומאה רק נדחה **בְּצוֹרֵךְ** הקרבת קרבן **צִיבּוֹר**, ואינו היתר גמור,
ולכן יש לחזור להקריב בטהרה ולהמנע מהקרבה בטומאה.
הגמרא מביאה שתי דעות בביאור שיטתם של רב נחמן ורב ששת.
דעה ראשונה: **הִיכָא דְּאִיכָא** – כשיש גם כהנים **טְמֵאִין** וגם **טהוֹרִין**
בְּהַהוּא בֵּית אֶב שבמשמרת העבודה באותו יום, **פּוֹלִי עָלֶיָּה לֹא**
פְּלִיגִי ואף רב נחמן מודה לזה **דְּטהוֹרִין עֲבָדִי** עבודה והטמאין **לֹא**
עֲבָדִי. **כִּי פְּלִיגִי** – אימתי נחלקו רב נחמן ורב ששת, באופן שאין
במשמרת של אותו היום כהנים טהורים, אם יש צורך **לְאַהֲדוּרִי**
וְלִאֲתוּרִי – לחזור ולהביא כהנים **טהוֹרִין** **מִמשמרת בֵּית אֶב** **אֲחֵרֵינָא**
– של יום אחר בשבוע זה. **רב נחמן אמר, טומאה הִיתֵר הִיא בְּצִיבּוֹר**,
ומחמת כן **לֹא מְהַדְרִינָן** – לא מחזירים וטוהרים עבור הקרבה
בטהרה. **ורב ששת אמר, טומאה דְּחַיָּה הִיא בְּצִיבּוֹר** ומקריבים
בטומאה רק בדיעבד, ולכן **מְהַדְרִינָן** לעשות בטהרה, אף אם לשם
כך צריכים להביא כהנים מבית אב אחר. דעה שניה בביאור
שיטתם: **אִיכָא דְּאִמְרִי, אִפִּילוּ הִיכָא דְּאִיכָא** – באופן שיש כהנים
טהוֹרִין וְטְמֵאִין בְּהַהוּא – באותו בֵּית אֶב, מכל מקום **פְּלִיגִי רַב נְחֲמָן**
וְאִמְרִי, שְׂכִיחָא נְפִי כהנים טְמֵאִין ולא רק הטהורים שבהם,

אִלָּא לֹא – האם אין זה בהכרח שכונת המשנה להשוות דין בועל
נדדה לטמא מת **לְעֵנִין מְבִלְתָּן** ששניהם טובלים ביום, וחוזרת
הקושיא על רב שימי שאמר שבעל נדה כנדה ואינו טובל אלא
בלילה.
מיישבת הגמרא: **לֹא, לְעוֹלָם** כוונת המשנה להשוות בועל נדה
לטמא מת **לְעֵנִין מְבִלְתָּן** שטמאים שבעה ימים, ואמנם אין חידוש
בזה שהרי מפורש בפסוקים שמשך טומאתם שבעה, מכל מקום
הַסִּיפָא של המשנה **אֲצִירָא לֵיהּ**, במה שהוסיפה **אִלָּא שְׂכִיחָא**
מִמֶּנּוּ בּוֹעֵל נְדָה מטמא מת, שבעל נדה **מְטַמֵּא מְשַׁבֵּחַ וּמוֹשֵׁב** –
מצעות ששכב או ישב עליהן ולא נגע בהם וכגון שהיו כמה
מצעות ונגע רק בעליונה, ונטמאו בכך **בְּטוֹמְאָה קָלָה** – ראשון
לטומאה, שבכוחו לטמא **אִזְכָּלִין וּמְשַׁקֵּין**, אך אינם נעשים אב
הטומאה שבכוחו לטמא אף אדם וכלים, ואילו טמא מת אינו
טמא אלא מה שנגע בו ואין לו דין טומאת משכב ומושב כלל.
מקשה הגמרא על רב שימי מבריייתא שמפורש בה שבעל נדה
אינו כנדה וטובל ביום: **תָּא שְׁמַע, דְּתַנִּי רַבִּי הִיָּיא, הִזְכִּי וְהִזְכִּה**
וְהַמְצוֹרֵעַ וְהַמְצוֹרֵעַת וְבוֹעֵל נְדָה וְטַמָּא מֵת, מְבִלְתָּן בְּיוֹם, נְדָה
וְיִזְדָּרְתָּ, מְבִלְתָּן בְּלֵילָה, מְסִיקָה הַגְמָרָא: תִּיּוֹבְתָא – אכן מבריייתא זו
קשה על רב שימי, ומאחר ונדרחו דבריו הרי שלמסקנת הגמרא
מפרישין את הכהן גדול שבעה ימים קודם יום הכיפורים ואינו
צריך להוסיף שעה קודם השקיעה ביום שלפני זה, ואם יטמא ביום
פרישתו יטבול בערב יום הכיפורים ויעריב שמשו בליל יום
הכיפורים ויוכשר לעבודה.
נתבאר עד כה הטעם שמפרישים את הכהן גדול מאשתו מחשש
לטומאה. שואלת הגמרא: **וְעַד שְׂאֵתָה מְפָרְשִׁי טוֹמְאָת בֵּיתוֹ** –
אשתו, **מְפָרְשִׁיהּ** גם ממחיצת כל שאר בני אדם, שמא ימות לפתע
אדם לצידו ויטמאהו שבעת ימים בטומאת אודל משום **טוֹמְאָת**
הַמֵּת. משיבה הגמרא: **אִמְרִי רַב תַּחְלִיפָא אֲבוּהִי דְּרַב הוּנָא (בְּר)**
תַּחְלִיפָא (מְשַׁמֵּיהּ דְּרַבָּא, וְזֹאת אִמְרָתָּה – ממה שלא חששו לכך
מוכח, ש**טוֹמְאָת הַמֵּת הוֹתֵרָה הִיא** בהיתר לכתחילה לצורך עבודה
בְּקֶרֶבן צִיבּוֹר. ולפיכך אין צריך להפרישו מחשש שיטמא במת,

אגרות קודש

ב"ה, אי אייר, ה'תשס"א
ברוקלין, נ. י.

הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א איש אשכולות וכו' וכו'
מהור"ר דוד שליט"א ראב"ד דטוניסא

שלום וברכה!

שמעתי שמעו הטוב באמצעות ב"כ ומשרדנו אשר באירופא ובמאראק. וינעם לי לשמוע מפעם
לפעם מהטבת מצב החינוך במדינתו ומפעולותיהם הטובות במקצוע זה.

צויתי למשרד ה"מרכז לענייני חינוך" לשלוח מספר מסויים מספרי הלימוד שיצאו לאור על
ידנו וגם ספרי חומש כו' בעד הילדים דמדינתו. ובטח נתקבלו בסדר ויביאו התועלת הרצויה.

הנני שולח לכת"ר את הקונטרס לחג הפסח שהו"ל לפני החג.

חג הפסח בטח הביא התעוררות וחיזוק בעבודת החינוך במחנו, שהרי כל איש בישראל בראשית
סדרו שלחנו בחג הקדוש הזה קורא ומכריז כל דכפין ייתי וייכול גוי שענינו לא רק כפשוטו, אלא גם
להמציא מיכלא דאסוותא מיכלא דמהי[מ]נותא[מ] לבר יחידאי דמלכא דחלש ותאבי למיכל (זוהר ח"ב
קפג, ב), וגדול הנחת רוח שועשים על ידי זה לאבינו שבשמים יתברך ויתעלה, ומרובה מדה טובה ברוב
טוב הצפון בזה ובבא לכל העושים ומתעסקים בעבודת החינוך לחנך בני ובנות ישראל בחינוך הכשר.

בברכה.

ואין מכניסים אותה מיד מפני שהיא צריכה שיעבור עליה הערב
שמש לטהרתה.
אם היתה הפרוכת הטמאה חדרה, ועדיין לא ראו העם את
מלאכת המחשבת שבה, שומחין אותה על גג האיציטבא בהר הבית
שהוא מקום גבוה ונראה למרחוק. כדי שיראה העם את מלאכתה
שהיא נאה, ויבוא להתנדב מעות לצורך עשיית שתי הפרוכות
שהיו עושים בכל שנה כפי ששנינו להלן במשנה.
אגב שדנה המשנה בדיני טומאת הפרוכת, מבארת המשנה את
גודלה ואת עשייתה: רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון
בן חפני, הפרוכת היא עוביה מפה לפי שהיא נארגת מחוטים עבים
כמו שמפרש להלן. על שבעים ושתים נימים – כלי אומנות
האורגים – היתה נארגת, על כל נימה ונימה – כל חוט וחוט
היה עשוי עשרים וארבעה חוטים כמו שמפורש הטעם בגמרא.
ארבעה כגובה האולם הגבוה ארבעים אמה, ורחבה כרוחב האולם
הרחב עשרים אמה, ושמונים ושתים רבוא – משמונה מאות
ועשרים אלף חוטים היתה נעשית, ושתים – שתי פרוכות היו עושים
בכל שנה לפי שהם היו משחירות מן העשן, וישלש מאות בהנים
מסבילין אותה כשהיא נטמאת.

גמרא

שנינו במשנה, 'על כל נימה ונימה עשרים וארבעה חוטים', מבארת
הגמרא את מקור דין זה: נאמר בתורה (שמות כו לא) 'ועשית פרכת
תכלת וארגמן ותולעת שני ויש משור מעשה חשב יעשה אתה
כרבים'. דורשת הגמרא: אילו אמר חוש – אם היה נאמר בפסוק
'ועשית פרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ויש חוט', הייתי מפרש
שמכל סוג הוא מביא אחד כפול לשנים – שני חוטים. ואילו היה
נאמר בפסוק 'יש משור', הייתי מפרש לשלשה חוטים הוא מביא
מכל סוג. ומכיון שנאמר 'יש משור' פירושו הוא כפול של שור
דהיינו לשלשה חוטים מכל סוג, ומכיון שהיה ארבע מלאך – ארבעה
מיני חוטים, הא – הרי שבסך הכל היה עשוי כל חוט מעשרים
וארבעה חוטים.
הגמרא מביאה ברייתא החולקת על המשנה: תני בברייתא, שיטה
החולקת על משנתנו ולדעתה שלשים ושתים חוטים היה בכל
חוט. מפרשת הגמרא איך דרשה שיטה זו את הפסוק, אילו אמר
הפסוק 'חוש' הייתי אומר שהכוונה היא אחד כפול לשנים, ואילו
היה נאמר בפסוק 'יש משור' פירושו כפול מחוט, דהיינו לארבע חוטים
היה עשוי. ומכיון שנאמר 'משור' שהוא כפול משור, הרי שכל
חוט היה עשוי לשמונה חוטים מכל סוג, ומכיון שהיה ארבע מלאך
– ארבעה סוגי חוטים, הא תלתין ותתין – הרי שבסך הכל היה עשוי
כל חוט משלושים ושתים חוטים.

דעה שלישית: תנא בברייתא שיטה שלישית, ולדעתה ארבעים
ושמונה חוטים היה בכל חוט. מפרשת הגמרא את דרשת הפסוק
לשיטה זו, אילו אמר הפסוק 'חוש' הייתי אומר שהכוונה היא אחד
כפול לשנים. ואילו היה הפסוק אומר קליעה – 'יש קלוע', הייתי
מפרש לשלשה חוטים מכל סוג. ואילו היה הפסוק אומר 'משור',
הייתי אומר שזה כפול מקליעה דהיינו לשלשה חוטים היה עשוי.
ומכיון שנאמר 'משור' שהוא כפול משור, הרי לשנים עשר חוטים
היה מכל סוג, ומכיון שהיה ארבעה מלאך – ארבעה סוגי חוטים, הא
– הרי שבסך הכל היה ארבעים ותמנא – ארבעים ושמונה חוטים
בכל חוט וחוט.

הגמרא דנה בשנינו צורת האריגה בין מסך הפתח לבין הפרוכת.
מבארת הגמרא: כתוב אחד אומר לגבי מסך הפתח (שמות כו לו)
'ועשית מסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ויש משור
מעשה רבם', ואילו כתוב אחד אומר לגבי הפרוכת (שם כו לא)
'ועשית פרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ויש משור מעשה חשב
יעשה אתה כרבים', מה בין זה לזה.
מבארת הגמרא: 'מעשה רבם' פירושו שבמסך היה רקום פריצות
אחד, ואילו 'מעשה חשב' פירושו שבפרוכת היו רקומים שני

מה שאמר רבי אבין בשם רבי יהושע בן לוי, שסיבה מיוחדת יש
לטומאת הרוקין בשוק העליון והוא לפי שקצרו של נכרים היה שם,
ואילו דברי רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינא נאמרו על שאר
העיר.

שנינו במשנה, 'רבי יוסי אומר, בשאר כל ימות השנה שבאמצע
טמאין שבצדדין טהורין, ובשעת הרגל שבאמצע טהורין שבצדדין
טמאין, מפני שהמעוטים מסתלקין לצדדין. מבארת הגמרא את
טעמו של רבי יוסי. אומרת הגמרא: בשאר – בכל ימות השנה,
הטמאין שהם המרובים מהלכין שיבולת – באמצע רשות הרבים,
והטהורין שהם המועטים מהלכין מן הצד – בצד הרבים. ואם
הטהורין מהלכין סתם – וכשהטהורים אינם משגיחים על עצמם
והם מהלכים באמצע הדרך, והטמאין אומרים להן פרושו – תפרשו
מאמצע הדרך ולכו רק מן הצד כדי שלא תבואו להטמא מעמנו.
בשעת הרגל שכל ישראל מתקצצים לירושלים, והרוב הם טהורים
לפי שהטמאין אינם עולים לרגל, בזמן זה הטהורים מהלכין
שיבולת – באמצע הדרך והטמאין מהלכין מן הצד. ואם הטמאין
מהלכין סתם – אם הטמאין באים ללכת באמצע הדרך כהרגלם
בכל השנה, והטהורין אומרים להן פרושו שכן ברגל הרוב הם
טהורים.

שנינו במשנה: 'כל הכלים הנמצאים בו' בירושלים דרך ירידה
לבית הטבילה טמאין ודרך עליה טהורין שלא כירידתן עלייתן.
הגמרא מקשה ממשנתנו על אמורא. מקשה הגמרא: וכי לא בן
אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן שלא נזרו טומאה על הכלים
שנמצאים בירושלים, ואילו במשנתנו מפורש שכלים שנמצאו
בדרך ירידה הרי הם טמאים. מתרצת הגמרא: אמנם בסתם כלים
הנמצאים בירושלים לא גזרו, אבל כאן מפני שנמצאו הכלים בדרך
ירידה לבית הטבילה, הרי הם נעשו חופין – יש מכך הוכחה
שהכלים טמאים והם נפלו כשבאו להטבילם.

שנינו במשנה, 'המריצה המיוחדת לקברות'. הגמרא מביאה שם
נוסח שהיה לכלי זה, ומבארת טעמי שמונתם. אומרת הגמרא: אבא
שאול היה קורא אותן – את כלי המריצה' בשם 'ציפורין'. מבארת
הגמרא. מאן דאמר – אבא שאול היה קוראם 'ציפורין', לפי שהיה
הכלי חד ומחורף והוא דומה לציפורין. מאן דאמר – המשנה קראה
אותם מריצה, לפי שמשחמטין בה גם לצורך מריצה, שבכלי זה
מגלגלים את האבן לבית הקברות שתהיה גולל לקברים.
שנינו בסיפא של משנתנו: 'קופיין וכו' נמצאה קשורה לסכין הרי
היא כסכין'. הגמרא מגבילה דין זה: תני – שנינו בברייתא, אם
הסכין קשורה לה – להקופיין ונראה שהקופיין עיקר, הרי זו כמותה
– בזה אנו אומרים שהסכין דינו כהקופיין. ומה ששנינו במשנה
שאם נמצאה קשורה לסכין הרי היא כסכין, מדובר שהקופיין
קשור לסכין ונראה שהסכין עיקר.

הלכה ב – משנה

אגב שהמשנה הקודמת דנה בחשש טומאה בכלים העומדים
לשימוש בקרבנות, דנה משנתנו בדיני הטומאה של פרוכת
המקדש: פרוכת שפרוסה לצניעות לפני פתח האולם בבית
המקדש, שנמצאת בולד הטיפוחה – בראשון לטומאה כגון שנגעה
במשקים שנטמאו משרץ, מכיון שאין טומאתה אלא מדרבנן
שהרי מן התורה אין משקים מטמאים כלים, ורבנן הם שגזרו על
המשקים שנטמאו כלים, ועל דין שילוח טמאים ואין צריכים
להוציאם אל מחוץ לעזרה, וכן בל כן מסבילין אותה – את הפרוכת
בפנים העזרה, במעיינות ובמקוואות שהיו שם, ומכניסין אותה מיד
ותולים אותה במקומה, לפי שהנטמא בולד הטומאה אינו צריך
הערב שמש.

ובאופן שנמצאת הפרוכת באב הטיפוחה – בשרץ או בנבילה
שנטמאים אותה מהתורה, מסבילין אותה בחוץ – בהר הבית, לפי
שהפרוכת הטמאה טעונה שילוח, ושומחין אותה כדי לגבשה ממי
הטבילה בחיל – לפני עזרת נשים ששם מותרים הטמאים להכנס,

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 בו מתר לטלטל האגרת בשבת, ואין בה משום מקצה אף אם אינה ראויה בשבת לעקר הנאתה, דהיינו
- 2 לקרותה, כגון שידע שאין בה צורך הגוף^{רא} שאסור אפילו לעין בה, מפל-מקום ראויה היא להנאה
- 3 אחרת, כגון לצור על פי צלוחיתו^{רב} וכיוצא בזה^{רג}. ואף אם הובאה מחוץ לתחום בשבת - אין בה משום
- 4 מקצה, כמו שיתבאר בסמן תקט"ו.
- 5 ואף זה שהובאה אליו מחוץ לתחום - מתר לו להנות ממנה^{רד} אפילו בעקר הנאתה, דהיינו לקרותה אם
- 6 אינו יודע מה כתוב בה. ואינה דומה לשאר דבר הבא מחוץ לתחום שאסור לזה שהובא בשבילו להנות
- 7 ממנו עד למוצאי שבת, שהטעם הוא משום גזרה שמא יאמר לנכרי שיביא לו מחוץ לתחום, אבל באגרת
- 8 לא שייך לומר כן^{רח}, ועוד^{רד} שאגרת זו לא הובאה בשבילו כלל^{רז}, שהרי השולח שלחה בשביל עצמו
- 9 ולא בשביל אותו ששלוחה אליו.
- 10 (ואף אם^{רז}) שלחה בשבילו, מפל-מקום נכרי המביאה בשבת מחוץ לתחום, מתכונן לעשות שליחותו של
- 11 השולח^{רס}, ולא בשביל מי ששלוחה אליו^{רי}. ואינו דומה לישראל ששגר פרות לחברו מערב שבת על ידי

ביאורי הלכה

- רא צורך הגוף - אגרת שיש בה צורך הגוף מותר לטלטלה גם אם כבר קרא בה ויודע את תוכנה²³⁸.
- רב על פי צלוחיתו - סגירת צנצנת²³⁹.
- רג וכיוצא בזה - מותרת גם בטלטול לצורך האגרת כגון שלא תיגנב²⁴⁰.
- רד ליהנות ממנה - היינו לא רק שמותר לטלטלה, אלא מותר אפילו ליהנות ממנה לצור על פי צלוחיתו או לקרוא בה²⁴¹.
- רח לומר כן - שהרי אין הנכרי מביא משלו כדי שנגזור שמא יאמר לו הבא לי מחוץ לתחום²⁴².
- רז נוסף להיתר, מיוחד לאגרת²⁴³.
- רז בשבילו כלל - לא הובאה לתועלת המקבל²⁴⁴.
- רח ואף אם - טעם נוסף להתיר הנאה מהאגרת גם אם לא הובאה על ידי שליח²⁴⁵.
- רז של השולח - מותר לומר לנכרי (שהביא המכתב או נכרי אחר) שיחתום לאישור קבלת המכתב²⁴⁶.
- רז ששלוחה אליו - השולח נכרי להביא לו בשבת (דווקא) חבילה מחוץ לתחום - אסורה לו כדין הפירות²⁴⁷.

ציונים והוספות

- (238) כן משמעות הלשון, וכן הוא מסביר כדלעיל הערה רלג.
- (239) מצודת ציון מלכים ב פרק ב פסוק כ: תרגום של צנצנת היא צלוחית.
- (240) דין האגרת ככלי שמלאכתו להיתר על אף איסור הקריאה, משום שדרכם הייתה לצור צלוחיתם באגרות והרי הוא כלי המיוחד גם להיתר (שדינו ככלי שמלאכתו להיתר כדלהלן סי' שח סכ"א), או משום שהקריאה אינה נחשבת למלאכה הנעשית באגרת, אלא שאם נאסרה הקריאה שוב אין לאגרת גדר כלי (כטעם השני לענין נייר המבואר בסי' שח ס"ו, ומשמע להלן סעיף כח שהוא העיקר בנידון^ד) ודי בכך שראויה לצור על פי צלוחיתו כדי לתת לה גדר כלי שמלאכתו להיתר (גם אם אין דרכו בכך).
- (241) אף שמצינו איסור הנאה למי שהובאה בשבילו כדלהלן.
- (242) סי' תקטו סכ"ב, וכן אין לחוש שיאמר לשולח (הנכרי) שישלח לו מחוץ לתחום כי אינו יודע מראש מי ישלח לו אגרת (מחצית השקל ס"ק כ), אך ממ"ש "אבל באגרת לא שייך לומר כן" משמע שזהו טעם באגרת בלבד ולא בגלל שהוא על ידי שליח, ראה להלן הערה רמה.
- (243) אפילו אם השולח הביא האגרת בעצמו, מכל-מקום
- דין מקבל האגרת כדין אדם אחר שלא הובא בשבילו ורשאי ליהנות ממנה, וכל-שכן שיש להתיר כשהוא על ידי שליח וגם האגרת לא הובאה בשבילו.
- (244) רוב האגרות נשלחות לתועלת המשלח.
- (245) טעם זה באגרת דווקא (שלא כטעם הראשון שמועיל אף בפירות כל זמן שהובאו על ידי שליח), ואולי יש לומר שאין כאן טעם שלישי אלא שמרחיב בביאור הטעם הראשון, שהטעם הראשון אין היתרו מצד שמובאת בידי שליח, אלא שבאגרת אין כלל הנאת הגוף ואין מקום לגזירה, ומוסיף בטעם השני שגם אם יש כאן הנאה הרי זו אינה הנאה של המקבל אלא של השולח, ומוסיף במוסגר שגם אם ישנה הנאה עבור המקבל, כיון שלא נהנה מגוף הדבר (וכן לא נהנה מגוף המלאכה (אף שלא די בזה להתיר)) ממילא הנכרי לא מתכוין להנאתו של המקבל, ומותר ליהנות ממנה כמבואר בסימן רעו.
- (246) שזה צורך הנכרי.
- (247) אבל דברי מאכל אסורים גם אם נשלחו בידי אחר ואפילו קצץ לו שכר, ואם הנכרי הביא מעצמו בשבת בלא שציווה לו, מותר ליהנות מהדבר שהביא - אפילו היה שלוחו (כשקצץ לו שכר ובדבר שאין בו הנאת הגוף).

1 נְכָרִי וְנִתְעַבְבּ וְהִבְיָאם בְּשַׁבָּת, שְׁאִסּוּרִים לְמִי שֶׁנִּשְׁתַּלְחָה אֵלָיו רִיבָא, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסִמְנָן תַּקְט"ו, לְפִי שְׁפִינָן
 2 שֶׁהִנְכְּרִי יוֹדֵעַ שֶׁיִּשְׂרָאֵל זֶה שְׁמוּלִיד אֵלָיו הוּא יֹאכֵל בְּשַׁבָּת פְּרוֹת הִלְלוּ וּלְכָד הוּא מוֹלִיכֵם לוֹ, אִם כֵּן הוּא
 3 מִתְּפִנָן בְּהִבָּאָתוֹ מִחוּץ לְתַחוּם בְּשִׁבִיל הִנָּאת גּוֹפּוֹ שֶׁל זֶה, וּמִמַּעַם זֶה אִף אִם הִנְכְּרִי מִתְּפִנָן לְטוֹבָת עֲצֻמוֹ
 4 לְקַבֵּל שְׂכָרוֹ - אִסּוּר, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסִמְנָן תַּקְט"ו. מִה שְׁאִין כֵּן בְּאַגְרָת, שְׁאִין גּוֹפּוֹ רִיבָא שֶׁל זֶה שֶׁהִיא שְׁלוּחָה
 5 אֵלָיו נִהְיָה בְּשַׁבָּת מִגּוֹף הָאֲגֵרָת רִיג, וְאִין הִנְכְּרִי מִתְּפִנָן בְּהִבָּאָתוֹ מִחוּץ לְתַחוּם אֵלָא לְמַלְאֵת רְצוֹן הַיִּשְׂרָאֵל
 6 הַשּׁוֹלְחֵי רִידָא, אוֹ בְּשִׁבִיל טוֹבָת עֲצֻמוֹ לְקַבֵּל שְׂכָרוֹ רִסְח, וְלֹא בְּשִׁבִיל זֶה שֶׁשְׁלוּחָה אֵלָיו):

הלכות שבת, חלק ב סימן שז, דיני שבת התלויים בדיבור סעיף כו

ביאורי הלכה

עושה אותה היום²⁴⁸, אך אגרת אינה בכלל זה. (ב)
 הנאה מגוף הדבר - חפץ או דבר המשמש להנאה כגון
 נר להאיר או מאכל לאכילה, אך אגרת אינה משמשת
 להנאה (בדרך כלל)²⁴⁹.
 ריג] מגוף האגרת - דברי מאכל נשלחים בדרך כלל
 להנאת המקבל, אבל אגרת אינה נשלחת תמיד להנאת
 המקבל²⁵⁰.
 ריד] הישראל השולח - כשלא קצץ לו דמים.
 רטו] לקבל שכרו - כשקצץ לו דמים.

ריא] שנשלחו אליו - אם לא ידע הישראל השולח
 שהנכרי יביא בשבת עצמה, וכן אם הנכרי לא ידע
 שמביא דברי מאכל שישתמשו בהם היום - מותר.
 ולכן, דברי מאכל שהובאו בשבת על ידי חברת
 משלוחים וכיוצא-בזה (וכגון מי שאבדה חבילתו
 בטסה ונשלחה אליו בשבת) מותר להשתמש בהם
 בשבת בכל עניין שוודאי לא מכוונים להנאת גופו.
 ריב] שאין גופו - ישנם שני גדרים: (א) הנאת גופו -
 לולא נהנה ישראל ממלאכת הנכרי לא היה הנכרי

ציונים והוספות

הגוף ואסורה בהנאה בשבת אף שלא נהנה מגוף המלאכה
 צריך עכ"פ שינהנה מגוף הפירות,
 (וראה שו"ת פלגי מים (מה"ר גימפל ליפשיץ אנטווערפן
 ה'תשנ"ו, סימן ז אות יד), שחילק בין דבר מאכל שגזרו על
 הנאת גופו ממנו אפילו קצץ לו שכר ואפילו לא נהנה מגוף
 המלאכה (כגון הסרת מונע) לדברים אחרים שלא גזרו על
 הנאה מהם כשקצץ לו שכר אלא אם כן נהנה מגוף
 המלאכה).
 ועפ"י מותר ליהנות מכל הסרת מונע, כפתיחת דלת
 חשמלית וכיו"ב שאינו נחשב כהנאת גופו. אך מאידך, כיון
 שהנכרי יודע שישאל יעבור בשבת ולצורך כך הוא פותח
 הרי ניכר שיהנה היום ממלאכתו, ולא דומה לאגרת שאין
 בה הנאה ניכרת כלל, וזו משמעות הלשון "אין גופו.. נהנה
 מגוף האגרת". היינו שלעולם אין כאן הנאה ניכרת ודומה
 לשפחה המדחת כלים שבס"י רעו ס"ב שלא נחשב כהנאת
 הגוף אף שייתכן שנהנה שכליו נקיים כבר היום.

248) וצריך למחות בו אפילו עושה מעצמו, כגון בהדלקת
 הנר (ס"י רנב ס"י).
 249) לרוב דבר שנהנים מגופו נכנס גם בגדר של "הנאת
 הגוף", אך דבר שיש בו "הנאת גופו" אינו נכלל תמיד
 ב"הנאה מגוף הדבר" וכגון "הסרת מונע" המבואר בהערה
 הבאה.
 250) גם אם הביא אגרת בשבת בכוונה שהמקבל ייקרא בה
 וייהנה מתוכנה עוד היום - מותר ליהנות ממנה, כיון שלרוב
 הבאת האגרת נעשית להשלמת שליחותו ולא ניכר שהביאה
 להנאת גופו, ושונה מדברי מאכל המובאים בשבת שניכר
 (מעצם כך שנהנה מגופם (ראה הערה הקודמת) שהובאו
 לצורך אכילתם היום, (וכן יש לחלק בין הבאת אגרת
 לפתיחת אגרת על ידי נכרי שניכר שעושה זאת להנאה
 מיידית (אם אינו השליח המביאה, ראה לעיל סעיף ז))
 וכל-שכן שלא דומה לנכרי שהדליק את הנר (שנהנה מגוף
 הנר ומגוף המלאכה כמבואר בס"י רעו ס"א), ועפ"י אפשר
 לומר ש"הסרת מונע" שמשמע בס"י תקיח שנחשבת כהנאת

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת לפי לוח "רב יומי"

חלק ב סימן שג דיני תכשיטי אשה

9 בידה ובלבד שלא תצא ילדה ששערתיה שחורות בחוטין
 10 העשויות משערות של זקנות שהן לבנות ולא תצא זקנה
 11 בחוטין של שער ילדה מפני ששחור על גבי לבן או לבן על
 12 גבי שחור הוא מגונה וישחקו עליה ותסירם מראשה ותביאם
 13 בידה.
 14 אבל לא תצא בפאה נכרית דהיינו קליעת שער תלוש
 15 שנותנת על שערה כדי שתראה כבעלת שער הרבה שמא
 16 תחלצנה מעל ראשה להראותה או שמא תפול מעל ראשה
 17 ותביאנה בידה:

1 טז יוצאת בחוטי שיער הכרוכים לה על שער ראשה שאין
 2 דומין לחוטי צמר ופשתן שמסירתן מעל ראשה
 3 כשצריכה לטבול משום חציצה אבל חוטי שער אין חוצצין
 4 על שער ראשה מפני ששער בשער אינו יכול להיות מהודק
 5 יפה שלא יבואו המים ביניהם ולכן אינה צריכה להסירם
 6 בשעת טבילה ואפילו אם חוטין אלו הם עשויים משער
 7 חברתה שאינה דומה במראיתו לשער שלה ואפילו הם
 8 משער של בהמה אין חוששין שמא ישחקו עליה ותסירם

חול ואם יהא זכור כשהוא שולפו מעליו שהיום שבת בודאי
לא יעבירונו ד' אמות בידיו ואין לחוש שמא ברגע ישכח
שהוא שבת ויעבירונו ד' אמות משא"כ בדברים שיש דרך
לפעמים שיטלם בידו הן מחמת שיפלו ויגביהם הן מחמת
שישחקו עליו ויטלם ביד הן באשה שתטלם להראותו הן
שתטלם משום טבילה אסרו חכמים לצאת בהם בתחלה
מביתו בשעה שזכור את השבת מחשש שמא ישכח את
השבת כשיגיע העת שיטלם בידו ויעבירונו אז ד' אמות
בשכחתו או יכניסם אז מרשות הרבים לרשות היחיד:

כג כל תכשיט ומלבוש שאסרו חכמים לצאת בו לרשות
הרבים מחשש שמא יביאנו בידו אסור לצאת בו לחצר
שאינה מעורבת בין האיש בין האשה ואין זו גזרה לגזרה
שהכל גזירה אחת היא שהחצר שאינה מעורבת אסור
ההוצאה בה דומה בעיני העם לאיסור ההוצאה ברשות
הרבים ואם נתיר להם בחצר יתירו לעצמן גם ברשות הרבים
לפיכך כשגזרו חכמים על רשות הרבים גזרו ג"כ על חצר
שאינה מעורבת בכל התכשיטים האסורים ברשות הרבים
חוץ מכבול ופיאה נכרית שהתירו לאשה בחצר שאינה
מעורבת כדי שלא תתגנה על בעלה אם לא תתקשט כלל גם
בחצר לפיכך התירו לה מקצת תכשיטיה אבל בחצר
המעורבת מותר לצאת אפילו בדברים שיש בהם חיוב
חטאת אם יצא בהם לרשות הרבים ואין חוששין שמא
ישכח ויצא בהם מחצר לרשות הרבים.

* * *

ויש חולקין על זה ואומרים שאפילו בתכשיטים שאסרו
לצאת בהם לרשות הרבים משום גזרה שמא יביאם בידו
אסור לצאת בהם אפילו בבית דהיינו שאסור להתקשט בהם
כלל בשבת חוץ מכבול ופיאה נכרית לאשה גזירה שמא
יצאו בהם לרשות הרבים ואין זו גזירה לגזירה שהדבר קרוב
לודאי שכשירצה לצאת לרשות הרבים ישכח להסיר
התכשיטין מעליו שהרי בחול אין דרך כלל לשלוף
התכשיטין כשיוצא מביתו לרשות הרבים ואין צריך לומר
שדבר שיש בו חיוב חטאת אם יצא בו לרשות הרבים
שאסור להשיט אותו עליו בבית ולכן אסור להשיט איזה
חפץ בתוך חיקו או בשאר מקומות שבבגדיו בשבת אפילו
בתוך ביתו וכן לתלות מפתח או חפץ אחר בחגורתו או
בשאר מקומות שבבגדיו בענין שאסור לצאת כן לרשות
הרבים ואין היתר לטלטל שום חפץ בבית אלא בידו שבידו
בודאי אין לחוש שמא ישכח ויוציאה לרשות הרבים שהרי
רואה החפץ בידו משא"כ כשאנו בידו יש לחוש שמא
ישכח שהחפץ אצלו כשיוצא לרשות הרבים ואפילו אם היה
אצלו מבעוד יום צריך להסירו כשתחשך אם לא נזכר
להסירו סמוך לחשיכה כמו שנתבאר בס"ר (ואפילו
בעיר המעורבת שאין בה מקום האסור עכשיו בטלטול
אסור) ואפילו שיש אומרים שאין לנו רשות הרבים כלל אין
להקל בדבר.

ויש להחמיר כסברא זו אם לא בעת הצורך שאז יש לסמוך
על סברא הראשונה כמו שנתבאר בס"ר ש"א.

* * *

אבל יש מקילין עוד שאפילו לחצר שאינה מעורבת מותר

יד יוצאת בקשר שעושין לרפואה מקיטוף עין הרע שלא
ישלוט מפני שקשר זה הוא כקמיע מומחה שנתבאר
בס"ר ש"א ויוצאת במוך שבאזנה שנותנת לבלוע ליחה של
צואת האוזן והוא שהמוך קשור באזנה קשר מהודק שלא
יוכל ליפול וכן במוך שבסנדלה אם הוא קשור בסנדלה או
בעקיבה מפני שמוך זה הוא לה כמו תכשיט ומלבוש שהרי
הוא משמש להנאת גופה כמו שאר מלבושים ובסנדל ומנעל
הסתומים מכל צד מותר אפילו אין המוך קשור כלל כיון
שאי אפשר לו ליפול משם אבל אם הם פתוחים אפילו מצד
אחד צריך לקשרו שם:

* * *

יח ויוצאת במוך שהתקינה לנדתה שיבלע בו הדם אע"פ
שאינו קשור בירכותיה שאם יפול לא תביאנו בידה
מחמת מאיסותו ואפילו עשתה לו בית יד במה דברים
אמורים כשמישימה אותו שם כדי שלא יפול הדם על בשרה
ויצערנה כשיתייבש אבל אם משימה אותו כדי שלא יטנף
הדם את בגדיה אסורה לצאת בו אע"פ שקשור לה כיון
שאינו דרך מלבוש כמו שנתבאר בס"ר ש"א:

יט ויוצאת בפלפל ארוך שמישימה בפיה לריח הפה
ובגרגיר מלח שמישימה בפיה לרפואת חולי השיניים
מפני שהם כתכשיטים לה ובלבד שלא תתקנס בפיה
לכתחלה בשבת ואפילו אם נתנתם בפיה מערב שבת ונפלו
בשבת לא תחזירם לתוך פיה מפני מראית העין שנראה
כאלו היא מערמת ליתנם בפיה כדי להוציאה לרשות הרבים
שאין הכל יודעים למה היא נותנתם בפיה.

אבל מוך שבאזנה ובסנדלה מותרת לקשרו שם בתחלה
בשבת ולצאת בו מפני שניכר הדבר למה נותנת שם המוך
והכל יודעים שהיא צריכה לו ואינה מערמת כלל והוא הדין
שמותו לקשור קש או תבן בתוך המנעל בתחלה בשבת
ולצאת בו ואם המנעל סתום מכל צד מותר אפילו בלא
קשירה כמו במוך.

וכל מה שמותר באשה כל שכן שמותר באיש:

כ יוצאת בבתי שוקים שקושרתם במשיחה סביב שוקיה
אע"פ שאין המשיחה קשורה בהם (אלא עליהם) אין
חוששין שמא ישתלשלו למטה (עם המשיחה שעליהם)
ויפלו ותביאם בידה:

כא יוצאת באצעדה בזרוע או בשוק והוא שתהא דבוקה
לבשר ולא תשמש ותפול ותביאה בידה:

* * *

כב אע"פ שכל מה שאסרו חכמים לצאת בין לאיש בין
לאשה לא אסרוהו אלא מחשש שמא כשיטלם בידם
יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים או יכניסם מרשות הרבים
לרשות היחיד כל דבר שהתירו לצאת בו מפני שאין שום
דרך כלל שיטלנו בידו מותר לשלפו וליטלו ביד ברשות
הרבים ולחזור ולהתלבש בו או להתקשט בו קודם שילך ד'
אמות בין איש בין אשה ואין לנו לחוש שמא כשיטול בידו
ישכח ויעבירונו ד' אמות לפי שאי אפשר לתקן חששא זו
שהרי אם ישכח שהוא שבת מה נועיל כלום אם נאסר לו
לשלפו מעליו ברשות הרבים בשבת הלא הוא סבור שהיום

כד מחט שאינה נקובה שניטל עוקצה דהיינו הקשר שלה
שבאשה העב וגם ניטל חוד שלה אין עליה תורת כלי כלל
ואסור לטלטלה בשבת וצריך להזהיר לנשים שלא יטלטלו
לשום בצעיפים אלא אם כן ניטל חודה ועוקצה מערב שבת
(ויחדה אותה) לשם כך (מבעוד יום) שע"י (יחוד מעשה)
זה שמבעוד יום נעשית כלי לענין זה וכן מחט נקובה שניטל
חודה וחורה (ויחדה אותה) מבעוד יום לשום אותה בצעיף
מותר לשום אותה בצעיף בשבת ולצאת בה ג"כ:

(חסר)

* * *

חלק ב סימן שה במה בהמה יוצאת בשבת

א כבר נתבאר בסי' רמ"ו שאדם מצווה על שביתת בהמתו
מן התורה ואם בהמתו הוציאה איזה דבר לרשות הרבים
אף שיצאת מאליה עבר הוא על מצות עשה של תורה אלא
שיש מקצת דברים שדרך הבהמה לצאת בהם בחול אף
כשאינה נושאת משוי ודברים אלו חשובים לה תכשיט
ומותר שתצא בהם לרשות הרבים בשבת ואלו הם כל דבר
שהבהמה משתמרת על ידו שלא תברח כשהולכת ברשות
הרבים כגון רסן וכיוצא בו כמו שיתבאר ואי אפשר לשמרה
בשמירה פחותה מזו הרבה ואף שאפשר לשמרה בשמירה
פחותה מזו מעט מותר שתצא בשמירה זו לרשות הרבים
לפי שכן דרכה בחול לצאת אף בשמירה זו ואף שהיא
יתירה לה קצת שהרי אף בפחותה מזו די לה מכל מקום
אין דרך העולם לכונן השמירה ולצמצמה א"כ אף שמירה
זו שהיא יתירה קצת היא תכשיט לה כיון שדרכה לצאת כך
בחול פעמים רבות אף כשאינה נושאת משוי אבל אם די
לה בשמירה פחותה מזו הרבה שנמצאת שמירה זו יתירה
הרבה הרי היא משוי לה מפני שאין דרכה בחול לצאת
בשמירה יתירה הרבה.

ואין צריך לומר שלא תצא בכל דבר שאינה נשמרת בו
אע"פ שאותו דבר די לשמור בו בהמה אחרת כיון שאינו
די לשמור בו בהמה זו אין דרך בהמה זו לעולם לצאת
בדבר זה והרי הוא לה משוי גמור:

ב לפיכך הנאקה והיא גמלא נקיבה גדולה ולבנה יוצאת
בחטם והוא טבעת של ברזל שנוקבין חוטמה ומכניסין
לה הטבעת אבל אינה יוצאת באפסר שכיון שאינה נשמרת
בו הרי הוא משוי לה והלובדקים והוא חמור הבא מן לוב
וכן הסוס שלנו יוצאים בין באפסר (פי' קבישטר"ו) בין
בפרומביא (פי' פרי"ג) והוא רסן של ברזל ואף שהאפסר
די להם אין הפרומביא להם שמירה יתרה הרבה אלא יתרה
קצת ודרכם בכך פעמים רבות ומכל מקום לא יצאו בשניהם
יחד באפסר ובפרומביא אלא באחת מהן אבל הפרד והגמל
והחמור יוצאין באפסר אבל לא בפרומביא מפני
שהפרומביא להם שמירה יתרה הרבה ואין דרכם בכך (אבל
השור לא יצא באפסר כמו שיתבאר):

* * *

1 לצאת בכל התכשיטין שאסרו משום גזירה שמא יביאם
2 בידו.

3 ויש מקילין עוד לפי זה לצאת בהם אף לכרמלית אף על פי
4 שאין לה מחיצות כחצר שאינה מעורבת ועל פי דבריהם אין
5 למחות עכשיו בנשים שלנו היוצאות בכל מיני תכשיטים
6 לפי שיש אומרים שבזמן הזה אין לנו רשות הרבים כלל
7 אלא כרמלית.

8 ויש שלימדו עליהם זכות אחר שלא אסרו התכשיטין אלא
9 בימיהם שלא היו התכשיטין מצוין כל כך לרוב ולא היו
10 מתקשטות בהם כי אם בשבת ולכן היה דבר חידוש בעיניהן
11 והיו מראות זו לזו משא"כ בזמן הזה שמצויין תכשיטין
12 לרוב ויוצאת בהן גם בחול ואינן דבר חידוש בשבת שתראה
13 אותם לחברותיה ואין היתר זה מועיל אלא לתכשיטים
14 שאסרו מחשש שמא תשלפם להראותם אבל תכשיטים
15 שאסרו מחשש שמא יפלו או מחשש טבילה או שמא ישחקו
16 עליה ותטלם בידה אין לנו לומר אלא שסומכות על דברי
17 המקילין שנתבאר.

18 אבל כל הדברים שאסרו לצאת בהם מן התורה מפני שהם
19 משוי גמור אסור לדברי הכל לצאת בהם אפילו לכרמלית
20 (ואפילו אם מוציא אותם הדברים בענין שאין בהם איסור
21 מן התורה אף לרשות הרבים מחמת שהיא הוצאה שלא
22 כדרכה מכל מקום כיון שהם משוי ולא תכשיט לא התירום
23 לגמרי אפילו בחצר שאינה מעורבת אלא הרי הם כשאר
24 שבות דשבות שלא התירו אלא במקום מצוה או הפסד
25 מרובה כמו שנתבאר בסי' ש"א וכמו שיתבאר בסי' ש"ז).

26 ולפיכך היה ראוי למחות בנשים שלא תצאנה בטבעות שיש
27 עליהם חותם ובאנשים שלא יצאו בטבעות שאין עליהם
28 חותם שהרי הן משוי גמור להן אלא שאין למחות בנשים
29 שכיון שלא ישמעו מוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות.

30 ויש מי שלימד זכות על אנשים שכיון שנהגו האנשים בזמן
31 הזה לצאת בחול בטבעות שאין עליהם חותם הרי נעשו
32 להם כתכשיט ומותר לצאת בהן לפי דברי המקילין
33 בתכשיטים גם לנשים אבל לפי דברי האוסרים בנשים גם
34 אנשים אסורים לצאת בטבעת זו שהיא תכשיט לאיש
35 ולאשה כמו שנתבאר בסי' ש"א.

36 ולפי היתר זה יש ללמוד היתר גם לנשים בטבעות שיש
37 עליהן חותם שכיון שבזמן הזה נהגו הנשים לצאת בחול גם
38 בטבעות שיש עליהן חותם הרי נעשו להן תכשיט ומותרין
39 לצאת בהם בשבת לפי דברי המקילין.

40 ומכל מקום צריך להזהיר לנשים שלא תצאנה אלא במחטין
41 שצריכות להעמיד בהן קישוריהן ולא יותר כי בזה שאין
42 להם תועלת בו ישמעו לנו.

43 וכל זה לענין להזהיר למחות בנשים או באנשים אבל כל
44 אדם יש לו להחמיר על עצמו כסברא השניה שנתבאר
45 למעלה ובעת הצורך יסמוך על סברא הראשונה שנתבאר
46 למעלה:

היוצאה בו ואין בו משום איסור טלטול מפני שמוכן הוא
 לבהמה ובלבד שלא ישען על ראשה או גופה כשנותנו עליה
 כמו שיתבאר:
 ה. אם קשר חבל בפי הסוס הרי זה משוי לפי שאינו
 משתמר בו שהוא נשמט מפיו ואינו דומה לאפסר שהוא
 קשור בראשו:
 ו. כל בהמה שעסקיה רעים מותר שתצא בשמירה יתרה
 ואע"פ שאין בנות מינה צריכות לאותה שמירה ומשוי
 הוא להן אינה משוי לה כיון שהיא צריכה לכך ודרכה בכך
 בחול ומותר שתצא אפילו בב' מיני שמירות כגון אפסר
 ורסן יחד אם היא צריכה לכך והכל לפי הענין:
 ז. בעלי השיר כגון כלבים של ציידים וחיות קטנות שיש
 להם כמין אצודה סביב צוארה וטבעת קבוע בה
 ומכניסין רצועה בטבעת ומושכין אותה בה מותר שיצאו
 בשיר זה לרשות הרבים ויכול למשכן בו כדרכו בחול ומותר
 גם כן לכרוך הרצועה סביב צווארן כמו שנתבאר למעלה:

ג. וכל בהמה היוצאת באפסר אין צריך למשכה באפסר
 אלא מותר לכרוך חבל האפסר סביב צווארה לגוי ותצא
 בו שנוי זה דרכה הוא, שכן רגילות בחול לכרוך האפסר
 לגוי.
 במה דברים אמורים בנוי כזה וכיוצא בו שהוא רגיל בכל
 אבל גוי שאין רגילין בו אלא מקצת אנשים לא תצא בו כמו
 שיתבאר ויש אמורים שאפילו גוי הרגיל בכל אסור שתצא
 בו שאין גוי לבהמה ולא התירו לכרוך חבל האפסר סביב
 צוארה אלא ברפיון קצת שיוכל להכניס ידו במהרה בין
 הכריכה לצוארה כדי למשכה כשתרצה להשמט ממנו
 שבענין זה הוא רגילות לצאת בחול (ולענין הלכה ברשות
 הרבים יש להחמיר כסברא האחרונה אבל בכרמלית שהיא
 מדברי סופרים יש להקל כסברא הראשונה) (ואעפ"כ כיון
 שהוא דבר שאין בו צורך כלל טוב להחמיר בכל מקום
 כסברא האחרונה):
 ד. מותר לטלטל האפסר או הרסן וליתנו על הבהמה

לְקוּטֵי תוֹרָה שִׁיר הַשִּׁירִים – הַפְרָשָׁה הַחֲסִידִית

אֵלֶּא זֵיו וְהָאֶרֶץ בְּעֶלְמָא. וְאִפִּילוּ גִן־עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן –
 "צִדִּיקִים יוֹשְׁבִין וְנִהְיִין מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה" כו"ל³¹. וְנִקְרָא בְּשֵׁם
 "קְבֻלַּת פָּרִס"³², מִלְשׁוֹן פְּרוּסָה³³, חֶלֶק מוֹבְדֵל מֵעֲצָמִיּוֹת
 בְּרוּר־הוּא. מֵה שָׁאִין פֶּן בְּחִינַת "אֵין" לֹא שִׁיף שׁוּם
 הַתַּחֲלָקוֹת, רַק שֵׁם הוּא יְחוּד אֲמִיתִי.

וּמֵאֲחֵר שְׁיִשִּׁים אֶל לְבוֹ אֵת כָּל זֹאת, תַּכְלָה וְתַכְסוּף
 נִפְשׁוֹ אֵלָיו לְבִדּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שִׁיבֵא לְקִיּוֹם "וְאַהֲבַת אֵת
 ה' אֱלֹהֶיךָ" (שם, ד):

פִּירוּשׁ "וְאַהֲבַת" – מִלְשׁוֹן "אַבְהָ" ³⁴ שֶׁהוּא לְשׁוֹן חֶפֶץ
 וְרָצוֹן, וְכִשְׁבָּא לְגִילּוֹי הֵלֵב נִקְרָא "אַהֲבָה" – בְּתוֹסַפַּת ה'.
 וְחֶפֶץ וְרָצוֹן זֶה יְהִיָּה שֶׁ"הוּי"ה" – הוּא מְקוֹר בְּחִינַת
 הַנִּשְׁמָה שְׁלִמְעֵלָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת "טְהוֹרָה הִיא", בְּחִינַת
 אֵין, שֶׁהִיא מִיּוֹחֶדֶת בְּמֵאֲצִילָה בְּרוּר־הוּא יִתְבָּרַךְ – יְהִיָּה
 "אַלְהִיךָ" מִמֶּשׁ, בְּגִילּוֹי בְּנִפְשׁ הָאָדָם הַמְּלוּבָשׁ בְּגוּף,
 "בְּכָל לִבְבֶּךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ" (שם) – לְמַסּוֹר נִפְשׁוֹ בְּ"אַחֵד"³⁵,
 וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים כה, א): "אֱלֹהֶיךָ ה' נִפְשִׁי אֶשָּׂא".

ב. אֵף הִנֵּה הַמִּשְׁכַּת הַתּוֹרָה מְבִחִינַת יִשְׂרָאֵל שְׁלִמְעֵלָה
 – לְמַטָּה לְבְּחִינַת הַנִּשְׁמָה הַמְּלוּבָשֶׁת בְּגוּף, הוּא עַל יְדֵי
 אֲתֵעֲרוּתָא־דְּלִתְהָא בְּתַפְלָה.

כִּי תַפְלָה הוּא מִלְשׁוֹן הַתַּחֲבֻרוֹת²⁸, שֶׁהוּא הַתַּקְשְׁרוֹת
 וְהַתְּדַבְּקוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּשִׁרְשָׁהּ וּמִזֵּל הָעֲלִיּוֹן עַל יְדֵי רְעוּתָא־
 דְּלִיבָא, "בְּכָל לִבְבֶּךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ" וְגו' ²⁹ (וְאַתְחַנֵּן ו, ד).

כִּי הַתַּפְלָה הִיא "סוּלָם מִצֵּב אֶרֶצָה וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ
 הַשְּׁמִימָה"³⁰ (וַיֵּצֵא כה, יב), שֶׁהִיא בְּחִינַת עֲלִיָּה מִמִּשְׁתֵּה
 לְמַעְלָה: בְּתַחֲלָה פְּסוּקֵי דְזִמְרָה, שֶׁהֵם סִיפּוֹר שְׁבָחוֹ שֶׁל
 מְקוֹם לְהִלָּהִיב לְבוֹ לֵה: וְאַחֵר כֶּף "יוֹצֵר אוֹר": וְהָאוֹפְנִים
 בְּרַעַשׁ גָּדוֹל כו", עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְקִרְיַת־שֹׁמֶעַ:

"שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל" (וְאַתְחַנֵּן ו, ד), הוּא יִשְׂרָאֵל הָעֲלִיּוֹן.
 דְּהִינּוּ, הַנִּשְׁמָה שֶׁבְּבְחִינַת מְקִיף, וְשֵׁם "הוּי"ה אֱלֹהֵינוּ" –
 בְּחִינַת בִּיטוּל־בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ, עַד שֶׁ"הוּי"ה אֶחָד
 בְּבְחִינַת יְחוּדָא־עִילָאָה.

כִּי כָל הַתַּחֲלָקוֹת וְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת רִיבּוּי הַמְּדֻרְגּוֹת אֵינָן

(32) (משנה אבות א, א).

(33) (ראה לעיל תורה כ, ב. תורה אור הוספות למגילת אסתר קיח, ב).

(34) (ראה לעיל נשא כו, ב. וְשֵׁם נִסְמָן. בְּלֶק עא, ב. פח, ד. וְאַתְחַנֵּן ט, ב. תורה אור לב, א).

(35) (ראה לעיל א, א. וְשֵׁם נִסְמָן).

(28) (ראה תורה אור עט, ד).

(29) (ועיין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם" ה"ל (ראה לעיל הָאֲזִינוּ עב, ב)).

(30) (זהר חלק א בְּהַקְשָׁמוֹת רסו, ב).

(31) (בְּרִכּוֹת יז, א).

ידי עסק התורה. וזהו "קומי לך": פירוש "לך" – לעצמך, דהיינו לבחינת הנשמה שלמעלה, דהיינו להיות דביקות הנפש שלמטה בשרשה שלמעלה. ואזי תוכל להיות "רעיתי" – להמשיך מזון התורה, שאזי נקרא התורה מזון. כמו מזון על דרך משל, הוא המזכר ומקשר חיות הנשמה להתפשט בתוך הגוף, כמו "הלחם אשר הוא אוכל"⁴³, שעליו יחיה האדם ויתקיים; וכך הנה בתיב (משלי ט, ה): "לכו לחמו בלחמי", שהתורה נקרא לחם ומזון, שבה ועל ידה נמשך חיות מאור אינסוף ברוך הוא, והתלבשות אור אינסוף ברוך הוא בחכמה עילאה, רק "אם ישם אליו לבו" להיות "קומי לך"⁴⁴. והנה, הקרי "לך" והבתיב "לכי": שאותיות הבתיב מרמזות על שרש ומקור הנפש, שהוא בחינת כ"ף ויו"ד. כלומר, קומי לבחינת כ"ף ויו"ד, שעל ידי זה תהיה "רעיתי". (וכ"ף ויו"ד⁴⁵ היינו ב' מקיפים – יחידה וזוהר, שהם מקיפים על בחינת נר"ן שמלוכשים בפנימיות האדם).

ד"ה יונתי בחוגי הסלע

ואזי "ודברת בם כו" (ואתחנן ו, ז) – מלשון "ידבר עמים"³⁶ (תהלים מז, ד), שהוא לשון הנהגה והמשכה, שהוא ממשיך התורה למטה, שבהמשכות התורה בבחינה זו נקרא "עוסק בתורה לשמה"³⁷ – לשם התורה, כדי שתהיה בבחינת תורה, שיהיה אור אינסוף ברוך הוא שורה ומתגלה בה. כי "אורייתא מחכמה נפקת"³⁸, וזהו הוא יתברך רם ונשא כו', ו"כולם בחכמה עשית" (תהלים קד, כד) – עשית גשמיות, ו"כולא קמיה בלא וכי". והנה המשכה זו להיות התלבשות אור אינסוף ברוך הוא בחכמה, הוא על ידי אתערותא דלתתא בתפלה דוקא, "אם ישם אליו לבו וכי"³⁹, "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח"⁴⁰. וזהו "לעשות את כל דברי התורה הזאת" (תבוא כח, נח. ועוד): שישאל הם העושים את התורה⁴¹, וממשיך גילוי זה למטה על נפשו, היא ההארה המלוכשת בגוף. וזהו שאמרו רז"ל⁴²: "אל תקרי בניה אלא בוניף", שבונים את ההארה המלוכשת בגוף, להיות שורה ומתגלה בה המשכת יחוד אור אינסוף ברוך הוא על

(36) (ראה אור התורה בשלח עמוד תרנב).

(37) (אבות ריש פרק ו).

(38) (זהר חלק ב קכא, א. וראה שם פה, א).

(39) (ירוחו ונשמחו אליו יאסוף. איוב לד, יד).

(40) (זהר חלק ב קסב, ב).

(41) (ועיין מה שנתבאר: בדבור המתחיל "שיר השירים" (לעיל ב, א). ובדבור המתחיל "השמים כסאי" (תורה אור בראשית בתחילתו). ובדבור

המתחיל "תורה צוה לנו משה" (לעיל ברכה צד, א).

(42) (ברכות סד, א. על הפסוק (ישעיה נד, יג): "וכל בניך למודי ד' ורב שלום בניה").

(43) (וישב לט, ו).

(44) (ועיין מה שנתבאר על פסוק "אלה מסעי בני ישראל" בפרוש "אלה מסעיהם למוצאיהם" (לעיל מסעי)).

(45) (ראה לעיל צו יב, א).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

תורת חיים

יחד ב' הפכים. הגם שהן בשרשם תקיפים וחזקים יותר משרש כח החכ' כנ"ל עכ"ז הרי יתגבר עליהן בחי' הביטול דמ"ה דחכ' להחליש כחם החזק ולעשות בהן בחי' מיעוט האור והוא ע"י בחי' ביטול במציאות שנעשה בהן עד שיוכללו ב' הפכים ויתקיימו יחד. ואמנם כל זה אינו בא מצד עצם כח החכמ' רק מצד גילוי אא"ס שבחכמה דוקא כנ"ל ודל:

בראשית ברא אלקים

(לה) וכך יובן בעיקר הטעם דבחי' ההתכללות דמדות חו"ג על ידי שם מ"ה דחכ' שהוא מצד ביטול המציאו' שבמדות שבא ע"י הארת אור א"ס בבחי' מ"ה דחכמ' דוקא מטעם שהחכ' היא בבחי' ביטול היש לאין כנ"ל. ובזה עיקר יתרון מעלת שם מ"ה דתיקון על בחי' ס"ג מה שיש בכחו לעשות ביטול הישות דמדות שיתבטלו ממצאותם הראשון ויוכללו

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

דרך מצותיך

יְדָהּ, הִנֵּה הִיא סִיבַת הַחֻלָּאֵת כִּי הַחֲכָמָה מְחַיֶּבֶת בֶּן עַל
פִּי הַתּוֹרָה, שֶׁהַחֲטָא גֹרֵם, כִּידּוּעַ שֶׁ"אֵין יְסוּרִין בְּלֹא
עוֹן"¹⁶⁷;

עַם כָּל זֶה, עַל יְדֵי הַתַּפְלָה שֶׁמַּגַּעַת בְּכֶתֶר, שְׁלֹמֶעֱלָה
מַחֲכָמָה שֶׁבַתּוֹרָה, נִמְשָׁךְ רִצּוֹן חָדָשׁ לְרַפָּאוֹת הַחֻלָּה¹⁶⁸,
כִּי שֵׁם הוּא "רַחֲמִים פְּשׁוּטִים". וְהוּא דוֹקָא עַל יְדֵי
הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמוֹצִיא בְּפִיו, שֶׁמַּגַּעַת עַד הַכֶּתֶר כֵּ"ל, וּמִשֵּׁם
מִמְשִׁיכוֹת הָאֶרֶץ, וְרֹאשִׁית הַגִּילּוּי הוּא בַּחֲכָמָה, וּכְמוֹ
שֶׁנִּתְבָּאֵר לַעֲלִי. וְלָכֵן פֶּסֶקוֹ הַפּוֹסְקִים ד'הַרְהוּר לֹא
כְּדַבּוּר דְּמִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּשׁוֹלְחַן עָרוֹךְ אֹרֵחַ חַיִּים סִימָן
ס"ב¹⁶⁹, וְכַפ"ה¹⁷⁰, וְכ"א¹⁷¹ וּבְמִגְן אֲבִרָה שֵׁם סְעִיף־קָטָן ב'.

וְהִנֵּה עַל דֶּרֶךְ זֶה יוֹבֵן גַּם בִּן בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁשֶּׁרְשָׁן
גַּם בֶּן בְּחִינַת כֶּתֶר, וְהוּא לְמַעַלָּה מִן הַחֲכָמָה שֶׁבַתּוֹרָה,
ד'אוֹרִייתָא מַחֲכָמָה נִפְקַת', וְאוֹתִיּוֹת – מִלְשׁוֹן "אַתָּא"¹⁷²,
כְּלוּמַר בִּיָּאֵה וְהַמְשִׁכָּה, שֶׁהֵן הַמְשִׁכוֹת שֶׁעַל יָדָן נִמְשָׁךְ
לְהִיּוֹת הַתּוֹרָה.

כִּי הִנֵּה הַתּוֹרָה נִקְרֵאת "מִשְׁלַח הַקְּדָמוֹנִי"¹⁷³ – וְהַעֲנִין:
כִּי הַמִּשְׁלַח הוּא עֲנִין אַחֵר, שֶׁאֵינוֹ מִמְּהוּת הַנִּמְשָׁל
וְרִחוּק מִמֶּנּוּ בְּעֶרְךָ, אֲלֵא שֶׁאֵף עַל פִּי בֶן הַנִּמְשָׁל מוֹכֵן
מִתּוֹכוֹ עַל יְדֵי שֶׁבְּעֶרְכוֹ הוּא דוֹמֵה לְהַנְמִשָּׁל. וְעַל דֶּרֶךְ
זֶה הוּא הַשְׁגַּת הַנְּבִיא מְהוּת הָאֱלֹהוּת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁷⁴:
"וּבֵיד הַנְּבִיאִים אֲדַמּוּה". וְחֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָּה הַמְשִׁילוֹ
מִרְאֵה הַנְּבוּאָה לְאַסְפֵּקלָרִיא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב גְּבִי יִשְׁעִיָּה¹⁷⁵,
שֶׁכְּמוֹ דְּמוּת הַצּוֹרֵה הַנִּרְאָה בְּאַסְפֵּקלָרִיא (שֶׁפִּיגְעַל¹⁷⁶

וּבִזָּה יוֹבֵן מֵה שֶׁאָמְרוּ רַז"ל¹⁶³: "מִט' קוֹשֶׁר כְּתָרִים
לְקוֹנוֹ מִתַּפְלוּתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל", וְכֵן הוּא בִּזְהָר בְּשִׁלּוֹחַ נ"ח
עֲמוּד א', רוּחָה לְיוֹמֵר – מִהֲאוֹתִיּוֹת שֶׁבַתּוֹרָה. כִּי הָאוֹתִיּוֹת
שֶׁרְשָׁן לְמַעַלָּה מִהַחֲכָמָה כֵּ"ל, וְהֵינּוּ בְּבַחֲנִית כֶּתֶר. אֲלֵא
שֶׁלְּהִיּוֹת דְּבוּר הָאֶדָם – גִּשְׁמִי, עַל בֶּן הַתַּעֲלוּתוֹ לְמַעַלָּה
הוּא עַל יְדֵי הַמְּלָאכִים, שֶׁהֵם רוּחָנִיִּים, וְדִיבּוּר שֶׁלֵּהֶם
כְּמַחֲשָׁבָה שֶׁלָּנוּ וּמַחֲשָׁבָה שֶׁלֵּהֶם דְּקָה יוֹתֵר. וְעַנִּין
שֶׁהַמְּלָאךְ מִקְבֵּל אֶת הַתַּפְלָה, הֵינּוּ שְׁאוֹתִיּוֹת דִּיבּוּר פִּיו
שֶׁל הָאֶדָם נִכְלָלוֹת בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַמְּלָאךְ, וְעַל יְדֵי זֶה
מִזְדַּכְכוֹת וּמִתַּפְשׁוּטוֹת מַגְשָׁמִיּוּתָם וְהִיוּ לְאֲחֵדִים עִם
מְהוּת אוֹתִיּוֹת הַמְּלָאךְ.

וְהוּא שֶׁכְּתוּב בִּזְהָר: "גִּפְיָהּ לָהּ וְנִשְׁיָהּ לָהּ"¹⁶⁴, שֶׁנִּבְלַעַת
בְּתוֹכֵיהֶן הַמְּלָאךְ, כְּמִי שֶׁנּוֹשֵׁק אֶת חֲבִירוֹ בְּפִיו, שֶׁנִּכְנַס
הֶבֶל חֲבִירוֹ לְהֶבֶל פִּיו וְהִיוּ לְאֶחָדִים. ו'גְבוּהָ מַעַל גְבוּהָ
שׁוּמֵר"¹⁶⁵, שֶׁמְּלָאךְ זֶה מַעַלָּה אוֹתָהּ אֶל מְלָאךְ שֶׁלִּמְעַלָּה
מִמֶּנּוּ עַל דֶּרֶךְ הַנ"ל, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְמִט'ט, וְהוּא מַעַלָּה
אוֹתִיּוֹת אֵלוֹ שֶׁנִּזְדַּכְכוּ לְהִיּוֹת בְּאוֹתִיּוֹתֵיהֶן בְּשֶׁרְשָׁן בְּבַחֲנִית
כֶּתֶר, שֶׁיֵּשׁ שֵׁם גַּם בֶּן אוֹתִיּוֹת. וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בִּיאור
עֲנִינָם בְּמִצְוֹת הַנְּדָרִים (ש"ו. ש"ז)¹⁶⁶. וְהוּא "קוֹשֶׁר כְּתָרִים
לְקוֹנוֹ".

וּבִזָּה יוֹבֵן גַּם בֶּן מֵה שֶׁעַל יְדֵי הַתַּפְלָה פּוֹעֵל הָאֶדָם
בְּקִשְׁתּוֹ לְהִיּוֹת שִׁינוּי רִצּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שִׁיתַּרְפָּא הַחֻלָּה
וְכִדּוּמָה;

שֶׁהֵגֵם שֶׁעַל פִּי הַרִצּוֹן שֶׁכָּבֵר נִמְשָׁךְ בַּחֲכָמָה וּמֵאִיר עַל

בַּחֲנִית רִצּוֹן חָדָשׁ, שֶׁזֶהוּ עַל יְדֵי הַמְּלָאכִים שֶׁמַּעֲלִים הַתַּפְלָה, שֶׁמְזַכְכִּים אֶת
הָאוֹתִיּוֹת שִׁיּוּכְלוּ לְהִיּוֹת כְּתָרִים לְקוֹנוֹ. עֵינִן שָׁם.

169) סְעִיף ג' – בְּנוּגַע לְאִמִּירַת קְרִיאַת שְׁמַע.

170) סְעִיף ב' – בְּנוּגַע לְכִרְכַּת הַמּוֹזֵן.

171) סְעִיף ב' – בְּנוּגַע לְתַפְלָה.

172) כְּמוֹ: "אַתָּא בְּקֶר" (יִשְׁעִיָּה כ"א, יב). "וְאַתָּה מִרְבַּבַת קֹדֶשׁ" (בְּרַכָּה, לז).

173) שְׁמוּאֵל א' כד, יג. וּבִפְרִיֹשׁ רַש"י שָׁם: "מִשַּׁל קְדָמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הַתּוֹרָה
שׁוּחֵא מִשְׁלוֹ שֶׁל הַקְּבִי"ה."

174) הוֹשַׁע יב, יא.

175) יְכִמּוֹת מַט, ב': "וְאַרְאֶה אֶת ה'" (יִשְׁעִיָּה ו, א) – כְּדַתְנָא: כָּל הַנְּבִיאִים
נִסְתַּכְלוּ בְּאַסְפֵּקלָרִיא שְׁאִינָה מֵאִירָה. מִשָּׁה רִבִּינוֹ נִסְתַּכַּל בְּאַסְפֵּקלָרִיא
הַמֵּאִירָה."

176) מִרְאֵה.

163) מַחֲבֵק אוֹתָהּ וּמִנְשָׁק אוֹתָהּ (אֵת כָּל אַחַת מִתְּכִיבוֹת הַתַּפְלָה שֶׁל הָאֶדָם).
זֶה־חֵלֶק א' לו, ב. וְרֹאֵה הָעֵרַת כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר בְּסִפֵּר הַמַּאמְרִים תש"ד
עֲמוּד 213.

164) מַחֲבֵק אוֹתָהּ וּמִנְשָׁק אוֹתָהּ. רֹאֵה זֶה־חֵלֶק ב' ר"א, ב' וְאִילָךְ.

165) קְהֵלֶת ד, ו.

166) לְעִיל מִב, ד.

167) שֶׁבַת נה, א.

168) רֹאֵה תְנִיא, קוֹטֶרֶס אַחֲרוֹן סִימָן ד', דְּבוּר הַמַּתְחִיל "לְהִבִּין כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
בְּפִרְי עֵץ חַיִּים".

וְרֹאֵה אֹר הַתּוֹרָה וְיִקְרָא כָּרָךְ ב' עֲמוּד תַּכְכָּה בְּשֵׁם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: לְמַה עֲנִין
הַמְּלָאכִים שֶׁיַּעֲלוּ הַתַּפְלוֹת – הֵלֵא "מֵלֵא כָּל הָאֶרֶץ כְּבוֹדוֹ", שֶׁנִּמְצָא הוּא יִתְבָּרַךְ
לְמִטָּה בְּמִקּוֹם הָאֶדָם הַמַּתְפַּל כְּמוֹ לְמַעַלָּה, וְאֵם כֵּן, לְמַה צְרִיכִים לְהַמְלָאכִים
שֶׁיַּעֲלוּ הַתַּפְלוֹת?

וּמִפְּרָשׁ שָׁם, דָּוָה שֶׁהַתַּפְלָה מוֹעִיל, וְהוּא מִפְּנֵי שֶׁעַל יְדֵי הַתַּפְלָה נִמְשָׁךְ "יְהִי רִצּוֹן",

- 1 בלעז) אינו גוף אותה הצורה האמיתית רק דמותה
- 2 וצלמה, כך השגת הנביא באלקות הוא רק בחינת

מצות נר חנוכה

(177) תשא לב, ב.

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

- 1 ועד"ז יובן בענין מים חיים שדוקא בעשי' בבחי' היום
- 2 לעשותם מעלי' הנצוצות הנ"ל שנפלו, ולזה
- 3 הוא ענין ירידת הנשמה ממקור חוצבה שעמדה באהוי"ר
- 4 כמו המלאכי' ויתר ע"כ כמ"ש במ"א, בכדי להתלבש
- 5 בגוף ונה"ב שהם מעלימים ומסתירי' ומאפילי' על אור
- 6 ההשגה, להיות כי עי"ז תבוא הנשמה לבחי' היותר גבוה
- 7 שנק' בשם מהלכי' בהילוך אחר הילוך בעליית
- 8 המדריגות ולא כמו המלאכי' שנק' עומדי', וזהו בבחי'
- 9 עשי' דוקא ע"י ביורר המצות שזהו שאמר הכתוב

כי מי נח כר

בס"ד. ישע"י ט"ו נ"ד ט' (ש"פ תצא, ל"ב)

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

ספר המאמרים – תרמ"ג

- 1 וזהו "שמן וקטרת ישמח לב": דקטרת הוא העלאה
- 2 מדומים, די"א סממני הקטרת כולם דומים, והוא ענין
- 3 אחד עם מעשה המצות שהם גם כן נתלבשו בדברים
- 4 גשמיים שהן דוממים (דאפילו המצות שנתלבשו בצומה,
- 5 היינו לאחר שנפסק חייתם, כמו אתרוג וד' מינים בלולב מצותן
- 6 לאחר שנתלשו מן האילן שנפסק חייתן ואז הם דוממים). ועיין
- 7 מה שנתבאר בהדרושים השייכים לדבור המתחיל "וונתי"
- 8 תר"מ על נזיר פערטיל⁵⁷, ועל ידי זה דוקא "ישמח לב",
- 9 שמאיר בחינת פנימיות אור איך"סוף ברוך הוא, שהוא
- 10 בחינת "ותורה אור".
- 11 (ואפשר לומר: שמן הוא בחינת חכמה סתימאה, והוא מקור

- 12 התורה, וזהו ענין "ותורה אור" שנעשה על ידי העלאה
- 13 דקטרת.
- 14 ויש להעיר לענין הקטרת שהוא "ריח, שהנשמה
- 15 נהנה ולא הגוף"⁵⁸; "לבעל החוטם כו"⁵⁹, "בחד קטירא
- 16 אתקטרתא"⁶⁰, והוא ענין אהבה ד"בכל מאדך" הנ"ל,
- 17 וזהו מביא לידי עשיית המצות, ביטול היש לאין, והוא
- 18 ענין קטרת – ההעלאה (דדומם)
- 19 וזהו שעל ידי "נר מצוה" יבוא ל"תורה אור".
- 20 וזהו שמסיים אחר כך "ודרך חיים תוכחות מוסר"⁶¹,
- 21 פירושו: ה"דרך" ומבוא להמשיך בחינת חיים העליונים,
- 22 היינו בחינת איך"סוף עצמותו ומדותו הבלתי בעל גבול,

מח. ט) "ותהלתי אחרטם לך".

(60) זרה חלק ג רפח, א.

(61) משלי ו, כג.

(57) ראה ספר המאמרים תר"מ חלק ב עמוד תרלא וקטרה 1.

(58) ברכות מג, ב.

(59) זרה חלק ג קל, ב: תאנא, בדהנה רב המנוגא סבא בעי לצלאה צלותה אמר: לבעל החטם אני מתפלל, לבעל החטם אני מתחנן. וחינו דכתיב (ישעיה

1 "וצדקה", משמע שיש משפט בלא צדקה ו"משפט וצדקה" 34
 2 כנ"ל. וזה המשפט ב"סור מרע ועשה טוב" 69, והוא "נר
 3 מצוה" כנ"ל, ועל ידי זה ממשיכים ה"דרך חיים" – הדרך 36
 4 ומבוא שיומשך בחינת חיים העליונים, בחינת אין-סוף 37
 5 עצמותו ומזהותו, בחינת "ותורה אור", אור התורה כמו
 6 שהיא בשרשה ומקורה שיאיר למטה להיות "אתהפכא
 7 חשוכא לנהורא" לגמרי כנ"ל. 40

41 וזה שאמרו רז"ל 70: "מה יעבוד אינש ויחיה? ימית
 42 עצמו", והיינו שעל ידי ש"מות" 71 עצמו בתענוגי עולם
 43 הזה כנ"ל, "יחיה" – שהוא הדרך ומבוא להמשיך חיים
 44 העליונים בחינת "ותורה אור".

45 והנה כל המצות הוקשו למזוזה 72, שהמזוזה הוא
 46 בפתח הבית, שמעלה כל מה שיש בבית יהיה הכל בטל
 47 לאלקות, והיינו שיהיה הכל לשם שמים כו' כנ"ל, ועל
 48 ידי זה ממשיכים "ותורה אור" כו' כנ"ל, ולכן מזוזה
 49 במין שהוא ענין "מין מקרבת" 73, שמקרב כל הדברים
 50 גשמיים לאלקות כנ"ל שיהיה הכל בטל לאלקות כו'.

51 **קיצור.** והנה כשיתבונן בכל הנ"ל תכלה ותכסוף נפשו דכמו
 52 שבאמת לא יש שום מציאות וזולתו יתברך כי אם הכל אלקות
 53 – יהיה נראה לעיניו. פירוש, שהנפש הבהמית לא יהיה לו
 54 רצון אחר כי אם אלקות, ויהיה מואס ברע בתכלית, והגוף
 55 יהיה נראה לעיניו איך שהוא בחינת אין-סוף הסובב כל
 56 עלמין. וזהו "בכל מאדך" – לצאת מההגבלה, שלא יהיה
 57 מציאות יש בפני עצמו כלל.

58 ואיך ירוה צמאנו בזה? העצה לזה הוא על ידי התורה
 59 ומצות. שעל ידי שיכפה את עצמו בכל התענוגים אפילו
 60 המותרים כו', מה שהוא מותרות, כי אם מה שבהכרח, ויקשר
 61 את כל נפשו בתורה ומצות, שעל ידי זה הרי כל נפשו החיונית
 62 וכל הדברים הגשמיים שמהם מקבלים חיות. וכן הדבר הגשמי
 63 שבה נתלכשה המצוה נעשה הכל כאשר לכל מקושר לאיך
 64 סוף עצמותו ומזהותו שמלוכש בתורה ומצות.

65 ועל ידי ביטול היש לאין דמעשה המצות (הן ב"סור מרע"
 66 והן ב"ועשה טוב"), והעיקר שיהיה העבודה בשמחה, והשמחה

1 הוא על ידי "תוכחות מוסר", שמייסר את עצמו בדברים
 2 המותרים, שהעיקר הוא המשפט, כמו שכתוב "משפט
 3 וצדקה ביעקב אתה עשית" 62, שכדי שיהיה "אתה
 4 עשית", וכידוע ד"אתה" הוא גילוי, וכדי שיהיה גילוי
 5 אור אין-סוף למטה, וזהו על ידי "משפט וצדקה" –
 6 המשפט בצדקה, שישפוט את עצמו בדברים המותרים
 7 שאינם בהכרח לו, ויכפה את עצמו, ויתרחק מאד
 8 מתענוגי בני אדם ומתענוגי עולם הזה, רק מה שצריכים
 9 בהכרח (ואף זה רק לשם שמים), ויקדש את עצמו במותר
 10 לו (שהוא מצות עשה דאורייתא, וכמו שנתבאר בספר של
 11 בינונים פרק כט) והוא בב' אופנים: למנוע את עצמו
 12 מהמותרות, ומה שבהכרח – יהיה בקדושה.

13 (ועיין מה שנתבאר בספר של בינונים 63 שעל ידי שמקדש
 14 את עצמו, אף שבאמת אינו קדוש ומובדל כו' רק כובש את
 15 יצרו ומקדש עצמו", על ידי זה "והייתם קדושים" 64 – סופו
 16 להיות קדוש ומובדל באמת מהסטרא אחרא, ד"אדם מקדש
 17 עצמו מעט מלמטה – מקדשין אותו הרבה מלמעלה" 65
 18 "ומסייעים אותו לגרשם" 66 לגמרי כו', עד שנעשה קדוש
 19 ומובדל לגמרי. וזהו כמו שנתבאר לעיל שעל ידי "נר מצוה"
 20 שהוא הכפיה, על ידי זה "ותורה אור" להיות "אתהפכא
 21 חשוכא לנהורא" לגמרי כנ"ל).

22 וזהו המשפט ששופט את עצמו.

23 וגם 67 ישפוט את עצמו בנתינת הצדקה שיתן לעני,
 24 דמה שאמרו רז"ל "קודמין" 68, היינו בשאין לה רק קיתון
 25 של מים ואם יתן לחבירו ימותו חס ושלום שניהם
 26 בצמא, ובלא זה אינו שייך לומר שהוא יתענג בתענוגי
 27 עולם הזה וחבירו ימות ברעב חס ושלום, איך שייך
 28 דהמותרות שלו טוב יותר מחיי הנפש של חבירו. וצריך
 29 לשפוט עצמו מהו מותרות אצלו והמותרות יתן לעני.

30 ונמצא המשפט בב' דברים: א' – מה ששופט את
 31 עצמו מהדברים המותרים שלא יתענג כלל בתענוגי בני
 32 אדם. והמשפט שיתן המותרות לצדקה לעני (וזהו דקדוק
 33 הלשון "משפט וצדקה", ולא כתיב "משפט בצדקה" אלא

(62) תהלים צט, ד.

(63) פרק כו.

(64) שמיני יא, מד: "והתקדשתם והייתם קדושים".

(65) יומא לט, א.

(66) בתנאי שם: לגרשה.

(67) ראה תורה אור בשלח טו סוף עמוד ב. ספר המאמרים תר"מ חלק ב עמוד
 תרלו. תרמ"ג עמוד כג. תרמ"ח עמוד רא. תכנן תרנ"ג עמוד רלב. תרע"ח עמוד
 עב. תלו. כשעה שהקדימו תער"ב חלק א עמוד רנג. חלק ב עמוד תתקיו. אגרות
 קדש כבוד קדושת אדמו"ר מוהרש"ב חלק א עמוד קמ"קמה. רסא. ספר
 המאמרים תרפ"ט עמוד 90 ושם נסקן.

(68) בבא מציעא סב, א: שנים שהיו מהלכין בדרך ובניד אחד מהן קיתון של
 מים, אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב... שבא רבי
 עקיבא ולימד: "וחי אחיך עמך" (ויקרא כה, לו) – חייך קודמים לחיי חבירך.
 וראה תנאי. אגרת הקדש סימן טו.

(69) תהלים לד, טו.

(70) תמיד לב, א.

(71) אולי צריך להיות: שקמית.

(72) סידור עם ד"ח ערה, א. צריך עיון מקורו. ראה שיחת ליל י"ג תשרי
 תשמ"ה סעיף ל (תורת מנחם תשמ"ה חלק א עמוד 210). חסידות מבוארת –
 מועדים עמוד שנג מילואים להערה 72.

(73) סנהדרין קז, ב.

וזהו כי "נר מצוה", שעל ידי עשיית המצות בביטול היש
לאין, על ידי זה "ותורה אור", שיאיר אור התורה כמו שהוא
בשרשו בחינת אין-סוף "קדמונו של עולם", שיהיה אתהפכא
כו'.
ומפרש אחר כך ה"דרך חיים": הדרך ומבוא שיומשך בחינת
אין-סוף הבלתי בעל גבול הוא על ידי "תוכחת מוסר", שישפוט
את עצמו להתרחק מתענוגים גשמיים, והמשפט ליתן צדקה
לעניים, ועל ידי זה "דרך חיים" שהוא ענין "ותורה אור". והנה
"הוקשו כל המצות למזוזה" שהוא פתח הבית ומורה שכל מה
שבבית בטל לאלקות. וזהו ענין "כי נר מצוה" – ביטול היש,
ולכן הוא בימין – "ימין מקרבת" כו'.

ד"ה תנו רבנן נר חנוכה

הוא מעשה המצות גופא, שנעשה מקושר לאין-סוף, על ידי זה
"ישמח לב" למעלה, שיאיר ויתגלה פנימיות אור אין-סוף
בנפשו שיהיה "אתהפכא חשוכא לנהורא" לגמרי ומיאוס ברע
בתכלית, "שנאו רע", ולא יהיה לו רצון אחר כי אם לאלקות,
לדבקה בו ולהתענג על הוי'.
וסוף כל סוף על ידי העבודה דעבשיו בביטול היש לאין
יהיה לעתיד לבא מתגלה כבוד ה' "וראו כל בשר" בראיה
חושית שלא יש מציאות גשמי כלל כי אם הגוף יהיה בחינת
סובב כל עלמין, ויהיה ניוון בפנימיות. וכידוע שהמזון בפנימיות
(ואפשר לומר שהוא ענין אחד עם מה שהגוף יהיה פלי
לאלקות, פירוש: שיקבל בחינת אין-סוף עצמותו ומהותו הסובב
כל עלמין בפנימיות) מאין-סוף עצמותו ומהותו הסובב כל
עלמין.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים – קונטרסים

אצבעותיו ותקיפתן, וכן במלאכת הציור בכתיבת הקוין
דקים או עבים ישרים או עקמים, אשר בכל אחת
הפעולות דומה או כתיבת הציור משתתפים ב' גלויי
כחות חלוקים זה מזה, הא' כח התנועה דעקרו הלבשה
מה שמתלבש בהיד ופועל בו במהירות גדולה בציורי
תנועות שונות ובתקף גדול, כי אם לא יכה בכת אז
לא יצא קול שהוא, וכן אם לא יהיה היטב העט אל
הגיר אשר עליו כותב הציור לא יצא הקו שהוא, והב'
הוא התפשטות כח חכמתו בזמרה או בציור שהוא
המורה דעה מה יהיה משפט הקול שהוא, אם תנועה
של שמחה או תנועת תחנון ובקשה או קול נצח
והתפארות, וכן בקוי הציור למיניהם, הרי אנו רואים
במוחש דכל אשר ישקד בעבודתו להרגיל עצמו בזה,
הנה מלבד זאת שיהיה לו בנקל יותר, הרי גם מתגדל
ומתחזק כחו הרוחני עד כי יתגלה באפן נפלא, וכן הוא
בענין המדות, דבהתמדת הפעלה יתגדל ויתרחב,
ובהעדר הפעלה מתצמצם המדה ומתעלם, אלא
שבמדות הנה פעלת המדה היא אל הזילת דוקא, וגם
מהות פעלת המדה דהינו אהבה הרי זה גם כן כשיש
דבר הנאהב, דאם לא יהיה דבר הנאהב לא יתעורר
באהבה, ואפלו אם אינו אצלו ממש רק ברחוק ממנו,
הנה כאשר יודע מזה שיך אהבה, ואדברה הנה
לפעמים יכול להיות תקף האהבה יותר, אבל כאשר
לא יש כלל דבר הנאהב אינו שיך התעוררות אהבה,

ויבאר הענין הוא, דהנה כל כח מפותח הנפש, הנה
התגלות הכח בעצמו, הינו התפשטותו
והתפתחותו, הוא על ידי פעלת הכח ההוא, דכל מה
שישקד ויתמיד בפעלותיו יתגדל ויתרחב הכח ההוא
בעצמו ויתפתח יותר, וכאשר אינו פועל מתעלם הכח
בעצמו ונשאר כח בלבד, אשר כן הוא בכל כח וכח,
מכח היותר עליון שהוא כח השכל, עד כח היותר
תחתון שהוא כח התנועה, הנה התפשטות הכח
והתפתחותו הוא רק על ידי פעלת הכח, דכח הוא חיות
רוחני הפועל בענינו בדבר שחוץ ממנו, והוא באשר
מתלבש בכלי, דהכלי ההוא הוא גוף להכח ומלבישו
כדגמת הגוף להנפש, ואז הכח פועל פעלתו, ובשקידת
הפעלה מתפשט הכח ומתפתח, וכמו בגשמיות באברי
האדם, הנה במניעת ההלוי והתנועה הרי לאט לאט
יכבד עליו תנועת הרגלים והידיים, וכאשר ישקד וירבה
בהלוי ותנועה הנה לא זו בלבד אשר מזמן לזמן יהיה
בנקל לו יותר תנועת אברי ידיו ורגליו, אלא דגם כח
התנועה יתפשט ויתפתח יותר, וכן הוא גם כח השכל,
דענין השכל הוא תפיסת המשפלים והבנתם, הרי אנו
רואים במוחש דכאשר עוסק במשפלות הרי מזמן לזמן
נעשה לו בנקל יותר תפיסת הענינים, דאותו דבר-שכל
שהיה כבד לו בתחלה לקבלו הנה עתה הוא מקבלו
בנקל יותר, ויוכן זה יותר בתקמת הזמרה והציור,
דהוצאת קול נימי הנבל והפנור תלוי במהירות תנועת

41 וכמאמר "אשתומם בשעה חדא"ט, שזהו העלאת כלי
 42 שכלו אל מקור השכל, ואז נופל לו ההשכלה ממקור
 43 השכל, וכן בשצריך לעמד על איה סברא לידע אם
 44 היא אמתית, אז לברר בין ב' סברות אם האמת הוא
 45 כך או כך, והינו איה הנח בשכלו אם סברא זו או
 46 סברא זו, ווי לייגט זיך דער אמת פון דער סבראט,
 47 דזהו רק לעצמו, וכמאמר רבותינו ו"ל גבי סנהדרין
 48 (פרק ה משנה ה) "ונושאין ונותנין כל הלילה", ופרש
 49 רש"י "איש איש לעצמו", והרמב"ם בפרק יב הלכה ג
 50 כתב דכל אחד עם בן זוגו, שזהו גם כן לא בדרך
 51 השפעה, להיות דכללות ענין השכל אין צריך להזילת
 52 והוא יותר לעצמו דוקא, דזהו ההפרש בין שכל
 53 למדות, דבמדות הרי פעלת המדה היא רק לזולתו,
 54 ומהות פעלתה הינו ההתעוררות והנותן חיות בהמדה
 55 הוא גם כן כשיש זולת, ושכל אינו צריך להזילת והוא
 56 רק לעצמו.
 57 והדגמא מזה יובן למעלה, דכללות ענין המדות הן
 58 אל העולמות, וכמו שתחלת התהוות
 59 העולמות איתא בעץ חיים בתחלתו "כשעלה ברכונו
 60 יתברך לברא את העולם כדי להיטיב לברואיו, ויכירו
 61 גדלתו, ויזכו להיות מרפכה למעלה לו יתברך", דכל
 62 סבת התהוות העולמות הוא בכדי שיהיה השפעת
 63 המדות, וכמאמר "בכדי שיתגלו שלמות כחותיו
 64 ופעולותיו", וכמו שכתוב "וכר רחמך וחסדך כי
 65 מעולם המה", דרחמים וחסדים שייכים אל העולמות,
 66 דבריות התהוות העולמות היא על ידי המדות, וכמו
 67 שכתוב "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת
 68 הארץ", דששת ימים הם מדות העליונות, וכתוב "כי
 69 אמרתי עולם חסד יבנה", ופרוש "כי אמרתי עולם",
 70 דכאשר עלה ברכונו יתברך שיהיה עולם, הנה אז "חסד
 71 יבנה", דאז נבנה מדת החסד, וכן הוא בכל המדות,
 72 וטעם הנכיר מדת החסד, להיותה ראשית כל המדות,
 73 כי כל ענין המדות הן בשביל העולמות, אבל מחין הם
 74 למעלה מהעולמות, וכמאמר "אלפים שנה קדמה תורה
 75 לעולם", דאלפים שנה הם ב' בחינות אלה, וכמו
 76 שכתוב "אאלפך חכמה" ו"אאלפך בינה", דחכמה
 77 ובינה שהם בחינת מחין הרי הוא קדום ולמעלה
 78 מהעולמות, דהנה מדות בעצם מהותן הם התגלות
 79 והתפשטות דבר, ולכן נקראים בשם אברים, וכמאמר
 80 "חסד דרעא ימינא, גבורה דרעא שמאלא, תפארת

1 הרי דהשפעת המדה וגם מהות פעלתה הנה הכל היא
 2 אל הזולת, מה שאין כן במחין שאינו צריך להזילת,
 3 ובצדקו הוא לעצמו, דגם כשיושב יחידי יכול להשפיל
 4 השכלות גדולות ונצומות, והא"י דאמרו (תענית דף ז
 5 עמוד א) "הרבה למדתי מרבותי, ומחברי יותר מרבותי,
 6 ומתלמידי יותר מכלן", הנה בכללות זהו רק הגלוי
 7 מכח המשפיל, שעל ידי השפעה מאיר מקור השכל
 8 בגלוי יותר, ואין זה התחדשות דבר, כי מה שפבר יש
 9 בכח המשפיל אין זה התחדשות, שהרי כח המשפיל
 10 הוא שפבר נמשך בבחינת המשכה נעלמת להיות מקור
 11 לשכל ויש בו ציור פרטי, וממילא הנה ההמשכה מכח
 12 המשפיל הרי אין זה התחדשות, ורק שכלים הבאים
 13 מכח השכל ההיולי שמשרש בנפש שאינו בבחינת
 14 המשכה הרי הוא בדרך התחדשות, אבל מה שמתגלה
 15 מכח המשפיל אין זה התחדשות, ומה שמתוסף על ידי
 16 השפעה בדרך כלל הוא רק התגלות מכח המשפיל.
 17 אמנם יש תלמיד המחכים את רבו, דזהו התחדשות
 18 דבר, הנה זהו על ידי הקושיות והסתירות, וידוע דכל
 19 קושיא וסתירה מגיע, ריט אן"י בכח השכל העצמי,
 20 אבל על ידי השפעה הוא רק מה שמקור השכל הוא
 21 בגלוי יותר, ויכול להיות הוספת רבוי השכל גם בלא
 22 השפעה לתלמידים, וכמו רבי שמעון בר יוחאי עליו
 23 השלום שהיה במערה רק עם בנו רבי אלעזר, שאין זה
 24 בדרך השפעה, שהרי נתוסף לו רבוי חכמה, וכמאמר
 25 רבותינו ו"ל (שבת דף לג עמוד ב) דמעקרא כי הנה
 26 מקשי רבי שמעון בר יוחאי קושיא, הוי מפרק ליה רבי
 27 פנחס בן יאיר תריסר פרוקי, לסוף כי הנה מקשי רבי
 28 פנחס בן יאיר קושיא, הנה מפרק ליה רבי שמעון בר
 29 יוחאי עשרין וארבעה פרוקיי, הרי דבשביל להתחכם
 30 ולהשפיל, אין צריך להזילת, ולפרקים הנה אדרבה,
 31 הזילת מכלל, ולכן הנה גדולי דורות הראשונים היו
 32 מתבודדים בשדות ובמדבריות בכדי שיוכלו להשפיל
 33 ולהתבונן בהתבוננות אלקי בגדלת ה', וכמו השבטים
 34 שבהר להיות רועי צאן והיו נמצאים תמיד בשדה
 35 בכדי שלא יכללו אותם מההתקשרות שלהם
 36 ומהשפלתם באלקות, וכמו שאנו רואין במוחש דבכדי
 37 שיוכל לבוא על ענין שכלי עיוני ולעמד על בריו הוא
 38 דוקא כאשר הוא לעצמו כי הזילת מכלל לו, וגם
 39 בעצמו צריך להשקיט כל הכחות שלא יהיו בהתגלות
 40 ובהתפשטות, וגם השכל עצמו הוא אז בהעלאת,

יא. וזה. יב. השורשי (לפני שמוגדר בהגדרה מסוימת). יג. מגיע, נוגע. יד. מתחילה (לפני שנטמן במערה), כאשר הקשה
 רבי שמעון בר יוחאי קושיא, היה רבי פנחס בן יאיר מתוך לו שנים עשר תרוצים, לסוף (אחרי שהייתו במערה) כאשר
 הקשה רבי פנחס בן יאיר קושיא, היה רש"י מתוך לו עשרים וארבעה תרוצים. טו. תהה כשעה אחת (לזמן מה. להתבונן
 בתשובה שעליו להשיב על שאלה בלתי שגרתית). טז. איך מתקבלת האמת של הסברא. יז. ששת המדות חסד גבורה

36 ויִצְחָק יָצָא מִמֶּנּוּ עֲשׂוֹ, וְיָדוּעַ הַפְּרוּשׁ "יָצָא מִמֶּנּוּ" דָּזָהוּ
 37 פְּסֻלַּת הַיּוֹצֵא, דְּכָל זֶה הוּא בְּמַדּוּת, אָכֵל בְּמַחֲזִין לֹא יֵשׁ
 38 יְנִיקָה לַחֲצִיזוֹנִים, וְכֵמוּ שְׁכָתוֹב "מִוְתּוֹ וְלֹא בְּחֻכְמָה",
 39 דְּמִיתָה הוּא עֲנִין שְׁבִירַת הַפְּלִים דְּתַהוּכִי, וְהַשְׁבִּירָה
 40 הִיטָה רַק בְּז' תַּחְתּוֹנוּתֵי דְשֵׁם ס"ג, אָכֵל בְּעֶצֶם הַבִּינָה
 41 וְכָל שְׁכָן בְּבַחֲנִינַת הַחֻכְמָה אֵין מְקוֹם לְאַחֲזִינַת הַחֲצִיזוֹנִים,
 42 וְלָכֵן בִּינָה נִקְרָאת "עֲלֵמָא דְּחִירוֹ" כִּי, וְזָהוּ דְּבִנְיָקָב בְּתִיב
 43 "וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכוֹל לוֹ", דְּיַעֲקֹב הִיטָה מִשְׁתּוֹ שְׁלֵמָה, שְׁלֹא
 44 הִיָּה לוֹ פְּסֻלַּת כָּלֵל, וְיַעֲקֹב הוּא בַּחֲנִינַת יו"ד עָקֵב, דְּיו"ד
 45 דְּחֻכְמָה כִּי מֵאִיר גַּם בְּבַחֲנִינַת הַעָקֵב, וְעַל כֵּן לֹא יָכוֹל לוֹ,
 46 וְלִהְיוֹת כִּי בְּהַמְדוּת יָכוֹל לִהְיוֹת חֵס וְשְׁלוֹם אֵיזָה אַחֲזִינָה
 47 לַחֲצִיזוֹנִים, הֵנָּה אֲשֶׁר עַל כֵּן צָרִיכִים לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶם הַמַּחֲזִין
 48 עַל הַמְדוּת בְּכִידֵי שְׁגָם מְהַמְדוּת לֹא יִהְיֶה שׁוֹם יְנִיקָה,
 49 וְכֵן הוּא בְּעִבּוּדָה, דְּבִאֲחֻקָּה וַיִּרְאָה בְּהַתְגַּלּוּת הַלֵּב יָכוֹל
 50 לִהְיוֹת אַחֲזִינָה לַחֲצִיזוֹנִים, וְכֵמוּ שְׁכָתוֹב "לֹא יִחַפֵּץ כְּסִיל
 51 בְּתַבּוּנָה כִּי אִם בְּהַתְגַּלּוּת לְבוֹ", תַּבּוּנָה הִיא בֵּן וּבֵת,
 52 וְהֵינּוּ בַּחֲנִינַת הַמְדוּת זְעִיר-אַנְפִּין וְיִמְלֻכוּתֵי כְּמוֹ
 53 שְׁכָלּוּלִין בְּמַחֲזִין, שְׁמֻכְסִין מִהַמְחִין וְהַמַּחֲזִין מְכַסִּין
 54 עֲלֵיהֶם עַל כֵּן אֵין בָּהֶם אַחֲזִינָה, וְטַעַם הַדָּבָר הוּא לְפִי
 55 שְׁהַמְדוּת דְּשֵׁם אֵינֶם עֲדִין מְדוּת מְרַגְשׁוֹת, אָכֵל כְּמוֹ
 56 שְׁבָאִים בְּלֵב בְּהַתְגַּלּוּת הָרִי הֵם בְּמַרְגֵּשׁ מֵאֵד וְאֵז יָכוֹל
 57 לִהְיוֹת בָּהֶם אַחֲזִינָה, דְּמַהֲתַעוּרָוּת אַהֲבָה בְּתַפְלָה, דְּהֵגֵם
 58 שְׁמַתְעוּרָר בְּאַמֶּת בְּאַהֲבַת ה', אֵף לִהְיוֹת דְּאַהֲבָה הִיא
 59 פְּתִיחַת הַלֵּב הֵנָּה מִשׁוֹם זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת דְּלֶאחֶר הַתְּפִלָּה
 60 בְּבוֹאָה בְּעֲנִינֵי עוֹלָם יִפֹּל בְּאַהֲבָה זָרָה, וְכֵן בְּעֲנִין הַיִּרְאָה
 61 לִהְיוֹתָה כּוּיֹן הַנֶּפֶשׁ יָכוֹל לִפֹּל בְּמַדּוּת הַפֶּעַס בְּכָלֵל, אֹוֹן
 62 דִּי גִיט צוּפִירִדְנִקֵיטִיט מִן הַזּוּלַת, וּמִקְפִּיד עַל כָּל דָּבָר
 63 כּוֹי, וּבְאַמֶּת צָרִיכִים לִהְיוֹת אַהֲבָה וַיִּרְאָה בְּהַתְגַּלּוּת הַלֵּב
 64 מִצַּד ב' טַעַמִּים, הָא' דְּעֶקֶר מִצּוֹת אַהֲבָה וַיִּרְאָה הִיא
 65 דְּוָקָא כְּשֶׁהֵן בְּהַתְגַּלּוּת הַלֵּב, וְהַב' דְּבִכְדִּי שִׁיחִיָּה בְּרוּר
 66 וְזַפּוּף הַגּוּף וְנֶפֶשׁ הַפְּתֻמִּית, הֵנָּה זֶהוּ דְּוָקָא בְּאַהֲבָה
 67 וַיִּרְאָה שְׁבַהֲתַגְלּוּת הַלֵּב דְּוָקָא, וְלִהְיוֹת דְּמַהֲמְדוּת יָכוֹל
 68 לִהְיוֹת יְנִיקָה לַחֲצִיזוֹנִים, אֲשֶׁר עַל כֵּן צָרִיכִים נְטִילַת
 69 יָדִים, דְּנְטִילַת יָדִים הִיא בְּמִים, דְּמִים הֵם בַּחֲנִינַת חֻכְמָה
 70 שְׁצָרִיכִים לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶם הַמַּחֲזִין לְמַדּוּת.

1 גּוּפֵא"י, וְהָאֲבָרִים הֵם הַבְּלִיטוֹת הַיּוֹצֵאִים וּבּוֹלְטִים מִן
 2 הַגּוּף, כְּדִגְמַת הָהָרִים וְהַגְּבָעוֹת שֶׁהֵם עֶפֶר כְּמוֹ שְׁאֵר
 3 חֲלָקֵי הָאָדָמָה רַק הֵם בּוֹלְטִים לַחוּץ, וְכֵן הוּא בְּהָאֲבָרִים
 4 שֶׁהֵם כְּמוֹ כָּל הַגּוּף רַק שֶׁהֵם בּוֹלְטִים וְיוֹצֵאִים, וְכֵמוּ כֵּן
 5 הוּא עֲנִין הַמְדוּת שֶׁהֵם בַּחֲנִינַת יְצִיאָה וְהַתְגַּלּוּת, וְלִהְיוֹת
 6 שֶׁהֵן בְּבַחֲנִינַת הַתְּפַשְׁטוֹת עַל כֵּן הֵם שְׂיָכִים אֶל הַזּוּלַת,
 7 וְהֵינּוּ שְׁצָרִיף לִהְיוֹת דָּבָר אֶל מַה הֵן מִתְּפַשְׁטִים, אָכֵל
 8 הַמַּחֲזִין שֶׁהֵם עֲצָמִיִּים עַל כֵּן אֵינֶם שְׂיָכִים אֶל הַזּוּלַת,
 9 וּבְהָאֹרֶם הוּא עֶצֶם הָאֹרֶם וְהַתְּפַשְׁטוֹת הָאֹרֶם, דְּהַמְדוּת
 10 שֶׁהֵן בַּחֲנִינַת הַתְּפַשְׁטוֹת הָרִי הֵם שְׂיָכִים אֶל הַעוֹלָמוֹת
 11 דְּוָקָא, וְזָהוּ עֲנִין מַדַּת חֶסֶד-גְּבוּרָה-תַּפְאַרֶת, דְּחֶסֶד הוּא
 12 בַּחֲנִינַת הַגְּלוּי לִהְיוֹת הַתְּהוּוֹת הַעוֹלָמוֹת, וְכֵמוּ שְׁאֵמֶר
 13 רַבְנוּ נִשְׁמַתּוֹ עַדִּין בְּתַנָּא (חֲלָק ב' פָּרָק ד') בְּעֲנִין הַגְּדוּל
 14 וְהַגְּבוּרָה, דְּמַדַּת גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרָךְ לִהְיוֹת עוֹלָמוֹת וְנִבְרָאִים
 15 עַד אֵין קֵץ וְשְׁעוֹר וְהִיא מְמַדַּת חֶסֶד וְטוֹבוֹ, וְהַגְּבוּרָה
 16 הִיא לְצַמְצֵם וְלַהֲעֵלִים אֶת הָאֹרֶם שֶׁזָּהוּ גַם כֵּן בְּשָׂבִיל
 17 הַעוֹלָמוֹת, כִּי מִהַגְּלוּי דְּבַחֲנִינַת הַחֶסֶד אֵי אֲפֹשֶׁר שִׁיחִיָּה
 18 עוֹלָמוֹת בְּעֲלֵי גְבוּל, כִּי אִם עַל יְדֵי מַדַּת הַגְּבוּרָה
 19 שְׁמֻצְמָצֵם אֶת אֹרֶם הַחֶסֶד לִהְיוֹת בְּבַחֲנִינַת גְּבוּל וּמַדָּה,
 20 וְתַפְאַרֶת הוּא הַהֲכָרָעָה אֵיף שִׁיחִיָּה הַהַתְּפַלְלוּת הַחֶסֶד
 21 וְהַגְּבוּרָה, וְנִצְחָה-הוֹדִי-סוּד הֵן עֲנִפֵי חֶסֶד-גְּבוּרָה-תַּפְאַרֶת,
 22 דְּמִכָּל זֶה הוּא הַתְּהוּוֹת הַעוֹלָמוֹת לִהְיוֹת בְּבַחֲנִינַת
 23 מִצִּיאוֹת דָּבָר, אֲמֵנֶם מִבַּחֲנִינַת הַמְדוּת כְּשֶׁהֵן מִתְּפַשְׁטִין
 24 בְּבִרְיָאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה, יֵשׁ מֵהֶם אַחֲזִינָה לַחֲצִיזוֹנִים,
 25 וְכִדְאִיתָא בְּסִדּוּרֵי עַל פְּסוּק "הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת ה'", וְכֵמוּ
 26 עַל דֶּרֶךְ מִשְׁל בְּאֶדָם הָרִי בְּסוּפֵי הָאֲצָבָעוֹת גְּדֻלִּין
 27 צָפְרָנִים שְׁבָהֶם יֵשׁ אַחֲזִינָה לְמַלְמוּלֵי זַעַה וְכָל לְכַלּוֹף,
 28 וְלָכֵן צָרִיכִים וְהִירוֹת לְנִקּוּתָם קֶדֶם נְטִילַת יָדִים, וְכֵן הוּא
 29 בְּרוּחָנִיּוֹת דְּיָדִים עֲסָקָנִיּוֹת הֵן וּבְסוּפֵי הָאֲצָבָעוֹת יֵשְׁנֶם
 30 צָפְרָנִים, וְאִיתָא בְּזֶהר דְּבִטּוּפְרָהָ אַחֲזִידִין, דְּהֵנָּה חֶסֶד
 31 דְּרֵעָא יְמִינָא, וְכָל עֲנִין הַהַתְּחַלְקוֹת הוּא עַל יְדֵי
 32 הָאֲצָבָעוֹת שֶׁהֵם כָּלִי הַפְּעֻלָּה, וְהֵינּוּ כְּמוֹ שֶׁהַמְדָּה בְּאָה
 33 בְּרַבּוּי הַתְּחַלְקוֹת, וְיָדוּעַ דְּעֶקֶר הַהַתְּחַלְקוֹת הוּא בְּבִרְיָאָה
 34 יְצִירָה עֲשִׂיָּה, וּבְרַבּוּי הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הֵנָּה מְמוֹתָרִי הַשְּׁפַע
 35 יֵשׁ יְנִיקָה לַחֲצִיזוֹנִים, וְכֵמוּ אֲבָרְהָם שְׂיָצָא מִמֶּנּוּ יִשְׁמַעֲעָל

ד"ה וישא אהרן את ידיו

שבת קודש פרשת שמעני (תרצ"ד)

תפארת נצח הוד יסוד. ית. חסד - זרוע ימין, גבורה - זרוע שמאל, תפארת - (ה)גוף (עצמו). יט. סידור עם דא"ח
 (מאדמו"ר הזקן). כ. שבצפרנים אחוזים (הקליפות המנגדים לקדושה, מקבלים חיותם מהקדושה על ידי התחברותם
 בצפרנים). כא. חסד - זרוע ימין. כב. בעולם התהו היו אורות גבוהים ביותר, אך הכלים היו קטנים לפי ערך, ועל כן
 נשברו, ומכך יש יניקה מהקדושה לחיצונים (היפך הקדושה). כג. שבע מדות. כד. עולם החירות. כה. האות י' משם ה'
 מרמזת על חכמה. כו. ששת המדות. כז. המדה השביעית. כח. ואי שביעות הרצון.

ספר השיחות - ה'תש"ד בלה"ק

40 המלכים אשר מלכו" וגו', שכן י"ט כסלו הוא תיקון
41 לשיבירת הכלים דתהו'. באשר לשייכות י"ט כסלו
42 לפרשת וישב, אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, "וישב
43 יעקב בארץ מגורי אביו"⁵⁷, פירוש: היכן שיצחק פחד
44 - "מגורי" מלשון 'מגור ומורא' - היה זה אצל יעקב
45 בהתיישבות. יצחק הוא בחינת 'גבורה דעתיק', ו"לית
46 שמאלא בהאי עתיקא"⁵⁸, אלא שעניין הגבורה שם
47 הוא התגברות. כל מה שנאצל, הרי הכוונה היא שזה
48 יתגלה עד למטה מטה ממש, ולכן יש פחד, אם
49 יתאפשר שהכל יתגלה עד למטה בעולם הגשמי, אבל
50 יעקב נרעד בהלכו אל לבן, ובהיותו אצל לבן עסק
51 בעבודת הביוררים עם צאן לבן, וזה פעל שהדבר
52 יבוא בהתיישבות.

53 הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק הסביר את הענין
54 בדיבור מסודר, שגם היהודים הגרמניים השיגו את
55 הדברים היטב.

56 ד. מתמלאות ארבע שנים לבואנו לארץ זו. עד
57 עתה היו שלושת שנות ה'ערלה', מעתה מתחיל 'נטע
58 רבעי', מתחילים לראות את כרם הוי' ברוך-הוא.
59 במשך הזמן פעלו רבות, אך יש לדעת לשם מה
60 הביאה אותנו ההשגחה העליונה לכאן, לא בגלל
61 החכמה שלנו, לא בגלל היראת-שמים שלנו ניצלנו
62 משם. הרבה חכמים, הרבה יראי-שמים וצדיקים
63 נהרגים ונשחטים שם ר"ל, ואותנו הביא השי"ת
64 לכאן, הרי זה בהשגחה פרטית, כדי "לעבדה
65 ולשמרה".

66 מאד לא רציתי לבוא לכאן. גם הפחידו אותי,
67 שאי-אפשר לפעול כאן מאומה, אך הזמן הראה
68 אחרת.

69 באנו לכאן בהשגחה פרטית.

70 באברהם אבינו כתוב⁵⁹ "וילך למסעיו", מסעו של
71 הקב"ה. יהודי אינו הולך מעצמו, אלא להיכן שהשי"ת
72 מצווה, ועל זה אין בחירה. על-דרך כמו שעל ירידת
73 הנשמה בגוף לא שייכת בחירה, "בעל-כרחך אתה
74 חי"⁶⁰, לא שואלים את הנשמה אם היא רוצה לרדת
75 למטה, בחירה שייכת לאחר שהנשמה ירדה למטה
76 בגוף, אז ישנה בחירה, אם היא תבחר לבצע את
77 הכוונה העליונה או חלילה לא, אך על עצם ירידת
78 הנשמה למטה לא שייכת בחירה. כך גם בענין "וילך

1 ב. י"ט כסלו תקפ"ח היה קשה⁵². כעבור שנה
2 בי"ט כסלו תקפ"ט היתה התוועדות גדולה. באותה
3 התוועדות אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק 'צמח
4 צדק', שי"ט כסלו הוא שמחת-תורה, ויו"ד כסלו הוא
5 יום ראשון של חג-הסוכות.

6 יכול להיות שמאמירתו של הרבי שי"ט כסלו הוא
7 שמחת-תורה, למדו חסידים בעצמם שיו"ד כסלו הוא
8 יום ראשון של חג-הסוכות, אך זאת - שי"ט כסלו
9 הוא שמחת-תורה - הם דברי הרב.

10 דובר אז בעניין שלעתיד-לבוא יתגלו טעמי
11 תורה⁵³, אך מתן-תורה לא יהיה עוד פעם, שכן הכל
12 נמשך במתן-תורה, אלא שלא הכל היה בהתגלות,
13 ולעתיד-לבוא זה יתגלה. י"ט כסלו הוא שמחת-תורה
14 של פנימיות התורה. בשמחת-תורה מסיימים
15 ומתחילים את התורה.

16 הרבי - הוד כ"ק רבינו הזקן - מתחיל את
17 ה"תניא" - "משביעין אותו". "אותו" הרי הכוונה על
18 הוולד. והוולד הרי עדיין אינו בנמצא, אלא הכוונה
19 היא בשעת יצירת הוולד. מאידך, הרי בשעת היצירה
20 הוא עדיין אינו מחוייב, אלא ב"שבועה" מתכוונים גם
21 להורים, אב ואם. כשהקב"ה מברך הורים בעיבור של
22 ילדים, צריכה להיות מיד בהתחלה ההנהגה באופן
23 שיוולד 'יהודי'.

24 הרבי מסביר את הפירוש של "משביעין אותו" -
25 מלשון שובע.

26 וסיים כ"ק אדמו"ר: אני מדבר הכל בנקודות.

27 ג. ידועה אימרתו של הוד כ"ק רבינו הזקן⁵⁴,
28 שצריכים לחיות עם הזמן, כלומר עם פרשת השבוע.
29 ידועה לכל, השנה הקשה שהייתה שנת תרס"ו,

30 העניינים היו אז בסתר, הרבה יותר מאשר בגלוי.

31 י"ט כסלו תרס"ז היה הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
32 בוורצבורג⁵⁵, גרמניה. הקביעות של י"ט כסלו אז
33 הייתה, כמו בשנה זו, ביום חמישי. ליו"ד כסלו הגיעו
34 החסידים ר' זלק'ע פרסיץ, ר' מלך סטלברג ועוד.

35 להתוועדות י"ט כסלו באו הרבה אנשים, קהל רב,
36 ביניהם הרבה מיהודי גרמניה. נושא השיחה של הוד
37 כ"ק אאמו"ר הרה"ק היה אודות הקביעות של י"ט
38 כסלו שחל תמיד בפרשת וישלח או בפרשת וישב.
39 בפרשת וישלח, יש לכך שייכות לפסוק⁵⁶ "ואלה

(57) בראשית לו, א.

(58) זח"ג קכט, א. וראה שם רפס, א. ע"ח שע"ט, פ"ז. שיי"ב פ"ב.

(59) בראשית יג, ג.

(60) ראה אבות ד, כב.

(52) ה' אז סמוך להסתלקות אדמו"ר האמצעי.

(53) ביה"ד ה, 45.

(54) ספר השיחות תש"ב (ע' 29).

(55) התמים ה' ב' ע' עד.

(56) בראשית לו, לא.

43 אחד מוכרח לעשות. ברוחניות אומרים "אין - הפסק
44 - נקי", שכן "כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין
45 ממנו עול מלכות"⁶³.
46 יש לגרש את הקרירות של אמריקה. כל הקשור
47 ליהדות, באמריקה - הוא קר, ויש להוציא קור זה.
48 "מעשה אבות סימן לבנים"⁶⁴. אברהם אבינו
49 פרסם אלקותו יתברך בעולם. למרות שהיה משכיל
50 נפלא, אף-על-פי-כן מסר את עצמו לפרסם אלקות
51 גם לערביים פשוטים. כך גם עלינו כיום להתמסר
52 לענייני חינוך. בעלי עסקים צריכים לקבוע לעצמם
53 זמן מיוחד לעסוק בו בחינוך.
54 הריני פונה בבקשה אל כל תלמידי הישיבות של
55 כל הישיבות, להקים 'ועדות עזרה' למלא את מוסדות
56 התורה, באלה שיש בהם עדיין מקומות קליטה, בילדי
57 ישראל, ולהשתדל להציל ילדי ישראל מהישיבות
58 ותלמודי התורה הלא-כשרים.
59 כבר דובר, שעל התלמידים לשמור על זמני סדרי
60 הלימוד, הן בנגלה והן בחסידות, אך את הזמן הפנוי
61 - עליהם לנצל לפעול בענייני חינוך. אצל תלמידי
62 ישיבות תומכי-תמימים דבר זה מתבצע, כי יש בהם
63 כח המסירות-נפש של כל הרביים. לגבי כל העולם,
64 הוד כ"ק רבינו הזקן הוא 'אוהב ישראל', ולגבינו הוא
65 'הרבי'. כוחו והכוח של כל הרביים - נשיאי חב"ד -
66 ישנו בכל ענין שפועלים בו.
67 חז"ל אומרים⁶⁵ "כל הקובע מקום לתפילתו,
68 אלוקי אברהם בעזרו", מה העניין בזה? אלא
69 "תפילתו" זהו ענין ההתחברות, אם מתמסרים לעניין
70 ההתחברות, אז "אלוקי אברהם בעזרו", שאברהם
71 אבינו פתח את הצינור של מסירות נפש.
72 אני בטוח בחסדי השי"ת, שיהיה כל מה שצריך,
73 הכסף הדרוש בישיבות תומכי-תמימים, אך רחמנות
74 על אותם יהודים שלא יעזרו לישיבות תומכי-
75 תמימים. שלושה אנשים היו יכולים להקים את
76 המשכן, בכל זאת היה "ויבואו האנשים וגו'"⁶⁶. כולם
77 לקחו חלק בעשיית המשכן וכליו.
78 ו. צריכים לומר ליהודים, "שמע אחי, אם תשמור
79 שבת - השבת תשמור עליך. ואם תחלל את השבת -
80 השבת תחלל חלילה אותך.
81 גם בקשר לטהרת המשפחה, לא צריכים
82 להתבייש אלא לומר את האמת: אם ישמרו על
83 טהרת המשפחה - 'טהרת המשפחה' אין הכוונה
84 באמבטיה, אלא במקווה כשרה - יהיו הילדים

1 למסעיו", הקב"ה הוא השולח, וכשבאים למקום אליו
2 נשלחו, שייכת אז בחירה, אם יבצעו את הכוונה
3 לשמה נשלחו לשם, אך עצם הנסיעה הוא בהשגחה
4 פרטית⁶¹.
5 גם אפילו אם מה שעוזבים מקום מסויים הוא
6 בשביל הצלה, מפני שמוכרחים ללכת משם, אך הרי
7 יכול להיות שההצלה תבוא במקום אחר, א"כ מדוע
8 דוקא במקום זה - הרי זה בהשגחה פרטית.
9 ה. כשבני ישראל היו במצרים, נקראו "בני
10 ישראל", ואילו אחרי שיצאו ממצרים, הם נקראים
11 "צבאות ה'".
12 באנשי חיל, הרי על כל דבר קטן - כשאין הוא
13 מתנהג כפי שצריך - ישנו עונש קשה.
14 אם מוצאים חייל בלי מדים - יורים בו, ואם הוא
15 משתכר - תולים אותו.
16 כיום אנחנו אנשי חיל. עלינו להתנהג כמו אנשי
17 חיל, צריכים להתנהג כמו במלכותא דארעא, בה
18 כולם גם אנשים וגם נשים עסוקים בעבודת הצבא,
19 וכך גם צריכים כולם, אנשים ונשים, לעסוק בענייני
20 חינוך. אין זה נכון מה שיש סוברים שאי-אפשר
21 לפעול, הנה אספר לכם מעשה שאירע.
22 קיבלתי מכתב מאחת הישיבות הקטנות שלי,
23 שקיבלו בישיבה נער שהוריו התנו, שהנער לא יצטרך
24 ללבוש ציצית ולכסות את ראשו. בית ההורים היה
25 כזה ששמרו על אי אכילת בשר בחלב, אך אצלם
26 התבטא העניין של בשר בחלב, בבשר כשר דוקא,
27 ובשר כשר היינו שנקנה אצל יהודי... עבר זמן קצר
28 מאז החל הנער ללמוד בישיבה, ובאחד הימים הגיע
29 לביתו לבוש ציצית ובכיסוי ראש, ואמר להוריו, אם
30 הבית לא יהיה כשר הוא לא יאכל, והוא ניצח.
31 דתן ואבירם אמרו "העיני האנשים ההם תנקר,
32 לא נעלה"⁶². לכאורה, איזו שייכות יש לכך לעניינים?
33 אלא, משה רבינו אמר לדתן ואבירם, בואו וראו
34 את הנסים והנפלאות שהקב"ה עושה אתנו.
35 על כך הם ענו, 'הוא מנקר את עינינו', ולא רצו
36 לראות, ואמרו: "לא נעלה", לא נצא מכאן. כך גם
37 בגלות הנוכחית. ישנם רבים שאומרים "לא נעלה",
38 אין אנו רוצים לצאת מהגלות.
39 כשמסתכלים בעיניים עיוורות - לא רואים,
40 כשהאוזניים סתומות - לא שומעים.
41 עלינו לעשות מה שמוטל עלינו כיום, והוא בעניין
42 החינוך. אין נקי. בגשמיות אומרים "אין נקי", כל

(64) ראה סוטה לד, א.

(65) ברכות ו, ב.

(66) ראה במ"ד ט, מז.

(61) להעיר מד"ה בעצם היום, ה'ש"ת. היום יום ע' מדר.

(62) במדבר טז, יד.

(63) אבות ג, ה.

- 1 בריאים, ויחזרו הביתה - מחזיתות המלחמה - שומע לאו". אני רוצה ואני מדבר רק על ה"הן",⁴
- 2 בבריאות. והשי"ת ישפיע לכולנו רוב טוב, ויעורר אותנו בחסד⁵
- 3 ישנו מאמר ידוע ומפורסם⁶⁷, "ומכלל הן אתה וברחמים.⁶

י"ט כסלו, תש"ד

(67 שמות יג, יא.)

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק נ"ו - נסתרים וחסידים

1 שלוחי בית הדין בשפייער באו אל רבי אליהו בעל שם בוורמייזא. ומסרו לו את הדרישות
2 לחדול מהרבצת תורת הקבלה, ומשימוש בהשבעות לריפוי חולים. רבי אליהו קיבל את השלוחים
3 בידידות ושמע ברוח טובה את דרישותיהם שלוו באזהרה כי אם לא ייענה להן ייאלץ לעזוב את
4 המדינה. הוא השיב להם "על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון". כאשר ללימוד והרבצת תורת
5 הקבלה, כבר אמרו חכמינו ז"ל: "דברי הרב ודברי התלמיד - דברי מי שומעין?" ולכן עליו
6 לשמוע ל"דברי הרב" הקב"ה, ולא ל"דברי התלמיד", חכמי שפייער. ברם, בריפוי החולים לא
7 השתמש מעולם בהשבעות. ר' אליהו הביע רצונו לנסוע לשפייער אל ר' פינחס זעליג כדי לשוחח
8 איתו ולהוכיח לו כי אינו צודק במלחמתו נגד מפיצי תורת הקבלה.

9 ר' אליהו בעל-שם נסע, אכן, לשפייער, אך ר' פינחס זעליג לא רצה אפילו להתייחס לדבריו,
10 כי-אם גזר עליו לשנות דרכו ולהודיע על כך בפני כל עם ועדה. כיוון שר' אליהו סירב לקבל
11 עליו את הגזירה, הכריז ר' פינחס זעליג איסור על ההתחברות לר' אליהו בעל-שם ולאנשיו, אך
12 גם זה לא השפיע על ר' אליהו, אשר חזר לוורמייזא והמשיך לעסוק כמקודם בקבלה ובריפוי
13 חולים.

14 עתה פתח ר' פינחס זעליג במלחמה שיטתית וגלויה נגד הבעל-שם מוורמייזא. הוא שלח
15 את בנו בכורו, ר' שמאי זונדל, למסע מעיר לעיר וממדינה למדינה במגמה להכפיש את שמו של
16 הבעל-שם מוורמייזא. אף שלח שלוחים למדינות רחוקות לפרסם כי הבעל-שם מוורמייזא
17 מתעטף באצטלא של רזין דרזין, אך לאמיתו של דבר הוא משתמש בכשפים.

18 בעקבות ר' פינחס זעליג יצאו גם שאר גאוני גרמניה בקול זעקה נגד הבעל-שם מוורמייזא.
19 מלחמת גאוני אשכנז נגד ר' אליהו בעל-שם ושאר המקובלים נמשכה זמן רב. מאוחר יותר,
20 כאשר שבתי צבי הכריז על עצמו כמשיח שהתגלה ובסופו של דבר המיר את דתו רחמנא-ליצלן,
21 קבעו הללו כי הוא היה מאנשיו של הבעל-שם מוורמייזא, ועל סמך זה הם הגבירו את מלחמתם
22 ביתר עוז.

23 ואכן, ר' משה לייב, שמסר את הפרטים האמורים לברוך, העמיד את ר' אברהם זאב
24 מבישנקוביץ ואת ר' שמחה זעליג מוויטבסק בדרגה שווה למתנגדי הנסתרים בזמנים עברו. לדידו
25 של ר' משה לייב אין הבדל בין ר' ישראל בעל-שם-טוב, יוצר תנועת החסידות, לבין הבעל-שם
26 מוורמייזא, כפי שאין הבדל, להבנתו, בין המתנגדים הקודמים לבין המתנגדים של אותו דור.

1 הדברים ששמע ברוך על ההשוואה בין הדורות, עוררו אצלו מחשבות מסוימות. הרי ידוע
2 ידע וחש את הטעות בדבר, שכן אין מקום כלל לאותה התנגדות, כפי שהייתה בעבר, גם כלפי
3 הבעל-שם-טוב ותלמידיו המפיצים את תורתם המיוחדת במינה, שלא הייתה ידועה עד אז כלל.
4 לאור זה שָׁאף ברוך להמשיך ולחקור היטב את הנושא ולהכיר ביתר בהירות את הבדלי השיטות
5 בין החסידים לבין המתנגדים.

6 תוך כדי כך החל לחוש נטייה של חמימות כלפי החסידות. הדברים ששמע על שיטה זו
7 עוררו הדים בליבו. וודאי שלא היה מעוניין להיות במחנה אחד עם אלה שניהלו מלחמה נגד
8 הבעל-שם-טוב ממעזיבוז וחסידיו.

9 לפיכך העיקה מאוד לברוך הידיעה שקלט, לפיה היה ר' אברהם זאב מבישנקוביץ אחד
10 היריבים המושבעים והמרים של הבעל-שם-טוב והנסתרים. אותו ר' אברהם זאב היה רבו של
11 ר' אברהם, הגנן מליאזנא, שהוא, ברוך, עתיד להיות חתנו כעבור זמן קצר. לפי זה יוצא שחותנו
12 המיועד, תלמידו המובהק של הגאון מבישנקוביץ, עלול להיות מתנגד חריף לחסידות כמו רבו,
13 ודבר זה לא היה כלל לרוחו של ברוך.

14 - הרי חלם על חיים חדשים: הוא תיאר לעצמו שלאחר נישואיו יוכל לנהוג כחפץ ליבו. כל
15 הסכמתו של ברוך לשאת את בתו של ר' אברהם באה רק לאחר שר' אברהם הבטיחו לקיים את
16 כל תנאיו. לפי זה היה על חותנו להעמיד לרשותו בית מוקף גינה מחוץ לעיר, כדי שתהיה לו
17 האפשרות להתפרנס מיגיע כפו, אך כוונתו הנוספת הייתה כדי שביתו יוכל לשמש להכנסת
18 אורחים. בדרך זו רצה ברוך ליצור מגע עם הנסתרים, אלה שהפיצו את תורת החסידות החדשה
19 שגילה הבעל-שם-טוב.

20 והנה ראה את עצמו לפתע מול סכנה שכל תכניותיו יושמו לאל. אם חותנו לעתיד הוא
21 מתנגד, וודאי שהדבר השפיע על בתו, שתהיה אף היא מתנגדת לנסתרים ולחסידים. מי יַעֲרֹב
22 לו, אפוא, שלא תפריע לו לקרב את הנסתרים שְׁשָׁאף כל-כך להתוודע אליהם.

23 ברוך זכר היטב את שלום-הבית הנפלא ששרר בין אביו לאימו. שניהם שוחחו ביניהם על
24 כל דבר קטן, ומעולם לא היו ביניהם חילוקי דעות. כל מוצא פיו של האב היה קדוש בעיני
25 האם. כל ימיו שָׁאף שגם בביתו ישרור שלום-בית כזה, והיה בטוח תמיד שכך אמנם יהיה באמת,
26 עתה החל לחשוש שמא תהיה המציאות שונה ממה שציפה.

27 העניין גרם לו עגמת נפש מרובה, והוא לא מצא מנוח לנפשו. הוא אף לא מצא מי שיוכל
28 להשיח לפניו את מר ליבו. הוא חש עצמו בודד ועזוב. כמנהגו בשעות קשות כאלו, יצא ברוך
29 אל היער הסמוך, השתטח על הדשא, והתעמק ברעיונותיו. כך שכב שעה ארוכה, עד ששמע
30 לפתע קול מוכר הקורא לו בשמו. היה זה ר' יצחק שאול, חתנו הצעיר של הנפת.

31 ר' יצחק שאול החל להשמיע לו דבר תורה מהבעל-שם-טוב:

32 - "אברהם אבינו, עליו השלום, היה נדיב בממונו, בגופו ובנפשו. בממונו - שהיה מאכיל
33 ומשקה לכל עובר ושב. בגופו - שהיה משמש את הבאים לביתו. בנפשו - שהיה מניח את
34 לימודיו העיוניים במחקרי אלוקות, כדאיתא בספר יצירה שאברהם אבינו עליו-השלום היה חכם
35 נפלא בחכמת המחקר האלוקי ובוודאי שכל רגע ורגע היה יקר לו בנפשו, ועם זה היה נדיב
36 בנפשו, להניח את עצמו בשביל ללמוד עם אנשים פשוטים שאינם בערכו כלל, כי נושא ותוכן
37 מעלת נדיב בנפשו הוא להניח את עצמו בשביל טובת זולתו".

- 1 בדברים אלו התכוון ר' יצחק שאול לומר לברוך, כי הוא מוכן להקדיש לו מזמנו, לסייע לו
- 2 ככל שיוכל.
- 3 כיוון שהדברים לא השפיעו על ברוך, שנשאר דומם, שקוע במחשבותיו, וארשת פניו קודרת,
- 4 ניסה ר' יצחק שאול מכיוון אחר.
- 5 "אנחנו, תלמידי הבעל-שם-טוב" - אמר - "איננו סובלים עצבות. העיקר אצלנו היא
- 6 השמחה, ועצבות היא עבודה-זרה בעינינו. משום כך חש אני עצמי מנוכר כאן בדוברומיסל, שכן
- 7 כאן לא יודעים טעמה של שמחה כפי שהיא אצלנו בהרקי".
- 8 עתה הִטָּה ברוך את אזנו. היה זה נושא שאכן עניין אותו מאוד, ורצה לקבל עליו מושג
- 9 מדויק. הנושא: "שמחה חסידית ועצבות מתנגדית". ור' יצחק שאול המשיך, מְעוֹדָד מתשומת
- 10 ליבו של ברוך, לתאר את השוני בין שתי הדרכים.
- 11 קח לדוגמא עניין כמו "מים שלנו", שמכינים לפני אפיית המצות בערב פסח. בדוברומיסל
- 12 ייחסו לזה תשומת לב מועטה בלבד, ואילו בהרקי הייתה השמחה גדולה.
- 13 ר' נחמן יצחק, רבה של הרקי, היה זקן מופלג, בן תשעים ושש, וגם חלוש ביותר, אך הדבר
- 14 לא מנע ממנו להשתתף בשמחת שאיבת המים מהנהר. כיוון שלא היה מסוגל ללכת ברגליו אל
- 15 הנהר הובל לשם במרכבה. הונחה קורת עץ, ועל גביה עלה הרב הישיש, כאשר הוא נתמך על-ידי
- 16 השמש, על מנת לשאוב את המים. ר' פסח "הצרפתי", מהנודעים לשם בהרקי, נעל מגפיים
- 17 גבוהים ונכנס אל המים לצידו של הרב, כדי שזה יוכל להישען על כתפיו ולהתכופף על מנת
- 18 לשאוב את המים.
- 19 כאשר הסתיימה השאיבה הודה הרב לפסח, ואיחל בנעימה לזכות לגאולה השלימה. אחר
- 20 מכן פצח בניגון כאשר כל הקהל מחרה מחזיק אחריו, והשמחה מילאה את הלבבות ופרצה
- 21 החוצה.
- 22 "כאן בדוברומיסל" - השווה ר' יצחק שאול - "אף לא יודעים לשמוח בשמחת תורה. על
- 23 פני כולם שוכנת תמיד עננה של דאגה. כאשר היה עלי לראשונה לשהות כאן בחג הסוכות, לא
- 24 מצאתי לעצמי מקום. האנשים הטילו עלי מרה שחורה, רחמנא לצלן".
- 25 ספק בלעג, ספק ברצינות החל - ר' יצחק שאול - לספר, כיצד לא יכול היה לסבול את
- 26 המתיחות והרצינות המופרזות של האנשים עד אשר החל לשיר ולרקוד ולהכניס אנשים בכוח אל
- 27 מסגרת השמחה. הדבר עורר שקלא-וטריא אצל הלמדנים, כולל הדיין, אם מותר לתלמיד חכם
- 28 "להפריז" כל-כך בשמחה, ואם אין הדבר מהווה חילול כבוד התורה. מאידך, לגבי בעלי
- 29 המלאכה הפשוטים נפסק על דעת הכול כי השמחה מותרת להם.
- 30 להקפות הנהיג ר' יצחק שאול בדוברומיסל "חידוש" שלא ידעו שם אודותיו קודם לכן: הוא
- 31 ארגן, פשוט, שירה וריקודים, נוסף לסיבוב סביב הבימה. הדבר עורר דיון מחודש בין הדיין
- 32 והרב, ובמיוחד כאשר התברר שמדובר אף בליווי של מחיאות כפיים. לאחר שיקול ממושך, פסק
- 33 הרב: שירה - מותרת, אך מחיאת כפיים צריכה להיות לא באופן הרגיל כי-אם בשינוי.
- 34 פתח, אפוא, ר' יצחק שאול בניגון. תחילה לא סייע לו איש, אך להקפה השנייה והשלישית
- 35 החלו להצטרף אליו אנשים, ובהמשך השתתפו בשירה עשרות מתפללים, הציבור החל להתלהב,

1 שהרי שירה מביאה התעוררות והיטהרות. איש תפס ביד רעהו והתפתח מעגל רוקדים. כאן
2 התערב הרב ובקול אימים הזהיר את הציבור שיחדלו מכך, כיוון שהדבר עלול להביא לחילול
3 כבוד התורה. ברם, הדיין הרגיעו כיוון שקבע באוזניו כי בריקוד נוטלים חלק רק עמי-הארץ, כך
4 שאין קיים החשש האמור.

5 ר' יצחק שאול סיפר כל זאת בכאב לב.

6 "וזה עדיין לא הכול" המשיך - "אותו יום שמחת תורה, גיליתי תופעה שהדהימה אותי
7 לגמרי".

8 ר' יצחק שאול סיפר כי בשעה שהאנשים הפשוטים נסחפו בלהט הריקודים והשירה לכבודה
9 של תורה, ניצבו הלמדנים מהצד והניעו ראשיהם ברצינות ובמבט של תמיהה כאילו אינם
10 מאמינים למראה עיניהם, על שבבית הכנסת שלהם הונהג סוג חדש של הקפות. מאידך, האנשים
11 הפשוטים נראו כמי שהוכנסה בהם נשמה חדשה.

12 ר' חיים שמעון, אשר עוד קודם לכן ראה בר' יצחק שאול אדם כלבבו, רחש עתה חיבה
13 יתירה כלפיו. הוא עצמו היה בעל חוש נגינה, בביתו היה לו אף כינור שניגן בו תכופות. שיריו
14 הלבביים של ר' יצחק שאול, בקולו הערב, חימומו והלהיבוהו, יחד עם הריקודים שאליהם
15 סחף את הציבור. את העובדה שהלמדנים עומדים מהצד פירש, כדרכו, לתחושת הגאווה
16 והעליונות שלהם, ולרצונם לשמור על המחיצה בינם לבין ההמון. דבר זה הרגיוז.

17 הוא ניגש לר' יצחק שאול ולחש באוזניו: "מיד תראה איך אצליף בהם". ר' יצחק שאול
18 לא הבין את כוונתו. אך ר' חיים שמעון מיהר לבצע את תכניתו. היה זה בעת ההקפה השביעית.
19 הוא ניגש אל הגבאי, וביקשו להזמין הפעם, בלי לנקוב בשם, את כל הלמדנים הגדולים, ובמיוחד
20 את הענווים שבהם. הלז לא חש כנראה בעוקץ שבדבר, ואחרי היסוסים, ואולי משום שהחליט
21 כי בשמחת תורה מותר להרשות תעלול כזה, הכריז את ההכרזה המוצעת.

22 למרבית הפלא, לא הפתיעה ההכרזה המשונה אף אחד מהלמדנים הגדולים שישבו בכותל
23 המזרח. הרב התרומם ראשון ממקום מושבו, לאחר מכן הדיין, אחריו ר' שמעון סגי-נהור,
24 והרביעי - ר' נחום הפרוש.

25 "אכן, ענווים כהלכה" - אמר ר' חיים שמעון - "שאינם מבחינים אף בלעג שבדבר".

26 בתמימות מעושה ניגש לר' נחום הפרוש ואמר לו כי עתה נוכח לדעת כי ר' נחום עומד
27 במקום הרביעי בדרגת הענווה, שכן הוא יצא הרביעי אל ההקפות.

28 "לא מיניה ולא מקצתיה" - השיב ר' נחום - "לאמיתו של דבר, אילו היו נוקבים בשמות,
29 וודאי היו קוראים לי ראשון, בהתאם לדרגת הענווה שלי, שאינני מכיר כאן דומה לי בכך".

30 אף ר' שמעון סגי-נהור השיב תשובה דומה לר' חיים שמעון. הוא הסביר בגילוי לב, כי,
31 אכן, הוא היה הראשון שעמד לצאת להקפות. אך משהו אחר, שאינו ענוותן כמוהו, הקדימו,
32 דבר המהווה חוצפה גדולה...

אגרות קודש

[כ' אייר תרפ"ז]

ב"ה

11 הצועקים אליך, ואל כבוד חבריך, האדונים הנכבדים
12 לאמר: הצילנו נא מתגרת יד אחינו שונאינו מנדינו
13 הקמים עלינו להכחיד שם ישראל ולעקור גאון יעקב, ותנו
14 לנו יד עזרה בעוד נשמתנו בנו.

15 שלשה דברים אמרתי בהרצאתי השלוחה על ידי
16 מעלת האדון ד"ר ראזין יחי' אל אסיפת הדון[י]נט
17 בפיהלאדעלפיא, סע[פ]ט[מ]בר 1925, אודות הדרוש
18 ללימוד התורה, אודות העזרה בהפצת אומנות ומלאכת יד
19 בין אחב"י פה ואודות מוסדות הדת בהקולוניות.

20 שלשת הדברים הללו אושרו באותה אסיפה וכבר
21 התחילה העבודה בעניינים אלו במידה מסוימת.

22 תקותי שביקורו של אדוני במדינתנו יביא את זירוז
23 העבודות האלו והרחבתם ושמו יהיה חרוט בזכרון
24 מדינתנו לעולם.

25 בכבוד ובברכה.

26 חתי"ק

אג"ק מוהרי"צ כרץ יד

אל הוד מעלת כבוד רוממות הנדיב
הנודע בכביר פעולותיו לטובת כלל
ישראל בכל ארצות פזוריהם, האדון מר
פעליקס יחי' למשפחת וארבורג

1 אדון מאד נעלה,

2 אנכי בתור נוחל כסא אבות קדושים אשר מסרו נפשם
3 הטי' לטובת כלל ישראל ברוח ובגשם, וכמאה וחמשים
4 שנה החזיקו דגל ישראל סבא בתעצומות עוז קדושת
5 אומן, הנודעים בכל מרחבי תבל בכביר פעולתן, וכעומד
6 בראש כלכלת והנהגת עדת חלק גדול מישראל יראי
7 אלקים, מצאתי לחובה לפנות אל כבוד מעלתו ביחוד,
8 נוסף על כל החומר שמסרנו היום בכתובים בשם ועד
9 הרבנים, בדברים הקצרים הללו.

10 הסכת ושמע אדון נכבד, אל שועת קול דמי אחיך

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו ניסן, ה'תשי"א

ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה!

מכתביו בעתם קבלתי, כשהייתי על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר קראתי ג"כ הפ"נ שלו וכפי
העניינים הרשומים בו. ושמחתי לקרא במכתבו מ"י ניסן, אשר בחלק מהם עכ"פ כבר בא תיקון וגם
הוא מודה על זה. ובטח גם בשאר העניינים יראה הטבת המצב בטוב הנראה והנגלה.

...מה שנדמה לו שסובל מהתרגשות הלב וכו', הנה קרוב לודאי שאין זה אלא ענין של דמיון
ועכ"פ של נערוון בלבד. כדי לפצות את דעת עצמו בטח יבקר רופא מומחה במקצוע זה ויעשה כפי
הוראותיו. זהו בנוגע לדרך הטבע. ובנוגע לפנימיות העניינים, הנה יתקע מחשבתו בחוזק באמונה
פשוטה שיש לכל ישראל מאמינים בני מאמינים אשר הקב"ה שברא העולם לפני ה"א תשי"א שנה הנה
בכל רגע ורגע הוא בורא את העולם ומנהיגו כפי רצונו, שהוא תכלית הטוב, ומטבע הטוב להיטיב. וא"כ
פשוט אשר גם עניניו הם נכללים בזה, שבחיינו ובעניניו הרי הקב"ה הוא הבע"ב והוא ינחהו למחוז חפצו
(פנימיות הרצון של כל אחד ואחד מישראל, שלכן מהנ"ל) כשכופין אותו עד שיאמר רוצה אני בדברים
שעפ"י תורה). ויה"ר שינחהו באהבה מגולה בחסדים וברחמים, און איר זאלט זיך ארויסנעמען פון
קאפ די אלע זאכן פון נערוון וכו', א חסיד דארף זיין א געזונטער ניט נאר ברוחניות נאר בגשמיות
אויך, כדי שהוא ועל ידו תתמלא השליחות שבשבילה ירדה נשמתו לעוה"ז התחתון הגשמי והחומרי.

בברכה שבקרוב יבשרני בשורות טובות בכל הני"ל.

הפ"ש.

פרשת תזריע

יב «וידבר יהוה אל-משה לאמר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא: וכל יום וכל יום השמיני ימול בשר ערלתו: ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל-קדש לא-תגע ואל-המקדש לא תבא עד-מלאת ימי טהרה: (לוי) וְאִם־נִקְבָּה תלד וטמאה שבעים בנדתה ושלשים יום ושלשת ימים תשב על-דמי טהרה: וּבְמִלֹּאת ימי טהרה לבן או לבת תביא פֶּבֶשׂ בִּן־שְׁנָתוֹ לַעֲלָה וּבִן־יוֹנָה אוֹתָהּ לַחֲטָאת אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן: וְהִקְרִיבֹ לִפְנֵי יְהוָה וּכְפָר עָלֶיהָ וטהרה ממקדש דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה: וְאִם־לֹא תִמְצֵא יֶדֶהּ דֵּי שֶׁהָ וּלְקַחָה שְׂתִיר תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה: **פ** (ישראל)

יג «וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר: דֹּאֲם כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר־בְּשָׂרוֹ שֵׂאת אוֹר־סַפְחַת או כְּהֶרֶת וְהָיָה בְּעוֹר־בְּשָׂרוֹ לִנְגַע צֹרַעַת וְהוּבֵא אֶל־אֹהֶרֶן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל־אֶחָד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים: וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּעוֹר־הַבָּשָׂר וְשֹׁעַר בִּנְיָנֵה הַפֶּדָּה: לָכֵן וּמֵרָאָה הַנֶּגַע עַמֵּק מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ נָגַע צֹרַעַת הוּא וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וּטְמֵא אָתּוֹ: וְאִם־בְּהָרֹת לְבָנָה הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְעַמֵּק אֵין־מֵרָאָה מִן־הָעוֹר וְשֹׁעַר הַפֶּדָּה לֹא־הָפֵד לָכֵן וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שְׁבַעַת יָמִים: וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהָיָה הַנֶּגַע עֲמֹד בְּעֵינָיו לֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית: (ע"כ בחול) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁנִית וְהָיָה פָּתָה הַנֶּגַע וְלֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְטָהֵרוֹ הַכֹּהֵן מִסַּפְחַת הוּא וְכִבְּס בְּגָדָיו וְטָהֵר: וְאִם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה

המספחת בעור אחריו הראתו אל-הכהן לטהרתו ונראה שנית אל-הכהן: וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהָיָה פָּתָה הַמִּסְפַּחַת בְּעוֹר וּטְמֵא הַכֹּהֵן צֹרַעַת הוּא: **פ** נָגַע צֹרַעַת כִּי תִהְיֶה בָאָדָם וְהוּבֵא אֶל־הַכֹּהֵן: וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהָיָה שֵׂאת־לְבָנָה בְּעוֹר וְהוּא הַכֹּהֵן שֹׁעַר לָכֵן וּמַחֲיֵת בְּשָׂר חֵי בְשֵׂאת: «צֹרַעַת נֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וּטְמֵא הַכֹּהֵן לֹא יִסְגְּרוּ כִּי טְמֵא הוּא: וְאִם־פָּרוּחַ תִּפְרַח הַצֹּרַעַת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצֹּרַעַת אֶת־כָּל־עוֹר הַנֶּגַע מֵרָאִשׁוֹ וְעַד־רִגְלָיו לְכָל־מֵרָאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן: וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהָיָה כִּסְתָהּ הַצֹּרַעַת אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָהֵר אֶת־הַנֶּגַע כָּל־הַפֶּדָּה לָכֵן מֵהוֹר הוּא: וְכִלּוֹם הָרְאוֹת כּוֹ בְּשָׂר חֵי וּטְמֵא: וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַבָּשָׂר הַחֵי וּטְמֵא הַבָּשָׂר הַחֵי טְמֵא הוּא צֹרַעַת הוּא: אוֹ כִּי יָשׁוּב הַבָּשָׂר הַחֵי וְנִהְפָּד לְלָבָן וְכֵא אֶל־הַכֹּהֵן: וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהָיָה נִהְפָּד הַנֶּגַע לְלָבָן וְטָהֵר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע מֵהוֹר הוּא: **פ** וְכִשֹּׁר כִּי־יִהְיֶה כּוֹ־בְּעוֹר שְׁחִין וְנִרְפָּא: וְהָיָה בְּמָקוֹם הַשְּׁחִין שֵׂאת לְבָנָה אוֹ כְּהֶרֶת לְבָנָה אֲדַמְדָּמַת וְנִרְאָה אֶל־הַכֹּהֵן: וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהָיָה מֵרָאָה שֶׁפֶל מִן־הָעוֹר וְשֹׁעַר הַפֶּדָּה לָכֵן וּטְמֵא הַכֹּהֵן נָגַע־צֹרַעַת הוּא בְּשָׁחִין פֶּרֶחָה: וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהָיָה אֵין־כָּה שֹׁעַר לָכֵן וְשֶׁפֶלָה אֵינָנָה מִן־הָעוֹר וְהוּא כְּהָה וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שְׁבַעַת יָמִים: וְאִם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה בְּעוֹר וּטְמֵא הַכֹּהֵן אֹתוֹ נָגַע הוּא: וְאִם־תִּחְתְּתִיהָ תַעֲמֹד הַבְּהֶרֶת לֹא פָּשָׁתָה צֹרַכַת הַשְּׁחִין הוּא וְטָהֵרוֹ הַכֹּהֵן: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר-שיחות כרך כב ע' 70, ע"פ ביאורי

החומש)

שְׁמָה שֶׁל הַפֶּרֶשָׁה - תִּזְרִיעַ

יִדְוֶע שְׁשִׁמָּה שֶׁל הַפֶּרֶשָׁה מוֹרָה עַל תַּכְנָה. וְלִכְאוּרָה שְׁמָה שֶׁל פֶּרֶשְׁתָּנוּ 'תִּזְרִיעַ' - שְׁמִשְׁמַעוֹתוֹ יִצִּירֵת חַיִּים תְּדֻשִׁים - הַפֶּדָּה מִתַּכְנָה שֶׁל הַפֶּרֶשָׁה, הַמְדַּבֵּרֶת - בְּרַבָּה - בְּדִינֵי מִצְוֶרֶע, שְׁעָלֵיו דְּרָשׁוּ תַלְּ"ל "מִצְוֶרֶע חֲשׁוֹב כְּמַת".

בְּעוֹר אַחֲרֵי טְהוֹרָתוֹ: ^א וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהֵנָּה פֶּשֶׁה
הַנֶּחֱתָק בְּעוֹר לֹא־יִבְקֹר הַכֹּהֵן לְשַׁעַר הַצֹּהֵב טָמֵא
הוּא: ^ב וְאִם־בְּעֵינָיו עָמַד הַנֶּחֱתָק וְשַׁעַר שָׁחַר
צִמְח־בּוֹ נִרְפָּא הַנֶּחֱתָק טָהוֹר הוּא וְטָהֲרוּ
הַכֹּהֵן: ^ג וְאִישׁ אִו־אִשָּׁה פִּי־יֵהִיָּה בְּעוֹר־
בְּשָׂרָם בַּהֲרַת בַּהֲרַת לְבִנְתּוֹ: ^ד וְרָאָה הַכֹּהֵן
וְהֵנָּה בְּעוֹר־בְּשָׂרָם בַּהֲרַת בַּהֲרַת לְבִנְתּוֹ בַּחֵק
הוּא פָּרַח בְּעוֹר טָהוֹר הוּא: ^ה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות כרך א ע' 236, ע"פ ביאורי החומש)

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ (יב, ב)

יִרְמֹז הַכְּתוּב עַל כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מְצִינוּ שְׁנֵי קִרְיַת אֵשֶׁה
- 'אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ', פְּרוּשׁ: הַזְרַעַת מְצוּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים
(אור החיים)

כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל נִקְרְאָת בְּשֵׁם אִשָּׁה שֶׁל הַקֶּבֶ"ה, שֵׁם זֶה
מִבְּטֵא אֶת הַקָּשֶׁר הַעֲצוּם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַקֶּבֶ"ה, וְהוּא מוֹרָה עַל
הַתְּשׁוּקָה שֶׁל הָאָדָם לְהִתְקַרֵּב לַקֶּבֶ"ה, כְּשֶׁכָּל הַדְּבָרִים
הָאֲחֵרִים טָפְלִים אֲצִלוּ. בְּמַצֵּב כֵּזֶה יָכוֹל הָאָדָם לְהִגִּיעַ לְמַצֵּב
שֶׁל 'כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ', שְׂאִיפָה לְהִתְנַמֵּק מִהַגּוֹף וְהָעוֹלָם הַזֶּה
הַגָּשְׁמִי, וּלְהִדְבֵּק בַּקֶּבֶ"ה.

עַל־כֵּן אָמַר הַפֶּסוּק "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ": גַּם כַּאֲשֶׁר אָדָם
נִמְצָא בְּמַצֵּב שֶׁל "אִשָּׁה", שֶׁכָּלוּ עָסוּק בְּלִהְתְּקָרֵב לַקֶּבֶ"ה,
עָלָיו לִהְיוֹת בְּכַחֲנִית "תִּזְרִיעַ" - לַעֲסֹק בְּקִיּוּם הַמְצוּוֹת
הַגָּשְׁמִיּוֹת וְהָאֲרִצִּיּוֹת, כְּמוֹ שְׁזִרְיָה כַּפְּשׁוּטָה הִיא בְּאֶרֶץ, וְכֵן
כֵּן הִיא מְבִיאָה לְצִמְחָהּ.

שְׁלִישִׁי ^ב וְאִישׁ כִּי יִמְרֹט רֹאשׁוֹ קִרְחַת הוּא טָהוֹר
הוּא: ^א וְאִם מִפֶּתַח פִּנּוֹ יִמְרֹט רֹאשׁוֹ גִּבַּח הוּא
טָהוֹר הוּא: ^ב וְכִי־יֵהִיָּה בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבַּחַתוֹ גִּנֵּעַ
לְבֵן אֲדָמָדָם צִרְעַת פִּרְחַת הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוֹ
בְּגִבַּחַתוֹ: ^ג וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהֵנָּה שְׂאֵת־הַגִּנֵּעַ
לְבִנָּה אֲדָמָדָמַת בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבַּחַתוֹ כִּמְרָאָה
צִרְעַת עוֹר בְּשָׂר: ^ד אִישׁ־צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא
טָמֵא וְטָמְאָנוּ הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ גִּנֵּעוֹ: ^ה וְהִצְרִיעַ
אֲשֶׁר־בּוֹ הַגִּנֵּעַ בְּגִדָּיו יֵהְיוּ פְּרָמִים וְרֹאשׁוֹ יֵהִיָּה
פְּרוּעַ וְעַל־שִׁפְפֹם יַעֲטֶה וְטָמֵא ^ו טָמֵא יִקְרָא:
^ז כָּל־יָמָיו אֲשֶׁר הִנֵּעַ בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בְּדָד
יֵשֵׁב מִחוּץ לַמִּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ: ^ח וְהִפְגִּיר כִּי־

וְהִקְסִיב לָכֵף: הַצִּרְעַת הִיא לֹא רַק עֲנֹשׁ שְׂמָגִיעַ לָאָדָם
בְּעוֹן דְּבוּר לְשׁוֹן הָרַע, אֲלָא יֵשׁ בָּהּ תַּפְקִיד חַיּוּבִי שְׁנוּעַד
לְהַגְלִיל אֶת הָאָדָם לְהִתְנַחֵק מִדְּבוּר וְסִפּוּר לְשׁוֹן הָרַע. כֵּן
לְאַחֲרֵי שִׁטְהָר מִהַצִּרְעַת יוֹכֵל לִפְתַּח חַיִּים תְּדָשִׁים, נְקִיִּים
מִלְשׁוֹן הָרַע. לָכֵן שָׂמָה שֶׁל הַפָּרָשָׁה מוֹרָה עַל יְצִירַת חַיִּים
תְּדָשִׁים, כִּי זֹהִי מִטְרַתָּה הָאֲמִתִּית שֶׁל הַצִּרְעַת - לְזַרֵּעַ וּלְיִצוֹר
חַיִּים תְּדָשִׁים.

שְׁנִי ^ב אוֹ בְּשָׂר כִּי־יֵהִיָּה בְּעוֹר מְכוֹת־אֵשׁ וְהִיָּתָה
מַחֲיַת הַמְּכוֹה בַּהֲרַת לְבִנָּה אֲדָמָדָמַת אוֹ לְבִנָּה:
^א וְרָאָה אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהֵנָּה גִּנֵּחַ שַׁעַר לְבֵן
בַּבַּהֲרַת וּמְרָאָה עָמַק מִן־הָעוֹר צִרְעַת הוּא
בְּמְכוֹה פִּרְחָה וְטָמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן גִּנֵּעַ צִרְעַת
הוּא: ^ב וְאִם ^א יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה אֵין־בַּבַּהֲרַת
שַׁעַר לְבֵן וְשִׁפְלָה אֵינָנָה מִן־הָעוֹר וְהוּא כִּהָּ
וְהִסְגִּירוּ הַכֹּהֵן שְׁבַעַת יָמִים: ^ג וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אִם־פֶּשֶׁה תִּפְשֶׁה בְּעוֹר וְטָמֵא
הַכֹּהֵן אֹתוֹ גִּנֵּעַ צִרְעַת הוּא: ^ד וְאִם־תִּחַתֵּיָּהּ
תַעֲמֹד הַבַּהֲרַת לֹא־פִשְׁתָּהּ בְּעוֹר וְהוּא כִּהָּ
שְׂאֵת הַמְּכוֹה הוּא וְטָהֲרוּ הַכֹּהֵן כִּי־צִרְכַּת
הַמְּכוֹה הוּא: ^ה וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי־יֵהִיָּה בּוֹ
גִנֵּעַ בְּרֹאשׁ אוֹ בְּזָקָן: ^ו וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַגִּנֵּעַ
וְהֵנָּה מְרָאָהוּ עָמַק מִן־הָעוֹר וְכּוֹ שַׁעַר צֹהֵב דָּק
וְטָמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נֶחֱתָק הוּא צִרְעַת הָרֹאשׁ אוֹ
הַזָּקָן הוּא: ^ז וְכִי־יִרְאֶה הַכֹּהֵן אֶת־גִּנֵּעַ הַנֶּחֱתָק
וְהֵנָּה אֵין־מְרָאָהוּ עָמַק מִן־הָעוֹר וְשַׁעַר שָׁחַר
אֵין בּוֹ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־גִּנֵּעַ הַנֶּחֱתָק שְׁבַעַת
יָמִים: ^ח וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַגִּנֵּעַ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
וְהֵנָּה לֹא־פֶשֶׁה הַנֶּחֱתָק וְלֹא־יֵהִיָּה בּוֹ שַׁעַר צֹהֵב
וּמְרָאָה הַנֶּחֱתָק אֵין עָמַק מִן־הָעוֹר: ^ט וְהִתְגַּלַּח
וְאֶת־הַנֶּחֱתָק לֹא יִגְלַח וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּחֱתָק
שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית: ^י וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּחֱתָק
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהֵנָּה לֹא־פֶשֶׁה הַנֶּחֱתָק בְּעוֹר
וּמְרָאָהוּ אֵינָנָה עָמַק מִן־הָעוֹר וְטָהֲרוּ אֹתוֹ הַכֹּהֵן
וְכִבֶּם בְּגִדָּיו וְטָהֲרוּ: ^{יא} וְאִם־פֶּשֶׁה יִפְשֶׁה הַנֶּחֱתָק

הַרְמֵבִים (סוף הלכות טמאת צרעת): "מתוך כך באין כו' לדבר באלקים וכוּפְרִין בְּעֶקֶר".

גִּרְוֹת שֶׁבֶת-קֹדֶשׁ - גִּרְוֹת אֵלֶּה מְרַחֲקִים אֶת הָאָדָם מֵעֲבוֹדַת-יְהוָה. כִּי הַגִּרְוֹת הַלָּלוּ שׁוֹמְרִים עַל הָאָדָם "שֶׁלֹּא יִשָּׁל בְּעֵץ אוֹ בְּאֶבֶן", רָמַז לְמָה שֶׁכְּתוּב (ירמיה ב) "אֲמָרִים לַעֵץ אָבִי אֶתָּה וְלָאֶבֶן אִתִּי לְדִתְנִי".

רביעי ^ה וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרָיָהּ | הַפֶּכֶם אֶת-הַנֶּגַע וְהֵנִיחָהּ לְאַחֲפָךְ הַנֶּגַע אֶת-עֵינָיו וְהִנֵּגַע לֹא-פִשָּׁה טָמֵא הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָפֶנּוּ פָּחַתָּהּ הוּא בְּקִרְחָתָהּ אוֹ בְּגִבְחָתָהּ: ^ו וְאִם רָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחָהּ הַנֶּגַע אַחֲרָיָהּ הַפֶּכֶם אֹתוֹ וְקָרַע אֹתוֹ מִן-הַבִּגְד אוֹ מִן-הָעוֹר אוֹ מִן-הַשְּׂתִי אוֹ מִן-הָעֶרֶב: ^ז וְאִם תִּרְאָה עוֹד בִּבְגָד אוֹ-בִשְׂתִי אוֹ-בְעֶרֶב אוֹ בְּכָל-כְּלִי-עוֹר פָּרַחַת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָפֶנּוּ אֶת אֲשֶׁר-בּוֹ הַנֶּגַע: ^ח וְהַבִּגְד אוֹ-הַשְּׂתִי אוֹ-הָעֶרֶב אוֹ-כָל-כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר תִּכְבֹּם וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע וְכַבֵּם שְׁנִית וְטָהַר: ^ט זֹאת תוֹרַת נֶגַע-צִרְעַת בִּגְד הַצֹּמֵר | אוֹ הַפִּשָּׁה אוֹ הַשְּׂתִי אוֹ הָעֶרֶב אוֹ כָל-כְּלִי-עוֹר לְטָהָרוֹ אוֹ לְטִמְאוֹ: פַּפֵּה

ס"ז פסוקים, בנ"ה סימן.

פרשת מצורע

יד « וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^א זֹאת תִּהְיֶה תוֹרַת הַמִּצְוֶה בְּיוֹם טְהִירוֹתָ וְהוּבֵא אֶל-הַכֹּהֵן: ^ב וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל-מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחָהּ גִּרְפָּא נֶגַע-הַצִּרְעַת מִן-הַצְּרוּעִ: ^ג וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמַּטְהָר שְׁתֵּי-צִפְרִים חֲיֹת טְהוֹרוֹת וַעֲץ אֲרָז וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאֵזֹב: ^ד וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן וַיִּשְׁחַט אֶת-הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל-כְּלִי-חֶרֶשׁ עַל-מֵי חַיִּים: ^ה וְאֶת-הַצִּפּוֹר הַחֲיִיָּה יָקַח אֹתָהּ וְאֶת-עֵץ הָאֲרָז וְאֶת-שְׁנֵי הַתּוֹלַעַת וְאֶת-הָאֵזֹב וַיִּטְבֹּל אוֹתָם וְאֶת | הַצִּפּוֹר הַחֲיִיָּה בְּדָם הַצִּפּוֹר הַשְּׁחֻטָּה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים: ^ו וְהֵנִיחָהּ עַל הַמַּטְהָר מִן-הַצִּרְעַת שֶׁבַע פְּעָמִים וְטָהָרוֹ וְשִׁלָּה אֶת-הַצִּפּוֹר הַחֲיִיָּה עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה: ^ז וְכַבֵּם הַמַּטְהָר אֶת-

יְהִיָּה כוֹ נֶגַע צִרְעַת בִּבְגָד צֹמֵר אוֹ בִּבְגָד פִּשָּׁתִים: ^ח אוֹ בִשְׂתִי אוֹ בְעֶרֶב לַפִּשָּׁה וְלִצְמֹר אוֹ בְעוֹר אוֹ בְּכָל-מְלֹאכֶת עוֹר: ^ט וְהִנֵּה הַנֶּגַע יִרְקַק | אוֹ אֲדָמָם בִּבְגָד אוֹ בְעוֹר אוֹ-בִשְׂתִי אוֹ-בְעֶרֶב אוֹ בְּכָל-כְּלִי-עוֹר נֶגַע צִרְעַת הוּא וְהִרְאָה אֶת-הַכֹּהֵן: ^י וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּגַע וְהִסְגִּיר אֶת-הַנֶּגַע שְׁבַעַת יָמִים: ^{יא} וְרָאָה אֶת-הַנֶּגַע בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּי-פִשָּׁה הַנֶּגַע בִּבְגָד אוֹ-בִשְׂתִי אוֹ-בְעֶרֶב אוֹ בְעוֹר לְכָל אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה הָעוֹר לְמְלָאכָה צִרְעַת מִמֶּאֱרַת הַנֶּגַע טָמֵא הוּא: ^{יב} וְשִׂרְף אֶת-הַבִּגְד אוֹ אֶת-הַשְּׂתִי | אוֹ אֶת-הָעֶרֶב בְּצֹמֶר אוֹ בִּפִּשָּׁה אוֹ אֶת-כָּל-כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר-יְהִיָּה כוֹ הַנֶּגַע כִּי-צִרְעַת מִמֶּאֱרַת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף: ^{יג} וְאִם יִרְאָה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחָהּ לֹא-פִשָּׁה הַנֶּגַע בִּבְגָד אוֹ בִשְׂתִי אוֹ בְעֶרֶב אוֹ בְּכָל-כְּלִי-עוֹר: ^{יד} וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן וְכַבֵּסוּ אֶת אֲשֶׁר-בּוֹ הַנֶּגַע וְהִסְגִּירוּ שְׁבַעַת-יָמִים שְׁנִית:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז, עמ' 241)

בְּדָד יֵשֵׁב מַחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ (יג, מו)

מוֹשְׁבוֹ טָמֵא (תורת כהנים)

בַּמִּשְׁנָה (נגעים פ"ג) מְבֹאֵר, שֶׁאִם שָׁהָה מִצְרַע בְּבֵית "בְּדִי הַדִּלְקַת הַגֵּר", נַעֲשֶׂה הַבֵּית 'מוֹשְׁבוֹ' שֶׁל הַמִּצְרַע וְהוּא טָמֵא. אוֹמֵר עַל כֵּן רַבִּי לִוִּי-יִצְחָק שְׁנִיאָוֶרְסוֹן זְכוּרֵנוֹ-לְבָרָכָה: טָמֵאת מִצְרַע - רוֹמֶזֶת ל"הַסְתַּלְקוֹת אוֹר הַחֻקָּה" (חֶסְרוֹן בַּבְּטוֹל הַמַּחֲלָט).

הַדִּלְקַת הַגֵּר - רוֹמֶזֶת ל"הַמִּשְׁכַּת אוֹר הַחֻקָּה". כִּי אוֹר הוּא בְּחִינַת חֻקָּה, כְּמֹאמְרֵי רַ"ל (כְּבֹא-בְתָרָא כה) "הַרְוֵצָה שִׁיחִים - יְדֵרִים", וְהַמְנוּחָה הִנֵּה עוֹמֶדֶת בְּדָרוֹם (וְאֵלּוּ הַכְּסִיל בַּחֲשֹׁף יִהְיֶה).

מִבֶּן אָפֹא שֶׁהַדִּלְקַת הַגֵּר מוֹנַעַת אֶת הַהִתְפַּשְּׁטוֹת שֶׁל טָמֵאת הַמִּצְרַע.

(תורת לוי יצחק עמ' שנח)

מוֹסִיף כ"ק אֲדָמוֹר נִשְׂאִי דוֹרְנוֹ:

בַּמִּפְרָשִׁי הַמִּשְׁנָה מְבֹאֵר שֶׁ"הַדִּלְקַת הַגֵּר" הֵינּוּ גִרְוֹת שֶׁבֶת-קֹדֶשׁ. וְאֵכֵן - גִּרְוֹת שֶׁבֶת-קֹדֶשׁ וְטָמֵאת מִצְרַע הֵם "זֶה לַעֲמֵת זֶה":

טָמֵאת מִצְרַע - טָמֵאָה זֹו בָּהָה קַעֲשׁ עַל חֻטָּא לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁהִיא מְבִיאָה בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבָר לַעֲבוֹדַת-יְהוָה, כִּפִּי שֶׁכְּתוּב

תהיה, ורק בדורות האחרונים התקבל השם 'פרשת מצורע'.
וטעם הדבר בפנימיות הענינים: ידוע שלעתיד-לבוא החשך
והרע יתפכו לאור וטוב. כך גם בנוגע למצרע, בזמן הגלות
מצורע הוא משג שליילי. אכל לעתיד-לבוא התשובה של
המצרע תהיה בכחינת 'ידונות נעשות לו פזויות', כך
שהמשג מצורע יתפך להיות דבר חיובי. בדורות הראשונים
לא קראו בשם "מצרע" כי לא רצו להשתמש בדבר שליילי,
לכן השתמשו בשם "זאת תהיה" רמז לכך שלעתיד-לבוא
יהיה המצרע דבר חיובי. אף בדורות האחרונים, הקרובים
לביאת משיח שאז יתפך המצרע לדבר חיובי, קוראים
לפרשה "מצורע" על-שם העתיד הקרוב, שבו המצרע יהיה
רק דבר של קדשה ואור.

חמישי כא ואם-ידל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש
אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשורן סלת
אחד כלול בשמן למנחה ולג שמן: 11 ושתי
תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו והיה
אחל חטאת והאחד עלה: 12 והביא אתם ביום
השמיני לטהרתו אליהבהן אליפתח אהל-
מועד לפני יהוה: 13 ולקח הכהן את-כבש
האשם ואת-לג השמן והניף אתם הכהן תנופה
לפני יהוה: 14 ושחט את-כבש האשם ולקח
הכהן מדם האשם ונתן על-תנוד און-המטהר
הימנית ועל-בהן ידו הימנית ועל-בהן רגלו
הימנית: 15 ומן-השמן יצק הכהן על-כף הכהן
השמאלית: 16 והזה הכהן באצבעו הימנית
מן-השמן אשר על-כפו השמאלית שבע
פעמים לפני יהוה: 17 ונתן הכהן מן-השמן
אשר על-כפו על-תנוד און המטהר הימנית
ועל-בהן ידו הימנית ועל-בהן רגלו הימנית
על-מקום דם האשם: 18 והנותר מן-השמן
אשר על-כף הכהן יתן על-ראש המטהר לכפר
עליו לפני יהוה: 19 ועשה את-האחד מן-התרם
או מן-בני היונה מאשר תשיג ידו: 20 את
אשר-תשיג ידו את-האחד חטאת ואת-האחד
עלה על-המנחה וכפר הכהן על המטהר לפני

בגדיו וגלח את-כל-שערו ורחץ במים וטהר
ואחר יבוא אליהמנחה וישב מחוץ לאהל
שבעת ימים: 21 והיה ביום השביעי יגלח את-
כל-שערו את-ראשו ואת-זקנו ואת גבת עיניו
ואת-כל-שערו יגלח וכבם את-בגדיו ורחץ את-
בשרו במים וטהר: 22 וביום השמיני יקח שני
כבשים תמימים וכבשה אחת בת-שנתה תמימה
ושלשה עשרנים סלת מנחה כלולה בשמן ולג
אחד שמן: 23 והעמיד הכהן המטהר את האיש
המטהר ואתם לפני יהוה פתח אהל מועד:
24 ולקח הכהן את-הכבש האחד והקריב אתו
לאשם ואת-לג השמן והניף אתם תנופה לפני
יהוה: 25 ושחט את-הכבש במקום אשר ישחט
את-החטאת ואת-העלה במקום הקדש כי
כחטאת האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא:
26 ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על-תנוד
און המטהר הימנית ועל-בהן ידו הימנית ועל-
בהן רגלו הימנית: 27 ולקח הכהן מלג השמן
ויצק על-כף הכהן השמאלית: 28 וטבל הכהן
את-אצבעו הימנית מן-השמן אשר על-כפו
השמאלית והזה מן-השמן באצבעו שבע
פעמים לפני יהוה: 29 ומיתר השמן אשר על-כפו
יתן הכהן על-תנוד און המטהר הימנית ועל-
בהן ידו הימנית ועל-בהן רגלו הימנית על דם
האשם: 30 והנותר בשמן אשר על-כף הכהן יתן
על-ראש המטהר וכפר עליו הכהן לפני יהוה:
31 ועשה הכהן את-החטאת וכפר על-המטהר
מטמאתו ואחר ישחט את-העלה: 32 והעלה
הכהן את-העלה ואת-המנחה המזבחה וכפר
עליו הכהן וטהר: 33

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ז ע' 100, ע"פ ביאורי

החומש)

שמה של הפרשה - מצורע

בדורות הראשונים נקראת פרשת מצורע - פרשת זאת

יְהוָה: ^אזאת תורת אשר-בו נגע צרעת אשר
לא-תשיג ידו בטהרתו: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 105)

עני שאמר קרבנו של מצרע זה עלי, והיה מצרע עשיר.
מביא . . קרבנות עשיר (רמב"ם)

כ"ק מו"ח אדמו"ר הציץ פעם ליהודי אחד לנדב את
הוצאות ההדפסה של שו"ת ה'צמח צדק'. היהודי הכטיח,
אף שלפי מצבו לא היה זה ביכלתו, ואז נתעשר וקנס
הכטיחתו. אמר הרבי, שהחלטה זו פתחה לו למעלה 'צנורות
חדשים' של פרנסה. ואף כאן: כאשר עני יוצא מגדרו
ומשתדל עבור חברו העשיר – עוזרים לו מלמעלה לקנס
את הכטיחתו בעשירות.

שישי ^אוידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר:
^בכי תבאו אל-ארץ כנען אשר אני נתן לכם
לאחזה ונתתיו נגע צרעת בבית ארץ אחותכם:
^גובא אשר-לו הבית והגיד לפהו לאמר כנענע
נראה לי בבית: ^דוצוה הפהו ופגו את-הבית
בטֶרֶם יבא הפהו לראות את-הנגע ולא יטמא
כל-אשר בבית ואחר כן יבא הפהו לראות את-
הבית: ^הוראה את-הנגע והנה הנגע בקירת
הבית שקערורות וקרקרת או אדמדמת ומראיתו
שפל מן-הקיר: ^וויצא הפהו מן-הבית אל-פתח
הבית והסגיר את-הבית שבעת ימים: ^זושב
הפהו ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע
בקירת הבית: ^חוצוה הפהו וחלצו את-האבנים
אשר בהן הנגע והשליכו אתהן אל-מחוץ לעיר
אל-מקום טמא: ^טואת-הבית יקצע מבית סביב
ושפכו את-העפר אשר הקצו אל-מחוץ לעיר
אל-מקום טמא: ^יולקחו אבנים אחרות והביאו
אל-תחת האבנים ועפר אחר יקח וטח את-
הבית: ^{יא}ואם-ישוב הנגע ופרח בבית אחר חלץ
את-האבנים ואחרי הקצות את-הבית ואחרי
הטוח: ^{יב}ובא הפהו וראה והנה פשה הנגע
בבית צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא:
^{יג}ונתן את-הבית את-אבניו ואת-עציו ואת

כל-עפר הבית והוציא אל-מחוץ לעיר אל-מקום
טמא: ^{יד}והבא אל-הבית כל-ימי הסגור אתו
יטמא עד-הערב: ^{טו}והשלב בבית יכבס את-
בגדיו והאכל בבית יכבס את-בגדיו: ^{טז}ואם-בא
יבא הפהו וראה והנה לא-פשה הנגע בבית
אחרי הטח את-הבית וטחר הפהו את-הבית כי
נרפא הנגע: ^{יז}ולקח לחטא את-הבית שתי
צפרים ועץ אֶרֶז ושני תולעת ואזב: ^{יח}ושחט
את-הצפר האחת אל-כלי-חרש על-מים חיים:
^{יט}ולקח את-עץ-הָאֶרֶז ואת-האזב ואת ^כשני
התולעת ואת הצפר החיה וטבל אתם בדם
הצפר השחוטתו ובמים חיים והנה אל-הבית
שבע פעמים: ^{כא}וחטא את-הבית בדם הצפור
ובמים חיים ובצפר החיה ובעץ הארז ובאזב
ובשני התולעת: ^{כב}ושלח את-הצפר החיה אל-
מחוץ לעיר אל-פני השדה וכפר על-הבית
וטחר: ^{כג}זאת התורה לכל-נגע הצרעת ולנתק:
^{כד}ולצרעת הפגד ולבית: ^{כה}ולשאת ולספחת
ולבהרת: ^{כו}להודת ביום הטמא וביום הטהר
זאת תורת הצרעת: פ ^{כז}וידבר יהוה אל-
משה ואל-אהרן לאמר: ^{כח}דברו אל-בני ישראל
ואמרתם אלהם איש איש כי יהיה זה מבשרו
וזכו טמא הוא: ^{כט}וזאת תהיה טמאתו בזובו רר
בשרו את-זובו או-החתים בשרו מזובו טמאתו
הוא: ^לכל-המושכב אשר ישכב עליו הזב וטמא
וכל-הכלי אשר-ישב עליו וטמא: ^{לא}ואיש אשר
יגע במשכבו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא
עד-הערב: ^{לב}והישב על-הכלי אשר-ישב עליו
הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד-הערב:
^{לג}והנגע בבשר הזב יכבס בגדיו ורחץ במים
וטמא עד-הערב: ^{לד}וכי-ירק הזב בטהור יכבס
בגדיו ורחץ במים וטמא עד-הערב: ^{לה}וכל-
המרפב אשר ירפב עליו הזב וטמא: ^{לו}וכל-הנגע

בְּכָל־אִשֶּׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ וַיִּטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהַנּוֹשֵׂא
 אוֹתָם יִכָּבֶם בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם וַיִּטְמָא עַד־הָעֶרֶב:
 י וְכָל־אִשֶּׁר יַגְעִיבוּ הַזֵּב וַיִּדְּיוּ לֹא־שֹׁמֵךְ בַּמַּיִם
 וִיכָבֶם בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם וַיִּטְמָא עַד־הָעֶרֶב:
 יב וְכָל־חֲרָשׁ אֲשֶׁר־יַגְעִיבוּ הַזֵּב יִשְׁכַּר וְכָל־כְּלִי־
 עֵץ יִשְׁטֹף בַּמַּיִם: יג וְכִי־יִטְהַר הַזֵּב מִזּוּבּוֹ וְסָפַר לוֹ
 שִׁבְעַת יָמִים לַטְהָרָתוֹ וִיכָבֶם בְּגָדָיו וְרַחֲץ בְּשָׁרוֹ
 בַּמַּיִם חַיִּים וַיִּטְהַר: יד וּבָנִים הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי
 תְּרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה וְכֹאֱ לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח
 אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּנָּתֶנּוּ אֶל־הַכֹּהֵן: טו וַעֲשֵׂה אֹתָם
 הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן
 לִפְנֵי יְהוָה מִזּוּבּוֹ: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 68)

וּלְעֲרֵצַת הַבֵּגָד וְלִבִּית (יד, נה) כְּתֹב הַסְפּוֹרָנוּ: "אֵין זְכוּרֹן
 לְרֵאשׁוֹנִים שֶׁנִּמְצְאוּ לְעוֹלָם נִגְעֵי בְּתִים, עַד שֶׁאָמְרוּ קֶצֶתָם ז"ל
 שֶׁלֹּא הָיוּ לְעוֹלָם". וְיֵשׁ לְכָאָר, דְּהִנֵּה מְבָאָר בְּלִקוּטֵי תוֹרָה
 שֶׁנֶּגַע רוּמָה לְאֶדָם שֶׁפְּגִימָיוֹתוֹ טוֹכָה בְּתַקְלִית, וְהִרַע הוּא רַק
 בְּחִיצוֹנֵיָתוֹ (בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ), וְלָכֵן כּוּם, שְׂאִין אֲנָשִׁים כְּאַלְהָה,
 אֵין הִנֵּגַע מְצוּי. לְפִי זֶה מוֹכֵן, שֶׁנֶּגַע בְּבִית מִסְמַל רַע חִיצוֹנִי
 בְּתַקְלִית; וְלָכֵן הָיָה נָדִיר גַּם בְּיָמֵינוּ הַזֶּה, שֶׁכֵּן אִישׁ לֹא הִגִּיעַ
 לְדִרְגָּה זוֹ.

שְׂבִיעִי טו וְאִישׁ כִּי־תִצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרַחֲץ
 בַּמַּיִם אֶת־כָּל־בְּשָׁרוֹ וַיִּטְמָא עַד־הָעֶרֶב: י וְכָל־
 בֶּגֶד וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה עָלָיו שִׁכְבַּת־זֶרַע
 וִיכָבֶם בַּמַּיִם וַיִּטְמָא עַד־הָעֶרֶב: יא וְאִשָּׁה אֲשֶׁר
 יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרַחְצוּ בַּמַּיִם
 וַיִּטְמָאוּ עַד־הָעֶרֶב: יב וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זֹכָה
 דָּם יִהְיֶה זֹכָה בְּבִשְׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה
 בְּגִדְתָּהּ וְכָל־הַנֶּגַע בָּהּ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: יג וְכָל־
 אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּגִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל־אֲשֶׁר־
 תִּשָּׁב עָלָיו יִטְמָא: יד וְכָל־הַנֶּגַע בְּמִשְׁכַּבָּהּ יִכָּבֶם
 בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם וַיִּטְמָא עַד־הָעֶרֶב: טו וְכָל־
 הַנֶּגַע בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִכָּבֶם בְּגָדָיו
 וְרַחֲץ בַּמַּיִם וַיִּטְמָא עַד־הָעֶרֶב: טו וְאִם עַל־

הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הוּא יִשְׁכַּב־
 עָלָיו בְּנִגְעוֹ־בּוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: טו וְאִם שָׁכַב
 יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ וְתִהְיֶה נִגְדָתָהּ עָלָיו וַיִּטְמָא שִׁבְעַת
 יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכַּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: ס
 טו וְאִשָּׁה כִּי־יִזוּבּ זֹכָה דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא
 עֵת־נִגְדָתָהּ אוֹ כִּי־תִזוּב עַל־נִגְדָתָהּ כְּלִי־מִי זֹכָה
 טְמֵאָתָהּ כִּימֵי נִגְדָתָהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הוּא: טו כָּל־
 הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו כְּלִי־מִי זֹכָה
 בְּמִשְׁכַּב נִגְדָתָהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַכְּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב
 עָלָיו טְמֵא יִהְיֶה כְּטִמְאָת נִגְדָתָהּ: טו וְכָל־הַנּוֹגַע
 בָּם יִטְמָא וִיכָבֶם בְּגָדָיו וְרַחֲץ בַּמַּיִם וַיִּטְמָא עַד־
 הָעֶרֶב: טו וְאִם־טְהַרָה מִזּוּבָהּ וְסָפַרָה לָּהּ שִׁבְעַת
 יָמִים וְאַחֵר תִּטְהַר: טו וּבָנִים הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לָּהּ
 שְׁתֵּי תְּרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה וְהִבְיָאָה אוֹתָם
 אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: טו וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן
 אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלֶיהָ
 הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזּוּב טְמֵאָתָהּ: טו וְהִזְרִיתָם אֶת־
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאָתָם וְלֹא יָמָתוּ בְּטִמְאָתָם
 בְּטִמְאָם אֶת־מִשְׁכַּנִּי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם: טו זֹאת תוֹרַת
 הַזֵּב וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע לְטִמְאָה־בָּהּ:
 טו וְהַדֹּת בְּגִדְתָּהּ וְהַזֵּב אֶת־זוּבּוֹ לִזְכָּר וְלִנְקָבָה
 וְלֹא־אִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־טְמֵאָה: פפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד עמ' 27)

שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּגִדְתָּהּ (טו, יט) דָּם נִגָּה הִיא מִן
 הַקָּלִיל שֶׁנִּתְקַלְלָה מִנָּה אַחֲרֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת, וְהִינֵנו
 שֶׁהַחֲטָא יֵצֵר בָּהּ מְצִיאוֹת שֶׁל רַע, הַמִּתְבַּשֵּׂא בְּדָם נִגָּה, דָּם
 טָמֵא. וְלִפִּי זֶה, זִמְתָּק מִה שֶׁאִתָּא בְּמִדְרַשׁ תְּהִלִּים (קמ"ד)
 שֶׁלְעֲתִיד־לְכוּא יִמָּר אֶסּוּר נִגָּה - כִּי אֵין זָקִים הַיְעִיד "וְאֵת
 רוּחַ הַטְּמֵאָה אֲעִבִיר מִן הָאָרֶץ" וְיִתְבַּרֵּר הָעוֹלָם מִן הַטְּמֵאָה
 וְהַזְהָמָה שֶׁל חֲטָא עֵץ הַדַּעַת.

חצי קריש

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹה רַבָּא. אֲמֵן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא
 כְּרִיעוּתָהּ וְיִמְלִיד מְלִכּוּתָהּ, וְיִצְמַח פּוֹרְקָנָה וְיִקְרַב
 מְשִׁיחָהּ. אֲמֵן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
 בְּעֶגְלָא וּבְכוֹמֵן קְרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: אֲמֵן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ

לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שְׁמוֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעֵלָם
וּלְעֵלְמֵי עֵלְמֵיָא. יתְבָרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם,
וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמוֹה דְקֻדְשָׁא
בְּרִיד הוּא. אֲמֵן לְעֵלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,
תְּשַׁבַּחְתָּא וְנִסְחָתָא, דְאֲמִירָן בְּעֵלְמָא, וְאֲמִרוּ אָמֵן: אֲמֵן

מפטיר לא וְהוֹרֵתֶם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאתָם וְלֹא
יָמֹתוּ בְּטִמְאֹתָם בְּטִמְאָם אֶת־מִשְׁכְּנֵי אֲשֶׁר
בְּתוֹכָם: * זֹאת תּוֹרַת הַזֶּבֶב וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ
שֹׁכְבֵת־זֶרַע לְטִמְאֵה־בָּהּ: * וְהַדֹּחַ בְּנִדְתָּהּ וְהַזֶּבֶב
אֶת־זוּכּוֹ לְזָכָר וּלְנִקְבָּה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־

טְמֵאָה: פפפ

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מִשָּׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵינֵי־חַיִּים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מְאֹשֶׁר. דְּרַכִּיָּה דְרַכִּי־נַעַם, וְכָל־נִתְיבְתִּיָּה שְׁלוֹם. אֲרֵךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ,
בְּשִׂמְחָתָהּ עֲשֶׂר וְכָבוֹד. יֵי חֶפֶץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וְיֹאדִיר:

מדִּיקִים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשָּׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

(ג) וְאַרְבַּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצַרְעִים, אֲמִירוּ ר"ל, שְׁהֵם הָיוּ
נִתְיָבִים וְשִׁלְשֵׁת בְּנֵי, שְׁדִבְקָה בְּהֵם
צִדְעַת נַעֲמִין, בְּעִבּוֹר שְׁלֹחַ מִמֶּנּוּ אֶת
הַכֶּסֶף וְהַכְּנָדִים. פֶּתַח הַשָּׁעַר,
שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בְּפֶתַח הַשָּׁעַר, בְּדִין
הַמְצָרָע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "מִחוּץ לַמִּחְנָה
מוֹשְׁבוֹ" (ויקרא יג.טז). עַד מִתְּנֵהוּ,
עַד שְׁמוֹת בְּרָעָב. (ד) וְנִפְלָה, נִסְגִּיר

הפטרה לקריאה בציבור ולשמו"ת

במלכים"ב פרק ז

**ז ג וְאַרְבַּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצַרְעִים פֶּתַח
הַשָּׁעַר וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מָה
אֲנַחְנוּ יוֹשְׁבִים פֹּה עַד־מָתְנֵנוּ: ד אִם־
אֲמַרְנוּ נָבֹא הָעִיר וְהָרַעַב בָּעִיר וּמָתְנֵנוּ**

עטרת מרים

ג וְאַרְבַּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצַרְעִים
בְּחֵיו וְשִׁלְשֵׁת בְּנֵי וְהֵם הָיוּ יוֹשְׁבִים
פֶּתַח הַשָּׁעַר בְּדִין הַמְצָרָע (ויקרא יג
טז) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מָה
אֲנַחְנוּ יוֹשְׁבִים פֹּה עַד־מָתְנֵנוּ
בְּרָעָב: ד אִם־אֲמַרְנוּ נָבֹא הָעִיר
וְהָרַעַב בָּעִיר וּמָתְנֵנוּ שֵׁם וְאִם־
יִשְׁכְּנוּ פֹה וּמָתְנֵנוּ וְעָתָה לְכֹו
וְנִפְלָה אֶל־מִחְנֵה אֲרָם אִם־יִחְיֶנוּ

נחיה וְשֵׁם נִמְצָא לָהֶם וְאִם־יִמִּיתֵנוּ וּמָתָנוּ: ה וַיִּקְמוּ בְנִשְׁף בְּעֶרֶב לָבֹא אֶל־מַחֲנֵה אָרֶם וַיָּבֹאוּ עַד־קֶצֶה מַחֲנֵה אָרֶם וְהָיָה אִין־שָׁם אִישׁ: ו וַיֹּאדְנִי הַשְּׁמִיעַ | אֶת־מַחֲנֵה אָרֶם הִיא נְדָמָה לָהֶם בְּאֵלֹו שׁוֹמְעִין קוֹל רֶכֶב קוֹל סוֹם קוֹל חֵיל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו הִנֵּה שְׂכַר־עָלֵינוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־מַלְכֵי הַחַתִּים וְאֶת־מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבֹא עָלֵינוּ: ז וַיִּקְוֹמוּ וַיָּנֻסוּ בְנִשְׁף וַיַּעֲזְבוּ אֶת־אֶהְלֵיהֶם וְאֶת־סוּסֵיהֶם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֵה כַּאֲשֶׁר הָיָה וַיָּנֻסוּ אֶל־נַפְשָׁם לִהְיוֹל נַפְשָׁם: ח וַיָּבֹאוּ הַמִּצְרָעִים הָאֵלֶּה עַד־קֶצֶה הַמַּחֲנֵה וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶהֱלֹ אַחֵר וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ

מִשֶּׁם בָּסָף וְזָהָב וּבְגָדִים וַיִּלְכוּ

וַיִּטְמְנוּ וַיֵּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶהֱלֹ

אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשֶּׁם וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ:

ט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֹא־

כָּן | לֹא טוֹב וְיִשָּׁר אֲנַחְנוּ עֲשִׂים כִּי

הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם־בִּשְׂרָה הוּא

וְאֲנַחְנוּ מַחֲשִׁים שׁוֹתִים מִלִּבְשָׁר

וְחָכֵינוּ עַד־אֹרֶר הַבֶּקֶר וּבִינָתָם

יָדְעוּ זֶה יִשְׂרָאֵל וּמִצְאָנוּ עוֹזֵן עַל

אֲשֶׁר לֹא בִשְׂרָנוּ הַבִּשְׂרָה הוּאָה וְעַתָּה

לָכֵן וְנִבְאָה וְנִגִּידָה בֵּית הַמֶּלֶךְ:

י וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרְאוּ אֶל־שַׁעֲרֵי הָעִיר

שׁוֹמֵר שַׁעֲרֵי הָעִיר וַיִּגִּידוּ לָהֶם לֵאמֹר

בָּאנוּ אֶל־מַחֲנֵה אָרֶם וְהִנֵּה אִין־

שָׁם אִישׁ וְקוֹל אָדָם כִּי אִם־

הַסּוֹם אֲסוּר קִשּׁוֹר אֵל תֹּאכִלוּ בְּדָרְכֵי

וְהַחֲמֹז אֲסוּר וְאֶהְלִים כַּאֲשֶׁר

הַקּוֹה לֹא הוֹצִיאוּ מִתּוֹ שְׂבָתוֹכֶם:

יא וַיִּקְרָא שׁוֹעֵר הָעִיר אֶל הַשְּׁעָרִים

שׁוֹמְרֵי שַׁעֲרֵי בֵית הַמֶּלֶךְ וַיִּגִּידוּ בֵּית

הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה מִקּוֹם מוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ:

יב וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לִילָה וַיֹּאמֶר אֶל־

עֲבָדָיו אֲנִידֶה־נָּא לָכֶם אֶת

אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ אָרֶם הַעֲרָה

וְהַתְּחַבֵּלָה אֲשֶׁר עָשׂוּ יָדְעוּ כִּי־

רַעֲבִים אֲנַחְנוּ וְתֹאכִים לָצֵאת אֶל

הַשָּׂלָל וְאֵל הַמּוֹזָן, וַיִּצְאוּ אָרֶם מִן־

הַמַּחֲנֵה לְהַחֲבֹה בַּשָּׂדֶה לְהַסְתֵּר בַּשָּׂדֶה

לֵאמֹר כִּי־יִצְאוּ הַיְּהוּדִים מִן־הָעִיר

וְנִתְּפָשׁם חַיִּים וְאֶל־הָעִיר נָבֹא:

יג וַיַּעַן אַחֵר מַעֲבָדָיו וַיֹּאמֶר

וַיִּקְחוּ־נָא חֲמִשָּׁה מִן־הַסּוּסִים אֵף־

אִם הָאֹיִב יָמִית אֶת הָרוֹכְבִּים, אִין הַיָּזֶק

בְּדָרְכָּהּ, כִּי יִהְיוּ כָּכָל הַמּוֹזָן וְיִשְׂרָאֵל

הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר אֲשֶׁר נִשְׁאָרוּ־יָהּ

הַנֶּם כָּכָל־הַמּוֹזָן וְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר

וַיִּצְאוּ מִן־הַמַּחֲנֵה לְהַחֲבֹה בַּשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי־יִצְאוּ מִן־הָעִיר וְנִתְּפָשׁם חַיִּים וְאֶל־הָעִיר

נָבֹא: יד וַיַּעַן אַחֵר מַעֲבָדָיו וַיֹּאמֶר וַיִּקְחוּ־נָא חֲמִשָּׁה מִן־הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר

שי למורא

את עצמנו לשכן אתם. (ה) בְּנִשְׁף,

בְּעֶרֶב. (ו) וְה' הַשְּׁמִיעַ וְגו', הַסְבִּיחַ

עַל שְׁלֹא נִמְצָאוּ שָׁם אִישׁ, הִתְחַבֵּר כִּי ה'

הַשְּׁמִיעַ בְּאִנְיָהֶם קוֹלוֹת שֶׁל רֶכֶב וְגו'.

(ט) לֹא כֵן, לֹא טוֹב וְיִשָּׁר.

מַחֲשִׁים, שׁוֹתִים מִלִּבְשָׁר. (י) שַׁעֲרֵי

הָעִיר, שׁוֹמֵר שַׁעֲרֵי הָעִיר. אֲסוּר,

קִשּׁוֹר. (יא) וַיִּקְרָא הַשְּׁעָרִים, הוּא

קָרָא לְשׁוֹמְרֵי שַׁעֲרֵי בֵית הַמֶּלֶךְ.

(יג) אֲשֶׁר נִשְׁאָרוּ בָּהּ, שְׁנֵי־אֲרוֹ

בְּעִיר וְלֹא מִתּוֹ בְּרַעֲב. וְנִשְׁלָחָה

וְנִרְאָהּ, וְנִשְׁלַח אֹתָם אֶפְרַיִם־

שֵׁשׁ סָבָה בְּדָרְכָּהּ, וְנִרְאָה מִתּוֹ יָתֵהּ

שָׁם וְאִם־יִשְׁכְּנוּ פֹה וּמָתָנוּ וְעַתָּה לָכֵן

וְנִפְלָה אֶל־מַחֲנֵה אָרֶם אִם־יִחַיֵּנוּ נַחֲיָה

וְאִם־יִמִּיתֵנוּ וּמָתָנוּ: ה וַיִּקְמוּ בְנִשְׁף

לָבֹא אֶל־מַחֲנֵה אָרֶם וַיָּבֹאוּ עַד־קֶצֶה

מַחֲנֵה אָרֶם וְהָיָה אִין־שָׁם אִישׁ:

ו וַיֹּאדְנִי הַשְּׁמִיעַ | אֶת־מַחֲנֵה אָרֶם קוֹל

רֶכֶב קוֹל סוֹם קוֹל חֵיל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ

אִישׁ אֶל־אָחִיו הִנֵּה שְׂכַר־עָלֵינוּ מֶלֶךְ

יִשְׂרָאֵל אֶת־מַלְכֵי הַחַתִּים וְאֶת־מַלְכֵי

מִצְרַיִם לָבֹא עָלֵינוּ: ז וַיִּקְוֹמוּ וַיָּנֻסוּ בְנִשְׁף וַיַּעֲזְבוּ אֶת־

אֶהְלֵיהֶם וְאֶת־סוּסֵיהֶם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֵה כַּאֲשֶׁר הָיָה

וַיָּנֻסוּ אֶל־נַפְשָׁם: ח וַיָּבֹאוּ הַמִּצְרָעִים הָאֵלֶּה עַד־קֶצֶה הַמַּחֲנֵה

וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶהֱלֹ אַחֵר וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשֶּׁם בָּסָף וְזָהָב

וּבְגָדִים וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ וַיֵּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֶהֱלֹ אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשֶּׁם

וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ: ט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֹא־כֵן | אֲנַחְנוּ עֲשִׂים

הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם־בִּשְׂרָה הוּא וְאֲנַחְנוּ מַחֲשִׁים וְחָכֵינוּ עַד־אֹרֶר

הַבֶּקֶר וּמִצְאָנוּ עוֹזֵן וְעַתָּה לָכֵן וְנִבְאָה וְנִגִּידָה בֵּית הַמֶּלֶךְ:

י וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרְאוּ אֶל־שַׁעֲרֵי הָעִיר וַיִּגִּידוּ לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־

מַחֲנֵה אָרֶם וְהִנֵּה אִין־שָׁם אִישׁ וְקוֹל אָדָם כִּי אִם־הַסּוֹם אֲסוּר

וְהַחֲמֹז אֲסוּר וְאֶהְלִים כַּאֲשֶׁר הַקּוֹה: יא וַיִּקְרָא הַשְּׁעָרִים וַיִּגִּידוּ

בֵּית הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה: יב וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לִילָה וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו

אֲנִידֶה־נָּא לָכֶם אֶת אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ אָרֶם כִּי־רַעֲבִים אֲנַחְנוּ

וַיִּצְאוּ מִן־הַמַּחֲנֵה לְהַחֲבֹה בַּשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי־יִצְאוּ מִן־הָעִיר וְנִתְּפָשׁם חַיִּים וְאֶל־הָעִיר

נָבֹא: יג וַיַּעַן אַחֵר מַעֲבָדָיו וַיֹּאמֶר וַיִּקְחוּ־נָא חֲמִשָּׁה מִן־הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר

וַיִּצְאוּ מִן־הַמַּחֲנֵה לְהַחֲבֹה בַּשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי־יִצְאוּ מִן־הָעִיר וְנִתְּפָשׁם חַיִּים וְאֶל־הָעִיר

נָבֹא: יד וַיַּעַן אַחֵר מַעֲבָדָיו וַיֹּאמֶר וַיִּקְחוּ־נָא חֲמִשָּׁה מִן־הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר

עטרת מרים

שי למורא

בָּהֶם. יד) שְׁנֵי רֶכֶב, אֲפִיעֵלִי שֶׁהֶעֱבֵר הַצִּיעַ לְקַחַת חֲמִשָּׁה מִן הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים, לֹא רָצוּ לְהַעֲמִיד בְּסִכְנָה יוֹתֵר מִשְׁנֵים. טו) אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ אֶרֶם בַּחֲפֹזִם, בְּגִלָּל שֶׁמָּהְרוּ לָנוּס, הִשְׁלִיכוּ מֵעֲצָמָם בְּגָדִים וְכָלִים כְּדִי לְהַקֵּל מִמִּשְׁאֵם. יז) הַפְּקִיד, מִנָּה. אֶת הַשְּׁלִישִׁי, אֶת הַשֵּׁר. אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל יָדוֹ, אֲשֶׁר אֶחָמוּל הָיָה נִשְׁעַן עַל יָדוֹ כִּשְׁבָּא לְבִיתוֹ שֶׁל אֱלִישֶׁע הַנְּבִיא. עַל הַשֵּׁעַר, הַמְּלֹךְ מִנָּה אוֹתוֹ לְהִיחַת שׁוֹמֵר הַשֵּׁעַר. וַיִּרְמָסֶהוּ, מֵרֵב הַדַּחֵק שֶׁל הַחֹלְכִים לִשְׁלַל שְׁלַל, רָמְסוּהוּ בְּרַגְלֵיהֶם.

נִשְׁאָרוּ בָּהֶם הָנֶם בְּכָל־הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר כָּבַר "תָּמּוּ קוֹדֶם לָהֶם, כִּי מִלְּנֵ מִיָּעוּרִים לְמוֹת בְּרַעֲב, וְנִשְׁלַחַה וְנִרְאָה: יד וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים שְׂאֵל לִסְפֵן חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים וַיִּשְׁלַח הַמְּלֹךְ אַחֲרֵי מַחְנֵה־אֶרֶם לֵאמֹר לָכוּ וּרְאוּ: טו וַיִּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד־הִירֵדָן וְהִנֵּה כָל־הִירֵדָן מְלֵאָה בְּגָדִים וְכָלִים אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ אֶרֶם לְהַקֵּל מִשְׁאֵם בַּחֲפֹזִם כַּעֲבוּר מַחֲרִית הַיָּסֶה וַיִּשְׁבּוּ הַמְּלָאכִים וַיִּגְדּוּ לַמְּלֹךְ: טז וַיֵּצֵא הָעָם וַיָּבִיאוּ אֶת מַחְנֵה אֶרֶם וַיְהִי סִאֲה־סֵלֶת בְּשֶׁקֶל וּסְאֲתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל כְּדָבָר יְהוָה: יז וְהַמְּלֹךְ הַפְּקִיד מִנָּה אֶת־הַשְּׁלִישִׁי אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל־יָדוֹ לְהִיחַת שׁוֹמֵר עַל־הַשֵּׁעַר וַיִּרְמָסֶהוּ הָעָם בְּשֵׁעַר מֵרֵב דַּחֵק הָעָם הַחֹלְכִים לִשְׁלֹל שְׁלַל וַיָּמָת כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּרַדַּת הַמְּלֹךְ אֵלָיו: יח לָמָּה דִּבֶּר הַנְּבִיא שְׂמֹת הַשְּׁלִישִׁי, לִפִּי וַיְהִי כְּדָבָר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַמְּלֹךְ לֵאמֹר סְאֲתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל וּסְאֲה־סֵלֶת בְּשֶׁקֶל יְהִיָּה כַּעַת מֵחֵר בְּשֵׁעַר שְׁמֶרוֹן: יט וַיֵּעַן וַיֵּשֶׁב הַשְּׁלִישִׁי אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר וְהִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אַרְבּוֹת בְּשָׂמַיִם הִיחִיָּה כְּדָבָר הוֹיָה וַיֹּאמֶר הַנֶּגֶד רֹאֶה בְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכַל: כ וַיְהִי־לִי כֵּן וַיִּרְמָסוּ אוֹתוֹ הָעָם בְּשֵׁעַר וַיָּמָת:

יִד וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַח הַמְּלֹךְ אַחֲרֵי מַחְנֵה־אֶרֶם לֵאמֹר לָכוּ וּרְאוּ: טו וַיִּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד־הִירֵדָן וְהִנֵּה כָל־הִירֵדָן מְלֵאָה בְּגָדִים וְכָלִים אֲשֶׁר־הִשְׁלִיכוּ אֶרֶם בַּחֲפֹזִם וַיִּשְׁבּוּ הַמְּלָאכִים וַיִּגְדּוּ לַמְּלֹךְ: טז וַיֵּצֵא הָעָם וַיָּבִיאוּ אֶת מַחְנֵה אֶרֶם וַיְהִי סִאֲה־סֵלֶת בְּשֶׁקֶל וּסְאֲתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל כְּדָבָר יְהוָה: יז וְהַמְּלֹךְ הַפְּקִיד אֶת־הַשְּׁלִישִׁי אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל־יָדוֹ עַל־הַשֵּׁעַר וַיִּרְמָסֶהוּ הָעָם בְּשֵׁעַר וַיָּמָת כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּרַדַּת הַמְּלֹךְ אֵלָיו: יח וַיְהִי כְּדָבָר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַמְּלֹךְ לֵאמֹר סְאֲתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל וּסְאֲה־סֵלֶת בְּשֶׁקֶל יְהִיָּה כַּעַת מֵחֵר בְּשֵׁעַר שְׁמֶרוֹן: יט וַיֵּעַן הַשְּׁלִישִׁי אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר וְהִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אַרְבּוֹת בְּשָׂמַיִם הִיחִיָּה כְּדָבָר הוֹיָה וַיֹּאמֶר הַנֶּגֶד רֹאֶה בְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכַל: כ וַיְהִי־לִי כֵּן וַיִּרְמָסוּ אוֹתוֹ הָעָם בְּשֵׁעַר וַיָּמָת:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁפָל דְּבָרָיו אֶמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵי הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זֶר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשֵּׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וְלִתְפָּאָרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרֶךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקֻדָּשׁ הַשַּׁבָּת:

שי למורא

מב) מִבְּעַל שְׁלֹשָׁה, שֵׁם מְקוֹם בְּדִרוֹם הָאָרֶץ. לְאִישׁ הָאֱלֹהִים, לְנָבִיא אֱלִישֶׁע. לֶחֶם בְּבוּרִים, לֶחֶם הַעֲשׂוֹי מִקִּצְרֵי רֹאשׁוֹן שְׁנָקֶצֶר אַחֵר הַעֲמִיר. עֲשָׂרִים לֶחֶם שְׁעוּרִים, וְהָיוּ בְּמִסְפַּר עֲשָׂרִים לֶחֶם מִקְמַח שְׁעוּרִים. וְכִרְמֶל בְּצִקְלוֹנוֹ, וְשִׁבְלִים רַבִּים וּמְלֵאִים כִּפִּי שֶׁהֵם עֲדוֹן בְּקִלְפוֹתֵיהֶם. "בְּצִקְלוֹנוֹ", בְּקִלְפָתוֹ

וּבְכִסְיוֹ. פֶּרוֹשׁ אַחֵר, "בְּצִקְלוֹנוֹ", מִן שֶׁשׁ שָׂבוּ נִשָּׂא אֶת הַדְּבָרִים שְׁנֹקֶצֶר בְּכִסּוֹ. לָעָם, לְתַלְמִידִים שֶׁהָיוּ עִם הַנְּבִיא אֱלִישֶׁע. (מג) מָה אֲתָן זֶה, הֲלֹא מַעֲט הוּא. אָכֹל וְהוֹתֵר, כִּמְתָּ שְׁהוּבָא יִתְּנָה דִּי לֵאכֹל, וְעוֹד יִתְּנָה מוֹתֵר. (א) אִישׁ גְּדוֹל וְגוֹ', כְּלוּמַר, הַשּׁוֹב לִפְנֵיו. וְנִשְׂוֹא פָּנִים, וְהַכֹּל הָיוּ נוֹשָׂאִים לוֹ פָּנִים לְכַבְּדוֹ. כִּי בּוֹ נִתֵּן ה' תְּשׁוּעָה לְאֶרֶם, כִּי עֲלִידוֹ בָּאָה תְּשׁוּעָה לְאֶרֶם. גְּבוּר חֵיל מְצַרְעָה, וּמִפְּנֵי צָרָתָהּ הָיָה נִמְנָע הַרְבֵּה מִלְּלַכַּת לְמַלְחָמוֹתָיו, וְהָיָה מְצַר עַל כֵּךְ. (ג) אַחֲלֵי אֲדוּנֵי לִפְנֵי הַנְּבִיא, אִם בְּקִשְׁתֹּת אֲדוּנֵי תַּחֲנוּן לִפְנֵי הַנְּבִיא. יֵאֱסֹף אוֹתוֹ מְצַרְעָתוֹ, רַפּוּתָהּ הַמְצַרְעָה נִקְרָאת אֶסְפָּה, לִפִּי שְׁבַעְדוֹ בְּצָרָתָהּ חֲרִי מוֹשָׁבוֹ מִחוּץ לְמִנְהָה, וְכֹאשֶׁר יִתְרַפָּא יֵאֱסֹף וְיִגְסֵם אֶל הַמִּנְהָה. (ד) וַיָּבֵא וַיַּגֵּד לְאֲדוּנָיו, נִעְמָן סֹפֵר הַדְּבָר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

הפטרה לפרשת תזריע לשמו"ת

מלכים"ב ד

ד מב וְאִישׁ בָּא מִבְּעַל שְׁלֹשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ
הָאֱלֹהִים לֶחֶם בְּבוּרִים עֲשָׂרִים לֶחֶם שְׁעוּרִים
וְכִרְמֶל בְּצִקְלוֹנוֹ וַיֹּאמֶר תָּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ:
מג וַיֹּאמֶר מִשְׁרָתוֹ מָה אֲתָן זֶה לִפְנֵי מֵאָה
אִישׁ וַיֹּאמֶר תָּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ כִּי כֹה אָמַר
יְהוָה אֲכֹל וְהוֹתֵר: מד וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ
וַיֹּתֵרוּ כְּדָבָר יְהוָה: ה אֲנִיעֲמָן שֶׁר־צָבָא
מִלִּדְ-אַרְם הָיָה אִישׁ גְּדוֹל לִפְנֵי אֲדֹנָיו וְנִשְׂא
פָּנִים כִּי־כֹ נָתַן יְהוָה תְּשׁוּעָה לְאֶרֶם וְהָאִישׁ
הָיָה גְבוּר חֵיל מְצַרְעָה: ו וַאֲרָם יָצָאוּ גְדוּדִים
וַיִּשְׁבּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִעְרָה קִטְמָה וְתִהְיֶי לִפְנֵי
אַשֶׁת נִעְמָן: ז וַתֹּאמֶר אֶל־גְּבִרְתָּהּ אַחֲלֵי אֲדֹנִי

עטרת מרים

מב וְאִישׁ בָּא מִבְּעַל שְׁלֹשָׁה שֵׁם מְקוֹם וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בְּבוּרִים מִן הַשְּׁעוּרִים הָרִאשׁוֹנִים שְׁנָקֶצֶר עֲשָׂרִים לֶחֶם שְׁעוּרִים וְכִרְמֶל שִׁבְלִים רַבִּים וּמְלֵאִים בְּצִקְלוֹנוֹ וְהָאִישׁ חָשַׁב שִׁיאֲכֹלֵם אֱלִישֶׁע, אָכַל אֱלִישֶׁע צִנּוֹה וַיֹּאמֶר תָּן לָעָם לְתַלְמִידִים שֶׁהָיוּ עִם וַיֹּאכְלוּ כִּי בָּאָה בָּהֶם בְּרָכָה בְּרוּךְ נָם, עַד שֶׁכָּל הַלֶּחֶם הִסְפִּיק לְמֵאָה אִישׁ: מג וַיֹּאמֶר מִשְׁרָתוֹ מָה אֲתָן זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ הֲלֹא מַעֲט הִנֵּה וַיֹּאמֶר תָּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֲכֹל וְהוֹתֵר וְהָיָה דִּי לֵאכֹל וְעוֹד יִתְּנָה מוֹתֵר: מד וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיֹּתֵרוּ כְּדָבָר יְהוָה: ה אֲנִיעֲמָן שֶׁר־צָבָא מִלִּדְ-אַרְם הָיָה אִישׁ גְּדוֹל חֵיל לִפְנֵי אֲדֹנָיו וְנִשְׂא פָּנִים כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה תְּשׁוּעָה לְאֶרֶם וְהָאִישׁ הָיָה גְבוּר חֵיל מְצַרְעָה וּמִפְּנֵי צָרָתָהּ הָיָה נִמְנָע הַרְבֵּה מִלְּלַכַּת לְמַלְחָמָה, אָכַל הָיָה מְצַרְעָה וְהָיָה נִמְנָע וְהָיָה נִמְנָע וְהָיָה נִמְנָע: ו וַאֲרָם יָצָאוּ גְדוּדִים בְּצִבּוֹת קִטְמָה לְשָׁלוֹל וַיִּשְׁבּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִעְרָה קִטְמָה וְתִהְיֶי לִפְנֵי אַשֶׁת נִעְמָן: ז וַתֹּאמֶר אֶל־גְּבִרְתָּהּ אַחֲלֵי עִם בְּקִשְׁתֹּת אֲדֹנִי לִפְנֵי הַנְּבִיא אֲשֶׁר בְּשִׁמְרוֹן אֲנִי מְצַרְעָתוֹ: ד וַיָּבֵא נִעְמָן וַיַּגֵּד לְאֲדֹנָיו מִלִּדְ-אַרְם לְאֶמְרָה כְּזֹאת

לִפְנֵי הַנְּבִיא אֲשֶׁר בְּשִׁמְרוֹן אֲנִי מְצַרְעָתוֹ: ד וַיָּבֵא נִעְמָן לְאֲדֹנָיו לְאֶמְרָה כְּזֹאת וְכֹזֶת

עטרת מרים

שי למורא

(ה) לך בא, הבה (התכונן) ובוא אל הנביא. ספר, אגרת. זהב, מטבעות זהב. (להביא מנחה לנביא). ו) ועתה, לא פרש הקתוב מה שקתב בראש האגרת, כי מוכן שקתב כפי המנהג לקדו בשלום, ובסוף דבריו כתב "ועתה כבוא הספר" וגו'. ואספתו מצרעתו, כלומר, שהוא יצוה את הנביא לאספו מצרעתו.

(ז) להמית ולהחיות, כי אין מי שיוכל לרפא המצרע, אלא מי שבירד להמית ולהחיות. ואחאב בהיותו רשע, לא האמין בנביא, וחשב שמלך ארם מתכונן שהוא בעצמו ירפאהו. כמתאנה הוא לי, כננתו למצא עליה להתעלל ולהלחם בו. (ח) וידע כי יש נביא בישראל, לא למענך ארפא אותו, אלא למען קדש ה'. יא) אלי יצא וגו', חשבתי שלכבודי יצא אלי ויעמד לפני, בדרך הקבוד שעושים בני אדם לשרים הגדולים. ולענן הרפואה, חשבתי שיקרא בשם ה' וינופף ידו אל מקום המצרע להשפיע שם את הרפואה על פי גס ונתרפא המצרע. יב) הלא טוב וגו', כלומר, בזה שאמר הנביא שירחץ שבע פעמים בירדו, אספן נראה שאמר דבריו על דרך רפואה טבעית, והלא בנביא אין בדבריו משק, שחרי נהרות דמשק מוכים יותר מכל מימי ישראל, ואף-על-פי שמתמיד אני להתרחץ בהם לא הועילו לי להפטר מצרעתי. יג) אבי, כמו "אדוני". דבר גדול, דבר טרם גדול. ואף כי אמר, וכל-שכן שאמר. יד) ויטהר, ויתרפא.

וכזאת דברה הנערה אשר מארץ ישראל: היאמור מלך-ארם לך-בא אל הנביא ואשלחה ספר אל-מלך ישראל שהוא יצוה את הנביא על זאת וילך ויפקח בידו מנחה לנביא עשר ככרי-כסף וששת אלפים זהב ועשר חליפות בגדים: ויבא הספר אל-מלך ישראל

דברה הנערה אשר מארץ ישראל: היאמור מלך-ארם לך-בא ואשלחה ספר אל-מלך ישראל וילך ויפקח בידו עשר ככרי-כסף וששת אלפים זהב ועשר חליפות בגדים: ויבא הספר אל-מלך ישראל לאמור ועתה כבוא הספר הזה אליך הנה שלחתי אליך את-נעמן עבדי ואספתו שצוה את הנביא לאספו מצרעתו: ויהי בקרא מלך ישראל את-הספר ויקרע בגדיו ויאמר וכי האלהים אני להחיות ביד להמית ולהחיות כיהו שלח אלי לאסוף איש מצרעתו כי אדדעו-נא וראו ביהמתאנה הוא לי מבקש עליה בדי שלחם עמי: ח ויהי בשמעו אלישע איש-האלהים ביקרע מלך ישראל את-בגדיו וישלח אל-המלך לאמר למה קרעת בגדיך יבא-נא אלי וידע כי יש נביא בישראל: ט ויבא נעמן בסוסיו וברכבו ויעמד פתח-הבית לאלישע: י וישלח אליו אלישע מלאך שליח לאמר הלוד ורחצת שבע-פעמים בירדו וישב בשרך לך ויטהר מן המצרע: יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי סבור הייתי אלי. יצא יצוא הנביא ועמד ויעמד וקרא בשם-יהוה אלתי ויהנה וינופף ידו אל-המקום אשר שם המצרע להשפיע שם הרפואה על פי גס ואסף המצרע באופן זה: יב הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מכל מימי ישראל הלא כל יום ארתח בהם ויטהרתי בחמה, אם לא יועלו נהרות דמשק אף יועלו הנהרות? וכן וילך בחמה: יג ויגשו עבדיו וידברו אליו ויאמרו אבי אדוני, אם דבר גדול דבר טרם גדול הנה הנביא דבר אליך הלא תעשה וכי לא תעשה ואף כי מכל-שכן שדבר כל, אמר אליך רחץ וטהר: יד ויירד ויטבל

אלי. יצא יצוא ועמד וקרא בשם-יהוה אלתי ויהנה ידו אל-המקום ואסף המצרע: יב הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מכל מימי ישראל הלא ארתח בהם ויטהרתי וכן וילך בחמה: יג ויגשו עבדיו וידברו אליו ויאמרו אבי דבר גדול הנביא דבר אליך הלא תעשה ואף כי אמר אליך רחץ וטהר: יד ויירד ויטבל בירדן שבע פעמים

בִּירְדֵּן שֶׁבַע פְּעָמִים בְּדָבָר אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֵּשֶׁב בְּשָׂרוֹ צַח וּמְהִיר
בְּבֶשֶׂר גַּעַר קָטָן וַיִּמָּהֵר מִן הַצֵּרֶת: מו וַיֵּשֶׁב אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא
וְכָל־מַחְנֵהוּ וַיָּבֹא וַיַּעֲמֹד לִפְנָיו קַעֲבֹר לִפְנֵי הָאָדָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא
יָדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי אִם־בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה בַּעֲבֹר
הַרְפֹּאֶה וְהוֹדָעָה הוּאֵה קַח־נָא מִנִּי

בְּרָכָה מִנְּחָה מֵאֵת עֲבָדָי:

מִן וַיֹּאמֶר חִי־יְהוָה אֲשֶׁר־עֲמַדְתִּי

שָׂאֲנִי רָחֵל לַעֲמֹד לִפְנָיו בַּחֲפֹלָה אִם־

אֶקַּח וַיַּפְצֹרֵבּוּ לְקַחַת וַיִּמָּאֵן:

יז וַיֹּאמֶר נַעֲמָן וְלֹא הִלָּאִי יִתְּנָנָא

לְעֲבָדָי מִשָּׂא צִמּוֹד זֶה פִּרְדִּים

שֶׁל אֲדָמָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְשֵׂאת אוֹתָהּ

לְעִיר, וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָהּ מִזְבֵּחַ כִּי לֹא־

יַעֲשֶׂה עוֹד עֲבָדָי עֲלֶיהָ וְזָבַח

לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים כִּי אִם־לַיהוָה:

יח שָׁאֵל נָא מִי לְדַבֵּר הַזֶּה

שִׁיטְלַח יְהוָה לְעֲבָדָי כִּי בָּבֹא

אֲדֹנִי מִלֶּדֶת אֶרֶם בֵּית־רִמּוֹן שֶׁם

עֲבֹד־יְהוָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת שְׂמָה

וְהוּא נִשְׁעָן עַל־יָדָיו וְהַשְׁתַּחֲוִיתִי

בֵּית רִמּוֹן עַל לְכַפּוֹף קוֹמְתִי כִּי שִׁיטְלַח

הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁתַּחֲוֹת וְעוֹד בְּהַשְׁתַּחֲוִיתִי

שְׁנֵית בֵּית רִמּוֹן אַחֵר כִּד לְכֹד כִּדִּי שֶׁלֹא

יִדְגֵּשׁ הַמֶּלֶךְ שֶׁפִּרְתִּי עֲבֹד־יְהוָה

יִסְלַח־נָא יְהוָה לְעֲבָדָי בְּדָבָר הַזֶּה שִׁיטְלַח עֲבֹדְתִי אֵלָיו וְהַשְׁתַּחֲוִיתִי הַשְּׂמָה הִיא רַק מִירָאֵת הַמֶּלֶךְ: יט וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ לְשָׁלוֹם נָתַן לוֹ בַּקְּשָׁתוֹ בְּמָה

שֶׁבָקַשׁ לוֹ לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם וַיְחַבֵּד וַיִּלְכֹּד מֵאֵתוֹ בְּבֵרֶת אֶרֶץ מִל:

טו) וַיַּעֲמֹד לִפְנָיו, קַעֲבֹר לִפְנֵי הָאָדָם. בְּרָכָה, מִנְּחָה שְׁלוֹם. כְּמוֹ "קַח
נָא אֶת בְּרַכְתִּי" (בראשית לג.א). יז) וְלֹא, לְשׁוֹן בַּקְּשָׁה, כְּמוֹ "הִלָּאִי".
מִשָּׂא צִמּוֹד פִּרְדִּים אֲדָמָה, קַעֲבֹר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲוֹר מִשָּׂא שֶׁל שְׁנֵי
פִּרְדִּים. בְּשִׁבְלִי לְמֵלֵא מִתָּמָם מִזְבֵּחַ לְזָבַח עָלָיו לֵה'. וְלֹא רָצָה לַעֲשׂוֹת כֵּן
מִבְּלִי שֶׁהִנְבִּיא יִתָּן לוֹ רְשׁוּת לָזֶה.
יח) בֵּית רִמּוֹן, בֵּית עֲבֹד־יְהוָה
שְׂמָה רִמּוֹן. וְהַשְׁתַּחֲוִיתִי בֵּית
רִמּוֹן, וּבַעֲלִי־כִרְחִי אֲשַׁתְּחֶה גַם אֲנִי
עִמּוֹ. יט) בְּבֵרֶת אֶרֶץ, מִדֵּת
קִרְקַע, וְהוּא שַׁעֲוֹר מִל.

בְּדָבָר אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֵּשֶׁב בְּשָׂרוֹ בְּבֶשֶׂר גַּעַר

קָטָן וַיִּמָּהֵר: מו וַיֵּשֶׁב אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא

וְכָל־מַחְנֵהוּ וַיָּבֹא וַיַּעֲמֹד לִפְנָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה־

נָא יָדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי

אִם־בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה קַח־נָא בְּרָכָה מֵאֵת עֲבָדָי: מו וַיֹּאמֶר חִי־יְהוָה

אֲשֶׁר־עֲמַדְתִּי לִפְנָיו אִם־אֶקַּח וַיַּפְצֹרֵבּוּ לְקַחַת וַיִּמָּאֵן: יז וַיֹּאמֶר נַעֲמָן

וְלֹא יִתְּנָנָא לְעֲבָדָי מִשָּׂא צִמּוֹד־פִּרְדִּים אֲדָמָה כִּי לֹא־יַעֲשֶׂה עוֹד

עֲבָדָי עֲלֶיהָ וְזָבַח לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים כִּי אִם־לַיהוָה: יח לְדַבֵּר הַזֶּה יִסְלַח

יְהוָה לְעֲבָדָי בָּבֹא אֲדֹנִי בֵּית־רִמּוֹן לְהַשְׁתַּחֲוֹת שְׂמָה וְהוּא נִשְׁעָן

עַל־יָדָיו וְהַשְׁתַּחֲוִיתִי בֵּית רִמּוֹן בְּהַשְׁתַּחֲוִיתִי בֵּית רִמּוֹן יִסְלַח יְהוָה לְעֲבָדָי

בְּדָבָר הַזֶּה: יט וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ לְשָׁלוֹם וַיִּלְכֹּד מֵאֵתוֹ בְּבֵרֶת אֶרֶץ:

יִסְלַח־נָא יְהוָה לְעֲבָדָי בְּדָבָר הַזֶּה שִׁיטְלַח עֲבֹדְתִי אֵלָיו וְהַשְׁתַּחֲוִיתִי הַשְּׂמָה הִיא רַק מִירָאֵת הַמֶּלֶךְ: יט וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ לְשָׁלוֹם נָתַן לוֹ בַּקְּשָׁתוֹ בְּמָה

שֶׁבָקַשׁ לוֹ לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם וַיְחַבֵּד וַיִּלְכֹּד מֵאֵתוֹ בְּבֵרֶת אֶרֶץ מִל:

לְחַטָּאת וְאִיל אֶחָד לְעֹלָה: י והקָרִיב אֶהָרֵן

אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וּכְפָר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי

בֵּיתוֹ: (לוי) ז וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם וְהַעֲמִיד

אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ח וַנִּתֵּן אֶהָרֵן

עַל־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם גִּרְלוֹת גֹּזֶרֶל אֶחָד לַיהוָה

וּגֹזֶרֶל אֶחָד לַעֲזָאזֵל: ט והקָרִיב אֶהָרֵן אֶת־

הַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶרֶל לַיהוָה וַעֲשָׂהוּ

חַטָּאת: י והשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶרֶל

לַעֲזָאזֵל יַעֲמִד־חִי לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו לְשִׁלַּח

אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה: יא והקָרִיב אֶהָרֵן אֶת־פֶּר

הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וּכְפָר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי בֵיתוֹ

וְשִׁחַת אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ: יב וְלָקַח

קִרְיַאת הַתּוֹרָה לְמִנְחַת שַׁבַּת־קוֹדֶשׁ

מִז « וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי

אֶהָרֵן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיָּמָתוּ: יז וַיֹּאמֶר

יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אֶהָרֵן אָחִיד וְאֶל־יִבְא

בְּכָל־עֵת אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֹכֶת אֶל־פְּנֵי

הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בַּעֲזֵן

אֶרְאֶה עַל־הַכַּפֹּרֶת: יח בָּזֹאת יָבֹא אֶהָרֵן אֶל־

הַקֹּדֶשׁ בִּפְר בֶּן־בֶּקֶר לְחַטָּאת וְאִיל לְעֹלָה:

י כִּתְנֶת־בֶּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנָסֵי־בֶד יִהְיוּ עַל־

בְּשָׂרוֹ וּבִאֲבִגְמַת בֶּד יַחְזֹר וּבִמְצַנְפַת בֶּד יִצְנַף

בְּגִד־קֹדֶשׁ הֵם וְרַחֵץ בַּמַּיִם אֶת־בְּשָׂרוֹ וּלְבָשָׁם:

יח וַיָּמָת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָקַח שְׁנֵי־שְׂעִירֵי עִזִּים

מִלֵּא הַמִּחְתָּה גַּחֲלִי־אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי
יְהוָה וּמִלֵּא חֲפָנָיו קְטֹרֶת סָמִים דִּקְקָה וְהִבִּיא
מִבֵּית לִפְרֹכֶת: י וְנָתַן אֶת־הַקְטֹרֶת עַל־הָאֵשׁ
לִפְנֵי יְהוָה וְכִסָּה ׀ עֵנַן הַקְטֹרֶת אֶת־הַכִּפְפֹּרֶת
אֲשֶׁר עַל־הָעֲדוּת וְלֹא יָמוּת: ד וְלָקַח מִדָּם הַפָּר
וְהִזָּה בְּאֶצְבָּעוֹ עַל־פְּנֵי הַכִּפְפֹּרֶת קִדְמָה וּלִפְנֵי
הַכִּפְפֹּרֶת יִזָּה שִׁבְע־פְּעָמִים מִן־הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ:
ו וּשְׁחָט אֶת־שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעֵם וְהִבִּיא

אֶת־דָּמּוֹ אֶל־מִבֵּית לִפְרֹכֶת וַעֲשֵׂה אֶת־דָּמּוֹ
בְּאֶשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל־הַכִּפְפֹּרֶת
וּלִפְנֵי הַכִּפְפֹּרֶת: ו וְכִפֹּר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאתָ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּמִפְשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה
לְאַהֲל מוֹעֵד הַשָּׁכֵן אַתֶּם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם:
ז וְכָל־אָדָם לֹא־יִהְיֶה ׀ בְּאַהֲל מוֹעֵד בָּבֹאוֹ לְכַפֹּר
בְּקֹדֶשׁ עַד־צֵאתוֹ וְכִפֹּר בְּעֶדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד
כָּל־קָהֵל יִשְׂרָאֵל:

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד אייר, ה'תשס"א

ברוקלין, נ. י.

ברכה ושלוש!

במענה על מכתבה ממוצג"ק תזריע, בו שואלת אם תקבל הצעת "אגודת ישראל" לנסוע יחד עם מנהלת-מורה ג"כ מ"בית יעקב" למשך זמן החופש כשליחות מטעם "בנות אגו" ללמוד מערב אירופא לשם ארגון סניפי "בית יעקב", "בתי" ו"בנות אגו" כמו כן לאסוף כסף למטרה זו, ושואלת הסכמתי.

הנה אם המטרה היא לארגן סניפי "בית יעקב" וכו' דבר נכון הוא. אבל בנוגע אוסף כסף הנה אם אפשר צריכה להשתמש מזה.

ועל שאלתה אם מסכים אני לטיסה באוירון אם אין אפשרות להפליג באני', הנה בטח תהיי הטיסה בשעת כושר בהנוגע למזג האויר וגם באוירון גדול.

בנוגע לזמן הדבר תמיהני קצת על הענין בידעי המצב בארה"ק ת"ו שיש בה כמה וכמה ילדים וילדות הנצרכים בחינוך כשר בתורה ויראת שמים, אשר בודאי יקר כל כח חינוכי על אתר, ובפרט אשר המצב כזה שבכל עת ובכל שעה ובכל יום חוטפים ילדים וילדות ממקור מחצבתם, אשר אח"כ קשה להחזירם לחינוך הכשר. ובמילא, לכאורה, תחת לנסוע לחוץ לארץ על ספק (אם דרושה עבודה, ואם תמצא לומר יש עבודה מתאימה שם, שמא ישנם הכחות על אתר לטפל בה); בשעה אשר ילדים וילדות למאות ואלפים נמצאים על אתר בסכנת כליון רוחני ח"ו, הרי חוב גדול וקדוש לכל הנמצאים על אתר לעשות כל האפשר להם בהצלת נפשות, ולהשפיע על זולתם להשתתף בעבודה זו, אשר כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובפרט עשרות ומאות ואלפים.

אתענין לדעת אם חוג המורות והחברות אשר מתאספות לפרקים לדון בענינים המענינים אותן מעלות על הפרק גם דברי ימי החסידות וענינים מתאימים בתורת החסידות, וחלקה בזה בפרט.

בפ"ש לבבית להורי' שיחיו ובברכת כל טוב להם ולכל אשר להם.

פרק ב משנה ח

רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זִכְאִי קָבַל מֵהֵלֵל וּמִשְׁמַאי. הוּא הֵיכָּה אֹמֵר, אִם לְמִדַּת תּוֹרָה הִרְבֵּה, אֶל תַּחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמָךְ, כִּי לִכְךָ נּוֹצֵרֶת.

נקודות משיחות קודש

צריך להבין: א. משמעות הלשון "תורה הרבה" היא שהלימוד הוא יותר מהמתחייב, ואם כן מדוע נאמר "כי לך נוצרת" (הלא - אם הוא נוצר "לך" סימן שמחוייב בזה, ובמה זה "הרבה"? ב. הלשון "תורה הרבה" סתום הוא - ומדוע לא נתפרש מהו שיעור החיוב ומהו "הרבה"?

והביאור בזה:

על בעל המאמר - רבן יוחנן בן זכאי - מצאנו שלמד תורה ארבעים שנה⁷. ארבעים שנה הוא מספר השנים הדרוש לקבלת סמיכה להורות הלכה⁸. לפי זה יוצא שבארבעים שנות לימודו הגיע רבן יוחנן בן זכאי שלימות מסויימת בלימוד התורה ("בן ארבעים לביתה")⁹ וכל מה שלמד לאחר מכן (כמו שאמרו עליו¹⁰ ש"לא הלך ארבע אמות בלא תורה") היה למעלה מאותה שלימות.

ויש לומר, שכן הוא גם במשנתנו - החיוב הוא ללמוד ולהגיע להוראה, ומה שמעבר לזה נקרא "תורה הרבה".

זהו שאמר רבן יוחנן בן זכאי "אם למדת תורה הרבה", דהיינו לימוד מהסוג והדרגה שהוא בעצמו עסק בו - "אל תחזיק טובה לעצמך, כי לך נוצרת".

ההבדל בין "בריאה" ל"יצירה" הוא ש"בריאה" היא עצם התהוות המציאות, ואילו "יצירה" זו הצורה שבאה כדבר נוסף על עצם המציאות.

בלימוד תורה, החילוק בין בריאה ליצירה הוא כדלהלן: מצד ה"בריאה" - עצם (התהוות) מציאות שכל האדם - אזי כאשר הוא מגיע להוראה, לאחר הלימוד של ארבעים שנה, נשלמה מטרת בריאתו. אך לגבי "יצירה" - הצורה של המציאות - אין לדבר סוף, ואפשר להוסיף וללמוד תורה עוד ועוד.

זהו אם כן פירוש משנתנו: גם "אם למדת תורה הרבה" - למדת תורה במידה כזו שזכית והגעת להוראה, כלומר, השלמת את מטרת בריאתך; "אל תחזיק טובה לעצמך - כי לך נוצרת"; מצד ענין ה"יצירה" שבך (תוספת הצורה), מוטל עליך להוסיף עוד ועוד בלימוד התורה, בלי הגבלה.

(תורת מנחם - התוועדות תשמ"ד, כ"ד, עמ' 150)

לכאורה יש להקשות: על תלמידיו של הלל הזקן נאמר בגמרא¹ "גדול שבכולם - יונתן בן עוזיאל; קטן שבכולם - רבן יוחנן בן זכאי". ולכאורה, הן אמת שגדלותו בתורה של רבן יוחנן בן זכאי היתה עצומה, ש"לא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכה ואגדה.. דבר גדול ודבר קטן"², אבל מכל-מקום לפי ערך תלמידי הלל היה "קטן שבכולם"; מדוע אם כן נאמר כאן רק מה ש"רבן יוחנן בן זכאי קיבל מהלל.. ולא הובאה שום מימרא מרבי יונתן בן עוזיאל, שהיה גדול תלמידיו של הלל?!

ויש לומר שזהו בהתאם לכללות ענין מסכת אבות, המתחילה ב"משה קיבל תורה מסיני ומסרה.. מסורה לאנשי כנסת הגדולה; הם אמרו.. והעמידו תלמידים הרבה"; כלומר, סגנון המסכת הוא של מימרות תנאים, מקבלי התורה, שהמשיכו בהעברת המסורה לדורות הבאים אחריהם.

על-פי זה יש לומר, שבמסכת זו הובאו אך ורק דברי התנאים שענינם היה מסירת התורה. אף-על-פי שהיו תנאים גדולים מהם, שלימודם היה באופן נפלא ביותר, מכל-מקום דבריהם לא הובאו מכיון שלא היו שייכים לענין מסירת התורה.

על יונתן בן עוזיאל מסופר בגמרא³ ש"בשעה שיושב ועוסק בתורה, כל עוף שפורח עליו מיד נשרף", ומבואר בתוספות⁴ שזהו משום "שהדברים שמחים כנתינתם מסיני שניתנה תורה באש". מזה מובן גדול ההפלאה של לימודו - שמצד אחד היה נפלא ביותר, אך מצד שני, מטעם זה גופא לא היה שייך להעברת התורה לאחרים ובוודאי לא לכלל ישראל. לעומתו, רבן יוחנן בן זכאי ענינו היה העברת התורה לאחרים, כמבואר בגמרא⁵ ש"ארבעים שנה לימד", וכמסופר עליו עוד⁶, שביקש ממלך רומי "תן לי יבנה וחכמיה", שבזה הבטיח את המשך קיום ולימוד התורה בעם ישראל כולו.

ולכן במסכת אבות (שענינה כאמור מסירת התורה לישראל) הובאו דברי רבי יוחנן בן זכאי שקיבל מהלל (ולא דבריהם של תלמידים אחרים).

(שיחות קודש תנש"א - פרשת שלח)

(1) סוכה כח, א. (2) בגמרא שם. (3) שם. (4) ד"ה כל עוף. (5) סנהדרין מא, א. (6) גיטין נו, ב. (7) סנהדרין מא, א. (8) ראה סוטה כב, ב. (9) להלן פרק ה משנה כב. (10) סוכה כח, א.

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה	סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה	מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת		
		מג"א		אדמונה"ז			ש	א	ש	א	ש	א				
באר שבע (ק)	6:11	6:17	8:53	8:48	9:28	9:24	10:34	10:31	13:14	13:13	19:07	19:11	19:33	19:37	18:50	19:48
חיפה (ק)	6:08	6:15	8:51	8:46	9:26	9:22	10:33	10:29	13:13	13:12	19:10	19:15	19:34	19:39	18:41	19:50
ירושלים (ק)	6:08	6:15	8:51	8:46	9:26	9:22	10:32	10:29	13:12	13:11	19:10	19:14	19:32	19:36	18:34	19:47
תל אביב (ק)	6:10	6:17	8:52	8:47	9:28	9:23	10:34	10:30	13:14	13:13	19:07	19:12	19:34	19:39	18:49	19:49
אבו דאבי (ח)	5:59	6:05	8:40	8:36	9:12	9:09	10:17	10:15	12:55	12:54	18:43	18:45	19:08	19:10	18:25	19:20
אוסטריה, וינה (ק)	6:01	6:13	8:44	8:36	9:32	9:26	10:42	10:37	13:29	13:29	19:40	19:48	20:14	20:24	19:29	20:38
אוסטריה, מלבורן (ח)	6:48	6:43	8:53	8:55	9:30	9:32	10:28	10:29	12:51	12:50	18:00	17:52	18:27	18:19	17:34	18:30
אוקראינה, אודסה (ק)	6:07	6:18	8:50	8:43	9:36	9:30	10:45	10:40	13:31	13:31	19:40	19:48	20:13	20:22	19:28	20:35
אוקראינה, דונייצק (ק)	5:36	5:47	8:19	8:11	9:07	9:00	10:16	10:11	13:03	13:03	19:13	19:22	19:48	19:57	19:03	20:12
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	5:46	5:58	8:29	8:21	9:17	9:11	10:27	10:22	13:14	13:14	19:25	19:34	20:00	20:09	19:14	20:24
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	6:08	6:20	8:51	8:42	9:42	9:35	10:51	10:46	13:40	13:40	19:53	20:03	20:30	20:40	19:43	20:55
אוקראינה, קייב (ק)	6:00	6:13	8:43	8:34	9:34	9:27	10:44	10:39	13:33	13:32	19:46	19:56	20:23	20:33	19:36	20:48
איטליה, מילאנו (ק)	6:34	6:45	9:18	9:11	10:03	9:57	11:11	11:07	13:58	13:57	20:07	20:14	20:37	20:45	19:53	20:59
אקוודור, קיטו (ח)	6:10	6:12	8:43	8:41	9:11	9:10	10:14	10:12	12:45	12:44	18:18	18:17	18:40	18:39	17:59	18:48
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:14	7:19	9:27	9:29	10:02	10:04	11:01	11:02	13:25	13:23	18:36	18:28	19:02	18:54	18:10	19:05
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:12	8:18	10:18	10:21	10:57	10:59	11:54	11:56	14:16	14:15	19:20	19:11	19:50	19:41	18:54	19:52
ארצה"ב, בולטימור (ק)	6:35	6:26	9:10	9:04	9:49	9:44	10:57	10:53	13:40	13:39	19:40	19:46	20:10	20:16	19:27	20:28
ארצה"ב, ברוקלין (ק)	6:23	6:14	8:57	8:51	9:38	9:33	10:46	10:42	13:29	13:29	19:31	19:37	20:01	20:08	19:18	20:20
ארצה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	6:23	6:14	8:58	8:52	9:38	9:33	10:46	10:42	13:30	13:29	19:32	19:38	20:02	20:09	19:19	20:21
ארצה"ב, דטרויט (ק)	6:57	6:48	9:31	9:25	10:13	10:08	11:21	11:17	14:06	14:05	20:10	20:16	20:41	20:48	19:57	21:00
ארצה"ב, האוסטון (ק)	6:59	6:52	9:34	9:30	10:09	10:05	11:15	11:11	13:54	13:53	19:47	19:51	20:12	20:16	19:31	20:27
ארצה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:26	6:18	9:01	8:56	9:37	9:33	10:44	10:41	13:25	13:24	19:21	19:25	19:48	19:53	19:06	20:04
ארצה"ב, מיאמי (ק)	7:02	6:56	9:37	9:33	10:10	10:06	11:15	11:12	13:53	13:52	19:43	19:45	20:07	20:10	19:27	20:20
ארצה"ב, ניו הייבן (ק)	6:18	6:09	8:52	8:46	9:33	9:28	10:41	10:37	13:25	13:25	19:28	19:34	19:58	20:05	19:15	20:18
ארצה"ב, פיטסבורג (ק)	6:47	6:38	9:22	9:16	10:02	9:57	11:10	11:06	13:54	13:53	19:55	20:01	20:25	20:32	19:42	20:44
ארצה"ב, שיקגו (ק)	6:16	6:07	8:50	8:44	9:32	9:26	10:40	10:36	13:24	13:24	19:27	19:34	19:58	20:05	19:15	20:18
בוליביה, לה-פס (ח)	6:40	6:41	9:05	9:05	9:35	9:35	10:36	10:35	13:03	13:02	18:27	18:23	18:50	18:46	18:05	18:55
בלגיה, אנטוורפן (ק)	6:56	6:43	9:26	9:16	10:18	10:11	11:28	11:22	14:17	14:17	20:32	20:42	21:09	21:20	20:22	21:36
בלגיה, בריסל (ק)	6:56	6:44	9:27	9:18	10:18	10:11	11:28	11:23	14:17	14:17	20:32	20:42	21:09	21:19	20:22	21:35
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:19	6:21	8:40	8:40	9:11	9:12	10:11	10:11	12:38	12:36	18:00	17:55	18:20	18:15	17:34	18:25
ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)	6:06	6:09	8:28	8:28	8:59	8:59	9:59	9:59	12:26	12:24	17:45	17:39	18:09	18:04	17:22	18:13
בריטניה, לונדון (ק)	6:13	6:00	8:43	8:34	9:36	9:28	10:46	10:40	13:35	13:35	19:52	20:02	20:28	20:39	19:44	20:55
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	6:18	6:04	8:46	8:36	9:42	9:35	10:53	10:47	13:44	13:44	20:03	20:14	20:42	20:54	19:57	21:11
גרמניה, ברלין (ק)	6:18	6:04	8:47	8:37	9:41	9:33	10:51	10:46	13:42	13:41	20:00	20:10	20:37	20:48	19:49	21:05
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:40	6:28	9:11	9:02	10:02	9:55	11:11	11:06	14:00	14:00	20:13	20:23	20:50	21:00	20:03	21:15
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:21	6:24	8:41	8:41	9:13	9:13	10:12	10:12	12:38	12:37	18:01	17:56	18:20	18:14	17:32	18:24
הודו, מומבאי (ח)	6:20	6:24	8:59	8:56	9:30	9:27	10:35	10:32	13:11	13:10	18:55	18:57	19:19	19:20	18:38	19:30
הודו, פונה (ח)	6:21	6:16	8:56	8:52	9:26	9:23	10:31	10:28	13:07	13:06	18:51	18:52	19:14	19:16	18:34	19:25
הונגריה, בודפשט (ק)	6:03	5:51	8:35	8:27	9:22	9:15	10:31	10:26	13:18	13:18	19:28	19:36	20:02	20:11	19:17	20:25
טורקיה, איסטנבול (ח)	5:27	5:18	8:02	7:55	8:43	8:37	9:50	9:46	12:34	12:33	18:36	18:42	19:06	19:13	18:23	19:25
יוון, אתונה (ק)	6:55	6:47	9:30	9:25	10:09	10:04	11:16	11:12	13:59	13:58	19:57	20:03	20:26	20:32	19:44	20:44

רפז

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף   (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
וולדובה, קשינב (ק)	6:13	6:24	8:57	8:49	9:43	9:37	10:52	10:47	13:39	13:38	19:48	19:56	20:22	20:31	19:37	20:44
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:16	6:21	8:56	8:53	9:27	9:24	10:32	10:29	13:08	13:07	18:53	18:54	19:16	19:18	18:36	19:28
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	7:09	7:16	9:05	9:08	9:47	9:50	10:42	10:44	12:59	12:58	17:48	17:38	18:21	18:11	17:22	18:23
נפאל, קטמנדו (ח)	5:37	5:43	8:19	8:14	8:52	8:48	9:58	9:55	12:36	12:35	18:26	18:30	18:52	18:55	18:11	19:06
סין, בייג'ין (ח)	5:34	5:43	8:17	8:11	8:57	8:52	10:05	10:01	12:48	12:47	18:48	18:54	19:18	19:25	18:33	19:37
סינגפור, סינגפור (ח)	7:00	7:02	9:33	9:31	10:02	10:00	11:04	11:03	13:36	13:35	19:10	19:08	19:32	19:31	18:51	19:40
פולין, ורשא (ק)	5:34	5:48	8:17	8:07	9:11	9:03	10:21	10:15	13:11	13:11	19:28	19:38	20:06	20:17	19:18	20:33
פריז, לימה (ח)	6:13	6:13	8:40	8:39	9:09	9:09	10:10	10:10	12:39	12:38	18:05	18:02	18:28	18:25	17:44	18:34
צרפת, ליון (ק)	7:02	6:51	9:35	9:27	10:20	10:14	11:29	11:24	14:15	14:14	20:22	20:30	20:55	21:04	20:11	21:17
צרפת, פריז (ק)	7:08	6:56	9:39	9:31	10:28	10:21	11:37	11:32	14:25	14:25	20:38	20:47	21:12	21:22	20:26	21:36
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:51	5:49	8:23	8:21	8:52	8:50	9:55	9:54	12:28	12:26	18:04	18:03	18:26	18:25	17:45	18:34
קנדה, טורונטו (ק)	6:31	6:41	9:15	9:08	9:58	9:52	11:06	11:02	13:52	13:51	19:59	20:06	20:28	20:36	19:45	20:49
קנדה, מונטריאול (ק)	6:05	6:15	8:49	8:41	9:34	9:27	10:42	10:38	13:28	13:28	19:37	19:45	20:09	20:17	19:24	20:30
קפריסין, לרנקה (ק)	6:11	6:19	8:54	8:49	9:31	9:26	10:37	10:34	13:19	13:18	19:15	19:19	19:42	19:47	19:01	19:59
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	5:49	6:03	8:30	8:19	9:28	9:20	10:40	10:34	13:32	13:31	19:53	20:04	20:33	20:46	19:44	21:04
רוסיה, מוסקבה (ח)	5:20	5:35	8:00	7:48	9:01	8:53	10:12	10:06	13:05	13:05	19:31	19:43	20:10	20:23	19:20	20:41
רוסיה, רוסטוב-על-הדון (ח)	5:29	5:41	8:13	8:05	9:00	8:53	10:09	10:04	12:56	12:55	19:05	19:13	19:39	19:48	18:54	20:02
שווייץ, ציריך (ק)	6:34	6:45	9:17	9:09	10:04	9:58	11:13	11:08	14:00	14:00	20:14	20:22	20:44	20:53	19:59	21:07
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:04	6:08	8:42	8:39	9:12	9:09	10:15	10:13	12:50	12:49	18:31	18:32	18:54	18:55	18:14	19:04

(*) הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התעודות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור טלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרֹוךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יְהי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעֲדֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמַחוּז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וְלִשְׁמִיחָה וְלְשָׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחַזְּרֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילֵנוּ מִכָּף כָּל-אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בַּדֶּרֶךְ וּמִכָּל-פּוֹרְעָנוּת הַמַּתְרַגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל-מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לֶחֶן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל-רֹאִינוּ, וְתַגְמִלֵנוּ חֲסִדִּים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תַּפְלִתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּפְלַת כָּל-פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה:

לזכות

לוי ש"י הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת ובעלה **גדעון יעקובסון**

יהושע הלוי וזוגתו **מעין חנה**

אור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל – P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com • www.lahak.org • www.Chasidut.TV

...

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: office@chazak.co.il – www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00780
11/04/2021

2 3 0 4 - 3 3 7 7

P.P.
שולם
1949
תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

